

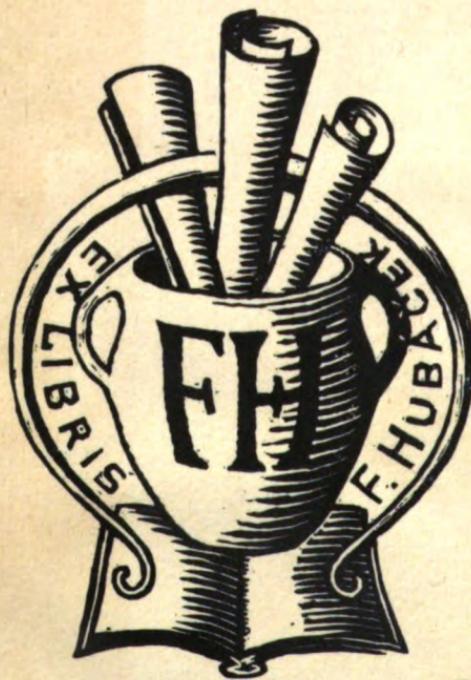

9 Facultas

vis. 3

121979

THE
UNIVERSITY
OF CHICAGO
LIBRARY

Wimberley

vis. 3

H

THE
UNIVERSITY
OF CHICAGO
LIBRARY

DĚJINY ČESKÉ.

DÍL III.

DĚJINY NÁRODU ČESKÉHO W ČECHÁCH A W MORAWĚ

DLR

PŮVODNÍCH PRAMENŮ

WYPRAWUJE

FRANTIŠEK PALACKÝ.

"

DÍLU III ČÁSTKA I.

OD ROKU 1403 DO 1424,

ČILI OD POČÁTKU NEPOKOJŮV HUSITSKÝCH AŽ PO SMRT ŽIČKOWU.

888

W PRAZE.

NÁKLADEM KNIHKUPECTWÍ J. G. KALVE A POMOCÍ ČESKÉHO MUSEUM.

1850.

DB205
P179
v.3

TISKEM K. GEĀBKOWĒ.

Když sem roku 1848 na počátku měsíce března počal wydáwati jazykem českým dílo toto, netušil sem ovšem, jak weliké proměny vlasti a národu kryly se w lúně dnůw tehdáž právě nastalých; aniž sem předvídal, že tak brzy zaplaší se do hrobu zastaralosti wěk onen neblahý dějin českých, který nám tehdáž ještě slul byl wěkem nowým. Na rychlost ale staly se u weřejném životě přewraty znamenitější, nežli we mnoha minulých stoletích; i ačkoli newíme ještě na jisto, w jakém stavu octne a usadí se konečně národ český, to wšak již nepochybně jest, že wěk nowý počal se nám napotom rokem 1848.

Ještě méně nadál sem se, žeby mně, nebaživšímu nikdy po hluku světa, sauzeno bylo také aučastniti se některých oněch dějůw a porad, jimiž ne sama vlast naše toliko wzala proměnu. Nenečnil wšak sem jiného ani více, leč co a jak mi kázala swatá k národu mému powinnost, abyh nesklamal důvěry jeho mně mnohonásobně oswědčowané, — nejwyšší-to i odměny i chlauby žiwota mého.

Dotykám pak těchto wěcí jen proto, abych wyložiti mohl, wydaw nedávno teprw částku prwní dějin českých, sahající jen až do r. 1125, proč najednau na přeskáčku wynáším již dílu třetího částku prwau, obsahující léta 1403 do 1424. Učiním to krátce a bez obalu.

Až po r. 1848 mohl sem wždy, dle žádosti někdy na mne wzložené, posluhowati předně čtenárstwu německému wýkladem dějin českých, kochaw se tau nadějí, že později předělám dílo swé dokonaleji jazykem českým: od té doby ale stalo se mně to wěcí mravně nemožnau. Uznaná již nyní, chwala bohu! rownopráwnost národní nedopauští mi na ujmu swého dáwati ještě přednost jinému rodu. Také zdá se mi, že po té haně, kterau osulo mne spisowatelstwo německé od r. 1848, jakož wůbec známo, téměř bez wýminky, pozbyl sem již i práva, pohybовati se w oboru, který nemá pro mne, ať nedílm lásky, ale ani spravedlnosti.

Znaje nicméně powinnost swau také k německým čtenářům, a nechtěje aby oni příliš opozděni byli pokračováním díla mého, umínil sem spisowáním českým přeskočiti hned do wěku středního (r. 1403 — 1627,) a dada spolu překládati text swůj do němčiny, poslaužili napotom obojímu čtenárstwu téměř saučasně. We překlad takový uwázel se k mé žádosti a prosbě wýtečný náš spisowatel, pan *Wenzig*, Čechům i Němcům

zároveň chvalně známý. Chybějící mezitím částky starších dějin (od r. 1125 do 1403) wzděláвати chci mimochedem wedle dalšího pokračování tak, aby napotom každý rok jedna část doby bud starší nebo střední na světlo wydáвати se mohla.

Nowý rozvrh celého díla, jakž již wydáno jest aneb ještě wydati se má, poznati lze z následujícího přehledu:

A) Staré dějiny od r. 0 do 1403.

Díl I, r. 0 — 1253: Čechy prwověké s řády slovanskými.

Částka 1, r. 0 — 1125 (*wyšla již r. 1848.*)

Částka 2, r. 1125 — 1253 (*wyjde bohdá r. 1852.*)

Díl II, r. 1253 — 1403: Čechy královské s řády feudálnimi.

Částka 1, r. 1253 — 1333.

Částka 2, r. 1333 — 1403.

B) Dějiny střední, r. 1403 do 1627.

Díl III, r. 1403 — 1439: Nepokoje husitské.

Částka 1, r. 1403 — 1424 (*wychází r. 1850.*)

Částka 2, r. 1424 — 1439 (*wyjde bohdá r. 1851.*)

Díl IV obsahowati bude dějiny r. 1439 — 1526.

Díl V " " " " 1526 — 1627.

C) Dějiny nové a nejnovější.

Díl VI obsahowati má dějiny od r. 1627

Rozvrh pak dosavadní na knihy jest tento: Kniha I sahá od r. 0 do 451; kniha II r. 451 — 895; III r. 895 — 1125; IV r. 1125 — 1197; V r. 1197 — 1253; VI r. 1253 — 1278; VII r. 1278 — 1310; VIII r.

1310 — 1346 ; IX r. 1346 — 1378 ; X r. 1378 — 1403.
Dále kniha XI r. 1403 — 1419 ; XII r. 1419 — 1431 ;
XIII r. 1431 — 1439 a t. d. a t. d.

O přítomném wyprawowání dějin husitských nechci se šířiti. Znalý čtenář sám posoudí, mnoho li swětla přináším k objasnění jedné z nejzatmělejších a nejzajímavějších epoch historie nejen české ale i všeobecné. Aspoň sezná, že pilností a setrwalostí wíc než pětmečitmaletau nasbíral sem se všech stran zásobu dějepisnau hojnější, nežli kterýkoli předchůdce můj; i najdeli nicméně mnoho ještě nedostatkůw, bude i se mnau hořekovati, že předkowé naši nepozůstavili nám po sobě podawkůw auplnějších a dokonalejších. Není se čemu diwiti, že duchovní momenty husitismu zůstaly až posawad téměř cele neznámé, když i sami hmotní a hluční tehdejší příběhowé kryli se v zapomenutí, aneb zamotáni byli do pásmia dějin tak, že tratili vlastní barwu a významnost swau. Kdybych byl chtěl dávati se do wywracowaní a naprawowání nesčislých omylůw w historii husitstwa dosawad běžných, bylbych musel psáti o tom knihy zwláštní. Práce wšak taková bylaby tuším neméně nudna pro čtenáře, nežli pro spisovatele; i mním, že prosté objevení prawdy bývá wždy nejaučinnějším spůsobem zaplašení bludůw: proto nepauštěl sem se do polemiky, leda kde toho zdála se býti potřeba newyhnutelná. Weliký také počet omylůw oněch mizí sám sebou, jak mile jen

skutkové uwodi se přísně pod chronologická data swá, o jejichžto uprawdění a pořádek já proto wždy wedl sem zvláštní péči. Také pokládal sem za zbytečné, dokládati se pramenůw wyprawowání swého we wěcech krom toho známých a nesporých; jen kde co nowého neb co sporného wynášim, aneb kde potřebí se býti zdálo, aby wěc w textu dotčená ještě určitěji a místněji se objasnila, uznal sem za powinnost, doložiti čeho potřebí w poznamenáních pod textem. Méně pak znalého čtenáře prosím, pohřeší-li we wyprawowání mém nejedné oblíbené powídky, aby nemněl, žebych z newědomosti ji byl zamlčel, ale aby pamatovati ráčil, že čte dějeprawu a nikoli báseň romantickau.

Německý překlad přítomného spisu od r. 1419 do 1424, jsa již téměř dohotoven, wyjde bohdá o nowém roku 1851 na světlo. Přidán bude k němu článek úvodní o zřízení zemském w Čechách za krále Wáclawa, kterýžto w českém wyprawowání státi má na konci dílu druhého.

W Praze dne 27 října 1850.

Spisovatel.

O B S A H.

KNIHA JEDENÁCTÁ.

Husitství pod králem Wáclawem od r. 1403 do 1419.

Článek 1.

Stránka

- Počátek nepokojuv církevních w Čechách** (R. 1403). 3
Wznik a příčiny sporu církevního. Biskupové a mniši žebrawí. Arcibiskup Arnošt a císař Karel IV. Předchůdcové reformace w Čechách: Kunrat Weldhauser, Milič z Kroměříže, Matěj z Janova. Universita Pražská a české školy. Tóma Štítný. Učení Wiklefovovo a jeho uwedení do Čech. M. Jan Hus a Jeronym Pražský. 45 článkůw Wiklefových od university Pražské zapovězeno. Bonifacius IX a porušený stav církve.

2.

- Třetí kralování Wáclawovo; pokrok odporu církevního.** (1403—1409). 52
Krále Wáclawovo nové panování; válka s králem Sigismundem; mocné prostředky pro pokoj domácí; opětne dobývání hodnosti královské w říši. Rozepře mezi králem a papežem Řehořem XII. Prospěch Wiklefismu w Čechách. M. Hus kazatelem w Betlémě. Schisma i neutrálnost; oba papežové od kardinálů opuštěni. Nové odpory proti Wiklefismu w Čechách. Král Wáclaw, sbor kardinálů a Pražská universita. Spor o tři hlasy; Mikuláš z Lobkovic. Wystěhování se professořůw a studentůw německých z Prahy.

Článek 3.

Stránka

Wzdelání a rozšíření nauky Husovy. (R. 1409—
1414). 88

Král Wáclav a koncilium Pisanské. Trojice papežův.
Odpór duchovenstva českého. Bulla Alexandra V.
Wiklesowy knihy spáleny w Praze. M. Hus pohnán
před papeže. Trojice králův Římských. Smrt Joštova
i nápad Moravy. Smíření mezi Wáclawem a Sigmundem.
Narownání mezi arcibiskupem Pražským a M.
Husem. Bauře Pražské pro odpusťky. Hus a Štěpan
Paleč. Hus we klatbě papežově, musí opustiti Prahu.
Arcibiskupowé Albik a Kunrat. Synoda Pražská. Ka-
toličtí profesoři wypowězeni z Čech. Hus na wen-
kowě. Cesty M. Jeronyma Pražského. Poměry mezi
Čechami a Polskem. Rozepsání sboru Konstanského.
Hus uwoluje se jítí tam.

4.

M. Jan Hus a sbor Konstanský. (R. 1414—1415). 149
Sbor a jeho aučely; zásluhy při něm krále Sigmundovy.

Husovy přípravy a jízda do Konstancie; jeho tam
protiňenci a uwěznění. Papež Jan XXIII. Krále Sig-
mundův první výstup w Konstancii. Pře Husowa.
Počátek rozdávání pod obojí w Čechách. Jan XXIII
utíská z Konstancie. M. Jeronym Pražský w okovech
tam přiwenen. Přimluwy za Husa i trojí jeho slyšení.
Krále Sigmundův saud o něm. Sbor zapovídá při-
jímání pod obojí spůsobu. Neprospěšné naléhání na
Husa, aby odwolał. Odsauzení a upálení jeho.

5.

Poslední léta panování krále Wáclawova.

(R. 1415—1419). 204

Různění se stran náboženských w Čechách a krále Wá-
clawova obojetnost. Walný sněm w Praze; pohrž-
čiwé psani ke sboru Konstanskému. Panské dwě jed-
noty: husitská i katolická. Dlouhý interdikt w Praze.
M. Jeronyma Pražského odvolání a zpětní, poslední
wýslechy a upálení w Konstancii. Následky toho
w Čechách. Další přísnosti od sboru. Počátek dwo-
jení se husitův we kališníky a Tábory. Pražská uni-
versita a přijímání pod obojí. Papež Martin V a re-
formy církvení. Konec sboru Konstanského. Nejisté

chowání se krále Wáclava; konečně odhodlal se proti husitstvu. Počátek rozbrojů v zemi; Mikuláš z Husi a Jan Žižka z Trocnova, náčelníci lidu. Hromady na hoře Tábor. Smetání konšelův Nowoměstsckých. Smrt krále Wáclava. Úvahy závěrečné.

KNIHA DWANÁCTÁ.

Wálky husitské od r. 1419—1431.

Článek 1.

	Stránka
Úvodové wálek husitských. (Od polovice srpna 1419 do polovice máje 1420).	263
Bauře Pražské po smrti krále Wáclawowě. Král Sig-mund. Královna Sofie vladařka Česká. Sněm zem-ský. Strany v národu a náčelníci jejich. Další hro-mady čili tábory v Čechách. Wojenská studia. První počátkové wálky. Autok na Malaustranu. Re-akce Kutnohorských. Sněm Brněnský. Blanžniost i bojownost Táborůw. Založení města Táboru. Král Sigmund na sněmu říšském ve Wratislawi. Šíření se zpaury v Čechách. Boření klášterů a kostelů. Čeňka Wartenberského zrádné kolotání se. Marná wyjed-návání.	

2.

První wýprawa křížácká v Čechách. (Od polo-wice máje do polovice listopadu 1420).	317
Sigmund w Čechách. Smysly husitské kromě Čech. Pří-prawy k boji. Žižka do Prahy, Benešow, bitva u Po-říči. Klášter Postoloperty. Táboři v Praze. Přiběh Litoměřický. Ztráta Slaného i Laun. Ochránění Tá-bora. Dobytí Králové Hradce. Dobývání hradu Pražského. Veliké wojsko křížácké a obležení Prahy. Legat papežský. Bitwa na Žižkově. Čtyři artikulové Pražští. Marná rokování, rozmluvy na Malé straně. Sigmund korunován. Zástavy klenotův i statkův královských a kostelních. Táboři opustili Prahu. Jed-nání s králem Polským. Obležení a bitva u Vyše-hradu. Žižka w jižních Čechách.	

3.

Praha. Druhá wýprawa křížácká. (Od r. 1420 Nov. do 1422 Mart.)	375
---	-----

Náčelnictví města Prahy a kněz Jan. Spory mezi Pražany a Tábory. Učení Táborské. Smrt Mikuláše z Husi. Wypużení króla Sigmunda z Čech a wybojowanie země skrze Pražany a Žižku; Pileň, Chomutow, Beraun, Český Brod, Hory Kutny, jednání s Morawany. Jaroměř. Čeněk z Wartenberka. Arcibiskup Kunrat přistoupil ku podobojím. Hrad Pražský a Litoměřice. Sném walný w Čáslawi. Reakce na Táboře i w Praze. Sbor kněžský; upálení kněze Martinka. Adamníci. Kardinal Branda i jednota říšská proti Husitům. Slezáci w Čechách; porážka u Mostu; obléžení Žatce skrze křížaky. Sigmundovo vyjednáwanie s Wladislavem Polským i Albrechtem Rakouským. Počátky sporu mezi aristokratii a demokratii w Čechách. Král Sigmund na sněmu Brněnském. Žižka w Plzensku; wjazd jeho do Prahy. Tažení Sigmundovo do Kutné Hory. Autěk jeho a porážka u Německého Brodu. Záviše Černý. Přewrat w Praze; usmrcení kněze Jana.

Článek 4.

Stránka

Žižka. Třetí výprawa křížácká. (Od roku 1422 Mart. do 1424 Oct.)	472
Hlavní ráz doby této. Nové rozdíly stran; bratří střední. Žižka. Zřízení obcí Táborských. Šlechta. Flutky. Knižata Litewští Witold a Sigmund Korybut. Korybut, zprávce zemský, uznán od Žižky. Obležení hradu Karlšteina. Sném říšský w Normberku a třetí výprawa křížácká. Táboři z Prahy wypuženi; přiměti u Karlšteina. Korybut powolán do Polska; sjезд u Šramovic. Příprawy proti Čechům opět zmařené. Wálky domácí w Čechách; bitva u Hořic, obléžení Křížence, smíření u Konopiště. Wojsko české w Morawě; Kroměříž. Bitwa u Hradce Králové; obléžení Čáslawě; Žižka w Morawě a w Uhřích. Sném Swatohawelský w Praze. Albrecht markrabě Morawský. Sbor církevní Sienský. Žižkův krwawý rok: bitva u Malešova; Žižka w Plzensku. Neswořnost mezi nepáťaty. Korybut podruhé w Praze. Žižka u Libně; smíření na Špitálském poli. Smrt Žižkova; úvahy o něm; jeho umění wálečné.	

DĚJINY ČEŠKÉ

KNIHA JEDENÁCTÁ.

HUSITSTWÍ POD KRÁLEM WÁCLAWEM

1403 — 1419.

ČLÁNEK PRWÝ.

POČÁTEK NEPOKOJŮW CÍRKEVNÍCH W ČECHÁCH.

*Wznik a příčiny sporu církevního. Biskupové a mniši řebraví.
Arcibiskup Arnošt a císař Karel IV. Předchůdcové reformace w Čechách: Kunrat Waldhauser, Milič z Kroměříže,
Matěj z Janova. Universita Pražská a české školy. Tóma Štítný. Učení Wiklefovo a jeho uvedení do Čech. M. Jan Hus a Jeronym Pražský. 45 článkůw Wiklefových od university Pražské zapovězeno. Bonifacius IX a porušený stav církve.*

(Rok 1403.)

We walném shromuždění university Pražské dne 1403
28 máje 1403 čteno k žádosti arcibiskupowa officiala i
kapituly Pražské 45 článkůw wěroučných, wynatých ze
kněh anglického reformatora Jana Wiklefa, a po baurli-
vém jednání wynešen nález wětšinau hlasů w ten smysl,
aby žádný aud university Pražské neučil článkům těm,
aniž jich rozširoval, pod pokutau kříwe přísahy.

Byltě to první skutek weřejný, kterým wyskytla se
konečně na jeho neshoda, rodiwší se w myslach lidských
již drahně času, jak o wíre křesťanské wůbec, tak i zwlaště
o zřízení a správě církevní. Od té doby neshoda ta,
obrátiwší k sobě pozor wšeobecný, wzrůstala čím dále
tím rychleji w auplné rozdrojení. Praudem udalostí pa-
mátných a dotud newídanych zmocnil se tento nowý ži-
wel weškerého žiwota národního w Čechách a w Morawě,

— upozadil w něm všecky jiné duševné i materialní snahy, a dotýkaw se mocným působením svým netoliko zemí sausedních, ale i celého křesťanstva, wedl konečně k bojům a válkám neslychaným, které zatrášše několikráté po sobě veškerou Europou, napojily vlast naši krví a pokryly ji sutiňami. Náramná důležitost osudné této v dějinách našich doby ukládá nám povinnost, abychom se snažili wyslediti a vyličiti první wzork a rozvinutí její v největší, co možná, prawdě, jasnosti a jadrnosti.

Otázkou, o kterou veškeren předůležitý věku tohoto spor weden, byla wesměs tato: Křesťanství v tehdejší církvi západní srownávalo-li se ještě auplně s aumyslem božského někdy původce a prvních jeho apoštólů? či snad uchýlilo se v některých věcech a mělo tudíž nařázeno býti do první koleje swé? — Otázka ta dotýkala se i theorie i praxi křesťanské, to jest i učení o křesťanské věře, i správy a řádůw církevních.

Na to wesměs odpovídali jedni: Církew nikoli neuchýlila se od ducha spasitelova, protože duch tento spočívaje w ní samé co nepostředně živé dědictví po zakladateli jejím, vládne jí a ustrojuje ji uvnitř po vše věky. Cokoli tedy církew věří a čemukoli učí, to jest prawá wira křesťanská; kromě ní není a nemůže být prawého křesťanství již z té příčiny, poněvadž jen ona (w auhrnku ji berauc) sama jediná rozeznávati má i může, co prawého a co neprawého jest. Audowé její mohau sice odpadnouti od ní a zablaudiť do bezcestí w životě i w učení swém: ona wšak sama tím nikoli se nemění, zůstávajíc jedna i táz na věky věkůw, aniž pak brány pekelné jí odolají!

Jiní namítali proti tomu, že marné jest chlubit se dědictvím ducha svatého, kdežto skutkové svědčí snad naopak; prawé a jediné dědictví církve Kristovy že jsou knihy písma svatého wůbec i nowého zákona zvláště; a

tyto budauc rozumně wykládány i užívány, že mají po-
ważowany býti za jediné spasitelné prawidlo wíry a ži-
wota křesťanského. Cokoli tedy w církwi neplyne po-
stredně nebo nepostredně z naučení písma swatého, to
wše že sluší a potřebí jest, co wýmyslek lidský, buď
lehce wážiti, buď i owšem tupiti a zawrhovati, jakmile
totiž písmu až i w odpór se stawi.

Tudíž na snadě jest, že we sporu tomto jewí se pro-
tiwy katolictví a protestanství, ježto již po drahné časy
spolu zápasíce, i dnes ještě ujednotiti se nedají; pročež
že tu činiti máme s dwojicí we křesťanstvu, která hlauběji
zasahuje a w následcích swých dále se wztahuje, nežli
zrakem běžným stihnauti lze. Spor a boj ten zachwátil
již od několika století netoliko wšecky národy, ale i wšecky
osoby we křesťanstvu více neb méně patrně do víru
swého, aniž ještě předvídati lze, kam se wrhne a jakowé
bude konečné jeho rozhodnutí. Zatím ale, co strany bojující,
wášněmi tytýž zaslepené, obviňují se obapolně, že prý jedna
neb druhá zpronewěřily se bohu a wíře, — zapomínajíce
při tom bohužel obě až příliš, kterak Kristus sám pro-
hlásil jen milování boha i bližního swého za přední
a hlavní známku všech wěrných následownikůw swých:—
uznává a welebí staudný zpytatel i we sporu jejich jen
působení ruky páne, ana pro zachowání žiwota i rowno-
wáhy wěhomíra, založiwši w něm wšude síly dvojité
a proti sobě působící, postavila pokoj proti ruchu a od-
strkawost proti přitahawosti, stwořila člowěka mužem
i ženau, ba i ducha zavázala zákonem polarity, pokudkoli
moc jeho we swětě smyslném se jewí, a konečně uznala
i bauře za potřebné mezi žiwly, aby síla jejich se wždy
zotawowała. Netoliko tělo, i duch také silí a zmáhá se
bojem; a že nyní Europa oswětau i wzdělaností ducha
nad jiné swěta díly předčí a jimi vládne, za to wěru
přede wším děkowati má zápuštu tomuto duchownímu po-

— mnohá stotečí prodlouženému. Wěrnému zwěstovateli událostí těchto nebude sice stejně lahodno, jakékoli formy osobí sobě cit a potřeba náboženství, jelikož forem těch ku posvěcení se člowěka wšude potřebí jest: awšak nicméně snažití se bude, aby neaučastnil se wášní strany kterékolí, alebrž zůstavil rozeznání nad nimi saudu wyššímu, wěda dobré, že víra nikdež není wědomím, kteréhožby lze bylo nabýti vlastním úsilím, ale že jest skutek duševný sám sebau newyhnutelný, čili dar boží; a protož držeti se bude slow spasitelových: Nezatracujte a nebudeste zatraceni. Jen kde žiwlowé cizí we spor tento se wmešují, kde soběctví a ctižadost, pokrytství a zíšnost, pýcha i nenávist o to se zjewně zasazují, aby užívaly k účelům swým za prostředek i toho, co nejswětějšho jest: tam mrawní cit nesmí nikoli zamlčeti se; neb tento dualismus náleží w obor jiný, kdež o prawdě nebo klamu, o právu a bezpráví sporu není a býti nemůže. A jen takovýmto duchem psán jsa dějepis, může bohdá dosáhnouti wznešeného aučele swého; má-li zajisté historie nám býti učitelkyní, nesmíme dělati z ní sobě děwku!

Jakkoli pak w dějinách, kteréž tuto dále wyprawowati budeme, spor katolictví a protestanství nepochybňně a neukrytě se zjewuje, předce nesnadno jest, wytknouti w každém ději tu čáru a prawidlo wůbec, kde asi přestávalo katolictví a počínalo protestanství. Neb ani katolická církew netajila se nikoli wadami a nespůsoby, ježto někdy hojně i w oboru nejwyššího duchowenstwa se rozmáhaly: alebrž usilujíc dosti snažně zbawiti se poskvrn takových, w tom jediné se ohražovala, že ony nerušily a zrušili nemohly původní božské powahy církwe w powšechnosti její. Proto stalo se, že mužové horliwší nadjiné rázněji pro nawrácení a obnowu kázně církewní we středowěkosti, ježto protestantowé obyčejně za předchůdce swé pokládají, uznáwají se nieméně také od církve

katolické za věrné audy její. Co se pak týče učení — o vře, nedá se zapírat, že saustava jeho té doby, kte- rau my zde ličili máme, nebyla ještě nikoli tak všeestranně určena i ukončena, jak ji ode sboru Tridentského teprw provedenau známe.¹ I poněvadž nebylo tehdy ještě dokonalého w tom prawidla, pokud co náleží ku podstatným wíry článkům, — ano prawidlo takové teprw se twořilo, — není diwu, že i sebe učenější, důmyslnější a pobožnější mužové upadali tytýž we pochybnost o člán- cích nejedných newědauce, mají-li za prawowěrné čili nic powažování býti. Tím pak méně slušeti bude na skromného takových počátkůw sporných pozorovatele, aby se ukwapoval budto hanau, bud i chwalau jejich.

První spory církevní w Čechách, obsahu a rázu sice ještě pauze katolického, — ze kterýchž ale pásmem nepřetržitým zrodilo se konečně husitství, — zasahují do mnohem starší doby, nežli obyčejně se udává. Nedůvodné sice zdá se býti, co spisovatelé wěkůw nowějších vypravují, jakoby jisté zvyklosti a podání církve řecko- slowanské byly se udržely w národu českém podtaží od wěku Methodiowa skrze wšecka století pozdější; my aspoň, bedlivě skaumawše, we všech pamětech předhusitských nikde sme toma ani na stopu nepřišli.² Podstatnější

- 1) Na místě věcích důkazůw budíz nám volno poukázati jen na nestejně chování se jak papežůw (od Martina V až do Urbana VIII) tak i koncilii Konstanského, Basilejského a Tridentského k učení a k celé straně českých podobojích wůbec.
- 2) První jevení domněinky takové pochází teprw ze XVI století a potýká se s historií na mnoze, ničim podstatným podporováno nejsouc. Zapomínati se nemá, že slovenští někdy mnichowé Sázavští, ačkoli w obřadech se lišili, (jakož i glagolité w Praze z časů Karla IV,) vždy se přiznávali k posluženství Řimskému, že sv. Prokop

— mohloby býti to, co se prawí o waldenském učení, že prý zasahovalo we XIII a XIV století až do Čech, ačkolí ani o tom nemáme zřetelných zpráw sauwěkých. Newíme, jaké kacírství to bylo, k jehož potlačení král Otakar II od stolice papežské wyžádal sobě pomoci, kterauž jemu Alexander IV také udělil, ustanowiw bullau dne 17 Apr. 1257 dva minority za inquisitory w Čechách.³ Poněwadž ale právě téhož času wyskytuje se v sausedním Řezně a nedlauho potom i w Rakausích Waldenští:⁴ jest se domýšleti, že učení jejich, rozšířené tehdaž po mnohých krajinách, nalezlo poněkud i w Čechách přístulek a přízeň. Awšak budiž tomu jak bud, to wždy jisto jest, že husitství newyrostlo ani hlavně, ani původně ze kmene tohoto.

Za první autek we pásmě pokládati musíme mnohonásobné tření, we které moc biskupská w Čechách, jako i jinde, přicházela často s řeholami mnichů šebravých,

(slowanský opat) kanonizowán jest od papeže Innocencia III r. 1204 a t. p. Nowějším pak odpůrcům této sady naší přiwordíme ku paměti, že historie wyprawowati má jen to, co dle hodnowérných zpráw stalo se skutečně, nikoli pak co dle domyslu byloby státi se mohlo.

- 3) W bulle o tom wydané stojí jen tato slowa: *Quia in aliquibus partibus regni et dominii carissimi in Christo filii nostri illustris regis Boemorum et Polonae confiniis adeo infidelitatis error invaluit, quod ibi quam plurimi a via veritatis prorsus aversi mentes, per devium falsitatis, pestiferas ad concutiendum orthodoxae murum fidei machinas construebant, molientes ipsum fallacium argumentationum impulsibus demoliri: Sedis Apostolicae diligentia contra talium dolosam astutiam, ne diffusus serperet morbus ipse, remedium adhibuit opportunum etc.*
- 4) Thom. Ried codex chronol. diplom. Ratisbon. I, 481 (ad ann. 1265). Pez script. rer. Austriac. II, 534.

stojícími nepostředně pod stolicí papežskou, a protož i — zwelebení jejího nade vše pilnými. Minorité (založení od sw. Františka z Assisi 1207), Dominikáni čili mnichové kazatelští, Karmelitáni a mnichové Augustiniští dostali se brzy po svém počátku také do Čech; na dvoře králů Wáclava I a Otakara II požívali největší přízně zvláště Minorité, kteřížto arci také tehdáž vynikali horlivostí v kázání evangelium; brzy dosáhli stejně vážnosti také Dominikáni, zvláště pro učenost theologickou.⁵⁾ Ale již také záhy dávalo se jim za winu, že život jejich druhdy apoštolský a příkladná kázeň klesaly tím více, čím více zmáhala se moc řehol jejich; že prwopoečečná pokora i dobровolná chudoba ustupovaly více a více wypínawosti a lakově nenasylné, a že oni moc swau v lidu provozovali více pro vyhovení wášněm svým nežli pro rozmnovení prawé křesťanské pobožnosti. A zvláště když Minorité Litoměřičtí neposlauchali zápowěď církevních, jež poslední biskup Pražský, Jan z Dražic, ovšem příliš často ukládal, winili je officialové biskupští zjewně, že takové rušení kázně církevní pocházelо jen z jejich lakové; a když dokonce Minorité Žatečtí opowázili se pochowati slavně pana Sulislawa ze Pnětluk, r. 1313 pro škody na statcích církevních spáchané v biskupově klatbě zemřelého, dal je i samé týž biskup do klatby dotud, dokudby neučinili náležitého pokání. Naproti tomu winili zase oni jeho, že howě zakládaní sborů tak řečených Magdalenek,⁶⁾ od stolice papežské nestvrzených aniž dowo-

- 5) W čele hojných spisovatelů theologických XIVho století v Čechách stojí co do času dva Dominikáni, M. Zdislaw a bratr Kolde z Koldic.
- 6) Swrn. Ueber Formelbücher I, 340. II, 172.
- 7) Quasdam religiosas, appellatas Magdalensis, nullus tamen religionis approbatae — defenditis, quas magis —

lených, podporuje tím prý kacířství w diecesi swé. I ačkoli po smrti papeže Klementa V kardinálowé někteří vložili se byli za prostředek, spor ten přece dluhu urownati se nedaw, přimaožil nemálo protiwenství těch, která týž biskup snášeti musel w Avignoně po jedenácte let, co se tam mimo swau wůli zdržoval (1318—1329). Kterak pak i nedluhu po jeho návratu na stolici biskupska knězstvo jeho světské (r. 1334) octlo se w půtce krvawé s mnichy tak řečených řehol žebrawých, vyprawuje se w historii této na svém místě.

Ústrky wšak takovéto w lúně církve české nepřestaly ani pod nástupcem Jana z Dražic, pod prvním arcibiskupem *Arnoštém z Pardubic*, ale stávaly se časem ještě poważliwjšími. Kterak Arnošt o to horliwě se snažil, aby knězstwo diecese jeho prospívalo skutečně we wzdělanosti a w čistotě mrawů, a kterak prostředky, jež k tomu obral, byly whodné a dílem i přísné, o tom již mluweno jest. Učeností, známostí swěta i lidí, též dary tworčimi a organisowacimi rownal se Arnošt swému příteli a pánu Karlowi IV; a jsa při tom prost jeho vad i křehkostí. Jakož byl Karel r. 1348 takořka znouw zařítil říši Českau, zawázaw ji řády nowými, na podobný spůsob wydal také Arnošt na provinciální synodě dne 12 listopadu 1349 duchowenstwu českému nowé zákony kázně, ježto pod názvem „*Statuta Arnesti*“ wůbec vyhlášeny bywše, zachowaly moc a platnost swau po mnohá století.⁸⁾ Známo jest, kterak i Karel IV horliwě usiloval

repellere debuistis — dí psaní kardinála Bernarda k témuž biskupovi, tištěné we Formelbücher II, 174 sl. Toto bezpochyby rozuměti se má o sborech, ježto té doby zakládaly šlechtické bekyně hojně také w Čechách, až jim to potom od papeže Jana XXII přisně zapovězeno. Srwa. Chronicon Aulae reg. u Dobnera, V, 367.

8) Wytištěny jsou nejprvě w Plzni r. 1476, následejícose mezi

o reformu duchovenstwa; spojenému snažení císařova — i arcibiskupowu podařilo se, že kněží češti toho času co do wzdělanosti a mrawu wynikali nad německé skutečně. Podstatně pomáhalo k tomu wysoké učení Pražské, założené roku 1348, o něž oba, císař i arcibiskup, stejně laskawau i snažnau péči wedli.

Jaký duch vládnul tehdáž hlawau i swětskau i duchowní w Čechách, wyswítá znamenitě také z powolání bratra řádu sw. Augustina, *Kunrata Waldhausera* z Rakous do Čech, ¹⁰ a z několikaletého působení jeho w Praze; téhož Kunrata, jehož nowější historikowé církewní pod nepravým příjmením „ze Štěkna“ za předchůdce M. Jana Husa w Čechách pokládati zwykli. Kazatel tento, učeností a rázností charakteru slowutný, obrátil byl na se pozor Karla IV., i wzbudil w něm žádost, získati tak znamenitého muže pro swé milé Čechy. I dal o to jednatí s ním skrze pány z Rosenberka tak, že Kunrat přišel skutečně (jak se podobá r. 1360) do Prahy, stal se kazatelem w kostele sw. Hawla. Důrazná jeho kázání, we kterých,

nejstarší prwotisky w Čechách, potom w Praze 1606 we 4.

- 9) Na této prawdě zakládal Urban V r. 1365, jakož známo jest, potřebu, aby zřídil arcibiskupy Prážské za legaty sw. Stolice i w diecesi Řezenské, Bamberské a Mišenské. (Wiz o tom na svém místě).
- 10) Kunrat psal se sám „ego Conradus in Waldhausen professus ordinis S. Augustini canonicorum regularium;“ Matěj z Janowa jmenoval ho „Conradus Wolthausar;“ w sauwěkém rkp. českého Museum čte se: „postilla — edita per D. Chunradum de Walthusa, plebanum in eccl. b. Virg. in Laeta curia in civitate Pragensi.“ Příjml „ze Štěkna“ náleží osobě jiné, a sice M. Janovi ze Štěkna řádu Cistercienského, o němž w letech 1373—1405 řeč bývá (wiz doleji.)

nešetře nikoho, bez milosti káral pýchu, lakovu a rozmařilost Pražanůw,¹¹ potkala se w krátkém čase s účinkem potud neslychaným. Neb nejen přiwábila posluchačů množství takowé, že jim již ani kostel nestačil, a Kunrat obyčejně před kostelem pod šírým nebem kázati musel, ale i we smýšlení a we mrawích lidu spůsobila změnu patrnau. Ženy Pražské, odkládajíce znenáhla oblíbené swé šperky, drahé záwoje, zlatem a stříbrem vyšiwané raucha, počaly odíwati se prostě; ljhcha pomijela, i nejeden hřišník tohoto druhu nabízel se sám, že chce nahraditi, komu prvé uškodil; zaamí w městě záletníci, w Praze tehdáž po německu „helmbrechti“ zwaní, před jichž dotírawostí cudná dcerka městská ani w kostele ukryti se nemohla, činili pokání, dávajíce w pobožnosti dobrý příklad jiným a t. d. Sám Kunrat s podivením ptá se: „Čím to jest, že lid má tolik ke mně lásky a přitulnosti, kdežto já ho káрати nepřestávám? Mnichové žebrawí počinají sobě naopak, pochlebujíce lidu, a hle! w jejich kostelích je prázdno!“ A wzbuzoval-li již tento aučinek sám o sobě nepřízeň a závist, musely wašně ty ještě zwýšiti se, jak mile Kunrat (w prosinci 1363) horliti počal také proti swatokupectví duchowníci, a zvláště mnichůw žebrawých; swatokupectwim pak nazýval i to, když ku př. nowice ženská nepřijímána do kláštera, leč s wěnem dostatečným. Arcibiskup Arnošt, když mu takovéto případu Kunratem oznamovány, aby jim přítrž učinil, omlauval se tím, že řeholy žebrawé, majíce swé zvláštní starší, nepodléhají jeho duchowní správě.¹²

- 11) *Quasi in omnibus sermonibus argui superbiam Pragensium, avaritiam et luxuriam —* prawí sám we swé ještě netištěné apoloģii, že kteréž, jako i z jiných pramenů téhož wěku, zpráwu swou sme čerpali.
- 12) *Qui (archiepiscopus) respondit, quod monasteria monialium fere omnia essent ab ejus cura in civitate Pragensi*

Dominikáni ale, když generál jejich přijel do Prahy co papežský legát na počátku r. 1364, chopiwše se přiležitosti této, pohnali nenáviděného kazatele na saud před arcibiskupa pro dva články kacírské, kterým prý učil. Kunrat podal bez meškání písemnau swau obranu proti tomu: nieméně Arnošt uznal za dobré, ohlášením weřejným ustanowiti den a hodinu, aby každý, kdoby na Waldhausera co žalowati měl, postavil se před ním se swau žalobau. I nepostavil se nikdo. Tím nabyl ostrý kazatel, jak se zdá, nad to více smělosti; v máji 1364, když Rudolf kníže Rakauský byl w Praze, chtěl kázati weřejně o swé rozepři s mnichy, a wšak wystříhán jsa od svých vyšších, aby toho nečinil, uposlechl konečně, nechtejte prý lid, i bez toho na mnichy popuzený, rozdrážditi ještě více.¹³ Kníže Rudolf, poznaw tuším nyní teprw cenu muže takového, wábil ho sliby nad míru wnadnými k navrácení se do vlasti. Kunrat ale odpíral se, prawě, že wděčnost, kterau císaři za tolikerá dobrodiní zavázán jest, jemu Čechy opustiti nedowoluje. Později powstali proti němu opět Dominikáni s 18, Augustini pak se 6 články; tito winili jej také obzvláště z apostasie, protože byl opustil řeholu jejich. Na to sepsal opět apologii obširnau, jejižto slawa, někdy welmi důtkliwá i prostořeká, poznati dávají powahu kázaní jeho wubec. Prawí pak w ní mimo jiné, že mnichowé prý již tak welice uchýlili se we wšem od prvních předkůw swých, že kdyby swatí zakladateli řehol jejich náhle zase octli se mezi nimi, učennici jejich nejen nepoznali a nepřijali by jich, alebrž

exempla, sed sub alis fratribus ordinum Mendicantium, ut communiter, essent.

13) *Ipsi statim procuraverunt, quod sui patenti prece rogatus, ut talia obmitterem ista vice, timentes a populo amplius odiri, a quo, sua exigente hujusmodi meae indebitae vexationis culpa, diliguntur sicut lupi.*

— i ukamenowali by je; tak prý jim proti myсли jest wšeliká wýtka zkažených mrawů jejich. Leč w jednom že se konečně přece polepšili až ku podiwu: jindy prý hašteříwali se bez ustání mezi sebau, a o mrtwoly bohatých pro swé kostely rwali se často jako hladoví drawci o mrchu;¹⁴ nyní ale že jsau smřeni a sworni mezi sebau wšickni za jednoho — proti němu, společnému swému odpúrci. Celá wšak ta rozepře, kteráž se až i do zemí sausedních rozhlásila, týkala se jen wěcí méně podstatných o kázni církewní. Zvláštní záštítou smělého kazatele nepřestával býti císař Karel IV, jakož se to i w tom poznává, že později Kunrat dosazen jest na nejpřednější faru w Praze, totiž na Týnskau, kdežto také dne 8 Dec. 1369 zemřew pochowán jest,¹⁵ k welikému Pražanův zármutku.

Příklad Kunratůw, jemuž co kazateli tak slavně se dařilo, stal se pohnútkau muži stejného sice smýšlení, ale ducha jinakého, že wzdaw se swé vyšší hodnosti církewní, jal se pracovati na též poli o závod. Byl to Pražský kanowník Milič z Kroměříže,¹⁶ jenž dwořiw po mnohá léta u císaře Karla IV, prowázel jej co podkancleří ještě

14) *Virtute meae doctrinae — duo magni hostes sibi mutuo fuerunt reconciliati — qui — numquam se prius dilexerant, imo stupende pro cadaveribus humanorum corporum, tamquam famelici volucres, saepe certaverant etc.*

15) Benessii de Weitmil chron. in Scriptt. rer. Boh. II, 403 sq.

16) Zpráwy o Miličovi máme nejen ze spisůw jeho a ze mnohých jiných sauwěkých, wětším dílem ještě neznámých akt, ale zvláště ze dwau pramenůw: ze známého životopisu (*Vita Milicij*, w Balbin. *Miscellan. lib. IV, parte 2, pag. 44 — 64), a z obšírné charakteristiky, kterauž o něm sepsal a pozůstavil Matěj z Janova we welikém díle swém posawad netištěném. (Wiz níže.)*

r. 1360 — 62 na cestách po říši Německé. Jsa spolu — pánum statku Tmaně, mohl dobře spokojit se we stavu swém: ale na podzim 1363 prohlásil se nenadále, že chce všech důstojenství a příjmů církevních odříci se, jen aby mohl w auplné chudobě slaužiti Kristu a jeho evangelium. Nerad pohrešoval arcibiskup Arnošt muže tak pobožného i učeného we swé kapitule: „což pak můžete lepšího činiti, nežli pomáhati ubohému swému arcipastýři u wedení swěřeného jemu stáda?“ tak domlauval jemu. Ale Milič we sniwém ducha nadšení nedal se odvrátiti od úmyslu swého; ušed z Prahy do Horšowa Týna, jal se kaplaniti u tamějšho faráře, aby se přiučil péci pastýřské a zvláště kázani. Po půl léta wrátil se zase do Prahy, a počal kázati nejprwé u sw. Mikuláše na Malé straně, potom pak u sw. Jiljí we starém městě. Nowý tento reformator, ačkoli měl stejný účel i stejné smýšlení jako předešlý, lišil se wšak podstatně od něho w řečech swých. Kunrat jsa Němec, wzdělávati mohl ovšem jen německau část obyvateluw Pražských, Milič pak obrátil se předewším k obyvatelstwu pauze českému; moc a síla onoho jewila se zvláště jasnosti, spamětnosti a dojímawau nelíčenau přirodností, tento pak působil raději pobuzením citu a obraznosti, barwau mystickau a řečí hojně protkanau obrazy apokalyptickými. S počátku neměl než málo posluchačuw, a i ti dowolowali prý sobě někdy přetřásati řeč jeho " ausměsně: ale znenáhla množil se počet jejich, a wzrostl konečně tak, že Milič, chtěje na všech stranách wyhowěti žádostem, musel často za den kázati třikráte w místech rozličných, ano jednoho dne i pětkráte. A jako lid nadšením jeho náboženským

- 17) Propter incongruentiam vulgaris sermonis — dí jeho životopisec; snad se to wztahuje na wýrečnost jeho morawskau, do té doby zachowanau i w jeho kázaních.

— jímána se cítil, tak i učení obdivovali se neobyčejně plodnosti, živosti a pružnosti ducha jeho.¹⁸

Mnohým hlaubáním wé swatém písmě, zwláště w prorocích a w apokalypsi, nawykl duch Miličůw týmže myšlenkám i obrazům. Zápasiw každodenně s porušeností mravní wzech stawů wěku swého, a prohlédajc, čím by sobě pojistiti mohl vítězství, zdalo se mu najednau, an dosáhl nálezu wědeckého, hrozného i důležitčho: srownaw totiž a wyložiw newšední učeností biblickau a zwláštní swau ostrostipností wšecka w biblí místa¹⁹ mluwící o příchodu Antikristowu na konci swěta, našel w nich ten smysl, že předpowěděná doba hrůzy připadá právě w léta 1365—1367 počtu našeho. I sepsal o tom zwláštní učené pojednání²⁰ a ohlašoval sadu swau slowy dojimawými také s kazatelny. Tu pak nebylo stawu žádného, ani wěku a poměru, w němžby byl nena-

- 18) I sám nejučenější wěku swého Čech, M. Albrecht (Ranconis de Ericino) scholastikus kapitulní a bývalý r. 1355 rektor university Pařížské, zwolal prý jednau w podiwení: *omne, quidquid ego pro sermone faciendo viris literatis et illuminatis vix in uno mense comprehendere possum, Milicius vero tantum una hora suo studio comprehendit.*
- 19) Totiž místo w *evangelium sw. Matause XXIV*, 15: „*Když uzříte ohawnost zpuštění, předpowěděnau od Daniele proroka, ana stojí na místě swatém*“ a t. d. — a podlé toho slawa Danielowa XII, 11, 12: „*Od toho času, w němž odjata bude obět ustavičná a postawena ohawnost hubicí, bude dnú 1290; blahoslawený wšak, kdož dočeká a přijde k dnûm 1335*“ a t. d.
- 20) *Libellus de Antichristo*, počinající slowy: „*In Christi nomine, qui est testis fidelis, amen. Qui audit, etiam dicat amen! et non exhorreat hoc audiens*“ etc. Matěj z Janova pojál toto pojednání celé do welkého díla swého (w. níže), totiž lib. III, tractat. V, distinct. XI, kdež rozděleno jest we čtyry kapitoly.

leزال spůsobůw i nástrojůw Antikristových a neuměl jich —— wylíčiti; vše to, co w životě lidském nesrownávalo se s čistau láskau křesťanskau, s pokorau a pobožností, pravil býti Antikristovým. Před jinými nalezel zwlaště w duchovenstvu, počna od arcibiskupa až po mnichy žebrawé, příležitosti hojně ku káraní; a wšak ani knižat a pánuw světských neminul přísný jeho saud, rowněž jako lidu sprostého. Když ale se osmělil we shromáždění jakémsi říci také císaři Karlowi IV weřejně do očí, že on sám jest prý weliký antikrist, uznal arcibiskup Očko z Vlašimě za potřebí, potrestati jej za takowau opowážliwost několi-kodenním wězením.²¹ A wšak císař, kterýž korliwce toho wždy miloval a sobě wážil, neoddal jemu ani po tomto skutku přízně swé; neb když theologowé Pražští doléhali naň pro jeho naučný článek, a Milič odwolaw se proto ku papeži Urbanowi V, léta 1367 sám osobně do Říma se odebral, dal jemu Karel IV na cestu listy poručowací co nejchwalnější.

Milič čekal w Římě dlauho na slíbený papežůw příchod, a nemoha se dočkat, umínil jemu jíti wstříc do Avignonu, prvé ale ještě oznamiti Římanům weliký swůj nálezek. I ohlásil listem přibytým na dweřích kostela svato-petrského aumysl swůj, zwěstowati u weřejném kázani, kterak Antikrist na zemi již se usadil, a připojiti k tomu

- 21) *Articuli XII contra Milicium praesentati in curia Romana:*
 „*Primo , quod ipse tenuit et affirmavit , quod in anno dom. 1366 Antichristus fuisset natus ; et quia eandem opinionem dimittere noluit, fuit per D. Johannem archiepiscopum Prag. incaceratus etc.*“ Což Matěj z Janowa určitěji oznamuje takto : „*Indutus zelo quasi thoraci, imperatorem predictum aggressus digito indicavit, et dixit sibi cum omnibus , quod ille sit magnus Antichristus ; propter quod carceres et vincula diutine est perpessus.*“

— příhodná napomínání.²² Ale jakmile rozhlásilo se přiblížení listu toho, hned inquisitor Římský, řádu Dominikánského, jal se stíhati nábožného blauzniwce, a dal ho zatknauti w samém kostele sw. Petra; neb již prvé byli jemu dali o něm wěděti řeholní jeho bratři z Prahy. Mnogo neděl držán byl nyní bídňě Milič u Minoritů w Araceli a towaryš jeho Dětřich u Dominikánů w tuhému wězení. S welikou radostí hlásali w Praze mniši žebrawí posluchačům svým s kazatelny, že prý kacíř ten již brzy bude upálen.²³ Když ale Urban V přijel konečně do Říma, obrátily se wěci jinak: Milič požívaje ochrany Karla IV, netoliko propuštěn jest z wězení a obsypán poctami rozličnými, zwláště od kardinála z Albano, ale brzy dostala se mu i přiležitost ku konání ctnosti právě křesťanské: když totiž nepřátelé jeho k odpovídání wzati

- 22) *Quum jam desperassem de adventu domini nostri papae, tunc praeparavi me, iter volens arripere versus Avignonem; et interim irruit in me spiritus, ita ut me continere non possem, dicens mihi in corde: vade, intima publice per cartam, quam affiges ostiis ecclesiae S. Petri, sicut solitus fuisti intimare in Praga, quando eras praedicaturus, quod velis praedicare, quod Antichristus venit; et exhortaberis clerum et populum, ut orent pro domino nostro papa et pro domino nostro imperatore, ut ita ordinent ecclesiam sanctam in spiritualibus et temporalibus, ut securi fideles deserviant creatori; et dabis in scriptis sermonem illum, ne mutentur verba tua, et ut materia divulgetur, ut mali in timorem mittantur et boni ferventius deo famulentur; secreta hujus rei domino summo pontifici reservabis. Toto celé míslo wzato jest doslovně ze knížky „de Antichristo“ do žiwotopisu (Vita, u Balbina p. 50,) ale slow „quod Antichristus venit“ wynecháno — jistě ne náhodou.*
- 23) „Charissimi! ecce jam Milicius cremabitur!“ (Vita p. 51.)

sau, on sám za ně se přimlauwal. Jaké měl s papežem — rozmluwy, newi se; ale patrné jest, že od té doby w učení swém o přichodu Antikristowu, ačkoli neustal docela, wšak wice a wice se tajil.

Po návratu swém, maje swědomí upokojené a jsa práv před očima swých wěrných, jal se ještě horliwěji bojowati proti nepravostem wšelikého spásobu. Aby pak i německým obywatelům w Praze prospěti mohl, učil se, ač byl wěku již šedého, ještě také německy a počal i po německu kázati ²⁴; ano možná jest, že po smrti Waldhauserově uwázel se rádně w auřad kazatelský kostela Týnského. Ale horliwost jeho neměla dosti na kázání: tisíceru lidu byl spolu zpowědníkem a rádcem duchowním, rozhodujícím často w nejtěžších důležitostech jejich; a do stávaje daru přes wělu swou, jichžto sobě podržeti nemohl, protože nad míru střídámě živ byl, i vyhledával sám lidi nauzi trpící, aby jim pomáhal. Nejvíce wšak pečoval o vychowání dobrého kazatelstwa; každodenně scházelo se na sta žákůw čili klerikůw k němu, zapisowat sobě jeho přednášky, on pak oběťoval jim, cokoli mu času zbývalo. Při wší té přisnotě mrawů zůstával wšak jeho duch bo drý a jarý; a kdokoli měl činiti s mužem tím neobyčejným, odcházeje pocítil se wždy na duchu swém rozčílena, powznešena i potěšena. ²⁵ I měla také skutečně horliwost

- 24) *Ita erat sollicitus de salute populi, quod licet numquam in juventute Teutonicum profecerat, volens ergo majorem populum domino suo acquirere, coepit jam in senectute studiose idioma Teutonicae inquirere a suo scholari et ab aliis, quibus notum erat etc. (Vita p. 47.)*
- 25) *Nullus erat, nisi forte spiritu Antichristi agitatus, qui cum ipso habebat loqui vel agere, qui amore et gratiam atque suavitatem spiritus ab ipso non hauriret, nullusque non consolatus ab eo recedebat — prawi o něm Matěj z Janowa.*

— jeho účinek newidáný pro život náboženský w Čechách; nejpatrnější důkaz toho jest, že přibytkové smilstva, staropowěstné tak řečené Benátky (*Venetiae*), čili řada domů pro weřejné newěstky w Praze, zpustly docela ²⁶. Když toto sídlo neplechy vyprázdněno léta 1372, daroval je císař Karel IV Miličovi; tento pak dal je obořiti, a přikaupiw k němu některá blízká městiště, wystawěl tam s pomocí pobožných měšťanů Pražských dům veliký pro swé kajici ženy a pro knězstvo spolu s kaplavou sv. Marie Magdaleny, i nazval nowý tento přibytok „Jerusalémem“. Ale že zároveň pečovati chlèl i o časné opatření těch, jež polepšil, a peněžitého základu nemaje, bez ustání živiti musel 200 až i 300 osob, nemohl ani při wší dobré vůli cítelů swých wyhnauti se tytýž rozpakům, a musel často snášeti těžké urážky a potupy, když mu bylo požádati leckterého boháče o půjčku na krátký čas.

S mnichy žebrawými octnul se Milič we sporech ještě wětších, než jeho předchůdce Kunrat; ano nenávist jejich k němu wzrostla tak, že prý nebyl jist ani swým životem ²⁷. Poněvadž ale zjewná přízeň císaře Karla IV

- 26) „Redimendo atque ad fundum destruendo antiquum et famosissimum prostibulum in Praga, videlicet vicum illum pessimum et horrendum, qui dicebatur Venetiae, — atque ibidem scholam et templum et locum omni gratia et virtute fundatum et erectum constituendo et fabricando“ — dí týž Matěj z Janova. Leželo pak to místo we Starém městě, mezi nynější ulicí Bartolomějskou a Konviktskou, kdežto dům č. 307 podnes ještě slouže „Collegium Jerusalem,“ ačkoli toto stavení s počátku muselo být mnohem wětší, ano podle listu Karla IV dne 17 Dec. 1374 (Pelzels Urkk. Nr. 316) bylo jako nějaký ostrov domů, we kterém dům kněžský sám byl zděl 30 loket. (*Vita p. 55.*)
- 27) Quasi incessanter ac infatigabiliter cum multitudine pseu-

jej chránila **, nepřátelé jeho, nemohauce w Praze ubli- —
žowati jemu bezpečně, snesli se na tom, aby jej na dvoře
papežském obžalovali co bludaře. Winili pak jej ze dva-
nácti článkůw: 1) pro jeho učení o příchodu Antikristově,
2) a 3) pro přílišné roztahowání smyslu slova lichwy,
4) a 5) že schwaloval příliš časté požívání svátosti ol-
tářní, 6) že kajícím swým ženám uložil jako nějakou řeholu
klášterní, a je s jedné strany příliš twrdě chowal, s druhé
pak příliš wychwaloval, 7) že veškeré duchovenstwo tupí
a haní, počna od papeže až do mnichůw, 8) že málo wáží
pokuty wyobcowání církevního, 9) že pokládá za hřich,
když se kdo oddá swobodným uměním, 10) ženám že nechce
zádného i sebe slušnějšího šperku powoliti, 11) že jest
hrdého ducha, a pro tu swau hrđost, aby měla posilu, že
štve moc swětskau na duchowní, a konečně 12) že do-
voliti nechce duchowním, aby co měli swého vlastního. **
Pražský mistr Jan Klonkot, přebývaje na dvoře papežském
w Avinionu, propůjčil se žalobcům swau pomocí, a obdržel
na Řehoři XI dne 10 Januar. 1374 několik bul k císaři

doprophetarum, religiosorum, sacerdotum alias legis
peritorum atque clericorum infinita concertando, fuit fere
quotidie in articulo mortis pro veritate constitutus.
(M. z Janowca.)

- 28) O této ochraně swědčí, mimo mnohé jiné důvody, také
žaloba na Miliče, w nížto mezi jiným se čte: *Art. 8:*
respondit, quod si papa eum excommunicaret, ipse per
imperatorem se defendere vellet. Art. 11: — *quidquid*
ipse de suis conceptibus et erroribus secundum volun-
tatem ad effectum perducere non potest, hoc per manus
principum et potestatem brachii secularis ad effectum
perducit, eosdem suis erroneis suggestibus informando,
et super hoc contra statum totius cleri excitando.
- 29) Dali sme články tyto ze sauwěkého rkp. kapituly Pražské
wytisknauti we knižce: Ueber Formelbücher, II, 183 sld.

— Karlu IV, ku Pražskému arcibiskupovi, a k biskupům Litomyšlskému, Olomuckému, Wratislawskému i Krakowskému,— což dokazuje, že učení Miličovo wniklo až i w tyto diecese, — jimižto papež ostře pokáraw nejen ony články, ale i biskupy, kteří nezamezili jejich rozšířowání w diecesích svých, nařídil přísné o té věci vyšetřování.³⁰ Starý arcibiskup Očko, chrániwší vždy potud Miliče proti nepřátelům jeho, když obdržel ty bully, tak zmalomyslněl, že i Milič sám musel těšiti jeho. Ale když inquisitor Pražský počal konati auřad svůj, Milič odwoław se opět ku papeži samému, wydal se w postě r. 1374 na cestu do Avignonu. Tam přijat jsa i chowán zase čestně od starého přízniwce swého, kardinála Albanského, zapudil brzy wšeliké pochyby o prawowěrnosti swé: ale sklíčen byw nemoci těžkau, zemřel w den sw. Petra 1374, prvé nežli rozepře jeho dospěla rozsudku konečného.³¹ Karel IV daroval potom řečený „Jerusalem“ řádu Cistercienskému, ku prospěchu jak učitelůw tak i studujících theologůw řádu toho na wysokém učení Pražském.

Popisujíce přehody muže tohoto, zdrželi sme se něco déle, protože zjewení se jeho, upomínawši mnohého wěřícího na první zwěstovatele křesťanství,³² prowozovalo

30) Tištěno to vše u Raynaldiho ad h. a.

31) *Milicius et Conradus Wolthauser — dictis suis et scriptis principales metropoles sanctae ecclesiae repleverunt, utpote Romam et Avignonem, ubi papa, et Bohemiam atque Pragam, ubi residet imperator; et unus ipsorum, scil. Conradus, in Praga occubuit, ubi Caesar, alter Avinione est mortuus, ubi papa. Et ambo in extremis articulis pro Christi Jesu veritate et justitia in medio tribulationis pessimae occubuerunt, — dí Matěj z Janowa, a na jiném místě opakuje zase: Milicius — Avinione exulans est mortuus.*

32) Matěj z Janowa piše o něm: ipse Milicius, filius et

w národu Českém moc welikau a trvalau. W osobě jeho zajisté byla se takořka vtělila ona jarota citu i obraznosti, ona hluboká nábožnost, ale poněkud bolemyslná, ona čilá jemnost i urputná odhodlanost, jimiž národ řečený od jakžiwa se wyznamenáwal; a protož on to byl, jenž podporowán jsa přízní nejwyšších auřadů swětských i duchowních, pohnul tímto duchem národním až we samé hlaubi jeho a uwedl jej ponejprw do haupání onoho, podobného wlnám mořským, z něhož, když se přimísili ještě žiwlowé jiní, wywinula se bauče neslychaná. Moc jeho jewila se zvláště živými slowy a bezpostředními skutky; naproti tomu spisové jeho, nesauce na sobě patrné známky kwapu, nemají do sebe té ráznosti a jadrnosti, málo míst wyjímajíc, kteráby jediná jim pojistiti mohla stálau důležitost.

Čeho se nedostávalo Miličovi, co spisowateli, nahradil brzy plnau měrau jeho nadšený žák, *Matěj, syn českého rytíře Wáclava z Janova*, náležewší do počtu onech duchowních, kteří za svých studií na universitě Pražské byli se co nejvřeleji přiwinuli k Miličovi v posledních létech.³³ A wšak ještě za živobytí jeho, chtěje prospívat we studiích dále, šel do Paříže, a ztráwiw tam šest let, dal se powýšiti na důstojenství mistrowské, pro kteréž potom w Čechách nazýwán byl zejména mestrem Pařížským (*magister Parisiensis*). Také w Římě i w Normberce přebýval některý čas, snaže se nejen o učenost newšední,

imago domini Jesu Christi, apostolorumque ipsius similitudo prope expressa et ostensa.

- 33) Matěj sám piše o tom takto: *Ego quippe confiteor, me decimam partem non sufficere ad dicendum solum eorum, quae cum tempore brevissimo sibi (Milicio) commorans egomet oculis vidi, auribus audivi et manibus meis correctavi. In hoc siquidem loco apud me optime est verificatum illud vulgatum poeticum, quia copia me facit egenum de virtutibus Milicij ad scribendum.*

— ale i o hojnau zkušenost a rozhledlost we swětě. Papež Urban VI dal jemu dne 1 dubna 1381 přípowěď apoštolskou kanownictví při hlavním kostele Pražském, jakmile které uprázdněno bude; po čemž dne 12 října téhož léta stal se skutečně kanowníkem u sw. Wita. Od arcibiskupa Jana z Jenšteina, jeho někdy tovaryše we studiích Pařížských, wykázána mu za úkol zpowědnice, aniž mu kdy odjata přízeň, ačkoli Matěj we sporu arcibiskupowě s M. Albertem Rankonis de Ericino, tehdáž scholastikem Pražským a někdy rektorem university Pařížské, více chýlil se ku kollegovi swému, ano i obydli s ním společné sobě vybral. Auřad zpowědníka při hlavním kostele nepřestal zastávati až do swé smrti, ³⁴ kteráž jej překwapila w nejlepším jeho věku již dne 30 prosince 1394.

Popis tento zewnějších příběhů jeho jest ovšem chudíčký welmi; tím bujněji wšak rozinul se kwět jeho žiwota wnitřního, pohybujícího se w říši myšlének. Newystaupil sice u veřejnost, aby slowem i skutkem působil w lidu, jako někdy Kunrat i Milič; maje zajisté i náklonnost i powolání k životu a k působení tiššimu, nepečoval ustním wyučováním než o spasení těch duší, ježto se byli upřímo swěřili duchovní jeho správě. Také zdá se, že wedl auřad kazatelský s newálnym prospěchem. Za to

- 34) Aspoň jistě až do r. 1392, kdežto psal o sobě sám takto: *Et accepi confirmationem ipsius — a tota multitudine hominum, cum quibus a principio sacerdotii mei laboravi usque modo per XII annos* (tedy 1380—1392), *eisque corpus et sanquinem Jesu dispensando in kathedraли ecclesia Pragensi, tenens locum domini mei et patris in Christo, D. Archiepiscopi ecclesiae supradictae, habens auctoritatem ejus in audiendo confessiones etc.* A protož ti, kdo prawili, že byl farářem u sw. Mikuláše w Starém městě Pražském, bud jen neprávě rozuměli slovům odwolacím r. 1389, anebo mylili se osobou jinou.

ale wynesł na jeho poklady neocenitelné ušlechtilého ducha swého w dlauhé řadě spisův theologických, jež později sebrav u weliký celek, opatřil nápisem „O prawidlech starého i nowého zákona“ (*De regulis veteris et novi testamenti*), ačkoli dle jejich obsahu whodněji mohlyby se nazvati „skaumáním o křesťanství prawém i neprawém“. Toto wzácne dílo ²⁵ naleží ke spisům nejwýtečnějším, ježto z péra českého po wše století kdy wyplynuli; byla také doba, kde mělo po sobě úcinek nad míru znamenitý, ačkoli později, jak mile totiž křesťanstwo se skutečně rozdwojilo, spis ten již za newhodný považowán, ba i konečně do zapomenutí dán jest. Jedné zajisté straně byl spisowatel w učení a w zásadách swých postaupil až příliš daleko, druhé naopak zase nedosti daleko. Odhaliv směle a důvtipně wady a nedostatky církewní we všech pomě-

- 35)** W celku skládá se z pěti knih (libri), každá pak kniha rozvrhuje se w několikero pojednání (tractatus), toto dále w rozdíly (distinctiones), a ty opět we hlavy (capita). Pokud nám wědomo, není již auplného rukopisu nikdež: ale z částeck pojedinných, ježto se zachovaly, dalby se ještě celek sestawiť zauplna. W tisku byly toho dosti hrubý foliant. Kniha první psána byla ještě před r. 1388 a později místy předělána, tak že sau ji dvě recenze; k poslední práci přiložil ruku spisowatel teprw. r. 1392. Částky díla toho mají tyto nápisys: *lib. I: de discretione spirituum in doctoribus et prophetis et de venerabili sacramento; lib. II: de judicio et notitia falsorum et verorum Christianorum (w tomto tract. 1: de falsa specie sanctitatis s. hypocrisi, tract. 2: de distincta veritate); lib. III: de regula generali, a w tom tract. 1: de regula in se; 2 de apostolis et prophetis; 3 de frequenti communione; 4 de universitate et unitate ecclesiæ; 5 de Antichristo; 6 de abominatione in loco sancto.* Poslední dvě knihy jednají opět de rara et crebra communione. Z toho všeho tištěno jest dosavad jen pojednání „de abominatione in loco sancto“ celé, ačkoli dosti porušené, a sice mezi spisy M. Jana Husa, jemuž se neprávě připisovalo, jakož to poznameňali již r. 1535 wydawatele spisu „Confessio fidei ac

— rech wěku swého, wzbudil proti sobě nedůvěru všech, kdo-
koli sobě libowali w zachowání starého řádu: ale držew
se přitom wždy podstatného základu církewní tradicie, a po-
slušenství ku představeným církwe nejen učiw ale i sám
obwykaw, nemohl owšem wáhy žádné mít u těch, kteří
poslušenství toho z sumysla se byli wzdali.

We předmluvě, teprw po dokonání celého díla se-
psané, oswědčoval spisovatel, že cokoli psal, to bral skrze
modlitbu ze čtení bible a z pilného rozjímání toho, co se
za jeho času dalo, srovnávaje s tím časy bývalé.¹⁶
A poněwadž bible sama o sobě poskytuje dosti naučení
a swětla o všech podstatných článcích náboženství a víry,
z té příčiny že sobě méně wšímal spisůw otců církew-
ních.¹⁷ Přede wším že umínil sobě odděliti wěci pod-
statné we křesťanství od méně podstatných, a objeviti

religionis baronum ac nobilium regni Bohemiae“ (Wite-
bergae, 1535 na listu 4), a času nedávného také Gieseler
právě uznal (we swé Kirchengeschichte, II, částce 3,
str. 285.) Též zlomky Otau z Brunfelsu sebrané a ke
traktátu onomu (in opp. Hussii) přiložené wyňaty sau
wšecky ze spisu M. z Janowa, ale často tak poraughané, že
je sotwa poznati lze.

- 36) Ea quae hic conscribam, vel conscripsi, maxime in ora-
tione et per orationem accepi et intellexi ex lectione
bibliae atque didici ex consideratione vigili et sedula
eorum, quae in seculo moderno geruntur, et ex compa-
ratione temporum antiquorum.
- 37) Quapropter in his scriptis meis per totum usus sum ma-
xime biblia, — et modicum de dictis doctorum; tum
quia biblia qd omnem considerationem et materiam scri-
bendam semper mihi promte et copiose occurrit; tum
quia ex ipsa et per ejus divinissimas veritates, quae sunt
lucidae et per se manifestae, solidius omnes sententiae con-
firmantur, fundantur stabilius et utilius ruminantur; tum
quia ipsa est, quam a juventute mea adamavi, et vocavi
ipsam amicam et sponsam meam, imo matrem pulchræ
dilectionis et agnitionis et timoris et sanctae spei; —
ubi fateor, quod a juventute mea non recessit a me
usque ad senectam et senium, neque in via, neque in domo,

studíz základní jeho pravidla, i překaziti, aby pro veliké —
množství pozdějších nařízení nezapomínalo se na ně. —
Základní tato pravidla (regulae), jichžto 4 vyházel ze
starého, 8 z nového zákona, týkají se méně učení, nežli
raději skutků křesťanských, směřujíce ku příjem všech
křesťanských cnot, jmenovitě lásky k bohu a ~~lásce~~
pokory a zapírání sebe samého, slovem, učí následovateli
Krista, jehožto život slaví jemu právě za pravidlo přední
a všeobecné. Témuto hlavními zásadami zkaušel weškeren
život křesťanský věku svého, horil velice na po-
krytce a licoměrnsky každého spůsobu, kteří mají Krista
prý jen na jazyku a v srdci nic, haněl každé mechanické
odbývání služeb božích i bořekoval na zaslepenost, ana-

neque dum occupaber, nec cum otiabar a. t. d. Hledíce
k vyznání tomuto a k několika sadám do díla Mat̄jewa
w českém jazyku wmišeným, dáte také k výsledku do-
savadnho skuumání o prvním překladu celé bible do
češtiny, že totíž stal se w poslední čtvrti XIV století:
nemžeme nedomýšleti se, že překlad ten w první své
recensi pochází od nejiného Čecha, nežli od samého to-
hoto M. Mat̄je z Janowa. (Srown. co dole při r. 1413
práv se o M. Husowě opravě překladu toho, čili o
druhé recepcí.)

- 38) *Contemplor, quod hodie sacerdotes et populus misus
sciat et obseruet praecepta dei sui tremendi, quam man-
data et traditiones hominum, et magis timeat et ponderet
hujusmodi adinventiones, quem veritatem vitae et cari-
tatem proximorum, et quod in talibus observantiis totam
constituat justitiam suam et salutem, licet non habita
Jesu crucifixi notitia et caritate. — Propositi igitur mei
est, cum haec loquor, ut tales adinventiones, et obli-
gationes ad ipsas, essent diminutae et remissae, saltem
quoad aliquam ipsarum partem, et quod solum dilectio
dei et proximorum, aut dei praecepta alia solum esse
populis tremenda et ad ungum usque adimplenda doce-
rentur, et quod alia sunt modicae reputationis aut nihil
ipsorum in respectu; et ea quoq; mandant et statuunt
praelati subditis, ea faciant cum magno temperamento
caritatis etc. (Rkp. českého Museum 289, fol. 156.)*

— maf skutky a obřady zewnitřními nahraditi nedostatek ducha i prawdy. Nezawrhowal sice skukůw a obřadůw těch samých v sobě, ale napomínal, aby pro pauhé prostředky nezapomínalo se na aučel; nebo to že právě jest Anti-kristowa blawej zbraň a stály jeho směr, aby křesťanům ke ctění a snažení podstrkował a předkládal, na místě nejwyšších a nebeských, wěci pozemské a nízké a t. d.

Za živobytí M. Matěje bývaly mezi theology mnohé i tuhé spory o to: má-li se powoliti laikům časté požívání swatosti oltární, čili nic? ³⁹⁾ On co zpovědník musel již za powoláním swým aučastnit se horlivěji v rozhodnutí otázky takowé, a za příkladem učitele swého Miliče ustanowil se na tom, že sluší laikům přistupovati k wečeři páně co nejčastěji. S ním sauhlasili také někteří, velmi učení muži wěku onoho, jako mistr Albert Rankonis z Ericino již často jmenovaný, M. Matauš z Krokowa doktor theologie na universitě Pražské, Wratislawský děkan Mikuláš Wendler, Dr. Jan Horlewann a j. w. Ale počet odpůrcův byl ještě wětší, a oni dowedli sobě i toho, že na provincialní synodě w Praze dne 19 října 1388 držané stal se nález w ten smysl, aby laikovi žádnému nebylo powoleno požívatí swatosti oltární častěji, nežli nejwyš jednau za měsíc. ⁴⁰⁾ Úkorůw, které Matěj

- 39) *Sciendum est, quod in temporibus, quae nunc currunt, quaestio multum invaluit, saltem inter communes et simplices, de manducatione quotidiana vel crebra a plebejis corporis et sanguinis Jesu Christi. Et quidam doctores vel praedicatores concedunt et invitant populos ad quotidianam vel crebram sacramenti altaris perceptionem corporalem cum praeparatione prævia opportuna et vita coadigna. Alii sunt, qui ex adverso reclamant, et contrarium nituntur summis conatibus inducere et persuadere, videlicet quod nequaquam sit bonum, saépe laicos Christi corpore et sanguine satiari. (Rkp. musejní I. 77.)*
- 40) *Matěj z Janova wyprawuje to sám we druhé recensi swé první knihy, nemoha se při tom zdržeti, aby nepo-*

z Janowa za to pocítiti musel, přimnoženo ještě, když protivníci jeho, nabývše vůči smělosti, brali sobě příležitost i z jeho snad překwabeného horlení proti poctě obrazů a reliquií svatých, aby obžalovali ho skutečně u soudu ~~dúškowníku~~. I připraven jest k tomu, že na synodě držané druhého roku (1389) v kostele sv. Mikuláše v Starém městě Pražském učinil veřejné odwołání, jímž řečenau poctu a modlitby křesťanské o přímluvu svatých uznal za prospěšné, a mimo jiné články přislíbil také nenesouměnat ~~zádánoho~~ laika vice ku každodenštnímu požívání ~~wedle~~ páně.⁴¹ Spasitelnost ale častiho přijímání svatosti oltáře zapírat nebylo mu nikoli uloženo; pročež obracel tím pilněji pozornost svau ku prawdě této, a ukazujíc snažně, kterak přijímáním svatosti oltářní člověk vice než jinými prostředky v náboženství prospívá, skaumal wšecky stránky wěci této w ohledu jak dějeprávném, tak i wěroučném a duševědném. I není se čemu diwiti, že obíraje se tak wšeestranně s předmětem

znamenal: *tunc autem videtur esse iuge sacrificium (Danielis cap. XII) ablatum etc.*

- 41) Rukopis jeden bibliotéky Wurcinské u Lipska (Schrank II, Nr. 148) podává o skutku tom zprávu počínající w tato slova: *Isti errores praedicati sunt Pragae apud S. Nicolaum in antiqua civitate boemice, et revocati sunt iudeum articuli et errores per praedictos viros tenore subsequente in synodo Pragensi facta anno ab incarn. Dom. MCCCLXXXIX: Noveriat omnes fideles, quod ego M. Mathias praedicavi aliqua non tam recte, caute et prudeater, sicut debitum fuisset et aptum, per quae et fui et esse potui aliquibus causa et occasio erroris et scandali. Quare ad tollendum istud, et ne virus lateat, alique ut fideles scient, quae in his credere debent et tenere: dico primo, quod imagines Christi et sanctorum non dant causam et occasionem idolatriae etc. O kacištvi nemí w odvolání tomto ani řeči, ale jen we připojeném k němu odvolání kněze Jakuba (enad faráře u sv. Mikuláše?), jenž podobným wěcem byl učil, jako M. Matěj, ale s menší opatrností a mírností.*

— tim, zamyslil také nawrátiti se žase ku praxi prwotní církwe, rozdáváním wečeře páně také laikům pod obojí spůsobau, chleba totiž i wina. Když ale i to jemu od starších a představených zakázáno, uposlechl opět a nechal toho.⁴² Bylſ zajisté pilen oswědčowati se w každě příležitosti zřejmě a hlasitě, že w celém svém učení, mnění a jednání podrobuje se swým církewním představeným, jejichžto wyššího saudu že wždy poslušen býti chce.⁴³

Nemohli sme neobrátit pozor poněkud pilnější na spisy téměř zapomenuté M. Matěje z Janowa, wědauce že působení jejich w celém rozwiniutí se pozdějších mnění a

- 42) *Skutek ten znám jest nám jen z Rokycanových hádaní na sboru Basilejském r. 1433 (w. dole.) M. Janow nepráví nikde wýslovně, že pořebi jest přijmati wečeři páně pod obojí spůsobau, ale mluví na mnoha místech tak, jakoby to samo sebau se rozumělo a také w obyčejí bylo.*
- 43) *Slowa jeho jsau: Non intendo dicere vel scribere, sicut neque in ullo actu per me facto vel flendo in futurum, imo intendo non dicere omne illud, quod est contra sacrosanctam ecclesiam Christi Jesu catholicam vel contra fidem Christianam per directum vel indirectum, vel quod esset ullo modo contra sacram scripturam aut bonos mores ecclesiae, aut quod posset aliquomodo offendere pias aures fidelis hominis Christiani. Quodsi forte, quod absit, aliquid horum contrarium me dicere, scribere vel sentire coantigeret ex mea ignorantia vel inadvertentia aut quavis alia negligentia et imperfectione, quam cognosco in me ipso esse multem nimis, illud statim in principio revoco et retracto, rogans habere pro non dicto; propter quod, et ad securitatem majorem, ista dicta mea et scripta, quemadmodum et omnia alia facta mea et me ipsum, submitto correctioni sanctae catholicae ecclesiae et meis patribus orthodoxis, paratas existentes et cupiens usquequaque emendari et per ipsam piem matrem meam et patres ad viam veritatis et gratiae per Christum Jesum factas in ecclesia duci et reduci ac deduci. Z patrné auknosti a pilnosti, kterau ochranný tento štit sepsán jest, zavírat i lze, jak weliká byla i Matějowa pokora, i ostrážitá věštniwość odpárców jeho.*

dějin českých bylo mnohem znamenitější, nežli obecným domněním se uznává.⁴⁴ Símě jím položené wzrostlo a rozplodilo se teprw we 20 letech po jeho smrti, kdežto mnozí mistrové čeští brali naučení hlavně ze spisů jeho,⁴⁵ kterýmž také zwláště přičítati sluší příčinu, že celá pozdější reformaci česká obirala se nejvice a nejpilněji s učením o svátosti večeře páne. Wšak on, ačkoli byl nejpřednější, nebyl předce jediný mezi učenými Čechy wěku svého, jenž o církevní opravu se ujímal; dva jinak neznámí kněží, Jakub a Ondřej, museli r. 1389 spolu s ním činiti nápodobné odvolání; a také jiní professoři a kazatelé Pražští, jakož ku př. Matauš z Krokowa, Albert Engelschalk, Jan z Boru, Wacław Rohle a Jan ze Štěkna, učili, kázali a psali w témže smyslu.⁴⁶ Není pochyby, že všecky takovéto reformátorské pokusy a snahy, kterými Pražská universita w XIV století se wyznamenávala, pocházejí wětším dílem od důrazu již Karlem IV we směru tomto učiněného.

44) Potvrzuje toho nejnovejší také Neander pojednáním svým:

„Ueber Matthias von Janow als Vorläufer der deutschen Reformation und Repräsentanten des durch dieselbe in die Weltgeschichte eingetretenen neuen Princips,“ — in den Abhandl. d. kön. Akad. d. Wissensch. in Berlin, tamže, 1849, str. 263—279.

45) Jmenovitě o M. Janovi z Přibrami († 1448), o kterémž později přečasto řeč bude, praví se, že byl učeníkem M. Matěje z Janova. Jaký poměr byl mezi ním a M. Jakaubkem ze Stříbra, vyložíme také na svém místě.

46) Matauš z Krokowa Pomořan studoval w Praze až do r. 1367, byl tam proboštěm kollegie Karlový 1378, učil tamtéž ještě r. 1387 a umřel co biskup Wurmanský r. 1409; mezi spisy jeho nacházejí se: *De emendatione morum cleri et populi*, řeč synodální z r. 1384; *De squaloribus Romanae curiae* (we Walchii Monum. med. aevi tom. I). Albert Engelschalk ze Štrubiny w Bawořích studoval do r. 1373 a učil do r. 1400 w Praze; — sepsal *Speculum aureum* w témže smyslu (Walch. l. c. tom. II). Jan z Boru, doktor práv, dle svědectví Bal-

Tehdejší stav university Pražské, co do počtu jejích audů a vplywu jejího učení, nesmí se vůbec měřiti měrou nynějšího věku. Známo jest, že hned od počátku rozdělena byla we čtyry národy, český, baworský, saský a polský; ode dne 23 dubna r. 1372 fakulta právnická, odděliwši se od celku, činila pro sebe zvláštní tělo čili učení, takže od té doby mluvívalo se i o dwau universitách w Praze. O počtu mistrůw a studentůw Pražských před r. 1409 máme ze starožitnosti podání neauřední sice ale sauwěká, k wíře skutečně nepodobná: nebo jest-li jim wěřiti, počítalo se okolo r. 1408 w Praze neméně nežli asi 200 doktorůw a mistrůw, asi 500 bakalářůw a výše 30.000 studentůw.⁴⁷ Wšecky nauky za onoho

binowa (*Bohemia docta II*, 180), sepsal dilo nyní neznámé proti manicháům žebrawým. M. Wacław Rohle, farář u sw. Martina na Starém městě w Praze, horil již r. 1393 proti odpustkům (*Chron. Universit. Prag. MS*). M. Jan ze Štěkna, cisterciák (kw. 1373—1405) rownal se poněkud Kunratovi z Waldhausu a Miličovi w kázáních svých; Hus jmenoval ho „*velut tuba resonans praedicator eximus*.“ Ondřej z Brodu praví r. 1414 we psaní proti Husovi: „*et ab antiquis temporibus Milicius, Conradus, Szekna et alii quam plurimi contra clericos praedicaverunt*“ etc. Nedozuměním místu tomuto (u *Cochlaea p. 42*) jmia posavad *Kunrat* a *Štěkna* za osobu jednu.

- 47) *Starý letopisové čestí* piši na str. 11, 12: „Tak jest bylo mnoho tu chwili těch mistrów, bakalářów a studentów rozličného učenie w Praze, že tomu člověk těžko uwěří, ktož jest toho sám newiděl, jakož sem já také toho zastal. — Matiáš Lauda praví, ten jest ještě živ, že jest bylo intitulovaných a připsaných té chwile 36000, kromě těch, ktež sú ze škol do kolleje na lekcí chodili.“ — We spisu „*Chronica D. Procopii notarii novae civit. Prag.*“ od r. 1476 dosavad w konceptu chowaném (w jednom rkp. archivu Třebonského) dí se: *In ecclesia Pragensi archiepiscopus, praelati et quingenti, et in ecclesia Vyšegradiensi patriarcha praepositus, decanus et CCCL sacerdotes fuerunt et scholares plurimi.* — Stu-

času obyčejné přednášeny také w Praze; každý mistr měl právo, woliti sobě sám, čemu chtěl učiti veřejně nebo saukromí, oznámiw wšak wždy dříwe aumysl swůj děkanowi fakulty swé, jenž o to pečovati měl, aby více tří professorův nečítalo stejnau dobau o témže předmětu. Doktorowé a mistři mohli přednášeli dle vlastních spisůw, nikoli ale bakalářowé, jimž uloženo bylo držeti se we přednáškách swých jen spisůw proslulých mistrův Pražských, Pařížských aneb Oxfordských. Každý student mohl slyšeti co a od koho se mu líbilo; bohatší platiwali za to určité taxy, chudým odpauštěny sau. Jen ti, kteří chtěli povýšeni býti na bakalářství nebo mistrovství, podrobowali se předepsaným zkauškám a disputacem veřejným. Z této auplné svobody učení, a z hojných privilegií, jichžto požívali wšickni immatrikulovaní, dá se wětším dílem pochopiti, proč tolík lidí onoho věku ke studiem se hrnulo.⁴⁸

dentes et magistri ac doctores in universitate Pragensi tringinta sex millia fuere; in regno plura monasteria beneficata, a quibus pauperes victum habuere copiosum; in villis etiam pluribus scolae fuere etc. Mezi takovýmito k výše nepodobnými zprávami zachovalo se nám přeco aspoň jedno datum, na kteréž poněkud společati můžeme. Při nálezu dne 20 máje 1408 (o němž viz na svém místě) aučastnili se 64 mistrové a 150 bakalářův samého českého národu. Národ tento arcí byl četnější nad jiné w universitě, a wšak také domýšleti se jest, že jich i mnoho při nálezu onom nepřítomných bylo. Podle toho mohlbey pravý počet všech mistrův a bakalářův tehdejších nebýti tuze wzdálen od nahoře udaného; co se ale studentův dotýče, těch dopočítal se někdy Pelzel (K. Wenceslaus II, str. 550) k 7000 skrze zvláštní kombinací, nowěji pak W. W. Tomek na širším základě snažil se dokázati, že jich bylo okolo r. 1389 asi 11250, roku 1408 ale jen asi 7500. Časopis česk. Muzeum, 1846, str. 212—230.

48) Starí letopisové dokládají tamže na str. 11: „Kupci také bohatí vezúce kúpi rozličné do Prahy synům svým, kteří se w Praze učili, porúčeli aby jim to rozprodali

Bylo předepsáno, choditi ku každému weřejnému jednání we zvláštním akademickém oděwu a kroji; kdokoli to zanedbal, nesměl hlasowati s jinými. Co se týče wnitřní ceny toho, co přednášeno, nesmíme o ní arcí wysoce smýšleti. Ačkoli užíváno ku přednáškám kněh mužůw nejwytečnějších ze starožitnosti, jako Aristotelových, Galenových a jiných, wšak nacházelo se nad míru pořídku těch, kteřiby byli alespoň poněkud pronikali do ducha jejich; přeweliká wětšina učili se jim jen mechanicky z paměti, a disputovali pak o nich tím hlučněji, cím méně se byli zmocnili jádra i podstaty wěcí. Nicméně nesmíme ani přiliš lehce wážiti těchto počátkův wědeckého skaumání, jakkoli ubohých a slabých. Nedá se zapírat, že wšecka wědaucnost, i za našeho wěku, jest jen relativná, rozwinující se wždy dále w nekonečném pokroku; a protož nesluší ani onano nedokonalá cwičení moci myslné poważowati za nepotřebný článek welikého řetězu; ba w skutku i onomu wěku nene-dostávalo se ovšem mužůw takových, jimž dáno bylo takořka mimořádným darem s hůry sauditi právě a spravedliwě o duchowních úkazech, jewících se w obchodu člověka s člověkem. Takéf weřejná Karlowa bibliotéka, o jejíž obohacení císař někdy sám byl péči wedl, poskytovala každému možnost, dostati se aspoň na výšinu wědy wěku svého.

Universita, činiwší Prahu středem oswěty pro welikau Evropy částku, prospívala w Čechách již tehdáž na potřebném základu prwotného učení a škol prostonárodních. Nechceme ani mnoho chwáliti, že s každým kolegiatním kostelem i klášterem spojeny býwaly od jakžiwa školy, protože učení w nich newztahowalo se tuším než

a jiného zbožie nakupice otcům svým do jiných zemí posielali.“ Z toho widěti, že manohý kupec dal se tehdáž mezi studenty zapasti, jen aby aučastným se stal privilegií jejich.

k žákostwu kollegiatnímu nebo řeholnímu. Wětšího pozoru zasluhují školy městské a farní, rozšířené tehdáž pod vrchním dohledem a zpráwou university po weškeré zemi. Z častého, ačkoli jen náhodného w sauwěkých památkách připomínání o učitelích školních,⁴⁹ domysliti jest se skutečně, že nejen wšecka města česká, ale i mnohé farní vesnice měly swé zvláštní školy, a že tudiž příležitosti ke wzdělání sebe dle potřeby wěku tehdáž bohatým i chudým nemnohem méně se naskytvalo, nežli za nynější doby. Kdokoli zajisté dosáhl na universitě bakalářství swobodných umění, byl zákonem zavázán, obírat se dvě léta wyučováním prostonárodním, nežli mu dowoleno bylo wystaupiti na stupeň mistrovství.⁵⁰

- 49) Na důkaz toho chceme wypsatи ze zápisek svých jen trojletí 1406—1408 w ohledu tomto: 1406 Jan. 8 Mag. Joh. Sýndel rector scholarum S. Nicolai minoris civitatis Pragensis; Mai 14 Drahoslav réctor scholarum in Rakonik; Sept. 20 Jacobus rector scholarum et notarius oppidi Duchczow; Oct. 22 Andreas Kossata rect. scholarum in Zderaz; Dec. 4 Mag. Nicolsus r. scholarum eccl. Pragensis. 1407 Jul. 6 Drzko rect. scholarum in Přibislavia; Sept. 9 Laurentius r. scholarum in Usst; téhož dne nejmenovaný rector scholes in Bezna. 1408 Mart. 5 Jacobus rector scholarae S. Michaelis maj. civit. Pragensis; Mai 1 Beness rect. scholarum in Wysegrado; Jun. 20 Duchek r. scholarum in Biela; Jun. 30 Mag. Diwiš olim rect. scholarum S. Martini in Praga. Listiny, ze kterýchž sme to wše wypsalí, nacházejí se wšecky w archivu kapituly Pražské. Podlé popisu tištěného u Barbina (Miscell. IV) počítalo se tehdáž w arcibiskupství Pražském wůbec far 1914, jichžto aspoň tětina také školami opatřena byla.
- 50) Srownaj o tom slöva, která M. Jeronym Pražský mluvil 26 máje 1416 před sborem Konstanským: In studio Pragensi fuerunt plures Teutonici et in praebendis ecclesiistarum collocabantur, ita quod Bohemi nihil habebant; et quando unus Bohemus fuit graduatus in artibus, si alias non habebat vivere, oportuit eum ire per villas et oppida et regere scholas particulares, acquirendo

Za hojností a zdárností ústáww učitelských nemohla i wzdělanost národu českého wůbec opozditi se příliš. Tehdejší stav a kwět literatury národní značí onu wýši, ku které se wyšinula. Neb ačkoli wětší počet památek jejich zahynul dokonce w bauři potomních wěkůw,⁵¹ předce i ta trocha, která nám se zachowala, postačuje k důkazu, jak nepřiměřené a neprawé jest obyčejné domnění o všeobecné prý onoho wěku tmě a surovosti. Suď ostatně kdokoli jak suď o zásluhách welikého počtu spisovatelůw i spisovatelkyň⁵² českých onoho wěku: to aspoň nezapře nikdo, že národ, ze kterého wydařil se Tóma ze Štítného a který jemu i rozuměl, nemůže více stíhán býti ze surovosti a z newzdělanosti. Znamenitý tento vládyka český, pán na Zásmucích a Chotěnicích, sepsaw nejdůležitější dílo swé r. 1374, živ byl ještě ku konci XIV století.⁵³ Zběhlý jsa we všech naukách, které wěku jeho příručny byly, měl spolu zvláštní dar, vykládati je lidu slohem příjemným, jasným a jadrným. We všech jeho spisech obšírných a hojných přewládá sice duch a směr náboženský; to wšak nepřekáželo, zabírat se tytýž i do rozjímání o věcech učených,

cum hoc victum suum. (W. von der Hardt. concil. Constant. tom. IV, pag. 757.)

- 51) Přiwordíme ku paměti půldruhastaleté (1620 — 1760) pronásledování od missionářů, kteří každau českou knihu pokládali za kacíškau, a na jejichž slepau horlivost we pálení jich i sám Jesuita Balbin naříkal a. t. d.
- 52) Wiz Cochlaei historia Hussitarum pag. 18, 153. Stephani prioris Dolanens. epistola ad Hussitas in B. Pez thesauro anecdot. tom. IV, parte II, pag. 519—526, 536 sq.
- 53) Obšírnější zpráwy o něm a spisech jeho nalezti lze we „Wýboru z literatury české,“ 1845 (I, str. 635—638), kdežto i hojně wýpisky ze všech jeho knih dosavad známých se podávají (na str. 629—790). Dle nich narodil se Tóma ze Štítného okolo r. 1330 a dosáhl wěkem svým let prvních XV století. (Srowněj dole poznámení 58.)

zvláště z oboru filosofie prostonárodní,⁵⁴ aniž dal se — Štítný odstrašiti častým reptáním a newružením učenců školních, domnívajících se, že věci takové nenálezejí před saud obecného lidu.⁵⁵ Podiwi hodným mistrovstvím užívaje weškerého bohatství jazyka českého, uspůsobil jej sám i k sebe učenějším rozprawám; a národ český čítává se zaříbením a prospěchem spisy jeho,⁵⁶ přiwyknul jimi rozjímati také delší pásma myšlének odtažených. Proto nesměli sme tajiti se také jeho wpływu w rozvíjení se událostí potomních.

Ze zákona již připomenutého, kterýmž dowoleno bylo i pauhým bakalářum přednášeti na universitě Pražské swobodně spisy školní wšech známých mistrů Pařížských i Oxfordských,⁵⁷ snadno jest pochopiti, kterak nejedno

- 54) Tak ku př. dalse i do rozjímání otázky: co jest krása? i odpověděl na ni dosti důmyslně, arci že dle učení Aristotelesova. O sauslavě světla podává wýklad jasny podlé Ptolemea a. t. d.
- 55) Slowa jeho sau ku př.: „Mnozí rádi by české knihy zatrtili, a tož jen dobré; oném básněm, jimiž smilné wiece se we svém smilstvě rozžehují, nic nedějí.“ — „Pročež pak rechnie a wrčí pyšní na mě, anebo blápt, ježto wše hyzdí, jemuž nemohú sami rozuměti, ež piši česky?“ —
- 56) Ačkoli před wynalezením knihtiskařství nesnadno bylo množiti a rozširovati knihy, wšak časté připomínání řemesla knihařského w památkách českých tohoto věku ručí nám za to, že již tehdáž obchod we knihách musel býti dosti znamenitý.
- 57) Zákon fakulty filosofské ode dne 20 dubna 1367 zní takto: Quivis magistrorum poterit super quolibet libro de facultate artium propria dicta dare, per se vel per alium idoneum pronuntiando; poterit quoque scripta atiorum et dicta per se aut per alium pronuntiare, dummodo sint ab aliquo vel aliquibus famoso vel famosis de universitate Pragensi, Parisensi vel Oxoniensi magistro vel magistris compilata, et dummodo ista antea fideliter correxerit et pronuntiatorem assumserit idoneum et valentem. Baccalarii super libros Aristotelis et alias libros

— dílo professora Oxfordského tehdy velmi slavného, *Jana s Wiklefu* čili *Wiklefa* (vlastně „Wycliffe“), dostalo se do Prahy ještě za jeho živobytí, zvláště an obchod mezi Anglií a Čechami skrze provdání kněžny české Anny za krále Anglického (r. 1381) stal se byl živějším, nežli kdy dříve. Wiklef v Anglii, jako Waldhauser a Milič v Čechách, měl nejprvě spory s mnichy žebrawými (1360); když ale král Eduard III r. 1366 zastavil placení papeži tak řečeného pefíze svato-petrského a také jinými spůsoby obmezil moc a vládu dvoru Římského v zemi Anglické, Wiklef odvážil se hájiti a chwáliti skutky ty písmem a důvody učenými, očnul se tím hned na stanoviště takovém, kterého by papežská oddanost Karla IV nikdy byla Pražskému mistru nedopřala. R. 1377 nařídil Řehoř XI právě tak přísné vyšetřování proti smělému reformatoru Anglickému, jakowé byl o tři léta dříve proti Miličovi zavedl; ale bauře ta neuškodila Wiklefovi, protože lordové Angličtí, zvláště pak tehdejší regent království, wéwoda Lancasterský, byli naň laskawi a chránili ho. Po velikém rozdvojení papežství (1378) počinal sobě ještě smáleji; přeloživ Bibli (r. 1380 a sl.) do angličiny, jal se r. 1381 vystupovat také proti učení církve, a nejprvě proti nauce o transsubstanciaci. V tom jewil se rozdíl mezi ním a reformatory Českými, kteří dosavad byli nesahali dále, nežli do wěci týkajících se toliko řízení a kázně církevní. Wiklefovo nové učení nalezalo mnoho přízně, zvláště u vyšších stavů, ale také odpór hojný a důkladný;

difficiles propria dicta dare vel pronuntiare non debebunt,
dicta tamen aliorum magistrorum de ista universitate,
vel aliorum de universitatibus Parisiensi scil. vel Oxoniensi famosorum dare poterunt, non quidem per alias,
sed per semet ipsos pronuntiando, dummodo tamen decanum, qui pro tempore fuerit, prærequirant etc. *Monum. histor. universit. Prag.* 1830 tom. I, pag. 41 et 50.

r. 1382 sbor prelátův anglických do Londýna swolaný, 13 biskupů a 30 mistrů theologie pod arcibiskupem Kanterburškým co předsedau, odsaudil 24 článkůw Wiklesových za kacífské, aneb aspoň za bludné. Wiklef sám musel přestati učiti w Oxfordu a ustaupit do fary své Lutterworthské, kdežto požívaje pokoje, vykládal a zastával učení své celau řadu spisůw nowých až do smrti († dne 31 prosince 1384).

Nejedny knihy Wiklesovy, byvše, jakož dotčeno, již za jeho živobytí do Prahy donešeny, spůsobily mezi mistry učení zdejšího po chvíli nemalé kwašení duchůw. Není pochyby, že ještě před koncem XIV století powstaly rozmanité hádky o článčích Wiklesových w Praze, an i Štěný příčinu měl dotýkat se jich w posledním díle svém;⁵⁸ znamení jejich jest otázka často přemítaná o transsubstanciaci. Přední mezi mistry Pražskými, kteří záhy ujímali se knih Wiklesových, jmenuj se, mezi staršími M. Mikuláš z Litomyšle, M. Stanislav ze Znojma, M. Štěpan Paleč a hwězdář M. Křišťan z Prachatic;⁵⁹ mezi mladšími pak zwlašť M. Jan Hus z Husinec a M. Jeronym Pražský.

58) „Aj, již mi jde léto sedmdesáté, a však ještě sú mnú některí mistry pohnuli, tak že neumělých za jisto pověděti, jestli w té svátosti ještě chléb, pod nímžby bylo také tělo božie, čili tu již zhyne chléb a t. d. Srown. Rozbor staročeské literatury I, 1842 str. 197. Naproti tomu zase wyznali musíme, že we spisech M. Matěje z Janova nejewí se nijaký wpływ se strany Wiklesovy.

59) Mikuláše z Litomyšle, mistra od r. 1378, rektora university r. 1391, chváli Hus sám, že prý byl consiliarius perspicacissimus; umřel mezi 1403 a 1408; Stanislav ze Znojma, mistr r. 1388, † 1414; Štěpan Paleč, mistr r. 1391, † po r. 1421; Křišťan z Prachatic, mistr r. 1390, umřel teprw 1439. O posledních třech budeme ještě mnoho wyprawowati.

M. Jan Hus narozen byl r. 1369 v Husinci, městečku náležejewším tehdy dílem službau ku královskému hradu Husi, dílem upřímo ku komoře královské,⁶⁰ z rodičův stavu obecného sice, a wšak wždy poněkud zámožnějších. W Praze studowaw, stal se tam w září 1393 bakalářem swobodných umění, 1394 bakalářem theologie, pak 1396 w měsíci lednu mistrem swobodných umění. Jméno jeho jewíwa se w počtu graduowaných pokaždé asi u prostřed; zdá se tedy, že we škole nebyl poważowán za hlavní zwlaště wytečnau. Počaltě wšak již r. 1398 profesorowati na universitě, a r. 1399 pohádal se ponejprw s kollegami swými, zastávaje některé Wiklesowy články w disputaci, kteráž držána byla we faře swatomíchalské na Starém městě.⁶¹ Nicméně wolen jest již 15 října 1401 k důležitému auřadu děkanství fakulty filosofské, a presentowán co takový za kazatele w kaple Betlemské králova milce Jana z Milheimu, Pražského měšťana z Pardubic rodilého, jenž kaplu onu r. 1391 na Starém městě sám byl založil a nadal. Vikář arcibiskupský ustawnil ho k auřadu tomu listem obyčejným dne 14 března 1402 wydaným.⁶² A hned na to, w měsíci říjnu, po-

- 60) Král Jan, dáwaje r. 1341 pánum z Janovic, měším tehdy w zástavě královský hrad Winterberk, povoleni wystawěti w lesích Winterberských nowý hrad jménem *Hus* (Auca, Gans,) pozůstawił sobě a koruně české vrchní k němu právo. Že k tomu hradu náleželo, kromě 23 vesnic, celé městečko Záblatí a půl městečka Husince, („medietas oppidi Husinecz, quia alia medietas est libera“) dowídáme se z kwaternův král. desk dworských onoho věku, w originale až podnes zachovaných. (Nr. XXII, fol. 119). Pročež nebylo žádného dědičného pána na Husinci, jehožto rozeným poddaným (aneb dokonce chlapem a parobkem!) M. Hus by byl mohl být.
- 61) Swědčí o tom „Depositiones testium contra M. J. Hus“ a jeho proti nim psané odpovědi.
- 62) Wytištěn jest w Pelclowě Urkundenbuch zu K. Wenceslaus, II, Nr. 189, str. 95.

wyšen jest Hus již k nejwyššímu důstojenství akademickému, k rektoratu Pražské university, jímž i vládnul až ku konci měsíce dubna 1403. ⁶³

M. Jeronym Prašský pocházel z rodu vládyckého w Praze, ⁶⁴ a byl o několik let mladší nežli Jan Hus, k němuž již za mladí přiwinul se přátelstvím nejwraucnějším. Równaje se jemu wýtečnými dary ducha, ostro-

63) *Monumenta historica universit. Prag. I*, 286, 368. III, 400.

64) Co Pelcel (*Lebensgeschichte K. Wenzels*, II, 571) o Jeronymovi wyprawuje, neostojí s prawdau, ano mate rozličné osoby dohromady. M. Jeronym z Wojkowic byl již proto jiný nežli Jeronym Prašský, poněvadž r. 1418 i později ještě byl na živě. Jméno „*Faultiss*“ nepřekládá se také w žádné sauwěské památce témuž Jeronymovi, ale jen we spisech pozdějšího věku, kdežto méně známý *Mikuláš Faulfiss* (z Budějovic?) křivě jmén byl za Jeronyma. Petr z Mladenovic klade o tomto Mikuláši při Husovu wýslechu dne 8 čerwna zprávy následující: „*Illam literam cum sigillo universitatis Oxoniensis duo studentes Pragam attulerunt. Tunc Anglii requisiverunt eum (M. J. Hus), ut nominet illos studentes, quia dixerunt, illam literam suis falsificatam et non debite emanasse. Et M. Hus, ostendens super Palecz, dixit: „Ille amicus meus novit bonae memoriae Nicolaum Faulfiss, qui illas literas apportavit cum alio, quem non scio, quis fuerit.“ Et interrogarunt eum Anglii, ubi esset ille? Et Magister dixit: „mortuus est alicubi, credo inter Hispaniam et Angliam;“ et deriserunt eum. Et Palecz dixit: „Ah! ille Faulfiss non fuit Anglicus, sed Boemus; et ecce, Revmi patres! ille idem Faulfiss portavit unam petiam lapidis de sepulcro ipsius Wiklef, quam postea Pragae pro reliquiis venerabuntur et habebant. Et horum omnium iste Hus conscientius erat.“ S tím srownávají se dokonale následující slowa Eneáše Sylvia: vir quidam genere nobilis, ex domo, quam „*Putridi piscis*“ vocant, apud Oxonię Angliae civitatem literis studens etc. (cap. 35.) Není pochyby, že tu miní se Mikuláš Faulfiss, osoba od Jeronyma rozdílná; že ale čtenáři mnozí měli obě ty osoby za jednu, tím aspoň Eneáš Sylvius nezdá se být winen.*

— wtipnosti a wýmluwností, lišil se předce od onoho přísně opravdového a pevného charakteru wětší jarotau myslí a jakousi neustavičnosti i zewnitř se jewicí. Neb když Hus ani z Prahy a z Čech newycházel, zdálo se, že Jernymowi horliwému Europa celá nestačí uhasit žižeň jeho po wědách. Již co student⁶⁵ odešel do Anglie na universitu Oxforskau, přinesl odtud do Prahy několik ještě neznámých spisů Wiklesowých. W září 1398 stal se bakalářem swobodných umění a obdržel o pět měsíců později, přičiněním přitele svého, dwauletau dispensaci od university Pražské.⁶⁶ Pak bral se opět do ciziny, na university Kolinskau a Heidelbergskau w Němcích, konečně i do Paříže, kdežto dosáhl důstojenství mistrowského, kteréž jemu w Praze teprw později také uděleno bylo.⁶⁷ A wšak ani na tom dosti neměw, byl již r. 1403 dal se na cesty až do Palestiny a Jeruzaléma,⁶⁸ i navštívil později také jiné krajiny, brzy co rytíř a dvořenín, brzy co učenec si počinaje, ale pro náchylnost swau k Wiklesovi také se mnohými protivenstvimi se potýkaje, jakož o tom dále na svém místě wyprawowati budeme.

Tito byli nejwytečnější dva mužowé, kteří pojawiše do sebe símě nespokojenosti se stavem církve, w Čechách od dáwna trausené, wedli je vlastní ducha mocí k dalšiu rozwijení. K nim druzíl se zástup celý mužuw nematných, jakowí byli M. Jakubek ze Stříbra, M. Jan

65) *Prosttor, quod cum eram adolescens, habens ardorem discendi, perveni in Angliam* — wyznawá o sobě Jernym sám u Hardta IV, 635.

66) Totiž aby nemusel jako jiní školmistrowati skrze dwě léta. *Monum. hist. univ. Prag. I*, 338.

67) *Monum. hist. univ. Prag. I*, 391 ad ann. 1407: Hieronymus de Praga, magister Parisiensis, hic assumptus.

68) „*Cum condemnatio facta fuit articulorum (Wicelle), tunc Hierosolymis eram*“ — dí o sobě Jeronym sám we wýslechu (ap. v. d. Hardt, IV, 643.)

z Jesenice, M. Prokop z Plzně a jiní, o jejichž působení dole místněji bude mluveno.

Arcibiskup Pražský Wolbram ze Škворce umřel byl dne 2 máje 1402. I poněvadž král Wáclaw té doby co 1403 vězeň nalezel se v moci bratra svého, dána jest mučenému někdy od něho Mikulášovi Puchníkovi vůle k wysokému důstojenství tomu od Sigmunda krále; ale i Puchník umřel (19 září 1402), dříve nežli ho došlo papežské stvrzení.⁶⁹ Potom chtěl Sigmund povýšiti na to místo Jana Železného, Litomyšlského biskupa, soubě welmi oddaného: ale poněvadž mezi tím octnul se sám u veliké newoli proti papeži Bonifaciowi IX, stolice arcibiskupství Pražského zůstala uprázdněna,⁷⁰ až na ni dosedl ku konci léta 1403 probošt Mělnický, Zbyněk Zajíc, rodu panského z Hasenburka v Čechách.

Wolbramowa newláda i dlauhé po jeho smrti uprázdnění arcibiskupství howely nemálo zmáhaní se Wiklefismu na učení Pražském, zvláště že dva nejhorlivější jeho hájitelé, Mikuláš z Litomyšle a Jan Hus, zastávali v letech 1401 — 1403 nejdůležitější auřady při universitě, jeden co místokancléř, druhý nejprw co děkan fakulty filosofské, potom co rektor celého učení wůbec.⁷¹ Oba

- 69) Jan Hus we spisu svém o swatokupectví prawí: „Za Puchníka k Pražskému arcibiskupství stáli sú rukojmě ještě po jeho smrti Kbel a Malečic a jiní, a musili sú platiti, an nepoživí nic biskupství, aniž w ně wstúpil, umřel jest.“
- 70) Ještě 9 Aug. 1403 psal se „Johannes episcopus Lutomyssensis, postulatus archiepiscopus Pragensis,“ a 3 Sept. 1403 jmennují se ještě Johannes de Smilkow, praepositus omnium Sanctorum, Wenceslaus de Radecz decanus S. Apollinaris et Wenceslaus praepositus Misnensis, administratores archiepiscopatus Pragensis sede vacante. Ale již 7 Oct. 1403 nazývá se D. Zbynko archiepiscopus electus.
- 71) Monum. hist. universit. Prag. I, 368 sq. III, 400.

1408 tito mužové byli z národu českého. Když tedy auřadowé jejich dostali se pořádkem svým k národům jiným, stalo se tím přirozeněji, že odpor proti nim činěný bral na sebe také barwu národnosti. Akta sboru Londynského od r. 1382 wzata sau w Praze w uważowání; ke 24 článkům Wiklesowým tam již zatraceným přidal Pražský mistr Jan Hübner, rodem Slezák, jiných 21 nowě ze spisův jeho wybraných, a předložil je kapitule Pražské. K žádosti pak přednešené we jménu celé kapituly ode dwau kanowníkůw, Jana Kbela, tehdejšho officiala arcibiskupství a Wacława arcijahna Bechyňského, swojal Husůw nástupce w rektorátu, M. Walter Harrasser, z národu baworského, celau universitu do Karolína ke dni 28 Maj. máje 1403 po poledni, aby wšeobecným usnešením stal se nějaký nález o 45 článcích učení Wiklefowa. Když ale u přítomnosti obau kanowníkůw co žalobcůw dal články ty čisti, Wiklesowci méně snažili se zastávat prawdu jejich, nežli dokazovati raději, že we slowích těch, jak pronešeni byli, nebyli článkowé dle vlastního Wiklefowa smyslu. Mikuláš z Litomyšle rozhoril se proto welice proti Hübnerovi, an prý se opowážil, podstrčiti Wiklesowi sady naprosto neprawé a lžiwé; a Hus připomenuw, kterak nedávno před tím w Praze dva lidé k smrti odsauzeni a spáleni byli, protože byli zfašowali šafran, ptal se celého shromáždění, zda-li ti, kteří falšují učení, nejsau trestu hodnější, nežli kteří falšují šafran? ⁷² Jen Stanislav ze Znojma hájil oněch 45 článkůw spůsobem pro mnohé posluchače tak urážlivým, že někteří

- 72) Wyprawujeme to dle vlastního seznání Husova w jeho písemných odpovědech na články proti němu pronešené w tak řečených Depositiones testium. Prawit tam: Non sunt illi 45 articuli omnes ipsius Wiklef, quos tenuisset, sed conficti sunt per M. Johannem Hubner . . Confiteor me dixisse, quod ad bonum sensum multi articuli sunt veri, quando vellent homines pie examinare . . Sed nec

mistrowé starší, nemohše toho děle snášeti, z posezení 1403 wystaupili.⁷³ Wětšina wšak mistrů nedala se zmýlit odporem tím; po dlauhém hádaní wynešen konečně wětšinou hlasu (secundum pluralitatem vocum) nález takový, že žádný aud university nemá nikterého z těch 45 článků ani weřejně ani podtají wyznávati, ani rozširovati, chce-li zachowati poslušenství universitě přisahané a ne-upadnauti w pokutu na křiwpřeženska slušící.⁷⁴

Byltě to, jakož sme již na počátku podotkli, první wětší skutek weřejný, jímžto spor we smýšlení onoho wěku o křesťanské církvi a nauce hluboce zakořeněný nejen zřejmě se objewil, ale i odstraniti se měl. Ti wšak, kteří se tuším nadějí kojili, že přísná tato zápowěd postačí zameziti učení ještě newelmi rozšířené, zmýlili se welice; newěděliš ubozí, že právě tau zápowědí wstaupila teprw do života rozepře, ana přišla rušit pokoj a pohodlí jejich, a že konce jejho žádný z nich více dočkat se neměl!⁷⁵ Neboť neduh ten, jenž wywedl na jeho úkaz

dico, quod omnes sunt veri, quia Hubneri articuli aliquot sunt falsi. — Známotě, že i Wiklef proto žaloval, že prý sbor Londynský 1382 připisoval jemu články, kterýchž on za své neužnává.

- 73) *Opera Huss. tom. I, pag. 331b*: Propter ejus argumentum seniores doctores de congregatione exiverunt, tolerare illud non valentes.
- 74) Zápis weřejného notára o skutku tomto čte se w několika starých rukopisech; krátká zpráva stojí také u v. d. Hardt, IV, 652. Tím více diwiti se jest, že události tak důležité žádný ještě historik sobě nepověsimnul; sám Cochlaeus jináče pilný mate (lib. I, pag. 8 — 11) dohromady odsauzení první 1403 a druhé 1408 (w. dole).
- 75) I *Chronicon universitatis Pragensis* dí o tom: Anno dom. 1403 incepit notabilis dissensio in clero regni Bohemiae, magistris, sacerdotibus et praelatis, propter quosdam articulos ex Johannis Wiclef doctoris Anglici libris non bene extractos, — a pak wyprawuje krátce co se dalo w Karolině dne 28 máje 1403.

1403 Wiklefismu, wězel blauběji a byl se rozmohl w těle církve powšechněji, nežli hojením symptomatickým sebe silnějším uléčiti lze bylo.

Prawda jest sice, že na chvíli zápowěď ta měla přece jakýsi účinek. M. Hus byw posawad, jako bývalý jeho učitel Stanislaw ze Znojma, co do učení o transsubstanciaci, jak se zdá, sám w sobě rozpačný, a tudiž aspoň wrtkawý,⁷⁶ odhodlal se od té doby ku konečnému zapření a zavržení nauky Wiklesovy w této věci, zavrhowaw již od počátku wýpowěd tu, žeby kněz hřichem smrtelným stížený nemohl přisluhovati swátostmi mocně a platně.⁷⁷ Ale we spisech Wiklesových nacházelo se i jiných článkův mnoho, kteří nemohli se minuti se smyslem a srdcem pobožných čtenářův wěku swého; byliš to článkové, we kterýchžto Wiklef, zasadiw se proti

76) Znamení toho jest, že w dotčených již *Depositiones testium* wšecka svědectví o Husowu neprawowěrném smýšlení ohledem na transsubstanciaci zasahují před rok 1403. O chowání se M. Stanislawa ze Znojma w otázce této příse sám Hus příteli swému M. Křistianovi z Prachatic tato slowa: *Stanislaus tenuit et in scripto sententialiter scripsit de remanentia panis; et a me quaequivit, antequam disturbium incepit, si vellem idem secum tenere. Ecce postea juravit et abjuravit; et post duos annos (1405), quando Stieckna venit cum suo tractatu, postquam timuit archiepiscopum, nesciens subterfugere, dixit per juramentum, quod tractatum illum non perfecit etc.*

77) Proti Janowi Protivovi, faráři u sw. Klementa na Poříčí, jenž byl první stíhal Husa z bludu podobného, kladl tento následující odpověď: *Scit omnis populus fidelis, qui visitavit sermones meos ab initio praedicationis meae, quod praedicavi oppositum, dicens quod tam malus, quam bonus sacerdos conficit digne. — Et istud mendacium Protivae possunt comperire illi, qui habent sermones meos de primo anno praedicationis meae, in quibus scripsi ista verba b. Augustini: intra catholicam ecclesiam mysterium corporis et sanguinis domini nihil a bono majus, nihil a malo minus perficitur sacerdote etc.*

wšem neřádům we správě církvení, sahlaſil s city a žá- 1403
dostmi reformatorův českých nahoře jmenovaných. Co
do těchto měla zápowěď ona úcinek nejen nedostatečný,
alebrž i docela opačný, ana obrátiwiš k nim pozor, spū-
sobila jim oběh a oblibu čím dále tím rozšířenější.

Do tohoto kwaſení myslí českých uvrhla podnět
nowý a welmi aučianý krále Sigmundowa zápowěď, dne 9 Aug.
9 srpna 1403 k náměstníkům českým⁷⁸ daná, aby papeže
Bonifacia IX poslušni nebyli. Ačkoli auřadowé duchowní
w zemi nechwátali bezpochyby ohlásiti rozkaz zákonům
církvením odporný, wšak jisté jest, že našlo se spůsobův
a prostředkův dosti k rozšíření králowa dekretu po všech
krajích a ke zjednání jemu platnosti slowem i skutkem.
Nespokojenost se stavem církve od dáwna mnohonásobně
podpalovaná nabyla tím určitějšího směru, octnuvší se do
patrné opposice proti hlawě církve; k pobuzení jejimu
spojily se nyní Sigmundovy rozkazy se smělým učením
Wiklešowým; žeby opposice proti hlawě mohla brzy wéstí
také k opposici proti tělu celému, toho se Sigmund ne-
domněl, nikdy hlubokomyšlným nebywaw. Cheeme-li ale
sauditi sprawedliwě, potřebí jest wážiti, že *Bonifacius IX*
dal nejen králům Sigmundovi a Wáclawovi, ale i wšem
dobromyslným křesťanům wůbec příčin k nespokojenosti
a k žalobám až nazbyt. Jeho chowání se proti oběma
hlawám domu Lucemburského daloby se snad ještě omlu-
witi politickými ohledy a poměry, kterýmiž co panovník
wázán byl: nikoli wšak jeho naskrze neapoštolské počí-
naní sobě we věcech církveních wůbec. Jest již obecně
známo, kterak za něho a skrže něho neřádové často ha-

78) Sigmundowi náměstnici a vladaři w Čechách byli tehdaž: Jan Železný biskup Litomyšlský a požádaný arcibiskup Pražský; Jindřich z Rosenberka nejw. purkrabí Pražský; Břeněk Švihowský z Risenberka a ze Skály sudi dworský; Otík starší z Bergowa podkomoří; Oldřich ze Hradce král. minc-
mistr a Jindřich ze Hradce mistr Strakonický.

1403 nění, jmenovitě prodejnost církevních auřadůw a důstojenství, též odpustkůw a dispensací wšelikých, dosáhlí vrchu swého. Předkowé jeho již od časůw Jana XXII byli skrze tak řečené apoštolské reservace a provise potahowali k sobě osazování auřadů církevních wyšších i nižších we wšech zemích křeslanských čím dále tím hojněji, nic sobě newšimawše stížnosti o to wedených ode wšech panowníkůw, i od samého pobožného císaře Karla IV; ⁷⁹ tak ku př. Urban VI udělil hned we prvním letě pontifikatu swého plných dwacatéro provisi na budaucí místa kanownická w kostele Sw. Wíta na hradě Pražském, tak že kapitule nezbývalo nic, než budto přijmauti wšecky jmenované, jednoho po druhém, aneb postaviti se we zřejmý odpor proti papeži. Urban VI sice waroval se přitom wší simonie welmi přísně; naproti tomu ale Bonifacius IX oddal se jí w mře potud neslychané, čímž pak církew nezadlauho uwedená jest do stavu tak bohaprázného, že i těžko jest si to předstawiti. Pomyslíme-li wšak, že tehdáž každé wýnosnější beneficium církevní, často i před uprázdněním swým, od kohokoli, jen kdo za ně více podával, kaupti, ⁸⁰ a byla-li duchowní pastýřská péče s ním spojena,

79) *Srow.* Ueber Formelbücher, I, 362 sld.

80) Některé příklady uwedeny jsau i w dějinách českých, jako r. 1396 při sporu o arcibiskupství Mohucké. Wubec ale wyprawuje o tom někdejší papežský sekretář, Theodoricus de Niem († 1416) w tato слова: *Hic Bonifacius sive secretarii et cubicularii in principio sui pontificatus unius anni spatio vel plus, primam, quae erat V Idus Novembris, plus offerentibus vendiderunt tam inventurunde ac frequenter, quod passim devenit in derisionem etiam populorum illa venditio; et ibidem Bonifacius sub pacto quaecunque beneficia ecclesiastica ubicunque locorum vacantia, sive reservata essent sive non, dispositioni apostolicae sub dato obitus eorum, qui ea vivi possidebant, vendidit, et haec mercimonia publica multis annis duraverunt in curia Bonifacii. — Sed pontifex ipse, utpote improbus mercator, quandoque etiam sub*

ta střídníkem špatně placeným a tudíž obyčejně sprostým 1403 odbývati se dala; že penězi a dobrau řečí lze bylo zjednat i sobě dispensaci od každého nelibého zákona, i odpustky za každý hřich, někdy ještě dříwe, nežli spáchán byl;⁸¹ že pak nacházeli se mužowé, ježto i schwalovali takovéto jednání, jelikož prý papež, co hlawa církve, nade všecky církewní zákony powýšen, nikoli pak sám

eodem dato unum et idem sacerdotium pluribus vendens, veluti novum proclamabat pro secundo, tertio vel quarto etc. — Beneficia — plus offerenti vendebant sub conditione, quod emtores illorum etiam primos fructus eorundem beneficiorum in promta pecunia ad utilitatem camerae apostolicae ante omnia solverent; quo facto tunc primum signabantur supplicationes pro ipsis emptoribus, in quibus dicta beneficia petebantur; et etiam postquam signatae fuerunt, si alter venisset forte, qui plus obtulisset, jam signatae supplicationes hujusmodi de registris supplicationum dicti Bonifacii cancellabantur, et superveniens praeferebatur praecedenti in dato. Dicebat enim ipse Bonifacius, quod illi, qui minus obtulerunt, eum decipere voluissent etc. (De schismate lib. II, cap. 8—9.) Podlé swědectví listin dosavad zachovaných platil Pražský arcibiskup Wolbram za swé pallium 2416 zlatých rýnských (na zlatě), kteři položení sau 16 máje 1396 w Benátkách kupcům Florentinským; mimo to měl platit jménem annaty 3000 zlatých, z nichž r. 1401 ještě 582 zlatých dlužen byl, — nepočítaje w to zvláštní dáry dobrowolné i bezděčné kardinálům a komorníkům jejich posílané. O Puchníkovi, Wolbramowu nástupci, dotčeno již w poznamenání č. 69 (w. nahoře).

- 81) Praeterea dispensationes, quae petebantur ab ipso antistite pro quibuscumque, dummodo correspoderet pecunia, quam ejus rei causa petebat, indifferenter docto, et illi carius, et indocto, et huic remissius, pacto etiam intercedente, vendere non negavit etc. (*Theod. Niem. l. c. cap. 20*) — Multi religiosi, et praesertim mendicantium ordinum fratres, quod possent ecclesiastica beneficia regere et extra eorum ordines et loca religiosa morari, ac alia similia multa impetrarunt; nec potuit adeo quid injustum aut absurdum postulari, quod non concederetur intercedente simoniaco pacto et soluta pecunia. (*Id. ibid.*)

1403 jimi wázán jest: ⁸² poważime-li, prawim, toto wšecko, nelze bude nedomysliti se, jak náramná porušenost hie-rarchie we wšech jejích stupních musila z toho následo-wati; i nebudeme se moci diwiti, že duchowenstwo, do jehožto řad wtírali se i sebe nepowolanější lidé, nebažící než po bohatství, swobodách, lahodách i slávě stawu toho, kleslo auhrnkem we mravnosti swé až i pod staw swětský, ⁸³

82) *Theod. Niem. l. c.* „Curiales pro majori parte affirmabant, talia licite fieri, cum papa in talibus, ut dicebant, peccare non posset,“ — totiž podlé učení Augustina Triumfa († 1328) i Alvara Pelagia († po r. 1340.) Onen psal „Summa de potestate ecclesiastica ad Johannem pp. XXII,“ — tento „De planctu ecclesiae libri II.“ Obě ta díla již častěji tiskem wydána jsou. *Augustinus Triumfus* praví mezi jinými řečmi: Certum est, sumnum Pontificem canonicam simoniam a jure positivo prohibitam non posse committere, quia ipse est supra jus et eum jura positiva non ligant. — Potest tamen forte simoniam committere prohibitam a lege naturae etc.

83) Z welikého počtu sauwěkých o tom swědectví uwedeme zde jen některé. Slavně známý Gerson piše (u v. d. Hardt, tom. I., parte IV, pag. 20): Et alia vitia regnare videmus passim apud homines et multo plus apud clericos. Intime intravit ecclesiam multitudo malorum et indignorum, ut boni, licet sint paucissimi, quodammodo nesciantur. Recessit enim a clero omnis lex, omnis veritas, omnis verecundia, ita ut haec audeant, quae etiam latrones et similes horrent. Iste tamen foedera inter se illaesa servant, pacem, quam spondent, tenent, promissa implent: illi vero nec foedera, nec fidem, nec pacem venerantur, sed quidquid libet, licet. Ještě hůře zní slowa též známého Nic. de Clemangiis (de ruina ecclesiae ap. Hardt, t. I, p. III, pag. 26,): Si quis hodie desidiosus est, si quis a labore abhorrens, si quis in otio luxuriari volens, ad sacerdotium convolat. Quo simul ac perventum est, fornices et cauponulas seduli frequentant, potando, comessando, pransitando, coenitando, tesseris et pila ludendo, tempora tota conuentunt. Crapulati vero et inebriali pugnant, clamant, tumultuantur, nomen dei et sanctorum suorum pollutissimis labiis execrantur. Sicque tandem compositi, ex mere-

tak že konečně tauha po „reformací církve we hlawě i w 1403 audech“ (*reformatio ecclesiae in capite et membris*) stala se známkou i heslem všech poctivých a rozumných lidí onoho věku, a každé horlení proti nemravnosti takové i přičinám jejím u všech pobožných mužů i žen (jichžto poměr tchdáz w Čechách snad větší byl, nežli jinde kdekoli,⁸⁴⁾ za právě křesťanské jmíno, chwáleno a podporováno jest.

tricum suarum complexibus ad divinum altare veniunt.
Tentýž we spisu de *praesulibus simoniacis*, pag. 165:
Taceo de fornicationibus et adulteriis, a quibus qui alieni sunt, probro ceteris ac ludibrio esse solent, spadonesque aut sodomitae appellantur. Denique laici usque adeo persuasum habent, nullos coelibes esse, ut in plerisque parochiis non aliter velint presbyterum tolerare, nisi concubinam habeat, quo vel sic suis sit consultum uxoribus, quae ne sic quidem usquequaque sunt extra periculum. A w prvé dotčeném spisu dokládá pag. 38:
Quid obsecro aliud sunt hoc tempore puellarum monasteria, nisi quaedam non dico dei sanctuaria, sed Venneris execranda prostibula, sed lascivorum et impudicorum juvenum ad libidines explendas receptacula, ut idem hodie sit puellam velare, quod ad publice scortandum exponere etc. *Srown. Pelzels Wenceslaus*, II, 555 — 557.

- 84) Swědectví nepodezřelé o tom dává Matěj z Janova na několika místech dila svého, přičítaje hlavní zásluhu w tom učiteli swému Miličovi: my wšak mníme, že i Arnošt z Pardubic, Karel IV a Kunrat Waldhauser w té věci jmenovati by se měli.
-

ČLÁNEK DRUHÝ.

TŘETÍ KRALOWÁNÍ WÁCLAWOWO; POKROK ODPORU CÍRKEVNÍHO.

Krále Wáclawovo nové panování; válka s králem Sigmundem; mocné prostředky pro pokoj domácí; opětné dobývání hodnosti královské v říši. Rozepře mezi králem a papežem Řehořem XII. Prospěch Wiklefismu v Čechách. M. Hus kazatelem v Betlémě. Schisma i neutralnost; oba papežové od kardinálův opuštění. Nové odpory proti Wiklefismu v Čechách. Král Wáclav, sbor kardinálův a Pražská universita. Spor o tři hlasy; Mikuláš z Lobkowic. Wystěhování se profesorův a studentův německých z Prahy.

(Léta 1403—1409.)

1403 Král Wáclaw, wrátiw se konečně z Wideňského zajetí do Čech, nalezl znamenitau proměnu we stavu věcí a we smýšlení národu, ačkoli nepřítomnost jeho jen půl-druha léta byla trwala. Násilná vláda Sigmundowa i náměstníkůw jeho, neměvši w původu swém dostatku práwa, dala příčinu k neposlušenství a k rozbroyjům bez počtu, i zawinila sama takořka bezvládí w zemi, we kterémž lid boje a laupeže chtiwý, zemané i nezemané, stali se pra-

wau boží přepustau netoliko pro Čechy a Morawu, ale 1403 i pro země okolní. I přišvítal sice Čechowé starého krále svého s radostí, a přisahali mu, až na několik osob, dobrovolně opět věrnost a poslušenství; neboť po tří dnech daní a poplatků, kterými je Sigmund byl skličoval, poznali byli právě ze skutečnosti, oč jim Wáclaw byl od dávna panovníkem dobratiwějším. Také někdejší *milci* shromáždili se opět okolo krále a pána svého, jehožto panování, po zrušení náměstnického Sigmundova, uhodilo brzy zase do staré koleje: ale do života národu celého byl se mezi tím wstípil žiwel nowý, jenž obracew napotom nade vše jiné pozor veřejný k sobě, sílil a zmáhal se rok co rok více. Král neuměl ani opodál poznati a oceniti wšecku jeho důležitost. Netuše, že z něho wywijelo se nowé pásmo dějin, ježto i w nejlepším pádu nenechalo králi než zwěli pauhěho diwáka, pauštěl jemu tím dobromyslněji uzdu, čím více, jsa od Bonifacia IX smrtelně uražen, sauhlasil sám s obecným we věci této mněním.

Ostatně nelze nepozorovati, že škola neštěsti, do které Wáclaw vlastní winau byl upadl, dojawi myslí jeho hluboce a blahočinně, pozvedla ducha jeho k větší poněkud samostatnosti, opatrnosti a činnosti. Wrátiw se na trůn, dal se již méně woditi a umysly cizími, a nebyl více ani tak rozpačný, ani swéhlawý, jako dříve; patrně bylo viděti, že prospěl byl we předním a nejpoužitnějším u panovníka přímětu, we známosti lidí. Od té doby brával s větší rozwahou žezlo vlády sám do rukau svých, i ačkoli w ničem nekwapil, uměl přece také i doraziti, kdekoli potřeba kázala. Kéžby hned od počátku byl tak sobě počínal: kolikerých příkoří bylby uwaroval sám sebe, kolikerych zádaw říši swau!

První jeho péče měřila k tomu cíli, aby vyhledal wšeliká znamení bývalé bratrowy vlády w Čechách, a

1403 nazískal sobě spojencůw, předvíráje, že mu nastane s ním válka. Nejprwé powołał k sobě z Berlina bratrance swého, markrabě Jošta; mohlf jemu již důvěřiti, an i Jošt byl neméně nežli on se Sigmundem na šíru; také markrabě Prokop přišed, wstaupil do jednoty. Na nejwyšší auřady zemské dosazeni jsau mužowé schopní a wěrní: na místě pana Jindřicha z Rosenberka, jenž ne-směl ukázati se wice na dwoře králowě, ustanowen jest pan Jan Krušina z Lichtenburka za nejwyššího purkrabího Pražského i za hofmistra zemského pospolu;⁸⁵ nejwyšší komornictví zemské obdržel pan Aleš Škopek z Dubé na Dražicích, syn někdy Jindřicha († 1395) králi nad jiné české pány milčho. Důležitý auřad kancléřský zastával jako i prwé Antiochenský patriarcha, Wáclaw Králik z Buřenic, muž nám téměr docela neznámý, jenž ale po vše časy panování Wáclawowa požíval bez proměny swrchanané jeho důvěry. Nejwyšším sudím zemským byl jako posavad Hynek Berka z Dubé a z Hohenšteina, sudím dworským Břeněk Šwihowský z Risenberka na Skále, oba někdy jednotníci panstí, nyní ale, jakož i nowý písar zemský Boček z Kunstatu a z Poděbrad, Sigmundowi odpowědníci. Podkomořím zemským stal se, pokud Sigmund Huler držán we Wideňské wazbě, měštan Pražský, Mikuláš z Okoře, rodu Rokycanských. Mezi všemi těmito

85) Wyprawujice to, nemůžeme nedoložiti swého o tom po-znamenání. Poněwadž spojení nejwyššího purkrabství s nejw. hofmistrstvím trvalo jen za životy pana Jindřicha z Rosenberka († 1412), a páni Jan Krušina z Lichtenburka (1403—1407,) Lacek ze Krawař (1408—1411) a Jan ze Hradce (1412—13) zastáwawše skutečně auřad nejw. purkrabství, přece wždy jen král. nejw. hofmistry se nazýwali: proto zdá se, že auřad onen zapsán byl panu Jindřichovi Rosenberskému doživotně listinou starší nám již neznámau, ačkoli on sám od r. 1403 ani k auřadu samému, ani k titulu jeho wice se nehlásil.

auredeňsky nacházíme tedy sotva jediného vládyku, ačkoli 1403 nelze pochybowati o prawdě toho, co jeden ze spisowatelů sauwěkých zaznamenal, že totiž Wáclaw po nawrácení se z druhého zajetí měl pány wubec ještě u wětší a neodolatelnější nenávisti, nežli dříwe.

Když došla krále Sigmunda zpráwa o prchnutí bratra jeho z Wídne, rozhněval se na knižata Rakauská tak náramně, že kdyby překrutá zima byla jemu newkročila w cestu, bylby pospíchal potrestat jich wálkau krawau za domnělau zradu. Jim wšak podařilo se dokázati jemu newinu swau, i zakázali se mu znamenitau pomocí we wálce, kterau proti bratrowi a bratrancům svým obmyšlel. W létě r. 1404 wytáhl kníže Albrecht osobně se Sigmundem do pole do Moravy; na počátku měsice čerwence obleženo jest od velikého wojska uherského a rakauského pěvné město Znojmo, w němž nad posádkau vládli teh-dáž dva služebníci královi a markrabůw, ⁸⁶ pan Hynek z Kunstatu a z Jewišovic, příjmán Suchý Čert, a Jan z Lamberka, příjmán Sokoloba pro časté laupežné jízdy w Moravě a w Rakausích spáchané zlopověstní a strašní. Skrze plných šest neděl pokaušeno se nadarmo wšemi prostředky, kterékoliv tehdejší wálečné umění poskytalo k dobytí města, jehož obyvatelé nad to na posádku swau nikoli laskawi nebyli. Obleženci w smělém wýpadu pokazili rozpálenau smolau a sirau wšecky proti nim postavené stroje, praky, berany a hady; střelba pak z děl pro chatrnost tehdejšího střeliwa neměla žádného aučinku. Naděje i odwahy dobyvatelůw klesaly ještě více, když

86) *Srow.* Pelzels Wenceslaus na str. 484 o zápisích krále Wáclava Janovi Sokolovi z Lamberka učiněných, a Wolného Topographie von Mähren, III, 59 (w poznam.). Hynek z Kunstatu nazýval se w listinách pánem na Rabštejně a hejtmanem Znojemským. Pešina podává we swém Mars Moravicus o Znojemském obležení zpráwy neprawé.

1404 nemoc auplawičná we wojsku jejich rozmáhati se počala, která tuším dojala i Sigmunda i Albrechta, ačkoli wubec se prawilo, že od obležencův otráveni byli.⁸⁷ Z té příčiny puštěno jest od obležení dalšího na konci měsice Aug. srpna 1404; zpráwa, že necháno přitom dwau prakův a tří pušek na místě,⁸⁸ slauži za důkaz, že odtržení podobalo se autěku. Wojsko se rozešlo, pole bylo skončeno.⁸⁹ Král Sigmund ozdrawěl brzy opět; kníže Albrecht ale dostonal se smrti dne 14 září 1404.

Král Wáclaw, nenadáw se, žeby válka proti bratrowi tak brzký a šťastný konec wzítí měla, byl mezi tím zajel do Wratislawi, chtěje s Vladislavem králem Polským, u welikém komonstwu také tam přišlým, wstaupiti w jednotu brannau. Vladislaw byl Čechům od jakživa caused po-

87) Že skutečně o jedu jim daném se mylelo, dokazuje i sám podivný spůsob Sigmundova léčení. Takto piše o něm Eberh. Windek (u Menkena na str. 1087): „Also kam ein Arzt von Wyenne, den sante Im der Herzog Wilhelm von Osterich, und der war ein grober Swop, er war aber ein guter Arzt. — Derselbe hing den König auf mit den Fussen, das dem König die Brust auf einem Kusse auf die Erden rurte, das werte wol vir und zwanzig stund. — Do sprach der Arzt: solte die Gift unten ausgangen sein, die Natur kunt es nit erliden haben.“ — Srownáme-li wšak slowa Chron. Mellic. (ap. Pez, I, 250) „multi in exercitu fluxu ventris obierunt,“ se zpráwau od Ebendorfera danau, ibid. II, 825) „dux Albertus gravi coepit dysenteria fatigari,“ můžeme ono wšední domnění, že byli otráveni, nechatí na váze.

- 88) Starí letopisové Čestí in Scriptoribus rer. Boh. III, 10.
- 89) Co se wyprawuje o Sigmundowě harci k Horám Kutným za času obležení Znojenského, pochází od pauhého nedorozumění pramenům; zpráwa zajisté u Beneše minority (ap. Dobner. IV, 65) rozuměti se má o Sigmundowě známé wýprawě proti Horám Kutným na konci r. 1402, jakož patrně wyswita z pramene jejího, jenž se čte v rkp. Widenské c. k. bibliotéky pod čisl. 3280, olim hist. prof. 1055, fol. 6 sq.

kojný a přátelský. Za jeho pomoc proti Sigmundovi po- 1404 dával mu Wáclaw některé krajiny we Slezsku,⁹⁰ kterýchž ale páni Polští přijmauti neradili, považujíce je za příčinu budaucích ústrkůw a wálek s Čechami. Smlauwa tedy uzavřena bez ujmy koruny tím spíše, že polské pomoci po odtržení spojených wojsk ode Znojma již ani potřebí nebylo. K dorážení zajisté na Sigmunda za hranicemi českými nedostačilo ani krále Wáclawovo srdce, ani wálečné zřízení české. Naproti tomu ale potýkáno se ještě dlauho pérem i písmem; a poněvadž Sigmund neprestával psáti se vladařem království Českého, nezdálo se ovšem neslušné, že Wáclaw žádal na něm, aby jemu co pánu wydal také počet ze vladařství swého.⁹¹ S knížaty ale Rakauskými smířil se Wáclaw již w běhu r. 1404 opět.

Když tyto věci s cizinou se daly, nemeškáno také u wnitř země České starati se o nawrácení pokoje již dávno pohrešeného. Mezi kořistnými zemany, ježto nadužívajíce zemského bezvládí nabíhali se zbrojními haufy na sausedy a na kupce po silnicích, byl rytíř Mikeš Zúl

- 90) Že Wáclaw skutečně zamýšlel postaupiti králi Polskému (bezpochyby jen zástavou) nějaký díl zemí svých, do-wídáme se ze psaní jeho k raddám Sigmundovým (u Pelcla Nr. 198, str. 103 sl.): *Si ipse (Sigismundus), fraternalis caritatis prorsus immemor, — in depopulationem nostram et nostrorum per operam desudaret, ex tunc ad hoc sua oppressione impellente venire, — compelleremur de dominiis coronae Boemiae alienare et in tantum aliorum impendere, ubi nobis adversum ipsum amminicula pro-venirent, quod circa nostra dominia immobiles manere-mus.* Když ale Dlugoš (lib. X, p. 181) dí: „offerens se regi et regno Poloniae universam terram Slesiae,“ — musí se to prominuti obyčejnému jeho patriotickému nad-sazování.
- 91) Stalo se to we známém spisu žalobním krále Wáclava proti Sigmundovi, zachovaném od Eberharda Windecka (u Menkena, I, 1078—82).

1404 z Ostředka ten nejmocnější a nejstrašnější, an zmocniw se několika pevných zámkův nad Sázawau, mnohé s nich zádawy činil po krajích. Wáclaw wyprawil proti němu celé wojsko pod arcibiskupem Pražským Zbyňkem Zajícem z Hasenburka, jenž co wůdce polní wěc swau tak dobře zřídil, že nejen zdobýwal wšecky zámky Zúlowy, ale i jeho samého s padesáti druhý jaw do Prahy přivedl. Nejwyšší zemský saud odsaudil laupežného rytíře k smrti
9 Jul. laupežnické; i oběšen jest na Pražském popravišti s tovaryši swými, nepožívaje jiné přednosti, leda že šibenice jeho byla všech jiných wyšší. Dojem w lidu, sprawedliwau přísností tauto zbuzený, zwýsen ještě úkazem neobyčejným, že oblíbený kazatel w Betlémě, M. Jan Hus, připrawowaw nešlechetníka k smrti, nawedl ho na to, že obrátiw se k lidu řekl: „Swatá obci, prosím wás, proste za mě pána boha!“ ⁹² Také jiní méně powěstní hříšníci druhu toho we wšelikých krajích českých neušli zaslaueného trestu, zwláště přičiněním nejw. purkrabho Jana Krušiny z Lichtenburka; nejwyšší pak saud zemský, k dowršení potřebných děsidel, vyřknul konečně dne
20 Dec. 20 prosince 1404 až i trest smrti na kupování wěcí „wálkau

92) Staří letopisové češli na str. 9. Newíme, proč Pelcel (II, 495) klade do Táborska Zúlův hlavní zámek, jménem „Čejchanów Hrádek,“ později prý „Kostków Hrádek“ zvaný; my w něm seznáwáme dnešní Hrádek nad Sázawou čili Hrádek Komorní (Kammerburg). Breve chronicon Bohem. MS. dí: anno dom. 1404, circa festum Procopii, D. Zbynko Prag. archiepiscopus cum civibus Pragensibus jacuerunt ante castra, videlicet Dubam et Hrádek, et ea ruperunt, Zulonemque captivaverunt etc. Zúlowy ostatní statky, Ostředek, městys Diwišow a j. w. leží nedaleko staré Dubé a Komorního Hrádku, a páni Kostkowé z Postupic osadili se w okolí tomtoto již od r. 1440. Wedle Mikše Zúle popraven jest spolu Jan Zúl pro zlodějství, a statky jeho připadly také na krále. Wiz Archiv Český, II, 365.

anebo lapkováním braných.“⁹³ A když brzy potom král 1405 Wáclaw dne 5 ledna 1405, dle nálezu sněmownsho, ustano- 5 Jan. wiw we každém ze dwanácti krajův země České jednoho neb více poprawcův, rozšířil moc i působení jejich a kázal jim spolu pomáhati sobě wespolek, mohl pokoj zemský napotom za pojistěný jmán býti. Nařízení o poprawcích můžeme považovati za první počátek zřízení krajského w Čechách, jehožto potřeba, po dokonalém zrušení někdejší austawy župní, brzy opět we praxi pocítiti se dala.⁹⁴

Ještě památnější, nežli poprava nad Zúlem, byl trest, kterým král Wáclaw nedlauho potom přikročil také k jednomu z prvních a nejslowutnějších milců svých. Někdejší měšťan Pražský, Sigmund Huler, z Chebu rodilý, vládnul byl co podkomoří zemský již na osmnácté léto wšemi královskými městy w Čechách k rukaum pána swého, měw také znamenitau moc nejen nade wšemi panstvími královými, ale i nade statky klášterními, pokud tito také za částku komory královské považování bývali. Poživaw od dáwna zvláštní přízně královy, stal se byl i pánum královského hradu Orliku nad Wltawau i aučastníkem zajetí králova we Wídni; odkudž wywáznuw i s jinými tovaryši swými teprw rok po králi, dosazen jest opět na dávný auřad swůj. Nyní ale upadl náhle

93) Wiz Pelzels diplomat. Beweise in den Abhandlungen e. Privatgesellschaft atd. Bd. IV, Nro. XI str. 66 sl. a Archiv Český II, 363.

94) Poprawci w posledních časích nadáním královým byli na počet až příliš se rozmnožili, tak že počali jeden druhému býti na překážku; ujma počtu jejich byla tedy skutečnau oprawau. Jména z listin známá poprawcův za této doby jmenovaných sestavil dohromady Pelzel (II, 506), wšak jistě ne wšecka; potřebitě doplniti jich dle zápisu, jež sme z rkp. Talmberského podali do Časopisu česk. Museum 1835, IV str. 446 sl. a z něhož wyswítá památná srownalost i shoda rozdělení krajského se starodávním počtem dwanácti kmetův zemských.

1405 w tak náramnau nemilost, že dne 23 čerwna 1405 z roz-
23Jun. kazu králowa na radnici Pražské, kdež tak dlaaho byl
panował, až i hlawu mu sfata. Příčina toho nikde wýsłowně
se neudává, není wšak těžko dopídati se jí. Karel IV
byl někdy knížatům Opolským zastavil w Čechách město
Jaroměř a hrady Potenštejn i Kostelec; král Wáclaw
chtěje r. 1389 zástawu tuto ssauti, zawázal se k zapla-
cení knížatům 8000 kop gr. Pražských po lhůtách. Kwi-
tance knížat těch odewzdáwány králi každého času řádně:
oni pak upomínali krále wždy ještě z dluhu. Wáclaw
konečně w rozepři té podwolil se rozsudku krále Polského,

18Jun. jenž pak wynesl jej dne 18 čerwna 1405 w ten smysl,
že Wáclaw peníze ty ještě dlužen jest. I poněadž celé
to jednání šlo bylo skrže ruce podkomořího královského,
spojitost časowá dne 18 a 23 čerwna nedá nám pochy-
bowati o tom, že Huler šantročením a podvrhováním
falešných kwitancí winen nalezen byl.⁹⁵ Trest tak rychlý
a přísný nad zločincem na wzácném místě postiženým
nemohl chybít se s velikým a blahočinným důrazem na
mysli obecného lidu.

Prokop markrabě Morawský umřel bezdětek dne 24
24Spt. září 1405. Musí se wyznati, že smrt jeho poslaužila
k utvrzení pokoje, ana učinila konec všem rozbroyfům
w rodině královské ode 20 let málo kdy a to wždy jen
21Dec. na chvíli zaniklým. Potom dne 21 prosince učinil Wá-
claw smlauwu⁹⁶ s Joštem, jediným bratrancem svým ještě
na živě jsaucím, dle níž postaupiw jemu doživotně všech
někdy zemí a statkůw Prokopových, přijal od něho zá-
wazek věrné pomoci w každé potřebě, — nezrušený od
té doby, pokud wědomí naše stačí.

95) Zpráwy místnější podává o tom Pelcel, II, 507 sl.

96) Původní listina o tom nachází se we knížecím archivu
Olešnickém we Slezsku.

Tímto spůsobem upewněn jsa Wáclaw doma⁹⁷ w pa- 1406 nowání svém, mohl obrátiti konečně zřetel svůj zase za hranice. Wálka pohraničná proti hlavnímu jeho nepříteli, králi Ruprechtovi w Němcích, byla vlastně až posavad ani nepřestala, ačkoli krajové i města česká ná hranicích baworských jen k ochraně své ji wedše, několikero příměří byli mezitím uzavřeli. Léta 1406 ustanowil konečně Wáclaw obořiti se u wětší sile na Bawory. Wyprawiw nemalé wojsko do pole, dal je pod správu dwau bojowných prelátůw, arcibiskupa Zbyňka Zajice i probošta Chotěšowského Sulka ze Hrádku. Tito wpadše do Bawor, plenili zemi široko daleko, za škody od Baworůw podobnými wpády do Čech činěné wrchowatě se odplacujíce. O dobytí wšak zase měst Falckých před pěti lety proti Ruprechtovi ztracených zdá se, že ani se nepokusili.⁹⁸ Nicméně Wáclaw opradowé jal se činiti příprawy k dosednutí opět na trůn říše Římské. Mnohé okolnosti zdály

97) Jednotliwé půtky powstawały sice i později ještě: tak ku př. páni Heralt starší i mladší z Kunstatu, powstawše proti králi, zmocnili se w měsíci únoru 1406 král. města Wodňan, tušim z podobné přičiny jako pan Jan z Wartenberka i z Ralska, jenž láhl se k městu Bělé dědičně po markrabí Prokopovi, a když mu w tom odepřeno, chopil se zbraně. Obojí pře urownána smluwau r. 1406, a pánům Kunstatům postaupil téhož času markrabě Jošt panství a hradu swého Bechyně w Čechách. *Srovn.* Archiv český, I, 189 sl.

98) Wálka tato, u Baworůw od časů Aventinowých i Adels-reittrowých wšelikými bájkami zdobená i do let 1378—1388 pokládaná, musí z archivůw baworských, jak to již nebožík J. von Fink činil, lépe wyjasněna i do prawé swé doby postawena býti. Sulek probošt Chotěšowský, hlavní osoba w bájkách oněch, proboštował teprw w letech 1391—1415. Dle toho poopraviti potřebí také to, co wyprawuje Buchner k r. 1380 (Bd. VI, str. 107). Co z českých pramenůw o tom známo jest, sestavil Pelcel dosti dobře.

1406 se tomu býti přízniwy. Od mocnářůw sausedních, Franckého, Polského i Uherského, uznáwan byl Wáclaw ještě wždy za krále Římského; mezi kuryrsty vládl dům Lucemburský sám dwěma hlasy, a třetí wolitel, Rudolf kníže Saský, klonil se také k Wáclawově straně; v Lombardii poslaucháno jeho až posawad; knížata Rakauští již od 3 listopadu 1404, kdežto dědičná Karlowa smlauwa mezi Čechami a Rakausy obnowena jest, také byli na jeho straně; sám baworský kníže Arnošt přidržel se ne strýce falckraběte, ale swaka svého Wáclawa; nápodobně i některá města říšská, ku př. Cáchy, Luttich, Řezno, Rothenburg a j. w. Ale ještě znamenitější změna poměrůw mnohých připravovala se skrze spolek uzavřený w Marbachu. Ruprecht totiž, jakkoli nikdo neupíral statečnosti osoby jeho, potkal se přece s tímže bez mála osudem, do kterého byl před šesti léty krále svého sám uwalil: znechutil se zajisté sám u knížat swé vlastní strany, jak mile wěci nařizovati se jal, které sice u každé rádné a sprawedliwé vlády samy sebau se rozumějí, ale jejich sobeckým aučelům nikoli se nehodily. Tentýž ošemetný kuryrst Mohucký Jan Nasowský, jenž přede wšemi jinými o Wáclawovo ssazení a Ruprechto powýšení se byl přičinil, wstoupil w Marbachu dne 14 září 1405 s Wirtemberskem, Badenskem a mnohými šwabskými městy w záwazek, dle kteréhož měli sobě pomáhati wespolek bez meškání, kdykoliby kdo z nich od kohokoli trpěl jakou zádawu w práwech a swobodách swých. Ačkoli Ruprecht we smlauwě té wýsowně wyňat byl, wěděl wšak tak dobře jako celý swět, že záwazkem tím směrowalo se předně proti němu, i nadarmo bylo wše jeho usilování, rozwesti jej opět.

Pokud nám wědomo, král Wáclaw ani se nepokusil přichýli k sobě jednotu Marbaškau; naproti tomu ale

snažil se nawiesti kurii Římskau, aby odwolala swé uznání 1406 Ruprechta za krále. Bonifacius byl umřel již 1 října 1404 a na jeho místo nastoupil hned dne 17 října Innocencius VII., muž dobromyslný a právem wysoce wážený, jenž ale již po dwau létech uprásnil stolici papežskau smrtí swau († 6 Nov. 1406) zase, a sice pro Řehoře XII. K 1407 tomuto tedy Řehoři obrátiw se Wáclaw, přiwodil mu k paměti zásluhu otce swého i swé vlastní o dwûr Římský, jmenowitě nezištným i neohroženým hájením Urbana VI i nástupcůw jeho, slěžoval si do Bonifacia IX., který ukwapiw se proti swé cti ublížil jemu, ačkoli později sám toho prý pykal,⁹⁹ a žádal konečně, aby w papežské kancláři bulla ona, kterau Ruprecht uznán byl, pořádně zrušena, jemu pak tituly a cti Římskému králi náležité opět nawráceny byly. Také mezi knížaty říšskými hledal získati sobě nowých přívrženců; wnadilem k tomu bylo zasnubowání synowkyně králowy, Alžběty čili Elišky knězny Zhořelské, dorostající již k wěku panenskému, a již také synowi wewody Orleanského zasnauené; nicméně dáwána také ještě brzy markrabím Mišenským, brzy Baworskému knížcti Ludvíkovi naděje, dosáhnauti ruky její a s ní dědičného práwa k nejedné zemi domu Lucemburského. Wáclaw zdá se, že již ani nepochybował o zdaření se aumyslu jeho w Němcích, slibowaw tamějším přátelům swým brzkau pomoc i odměnu za wěrnost jejich.

99) Wáclawowa o tom slöwa jsau: *Quamquam Bonifacius papa, sinistra procul dubio inductione deslexus, victus precio magis quam precibus, animatus etiam a ducibus Austriae, quod redemptio nostri corporis esset penitus desperata, ad confirmationem nostri hostis, ducis Ruperti de Bavaria, vasalli nostri, suae fidei et juramenti nobis praestiti immemor et honoris prodigus provolasset, sicut eundem scimus denuo, nobis favente domino liberatis, de hujusmodi facti praecipito doluisse etc.* Wiz; Ueber Formelbücher II, 66—67.

1407 Tím wětší byla bolest jeho, když se dowěděl, že Řehoř XII nedbav jeho žádosti přichýlil se k straně Ruprechtowě. Od té doby zanewřew na papeže hluboce, zapověděl arcibiskupovi Pražskému a vikářům jeho, přijímati od Řehoře aneb šetřiti jakýchkoliv zápisův na uprázdněná církevní místa w Čechách, pokud nenapráví toho, co proti králově cti a důstojenství provinil.¹⁰⁰ Naděje pak a úsilí o dosažení zase panství w Němcích tím opět na čas odloženy jsau.

Hněw Wáclawův proti Řehoři XII nemohl neposlaužiti ku prospěchu snažení a učení protipapežskému i reformatorskému w zemích jeho. Co sme nahoře wyprawowali o zápowědi kněž a učení Wiklefových na universitě Pražské, mělo úcinek tak netrwalý, že již r. 1405 papež Innocencius VII, vybídnut jsa mnohými o tom stížnostmi z Čech, napomínal arcibiskupa Pražského, aby we wyskumání a potrestání bludů Wiklefových pilným a bedlivým se ukázal.¹⁰¹ Také jeden z tak řečených předchůdcův Husových, starý cisterciák M. Jan ze Štěkna, od dávna

100) *In hoc regia Serenitas nostra suum solidavit propositum, quod virtute literarum Gregorii papae nullam personam absque nostro et consiliariorum nostrorum consensu ad aliquod beneficium ecclesiasticum in regno nostro Bohemiae admittere volumus quoquomodo tam diu, quousque dictus papa errorem in honoris, status et nominis nostri dispendium, prout nostis, patratum, non duxerit ex certa scientia revocandum etc.* Wiz tamže, II, 68.

101) *Chronicon universit. Prag. MS. Anno dom. MCCCCV Innocentius papa VII instigavit et monuit Zbynkonem archiepiscopum Pragensem, ut sit diligens et sollicitus ad errores Wicelij et haereses extirpandas. Hanc monitionem praelati procuraverunt.* Není pochyby, že tu naráží se na bullu od papeže onoho (*dd. 24 Jun. 1405*) k arcibiskupovi danou a u Raynaldiho (1405, §. 18) wytiskněnou. Žeby ale, jak Raynaldi myslí, král Wáclaw tehdyž k Benediktovi XIII se byl chýlil, to ani w bulle té se nepraví, ani samo w sobě prawdě podobno není.

horlitel proti církevním neřádům a nemrawům knězským, 1407 byl stejným časem podal u arcibiskupa žalobu podobnou, zvláště proti M. Stanislawovi ze Znojma, professoru theologie w Praze. Arcibiskup tedy nařídil na provincialní synodě r. 1406 držané, že kdokoli se opowáží twrditi a rozširovati učení takové, má za to upadnauti w těžkau kázeň církewní.¹⁰² Mneži duchowní i swětší pohnání jsau tudiž k saudu arcibiskupowu a wyslýcháni tam: wšak poněwadž nestáli na učení Wikleſowě, zvláště o wečeři páně, propuštěni jsau brzy zase.¹⁰³ Bezpochyby mírné to s nimi nakládaní pocházelo ze zvláštního přičinění se o to M. Jana Husa, kazatele Betlemského, poživawšiho tehdaž přízně znamenité u arcibiskupa jako u krále a národu.

Mnoholeté působení tohoto skutečně wýtečného kazatele w kapli Betlemské na Starém městě Pražském náleží mezi nejdůležitější zjewy wěku onoho. Byw méně hrubým w řečech nežli někdy Kunrat Waldhauser, a méně blauzniwým w myšlenkách nežli Milič, nerozbuřoval také posluchačů w té mře, jako tito jeho předchůdcové: za to ale aučinek jeho kázání byl trvalejší. Muwiwał za-

102) *Chron. universit. Prag.* Item anno MCCCCVI D. Zbynko archiepiscopus Prag. edidit statutum, et eodem anno in synodo publice mandavit, quod quicunque praedicaret, assereret vel dispinet errores Wicelleſ, in certas ibidem nominatas incideret poenas; pro tunc doctore Adam vicario generali existente. Srowneti s tím sluší dekret arcibiskupský od r. 1406, jež nám zachoval Dolanský přewor Štěpan we swé r. 1408 psané Medulla tritici a tištěné w Bern. Pez thesaurus anecdotorum tom. IV, parte II, pag. 151 sq.

103) *Chronic. id.* Item eodem et sequenti anno multi ex sacerdotibus et laicis ad falsam delationem sunt examinati super praeſatis erroribus; de quorum numero fuit quidam sacerdos Crucis et ejus pincerna, et quidam pellifex Abraham et Sigismundus et plures alii, qui justitia mediante fuerunt soluti.

1407 jisté předewším k rozumu, wodil ku přemýšlení, a po učiw i přesvědčiw dříwe, potom teprw užívával také slow dojímawých a pronikawých. Bystrota i jasnost myslí jeho, spůsobilost zvláštní, uhodití wšude do jádra wěci a rozwinauti je před očima jednoho každého, neobyčejná zběhlost we knihách wúbec a zvláště w písmě swatém, rázné i důsledné hájení celé saňstavy článkůw učebných,— to wše dávalo mu patrnau přewahu nade druhy a wrstevníky jeho. K tomu pojila se přísná opradowost we všem jednání, mysl nábožná, wíra žiwá i pewná, obcování i dle saudu nepřátel bezauhonné, cit něžný ku přáteleům, horliwá snaha o ušlechtění národu a opravení všeho, co w církvi tehdáž porušeného bylo, ale spolu také neobyčejná smělost, neustupnost a nešetrnost proti nepřátelům, do oka padající chtiwost po lásce u lidu a po cti a slávě, ale slávě takowé, která wrch swůj nalézá w koruně mučennické.¹⁰⁴ Pobožné horlení jeho, směrující zjewně jen k nápravě mrawů a ke zrušení mnohých opradu mrzkých neřádůw, získalo jemu nejen welikau

- 104)** Líčení toto zakládá se hlavně na uvažování knih od Husa česky psaných, we kterých původní powaha ducha i myslí jeho přirozeněji a ostřeji se pronáší, nežli we spisech latinských po školsku skládaných. Kterak Hus záhy do nějakého mučennictví swého se zamýšlel, důkazem mohau býti mezi jinými slowa následující od něho r. 1412 psaná: „A běda mně, neučimilliby, kdyby mi se to přihodilo. Neb wiem, že milým utrpením získaliby tělu swému mučedlničí korunu, ukrotiliby hněv nepřátel, daliby dobrý příklad, jinýchbych potwrdil w dobrém, a snad oživiliby trpením duši nepřitele, která jsúc mým bráněním k netrpělivosti popuzena, snadby byla zatracena; a tak já polože život swój za něho, jehožbych tak pokorně sě postavě a trpě, učiniliby ho sobě přítelem, prospělých jemu i sobě i wšie církwi swaté mučedlnictwem slawným. Neb nenie příčina slawnějšie k mučedlnictwu swatému, než obrana zákona Kristova“ a t. d.

lisku w obywatelstwu Pražském, ale i zwláštní wážnost 1407 u tiché a pobožné králowny Sofie, která i zwolila sobě jeho za zpowědníka. Tím dán mu přístup a wplyw u dwora, jakoli Wáclaw málo dbal o články učení jeho a o rozdíl, jestli který wyskytował se mezi nimi a učením cirkwe obecne. A wšak i arcibiskup Zbyněk, muž we zbrani sice zbhlejší nežli w učení theologickém, ale nicméně dosti rozumný a dobromyslný, wážil ho sobě a důvěroval mu wice nežli jiným. Hned přiastaupení arcibiskupského auřadu swého uložil byl Husovi za powinnost, aby nemeškal oznámith jemu osobně, kdykoli najde we správě církewní arcibiskupství jeho jakékoli nedostatky aneb uchylky od práva.¹⁰⁵ A že skutečně ochoten byl přijímat naučení a návrhy jeho, na to důkazem jest nám ta př. vyšetřování o Wilsnaku a jiných podobných zázračných místech. Kostel Wilgaucký we Braniborsku, nedaleko stoku Labe a Haboly, ~~byl~~ se tehdaž diwotworau reliquií krwe Kristovy, ~~povídá~~ její pozhlásila se byla již od wice než třidcti let tak welle, že i ~~dalších~~ zemí, jako ku př. z Uher a ze Sedmihradská, lidé kaufně tam putowati počinali. Když i w Čechách praud takový zmáhati se chtěl, arcibiskup Zbyněk, dle rady Husovy, zřídil kommissi tří mistrůw, mezi nimiž i Hus byl, k vyšetřování té wěci; a když ti doskaumali se, že domnělí ti zázrakové zakládali se na hrubém klamu a mamu, zapověděl dekretem synodálním, a to pod klatbau, aby žádný z diecesánuw jeho neputoval wice do Wilsnaku.¹⁰⁶ Podobným spůsobem

105) Dowídáme se toho z Husova psaní k arcibiskupovi (1408 Jul.) ještě netištěného, kdežto se dí: *Saepissime retero, qualiter in principio Vestri regiminis mihi pro regula Paternitas Vestra instituerat, ut quotiescumque aliquem defectum erga regimen consiperem, mox personaliter, aut in absentia per literam, defectum hujusmodi nuntiarem.*

106) Hus wyprawuje o tom sám we traktátu swém de san-

1407 zjednáno jest i to, že w Čechách nepowstała také místa zázračná.¹⁰⁷ Toto nezávadné a upříme srozumění Husowo s arcibiskupem trwalo až ku konci r. 1407; ještě **180ct.** zajisté dne 18 října roku téhož dopřáno bylo Husovi míti kázaní synodální k duchovenstwu Pražské dieceše we dwoře arcibiskupowě, kteréžto kázaní také s pochvalou přijato jest.¹⁰⁸ Brzy ale potom zkalila se obapolná láska uálostmi, ježto nеподлехajice wúli jejich, wyprýštily se z praudu weškerého dějinstwa sauwékého.

Od času ssazení a zajetí krále Wáclawowa dwár královský we Francii, opustiw dosavadní cestu kompromisu k ujednocení církwe, r. 1403 wrátil se opět k obedienci Benedikta XIII.; kterýžto wšak při tom zavázati se musel, že složí s sebe důstojenství papežské, jak mile stolice Římská odstaupením, smrtí aneb ssazením saupěť jeho také uprzedněna bude. Poněvadž ale jeden z teh-

guine Christi; wiz „*Historia et monumenta Joh. Hus et Hieronymi Pragensis*“ (Norimbergae 1715 in fol., kteréžto wydání wždy jménem „*Opera Hussi*“ citujeme,) tom. I, pag. 200 sq.

- 107)** Si praefatus dominus (t. arcibiskup Zbyněk) suam diligentiam non apponenteret, in sua dioecesi loca plurima falsis miraculis corruscarent: ut in quadam sylva circa claustrum Hradišt, latine Gredis Monachorum (Hradiště Mnichové) lignum quoddam latine merica vocatum, nisi prohibuisset, instantibus monachis et multitudine currente populi, fuisse cum loco consecratum. Et in monte Blanik quidam laicus populum mirabiliter induxerat ad currendum et mirandum ibidem; (narází-li se tu snad na známou powěst o rytířích Blanických?) et in una ecclesia quemdam sacerdotem, qui ludificabat populum, comprehendit etc. — Et sic tam avari presbyteri, quam avari laici, praedicant miracula; presbyteri pro offertorio, laici pro munieribus, et alii propter adventum peregrinorum, quos audacter pro victualibus spoliant. Omnes enim quaerunt, quae sua sunt, et non quae Jesu Christi etc. (*Opp. Huss.* l. c. p. 201 sq.)
- 108)** Nachází se tištěné in *Opp. Huss.* II, 47 sq.

dejších dwau králu Římských, Ruprecht, papeži Římskemu 1407 naprosto byl oddán, druhý pak, Wáclaw, nepožíval ani moci ani vážnosti, bylof opět Francii pečowati o to, aby w Řím nastalo konečně žádaci ono uprázdnění. Zwolení jak Innocencia VII, tak i Řehoře XII prohlášeno jest nejen od woličůw, ale i od wolencůw samých za dočasné toliko; jmenovitě Řehoř přisahal při povýšení svém (30 Nov. 1406), že se odřekne důstojenství svého, jakmile saueř jeho k témuž hotov bude; i podával se také Benediktovi, že chce jednat s ním o odstaupení jejich obapolném, aniž pak povýšiti koho více na kardinalství do té doby; měli zajisté kardinalové obau stran, po ustaupení papežůw, ajíti se w rowném počtu dohromady, a společným wywolením jediného prawého papeže ukončiti dávné rozdrojení církve. Jelikož w posledních létech bylo mnění to získalo sobě váhu, že násilné nucení papežůw, co hlaw církve, nemůže mít následku právně platného: proto tím více naléháno na ně, aby sami z aumyslu vlastního nastoupili cestu smíření a pokoje, a Francausové prohlásili se na sboru svém církevním w měsíci lednu 1407 držaném, že odeprou se znova poslušenství papežského, nebudeli dobrovolným ustaupením do roku obnowena jednota církve; důkazem jejich oprawdovosti bylo i swolení wýslovné, že budoucí prawý papež nemá sídliti více w Avignonu, ale w Římě. Umluweno tedy jménem obau papežů w Massilii dne 24 dubna 1407, že mají oba sejíti se osobně w Savoně 24 Apr. w měsíci září 1407. Když rok ten se blížil, šel tam Benedikt XIII skutečně; Řehoř XII ale, dříwe tak horliwý, předstíral nyní na sta příčin k zaobalení zrušeného slowa svého: brzy nesměl prý opustiti Říma za příčinu nebezpečí od krále Ladislawa Neapolského; brzy nedostávalo se mu jméní a nákladu k zaprawení autrat cesty takowé, ačkoliw byl dříwe sliboval wydati se na ni třebas pěšky a s holí w rukau; brzy zdálo se mu, že Savona

1407 není místo dosti bezpečné a t. d. A wšak puzen jsa od vlastních kardinálůw, přišel roku následujícího konečně **1408** až do Lukky, odkudž jal se wyjednávati o jiné míslo ke sjezdu. Ačkoli pak Benedikt wyjel jemu wstříc až do Spezzie, přece nesjednáno konečně o sjezdu samém ničeho z té příčiny, že ani Řehoř k mořskému břehu se přiblížiti, ani Benedikt od něho wzdáliti se nechtěl.¹⁰⁹ Mezitím ale kardinálowé obojí strany, jsouce místně sebe tak blízcí, počali wyjednávati mezi sebau skrze francauské wyslance; a když Řehoř tím znepokojený, zakázal byl **4 Mai** svým dne 4 máje 1408, pod přísným trestem, aby bez jeho zvláštnho povolení ani newycházeli z Lukky, ani jakou radu mezi sebau aneb se stranau Benediktowau brali; když proti wýslovne wůli swého kollegium, i proti svým vlastním slibům, dne 9 máje najednau jmenoval čtyry nowé kardinály, aby mu byli podporau: tu starší **11 Mai** kardinálowé wšickni odstaupiwsé od něho dne 11 máje, opustili město Lukku s welikým tytýž hrdla swého nebezpečím, a spojiwsé se pod ochranau Florentinských zase **14 Mai** w Pise, wydali tam dne 14 máje manifest ke wšem knížatům křesťanským o příčinách odpadnutí swého od Řehoře XII.

Tímto rozhodným kardinálůw krokem otázka o sjednocení církve nabyla wáhy znamenité, a stala se na chvíli w Europě skutkem takořka dějewládným; také české záležitosti politické i církvení octły se skrze ni w nowém a určitějším směru. Žádost o swolání wšeobecného sboru církveního stala se brzy heslem nejen wšech přátel unie

109) *Leonardus Aretius ap. Murator. XIX, 926: Benedictus, — quo propior esset, Spediam venerat. Sed cum de congressu eorum per internuntios ageretur, noster (Gregorius XII) tamquam terrestre animal ad litus accedere, ille (Benedictus XIII) tamquam aquaticum a mari discedere recusabat.*

we wšech zemích křeslanských, ale i obau kollegií kar- 1408
dinalských; sboru, jenžto ssadě Řehoře i Benedikta, i
zwole konečně jediného prawého papeže, měl učiniti
konec dlauhému rozdrojení cirkwe, a po zrušení této přední
neřesti, odstraniti také jiné záwady v cirkvi, poważowané
obecně jen za pauhý následek rozdrojení papežůw. Toto
domnění zmohlo se wšude tím více, že i Benediktowi
kardinálowé opustili pána swého, a pak obě kollegia se-
staupiwsie se dohromady w Livorně, wydali odtud w mě-
síci čerwenci 1408 prohlášení k celému křeslanstwu, jímž Jun.
i skutečně rozepsali wšeobecný sbor ke dni 25 března 1409
do Pisy. Francie oswědčowala se napřed, že chce
k oběma papežům neutrálně se mít a přidržeti se kardi-
nálůw samojediných. Příklad odhodlanosti její provozoval
moc neobyčejnau w myselech lidských a potkával se s po-
chwalou mnohonásobnou w Europě.

Blížicí se tímto spůsobem krisis we wězech cirkew-
ních musela nepochybně potáhnouti za sebau také rozhod-
nutí otázky: kdo jest prawý král Římský, tudiž vlastně
nejvyšší oprawce cirkwe a spolu ochránce nastávajícího
sboru? To záhy předvídag král Wáclaw, přičiňoval
se tím snažněji, aby sklonil wěc tu ku prospěchu
swému, čím více pobádala ho k tomu osobní spolu proti
Řehořovi nenávist. Ale netajil se také, že powěst po
několika zemích rozšírená, kterak jeho showiwáním aneb
nedbalostí Wiklesowo kacifství w Čechách wždy více se
ujímá, musela státi se záwadou proti uznání jeho co wrch-
nistro oprawce cirkwe. Protož nejen podporoval, ale i
sám zawodil nejedno nařízení k aučelu tomu, aby odvrá-
cena byla od země České urážliwá powěst i se wším,
cokoli k ní přičinu dáwati mohlo.

Prvním takowýmto nařízením byla obnowená zápo-
wěd článkůw Wiklesowých na universitě Pražské; poně-
wadž ale Wikleismus u ostatních tří národůw, bawor-

1408 ského, saského a polského nenacházel krom toho žádných wyznavačůw, obmezovalo se jednání o této wěci ten-
20 Mai. kráte jen w národu českém. Dne 20 máje¹¹⁰ 1408 shro-
 mázdili se audowé národu tohoto w kollegi swé, jenž byl
 dám u Černé Růže na přkopech,¹¹¹ we welikém počtu:
 64 doktorůw a mistrůw, 150 bakalářůw i asi tisíc stu-
 dentůw,¹¹² mezi nimiž tehdejší rektor university M. Clemens
 ze Mnichowic, professorowé theologie Dr. Helias, M. Petr
 a Stanislav ze Znojma, Dr. Ondřej ze Brodu, M. Jan Hus,
 M. Štěpan Paleč, M. Jakaubek ze Stříbra a jiní. I ten-
 kráte čteni jsau nejprvé článkové w počtu 45 před pěti
 lety od celé university zatracení, a zapovězeni znova;
 poněvadž ale Jan Hus a přátelé jeho protiwili se zatra-
 cení jejich auhrnkem, prawice, že mnozi článkové, we-

110) Pelcel udává den 18 máje, Weleslawin 24 máje (Kalend. histor. str. 268). I w listině, které my se držíme, udán jest den zmatečně: „in mense Mayo, dominica quinta post pascha, die XVI,“ což se neshoduje.

111) W též domě, kde od r. 1848 jest posavad (1850) beseda měšťanská.

112) Počet ten w rozličných pramenech udává se arci rozličně: w jednom rkp. knihowny universitní Wratislavské (I, F. 243, fol. 127) jen „25 magistri Pragenses nationis Bohemicae,“ což nepochybňě jest přiliš málo, a má snad jen o mistrech tehdáž w Praze bydliwých rozumíno býti; u Hardta (IV, 652) mluví se o 40—50 mistřích, ale na zprávu tu nelze spolehat již proto, že klade datum skutku toho do srpna 1409. Naproti tomu známý M. Jan Příbram († 1448), jenž byl přštomen w posezní tom osobně (v. Cochlaeus p. 11—12,) a jehožto vlastnoruční zápis o tom před sebau máme, dí: „Ecce nuper, ante annos circiter XVIII, praeclera natio Boemica, in qua circiter LX erant doctores et magistri eruditissimi, — fere mille baccalariis et studentibus ejusdem nationis praesentibus“ etc., — což w jiné od kanowníka Kříže z Telče okolo r. 1467 přepsané a před námi ležíci zprávě takto určitěji se udává: „LXIV magistri, centum quinquaginta baccalarii, mille studentes de natione Bohemorum“ etc. (Rkp. Treb. A, 16).

zmauce je w dobrém smyslu, nejsau ovšem křivi, proto 1408 wyřčena jest zápowěď ta slowy následujícími: aby žádný aud národu českého, pod pokutou wyobecovánì, neopowážil se držeti, učiti aneb hájiti který z onech článků w smyslu jejich kacířském, aneb bludném, neb pohoršliwém.¹¹³ Potom obmezena jest dosavadní swoboda učení na universitě w ten spùsob, že od té doby žádný bakalář již neměl mítí weřejného čtení o některém ze tří traktátuw Wiklebowých, Dialogus, Trialogus a De eucharistia nazwaných, ani také nikdo nesměl obíratí sobě za předmět weřejné disputace jakýkoli článek ze kněh Wiklebowých vybraný.

Podobnými přičinami hnut jsa také arcibiskupůw generální vikar Jan ze Kbel, pohnal před sebe několik kazateluw českých, o kterýchžto šla powěst, že nejsau na skrzes prawowěrni. Přední mezi nimi byl kazatel u sw. Ducha w Praze, Mikuláš ze Welenovic, přijmím Abraham, pak M. Matěj Pater ze Knina, bakalář Sigmund z Jistebnice a jiní. Abraham postawiw se před vikárem dne 30 čerwna 1408, když we wýslechu swém projewil smyšlení bludné,¹¹⁴ odewzdán jest inquisitorowi Pražskému Jaroslawovi z řádu Minoritů, titulárnímu biskupovi Sareptskému, jenž jej do žaláře uwrhnauti kázal. M. Hus usiloval přimluwami swými

113) Quatenus nemo quemquam illorum articulorum XLV audiatur tenere, docere vel defendere in sensibus eorum haereticis, aut erroneis, aut scandalosis. Přidawkem tím zápowěď sama stala se arci jalowau.

114) Dle swědectví Pražských akt konsistorních od r. 1408 twrdil prý, quod nedum presbyteris, sed etiam laicis licitum est praedicare evangelium. Podlé wyznání w Depositiones testium odpíral se přisahati spùsobem předepsaným. Hus we wýslechu tom přítomný domlauval proto saudcům: ecce vos vultis istum sacerdotem condemnare, dicentes eum tenere errorem Waldensium, et ipse juravit vobis per deum: estne hoc justum? etc. O mistru Matěji Kninském a jeho wýslechu dne 14 máje srwn. Monum. hist. universit. Prag. III, 420 sq.

1408 nadarmo wybawiti ho z wazby; ale když arcibiskup po několika dnech jej i z diecese swé wypowěděl, kárán byl od Husa za to, že dáwaje prý auplnau swobodu wšem leniwým a hříšným, wyhání právě ty nejpilnější pastýře stáda swého.¹¹⁵ To pak byl prwní krok k rozdrojení arcibiskupa i Husa mezi sebau, po němž následowali brzy jiní.

Když takto diecese Pražská dle obecného mnění očištěna byla ode wší nákazy kacířské, arcibiskup Zbyněk swolaw duchowenstwo swé ku provinciální synodě dne 17 Jul. 17 čerwence 1408, ohlásil sice dle wule králový weřejně, že po bedliwém skaumaní od náležitých auřadów nepo- stižen w celém jeho arcibiskupství nikdo ani we bludné wifě ani w kacířství:¹¹⁶ prý uwarowání wšak toho také na budaucí čas přikázal wšem kazatelům, aby wíru církve obecné o transsubstanciaci wykládali swému lidu se zvláštní pilnosti, žádaje při tom, aby wýchni ti, co mají Wiklefovy knihy, wydali mu je ku prohledání a zkaušení.¹¹⁷ Doktorowé Jiří z Boru, Ondřej z Brodu a Helias, též kanowník Adam z Nežetic, byli prý hlavní původové, že žádano jest wydáwaní knih.¹¹⁸ Měli ale tím nawrácen býti pokoj, tož

115) Qualiter hoc est, quod incestuosi et varie criminosi absque rigo correctionis — incedunt libere, sacerdotes autem humiles, spinas peccati evelentes, officium Vestri implentes regiminis ex bono affectu, non sequentes avaritiam, sed gratis pro deo se offerentes ad evangelisationis labore, tamquam haeretici mancipantur carceribus et exilium propter evangelisationem ipsius evangelii patiuntur? etc.

116) Opp. Huss. I, 114. Řeč wyslancůw králových ku kardinálům w rkp. (v. dole.) Přední Wiklefowci, Hus a Jeronym, nebywše té doby ani u wýslech potahowáni, měli za to děkowati předewším té wážnosti, kteréž u dwora požívali, a také prawidlu tehdáž utvrzowanému, že kacířství wyjewuje se jen zapíraním transsubstanciace.

117) Opp. Huss. I, 109. Chron. universit. Prag. MS.

118) Chronicon universit. Prag.

skutek sám nemeškal dokázati přewrácenosť rady takové, 1408 ačkoli Wiklefowci Pražští s počátku nic víc před se nebrali, nežli že odwoławše se proti tomu ku papeži Řehořovi XII., uprostranili spolu hněwu swému na arcibiskupa i raddy jeho spisy hanliwými, přibitými na weřejných místech.¹¹⁹

Král Wáclaw weřejným Pražské synody swědectvím o nebytí kacírstwa w Čechách na mysli swé upokojen jsa, podával se k dalšímu s kollegí kardinálskau a dworem Franským wyjednáwaní s důvěrau čím dále tím wětší, že skrze to uznán bude opět za krále Římského. Ještě w běhu r. 1408 střídala se mezi hořejší Italií, Čechami a Francií mnohá poselství, o jichžto aučelu a pořízení zde podrobně vyprawowati nemůžeme.¹²⁰ Poněwadž we

119) *Breve chronicon Boemiae MS.* Ann. 1408 dominico die in die S. Dominici (5 Aug.) de mane applicatae sunt plures literae diffamatoriae nimis grossae contra D. Zbyněkonem archiep. Prag. et canonicos et quosdam Bohemos magistros.

120) Mezi posly královými ku kardinálům jmenují se professorové Mauricius Rwačka z Prahy, Jan Kardinal z Reinšteina, Stanislaw ze Znojma i Štěpan Paleč. Poslední dva na konci měsíce října 1408 zatknuti jsou z neznámých příčin w Bononii kázaním kardinála legata Balthasara Kossy, a propuštěni na swobodu zase teprw následujícího léta po mnohem o to namáhaní, jak kardinálův samých, tak i krále a university Pražské, zwlastě pak mistrův Jana Husa, Jana z Jesenice a Křištana z Prachatic. Bezpochyby uwalili nehodu tu na sebe mluwením na cestě we smyslu Wiklefowě. Mezi kardinály wedl jednání s králem Wáclavem před jinými Petr Filargus z Kandie, arcibiskup Milánský, — tentýž, co r. 1395 wymohl byl w Praze powýšení Viskontůw za wéwody Milánské, a umrel co papež Alexander V; psaní jeho k jakémusi pánu českému, tištěné in Marteno et Durand collectio amplissima tom. VII, pag. 815 etc. swědčí bezpochyby panu Benešovi z Choustníka. — Přední té doby wyjednávatel kardinálůw na dvoře Frantském byl rytíř Dětřich z Krowu (Kras), král. pod-

1408 Francii za příčinou králový často se wracující choromyslnosti vláda říše wětším dílem býwala w rukau Jana wewody Burgundského, jehožto bratr Antonín, po smrti Johanny wdowy někdy Wáclawa wewody Lucemburského stal se byl dle smlauwy dědicem zemí Brabantské i Limburské: král Wáclaw dal se tím ochotněji nakloniti k zasnaubení tomuto Antonínovi synowkyně swé kněžny Elišky

20 Jul. Zhořelské, když smlauwa o to w Gentu dne 20 čerwence

1408 uzavřená objistila jemu spolu pomoc 2000 kopiniskůw od obau bratří Burgundských proti Ruprechtovi Falckému. A wšak s dokonáním smlauwy swatební protáhlo se až do léta následujícího.¹²¹ Ku kardinálům pak

24 Nov. oswědčil se Wáclaw ze Wratislawi dne 24 listopadu, že dle jejich žádosti chce w zemích svých oděpříti poslušenství Řehořovi XII a wyslati znamenitě poselství ke sboru církelnímu do Pisy, ač podwoli-li se jen kardinálowé, přijmauti wyslance jeho co plnomocníky prawého krále Římského a chowati se k nim náležitě.¹²²

I dal sobě Wáclaw skutečně na tom záležeti, aby poddaní jeho wystoupice z poslušenství Řehoře XII, chowali se neutrálně naproti oběma papežům, ažby sbor Pisanský wěc tu rozhodl. Přikázal nejprw prelátům, aby sejdouce se, přikročili za příkladem duchovenstwa Francuského k oswědčení neutrálnosti swé; potom pak požádal i od university Pražské uzavření nějaké w tomto smyslu. Odpor ale, s kterým se potkal w této wěci u welikého

češi a pán na hradě Borku čili Čerweném Hrádku w Čechách.

121) Pelzels Wenceslaus, II, 537, 548. Král Wáclaw potvrdil smlauwy té dne 27 dubna 1409 a wyprawil dne 11 máje newěstu z Prahy se skwostným komonstwem do Francie. Oddawky wšak staly se w Brusselu teprw 1 čerwence 1409.

122) Wáclawůw zápis o tom stojí u Martene et Durand l. c. p. 891.

počtu poddaných svých, popudil ho tím více, čím nena- 1408
dálejší byl, a zavedl ho konečně k radám a prostředkům,
kterýchž účinkové nikoli předvídati se nedali. Arcibiskup
zajisté i jeho kněží omlauwali se, že nemohau zrušti poslušenství slibného; a když rektor university M. Henck
z Baltehagen, swolaw kollegy swé, žádal, aby ustanowili
se dle králowy wůle, tu národ český jediný projewil swau
k tomu ochotnost, ostatní pak tři národné odporowali
wýsowně, tak že rektor rozpustil raději hromadu bez
všeho uzavření, nežliby krále popudil wýnosem odporným.¹²³ M. Jan Hus a jeho k Wiklefismu náchyní přátelé
byli sami jediní prokázali se wolnými přistaupiti
k neutrálnosti; začež arcibiskup Zbynaček dekretem latině
i česky ohlášeným Husovi, co neposlušnému synu církve,
všecko další kázání, a wšak nadarmo, zapowídal.¹²⁴

Když tyto věci w Čechách se daly, král Wáclaw
nastaupil byl cestu do Lužice i do Slezska (w září až do

123) *Chron. universit. Prag. l. c. It. eodem anno (1408) in rectoratu M. Heningi Baltehagen facta est dissensio inter nationem Bohemicam et alias tres nationes, scil. Bavrorum, Polonorum et Saxonum, propter desiderium regis, qui optabat, ut sibi et cardinalibus ad abstractiōrem obedientiae papalis assisterent. Itaque Bohemis consentientibus et aliis nationibus dissentientibus, propter eorum plurilitatem vocum rector non audebat contra desiderium concludere.*

124) Skutek ten znám jest nám jen ze psaní Husova k arcibiskupovi (rkp. Widešk. Nr. 4937, fol. 74), w němž o tom stížnost weda pronáší zdání swé o neutrálnosti ne ovšem bez mudráctví. Prawi zajisté Hus, že nechce wystaupiti z poslušenství papeže a církve vrábec, ba že vždy hotow jest poslechnuti i Řehoře XII i arcibiskupa we všem, což slušného jest (in omnibus volo licitis obedire): we sporu pak obau papežůw že chowá se nestranně, tak jako syn poslušný we sporu otcově s matkou nestranným prý zůstávati má. Také o tom srovnati sluši psaní Husovo ku kardinálům, in Opp. Huss. J., 117.

1408 prosince 1408), kdežto prostředky přísnými, tytýž i krwavými, urownal mnohé tamější spory a swáry, jmenovitě také rozbroje mezi magistráty a obyvatelstvem měst Budíšina, Zhořelce i Wratislawi. Wrátiw se odtud, sedl na několik neděl dworem na Horách Kutných a powolal tam k sobě rektora university Pražské i po dwau deputowanych z každého národu, aby uklidil také jejich rozepři. Církewní nepokoje w Praze, jakož sme již podotkli, braly na se také barwu národní hned na prwopočátku, a Němci na universitě počtem předcící wzali sobě záhy za obyčej, dotýkati se bolestně kollegů svých českých, spílajíce jim podezřelých a kacířuw. A wšak i hmotné příčiny připojily se, aby staré antipathie, nabywše nowe sily, wypukly konečně w bauri. Poněwadž universita swobodnymi wolbami sama se řídila, Němci přehlasowawše obyčejně Čechy, nakládali od wěku dle libosti swé jak s auřady, tak i se stipendiemi a kollegiaturami školními. Tento nespůsob dal byl již na konci r. 1384 přičinu k velikým bauřem,¹²⁵ tak že král sám musel se wložiti za prostředek; a i léta 1390 ještě bylo potřebí wyložiti místněji a stanowiti prawidla, kterými požívání kollegiatur

125) *Chron. universit. Prag. Anno dom. 1384 in die S. Galli electus fuit Soltow in rectorem universitatis. In cuius rectoratu magnum certamen inter nationem Bohemicam et alias tres nationes insurrexit, propter collegaturas, quas non Bohemi, sed externe nationes possidebant. Pro quo praefatus rector suspendit omnes lectiones sub gravissimis poenis. Natio autem Bohemica, non advertens rectoris mandatum, publice cum armis scholaribus lectiones visitantibus, legit, disputavit et ceteros actus scholasticos in collegio locis deputatis exercuit. Et ipsis sic altercantibus, rector cum quibusdam aliis prae ceteris Bohemis adversantibus, fuerunt a Bohemis mutatis habitibus siccis plagiis percussi. Et sic Teutonici post multiplices labores circa R. Wenceslaum et archiepiscopum et regis consiliarios, videntes se non posse proficere, quinque collegiatos Bohemos in collegio Karoli et sextum*

a stipendií mezi národy řídit se mělo.¹²⁶ A však i po 1408 smlauwě zůstávala přewaha ještě u Němců, protože i národ polský, zvláště po založení university Krakowské, sestával téměř jen ze samých německých Slezákův, Pomořanův a Prušanův. S mrzutostí patřívali na to mistrové čeští, že museli přijímati za vděk učitelstvím po městečkách a vesnicích, kdežto zatím „cizinci“ podělowali se nejvíce mezi sebou o místa bohatěji nadaná i čestná ve hlavním městě.¹²⁷ Když tedy dotčené nahoře vyjednávání o neutrálnosti zbudilo starý onen spor národní k novému kwašení, a odpor od Němcův wůli králově činěný dával naději ku proměně Čechům příznivé: připojili se k Husovi a přátelům jeho i takoví audowé českého národu, kteří Wiklefismu až posavad wždy byli odporovali; často bylo wídati professory Jana Eliae a Ondřeje z Brodu w přátelském obcowání se zpovědaníkem královniným, jehožto vplyw u dwora podával čáku příznivého rozhodnutí pře.

Přece ale zdálo se s počátku, že ze sporu toho ne- 1409 powstane proměna důležitá. Když zajisté deputovaní národův, a s nimi také Jan Hus, w Kutných Horách předstaupiwsé před krále, odwolávali se co do žalob svých na smlauwy uzavřené r. 1390, Wáclaw přislibi Němcům, že práva jejich šetřiti bude, osupil se náruživě na M. Husa pro podezření kacifství, do kterého i s přítelem svým Jeronymem uvrhl prý zemi a spůsobil králi swému mrzutosti w cizině; i přikazoval jemu postarati se, aby wěc ta opět naprawena byla, sice že by chtěl sám při-

indifferentem admiserunt (počet všech byl 12); et conformiter in collegio R. Wenceslai secundum numerum collegiorum fuit concorditer pronuntiatum. Pro quo Bohemi in aeternum sint benedicti.

126) Monum. histor. universit. Prag. tom. II, parte 1, pag. 292.

127) Von der Hardt, IV str. 757—758 (kdežto ale libeně té wěci bezpochyby trochu nadšazeno jest.)

1409 hlednauti k ní ohněm.¹²⁸ Hus opustiš Hory Kutny téměř bez naděje, upadl brzy potom v nemoc tak těžkou, že mu již ani netušeno.¹²⁹ Zatím ale získal byl jednoho z předních rad králových pro věc svau a národa svého: byl to tehdejší písar urbury královské na Horách Kutných, později nejvyšší písar zemský v Čechách, *Mikuláš z Lobkowic*,¹³⁰ muž ve knihách i ve zbrani dobré znalý a mezi milostníky královými jeden z předních. Ten ujawi se při králi krajanův svých ve sporu o hlasy na uni-

128) Opp. Huss. I, 18 col. 2. Von der Hardt, IV, 312. Svědek o tom Jan Nez, doktor obojích práv, byl tehdejší od krále užíván ve všelikých poselstvích.

129) Dle właściwego wyprawowania Husowa w *Depositiones testium*.

130) Tento Mikuláš z Lobkowic jest první nám z historie známý předek slavného rodu někdy pánu, nyní knížat z Lobkowic. Akta konsistoře Pražské (vol. XVII, r. 1408, 7 maje) a jiné listiny svědčí, že byl synem někdy Marše z Újezda, i jsa jmenován přijmím Chudý, zastával úřad svůj při králi. urbuře od r. 1406; nazývá se v listinách také brzy Nicolaus de Praga (kdežto tak řečený dům Augustiniů jemu náležel), brzy de Milichowes (1407), brzy de Újezd, od r. 1408 ale, kdežto se stal pánum na Lobkowicích, nejprv Nic. Chudy de Aujerd, potom jen z prosta Nic. de Lobkowic, od r. 1418 pak, když mu král zastavil hrad Hasišteinský, „de Lobk. et de Hasistein.“ R. 1416 stal se nejw. písarem zemským na místě Mikuláše z Okoře (s kterýmž mnozí ho matou,) bojoval ve válce husitské na straně královské dosť udatně a umřel 1435. že on to byl, jenž r. 1409 spor o tři hlasu rozhodnul, dowídáme se i z rkp. psaného 1432 (*Invectiva contra Hussitas*), kdežto se dí: „It. dictum Chudý Mikulaj, protonotarium regni, qui nationem eorum, h. e. Boemorum, pestifera dissensionis materia in universitate tunc Pragensi, rege adhuc Wenceslao vivente, de vocibus exorta, coram ipso rege totis promovit viribus et desiderium cordis eorum in effectum perduxit, dignis laudum paeconis attollebant et beatificabant. Postea vero, quia erroribus ipsorum tunc magna parte pullulantibus et crescentibus, et praesertim erroribus circa communionem utriusque speciei currentibus, repugnavit, graviter persecuti sunt“ etc.

versitě, došel brzy neočekáwané podpory w poslech krále 1409 Franského a Pařížské university přispělých mezikrát do Hory.¹³¹ Wáclaw zajisté uslyšel, že přewaha oněch tří národů we hlasování nezakládala se na zákonu alebržen na obyčeji, dal se tím snáze nawesti k obrácení poměru toho mocí královskau naopak, když ho ujistili poslowé university pařížské, že u nich právě opačný poměr panuje; zwláště an Karel IV při zakládání university Pražské aumysl swůj byl ohlásil, že chce, aby ona zřízena byla na spůsob Pařížské. Přikázal tedy universitě Pražské dekretem na Horách Kutných dne 18 ledna wydaným, že 18 Jan. dle příkladu Pařížské a všech italských universit, od té chvíle při všech veřejných poradách, saudech, wolbách a uzavřených wůbec domácí národ český má užívat na potom tří hlasůw, ostatní pak národné cizí dôhromady jen jednoho.¹³² Rozumí se, že králůw přední aučel při věci této nebyl jiný, než toliko napomáhati, aby w zemích jeho, dle žádosti kardinálůw a poslůw Francauských, po-

131) *Chron. universit. Prag.* It. eodem anno venit solennis ambasiata a rege et universitate Parisiensi ad regem nostrum Wenceslaum, pro tunc in Montibus Kutnis existentem. — Audita legatione de abstractione obedientiae ab utroque praetenso papa, Bohemis placentibus, aliis nationibus displicantibus — Wenceslaus — rex eodem die tres voces ad instar Parisiensis universitatis-largissime donavit etc.

132) „Cum natio Teutonica, jure incolatus regni Bohemiae prorsus expers, in singulis universitatis studii Pragensis agibilibus, ut relatio veridica ad nos deduxit, tres voces sibi vindicaverit ad usum, natioque Boemica, ejusdem regni justa heres, tantummodo unica gaudeat et fruatur: nos (id) iniquum et valde indecens arbitrantes, — mandamus, quatenus — nationem Boemicam in singulis consiliis, judiciis, examinibus, electionibus et quibuscumque aliis actibus et dispositionibus universitatis praedictae, ad instar ordinationis, qua gaudet natio Gallica in universitate studii Parisiensis, ac ceterae in Lombardia et Italia potiuntur nationes, ad tres voces admittentes modis

1409 slušenství Řehoře XII odepřeno a neutrálnost prohlášena i 22 Jan. zachowána byla; jakož pak po několika dnech, 22 ledna rozesílal skutečně rozkazy po celé říši své, aby od té chvíle pod těžkou pokutou nikdo více Řehoře XII ani za papeže neměl, aniž jeho co papeže poslušen byl.¹³³

26 Jan. Když dekret královský o třech hlasích dne 26 ledna shromážděným audům všech čtyř národů na Pražské universitě slavně ohlášen byl, počali Němci náramně se bavřiti. Takové nespravedlivosti a hanbě, prawili, že nikdy se nepodrobí, raději že až do posledního všichni opustí navždy universitu i zemi. Aby pak pohrůžka ta nabyla důrazu, kolovalo hned mezi nimi písemné vyjádření, kterýmžto každý mistr, bakalář i student zavazoval se pod pokutou kříwé přisahy, pod klatbau, pode cí a věrau a pod propadením 100 kop gr. Pražských, že ne-přiwolí, aby posavadní spůsob hlasování jakkoli proměněn byl, alebrž neprospějeli všecko snažné úsilí při králi a jeho raddách o zrušení té nowoty, že chtejí wystěhowati se z Prahy, aniž tam kdy více ke studiem navracovatí se.¹³⁴ Naproti tomu Hus, poozdrawěv zase, welebil weřejně na kázání lásku králowu k národu, napomínaje posluchačův swých, aby také panu Mikulajovi z Lobkowic, jenž tak horliwě prý krajanův swých se ujal, vděčni se prokázali.¹³⁵

omnibus debeatis“ etc. *Srown. J. Th. Held Tentamen historicum illustrandis rebus anno 1409 in universitate Pragae gestis, Pragae 1827, 8 (pag. 26 sqq.)*

- 133) Dekret o tom také na Horách Kutných wydaný tištěn jest in Martene et Durand collectio amplissima tom. VII, p. 923.
- 134) Formula wyjádření toho, wypsaná z rkp. jednoho w bibliot. university Lipské, čte se wedle jiných akt příslušných w Heldově dotčeném Tentamen historicum.
- 135) *Depositio testium* etc. „Wenceslaus de Wodierad, publicus notarius, inter cetera sub juramento deponit, quod audivit ex ore M. Hus in sermone ad populum praedicantis et dicentis: Pueri! laudetur deus omnipotens,

Tři národné neopominuli ničeho, čímkoli namluvití 1409
 mohli krále i rady jeho, aby dekret osudný opět zrušen byl; vyjednávání o té věci trvalo několik měsícůw. Král a páni podvolovali se konečně w ten spůsob, že chtěli, aby mezi domácimi a cizinci panowała auplná rovnost, tak aby we wšech weřejných funkcech i auřadech po-každě Čech střídal se s Němcem kteréhokoli národu, a jmenovitě aby rektor a děkanowé w jednom polauletí bývali Čechowé, a w druhém Němci;¹³⁶ k dalším koncessím ale nechtěli propůjčiti se. Poněwadž pak mezi tím pro nepokoje tyto zastaweny byly na universitě wšecky obyčejné práce, tak že ani wolení nowého rektora i děkana fakulty filosofské, ježto w měsíci dubnu díti se mělo, předsezwato není: král konečně wloživ se za prostředek, jmenoval tenkráte mocí královskau sám sekretáře swého, M. Zdeňka z Labauně, za rektora university,¹³⁷ M. Šimona z Tišnowa pak za děkana filosofské fakulty, a žádal poslušenství. Dne 9 máje přišel s rozkazy těmito pan **Mi- 9 Mai**

quia Teutonicos exclusimus, et habemus propositum, pro quo institimus, et sumus victores; et specialiter regratimini D. Nicolao Augustini, quod iste ad preces nostras coram rege effecit.“ Přjmí „Augustini“ má zde pan Mikulaj od domu swého w Praze, právě jako Mikuláš Fauliš u Eneáše Sylvia: vir genere nobilis ex domo, quam Putridi piscis vocant.

- 136) Quod rector universitatis et decanus facultatis artium, similiter et examinatores promovendorum in facultate artium in antea eligi deberent alternatis vicibus, sic quod una mutatione regeret et decanus esset et examiner Bohemus, et alia mutatione et per dimidium annum Teutonicus, nou curando, cuius nationis existeret. (*MS. bibl. univ. Wratislaw. I, Q. 90, fol. 14 sq.*)
- 137) Uštěpačná zpráva některých staroněmeckých kronikářůw, že Wáclaw dal prý universitě swého kuchaře za rektora, musí se tak rozuměti, že král sekretář M. Zdeněk z Labauně byl několik let dříwe (1402) „notarius coquinæ D. Regis.“

1409 kuláš z Lobkowic do Karolína, kamž také audowé univer-
sity wšichni powoláni byli; za ním šli wšickni konšelé Sta-
roměří a nemalý zástup oděncůw. Po slawném tu ohlášení
wůle králowy osvědčil jediný národ český ochotnost swau
k poslušenství; ostatní odpírali jako až posawad. Na to wy-
nutiū pan Mikuláš od starého rektora M. Heníka z Baltehagen
klenoty universitní,¹³⁸ jmenovitě pečet, matriku a klíče od
knihowny a kassy, wzal tyto předběžně pod opatření swé.
Jakkoli wášniwě mluweno při tom s obau stran, nikdo
předce ruky na druhého newztáhl: ale hned na to po-
čawše mistři a studenti němečtí plniti závazek swuj,
opauštěli Prahu pěšky, jezdecky i po wozích haufně.
W jednom dni wyšlo jich přes dva tisíce, později zase
ke třem tisícům; počet ale wšech wystěhovaných udává
se rozličně.¹³⁹ Brzy nezůstalo jiných professorůw a stu-

138) *Breve chron. Boem. MS.* Anno 1409 fer. V proxima
post festum S. Stanislai, — hora XIII dici vel quasi,
tradita sunt insignia rectoratus per rectorem universitatis
studii Pragensis, M. Heningum Baltenhagen, videlicet
sigillum universitatis et matricula, qui metu compulsus
tradidit eadem, in stuba facultatis, praesentibus fere ma-
gistris omnium quatuor nationum et omnibus consulibus
majoris civitatis Pragensis, D. Nicolao notario urbariae
in Montibus Cutnis etc. — *MS. Wratislaw. cit.* Tanta
supervenit nomine regis impressio, ut quidam Joannes
(ná slauti Nicolaus) Augustini cum scabinis civitatis
Pragensis collegium et stubam facultatis artium intrarent
armata et magna comilia; — extorserunt claves a rec-
tore praecedenti, qui fuit Teutonicus, et clenodia uni-
versitatis nec non pecunias fisci facultatis artium una
cum clavibus ad librariam receperunt etc. (Cochlaeus na
str. 13 — 14 wypsal wětším dilem doslowně zprávu
swau z téhož pramene, spisu we Wratislawi proti Hu-
sítům okolo r. 1459 složeného.) *Srown. Monum. hist.*
univ. Prag. I, 413. Held tentamen hist. l. c. p. 21.

139) *Aeneae Sylvii hist. Boem. cap. 35:* Magistri ac discipuli
Teutonici generis, jurejurando adacti, uno die supra duo
millia Pragam reliquere; nec diu post circiter tria mil-
lia secuti, apud Lipsiam Misnae civitatem — universale

dentův německých vice w Praze, nežli několik audú 1409 fakulty právnické, ježto s ostatní universitou nebyvší spojena w jedno tělo, sporem o tři hlasy ani dojímána nebyla.¹⁴⁰

Toto pauhau náruživosti pøedalé a vykonané stehování německých professorùw a studentùw z Prahy¹⁴¹ mělo w dějinách předûležité následky. Z Prahy dělalo se již od wěku Karla IV takořka hlavní město weškeré říše Německé, a to za dvojí příčinu, totiž že tam byl i dwùr císařùw i universita; tato pak měla w ohledu tom ještě tuším wětší wáhu, nežli onen. Ačkoli Němce počítaly tehdaž již několikero wysokých škol, nebylo wšak mezi nimi žádných, které co do počtu a wpływu bylyby Pražským rovnati se mohly. Již od půlstoletí prýštil se z Prahy hlavní pramen wzdělanosti a umění na vše strany, zvláště ale do sewerních Němc i až do Skandinavie;¹⁴²

studium erexere. Proti tomu prawi Starí letopisowé na str. 11, „že jich wyšlo a wyjelo z Prahy vice než na dwadci tisíców.“ Srow. nahoře poznamenání pod číslem 46, a W. W. Tomka děje university Pražské, w. Pr. 1849, 8.

- 140) Proto také Album seu matricula facultatis juridicae universit. Prag. (ve třetím dílu Monum. hist. univ. Prag. od r. 1834) nejewí r. 1409 žádné přítrže, ačkoli patrně jest, že po r. 1409 počtu cizincův w ní wždy vice a vice ubývalo.
- 141) Starí letopisowé wyprawují na str. 12: „Wšak také ti wšichni, ktež sú z Prahy byli wyjeli a wyšli, s prawu wěrú sú dlùho po Praze tužili.“ Starý pak dodatek ku kronice kollegiata Pražského (J.S.). dokládá: Magistri Teutunicorum cum studentibus suis — recedentes, Bohemos confuderunt, hæreticantas eos per universas terras, in quas dispersi sunt; sed in viis multi ex ipsis spoliati et percussi sunt, quando Bohemiam exiverunt.
- 142) Swědectví o někdejší důležitosti university Pražské pro Němce a pro Europu wůbec, wydané ode sboru Konstanského, jest aspoň nepodezřelé: „Illiud egregium studium Pragense inter cetera majora orbis nostri connu-

1409 a nejen wědecký ale i krásoumný duch prospíval příkladem a pobuzováním odsud wycházejícim; anobrž i kuptectví zmáhalo se školami Pražskými více a více, jelikož nejeden student cizozemský obíral se také kupčením, čili ať řekneme určitěji, mnozí kupci Němečtí dali se byli w Praze immatrikulovati, aby privilegií studentských osobně auctastní se státi mohli. To vše přestalo nyní jedním rázem; Praha pozbyla přednosti své mezi městy Německými již proto, že větší počet Němců neměli více zřetele k ní co sídlu krále svého. Německé university na byly skrze Pražské wystěhowánce nowé sily, také založena těmito nowá universita w Lipsku a otewřena již w běhu téhož léta 1409; wědecký duch u Němců, nejsa weden wpływem města hlavního, počal se rozvíjeti vše stranněji a samostatněji. Ještě důležitější ale byly následky stěhowání toho pro Čechy. Německá národnost u nich utrpěla jím první těžkau ránu, po níž když jich následovalo w témže směru ještě více, žiwel německý nemohl skrze několikero století zotaviti se w Čechách zase. Ale nejbližší a nejmohutnější důraz šel ze skutku toho na další rozvíjení se ideí reformatorských u Čechův. Ustaupením professorův a studentův německých z Prahy

merabatur clenodia. — Nam omnium studiorum Germanicae nationis illud maximum non immerito famabatur, ad quod de singulis regnis et dominiis Alemaniae adolescentes simul et adultae aetatis homines, virtutis et studii amore confluebant, et thesaurum philosophiae et scientiae querentes, illum ibi copiose invenerunt. Quot viros illuminatos ea universitas produxerit, magistri et doctores ejusdem universitatis in diversis mundi partibus dispersi testantur, quorum doctrinā plurima egregia loca et solennes civitates generaliaque studia tam sacris moribus, quam ecclesiasticis disciplinis reguntur“ etc. — wepsaní ku králi Sigmundovi w měsíci prosinci 1416, tišt. u Hardt-a IV, 1079 sl. Acta conciliorum tom. VIII (Paris 1714) pag. 449.

probořila se nejsilnější hráz, stawiš se potud ideám ta- 1409
kowým na odpór; vítězství jejich bylo již nepochybné,
tak že rozraudily se v zemi na vše strany téměř bez
překážky. A již tak velice ujemněny byly myslí oby-
vatelstwa k nim, že newole oněch, kteří počítali ztrátu
owšem čitelnau w obchodu wezdejším, nenacházela sau-
citu we spaustě lidu obecného, a škoda, kterouž utrpěli hos-
podáři Pražští ubytán činže a wýdělku, sotva klasitého rep-
tání přičinau se stala.

ČLÁNEK TŘETÍ.

WZDĚLÁNÍ A ROZŠÍŘENÍ NAUKY HUSOWY.

Kral Wáclaw a koncilium Pisanské. Trojice papežůw. Odporduchowenstwa Českého. Bulla Alexandra V. Wiklesovy knihy spáleny w Praze. M. Hus pohnán před papeže. Trojice králůw Římských. Smrt Joštova i nápad Moravy. Smíření mezi Wáclavem a Sigmundem. Narovnání mezi arcibiskupem Pražským a M. Husem. Bauře Pražské pro odpustky. Hus a Štěpan Paleč. Hus ve klatbě papežově, musí opustit Prahu. Arcibiskupové Albík a Kunrat. Synoda Pražská. Katoličtí profesoři vypovězeni z Čech. Hus na venkově. Cesty M. Jeronyma Pražského. Poměry mezi Čechami a Polskem. Rozepsání sboru Konstanského. Hus uvoluje se jít tam.

(Od r. 1409 do 1414.)

1409 Král Wáclaw dal se byl, jakož sme již podotkli, záhy do vyjednávání s kardinály od obou papežůw odpadlými, zvláště prostředkem starého známého svého, kardinála arcibiskupa Milánského, aby objistil sobě kralování Římské, budaucímu pak sboru Pisanskému potřebnau říšskau pomoc i ochranu; proto také ještě před koncem roku 1408 slavným poselstvím wyzval kardinály upřímo, aby obrátice se k němu, jakožto prawému králi říšskému, přednesli jemu,

čeho potřebují a čeho žádají.¹⁴³ Kardinálové warowali se 1409 dluho straniti bud Wáclawovi, bud Ruprechtowi; když ale blížil se den určený ke sboru Pisanskému, museli konečně rozhodnouti se. I poslali kardinála arcibiskupa Barského, Landolfa Maramaura, do Němec, nejprv na sněm rozepsaný do Frankfurta ke dni 6 ledna 1409, potom ku králi Wáclawovi. Na sněm říšský brzy po Landulfowi přišel také synovec Řehoře XII., maje utwrditi knížata v poslušenství strýce swého. Po mnohem jednání prohlásila se sice wětšina, a s ní také Mohucký arcibiskup, pro neutrálnost a pro sbor Pisanský: Ruprecht ale zůstav při Řehoři XII., umínil za přičinu jeho až i protiwiti se sboru. Takovéto počinání přinutilo kardinály konečně přilnauti k Wáclawovi a zasazovati se o prospěch jeho, jako i on již o prospěch jejich se zasazoval. Kardinál Landolf přišed do Prahy s plnau mocí od nich ode všech, wstaupil jménem jejich dne 16 února 1409 s Wáclawem ve smlauwu, kterauž obě strany zavázaly se uznávati se a pomáhati sobě we-spolek;¹⁴⁴ na to dne 15 března wyprawił Wáclaw rady 15 Mart. swé, nejw. kancléře Wáclava patriarchu Antiochenského, Tiemu z Koldic biskupa Mišenského, pana Beneše z Chaustníka,¹⁴⁵ i doktory Jeronyma ze Seidenberka a Jana Náza,

143) Řeč, kterau Wáclawovi poslowé u wěci této kardinálům přednesli, (počínající slowy: „Regnum coelorum praesentis temporis super terram bisarie scissum est.“) zachovala se w sauwém rkp. universitní bibliotékě Pražské (III, G. 16). Prawí se tam: „idcirco omnibus et singulis vobis reverendissimis in Christo patribus et dominis, D. Cardinalibus S. R. E. et toti sancto vestro collegio placeat sanctum vestrum propositum praedicto domino nostro amplius significare, secure denique postulare auxilium et subsidium ab eodem, ut vero et supremo advocato S. R. E. et Sedis Apostolicae“ etc.

144) Zápis o tom tištěny jsau w Pelclowě Urkundenbuch zu Wenceslaus, Nr. 218.

145) Byl to poslední potomek slavného někdy rodu swého,

1409 co plnomocníky swé ku konciliu, ustanowiw první tři
 spolu také za náměstky říšské pro Italii.¹⁴⁶ Počátek sboru
 25 stal se, jak určeno bylo, w Pise dne 25 března; přítomni
 Mart. byli 22 kardinálowé, 4 patriarchowé, 12 arcibiskupův
 osobně a 14 skrze posly, biskupůw 80 také osobně a 102
 skrze posly, 87 opatůw, welicí mistrowé všech řádův
 neboli řeholí, 31 poslancův od universit a ke 300 dok-
 torůw; nad to plnomocníci krále Wáclava Římského, pak
 králův Franského, Anglického, Polského, Portugalského,
 Sicilského a Cyprského, mimo mnohé jiné knižata i pány.
 Přišli tam také poslanci ode wzdorokrále Ruprechta,
 ne wšak aby napomáhali, alebrž aby překáželi sboru
 pokud možná; což když se jim nedářilo, uklauzli již dne
 21 Apr. 21 dubna, zůstawiwše po sobě protestaci, w nížto pro-
 hlásili sbor Pisanský za pauhé „conciliabulum“ a odwo-
 láwali se we jménu pána svého k budaucímu sboru prý
 oekumenickému. Proto rozepřeli se shromáždění otcové
 již naprosto s „Ruprechtem wewodau Baworským,“ a
 všech 22 kardinálův podepsali a zapečetili vlastnoručně
 zápis, kterýmž se zavazovali starati se o uznání Wáclava
 co krále Římského skrze weškeré křesťanstwo i skrze
 budaucího pravojediného papeže;¹⁴⁷ také dána skutečně
 poslancům jeho přednost přede všemi jinými.¹⁴⁸

Ti dva mužové, kteří od patnácti let před jinými se
 byli pokaušeli o uwedení jednoty a opravy církve, Petr

an umřel již w běhu tohoto, anebo s počátku následují-
 cího léta (1410). *Svw. Archiv Český*, I, 167, 529.

- 146) Listiny o tom ještě netištěné čtau se w rkp. c. k. dworské bibliotéky we Wídni Nr. 5097, fol. 139 sl.
- 147) Wiz o tom psaní Ruprechtovo k městům říšským we Wenkerowě *Apparatus et instructus archivorum* pag. 299 — 300.
- 148) W tištěném u Raynaldiho (1409 §. 45) authenticém popisu audůw sborových stojí poslancové kr. Wáclawovi jmenovitě před poslanci králův Franského i Anglického.

z Alliaku (Ailly), biskup Kameracký (Cambray) a Jan 1409 Gerson, kancléř university Pařížské, bywše také přítomni na sboru Pisanském, snažili se i zde zjednat průchod ideámem svým, již we tolikeru krajinách pochvalně přijatým. Pročež po ohlášeném ode sboru dne 5 čerwna ssazení obau pa- 5 Jun. pežůw, Řehoře XII a Benedikta XIII, jakožto schismatikůw, když nastala potřeba zwoliti nowého papeže, kardinálowé wšichni zawázali se slawnau přísahau dne 10 čerwna, že 10 Jun. kdokoli z nich wolen bude, nesmí dáti rozpustiti sboru dříwe, nežli až uwedena i dokonána bude skrze něho a pomocí sboru wšeobecně žádaná náležitá *oprawa církve we hlawě i w audech*.¹⁴⁹ Dne 15 čerwna wstaupiwše kardinálowé do konklave, po jedenáctidenních poradách wywolili dne 26 čerwna jednohlasně často jmenovaného 26 Jun. kardinála arcibiskupa Milánského, Petra Filarga z Kandie, za papeže, jenž dal sobě jméno *Alexander V*. Byw někdy mnichem řeholy Minoritské a studowaw w Oxfordu i w Paříži, stal se potom professorem na universitě Pařížské, a z lásky té zwlaštní, kterau Jan Galeazzo Viskonti měl k učeným mužům, powýšen byl na biskupské stolice we Vicencii a Novaře, až i konečně na Milánské arcibiskupství; také byl předscdal dlauhý čas we Viskontské státní raddě, wyjednaw někdy u krále Wáclawa powýšení pánuw swých za wewody Milánské. Nyní byl již starec 70letý, mrawůw bezauhonných a aumyslůw nejlepších, a wšak, neuměje nikomu ani jen prosby odepříti, newelmi za reformátora se hodil. Nadělal zajisté brzy po swém powýšení wice důstojníkůw a auředníkůw, nežli bylo před

149) „Quod si quis nostrum in summum Romanum pontificem eligetur, praesens concilium continuabit nec dissolvet, neque dissolvi permittet quantum in eo erit, usque quo per ipsum cum consilio ejusdem concilii sit facta debita, rationalis et sufficiens reformatio universalis ecclesiae et status ejus tam in capite quam in membris.“ *Acta sessionis XVI, ap. Raynald. l. c. et d'Achery I, p. 848.*

1409 rukama důstojenství a auřadůw, a propújčoval se zvláště někdejším řeholním bratřím svým štědřeji, nežli za slušné jmíno; pročež neumenšíl, alebrž přimnožil ještě nespůsobůw, daw se téměř we wšem woditi od muže ošemetného a vládychtiwého, Balthasara Kossy, kardinala legata Bononského. Nadarmo dotíral na něho w okolnostech takowých Gerson otázkau biblickau: „*Pane, w tomto času naprawiš králowství Israelské?*“ Poněwadž ozývali se také hlasowé, neli četnější, alespoň nezbednější, proti wšem proměnám, papež uložiw ku pořebe reformace církevní nowé koncilium k měsíci dubnu 1412, rozpuští
7 Aug. sbor Pisanský, s jeho přiwolením, již zase dne 7 srpna 1409.

Tímto spůsobem sklamal sbor Pisanský, co do církevní oprawy, i ty nejskromnější naděje, a i samo dlauhověké schisma nowým papežem neodstraněno alebrž ještě rozmnoženo jest; ani zajisté Řehoř XII., ani Benedikt XIII. nedali sebau hnauti k abdikaci, ztratiwše, ač mnoho, wšak ne wšecky ctitele swé, tak že od té doby, na místě dwau, počítáno až i tři papeže. Benedikt XIII. ještě uznáván byl we Španielích a we Škotsku, Řehoř XII. w Neapoli, několiku drobných státech italských a w německých biskupstvích Treverském, Špírském i Wurmuském; ostatní křesťanstwo celé přilnulo k Alexandrowi V., an i král Sigmund Uheršký, neobeslawší sboru Pisanského tuším jen z newole proti bratrowi swému, nedlauho Řehoře XII. se přídřzel.

Dle mnění onoho wěku bylo nyní Římskému králi pečovati o to, aby vyhlášená ona jednota církve stala se prawdau, a papež nowě wolený jediný aby dosáhl uznání a poslušenství u celého křesťanstwa. Král Wáclaw, znaje powinnost tuto, dal sobě mnoho na wykonání jejím záležeti: ale jakž mohl ubrániti se hlubokého citu hanby, wida, že mu nelze ani vlastní země swé, ani vlastních swých poddaných uwesti Alexandrowi V. w po-

slušenství! Arcibiskup zajisté Pražský a wětšina duchovenstva Českého přidrželi se i po sboru Pisanském wždy ještě Řehoře XII., nic sobě newšímajíce opětovaných rozkazův králových. Příčiny odporu tak urputného nejsau nám tak dobře známy, jako jeho následky. Wáclaw, nebyw od jakžiwa na duchovenstvo přliš laskaw, popuzen jest tím, i se wšemi dwořany swými, k hořké nenávisti proti arcibiskupu Zbyňkovi a proti knězstwu českému wůbec. Když w měsíci čerwenci 1409 došla Prahy pověst o wolení Alexandra V., wypuklo proto weřejné záští mezi duchovenstwem a dworem královským w Čechách; a když kněží mnozí, jako i arcibiskup sám, nedočkawše na sebe zádawy, na autěk se dali, kázel král wzítí některé statky jejich u plen; w čemž zejména dva milcowé jeho, pan Wok příjmim Woksa z Waldsteina i rytíř Racek Kobyla, přičinliostí swau wynikali.¹⁵⁰ Teprw dne 2 září 1409 dal 2 Sept. se nawesti arcibiskup Zhyněk i se suffraganem swým Kunratem z Vechty biskupem Olomuckým, že opustiwshe Řehoře XII., přistaupili k Alexandrowi V. Neobyčejné radowánky, slavené z této příčiny w Praze, swědči o wysokém stupni dosavadní wšeobecné strasti nad sporem moci světské i duchowní we wlasti. Spíváno Te deum laudamus we wšech kostelích, zwoněno wšemi zwony několikrát po sobě a u wečer oswíceno město, an auřad městský projízděl we slawné a skwostné processí s trubači wšecky ulice až pozdě do noci. Illuminací města tehdáž záležela w tom, že zapáleno jest asi 600 ohňůw radostných před domy.¹⁵¹

150) W rkp. archivu Třebonského (A. 10) stojí zpráva: Anno MCCCCVIII (čti 1409) prope vel in festo S. Mariae Magdalena, rex Wenceslaus cum archiepiscopo Zbynkone Zajiec et canonici et plebanis Pragensibus contendit propter antipapas. *Srun. Staré letopisové* str. 470: Woksa, Racek Kobyla, ta sta korrektory byla etc. Opp. Huss. I, 18. Hardt IV, 312.

151) *Breve chronicon Boemiae:* Ann. 1409 fer. II post fe-

1409 Nejdůležitější následek dlouhé zpaury duchovenstva Českého byla posila, kterou brala z ní reformace v duchu M. Jana Husa i přátel jeho. Horlíc s kazatelnice veřejně proti knězstvu a nemravnosti jeho, mluvíval Hus ve smyslu panowawším tehdy na dvoře králově, i nalezel tím více pochvaly u lidu. Již před koncem lonského roku (1408) podána byla na něho arcibiskupovi žaloba od farářův Pražských; léto (1409) obnowena jest i přimnoženo stížnosti. Nejznamennitější byly ty: že popauzi lid proti kněžím, Čechy proti Němcům, že učí zhrdati církvi a tresty jejimi; že nazval Řím sídlem Antikristovým a že prohlásil každého kněze za kacíře, který za přisluhowání svátostmi dává sobě platiti: naproti tomu že pochvaliwi kacířského Wiklefa veřejně, nestyděl se wyjewiti žádost, aby po smrti octla se duše jeho tam, kdež i Wiklesowa jest! Arcibiskup poručiwy vyšetřování těchto stížností swému inquisitorowi, professoru theologie M. Mařkovi Rwačkovi Pražskému, přikázal také wyskaumati, či mocí w kaple Betlemské držíwají se kázání a slawné služby boží se spěvem. Podrobil-li se Hus vyšetřování takowému, jest pochybno: písemně ale podaw odpověd na všecky proti němu wedené články,¹⁵² jal se sám také

stum S. Aegidii, D. Zbynko Pragensis archiepiscopus et
D. Conradus Olomucensis episcopus cum toto clero accesserunt ad obedientiam D. Alexandri papae V, et eadem die hora XVIII cantabatur Te deum laudamus in omnibus ecclesiis. Sequenti vero die, videbatur fer. III, pulsabatur campana magna in praetorio Pragensi trina vice, hora 17, 20 et 24; et eadem hora incensi sunt ignes bene sexingenti fere coram qualibet domo. Et magister civium Petrus Habhardi de Albo Leone cum aliis consulibus equitabant cum tubicenis hincinde in civitate usque ad 4am horam noctis, et gratulebantur multum de reintegratione ac unione sanctae matris ecclesiae ac electione D. Alexandri papae V.

152) První žaloba kněží proti Husovi počíná slowy: Revme pater! Ad instantes preces cleri vestrae civitatis et dioe-

žalowati u papeže na arcibiskupa, tak že Zbyněk dne 8 prosince 1409 pohnán jest před stolicí apoštolskou k odpovídání za sebe.¹⁵³

Mezitím wšak již i Zbyněk wyprawil posly swé, kanowníka Jakše Jinocha i minoritu Jarosława biskupa Sa-reptského, k Alexandrowi V k tomu cíli, aby oznámili papeži, kterak w Čechách i w Morawě z kázání w jistých kaplách a ze čtení knih Wiklefových rodí se wšeliké bludy a kacířství, zwláště co do učení o svátosti wečeře páne, ježto prý již mnohé wěrné duše nakazily; a jakým spůsobem arcibiskup snažil se posawad, ač wždy nadarmo, překaziti takowému zlému; pročež i jak welice potřebí jest, aby papež k uwarowání ještě wětšího zlého, zasadil se proti tomu nejwyšší mocí swau. Zpráwau tauto hnut jsa Alexander V zrušil dne 20 prosince 1409 wšecky **20Dc.** proti arcibiskupovi zawedené processy, a dal jemu zwláštní bullau rozkaz i plnau moc, aby přijma k sobě čtyry doktory theologie a dva doktory práv, wykořenil wšecky bludy a kacířství w arcibiskupství swém, zapověděl pod klatbau wšeliké učení Wiklefské, odjal wěřicím knihy Wiklefowy a nedowolil kázati wíce, kromě kollegiatních, farních a klášterních kostelů, na žádném jiném jakkoli privilegovaném místě.¹⁵⁴

cessis etc. Husowa na ni odpověd má tento počátek:
Quia, pater revme, coram Pat. Vestrae gratia tamquam scandalosus, erroneus — sum per meos adversarios delatus etc. Oba posawad netištění spisové nacházejí se w několika rkpp. sauwěkých, ku př. w bibl. Pražské III, G. 16. — Druhá žaloba od r. 1409 počíná: *Reymus in Christo pater et dominus D. Zbynko etc. a odpowědi Husovy w některých rukopisech přiwěšeny jsau při každém punktě zwláště.*

153) *Breve chron. Boem. Anno 1409, dominico die quo canitur Populus Sion, citatus est D. Archiepiscopus a Wiklelistis Romanam curiam. Sren. Opp. Huss. I, 113.*

154) Bullu tu dal wytisknauti Raynaldi k r. 1409, §. 89.

1410 Ku podiwu jest, že osudná bulla tato nedostala se z Pistoje do Prahy rychleji, nežli w plných desíti nedě-
9 Mart. lich, a že tudiž teprw dne 9 března 1410 od arcibiskupa veřejně ohlášena jest.¹⁵⁵ Zbyněk byl se nadál, že roz-
 hodný krok papeže králi spřízněného dotkne se blahodárně mysli Wáclawowy a naučí jeho učiniti konec rejdům Wi-
 klefistským: ale zmýlila ho naděje. Nejen dwořané wšichni, ale i někteří nejvyšší auředníci zemští, jako pan Lásek z Krawař, byvše horliwi přátelé Husovi, ujímali se věci jeho jako swé vlastní. Ba za příčinou bully té líčen jest Zbyněk u krále i jako nějaký zrádce vlasti, an prý sám potakuje slowům od wystěhowaných Němců w cizině rozhlašowaným, že w Čechách se zmáhá kacířství; žádáno na něm, aby dokázal, kdo jsau ti kacíři a kde? Ano našli se i ti, kteří twrdili, že bulla není ani prawá, nýbrž podwržena, kaupena bywši prý za welikau summu peněz u některého auředníka kanceláře apoštolské. Také Hus přičinil se o udušení moci a působení bully, odwolaw se bez meškání od papeže zle zpraveného k majícímu lépe zpravenu býti.¹⁵⁶ Arcibiskup ale nedal se již wšim tím mýliti více; anobrž obnowiw nyní z wůle a moci pape-
 žovy processy již před dwěma lety počaté, pohrozil ve-
 řejným ediktem každému klatbau, kdokoli w určité době newydá jemu wšecky knihy Wiklesowy, jichžto majetníkem jest. Hus přišed nato se swými knihami sám, odewzdał je arcibiskupovi s tau hrdaū prosbau, aby je proskaumaw, wy-
 tknul jemu ty bludy, které w nich najde, jelikož i on Hus že hotow jest postawiti se w odpor proti nim a wystří-
 hati před nimi každoho člowěka.¹⁵⁷ Příkladu jeho násle-
 dowali také jiní, a snešeno jest w auhrnku asi 200 swaz-

155) Breve chron. Boem. MS.

156) Opp. Huss. I, 113, 294.

157) Opp. Huss. I, 17. Hardt IV, 310 sl.

kůw, mezi nimiž také několik exemplářů skvostných; jen 1410 čtyři mistři a studenti odeprali dokonce odříci se své zásoby knih Wiklefských. Wýpadek vyšetřování od šesti doktorům zawedeného zněl, jak předvídati bylo: že wšecky Wiklefovy knihy obsahují v sobě zjewná kacířství a bludy wšeliké. Úsudek ten vyhlášen jest na synodě provincialní u proslřed měsice čerwna držané; načež potom arcibiskup wydal dne 16 čerwna rozkaz, že mají 16 Jun. wšecky ohněm spáleny býti.¹⁵⁸ Stejným časem zapověděl také wšecko kázání w kaplách a na jiných místech kromě kollegiatních i farních kostelůw, a ohlásiw z moci apoštolské, že wšecka tomu na odpor stojící privilegia jsou neplatna; hrozil klatbau církvení každému, kdokoli w šesti nedělích ku poslušenství se newráti.¹⁵⁹

Toto počinani, zbudivši wšeobecnu pozornost, dojímalо wsech myslí hluboce. Universita, shromáždiwši se již den předtím (15 čerwna) pod zpráwau rektora swého, Dr. Jana Ondřejowce Šindela, a protestowawši jednohlasně proti spálení knih, uwedla také protestaci swau hned arcibiskupovi we známost skrze prokurátora swého M. Marka z Králowé Hradce. Líčeno w ní se zvláštním důrazem, že jakož swědčí privilegia císařská i apoštolská, propůj-

158) W dekredu o tom wydaném zapovídají se následující knihy Wiklefovy zejména: 1) Dialogus, 2) Trialogus, 3) De incarnatione verbi divini, 4) De corpore Christi, 5) De trinitate, 6) De ideis, 7) De materia et forma, 8) De hypotheticis, 9) De individuatione temporis, 10) De probatione propositionum, 11) De universalibus realibus, 12) Super evangelia sermones per circulum anni, 13) De dominio civili, 14) Decalogus, 15) De simonia, 16) De attributis, 17) De fratribus discolis et malis. *Srw. Opp. Huss. I.*, 113, a zápis ode dne 25 Aug. 1410. „Narratio“ in *Opp. Huss. I.*, 109 praví: D. Zbynko libros Wiklef nedum non examinatos, sed nec perfectos, per suam definitivam sententiam fecit igne concremari.

159) *Opp. Huss. I.*, 114 etc.

1410 čená Pražské universitě, arcibiskupovi nepřísluší nad ní práwomocnost nižádná; že jmění a požívaní knih wůbec nenáleží pod právo církewní, alebrž pod občanské; dále že rozkaz papežův sám w sobě již vyprázdněn jest nastalau mezi tím (dne 3 máje) smrti Alexandra V; že jest věc nerozumná, páliti knihy o logice, filosofii, morálce, mathematice a t. d., které s naukau církewní ničeho činiti nemají; že i tenkráte, kdyby skutečně bludy w nich se nacházely, zničení jejich byloby neslušné, jelikožby sice také wšecky knihy filosofů pohanských, jichžto učení s křesťanstvím často se potýká, ze škol wymítány býti musely a t. d.¹⁶⁰ Spolu také wzala universita autočistě swé ku králi, prosic jeho, aby nedal dekretu o spálení knih uwesti we skutek; jakož pak Wáclaw skutečně poslal napomenutí k arcibiskupovi, aby posečkal s tau věci až do příští do Prahy markrabě Jošta Morawského, jenž ji měl rozsaudit konečně.¹⁶¹ Markrabě zajisté jmín byl za učeného knížete, byw milounkem knih od dáwna; také spisy Wiklesowy nemohly jemu býti neznámy, an mu byl Hus sám poslal opis trialogu, jej také do češtiny přeložiwi.¹⁶²

160) Opp. Huss. I, 115.

161) *Chronicon universit. Prag. Zbynko — libros Wiklef — sequenti die post Viti cremari synodaliter mandavit ; sed ad instantiam D. Wenceslai Rom. et Boh. regis distulit suam vesanam sententiam usque ad adventum D. Jodoci antiqui Moraviae marchionis.* Opp. Huss. I, 27: *Doctores, magistri et scholastici totius universitatis, nullo excepto, praeter illos, qui ab archiepiscopo ad judicium librorum Wiklef adhibiti erant, uno ore omnes statuerunt regi supplicare, ut rem impediret. Horum petitioni rex annuens, misit ad archiepiscopum, qui rem explorarent. Ibi ille negavit se quicquam citra sententiam regis de libris Wiklef decreturum. Quamquam igitur postridie eos igni destinauerat, tamen res est propter regis metum praetermissa.*

162) Stephani prioris Cartus. epistola ad Hussitas in Bern. Pez thesauro anecdot. tom. III, parte II, pag. 527.

Proto wykonání ortele odročeno jest od Zbyňka na ně- 1410 který čas. Mezitím rozeslala universita dne 21 čerwna 21Jun. ohlášení weřejné po Čechách i po Morawě, že se ohra-dila slawně proti pálení knih Wiklefových, a Hus i sedm jiných audůw university utekli se dne 25 čerwna s no- 25Jun. wau apellací k nowě wolenému papeži Janowi XXIII. Poněwadž ale s příštím markrabovým dlilo se až příliš, Zbyněk umíniw nečekati déle, swolal dne 16 čerwence 16Jul. preláty a kněží do dworu swého malostranského, jež i branným lidem osaditi dal; a když knihy wšecky na hro-madu složeny byly u prostřed dworu, podpáleny jsau jeho kázaním se hlučným Te deum laudamus. Hlahol zwonůw rozzwoněných po celé téměř Praze ohlašoval obyvatelstwu wážný ten přiběh.¹⁶³ Třetí den na to, 18 čerwence, wynešena s podobnau slawností klatba na 18 Jul. M. Husa i přátely jeho, a poručeno ji ohlašowati slawně po všech kostelích diecese Pražské.¹⁶⁴

Přísné toto jednání nemělo pohříchu takových au-činkůw, jakowých arcibiskup sobě přál a očekával: co

163) *Chron. universit. Prag.* Marchione nondum veniente, archiepiscopus XVI die mensis Julii repositos libros Wiklef in medio archiepiscopalis curiae, in praesentia Pragensis capituli, praelatorum ac multitudine cleri, cre-mari paecepit. Et sic ibidem pluribus combustis libris, melioribus ut creditur reservatis, membranas et registra ab antiquo reservata igni subjecerunt, psallentes et lau-dantes clamore valido Te deum laudamus, pulsatisque campanis quasi pro mortuis, sperantes se jam habere omnium tribulationum finem, cum tamen primo initium deo justo judice permittente sumserunt.

164) Staří letopisové na str. 12, 13: „To byla weliká bůrka a ruoznice. Někteří prawili, že jest mnoho jiných kněh spáleno, nežli Wiklefových; a proto se lidé būrili w ty časy, a najwiece královí dwořané na kanowníky a na kněžie, a s nimi obecně wšickni lidé w Praze. Neb jedni drželi s kanowníky a druzí s M. Husí, tak že mezi sebau písne hančiwé skládali jedni o druhých“ etc.

1410 dle jeho aumyslu mělo lid odstrašiti, podráždilo jej ještě více, a rozbauřilo mysli již prvé podnícené w takové mře, že i lid obecný dal se uchwátiti praudem náruživosti.¹⁶⁵ Celé město Pražské rozdwojilo se skrze to, a obě nerowné strany popuzovaly se obapolně hádkami a řečmi i písňemi hanliwými¹⁶⁶ tak, že nezadlauho lidé i skutky 22 Jul. počali potýkati se. Neboť již dne 22 čerwence, když arcibiskup we chrámě, maje okolo sebe asi 40 kněží a žákůw, obnowiti chtěl slawnau klatbu, přinucen jest prchnouti zjewným lidu zbauřením; a téhož dne také kazatel jeden u sw. Štěpana na nowém městě z téže přičiny přepaden jsa od osmi ozbrojených mužůw, bez mála byl zabit.¹⁶⁷ I druhá strana neobmeškala opláceti se za to stejnau měrau: žáci zajisté kůrní u sw. Wita na hradě, (jichžto počet byl tehdáž weliký,) kdykoli někdo ze známých Husitůw octnul se na blízku, přivlekauce ho mezi se do obecnice, mrskali ho mellami nemilostivě.¹⁶⁸ Pro-

- 165) *Chron. idem*: M. Johannes Hus et D. Zdislaus de Zwieretic cum sibi adhaerentibus appellaverunt; quorum appellationi non deferens, omnes appellantes cum adhaerentibus Zbynko archiepiscopus excommunicavit cum omnibus, qui libros non reposuerunt. W archivu Třeboninském zachoval se až posud jeden z původních exemplářů klatby ode dne 18 čerwence.
- 166) Jedna z těch písni počínala takto: „Zbyněk biskup abeceda, spálil kniehy, a newěda, co je w nich napsáno.“ Spis „Invectiva contra Hussitas“ w rkp. dává i další kausek se zpráwau: *Cantilenam in vulgari Boemico fabricarunt, quam vulgares per vicos et plateas velut canes rabidi cum pueris disurrentes in opprobrium dictis librorum condemnatoribus taliter decantabant: „Zbyněk knihy spálil, Zdeněk je podpálil, učinil hanbu Čechom, běda bude wšem newěrným popóm!“*
- 167) *Chron. universit. Prag.* končí swau o tom zpráwu těmito slowy: *Hic timor prostravit omnes plebanos, quod per amplius ab excommunicatione — cessaverunt.*
- 168) *Starí letopisové* na dotčeném místě.

čež král Wáclaw, ačkoli rozhořčen byl neméně nežli 1410 dwořané jeho proti arcibiskupovi a kanowníkům, wšak uznávaje potřebu, aby důrazem mocným přičinil se o uwarowání něčeho ještě horšího, zapověděl pod trestáním na hrdle každé další dráždění se s obau stran a zwlastě spívání písni hanliwých;¹⁶⁹ ale chtěl přitom také, aby klatba církewní zůstala bez aučinku, a poručil arcibiskupovi, aby nahradil škodu majetníkům spálením knih učiněnau. Když se to nečinilo, vyšel od krále rozkaz, aby zastavili se důchodowé, jak arcibiskupovi tak i jiným kněžím, kteří při pálení knih a klatbě radni a pomocni byli.¹⁷⁰

Uwážimeli chowání M. Husovo w bauřliwých těchto dnech s jeho vlastního stanoviště, snáze nám bude wyložiti jeho příčiny, nežli ospravedlniti je. Není pochyby, že horlení jeho proti porušenosti mrawůw knězských pocházel z dobrého i důwodu i aumyslu: ale také zapírati se nedá, že učení takové podkopávalo samy základy austawy církewní wůbec. Nepřestávaje zajisté káratí weřejně wady a poklésky představených církwe, zapomínať lehce, že také pokora i poslušenství jsou ctnosti křesťanské; odkrývaje před lidem wšecky křehkosti du-chowenstwa, nepomýšlel na to, že usiluje o zničení authority, jejížto podání od wěku k wěku náleží k samé podstatě církwe Římské. Když tedy w těchto dnech jal se vykládati na kázani posluchačům swým, proč rozkazu jemu daného, aby nekázel wice, šetřiti nemůže, an powinen jest poslauchati boha wice nežli lidí; když mluwě sám o dokonalém rozstrku mezi ním a auřady církewními, ptal se

169) Stephani prioris Cartus. Antihuſſus in Bern. Pez Thesauro anecdot. tom. IV, parte II, pag. 417 sqq.

170) Chron. universit. Prag. Post combustionem librorum et excommunicationem appellantium et libros non reponentium rex Wenceslaus arrestavit census clericorum.

1410 posluchačůw, chtějí státi při něm? a nicméně proti důtce, že wystaupil z auwazku církewního, s náruživostí osupoval se: odpor ten a takový nedá se wyswětliti, leda nedostatkem orientowání, any wýsledky učení jeho ne wšecky ještě na jeho byly wyšly. Weřejné přednášky na universitě, jimiž on a přátelé jeho na konci měsíce čerwence brániti se jali spisy Wiklesowy proti úkoru kacifství, hájice zejména traktaty, on De trinitate, M. Jakubek ze Štíbra Dialogus, M. Prokop Plzenský De ideis, M. Zdislaw z Wartenberka i ze Zwifetic (panského rodu toho jména) De universalibus realibus, M. Šimon z Těšnowa De probatione propositionum, M. Jan z Jičína De materia et forma a t. d. byly bez aučinku pro další běh a směr dějin tehdejších.¹⁷¹

W těchže dnech přišedše w poselství od papeže dva doktorowé z Bononie do Prahy, přinesli králi a universitě psaní od Jana XXIII, w nichž oznámil jim powyšení swé, daw spolu poslum moc, jednat o některých záležitostech církewních. K nim tedy obrátili se král, králowna i mnozí páni čeští s prosbau, aby často řečená bulla Alexandra V odvolána i zrušena byla. Když dne 16
16 Spt. září nastupovali cestu swau nazpět, dal jim král nejen

171) Weřejný programm přednášek těch zachoval se celý w často řečeném Chronicon universit. Prag., přednášky pak samy nacházejí se z wětšího dílu w rkp. c. k. dworské bibliotékě we Widni od r. 1412 pod číslem 4002. Jakož Invectiva contra Hussitas wyprawuje, jeden z hájitelův oných jal se rozmlauвати s knihau hájenau, pro obweselení posluchačów svých, spůsobem ausměšným: „Dic, quaeſo, mi tractacule, ob quam condemnatus es causam? num propter avaritiam, simoniam, luxuriam aut superbiam, quam in clero arguebas?“ Et mox huic stultae quaestioni subjungendo responſionem, ajebat: „Certe non in me hoc, sed dialogo et trialogo continetur libris;“ — et plures huic similes quaestiones et solutiones stultas, blasphemias et derisorias vomuit.

průvod bezpečný, ale i vlastnoruční psaní ku papeži a 1410 ku kardinálům, wedaucí stížnost slowy dosti důtkliwými nad zápowědí, aby kromě chrámů kollegiatních a farních nikde více kázáno nebylo.¹⁷² Také králowna Sofie přimlauwala se horliwě o zachowání wýsad kaply Betlemské;¹⁷³ nejwyšší pak purkrabí Lacek z Krawař dotýkal w psaní swém zwlaště, jak mnoho zlého by z toho powstalo, kdyby podlé té bully již na žádném hradě ani we wojenském ležení více kázati se nesmělo. A poněwadž i jiní pánowé mnozí, i auřadowé wšech tří měst Pražských přednášeli papeži tutéž prosbu, nepochybouwano téměř ani o wyslyšení jejím.

Ale wšecka tato úsilí zmařena jsau od arcibiskupa napřed, an hned po appellaci Husowě, ku konci měsice čerwna, wyprawiw posly swé zwlaště k Janovi XXIII do Bononie, dal jej byl již zprawiti o stavu wěcí a poučiti o tom, že appellant sám jest vlastně příčina i původce wší té neřesti. Papež poručil vyšetření a rozsauzení pře této kardinálowi Otovi z Kolonny (pozdějšímu papeži

172) „Praefata jubet sententia, quod libri singuli M. Johannis Wiklef comburantur, causam — sed falsam subjicientes, quia in regno Bohemiae et in civitate Pragensi multorum corda ex eis haeresi sunt infecta. O quam detractione perfida nostrum regnum hoc dicto offenditur et sine demerito aemulorum invidia laceratur! Quapropter Vestram in domino hortamur Sanctitatem, quatenus hujusmodi prætensam dignaretur tollere sententiam, ut verbum dei prædicetur libere, honor servetur nostri regni, et perfidi aemuli, nisi probaverint, meritorie castigentur.“

173) „Pro singulari Vram Sanct. humillime rogamus gratia, quatenus capellam Bethlehem, quam nobis et nostris regnicolis ad audiendum verbum dei reputamus perutilem, confirmare perpetuis temporibus dignaretur. Vrae enim Sancti hoc scribimus pro primariis precibus, cupientes certitudinaliter exaudiri.“ Oboje psaní, králowo i králowino, zachowána jsau s jinými listy téhož obsahu w rkp. c. k. dworské bibl. č. 4902 we Widni.

1410 Martinowi V,) a tento wynesl nález svůj, (ačkoli universita Bononská pohanila byla také spálení knih Wikle-
25 sowých,) ¹⁷⁴ již dne 25 srpna w ten smysl, že jednání
Aug. arcibiskupowo we wěci té schwáleno, jemu i dále tak
 pokračovali poručeno, a M. Husovi příkázáno bylo, aby
 w určité lhůtě přišel osobně ke dworu papežovu ospr-
 wedlnit sebe.

Když zpráwa o rozhodnutí tomto do Prahy se do-
24 Spt. stawiši, dodala srdece arcibiskupovi, že přikročil dne 24
 září k aggravaci nálezu trestného, přibylo tím ještě roz-
 kwašenosti a rozhořčenosti w národu. Četní přátelé Hu-
 sowi nechtěli ani slyšeti o jeho jízdě ku papeži. Jmeno-
 witě králowna Sofie zastávala horlivě ctěného zpověd-
 niska swého, aby zbaven byl powinnosti k osobnímu se
 dostavění; krajané zajisté jeho, znajice nenávist we mno-
 hých německých zemích proti němu zbuzenau, obávali
 se, že na cestě upadna w moc rozjířených nepřatel, ne-
 dostal by se za živa do Bononie. I král Wáclaw sám
30 Spt. ctil se uražena nowým tímto pohaněním zemí jeho. I na-
 psaw dne 30 září sám osobně psaní ku papeži, jewil nad
 tím swé podiwení a swau nelibost, žádaje spolu zrušení
 celého toho processu, any wšecky žaloby o domnělém
 kacírství w Čechách jsau prý nejen nedůvodné ale i
 utrhačné; spor o spálené knihy, že sám chce ukliditi,
 ale že žádá, aby práva kaply Betlemské zůstala nepo-
 rušena, i aby odvolána byla osobní citace M. Jana Husa,
 proto že říši jeho se nehodí, wydati kazatele tak blaho-
 dárñ působícího w nebezpečenství nepřatelům a zkormautiti
 skrze to celý národ; máli kdo co žalovali na
 něho, ať prý to učiní před universitou Pražskou aneb před
 jiným náležitým saudcem u wnitř země Ceské.¹⁷⁵ Poslaw

174) Srowa. Monum. histor. universit. Prag. tom. III, p. 428.

175) Klademe tuto celé to psaní, poněvadž ono, pocházejíc
 (jakž podpis na něm „Rex per se“ svědčí) od krále sa-

s tímto psaním Dr. Jana Náza i M. Jana Kardinála z Reinsteina k Janovi XXIII, poručil také snažiti se, aby pro uklizení všech různic přišel do Čech na autraty královny některý legat papežský. Dr. Náz, papeži osobně známý, dostal spolu rozkaz, říci jemu, že král jen z úcty k němu zdržuje se, aby nepotrestal sám dle zásluhy popuditele i

mého nepostředně, značí jasně a určitě, jak staw wěcí, tak i spůsob králova smýšlení o něm. „Post recommendationem humilem, Sanctitati reverentiam debitam exhibere. Pater beatissime! Pridem Sanct. Vrae direximus literas, sublationem cujusdam praetensae sententiae, quae honori nostro derogat, postulantes; et ecce tempore medio quidam novi processus pro dicta in parte confirmanda sententia cum citatione personali M. Johannis Hus, s. theol. baccalaurei formati, capellani nostri fidelis devoti dilecti, ad inquietationem nostram et regni nostri ne scimus quomodo emanarunt; etiam ut audimus, parti postulanti audientiam, ipsa penitus non admissa. Quapropter Sanct. Vrae ex animo supplicamus, quatenus dignetur processus hujusmodi cum sententia tollere, et partes contendentium ad perpetuum silentium revocare. Volumus etenim, quod lis ratione librorum exorta sopiaatur totaliter, ut cesset in nostro regno disturbium, quod pati nolumus, cum procurante omnipotenti domino, ratione librorum hujusmodi nullus noster regnicola in errore vel haeresi est compertus. Volumus etiam, quod capella Bethlehem, quam pro honore dei et salute populi pro praedicatione evangelii libertavimus, in suo stet vigore et confirmetur, sic quod ejus collatores jure collationis non priventur, et M. Joh. Hus, capellanus noster fidelis devotus dilectus, ad eandem capellam confirmatus, pacifice praedicet verbum dei. Ceterum volumus, pater beatissime! quod citatio personalis ejusdem magistri cassetur; et si quis voluerit ei aliquid objicere, in regno nostro objiciat, coram universitate studii Pragensis vel judice alio competente. Nam nostro regno non congruit, virum in praedicatione tam utilem in inimicorum discrimen exponere et totam multitudinem populi conturbare. De his autem et aliis honorabiles viri Dr. Naso et M. Joh. Cardinalis, fideles n. d. d., Sanct. Vrae clementiam plenius informabunt. Dat. Pragae, 30 mensis Sept. etc. (MS. Nr. 4902 c. k. dworské bibliotékы we Widni).

1410 osočovatele národu svého. Pak psal také kardinálowi Otovi z Kolonny, zva jeho do Prahy, aby tu přesvědčil se vlastní zkušeností o spůsobu a stavu wěcí.¹⁷⁶ Mistr pak Hus wyprawil stejnau dobau prokuratory swé ke dworu papežskému, M. Jana z Jesenice, swého přítele, i dwa jiné theology, aby ho zastaupili u wedení pře.

Důraz wýjewův těchto, počátkůw-to i předchůdcůw zápasu welikého a ještě nezvyklého w záležitostech duchowních a myslných, upozadil takořka i zakryl byl již tehdáž we weřejném životě národu českého všecky sauwěké události politické. Za příčinou hádek církveních a učených wšimáno sobě w Praze nemnoho té otázky, která po smrti wzdorokrále Ruprechta († 18 máje 1410) zaměstnávala wolitele říšské, zdali a kdo na jeho místo voliti se má. O tom, že jen někdo z domu Lucemburského má býti králem Římským, snášeli se nyní w Němcích všichni hlasowé. Takových mužůw bylo tehdáž již jen tré, a to posledních rodu swého : král Wáclaw, král Sigmund Uheršký, a Jošt markrabě Moravský; a aj! než doběhl r. 1410, honosil se již každý z nich tituly Cesarowými !

W Čechách, Braniborích a Sasích, kdežto Ruprecht nikdy za krále uznán nebyl, nemohla býti ani řeč o uprázdnení říše a wolení nowého krále; ostatní pak čtyři wolitelé byli již proto nesworni, že Falce a Trewery ještě wždy se přidržely Řehoře XII., kdežto Mohuč a Rejn-Kolín přihlásili se byli ke sboru Pisanskému a k papežům jeho. I poněwadž té doby Sigmund ještě také byl stál

176) We psaní tom praví se: *Quia a Nicolao regni nostri Bohemiae protonotario, nostro fidelissime consiliario, et ab honor. viro Johanne Naso utriusque juris doctore, nobis dilectis, sumus informati multipliciter, quod Vra Paternitas nobis suis affectibus sit singulariter inclinata: ideo ipsam hortamur, exaudiri utique sperantes, quod propter honoris nostri et totius regni nostri quietem et commodum processus hujusmodi cassare dignabitur etc.*

po straně Řehořově, podávali jemu první dva wolitelé **1410**
 swé hlasy; načež druzí dwa, nebyloli jim libo wrátití se
 ku poslušenství Wáclawowu, nemohli než kloniti se k
 markrabi Joštovi. Oba, Jošt i Sigmund, nabízeli se wo-
 litelům sami, oba hádali se spolu o hlas Braniborský.
 Král Wáclaw, jak mile srozuměl, že nowé wolení pře-
 kaziti se nedá, umluwiw se s markrabím, sliboval dáti
 jemu také vlastní swůj hlas pod tau wyminkau, aby pak
 Jošt uznával jeho za „staršího krále Římského a budau-
 cího císaře.“ Jošt podwoliw se tomu, získal se hlasem
 Českým spolu i hlas Saský. Po dlauhém pletichání strana
 Sigmundowa, ustanowiwi předejítí protiwníky swé, zwo-
 lila kandidata swého na hřbitově kostela Frankfurtského
 dne 20 září **1410** jen třemi hlasy, an i Sigmund skrze **20Spt.**
 plnomocnika swého purkrabí Normberského sám sobě dal
 dáti hlas Braniborský. Potom pak dne 1 října hlasy wšech **1 Oct.**
 ostatních wolitelůw wolen jest we Frankfurtě markrabě
 Jošt za krále Římského.

Takovýmto spůsobem dočkal se wěk tehdejší newi-
 daného ani předtím ani potom podíwaní na *trojí Římské*
 i papeže i krále pospolu! Až w této potwornosti musela
 octnauti se blahoplodná někdy Karla Welikého idea o
 dwauvládě papežově i císařově w křesfanech, — idea-
 to základní celého křesfanstwa středowěkého, — aby zba-
 wila se konečně i poslední wnady swé a přeswědčila swět,
 že se nehodí do žiwota wíce, a že pokroky ducha časo-
 věho wymáhají ústavy nowé! Oprawdu, hlauběji než teh-
 dáž nemohly již naprosto klesnauti wážnost, moc a důsto-
 jenství dotčených křesfanstwa náčelníkůw.

Dlauhoť arci netrwala dvojnásobná trojice tato, an **1411**
 Jošt umřel již dne 17 ledna **1411**, půl čtvrtá měsice po **17Jan.**
 wolení swém, newsadiw ani koruny na hlawu. Prawilo
 se, že mu podáno bylo jedu w kaši, a nešfastník, které-
 hož tím zločinem winili, potom w Českém Brodě mučen i za

1411 Žiwa čtwrcen jest u přítomnosti mnoha královských purkrabí a poslů z měst českých.¹⁷⁷ Zprávy wšak určitější a podrobné o nenadálé oné smrti nezachowaly se potomstwu. Jošt umřel bezdětek: proto bratrancům jeho Wáclawovi a Sigmundovi dostalo se nápadem celé hojně dědictví jeho. Zdali oba králowé bratří, trwajíce posavad w newoli proti sobě, nesnadili se o ně, není nám známo; protože spisowatelé wěku toho, newšimajíce sobě než hádek církewních, nezaznamenali nám o přibězích těchto ničeho. Silau wšak wěcí donuceni sau oba králowé, že museli, wyslaupice z dosavadní postawy, odhodlati se ke skutečnému proti sobě bud přátelství bud nepřátelství. Poněvadž ale jednomu z nich nedostávalo se potřebné k záští odwahy, an druhý si wice traufal získati cestou pokoje, proto konečně oba podali sobě ruce ke smíření. Země Joštovy rozděleny na ten spůsob, že Branibory dostaly se Sigmundovi, Lužice pak dolní a Morawa králi Wáclawovi a k Čechám. Sigmund zastavil Branibory tudiž, s dowolením Wáclawovým, Fridrichowi purkrabi Normberskému. Zemi Lucemburskau podržel w záslawě, co

177) *Breve chron. Boem. MS. Anno dom. 1411, in die S. Antonii, mortuus est D. Jodocus, marchio Moraviae, cum quibusdam pulveribus in pulmento cocto de pomis, ex inductione quorumdam, super quos fassus est unus, qui tortus est in Broda bohemicali sabbato ante Invocavit, coram consulibus Montis Chutnae et de Grecz Reginae, Coloniensibus, Numburgensibus, de Kurim, de Czaslavia et pluribus castellanis D. Regis, aliisque quam pluribus fide dignis militibus et clientibus circum Brodam sedentibus, qui omnes praesentes fuerunt circa fassionem illius nequam, qui fer. Il post dominicam Invocavit, videlicet secunda die Martii, ibidem in Broda bohem. est in quatuor partes talliatus, et partes illae sunt suspensae in valvis civitatis. Alter vero nequam est rotatus in Tyn Horsoviensi feria V ante dominicam Esto mihi.*

manství koruny České, manžel kněžny Elišky Zhořelské, 1401
Antonín wewoda Brabantský z rodu Burgundského.

Jošt byl poslední z historie nám známý skutečný markrabě Morawský; smrtí jeho skončila se řada panovníků těchto zvláštních, a králové Čeští potahovali od té doby k sobě sami jak vládu, tak i titul markrabství Morawského až podnes. Hned na počátku měsíce února 1411 přišli páni Moravští, Lacek z Krawař, Hanuš z Lichtensteina, Wilém z Pernsteina, Heralt Skalský z Kunstatu, Heralt Kunstatský odtudž, Jan Lipnický a Petr Strážnický z Krawař a jiní, přikázat se králi jménem země swé, co pánu swému přirozenému; načež tento majestátem dne 16 února wydaným potvrdil všech privilegií země Moravy 16Feb. rawské, a dal jí za nejvyššího hejtmana pana Laceka z Krawař, tam zvláště oblíbeného, jenž ale od r. 1408 byl zastával v Čechách auřad nejw. purkrabství a hofmistrství zemského posluhu. Potom dne 22 února ubezpečil Wáclaw 22Feb. také stavy Dolnolužické zvláštním zápisem, že napotom nikdy více od koruny České oddělíti, aniž pak komu jinému, leč samému králi poddání býti mají.

Nowy zemský hejtman Morawský, pan Lacek z Krawař, byl od dávna zvláštní Husův přítel a horlivý podporovatel učení jeho. Také Morawa, co do národnosti od Čech nerozdílná, widěla smysly husitské již drahně času šířiti se w lidu; panem Lackem z Krawař a bratrem jeho Petrem Strážnickým ale získána jest jim nejen láska u šlechty Morawské, nýbrž i w národu celém (wyjímaje přední města, jimižlo Němci vládli) přewaha taková, že Morawané horlivostí husitskou brzy Čechy samé přewyšovali.

Opětovaná snažnost krále Wáclawova, by na Jana XXIII wymohl zrušení processu proti Husovi wedeného, neměla dosavad jiného aučinku, než že papež

1411 wzaw tu při z rukau Kolonnowých,¹⁷⁸ swěřil ji kardinálum jiným. Psáno tehdáž z Bononie do Prahy, že noví poslowé arcibiskupovi wynaložili weliké poklady na to, aby nesešlo nikoli z osobního Husova pohnání.¹⁷⁹ Litowati jest, že žádostí králově, aby některý kardinál s plnou mocí papežowau k uklizení sporu církevního do Čech poslán byl, vyhověno není. Kdyby powolání takové bylo asi dostało se Františkovi Zabarellovi, šlechetnému i oswícenému kardinálovi Florentinskému, mohla ještě býti naděje, že počínající roztržení církve snad opět se zacelí. On a kardinál Ludvík Brankas byli čelní audové nowé kommisie, která měla Husou při vyšetření a rozsaudit. Zabarella w ní velmi opatrne a mírně si počínal: ale najednau, newí se z jaké příčiny, odjata jest i jemu všecka moc u věci té a odewzdána kardinálovi Brankašovi samojedinému, jenž, jakkoli prokuratorové Husovi naň doléhal, nechal celau při ležeti půl druhá léta, Kolonna nálezu ani nezrušiv ani nepotvrdiw.¹⁸⁰

Tím se státi mohlo, že následkem toho nálezu w Praze 15 ještě dne 15 března we wšech kostelích klatbu na M. Husa Mart. ohlášena jest, čehož jen farář u sw. Michala M. Křišťan z Prachatic a tehdejší dworský farář u sw. Benedikta we

178) Kolonna byl ještě w únoru 1411 wynesl klatbu na Husa. Idem D. Cardinalis commissarius, servatis servandis, de mense Februario anni 1411 eundem M. Joh. Hus contumacem et non comparentem ac inobedientem in scriptis excommunicavit et excommunicatum fecit denuntiari etc. (MS).

179) *Chron. universit. Prag.* „Zdenko Longus canonicus et Kunczo doctor equos, scyphos et annulos papae Johanni dederunt Bononiae, et etiam dominis cardinali de Ursinis et cardinali de Columna publice annulos pretiosos donaverunt, ut appellantes pro libris non audirentur, ne citatio relaxaretur M. Johannis Hus; procuratoribus ac advocatis solarium etiam copiosum dederunt“ etc.

180) Opp. Huss. I, pag. 1 et 110. Srun. tamže pag. 416.

swých kostelích se odepřeli.¹⁸¹ Poněvadž ale klatby ta- 1411
kowé od Pražanůw málo si wšimáno, a důchodowé i stat-
kowé, odjati arcibiskupovi a kněžím z rozkazu králowa,
od auřadůw Pražských nenawracováni, jakkoli píše o to
napomínáno bylo: proto arcibiskup, dle wule duchowních
rad swých, zastavil konečně služby boží a přisluhování
swátostmi v celém městě Pražském.¹⁸²

Tato důsledná i neoblonná přísnost dala se snad ze zákonůw církewních dostatečně ospravedlniti: ale za whodnau a opatrnu ji pokládati nemůžeme již proto, poněvadž se nedostávalo moci ku provedení takových nálezůw, a jak tehdáž wěci stály, swár církewní jimi neakrocen, alebrž ještě rozmnožen a rozhořčen. Zjewný boj mezi mocí swětskau a duchowní w Čechách byl toho následkem. Král Wáclaw cítiw se osobně uražena, počal ještě náruživěji nakládati s arcibiskupem a faráři Pražskými; mnozí z těchto wypovězeni jsou z města i ze země, jiní wydrcowáni. Dne 6 znáje přišel z nena- 6 Mai
dání král sám do kostela sv. Václava, swětov kanouníky k sobě, dal si od nich ukázati wšecky církewní poklady, a kázel purkrabí Karlsteinskému Kunšovi z Olbramovic i

.181) *Breve chron. Boem. MS.*, „Die dominico, quo canitur Oculi, videlicet XV die Martii, denuntiatus est M. Johanes Hus in omnibus ecclesiis Pragae, praeterquam in eccl. S. Michaelis et S. Benedicti majoris civitatis Pragensis“. Těmito slowy končí se w rkp. Lipské universitní bibliotéky kronika ta rokem 1344 počínající, od nás často uwozowaná.

182) *Chron. universitatis Pragensis l. c.*

183) „Anno etc. Xlo rex Wenceslaus Boemiae coepit agere contra archiepiscopum et canonicos, spoliare et expellere, ex informatione et praedicatione Hus, immediate post ostensionem reliquiarum (= 24 Apr.) in Praga; ubi plebani S. Aegidii et S. Nicolai magna damna percepérunt, et etiam alii plures sacerdotes“. *Nota coæva in cod. MS. architi Trebon. A, 10.*

1411 pánům Pražským odwezti je na Karlštejn, — bezpochyby proto, aby arcibiskup zmocniw se jich neschował jich opět na zámku swém Raudnickém, jako w podobném rozbroji přede dwěma léty byl učinil.¹⁸⁴ Jak oprawdowě Wáclaw na těchto věcech sobě záležeti dal, widěti bylo také ze **5 Jun. wzacného skutku** toho, že předsedaw dne 5 čerwna opět jednau osobně w nejwyšším saudu zemském, dal wynesti **od pánůw bojně shromážděných** ten zákon, že o zemskau **wěc nikdo naprosto nemá poháněti** před saud duchowní; **kdoby to ale** předce učinil, tomu že auředníci královí a purkrabí mají se uwázati w jeho obroky a zboží, a ty tak dluho držetí, až by se pohnanému za škody i za náklady dosti odestalo; a též že má se státi tomu, kdožby učinil postaupení pře.¹⁸⁵ Zvláštní příčina zákonom tohoto není nám známa.

W létě r. 1411 zdálo se konečně, že truchlivý stav církve České powyjasní se poněkud opět: arcibiskup **za- jisté**, wida že ani interdikt jeho nic naplat není, byw ode kněží husitských tisíckrát rušen, ani že u papeže Jana XXIII nelze dowolati se podpory a pomoci, stal se již powolnějším. Byly arci příčiny mnohé na jewě, které tuším donutily papeže showívatí králi Wáclawovi. K nim náležela předně jistota, že po smrti Joštově Sigmund. stane se jediným králem Římským; tentýž Sigmund, který ještě dne 5 srpna 1410 byl se zapsal Řehořovi XII ku poslušenství.¹⁸⁶ Třebas Jan ani nebál se, že rozdwojili se s Wáclavem za příčinou pře Husovy, tento král proto zase k Řehořovi XII odstaupí: wždy předce uznávati musel, jak důležité mu bylo získati Sigmunda ku poslušen-

184) Bohuslai Balbini epitome histor. regni Boh. pag. 421 (dle starého rukopisu.) Staří letopisové čestí na str. 13 č. 38.

185) Archiv Český, III, 376 sl.

186) Wiz Wenker Apparatus archivorum pag. 302.

słví swému, a jak welice mu Wáclaw k tomu nápmocen 1411 býti mohl. Nelze pochybowati, že w počátkém tehdáž wyjednáwaní míru mezi Wáclawem a Sigmundem řeč byla také o poslušenství tomto papežském, poważimeli, že i Sigmund staral se spolu o urownání rozbroje církewního w Čechách; ano jisté jest, že Wáclaw smířen jest saučasně a prostředkowáním týchže osob i s bratrem swým, i s arcibiskupem a knězstwem říše swé. Proto také wolno jest domýšleti se, že i Jan XXIII sám dal arcibiskupovi přičinu k wětší powolnosti.¹⁸⁷

Auplné a konečné to smíření obau královských bratří domu Lucemburského wydařilo se w Praze teprw ku konci měsíce čerwna 1411, zwláště přičiněním statečného wewody Sedmihradského, hraběte Stibora ze Stiborice. Král Wáclaw slíbil dátí bratrowi hlas swůj k říši na tentýž spůsob, jako předtím Joštovi; začež Sigmund se podwolil pomáhati Wáclawovi ku koruně císařské a nestáti sám o ni za jeho živobytí; oba pak bratří zavázali se pečowati o to, aby ostatní kurſirstové pochwálili smlauwy té, ovšem pak aby wláda w říši z domu jejich newyšla. Mimo to slíbowal ještě Sigmund děliti s Wáclawem důchody a nápady říšské, nechatí jemu říšské swáostti a klenoty až do smrti, aniž myliť jeho kdy w držení koruny

187) Neostýcháme se wynášeti domysl takový na wzdor słowům Jana biskupa Litomyšlského u Cochlaea p. 35: „tractare et compromittere non poterant, Sede apostolica dissentiente“. Již tehdáž znám byl w diplomatií rozdíl mezi donáškami auředními a důvěrnými, mezi zjewným odwoláním zápovědi a promíjením skutku jakoby se o něm newědělo a t. d. Arcibiskup Zbyněk ale dozajista nebyl tak odwážný, aby zjewně jednal proti wůli dworu Rimského.

188) Zápis Sigmundůw tištěný w Peclowě Urkundenbuch pod číslem 229 dán jest sice w Uhřích teprw dne 9 července: ale není pochyby, že konec těchto wyjednávaní stal se vlastně w Praze, tedy asi o 10 dní dříve.

1411 České a zemí k ní náležitých, Lucemburska, Moravy, Slav-
ska i Lužice horní a dolní a t. d. Na to Sigmund ^{dne} 21 čerwence 1411 opět we Frankfurtě nad Mohanem ^{je}-
dnohlasně na království Římské wolen byw, přiznával se
již k obedienci papeže Jana XXII.

Po smíření Wáclawově s Dratem šlo v patách, jakž
sme již dotkli, smíření také s auřady církevními, an již
3 Jul. dne 3 čerwence s jedné strany arcibiskup a duchowen-
stvo, s druhé M. Hus a přátelé jeho přestali mocně a bez
výminky na králi a raddách jeho, též na Rudolfa, kur-
firstu Saském, hraběti Stiboru ze Stibořic a panu Lackovi
z Krawař. Ode tří posléze jmenovaných pándů, kteří teh-
dáž se v Praze zdržovali, a následujících rad králových:
Wáclava patriarchy Antiochenského, Kunrata biskupa Olov-
muckého, Sulka probošta Chotěšowského, Wáclava z Děčí-
nína, Bohuše kommendora zemského v Manětině, Petra
Zmrzlíka ze Swojšína na Orlicku králi ministrá a Mik-
6 Jul. láše z Okoře na Wožici, stal se dne 6 čerwence tento
výnos: ¹⁸⁹ „arcibiskup pokročil se králi jako pánu svému
a hledej milosti jeho; piš také a oznam papeži, že nezná
žádných bludůw a kacířství v zemi České, ¹⁹⁰ než což se
mistři s ním zavadili, o to že přišed mocně na krále a
radu jeho, již auplně smířen jest, a protož že wšickai u
dwora papežova počáti saudové mají minauti a klatby
wšecky zrušeny býti; naproti tomu král, přijma k sobě
biskupy, doktory, mistry, prelány, knížata, pány i jiné swé
zemany, vyčísl a pomsti wšecky bludy a neřády, jestli

189) Tištěn jest v Pelclowě Urkundenbuch zu K. Wenceslaus,
Nr. 223, z originálu (w českém jazyku). *Sron.* Opp.
Huss. I, pag. 111.

190) Arcibiskup totiž, byw od rad králových požádán, aby
kacířství Husova psaná podal, odřekl se byl žaloby o
kacířství: recognovit in scripto, — quod nullum sciret
errorem vel haeresim in regno Bohemiae etc. *Opp. Huss.*
l. c. et pag. 419.

kteří mezi duchovními nebo světskými nalezeni budau; 1411 dej také postaupiti zase a nawrátili, cokoli obrokůw odjato bylo kněžím, a propustiti wšecky jaté na swobodu; dále wšecky dosawadní ústrky, swáry a kyselosti miňte s obau stran a zapomenuty budte, i panujž napotom celý pokoj a swornost bez přerušení; konečně ostaňte i kněžstvo, i universita, i páni zemští při svých starodávních právích a swobodách, aniž sahejte jedni na druhé právy nowě wymyšlenými.“ Arcibiskup uznávaje mocí tohoto wýnosu powinnost swau, ucházel se bez meškání o milost u krále: psaní wšak ku papeži zdržel ještě při sobě, ažby wyplněny widěl také ostatní kusy umluwené.

Smlauwa tato byla bezpochyby přičinou, že M. Jan Hus we welikém shromáždění univeristy w Karolině dne 1 září 1411 wydal tak říkaje weřejný počet z wíry swé, prose přitom papeže psaním zwláštním, aby ho zbawil powinnosti dostawiti se osobně na dwoře Římském. Oswědčoval se zejména slavně, že mnozí winili ho ze článkův nepravých, jimž nikdy neučil,¹⁹¹ a že i stíhali ho ze skutkův, kterýmiž naprosto winen nebyl; vykládal také příčiny, proč tak se chowal, ujišťujíc spolu, že hotow jest stolicí apoštolské ku poslušenství.

191) Fidenter, veraciter et constanter assero, quod a veritatis aemulis sinistre Sedi Apostolicae sum deletus: falsa si quidem detulerunt et deserunt, quod docerim populum, quod in sacramento alteris remanet substantia panis materialis; false, quod quando elevatur hostia, tunc est corpus Christi, et quando ponitur, tunc non est; false, quod sacerdos in peccato mortali non conficit; false, quod domini a clero auferant temporalia, quod decimas non solvant; false, quod indulgentiae nihil sunt; false, quod gladio materiali suaserim clerum percutere etc. Celý ten weřejný akt notářský o wěci této z originalu w archivu Pražské univeristy posawad chowancho wytisktěn jest in Peizels Urkundenbuch, Nr. 230 str. 144. Psaní Husovo k papeži čte se w rkp. Wiedenské dworské bibliotékě č. 4902.

1411 Naproti temu zdálo se arcibiskupovi nezadlauho, že maje přičin dostatek žalovat na neplnění jemu smlouvy, není také powinen poslati papeži psaní umluwené. Nezískaw sobě u krále ani wětší přízně skrze smíření, umínil obrátiti se ku králi Sigmundowi a prositi o prostřed-
5 Sept. kowání jeho. Psal o to králi Wáclawovi dne 5 září z Litomyšle psaní, w němž wykládal i žaloby swé i příčiny swého chowání. „Pět nedělí (dí), ležel sem dwo-rem swým w Praze, stoe o to wsi silau, abych mohl mít u Twé Milosti slyšení, kdežto protiavnici moji mívají je pokaždé bez nesnáze, kdykoli jim ho třeba. Chtěl sem rozmluwiti s Twau Milostí o nedostatky swé, ana mi ta smlauwa netoliko není konána, ale i mnohými knsy bývá rušena: neb již opět někteří kněží zjewně wedau a kází bludy a porauhaní proti svaté církvi, a mně se brání, abych swého řádu nemohl wětší proti nim; tak když sem probošta Pražského ¹⁹² pro jeho neřády před se pochnal, tu sebravše se lidé s některými z Twé Milosti čeledi w oděni a s samostřely, postavili se s hrđostí a branou rukau proti tomu; kněžím, kteří w poslušenství wedle mne stáli, požítky jejich ještě jsau staweny, mnohým i zboží jejich opět pobráno, a někteří jsau i z země wypowěděni; listy welmi šeredné a nepočestné jsau na mne opět bity a metány, a když sem toho Twé Milosti taužil, nestalo se k tomu nic; také řídký den, což sem tu w Praze byl, by moji protiavnici na mě před Twau Milostí některakých falešných klamůw newznesli; i wybijeli sau listy falešné, prawice by to byl papežůw interdikt na celou zemi a bych já je kázal wybíjeti, a Twá Milost wěřic jim, častokrát se na mne o to bauřila. Též mi kázal Twá Mi-

192) Proboštem Pražským w letech 1399—1423 byl Jiří z Janovic, syn někdy králova milce Purkarta Strnada, na Karlštejně 1397 zavražděného. Jakého neřádu se dopustil, není nám známo.

lost psati listy Otci swatému, i také jiné listy na se dáti 1411 o klatby, že sau ti nezhřešili, kteříž w interdiktu sau slaužili: a kdybych to byl učinil, toby proti mé duši i proti mé cti bylo. Protož nemaje jiné pomoci, a nejsa sebau bezpečen, musím ke bratru Twé Milosti do Uher jeti a prositi Jeho Milosti, aby se ráčil za mne přimluwiti před Twau Milostí. A wždy prosim Twé Milosti, aby se ještě ráčil milostiwě rozpomenauti, a ostawíc mne při du-chowním řádu, jakož jest za nebožce císaře šťastné páměti bylo, aby ráčil můj a mého žákowstwa milostiwý obránce býti, aťbych mohl i s swým žákowstwem za Twau Milost tím snažněji pána boha prositi, a toho Twé Milosti tím robotněji zasluhovati po wše časy.“¹⁹³

Psaw tyto stížnosti Zbyněk sotva tušil, že mu ne-bude dánno nalezti pomoci ještě na tomto světě. Neboť již na cestě w Morawě onemocněv těžce, skonal běh žiwota swého w Prešpurce dne 28 září 1411, dříwe nežli 28Spt. dworu Sigmundowa byl dojeti mohl. Tělo jeho přivezeno do Prahy a tu pochowáno na hradě s welikau potcliwoстí a s žalostí. A w skutku smrt jeho zbudila wělší aučastenství, nežli očekávati bylo; i protivníci zajisté dávali o něm swědectví, že byl muž dobrý a bezauhonný w chowání swém; Hus sám netajil nikdy swé osobní úcty k němu, litowaw toliko že nebyl učenější a znalejší, aby sám uměje rozeznati sporné otázky, nemusel byl řídit se zdáním jiných méně ctihodných nežli on byl rádcůw.¹⁹⁴

193) Celé toto psaní (neb nahoře podali sme je zkrácené) wzato z archivu Třebonského a tištěno w Archivu Českém III, 292, též w Časopisu Česk. Museum 1830, I, 91.

194) *Stephani prioris Carthus. Dolan. Antihussus* in B. Pez Thesauro anecdot. tom. IV, parte II, pag. 418 sq. et ap. *Cochlaeum* pag. 20: „Qui reverendus pater (Zbynko) etsi aetate satis juvenis, morum tamen honestate canus et gravis, — pro temporis congruentia furori cedens persequentium, affectus non confectus taedio, — dimissa

1412 Zbyňkowým nástupcem na stolci arcibiskupské stal se *Albik* z Uničova, doktor práv i lékařství a mistr svobodných umění, krále Wáclawův osobní lékař a spisovatel lékařský, muž již tehdáž letitý. Neb ačkoli Jan XXIII potahoval sám k sobě opaření arcibiskupství Pražského po Zbyňkově smrti, kapitula nieméně wolení předsewzala, **25Jan.** papež pak dal se potom také skloniti, že je 25 ledna 1412 i potwrdil. Prawili někteří, že Albík wkaupil se w arcibiskupství, mew prý mnoho peněz: a wšak o prawdě toho sluší pochybowati, aspoň co do kapituly Pražské, kteréžto jestliže potřebí bylo mítí arcibiskupa u krále dobré náviděného, nikdo lépe nad Albíka hoditi se nemohl, ačkoli do té doby jen nižší swěcení byl měl; Albík pak dal toho dostatečný důkaz, že nebažil tuze po wysokém důstojenství w církvi. W sešlém zajisté wěku zbawen jsa pohodlí saukromého žiwota, i w oboru neobvyklém zmítnána se wida wlnobitím času až do hlaubi swé zbauřeného, měl arci dosti přičin roztažiti se brzy opět po někdejším klidném žiwobytí swém.

Sotwa zajisté že uwázał se Albík w arcibiskupství, již opět strhla se w Praze bauče ještě ukrutnější nežli kdy dříwe. První příčina k ní musí se hledati w tehdejších

sui episcopatus pontificali cathedra, exivit de terra et dioecesi propria Bohemia, et peregrinus effectus, peragrata terra Moraviae, ut venisset in Hungariam, visitaturus — regem Sigismundum, antequam ad illius pervenisset conspectum, praecoccupatus et visitatus prior ipse divina providentia, ut sui certaminis optimae retributionis reciperet praemia, carnis soluto debito, — est mortuus". Szw. Staří letopisowé str. 13, 14, kdežto někteří rkpp. prawí, že otráwen byl od kuchaře swého, kteréhož prý potom čtwrtili w Českém Brodě, — patrným matením smrti Zbyňkowy se smrti markraběte Jošta, o níž wiz naboře. Kdyby zajisté otráwení takowé při Zbyňkovi prawda bylo, dobře znalý přewor Dolanský bylby toho jistě nezamlčel.

poříčku osobních penězích papežství d'we pauze 1412 světském wedení nejvyšší moci hierarchické. Zaamo jest, že Jan XXIII mezi všemi lidmi snad nejméně hoden byl seděti na stolici apoštolské. Prawilo se o něm, že byw kardinálem legatem Bononským nejen wodil Alexander VI., po váli swé, ale stráviv ho konečně, že potom w konklave sám se kardinálem wnutil za papeže překwapením a násilím. Jisté aspoň jest, že byw někdy laupežníkem na moři a dosáhnuw powýšení swého u Bonifacia IX jen uměním swatokupeckým, mezi všemi smrtelníky nejméně se hodil ku provedení reformy církvení we hlawě i w audech, jakowéž celé křesťanstwo trvalebně očekávalo. Tím přičinliwějším ukázal se býti, co světský kníže, we zmatku záležitostí Italských, zwlášť aby překazil hrdé plány Ladislawa krále Neapolského, kterýžto zabažiw se již po vládě nad celau Italií, byl nad to nejmocnější podporou ssazeného Řehoře XII. Dwěma bullami, dne 9 září a 2 prosince 1411 ohlášenými,¹⁹⁵⁾ wydal Jan XXIII kříž na Ladislawa we všech zemích poslušenství d'we, buje wšem wěřícim, kteří budto sami osobně do boje potáhnau, aneb oděnce za sebe wyprawi, aneb aspoň peníze na wedení války proti němu nakládati budau, ty samé odpustky, kterých aučastni bývají od dáwna ti, ježto k oswobození hrobu Kristova kříž na se berau. Papežůw legat, Pasowský děkan Wáclaw Tiem, přinesl do Prahy bully tyto spolu s pallium pro arcibiskupa Albíka, w měsíci máji 1412. I král i arcibiskup swolili bez rozpaků, Maj aby bully ohlášeny a peníze k dotčenému cíli sbírány byly. Hlasatelé tedy kříže i odpustkůw wystupujice weřejně na trhy pokaždé s bubnowáním, napomínali lid ku přenosu budto peněz aneb zboží; byly také tři truhly postaveny, aby lidé do nich peníze kladli, z nichž jedna byla přiko-

195) Tištěny jsou in Opp. Huss. I, pag. 212—215.

1412 wána na hradě w kostele u S. Wáclawa, druhá na Wyšehradě, a třetí u matky boží w Týně.¹⁹⁶

Skutek ten spůsobil w Praze opět náramné jitření. Hus a přátelé jeho jali se hned horliti proti němu veřejně s katedry i s kazatelnicí, líčice papežovo jednání co ne-křesanské, jeho pak samého co vtěleného antikrista, je-hožto příchod předpověděn jest na konci světa. Bylo nadarmo, že arcibiskup, ohlašujíc bully, hleděl odstranit všecky úrazy zápowědí tau, aby lid ve zpovědi taxowán nebyl;¹⁹⁷ nadarmo také snažila se fakulta theologická pod tehdejším dekanem svým Štěpanem Palečem dokazovati, že hlásání kříže i odpustkův k obraně církve není nic ani nowého, ani neobyčejného, a že wěřicím nesluší stávit se papeži za saudce: Hus ujišťoval nicméně, že odpusťtka takové nejsou než pauhý klam a mam, a rozepsal intimace, podlé obyčeje mistrowského, téměř po všech dweřích kostelních a klášterních w Praze i wšude, kudyž nejvíce lidu chodilo, pozývaje wsech wúbec a každého zwlaště k disputací o wěci té na den 7 čerwna do weliké

196) Pelzel in Wenceslaus (II, 604, 607) dle sauwěké písmě. Stará letopisové l. c. Hus píše o té wěci we spisu ještě netištěném tato slowa: Videbatur mihi etiam ipsius crucia expositio multum disconveniens: 1) ex eo, quia (M. Wenceslaus Tiem) formavit quosdam articulos, quos tradidit praedicatoribus ad publicandum, quos etiam articulos M. Stephanus Palecz dedit mihi dicens, quod in ipsis continentur errores manu palpabiles; 2) ex eo, quod praefatus M. Wenceslaus conveniebat sub certis pecuniis archidiaconatus, decanatus et ecclesias, sicut solet convenire pater familias domos vel tabernas tabernariis vel pincernis; et conveniebat sacerdotibus igaarisi, discolis, concubinariis et lusoribus, qui multa commiserunt scandala et populum taxarunt mirabiliter in confessionibus, ut pactam conquererent pecuniam et lucrum abundantius obtinerent etc. Srun. Opp. Huss. I, 283, 330.

197) Quod populus in confessionibus non taxetur — prawi se o tom we spisech sauwěkých.

síně Karolínské.¹⁹⁸ I ačkoli fakulta theologická protiwila 1412 se tomu, prosic arcibiskupa skrze dwa deputowané, aby co kanclér university k disputaci takowé neswolil: ona nieméně sešla se, a to we shromáždění welmi hlučném professorůw, mistrůw i studentůw, též doktorůw theologie, pod M. Markem z Králové Hradce, rektorem university. Jakož předvídati bylo, stala se welmi bauřliwau. Hus ohradiw se nejprw, že nechce ani straniti králi Ladislawovi aneb Řehoři XII, aniž také zasazovati se proti moci propůjčené papeži od boha wůbec, nýbrž že jen žádá protiwaiti se nadužívání jejímu, jal se probírat ostrau kritikau wšecky průpowědi w bullách křížových; i dokazoval, že odpustky takowé, nemajice základu w písmě swatém, nemohou mít žádné platnosti; připomínal zvláště, jaká to jest ukrutnost, popauzeti ku proléwaní krwe takowých bratří křesťanských, kteří jiné winy nemají, nežli že krále swého (Ladislawa) poslušni jsau; uwáděl také příklad Krista spasitele, zapověděvšího učenníkům swým tasiti meč k obraně vlastní osoby swé, čím více tedy k obraně statků swých náměstkůw. Audowé fakulty theologické činili jemu odpor tuhý, dowodice, že staré zvyklosti w církvi, ačby které ani přímého základu w písmě swatém neměly, proto ne hněd wšecky rušeny býti mají. **M. Jeronym Pražský ale přispěl příteli swému ku pomoci ohniwau a dlauhau řeči, dojimaw zvláště citu mladších**

198) Sada čili posice ta postawena byla slowy následujícími: *Utrum secundum legem Jesu Christi licet et expedit pro honore dei et salute populi Christiani et pro commodo regni, bullas papae de erectione crucis contra Ladislaum regem Apuliae et suos complices Christi fidelibus approbare?* *Srw. Opp. Huss. I, 215—237.* Staří letopisowé podávají na str. 15 sl. žiwé ličení celého aktu od očitého svědka, který nieméně w tom chybuje, že mezi opponenty Husowými jmenuje také starého doktora Wlka (*Blasius Lupus*), jenž již w srpnu 1410 byl umřel.

1412 posluchačůw, a spásobil mezi nimi tak živé pohnání, že rektorovi universitnímu solva lze bylo utišiti je zase. Proto také studenti přiznali čest vítězovou toho dne ne Husovi rozumujícímu s powahau, ale řečníkovi ohniwému, oswědčujíce to průvodem takořka triumfu podobným až k obydli jeho.¹⁹⁹

Po těchto scenázech následoval, ku pohanení papeže, weřejný wýjew ještě popudliwější. Jeden z milců králových, pan Wok příjmím Woksa z Waldšteina,²⁰⁰ ustrojil s pomocí M. Jeronyma Pražského a jiných mistrů satyrický průvod po Praze, co parodii na spálení knih před dwěma lety. Student jeden za weřejnau newěstku při-

199) Staří letopisové str. 16: „M. Jeronym — velmi dlího řeč svú rozšířil a wýmluvně wyprawoval. A z té řeči zchopiw se z swého miesta a powstawi, a chtieše ihned jítí na rathús před konšely, chtě před nimi státi o to, že jsú to falešní odpustci. S nímž množstwie we-liké studentów wstalo a jítí s ním chtělo: a sotnú tábřu Rector Universitatis to uklidi pěknú řeči. Wšak M. Jeronym toto slovo k M. Markovi řeče česky: „Slyšišli M. Marku! wšak ty za mě swého hrdla nedáš, jál sám za se swú šiji dám“. Po tomto slouvu ihned zase w řeč latinskú udeří: „Nonne S. Paulus dixit: Scio, cui credidi, et certus sum, quia potens est depositum meum servare in illum diem?“ Když pak bylo dokonáno to aktum, ten den mnohem wiece studentów šlo za M. Jeronymem, než za M. Husi: neb se jim líbieše řeč, kterúž jest na tom hádani učinil“.

200) Ze nikoli M. Jeronym, (jakož sice Articuli etc. u Hardta IV, 672 tištění zdají se naskytovati a po nich dějepisci všechni posavat wěřili,) ale pan Wok z Waldšteina již jednau jmenovaný byl hlavním původcem a strůjcem průvodu toho, wyswítá ze článkůw střízňých dosavad netištěných, ježto později r. 1416 proti králi Wáclawovi u sboru Konstanského podání jsau (wiz dole.) Co do známeck časových udaných w onech Articuli etc. u Hardta budiž poznámenáno jedenkrát za všeckrát, že se provesti dá, kterak všecky jsau tak lehkomyslně chybné, že to až k wiše nepodobno.

strojený posazen byl na wąż ozdobný, nawěšeny mu na krk a prsa bully papežské, a wezen w prawodu čaškaw i oděncuw, diwné posuňky a kejkly prowadźeje, nejprw ke dworu arcibiskupowu na Małastranu, pak mostem a celym starym městem, wedle dworu królowa na příkopy města nowého; tu pod praněrem snešena hranice, na ni naloženy bully a podpáleny, — wše to u welikém dawu diwakuw, a s rozmanitým wyjadřowáním citu a hlasu scéně té přiměřených.²⁰¹

Král Wáclaw nemohl nedovtipiti se, že nesmí patřiti déle s netečností na podobné wýjewy, nemáli rozdwojiti se nawždy s Římem i s celým křesťanstvem. Proto powolaw k sobě na Žebrák radní pány a starší obecní všech tří měst Pražských, přikázal jim, aby zapovědice wsem bez wýminky pod pokutau smrti každé weřejné hanění papeže jakož i každý odpor proti bullám ohlášeným s jeho woll, starali se o to, aby strany nedráždily se wespolek a pokoj i pořádek w městě aby mocnau rukau chráněni byl.²⁰² Nicméně netraufal sobě, wzti pana z Waldsteina neb M. Husa i Jeronyma w kázeň swau za to, co se bylo stało; pan Woksa zůstal předce jeho čeledincem (familiaris), a Husowa kázání w kaple Betlemské navštěwowána ještě wždy často i od královny samé.

Následkem oněch rozkazuw, shodných se žádostí pánuw radních, tekla w Praze první krew u přičině husitství. W neděli dne 10 čerwence tři mladí chasníci, jménem 10 Jul. Martin, Stašek a Jan, opowázili se we wšelikých kostelich.

201) Obširné ličení celého prawodu pozůstavil nám w rkp. známý M. Martin Lupáč († 1468), jenž co student sám se ho byl aučastnil.

202) Pelzel (in Wenceslaus II., 607 sl.) dává mylné zpráwy o přibězích těchto, kladá nedatované pesni kr. Wacławowu (Urkk. Buch. Nr. 234) do této doby, ano dozajista mnohem starší jest.

1412 odmlauwati weřejně kazatelům, prawice, že odpustky ty jsou pauhý podvod. Bywše zjímáni a do ſatlawy Staroměstské uwrženi, nedali se nakloniti ani k odwolání ani ku pokání. Konšelé tedy odsaudili je nazejtří k smrti, a chtějice příkladem trestu jejich odstrašiti lid, dali swolati welikau obec, aby přítomna byla stínání jejich. Uslyšew to Hus, šel s mistry mnohými do radnice, doprovázen asi dwěma tisíci studentůw, a po dlauhém namáhaní teprw puštěn byw před konšely, prosil je, aby ušetřili mladíkůw, an jsa půwodem winy jejich, sám prý ji na se wzíti a za ni trpěti chce. Poněvadž ale mezitím po celém městě weliký nastal nepokoj, konšelé uznávajice potřebu, aby uchlácholili bauri w lidu každým okamžením rostaucí, dávali dobré řeči mistrowi, a prosili ho, aby nejen sám šel pokojně domůw, ale také jiné aby ku pokoji a k rozejítí se napomenul. O několik hodin později ale, když již lidé se byli porozešli, přikázáno neprodlené vykonání nálezu smrti. Tři ti mládenci tedy wywedeni jsou u weliké těsní oděncůw německých,²⁰³⁾ z radnice přes náměstí sw. Hawla ku příkopům, majíce na popravišti Nowoměstském stínání býti. Ale dříve nežli průvod se tam dostati mohl, wzrostl sběh a daw lidu se všech stran tak náramně, že chtějice páni předejítí náhodu snad nemilau, kázali postinati mládence hned u wchodu s můstku na příkopy. Přítomní wšak w tom dawu neměli aumyslu protiwiti se práwu; anobrž, když břic wolal, „kdo by se téhož dopustil, žeby se jemu mělo též státi,“ mnozí odmlauvajice na místě, že též i činiti i trpěti hotowi jsou, dali se zjímati bez odporu. Jedna paní přinesla tři prostřadla bílá, aby mrtvá těla jimi přikryta byla. I hned přichwátal M. Jan z Jičína s hojným zástupem mistrůw a

203) Staré letopisové tu dokládají (str. 17): „A vše byli Němci konšelé té chwile, i také oděnce wšecko Němce spásobili, a jiných bylo obywatelów tu mnoho Němców.“

wzaw těla, začal velikým hlasem spívat: „*Istī sunt sancti*“ 1412 jakož o svatých mučednících se spíwává, i nesl mučedníky swé směle, radostně a slavně do Betléma, ano na to všichni oděnci hledí i konšelé. Dostav pak je Hus do kaply swé, pochowal je tam s takowau nábožnosti, že potom protiwníci jeho kaple Betlémské ausměškem „u tří svatých“ spílali.²⁰⁴⁾

Potřebí bylo několik dní, a velmi opatrne měrnosti od auřadůw, aby bauřliwé pohnutí města zase utišilo se. Konšelé od té doby zdrželi se vši přísnosti, ano dali wyhnati na swobodu i bezděky všecky ty, kteří zjímání bywše w posledním rozbroji, nadali se byli také tak slavného mučednictví. Za to ale nastoupila jiná cesta k témuž cíli. Fakulta theologická ²⁰⁵ ještě za hádek o odpustky nejen znova zatratila Wiklefowých 45 článkůw, ale sepsala, za příčinu posledních rozpří, také jiných šest, které nápodobně za bludné odsaudila. Nemohauc pak věci swé prowesti skrze universitu, z větší části již husitskau,²⁰⁶ obrátila se prostředkem konšelův Pražských ku králi s prosbou, aby ráčil mocí královskau stavitli všecko učení a šíření článkůw oněch, a nedowoliti naprosto, aby který z mužův těch, od nichž hádky a rozbroje vyšly, ještě dále weřejně kázati směl. Poněvadž Wáclaw nelibost swau nad odporem proti bullám papežovým zjewně již byl

204) Staří letopisové l. c. Cochlaeus p. 39 — 40.

205) Hus strojil z toho žerty, že protiwníci jeho, nebywše w počtu než osm osob, osobovali sobě jméno fakulty theologické: *Est autem illa Facultas theologica, quae aciem contra nos dirigit, magistrorum theologiae octonarius, qui taliter nominantur: Stephanus Palecz, Stanislaus de Znoyma, Petrus de Znoyma, Joannes Heliae, Joannes Hildissen, Andreas Broda, Hermannus frater Eremita, Matthaeus monachus de Aula Regia.* Opp. Huss, 1, 331.

206) Srovn. Opp. Huss I, 332—333.

1412 oswědčil, nadali se doktorowé, že také neoslyší prosby jejich, směřující k utvrzení obecného pokoje. I swoliltě skutečně na Žebráce dne 10 čerwence, aby článkové ti pod pokutau vyhnání ze vlasti zapovězeni byli, ale wzkázel také doktorům, aby starali se více o wywrácení bludného učení nežli o zápowěď jeho,²⁰⁷ a odpřel částku prosby, která směřovala ke zrušení swobody w kázani. Konšelé Pražští tudiž, swolawše doktory a mistry obau stran na radnici 16 Jul. ke dni 16 čerwence, zapověděli we jménu králowu, nejen často jmenované Wikleſowy, ale i šestery nowé články.²⁰⁸ Hus wšak nedaw se tím myliti, wykládal a hák.

207) Wzkázaní to známe jen z odpovědi od doktorů na ně dané: „quod non stat per magistros theologiae, quod nihil scribitur et non est scriptum contra dicta M. Johannis Hus de bullis papae, quia saepius requisitus, dictorum suorum non dedit copiam, nec hucusque dare voluit, magistris supradictis.“ (MS.)

208) Klademe články tyto, ještě netisklé, zde w auplném textu, proto že z nich widěti jest, jak daleko tehdáž husitské wyznaní bylo pokročilo:

1) Qui aliter sentit de sacramentis et clavibus ecclesiae, quam Romana ecclesia, censemur haeticus.

2) Quod his diebus sit ille magnus Antichristus et regnet, qui secundum fidem ecclesiae et secundum scripturam sacram et sanctos doctores in fine seculi est venturus: est error evidens secundum experientiam.

3) Dicere, quod constitutiones sanctorum patrum et consuetudines laudabiles in ecclesia non sint tenendae, quia in scriptura bibliae non continentur, est error.

4) Quod reliquiae et ossa sanctorum, et similiter vestes et habitus eorum, non sunt venerandae vel venerandi a Christi fidelibus, est error.

5) Quod sacerdotes non absolvunt a peccatis et dimittunt peccata ministerialiter conferendo et applicando sacramentum poenitentiae, sed quod solum denuntient conscientem absolutum, est error.

6) Quod papa non possit in necessitate evocare personas Christi fidelium, aut subsidia ab eis temporalia petere ad defendendum Sedem Apostolicam, statum S. Romanae Ecclesiac et urbis, et ad compescendum et re-

jil právě w těchto dnech články Wiklesovy weřejnými 1412 přednáškami w posluchárně theologické w Karolině.²⁰⁹ Jednau sročen byw s osmi protiwníky swými na Žebrák před raddu králowu, když ho winili, že nepodal článkůw swých písemně děkanovi theologickému, jakkoli o to často napomínán jsa, odpověděl, že ueučiw nikdy podtají, ale vždy weřejně, nemůže stihán býti, jakoby učení swé ukrývati chtěl; že wšak hotow jest, podati články swé i písemně, budauli protiwníci jeho, ježto jej z kaciřství winí, chtěti se zawázati k dostatečnému průvodu žaloby swé, a to pod pokutou odwetu (poena talionis), totiž pod upálením, jakowéž na kaciře sluší. Zaražení nad návrhem takovým doktorowé odpověděli po krátké poradě, že chtejí wydati k tomu jednoho ze sebe; když ale Hus na tom stál, že nepřátelé jeho, užívajíce ruky společně w obviňování, maff také w pokutě newytrhovati se z ní, králowa radda učinila hádce té konec napomínáním jalo-wým, aby hleděli srovnati se mezi seban w pokoji.²¹⁰

Těmito a takovými skutky rozšvojení w Čechách počaté nejen utužilo se, ale i nezacecelitelným se stalo. Hus a jeho přátelé, horlivc o církevní opravu, jali se již stavěti na základu, který je wymykal z oboru církve Římskokatolické. Snažíce se zajisté obmeziti celé austrojí církve této měřídkem pauhého písma swatého a odpírajíce platnosti wšem pozdějším výwinům i ústavům nehodícím se k mře této, occli se již skutkem samým w oboru

vocandum adversarios et inimicos Christianos, largiendo Christi fidelibus fideliter subvenientibus, vere poenitentibus, confessis et contritis plenam remissionem omnium peccatorum, est error.

209) Wiz Opp. Huss. I, p. 139—167. (Datum na str. 156 „post festum S. Viti“ jest buďto neprawé, anebo wztahuje se k jiné podobné konferenci na radaci přede dnem 16 července, nám neznámé).

210) Opp. Huss. I, 366a.

1412 protestantismu. Prawdu toho pocítili a poznali již tehdáž někteří mužové strany Husovy tak zřejmě a živě, že odlaučivše se od něho w době této, stali se mu brzy odpůrci a nepřátelé. Nejznamenitější mezi nimi byl M. Štěpan Paleč, od nás již často jmenovaný.²¹¹ Byw horlivým Wiklefowcem a Husovým přítelem ode mládi, odtrhl se nyní od něho za příkladem také M. Stanislawa ze Znojma; i nezadlauho zkusil toho Hus, že nebezpečnějších protiňníkův až po tu dobu neměl nad znamenitý tyto dva učence. Ale i farářové měst Pražských odwážili se nowé práce a péče o to, aby zhostili se protiňníka nenáviděného. Nemajíce důvěry k nowému arcibiskupovi pro jeho slabost, obrátili se přímo ku papeži Janovi XXIII skrze prokuratora swého w Římě, Michala z Německého Brodu,²¹² i žalovali slowy náruživými na Husa, kterak prý tento syn nešlechetnosti (*iniquitatis filius*), pohrdaje weškerou mocí církewní, již přes dwě léta w klatbě trvá i nepřestává ani hájiti učení arcikacíře Wiklefa často již odsauzeného, ani powzbuzovali k nenávisti

211) Hus dává následující zprávu o svém rozprátelení se s Palečem: *Indulgientiarum venditio et crucis adversus Christianos erectio me ab isto doctore (Paleč) primum separavit. Si enim vult veritatem fateri, recognoscet, quia articulos absolutionum, quos ipse mihi primum manu sua praesentaverat, dicebat esse errores manu palpabiles, quos usque hodie reservo in testimonium. Postea cum alio collega accepto consilio, in oppositum declinavit; cui ultimo dixi, et sumquam sum sibi amplius vocaliter collocatus: „Amicus Paleč, amica veritas; utrisque amicis existentibus, sanctum est prachonorare veritatem.“*

212) Známějšího pode jménem Michala de Causis aneb Sudného. Sauwéky rkp. w Českém Museum dává o něm tuto zprávu: *Dictus Michael erat olim plebanus S. Adalberti Novae civitatis Pragensis. Et cum se exhibuisset scientem in reformatione surisodinarum (byltě z Něm. Brodu syn německých horníkůw) rex Boemiae Wenceslaus magnam pecuniae summam ei dedit pro reformatione*

proti knězstwu wůbec; nowějí že se také opowážil weřejně 1413
štěkatí (oblatrare) proti bullám a odpustkům od Jeho Swatosti ohlášeným a jedowaté spisy swé o tom do wšeličkých krajin Českých, Morawských, Polských i Uherškých rozesílati, tak že již množství duší křesťanských jimi nařázeno jest; protož že jest již čas swrchowaný, aby pařež powstana přihlédnul k wěci oprawdowě a chránil owčince před wlkem hltawým. S jiné strany prošen byl také Jan XXIII., aby pro uwarowání duchowních i tělesných nebezpečí w Čechách pohnal ke dworu swému osobně několik dwořanuw královských, jmenovitě pana Woka z Waldšteina, pana Jindřicha Lefla z Lažan, Jana přijímí Sádlo ze Smilkowa i jiných, jichžto zawiła ku kacířum náchylnost wůbec byla známa.

Nebylo tuším u Jana XXIII ani tolik drážidel proti Husovi třeba. Sotva zajisté uslyšew, co se stalo, ihned wzal proces jeho z rukau Brankasových také, zapověděl slyšeti ještě dále zástupce kacířovy a kázal kardinálu Petrowi sv. Angela přikročiti hned k wrchu práva proti němu. Když pak Husovi zástupcové i proti tomu odwolávali se na budoucí obecné koncilium, někteří z nich žalařováni, a M. Jan z Jesenice, jenž do Čech ušel, naléhaním Michala de Causis sám také do klatby dán.²¹³ Kardinal Petr pustil na Husa klatbu spůsobu nejděsnějšího, kázaw ohlá-

aurifodinarum in Jilowy; et sic dimissa plebe et accep-tis pecuniis, dictas aurifodinas conatus est reformare. Cum autem nihil posset efficere, cum dictis pecuniis clam fugit de regno ad curiam Romanam; cum quibus pecuniis et aliis, sibi per adversarios Magistri Hus exhibitis, contra ipsum M. Hus et adhaerentes ejus processus et citationes procurabat etc. Srown. Opp. Huss. I, 6. Umřel teprw na sboru církevním v Basileji.

213) Opp. Huss. I, 110. Klatebný list na M. Jesenice r. 1413 wydaný nachází se ještě w originálu w archivu kapituly Pražské.

1412 sítí we všech kostelích Pražských, že již od té doby žádný wěrný křesťan nesmí mítí s ním nižádného obco-wání, a setrvali Hus w neposlušenství ještě dwacet dní po vyhlášení tohoto nálezu, že má we dni nedělní a swáteční we všech kostelích při slavném zvonění a hašení rozřatých pochodni weřejně klat být; pak že již nikdo, pod upadnutím we stejnau klatbu, nesmí poskytovati jemu pokrmu neb nápoje aneb přibytku; kdekolи pobude, kamkoli se obráti, wšude staweny budě služby boží weřejné; zemřeli, nesmí od cirkwe pochowán být a t. d. ²¹⁴⁾ Jinými dekrety potom také nařízeno jest, aby wěrní zmocenice se osoby M. Husa, wydali jej arcibiskupovi Pražskému aneb biskupu Litomyšlskému, kaplu Betlemskou pak aby zbořili až na dno, aby tam prý kacíře více hnizditi se nemohli.

Král Wáclaw neprotiwiwl se ohlášení klatby papežské w říši swé, jakkoli mu byla proti myslí; a hovění takové dodalo smělosti protivníkům Husovým, že umínili přičiniti se tím horlivěji. Konšelé staroměstští byli teh-

214) „*Forma processus moderni dati contra M. Joh. Hus per D. Petrum cardinalem S. Angeli*“ nalezá se w několika rkpp. bez datum, we Chron. universit. Prag. mylně při r. 1410.

Že náleží do r. 1412, wyswita jak z wéci samé a ze slow Husových in Opp. I, 393, tak i z pozdějších akt processu Husowa (MS.), kdežto se dí: *Processus praedicti de anno 1412 et de mense Julii propter contumaciam et inobedientiam ejusdem M. J. Hus fuerunt per revnum patrem D. Petrum cardinalem S. Angeli, tunc ad hoc commissarium,— servatis servandis, aggravati et reaggravati.*

215) *Chron. universit. Prag.* Primo mandatur, quod ulterius in haeresi M. Joh. Hus non soveant, sed ipsum capiant vel capi procurent, et archiepiscopo praesentent, vel Lutomyslensi, vel soli judicent secundum canones et comburant; it. mandatur, quod capella Bethlehem destruatur et usque terram prosternatur, ne ibidem haeretici nidi-scent etc.

dáž ještě z většího dílu Němci, husitismu nepřízniví; 1412 s jejich vědomím sebral se o Pražském posvícení, ještě před ohlášením interdiktu, drahně měšanu Německých we zbroji, kteřížto wedeni jsouce od Čecha, jménem Bernarta Chotka, tálili ku kaple Betlemské, an Hus w ní kázal, chtějíce násilím rozehnati posluchače a chytiti kazatele. Po- něwadž ale posluchači postavili se srdnatě na odpor, oni nesmějíce w kostele samém dáti se do proléwaní krve, ustaupili s nepořízenau zase. Potom uslanoweno jest na radnici, wykonati aspoň rozkaz Římský o zboření kaply Betlemské, a opět našli se i Čechowé, kteří schwalowali takový aumysl: ale když se to rozhlasilo, powstal takový nepokoj a chystal se takový odpor w Praze, že konečně i od toho pustiti musili.²¹⁶ Tím přisněji tedy počinali sobě větší počet farářův Pražských při zachowávaní interdiktu mezitím ohlášeného. Téměř we všech kostelích staweny jsau služby boží, noworozenci zůstávali bez křestu, mrtví bez pohřebu kostelního, i neposlauženo swátostmi naprostom komu, pokud Hus se w Praze zdržoval. To krále brzy omrzelo: ale wůle jeho neposlaucháno. S newětším prospěchem potkalo se odvolání Husovo, kterýmž od papeže tálil se ku Kristu, co prawé hlawě církwe; aniž lépe se zdařilo právnickému líčení, kterým učený jeho prokurator M. Jan z Jesenice na universitě dne 18 prosince dowoditi se snažil, že klatba ta nemajíc základu we prawě,

216) Přiběhy ty wyprawowaw Hus sám we swé postille, dokládá: „Patř smělosti Německé! nesměliby súsedu obořiti peci aneb chléwce bez králový wólc: a pak směli sú se pokusiti o chrám boží!“ — *Inrectiva contra Hussitas* dí o témaž: *It. ingressum armatorum quondam Bethlehem — indigne ferentes, more furiosi inermes armatos invaserunt, et in opprobrium et contumeliam illis caneabant: Němci sú zúfali / na Betlém běhali, / w neděli na poswiecenie, / připraviwše sě w oděnie, / jakžto na Ježíše etc.*

1412 neplatna jest.²¹⁷ Zanáhající se proto w lidu nepokoj byl přičinou, že konečně král sám dal oznamiti Husovi žadost swau, aby na některý čas opustil Prahu; slibujíc, že se postará o smíření jeho s kněžstvem, aby dnáu jeho vyhnanství ukrácelo bylo. Této králově žádosti neprotivě se déle,²¹⁸ opustil Hus konečně Prahu (na počátku měsíce prosince 1412), ačkoli nekojil se zároveň králi nadějí, žeby pře jeho tak brzy urownána býti mohla.

O chowání se arcibiskupa Albska při výjewech takovýchto není nám více známo, nežli že nic oprawdového před se nebral proti Husovi a přátelům jeho; zdá se, že snažil se jen uchláčolit obě strany prostředky jallowými, a že tím upadl w newoli u papeže a knězstva právě tak, jako u hojných služebníků svých skrze neztravné živobytí. Nechtěje zajisté dle obyčeje předkův svých chowati dworu nádherného, a mít za sebau celé zástupy rytířůw a panoší, pomlauwán byl co lakomec, jenž nikomu prý nechce dát se užiti. To vše tak mu znechutilo důstojenství jeho, že ještě před koncem r. 1412 hleděl zbawili se ho. Smluwau tedy s biskupem Olo-muckým *Kunratem* z Vechty učiněnau postaupil jemu arcibiskupství, a odewzdal i hned vládu nade všemi statky arcibiskupskými, ani papežowa k tomu swolení nedočkaw.²¹⁹ Kunrat ten z Westfalska rodilý požíval od dávna zvláštní přízně u krále Wáclava, na jehožto dvoře zastával

217) Opp. Huss. I, 408 sq. 309 sq.

218) We psaní M. Husa, jež zaslal M. Křištanovi z Prachatic co wyhnanec, wyjádřil se slowy následujicimi: Aestimo, quod peccavi, ad voluntatem regis praedicationem dimittens; et ergo jam nolo sic peccare.

219) Scriptores rerum Bohem. II, 446 a III, 14. Kunrat nazýval se od té doby „gubernaor et administrator in spiritualibus et temporalibus archiepiscopatus Pragueas.“

suřady nejw. mincmistra r. 1403 - 5 a podkomořího zem- 1412 ského 1405 - 12, ačkoli král byl jemu dopomohl již r. 1395 k biskupství Werdenskému, r. 1408 pak k Olomuckému. Poněvadž ale s novým jeho povýšením spojeny byly směny mnohonásobné v nejvyšších důstojenstvích církve České na ten spůsob, že často jmenovaný královský přední rada i kancléř, Wáclaw Antiochenšký patriarcha, byv spolu proboštem Vyšehradským, měl obdržet do komendy biskupství Olomucké a postoupit za to proboštství Vyšehradského arcibiskupu Albíkovi: proto na papežské potvrzení všech těchto směn dlouho čekat se musilo, a Kunrat teprw dne 17 čerwence 1413 na arcibiskupství skutečně nastolen. Albík od té doby vž do smrti (+ 1427) nazýván byl arcibiskupem Césarienským a komendantarem proboštství Vyšehradského.

Bauřením se lidu za příčinu interdiktu a wypuzením M. Husa z Prahy nabyl spor církevní takové důležitosti ve veřejném životě, že i nejvyšší moc vládní v Čechách, totiž kollegium nejw. auředníků a kmetů neboli saudcův zemských, museli jeho si povšimnouti a obrati se s ním auředně. Pánowé tito, sshedše se v Praze o suchých dnech wánočních, jak obyčejně, radili se dle žádosti a vůle králový o té otázce, kterakby lze bylo stawiti hádky mezi kněžími ode dávna wzniklé, vyhladiti zlau powěst kolující v cizině o Čechách, a zjednat zemi opět pokoj a jednotu. Biskupové Kunrat Olomucký a Jan Litomyšlský byli osobně při poradách těchto, a jak Hus tak i protiwníci jeho, podali swá zdání písemně.²²⁰ Uzavřeno, že pod zpráwau obou těchto biskupův má držeti se provincialní synoda, i že tam má jednáno býti

220) Psaní Husovo ku pánum na soudu zemském (počínající slowy: „Páni mili, dědicové svatého království Českého!“) není ještě tištěno. Podání doktorův čte se u Cochlaea na str. 29 sl.

1412 o rozhodnutí hádek knězských a o upokojení země. Král
1413 Wáclaw pochwáliv toho, dal rozeslati dne 3 ledna 1413
3 Jan. patenty k weškerému duchovenstwu koruny České, aby
 sešli se k nadřečenému cíli do Českého Brodu na den
 hromnice (2 února) nejprwé přišti; a podobné ohlášení
 vyšlo také od biskupa Kunrata co administratora Praž-
 ského arcibiskupství.²²¹ Zdá se, že proto voleno jest
 malé ono, tehdáž arcibiskupovi poddané město pro sy-
 nedu, aby M. Hus jaké tam příomen býti mohl, nedá-
 waje interdiktem k osobě jeho wázaným přílišného v-
 lidu pohoršení.

I sešla se pak dotčená *synoda* skutečně, a však ne
 6 Febr. w Brodu, ale w Praze, ve dvoře arcibiskupově, dne 6
 února; aniž přítomni byli osobně buď Hus, buď biskup
 Litomyšlský; prwniho zastupoval jeho prokurator M. Jan
 z Jesenice. O spůsobu, kterak rokowáno, nemáme žádné
 wědomosti; zachowali se zajisté jen sporní spisové, z
 nichžto čini se prawdě podobno, že ani dowoleno nebylo
 wéstí hádky ústně w plném shromáždění.²²² Dle králowa
 rozkazu podali nejprw obě strany písemně swá zdání,
 kterakby pokoj w zemi opět nawrácen býti mohl. Dok-
 torowé katoličtí, w jichžto čele stáli nyni Štěpan Paleč
 a Stanislav ze Znojma, wyjádřili se předewším o původu
 a přičinách sporu. Nalezali pak je w uchýlení se ně-

221) W obau patentech udává se aučel *synody* stejnými
 slowy: Ad hoc ut pestifera dissensionis materia in clero
 regni nostri Boemiae dudum suborta (cujus praetextu
 ipsum regnum et ejus incolae, quod dolenter referimus,
 in diversis principatibus coronae regni Boemiae adjacen-
 tibus, prout accepimus, graviter infamantur,) delestur et
 radicitus extirpetur.

222) Replika Husitáw (u Cochlaea pag. 52) končí těmito
 slowy: alibi dictum et scriptum est et datum D. Epis-
 copo Olomucensi, et adhuc deduceretur et ostenderetur,
 si audientia in publico daretur coram omnibus doctoribus.

kolika kněží českých od zásad církve všeobecné we 1418 trojích hlavních punktech: 1) ohledem na dogma o sedmi swátostech, o moci klíčův církevních, o posvátných obřadech, o reliquiích a odpustcích a t. p.; neboť jedni že srovnávají se w tom s učením církve Římské, je- jížto hlawa jest papež, tělo pak kardinálové, druzí pak že odporují, držíce se raději učení Wikleßowa již rádne odsauzeného; 2) ohledem na prawidlo wíry: jedni zajisté twrdí, že we všech věcech wíry křesťanské se týka- jících sluší přestávati naprosto na wýpowědech stolice apoštolské a Římské církve, an papež co hlawa, kardi- nálové pak co tělo církve této, jsouce prawí a jediní možní nástupcové Petra i apoštolorů,²²³ také sami jediní mohou saudy jak báleží platné o nich wynášeti; jiné pak přičítají moc we věcech takových ne papeži ani kardi- nálu, ale jedinému písmu svatému, vykládajíce písmo to dle vlastního názoru svého; 3) ohledem na kázeň cír- kewní: kdežto zajisté jedni učí, že sluší naprosto po- slušnu býti stolice apoštolské, církve Římské i předsta- wených církevních, kdykoli se nepřikazuje pauhé zlé aniž pauhé dobré se zapovídá, tam že jiní snaží se podvrátiti w lidu všelikau poslušnost a úctu k papeži, k biskupům

223) „Cujus Romanæ ecclesiae papa est caput, corpus vero collegium cardinalium.“ — „Nec possunt inveniri vel dari super terram alii tales successores (Christi et apostolorum), quam papa existens caput, et collegium cardinalium, existens corpus ecclesiae Romanæ supra- dictæ.“ O sadých těchto psal později Hus ausměšně, žeby se byl nadál trochu více logiky do svého někdy učitele M. Stanislava ze Znojma: jsauli zajisté papež hlava, kardinálové pak tělo církve, tedy že oboji jsau- dohromady již celá církew; i kdež prý octne se potom celé ostatní křesťanstwo? „Si posuissent, quod non potest deus dare alios peiores successores suae ecclesiae, quam est papa cum cardinalibus, haberent majorem evi- dentiam dicti.“

1413 a kněžím wubec. Porada tedy, jakby spor ukončen a někdejší neposkrvněnost jména Českého zase nawrácena býti mohla, že jest i snadná i neomylná: ať wyjde rozkaz, aby ohledem na tři dotčené punkty jedenkaždý Čech srownal se s učením církve wšeobecné, a kdokoli naprosto poslouchati nechce, ať se wypowí ze vlasti.²²⁴ Prostředky, které nawrhovala proti tomu strana Husova, byly následující: Umluva, kteráž se stala mezi arcibiskupem Zbyňkem a universitou Pražskou i M. Husem dne 6 čerwence 1411 budiž opět uwedena w platnost; Čechové poživejte, co do wšeobecné církve, těchže práv i obyčejůw, jako jiní národowé; ²²⁵ M. Husovi budiž dovoleno, přijíti k synodě a očistiti se z náruku kacířského; budiž oznámeno, aby wýchni ti, kteří ho winí z kacířství, přijdauce také, zavázali se ku prowedení náruku toho pod pokutau odwetu; nepřijdešti nikdo, ať se wyzvau ti, kteří obžalovali Čechy u papeže z kacířství, aby uděl, kdo jsau ti kacíři; neplíználi se wšak nikdo, k žalobě takové, budiž sepsáno velejně o tom wyswědčení, král i arcibiskup zapověděž každé kaceřování pod přísnau pekutau, a na autraty knězstwa vypraweno budiž poselství ke dworu Římskému k očistění země; aniž více dowoleno buď wydávati za přičinu M. Husa interdikty.²²⁶ Jen M. Jakubek ze Stříbra podal zvláštní swé zdání w ten smysl, že při nawracování pokoje w lidu napřed wěděti se musí, který a jaký pokoj nawratiti se má, světský-li aneb boží; poslední tento že záleží na zachovávaní přikázaní božích. Spor w Čechách pochází prý

224) Spis tento důležitý tištěn jest celý u Cochlaea pag. 44—49, ale (cenzurau, jak se zdá) na mnahých místech podděláwaný, méněný a zkrácený.

225) Směřuje to tuším ku práwu, sauzenu býti we vlasti (a nikoli do Říma poháněnu.)

226) Tištěno jest to u Cochlaea na str. 32 — 33.

odtud, že snažení některých kněží, upewnitи pokoj ten, 1413 potkalo se u kollegův jejich s odporem i wášniwým i ošemetným, kdežto přece pokoj onen swětský nemá bez božího a křesťanského ani jistoty ani ceny. Král tedy obraf zřetel svůj prvé k tomuto, potom že přijde mu onen sám od sebe a t. d.²²⁷ Praktičnejší a důraznější byly návrhy zaslané dne 10 února od Jana Železného biskupa 10Feb. Litomyšlského: žádaltě aby ustanoven byl na universitě místopředseda s mocí policejní, aby zapověděno bylo kázati lidu o věcech, které jen pro wysoké školy se hodí, aby M. Husovi a přátelům jeho nebylo již wábec dovoleno kázati, a knihy wšecky w jazyku českém od nich sepsané aby potupeny a zničeny byly a t. p.²²⁸ Otázka sama, návrhy tak rozdílnými ještě více spletena byvší, přemítána potom mezi čelními osobami obojí strany, mistry totiž Palečem i Stanislawem a Husem i Jesenicem w replikách i w duplikách bez konce;²²⁹ synoda pak Pražská rozešla se zase bez widomého aučinku.

Nezdařením pokusu toho král nedal se odstrašiti, aby newážil sobě ještě jednoho. Ustanowiw kommissi čtyr audlůw, ježto byli arcibiskup Albík, M. Zdeněk z Labauně probošt u Wšech Swatých, Jakub děkan Vyšehradský a M. Krištan z Prachatic rektor university, dal jim plnou moc, aby wšemi spůsoby přivedli strany opět ke swornosti a k pokoji. Tato kommisie dowedla nejprwě toho, že strany obě slibily přestali mocně na wýpowědi její, a to pod pokutau tisíci kop grošův Pražských a pod wy-

227) Toto „Consilium M. Jacobelli, devoti theologi, de pacificando regno,“ čte se w rkp. Pražské universitní bibliotéky (III, G. 6. fol. 10 sq.)

228) Tištěno u Cochlaea str. 34 — 36.

229) Welmi znamenitý jest počet traktátův wětším dílem ještě netištěných, ježto z příčiny synody této sepsáni byli; mezi nimi jest i Husův známý Tractatus de ecclesia.

1413 powězením ze vlasti. Potom jala se wyjednávati s nimi skrze několikero dní w obydlí M. Křištana we ſaſe swato-michalské na Starém městě; M. Zdeněk byl předseda. Ale hned při textowání první sady, kterak obě strany vyjádřiti se měly, že totiž „obě strany srownávají se u wiffe o swátostech a moci církevní s věrau církwe,“ naſkytly se nesnáze neodolatelné. Nejprwé zajisté protostoval M. Paleč proti jménu „strana,“ aby o něm a o těch, kteří s ním stojí, užíváno nebylo; potom chtěl, aby slovo „církew“ postavilo se určitěji takto: „swatá Římská církew, jejižto hlawa nyní jest papež Jan XXIII., tělo pak kardinálowé.“ Po dlouhém zdráhaní podvolil se tomu konečně M. Jesenick, ale žádal zase, aby přidáno bylo, že on i se svými „chowá se k nálezům a výrokům té církwe tak, jakž na každého prawého a wérného křesťana skuší.“ Kommissi zdálo se, že i tento přídawek slušný jest a bezelstný: Paleč ale i Stanislaw protiwili se tomu wšemožně. To, řkau, jest jen auskok, jen zástěra pro swéwoli a neposlušenství. Dva dni hádali se bez prospěchu o nesnázi této; třetí den ani Paleč ani doktorové nepřišli více k roku, winic komissi ze slabosti a strannosti. Král Wáclaw ale rozhněval se proto náramně; i ssádiw wšecky čtyry professory theologie na universitě s auřadů, wypowěděl je veřejným dekretem nawždy ze vlasti.²³⁰ M. Stanislaw ze Znojma umřel brzy potom w

230) Král. patent dí o této věci: *Stanislaus et Petrus de Znoyma, Stephanus Paleč, Joh. Heliae, sacrae paginæ professores, utpote dictarum dissensionum patratores, se ab hujusmodi nostris conceptibus et mandatis absenta-runt, se super hujusmodi dissensionum materiis notabiliter partem facientes. Propter quod ipsorum notabilem malitiam, dignam animadversione, refrenare volentes, ipsos et eorum quemlibet de regno nostro et ejus pertinentiis sine spe restitutionis bannivimus etc. Chron. universit. Prag. podává tento patent i s oběrnými zprávami o vyjednávání tom celém.*

Jindřichově Hradci, kdežto pan Jan mladší ze Hradce 1413 byl se ma propújčil ochranou; Štěpan Paleč ale nesměl od té doby spátrati vlasti swé wice, teprw na Konstanckém sboru opět weřejně se zjewil.

Wypowězením čtyr čelných professorů svých utrpěla strana katolická w Praze ztrátu nenahraditelnou; a po ní w zápetí šla také ztráta jiná, neméně čitelná. Národnost německá přewládala byla na radnici Staroměstské w Praze od druhé polovice XIII stoleti až po tu dobu,²³¹ ačkoli Čechové již od wěku Karla IV čím dále tím wice si na to stěžovali. Wětšina konšelů byli Němci, tudíž neprátele husitství; nejznamenitější mezi nimi byl w posledních létech jistý Jan Örtel. Ale dne 21 října 1413 uči- 21 Oct nil král Wáclaw změnu tu, že poručil napotom nawrho- wati sobě pokaždé po 25 Češich i 25 Němcích, z nichž pak 18, totiž z každého národu po dewiti, za konšely usazovateli aneb potvrzovateli chtěl.²³² Brzy na to, dne 2 listopadu, dal na radnici stíti Jana Örtla i jakéhosi sau- 2 Nov. kenika jménem Čeňka.²³³ Wlastní příčiny, proč se obé

231) Auřad Novoměstský byl naproti tomu hned od počátku swého wice český, Malostranský pak aspoň utrakvistický. *Srun*: pojednání W. W. Tomka: „Česká a německá národnost w Praze až do začátku 15 století“ w Časop. Česk. Museum, 1845, 213 sl.

232) U Herm. v. d. Hardt. IV, 758 takto se líčí wěc ta: M. Hieronymus et J. Hus deduxerunt materiam illam cum adjutorio Bohemorum nobilium et aliorum, quod ubi 16 Teutonici fuerunt in consilio civitatis Pragensis, fuerint positi 16 Bohemi, et loco 2 Bohemorum fuerunt positi 2 Teutonici; s čímž i Staří letopisové na str. 15, 17 sauhlasí. Předce wšak prawdiwojší zdá se býti, co sme nahoře z listin podali. *Srun*: Pelzels Wenceslaus str. 622.

233) Zpráwa o stěži Oertlowě čte se w sauwěkém rkp. proboštství Krumlovského. Oertel a Čeněk byli přední mezi konšely, kteří častojmenovaného králova milce i tajemníka, M. Zdeňka z Lebauně, z neznámé příčiny dne 24

1413 stalo, nejsau nám známy; to ale nepochybně jest, že obě napomáhalo také k zemdlení katolicismu v Čechách.

Pokoj w Praze, wzdalením náčelníků obojí strany, byl na oko arci obnowen, ale nikoli do budauenosti pojištěn. Jak tehdáž wěci stály, samo wyhnanství Husovo nemohlo než napomáhati ke wzdělání a rozšíření nauky jeho. Zabraw se nejprwé pod ochranu pana Jana staršího z Austí, trávil čas svůj nejwícce na hrádku Kozím nedaleko Austí.²³⁴ W nabyté tam prázdní sepsal nemalý počet swých nejlepších knih w jazyku latinském i českém; tam zajisté powstali jeho „Tractatus de ecclesia“ se spisy proti Palečovi a Stanislawovi, tam Postilla česká i Spis o swatokupectví a mnohé jiné traktaty; z blízkého Austí psáno bylo krátké naučení křesťanské, jež k dobrému bývalých swých posluchačů dal napsati na stěnách kaply Betlemské, we kteréžto zatím oblíbený jeho učenník Hawlík zastával auřad jeho. Také dopisoval odtud pilně přátelům, zwlašť pokud ještě w Praze o urownání stran jednáno bylo; psaní jeho té doby k universitnímu rektoru M. Křištanovi z Prachatic daná mohau nad jiné slaužiti za zrcadlo jeho smýšlení a charakteru.²³⁵ Také nedali

ledna 1410 dawše w Praze zatkauti, potom dlouhé o to processy wěsti museli. Stěti jejich snad bylo ve spojení se skutkem oním nedosti známým.

234) Hrádek Kozí nestál na místě nynějšího města Tábora, (jak Sommer w topografií swé mylně udává), nýbrž od někdejšího města Austí na východ, u potoka od Cheynowa tekaucího, kde posavad mlýn Kozský jméno jeho připomíná.

235) Poněvadž psaní tato, wyjma jedno jediné, ještě netištěna zůstávají, uwedeme z nich zde místa některá. Consilium facultatis theologicae (píše Hus,) si starem ante ignem mihi preparatum, juvante Christo domino non acceptabo; et spero, quod mors prius vel me, vel duos aversos a veritate ad coelum vel ad infernum diriget, antequam eorum sententiae consentiam. Cognovi enim

sobě bránil, ani on, aby nekázal lidu z okolí často k němu 1413 se scházejicimu, ani lid, aby ho neposlachal. Dlouhé jeho pobytí w okolí nýnějšího města Táboru dalo bez pochyby přední příčinu k tomu, že i tam vzniklo nowé samostatné ohniště husitismu a w něm zárodek zwláštní sekty, jakož to z dalšího wyprawowání našeho samo se wyjewí.

Zdá se být na místě, abychom obrátili zde pozor i na Husovo snažení o vyšší wzdělání řeči a literatury české. Wlastenecký odpór jeho proti Němcům znám jest swětu celému skrze hádku o tři hlasy na universitě Pražské; spatřiti jest jej také we spisech jeho, ač tu nedoráží nikdy sám na Němce, nýbrž jen o hájení a chránění národnosti české péči jewí. Horliltě zejména proti porušení jazyka českého samého w sobě, zwláště u Pražanůw, zanedbáwaním staré jeho přesnoty a čistoty, a míchaním

ambos, quod prius vere fatebantur secundum legem Christi veritatem, sed timore percussi, in adulationem papae et in mendacium sunt conversi. — Et si ego non possum libertare veritatem per omnia, saltim nolo esse inimicus veritatis et per mortem obsistere consensui. Currat mundus, sicut deus eum permiserit currere; melius est bene mori, quam male vivere; propter mortis supplicium non est peccandum; praesentem vitam finire in gratia, est exire de miseria; qui addit scientiam, addit laborem; qui veritatem loquitur, caput sibi concutitur; qui mortem metuit, amittit gaudia vitae; super omnia vincit veritas; vincit, qui occiditur, quia ei nulla nocet adversitas, si nulla ei dominatur iniquitas; beati estis, cum maledixerint vobis homines, ait Veritas: haec sunt mea fundamenta et ferula, quibus resicitur spiritus meus, ut sit fortis contra omnes adversarios veritatis. — De infamia regis et regni, si rex erit bonus et regnicolae saltim quidam dum erunt boni, quid nobis? cum Christus per maximam viavit infamiam cum suis electis, quibus dixit: absque synagogis facient vos et morte afficiunt ex vobis, credentes se obsequium praestare deo, et eritis odio omnibus hominibus propter nomen meum, trademini a parentibus et cognatis; quod est plus, quam pati a Stanislao vel Paleč.

1413 obau jazykůw dohromady, odkudž prý pochází také dwojitosť a nedúslednost we smýšlení a w duchowní powaze lidí.²³⁶ Byl tedy co spisowatel český pilen purismu, a hledaje wázati jazyk pevnými prawidly, wynalezl také nowý spôsob prawopisu českého, jenž jednoduchostí, určitostí a dúslednosti swau tak se poraučel, že byw přijat do knih tištěných již we XVI století, od té doby až po dnes panuje bez wýminky w literatuře české.²³⁷ Spisowé jeho čeští, w počtu 15, poznávají se netoliko po slohu jadrném, žiwém a tak říkaje samorostlém, ale i po pra-

236) Wýznamná i značná jsau w ohledu tomto zwláště slova jeho we 40té kapitole wětšího Wýkladu na páteře: „Také kniežata, páni, rytieři, vládyky, měšťene — majie se postawiti, aby česká řeč nehyntula; pojmelí Čech Němkyni, aby děti ihned česky učili a nedwojili řeči; neb řeči dwojenie jest hotové záwiděnie, roztrženie, popuženie a swár. Protož svaté paměti Karel ciesař král Český přikázal jest byl Pražanom, aby swé děti česky učili, a na radném domě, jemuž německy říkají rathús, aby česky mluwili a žalowali. A wěrně, jako Neemias slyšaw, ano dietky židowské mluwie odpolu a-zotsky a neumějie židowsky, proto je mrskal a bil: též nynio hodniby byli mrskánie Pražané i jiní Čechowé, jenž mluwie odpolu česky a odpolu německy. A kloby mohl vše wypsat, co sú řeč již česká zmietli; tak že kdy prawý Čech slyší, ani jinak mluwie, nerozumie jim co mluwie. A odtud pocházie hněw, záivist, rozbroy, swárowé a české potupenie“ a t. d.

237) Latinské jeho pojednání o prawidlech prawopisu českého jest we mnohém ohledu zajimawé, ale dosavad netištěná. Wětším spisům swým přidával obyčejně předmluwy obsahu grammatického a prawopisného, wystříhaje písare, aby warowali se zvyku nejapného. (Sravn. o to jeho postillu, též oba Budějinské rkpp. a j. w.) Nicméně nepoštěstilo se mu s tím u wrstewcůw; prawopis jeho přijat jest leprw od Táborůw a po nich od českých Bratří; tito pak uwedli jej w XVI století do knih českých wůbec, ačkoli s několika nedúslednostmi, odstraněnými teprw za našeho wěku.

wopisu zvláštním. Bible celá byla sice již we XIV století 1413 přeložena do češtiny od nejmenovaného spisovatele, tuším M. Matěje z Janowa: Hus ale předsewzaw revisí celého dila, opravil ten překlad, jakož dokazují exemplárowé za jeho věku a jeho prawopisem psaní.²³⁸ Pokusil se také skládati jak písne nábožné, tak i naučné hexametry,²³⁹ oboje wšak bez vyššího nadání básnického.

W též době, když Hus musel opustiti Prahu, wzdálil se odtud také přítel jeho M. Jeronym; bezpochyby ze vlastního aumysla, chtěje netoliko uprostraniti chuti své do cestování, ale také pomáhati prawdám nowowěreckým do ciziny,²⁴⁰ ačkoli ho pro lásku k Wikleismu potkávala té měř wšude protivenství. Již dříwe byl proto musel prchnouti z Paříže i z Heidlberka; také w Budíně, na dvoře Sigmunda Uherškého krále, stihla ho byla od arcibiskupa Zbyňka r. 1410 žaloba, pro kterauž skrze arcibiskupa Ostřihomského, s wolí králowau, 14 dní u vězení držán byl. Wraceje se odtud zabawen jest i we Widni a

- 238) O M. Matěji z Janowa co překladateli bible wiz nahoře poznamenání č. 37. Dobrowský wyknuł to již dosti určitě, že Hus byl původcem *druhé* recenze překladu dotčeného. W rkp. bible české, jenž se chowá w Šafhúse we Šwejcarsku, čte se Husovo wyjádření o práci, kterauž měl při opravování jejím.
- 239) Pokusem w hexametřích českých předešel byl Husa již r. 1374 Tóma ze Štítného; wšak oběma se to dosti drsnatě wydařilo.
- 240) Aspoň slawa následující, jež Štěpan Dolanský přewor r. 1408 do svého Antiwiklefa postavil, patrně čelí proti M. Jeronymowi: Quidam insanī magistri et hominē pestiferi Wikleſtici ordinis et schismatis — post discursū peregrinarum nobis terrarum et districtuum, etiam in terris nostris Bohemiae et Moraviae aulas principum, collegia et cathedras sacerdotum, scholas studentium, promiscui sexus popularem tumultum fidelium — tuba ipsorum ululans et pestifera — replevit. (Pez. Thesaur. Anecdot. l. c. pag. 157 sq.)

1413 zkaušen tam, na žádost university, od officiala biskupství Pasowského, zdali prawowěrným jest; byw přinucen slíbiti, že z města newyjde, pokud se neočistí z podezření kacířství, dal se předce na autěk, co nejdříve mohl (na počátku září 1410,) a pak omļauval se tím, že s ním ne-nakládáno podlé práva, ale jen pauhým násilím.²⁴¹ Na poslední takowau wětší cestu wydal se r. 1413 do Polska i do Rus, k žádosti prý krále Wladisława i welikého knížete Witolda. Na královském dwoře w Krakowě jewil se brzy co šlechtic, brzy co učenec, a spůsobil za několik dnů swého tam pobytu wětší pobauření myslí we knězstwu i w obecném lidu, nežli od paměti lidské bylo wídáno.²⁴² Potom doprovodiw welikého knížete Witolda do Litwy a do Rus, dal zvláště minoritům Wytep-ským weliké pohoršení tím, že vyhlásíw tamější prawo-slavné Rusy za dobré křesťany, nawštěwował církwe i

241) „Violenter arrestatus fui, nec quicquam mecum juridice, sed violenter actum est; nec habebant quidquam jurisdictionis super me, quia de alia eram dioecesi.“ — „Nec furtive, nec contumaciter recessi, sed violentiam mihi ab eis infligendam exspectare non volui, prout nec tenebar, nec debui,“ — tak se pronesl o tom později w Konstancii sám (ap. Hardt, IV, 638).

242) Albrecht biskup Krakowský psal o něm dne 2 dubna 1413 k Wáclawovi patriarchowi Antiochenškému: Venit huc personaliter, et prima die barbatus apparuit, secunda vero imberbis stolatus, tunica rubra et caputio foderato, pellibus griseis, se gloriosum ostendebat, coram ipso rege, regina, principum, baronum ac procerum frequentia. Qui tamen licet hic paucis diebus moraretur, majores in clero et populo fecit commotiones, quam suere factae a memoria hominum in dioecesi ista etc. — Terra nostra (píše biskup dále ne bez aušklebku) ad semen suum videtur esse arida capiendum et fructum afferendum, eo quod simplex plebicula tanti philosophi dogmata comprehendere non valet, et multo minus terrae Lituanorum et Rusiae etc. (Odpór mezi oběma sadami jest tuším na běžně.)

zachowával obřady jejich; a téhož dopustil se také w Ples- 1413 kowě, nic nedbaje napomínání a wýstrah biskupa Wilenského. Kníže Witold zdá se, že radil se s ním právě o záležitostech obou církví nesworných; a wšak určitější zprávy o wěci této nás nedošly.²⁴³

Důvěrná přízeň a obchod mezi národem Českým i Polským zdá se že na počátku XV století wůbec dosáhly stupně ani dříve ani později newídáného. Drahný počet Čechů stěhovali se do Powislí, hledajíce tam lepšího pro sebe opatření, a nemálo Poláků bydlívalo w Praze, zvláště za příčinou oswěty a umění. Jazyk český stával se již iž netoliko jazykem dworským u Jagjelowců, ale i jazykem oswěty u Slowanstwa církwe latinské wůbec, leč že počatý w Čechách Husitismus popuzoval duchovenstvo w Polsku, w Uhřích i w Chorwatsku, že záhy na pozoru se měwše, bránili od té doby wšemu, co českého bylo, we vlastech swých.²⁴⁴ Jak hojně a žiwé přízně požívali Poláci u obecného lidu w Čechách, ukázalo se zvláště we známé weliké jejich wálce s křižowníky Německými w Prusích r. 1410. Za příčinu křižowníků těch byl se král Wáclaw tehdaž zpětil proti dávnému pří-

243) *Srun.* data tištěná ap. v. d. Hardt, IV, 643, 677—79 etc.

244) O diplomatickém užívání jazyka českého w Polště i w Litvě hodné byloby předsezwziti skaumaní místnější; poslední jeho šlepěje byly časté bohemisowání w tamějších listinách až do XVII století. *Srun.* Časopis Česk. Muzeum 1830, str. 293 sl. 1831, 280 sl. Zvláště diviti jest se zjewnému čestění ku př. we sněmu Wilenském ode dne 19 června 1563, jak se čte we Statutu Litewském 1841 na str. 528 a sl. i w litewsko-ruských zápisech, jež Muchanow podává we Zborníku swém (1836) ze XVI století. Čeština kwetla zvláště na dvoře krále Wladisława Jagjela i synův jeho. Mezi Jihoslowany počal byl Dominicus de Zagrabia kázati husitství hned r. 1413, ale wězením připraven jest k tomu, že odvolal zase.

1413 teli swému Wladislawu Jagjelowi, an rozsudku Wáclawowu mezi ním a řádem Pruským obvyknauti nechtěl. Wáclaw ujáv se řádu, zawázal se jemu ku pomoci: přece ale wětšina poddaných jeho samoděk spěchali pomáhat Polákům, a jest-li pozdějším letopiscům věřiti, wálečníci čeští, Jan Sokol z Lamberka, Jan Žižka z Trocnowa i jiní, byli nemelá příčina, že rozhodná bitva u Tannenberka dne 15 čerwence 1410 měla konec pro Prašáky tak nešťastný a krvavý. Král Wáclaw wolal proto wšecky poddané swé do zbraně, a mluvil ještě na počátku měsíce září o aumyslu swém, bránití nowému „wpadu Tatarskému“ osobně v čele vojska swého:²⁴⁵ ale Wladislaw zmářil hlas jeho, uměv ubezpečiti Čechy i Morawany, že od něho neměli čeho se obávati. Proto musel král Sigmund ještě 2 prosince 1411 doléhati na bratra swého, aby powołał wšecky Čechy, Morawany i Slezáky ze služby krále Polského a potrestal přísně, kdokoli neposlušným se ukáže.²⁴⁶ Wědouce, že také Hus v těchto létech dopisoval králi Polskému,²⁴⁷ a uvažujíce, jak snažně brzy potom pánowé Polští reformatora českého se ujímali, nemůžeme nedomyšleti se, že i husitství na počátku swém přispělo k utužení přátelského mezi Čechy a Poláky swazku.

- 245)** Rozepsaltě dne 4 září 1410 saém zemský ke dni 14 Sept. „pro tractando, — qualiter saevissimis Tartaris et ipsorum adhaerentibus, qui regna et terras nostras, imo et dominia vestra, nituntur manu tyrannica invadere, obviare realiter valeamus;“ — a děkował ještě 17 září Jindřichovi z Rosenberka, „quod ad eorundem infidelium et paganorum ferocitatem conculcandam nobiscum profici sciri derevisti“ etc. (Orig. w archivu Třebonském.)
- 246)** J. Aschbach, *Geschichte Kaiser Sigmunds*, Bd. I, str. 426—29.
- 247)** Psaní Husovo ku králi Polskému r. 1412 in die Barnabae dané (de molitia cleri), čte se w rkp. 4902 c. k. dworské bibliotékě we Wídni.

Zdá se, že Hus r. 1413 několikrát na zapřenau do 1413 Prahy se wrátiw, uhnul se pokaždě zase, jak mile přítomnost jeho prozrazena byla. Chtěje přátelům svým býti wice na blízku, po smrti pana Jana z Austi přijal pozvání králova milce, panu Jindřicha z Lažan, a bydlil napotom na znamenitém hradě Krakowci w Rakownicku.²⁴⁸ „Tu jsa, wyjízděl do městeček, do wsí kázat, a zwlaště kde zwěděl poswicení neb který sňatek, tam jel; a kudyž se koliwék obrátil, tam po něm lidé w zástupích šli a jeli a na wozích se se všech stran k němu wezli.“²⁴⁹ Takž i samo wyhnanství napomáhalo k rozšíření nauky jeho po krajích země České.

Na newalném sboru, jejž držel papež Jan XXIII w Římě na počátku r. 1413, odsauzeno 45 článkůw Wiklefových opět bullau wydanau dne 2 února, kterauž potom Čechowé stíhali kritikau krátkau sice, ale tím pernější.²⁵⁰ Dne 30 října 1413 pak umluwil se král Sigmund we wsi

- 248) Hrad Krakowec dostal se byl p. Jindřichovi z Lažan, přijmím Leflowi, (předku nynějších swob. pánuw Bechyní z Lažan), po p. Jirowi z Roztok a synu jeho Petrowi (viz Archiv český I, 166 etc.); na pány Krakowské z Kolowrat přešel teprw r. 1443. Žeby Hus za wyhnanství swého byl se zdržoval w Husinci (apud vil-lam, unde sibi origo fuit ac cognomen, permittente loci domino,) — ta zpráwa náleží do nesčíslného počtu omylůw u Aeneáše Sylvia, do jejichž podrobného wywarcování zabírat se nemůžeme. „Loci dominus“ w Husinci byl král sám; ten zajisté, kterého jím býti kladau, královský milec Mikuláš z Písného čili z Husi, byl jen do žiwota swého jmenován za purkrabí královského hradu Husi, ku kterémuž také polovice městečka Husince náležela, jakož sme již nahoře (pozn. 60) podotkli.
- 249) Starí letopisové na str. 29 (doslavně).

- 250) Bulla ta tištěna jest u Raynaldiho k r. 1413 §. 1 a sl. Kritika její čte se w několika rkpp. pod jménem M. Husa, jenž ale jak známo zapíral, že prý ne on ale M. Jan z Jesenice ji sepsal.

1413 Vigludu nedaleko Lodi s plnomocnšky papežowými o swo-lání wšeobecného walného sboru církewního ke dni 1 li-stopadu 1414 do města Konstancie na jezete Potamském. Wyprawiw ihned listy zwaci do celého křesťanstwa we jménu swém, nawedl také Jana XXIII, wždy ještě wáha-jícího, konečně w osobni s nim schůzce w Lodi, že i on stwrdiw bullu zwaci ode dne 9 prosince 1413, slíbil také **1414** přijiti do Konstancie osobně. Když ale s takowau opraw-dowostí jal se pečowati Sigmund, aby wšeobecně žádanau jednotu a oprawu církwe uwedl we skutek, nemohly také české církewní rozbroje minauti se s pozorem a rozhod-nutím, zvláště že i ony zakládaly se w nedočkawosti oné oprawy. Sigmund jal se wyjednáwati o tom s M. Husem upřímo, a žádaje na něm, aby dostavil se w Konstancii osobně, sliboval mu nejen bezpečný průvod, ale i pomoc swau, aby wěc jeho došla tam žádaucího konce. Wyje-dnáwaní takowé dalo se skrze dva královské dwořany, Jindřicha Lefla z Lažan, a Mikše Diwůčka z Jemništ, oba Husovy přátely. On pak bez meškání osvědčil se, že hotow jest zachowati se w tom dle králowy wůle. Aumysl ten dal nejen nowý směr životu jeho, ale založil také nowau řadu dějinnau w Čechách wůbec.

ČLÁNEK ČTWRTÝ.

M. JAN HUS A SBOR KONSTANSKÝ.

Sbor a jeho aučely; zásluhy při něm krále Sigmundowy. Husovy přípravy a jízda do Konstancie; jeho tam protivníci a uwěznění. Papež Jan XXIII. Krále Sigmundův první výstup v Konstancii. Pře Husova. Počátek rozdávání pod obojí v Čechách. Jan XXIII utíká z Konstancie. M. Jeronym Prašský v okovech tam přiveden. Přimluwy za Husa i trojí jeho slyšení. Krále Sigmundův saud o něm. Sbor zapovídá přijímaní pod obojí spásobou. Neprospěšné naléhaní na Husa, aby odvolal. Odsazení a upálení jeho.

(R. 1414 — 1415)

Wšeobecné koncilium čili sbor církve w městě Kon- 1414
stancii (Kostnici) byl mezi všemi sbory we středověkosti ten nejwahnější a nejslawnější, a co do důležitosti působení swého také jistě jeden z nejznamenitějších a nejpatrnějších. Nikdy newídán pohromadě tak drahný počet otců církevních se všech končin světa, a nikdy nesešlo se tolik knížat a pánuw světských, aby nádherau swau powýsili slávu jejich.²⁵¹ I činiwše oboji dohromady první

251) Počítalo se w Kónstancii, kromě Římského krále a pa-
peže, 30 kardinálůw, 4 patriarchowé, 33 arcibiskupuw,
150 biskupuw, několik set jiných prelatuw, doktoruw
a t. d. Dále přítomni byli osobně 4 kurfürstowé, 24
wévod a knížat, 78 hrabat, 676 pánuw a šlechticuw
ze všech zemí; aniž byl tuším kde který panownik

1414 w nowějším dějinstu známý walný sjezd knížat, zasedli k saudu nad papeži, panownšky a národy, rozhodujíce w poslední instanci rozepře, jimiž křesťanstwo w rozličných zemích rozbauřeno a tytýž i do krvavých půtek zawedeno bylo. Obraz auplný, jadrný a žiwý wšech jednání tohoto sboru, též i wšech poměrůw, do kterých se vkládal, naskytowalby nejen wěrné zrcadlo weškerého žiwota onoho wěku, ale i důležité přezwědy o duchu a powaze, o wznešenosti i podlosti, o sporu božství a zwířectví we přírodě lidské wubec. Nám wšak uloženo jest probírat zde jen jednu stránku obrazu tohoto, která wstahuje se k dějinám českým; ta pak jest arci jedna z nejdůležitějších a nejzajímavějších.

Hlawní aučelové sboru Konstanského byli: 1) ujednocení církve, zrušením trojice papežův; 2) oprava církve we hlawě i w audech; 3) potlačení nauky Wiklesowy a Husovy, ježto podrývala celau saustawu hierarchie křesťanské. Nám uvažowati jest působení sboru se zvláštěm ohledem na tretí tento článek. Prawda jest sice, že i Hus učením swým směřoval vlastně jen k opravě církve we hlawě i w audech: rozdíl ale mezi snažením jeho a sborowým jewil se jak w základě swém, tak i we spůsobu provedení, w mře a důrazu. Sbor držel se základu pozitivného, spoléhaje na uznau od starodáwna nejwyšší autoritu církve, co celku, jemužto w učení a wše křesťanské každý osobní smysl naprosto podrobiti se má: Hus naproti tomu nastaupiw cestu rozumu, osobowal sobě naproti oné autoritě práwo swobodného skaumání a po-

teré samowládné město neb korporace w celém katolictwu, ježto by neměli swých poslů w Konstancii; počet pak komonstwa i promyslníkůw a promyslnic rozličného druhu byl tak náramný, že prý sotva kdy méně 50,000 přespolních osob obojího pohlaví w Konstancii se nacházelo.

suzování. Dle zdání shromážděných otcův měla oprawa 1414 církve býti samorostlým plodem jejím: Hus ale chtěl ji do ní wšípiti podlé jisté idey, totiž dle wzoru prwotního křesťanstwa, w církevním ohledu ještě nedosti wzdělaného. Co tedy onino shůry zwolna, poważliwě a s ušetřením všech poměrů i okolnosti we skutek teprw uwesti zamýšleli, to již tento zdola autokem bujarým bez ohledu i bez rozpaků provoditi se byl jal. Při hojení uznaných od obojí strany neduhů w austrojí církve chtěli onino, aby každý aud její pečliwě chráněn a zachowán byl: tento pokusil se o ně, jak se dí, „skoč oko nebo zub.“ Ať řekneme slowy nowowěkými: sbor počínal sobě po monarchicko-aristokraticku a konservativně, Hus po demokraticku, radikalně a revolučně. U nepředpojatého saudce nemůže býti ani pochyby, která z obau těchto cest bylaby celému křesťanstwu prospěšnejší a witanější: nešťastný osud ale chtěl tomu, že otcové, jakkoli se snažili, nikdy jak náleží do skutku a k cíli dostati se nemohli; tím pak lišili se jediného zdárného prostředku, jímžby byli překazili působení odpůrce svého.

Největší zásluhy o sbor Konstanský získal sobě bezesnadu král Sigmund. Kdyby on s takowau opatrností a setrvalostí byl se nestaral, sbor i sotva kdy bylby se sešel, i jistě bylby neměl tak prospěšných aučinkůw. Nelze sice zapírat, že Sigmund duchem svým nikoli nad obyčejnau míru newyníkal; vyšších darůw panownických, i těch, kterými otec jeho byl slynl, nedostávalo se jemu právě jako bratru jeho Wáclawovi: ale předčil tohoto smělosti, odwahau i přičinlivostí, a rytířským napnutím cítu podobal se tytýž poněkud i dědovi swému; také měl nejen tolik rozumu, aby pochopil důležitost powolání swého, co Římský král, ohledem na nerády do církve wniklé, ale i tolik srdce, aby nedbaje všech menších potřeb, obětował se powolání tomu, s celau duší a ne bez obezřelosti. Sbor

1414 pak Konstanský skví se co prawy wrch slawy a aučin-nosti w dějinách jeho dlauhého i wšelikými pohromami zmítaného žiwobytí.

Také Sigmund to byl, jakož smc již podotkli, jenž prwni pobídnl M. Jana Husa, by k uklizení sporu církevního a k očistění powěsti národu Českého jel také do Konstancie, podáwaje mu tam swau ochranu i bezpečný průvod. Hus nebyl ten, kterýby mohl byl odolati wyzwání takowemu; i příknuw na místě a bez wýminky jízdu swau, nemeškal činiti polřebné k ní příprawy.

Přede wším měl na péči, aby hned z domowa přinesl přízniwé rozhodnutí otázky, prawowěrcemli jest, nebo ka-círem? Zwědew že arcibiskup Kunrat swolal knězstwo diecese swé do Prahy ke sboru na den 27 srpna 1414,

26 šel tam také. Již den před tím, 26 srpna, oznamoval Aug. listy na weřejných místech přibitými w jazyku latinském, českém i německém, že hotow jest státi před arcibiskupem i před sborem a odpovídati z wíry swé, i budeli we bludu posližen, utrpěti za to náležitau pokutu; pročež wyzýval každého, kdokoli jej z kacírství winiti chce, aby žalobu swau tam přednesl we spůsobě práwa. Když ale na-

27 zejší s přáty swými M. Janem z Jesenice, Šimonem z Tiš-Aug. nowic, Prokopem Plzenským, Janem z Přibrami a jinými přišed, do arcibiskupowa dworu puštěn býti žádal, mar-šalek arcibiskupuw, rytíř Oldřich Šwáb ze Šwabenic, od- byl ho u wchodu tím, že důstojné shromáždění, jednajíc prý o rozkazu královském, nesmí rušeno býti. Lépe zda- řilo se mu u papežowa inquisitora w Čechách, Mikuláše biskupa Nazaretského, an se nezpěčował we znamení společnosti u královského mincmistra Petra Zmrzlíka ze

30 Swojšína ²⁵²⁾ dne 30 srpna nejen na hlas wyznati, že M. Aug.

252) Jakož z weřejného zápisu notárowa (in Opp. Huss. I, p. 34) wswitá, byli tehdej pětominí w domě p. Zmrz-

Jana Husa zná i o žádné wině kacířské do něho newí, 1414 ale také wydati písemné o tom wyswědčení.²⁵³ K žádosti Husowě potom někteří páni čeští ptali se arcibiskupa Kunrata na wěrejném místě, aby seznal, winili mistra z jakého kacírství? an to zapřel, dokládaje, že M. Hus nemá činiti s ním, ale s papežem. O všech těchto skutečných zjednal sobě Hus dostatečná wyswědčení, a psal o tom také dne 1 září králi Sigmundowi, děkuje spolu za 1 Sept. milost královskou jemu prokázanou, a prose o to jediné, aby v Konstancii nebyl sauzen podtají, ale aby u wěrejném slyšení skaumán jsa mohl tam wyložiti pokojně a bez překážky učení swé; doložil, že sice wí, jak těžké ho čeká protiwenství od nepřátel, ale že hotov jest, budeli potřebí, podniknouti také smrt za uznanou prawdu.²⁵⁴

likowě (nyní Štupartském, na Starém městě pod č. 647) páni Wilém z Wartenberka i ze Zwířetic a syn jeho Petr, Hlawác z Ronowa i Wáclaw ze Lnář, a rytíři Oneš z Měkovic král. purkrabí na Lichtenburce, Ctibor z Bohdánče, Wilém z Daupowa i j. w.

- 253) *Slowa jeho jsau: Ego multis et pluribus vicibus M. Joanni Hus conversatus sum, secum comedendo et bibendo, et sermonibus suis saepe interfui, ac collationes plures de diversis sacrae scripturae materiis faciendo, numquam aliquem in ipso inventi errorem vel haeresim, sed in omnibus verbis et operibus suis ipsum semper verum et catholicum hominem reperi.* (*Opp. Huss. I, 39.*)
- 254) Nebude od wěci uwesti zde některá znamenitější místa ze psaní tohoto ještě vůbec neznámého: *Vestrae benignitatis favorem, quo me pauperculum gratiosissime respicit, toto cordis revolvens animo, non quovis modo sufficio respondere, sed obligor omnipotentis domini, qui quemlibet digne remunerat, pro Vestrae Majestatis regiae felici regimine misericordiam implorare. Nuper per Stephanum Harnsmeister Vrae Serenitati direxeram responsum, quia juxta relationem D. Henrici Lefl de Lažan, juxta Maj. Vrae vota, intendo humiliiter collum subjicere, et sub protectionis Vestrae salvo conductu in proximo Constantiensi concilio praestante altissimo domino com-*

1414 Jak dluho Hus tento posledníkrát se w Praze zdržoval, není nám známo; kněží newšimuli sobě přítomnosti jeho, an ze skromnosti nekázal více veřejně. Král Wáclaw, královna Sofie i celý dwůr královský chýlili se nyní více nežli kdy k učení jeho: proto tím více diwiti se jest, že o jejich zachowání se k němu v této době nezůstala nám pamět nižádná. Jen to wědomo jest, že oba bratří králowé, Wáclaw i Sigmund, poručili jej do ochrany třem pánum českým, ježto starati se měli o bezpečnost osoby jeho jak na cestě do Konstancie, tak i v sboru samém. Přední mezi nimi byl pan Jan ze Chlumu, příjmí Kepka, z rodu slavných později hrabat Slavatův;²⁵⁵ druhý byl pan Wáclaw z Dubé a na Leštně, synowec někdy nejvyššího sudího pana Ondřeje z Dubé, ed

parere. — Vram Maj. deprecor, supplicando humiliiter in domino, — quatenus erga mei personam sic gratiam suam dignaretur extendere, ut in pace veniens, in ipso generali concilio valeam fidem, quam teneo, publice profiteri. Nam sicut nihil in occulto docui, — sic opto non in secreto, sed in publica audience audiri, examinari, praedicare et omnia, quotquot arguere voluerint, juvante spiritu domini respondere. Nec spero verebor confiteri Christum dominum et pro ejus lege verissima, si oportuerit, mortem pati. — Consolatus denique sum de his, quae mobilis et strenuus D. Mikeš Diwoký, Vrač Maj. nuntius praeclarus, retulit, quod tam pie et intente mei Vra Celsitudo gerit memoriam, volens ad finem laudabilem factum meum deducere; quod et faciet, ad honorem et gloriam regis regum. Scripsi manu mea in die S. Aegidii etc. (Rkp. cis. kr. dworské bibliotékы, Nr. 5097, fol. 96).

255) Děd jeho Diwiš ze Chlumu r. 1360 měl syny Diwiše, Wiléma, Ješka, Mstislava i Slavatu; Ješkovi pak synowé byli: Jan tento příjmí Kepka, pak Wilém, Beneš a Diwiš, kteřížto dědictví své, t. hrady Chlum a Košumberk we Chrudimsku, twrze Smrčany, Podmokly, Okřesanec, Radoňov a Podhořany, městečka Luže a Jenikow, též asi 30 vesnic, teprw r. 1417 mezi sebou

nás často jmenovaného;²⁵⁶ třetí pan Jindřich ze Chlumu **1414** na Lacemboku, řečený tudiž zprosta pan Lacembok. Nicméně konal Hus tu cestu na svůj vlastní, nikoli na královský neb zemský groš; přispěno mu jen dobrowolnými pomůckami od přátel a ctitelů, a wšak v takové hojnosti, jak si jen sám přáti mohl.

Také Husovi nepřátelé, většina-to duchovenstva českého, byli pilni věci své. Wyzwání zajisté byvše od Husa, by přednesli žaloby své sboru, nemeškali připravovati, čehokoli k zavedení a k ličení pře proti němu potřebí bylo. Kdokoli proti novému kacíři jaké svědec-tví dáti uměl, byl wolán, pod přísažu wzat a wýpověd zapsána do protokolu, na jehožto základě žaloba dítí se měla. Přičiněním přátelským obdržel Hus ještě za svého na hradě Krakowci pobytu přípis protokolu onoho, i měl ještě kdy napsati své odpory a poznamenání proti němu.²⁵⁷ Na zaprawení autrat při nastávajícím wedení pře uložilo sobě duchovenstvo české i morawské zvláštní daň, jejížto celý výnos odewzdán byl Janovi Železnému, biskupovi Litomyšlskému, beraucímu se osobně do Konstancie. S ním pak jeli tam také páni Póta z Častolovic, Petr Konopištský ze Šternberka, Albrecht z Rabšteina,

rozdělili. Hrabata Slawatowé pocházeli od druhého bratra Wiléma († 1434), jemužto hrad Košumberk byl za dědictví se dostal. Mimochodem buď podotčeno, že všecky zprávy o rodu tomto v Balbinových Miscellaneách tištěné, pokud přes konec XV století zabíhají, naprosto smyšlené jsou.

- 256) Páni Jan z Chlumu a Wáclaw z Dubé bojowali r. 1413 na straně Sigmundowě proti Benáčkanům; wracujíce se r. 1414 do Čech, obdrželi od Sigmunda nařízení nahoře dotčené.
- 257) Jsou to tak řečené *Depositiones testium*, od nás již často připomenuté, v jednom rkp. českého Museum, a ještě auplněji v rkp. Gersdorfské bibliotékě v Budišině.

1414 Rubin z Risenburka, M. Štěpan Paleč a ještě jiní tři doktorové theologie z Čech.

Den před odjezdem svým s hradu Krakowce laučil 100ct. se Hus se všemi posluchači a přáteli svými w Čechách psaním srdečným. Byl sobě (prý) žádal i umínil, kázati jim ještě před swau jízdou do Konstancie, maje zejména jim oznámiti kříwé žaloby a swědectví, ježto proti němu wedeny býti mají, a jež má wšecky popsány, aby, budeli w Konstancii odsauzen, nelekali se, wědauce napřed, z jakých přičin a důvodůw se to stane. Nyní ale že již sotva kdy je uhlédá; neb již že wyprawil se na cestu, ačkoli ještě bez klejtu,²⁵⁸ mezi nepřáty swé, jichžto počet že jest wětší, nežli někdy proti Kristu wykupiteli; a mezi nimi že vlastní krajané jsau nejhorší. Wšak že doufá k swému spasiteli, že skrze swé zaslibení a jejich wěrnau modlitbu dá mu maudrost a statečnost ducha swatého, aby nemohli uchýliti jeho na kříwau cestu. „Protož (d), milí bratří a milé sestry! modlete se snažně, ať mi ráčí pán bůh dátí setrvání a ostříci mě od poskvrnění; a jestli k jeho chwále a k našemu prospěchu má smrt, ať mi ji ráčí dátí beze strachu zlého podstupiti; pakli jest k našemu lepšímu, aby mě wám ráčil nawráliti, i tam i zase weda bez poskvrny, abychom ještě spolu w jeho zákoně se poučili, Antikristových sítí něco porušili a budaucím bratřím po sobě dobrý příklad ostavili“ a t. d. Tutež dobu oznámil nejmilejšímu swému žákovi Martinovi

258) W překladu latinském psaní tohoto (Opp. Huss. I, 72 b) praví se na tom místě zrowna naopak: „Ego proficiscar nunc cum literis publicæ fidei a rege mihi datis ad multos et magnos inimicos meos.“ Musímeš wůbec poznamenati, že psaní od Husa původně česky vydaná, ježto w XVI století do latiny přeložena jsau, neznámému překladateli velmi špatně se wydařila, mluvice netoliko časté nesmysly, ale nezřídka také opak toho, co Hus říci chtěl.

swau poslední wúli we psaní zawřeném, jehož nemělo se 1414 otewřítí dříwe, nežby došla auplná jistota o jeho smrti.

Dne 11 října nastoupil konečně cestu, maje w prů- 110ct. wodu swém pány Wáclava z Dubé a Jana ze Chlumu, pak mistra Jana Kardinála z Reinšteina, Petra z Mladenovic²⁵⁹ a jiné Čechy, ačkoli slíbeného dávno průvodčího listu od krále Římského ještě byl neobdržel; spoléhal na slovo králowo, na ochranu pánův jej sprowadících, a konečně na bezpečenství všech ke sboru jedaucích, ježto pojištěno bylo we jménu říše i církve Římské we psaných swolávacích od císaře i od papeže. Byw pak wšude w Němcích, ač ne po přátelsku, alespoň pokojně a tyž i wlidně přijat, nabyl brzy přesvědčení, že králova klejtu na cestě ani nepotřeboval. Neobyčejná pozornost, ktereauž lid, třebas jen ze zwědawosti, k němu obracel, překwapovala ho, an právě tu powahu měl do sebe, že dychtil zwláště po lásce u obecného lidu. Kdekoli se bawil, nezachowáváno interdiktu na žádném místě, lid pak wšude se sbíhal, podívat se na muže slawného, ba i kněží mnozí přijímali ho laskavě u sebe; w Normberku pak, kdežto jeho přichod od kupcův ohlášen byl, stal se wjezd jeho u welikém dawu diwákův dne 19 října. 190ct. Uslyšew z ust mnoha kněží, měšťanův a učených lidí, že

259) M. Jan Kardinál byl tehdáž spolu farářem w Janovicích, městečku náležitém p. Janovi ze Chlumu, a Petr z Mladenovic, tehdáž ještě bakalář, slaužil témuž pánowi co písar. Mladenovic sepsal dwojí vyprawowání o M. Husovi w Konstancii, jedno kratší a již wúbec známé, druhé obširné a hojnými listinami dolíčené, nacházející se w sauwém rkp. Česk. Museum a dosavad vlastně netištěné; neboť „Historia de actis“ etc., která stoji w čele sebraných Opp. Hussi I, 1—37, podává nám spis Mladenovicův od kohosi w XVI století svobodně předělaný, se mnohými interpelacemi a ještě hojnějšími zatajenimi. My w důležitějších příčinách wšude vlastní slova Mladenovicowa uwozujeme.

1414 sobě již dávno přáli, rozmlauwati s ním, podvolil se k tomu sice, ale do tajných rozmluw nechtěl nikoli se dátí. Z Normberka jel pan Wáclaw z Dubé za králem na Reyn pro slibený průvodčí list, Hus pak bral se s panem Chlumem upřímo ku Konstancii.²⁶⁰ Na té cestě předcházel ho jeden biskup Německý o celý den, i dával wšude lidu před ním wýstrahu; to ale právě bylo pohnútkou, že tím pozorněji očekáwawše příští muže neobyčejného, hrnuli se mu wstří, kamkoli přicházel. I tu honosil se Hus, že získal pochwały u všech, s kterými ustně sám
3 Nov. mluwil. Když dne 3 listopadu bližil se ku Konstancii, množství zwědawého lidu wysulo se z města jemu wstří, a sprowázeli ho w nemalem dawu do hospody, kterau obdržel w ulici Pawlowě u wdowy řečené Fida. Teprw
5 Nov. 5 listopadu přinesl pan Wáclaw z Dubé do Konstancie průvodčí list we Špiru dne 18 října daný,²⁶¹ kterýmž

260) Za příklad, jak nezprávně i latinská psaní Husova wydána jsau, slauží zde následující místo ze psaní dne 20 října w Normberce daného: *Rex (Sigismundus) est in Reno (ed. in Regno), quem sequitur D. Wenc. de Lestna, et nos directe pergimus Constantiam, ad quam approxinuat papa Joannes. Iudicamus enim, quod esset inutile sequi regem forte per 60 millaria et reverti ad Constantiam. (Edit. JUDICAMUS ENIM, QUOD SEQUATUR REGEM FORTE PER 60 MILLARIA ET REVERTATUR CONSTANTIAM.)*

261) Že list daný we Špiru dne 18 října nemohl již dne 20 října w Normberce dodán býti, rozuměloby se samo sebau ze wzdálenosti obau míst a z tehdejšího spůsobu cestování, třebasbychom ani neměli slow Husových dne 4 listopadu z Konstancie o tom psaných: *stamus in Constantia, in platea prope papæ hospitium, et venimus sine salvo conductu.* O dva dni později, 6 listopadu, když wrátiwší se od Sigmunda pan Wáclaw již byl onen list přinesl, psal Hus: *De quo (rege Sigismundo) mihi nuntiavit D. de Lesčna, quod valde fuit gavisus, quando ipse nobilis D. Wenceslaus dixit sibi, quod equito directe ad Constantiam sine salvo conductu.* Neprávě wykládá se to na list průvodčí papežský, an takový ani žádati

Sigmund M. Husa ke sboru jedauchího spůsobem w tako- 1414
wýchto listinách obyčejným w ochranu swau a sw. římské
říše přijaw, přikazoval wšem říšským poddaným, aby
wlídne k němu se majice, nechali jej w pokoji a bez
překážky jiti i wraceti se.

Mezitím Konstancie již počala byla hemžiti se hosty
wšelikého stawu a řádu z blízka i z daleka. Papež Jan
XXIII byl tam wjel slavně již dne 28 října s dewíti 280ct.
kardinály, mnohými arcibiskupy i biskupy a s celým dwo-
rem svým. Kormutliwé tušení podjalo duši jeho, když
ponejprw uzřel město, we kterémžto wšecka jeho nád-
hera i sláwa zaniknauti měla. Starostí saužen jsa, již
chtěl odwolati wše co pro Konstancii byl učinil, a sezvati
sbor do některého města italského: ale kardinálowé pře-
kazili aumyslu jeho. Poněvadž pak dle zdání jeho sbor
Konstanský měl poważowán býti za pauhé prodlaužení
Pisanského, a aukol jeho jen w tom se zakládati, že
trojice papežůw odstraní se konečným ssazením obau jeho
saupeřůw, a oprawa církwe dosažena bude zatracením i
wykořeněním Wiklefowa i Husowa kacírství: kojil se
wždy ještě nadějí, že se mu podaří bez poklésky řídit
sbor po wůli swé a rozpustiti opět co nejdříwe, jakkoli
často počal teskliv býti, wida přísnau oprawdowost otců
církevních. Slawné otewření sboru mělo se státi dne 1
listopadu, on ale odložil je nejprw ke dni 3, potom opět
k 5 listopadu; prawí se, že k otewření tomu čekal zwlaště

ani dáwati w obyčejí nebylo. Slowa w témže psaní:
„Veni sibi salvo conductu papae ad Constantiam“ jsau
patrně jen chybně čtena i psána, na místě „Veni sine
salvo conducto ipse (t. j. sám, samoděk) ad Constan-
tiam.“ Widěti jest, kterak Hus pokládal to sobě za ne-
malau zásluhu, že newáhal wydati se na cestu, ani ne-
dočkaw psaní průvodčího.

1414 na příšti M. Husa,²⁶² jehožto při chtěl prý před jinými
vzít do vyjednávání.

4 Nov. Hned nazejíří po Husově příjezdu, dne 4 listopadu, šli páni Jan Chlum a Jindřich Lacembok ku papeži, oznámit jemu přítomnost jeho a prosit o potřebnou ochranu. Slíbili, že nedá v ničem ukřivditi Husovi ani nepokojiti jeho, třebasby prý jemu i vlastního bratra byl zabil; interdiktu ale nař vydaného zrušiti nechtěl: „jakžbych to mohl?“ dí, „wždyť wašinci sami jsou na odpor!“ Slyšel ale, že král Sigmund wzał M. Husa pod ochranu swau, umínil hned odročiti proces jeho, aby rychlým w této wěci důrazem nepopudil snad krále. Pan Jindřich Lacembok odjel tedy ještě téhož dne ke dworu královu do Cáč, daw mistrowi tu radu, aby chowaje se tiše, do příjezdu králova ničeho we swé wěci před se nebral.

9 Nov. Teprw dne 9 listopadu přišli, od papeže a kardinálů poslaní, saudce síně papežowy s biskupem Konstanským do Husova přibytku, oznámit jemu, že ohledem na prosby mnohokrát opětované²⁶³ zdvižena jest na čas klatba papežowa nad ním, pročež že mu wolno jest choditi po městě a po kostelích; jen u velikých slavností církevních aby pro uwarowání wšeliké nelibosti přítomna se nečinil. Hus wšak neužiwaw dowolení takového, zůstával wždy doma, i připravoval řeči wšeliké, jež před sborem přednášeti zamýšlel.

262) *Herm. von der Hardt*, IV, p. 11: Dilato in tertium Novembris concilio, nondum visus Hussus, a tertio in quintum deferri sua mora suasisse videbitur etc.

263) Powážimeli wšak, že za přísným a dásledným zachowáním interdiktu w Konstancii, pokud Hus se tam zdržoval, nebylaby ovšem žádná služba boží konati se mohla, snadno se přesvědčíme, že showiwání takové mělo i jiné přičiny, nežli pauhau ochotnost ku prosbám českým.

Podnikawejšími nežli Hus, ukázali se w těchto dnech 1414 nepřátele jeho. Nejhorliwější mezi nimi byl někdejší farář u sw. Wojtěcha w Praze, Michal z Německého Brodu, jenž nedávno powyšen byw od papeže k důležitému auřadu prokuratora „de causis fidei,“ proto hned od té doby obyčejně Michalem de Causis, u Čechů někdy také Michalem Saudným nazýwán byl. Také přítomen byl onen Pasowský děkan, nyní probošt, Wáclaw Tiem, jenž r. 1412 co papeždůw posel přinesl byl odpustkové bully do Prahy, za čež od Husa jménem odpustkového kramáře nazwán byl. Nedlouho potom přišed i M. Štěpan Paleč s biskupem Litomyšlským, přinesl s sebou nejnowější spisy Husovy, skládané za příčinou synodálních jednání r. 1413. Michal de Causis jal se hned naježtí po Husowu příjezdu přibjeti po kostelních dweřích w Konstancii listy, jimiž Hus za kletého twrdošíjněho kacíře wyhlašowán byl.²⁶⁴ Později spojil se on a Paleč, skládali žaloby na Husa i uwodili je přítomným kardinálům we známost. Oba horliwi byli neunawení w díle swém; a majíce wšude wolný přístup, bez weliké nesnáze podjali myslí přítomných otcůw proti nebezpečnému nowotáři. Proto také odwážili se doléhati na uwěznění jeho, aby ani uteci, ani we wohném s lidmi obcowání nikoho na stranu swau swésti nemohl. Powěsti lžiwau, tehdáž po Konstancii traušenau, jakoby Hus byl ohlásil weřejné kázani a přece z města uteci se pokaušel,²⁶⁵ nebyli ovšem

264) Důkazy na wše, čehokoli my nedoličujeme zwláště, nacházejí se tištěné u v. d. Hardta i we psanich Husowých. We psaní M. Jana Kardinála z Reinsteina ode dne 10 Nov. (Opp. Huss. I, 73 sl.) na místě „et Michael de Causis *rhythmisat acta sua*“ má se dle rukopisu čísti: „et Mich. de Causis *ryčné facit acta sua*.“

265) O této powěsti wyprawuje Petr z Mladenovic takto: Cum dictus M. Joh. Hus Constantiae staret ad tres heb-

1414 newinni; poněvadž ale wůbec známo bylo, že slaužíval mši swatau w obydli svém, a pronášel se o učení svém bez obalu každému, kdokoli s ním mluwiti žádal, dosáhli toho tím snáze, že uzavřeno jest, zmocniti se osoby jeho.

28 Nov. We středu dne 28 listopadu přišli o polednách biskupowé Augšpurský a Tridentský, purkmistr Konšanský a pan Jan z Baden do Husowa příbytku, kdež i pan Jan z Chlumu přítomen byl, ohlašujíce, že poslání jsau od

domadas cūm media, famabatur per civitatem, quod M. Hus ductus fuisset extra civitatem in curru, in quo foenum vehebatur vel ducebatur, sed falsum fuit. Sic enim fuit: famuli equitantes cum dicto curru pro foeno, panum vel tegumentum, vulgaliter Sperloch, de curru non deposuerunt, sed post binam vel trinam ductionem primo deposuerunt, et sine tecto illo iterum foenum duxerunt. Ex illo tunc aliqui opinabantur vel famabatur, quod M. Hus jam esset extra civitatem in foeno eductus, et sic quod evasisset in foeno et extra ductus fuisset; sed in rei veritate nec mentio aliqua de illa re fuit aliquando, sicut post patuit et jam patet. Toto jest nejstarší spůsoba powídky, kteráž později zwláště od Oldřicha Reichentala ličena, často wywrácena, nejnowějši ale od Aschbacha (Geschichte K. Sigmunds, II, str. 32 a 452) opět hájena jest. Ctihodný spisowatel tento bylby se w tom jistě neukwapil, když z akt sborových ke dni 16 a 18 máje 1415 (u Hardta IV, 213) byl přesvědčil se, že Hus „a tempore adventus sui ad hanc civitatem usque ad diem et tempus captivitatis suae“ ani prahu příbytku swého nepřekročil. Jestliže Hus pokusil se skutečně prchnauti, tedy uwěznění jeho tím již napřed bylo před očima celého světa ospravedlněno: ale proč pak, když potom o to nastaly hádky nekonečné, nikomu netanulo na mysl, aby dotknul dostatečně této přičiny aspoň jediným slowem? (Srvn. dole akta dne 16 a 18 máje.) Oldřich Reichenthal, jenž dilo své počal teprw o 20 let později spisowati, a to nejvíce z pahé paměti, mate často dohromady osoby Husa i Jeronyma Pražského, připisujte jednomu, co vlastně platilo druhému. Tudiž potahoval také autěk M. Jерonyma, o němž wyprawowati budeme, omylně na přitele jeho.

papeže a kardinálůw, aby mistra, jenž tolíkráte žádal 1414 o swobodné slyšení, přiwedli k nim, jelikož již prý hotowi jsau slyšeti jeho. Pan Chlum, dowtípiw se hned prawého aučelu náwštěwy, znáružiwěl proto welice: ne tímto spůsobem, dí, sluší počnali sobě; M. Hus že stojí pod ochranou králowau a říše Římské, a on Chlum že odpovídati má za bezpečí osoby jeho; králova wule že jest, aby před jeho příchodem do Konstancie ničho předsebráno nebylo we při Husowě; on že tedy protestuje we jménu Jeho královské Milosti proti jakémukoli ukwapení w této wěci, wystřihaje posly, aby warowali se urážeti čest svaté Římské říše. Biskup Tridentský odpověděl, že poslowé nic zlého neobmýšlejí, že přišli s pokojným aumyslem a rádiby wyhnuli se wšelikému hluku. Tu předstauiw Hus řekl: „že přišel sice do Konstancie s tau i žádostí i nadějí, aby mohl wéstli wěc swau ne před papežem a kardinály tolíko, ale přede wším sborem křesťanským; nicméně že hotow jest, postawiti se i kardinálům k odpovědi, naděje se, že byť i co zlého jej potkalo, to přece nebude moci odvrátiti jej od prawdy poznané.“ Ochotnost tato hnula posly ke wlídnejšímu s ním nakládaní, ačkoli mezitím všecky sausední domy osadilo bylo wojsko městské, aby na odpor ani pomyslit lze nebylo. Scházeje do nádvoří potkal se Hus se swau hospodyní, která pláčíc laučila se s ním; tu rozbřesklo se tušení w duši jeho, a s patrným pohnutim daw jí swé požehnání, posadil se na koně, an w průvodu poslůw a pana Chluma nesl ho do bytu papežova.²⁶⁶

Wstauiw Hus do shromáždění kardinálůw, osłown jest od předsedajícího: že svatého kollegium došly mnohé a těžké žaloby na něho, ježto kdyby prawdiwé býti měly,

266) Petr z Mladenovic popisuje místněji scény tyto, jakožto i následující.

1414 nedowolilyby showwati déle; odewšad že rozlehá se hlas, kterak wedl a šířil w Čechách zjewné a přetěžké bludy proti církvi svaté; proto že powolali jeho nyní, aby slyšeli z ust jeho vlastních, co w té wěci prawda jest. Hus odpowěděl: že tak welice w ohawnosti má bludy wšeliké, žeby mnohem raději umřiti, nežli jeden jediný, nercili mnohé, wěsti a šířiti chtěl; proto že přišel ke sboru zcela dobrovolně; budeli tu nalezeno, že přece blaudil, že hotow jest we wsi pokoře dátí se lépe na-westi a učiniti pokání. Kardinálowé přijawše slawa ta s pochvalou, rozešli se brzy ze síně; nezůstalo tam než několik oděnců strázných, a mezi nimi M. Hus s panem Chlumem, čekajicc, co z toho bude.

Brzy na to wlaudiw se do síně staraušek řeholy Minoritské, přimluwil se k mistrowi hlasem nesmělým a pokorným, prawě, že ještě řeholníček sprostý, neumělý a newzdělaný, ale že rád hledá příležitosti poučiti se; že slyšel veliké chwály o učenosti mistrowě, ale také o maněných jeho wšelicos, čemuž diwiti se musil; proto žeby přál sobě lepší zpráwy a naučení od něho. Jmenovitě že mu řečeno jest, jakoby Hus twrdil, že we swálosti oltární nemění se chléb posvátný w prawé tělo Kristovo; jeli to prawda? Když Hus odepřel, že to není prawda, mnich zdál se býti zaražen, a opětował otázku tu ještě po dwakrát, až Chlum hněwiwě skočiw mu do řeči, káral ho z té neslušnosti, že muži pocitnému nechce uwěřiti na slwo. Mnich omlauwaw se swau sprostotau, wedl rozmluwu ke množství jiných otázek theologických. Když ale jali se mluwiti o jednobytnosti přírody božské i lidské w osobě Kristově, Hus pozamračiw se, řekl jemu: „bratre, ty se nazýwáš sprostým a jednoduchým (*simplex*), já pak nalezám tě opravdu dwauduchým (*duplex*), proto že jiný jsi w chowání, a jiný w řečech swých.“ Když konečně mnich, s velikým za hojně poučení děkowáním,

odstaupil, ptaly se stráže Husa, vili, s kým rozmlauval? **1414**
To že byl M. Didacus, generál řádu Minoritského a nejslavnější doktor theologie w celé Italii. „O kdybych to byl wěděl,“ — zwolał Hus, leprw se dowlípiw, že wzat byl do zkaušky, — „tohobych byl tak lacino nepropustil!“ Potom, obrátiw se k panu Chlumowi, těsil se slowy: „Nu, jsauli wšickni rowni tomuto, nemám s boží pomocí jich se co báli!“

We čtyry hodiny s poledne sešli se opět kardinálowé w bytu papežowě, aby se o Husovi na něčem ustanowili. Přišli tam i Čechowé, s jedné strany Paleč, Michal de Causis a bratr Petr kazatel od sw. Klimenta u mostu Pražského, s druhé Jan Kardinál z Reinšteina, Petr z Mladenovic a jiní. Onino wynasnažiwše se opět ze wší sly, aby se nic nezpětilo, neuměli ukrotiti swé radosti, jak mile jistoty došli, že zwítězili. **267** K večeru přinesl papežůw hofmistr panu Chlumovi rozkaz, aby odešel, M. Hus ale že zůstat má.

- 267)** M. Petr z Mladenovic, jehož tuto následujeme, prawi o scenách těchto: *Adversarii, Michael et alii, saltantes circa aestuarium gaudebant dicentes: ha, ha! jam habemus eum; non exhibit nobis quousque reddat minimum quadrantem!* — a přidáwá pak tyto zpráwy: *Ibidem veniens Palecz, iavenit M. Johannem Cardinalem et dixit ei: o Magister Johannes! doleo de vobis, quod vos dedistis seducere; wzácní prius fuistis apud istam curiam (scil. papae), notabilior omnibus Boemis, et jam quasi pro nihilo habent vos propter istam sectam.* Cui M. Cardinalis respondit: *Mag. Stephane! ego plus doleo de vobis, sicut vos, si sciretis aliquid mali in me, quod facerem, tunc deberetis condolere.* Et statim ab invicem recesserunt. Paleč narází tu na mnohá poselství, kteráž M. Jan z Reinšteina od krále Wáclava zvláště ke dworu Římskému někdy byl wykonáwal. Jeho mnohé s kardinály obcowání zdá se že dalo příčinu ku přijmení jeho „Kardinál,“ nejprw tuším co přezdívce, kteráž ale brzy tak zobecnla, že konečně i mistr sám ji užíval.

1414 Tímto wěcí obratem rozdrážděn jsa pan Chlum, chwátil ku papeži, jehožto zastihl ještě we shromáždění; i osupil se naň náruživě, zjewné wěrolomství mu wytýkaje a hroze, že popudí celý svět proti těm, kteří se opovažují rušiti listy majestátu císařského. Papež ale wšecky přítomné bral sobě za swědky, že on nikoli neblasoval pro Husovo wězení; a později wzaw pana Chluma stranau řekl mu: „wždyť wíte, jak já s kardinály stojím; oni mně wězně wnutili, já musel přijmauti jeho.“²⁶⁸ Hus odweden ještě té noci do domu jednoho kanowníka Konstanského, kdežto hlídán jest celý týden od lidí branných; potom 6 Dec. pak dne 6 prosince přestěhowali jej do kláštera Dominikánského, ležícího u jezera, i uvrhli tam do temnice wedle stoky pro nečistoty.²⁶⁹

Potřebí tuším powyjasniti to, co papež Jan XXIII wyznal o poměru svém ku kardinálům. Město samo, kde sbor téměř proti jeho wůli se scházel, může slaužiti za důkaz, že předtucha nastávajícího nad ním saudu zmalo-mylnila jej, tak že netraufal sobě staviti se zřejmě na

268) Wlastní o tom Mladenowicowa slowa jsou: D. Johannes ira motus ivit statim ad papam, praesentibus cardinalibus, et dixit ad eum: „Pater sancte! Paternitas Vra non promisit mihi hoc, neque patruo meo D. Henrico Lacen-bok“ — „Vra Pat. dixit, quia etsi germanum Vestrum occidisset, debet esse securus hic, et nec vult eum impeditre, nec impediri permettere, nec contra eum aliquid innovare: et ecce hic jam capitur“ etc. Et papa respondit D. Johanni: ecce hic fratres mei audiunt (cardinales denotans,) quia ego numquam mandavi ipsum captivare etc. Et postea dixit ad D. Johannem solum: „tamen vos scitis, quomodo stant facta mea cum ipsis; ipsi mihi eum dederunt, et oportebat me eum recipere ad captitatem.“

269) Mladenovic swědčí wýslovně a na několika místech, že Hus již dne 6 prosince 1414 k Dominikánům přiveden byl; nikoli tedy teprw dne 3 ledna, jakož o tom obecně domnění nese.

odpor swatému kollegium, naděje se, že opatrnlým polovowaním a pobočnými prostředky lépe udrží se na wysokém místě. Nespokojenost ale, která již i před očima jeho jewiti se směla, nabývala wždy větší síly, čím více audù církwe i ze wzdálených krajin do Konstancie přicházelo. Mnění to, že sbor Konstanský není pauhým obnowením a prodlaužením sboru Pisanského, ale že má poważowati se za samostaný, a že nutno jest, pro pokoj a jednoť církwe, aby wšickni tři papežové pospolu ke složení důstojenství svých připuzeni byli, — toto nebezpečné pro něho mnění získávalo den co den více odhodlaných přívržencůw, zvláště po přjezdu do Konstancie otce reformy církevní, welectěného kardinála z Alliaku. Aby mnění takovému a spojeným s ním návrhům k opravě tím jistěji zjednán byl průchod, nawrženo již dne 12 listopadu, aby sbor rozdělil 12 Nov. se w národy, a hlasoval we všech důležitějších otázkách ne dle počtu osob, ale dle počtu národůw. To sice, jakožto nowota, potkalo se s odporem mnohonásobným, ale konečně (dne 7 února 1415) přece za zákon ustaveno a přijato jest. První zjewná opposice proti Janovi XXIII wyskytla se dne 19 listopadu při otázce, 19 Nov. mali poslům řeckoře XII powoliti se titul a přístup, co poslům papežským. I ačkoli se mu ještě podařilo udusiti opposici tuto: wšak pro chowání swé, zabředající čím dále tím hlauběji do nehodnosti, bližil se wždy více a více ku propasti neodolatelné.

Jan ze Chlumu neopominul žádné cesty, kudy by mohl byl wybawili swěřence svého z vězení. Žaloval w Konstancii veřejně a hlasitě na papeže i na kardinály, a ukazoval královský list ochranný wsem přítomným biskupům, hrabatům, páňům a měšťanům Konstanským, a wšak nic naplat; i oznámil co se stalo bez meškání také králi, an tehdáž již byl na cestě ke sboru. Sigmund rozhněwaw

1414 se náramně, poslal hned rozkazy do Konstancie, aby propustili Husa na swobodu; připojil k tomu pohrůžku, že nestaneli se to, dá násilím wypáčiti dwěře žalářní. Poněvadž ale k vykonání takové pohrůžky nikdo nebral sobě odwahy, wšecky takové řeči nepomáhaly o nic lépe, nežli písemné protestace, které Chlum we jménu královu a z rozkazu jeho přibíjel vlastní rukau nejprw dne 15, potom 24 prosince w latinském i německém jazyku na dwěře hlavního kostela Konstanského.

25 Dec. Konečně o wánocích, dne 25 prosince pozdě po půlnoci, král Sigmund s chotí swau Barbora Celskau, mnohými knížaty a kněžnami i s nádherným komonstwem asi tisíci jezdcůw, měl slawný svůj wjezd do Konstancie, we blesku pochodní a zimě třeskuté. J popráw králowně a wzácným paním sotva chvíle dosti k ohřání se w teplých komnatách a ku přeoblečení se z cesty, bral se ještě před úsvitem we slawném průvodu při pochodních do jasně oswíceného kostela biskupského, kdežto papež ho dočekaw, slaužil sám osobně welikau mši spíwanau s neobyčejnau skwostností a nádherau. Podlé obyčeje starodáwného ministrowal při tom král Římský u oltáře, za jahna odin jsa, s korunau na hlavě, a spíval hlasem wysokým ewangelium: „wyšlo jest wyrčení od cisaře.“ Po skonání mše odewzdał mu papež meč swěcený s doložením, aby ho užíval k ochraně církve: což Sigmund s radostnau ochotností učiniti slíbil.

První wyjednáwaní Sigmundowa s otci ke sboru shromážděnými nebyla ovšem ani laskavá ani utěšitelná, týkajíce se Husova wězení. Král zajisté cítil hluboce urážku důstojenství swého, která se stala zrušením ochranného listu jeho; také obával se, že skutek ten spůsobí wšude w říši, a zwláště w zemích koruny České, jichžto dědicem státi se doufal, welikau nelibost. Poněvadž pak papež swodil winu toho se sebe před ním, jako dříve před panem

Chlumem, měl Sigmund o to ciniti jen se samými kardi- **1414**
nály, preláty a doktory shromážděnými. Poslední schůzky
a konference r. 1414 dály se hlavně we wěci této; a když
otcové proti práwu *jeho*, propůjčiti poddanému ochrany,
stavili práwo *swé*, nakládali s obwiněným z kaciřství
podlé zákonů církveních, on několikráte zhurta i u weli-
kém hněwu vyšel ze shromáždění jejich. Přišlo až k tomu,
že chtěl dokonce opuslit sbor a nestarat se oň wice; k
dokázani oprawdovosti swé, odjel z Konstancie tuším ne-
dlauho po příjezdu swém, na konci prosince r. 1414. Po-
slána za ním deputace, oznámit jemu, že sbor rozejde se
na místě, budeli král překážeti zákonné činnosti jeho. **270**
Odpovídaní za tak welikau změnu nechtěl Sigmund bráti
na swědomí swé; jemu Hus za to nestál, aby proň nadě-
je celého křesťanstva o ujednocení a opravu církve měla
zničena býti; vyšší wýznam působení Husova tajil se duchu
jeho; i těsil se autoritau církve u větším nežli kdy počtu

- 270)** Zprávu o vyjednávaných těchto, o kterýchž akta tištěná
sboru Konstanského mlčí, poskytuje nám psaní krále Sig-
mundovo ku pánum a stavbám českým (dd. z Paříže, 21
března 1416), kdežto král sám dí: „To bóh wie, že
nám bylo jeho (Husa) welmi žel, co sě jemu stalo, že
to nemohlo wiece býti. Jakož pak wšickni Čechowé,
jižto při nás byli, dobře widěli, že smy zaň mluwili,
kterak smy sě nejednú s koncilium w hněvě rozešli,
nébrž proň z Konstancie jeli, až nám potom wzkázali,
nechcemyli dopustiti, aby sě práwo dálo a wedeno
bylo w koncilium, což pak mají tu činiti? A tak smy
znamenali, že tomu nemůžeme nic učiniti, ani sě nám
již hodilo dále o tom mluwiti, nebbey sě bylo proto
koncilium zrušilo.“ (Archiv Český, I, 6). Von der
Hardt w aktách koncilium (IV, 32) uvodí jen ke dni
1 ledna 1415 uzavření kongregační „de inquisitione
Hussi per Caesarem non amplius impedienda.“ Slowa
ta ukazují aspoň, že Sigmund až do toho dne, tedy
asi týden po příjezdu swém do Konstancie, o Husa
skutečně se sborem se nesnadil.

1414 shromážděné, ana ho učila, a později také zápisem ubezpečila, že poněvadž dle božského i lidského práva žádný na ujmu katolické víry činěný slib nemá platnosti, on také není zavázán držeti slovo kacířovi dané.²⁷¹ Daw se tedy konečně uchlácholiti, nebránil wice, aby pře proti Husovi měla svůj průchod.

4 Dec. Papež již dne 4 prosince k instruování pře této byl zřídil tři kommissary, Jana patriarchu Konstantinopolského a biskupy Jana Lubuského i Bernarta Kastelského, daw jim rozkaz a moc, aby chopili se všech potřebných prostředků k wyskaumání a dojištění prawdy o winách na Husa sčítaných; konečný ale o něm nálež wýslovně vyjat z moci a z područí jejich.²⁷² I musí se ovšem s jedné strany tak upřímě wyznati, že kommissarowé šetřili proti Husovi všech forem a ohrad právních, jako s druhé strany zapříti nelze, že formy tyto we přičině podezření o kacířství nezachowávaly oné mírnosti, která jináče we právě církewním wůbec panovala. Hus uwězněn byw, po několika nedělích upadl do těžké nemoci, silná horečka uwedla ho až na kraj hrobu, tak že papež přinucena se widěl, netoliko dátí jej léčiti skrze vlastní lékaře swé, ale také přewesti wězně do zdrawějšího bytu w témže stawení (dne 8 ledna 1415). A poněvadž jedna z oných forem žádala toho, aby inquisit widěl přisahati svědky, kteří we při jeho swědčili měli, přivedeno jich jednou před žalář, an ležel w nejprudčejším paroxys-

271) *Svěcen. dekrety* ode dne 23 září 1415, v. d. Hardt, IV, 521 sl.

272) We jménech i w počtu komissarů těchto srownává se Mladenovic s listinou u Raynaldiho k r. 1414 §. 10 tištěnou; protož co Cerretanus o nich udává (u Hardta IV, p. 23, ke dni 1 prosince,) musí tím wice zavrženo býti, čim jistější jest wěc, že kardinál Petr z Alliaku a j. teprw dne 6 dubna do té kommisie woleni jsau.

mu, patnáctero, kteří složili přísahu před očima jeho. První 1415 mezi nimi jmennují se dva dříve Pražští, potom Lipští professorowé, Jan z Monsternberka i Petr Štorch ze Cwikawy; potom Štěpan Paleč, Dr. Mikuláš Ceisl mistr, někdy officiál arcibiskupství Pražského, bratr Petr kazatel u sv. Klimenta v Praze, Petr opat u sv. Ambrože i jiné méně známé osoby. Naproti tomu nepovoleno Husovi právního zástupce, jakkoli snažně oň žádal, protože prawili, žeby to bylo proti právu, kdyby kdo hájiti měl podezreleho w kaciřství.²⁷³

Jak mile Hus poněkud z nemoci swé se zotavil, předložili mu kommissarowé 44 článkův wytažených ze spisu jeho „de Ecclesia,“ žádajíce aby písemnau dal na ně odpověd. I dokázal (arci w odpovědi dosavad zachowané), že článkové mnozí, z textu wytrženi, osekání a zle pojati bywše, jiný naskytowali smysl, nežli jim vlastně naležel: a wšak zůstalo i jiných článkův ještě wždy dosti, w nichžto jewil se smysl jeho prawý, a jichžto dostřel byl skutečně další, nežli snad Hus sám se domýšlel, jelikož jimi bořilo se celé stawení hierarchie křesťanské. Spis onen čelil byl nejvíce proti učení katolických doktorův na synodě dne 6 února 1413 o autoritě církve wůbec, a papežůw i kardinalůw zwlaště: aby proti nim prowesti mohl, že papež může nebýti netolikо hlawau, ale třebas ani audem prawé církwe, mezi jinými důvody hnal byl také ten nejhrubší smysl o prædestinaci až na wrch, po čemž arci důsledně zawíratí mohl, že církew křesťanská může dobré obejítí se i bez papeže a bez kardinálůw. Pustiw se jednau do boje proti autoritě w církwi, weden jest (snad mimo wůli a wědomí) od následku k následku tak dlauho, až se octnul na tom stanovišti, odkudž nelze bylo wrátit se zase.

273) Dicentes hoc esse contra jura ipsorum, cum nemo debeat suspecto de haeresi patrocinari. (*Mladenowic.*)

1415 Podobný skutek přihodil se také jiným staupencům učení Husova. Čím více počívali lehce vážiti všeho toho, co tehdáž w bytu bylo, tím walněji jali se poháněti jednu wěc po druhé před saud osobního zdání swého, jež sobě twořili sami ze známosti (arci welmi nedostatečné) prwověkého křesfanstwa. Přední mezi mistry a theology Pražskými, po Husowě se wzdálení, byl M. Jakub ze Stříbra (de Misa) od nás již několikráté připomenutý, jenž pro rozdíl od jiného jmenowce, za příčinu malé swé postawy, obyčejně jen *M. Jakaubek* (Jacobellus) nazýván byl. Nelze dojistití, nebylli we mládí žákem u Pařížského mistra Matěje z Janowa;²⁷⁴ tím jistější ale wěc jest, že braw poučení ze spisů jeho, učinil se takořka duchowním jeho dědicem, s tím arci podstatným rozdílem, že se odříkal poslušenství. Mnění, prnešeného ponejprw tuším od Mikuláše, faráře u matky boží na Lauži w Praze (+ 1380),²⁷⁵ potom ale také od Matěje z Janowa, že swátost oltární má i laikům rozdávána býti pod obojí spůsobau, chleba totiž a vína, chopil se *M. Jakaubek* na konci léta 1414 s welikau horliostí,²⁷⁶

274) Jakaubek stal se bakalářem swobodných umění w Praze r. 1393, tedy rok před smrtí M. Matěje z Janowa, mistrem pak r. 1397.

275) Denník kněze Táborského, Petra z Žatce, o jednání poslů českých w Basileji, uvodí ke dni 4 března 1433 zprávu následující: Rokyczana dixit: „ille doctor (Petrus de Palude) est mihi ignotus, est etiam novus; sed habemus unum, Nicolaum de Lacu, satis antiquum (non habemus eum hic, sed est in Praga), qui dicit expresse, quod sub utraque specie sumere est de necessitate et praecepto Christi,“ denotans plebanum in Lacu, Mnichonem.“ Dle starých akt konsistoře Pražské (lit. U, XVII, 56, 89) živ byl tento farář ještě dne 12 září 1380, ale dne 3 listopadu t. l. již byl mezi umrlymi.

276) Staré podání, žeby M. Jakaubek teprw od M. Petra z Drážďan naweden byl k rozdávání pod obojí, my za nedůvodné pokládáme: 1) protože, jakož již i v. d.

a učiniw je předmětem hlučné disputace na universitě, 1415 přichýlil k němu wětšinu následníkůw Husových, i počal s nimi hněd we praxi osudné ono pro Čechy *rozdávání pod obojí* (t. spūsobau, communio sub utraque, scil. specie), nejprwé w kostele u sw. Martina we zdi, potom u sw. Michala na Starém městě a u sw. Wojtěcha na Nowém. Generální vikař arcibiskupství Pražkého nemeškal ani okamžení, postavili se w odpor nowotě této: ale wšecko úsilí jeho bylo nadarmo. Pohnaný k saudu Jakaubek dostavil se wice k hájení sady swé, nežli ku podniknutí naučení a kázně; a klatba církewní, která stíhala w patách odbojce zjewného, wážena za přičinu proměněného wěrejněho mnění tak málo, že jí nejen neposlaucháno, ale i sotva wůbec powšimnuto jest.

Hardt pojmenoval, wšecky sauwěké polemické spisy o této wěci, jichžto hojný jest počet, jednohlasně M. Jakaubka za prvního a jediného původce rozdávání pod obojí pokládají; 2) poněvadž o bytnosti tohoto Petra Dráždanského, jenžby předce wplywem takowým byl se stal osobau pro Husity velmi důležitau, we wšech sauwěkých zápisech a památkách ani to nejmenší znamení se nejewí; 3) první zmínka o něm děje se teprw asi w polovici XV století, a to u Čechów antihusitských, kteří usilovali wydávati ultraquismus za wěc z ciziny přinešenau, aby wážnost i lásku k němu we vlasti umenšiti mohli; 4) nejstarší o tom zpráwy potýkají se mezi sebau, udávajíce tu jen jednoho Petra, tu i druhého také Mikuláše Dráždanského, a namítajíce také, že cizinci tito nawedli nejprw M. Jana z Jičína k aumyslu swému, a skrže něho teprw potom i M. Jakaubka; 5) konečně, kdokoli zná se we spisech jak M. Matěje z Janova tak i M. Jakaubka ze Stříbra, nemůže nezpozorovati hněd na první pohled, netoliko we smýšlení a neuce, ale i we zwláštní spūsobě a powaze slohu, ba i w učivani jistých slow, obrazůw a obratůw w řeči, že tento následoval onoho co wůdce a mistra swého. Do širšího zakládání a ličení wšech těchto důvodůw nemůžeme se zde zabírat, pro nedostatek místa.

1415 Tímto spůsobem učiněn krok nowý na cestě roztržení církveního, a nowý zárodek sporů i různíc vštipen do myslí lidských. Tato pak nowota stala se tím důležitější, že přewedla myšlenky a snahy opravní s pole toho, na kterémž posawad se byly obmezovány, na pole jiné, ještě nedotknuté. Wšecka zajisté usilování Husova i přátel jeho směřovala byla posawad jen k opravě vlády a kázně církvení, nikoli ku proměně saustavy wěroučné; kdekolи byl zastával sady lišieí se od obecného učení, činil to wždy jen subsidiárně a takořka z pozadí, pro podporu disciplinárních prawd svých. W hádce o wečeři páne pod obojí ale ponejprw otázka pauze dogmatická postawena do předu a počato měnit křesťanské učení samo w sobě; proměna pak ta, zračíc se brzy také hmotně, znamením totiž *kalicha*, učinila rozdwojení stran tím očitějším a stálejším. Rozumí pak se samo sebau, že ne wšickni, kteří s Husem učinili byli tak říkaje krok jeden, uwolili se s Jakaubkem také ku kroku druhému. Proto stalo se za příčinu kalicha hned s prwopočátku rozdvojení mezi Husitami; a čím neswornější byli učenici mezi sebau, tím netrpělivěji očekávali hlasu mistrowa ku poučení swému.

Když došla Husa w žaláři zpráwa o wěci této, prawí se že počinání Jakaubkovo, co nowé těžké záwaží we při proti němu, citu jeho welmi nelibě se dotklo. Brzy ale rozmysliw se a wida, že co se stalo, již odestati se nemůže, umínil i podporowati přítele a staupence mocí authority swé. W tom záměru sepsal w žaláři zwláštní traktatec, jenž za horka přinešen byw do Prahy, roznášen tam co nejlepší důvod i chwála obřadu nowého, ačkolи zřejmě widěti bylo, že Hus nepřipisoval kalichu té důležitosti, které Jakaubek a přátelé jeho, poraučew jej nejvíce w tom aumyslu, aby ubránil roztržení a neswornosti

mezi učenníky swými.²⁷⁷ Teprw později, když k žalosti **1415** swé dowěděl se, že se tak nedaří a že netoliko světští páni, jako ku př. Mikuláš z Lobkowic, ale i duchowní, a mezi nimi také sám jeho nástupce w Betlémě, kněz Hawlík, odpadávali za přičinu kalicha od husitství, počal i on s wětším důrazem ujímati se wěci této, prawě že odpíraní kalicha laikům nesrownáwá se s přikázaním Kristowým a apoštolským, ale že jest jen pauhý obyčej církewní, kteréhož již nesluší bráti za prawidlo.²⁷⁸

Když mezi tím we při Husowě u sboru welmi zdlauhawě pokračowáno, stihla toho, co jej wězil, bauře podobná, kteráž ale hnala se mnohem rychleji ku konci. Mnění to, že nejen wšichni papežové, ale že předewším Jan XXIII sám ke staupení s trůnu naweden býti musí, získalo si průchod u celého sboru, jak mile rozdán byl mezi audy jeho spis pamětní, jenž 54 články stížnými líčil weškerou weřejné i saukromé živobytí muže toho s temné jeho stránky. Aby zamezil každé pohoršlivé o tom přetřásaní, oznámil Jan XXIII již dne 16 února po- **16Feb.** wolnost swau, složiti důstojenství papežské pod jistými wýminkami; poněvadž ale slawa osvědčení toho byla jaksi neurčitá i obojetná, po mnohem rokování uwolil se

277) Že tehdáž ještě nikoli nezamýšlel za přičinu kalicha postaviti se w opposici proti církvi, wyswita ze psaní jeho ku panu Chlumovi (Opp. I, 92,) kdežto radí poprositi sbor o powolení, aby ti, kdo toho žádají, mohli pMjímati wečeři páně pod obojí spôsobau. „Si potest fieri, attentatis, ut saltem permittatur per bullam illis dari, qui ex devotione postulaverint, circumstantiis adhibitis“ — jsau slawa jeho, kteráž ale teprw ode sboru Basilejského we skutek uwedena jsau.

278) Psaní ku knězi Hawlíkovi ode dne 21 čerwna 1415 in Opp. I, 80. Ze spisu *Invectiva contra Hussitas* (MS.) widěti jest, že Hawlik tento za přičinu kalicha konečně odřekl se husitství wůbec, začež potom mnohá protivenství snášeti musel.

1415 konečně dne 1 března k vyjádření co nejurčitějšímu, že
1 Mart. pro pokoj a jednotu církve složí důstojenství swé w
tom okamžení, jakmile Řehoř XII a Benedikt XIII bud
tautéž dobrau wolí, bud i smrtí, dají čáku k žádaucímu
konci nejednoty. Brzy ale zdálo se, jakoby pykal slibu
swého; stěžowaw si zajisté do nezdravého powětrí a do
nebezpečí osoby swé w Konstancii, žádal aby sbor pře-
weden byl do některého města italského, a rozličnými
příprawami uwedl se w podezření, že chce ujiti z Kon-
stancie podtají a prohlásiti rozpuštění sboru. Proto uzná-
no za potřebí, ostříhati brány městské přísně, a král Sig-
mund neopominul dátí jemu wýstrahu, aby nic kwapného
nebral před sebe, chceli uwarowati se následkův nemilých.
On ale odvážil se přece, wzaw sobě na pomoc Fridricha
wewodu Rakauského, jehož již wloni byl powýšil za nej-
wyššího hejtmana církve Římské. Wewoda ustrojil ke
20 Mrt. dni 20 března odpoledne slavné sedání w Konstancii; a
když skwostné jeho aupravy potahovaly k sobě pozor
wšeobecný, podařilo se papeži přestrojenému za ohyčej-
ného jezdce, že nepoznaný dostav se branau wen, pomocí
družiny wewodowy w noci ještě před úsvitem stíhnul až
do Šafhusy, města Fridrichowi náležitého.

21 Mrt. Nazejší s noci a za rána, jakmile se rozhlásilo, že
papež prchnul, padl strach a zmatek newýslowný na
wšecky w Konstancii přítomné: Italiani a Rakušané po-
spíchali za pány swými, chátra městská jala se drancovati
byty uprázdněné, purkmistr Konstanský wolal měšťany do
zbraně, penězoměnci a kupci zawírali sklepy, kramáři po
ulicích uklízeli zboží swé, bojice se wšeobecného pleně-
ní, lidé w auzkosti běhali sem i tam, ano najednau se
zdálo býtí weta po sboru. We wšeobecné té ohromě
král Sigmund wskočiw na koně, w průvodu falckrabě
Ludwika i jiných pánuw projížděl celé město s trubači,
napomínaje každého ku pokoji a k netracení srdce, i sli-

buje wšem pomoc a ochranu; ať si prý běží kdo chce 1415 za uprchlymi, wšak že najdau se cesty, aby se wrátili zase, sbor pak že stoji pewně aniž rozwesti se dá. Těsil také shromážděné otce, že je chrániti chce i životem i wší mocí swau. Kwapným tímto důrazem odvrátil štastně ode sboru wšecky zlé následky z rozhodné události té; a wšecky nehody, které odtud powstaly, swalily se jen na ty, ježto byli autěku dopomáhali. Wewoda Fridrich dán byw do klatby říšské, ztratil we wálce proto částku zemí svých, aniž dosáhl milosti králowy zase, než až se zawázal, že přiweude papeže nazpět. Sbor pak zawedw saud proti papeži, nejprw odročil důstojenství jeho, potom pak (29 máje) zrušil je naprosto a ssadil ho s papežství.

Papežův autěk spůsobil také proměnu we wazbě Husowě. Poněvadž Jan XXIII z Šafhúsy dal wšem swým w Konstancii zůstalým komorníkům rozkaz, aby za ním přijeli, strážní Husovi we kwětnau neděli, dne 24 března, 24 Mrt. odewzdawše králi klíče od wězení, vyšli z města. Čechowé w Konstancii přítomní nadali se nyní, že Sigmund, dostav wězně do swých rukau, tím raději swobodna ho propustí, čím snažněji o to již od stavůw českých i morawských byl žádán. On ale poradiw se s otci sborowými, dal Husa do rukau Konstanskému biskupovi, jenž ho kázel odwezti w noci po wodě do blízkého zámku swého Gottlieben u jezera.²⁷⁹ Tam pohoršilo se s ním

279) We psaní do Čech o tom poslaném a ještě netištěném prawí se: *De Hus fuit periculum, ne eriperetur de carcerebus ordinis Praedicatorum, situati ultra muros civitatis, quia custodes jam erant pauci et remissi; sed ex diligentia facta et clamore zelatorum fidei, ex decreto concilii, praesentatus est ad quoddam castrum et ad carceres domini episcopi Constantiensis; qui Dominica ne longe hora quasi IV^a noctis cum 170 fere armatis ad unum castrum eum extra civitatem deduxit, ubi bene custoditur et compedibus die noctuque vinculatur etc.*

1415 znamenitě. Strážní jeho u Dominikánůw, zwláště jakýsi Robert, dali se byli během času, jak Husowau příwětiostí, tak i horlivým přičiněním pánův českých, tak dalece oblomiti, že nejen jemu dowolili psati, co a komu chtěl, ale i přátelům jeho, nawštíviti jej někdy w žaláři: w Gottlieben ale wsazen jest do věže wysoké a osamělé, nohy jeho spoutány, w noci také ruce ke zdi wázány, a wšecko spojení s přátely naprosto zamezeno.

Mezi náwtěwami, jichž Husovi u Dominikánůw se dostalo, překwapil ho byl také M. Křištan z Prachatic; slzami zalily se wězňowi twáře, když uzřel náhle před sebou drahého přítele a dobrodince z daleké vlasti.²⁸⁰ Ale uwažujic, do jakého nebezpečí se dávají nawštěwovatelé jeho,²⁸¹ chtěl raději aby nepřicházeli; jmenovitě M. Jesenicovi a Jeronymowi wzkázal, aby na žádný spůsob do Konstancie se neodwážili. Jarý Jeronymův duch nechtěl wšímati sobě wýstrahy takové, an mněl že wždy po-

4 Apr. winen jest přispěti příteli na pomoc. Dne 4 dubna očnul se w Konstancii, nepoznaný a nepozorovaný od nikoho; jen páni ze Chlumu a z Dubé zwěděwše o přítomnosti jeho, radili a prosili aby odkwapil hned zase. On ale

7 Apr. odwážil se dne 7 dubna dátí přibiti na dwěre kostelní a na radnici listy w jazycích latinském, německém i českém, jimiž ohlásiv se králi a sboru, prosil spolu o prů-

280) Accuso me, (tak psal Hus dne 4 března, str. 93), quod videns M. Christannum ex abrupto, non potui a lachrymis, quae erumperant, me continere, fidelem magistrum meum et specialem benefactorem videns.

281) Křištan z Prachatic jat byl skutečně, náwodem Michalowým de Causis, a od patriarchy Konstantinopolského do wýslechu wzat pro 30 článkůw, kteři proti němu wedeni: poněvadž ale král Sigmund ujímal se horlivě tohoto u Čechů wysoce wáženého muže, (an byl slavným wěku svého hwězdářem,) a on sám welmi skromně se chował, propuštěn jest dne 15 hřezna zase na swojebodu. (MS.)

wodčí list, aby weřejně dostawili se mohl, a mezitím ukryl 1415 se, wždy ještě nepoznaný, w jednom ze sausedních měst. Sbor ujistil ho teprw 17 dubna před mocí, nikoli před 17 Apr. práwem, dokládaje že právem wždy zakročí k němu, ať již se dostaví neb nedostaví; proto také hned nazejíří wydán jest první weřejný půhon proti němu. Jeronym zatím ani toho neseckaw, dal se byl již dříve na autěk do vlasti swé zase. A wšak nedaleko hranic českých, w Hiršawě, poznán byw od několika kněží dne 25 dubna, 25 Apr. jat jest skrze tamějšího auředníka i dodán do Sulzbachu k Janovi bratu falckrabě Ludwíkowu, an bez meškání oznámil sboru, co se stalo. Když pak sbor žádal, aby mu wezeň odewzdán byl, přiwenen jest w těchto okewezech do Konstancie a dne 23 máje dostal se sboru w moc, 23 Mai Husa přítele swého tu ani dříve ani později nespaliw.

Bylať přirozená wěc, že Čechowé i Morawané, jsouce s wětší částky náchylni k učení Husowu a Jeronymowu, horšili se a stížnost wedli nad uwězněním učitelů swých; i w samém Polště, kdežto reformatorevé čeli, zwláště na králově dvoře, také mnoho měli přátelůw, jewilo se pro ně aučastenství. Šlechta zemská měvši několikeró shromáždění w Praze, w Brně i w jiných městech po krajích, domlauwala písemně králi Sigmundowi, jakožto dědici koruny české, dosti trpce za přičinu zrušení listu a slowa jeho skrze jímaní a ukrutné nakládání s Husem. Nežádano sice we psaních těchto,²⁸² aby Hus nepodaléhal saudu wšbec, aniž aby znknauti mohl práva i saudcůw swých: ale žádáno, aby nebyl ani žalařován, ani podtají a pokautně sauzen, alebrž aby mohl u weřejném slyšení swobodně wéstí při swau. Podobnau žádost podali dne 13 máje²⁸³ popoledni otcům u Bosákůw shromáž- 13 Mai

282) Člvero takové psaní wytüštěno jest w Archivu Českém, III, 182- sl.

283) Datum 14 máje, jež v. d. Hardt klade (str. 187—189),

1415 děným také páni čeští a polští, kteří v Konstancii přítomni byli: mezi Poláky zejména oba poslové krále Vladislavovi, Hanuš z Tuliskowa kastellan Kališký a Záviše Černý z Garbowa, též páni Borota, Donín, Balický i jiní; mezi Čechy a Moravany zvláště Wáclaw z Dubé, Jan, Jindřich a Kuneš ze Chlumu, Půta z Jlburka, Wáclaw Myška ze Hrádku, Bohuslav z Daupowa, Skála Liběcký, Šrank ottec i syn, Běškowec a j. w. We spisu tom, složeném a čteném od M. Petra z Mladenovic, sekretáře pána Chlumova, líčen nejprv krátce spůsob, kterak Hus do Konstancie přišel, beze všeho slyšení žalařován byl,²⁸⁴ a pak stěžováno sobě to tím více, poněvadž jiní mužové, ježto sbor Pisanský za zjewné kacíře byl vyhlásil, nepotkali se v Konstancii s nijakým protivenstvím. Nyní že páni tu na sboru přítomní od krajanův svých stíhání bývají, jakoby to nedbalostí jejich se bylo stalo. Prosili tedy shromážděné otce snažně, aby ráčili netoliko všimnouti sobě národu, nesaucího bolestně běhy takové, ale také opatřiti čest Římského krále i swau vlastní; dadauce Husovi požíti práva dle božské spravedliosti bez prodlení. Dále stěžovali sobě páni čeští sami, (Poláci zajisté říkali, že neaučastní se v této částce,) na utrhače a nepřátele národu českého, roztrausivší we sboru všecké lživé pověsti, jako ku př. že prý w Čechách swátoſt krve páně roznáší se w obecných láhwicech, že i

mylné jest a musí dle obširného wyprawowání Mladenowicowa opraweno býti.

284) *Cum Constantiam sub dicto salvo conductu libere pervenisset, captus est et graviter nulla audientia praevia carceratus, et hucusque tam compedibus, quam fame et siti angustiatur. — Citra hoc tam graviter detinetur, compedibus et dieta levissima attenuatus; unde timendum est, ne viribus consumptus ratione periclitetur. — Jak nezprávně spis celý u Hardta IV (189) wytíštěn jest, poznati lze hned z těchto míst.*

šewci osmělují se zpowídati a přisluhowati swátostmi 1415 a t. d. a žádali, aby utrhači takowí jmenowáni a k odpovidání pohnání byli; neb že pánowé čeští neopominau postihnauti je we lži a uwesti w hanbu před králem i před sborem.²⁸⁵

Když poslední částka žaloby čtena byla, wstaw biskup Jan Litomyšlský z místa swého, jal se mluwiti: důlka ta že měří na něho a na přátely jeho, a že on i oni hotowi jsau odpovídati za slowa swá; neboť arci že oznámil sboru wšeliké neřády, ježto nejnowěji w Čechách za přičinau přijímaní pod obojí se přiházejí, tak jakž o nich hodnowěrné zpráwy ho došly; toho wšak že neučinil aumyslem tím, aby utrhowati měl vlasti a národu na cti, ana čest ta wice jemu leží na srdeci, nežli protiwníkům jeho, kteřížto neostýchají se pohoršowati jí nowotami nestaudnými. Aby wšak mohl odpověditi na žalobu s lepším důkladem, wyžádal sobě i obdržel potřebnau lhůtu.

Dne 16 máje dána jest pánům českým i polským od- 16 Mai powěd ode sboru i od biskupa Litomyšlského. Biskup opakowaw nyní písemně swau onehdejší odpověd, zapíral, žeby kdy byl mluwil o přisluhowání swátostmi od šewců, ačkoli dí že pohoršení takowé konečně nebyloby také nemožné, an prý zprawen jest, kterak Pražanka jakási nedávno požiwawši samowolně swátost od kněze wynucenau, k omluwení takowé wýtržnosti wynášela i zastáwala wšeliké

285) Závěrek spisu toho, u Hardta chybně podaný, zní u Mladenowice takto: Propter quod rogan̄ domini de Boemia hic praesentes, quatenus talibus falsis delatoribus non credatis, cum tamquam iniqui infamatores regni praedicti falsum dicant; quin potius petunt attentius Vras Ptes, quatenus tales infamatores regni praedicti nominentur; et D. Rex praedictus, similiter et Vrae Ptes videre debebunt, quod domini de Boemia talium infamatorum delationes falsas et frivolas taliter studebunt refellere, unde ipsi infamatores coram D. Rege et Vris Pibus verebuntur.

1415 bludy.²⁸⁶ Pročež opět prosil otce církevní, aby bez meškání přičinili se jak náleží k zamezení neřádů takových. Jmérem sboru dána jest pánům odpověd ustně skrze biskupa Karkassonského: Husowým uwězněním že královský list průvodčí nemohl býti rušen, ano se prý zjewuje, že jej Hus teprw dwě neděle po uwěznění obdržel; také že mylné jest, žeby bez předešlého vyšetřování žalařován byl, ano prý známo jest, že byw do Říma pohnán, pro swé nestání in contumaciam odsauzen a wyobcowán, rozřešení neobdržel ani nehledal, pročež že slušně za arcikarcíře (hæresiarcha) jmín býti může, zvláště an w okolnostech takových se opowázil i w Konstancii kázati k lidu we-
18 Mai řejně. O dva dni později (18 máje) replikovali pánowé: ohledem na datum we glejtu Husowě že sbor jest w omylu a dotýká se cti královské říšské, pokládaje to za možné, žeby ona listinu o plné dva měsíce nazpět datujíc falšowala; odwolávali se ku králi samému, jenž glejt wydati nařídil, i ku knížatům a pánům, kteři přítomni byli; nestalo se prý winau panskau, že za dne Husowa uwěznění nikdo nechtěl podívat se na glejt; také že nepravda jest, žeby Hus kdy weřejně w Konstancii byl kázal, an prý nikdy ani prahu we příbytku swém nepřekročil a t. d.²⁸⁷ Podobné řeči a hádky trwaly

286) Bezpochyby mínil se tu ona paň, která dle svědectví přewora Dolanského Štěpana (w jeho Epistola ad Hus-sitas od r. 1417) ještě před Husowou smrtí sepsala byla jazykem českým Obranu Husitův, jejížto i obsah i počátek týž přewor klade w latinském překladu (in Pez Thesaur. anecdot. tom. IV parte II, pag. 520 sqq.) Toto literární curiosum („cujus continentiam vix quinque arcus papyri possent comprehendere“) nedalo se posavat nikde zase nalezti. Tatéž paní kázala prý r. 1416 také w jednom kostele weřejně.

287) De praedicatione vero, qua ipsum M. Joh. Hus sui aemuli in hac civitate retulerunt publice praedicasse, respondent domini et specialiter D. Joh. de Chlum, hic praesens,

taéké we dnech následujících, až se konečně octly w osob- 1415
nostech příkrých mezi biskupem Litomyšlským a pány.
Posléze když páni prosili o propuštění Husovo na swo-
bodu, aby pookráti mohl na těle i na duši, podávajíce se
k rukojemství jakémukoli za něho, že swobody té nad-
užíwati nebude, odpověděl jménem sboru Antiochenský
patriarcha dne 31 máje, že Hus sice ani na tisíce ruko- 31 Mai
jemství propustiti se nemůže, ale že sbor, propůjčuje se
ku prosbám pánů o weřejné jeho slyšení, hotow bude
slyšeti jeho u weřejném shromáždění dne 5 čerwna nej-
prwé příštího.

Papežovým prchnutím uhaslo bylo také plnomocenství
dané třem kommissarům nahoře jmenovaným k vyše-
třování M. Husa; sbor ustanowil k tomu cíli dne 6 dubna 6 Apr.
čtyry nowé komissary, kardinály Petra z Alliaku i Wi-
léma Kordianského, biskupa Dolského a opata Cisterckého,
ježto přijmauce k sobě i jiné preláty a doktory, měli wy-
skaumati netoliko Husovo, aje i Wikleffovo učení. Kom-
missarowé ti wyslychali wězně na Gottlieben několikrát
saúkromí, o čemž ale mítnějších zpráw se nedostáwá.
Owšem ale zlým bylo znamením odsauzení 45 Wikleffových
článkůw, které již w osmém walném posezení dne 4 máje 4 Mai
1415 stalo se; neboť jak mile Wiklef za arcikacíře od-
sauzen, nemohl konec koncem ani Hus toho znknauti.
Když se blížil čas prvního weřejného wýslechu dne 5

qui in Constantia hic cum dicto M. Joh. Hus continuo
est hospitatus, quod quicunque hōc ausi sunt vel audent
dicere, quod ipse M. Joh. Hus, ut praemittitur, praedi-
casset, vel quod minus est, a tempore adventus sui ad
hanc civitatem usque ad diem et tempus captivitatis suaे
unum passum extra domum hospitii exiisset, quod dic-
tus D. Joh. de Chlum se sub quacunque poena, sive
pecuniali sive alia, cum quolibet tali vult obligare, quod
id quod V^r Pat^{bis} tam sinistre retulit, numquam juste
et veraciter deducere poterit et probare. (V. d. Hardt,
IV, 213.)

1415 čerwna, přiwenen jest s twrze Gottlieben do kláštera Františkánského čili Bosáckého w Konstancii; a podivnau změnau osudu dostał se týž den na jeho místo we twrzi, ač ne do též wěže ani do téhož swizele, tentýž Balthasar Kossa co wězeň, jenž někdy co papež Jan XXIII byl prwní jej do wězení wsadil.

5 Jun. Řečeného dne 5 čerwna shromáždili se u wečeřadle kláštera Bosáckého téměř wšickni na sboru přítomní wýtečníci, kardinálowé, arcibiskupi, biskupi, preláti, doktoři, mistři a jiní lidé u welikém počtu. Prvé nežli wězeň do shromáždění uweden, čtena zpráva o wýsledcích dosavadního s ním vyšetřování. Čech jeden, jenž se byl vlaudil za lektora,²⁸⁸ spařil mezi přichystanými kusy ke čtení také hotový již odsudek na M. Husa; i zprawil o tom bez meškání Petra z Mladenovic také přítomného, tento pak opět pány ze Chlumu a z Dubé, ježto w okamžení běžewše ku králi Sigismundowi, zavazovali ho prosbau welikau, aby nedal čistu odsudku, an prý na žalobách neprávodných se zakládá. A poněvadž někteří přední článkové w něm bráni byli z Husova traktatu o církvi a ze spisů proti Palečovi a Stanislavovi Znojemskému wydaných, podali králi exemplár spisů těch od Husa vlastní rukau psaný, aby poslaužil ku kontrole článkůw odtud vybraných. Král neměškal dátí skrze falckrabě Ludvíka i purkrabi Fridricha wýstrahu shromážděným otcům, aby neukwapili se nálezem svým u wěci této; žádaltě skrze knížata we wší oprawdovosti ode sboru, aby Hus předewším trpěliwě slyšen a pak nález nad ním jemu králi předběžně ke známosti předložen

288) Mladenovic píše o tom: *Quod cum cognovisset U., qui exterius prope pronuntiantem stabat, cucurrit et dixit P., et P. cucurrit ad dominos W. et Joh. ut ista regi dicerent, qui continuo ipsum accedentes, eidem singula enarrabant seriose etc. Kdoby ten U. (Ulricus, Oldřich?) byl, nelze uhodnauti.*

byl. Kázal také dodati otcům řečené autografy Husovy 1415 na ten spůsob, aby je přehlednáce opět nawrátili.

Když knižata vystoupili ze shromáždění a Hus do něho uweden, předloženi jsau jemu dotčení jeho rukopisowé s dotazem, uznáwali je za swé? On potakaw, oswědčil spolu hned ochotnost swau, budeli poučen, že tam bludowé se nacházejí, odvolati je. Ale hned we prvních rozmluwách wyjewilo se, že pod slowem *poučení* on myslil sobě něco docela jiného, nežli sbor; chtěl zajisté, aby mu dokázali křiwdu jeho z písem swatých a ze knih otců církwe prwołní; úkol to, kteréhož arci na se bráti nemohlo shromáždění, ježto představujíc celek církwe w duchu swatém náležitě spojený provozovalo we wězech wěroučných a církevních moc zákonodárna a swrchnanau. Byť tedy ještě i nemizel byla možnost srozuměti a porownati se co do jednotliwých kusů žaloby, wšak co do kompetencí saudu naprosto nelze bylo snéstí se, an Hus ji ač ne slowem, alespoň skutkem zapíral, pročež již napřed jewiti se musel otcům we zpauře. Tudiž wy-swětliti se dá také zřejmá jejich rozdrážděnost a wášniost proti němu hned we prvním wýslechu. Prosba jeho, aby mu dowoleno bylo přednesti nejprwé wyznání swé w celku, odepřena mu a kázano, aby odpovídala pauze k otázkám, které mu předloženy budau. Když ale počal hájiti průpowědi swé, okřikowan jest se wšech stran, aby nechal mudrkowání a zprosta buď potakoval aneb zapíral. Nedaw se tím zastrašiti, osmělil se, jak mile jen slowa dopadnauti mohl, wyznati to i hlasitě, kterak se prý nadál, že we shromáždění takowém více bude poctivosti, dobroty a řádu.²⁸⁹⁾ Při takowémto neladu myslí nemohly wýslechy

289) Wyprawuje to Hus sám we psaní svém českém ode dne 26 čerwna w tato slowa: „Když sem stál před tiem sborem spatřiw, ano nížádného řádu nenie, řekl sem hlasitě, když sú wšichni mlčeli, takto: „Mněl sem

1415 tyto wésti k dobrému konci, ačkoli Hus psaním hned po tomto wýslechu wydaným sám se blažil, že se mu podařilo wymazání dwau článků z žaloby, dělaje sobě naději, že u jiných wíce totéž se stane²⁹⁰.

7Jun. Když pak podruhé wyslýchán byl dne 7 čerwna, brzy po zatmění slunce téměř auplném, we přítomnosti krále Sigmundowě, panoval již wětší pokoj a pořádek, ano jménem královým i sborovým ohlášeno bylo, že kdokoli by křičeti chtěl, ze shromázdění vyhostěn bude. Tím žiwěji zračila se pak náruživost, kterau zwláště kardinal Petr z Alliaku, první buditel a šířitel ideí reformatorských we Francii, muž jináče právem wysoce ctný, na jeho dával proti reformatorovi českému; nelze jí vykládati jinak, nežli že se bál, aby církevní oprawa, jak on jí rozuměl, neutrpěla spůsobem tím, kterak ji mistr byl provoditi se jal; proto také patrné bylo usilování jeho, přewesti vyšetřování s pole disciplinárního do wěroučného, we kterémž dle saudu jeho i audū sborových nemohla se dopouštěti změna nižádná. Tato jeho wášeň wyskytla se hned při první otázce, o které dnes jednalo se, o transsubstanciaci. Když Hus několikrátě ujišťoval, že u wěci této nestojí s Wiklesem ale s církví, kardinal co nominalista stíhal jeho co realistu z neupřímnosti a z kacířství samým wyvoděním následků z filosofické jeho

by lepší poctiwoſt a lepší dobrota i řád byl w tomto ſboru, než jest.“ Tehdy najvyšší kardinál řekl jest: „Kterak mluviš? na hradě ſi pokorněji mluwil!“ A já ſem odpověděl a řka: „Neb na hradě na mě nižádný nekřičel, ale tuto wšichni křičte.“ (Opp. I, 77, 80.)

290) *Slowa jeho jsau: Deus omnipotens dedit mihi hodie cor animosum et forte; deleti sunt jam articuli duo: spero de gratia dei, quod plures delebuntur. Clamabant quasi omnes adversum me etc. Non consideravi, quod habem in tota multitudine cleri amicum, praeter Patrem et unum doctorem Polonum, quem nosco etc.*

saustawy; což ale, i dle seznáni sboru samého, nepodařilo 1415 se jemu.²⁹¹ We wýslechu dnešním jednalo se wůbec o Husowu poměru k učení Wiklefowu sborem již zatracenému, a o chowání se jeho w bauřech, které od šesti let se w Praze byly přihodily. Hus wyznał, že měw mnohé ze 45 článků za prawé, nemohl swolowati k zatracení jejich; přiznal se také, že ctil Wiklefa co muže pobožného, a že pronesl se někdy we přání svém, aby duše jeho po smrti tam se octla, kdež i Wiklefowa jest. Když ale některá swědectví zrowna za lžiwá i wzteklau nenávistí smyšlená wyhlašoval, boha i swědomí swého se dokládaje, dali mu kardinálowé Zabarella i Petr z Alliaku wěděti, že sbor nemůže nikoli ohlédati se na powahu swědomí jeho, ale že nutno mu jest sauditi jediné dle swědectví, která od swědkůw pod přísahu wzatých před rukama jsau;²⁹² také že zdá se, jakoby w zamítaní těchto swědkůw upřílišoval, za podezřelého pokládaje také Geršona Pařížského kancléře, muže dle saudu celého světa nade wše podezření wywyšeného. Po přeslyšení mnohých žalob i odpovědi nemohl Alliacký konečně zdržeti se, aby nekáral Husa také z marné chlauby, an prý we prvním

- 291) Toto míchaní otázky z filosofie scholastické do sporu církevního skrze Petra z Alliaku jest první a jediný toho druhu skutek w historii Husowě, o kterémž ze sauwěckých pramenůw zpráva nás došla. Mladenovic praví o něm: *Multa ibi impertinentia de materia universalium immiscebantur, et Anglicus ille, qui de materia prima instabat, dixit: Ad quid illa impertinentia immiscentur, quae nihil faciunt ad factum fidei? ipse (Hus) bene sentit de sacramento altaris, ut hic constiteret.* Z toho suď každý, mohl-li školní spor mezi nominalisty a realisty mít takový wpływ na celé rozvinutí se Husitství, jak to nowěji s některých stran bylo hlásáno.
- 292) Neupřrajíce prawdy slow těchto, musíme přece diwiti se, že w celé při této jen o swědcích proti Husovi řeč jest, nikoli také o swědcích k obraně jeho.

1415 swém wýslechu honosil se, že kdyby dobrovolně byl do Konstancie nepřišel, nikdo na světě bylby nemohl jeho násilím tam přiwesti. Hus opakoval slova swá i nyní, ujišťuje, že má we wlasti swé mnoho mocných přátel, ježtoby jej na hradech swých před každau mocí byli uchráni i chtěli i mohli. „Aj, jaká to přewážnost!“ zwolal kardinál w patrném rozjaření: ale Chlum wstaupiむ mu do řeči, jal se twrditi slova Husowa. On zajisté, dí, že jest jen jeden z chudších zemanův českých, a wšak žeby sobě byl traufal, hájiti sám Husa před jakaukoli mocí celý jeden rok; w Čechách ale že jsau šlechticové welikomocní, kteřízby byli neostýchali se brániti jeho na hradech swých třebas i před spojenými wojsky české i německé říše. Ku konci posezení chopil se i král Sig-mund slova, chtěje oswědčiti se w osobním swém k Husovi poměru. Nejprw wywracował omyly co do powěstného swého průvodčího listu. Owšem, dí, že Husovi ještě před odjezdem jeho z Čech slíbil jak list a králow-skau ochranu swau, tak i weřejné na sboru slyšení; ²⁹³⁾ proto také že poručil ho pánům ze Chlumu a z Dubé do zwláštní ochrany, ačkoli prý se prawí, že mu nenáleželo bráti w ochranu muže podezřelého w kacírství. Nyní že dáno jest Husovi weřejné a pokojné slyšení a královský slib tím že jest wyplněn. „Nezbýwá mi,“ dí král dále, k Husovi se obrátiw, „nic wice, než napomínati Tebe společně s kardinály, abys nechaje swéhlawosti, dal se sboru na milost bez wýminky; sbor pro mne, pro bratra mého a pro králowství České přijme tě milostiwě, aniž uloží Tobě pokání příliš těžké. Chtěllibys ale urputně státi na swém, otcowé dobře wěděti budau, jak s Tebau nakládati mají. Já sem jim připowěděl, že kaciře nikdy zastávati nebudu, ba chtělliby kdo urputiti se w kacíř-

293) Srowněj co w té wěci nahoře ke dni 1 září 1414 po-wědino jest.

ství, já první wedlbych ho na hranici k upálení. Proto 1415 radím ještě jednau, dej se na milost, a to co nejdříwe, abys neupadl u winu ještě wětší.“ Hus, patrně dojat a dlauhým po nemoci namáhaním unawen, neodpovídal více nežli že děkował králi slowy krátkými za ochranu a průvod královský, opakuje přitom ujišťování swé wůbec, že chce rád dáti se naučiti lépe. Potom arcibiskup Rýžský wedl ho do žaláře nazpět.

Wýslech třetí a poslední, jenž se stal dne 8 čerwna, 8 Jun. byl nad jiné důležitější a rozhodnější; týkáſ se článkův pohoršlivých, jichžto we spisech Husových nalezeno a čteno 26 wylažených z jeho traktatu o církvi, 7 ze spisu proti Palečovi, 6 ze spisu proti Stanislawovi ze Znojma. Poněvadž pak spisové tito čelili wesměs proti zásadám od katolických doktorů na synodě dne 6 února 1413 hájeným, wšecko dnešní wyjednáwaní obíralo se jen s naukau o moci, ústavě i autoritě weškeré hierarchie křesťanské. Pro lepší dolíčení zpráwnosti wytahův srownávání a čteni jsau článkowé ti také w Husově autografu; při čemž kardinál Alliacký několikrát pozor k tomu obracel, že článkowé ti we spojení s celkem svým ještě horší smysl dávají, nežli porůznu. Odwolávaní se Husowo k autoritě sw. Augustina nestačilo k hájení jeho hrubého smyslu o prædestinaci; aniž uměl náležitě wywesti se z náruku toho, že winil hlavy církve a duchovenstvo wůbec před posluchačstvem nepřítomným a na takových místech, kde obvinění nepřítomni byvše ospravedlnovati sebe nemohli. Také mu neposlaužilo ku prospěchu, že vyhlásil papeže i kardinály za nepotřebné ke zprávě církve, že moc a vládu papežovu pravil být darem a dílem císařským, že knížatům osoboval právo kontroly nad preláty, že uwodil w pochybnost právní platnost některých trestův církevních, a obyčejně tehdáž nakládání s kacíři jmenoval farisejským a t. d. Weliký

1415 hluk spůsobila zvláště sada ta, že papež, prelát neb kněz, když hřeší smrtelně, není papežem, prelátem a knězem. Když Hus ji wýkladem tím ospravedlniti se snažil, že jím arcí býti může co do auřadu (quoad officium), nikoli ale co do bytnosti čili podstaty swé (quoad meritum), dokládaje za příklad, že i král, když smrtelně hřeší, není w skutku králem: wolán jest Sigmund, an s falckrabím a Normberským purkrabím z okna se wychýliw, právě o nebezpečnosti Husowa učení byl rozmlauwal; Hus musel opakowati sadu swau, načež král jen řekl, že nikdo nežije beze hříchu, kardinál pak Alliacký osupil se na Husa, že nemaje dosti na zlehčowání duchowenstwa, také jal se prý podrýватi moc swětskau. Po přečtení všech těch urážlivých článků mluwil týž kardinál k Husovi opět: nyní že má před sebou dvojí cestu, buďto dáti se cele do milosti a moci sboru i podrobiti se naprosto nálezu jeho, aneb stojíli na mnění swém, pokračowati ještě dále u wedení pře; on že dobromyslně radí k prvému, aby neuwalil prodlauženau swémyslností ještě těžší winu na sebe; a w týž smysl mluwili také jiní prelátové. Hus odpověděl prosbau o krátké slyšení, aby co do článků čtených mohl wyložiti mnění swé zřetelněji; jestliže poznawše prawý jeho smysl i s důvody, neuznají obé za podstatné, pak že hotow bude přijmauti lepší poučení. „Jaký to chytráček!“ wolali někteří; „chce jen poučení, nechce nápravě ani nálezu!“ Když odtušil, že chce dáti se netoliko poučiti, ale i naprawiti a wůbec podrobiti se každému sborowému nálezu, řekl jemu kardinál Kamerenský: nález wynešený o něm, z poručení sboru, od bezmála 60 doktorůw, jest ten, že má nejprwě uznati pokorně blud swůj; druhé, má přisahati, že se odrekne článkůw oněch nawždy, aniž jich více twrdiū a šířti bude; třetí, má je odvolati weřejně, a čtvrté, má se zwázati, že napotom učiti a hlásati bude prawý opak jejich.

Hus prosil, aby ho nenutili odpřisahati se článkůw, kterým 1415 nikdy ani neučil, ani newěřil; co do učení ale, ku kterému sám se přiznal, prosil opět o dowolení, aby místněji mohl wyložiti mnění swé,²⁹⁴ anby sice nemohl jednat proti přesvědčení a swědomí swému. Po mnohých řečech a napomínaních, ku kterýmž i král Sigmund se připojil, ohlásil mu kardinál Zabarella, že mu předložena bude formule přísahy sepsaná slowy mírnými a opatrnlými; pak že má rozmyslit se zdrawě a ustanowiti, co učiní. M. Štěpan Paleč obrátil potom opět pozor otců ku příběhům Pražským r. 1412, o nichž opět byly řeči obširné, a ohrazoval se ku konci posezení hlasitě, že nikoli ze zášli ale z pauhé powinnosti stal se žalobcem na Husa; načež kardinál Alliacký pochvalné dal mu wyznání, že chował se prý ve wšem mírně i lidsky. Když pak i Michal de Causis hlásil se k osvědčení podobnému, Hus odwětil konečně, bůh že jim bude straně obojí saudcem spravedlivým. Na to arcibiskup Rýžský odwedl wězpně opět do žaláře.

Ku konci posezení, když již wětší částka shromážděných ze síně byla wystaupila, přihodil se tam wýjew na oko nepatrny, ale w následcích svých důležitý. Král Sigmund daw se s kardinály a preláty, ježto pozdržewše se jej byli obstaupili, do důvěrné řeči o Husovi, promluvil k nim asi následující slowa: Ctihodní otcowé!

294) Et etiam rogo, quod solum mihi detur audientia ad tantum, quod possim meam intentionem declarare in certis punctis et articulis mihi objectis, et specialiter de papa, capitibus et membris ecclesiae, in quibus mecum aequivocant, quod meam intentionem concipient; quia ego concedo et dico, quod papa, episcopi, praelati etc. si sint praesciti et in peccatis mortalibus, non sunt vere tales quoad merita, nec digne coram deo pro tunc, sunt tamen quoad officia tales, scil. papae, episcopi, praelati etc. (podlé zpráwy Petrowy z Mladenovic.)

1415 nyní slyšeli ste Husa i poznali učení jeho. Mezi články, ku kterým sám se přiznal, postačilby tuším každý a kterýkoli za důvod k odsauzení jeho; pročež nebudeli chtít odpřisáhnouti, upalte ho, aneb udělejte s ním, co za hodné uznáte. Radilých wšak, kdyby třebas i odwolal, abyste mu newěřili, jakož ani jábých mu newěřil; přijda do Čech zase, natropilby ještě více zlého, nežli dříve. Proto poslete články zde odsauzené bratrowi mému, a také do Polska i do jiných zemí, kdežto pohřichu mnoho má staupencův; a přikažte netoliko wšem biskupům, ale i králům a knížatům, aby trestali ty staupence, tak aby větve spolu s kmenem wykořeněny byly. Wěru, já byl ještě mlad, když tato sekta v Čechách povstávala; a aj! jak velice již wzrostla i rozmnožena jest!²⁹⁵ Já nyní ze sboru brzy odebrati se musím: pročež neprodléwejte s tím věcí, a učiňte také co nejdříve konec učenníkům jeho, jmenovitě tomu, co u wazbě sedí, — jak pak mu říkají? — „Jeronym“! prawili okolostojící; „s tím nebude žádné nesnáze; až jen mistr dojde práva svého, učně odbudeme bohdá jediným dnem!“ Po těch slouích rozešli se všichni w dobrém rozmaru. Tak wyprawuje Petr z Mladenovic, jenž s pány z Chlumu a z Dubé na krále čekaw, ale jemu newidomý, řeči té poslouchal. Tito čeští pánowé, ježto až potud byli doufali, že Sigmund bude ujímati se Husa, procitli najednau ze klamu svého, i zprawili o tom netoliko Husa, který tudiž proti Sigmundovi znáružiwěl,²⁹⁶

- 295) *Et rex iterum: „pro certo! ego adhuc eram juvenis, quando ista secta orta est et incepit in Bohemia; et ecce, ad quantum crevit et multiplicata est.“* Pozoru hodně jest, že již i Sigmund powodil Husitství z potátkůw Miličových, též Matěje z Janova a t. d.
- 296) We psaní jeho (Opp. I, 87) čte se o tom: Existimabam, quod saperet sibi lex dei et veritas, modo concipio, quod non multum sibi sapiat; prius me condemnavit, quam inimici mei. Si saltem tenuisset modum gen-

ale i domácí krajany swé; slowa prohozená w kautě 1415 wečeřadla Bosáckého rozléhala se brzy po celé zemi české, i stála Sigmunda bez mála dědictví celé koruny.

Sauhlas tento mezi králem a otci shromážděnými o wině i potřebě trestu nedával, co do Husova odsauzení, již ani pochybnosti města, ani odkladu; Hus sám očekával smrt swau na každý den. Přece ale nechán jest ještě plné čtyry neděle na živě. Zdali k odročení tomuto přispěla také psaní pro Husa přímluvná, která tyto dni z Čech do Konstancie přišla, my uhodnauti neumíme. We shromáždění čtyr národů dne 12 čerwna čteno jest jedno 12Jun. takové psaní, na němž wiselo 250 pečeti pánuw i zemanuw českých i morawských. I poněvadž dojímawé a tytýž důtkliwé řeči jejich popuzovaly mnohé posluchače ke hněwu, biskup Litomyšlský a Štěpan Paleč chtějice pouchláčholiti je, obraceli zvláštní k tomu pozor, že aspoň král Wáclaw neaučastnil se té demonstrace swých poddaných, aniž wůbec u sboru ku prospěchu Husowu jak-

tilis Pilati, qui auditis accusationibus dixit: „Nullam causam invenio in hoc homine,“ vel saltem dixisset: „Ecce, ego dedi ei salvum conductum; si ergo ipse non vult pati decisionem concilii, ego remittam eum regi Bohemiae cum sententia vestra et attestationibus, ut ipse cum suo clero ipsum dijudicet.“ Quia sic mihi intimavit per Henricum Lefl, et per alios, quod vellet mihi ordinare sufficientem audiencem; et si me non submitterem judicio, quod vellet me salvum dirigere vice versa. Těžko věřiti, že Sigmund opravdu slow těchto užíval; staloli se přece, bylo na tak nerovzáhlíw řeči tím méně spolehláti, čím více přesahovaly nejen práwo, ale i moc jeho.

- 297) Ne to brali Čechové Sigmundovi za zlé, že Husa neuchránil před odsauzením a potrestáním co kaciře; takového smyslu nenesl w sobě powěstný jeho list pravoděs, a o zrušení jeho skrze Sigmunda nedalo se tudíž ani mluwiti: toho ale nemohli mu nikdy zapomenuti, že měw raději přimlauwati se za Husa, ještě sám popuzoval otce k odsauzení jeho.

1415 koli se přičinil. Byloť tomu skutečně tak, ačkoli přičina toho měla hledati se ne tak w jeho netečnosti, jako ráději w rozmarech řewniosti politické. Smíření zajisté králů Wáclava i Sigmunda od r. 1411 prokázalo se bylo i nedokonalým i netrvalým. Již při počínání sboru Konstanského přestalo bratrské mezi nimi obcování, jeden druhému odpíral titulu Římského krále, a Wáclaw wšímal si auředně wůbec tak málo sboru Konstanského, stojícího pod zpráwau bratrowau, jako Sigmund někdy Pisanského. Oba sice králové nerádi odkrývali před světem nebratrské swé záští, nemohaucí slaužiti jím ke cti, a proto w Konstancii mnozí wždy ještě kojili se nadějí, že Wáclaw konečně, dle příkladu všech jiných králův křesťanských, vypraví také zvláštní posly swé ke sboru: a wšak prawá přičina jeho štěstí se mohla jén před newědci utajena být.

15Jun. We třináctém walném posezení, ježto dne 15 čerwna se stalo, sbor wynesl nález pro celé potomní dějinstwo české welmi důležitý: wydalť oprawdowau zápowěď na uwedené opět Jakaubkem rozdáwaní wečeře páně pod obojí spůsobau. W ohlášené o tom bulle prawí se, že ačkoli swátost ta od Krista pána nejprwé apoštolům zvláště, potom pak i wěřicím we prwotní církvi wůbec podávaná jest pode dvojí spůsobau, chleba totiž a vína, přece obycej od církve později z dobrých přičin k uwarowání wše-likých nebezpečí a newhodností uwedený a již od dáwna zachowávaný, padávati ji laikům pode spůsobau chleba toliko, má přijat a poważowán býti za zákon bezauhonný a neproměnitelný, zvláště ano pochybno není, že pod každau spůsobau, i chleba i vína zvláště, pokaždé celý dává se Kristus. Hanění tedy obyčeje a zákona tohoto že má za blud pokládáno a zamítáno býti, a urputně w něm setrvání že nese a chowá w sobě kacířství, kteréžto má od diecesanůw i inquisitorůw sauzeno a trestáno

býti podlé obecných o tom ustanovení církve. Bulla 1415 tato, ku poučení všech věrných, bez meškání do Čech dodána jest, kdežto ale neměla jiného aučinka, nežli že učená mezi stranami hádka, zvláště pak mezi mistry Jakaubkem ze Stříbra i Ondřejem z Brodu, nabyla nowého skrže ni podnětu.

Mezitím ale, co sbor dekretem tímto twrdil odwěkau autoritu i swézákonost církve, Hus opak tomu, jako pro lepší zračení ducha protestantismu, jejž zastával, nemohl zdržeti se, aby we psaních, která w posledních těchto dnech posílal přátelům svým do Čech, neodpíral jak sboru, tak i církevnímu podání wůbec, moci zákonodárne we wězech wíry wesměs.²⁹⁸ Že pak při takowémto smýšlení nepo-wažoval již otců sborových za saudce, alebrž jen za nepřátele swé, jichžto také spůsoby a chowání co nej-trpčeli haniti směl,²⁹⁹ tomu není se tak diwiti, jako že neprestával ještě jewiti naději dorozumění se sborem,

- 298) We psaní nahoře již dotčeném ode dne 21 čerwna ku knězi Hawlíkovi prawi: *Noli resistere sacramento calicis domini, quem Christus per se et per suum apostolum instituit; quia nulla scriptura est in oppositum, sed sola consuetudo, quae ut aestimo ex negligentia inolevit. Jam non debemus consuetudinem sequi, sed Christi exemplum et veritatem. Modo concilium, allegans consuetudinem, damnavit communionem calicis quoad laicos ut errorem, et qui practisaverit, nisi resipiscat, tamquam haereticus puniatur. Ecce malitia, Christi institutionem jam ut errorem damnat! etc.*
- 299) We psaní ke wšem Čechům ode dne 24 čerwna napomíná, aby se ustrašiti nedali odsauzením knih jeho za kačíské: „Ufám bohu, že se wás Antikristowa škola lekne a necháš wás u pokoji. — Znamenajte, že sú svú hlawu za kacieře potupili, — proto že jest odpustky a biskupstwie a jiné obroky prodával, a ti sú ho od-súdili, z nichž mnozí sú od něho kupowali, a druzí mezi jinými kupčili. — O by pán Ježíš byl řekl we sboru: kto z wás jest bez hřiechu swatokupeckého, ten potup Jana papežel zdá mi se, žeby jeden po druhém byl wyběhl etc.

1415 kdyby mu jen wolně wyjádřiti se dali. Otcové wšak uznali lépe propast nepřekročitelnau, která otewřela se byla mezi nimi a nowým kacírem; ačkoli ještě we dnech 23Jun. 18 a 23 čerwna zkaušením učení jeho se obírawše, wšecky jeho spisy k ohni odsaudili, wšak za neprospěšné pokládali slyšeti ještě jednau muže, jehožto mysl neoblomná jim již dostatečně známa byla. Weškeren jejich s ním obchod obmezoval se napotom jen v předkládání ~~jemu~~ formule, podlé kteréž měl odvolati a odříci se bludů swých. I nelze zapírat, že sbor i tenkráte ničeho neobmeškal, cokoli nař jen slušelo, aby wrchu přísnosti wyhnauti se mohl. Usilováno znova dobrotau i přísností, přemlauwáním i hrozbami nawesti Husa, aby wrátil se opět do lúna církwe. S přátelskau laskawostí a péčí snažil se předewším nejmenovaný jeden prelát, jenž nad jiné wšecky získal byl sobě Husou důvěru, ³⁰⁰ aby obrátil ho zase na cestu spasení a odwolání. Také Štěpan Paleč, někdy dowěrný jeho přítel, nyní krutý odpůrce, přišed do žaláře, pokaušel se dotýkat strun dávno zalehlých; vážnost okamžení, pohledy na minulost i na budoucnost obměkčily je oba; zaplakawše spolu, odprošowali se wespolek, aniž pak co do sporu srownati se mohli. Opětowané deputace od sboru, jichž i nejzwáčejší auděwé, jako Alliacký a Zabarella, se aučastnili, spřisobily konečně, že se zdálo, jakoby oni a ne Hus ku 1 Jul. probám se utíkali. Hus dne 1 čerwence oswědčil se písemně, že odvolati nemůže, ani nechce; a když potom 5 Jul. dne 5 čerwence posledníkráte, kromě deputowaných ode

300) Domnění jest již od Lutherowa wěku, že neznámý tento, jejž Hus vždy jen „otcem“ nazýval, byl sám tehdejší president sboru, Jan ze Brogni, kardinál a biskup Ostienský; ačkoli již Lenfant, neprawdu toho dolíčí, s větší podstatou ukazoval na jakéhosi prelata klášterního. Petr z Mladenovic neudává také nic určitějšího o neznámé osobě této.

sboru, z rozkazu králowa také čeští páni k němu přišli, 1415 a pan Jan ze Chlumu jej prosil, aby nedal lichým snad jen studem zdržeti se od kroku spasitelného, a wšak ovšem swědomí swého w tom poslauchaje: opětowal ještě jednau s pohnutím a slzami, že jen tenkráte odwolá, když písmem swatým lépe poučen bude.³⁰¹ Sbor, neměli jemu přiswědčiti a dátí se od něho posléze i mistrovati, musel konečně přikročiti k odsauzení jeho, jak toho žádali zákonové církwe. A wšak ani Hus nemohl po hříchu zachowati se jinak, nechtěli zraditi sebe sám i swědomí swého. Co zástupce swobody duchowní, co křísitel zásady o právu osobního přesvědčení we wězech wíry,³⁰² bylby odwoláním zmařil sebe w duchowním ohledu

301) Petr z Mladenovic dává o tom zprávu následující: „Ipse M. Joh. Hus flens respondit humiliiter: Domine Johannes! scitote, quod si scirem me aliqua contra legem et contra matrem ecclesiam scripsisse vel praedicasse, quod sint errorea, vellem ea humiliiter revocare, deus mihi testis est; sed semper desidero, quod ostendant mihi scripturas meliores et probabiliores, quam sint ea quae scripsi et docui; et si ostensae mihi fuerint, volo paratissime revocare. Ad quae dicta unus assistens episcoporum M. Johanni respondit: numquid tu vis esse sapientior toto concilio? At magister dixit illi: Ego nolo esse sapientior toto concilio, sed rogo, date mihi minimum de concilio, qui melioribus scripturis et efficacioribus me informet, et paratus sum continuo revocare.“

302) Znamenitý francauský dějepisec církevní, Emile de Bonnechose, praví w ohledu tomto: Il était réservé à la petite ville de Constance de donner un spectacle que le monde n'avait pas vu depuis des siècles: là, un homme seul, affaibli par une longue prison et par les maladies, isolé de quelques amis dispersés et tremblants, résista, fort de l' Evangile et de sa conscience, à tout ce que l' autorité extérieure peut mettre en oeuvre pour intimider et maîtriser les âmes; il ne fléchit pas sous l' effort de toutes les puissances spirituelles conjurées avec les temporelles; Jean Hus enfin, par son exemple plus encore que par ses doctrines, rouvrit au monde chrétien

1414 naprosto. Nemaje woliti nežli mezi smrtí tělesnau a du-chowní, wolil si záhubu těla.

- 6 Jul. W sobotu dne 6 čerwence měl sbor we biskupském kostele Konstanském patnácté swé walné posezení, jedno z nejslavnějších a nejdůležitějších. Přítomen byl i král Sigmund, na trůnu sedě, se znameními majestátu; po boku jeho držel falckrabě Ludvík říšské jablko, Normberský purkrabě Fridrich žezlo, Baworský wewoda Jindřich korunu, Uheršký magnat meč. Kardinálowé i preláti byli se swým předsedau kardinálem ze Brogni w auplném počtu pohromadě. U prostřed chrámu wynikalо malé lešeníčko, a na něm kůl obvěšený ornátem mešním. Pokud trwala slavná mše, čitaná Hnězdenským arcibiskupem, musel Hus čekati u dweři chrámových mezi oděnci; teprw když biskup Lodenský měl kázání o slowech apoštola Pawla, „aby zrušeno bylo tělo hříšné,“ wězeň uweden byw modlit se na kolenau u lešení, an kazatel připominal sboru a králi zwláště powinnost, aby wypleli wšeliké kacířství z lúna církwe křesťanské. Při počátku jednání ohlášena

une voie longtemps fermée; et s'il est permis de comparer le sacré au profane, il fit dans la sphère de la religion et de la morale ce que plus tard fit Colomb dans le monde extérieur et physique; il découvrit un empire nouveau, ou, pour mieux dire, il retrouva un domaine oublié depuis des siècles, celui de la conscience en matière de foi. L'examen était un champ interdit à tous: Hus y revint, au milieu de sinistres clamours etc. — Par sa foi, par son courage en présence du tribunal le plus élevé dans l'opinion des hommes, par l'immense retentissement de ses vertus, de sa condamnation et de son supplice, il fit comprendre à une partie de l'Europe le droit sacré de cette liberté intérieure qui, saintement employée, fait le chrétien sur le trône comme dans les fers; Jean Hus, en un mot, contribua fortement à rappeler le christianisme à son caractère, qui est celui de la religion du cœur, à son esprit, qui est un esprit de vie, de progrès et de liberté etc. —

jménem sboru zápowěď, že pod pokutou klatby a dwau- 1415
 měsíčné vazby nikdo, bud kdo bud, nesmí rušiti jednání
 ani wskakowáním do řeči, ani odmlauwáním, jewením
 chwály nebo hany. Na to čteno několikero ze 260 článků
 bludných, ježto universita Oxfordská ze spisůw Wile-
 fowých byla wytáhla, i wyřčen nad nimi odsudek. Pak
 přišla řada na při Husowu. Papežůw auditor Berchtold
 z Wildungen čelil nejprv třidcatero článků ze spisůw jeho,
 potom žaloby swědectvími dotvrzené a celý běh práva
 proti němu wedeného. Hus chtěl hněd s počátku od-
 mlauwati a ospravedlňowati sebe, což mu ale již ne-
 dowoleno; když pak přece mluwiti se pokoušel, přikázal
 kardinál Zabarella strážim, aby ho donutili k mlčení.
 Wrhnuw se tedy na kolena, zdálo se jakoby k nebi hledě
 chwili se modlil. Když ale netoliko takové stížnosti
 přednášeny opět, o kterých mněl, že je dávno wywrátil,
 nýbrž i nowá, do té doby neslychaná obviňowání, jako
 ku př. žeby se wydával sám za čtvrtou osobu we svaté
 trojici,³⁰³ nedal si překaziti, aby neodmlauwal opět hla-
 sitě a poněkud i trpce. Opakoval také časté swé slovo,
 že dowěřiv se králi a ochrannému jeho listu, přišel ke
 sboru dobrowolně k dokázání newiny swé. Sigmundowy
 lice zřejmě zarděly se, když Hus toto mluvě oči swé
 nař upřel.³⁰⁴ Potom čelil biskup Konkordienský odsudek

303) V tištěných Acta Conciliorum (ku př. wydání Pařížském
 od r. 1714, dílu VIII str. 416, u Hardta IV, 418)
 článek ten takto zní: „quod M. Joh. Hus concessit istam
 (propositionem) quod Joh. Hus esset persona in divinis,
 et quod plures essent personae in divinis, quam tres;
 (probatur) similiter per unum doctorem in theologia,
 fore verum, ex communi voce et fama, per unum abba-
 tem ex communi fama; per unum vicarium ejusdem ec-
 clesiae Pragensis, qui dicit, se audivisse ab ore ipsius
 Joh. Hus, prout articulatur“ etc.

304) Zprávu o Sigmundowu zardění se Mladenovic podává
 ne u větším latinském, ale w menším swém českém

1415 nejprw proti knihám a učení jeho, pak proti němu samému; ony odsauzeny k ohni, on pak vyhlášen za zjewného kacíře, an kázal prý učení bludné, pohoršiwé i odbojně, zawedl množství lidí, tupil čest a moc apoštolské stolice i církwe, a zarputil se naprosto we zlosti swé; pročež že má býti ssazen s knězství, zbawen přijatého swěcení a odewzdán rukám swětským, ana církew -nic wíce s ním činiti nemá.

Nafřzeno jest arcibiskupovi Milánskému i šesti jiným biskupům, aby Husa co kněze odswětili na mistě. Postawiwshe tedy jej na lešení a dawše naň wšecka raucha mešní, do rukau pak jeho kalich, žádali opět od něho, aby odwolal bludy swé. I pronesl se opět s pláčem k okolostojícím, že boje se ublížiti swědomí swému, býti lhárem před bohem a dáti pohoršení posluchačům i učenáskům swým, nemůže učení a spisův swých odpřísáhnouti ani odwolati. Biskupové přikročiwshe tedy k degradaci jeho, odjali jemu nejprwé kalich, potom raucha mešní jedno po druhém, se hrozným zlořečením, we případnosti takové obyčejným. Když mu posléze i knězská pleš zrušena býti měla, powstala mezi biskupy hádka o spůsob, kterak to činiti se má; on pak uživ příležitosti té, obrátil se ku králi slowy těmito: aj! ještě tito biskupové neu-mějí ani w trýznění mém se srownati! Po dokonání obřadu toho trapliwého postavili mu pyramidální papírowau korunu as loket zdélí na hlawu, na níž malowáni byli tři čertowé sápající duši hříšnau, s nápisem: „hic est hæresiarcha,“ biskupové pak pronesli tato poslední nad ním

spisu, jehožto překlad čte se in Opp. Hussi tom. II, 515—520. Z ustněho podání znal ji také císař Karel V, jenž na sněmu říšském wyzwán byw, aby Lutheru proti průvodčímu listu swému wěziti dal, odepřel se toho prý slowy následujícimi: „nechci zardívat se, jako předek můj Sigmund.“

slowa: „církew nemajíc již nic s tebau činiti, odewzdáwá 1415
tělo twé moci swětské, duši pak twau dáblu!“ Hus ne-
zamlčew se přitom, oswědčowal ochotnost swau podnikati
wšeliké muky za příkladem, jak prawil, Kristowým i apo-
štolůw jeho. Na rozkaz od krále Sigmunda daný odlečil
tudíž falckrabě Ludvík znaky říšské, a wzaw wězně w
moc swau, odewzal jej konšelům Konstanským s těmi
slowy: „wezměte Jana Husa, jenž dle nálezu krále pána
našeho nejmilostivějšího a z rozkazu našeho má co kacíř
upálen býti.“

Bez odkladu na to následovalo vykonání nálezu. Když
sbor pokračoval w jednání svém, Hus z rozkazu falckra-
bowa weden jest z kostela i z města na popraviště; pro-
wodil ho zástup asi tisíci oděncůw, u nesmírném di-
wákůw dawu. Když wystaupiw z kostela, widěl na hřbi-
towě w ohni plápolati kniby swé, usmál se tomu; i šel
k smrti pevným krokem, žalmy spíwaje aneb se modle,
aniž bylo při něm znamení strachu aneb litosti. Pro
nesmírnau tlačenici lidu kráčel celý pochod jen z powolna
i musel několikrát zastawiti se; w takowych okamženích
pokaušel se Hus wyjádřiti se o wěci swé k okolostojícím.
Konečně přišed na popraviště ku připravené hra-
nici, zdalo se, jakoby rozweselil se ještě w duchu. Wrh-
nul se u prkna tlustého, k němuž přiwázán býti měl, na
kolena i modlil se hlasitě; při čemž když papírowá ko-
runa s hlavy se mu smekla, spatřiw ji usmál se. Ně-
kteří okolostojící připomenuli, nechtěliby ještě zpowídati
se? čemuž potakaw, wšak když kněz přistaupiw jen pod
tau wýminkau rozrešení dátí slíbil, jestliže odwolá, opět
odepřel. Chtěl potom zase promluwiti k lidu, čehož ale
přítomný falckrabě nedopustil, kázaw jej tudíž přiwázati
k prknu; jen to mu ještě dowoleno, že děkowaw žalář-
ným swým za jejich šetrné s ním nakládaní, s nimi roz-

1415 žehnati se mohl. Pak swlekše jej³⁰⁵ katowé přiwázali ho k prknu prowazy i řetězy; když pak twáří k wýchodu obrácen byl, a někteří z okolostojících to při kacíři za neslušné pokládali, otočen jest k západu. Dříví dwě fúry, slámau promíchané, rozloženy okolo něho tak, že až pod krk ho kryly; pod nohy, ještě opautané, podstrčeny také dwě otepě. W posledním okamžení přišel ještě od krále říšský maršalek Haupt z Pappenheimu a wyzval Husa u přítomnosti falckrabě Ludwika konečně, aby odvoláním zachoval život i duši swau. Hus odpověděl, že cítí se v duši swé newinna, i že na té prawdě, kterauž poznaw učil a kázel, nyní wesele chce umřiti. Tu páni oba tleskše rukama odešli, kat pak zapálil hranici. Děsný boj k smrti netrval dlauho; žalmy spívaje i k nebi hledě, brzy obkličen byl plápolem odewšad wyrázejicím; wítr se zdwihiuw šlehnul mu jej do twáře, tak že w několika okamženích ani nehlesna zalknul se.³⁰⁶ Neohrozenosti

305) Reichenthal popisuje tehdejší oděv jeho těmito slowy: „Er hatte zwei gut schwarz Röck an, von gutem Tuch, und ein Gürtel was ein klein Beschlag von vergültēm Silber, und in einer Scheide zwei gute Beimesser und ein ledern Seckel, da wohl Pfennig im mochten seyn. Und hätte eine hohe weisse Insel auf seinem Haupt, die war von Papier gemacht“ etc. Dle obyčeje tehdejšho dostávalo se katovi za majetnost, cokoli ten, jenž odpravowán byl, na těle swém nosil.

306) Newime, máli jaký důvod známá pověst, že před samým zapálením hranice stará babička přichwátala s nůž dříví, kteraužto spatřiv prý Hus, zwolał: „ó swatá sprostoto!“ — nezdá se prawdě podobně, aby slabá žena s břemenem swým byla tak snadno prodrati se mohla skrze dawy diwákůw nesčíslných, ačkoli z rozkazu králowa brány městské zavřeny byly, aby newšickni obyvatelé ku podívaní tomu wen se wysuli. Jistě ale smyšlená jest powidka o domnělé protestaci Kašpara Šlika co čísařského kancléře — čimž tehdáž ještě ani nebyl; aniž pak lepší podstatu má wyprawowání o Husowu prorocví, že za sto let přijde (prý) labuť (Lu-

mysli we wšech těchto scenách dokázané obdivovali se 1415
i nejkrutější nepřátelé jeho.

Když falckrabě spatřil šaty Husovy ještě v rukau katových, kázel uvrhnouti je také do hořící ještě hraniče, slibuje dátí jemu za to náhradu. Ale i wšecken po-zůstalý popel musel na popravišti pilně sebrán a do mimoekauciho Reyna wmetán býti, aby po nebožtíku nic nezůstalo, coby přátelé schowati, do Čech odnesti a tam co swaté mučenníkowy ostatky we cti mítí mohli.

ther,) které nebudau moci tak upáliti, jako nyní „hus“. Naproti tomu ale prawda jest ovšem, že Hus přiležitě několikrát wyslowil swé tušení, že powstanau po něm muži, kteří dílo jím počaté auplněji prowedaū. Srowněj o tom psaní jeho pod čisl. 44 (str. 90) se slowy we psaní VI (str. 121): „Anser, animal cicur, avis dome- stica, suprema volatu suo non pertingens“ etc.

ČLÁNEK PÁTÝ.

POSLEDNÍ LÉTA PANOWÁNÍ KRÁLE WÁCLAWOWA.

Různění se stran náboženských v Čechách a krále Wáclawowa obojetnost. Walný sněm v Praze; pokrůčciwé psaní ke sboru Konstanskému. Panské dvě jednoty: husitská i katolická. Dlauhý interdikt v Praze. M. Jeronyma Pražského odvolání a zpětění, poslední wýslechy a upálení v Konstancii. Následky toho v Čechách. Další přísnosti od sboru. Počátek dvojení se husitův ve kališníky a Tábory. Pražská universita a přijímaní pod obojí. Papež Martin V a reformy církvení. Konec sboru Konstanského. Nejisté chowání se krále Wáclava; konečně odhodlal se proti husitstvu. Počátek rozbrojů v zemi; Mikuláš z Husi a Jan Žiška z Trocnova, náčelnici lidu. Hromady na hoře Tábor. Smetání konselův Nowoměstsckých. Smrt krále Wáclava. Úvahy závěrečné.

(R. 1415—1419.)

1415 **W**eliké, všeobecné a dlauhotrvalé bylo pohnutí, ježto spůsobila v Čechách i v Moravě pověst o upálení Husou v Konstancii; rozhodný důraz jeho zatrásl všemi stavou a stranami, každým wékem i pohlawím. We při, kteráž ode dwanačti let dojímala jednoho každého čím dále tím mocněji, týkajíc se nejsvětějších záležitostí lidských, náboženství a swědomí, prawdy a práwa, swobody

a zákonu, anobrž i cti národní, wyšel byl po tolikerém 1415 wyjednáwaní a rozsuzowání konečně od posledního saudce, od nejwyšší na swětě autority, nález swrchowaný a nedovolatelný; církew w auplnějším nežli kdy počtu shromážděná potupila i zatratiла wšecky nowoty reformatorůw českých co bludné, pohoršliwé, odbojně i kacířské. Od té doby musely minauti we křesťanstvu wšeliké o tom pochybnosti a rozpaky; každý musel buđto podrobiti se bez wýminky nálezu wyrčenému, anebo postawiti se we zjewny odpór proti církvi a weškeré její autoritě. I stalo se skutečně za příčinou welikého Auto da fé w Konstancii, že obě strany w Čechách, husité i katolíci, rozešli se takořka we dva tábory nepřátelské. Welmi chatrný byl počet těch, kteří dávajíce saudcům sice wubec za práwo, nechwálili jen jediného tohoto jejich wýnosu, jakoby prý tenkráte lžiwými swědky zawesti se byli dali; a wšak i ti nezadlauho museli opustiti swé středokraty a přiraziti se k jedné nebo druhé straně.

Wýtržky wšeliké, znamení-to bližících se bauři, počaly se páchatи wšude po Čechách i po Moravě, jakmile rozhlasila se w lidu powěst osudná; čelily pak předně proti kněžím a mnichům, kteří dle obecného zdání winni byli upálením Husowým a tudíž pohaněním cti národní. W Praze zwlaště strhly se napořád shony a půtky, w nichž domové těch farářůw, kteří co auhlawní Husovi nepřátelé známi byli, wydrancowáni a z částky také pobořeni jsau; mnozí kněží, nepomohše sobě záhy autěkem, týráni jsau mnohonásobně, některé prý až i zabili a do Wltawy uwrhli;³⁰⁷ dwûr arcibiskupůw na Maléstraně obležen, arci-

307) *Theodor. de Niem ap. V. d. Hardt, II, p. 410*: Audientes hoc alii haeretici in civitate Pragensi — ut apud nos fama est, — illico insimul irruentes, domos quamplures catholicorum presbyterorum Prague et opinionibus eorum contrariorum impetuose destruxerunt, ipsorum aliquos gla-

1415 biskup sám stíží wywáznuł. Ne lépe dařilo se duchowenstwu w krajích, kdežto patronowé mnozí jali se wyháněti z far kněží katolické a uwozowati na mísťa jejich husity. Nejwětší ale rozjitřenost obrátila se proti biskupu Litomyšlskému, jenž byl jménem duchowenstwa českého i morawského wedl w Konstancii při proti Husovi; jeho vladařuw českých došlo w jeho nepřítomnosti množství listůw odpovědných od pánůw i od rytířůw, kteřížto ne-meskawše zbrojnau mocí poděliti se statky jeho, zbawili ho brzy wší péče o řízení a správu zboží pozemských. Král Wáclaw, jenž měl vlastně brániť wýtržnostem podobným, ukázal se právě w této příčině opět tak vlažným a obojetným, jak obyčejně. Stawil se rozhněwaným pro spůsob, jak s Husem nakládáno bylo, aniž šelřil proto slow úkorných; činil wšak to ne tak ze saucitu pro muže, který mu za žiwa dosti byl nepohodlí natropil, jako raději z náruživosti proti bratru swému králi Sigmundowi; lahodiloš mu, že mohl ho winiti zrušením slowa. Proto

dio peremerunt, et quosdam in flumen Mulde, quod penetrat Pragam, submerserunt, domum archiepiscopi Praagensis circumvallarunt; tamen dictus archiepiscopus manus eorum, sed vix, evasit. Niem psal toto ještě přede dnem 10 září 1415. Poněvadž ale o wěci tak důležité, jakowé bylo zavraždění několika kněží w této příčině, we wšech jiných sauwěkých pramenech, i w jednání o interdiktu Pražském r. 1415, ani zmínka se nečiní, nemohaue ručiti za prawdu její, ponecháwáme jí na wáze. Za nemožnau ji arci nepoložíme, poważimeli, do jaké wýše již tehdáž byly wystaupily wásně strany obojí, tak že ku př. Olomučtí již dne 29 čerwna 1415 upálili Pražského študenta, do města jejich příslého, co kacíře. Johannes olim universitatis nostraे studii, — in civitate eorum (Olomuc.) cum socio suo captus, in spatio quasi unius mediae diei naturalis tortus, judicatus et ignis voragini traditus est combustus tamquam haereticus, — tak žalowala universita Pražská we psaní daném dne 8 čerwence ku panu Lackowi z Krawař, hejtmanu markrabství Morawského.

také rád wídal na dwoře swém Husowa někdy přítele i 1415 zástupce, M. Jana z Jesenice, jenž se snažil dokazovati, kterak we při proti Husovi ubliženo bylo práwu. Stalo se tuším jen poslední jiskrau slušnosti a úcty ku paměti otce zbožnělého, že Wáclaw, maje sebe wždy ještě za prawého krále Římského, nepostavil se w přičině této zjewně proti oné církvi, jejímžto nejwyšším oprawcem býti se prawil. Kráowna Sofie ale rmautila se srdečně nad osudem někdejšího zpowědnika swého; přeswědčena jsauc o newině jeho, ujímalala se ho weřejně, i stala se nejsilnější podporou jeho učennskůw u králowského manžela swého, jakkoli málo mšcháwala se do wěci weřejných. Citůw jejích aučastnily se také přední šlechtice w Čechách, zejména paní Eliška z Krawař, wdowa po někdy panu Jindřichovi z Rosenberka; potom manželka nejwyššího králowského mincmistra Petra Zmrzlíka ze Swojšina na Orlicku, Anna z Frimburka; paní ducha wýtečného, jížto král Wáclaw často prý poslauchal;³⁰⁸⁾ pak paní Anna z Mochowa, wdowa po Janovi z Austi, u kteréhož M. Jan Hus někdy pohostinu žiw byl, a jiných wice.

Zachowání weřejného pokoje a pořádku w Čechách i w Morawě záleželo nyní předewším na aumyslech a skutcích pánuw u nejwyšší vlády zemské postavených. Nejznamenitější wšak auřadowé byli tehdáž w rukau zjewných husitůw; jmenovitě oba náčelnici vlády, nejw. purkrabí w Čechách, Čeněk z Wartenberka, i královský zemský hejtman w Morawě, Lacek z Krawař, předcházeli krajany swé horliwostí w husitství. Srozuměwše sobě oba,

308) W sauwékém jednom rukopisu našli sme psaní nedowané sice, ale z této doby pošlé, s nápisem „Litera regi scripta, ut adhaereat senum consilio, non Mrzlikonissae.“ Podobné stížnosti, jen ještě wášniwější, wedau se w básní sauwéké také proti paní z Mochowa, která tam „saevissima Jesabel“ sluje. Oba spisowateli těchto statí byli horliwi nepřátelé husitismu.

1415 umluwili společně spůsoby, aby národ nehleděl více pomáhati si wýtržně sám, ale aby cestau zákonnau wyjewiti mohl, kterak smýšlí a čeho žadá. Sněm walný rozepsán jest do Prahy k počátku měsice září 1415, k němužto sešli se stawowé nejen češti ale i moravští w počtu neobvyčejně hojném. My zde jen některé z předních mužův přítomných poznamenáme; byliš pak a) z Čech, kromě dotčeného nejw. purkrabí, tehdáž poručníka spolu domu Rosenberského, páni Hanuš ze Lipé nejw. maršalek zemský, Boček starší i mladší z Kunstatu a z Poděbrad, Jan starší a Oldřich Wawák ze Hradce, Wilém, Zdislaw, Wáclaw a Petr ze Zwifetic, Jindřich a Štěpan z Wartenberka, Jindřich Škopek z Dubé, Mikeš, Bavor a Wilém z Potenšteina, Póta z Častolovic, Hynek Krušina z Lichtenburka, Smil ze Šternberka, Wok, Mikuláš a Jindřich z Walšteina, Jan a Zdeněk z Rožmitála i mnozí jiní; b) z Moravy, kromě zemského hejtmana, páni Petr a Milota z Krawař, Aleš, Jan Puška i Erhart mladší z Kunstatu, Jindřich z Lipé, Jan z Lomnice, Wilém z Pernšteina, Jaroslav ze Šternberka, Waněk a Jan Ozor z Boskovic, Jan z Lichtenburka a z Bítova, Dobeš z Cimburka a j. w.

2 Sept. Již dne 2 září usnesl se sněm, co a jak chce psati sboru Konstanskému, křivdy jeho důtklivě mu předstíraje. Hned s počátku neoslowili páni a rytíři otců církevních obyčejným tehdáž pozdrawováním, ale jen žádostí všeho dobrého a přání aby zachowávali přikázání Kristova. Pak pokračujíce prawili: „Poněwadž zákonem přirozeným i božským přikázáno jest činiti každému, což kdo chce sám sobě, a nečiniti jinému, čeho sobě nechce: protož my k zákonu božímu a k milowání bližního swého prohlédajíce, poslali sme Wám, ctihoní otcowé, jakož i nejjasnějšímu králi Sigmundovi, dědici a pánu našemu budaucímu, několikero psaní o milém kazateli a učiteli našem M. Janovi Husovi, kteráž we schůzkách Wašich čtena jsau: Wy pak, jakož sly-

šíme, psaní ta do ohně ste uwrhli, a ctihodného mistra, ne- 1415
víme jakým duchem jsauc wedeni, an se neseznal ani z bludu
překonán byl, ale toliko k nezbednému osočování nepřátel
a zrádců jeho i našich, odsaudili a ukrutnau smrtí usmrtili
ste, vše k naší a králowství Českého i markrabství Morav-
ského wěčné křiwdě i potupě. Nad to dali ste poctiwého
M. Jeronyma z Prahy, muže líbezné wýmluwnosti a filo-
sofa oswíceného, newiděwše ani slyšewše ho, k samému
jeho i našich zrádců nabádaní, jmauti a nemilosrdně
spautati, ba již snad jeho také jako Husa ukrutnau smrtí
zawraždili ste. Konečně došlo nás ku přilišné naší bo-
lesti, a z Wašeho psaní běrem zřejmě, kterak nejkře-
staňštější naše králowství a markrabství osočují se u
Wás, že mezi námi těžcí bludové wzniķe nakazili prý
srdce mnohých wěrných w té mře, že potřebí jest rychlé
pomoci. Takowé ukrutné křiwdy kterak snášeti můžeme?
ano známo jest celému swětu, aniž Wy toho zapírati
budete, že národ náš od té doby, jakž víru křesťanskou
přijal, we wšech bauřech a roztržkách, do kterýchž upadalo
tolikero říši skrze rozbroje církewní a papežské, pevný
a nepohnutý stál při swaté Římské církwi, přinášeje wždy
ty nejwětší oběti ke cti a ozdobě její. Ohražujíce tedy
čest i swědomí swé, oswědčujeme Wám i celému swětu,
že M. Jan Hus byl ovšem muž sprawedlivý, ode mnohých
let w našem králowství životem, ctnostmi a pověstí
chwalebně zachovalý, jenž zákonu božímu podlé wýkladu
swatých otcův a církve wěrně učiv, wšeliké bludy a
kacířství stále hyzdil, a nás i wšecky Kristovy wěrné
ku pokoji a k milování bližních swých nejen slowem,
písmem a skutkem snažně napomínal, ale i příkladem
swým tiše a milostivě sám nawodil. Oswědčujceme dále,
že kdokoli z lidí kteréhokoli stavu a powýšení pra-
wilby, že jest w Čechách kacířství, — wyhražujíce je-
dinau osobu Sigmunda krále Římského, pána našeho

1415 budaucsho, jehožto w tom dowěříme a doufáme newin-
ného, — wšeliký a každý takowý lže we swau hlawu,
co zrádce a nepřítel králowství a národu našeho, sám
jsa owšem kacíř plný nepravosti, nýbrž i syn dáblůw, otce
lži. Ale wšak takowé křivdy pánu bohu, na něhož sluší
pomsta, a kterýž hojně odplacuje těm kdož pychají, nyní
poraučejice, položíme stížnosti swé u budaucsho pačeže,
jehož báh církwi swé představí jediného a nepochybného
pastýře, jemužto i bohdá, jakožto wěrní synowé, we wšem
což jest slušného a poctivého, i rozumu a zákonu božímu
přihodného, poslušenství powinné učiníme; „tak owšem,
aby což jest předepsáno, nebylo na překážku tomu, že
my kazatelůw zákona pána našeho Jesu Krista nábožných,
pokorných a slálých až do krwe wylití chceme bránili a
obhajowati, opowrhace wšelikau bázeň i nálezky lidské
na odpor učiněné“. ³⁰⁹

5 Sept. O tři dni později, dne 5 září, zapsali se titíž čeští
a moravští pánowé sobě wespolek w jednotu, pod spů-
sobem sněmownsho snešení, zavazujice se, že dle zdání
a wůle tří wolených pánůw, Čeňka z Wartenberka, Lacka
z Krawař a Bočka staršího z Poděbrad, ³¹⁰ mají podlé sebe
státi a pomáhati sobě wespolek, hájiti na všech panstvích
a statcích svých swobodné kázaní a slyšení slowa bo-
žího, poslušni býti obyčejné moci biskupské jen tam kde
počíná sobě dle písma svatého pořádně, jináče ale míti
zřetel k nálezům university Pražské, klatbám pak neřádným
protiwiti se, jakkoliby rukau swětskau podporowány byly
a t. d. Smlauwa tato měla trwati šest let pořád sběhlých. ³¹¹

309) Tištěno jest toto psaní latině u Hardt-a, IV, 495 sl. Srwn.
ibid. p. 829. Opp. Hus. I, 98. Česky w Archivu českém III, 137.

310) Otec pana Viktorina, tudíž děd pana Jiřího z Poděbrad,
potomního krále Českého.

311) Zápis ten tištěn jest česky w Archivu českém III, 193;
w latinském překladu in Opp. Hus. I, 98.

Usnešením tím tedy ponejprwé, a to w odporu proti staro- 1415
dáwnému zřízení církevnímu, ustanowena jest učená uni-
versita za nejwyššího saudce we všezech náboženství a
církve.

Páni na sněmu shromáždění snažili se wšemožně
namluvití krále, aby on také přiznaje se ke smlauwě jejich,
powýsil ji královskau swau sankci na hodnost zákona
zemského. Ale jakkoli i vlastní jeho cit, i duch a
směr celého dworu jeho k témuž ho nabádali, měl přece
tenkráte tolik taktu a stálosti, že odolav wšem těmto
wnadám, uwarował se kroku, jímžby se byl pohodl s celým
křesťanstvem. Naproti tomu nebránil zase, že w těch
krajích českých a morawských, kde husitští páni zjewnau
měli přewahu, sjedzowé krajští držáni jsau, k nimžto
zemané wšickni pozvání bywše, přiwěšowali pečeti své
k zápisům a psaním sněmu Pražského. Tak jmenovitě
psaní ke sboru Konstanskému, w osmi exemplářích wy-
hotoweno bywši, obdrželo až do 452 wisutých pečetí.³¹²

Když husité takto se přičinovávali, nemohlo trwati dlauho,
aby také odporná jim strana nehýbala sebau. Ta byla mno-
hem skrownější co do počtu, ale nikoli co do znamenitých
a wzácných jmen. W čele jejim stál královský hofmistr
Jan mladší ze Hradce; podlé něho nejw. komorník zemský
Aleš Škopek z Dubé na Dražicích, nejwyšší sudí Hynek
Berka z Dubé na Hohensteině a sudí dworský Albrecht
z Koldic na Bílině; dále náleželi k ní páni Jan Michalec
z Michalovic, Jan Chudoba z Wartenberka na Ralsku,
Petr ze Šternberka na Konopišti, Purkart z Janovic na
Petršpurce, Ota z Bergowa, wšickni páni rodu Hasen-
burského a ještě někteří méně známí mužové, w cel-
ku 14 pánuw zemských.³¹³ Ti sšedše se dne 1 října 1 Oct.

312) Srwn. Časopis českého Museum 1834, str. 325. Theodo-
rie. de Niem apud V. d. Hardt, II, 425.

313) Jan mladší ze Hradce a onen Oldřich Wawák, jehož

1415 w Českém Brodě u arcibiskupa Kunrata, zapsali se sobě sice také k jednotě, ale ze zápisu toho není nám vice známo, nežli že se zavázali, dle obyčeje předkův svých we wšem wérni a poslušni býti krále, církve Římské a sboru církewního. Král Wáclaw přiznal se později, jen ustně sice ale weřejně, také k jednotě této; o čemž když došla sboru Konstanského spráwa, spůsobila tam prý veliké plesání.³¹⁴

sme jmenovali mezi pány husitskými, byli bratři; Jan starší ze Hradce byl bratr Strakonického mistra Jindřicha, horlivého katolíka, i otec pana Menharta ze Hradce později proslulého. Jindřich Škopek z Dubé, Husův někdy wérny přítel a přízniweč, byl katolického pana Alše bratr mladší. Husitský Jindřich z Wartenberka na Waldsteině purkrabě Hradecký, a katolický Jan z Wartenberka na Ralsku zdá se že také byli bratři. Již sami příkladové tito postačují k důkazu, kterak rozbroy náboženský pronikal až do lúna rodin. Jedna kronika, ještě netištěná, díl o té wěci: *Erat omnis civitas in se, imo omnis domus divisa; uxor contra virum et e converso pater contra filium, familia contra hospitem. Cantabant enim Wiclefistæ, componentes cantiones novas contra ecclesiam et ritus catholicos, seducentes populum simplicem, et e converso catholici contra eos, de quibus es est potius silendum. Rex vero dissimulabat, utramque partem tamquam gladius anceps tolerando etc.*

- 314) We psaní w měsíci říjnu 1415 w Konstancii daném čte se zpráwa: *Venerunt novitates, quomodo D. Čenko met sextus (?) baro vellet esse cum Wikleffistis, et D. Rex Wenceslaus cum 14 baronibus vellet esse e contra; de quo maximum gaudium Constantiæ factum. Brzy potom dí se: In Broda bohemicali in die S. Remigii congregati sunt ad archiepiscopum Pragensem Conradum domini terræ contra Hussitas, — qui nolunt se proscribere cum aliis dominis oppositam partem tenentibus etc.* (Rkp. w českém Museum). Sravn. o straně oboji také psaní Sigismundowa z Paříže ode dne 21 a 30 března 1416 w Archivu českém, I, 6 sled. a III, 299; též netištěnau ještě „*Invectio satyrica in regem et proceres viam Wikleff tenentes*“ od r. 1417, nalezající se w několika rkpp. sauwěkých; spis ten podávající nejednu výtahu zprávu

Sbor byl nejprwé dne 26 čerwence, pět dní po Sig- 1415
mundowě z Konstancie odjezdu, několika psaními do Čech, 26 Jul.
Morawy a Slezska ospravednil nakládaní swé s Husem, a
wystříhaje každého křesťana před učením jeho, ukládal tresty
církewní na neposlušné. Ale dowěděw se o pronásledování
knězstwa w Čechách, dne 25 srpna wysłal biskupa Litomyšl- 25
ského, Jana Železného, do vlasti s phomocenstwim mimo-
řádného apoštolského legata, i s psaními, we kterýchžto
snažně jej poraučel pod ochranu wšem wěrným synům
církwe, zwláště ale král. hofmistru Janowi ze Hradce. Biskup
ten, wládnuwší mečem swětským i duchowním stejnau smě-
lostí a horliwoſtí, nalezl po návratu swém smýšlení
krajanů swých tak změněné a neprízniwé, že sotva si
traufal ukázati se weřejně aneb předstaupiti před krále
i rady jeho bez listu ochranného.³¹⁵ Nade wšecko ale
bolelo jej wlažné, ba téměř obojetné chowání se obau

o straně obojí počiná těmito slowy: Quamquam mihi
soli exilis ingeniali constat imperitia etc.

- 315) Wiz psaní krále Wáclawa k nejw. purkrabímu Čeňkovi
z Wartenberka ode dne 31 října 1415 w Archivu Českém, III, 298. Theodor. de Niem ap. Ilardt, II, 425: Episcopus Lutomyslensis, licet sit magnus, nobilis et
etiam potens opere et sermone in regno prædicto, et
alias fuerit per ipsum concilium ad dictum regnum desti-
natus ad extirpandum hæreses hujusmodi de illo, et illuc
veniens cum literis multis dicti concilii, nec non adhi-
bita per eum omni diligentia, — verumtamen in hoc
usque perficere non potuit nec potest. Sunt enim adeo
dicti hæretici contra eum sibique adhærentes pertinaciter
coadunati in eorum perfidia, quod vix audet exire, et
satis dubitatur de persona et bonis ipsius. Et sic mo-
dicum profecimus, mittendo ipsum od procurandam sa-
lutem in natione perversa, quæ ipsum Joannem Hus præ-
dicat et concelebrat quasi pro apostolo seu martyre glo-
riosuſ etc. Zpráwa Pelclowa (na str. 644 a 649),
že biskup proto prý proti králi se zbauřiw válku po-
čal, pochází z nedozvědění, protože listina nedatovaná
(: Nro. 240,) které se přitom dokládá, náleží dozajista do
času jednoty panské r. 1399, nikoli do léta tohoto.

1415 jeho bratří, Kunrata Pražského arcibiskupa i Wáclava biskupa Olomuckého. Zdálo se jakoby oba řídili se příkladem krále svého; nebo jakkoli rozhorenými se stavili, wšak nepočnali nic oprawdového ani proti přechvatům husitismu, ani k ochraně kněží svých aneb ku pomstě za plánem jim činěná. Jen arcibiskupůw generalní vikár a kanovníci kapituly Pražské dokazovali té odhodlané energie, jakowé biskup sobě žádal. Ti byli již před příchodem snažili se ostrými po celé diecesi roznašíci dekrety zameziti cestu kalichu i swobodnému kázání.

1 Nov. nepowolaných; dne 1 listopadu pak z propůjčené sobě moci apoštolské obtížili Prahu celau *interdiktem*, hlavně pro zdržování se tam M. Jana z Jesenice, jenž již několik let stál ve klatbě papežově, newšimaje jí sobě aniž polepšuje se zachowání svém. I ačkoli ten prostředek již byl mnoho potratil své hrůzy, any nejlepší fary Pražské byly w rukau kněží husitských, na interdikt nedbajících, ačkoli duchovenstwu samému opět jen na ~~královskou~~ byl, protože wšem farářům, kteří jej zachowávali, ~~králové~~ jejich staveni jsau královým jestli ne kázaním ~~anpo~~ showwaním: přece kapitula, neustupujíc od přísnosti, hájila interdiktu svého we všech jí oddaných kostelích a klášterech skrze několik let, i když M. Jesenic náwodem královým již s počátku r. 1416 Prahu byl opustil. Kam w okolnostech takových se podělo i čím se obíralo 300 oněch kněží ~~w~~ kůw, kteří od wěku Karla IV chowáni byli we službě kostela sw. Wita, my powěditi neumíme. Jen o nejvyšších svátých, veliké noci, letnicích a wánocích dowoleno bylo w kostelích katolických konati služby boží; wšecky jiné dni museli katoličtí Pražané, chtějíce přítomni býti mši svaté, putowávati na Vyšehrad aneb do Psar, do Buben a Owence; začež je protiwníci jejich wšelikými stíhali posměchy, „Mahometistůw“ jim nadávajice.³¹⁶

316) Laurentii de Březowa chronicon belli Hussitici MS. Archiv český III, 195—197.

M. Jeronym Pražský byl, jakož sme již podotkli, ode 1415 dne 23 máje 1415 w moci a w rukau Konstanského sboru. Byw hned téhož dne uweden do shromáždění otcůw we wečeřadle Minoritském k wýslechu, poznán jest od někdejších učitelů svých Pařízských, Kolínských a Heidelbergských, také od slawného Gersona, i pamato-wán co hlawa dávno k jinowérstwu se klonící. Uwrhli ho do wěže u hřbitowa sw. Pawla, spautaného na rukau i nohau a swázaného tak trapně, že jakkoli byl silného těla, přece onemocněw již po dnech jedenácti na smrt, musel napotom poněkud wolněji držán býti, aby nezahynul dokonce. Sbor teprw po Husově upálení počal pilněji obírat se s ním. Často wolán jest k wýslechu, a mnozí otcové mívali s ním rozmlauwaní saukromá, ne proto aby seznali a wyměřili trestuhodnost jeho, alebrž aby jej odvrátili od jeho domnění; zkusiwše zajisté, jak málo uhrozili se smrti nejen Hus ale i přátelé jeho, ještě méně rádi zapalowali hranici, nežli prvé. Slibowala také snažení tato tím lepší prospěch, čim laskavěji otcové se měli k wězni nemocí a nauzí nezvyklau sklícenému i zemdlenému. Zděsiw se hrůzy smrti a roztažiw se po swobodě, neodolal dlauho wlídným domluwám mnoha nábožných a učených mužůw, zwlaště pak důstojného kardinála Františka Zabarely; již dne 10 září 1415 10Spt. oswědčil se že hotow jest odříci se učení Wiklefowa i Husowa i odwolati je weřejně, což také nazejtří we hlučném shromáždění čtyr národůw w kostele biskupském skutečně učinil. Ze psaní, která psal o tomto svém obrácení do Čech přátelům svým i někdy Husovým,³¹⁷ dá se sauditi, že počímal si w tom, aspoň té doby, upřímně, a že slowa i přeswědčení jeho nebyly mezi sebou w odporu. Sbor chtěje aby potěšitelný ten skutek co

317) Psaní jeho ku panu Lackovi z Krawař, ode dne 12 září 1415, dali sme wytisknauti w Archivu českém III, 297.

1415 nejvíce rozhlášen byl, nawieli ho k tomu, že w dewa-
23Spt. tenáctém walném posezení dne 23 září opakoval odwo-
 lání swé slawně. Tudiž odpřisáhl se dosavadních mnění
 svých, oděkl se swého někdy přitele Husa, i podrobil
 se wuli welebného sboru bez wýminky. I to ručilo za
 upřimost jeho, že samoděk uznaw potřebu pokání za
 předešlé přestupky swé, oswědčil se několikrát weřejně,
 že ani nežádá propuštěn býti na swobodu. Uwedli ho
 tedy zase do žaláře, kdež ale od té doby mnohem mírněji chowán byl. Brzy ale strhla se we sboru hádka,
 máli ještě déle u wězení držán aneb propuštěn býti?
 Kardinálowé nejwzácnejší, Petr z Alliaku, Frant. Zabarella,
 Jordan Orsini a jiní, domáhali se o propuštění jeho: proti
 tomu ale zasazovali se s welikau náruživosti doktorové
 čeští, uwodice w pochybu jeho upřimost; a mezi jinými
 podporoval je w tom i sám Gerson. Doktor Jan Náz
 neostýchal se říci weřejně, že kardinálowé, zastávajice
 tak živě člowěka nebezpečného, nemohau nebýti pod-
 placeni od krále Wáclava neb od kacířůw českých. Tím
 se stal i zde skutek bohužel! přliš obyčejný, že mužové
 mírně smýšlející ustaupiws před zuřiwi a pronásledo-
 wateli, nechali Jeronyma padnauti osudu za obět. Jak
1416 mile přibylo z Prahy několik karmelitánůw do Konstan-
 cie, zawedena jest nowá proti němu pře, a sbor ustano-
24Feb. wil dne 24 února 1416 za komissary k vyšetřování o něm
 patriarchu Jana Konstantinopolského a doktora Mikuláše
 z Dinkelsbühl.

M. Jeronym náležel sice mezi znameníčejší učence
 věku swého, ale nikoli mezi spisovatele; tuším že kromě
 několika písni nábožných, které složil, owšem nic psaného
 po něm nepozůstalo; aniž pak byl ze vlastního důmyslu
 wynášel jaké nowé sady, spokojiw se býti pauhým hla-
 satelem učení Wiklefowa i Husowa. Celé tedy proti
 němu zawedené vyšetřování nemohlo se wzahowati

dále, nežli k pauhému sbíraní toho, co swědkowé wyznati 1416 měli o někdejších jeho skutcích a řečech. Kdo tito swědkowé byli, newí se, leda že Michal de Causis a Štěpan Paleč stáli ovšem také w čele jejich. W 107 článcích žalobných objeven jest celý běh jeho živobytí, arcíže jen s jedné stránky: kterak již za mládi bral se do Anglie a tam napojiw se Wiklesowým jedem, přinesl odtud a snažil se rozšíriti w Čechách jeho spisy; jej prý welebíval kde jen mohl nade všecky věku svého filosofy a oswědčil zvláštní swau proř úctu také tím, že daw w obydli svém malowati na stěnu podobizny welikých mužů, postavil také jeho mezi ně we svaté záři; nemaje pak dosti, že nakazil Wiklesismem Čechy a Morawany, usiloval prý vštípiti jej také do krajin sausedních; nezamlčeno také bauří Pražských r. 1409 až 1414 a jeho w nich aučastenství, ale uwedeni nad to jiní důkazové přewrácené horliwosti jeho, ku př. kterak u Karmelitánů w klášteře Matky boží sněžné w Praze násilím kdysi vyklupil reliquie svatých ze skříně a s mnichy zle nakládal, kterak reptal proti čtení obrazů svatých, za modly je wydáwaje, jak potupné listy na papeže a na Pražského arcibiskupa po Praze rozšířoval, krajany swé ponaukal ku pronásledování duchovenstva a t. d. Konečně nastupováno také na známé wůbec poměry a skutky, kterak Husovi kacířskému we všem byl raden a pomocen, a stavíval se na wzdoru proti trestům církvením.

Když mu s počátku předloženo 41 takových článkův, aby na ně odpověděl, diktowal sice několik krátkých k nim poznamenání, ale do širšího jejich objasnění nechtěl nikoli se dáti, žádaje aby sbor slyšel jej dříwe, a potom teprw že přistaupí k ospravedlnění swému; těch kteří we při jeho za saudce wydáni byli, on za takové uznati se zpěčoval. Konečně ustanoven jest k veřejnému jeho wýslechu den 23 máje 1416, wýroční-to den jeho žala - 23 Mai

1416 řowání w Konstancii. Mezi muži, kteří w těchto dnech zasedali k saudu nad ním, byl také jeden z oněch wýtečníků století XV, kterým Europa děkowati má za obnowení studií staroklassických, Florentinčan Poggio Bracciolini.³¹⁸ Tento wyšší powahy duch, jenž wida umíratí oswíceného řečníka pro wíru swau a zapomínaje se co theolog, patřil okem filosofowým na wýjew takový, nakreslil a pozůstavil nám žiwý o něm obraz, slaužící ke cti popisovateli neméně nežli popisovanému, an skutečně ncjedním rázem upomíná na weliké muže starého swěta. J nebudeť od wěci, postawiti obraz ten do listůw těchto wc původní jeho formě.³¹⁹

„Znám se k tomu“, dř Poggius ku příteli swému Leonardovi Aretinskému, „že sem jak žiw newiděl nikoho, jenžby u wedeni pře, zwlaště hrdení, wice se rovnal řečníkům wékůw klassických, kterýmžto se tolík obdivujeme. Ku podiu zajisté bylo, jakými slowy, jakau wýmluwností, jakými důwody, jakým obličejem a hlasem i

318) Giovanni Francesco Poggio Bracciolini, neroz. 1380, slaužil co papežůw sekretář až do r. 1452, a uměl co kancléř Florentinský dne 30 října 1459. Známo jest, že jemu se poštěstilo, když byl na sboru Konstanském, nalezti we blízkém tam kláštere sw. Hawla (St. Gallen) spisy Quintilianovy, ježto již za ztracené jmíni byli a j. w. Knihy od Poggia sepsané, a mezi nimi zwlaště wzácná historie Florentinská, tištěny jsau od r. 1471 již několikrát.

319) Wšickni dějepisci Čeští, počna od Eneáše Sylvia i Letopisův starých až podnes, připomínali psaní toto, dané w Konstancii dne 30 máje 1416 k Leonardovi Brunovi z Arezzo, a již za spisovatelova živobytí w Europě široko daleko na slowo wzaté. Tím wice wolno bude nám opakovati je, zwlaště že pramenové dějepisu českého jsau dosti chudí na takový spůsob pojimati ducha dějinného. Tištěno pak jest ono již mnohokrát, latině ku př. u Hardta III, 64—71 a česky (dle Weleslawiowou překladu) w Archivu českém, III, 198—203 a j. w.

jakau srdnatostí nepřátelům swým odpovídal a konečně 1416 při swau zawřel; až w prawdě čeho politowati, že tak ušlechtilý a wýtečný duch odwrátil se ke mněním kacířským, ač prawé-li jest, co se mu připisuje; nebo mně nenáleží tak weliké pře rozsuzowali, přestávám na úsudku těch, kteří za maudřejší jmíni jsau. Awšak ty nemni, žebych na spůsob prokuratora při tu podrobně vykládal; dlauhéby to bylo a práce několika dní; dotknu jen wěcí wýtečnějších, z nichž ty o učenosti muže toho saudití moci budeš.“

„Když mnohé wěci proti tomu Jeronymowi wedeny jsau, jimižto z kacířství stíhán byl, a to wše swědky dotvrzowanó: konečně líbilo se, aby odpovídal na každý článek žaloby obzvláště. Tedy přiředen jsa do sboru, když mu kázali k těm wěcem odpovídati, dlauho tomu odpíral, prawě že slušné jest, aby prwé sám wedl při swau, nežliby na žaloby nepřátel swých dával odpovědi. Ale když mu to nedovoleno, tedy stope uprostřed shromáždění: „Jaká jest to nespravedliwost!“ dí, „že když já třista čtyřiceti dní byl sem držán w nejkrutším žaláři, we smradu a nečistotě, w lejnách, w okowách a w nedostatku všech wěcí, wy protiwníky a utrhače mé wždycky ste slyšeli, a mně nyni ani jediné hodinky slyšeti nechcete! Z toho bezpochyby jde, že když ste jim propůjčovali ucha swého, a oni w tak dlauhém času mne k wám osočovali co kacíře, nepřítele wiry, protiwníka dušhovenstwa, mně pak nelze brániti se, wy w myslích swých prwé odsaudili ste mne co nešlechetníka, nežli ste, jaký jsem, poznati mohli. A wšak i wy lidé jste a ne bohowé, ne wěčně žijící ale smrtelní; klesati, blauditi, mýli se, oklamáni a swedeni býti můžete, jako jini lidé. Zde prawí se býti pohromadě swětla swěta, zde mužowé oboru zemského nejmaudřejší: protož tím více starati se máte, abyste ničeho wšetečně, ničeho nerozwážliwě, ničeho

1416 nespravedliwě, před se nebrali a nečinili. Jáf jsem arci chatrný člowíček, o jehožto nyní život běží, aniž pro sebe mluwím, wěda že umřiti mám: ale nehodné zdá se mi, aby maudrost tolika mužůw měla co ukládati o mně mimo práwo, cožby ne tak skutkem jako příkladem na budaucí časy ke škodě bylo“. Tyto a jiné mnohé věci krásně a ozdobně mluwil, ačkoli nejedni hřmotem a reptáním řeč mu přetrhovali.“

„Konečně na tom zawříno jest, aby na bludy, ježto mu se připisowali, odpowídal; potom aby wolně mluwiti mohl, cožby chtěl. Čteni tedy jsau s pulpitu kusowé žaloby, každý zvláště, a swědectwim dotvrzowáni, pak tázán byl, máli co tomu na odpor. K wſe nepodobné jest, jak maudré a chytré dával odpowědi, jak mocnými důwody se hájil; nikdy ničehož nepropowěděl, cožby na dobrého muže neslušelo; tak že, smýšlelli tak u wſe skutečně, jak slowy wyznáwal, žadná hodná příčina netoliko smrti, ale ani nejmenšho provinění na něm nalezena býti nemohla. Wšecky žaloby a což proti němu wedeno bylo, prawil býti neprawé, kříwé a od nenávistníkůw jeho smyšlené. Mezi jinými když naň čteno bylo, že jest utrhač stolice apoštolské, odbojnšk biskupa Římského, protiňník kardinálůw, wragh prelatůw a knězstwa, nepřítel náboženství křesťanského: tehdy powstaw a ruce wzhůru spiau, žalostným hlasem zwolal: „kam se nyní obrátiti mám, welebni otcowé? či pomoci žádati буду? koho za milost prositi? ku komu se uteku? zdali k wám? A wšak ti protiňníci moji odwrátili srdce i myсли waše od zachowání mého, twrdice že jsem auhlawním nepřítelem všech těch, ježto mne sauditi mají. Domněliš se arci, by pak i to, co proti mně smyslili, lehké býti se zdálo, wšak že wy nálezem swým utlačte obecného všech wraha i odbojnška, jakéhož mne oni neprawě a lživě býti prawí. Takž tedy uwěřiteli slowům jejich, weta bude

po živobytí mém“. Mnohých žertem odbyl, jiných šti- **1416**
 plavě dotekl, mnohé často we smutné wěci ke smíchu
 přivedl, šprymuje na jejich žaloby a důtky. Když ho
 tázali, coby smýšlel o welebné swátosti, wece: před tím
 chléb, při posvěcování a potom prawé tělo Kristovo,
 a ostatek podlé obecné wíry. Tu ozval se kdosi: wšak
 prawi, že ty řekl, že i po posvěcení zůstává chléb.
 „U pekaře, arci!“ tak mu odpověděl. Kohosi z řeholy
 kazatelské, když tuze naň dotíral, okřikl: „mlč, ty po-
 krytče!“ Jinému na swědomí swé přisahajícímu wece:
 „to jest nejjistější cesta k oklamání.“ Jednoho zase au-
 hlawního nepřítele svého nikdy nejmenoval jinak, nežli
 psem aneb oslem. Ale že pro množství žalob a důle-
 žitost wěci ta pře toho dne ku konci dowesti se nemohla,
 odložena jest do dne třetího.“

„Když pak toho dne (26 máje) důvodové wsech **26 Mai**
 win na něj čteni a mnohými swědky dojišťování byli,
 on wstaw dí: poněwadž ste tak bedliwě poslauchali ne-
 přátel mých, slušné jest abyste již mne také mluviti ne-
 chajice dobromyslně slyšeli. A když mu to dopuštěno,
 ačkoli we hlučném odporu mnohých: tu on od boha počaw
 prosil jest, aby mu s hůry dáno bylo té myslí a té wý-
 mluvnosti, kteráby slaužila ku prospěchu a spasení duše
 jeho. Potom takto mluwil: „Wím! oswícení mužowé! že
 bylo mnoho wýborných lidí, kteří trpěti musili, čehož
 nikdy ctnostmi swými nezasluhovali, bywše stíženi
 swědky lživými a odsauzeni nepravými saudy. A začaw
 od Sokratesa, wyprawoval, kterak nespravedliwě od
 swých odsauzen jest, aniž že ujiti chtěl, jakkoli dobré
 moha; jen aby jiným odjal strach dwau wěci, které lidem
 býti se zdají nejkrutší, žaláře totiž a smrti; potom dotekl
 Platonowa wězení, Anaxagorowa utíkani, Zenonowa mu-
 čení a jiných množství pohanů nepravého odsauzení;
 připomenul Rutiliowo wyhnanství a nehodnau smrt Boëtia

1416 i jiných, kteréž sám Boetius wyčítá. Odtud obrátiw se ku příkladům lidu Židowského, předně jmenoval Mojžíše, wyswoboditele a zákonodárce národu swého, kterak časté od swých úkory trpěti musel, jakoby swýdce byl a hánce lidu; přivedl Josefa, jehožto bratři ze závisti prodali a pán pro podezření cizoložstva do žaláře uwrlí; Jsaiáše, Daniele a téměř wšecky swaté proroky, kteří jakožto rauhači boží a buřiči křivě osočeni a odsauzeni bývali; též saud nad Susannau a nad jinými, ježto bywše muži nejšlechetnější, nespravedliwými odsudky zahynuli. Potom přistaupil ku příkladům sw. Jana Křtitele i samého Krista spasitele našeho, o nichž dobře wědomo jest, že swědky a saudci křivými na smrt připraveni jsau; takž i sw. Štěpan od sboru knězského byl zawražděn, apoštolowé pak wšickni na smrt odsauzeni, ne jako dobrí, ale jako buřiči lidu, tupitelé bohůw a páchatelé nešlechetnosti. Jest ovšem nenáležité, aby kněz kněze odsaudil nespravedliwě, a wšak to že přihodilo se; ještě neslušnější jest, aby toho sbor knězský se dopustil, než i toho příklady dowedl; nejneprávější ale wěc jest, aby celá konilia to činila, wšak i to že stalo se dokázal. Wše to vyprawoval ozdobně a s welikým všech napnutím. A že všecka podstata pře jeho na swědcích záležela, mnohými důwody ukázal, že žádnému z těch swědkůw nemá wěřeno býti, poněvadž sau proti němu ne z prawdy, ale z nepřízně, zlobiosti a závisti swědčili; oznámil i příčiny záští toho, tak že nemnoho chybělo k auplnému všech přeswědčení; bylyť zajisté tak prawdě podobny, že kdyby nejednalo se o wiru, byloby swědectví těch jen lehce váženo. Pohnuli se wšickni w srdečích swých a k milosti se nachýlili. Neb i toho doložil, že sám přišel dobrowolně ke sboru, aby se tu očistil; oznámil o životu a obcowání swém, plném šlechetnosti a ctnosti; předložil, kterak i mezi starými přiházelo se mužům tytýž nejuče-

nějším, že rozdílně smýšleli we wěcech wiry, ne ku pod- 1416
wrácení jejímu, ale k wyskaumání prawdy; tak i Augustin
a Jeronym nesrownávali se, netoliko rozdílně ale i na
odpor sobě smýšlejíce, a wšak beze wšeho podezření ka-
ciřství.“

„Očekávali wšichni, že buďto se očistí, odvolaje bludy, aneb winen se dá, milosti žádaje: on wšak ani ke blu- dům přiznati se chtěje, ani k odvolání křivých nářkův cizích chut mítí se prawě, konečně dal se do wychwalowání Jana Husa, před tím na oheň odsauzeného, twrdě o něm, že byl muž dobrý, sprawedlivý, swatý a té smrti ne- hodný. O sobě také powěděl, že hotow jest jakaukoli smrt podniknauti myslí zmužilau a stálau, ustaupiti nepřátelům swým a swědkům oněm tak nestydatel lhaucím, kteříž ale někdy před bohem, jehož oklamati nelze, počet wydají z toho, co swědčili. Welikau nad ním litost měli wšichni okolostojící; byl žádostiwi, zachowali při hrdle muže tak wýtečného, by jen sám dobře byl smýšleti chtěl. Ale on stále trwaje na swém, zdál se zaumysla po smrti taužiti, wždy chwále Jana Husa a twrdě, že nic nesmy- sil scestného proti církvi boží, ale že kázel proti neřá- dům kněžstva, proti jejich pýše, nádhernosti a skwost- nosti; nebo kdež nadání a statkové zádušní náleželi prvé chudým a pohostinným lidem, potom pak na staveni a opravy chrámův obráceni býti měli, za neslušné po- kládal dobrý ten muž, že se rozptylují na newěstky a kubény, na kwasy a hody, na chowání psů a koní, na drahá i skwostná raucha, a jiné wěci náboženství Kristovu nepříslušné. W tom pak dokázal nejwětšího wtipu, že když řeč jeho přetrhována byla křiky rozlič- nými a mnozí mu odmlauwali, stihajíce slowa jeho, žádnému neodpustil, aby ho nedotekl, ale nade wšemi se mstě, wšecky buďto zastyděti se aneb umlknauti přinutil. Když se hluk rozmáhal we sboru, sám se pozamlčew,

1416 někdy zástupy z toho káral; potom přece řeč swau konal, žádaje a prose pro boha, aby ho nechali mluviti, poněwadž ho potom wíce slyšeti nemají; nikdy se hřmotem ustrašiti nedal, jsa myslí pěvné a neohrožené. Ten pak byl předivný důvod jeho paměti, že tři sta čtyřicetí dní seděl we hlaubi wěže smrduté a tmavé, na kteréhožto vězení twrdost sám naříkal, prawě že jakož na statečného muže náleží, ne proto si slěžuje, že nehodné wěci trpěl, ale že se diví takové proti sobě nelidskosti; w tom místě zajisté nic netoliko čisti, ale ani widěti nemohl, ať nic nedim o skličení ducha, ježto ho každodenně trápiti musilo a wšecku pamět z něho wyraziti mohlo: wšak on tolik wysocc učených a maudrých mužů k swé při za swědky přiwedl, tolik swatých doktorů církwe k utvrzení swého smyslu připomenul, žeby toho přiliš bylo, i kdyby po ten weškeren čas w nejwětší prázdnosti, w nejwětším pokoji s učenými studiemi byl se obíral. Řeč jeho libá, prostranná i zwučná byla, s jakýmsi důstojenstvím hnuti řečnického, jak w objewení hněwu, tak i w hýbaní k lítosti, kteréžto wšak ani nehledal, ani dojíti sobě nežádal. Stálf neohrožený a smělý, smrtí netoliko pohrdajc, ale jí žádostiw jsa; řeklby že jest druhý Kato. O muže wěčné lidské paměti hodného! Nechwálím, jestliže co proti řádům církevním smyslil; obdivuji se jeho učení, mnohých wěcí známosti, wýmluwnosti, lībeznosti w řeči a bystrotě w odpovídání: ale bojím se, že wše to jemu k záhubě od přírody propůjčeno bylo.“

„Potom dán mu čas k rozmyslu a ku pokání za dva dny. Mezitím nawštěwowali ho mnozi muži wysoce učení aby jím hnuli od smyslu jeho; šel také kardinal Florentinský k němu, aby ho nawedl na cestu prawau. Ale když neustupně zastával bludy swé, konečně (w 21tém **30 Mai** walném posezení sboru, dne 30 máje) odsauzen jest za kacíře a ohněm spálen. Jasným čelem a weselau twáří

šelke smrti, nelekaje se ani ohně ani muk ani zahynutí. **1416**
 Nikdy žádný ze Stoiků nepodstaupil smrti tak stálou myslí a srdcem zmužilým, jako tento jí žádati se zdál. Když přišel na popraviště, sám se swlekl z šatů, a padl na kolena, modlil se před kolem, k němuž nahý přiwázán byl mokrými prowazy a řetězem; potom obložili ho dřívím ne drobným ale obhraubným až do prsau, slámy mezi ně nakladše. Jakž dříwi hořeti počalo, jal se spívat píseň, kterauž mu sotva oheň a dým přetrhl. To pak bylo nejwětší znamení stálosti myсли, že když kat ze zadu chtěl zapáliti oheň, aby ho newiděl, on „sem přistup,“ dí, „a zapal přede mnau; neb bych se bál ohně tvého, bylbych sem se nedostal.“ Tímto spůsobem zahynul muž nad míru znamenitý. Díval sem se na skonání jeho, spatřil sem vše co se dálo. Bud to že newéra, nebo neustupnost u přičině byla, wěru muž ten umřel wždy co prawý filosof!“

Ačkoli pak samo toto wyprawowání jednoho z nejwýtečnějších audů sboru dává dosti důkazu, jak nerádi otcové shromáždění widěli opět zapalovati hranici, wšak i odjinud daloby se dowesti, že nemohli jinak odolati potřebě, aby zachránili autoritu cirkwe, moc a platnost zákonů a swau vlastní důslednost.³²⁰ Jest opravdu welice litowati, že zákonowé a duch wěku onoho nejen dowlowali, ale že i žádali plápolawých obětí toho spůsobu; plynět pohříchu ze zásady tradice wůbec newhoda ta, že wěk a mraw i sebe oswicenější wázán bývá často měrau a prawidly wěku hrubého a surového. Není téměř ani pochyby, že kdyby Hus a Jeronym byli odsauzeni ne k upálení, ale třebas jen k wazbě doživotné, husitství

320) Také Dětřich Vrie (Frey,) swědek očitý, swědčí we swé Historia concilii Constant. že wšichni přítomní litovali Jeronyma, jen on sám sebe nic. Omnibus erat miserandus, eo demto, quod sui ipsius noluerit misereri. V. d. Hardt, I, parte 1, pag. 202.

1416 w Čechách nikdy byloby nenabylo přewahy; byloby tuším obmezilo se na částku obecenstwa wzdělanějšího, jako Wiklefishmus w Anglii, obecného ale lidu byloby málo se dotýkalo. Jest ovšem jistá wěc, že národ český později ne tolíko pro tyto dva upálené mistry swé, ale z jiných přičin wice, sáhnul ke zbroji: ale neméně jisté jest, žeby bylo nepřišlo k boji wůbec, kdyby byl zachoval dálnau swau úctu ke sboru a k mocnostem církvením wůbec. Této ale úcty zbawil se byl obecný lid, nemoha we prostotě swé srownati to s citem prawdy a spravedliwosti, že mužowé, kteří sami pobožně žiwi bywše tak horliwě se byli snažili o mravní jeho ušlechtění, odsauzeni jsau k nejukrutnější smrti, a že widěti bylo vítězoslaviti nad nimi auhawní a zuřiwé jich protiwniky, jichžto život jewil tolikeré křehkosti na sobě; odpúrcové pak sboru i církwe nemeškali užiti patrné této neshody w jeho srdeci ku prospěchu swému.

A wšak jakkoli shor jen bezděky a ne bez lítosti dával zapalovati hranice, nicméně pevný měl aumysl, postawiti se s wšemožnau přísnosti proti duchu neposlušenství, jenž mezi Čechy a Morawany spůsobem tak neočekáwaným se zmáhal. Byltě uzavřel již dne 24 února 1416, pohnati k saudu swému a stíhati processy všech 452 pánuw a vládyk českých i morawských, kteří přiwěsiwše pečeti swé ku pohružčiwému psaní dne 2 září 1415, byli se uvrhli w podezření kacírství. Bully půhonné ohlášeny a přibity jsau dne 3 máje w Pasowě, 5 máje w Konstancii, 10 máje we Wídni w kostele sw. Štěpana, a 14 čerwna w Řezně, později pak ustanoweni čtyři komissarowé k wedení nowé té pře, z každého národu jeden.³²¹ Ale i Pražského arcibiskupa Kunrata z Vechty, i Olomuckého biskupa Wáclava Králika z Buřenic zamý-

321) *Svět. akta tištěná ap. Hardt, IV, 829 — 852.*

šleli otcowé pohnati k odpovídání za to, že diwajíce se 1416
netečně na pronásledování knězstva w diecesech swých,
howěli tím kacířstwu, a nad to že plýtwali statky du-
chowními sobě swěřenými, dáwajíce je do zástaw. I ač-
koli oni také měli horliwé zástupce swé u sboru, (jakoz
pak kapituly Pražská i Vyšehradská s nemalým důrazem
je zastáwaly,) přece sbor bylby auředně proti nim za-
kročil,³²² kdyby král Sigmund, jenž té doby we Francii
a w Anglii se zdržoval, byl nežádal pilně, aby wšecky
důležitější kroky tohoto druhu odročeny byly až do jeho
návratu do Konstancie. Mezitím ale umřel dne 12 září 1416 12Spt.
často řečený biskup Olomucký Wáclaw, spolu patriarcha An-
tiochenský a krále swého slauha i rada odjakživá nejdověr-
nější, jenž tuším jen proto tak wysoce wzešel, že wyosobiw
se takořka ze sebe sám, jediné králem swým žiw byli
chtěl, tudiž od lidu také obecně „králíkem“ nazýwán byl.

322) Psaní poslané w máji 1416 z Konstancie do Prahy a
ještě netištěné wyprawuje o tom takto: Scitote, quod
contra D. Conradum archiepiscopum Pragensem primo
fuit petita citatio personalis in natione Germanica et
aliis nationibus; quibus opposuerunt se domini Kunczo
de Zwola et Albertus Warintrop, nullo modo consenti-
endo, dicentes, quod darentur in scriptis causae, quare
citari deberet personaliter. Demum fuerunt diversi et
multi articuli dati et lecti publice in natione Germanica
coram omnibus praelatis, ambasatoriibus et doctoribus;
qualiter dictus D. Conradus archiepiscopus fuit nigro-
manticus, alchimista, simoniacus, negligens in officio et
dilapidator omnium honorum; et sic habuit magnam
verecundiam; et credo quod oportebit eum venire et
facere rationem villicationis sua... Et miror, quod
domini canonici et tota capella ecclesiarum Pragensis et
S. Petri Wyssegradensis ausi fuerunt scribere cum au-
thenticis literis, qualiter dictus D. Conradus archiepisco-
pus rexerit et nullam negligentiam fecerit... Nam
constat de contrario, quia idem archiepiscopus in nullo
defendit clerum et alienavit bona; et sic similiter dicitur
de D. Wenceslao patriarcha Antiochensi etc.

1416 Přízní Wáclawowau powýšen jest na jeho místo, wolen byw od několika Olomuckých kanowníkůw, Wyšehradský kanouník Aleš, rodu wládyckého ze Březi,³²³ a poněwadž papeže tehdaž nebylo, z wûle králowy nejen arcibiskupem Kunratem stwrzen, ale i skrže předního milce králowa, Jana ze Smilkowa na Kostelci, w držení stolice biskupske skutečně uweden. To ale welmi newhod bylo sboru Konstanskému, mylně zprawenému, jakoby Aleš na kacíre laskaw byl; pročež otcové zrušiwsé wolení jeho, usta 14Dec. nowili dne 14 prosince Jana Železného za biskupa Olo muckého i Litomyšlského pospolu.³²⁴ Že král Wáclaw nařízením takowýmto na nejwýš uražen byti musel, na to tím méně ohledu bráno, čím pevněji sbor byl konečně umínil přikročiti také k němu a k choti jeho, co přátelům kacírství, se wší zákonův církewních přísnosti. Wida zajisté, ana neplní se žádná z těch nadějí, které Wáclawowa přípowěd k jednotě katolické ode dne 1 října 1415 byla slibowala, nýbrž že církew česká čim dále tím hlauběji klesá, nachyloval také ucha svého wždy wice k žalobám na něho, ježto dal sobě, dle obyčeje článkowané, i weřejně přednosti. Článkowé ti zabíhali

323) Rodinné jeho sídlo bylo Hrádek Březi nedaleko Týna nad Vltavou. Předkové jeho, i on po nich, měli právo podací kostela Křtěnorského. Bratr jeho wládyka By nart ze Březi jmenuje se také v listině u Dobnera Monum. IV, 412.

324) Augustini Olomucensis episcoporum Olomucensium series ed. F. X. Richter, Olomuc. 1831 pag. 145 sq. Stephani prioris Cartus. epist. ad Hussitas in Bern. Pez Thesaur. Anecdot. tom. IV, parte II, 597. W rkp. Wld. bibliot. Nr. 3934 fol. 148 psáno stojí Olomucensis episcopi Alsonis juramentum Conrado archiepiscopo Pragensi praestitum. Biskup Jan Železný sám udával ho u sboru za přitele Husitůw; později ale přimlauval se u papeže Martina V, aby stvrzen byl aspoň k biskupství Litomyšl kemu, což se i stalo.

do minulých příběhův dosti daleko, wince krále nejen 1416 z lásky a z ochranné přízně k Husitům, ale i ze zlejšího aučastenství při oblaupení duchovenstva w zemích jeho. Na králownu Sofii žalováno, že jako dříve Husa, tak nyní M. Jesenice hájí a w urputnosti podporuje, dekrety apoštolské veřejně potupuje, i na všech statcích svých kněží katolické wyhání a husitské usazuje.³²⁵ Jen opětovanému přičinění krále Sigmunda děkowati jest, že sešlo s wedení pře této u sboru již počaté.³²⁶ Wáclaw ale wážil sobě tak lehce dekretů Konstanských, že hájiv napotom biskupa svého Alše z Březí w požívání netolikou biskupství Olomuckého ale i Litomyšlského, nechtěl Jana Železného již ani do země swé pauštěti.³²⁷

Bylif tohoto času oba královstí bratří, Wáclaw i Sigmund, neurownali se sice a nesmírili naprosto, ale přece aspoň sbližili se k sobě opět. Po zahynutí manžela Elišky Zhořelské, Antonína wewody Brabantského a Lucemburského w bitvě u Azincourt dne 25 října 1415, zmáhaly se w zemi Lucemburské čím dál tím horší bauře; k jichžto upokojení nedostávalo se mladé wdowě ani moci ani spůsobilosti. Král Sigmund za pobytu svého we Francii a Anglii r. 1416 přihlédaje k wýjewům této newlády z blízka, rádby byl uchránil vlasti svých předkův, i žádal, aby král Wáclaw postaupil jemu, aspoň na čas, vrchního práva svého k zemi Lucemburské. To dalo příčinu k vyjednáwaním, jichžto následek byl, že Wáclaw zmocnil bratra svého dne 13 čerwence 1416, aby nejen w Lu-

13 Jul

325) Článkové žalobní zachowali se w rkp. c. k. dworské bibliotéky we Wídni (Num. 4902, fol. 112); nejsau posavad tištěni.

326) Srw. psaní krále Sigmundowa ode dne 4 Dec. 1418 w Archivu českém I, str. 11, a dne 4 září 1417 u Hardta, IV, 1409.

327) Wiz Dobner Monumenta histor. Boem. IV, 412.

1416 cembursku a Brabantsku dobýval a hájil práv koruny české, ale také získal k Čechám opět kraje a města Falcká králem Ruprechtem odcizená. Jednáno také³²⁸ w příčině kurfirstství Braniborského, jež Sigmund byl dne 30 dubna 1415 bez vůle Wáclawovy propůjčil Normberskému purkrabi Fridrichovi, (předku kralujícího nyní domu Pruského,) a Wáclaw nebyl w této věci nesnaden, ačkoli newí se o zápisu, kterýmžby markrabství onoho byl odňekl se naprostě. Proti tomu očekával a žádal zase, aby Sigmund nedal u sboru dotýkati cti jeho i národu Českého urážliwě, jelikož o skutečném kacírství w Čechách dle mnění jeho ani řeči býti nemohlo.

1417 Spor a nepokoj náboženský, we kterém se octli Husovi následovníci, — jawše se klásti míru písma svatého na celau tehdejší saustawu prawd wěroučných, a to dle osobního zdání a saudu swého, — tento spor zmáhal a šířil se i sám w sobě a zasahoval rok co rok do nowých a dalších oborůw. Jak mile zajisté nalezeno bylo, že potřebí jest opraw i w učení i we zprávě církve, nebylo lze uwarowati se hádek, kolikeré a jaké měly býti ty oprawy; mladá swoboda, spustiwi se jednau autority a positivních zákonůw, již nemohla dojít dříwe swého cíle i odpočinutí nežli až proběhla wšecka stadia rozwinutí wěku swému přiměřeného. We směsici wšak mnění rozmanitých dělalo se záhy dvojí těžiště, kteréžto potom brzy se wespolek přitahujíc, brzy zas odstrkujíc, zachwácowalo wšecky různé pohyby jednokaždé do víru swého. Jedno z nich byla Praha, druhé někdy město Austí nad

328) Důkazem na to jest sama okolnost ta, že w jednáních těchto prostředkowali oba Normberští purkrabi, Fridrich nowý markrabě Braniborský, a Jan, kterýž měl za manželku sestru Wáclawou i Sigmundowu. Wiz Pelzels Wenceslaus III, 650—52 a Urkk. Buch Nr. 244, 245. O Lucembursku wiz také w Archivu českém I, 9.

Lužnicí čili Sezimovo Austí, matka pozdějšího Táboru. **1417**
 W Praze první podnět k opravám a nowotám wycházel z učených kollegi universitních; w Austí rodil se takořka w lidu samém. Tam tedy počinal sobě mírně, konzervativně a téměř po aristokraticku; zde netrpěw uzdy, chował se radikalně a demokraticky. Bohatý saukeník w Austí, jménem Pytel, a pekař Joha, oba někdy horliwi Husovi posluchači we wyhnanství jeho, propůjčowali již od r. 1415 w domích svých autočiště takowým přepiatcům, kterýchžto přívažné nowotění bylo mrzkost Čechům ostatním; Pražský mistr Jan z Jičína, známý z příběhů r. 1412, pak kněží Wěněk, Petr Weliký, Antoš, Petr Kániš, Jan z Bydlína, Pšenička i jiní potomní Táborští náčelníci pozívali u nich ztravy a jiného pohodlí dlauhý čas, míwa jice mnohé mezi sebau hádky,³²⁹ a činice, na opak university Pražské, zvláště spůsob akademie, jejížto nálezy sahaly daleko přes meze Pražskými dekrety wytčené. Později strany ty, nabywše určitějšího rázu, jmenovaly se jedna *kališnická* neboli Pražská, druhá *táborská*. Wšak ani celá Praha nebyvala nikdy pauze kališnickou, ani Austí pauze táborským, protože w Praze, a zvláště na Nowém městě, hlásili se mnozí také k zásadám táborským a w Austí tolikéž mnozí k zásadám kališnickým; a poně wadž w obou městech drahňá částka obyvatelstwa zůstávala ještě i starému wyznání otců svých wěrna, na skytowalo se bez přestání hojně přičin ke swářům a půtkám wšelikým, kterými slabší město Austí konečně do auplné záhuby uwedeno jest.

Postupné rozcházení a různění se věroučných saustaw husitských dá se nejlépe stopovati podlé dekretův, kterými universita Pražská, co ředitelkyně, oswědčowala se o nich pochvalau aneb hanau k národu wůbec. Znamen-

329) Wiz přidawky k Starým letopisům českým na str. 471, 472.

1417 nitější mistři učení toho byli w těchto létech Jan z Jesenice, Jakaubek ze Stříbra, Křišťan z Prachatic, Jan Kardinál z Reinšteina, Šimon z Tišňovic, Šimon z Rokycan, Zdeněk z Labauně probošt u Wšech Swatých, Marek ze Králové Hradce, pan Zdislaw ze Zwifetic a Michal Čížek z Malenic. Za rektorství M. Jana Kardinála wydali tito mistři
 25 Jan. dne 25 ledna 1417 ohlášení weřejné,³³⁰ jímžto již naříkáno jest na zmáhající se mnění zámezna i tudíž bludná. Ďábel (di se tam) bráwá na se někdy také twárnost swatosti, aby mohl tudy lépe wštěpowati swár mezi bratřími a nechut ku přikázaní božímu. S bolestí že slyšeti jest, kterak w některých obcích země České učí a wěří se, že není očistce a protož že almužny a modlitby za mrtvé jsau neplatny, že wystawowání a ctění obrazův swatých zapowídá se písmem swatým, že obřadové cirkewní, jako swěcení soli a wody, jehnědu a wajec, kadění, kropení, míru libaní a t. p. jsau zbytečni a bludni. Sbor mistrův tedy napomíná i prosí všech wěrných Čechův, aby neposlauchajice řečí takových a nedadauce jimi se myliti, chowali se wždy dle prawidla toho, že w takových wězech, o kterýchž písmo swaté nic určitého neustanowuje, má starodávný obyčeji cirkwe poważowán býti za zákon.³³¹ Jak neprospěšné ale bylo napomínaní takové, dá se již z toho saudití, že tentýž sbor mistrský nucena se

330) Latině tištěno bylo w Pelclowě Urkk. Buch zu K. Wenceslaus Nr. 246, str. 163.

331) „*Scientes juxta sanctorum canones, quod in his rebus, de quibus nil certi divina scriptura statuit, mos populi dei et instituta majorum pro lego tenenda sunt; et sicut prevaricatores legum dominicarum, ita contemtores ecclesiasticarum consuetudinum sunt coercendi*“. Katoličtí, držíce se katolické této zásady, dělili se tím nejen od Táborův a Bratří českých, ale poněkud i od Husa samého; proto také bylo jim možné, spojiti se později opět s církvi Římskou skrze kompaktata.

widěl, nejen opětovati je již dne 7 února 1418, ale také 1417 rozepsati zvláštní sbor knězský na spůsob synody ke dni sw. Wáclava (28 Sept.) 1418 do Prahy, aby proti množicím se nowotám wynešeni byli nálezové nowí. Usnesení pak sboru toho we 23 článcích³³² bylo w podstatě swé takowéto: 1) aby nikdo nehlásal nowého článku weřejně, jakkoliby prawým a spasitelným býti se zdál, lečby jej předložil dříwe mistrům k ohlédaní; 2) aby nikdo neučil, že sluší jen to wěřiti, co písmem swatým zjewně se ohlašuje, protože mnohé prawdy nalezají se, ač ne we slowích, ale w duchu písma swatého, jemužto dorozuměti ne každému smrtelníku dáno jest;³³³ 3) noworozencům že má, kdekoli možná, hned po křestu poslaužiti se také svátostí oltáři;³³⁴ 4) že nesluší zapříati ohně očistcowého po smrti, 5) ani zamítati mší zádušních, 6) ani tupiti modlitby za zemřelé, 7) ani zapovídati wzýwaní swatých; 8) přisaha we věcech důležitých že dovolena jest, 9) též i pokuta smrti pro zločince nenapravitelné; 10) že svátosti wečeře páne ani sebe pobožnejší laik nemá světili a přisluhovati, alebrž jen kněz sám

332) Nalezá se w'rkp. c. k. dworské bibliot. we Wídni Nr. 4937 fol. 143.

333) „Quamvis enim omnis veritas utilis saluti nostrae sit in sacra scriptura posita radicaliter, occulte vel expresse: non tamen omnia exprimit vel plane ponit, ut est illud, quod spiritus sanctus sit deus aequalis filio et patri, quod nullibi reperitur in scripturis, quamvis sit ibi secundum rei veritatem. Sic dicendum est de aliis veritatibus multis, quas aliqui clarius, aliqui obscurius elicunt: verumtamen omnia intelligere, quae in sacra scriptura clauduntur, nemo potest, nec ipsi apostoli sermonem dei quandoque intellexerunt.“

334) „Tunc minima petia primi sacramenti est ei in os ponenda, et concluso ore ejus ad modicum, post hoc una stilla sanguinis Christi capta super digito de patena, et delata super patenam, est ori ejus semel vel bis immittenda.“

1417 jediný; 11) z powědi a swátosti olejní že má se šetřit; 12) nápodobně i dobrých obyčejů v církvi, jako postu, též obrazůw a swátkůw swatých a t. d. 13) při mši swaté že jen evangelium a epištola po česku, ostatní vše po latinskú čisti se má a t. d.³³⁵ Tyto nálezy a zápo-wědi dokazují, jak záhy powstalo a rychle zmáhalo se učení táborské, ještě před založením města Tábora; že wšak ani jim nebylo dáno, překaziti a zamezití je, wyjewi se z dalšího dějin postupu.

Wycházelali pak s jedné strany w těchto dekretech university Pražské péče na jeho, newzdalovati se positi-vného základu křesťanství a tradicie církewní, wšak s druhé strany mistrowé neopominuli také stavěti sobě proti otcům Konstanským ohrady zwlaštní. Sem náleželo předewším wyznání o rozdávaní wečeře páně pod obojí 10Mrt. spůsobau, sepsané a ohlášené dne 10 března 1417 k žá-dostí několika pánůw českých; nelze příti, že mistrowé wyjádřili se w něm s nemalou sice mírností a opatrností, ale také s nemenší odwahau i stanowností. Přiznali se, že již w každé spůsobě poružnu celý obsažen jest Kristus; pročež že může se showvati těm, kteří budto z newě-domosti anebo z jiných příčin přijímají swátost oltární pod jednau toliko: poněvadž ale ona ustanowena jest od Krista pána původně pod oběma i rozdávána takto w celé prwotní církwi křesťanské, proto že přijímaní pod obojí má za prawejší uznáwanó býti, a Čechowé že nemají se w tom dátí myliti, třebasby angel sám s nebe staupi w chtěl jinému je učiti.³³⁶ Následkem ohlášení tohoto utra-

335) že již r. 1417 počínano čistí mši swatau po česku, swědčí Štěpan přewor Dolanský we swé Epistola ad Hussitas (ap. Bern. Pez. l. c. pag. 556): Adhuc nova et inaudita ribaldia missas in Boemico sermone cantatis et legitis, juvantibus vos concantare Begutis et Rebeccis mulieribus.

336) Nález ode dne 10 března 1417 tištěn jest u Hardta III, 762 latině, česky pak w Archivu Českém III, 203.

quismus w Čechách i w Morawě teprw hluboce a široce 1417 se zakořenil. I takowí pánowé, kteří posavad nechtěli byli nepokojiti na panstvích swých faráře jinak wěřící, domnívali se nyní mítí práwo i powinnost, aby uložili jim kalich za wýminku dalšího požívání obroků. Tak pan Čeněk z Wartenberka, co poručník mladého pána Oldřicha z Rosenberka; dal dne 17 čerwna ohlásiti po všech rozleh- 17 Jun. lých panstvích Rosenberských, že wšickni kněží a faráři, kteří večeří páně pod obojí spůsobau rozdávati se zdráhají, mají w určitém času směniti se o místa swá s těmi, kteří k tomu ochočni jsau.³³⁷ Morawští páni Lacek a Petr z Krawař, Heralt z Kunstatu a ze Skal i Jan Towačowský z Cimburka powolali k témuž cíli drahně husitských kněží z Čech do Morawy. A poněvadž počet wyswěcených duchowních této strany nepostačoval k obsazení všech far po krajích, pan Čeněk z Wartenberka nawedl k tomu, odpolu přemlauwaním odpolu nucením, Heřmana biskupa Nikopolského, tehdáž Pražského suffragana i generálního vikara, že wyswětil množství žákůw husitských na kněžství na hradě jeho Lipnici w Čáslawsku.³³⁸

Sbor Konstanský nemeškal také stawiť dekrety swé naproti dekretům Pražské university. Nejprwé zdwihi a odročil duchowní práwomocenství university této, pokudkoli řízení její bude w rukau bludařůw a zastawatelůw kacířství; proto zrušil na ten čas wšecka její privilegia, vyhlásil za neplatné wšecka její akta, volby a graduowání, i zapowěděl wsem wěrným, studovatě w Praze.³³⁹ Potom nařídil několika theologům w Kon-

337) Wiz staré letopisy české na str. 23.

338) Přidawky k Starým letopisům českým na str. 473—474. Cochlæi historia Hussitarum pag. 169. Arcibiskup Kunrat pro ten skutek odjal biskupovi generalní vikarství patentem na Raudnici dne 15 března 1417 wydaným.

339) Dekret ten nedatowaný od r. 1416 neb 1417 nachází se w rkp. Třebonském A. 16, fol. 188.

1417 stancii přitomným, aby spisy učenými wywrátili domnění česká o potřebě přijimaní pod obojí spůsobau. První, jenž to učinil, byl kancléř university Pařížské, Jan Gerson, již často jmenovaný; powyswetliw wšecky sárny sporač otázky této krátce sice, ale jakož od tak slavného spisovatele očekávati bylo, jasně, důkladně i dostatečně, ne-wáhal se konečně přece wyznati zdání swé, žeby ~~ne~~ bylo potýkati se s Čechy mečem, nežli důwody. ³⁴⁰ ~~ne~~ nějí pronesl se někdejší Pražský professor Mattheus Rwačka, slawiw odpory proti všem jednotlivým ~~zprávám~~ krajana swého M. Jakaubka ze Střbra; ~~ne~~ jeho ~~zprávám~~ u sboru pochvaly. A však i jiných druhé ~~zprávám~~ dawše se do prací podobných, opírali se především ~~zprávami~~ českým traktaty téměř nesčislými a nekonečnými. ³⁴¹

Sboru po několikoletém namáhaní podařilo se ~~zprávami~~ zrušiti neblahé roztrojení církve západní we ~~zprávami~~. Řeboř XII odstaupil доброволнě (5 července 1417) sv. XIII strádal u wězení w Mannheimě; Benedikt XIII, ~~ne~~ všich nejurpuštnější, opuštěn jest pomalu ode svých ~~zpráv~~, a to následkem smlauwy uzavřené od krále Sigmunda 13 Jul. w Narbonné dne 13 prosince 1415 s posly králu španělských; a když i španělé, co pátý národ, ^{w tým 1416} ko sboru se připojili, ssazen jest dokonce v důstojenství svého nálezem slavným dne 26 července 1417. ³⁴² ~~ne~~ ssaowaním sborù Pisanského a Konstanského ~~w tým 1416~~ na štěstí ten rozdíl, že toto poslední došlo u všech knížat i národů na západu jednohlasného uznání, pochvaly a poslušenství; začež předewším děkowati bylo Sigmund-

340) „Debet potius hoc sacrum generale concilium invocare auxilium brachii secularis, si opus fuerit, quam per ratiocinationes contra tales, attenta sua determinatione, quæ jam transiit in rem judicatam,“ — ap. Hardt, III, 771.

341) Von der Hardt dal we třetím swém dílu, na str. 338—932, wytisknauti několik takovýchto traktátů.

dowu osobnímu cestování a mnohonásobnému přičinění 1417 se. Po dokonalém tedy obnovení jednoty církewní nezbývaly sboru nežli dvě úlohy ještě: volení nového a jediného papeže pro celé křesťanstvo, a oprava církve we hlawě i w audech. Že obé to bylo potřebné ~~je~~^{je}, nezapíral nikdo: ale kteréby mělo dříve předsewzato být o tom děliwše se smyslowé, wedli brzy k rozbroji tak krutému, že strach byl, aby sbor sám jím nerozpadl se. Král Sigismund žádal, aby předewším ustanovila i přijala se pravidla potřebné reformy, kterážby mohla potom uložena býtí ~~před~~^{na} volenu býtí majetímu za zákon ~~a~~^a za povinnost; naproti tomu většina kardinálů stála na tom, že církew musí především mítí hlawu svou opět, ~~její~~^{její} zajisté přičiněním dílo reformací nejen že se usnadnila a utuží, ale i w prowedení svém prý se ubezpečí. Kardinálům podporovali národní italský, francouský a španielský, kromě pak Římskému německý i anglický. Nejsnáznejí podporoval Sigmunda národ německý, k u kterémuž w Konstancii také Čechowé, Uhři, Poláci a Škodniawci počítáni byli; a tu zase byli Čechowé katoličtí, kteří w horlivosti o neodkladné předsewzetí reformací předcházelí všecky ostatní národy. M. Mařák Pražský byl neobmeškal, když dne 9 máje 1417 držel ke sboru řeč, wytknauti to za čelní důvod, že husitství jen tímto spůsobem dá se zaraziti a neškodným učiniti.³⁴² Již sice od r. 1415 se staweno bylo z audù wšech národù zwláštní kollegium, ježto mělo činiti návrhy k reformací; w měsici srpnu 1417 provedl to Sigmund, že dílo mezitím odročené předsewzato jest opět: nebylo wšak při něm widěti prospěchu,

342) Řeč jeho tištěna jest we sbirce Hardtowě I, 860—874; dotčené místo stojí na str. 870. Hardt dal wytisknouti také (I, 823—847) řeč, kterau měl dne 27 čerwna 1417 M. Štěpan Paleč o věci této, pod nápisem Stephani de Praga oratio de maturanda ecclesie emendatione.

1417 když i sami otcové reformy, Petr z Alliaku a Jan Gerson, nawrhowali, žeby reformace měla počinati se wolením papeže. Král Sigmund naproti tomu ueukázal se nikdy tak welikým, jako w rozhodném okamžení tomto ; jakoby měl ducha wěštího, jakoby wěděl a cítil, že stojí na rozhraní swětodějinstva, že musí chrániti potomstvo neřestí a pohrom nekonečných, stál w aumyslu svém pevný a nepohnutý, ačkoliv přívržencůw jeho den co den ubývalo, zwlastě když arcibiskup Kanterburský Robert Hallam

4 Sept. dne 4 září 1417 smrtí uchvácen byl. Swár a rozbroj o to dostaupil té výše , že když Sigmund dne 9 září w nej-
 9 Sept. vyšším roz jitření wykročil náhle ze shromáždění otcůw, hlasowé za ním pokřikujice dáwali mu „kacířuw“ i pří-
 wržencům jeho; ³⁴³ kardinálowé tudíž chystali sejeti z Konstancie, a král zamýšlel některý čas skutečně, zabavití je tam násilím. Zjewná horliost a přičinliost jeho s jedné strany, a s druhé rozhořčenost náramná, klestily cestu zmáhajícímu se domnění, že ruka swětská osobuje sobě tu moc a práwo nenáležité we wězech duchowních, až Sigmund, stoje sám s několika wěrnými naproti celému

5 Oct. sboru, konečně (5 října) ustaupiti přinucena se widěl.

I swolil tedy k wolení papeže, zwlastě když we 40tém
 30 Oct. walném posezení (dne 30 října) uzavřeno a pojistěno bylo, že budaucí papež nemá sboru ani opustiti ani rozpustiti, pokud dlauho žádaná reformace dokonána nebude.

Wstaupiwsze do konklave dne 8 listopadu 1417 přítomní w Konstancii 23 kardinálowé, spolu s 30 deputowanými všech národůw, zwolili dne 11 listopadu, o sw. Martině, jednohlasně kardinála Otu z Kolonny za papeže, jenž na památku dne powýšení swého dal sobě jméno

343) Když totiž Jan Antiochenšký patriarcha i někteří jiní u welikém roz jitření šli za králem wen, křičeno za nimi, „ať jen jdou kacíři !“ (recedant heretici.) Hardt IV, 1415 sl. de Schelstrate p. 266.

Martin V. Král Sigmund byl mezi prvními, kteří rád 1417 dostí nad tak brzkým a sworným wolením políbili nowému papeži nohu; začež Martin se srdečným díkůčiněním jej objal. Wšeobecnau chwálu měla muže toho učenost a skromnost, sprawedliwost a přičinliwost, tak že nebylo nikoho, jenž by od něho neočekával všeho dobrého. Korunowán jest dne 21 listopadu w Konstancii s welikau slaw- 21 Nov. ností. Pro reformaci ale zdálo se být zlým znamením, že hned nazejtří po svém wolení nařídil témuž kardinálowi, který byl sepsal řád kanceláře papežské pro Jana XXIII., aby vyhotobil jej také pro něho spůsobem od dávna obyčejným. I ačkoli hned po korunování svém ustanowil šestero kardinálů, kteří s pomocí plnomocníků všech národů pracovati měli o reformaci, wšak nejen Němci, ale již i Francausové stali se nedočkavými, widouce mijeti měsíc po měsíci, ana ještě reformace ani o kroku předu nepostaupila. I doráželi tudiž netoliko na papeže 1418 ale i na krále Sigmunda, aby dílo uspišeno bylo: Sigmund ale odmítal je nyní, předešlé jejich chowání jim wytýkaje.³⁴⁴ Když konečně dne 18 ledna 1418 Martinovým 18 Jan. kázaním předložen sboru návrh k reformaci, uznán jest za tak nedostatečný a chudý, že nespokojenosti jím ještě přibylo. Po nekonečných hádkách, když otcové srownati se nemohli, co a jakby opravowati se mělo, papež uznal prý že bude nejlépe, odroče prozatím reformaci wšeobecnau k času jinému,³⁴⁵ uzavírat o nejpilnejších věcech zwláštní

344) Slowa Sigmundowa byla: „Když sme my na tom stáli, aby oprawa církve před wolením papeže před se wzala byla, byli ste jiného mínění a chtěli ste míti dříwe papeže. Hle, nyní ho máte; jděte k němu a proste jej o oprawy. Nám se již nehodí přičiniti se w té věci jako dříwe, když stolice papežská ještě uprázdněna byla.“ Aschbach we knize Geschichte Kaiser Sigmund's II, 329 sl. dle Gobelinus Persona i dle psaní z Konstancie dne 15 února 1418 datovaného.

345) Životopisec papežů římských, Platina, pronáší se o

1418 konkordaty s jednotlivými národy. Když se to stalo, zvoleno jest dne 19 dubna město Pavia pro nejprw příští **22 Apr.** sbor církevní, a o tři dni později, 22 dubna 1418, ve 45tém walném a posledním posezení, sbor Konstanský konečně rozveden a rozpuštěn.

Toto neblalé opakování se téhož výjemu we sboru i Pisanském i Konstanském, tento důkaz opětovaný před očima světa, že hierarchie buďto neumí ani nechce obvyknouti skutkem zásadě reformy a tudíž i pokroku mírnému w církvi, toto klamání a maření dlauho chovaných ušlechtilých nadějí, a ta zpozdilá nečinnost i trpělivost všech, kteří chtěli spojovat dobro myslně poslušenství ke vládě církevní s láskou k zákonu božímu, — nebylo liž to wyznání skutečné, že církve cestou řádnau neumí již pomoci sobě sama? nedávali jím výsada právu revolučnímu w církvi? nešťastné bauče, wzešlé později husitstvím nad vlastí českou, či nenacházely w něm ne-li své ospravedlnění, aspoň omluvu?

Ještě před rozpuštěním sboru wkročil byl **Martin V** **23 Feb.** také do záležitosti českých. Wydaw o nich dne 22 února

skutku tom we swé Vita Martini V spůsobem následujícím: *De componendis moribus nimia licentia jam labefactatis, tam laicorum, quam clericorum, mentio haberi coepit est. Verum quia quadriennio Constantiense concilium jam duraverat, cum magno prælatorum et ecclesiistarum incommodo, Martino placuit, approbante concilio, rem totam in aliud tempus magis idoneum transferre. Dicebat enim, rem ipsam maturitate et consilio indigere: quia ex Hieronymi sententia, unaquaque provincia suos habeat mores, suos sensus, qui tolli sine perturbatione rerum subito non possunt. Slowum „approbante concilio“ musí se bezpochyby tak rozuměti, že sboru nedostávalo se prostředků, kterýmiby proti spojené vůli papežově a kardinálův i vyšších důstojníkův církevních vůbec byl opřiti se a ji zmařiti mohl; nelze zajisté ani pomyslit, žeby většina sboru byla opravu skutečně odkládati chtěla. Za důkaz slauží pozdější sborové w Sieně a w Basileji.*

1418 w Konstancii několik bull a psaní, wyprawował za- 1418
lostně o wzniку i wzrůstu weškerého husitství, potvrdil
wšeho, cokoli sbor proti němu před se wzal, napomínal
odpadlé Čechy a Morawany, aby wrátili se do lůna církve,
stíhal klatbau wšecky neposlušné i zatwrczelé, a wyzýval
netoliko preláty, ale i swětské moci a auřady, aby přikro-
čili k nim tresty zákonnými.³⁴⁶ Také zamýšlel dátí pokra-
čowati wé při zawedené proti králi Wáclawovi a proti
jednotě panské w Čechách, i chtěl stížili je klatbau, leč
že Sigmund, spoléhaje na obojetné sliby bratrówy, od-
wrátil pohromu tu od Čechů w naději, že spůsoby mír-
nějšími lze bude uwesti je opět na cestu spasitelnau.
Domníwalt se zajisté král Římský, že bratrowi jeho nedo-
stávalo se ne tak dobré wůle, jako raději jen potřebného
důrazu, aby připravil ku poslušenství husitské swé pod-
dané; a poněwadž mu Wáclaw několikrát za těchto let
wzkazoval byl žádost swau, sejti se s ním osobně, při
čemž že chce prý dátí se od něho nawesti ke wšemu
dobrému, nepochybował Sigmund, že snažení to se mu
podaří. K žádosti králowě tedy sbor naznačil jen napřed
we 24 článcích spůsob, kterého šetřiti se mělo při na-
wrácení Čechůw ku poslušenství. Král Wáclaw měl za-
wázati se přísahau, že šetřtí bude swobod církve Římské
w říši swé, aniž dá je rušiti od kohokoli; Husité všichni
měli donuceni býti, aby se odpřisáhli bludů swých, a ne-
ustupní měli se potrestati přísně; dále aby prý se wrá-
tilo, cokoli kostelům pobráno jest, i reliquie a klénaty
chrámu sw. Wíta w Praze; wyhnání kněží aby zase do
far swých uwedeni byli a obdrželi náhradu za škody swé;

346) Bully ty jsau tištěny u Hardta IV, 1518—1531. Em.
Schelstrate Acta Constantiensis concilii p. 274. Psaní
ku pánům českým i morawským u Cochlaea p. 173
(dd. Constantie, VIII kal. Aprilis) zdá se že náleží
také k témuž datum (VIII kal. Martii).

- 1418** Pražská universita budiž prý naprawena, přední učitelé husitští stůjte před papežem, jakož i kněží na hradě Lipnickém swěcení; konečně spáleny budte wšecky husitské knihy, buď zapovězeno spíwaní písni husitských na jakémkoli místě, též swobodné kázání kněží přespolních; řádné církevní pokuty mějte wolný průchod, jednoty husitské budte zrušeny, a kdokoli Husa neb Jeronyma za swaté wydávati bude, ať se spálí ohněm co kacíř zpětiwý a t. d.³⁴⁷ Jak málo ale král Wáclaw nařízení takových sobě wšímal, dá se i z toho sauditi, že nedlauho potom **9 Jun.** (dne 9 čerwna 1418) dal znowa prohlásiti zákon, kterým se zapovídalo a rušilo každé pohánění obyvatelův českých stavu světského před jakýkoli zahraničný sauduchowní.³⁴⁸ Proto také jalowé muselo zůstatí poslání kardinála Jana Dominici, jehožto Martin V wyprawił dne **10 Jul.** 10 čerwence 1418 s plnau mocí k wyplení kacířství w zemi České.³⁴⁹

Obojetné toto chowání se Wáclawovo mělo pro něho aspoň tu wýhodu, že země česká požívala ty doby wensem dosti pokoje, že poddaní jeho neskládali se již u veliké jednoty a pikle proti němu, jako před dwadseti lety, a rozkazové jeho wšude s rychlým potkávali se wykonáwaním. Našli se sice i w těchto létech, jako we předešlých, někteří zpurní a odbojní páni: my wšak newíme téměř o nich leda z listůw a zápisůw, kterýmiž král je buđto k sobě glejtował, aneb na milost opět přijímal. Takowí listowé dání dne 18 srpna 1416 panu Jindřichovi

347) Článkové ti w auplnosti swé tištěni jsou u Cochlaea p. 165, u Hardta IV, 1514, a j. v.

348) Pelzel Urkundenbuch Nr. 248, str. 166.

349) W listinách jmene se Cardinalis S. Sixti byl, z řeholy Dominikánské a někdy arcibiskupem Dubrownickým. Swn. Raynaldi ann. 1418 §. 9, též ann. 1408 §. 8 a 1414 §. 1.

z Náchoda na Abršpachu; dne 17 září 1417 panům Hynkovi z Čerwenéhory, Sigmundovi Děčinskému z Wartenberka, Wítovi z Šumburka i Glauchowa, i Janovi Chudobovi z Wartenberka na Ralsku; 25 září Janovi z Boskovic na Brandýse nad Orlicí, Hynkovi Krušinovi z Lichtenburka, Janovi a Benešovi Košíkům z Lomnice; dne 4 října 1417 Wáclawovi z Jenšteina, Půtovi z Častolovic, Hynkovi z Waldsteina na Štěpanicích a Purkartovi z Janovic; 13 dubna 1418 Markwartovi z Potenšteina i z Žampachu; konečně dne 30 čerwence 1418 panům Boršům³⁵⁰ z Risenburka neb Oseka i družině jejich 80 zemanůw a wládyk. Mimo to známo jest, že i pan Jindřich mladší Rús z Plawna, seděním na Kinšwartě, zdwihl byl válku proti králi Wáclawovi, panům Oseckým ku pomoci, ale po ztrátě dwou hradův swých, Hasištěna i Štědré, dal se králi na milost. Páni Osečtí wálčili s wysokého hradu Přimdy více než dvě léta, (1416—18) k weliké zádawě krajůw okolních a kupeůw po silnicích; byl to poslední, ale neušlechtily wýstup rodu v Čechách po mnohá století mohutného, kterýž tímto namáhaním tuším se wysiliw, upadl napotom w chudobu a w zapomenutí. Král Wáclaw přijal tyto pány jen pod tau wýminkau na milost, aby královského hradu Přimdy jim zastaveného, přijmauce summu zástavní, postaupili nejwyššímu písáři Mikulášovi z Lobkovic, jemužto král zapsal i hrad Hasištěn.³⁵¹ Wlastní ale příčina dlauhé a zhaubné války té není nám o nic lépe známa, nežli ostatních půtek a bojůw s pány jmenovanými; neb ačkoli

350) Jméno *Tista*, w listinách neužívané, zdá se že bylo příjmí mladšího pana Borše z Oseka čili z Risenburka, kdežto starší slul obyčejně *hrabě* (dle štitu swého).

351) Pelzel Wenceslaus, II, 652, 659, 673, 674. Starí letopisové str. 23, 24. Archiv Český, I, 538, III, 279. Paprocký o stavu panském str. 120.

1418 wětší částka jejich byli horliwi katolici, wšak neznáme ničeho, coby wedlo k domnění, žeby za příčinou náboženství byli pozdwiigli se proti králi.³⁵²

Když král Sigmund, ku konci léta 1418, z říše opět do Uher se wracoval, maje w průvodu svém kardinála **4 Dec.** Jana Dominici, wydal w Pasowě dne 4 prosince otěvřené psaní ke bratrowi swému, čili raději manifest, rozeslaný hned do Čech we mnoha exemplářích,³⁵³ aby Wáclawa ještě jednau upozornil na zhaubné následky neodhodlnosti a showiwawosti jeho ke stranám a rozbrojům se zmáhajícím, i aby oznámil přísné a hrozné wěci, které proto Čechům ode všech zemí křesťanských nastávají. Připominal bratrowi častá jeho slibování, že nebude trpěti u svých žádného kaciřství; jim se důvěří, že odvrátil ještě Sigmund klatbu na zemi a národ několikrát již připravenau; nyní ale že nemůže ani nechce přimlauwati se více za něho, aby celý svět nedomníval se, že více sobě wáží vlastní krwe swé, nežli wíry křesťanské. Aniž že Wáclawa sic za bratra bude moci míti, leč také ostane w té wíre, jako jasní předkowé jejich, a vyčistí což bludného jest w zemi swé. Pročež powstaneli celé křesťanstwo proti Čechům, ssadili Wáclawa s důstojenství královského, propustili wšecky many a poddané jeho ze

352) Podotkli sme již nahoře (w poznam. 202), že mnění Pelclowo w této příčině pocházelo z nedorozumění.

353) Sadíme o tom z postskriptu následujícího, jejž sme nalezli připojený wšem exemplářům psaní tohoto we starých rukopisech: „Také král Sigmund wece: „Wěz každý Čech, Němeč i Latiník, že jedwa té radosti a času dočekám, když Wiklesy Husy topiti budu.“ Ale biskup Pasowský stopej před králem wece: „Máme je páliť, jako kacieře.“ Tehdy král Sigmund odpovědě: „Ne, ne tak; nebo Čechowé nejsú ještě prawí kacieři, jedně že jsú na wieče pochybili. Proto kněžie Wiklesi a Husi mají topení býti; ale swětským pánom i měšťákům i sedlákům má sě milostiwě státi: neb sú mněli, by je Husie dobrě wedli.“

záwazku přísahy a poslušenství, a budeli konečně vydán 1418 kříž wálečný na záhubu celého království: on že předkem se ohražuje, že nechce být winen wším tím neštěstím, ale že wykoná powinnost swau a požene wšecky ty k saudu, kteří urputnosti a neposlušnosti swau jej k tomu ke všemu bezděky přinutí.³⁵⁴ Stejným smyslem wyjádřil se také, když dne 19 ledna 1419 poslowé krále 1419 Wáclawovi přišedše k němu do Lince, ujišfowali wždy 19 Jan. ještě jeho jménem, že o kacířích a bludařích jemu v Čechách nic není známo, tudíž že ani newí, kohoby trestati a vyhladiti měl. Sigmund odpověděl, že nepochopuje, kterak bratr jeho sám jediný může newěděti, co wšem lidem známo jest a jeho cti a dobré pověsti před celým světem škodi. On Sigmund že žádá nyní naprosto, aby Wáclaw splnil to, co mu opětowanými do Konstancie poselstvimi sliboval. Jmenovitě také že chce, aby k roku od katolických pánův Českých do Skalice Uher-ské ke dni 9 února uloženému, ku poradě o vyplení českého kacířství, wysłal následující raddy swé s plnau mocí: Wiléma z Hasenburka, Albrechta z Koldic, Jana z Chotěmic, Jindřicha z Lažan, Jana ze Smilkowa, Miku-láše z Lobkowic, Filipa Lautu z Dědic, a jestliže ještě koho sám přidati chce. Přijdauli raddowé tito a swolili ku potřebným cestám i prostředkům, pak že bohdá ještě bude moci učiniti něco pro čest jeho a pro dobré země české; jinak ale že nechce se propůjčowati více k rokům ani k jednání jakémukoli, pokud we stavu wěci proměna učiněna nebude.³⁵⁵

Dúrazná tato slowa, podporowána bywše od kardinala legáta důwody a napomínaním mnohonásobným, ne-

354) Psaní celé dali sme wytisknauti w Archivu českém, I, 10.

355) Pelzels Urkundenbuch zu Wenceslaus Nr. 250, pag. 169.

1419 minula se konečně s aučinkem žádaným; ³⁵⁴ Wáclaw umínil postaviti se Husitismu skutkem na odpor, busto jen z pauhé bázně před hrozící válkou s celým křesťanstvem zahraničním, aneb že skutečně přesvědčení jeho proměnilo se. Newíme sice, obeslali rok Skalický; tím jistější **m. Feb.** ale wěc jest, že již s počátku měsíce února 1419 chápal se prostředků zameziti husitství; netoliko wypowěděw z Prahy na wěky M. Jana Jesenice, jenž byl příčina čtyřletého tam interdiktu, ale také přikázaw ūwesti kněží a faráře katolické, někdy z míst svých vyhnáné, do far jejich zase. Nařízení tato bywše konšely Pražskými vykonána, spůsobila kwašení w myslích lidských neslychané. Lidé zajisté již tak byli zvykli považovati přední fary Pražské jakožto Husitům náležité, že wynucené wrácení jejich prvním držitelům zdalo se nejednomu býti bezprávím, ba laupeži, kteréby slušelo brániti se. Neméně horšili se mnozí také nad tím, že nowí farářové zamítajice wšecka od předkův swých užívaná swatá náčiní, wyswěcowali kostely znoru, dwěře jejich zawřewše, a čistili oltáře, i bránili přístupu mnohým měšťanům, nemocným nepodávali swátostí leč prvé odpřisáhl se kalicha a t. p.

356) Notandum, quod rex Bohemiae ad instantiam cujusdam scripti regis Romanorum et cujusdam legati apostolicā jussit excludere de civitate Pragensi excommunicatum quemdam Johannem Jessenicz, — plebanos quoque qui repulsi fuerant, ad eorum dotes introducere; et sic resumtum est divinum officium in Pragensi ecclesia et in aliis ecclesiis dominica Esto mihi anno dom. MCCCCXIX. Témoto slowy počíná zvláštní spisek sauwěký w rkp. bibliotéky Basilejské (A. II, 34 fol. 302 — 305,) jednající o původu sekty Táboreské a o smrti krále Wáclava; Pelzel našed jej we sbírce Slezských dějepisných pramenůw, jmenoval jej *Incidentia* (we předmluvě druhého dílu swého kr. Wáclawa); nowější opis jeho čte se i we Wideňské c. k. dwor. bibliotéce pod číslem 7288.

Z toho powstawały nepokoje a bauře w lidu, za jichžto 1419 přičinau deputowaní z měšťanstwa dne 25 února 1419 25Feb. bywše woláni před raddy králowy, obdrželi přípowěd, že Králowa Milost ráčí podobojím pro jejich služby boží ponechati tří Pražských kostelůw, dwau klášterních na Nowém městě, totiž u Matky boží sněžné a u sw. Ambrože, a jednoho farního na Starém, totiž u sw. Benedikta;³⁵⁷ za to přidán jest také rozkaz, aby nedali se wice bauřiti lidu pod trestem nejpřísnějším. Nazejří dne 26 26Feb. února zrušen jest konečně dlauhotrvalý Pražský interdikt a řádné služby boží počaly se opět, jak u sw. Wita na hradě, tak i w ostatních kostelích w městě.

Tím wšak newrátil se nikoli pokoj do žiwota obecného w Praze: anobrž kwašení myslí stávalo se čím dále tim prudčeji. Poněvadž wětší počet obyvatelstwa Pražského již byli podoboji, dotčení tří chrámowé nepostačovali ani skutečné jejich potřebě, tím méně jejich žádosti; pročež i nepřestávali pokaušeti se, kterakby probau, hrozbau neb násilím wice a wice kostelůw pro sebe získati mohli. Jaké asi nesnáze a půtky se wyskytowały, dá se samo sauditi z té zpráwy, že farníci na mnohých místech swolili sice ku postaupení kostelůw, jichžto právo podací náleželo králi, nikoli ale ku postaupení škol, pravice že oni chowají školy a školáky, ne pak faráři, pročež že jim samým toliko přislusí osazowati je; poněvadž pak faráři bez žákůw obejiti se nemohli, proto přiwolawše jich k sobě odjinud, dávali jim učiti se na wěžích kostelních neb na zwonicích; tudiž bývalo u mnohých far dwojí žákovstwo, podobojí a katolické, dráždiwawši se wšelikými spůsoby oboplně, tak že do půtek jejich často krwawých také měštané obojí strany se wkládali.³⁵⁸ W den

357) Pelzels Urkundenbuch zu Wenceslaus Nr. 251, na str. 171.

358) „Chronica D. Procopij notarii Novae civitatis Pragensis

1419 posväcení kostela sv. Mikuláše na Starém městě, 18 čerwna, 18 Jun. podobojí zmocnili se ho násilím, tudíž ne bez krve proti a wšelikého poskwrnění chrámu páně.³⁵⁹ Jednotliwé rwačky a wraždy po městě, w této stran rozkwašenosti, nezřídka také se přiházely.

Krále Wáclawův nejbližší obor, jeho dwořané a milci, byli hned od prwopočátku nejodwážnější a nejhorliwější přátelé církveního Husova počinání; a také po jeho zahynutí, jakkoli osoby často se střídaly, nicméně družina čili čeleď králowa zůstávala wůbec nejmocnější podporou zmáhajícího se Husitství. Nyní wšak když Wáclaw od Husitůw docela se odvrátil, a wznikající bauře zbuzovaly w něm čim dále tím větší nechut a nenávist proti nim,

1476,⁴ nacházející se w původním ale nedokonaném konceptu w jednom rkp. archivu Třebonského, vypravuje o tom takto: *Rex mandat, ut sacerdotes legitimi ad proprias parochias reducantur, quod factum est; sed parochiales scholas solebant condescendere, dicentes: Scholae nostrae sunt, nos scholares sovemus, non plebani; et sic plebani legitimi receperunt sibi suos alios scholares, qui in turribus et campanilibus gymnasium habuere. — Et sic duplices scholares circa unam ecclesiam, — hi latine circa suos fideles, hi bohemice circa Wiklelistas cantantes, invicem contendebant et alias in obviationibus; sic etiam, quod quidam sacerdos Sigismundus in cimiterio S. Michaelis in Opatowicz in controversia sermonum quedam laicum Wiklelistam interfecit; circa S. Petrum in Pořieč in dedicatione scholares de Zderaz ibidem venientes cum Wikleistarum scholariis ibidem de schola S. Petri lites inierunt, quos pistores persecuti sunt ad sonitum campanae per eosdem scholares S. Petri in subсидium; et sic unus socius Zderaziensis, nomine Křížko, fugiens cum alio socio suo nomine Král sequente, existimans inimicum, eum caltello ad collum vulneravit et interfecit; et mox dictus plebanus est expulsus et Wiklef introductus.*

359) Zpráva o tom stojí we Chronicon universit. Prag. již často jmenovaném w rkp. c. k. dworské bibliot. we Wídni č. 7650, na str. 102 — 103.

nebylo již na dvoře králově místa pro takové milce, **1419**
 kteří lásky své k husitství neuměli držeti na uzdě; mu-
 seliš jinde hledati štěstí svého. S osudem tím potkali se
 také dva velikými dary a energií ducha nad míru wý-
 teční mužowé, z nichžto jeden v radě králově byl platné
 služby konal, druhý pak we wězech wálečných neměl ani
 rowně. Byliš to *Mikuláš z Pístného*, královský purkrabě
 na Husi a Prachaticích, a *Jan Žižka z Trocnova*. O Žiž-
 kovi, ³⁶⁰ muži již poněkud obstarlému, až potud se málo
 wědělo, ačkoli w několika válkách byl se wyznamenal;
 teprw nastávající doba i potřeba měla objewiti světu po-
 diwné schopnosti jeho. Byw dědicem jen několika dwo-
 růw i aurokůw we wesnicích Trocnově a Čeřejově ne-
 daleko Budějovic, náležel k nejnižší třídě zemanstva
 českého, i musel ode mládí hledati štěstí svého po světě
 zbraní w rukau, až král Wáclaw, k němu zřetel swůj obrá-
 tiw, přiwinul ho ke dworu swému a počal si w něm libo-
 wati. Powídá se, že jednau zarazil se, spatřiw milce již
 od dáwna jednookého w neobyčejném rozjaření, an za-
 mlech se twáři zasmušilau cosi na mysli přemítá i hledí
 před sebe osuhle; na otázku, co jej tak dojímá? že dostal
 za odpověď: „A který Čech mohlby chladnau krví díwati
 se, když cizozemci wůkol haní, stíhají a týrají celý náš
 národ jako kacíře, a w dalekých zemích pálí se nejše-
 chetnější mužowé naši, jakoby zločincowé byli?“ „Milý
 Jene! (wece mu král) cožpak tomu říkati máme? co dě-
 lati? možnáli naprawiti to zase? Umíšli, tedy napraw; myť
 toho rádi přejeme.“ Od té doby Žižka osoboval prý sobě

360) Zpráwy o Žižkovi podané od Max. Millaura we knižce:
*Diplomatisch-historische Aufsätze über Johann Žižka
 von Trocnow* (Prag, 1824 w 8.) jsou sice welmi ne-
 dostatečné, ale wětším dílem z dobrých pramenův wzaté,
 tak že wyjma některé maličkosti lze jest se na ně
 bezpečiti.

1419 i prawo i powolani, aby hájil husitství spůsoby wšemožnymi. Když Wáclaw, boje se krvavých bauří, přikázal obcem Pražským co nejpřísněji, aby všecky své zásoby zbrojné na Wyšehrad přinesouce tam položili, a měšťané neuměli ani ku poslušenství ani k odporu odwážiti se, Žižka wstaupiw mezi ně wyzwal je, aby wezmauce hned zbraně na sebe, postavili se w nich sami osobně před králem; on že je powede a že ručí za milostiwé jejich slyšení. I přistaupiw s rychle ozbrojenými zástupy před krále, di jemu: „wěrni měšťané Pražští že nemeškali postavili se we zbroji ke službám Jeho královské Milosti poslušně; král aby rácil jen poraučeti a jmenowati jim nepřitele, proti kterémuž do boje jítí mají, jsouce wšickni hotowi, nasaditi pro něho životůw a statkůw“. Král pozaraziw se nad nenadálým wýjewem, nicméně spamatowal se brzy, pochwálil wěrnosti a oddanosti měšťanůw swých, i napomenul jich, aby rozejdauce se w pokoji domůw, nedali wzniku bauřem jakýmkoli mezi sausedy. Když ale Wáclaw, neúsaže sobě do bezpečí na Wyšehradě wice, ustaupil bcz meškání na hrad, jejž u Kunratic wystawili daw „Wenzelšteinem“ jmenowána miti chtěl: tu Žižka poznaw, že nesmí ukázati se na dvoře králově wice, přiwinul se k lidu, a z čeledína králowa stal se agitatorem národu. Podobný osud polkal také druhá jeho, pana Mikuláše z Pístného, známějšího pode jmeném „z Husi“ aneb z Husince.³⁶¹ Tento we státních radách a poselstvích až

361) Roku 1389 jmenowan byl jen zprosta „Nicolaus de Pístného;“ král Wáclaw pak nazval ho w listu wěřicím ode dne 16 března 1406 swým „burgravius in Auca;“ w listině od 8 ledna 1408 sluje zase „famosus Nicolaus de Piestna, pro tunc residens in castro Auca“ (t. na hradě Husi.) Twrz a wes „Pístné“ někdy neda-leko Hřebečník w Rakownicku zpuslly již we XV století. M. Wawřinec ze Březové nejmeneje Mikuláše jináč než „de Hus;“ nowější pak spisovatelé užívají nejvíce

po tu dobu mnoho užívaný muž opowážil se byl nedávno, 1419 když král náhodou očnul se u sw. Apollináře w Praze, w čele welikého zástupu žádati jej o propújčení hojnějších kostelůw pro služby boží přijímajících pod obojí. Král znaje a boje se odpůrce takového, wypowěděl ho hned z Prahy co buřiče nebezpečného; tím pak stalo se, že Mikuláš z Husi od té doby jal se pobuřovati lid obecný po krajích.

Rozkaz královský, aby kněží katoličtí na stará swá místa uwedeni byli, newztahowal se jen ku Praze samojediné; i we krajích dála se podobná proměna wšude, kdekolí jí nebránili páni a patronowé husitští. Že pak někdejší faráři, wrátivše se ku poblaudilým swým owcem duchowním, nezachowávali k nim ani mírnosti ani showiwawosti, bylo i předvídati, i brzy také z nárkůw po celé zemi se rozléhajících doslychatí. Lid, kterému rádní jeho faráři kalichem přisluhowati se zdráhali, hledal sobě jinde kněží k tomu ochotných, newáživ proto ani dlauhých pautí. Horliwější mezi kněžími Husitskými, wyhnáni bywše posléze i z Austí Sezimowa, počali brzy po welikonoci (16 Apr.) scházeti se w určité dni s posluchači sobě wěrnými na široké a prostranné hoře, asi mili od Bechyně wzdálí, kdežto pod šírým nebem kážice lidu a rozdávajíce swátost oltární pod obojí spůsobau, počali záhy nazýwati místo shromáždění swého jménem biblickým „*horu Tábor*.“³⁶²

jména „z Husince,“ wydáwajice Mikuláše za dědičného někdy pána M. Husowa, o čemž nahoře poznamenání pod čísly 60 a 248 poskytuji potřebného poučení.

362) Spisek pod jménem Jnincidentia praví: „Congregati in quodam monte per medium milliare aut modico amplius distante a castro vocato Bechinie, quem montem Tabor nominarunt.“ Wawrinec z Březové také dí: „montem magnum, magna planite exornatum — prope castrum Bechina, quem montem Tabor appellaverunt.“ Tato

1419 Bystromyslný pan Mikuláš z Husi zpozorował brzy, jak wýborně shromáždění takowáto, ačkoli w původu a počátku swém cele newinná, hodila se k demonstracem politickým. Jeho náwodem uložena jest ke dni sw. Magdaleny, 22 čerwence 1419, hlavní takowá „hromada“ na hoře Tábor, i rozhlášena netoliko po Čechách ale i po Moravě, tak že náramné množství lidu všelikého stawu i powolání se tam sešlo; počítano prý přes 42.000 osob mužůw, žen i děti.³⁶³ Celý neobyčejný toho dne wýjew popisuje se, i od nepřátel samých, co weliká národní slavnost nábožno-idyllická, ducha i srdce dojimající a slavená w nejkrásnějším pokoji a pořádku. Pautníkům se všech stran w processí s korauhwemi a s welebnau swátoстí se bližícím wycházeli přítomní na hoře s podobnau slavností wstříc, a uwitawše je s plesáním, wykazovali každému jeho na hoře místo; kdokoli přišel, byl *bratrem* a *sestrau*; rozdílu stavůw neznáno ani nešetřeno. Duchowní rozděliwše mezi sebau práce toho dne, jedni kázali na určitých místech, mužům zvláště i ženám také, druzí zpowídali, třetí rozdávali wečeři páne pod oboji. Tím ztráwen čas dopolední. Potom jali se všichni stolovati společně, rozděliwše oběd, který s sebau přinesli, mezi všecky rouně, tak že nadbytkem jedných vyho-

slowa nedají se nikoli wykládati na horu nynějšího města Tábora, nýbrž tuším na wysokou planinu mezi Bechyní a Bernarticemi; což ale teprw lépe wyskaumauti a určiti se musí z položení okolí Bechyňského.

363) Líčení toto i jiných přiběhůw dalších běžeme nejvíce ze dwau pramenůw sauwěkých a ještě málo známých: první jest M. Wawrinco z Březové „diarium bellii Hussitici“, posavad jen z částky wytisklé; druhý Mikuláše z Pelhřimowa (prvního a jediného biskupa Táboranského) „Chronica continens causam sacerdotum Taboriensium.“ Posledního díla, téměř naskrze neznámého, chowají se opisy staré a sauwěké w Budějíně i w Rejhradě, nowý pak opis w Českém Museum.

weno jest nedostatku jiných; brátrí zajisté a sestry hory 1419
 Tábor nechtěli tehdáž rozdílu mezi mým a tvým. Poně-
 wadž wšak myslí všech shromážděných horovaly w ná-
 božném nadšení, neporušeno tu dobrých mrawův nižádným
 wýstupkem; o hudbě, tanci a hře nesmělo se ani mysliti;
 ostatek dne stráwen rozmluwami a řečmi powzbuzujícimi
 ke swornosti, lásce a wěrné setrwalosti při kalichu po-
 swátném; aniž wšak nedostávalo se žalob a nárkůw proti
 straně protiňné, ani horlení přepiatého a náwrhůw, kte-
 rakby „slowu božímu“ w zemi průchod wolný zjednat se
 měl. Naposledy shromáždění rozešlo se w tichu a pokoji,
 učiniwši mezi sebāu hojnau sbírku za náhradu pro ty,
 jichžto pole ten den pošlapána byla.

A wšak jakkoli neškodné byly aumysly wětšího počtu
 aučastníků hromady této, a jakkoli upřímé bylo jejich
 oswědčování se, že ustanowiwsé raději žiwota nežli ka-
 licha se odříci, nikomu přece waditi ani ubližovati
 nechtějí: nicméně w raddě králowě nebylo možná nespas-
 triti w mimořádných takowýchto wýjewech náramnau míru
 politické důležitosti a nebezpečnosti. Wáclaw dal se i obe-
 lhati, že prý wůdcové těch zástupů již zamýšleli, swrh-
 nauce jeho s trůnu, posaditi naň swého náčelníka Miku-
 láše z Husi. A ještě se byl w obávaní tom neupokojil,
 ana z nenadání na blízku strhši se bauče mnohem strašli-
 wější, sklíčila ducha jeho ještě wětší auzkostí.

Při posledním obnowení konselův Nowoměstských
 dne 6 čerwence poručil byl král Wáclaw podkomořímu
 zemskému Janovi Bechyňovi z Lažan osaditi wšecka místa
 horlivými protihusity; což časem swým také na Starém 6 Jul.
 městě i na Malé straně učiniti zamýšlel.³⁶⁴ Nowí tito

364) *Incidentia l. c. Rex — primo in Nova civitate, (idem intendens facere in majori et minori civitatibus Pragensibus,) novos creavit consules, viros probos etc.—Qui — omnia Taboritarum secreta — conclusa regi intimabant,*

- 1419 konšelé neobmeškali ničeho, cokoli straně husitské k ujmě poslaužiti mohlo. Skrze tajné špehy swé dowídawše se o všech jejich radách i aumyslech, uměli obyčejně whod zamezowati každé nowotářuw hnutí. Jejich donášky o au-kladech buď oprawdowých, buď jen domnělých, k rušení pokoje we hlavním městě a w zemi wůbec, dávaly králi příčinu k wětším co den přísnostem, a spůsobily také, že wšecky nowoměstské farní školy konečně násilím wzaty jsau Husitům a odewzdány žákům pauze katolickým. W ko-stele Matky boží sněžné na Nowém městě, jenž husitům byl od krále propůjčen, kázával tehdáž jistý mnich *Jan*, ušly z premonstratského kláštera Želiwského, muž powahy ne-wsední, a horlitel i wůdce lidu odwážný, jakowíjen w nejbauřliwjších dobách historie tytýž se wyskylují, celé spausty lidu rozkwašeného za sebau potahuje. W těchto nebezpečných pro stranu jeho dobách wybíral sobě nej-raději texty a obrazy apokalyptické ku kázani swému, roz-něcowaw obraznost posluchačůw líčením bližícího se spolu s pronásledowáním wěrných posledního saudu, kdežto ná-doby hněwu božího wylity býti mají na bezbožníky tohoto
- 30 Jul. swěta. W neděli dne 30 čerwence uspořádaw slawnau processí husitskau od Matky boží sněžné ke sw. Štěpanu na Rybníčku, když před ním kostel zawřeli, mocí doň se wpravil a slaužil tam obecnému lidu pod obojí. Odtud wraceje se zase welikým trhem Nowoměstským wedle radnice, žádal na purkmistru a konšelích,³⁶⁵ aby propu-

ipsum præmuniendo. — Habuerunt enim ipsi consules suos exploratores, — qui se Taboritis jungendo et se eorum sectæ fore socios simulando, ad quæ ipsorum properabat intentio scrutabantur etc. Z toho widěti, jak starodávný w Čechách byl ústav tajné policie a tak řečených „agents provocateurs.“

- 365) Mluví o tom Wratislawský exemplar starých letopisůw českých, psaný w XVI století, a podávající některé po-drobnosti odjinud neznámé.

stili všechny vězně na svobodu, ježto pro přijímaní ka- 1419
licha nedávno byli zjímati dali. Toho když konšelé nejen
učiniti nechtěli, ale k odporu se chystajíce, z oken u ra-
dnice házeti dali po lidech a po svátosti od Želiwského
mnicha nesené: tu rozlítivše se zástupové počali sbíhati
se ozbrojení se všech stran, a wedením Žižkowým hnali
se autokem proti radnici; brzy přemožen byl odpor vše-
liký, zuřivci wedrawše se do domu, poráželi v něm vše-
napořád, a wyházeli sedm konšelůw, kteříž se byli uteci
nemohli, též purkmistra Mikuláše z Podwiní, richtáře Ni-
kláska i několik obecních starších, okny wen na ulici;
ti pak padajíce schytáni jsau na sudlice a oštípy, a kdo
potom ještě dýchal, dobit na místě. Podkomoří přichwátal
sice asi s 300 jízdnými ku pomoci, ale spatřiw nesčislné proti
sobě zástupy každým okamžením se množící, poradil se, jak
říkají, s Waňkem. Již zajisté počalo se bylo zwoniti na
poplach po celém městě, a vítězové zřídili v dobyté rad-
nici na rychlost čtyry městské hejtmany, kteří swolawše
bez meškání všecky měšťany do zbraně pod pokutou
smrti, a osadiwše všecka důležitější stanowiska lidem bran-
ným, mohli bezpečně postawiti se na odpor autoku ja-
kémukoli. Že pak nikdo tehdáž se nenašel, jenžby ubo-
hým zabitym na ulici byl pobral drahé jejich šaty a pásy
stříbrné, to dávalo důkaz patrný, že Pražský lid obecný
k neřestné bauři té nejinau náruživostí nežli pauze fana-
tickau pomstau puzen byl.

Zpráwa o krwawém tom půvstání donesší se rychle
hradu Kunratického, spůsobila na dwoře králově ohromu
náramnau a všeobecnaу; král Wáclaw zejména wztekem
ani spamatovati se nemoha, přisahal, že hrozně se mslíti
chce, zvláště na kněžích husitských, jež tudíž i jmenoval,
a že vyhladi konečně celau tu sektu až do kořene. Když
jeden z důvěrníkůw jeho neopatrné prohodil slovo, ja-
koby dobré byl předvídal, že něco takového se stane,

1419 král obořiw se naň co domnělého spoluwinnika, porazil ho k zemi a bylby ho dýkau probodl, kdyby mu byli w tom neprekazili. Lehká mrtwice, raniwi zvláště lewy bok těla, a wšak nezbawiwi ho wšeho pohybowání, byla ne-postředným následkem tak neobyčejného rozzuření se.

Příbeh ten zničil opět wšecku důvěru Wáclawowu k lidem; zdalo se mu, jakoby nejen milci, ale i samajeho manželka byli se spikli proti němu, protože husitismu wice neb méně wšickni přízniwi byli; wšecku swau naději skládal nyní na jediného bratra krále Sigmunda, k němuž ihned wyprawil poselství s prosbou o pomoc bez meškání. Mezi tím nebránil, že raddowé jeho učinili jakési mezi ním a zbauenými Nowoměštaky narownání, kterýmž oni wratiwse se ku poslušenství jeho, prosili jej o milost a odpuštění, on pak potvrdil jim nowého auřadu, jak si ho sami byli wolili.³⁶⁶ Nedočkal se wšak wice pomsty, tak taužebně žádané; duch jeho již propadl byl melancholii, tělo pak nastávajícimu práchnění.

15 Na den Nanebvezetí panny Marie zotawiw se poně-Aug. kud, zpowídal se: swátosti ale oltární, pro ustawičné dá-

16 wení, přijímati nemohl. Nazejří w středu, dne 16 srpna Aug. 1419, nenaříkal sice leda na bolesti w lewé ruce, které

již od desíti dnů trápily jej ustawičně: pod večer ale porazila jej nowá mrtwice s takowau prudkostí a silou, že w několika hodinách strašně stonaje ducha pustil.³⁶⁷ Milci obstupovali jej oborem, jak za celého života, tak i při smrti.

366) *Incidentia l. c. Populus novae civitatis, — auctoritate propria sibi novos præfecerunt consules seu scabinos, quemdam insignem hæreticum laicum nomine Petrum dictum Kus in ipsorum magistrum civium erigentes; quos oportebat regem velit nolit ad scabinatus regendum officium confirmare.*

367) Dotčený již spis „*Incidentia*“ wyprawuje o Wáclawowě smrti zvláštnosti, které odjinud nejsou známy. „Anim-

Králowna Sosie dala tělo manžela svého balšámem 1419 napuštěné dne 18 srpna nejprwé w kostele sw. Petra na 18 Wyšehradě na máry položiti; za příčinou wšak welikých Aug. bauří, které hned po jeho smrti w Praze wypukly, nemohl obyčejný pohřební průvod jemu ke cti předse brán

*advertisens rex, se — quasi ab omnibus suis — fore derelictum, coepit ingemiscere, et de die in diem magis ac magis anxie turbabatur, nec potuit per quempiam consolari, usque ad festum Assumptionis virginis gloriose, quod tunc fuit feria tertia; quo die aliquantulum recreatus, suorum fecit confessionem peccatorum; sed propter vomitum, quo vexabatur die illo, corpus Domini sumere non potuit. — Feria quoque quarta immediate sequente ante meridiem nullum alium sensit dolorem, quam in sinistra manu, de quo per dies 9 aut decem querulabatur continue; et post meridiem, facto jam prandio, hora diei XIX, ut quidam ajebant, in morbum incidit apoplecticum, et circa horam ejusdem diei XXII mortuus est in dicto novo castro, ipsum circumstantium suorum in medio dilectorum. Quidam vero asserebant, ipsum regem per suos gratiarios seu dilectos, qui eum in modum coronae cinxerant, suffocatum; et hoc affirmabat Joh. Bechinie, reg. Boh. tunc subcamerarius, dicens, sibi hoc ab uno, qui interfuit, fuisse secreto revelatum. Et si sic, prout vehemens est suspicio, quod tali modo sit extictus, tunc impleta est prophetia“ etc. Aeneas Sylvius dí o tom w kap. 37: „*Nec mora, paralyai correptus, segrotare coepit (30 Jul.), atque infra 18 dies (tedy právě dne 16 Aug.) signatis nominibus hereticorum, quos neci destinaverat, fratrem assidue vocitans et amicorum auxilia anxius exspectans, ante vita excessit, quam vocati principes adesserent“ etc. Že Wáclaw na mrtvici umřel, o tom swědčí jednohlasně a nerozdilně wšickni sauwěci swědkowé, a sama slova spisku Incidentia nahoře postavená dotvrzují toho, jakkoli zaumysla vtraušená „vehemens suspicio“ zdá se býti na odpór; nelze zajisté w neobyčejné měkosti citu, w ustavičné bolesti lewé ruky, w dávění powstalem tuším ze vlní krwe do hlawy, ani nepoznávat ani zapíratí pathologická znamení apoplexie. Nemenší wáhu má tské do sebe určité udání dne první paralyse u Aeneáše Sylvia srownávající se s ostatními daty dokonale. Stávali pak**

1419 býti. Proto w noci ke dni 21 srpna přewezeno jest tělo
 21 jeho po tichu cestau nejkratší do kaply sw. Wáclawa
 Aug. w kostele sw. Wíta; když ale ani potom ještě pokoj se
 newracel, odřekše se slavného pohřebu, zavezli smrtelné
 12 ostatky králový dne 12 září do kláštera Zbraslavského,
 Sept. kdežto nebožtík sám sobě hrob byl připravil, a pocho-
 wali ho se slavnostmi obyčejnými.

Wyprawowání, kteréž sme o všech skutcích krále Wáclawowých co nejvíce možná wěrné podati se snažili, postačuje tuším ku poznání prawdy o duchowní a mrawní powaze tohoto panowníka, o kteréž od starodáwna wše-liké řeči běžely a běží; ono wybawuje nás z aukolu, sestawowati opět dohromady jednotliwé její známky a rázy. Členar̄ nestranný bude již sám uměti právě ceniti wšecka rozličná líčení, která w nemalé hojnosti dávno wyšla z per básnických i nebásnických a wycházejí až podnes. To aspoň jisté jest, že při wší auhonnosti duchowní i mrawní, která nám kalí památku jeho nawěky, wždy přece dosti prost byl hlawní wady w powaze lid-ské, totiž soběctví. Co dítě stal se byl králem; po dětsku kraloval pohřichu i w dospělém wěku; dobromyslně i sprawedliwě, pokud náružiwostí bezuzdnau do scestnosti weden nebyl, ale nemužně, po pauhém rozmaru a swěhlawě, jako každý slaboch, který silný widin býti

se pořídku, že lidé hmotného těla, kteří rádi mnoho jídají a pijí, bývají raněni mrtvici, a to i několikrát po sobě? Co pak by byli mohli obmýšleti, co získati milci královí uškrcením pána swého? neb že smrtí jeho weta bylo po wší jejich moci a slávě, o tom přece pochybowati nemohli. A kdyby ta „vehemens supicio“ nějaký třebaš sebe menší důvod byla měla, čím pakby to přišlo, že nikdy ani králowna Sofie, ani král Sigmund, ani katolici čeští, ani kdo jiný, kromě Incidentiáře, o ní ani jen slowičkem se nezmínili? To aspoň wěru jisté jest, že ani z pauhého autocitu, ani z bázně toho učiniti neopominuli.

chce. Po otci zdálo se že nezdědil nežli jedinou dobrav **1419** vlastnost, pořádnost we swých financech, o kteréžto konečně ještě několika slowy dotknouti musíme. Byw dobrým hospodářem, nebyl proto nikoli lakomcem; i nebažiw po weliké cti a slávě, kteráby jej byla wedla k welikým podnikům a autratám, nemíval také příčiny obtěžovati národy daněmi mimořádnými, ana komora jeho w dobrém obyčejně nacházela se stavu. Tato byla nepochybně hlavní příčina zřejmé oné přízně a lásky, které vláda jeho, při všech swých pohromách, požíwati neprestala u většiny poddaných jeho až do smrti.

K N I H A D W A N Á C T Á

WÁLKÝ HUSITSKÉ.

1419 — 1431.

ČLÁNEK PRVÝ.

ÚWODY WÁLEK HUSITSKÝCH.

Bauče Pražské po smrti krále Wáclawowé. Král Sigmund.

*Králowna Sofie vlastařka Česká. Sněm zemský. Strany
v národu a náčelníci jejich. Další hromady čili tábory
v Čechách. Wojenská studia. První počátkové války.
Autok na Malaustranu. Reakci Kutnohorských. Sněm Br-
něnský. Blauzniost i bojovnost Táborův. Založení města
Táboru. Král Sigmund na sněmu říšském we Wratislavii.
Štření se zpaury v Čechách. Boření klášterů a kostelů.
Čenka Wartenberskeho zrádné kolotání se. Marná vyjed-
návání.*

(Od polovice srpna 1419 do polovice máje 1420.)

Když aumrťi krále Wáclawovo we středu dne 16 1419
srpna 1419 u večer po Praze rozhlásilo se, ohromené 16
tau zpráwau myslí obyvatelstwa počaly náhle kwasiti a Aug.
jiřiti se. Wětší díl Pražanů, přilnuwše dávno celau duši
k husitství, byli již za posledního půletí krom toho welice
rozdrážděni, tu královým usilowáním, zamezití pokud
možná učení nowé a zwelebiti opět církew starokatolickau,
tu chowáním se kněží we chrámích městských jim
w únoru 1419 nawrácených; faráři zajisté, jawše se poswě-
cowati znova kostely, oltáře, obrazy a nádoby církevní
a brániwše Husitům přístupu k nim i wšelikého posluho-

1419 wání swátostmi, postawili se byli we přísný odpor netolik proti skutečným potřebám náboženským, ale ještě více proti hrdé myсли jejich; neboť důlka o kacírství, která we skutcích takových se kryla, popauzela je až téměř ke wzteklosti, jelikož oni právě zvykli byli považovati sebe za prawowěrnější nad jiné. Smetání konšelůw a radnice Nowoměstské (dne 30 Jul.) byl první wýjew zplozené tímto spůsobem rohožčenosti; smrtí králowau rospadly se konečně všecky swazky poslušenství, báznu a kázně. Hned nazejtří we čtvrtek dne 17 srpna ráno sbíhal se lid obecný po náměstích a ulicech, aby za všecka příkoří, která w posledním půlletí byl snášeti musel, odplatil se „těm antikristům a mahometistům,“ jakož tehdáž katolíkům přezívat byl obycej.³⁶⁷ Veličné moci silné dosti, aby potlačila zpauru se zmá-hajíc, nedostávalo se ovšem; ano purkmistr Staroměst-ský, sládek Jan Bradač, brán od některých i w podemání, ač-jistě bez winy, jakoby baurem takovým showívati chtěl; a nemnozí ti měšané, kteří chtěli mocně zasaditi se o zachowání pokoje a pořádku, zkusili hned na prwo-počátku nedočítatelnost sil svých. Zástupové rozkvašení obočili se nejprvě autokem na ty kláštery a kostely, kterýchžto kněží nejvíce byli w nenávist upadli; wypá-čivě dvacet jejich násilím, polřískali w nich všecky ke skalbám božím určené ozdoby, oltáře, warhany a obrazy svatých, vandalismem do té doby u Pražanů neslycha-ným. Farářové i střídníci, prelátové i mniši prchali a schowávali se kam kdo mohl co nejrychleji; totéž činili také mnozí bohatší měšané a obchodníci, utíkajíce i se

367) Že katolici Pražští, byvše za dluhého interdiktu (roku 1415—1419) nuceni choditi na město svaté vně Prahy na Vyšehrad, do Psar, do Buben a Bubenče, pro toto „putování do Mekky a Mediny“ od nepřátel svých au-směšně k Mohamedánům přiownáváni byli, wyložili sme již nahoře na str. 214.

jméním svým tu na Vyšehrad, tam na Pražský hrad **1419**
 královský, aneb i wen z Prahy; neboť i chuť k laupežem
 a ku kořisti byla se již připojila ke wzteků fanatickému.
 K večeru walil se daw chátry Pražské zwláště proti
 Kartausům na Smíchově od krále Jana r. 1341 založe-
 ným; tamější mnichowé, větším dilem Němci a mezi
 nimi mužové učení, ježto již od roku 1414 přísným
 svým proti husitství horlením upadli byli w nenávist
 u lidu, jsou zjímání a prowazy swázáni, kostel a klášter
 zlaupeni, a wyprázdněno, cokoli we špižírně i we sklepích
 se našlo; potom wedeni jsou zajati w ryčém průvodu —
 ane mnozí drancujice byli se we sklepích podnapili, —
 přes most do radnice Staroměstské, kdežto usaužení mni-
 chowé **18** ^{Aug.} nalezli aspoň w žaláři bezpečí hřdel svých.
 zejíří zapálena krásná budova klášterská, tak že nezůstaly
 než holé zdi, a rozkotán spolu skvostný náhrobek, jejž
 M. Albuš, někdejší arcibiskup, té pak doby ještě probošt
 Vyšehradský, byl sobě za živa připraven dal kapli
 kostela Matky boží na Lauži. Třetího dne oboril se lid **19** ^{Aug.}
 zwláště na domy weřejných newěstí we Starém městě
 i w Nowém, a pobaural je wšecky tak, že kamení na
 kameni nezůstal. Krwe ještě neprolito za těchto dnů,
 aniž tenkráte výtržnost pokročila dále.

Konečně wšak zmužili se i auřadowé městští a spůsobili
 poznenáhla opět pořádek, tak že když dne 1 září z rána **1 Sept.**
 rota jakási plašila jeptišky z kláštera sv. Františka, purk-
 mistr Pražský již směl uwesti je tam zase a držeti nad
 nimi ruku ochrannou.³⁶⁸ Ba taková byla ještě tehdaž
 význam starých zákonů w myslích Pražských wůbec, že
 po ztečení Kartaus, když padauchi jeden rauhaje se, oblekl
 se w rauchu posvátné a šel w něm do Prahy, páni

368) Wiz M. Dan. Ad, z Weleslawina kalendář historický ke
 dni 1 září (dle rkp).

1419 Pražští mohli bez další nesnáze dát jej proto zatknauti a stíti; také jak mile bauře jen poněkud utišila se, wyprawili wšecky mnichy Kartauské pod bezpečnau stráží do kláštera Sedleckého, kdežto přijati jsau pohostinskū.³⁶⁹

Mezi ostatními městy českými byl Písek první, který následoval příkladu obyvatelstva Pražského. Když i tam roznesla se zpráwa, že král umřel, ztekli obyvatelé dne 20 srpna tamější klášter Dominikánský, vyhnali anebo zjímali mnichy, zapálili stavění jejich a zbořili až do dna. Brzy potkali se s osudem podobným také we Klatovech klášter jeden, w Plzni a we Králové Hradci po dwau, pak w Žatci a w Launech po jednom klášeře mnichův tušim žebrawých. W jiných wšak městech zdá se že bauře ašpoň znamenitější nikde se tehdáž nepřihodily.

Když se toto wšecko dálo, dědic trůnu Českého již dawno uznany, král Sigmund, bawil se w Uhřích w Budíně, zůstav tam až do konce měsice srpna. Mnozí šlechticové z Čech hned po Wáclawowě smrti pospíchali k němu jako w závod, zprawujice jej o příbězích českých a poraučejice se do jeho přízně; také auřadowé zemští a dworští, purkrabí hradů královských a města weškera posilali k němu, žádajice o naučení, kterakby se chowati měli. Tehdáž Sigmund strojil se byl právě k wálee Turecké, ačkoli staré jeho boje s Benáťčany zle se mu dařily a nad to půtky mezi Poláky a rádem Pruským požadowaly velmi pilně osobního přičinění jeho. Zwěděw o weliké proměně w Čechách, swolal k sobě welikau swau radu, sestawenau z mužů rozličných národůw. Radowé čeští a italští hlasowali w ten smysl, že přede-

369) *Tractatus de longaero schismate* (Italien. Reise, pag. 100)
Fratres illos — suscepérunt consules in suam custodiā, volentes eos post cessationem strepitū populi suae reddere libertati, quod et fecerunt etc. Srowněj s tím, komu libo, Hájkowy báje o této wěci.

wším pilné jest, táhnauti s wojskiem na Turka sebraným **1419** do Čech, a uwázati se w zemi prvé nežby se jí zmocnila strana husitská. Němci wšak i Uhři radili, aby nejprvé odwrátil Turka od hranic Uherškých a potom teprw aby s wojskiem vítězným odebral se do Čech, kdežto prý pak nikdo tak opowážliwým nebude, aby se mu zprotiwil.³⁷⁰ Druhá tato rada lépe líbila se králi, jenž bohužel tehdaž newážil sobě ještě w Čechách, leda tuším stříbra Kutnohorského; a protož rozhodl se k Turecké wálce. Mezitím prohlásiw owdowělau králownu Sofii za *vladařku králowství Českého*, kázel wšem auřadům i obyvatelům podniknauti ji, a zřídil ku pomoci její radu vladařskau z pánůw jemu nejoddanějších, w čele jejich postawiw pana Čeňka z Wartenberka, tehdaž nejwyššího purkrabiho. I poněwadž bylo wůbec wědomo, že jak vladařka sama tak i přední rada její byli husitismu přizniwi, mohlf arcí Sigmund kochati se nadějí, že pokoj w zemi zachowan bude až do příjezdu jeho, zwlastě ana ještě nikde nezjewila se byla proti němu zpaura weřejná. Chtěje pak utwrditi pana Čeňka w oddanosti a připautati k sobě nad to wice, propůjčil mu také znamení řádu zlatého draka, nedávno předtím zřízeného; rytíři řádu toho, jichž nemělo být více nežli **24**, a to nejčelnějších mužů z ccelého křesťanstwa, poważowáni wůbec za králový rowně a jako za strýce jeho. Aby wšak i vladařka měla w rukau sily dosti ke skrocení buřičůw, kdyby se někde zjewili, poručil jí nejen wšecky důchody zemské, ale i poklady po králi Wáclawovi w Čechách zděděné, jimižto měla w čas potřeby pomáhati sobě. Ostatně potwrdil wšem auředníkům ještě od krále Wáclawa ustanoveným auřady jejich.

370) Aenas Sylvius in Vita Sigismundi imperat. wiz Ital. Reise str. 111.

1419 Stawowé Čeští, swoláni bywše skrze nejw. purkra-bího, brzy po smrti krále Wáclava sešli se w obecný sném zemský; o jednání wšak jejich není nám již více známo, krom článkův několik, kteréžto dle obyčeje staro-dáwného uzavřeno bylo podati nowému králi, co žádosti zemské, před přijetím jeho do země.³⁷¹ Článkové tito směřovali předewším k tomu, aby pojištěna byla Čechům dokonalá wolnost w náboženství: aby totiž král Sigmund „dal swobodu zákonom božímu a slolu jeho, a zwlaště o přijímaní těla božího a krwe boží wšemu lidu křesfan-skému;“ aby hanění a kaceřování podobojích zakázáno bylo pod wypovězením ze země; aby zjednáno bylo u papeže stawení klateb a powolení kalicha, neb aspoň odložení a odwolání té wěci k budaucímu koncilium; „aby nižádný kněz na auřadě swětském posazen nebyval nikdež po králowství Českém;“ „aby kněží newládli zbožím a platy a lidmi právem swětským, ale od swětských lidí aby potřebu podlé zákona božího měli;“ aby swato-kupectví páchané skrze taxy we dwoře arcibiskupowě i jinde po kostelích nawždy zaslaweno bylo; papežské bully a listy aby w zemi teprw tehdáž se dopauštěly a moc měly, kdyžby král s radau swau k nim swolil; aby půhonowé wen ze země nebyli dowoleni ani swětským ani duchowním, nowě zamýšlené přisahy a závazky při swěcení na knězství aby se zrušily, a studentům mistrowání swobodné aby zase bylo propuštěno, kaceřování M. Husa i M. Jeronyma pro zastavení swáru mezi lidmi aby w celé zemi přisně se zapovědělo a t. d. Mírnější byly žádosti týkající se vlády politické w Čechách. Král totiž aby staré práva i swobody králowství

371) Wytištěni jsou w Archivu českém, III, 206—208; ne-auplně a méně zprávně w překladu německém we Win-dekowě Leben K. Sigmunda (cap. 74) u Menkena, I, 1131.

Českého potvrdil i hájil, poklady zemské po králi Wáclavovi zůstalé aby neutrácel leč s radau panskau a to jen na zemské dobré a počestné, odaumrtí aby nebral kromě kdežby již nebylo nižádného příbuzného, neřádné taxy při deskách zemských aby zrušil, cizozemcův nedopauštěl w nižádné auřady ani swětské ani duchowní, „a zwláště aby po městech Němci nebyli posazeni na auřad, kdežby Čechowé mohli a uměli vlásti, a aby saudové a žaloby w jazyku českém po Čechách se dály, a Čechowé aby první hlasy wšude po království a po městech měli“ a t. p. Pražská pak obec přidala ke článkům těmto ještě swé zwláště prosby w ten smysl: aby Králova Milost nezpomínala zlým těch věcí, které se w nowě od obce staly w městě; aby pochwálil a potvrdil wšech nařízení a nálezův wydaných od konšelův Pražských pro pokoj země a města po smrti krále Wáclawowě, pokudž nejsou na ujmu králově cti a jeho práwu; hampeysowé w městě aby trpini nebyli; při mši aby aspoň evangelium a epistles w Českém jazyku čisli se mohly a p. w.

Písemná odpověď králova na wšecky tyto články nedošla nás; ba zdá se, že jí ani nedal, odpověď w prý jen wůbec w ten smysl, že zamýší zřídit a wéstí panování swé w zemi týmž spůsobem a obyčejem, jako někdy otec jeho císař Karel IV, slawné a swaté paměti. Připověď tak neurčitá i wymykawá bylaby sotva koho spokojila i w časich sebe klidnějších; pročež když opět naléháno naň, (jak se zdá, i od králowny Sofie samé,) aby zwláště co do církevních věcí propůjčil se sliby určitějšími, dal jménem swým oznámiti w zemi wůbec: že až přijde do Čech, (což, dali bůh, že brzy se stane,) poradí se o ty věci „a wážili je míni s biskupy, preláty, mistry, knížaty, pány i s městy, a to což rádného bude podlé rady a naučení, při tom že je ráčí milostiwě ostanoviti.“³⁷²

372) Wiz provolání ku Pražanům, wytištěné w Archivu

1419 Již tyto řeči a odpovědi ukazují zjewně na odpor, jenž wyskytowal se již napřed mezi tím, čeho národ žádal a čemu král chtěl, tak že sotva lze bylo urownati jej cestau pokoje. We wšecky nadřečené články politické bylby Sigmund jistě bez rozpaků se uwolil: co do církevních ale měl pevný aumysl, jakožto vrchní obránce církve, neswoliti naskrze k ničemu, coby koli na ujmu bylo moci a wzácnosti její, v Čechách tehdáž tak lehce wážené; ačkoli z pauhé opatrnosti nezjewoval tohoto smýšlení swého tehdáž ještě z ostra naproti Čechům. Když ale již od církve, od papeže i od koncilia klatba nad Husity vyřčena i pomoc světská ku potrestání jich požádána byla, nelze bylo naprosto uchowati se wálky náboženské, jak mile Čechowé, neustupní we zdání swém, postavili se w odpor proti provedení klatby.

Poněvadž pak té doby nebylo ještě wúbec známo, že Sigmund míní wážiti prospěch církve nad swý vlastní a dátí tento w obět onomu: není diwu, že ohledem na otázku, kterak se k němu chowati sluší, usadilo se v Čechách wesměs troje mínění a dle toho utvořily se také wúbec tři strany w národu. Jedni zajisté shodovali se s králem zauplna w mínění, jeho i politickém i církevním; jiní zase chtěli sice poslauchati jeho we wězech politických, nikoli ale w církevních; opět pak jiní umínilí sobě neposlauchati jeho w ničemž a nižádným spůsobem. Přilnútí k té neb oné straně záviselo jediné od duševní powahy a od smýšlení jedněkaždé osoby; pročež nedělily se strany od sebe ani míslem, ani stawem, ni rodem ni wékem aneb pohlawím; ano často stávalo se, že netoliko celí krajové a celé osady, nébrž i w jě-

českém, III, 209. Dle obsahu celého nálezí nedatovaný tento akt ne k r. 1420, (ku kterémuž jej kladl Pelcel,) ale asi do druhé polovice měsice Míjna 1419 a ovšem před den 4 listopadu 1419 a udalosti jeho.

dnotliwých rodinách otec, matka, děti, bratří a sestry **1419**
 stranili w té přičině proti sobě wespolek; také nemohlo
 se nepřiházeni, že i jedna i táz osoba časem od mírnění
 svého ustaupiwiši, přecházela od strany ke straně. Nic-
 méně přece nejen možné ale i potřebné jest, abychom
 porozhledli se předhěžně aspoň poněkud mezi čelními
 osobami všech tří stran, kdo ku které náležel.

Strana první, pauhých totiž *katolikůw*, kteří buďto
 nikdy byli k husitsví se neznali, aneb jeho se již zase
 odrekli, byla w zemi newelmi hojná, četnější wšak dle
 poměru we šlechtě, nežli mezi lidem obecným. Páni
 swětští strany této, na jejichž wěrnost a oddanost král
 nejvíce spolehal, byli tito: před jinými Wáclaw z Dubé
 a z Leštna, ze sboru Konstanského známý, nyní králow-
 ský podkomoří, tudíž auředník nejvyšší nadě všemi
 městy královskými w Čechách; potom páni Wilém Zajíc
 z Hasenburka, Bohuslaw ze Šwamberka na Boru, Petr ze
 Šternberka na Konopišti, Jan Michalec z Michalowic na
 Bezdězi, Půta z Častolovic a j.³⁷³ Mimo tyto mělo kato-
 lictví, a s ním též i král Sigmund, nejpewnejší podporu
 jak we prelátech zemských, kteří již z powolání svého
 náleželi k této straně a jichž ani jeden po tu dobu po-

373) Mezi tyto jiné náleželi: páni z Hasenburka wšickni, nej-
 větší dil pánův Berkůw, Škopkůw a Hlawáčůw z Dubé,
 Albrecht z Koldic na Bílině, Sigmund z Wartenberka na
 Děčíně, Jan Chudoba z Wartenberka a z Ralska, Bedřich
 a Hanuš bratří z Kolowrat na Libštejně a Krašově, Jindřich
 z Plawna na Kynžwartě, Aleš z Šumburka na Piršen-
 šteině, Jindřich z Donína na Grabštejně, Jan Městecký
 z Opočna; pak dva mistři křižowničtí, Strakonický to-
 tiž pán Jindřich ze Hradce a německý „zemský“ čili
 provinciál w Čechách Albrecht z Dubé; potom ze stavu
 rytířského tři někdy osobní přátelé Husovi, nyní ale
 auhlawní Husitůw nepřátelé, Mikuláš z Lobkovic na Hasi-
 šteině, Jindřich z Lažan na Bechyni a Mikeš Diwóček
 z Jemniště, nejw. mincmistr krála na Horách Kutnách.

1419 winnosti swé se byl nezpronevěřil, tak i w německém obyvatelstwu wůbec. Toto nalézalo se tehdáž po zemi jen sice w okresu Chebském a Loketském, w auzkém pruhu wesnic podél hor Krušných, na sewerním kraji nynějšího Litoměřicka i Boleslawa, pak we Trutnowsku a Kladsku, w okolí Litomyšle a Německého Brodu, a konečně na jihozápadu w pohraničním praužku hor Baworských: a wšak i wnitř země roztroušeno bylo po mnohých městech a klášteřích, moc dosti patrnau wšude provozujíc. Nechceme sice tajiti, že i mezi Němci, zwlastě Pražskými, wyskytli se někteří wyznavači husitství: ale bylo jich ovšem mnohem méně, nežli katolíkůw mezi Čechy.

Husitství tehdáž již wůbec zawládlo bylo národem w Čechách i w Moravě; páni, rytíři, měšťané i sedláci drželi se w obau zemích tím walněji nowého učení, čím více ono nabývalo barwy a platnosti národní doma i w cizině skrze usilování samých odpůrcůw jeho. Již zajisté bylo u cizích až příliš zobecnělo, užíватi slow „Čech“ a „kacíř“ jednoho za druhé; nechuti mezinárodní, wzbuzené i kojené již ode dávna, sklonily tudíž nejednoho k ruce společné i tam, kdeby jináče osobní jeho smýšlení bylo snad jej odchylovalo. Ale ačkoli proto všickni téměř Čechowé sauhlasili w žádosti jak změn a oprav církewních, tak i očisty a pomsty za pohaněnau čest národní: wšak není se čemu diwiti, že neshodowali se mezi sebau na otázku, jak daleko ta oprawa i pomsta wztahowati se měla. Weliká, ba nejwětší částka národu, totiž *kališnici* později tak řečení, byliby napřed rádi spekjili se máličkem tím, kterého na posledním sněmu zemském žádáno a teprw po dlauholetých a krwawých bojích ode sboru Basilejského také skutečně dosaženo jest; oni doufajíce wždy, jakkoli se wše jinak ukazovalo, že Sigmund jim toho powolí, aneb aspoň brániti nebude, hotovi také byli uznáwati a poslauchati jeho co dědičného

pána swého. Strana tato, řídíc se zwláště mistry učení 1419 Pražského, nezamítala nikoli autority a tradicie církevní naprosto: alebrž přála sobě i daufala stále, že se s církvi zase smíří, jí k opravě pomůže a w poslušenství její se nawráti. Wýčet všech značnějších audù jejích bylby nejen dlauhý ale i zbytečný, ana celá téměř země k ní se hlásila; i bude dosti, ukážemeli jen na hlavy její, we šlechtě totiž a při vládě na pana Čeňka z Wartenberka nejw. purkrabího, mezi městy pak na Staré město Pražské. Po-něwadž ale této doby ještě ani papež ani král nechtěli se dátí do vyjednávání se stranou tauto, co dò žadostí jejich: nemohlo jináče býti, než že octla se nejdřau w postavení lichém, wrtkawém a nedržemném, we kterémž jí bylo bojowati brzy za krále, brzy proti němu.

Třetí strana byla Husitów horlivých, jichžto žadosti reformatorské přesahovaly nálezy university Pražské, a ježto napřed jsouce přesvědčeni o neprospěchu každého mírného se Sigmundem vyjednávání, nechtěli ani o něm slyšeti. Že pak strana tato, postawiwi se cele na stupeň biblického protestantismu, odpírala platnosti všemu mimo-biblickému podání w církvi, a při wýkladu písem svatých uznávala rozum i jedincůw za oprávněný a dostatečný: nemohlo jinak se státi, nežli že i sama ona dříve nebo později rozpadla se zase w tolikero menších stran a sekt, kolik bylo w ní samostatných mysliteluw anebo hlaubaluw, ježto swému osobnímu mínění uměli zjednat průchod u jiných. Nejznamenitější mezi sektami takovými byla strana tak řečených *Taborůw* neb *Taboritůw*. Duchowní nad jiné wýteční, jichžto působením buđto učení nowé, dlauho bywši neurčité a proměnné, se ustálilo a učlán-kowalo, aneb aspoň lid pro ně walněji získán i rozhorlen jest, byli následující: Mikuláš z Pelhřimowa, Pražský bakalář, muž učený a wážný, jenž později od Táborských za biskupa zwolen jsa, w celé zemi nejinak než příjmim

1419 „Biskupec“ nazýván byl; někdejší mnich Želiwský Jan, kazatel w kostele p. Marie Sněžné w Nowém městě Pražském; Plzenský farář Wáclaw Koranda,³⁷⁴ jenž město swé učinil byl na čas útočištěm všech, kteří odjinud pro smělé swé nowoty byli stíháni; Ambrož farář wyhnany ze Hradce Králové, původce sekty tak řečených Orebítův; Martin Hauska, přijmím Loquis, rodem z Moravy, kněz mladý, ale w nowotách nad jiné směly, důwtipný, učený a přewýmluvný; potom kněži Markold ze Zbraslawic, Jan Čapek, Jan Němec Žatecký, M. Jan z Jičína a Prokop Holý, později nad jiné na slowo wzatý. Učení a zřízení jejich, w čem se od jiných i mezi sebau také dělila, později vyprawowati budeme. Co do smýšlení politického, směrowala tato strana patrně k republice a ke zrušení wšeho rozdílu stavův; poněvadž ale biblí nepodávala zřetelného příkladu republiky, nenašel zárodek tento u Čechův takového rozwiniutí, jakového k utvoření jasného poněti o státním životu republikánském potřebí bylo. Příwržencův we stavu panském počítala wýslřední tato strana jen málo, jmenovitě pak, pokud nám wědomo, jen pana Břeňka Šwirowského z Risenberka i z Dolan, Jana Roháče z Dubé, Jana Koldu z Potenšteina (bakaláře na universitě Pražské), Heřmana z Landšteina na Borotíně i Alše z Žeberka na Plané, ku kterýmž později ještě pan Bohuslav ze Šwamberka se připojil; ale tím více následowniků měla we stavu rytířském, kdežto k ní přilnuli mužové někteří nad jiné rázní a smělí, z nichž tuto jen jmennujeme známé již wůdce lidu, Mikuláše z Husi a Jana

374) Mikuláš Biskupec a Wáclaw Koranda žili byli w městě Táboře ještě r. 1451, kdežto Aeneas Sylvius disputowaw s nimi, takto je ličí we známém traktáci svém: „Nicolaus, quem dicunt Episcopum, plenus dierum malorum“ a „Wenceslaus Coranda, vetus diaboli mancipium“. Jiný byl M. Wáclaw Koranda teprw od r. 1454 připomínený, jenž téměř stoletý umřel r. 1519.

Žižku z Trocnova, pak wýtečné wálečníky Přibíka z Kle-nového a Jana z Wicemilic, i ušlechtilé milouníky literatury Petra Zmrzlíka ze Swojšína na Orlicku a Matěje Laudu ze Chlumčan. Ale hlavní moc i síla strany této záležela jednak na obyvatelstwu měst, zvláště některých, jako byla Auslí nad Lužnicí, Písek, Sušice, Klatovy, Plzeň, Žatec, Launy, Slané, Hradec Králové a částka města Pražského, jednak a nad to wice spoléhala v lidu selském, jehožto zraky i kroky obracely se k ní z celé České i Moravské země.

Nejbližší události r. 1419 wyplývaly z newlyhnutelného ústrku mezi vládou a hromadami lidu čili tak řečenými *tábory*, počatými již za krále Wáclava, nyní pak opakujícími se čím dále tím nebezpečněji. Hromady takové držívaly se na hoře Tábor již dotčené ode dne 22 července w určité dni prawidelně; mimo to ale také několikrát na hoře Beránek řečené u Wožice, pak u Plzně, u Zachrašťan a u Třebechowic na přívrší jmenovaném *Oreb*. Dne 17 září 1419 wydala „obec“ na Bzí hoře sebraná již psané prowolání ke všem wěrným Čechům,³⁷⁵ ustanowiwiši nowé shromáždění obecné zase ke dni 30 září na wýsinu za Jesenici „u Křížkůw“ řečenau, od Prahy k jihu čtyry hodiny zdálí. Marné bylo snažení nejen auřadův královských, ale i husitských pánův některých, zameziti nowý tento spůsob pautí; tauha po nich byla w zemi tak rozšírená i silná, že -mnohý sedlák, nemoha jí odolati, opustil i s rodinou nawždy dům a hospodářství a připojil se ke „bratřím;“ byloš, jakoby duševní nákaza

375) Prawí se we prowolání tomto, že lid prý se schází „k jednotě božské o swobodu zákona božieho a prospěch spasitelný a počestné dobré všeho království; aby úrazové a pohoršenie zjewná a rozdielové byli staveni a kaženi s pomocí pána boha, krále, pánov, rytieľov a panoši, i wsie obce křesťanské.“ W. Archiv český, III, 205.

1419 jakási opanowala byla mysli lidské, jejížto přičinu tehdejší hvězdáři také skutečně ve shvězdění zvláštním vyhledávali.³⁷⁶ Tím spůsobem sebrallo se zvláště ke ~~skoro~~
298pt., mázdění u Křížkůw, a sice o den dříve nežli opovězeno bylo, neobyčejné množství lidu se všech stran; jmenovali se tam Pražané pěšky i po wozích u velikého počtu, a také kněz Wáclaw Koranda přivedl s sebou silný zástup lidu obojsího pohlawí od Plzně, jakkoli hojně jemu na cestě překážky strojeny byly.³⁷⁷ Věci, kteréž se dne toho konaly, byly jak obyčejně: kázání o svobodě slova božího a přijimaní pod oboji spůsobau. Řečnicí napomávali lid, aby milovali se mezi sebou a pomáhali sobě, wespolek, i aby zmužile stáli při poznání pravdy, návidějice lsti a auskoků Antikristových, jimž v proza posledních dnů svět celý swědil a o spasení dospěl připravil a t. d. "I zde ještě byly myslí celek shromáždění pokojné, a pošlapáno-li kde komu pole, mohou mu dát hojnau náhradu, sbírku k tomu cíli zvláště učinivše. Prvé pak než se rozešli, prohlásili opět nejprvě

376) Laurent. de Březowa l. c. Sed hujusmodi mandatum rustici cum suis uxoribus modicum aut nihil advertentes, potius dimissis omnibus quae possederant, ad Tabor montem in certis festivitatibus venire nullatenus negligebant, allecti et attracti prout ferrum attrahit magnes. Cujus causam dicebant periti astrologi illius anni fore specialem coeli et astrorum, Saturni cum ceteris influentiam, quae ad sic discurrendum et suis superioribus rebellandum mentes communis populi inclinabant.

377) Sami Rokycanští, jsouce velmi horliví proti Plzenským, nepustili jich skrze město své, ale vyšedše se zbraní na jakousi winici, donutili je obcházeli podál okolo města. Starí letopisové na str. 29. Mimochodem musíme zde osvědčiti, že kněz Matěj Točenice, o němž Hájek a potom jiní při shromáždění na Křížkách bají, nic není než obyčejná Hájkowská nestydatá smyšlenka. Kněze jména tohoto, jenžby jen poněkud byl známý a oblíbený se učinil, tehdáž ovšem ani nebylo.

příšti walné shromáždění ke dni 10 listopadu, a to do 1419 Prahy; Koranda wšak jal se napomínati lid, aby napotom i swé vlastní obrany pilni byli; neb ovšem že počet wěrných jest hojný, ale i nepřátelé že den co den se množí; „winnice páně krásně (prý) zakwetla, ale i kozlowé že se blíží, chtějice ji hlodati;“ protož že potřebí jest, aby již nechodili s pautnickau holí, ale s mečem w rukau.

Po skončené slavnosti umínili wětší částka shromážděných doprovodit Pražské „bratří a sestry“ domů. Tudiž pozdě na noc walili se zástupové pautníkův přes Vyšehrad, kdež jim od posádky královské nebráněno, do Nowého i do Starého města Pražského, a přijati jsouce s pochodněmi nesčislennými i slavným po celém městě zwoněním, zaplavili brzy wšecka náměstí a ulice. Nazejí ráno vykázáno těm, kdo byli cizí, obydli wětším dílem we klášteře sv. Ambrože, a obec Pražská častovala je po několik dní. Oni pak odměnili se za takowau hóstinost tím, že pomohli opět tepati obrazy, reliquie a svaté nádoby w kostelích a klášteřích Pražských; tenkráte nad jiné zle toho zažil kostel sv. Michala we Starém městě, ačkoli tam farářem byl M. Křištan z Prachatic, starý Husůw přítel i přízniweč. Nelibost tím w městě zбуzená dodala podnětu auřadu Pražskému, za purkmistra Jana Plzenského, že tím ochotněji wstaupil dne 6 října w ozbrojenau jed- 6 Oct. notu s králowau Sofií a s některými preláty, pány, rytíři, městy a obcemi království Českého, jakož se pravilo „pro zjednání swobody slowu božímu, pro hájení ct české, i pro odvrácení potupy kacířské na národ náš křiwe uwalowané.“³⁷⁶ Tau jednotau zavázali se wespolek audowé

378) W listině o tom zhotovené stojí tato slöva: „Prætextu libertatis legi dei procurandæ et tuitionis honoris regni ac linguagii nostri, nec non repugnationis contra delationem sinistram nobis et regno Boemiae in haereticando

1419 její, napomáhati sobě k aučelu řečenému a pomstili nad každým, kdoby se proti tomu provinil aneb komukoli z jednotníkův škoditi chtěl. We skutku ale samém zdá se, že ona jen za prostředek slaužiti měla, radě městské aby dobrým spůsobem zbawila se hostů nemilých, zemské pak vládě aby zamezila zbauření se lidu.

Ale jakož již ze zápisu jednoty této wswitá, kterak vláda na licho postavila se byla mezi dwě strany, jimžto přece nemohla oběma nikterak wyhowěti: tak naproti tomu o wůdcích lidu wědomo jest, že předvídali hned od prwopočátku, co jim nastávalo a čeho předewším měli potřebí. Když ještě pan Čeněk z Wartenberka i auřadové jemu podřízení kojili se marnau naději, že se jim podaří opatrným showívaním a umělým prostředkováním udržeti wěci we stavu strany wšecky upokojujícím: to již Mikuláš z Husi a Jan Žižka z Trocnowa chystali se dávno k boji newyhnutelnému na smrt, obmyšlejíce prostředky, jimižby straně své pojistiti mohli wítězství. K tomu cíli uznávali předewším za potřebí, aby národ pokud možná weškeren pozdwihna se s nadšením, cwičil se již napřed v umělém wedení zbraně. Horlivost nowowěrců byla opětovanými tábory cíli shromážděními již dosti napnuta; nesčislé zástupy, neznajíce žádné wůle nad sebou, kromě písma swatého, byly hotovy jítí kamkoliv a učiniti cokoliv samozwaní vykladači wůle boží jimby přikázali. Nezbývalo než wyučiti umění wálečnému tyto špatně sice ozbrojené ale dosti schopné lidu spastrytak, aby i wojsku sebe lépe zřízenému s prospěchem odláwati mohly.

objectam^u cum serua principie et domina D. Sophia, regina et gubernatrix nostra ac regni Boemiae, et cum certis abbatibus, praelatis, baronibus, militibus, clientibus, civitatibus, oppidis ac villis et eorum communitatibus — inivimus concordiam et unionem.

Předewším utekli se Mikuláš z Husi a Jan Žižka **1419**
 k univerzitě Pražské s otázkou: slušili mocí brannau
 válčiti pro swobodu slowa božího? nezapovědělli toho
 Kristus, přikázaw sw. Petrowi schowati meč do pošwy?
 Na jeyče jest, že auřednsho w té přičině naučení a upo-
 kojeni nepotřebovali sami pro sebe, ale pro staupence
 swé biblické, aby již napřed zamezili wšeliké o tom roz-
 paky a pochybnosti. I bylo mezi mistry a bohoslowci
 w Praze dlauhé o tom a učené wyjednáwaní, jehožto
 smysl a konečný nález potom od M. Jakaubka ze Słibra
 také spisem zwłáštním wynešen. ³⁷⁹ Dowolení k boji
 obmezeno jest jediné kdyžby nastala ta nejwyšší potřeba
 k zachowání žiwota; prawili, žeby byla wěc nekřesťanská,
 chtějí mečem w rukau rozširovati slowo boží; pravý
 křestan že má přemáhati protivníka swého trpělivostí a
 obraceti jeho laskau i poučowáním: kdyžby ale nepřítel
 ukrutný wyhladiti chtěl wěrné křesťany hrubým násilím,
 a nebyloby owšem prostředu jiného, jímžby mohli při-
 chráněni a zachowáni býti: tehdáž nejen že dowoluje se
 bojovati mečem pro obranu wyznawačůw prawdy, ale že
 se i nařizuje. ³⁸⁰ Slow těchto posledních nadali se byli

379) Spis ten nalezá se we starých rukopisech k. př. u kapituly Pražské, a spisové pozdější často se k němu odwoławají. O té otázce, a co k ní odpovědino, mluví také starý dějepis Jednoty bratrské w rkp. Sw. slowa Mikuláše z Pelhřimowa w pozn. 382 (dole), též Apologii kněží Táborškých od r. 1431, tištěnau w knize Confessio Waldensium (ed. a M. Fl. Illyrico) Basileae, 1568, na str. 294: In principio istorum bellorum mutua simul cum magistris in Praga habentes consilia, bella cum debitis circumstantiis requisitis ad eadem habitis, simul asserimus esse licita, — a dále: „et sic bellum erectum est ex magistrorum (Pragensium) et nostro simulaneo consilio“ etc.

380) Prawý smysl odpovědi dané od mistrů Pražských k otázce té poznati jest ze snešení synodálního r. 1424 wydaného, kdežto we přičině války se dí: It. tenendum est,

1419 dotazovatelé, a spokojili se jimi; nebo nemajíce ještě ani chuti ani dosti moci, aby sami válku počali, wšak wěděli na jisto, že nepřátelé jejich dorazí na ně co nejdříve zbrojnau rukau, a tudiž že nastane pro ně doba nejvyšší oné potřeby.

Sauwěcí někteří spisovatelé swědčí, že Mikuláš z Husi byl ten muž, který řídil takofka swau rukau celé hnutí národu českého, zamýšleje chladně a bystře všecky dalekosáhlé plány a spůsoby, jimižto straně jeho pojistěno mělo býtí vítězství; byltě zajisté duch vyšší powahy a newšedního důvtipu.³⁸¹ A protož na snadě jest domýšleti se, že on to byl, jenž také před jinými prohlédal ku potřebě, aby nastavující válka od Čechů ne tak silau jako raději uměním wedena byla; nemohl zajisté tajit se, že nepřátelé jejich předčiti je budau w sile neskončeně. Co do prowedení aumyslůw takových ale nebylo nikdy

quod bella Christiana non sunt a quoquam attentanda et
exercenda, nisi ubi et quando lex nova licentiat et po-
testas legitima autorizat, et causa justa impellit et neces-
sitatis; nec contra alios nisi in fidei destructores et in-
nocentum oppressores, et regionis aut reipublicae invaso-
res et vastatores et alios pertinaces et sceleratos legis
domini transgressores, qui aliis modis levioribus nulla-
tenus a sua pertinacia reduci possunt et coerceri; hac
regula in bellis potissime observata, quod hostem in
impetu necessitas perimat, non voluntas; exclusa pror-
sus a bellantibus nocendi cupiditate et ulciscendi crude-
litate implacata atque implacabili animo, feritate rebel-
landi, libidine dominandi, res alienas invadendi et avarę
rapiendi, et si quae sunt similia, prout sancti doctores
elucidant et explanant. Svw. Procházka Miscellaneen d.
böhm. und mähr. Literatur, Prag, 1784 str. 275.

381) Wawř. z Březowé, který ho nad jiné Tabority nená-
vídí a při každé příležitosti žaluje na jeho kluboce
ukryté ltiwé auklady, jmenuje ho přece „vir magni
consilii et providentiae“. Také spatřuje se jakási ústrojna
spojitost mnohých udalostí za jeho života, která po jeho
smrti (24 Dec. 1420) pomíjí.

muže, jenžby k němu wýtečněji se hodil, nežli starý jeho 1419 přítel Žižka, wálečník wynikající spolu i dokonalau známosti wojenstwa wůbec, i dary wůdcovými po vše wěky wzácnými, an jmenowitě co do genialního užívani wšelikých náhod w boji a prosíředků prostých i snadných ku každé potřebě, sotva kdy měl swého rovně. Snad oba tito mužowé, brawše radu i s jinými znalcí, smyslili spolu nowý spůsob umění wálečného, w němžto starořímské zkušenosti a zásady pojily se podiwně s nejnowějšími pokroky a prospěchy, ježto s sebau přinášelo užívání střelného prachu.³⁸² Žižka proti nepřátelům svým, feudalním wojskám středověkým, težké zbroji a wojně zvyklým, neměl koho postaviti ~~na~~ průmyslné měšťáky a řemeslníky, též hromady sedláktw, u kterýchž nenalezal kromě technické zručnosti, kromě wozůw a selských cepůw, nic než horlivost a oddanost neobmezenau. Z té příčiny obmysliw nowé spůsoby bojowání, učil pobjjeti cepy železém, chrániti wozy wisutými s obau stran prkny a spojowali je mezi sebau řetězy i cwičili se w umělých

- 382) Majice jen welmi chudé sauwéké zpráwy o počátcích umění wojenského Táboritůw, musíme tím více důležitosti přikládati k následujícím slowům biskupa Tábor-ského Mikuláše z Pelhřimowa, ježto uvádí k r. 1419: *Quod bellum cum magna fuit erectum diligentia, et exemplo ac regulis antiquorum bonorum bellatorum roboretum, atque circumstantionatum per praefatos Pragenses magistros ac sacerdotes regni Bohemiae, qui tuno et ab initio dicto cum populo laborarunt; quamvis heu! sub tempore hoc bellum per multos, qui se ipsi fraudulenter cum aliis applicarunt intentionibus, in magnas versum erat deordinationes*“ etc. Že wozové hrady Žižkowy zřízeny byly na spůsob starořímských, twrzeno jest od některých dějepiscůw wojenských; on wšak je uwedl we zvláštní spojení také s uměním střelebním, ač tehdaž ještě dosti nejapným a nedospělým a jmenowitě s prvními pohybnými batteriami, o nichž dějiny wojenské wůbec wědí. (Srđ. o tom dole místněji).

1419 s nimi obratech: a hle! tudiž zjewily se pohyblivé onyno *hradby wożowé*, na jejichžto někdy samé spatření klešalo srdeč obrněnému rytíři w těle a nejhrdější wojska w Europě dáwala se na autěk! Nemněme, že snad větší udatnost anebo tělesná síla, aneb dokonce nadšení samo spůsobilo podivné tyto účinky: bylif to počátkové nowowěkého umění wálečného, cvičením nabyté strojné postavy a manévry, bedliwě wyměřená i urychlená pohybowání, určité obraty a autoky k pokynutí wůdcowu wždy w prawý čas wykonáwané, — z krátka, byl to důraz wojska prawidelně zřízeného i wedeného naproti zástupům četnějším sice a lépe ozbrojeným, ale walem a jako bez ladu a skladu do boje se říticím. A wšak nechceme ještě nyní dátí se do podrobného líčení o Žižkowě spůsobu bojowání, odkládajíce je sobě do té doby, až ono během udalostí samo více swětla nabude.

Množicími se znameními nastávající bauře poděšena i častými poselstvími od krále Sigmunda upomínána jsauc králowna Sofie, co wladařka česká, musela konečně ohraditi se mocí wálečnau, aby důrazně brániti mohla každému zmatku neb rozbroji w zemi. Zápisem jednoty zbrojné
6 Oct. ode dne 6 října zavázali se přední pánowé čeští³⁸³ pomáhati jí proti každému, kdoby na ni mocí sahati aneb pokoj země rušiti chtěl; nad to wšak najala také w řádnau službu weliké množství oděncůw, a zwlaště němec-kých, zřizujíc tím takořka první stálé wojsko w Čechách;
17 Oct. dne 17 října dala rozložiti posádky vojenské do králu hradu Pražského, do kláštera Strahowského, do kláštera u sw. Tomáše na Maléstraně, do Saského domu i dworu

383) Zejména Čeněk z Wartenberka, J.n z Michalovic, Aleš Škopek z Dubé, Jindřich z Wartenberka, Viktorin z Po-děbrad, Oldřich z Rosenberka a j. w. Wiz Archiv če-ský, III, 208. Není téměř ani pochyby, že tato jednota byla tatáž, o které již nahoře praveno.

arebiskupewa u mostu, wše pod zprávou veleňem pá- 1419
nůw Čenka z Wartenberka, Wiléma z Hassenburka i Jana
Chudoby z Rálska; kázala také upěnění Malostranské
předmostí novými sruby. Wně Prahy po krajích najato
nápodobně několikrero šlechticuw na žold do řádné stráže,
a purkrabi království obdrželi přisný rozkaz, nedopuštěti
nikde více shromažďování se lidu, ovšem pak překaziti
každému, kdobykoli ke dni 10 listopadu do Prahy bráti
se chtěl. Nařízení tak přisná nemohla než rozmnožiti
jiření, ježto v Praze již vůbec panovalo. Jmenovitě
pak Nowoměstští, od kněze Jana z Želiva nad jiné roz-
kvašení, drali mezi sebau radu, ~~na~~ sp. uchráněti hro-
zicicho jim nebezpečí. Majice však riziku, ztekl dne 25 Oct.
října Vyšehrad, a wyliské odtud pošelku k Štěpánce,
osaděm hrad svým lidem.

Když tedy lid český z krajuw chtěl bráti se do Prahy
ke shromáždění na den 10. listopadu rozepsanému, udali
se první krwawi počátkové války. We mnohých stra-
nách podařilo se vojsku královu, zameziti násilím když
rocení se lidu; nikoli ale na jihu a Jihozápadu, kdežto
Plzenští, Klatovští, Domažličtí a Sušičtí, umluwiwš se
prwé skrze tajné posly a listy, w den Všech Svatých 1 Nov.
sešli se wšickni w Žinkovech ozbrojeni, a odtud táhnouce
dále w sile nemalé, kterážto čim blíže ku Praze tím více
rostla, dostali se druhého dne do Březnice a třetího do
Knína. Ze šlechticuw byli s nimi pan Břeněk Švihowský
z Risenberka a rytíři Chval i Kunaš z Machovic, zástupy
wedouce; a wšak městské korauhw počtem i silou pře-
čily. We Kníně dowolal se jich prosbau o pomoc jiný
zástup pautníkůw, kteři w počtu asi 300 osob ubírali
se z Austi nad Lužnicí po prawém břehu Wltawy ku
Praze. Táhlo zajistw na ně od wýchodu asi 1300 jezdciw
dobojovených, (dílem žoldnéři z Hor Kutěn, dílem
pak čeled panuw Petra Konopištského ze Šternberka,

- 1419** Jana Ptáčka z Pirkštejna na Ratajích, Jana z Chotěmic na Vlašimi, Albrechta z Koldic, Wáclawa z Donína i Jana 4 Nov. z Michalowic), hrozíce jim záhubau. Knínští tedy zastuwíše se, poslali bez odkladu Austským posilu na pěti wozích, ježto ale přewážením se přes Wltawu obmeškali se poněkud. Když pak, odjewše asi půl míle od řeky,³⁸⁴ stihli již na blízko, wůdce královský pan Petr nechtě aby oba zástupové pautníkůw se spojili, hned se obořil na Austské, kteříž se byli postavili na nějakém přívrší, a rozraziv řady jejich celé, pobil jich mnoho na místě. Jen něco wice nežli stu osobám lidu Austského podařilo se proskočiti ku příchozím ze Knína, kleřížto spalíwiše co se děje, již byli rychle poslali nazpět pro weškeru moc we Kníně zůstalau, a postawiwše se na zíšné místo na vrchu jakémsi, „počali sobě zedku dělati ze suchého kamene, aby k nim jizdní tak brzo nemohli.“ Petr ze Šternberka, zajaw 96 Austských, počal potom i s Knínskými rokovati, aby se dali na milost, nechtějili by se jim též stalo jako Austským. A wšak ještě rokujíce, uzřeli náhle, any již korauhwe nowé pospíchají od Knína jim ku pomoci; což wida pan Petr, nesčekaw jich, rychle odtáhl s wězni swými k Hoře. Tito pak položili se wšichni polem na bojišti napojeném krví „prvních mučeníkůw“ a zůstavše tam přes noc, nazejtří slyšeli mší
- 384)** Letopisové staří dí na str. 30: „než pól míle ot řeky oljedechu.“ Bojiště tedy hledati se musí někde mezi Radíčem a Jablonnau, a nikoli, jak Aeneas Sylvius praví, „apud insulam Benedicti“ (u kláštera Ostrowského nedaleko Dawel?) tím méně pak u Benešowa, jakož se domniwal český jeho překladatel. Třebonská „Poprawčí registra“ (rkp. orig.) kladau je ovšem na blízku hradu Ostromeče, prawice o jednom wězni: „Byl na Ostromeči, jako jich tu pan Petr Konopišťský zjímal bez čtyř sto (96) a da je do Hory“. Hrad Ostromeč ležel nade wtokem potoku Mastníka do Wltawy, nedaleko Žiwohoště k jihu.

swatau a pochowali zbité přáty s žalostí a pobožností **1419** welikau. Potom trprwé hnuwše se dále, přeprawili se w noci pod Jilowým přes řeku Sázawu, i dostali se dne třetího, mimo Kunratice, bez dalšího boje do Prahy.

Zpráwa o nebezpečí, ježto pautníkům u Knína hrozilo, dostala se byla hned téhož dne (4 Nov.) do hlav- **4 Nov.** ního města. Zjednáním kněží, zwlastě pak Ambrože někdy Hradeckého, zwonilo se w okamžení po Starém i Nowém městě welikými zwony na poplach; we všech čtvrtích města, na všech náměstích sbírali se honem zástupové ozbrojení, chtejíce „bratřím“ w nesnázi spěchat ku pomoci. Ale Mikuláš z Husi a Jan Žižka wedli lid boje- chtiwý k dílu blížímu, na Malaustranu, aby sehnali aspoň s mostu posádku královskou, ana držela Staré město w péči ustavičné. Ta přivítala je sice střelbou z děl, jak s domu Saského tak i s protějšího dworu arcibiskupova; také se hradu královského dalo se zároveň slyšeti hřímaní z děl, tehdáž lidu ještě nezvyklé:³⁸⁵ ale po tuhému boji, w němž na obou stranách padlo lidu množství, sklonilo se pod večer vítězství ku Pražanům, kteří zmocniwše se nejprwé domu Saského a dworu arcibiskupova, potom dům od domu postupovali před se, až i klášter sw. Tomáše osadili. Pozdě do noci trval neustále boj krwawý po ulicích, střelba s hradu a zwonění na poplach se všech wěží, mnoho domů hořelo, w jiných se potýkáno aneb drancováno; „i byla jest to noc zarmaucení a auzkosti, lkání a truchlosti, jako k saudnému dni přirownána;“ a když králowští, wšude poražení, konečně z celé Maléstrany ustaupiti museli a Pražané za nimi bez

385) *Wawř. z Březové:* Regalibus de castro Pragensi, curia archiepiscopi et domo ducis Saxoniae de bombardis sagittantibus, ne ad Parvam partem perveniat gens ipsa prohibentibus. *Starí letopisové* (str. 32): králowští z pušek na ně stříleli.

1419 mála i do hradu královského wnikli, prchla odtud i králowna Sofie náramným leknutím v noci v průvodu Oldřicha z Rosenberka, hledajíc ochrany na hradě Kunratickém. Teprwé když vítězové, nabrawše množství kořistí, zbraní, koní a jiných věcí drahých, jali se přewážeti a přenášeti je mostem do Starého města, wpadli žoldnéři královští opět do Maléstrany, a vybrawše z radnice poklady a spisy, zapálili ji sami s domy okolními. Zdaření toho dne nad naději šťastné příčitalo se vůbec opatrnému welení Žižkou; od té doby pewnila se a rostla sláva i působnost jeho válečnická.

Ale boji tak počatému nebyl té noci nikoli ještě konec; bojovaloſ se po čtyry dni stejnau zuřivosti s obojí strany. Čeněk Wartenberský powolal na kwap do Prahy wojska nowá z krajůw, a žoldnéři jeho zotawiwše

6 Nov. se nabyli opět srdce, když 6 listopadu 35 pánův Českých, okolo sta rytířův,³⁸⁶ též města královská Hory Kutny, Čáslav, Kauřim a Kolín, listy svými opowěděli Pražanům wálku. Nešťastná Malástrana zůstávala vždy hlavním jewištěm boje i zpausty: s jedné strany wpadali tam opět a opět královští s hradu, a zapáliwše školu u swat.

386) Mimo již dotčené pány byli mezi nimi: Jindřich z Wartenberka na Walšteině, Mikuláš z Hasenburka na Kosti, Sigmund a Beneš z Wartenberka na Děčině, Heřman a Jan z Boretiny, Wilém z Perština, Jan a Zdeněk bratři z Rožmitála, Hašek z Walšteina, Jan Krušina z Lichtenburka na Hostinném, Wáclaw, Petr a Beneš bratři ze Zvířetic, Jan Zajíc z Třemšína, Mikuláš Zajíc z Waldeka, Hynek Berka z Dubé a z Lipého soit Lužický, Jaroslav Berka z Dubé na Milštejně, Jindřich Hlawáč Berka z Dubé na Jestřebí, Fridrich a Hanuš bratři z Kolowrat, Jindřich z Elsterberka, Wilém z Ronowa i z Žernosek atd. Z rytířův jmennujeme jen Mikuláše z Lobkovic, Beneše Koška z Lomnice, Jana Kapléře ze Sulevic, Petra ze Sulevic a z Řehlowic, Bohuslava z Daupowa, Janka z Třebívlic, Hanuše z Polenska mladšího atd. Wiz Archiv český, IV, 375—377.

Mikuláše i jiná stawení, zjimali i wlekli s sebau měšfany 1419 podobojoj; s druhé pak strany Pražané upewnili se sice w domě Saském, co klíč k mostu, ale zbořili dwůr arcibiskupůw i mnohá okolní stawení, a půtky krwawé opětowaly se po ulicích den co den, ku prospěchu brzy té brzy oné strany. A wšak i wně města bylo mnoho bojůw rozličných, když ztekáno twrze a dwory měšfanůw w okoli Pražském, bráněno woziti potrawy do města i páchaný jiné škody. Teprwé dne 9 listopadu zjednáno 9 Nov. jest přičiněním dobrých lidí s obau stran stání a počaly se dělati námluwy ku pokoji. Tyto wedly dne 13 listo- 13 Nov. padu k uzavření příměří, ježto až do sw. Jiří nejprw příštího (23 Apr. 1420) trwati mělo, a w němž králowna i páni zawázali se k hájení swobody w náboženství, zwlaště co do přijímaní pod obojí w celé zemi, Pražané pak k ušetření napotom všech kostelů, klášterů i obrazů swatých a k navrácení Vyšehradu do rukau královských, obojí strana pod pokutou 50 tisíc kop grošuw Pražských. Ale Žižka i jiní horliwei, kteří příměří takowému byli nechtěli, opustili proto Prahu, tähnauce spolu do Plzně.³⁸⁷

Bohužel, že co po tomto příměří následovalo, bylo w nejedné přičině ještě horší nežli zjewná válka sama.

387) J. P. Gundling we knize „Leben Friedrichs I Markgrafen von Brandenburg“ (Halle 1715) wyprawuje dle zpráv archivních na r. 1419 (str. 126 sl.) o wyjednávání oběrném, jímž prý onen markrabě usiloval skrze wyßlance swého Sekendorfa u „stawów českých,“ aby bez odporu Sigmunda uznali za krále swého; načež Žižka prý jménem i z wûle týchže „stawów“ dal odpowěd, že toho učiniti nemohau a nechtějí. Máli zpráwa tato jaký důvod, sluši ji klásti w dobu před 13 listopadem 1419 a slowem „stawowé“ rozuměti se musejí Taborité i sworní s nimi Pražané. Wice ale podobá se prawdě, že původní pramen mluvil o době velikého sněmu Čáslawského (1421 Jun.), což Gundling svým spôsobem maně wpragmatisoval do r. 1419.

1419 Jak nile jednau mezi stranami prolita krew, hned domniwala se každá z nich, že práwo má mstiti se nad druhau, a král Sigmund, dotíraje skrize časté posly z Uher na ztrestání neposlušných kacíruw, množil pohřichu ohawnosti páchané. Nejauhlawnější nepřátelé všech Husitů w Čechách byli tehdáž Horníci, čili obyvatelé Kutnohorští, wětším dílem Němci. Město jejich, rudnictvím kwetauci a po Praze w Čechách nejwětší i nejbohatší, stalo jako w přirozeném odporu proti hlavnímu městu, a protož tím více horilo pro katolictví, čím více Praha klonila se k husitismu. Křiwdu kostelům a duchowním w Praze činěnau opláceli Horníci spůsobem tím, že kdekolik jakého husity dopadnauti mohli, nechťelli odpřisahnauti se wiry swé, bez okolkův jej usmrtiti dali. Mnoho jich upáleno, více ještě sňato aneb i za živa do nejhlubších šachet horních uvrženo. Auslšti, jež Petr ze Šternberka dne 4 listopadu byl zajal a do Hory dowedl, potkali se mezi prvními s osudem takovým. A jelikož se prawi, že Horníci platili za každého husitského Čecha po jedné, za kněze pak po pěti kopách gr. Pražských,³⁸⁸ není se čemu diwiti, že počet přivedených obětí wzrostl brzy

388) We psani Pražanuw k dožovi Benátskému daném dne 10 Juli 1420 prawí se: Chutnenses Teutonici — ex nudo linguagii nostri odio, tempore parvo multa centena hominum — fossis injecerunt et truncarunt, in tantum ut etiam inhumanissimo nefandissimoque pacto, prout fama nuntiat, se pro laico unam, pro sacerdote quinque sexagenas, qui eis Boemum afferret, datus astringerent etc. *Starší letopisové* (we Wratislawském rkp.) prawí o té wěci „Biskup Litomyšlský s panem Petrem Konopištským, s Horníky a s jinými pány spikli se, aby všecky ty kteřížto přijímají tělo a krew pána Ježíše pod oboji spůsobu hubili. A tak mnoho chudých lidi jímajice kněží do Hory nosili. Neb za každého člowěka kteréhož do Hory přinesli dali jednu kopu a za kněze pět kop. A také sú brali pastewce po polich a prodávali lidi do Hory jako jiný dobytek.“

až hráza ; ano pro takový hříšný peníz na mnoha místech 1419 w zemi prawé honby na lid prý předsebrány , a Kutnohorským katům tolik práce zavalowáno , že často z unavenosti odpírali se služby . Šachtě , která nejvíce obětí pohtila , u kostela sw. Martina před Kauřímskau branau , přezděli Horníci „Tábor ,“ těšíwajice tím jménem ausměšně taboruchiwé Husity , jež tam metali . Za krátký čas připraveno prý na tento spůsob neméně než 1600 osob³⁸⁹ o život . Ještě w témže měsíci listopadu zmocnili se Horníci také města Kauřímě , a jawše tam některé konšely a starší obecní , též faráře M. Jana Chodka s kaplany jeho , wedli je spautané do Hory , kdež do wězení uwřeni a po několika nedělích také za živa do šachet wmetáni jsau . A wšak i w jiných krajinách českých daly se podobné zádawy , jmenovitě w Plzensku wzat pan Bohuslaw ze Šwamberka na slwo pro swé horliwé pronásledování Husitůw , a osud Jana Nákwasy , kněze strany podobojoj , učinil zwlaště hluboký dejem na city všech Čechůw . Nebo rytíř Racek z Janovic , pán na Risenberce , zajaw jeho we wálce , kterau tehdáž se Klatowskými wedl , dal ho jako w dar Němcům Baworským , svým spojencům , tito pak , namučiwsé se s ním ukrutně , upálili ho konečně s welikau slawností .

- 389) *Wawr. ze Březowé: Præfati veritatis emuli sacerdotes et laicos communionem calicis zelantes in diversis regni locis venando, Montanis præsentabant et aliquos pro pecunia vendebant. — Tanta autem crudelitatis immanitate Montanorum gens — exarsit, quod infra breve tempus, ultra quam XVI centena hominum — sunt per eos miserabiliter interempta et ad sachtas projecta, lictoribus sæpe præ fatigatione trucidationis lassatis. — Srw. Archiv Český, III, 211. Beckowský wyprawuje na str. 654: „Kněz Matauš Hradecký, někdejší děkan Kutnohorský, poznamenal, že těch Táborůw, kteří od Kutnohorských do šachet rozličných časůw uvrhnuti byli, ze všelikých starých rejstříkůw 5496 napočítal.“*

1419 Denně rostaucí důraz nejen českých ale i německých a polských záležitostí přinutil Sigmunda konečně, že pustiv od války Turecké, tenkráte s newalným prospěchem wedené,³⁹⁰ obrátil zraky a kroky své opět do krajů sewerozápadních. Chwátaje, jak obyčejně na cestách
15 Dec. swých, dojel Brna w Morawě již dne 15 prosince, i svolával tam stavy české k wánocem na sněm, ustanoviv již dříve z Uher také knížatům Německým a králi Polskému zvláštní rok do Wratislawi. Potom pospíšil si zase do Uher, a přijav tam v městečku Skalici dne 24 prosince manželku swau Barboru, po wíc než půlletém pro domnělau její newěru zavržení, opět na milost, wrátil
25 Dec. se s ní do Brna, kamž již i královna Sofie, papežský legat Ferdinand biskup Lucký, mnozí knížata i biskupi, čeští a moravští páni i rytíři, též poslowé z měst a purkrabí hradů královských byli w hojném počtu se sešli. Královna Sophie složila zde auřad vladařský, jež za čtyry měsíce k veliké swé neaultěše byla wedla, do rukou krále Sigmunda, kterýž potom svěřil jej na ten čas, ažby sám do země přijel, třem pándům společně, panu Čeňkovi z Wartenberka, nejw. purkrabímu, Jindřichovi z Elsterberka, nejw. hofmistru, a Wáclawovi z Dubé na Leštně, podkomořimu zemskému. I poněvadž Sigmund užíval wždy ještě opatrnosti té, že o rozdávaní pod obojí, jakožto věci, která teprw společným všech stran uzavřením rozhodnauti se měla, nic sám napřed nerozsuzoval, proto wšickni w Brně přítomní stavové čeští, i ti kteří s Husity drželi, slibowali jemu věrnau oddanost bez rozpaků, a zdálo se, že w celé zemi české, kromě snad měst Plzně, Písku a Králové

390) Ne bez přičiny pochybowati sluší o vítězství, kterého Sigmund dne 4 Oct. mezi Nissau a Nikopoli nad Turky prý dobyl, jakož i Fessler již o něm pochybowal (IV, 364 w notě.) Sigmund tentokrát ani tuším za Dunaj s vojskem svým se nepřeprawil.

Bradce, nikde již odporu znamenitého proti němu nebude. 1419
 Neboť i Pražané wyprawili byli do Brna hojně a wzácne posly, kteří tam dne 27 prosince wjewše s trubači 27Dec. slawně, an se tomu král i dwořané jeho náramně diwili, w hospodách sobě ukázaných bez ostýchaní dali sobě od kněží pod obojí přisluhowati jako doma, kdežto zatím celé město stálo právě pro jejich přítomnost w interdiktu. Když tedy poslowé tito dne 29 prosince před krále puštěni 29Dec. bywše, a na kolena před ním dle obyčeje poklekše, od obce Pražské jej pozdrawili, a jej za krále a pána dědičného přijímajíce, o zapomenutí toho prosili, co se w Praze bylo stalo: Sigmund nechaw je nad obyčej déle klečeti, osupil se na ně slowy twrdými a hanliwými, a propustil je konečně s přísným rozkazem, aby na důkaz poslušenství svého dali w Praze i hned odstraniti wšecky po smrti krále Wáclava po ulicích postlawené slaupy a řetězy, též zbořiti wšecky proti hradu Pražskému nowě udělané násypy a hradby, mnichům pak i jeptiškám w městě aby nedopustili až do jeho příští owšem ani nejmenšího příkoří činiti; jen pod tāu wýminkau že jim bude králem milostiwým. Přitom také ssadil wšecky k husitství náhylné a uředníky a purkrabí hradův královských, dávaje na místa jejich muže starověrné. Nejznamenitější mezi ssazenými byl přední krále Wáclava w posledních jeho létech milec, Jan Sádlo ze Smilkowa, purkrabě Karlsteinský, jenž postaupiti musel důležitého hradu toho i se všemi na něm chowanými poklady statečnému rytíři Zdeslawovi Tluksowi z Buřenic.³⁹¹ A za důtkli-

391) Mezi milci Wáclawowými w posledních jeho létech byli dva rytíři, podobného jména i znamenitého wpływu oba, tak že i staří často je dohromady matli: a) Jan ze Smilkowa i z Kostelce, příjmim Sádlo, (někdy slul také z Miličina,) pán na Kostelci nad Sázawou, byl ještě r. 1417 provisor expensarum regalium supremus, potom

1419 wými těmito změnami w zápetí šly přísné rozkazy ke všem královským městům i auřadům, aby warowali se wšeho „wiklesťw,“ stawili wšecky neřády a rozbroye proti swaté Římské církvi, Plzenským, Piseckým a Hradeckým aby nebyli radni ani pomocni, a nedopauštějice nikde scházeti se w tábory, aby trestali wšecky neposlušné bez milosrdenství.

1420 Páni Pražtí netrausali sobě postaviti se we zjewný odpor proti králi tak důrazně si počínajícimu. Protož dne 4 ledna 1420 uklizeny wšecky slaupy a řetězy z ulic do radnice, zbořeny ohrady a sruby proti hradu Pražskému zdělané, a prowlano wubec jménem královým i konšelským, aby wšickni swětší i duchowní, kteří před Husity z města byli utekli, swobodně se nawrátili, a nikdo více aby se neopowážil, pod nejpřísnější pokutou, jim křivdu činiti aneb wolati za nimi „w sak mniše, w sak!“ jakž po smrti krále Wáclava u welikých i malých w obyčej bylo wešlo. I wrátili se tedy kanownici, kněži a mnichowé, též měšfané zaplašení, wělšim dílem Němci, do města zase, neukrýwajice radosti swé nade změnou, slibujicí jim, jakož se domníwali, brzké oswobození a konečnau pomstu za tolikerá příkoři od „zatracených těch kacifůw“ drahně let snášená.³⁹²

stal se purkrabím Karlšteinským a umřel 20 Oct. 1421; jeho syn téhož jména byl r. 1454 pánum hradu Kamene. b) Jan ze Smržova i z Kostelce, sekretář krále Wáclavův od r. 1404, byl r. 1411—1415 spolu král. purkrabím na Bezdězi, a stal se r. 1415 pánum na Kostelci nad černými lesy, (jenž synům jeho Janovi, Sudkovi a Pawlowi ještě r. 1446 náležel,) zahynul pak w bitvě u Vyšehradu i Nov. 1420; obecněji říkali mu „Jan Sekretář z Kostelce.“

392) *Wawř. z Březové:* — Veritatis emulis et signanter Teutonicis ridentibus et manibus præ gaudio plaudentibus ac dicentibus: jam heretici illi Hussites et Wiklesisti peribunt et finem habebunt! Quamobrem timor magnus et pavor veritati adhærentes invasit etc.

Horliwi Husité, kteří byli umínili, stůj co stůj, ne- 1420 spustiti se wiry swé, netajili se nikoli nebezpečím, které této doby na ně naléhalo. Reakce proti nim zmáhala i šířila se patrně co den více a více, Kutnohorské katanství netratilo ani sily ani hrůzy, boj krwawý, nesaucí zahlazení národu, byl takorka přede dveřmi, a když povážili, kterak česká šlechta na odpor ani nemyslí, měštané pak Pražští pauhými hrozbami ustrašili se dali, nenabývali ani více čáky ani smělosti. Že pak Sigmund po sněmu Brněnském ne hněd do Čech, ale dříve ještě ku knížatům říšským do Wratislawi se zabral: proto sila jeho hrozící z daleka, co bohopusta nezměřená, děsila mysl české více, nežli kdyby jí přítomnau očima svýma byli opatřili. W této kritické době duch strany wýstřední w Čechách dwojil se we směru swém, jelikož mužové její budto k činům se měli, anebo raději k rozjímání se chýlili. Jedni hledali spasení swého jen we zbraň, druzí zamýšleli se do nastávajícího již prý dne saudného.

Zmáhající se totiž pronásledování nowowěrcův zplodilo u čtenářův jejich biblických, kteří více vladli obrazotvornosti nežli rozumem, to domněni, že Kristovo předpovědění o příchodu jeho na zem a o skonání světa³⁹³ již se plnilo. Byloť zajisté jim již slyšeti boje a powěsti bojůw; wěděli, že brzy powstane národ proti národu a králowství proti králowství; byli již w nenávisti u všech národů pro víru swau; mnozí mezi nimi již se byli zhoreli a zrazowali i nenáviděli se wespolek; ohawnost zpuštění, předpověděnau od Daniele proroka, widěli již dávno, ana stojí na místě swatém; falešní proroci již byli powstali, činice diwy a zázraky weliké; a konečně nastalo jim, dle zdání jejich, i saužení takowé, jakéhož

393) Wiz o tom zwláště w ewangelium sw. Matauše kapitulu 24 celau.

1420 niebylo nikdy od počátku světa: jakž měli dle znamení těchto nedomýšleti se, že tudiž uzří také „syna člowěka, přicházejícího na oblacích nebeských, s mocí a slávou welikau“? *Chiliastická zdání*, wzniklá i wzdělaná již ve prwotní cirkwi křeslanské, ale později od církevních otcův zatracená, wzkřísila se tudiž w Čechách opět, a bywše přiměřena potřebě okamžité, získala u wýstřední strany drahně wyznauchaůw. Prawilo se, že onen konec věkůw, ona „consumimatio seculi,“ kdežto wšecko zlé na zemi vypleno býti má, již jest we dweřích; čas milosti a slitování že minul a nastal čas pomsty; trest sprawedlivý že zachvátí každého, kdokoli neutče se rychle „k horám;“ obydli hříšných a pokrytců že jako Sodoma zahynau, a i Praha že jako nowý Babylon ohněm nebeským pohlcena bude; jen w pěti městech, totiž Plzni, Žatci, Launech, Slaném a Klatovech, že spravedliwi najdau ochranu a spasení; wšak že i oni powinni jsau pilně přičinili se, aby wšecko zlé na zemi vyhlazeno bylo; potom že Kristus, staupiw we wší slávě swé opět s nebe, založí na zemi nowau říši prawdy a spravedliosti, we kteréžto již nebude pána ni parobka, ni hřichu ani bolesti, aniž pak zákonůw jiných, nežli zákonowé živého ducha swobody; ti pak, kteři potom ještě přebudau, návrázeni jsouce do stavu rájské newinnosti, že nebudau již cítiti potřeb ani strasti tělesných, aniž že jim swáostí církevních potřebí bude ku posvěcení swému a t. d.³⁹⁴

394) *Wawř. ze Březové: His temporibus sacerdotes quidam Taborienses novum Christi adventum praedicabant populo; in quo adventu omnes mali et veritatis aemuli perire debeant et exterminari, et boni dumtaxat in quinque conservari civitatibus etc.* *Chiliastická zdání*, kteráž ze slow těchto newyskytují se ještě we wší určitosti swé, wšak wystupují w jasném světle we článcích w Archivu českém (III, 218—225) pod titulem: „*Articuli et errores Taboritarum*“ wytiskněných, a ještě s větší určitostí

Zdá se že mladý kněz Martin Hauska z Moravy byl přední 1420 původce chiliastického tohoto blaupniwoſti, kteréž ale brzy zase přestalo, ano dříve nežli dvě léta minuly, dawší přičinu ku poblažením mrzkým, nálezem synody táborské až i zatraceno jest. Pro tehdejší chvíli ale přinášelo wždy owoce, jakowéhož tuším očekáváno z něho, ana šílenost ta, jmenovitě co do pěti měst autočistných pocházela patrně z dobrého důwodu.³⁹⁵ Sprostí měšfané i sedláci we wšech krajích českých a moravských prodávali u welikém množství statky swé, a pospišiwoſe sobě i s ženami a dětmi ke jmenovaným „horám“, skládali peníze swé do rukau kněží, jako někdy první křesťané k nohaum apoštoliw.³⁹⁶ To uwedlo hned na počátku skutkem jakýsi spůsob obecného jmění wšech audā sekty této, a později dalo přičinu k určitým socialistickým řádům na Táboře, o kterýchž později ještě podotkneme.

Při vší takové blaupniwoſti počítala wšak strana tato wždy také muže, kteří neočekávali spasení nežli od jarosti a wěhlasnosti činůw. Mezi nimi wynikal den co

i obširností w J. Přibramově traktatu proti kněžím Táborským od r. 1429 (posavad w rkp.) Srw. také Staré letopisy str. 478, 479. Prochazkas Miscellaneen str. 280—293, a dole wyprawowání naše ke dni 10 Dec. 1420.

- 395) Z Přibramova právě dotčeného traktatu wyswita, že Táboři wywodili onech pět měst autočistných ze slow Izaiáše proroka (XIX, 18). Proč Písek i Hradec Králové nenašli místa mezi nimi, není nám známo.
- 396) *Březowa:* Quorum sententiis frivilis tamquam veridicis multi simplicium (zelum habentes secundum apostolum, sed non secundum scientiam) acquiescentes, bona sua pro levi etiam pretio vendendo, ad ipsos de diversis regni Boemiae et marchionatus Moraviae districtibus cum uxoribus et pueris confluebant, pecuniam ad ipsorum pedes sacerdotum projiciendo. Srw. Staré letopisy str. 35 č. 80.

1420 den wice chrabry Jan Žiška z Trocnowa, k němuž, co hrdinnému wůdci, obraceły se před jinými zřetel i naděje všeho národu. Nepožívaje, co prostý panoše, ani jmění ani wzácnosti, ani auřadu aneb pokrewenství, jal se přece brzy, a to pauhau mocí ducha i wile swé, prowozowati spůsob oprawdowé vlády, jižto podrobowali se samoděk i wzácnější mužové strany jeho. Po přiměří w Praze proti jeho wůli uzavřeném obrátil se byl, jakož sme již řekli, do Plzně. Není pochyby, že měl sumysl z města tohoto pewného i lidnatého, jež nowi blauzniwi „sluncem“ nazývali, udělati střediště i hlavní ohradu husitství wůbec; proto hledaje spojiti tam weškeru brannau moc swau, vyhnal odtud wšecky katoliky, a daw opraviti i doplniti hradby městské, kázel obořiti nejen wšecky kostely, domy a dwory we předměstí, ale i u vnitř města několikero klášterských staveni. Přiměří we jménu králowny Sofie jemu podávané zamítl stále, i cwičil w umění wálečném swé „bratří,“ mezi nimiž pan Břeněk Šwihowský a rytíři Jan Walkaun z Adlar i Chwal Řepický z Machovic zejména se připomínají. Také Mikuláš z Husi snažil se stejným časem osadit na blízku Zelenau horu, kterauž po biblicku nazývati chtěl Horau Oliwetskau. Wálka, od obou těch mužů hledaná, nedala na se dlauho čekati. Bujarý pán Bohuslaw ze Šwamberka postavil se w čelo vojska královského, které wšecky pokusy okolo Zelené hory po mnohem krweprolití na zmar sice uwedlo, ale proti Plzni pořiditi ničeho přece nemohlo. Ano když jednu chwili Žiška vytrhl byl k Nekměři, maje lidu ke třem stům pěšího a sedm wozův naložených hady, jimiž zdi bořili, a pan Bohuslaw s jízdnými a pěšími wice než 2000 muži w širém poli naň se obořil, w naději, že ho walem potře: Žiška wozy swými uzače se ohradiw, odrazil i obrátil jej na autěk s welikau jeho škodau. A wšak vojska královského přibývalo u Plzne

wždy více, tak že brzy stalo se silným dosti k řád- 1420 nému obležení města.

Mezitím wydařilo se na jiném místě w Čechách nedobytné to autočiště, kterého Žižka k ochraně celé strany swé hledal. Měli sme již několikrát přiležitost, mluvit o někdejším městě *Austi* nad Lužnicí čili *Austi Sezimowu*,³⁹⁶ a o rodu panuw z *Austi*, kteří měli nad ním ochranné právo. Tento kmen mohutných někdy *Witkowců* dělil se za věku tohoto již na několikero větví a linii, tytýž i schudlých, tak že na rodiných jeho statcích počítalo se sice nad obyčej mnoho hraduw i twrzí, a wšak i z těch ještě každý hrad i každá twrz rozděleny byly dědičně mezi několikero newelmi sworných strýcůw. Tak ku příkladu počítáno w půl mili okolo řečeného města *Austi*, kromě několika vesnic, jeden hrad jménem *Kozí*, jedna twrz řečená *Sedlec*, a zpustlé někdy město i hrad *Hradiště*;³⁹⁷ kteréžto malé panství na počátku XV století mělo tuším šestero bratří a strýcůw od sebe dělných za pány dědičné. Jeden z nich, *Jan z Austi* (+ 1414), byw spolu pánum na *Kamenici*, získal potom kaupí aneb smluvami wšecky díly bratří a strýců swých, jeden po druhém; byltě to tentýž pán z *Austi*, u kteréhož r. 1413 M. *Jan Hus* byl nalezl autočiště, a jehožto wdowu, paní *Annu z Mochowa*, poznali sme w létech 1414 — 1417 co nejhorliwjší Husitku w celých Čechách.³⁹⁸ Roku 1420 ale

396) Leželo to město právě tam, kde w novějším čase vesnice „Starý Tábor“ wystawena jest.

397) O starém onom městě *Hradiště* srovnej wyprawowání naše nahoře k r. 1278 na konci hrony VI a kapit. 5. Vesnice w okolí onom byly někdy jménem *Krawin*, *Lipí*, *Kawčí*, *Strakačow*, *Lhota* i *Turovec*. Jen tato poslední stojí ještě podnes a pak jeden *Krawinský dwůr*. Viděti z toho, že okoli to tehdaž mnohem lidnatější bylo, nežli za našeho věku.

398) Wiz nahoře dějiny r. 1413 a násł. na stránce 140. 207.

1490 nacházíme jeho mladšího bratra Oldřicha, snad co poručníka, býti pánem na Austi a spolu přičinlivým ochráncem tamějšího asi před stoletím založeného kláštera; rozhořčenosť mezi obyvateli za příčinu rozbroje o náboženství zбуzená zdá se že této doby dosáhla nejvyššího stupně, pročež pan Oldřich konečně všecky po husitsku smýšlející obyvatele z města wypudil. Mladý jeho synowec Prokop, někdy Janůw mladší syn, po otci i po matce Husita horlivý, snažil se pomoci své strany zmocnit se opět panství otcovského. Zwonař jeden, jménem Hromádka, i kněží Waníček a Jan Bydlinský, sebravše k ruce

21Feb. jeho množství selského lidu, kryli se s ním v lesích několiko dní a nocí o masopustě, až pak v noci s auterý na středu popelčanou po půlnoci přilnuvše k městu, po tancích a hodech masopustních ve spaní pohřízenému, zmocnili se ho tím snáze, že od přátele svých v něm očekávání byli. Kdokoli z protiňíků uteci nemohl, octnul se v zajetí, mnichové vyhnáni z města, pan Oldřich pak schoval se na blízké twrzi Sedlci. Od té doby přibývalo do Austi den ode dne obyvatelstwa husitského se všech stran. Hromádkovi však brzy to město, jakož nedosti pěvné ani bezpečné, znclíbilo se; mnohem whodnější v ohledu tom zdálo se mu býti blízké někdy město Hradiště, náležející nyní staršímu bratu Prokopovu, panu Janovi z Austi, jenž byl nedávno staré jeho hradby poopraviti dal. Pročež zabraw se tam s lidem svým, po krátkém dobývaní zmocnil se ho k rukaum páně Prokopovým z Austi. Na wysokém wýsadku, obklíčeném klubokými audolími a wodami na spůsob polauostroví, našlo se tam prostranství dosti pro město, které spojeno jsauc s pěnau zemí jedinou aužinou zšíří několika kroků, dalo se snadno učiniti nedobytným. I dal o tom zprávu dø Plzně Žižkowi, jenž důležitost věci takové uwáživ, kázel osaditi se tam a poslal bez meškání rytíře Chwala

Řepického z Machowic s haufem statných bojownikův **1420** k ochraně. Takto powstalo na místě starého Hradiště neboli Hradištka rychle město nowé, kteréžto newyhnutelným té doby a s té strany jménem „hory Tábor“ neboli „Hradiště hory Tábor“ brzy na slowo wzato jest, a podnes ještě co královské město se slaví. Pan Prokop z Austí a z Kamenice nazýwán sice některý čas páñem jeho: ale skrže wyznání swé wíry stav se „bratrem“ jako jiní, ztratil se brzy z řeči a paměti lidské docela.³⁹⁹

Odesláním rytíře Chwala zemdlil se byl Žižka w Plzni znamenitě, ano wojsko královské obléhající jej nyní pod welením pana Wáclava z Dubé, co do počtu i sily denně se zmáhalo. I poněvadž stejnau dobau počala se také wyskytowali znamení nepřízně u měšťanstwa, uznal i přesvědčil se wůdce Husitů brzy, že mu sotva lze bude udržeti se nawždy w městě. Protož uwolil se konečně slyšeli některé pány Pražské, posланé k němu, aby umluwili příměří mezi ním a Wáclawem z Dubé. As dne 20 března ustanovil opustiti Plzeň pod wýmin- **20 Mrz.** kau, aby pojistena byla městu swoboda kalicha, jemu pak a všem, kdožby s ním jíti chtěli, wolný a bezpečný odchod do nowého Tábora. K obojí wýmince swoliw

399) Celé toto naše wyprawowání zakládá se na welmi obšírných a podrobných studiech místopisných a rodopisných, wykonaných námi teprw od nedávná, i mu selibychom celá pojednání psati, kdybychom na každé slowo důkazy klásti měli. O Prokopovi z Austí praví kronika sauvěckého kollegiata Pražského, ještě newydaná: *Eodem anno (1420) in carnisprivio D. Procopius de Usk et de Kamenicz civitatem Usk acquisivit et monachos expulit abinde; et in jejunio in deserta civitate prope Usk, dicta Hradisstie, coeperunt se aedificare et populus ibi confluere, prius acquisito illo castro in Hradisst; et sabato ante Palmas exusserunt civitatem Usk, et omnes fere exierunt in Hradisstie et ibi se firmarunt, appellantes ipsam civitatem Tabor; et abinde dicti sunt Taboritae.* *Srow.* Wawř. z Březové, Staré letopisy a t. d.

1430 Wáclaw z Dubé, uwázal se w město Plzeň, ježto wrá-ceno bywši katolickým obyvatelům svým, od té doby mezi nepřátely Husitů silau a horlivostí předčilo.

Také jiné hlavní sídlo Husitismu, královské město Písek, kdežto u Matěje Laudy ze Chlumčan obecná Táborův kassa chowána byla, upadlo w těchto dnech, ač newíme kterým spůsobem, w moc vojska králova. Wúdcové tohoto, páni Petr ze Šternberka, Mikeš Diwúček z Jemnišť, mincmistr na Horách, a Jindřich ze Hradce, Strakonický mistr,⁴⁰⁰ měl po dobytí Písku táhnouti ku Plzni, aby tam obléhajícím byli ku posile. Uslyšewše ale, že Žižka Plzeň opustiw již ke Štěkni we Prachensku táhne, umínili doraziti naň bez meškání. Počítališ dohromady wíce než pět tisíc jezdciw, ježto pro swé výborné odění ještě dluho potom w národu jen jménem „železní páni“ sluli; Žižka naproti tomu všeho lidu měl na nejvyšše čtyři sta „s sestrami i s pračaty,“ a wozdův bojovných dwanáct a koňův jízdných dewět; čelní mužové w jeho průvodu byli kněží Wáclaw Koranda i Markold, a pan Břeněk z Risenberka i Walkaun z Adlar; přewaha počtu královských byla tedy tak veliká i zřejmá, že nikdo nemohl pochybowati o vítězství jejich; ano tak sau prý „we mnohé hlasy lidé mluwili, řkouce že, by jich ničimž nebili, jedno koňmi tlačili, tehdy je na koňské kopyta rozberau.“ Také Žižka w skutku ničeho- méně si nežádal, nežli potkání a boje s nimi; pročež přeprawiw se u Sudoměře přes řeku Otawu, tak rychle pospíchal dále, že se podobalo autěku. Brzy ale seznal, že mu půtky ujisti nelze; i sezřew ostrým okem zítné k boji místo, u rybníka jednoho, ač tehdáž bez wody, otočil se wozy swými tak, že jezdci králowští, majíce k němu hnáti

400) Jiná zpráva sauwěká praví, že i Bohuslav ze Šternberka, Hanuš z Kolowrat a Jan z Opočna we vojsku tom byli.

autokem, s koní slezti musili.⁴⁰¹ Boj nad míru krutý a 1420 krwawý trval několik hodin až do saumraku; i zahynul tu mezi mnohými „bratřími“ také pan Břeněk, želený a slavený od svých potom dluhu co swatý mučenník, a finých asi 30 octlo se w zajetí: ale i na druhé straně poraněn jest také pan Jindřich ze Hradce smrtelně, a bojiště celé pokryto bylo pobitými jezdci. Králowští tedy, když se jim nepodařilo dobyti malého Žižkova ležení, pod večer ustaupivše s bojiště, s zajatými swými pryč se ubírali; Žižka pak přebyw tu noc na bojišti, na úsvitě odewzdal swé raněné blízkým wesnicem k opatrówání, a šikowaw se s wozy, kteríž celi zůstali, táhl toho dne až ke hrádu Aujezdci nad Wltawau.⁴⁰² Tam poslali jemu „bratří“ z Austí žádanau posilu, a uwedli potom hrdinu slavně s welikau cí a radostí do nowého Táboru. Našli se lidé, kteří bitvu tuto u Sudoměře pokládali královským za welikau newěru i zradu, jakoby Wáclaw z Dubé proti umluvě swé podtají ony pány byl nastrojil, aby Žižku na cestě přikwačili a zahadili; což ale netoliko dokázáno není, ale ani prawdě se nepodobá.

Nedluhu po Žižkowě přibytí na Tábor, zřízena jest tam oprawdiwá *wláda*: čtyři zemané, Mikuláš z Husi, Žižka, Chwal Řepický a Zbyněk z Buchowa zwoleni jsou za starší, jichžto rozkazu měli poslušni býti wšickni ti, kteří se přiznávali ke straně Táborůw. Jedno z prvních nařízení jejich směřovalo ke zboření města Austí a ku přewedení všech obyvatelů jeho do nowého „Hradiště

401) Zde stalo se, co powěst od Aeneáše Sylvia, Dlugoše i Zach. Theobalda zachowaná wyprawuje, že prý „Žižka rozkázal ženám, aby raušky, šlojíše a zástery na zem metaly, w kteréžto zamátše se a zapletše jízdní ostruhami, prvé od Žižkova lidu zmordowáni byli, nežli nohy swé sobě wylesti mohli.“ (Aen. Sylv. histor. Bohem. cap. 40.)

402) Na statku Neznašově pod Týnem nad Wltawau, původní někdy sídlo rodu nynějších knížat a hrabat Kauniców.

1420 hory Tábor;“ což i skutečně již dne 30 března vyko-
80Mrt. náno. Brzy potom blízká také twrz Sedlec,⁴⁰³ na kteréž
 pan Oldřich z Austi s udatnými bojovníky se byl za-
 wrel, autokem dobyta, pan Oldřich cepy umlácen a de-
 ohně uvržen, celá posádka šeredně powražděna, pokla-
 dowé tam nalezení na hromadu snešeni a spáleni, a ko-
 nečně sama twrz až do dna obořena jest. Dále pak dne
5 Apr. 5 dubna, u weliký pátek, ráno před úsvitem wpadl Žižka
 do Wožice, proborřiť tiše plaňky, jimiž městečko bylo
 oplaňkowáno, na ty železné pány, kteří po bitvě u Sudoměře, v počtu asi 2000 mužůw, pod zpráwau minc-
 ministra Diwůčka tam se byli rozhostili. A tak učiniwše
 pokřik, i zapálili městečko, a ty železné pány, kterým
 rychle na hrad utéci se nepodařilo, wšecky buđto pobili
 aneb zjímali, a kořistí mnoho nabrali. Zajaté zdejší wy-
 měnil potom Žižka za swé wězně z bitvy Sudoměřské, ježto byli již do Hor Kuten odwedeni: nejwětší ale cenu
 měly pro něho koně a odění zde dobytá, ježkož daly
 mu přiležitost, zřídit sobě jízdu také, jakž jí potřeboval,
 a rozmnožili i doplniti wálečné prostředky swé. Teprw
 od té doby měl již vlastní řádné wojsko, malé sice ale
 auplné, prawidelně zřízené a každodenním cwičením uměle
 wzdělané,⁴⁰⁴ kterýmž již čeliti mohl bez ostýchání každé
 sebe wětší moci nepřátelské.

Mezitím co válka w Čechách takto se připravovala, král Sigmund snémował we Wratislawi téměř skrze tři měsíce napořád (od 5 ledna do počátku dubna.) Mezi hojnými záležitostmi cizími, které mu tam řídit bylo, musíme připomenauti zvláště rozsudek we při nekonečné

403) Bezpochyby tam, kde nyní stojí tak řečený weliký dwór městu Táboru náležitý, nedaleko starého Táboru.

404) Starí letopisové swědčí o tom w tato slöva (str. 35): „A tu hned jezdców sobě naděla (Žižka), a kteréhož podobného pacholka widěl, na toho oděnie dada i kóž podeň, i wycvičil jeho k jízdě a k boji.“

mezi králem Polským a křížovníky Pruskými, jimžto projewi wíce přízně ku křížovníkům nežli spravedliosti, **1420** popudil proti sobě welice krále Wladisława i Poláky, a nad to ještě wíce Alexandra Witolda, welikého knížete Litewského; tato zajisté wěc měla i pro Čechy velmi důležité následky. Nejhawnější ale péče sněmu Wratislavského byly přípravy proti Husitům. Na Sigmunda již za starodávna proto naříkáno, že z Brna, kdežto celé Čechy za pána jej byly uznaly, neobrátil se napořád do Prahy, aby se uwázal we wšecky pěvnosti zemské, dříve než nepřátelé jeho moc swau řádně ustrojiti postačili. A wšak zdaliby tehdáž, nemaje s sebou walného vojska, byl mohl něco pořídit v Čechách? Ze wšeho, co již od 4 listopadu se bylo zběhlo, musil widěti patrně, že mu nebude lze osaditi zemi bez krweprolití. Celá jeho moc a síla v národu zakládala se na wýmince, že nebude překážeti požívaní kalicha; zmařili tuto naději, jakož pak při první příležitosti státi se musilo, hned pobauřil weškeren lid proti sobě, a mohl konečně státi se wězněm svých vlastních poddaných. Protož dokázal tím bezpochyby netoliko wíce opatrnosti, ale i lidskosti, když dočekaje chvíle, činil potřebné přípravy, aby mohl příštího jara hned postaviti se mocí neodolatelnou proti odpůrcům swým a odstrašiti je bohdá od nerowného boje. K tomu cíli požádal především od papeže Martina V., kromě desátku s duchovních statkův několikera zemí jemu již dříve powoleného, zwlastě wšeobecné prohlášení *kříže*, čili křížáckého tažení na Čechy, a sám také ze vlastní swé moci uložil nemalou daň na wšecky kostely, kláštery a královské města v Čechách. Papež vyhowěl jeho žádosti bullau „Omnium plasmatoris domini“, dne 1 března 1420 we Florencii wydanau, we kteréž woláno do boje weškeré křesťanstwo „k vykořenění Wiklelistův, Husitův a jiných kacířův.“⁴⁰⁵ Bulla tato prohlášena

405) *Tractatus de longaevo schismate* dí str. 104 „Ema-

1420 nejprwé dne 17 března we Wratislawi od papežského 17Mrt. legata Ferdinanda biskupa Luckého velmi slavně, u přítomnosti arcibiskupůw, biskupůw a prelatůw, též knížat hšských i slezských a cizích wyslanců mnohých, i roznášena tudíž do krajin blízkých i dalekých u walném počtu. I hned tu také žádal Sigmund na přítomných knížatech a stavech říše německé, aby se chystali pomáhat jemu jak sluší při vypleně zloby kacífské w Čechách. Jak oprawdowý byl aumysl jeho w této věci, dokázal byl o dva dni dříve (15 března) velmi patrně, an znamenitěho měšťana i kupce Pražského, Jana Krásu, protože we Wratislawi neuctivě mluvil o Konstanském koncilium a církvi Římské, potřebu pak přijímaní pod obojí neustupně zastával, dal odsauditi saudem knězským za kacífe, potom koňmi w ulicích vláčti a konečně na hranici upáliti.

Zprávy o příbězích těchto Wratislawských dojaly arci živě myslí českých, a wšak ne w tom směru, jak Sigmund sobě byl přál. Hned za prvnho prohlášení bully křižácké netajili čeští páni a rytíři, kteří we Wratislawi přítomni byli,⁴⁰⁶ swého nad tím rozhořčení; a jakkoli

narunt hae literae a cancellaria summi praesulis ad process et desiderium Sigismundi regis, — qui tamen essent Wiklelistae et Husitae, vel in quo regno, provincia vel regione reperirentur, in literis apostolicis non fuit expressum.“ Stalo se to bezpochyby obvyklou u dvora Římského opatrnosti, aby spor ten náboženský nestal se spolu také národním: ale účinek newydařil se dle žádosti.

- 406) Dle zprávy u Dlugoše (p. 422) podané byli we Wratislawi: Čeněk z Wartenberka, Oldřich z Rosenberka, Aleš ze Šternberka, Hynek Krušina z Lichtenburka, Hynek z Walšteina, Jan z Opočna, Oldřich Wawák ze Hradce a Jindřich Berka z Dubé. W letopisech Wratislawských Mikuláše Pola (I, 161) jmenují se zase: nejw. hofmistr Jindřich z Lipé, nejw. kamrmistr Albrecht z Koldic, Wratislawský hejtman Jindřich z Lažan a syn jeho Hynce, nejw. písar Mikuláš z Lobkovic a bývalý purkrabí Karlšteinský Jan Sádlo ze Smilkowa na Kostelci.

poważliwy był úkaz takowy pro krále, přece z opatrnosti 1420 musel stawiti se jako newida.⁴⁰⁷ W Praze ale wšeobecné zbauření lidu tím jen se uspíšilo. Již od dáwna wystříhali tu kněží posluchače swé před Sigmundem, líčice jeho co nejhoršího a nejurputnějšího nepřítele husitství; mnich Jan Želiwský, jenž wybíral sršawé řeči a obrazy swé nejraději ze zjewení sw. Jana, spatřoval w něm, co zakladateli řádu zlatého draka, již i samého toho sedmihlawého a sedmikorunného draka ryšawého,⁴⁰⁸ jenž přišel prý na swět, aby zahubil zrozeňátko ženy hwězdné, noworozenau totiž prawdu, a proti němuž tedy wěrní bojovati měli pro spasení swěta. Mnozí jeho posluchači již tak se byli napnuli fanatismem, že jen hořeli tauhau, nasaditi žiwota i jmění pro wiru swau. I poněvadž w okolnostech těchto z prohlášeného kříže šla čáka nemalého krweprolití, bázliwější měšfané katoličtí w Praze uznali opět za potřebné, postarat se záhy o bezpečí swé. Asi sedm set staroměstských a tolíkéž nowoměstských rodin opustilo byty swé, mezi nimižto zwláště mnoho bohatých Němcůw, a schowali se i s nejdražšími majetky swými budlo pod ochranou posádek královských na Hradčanech a na Vyšehradě, buď i w zemi po rozličných hradech a twrzach. Auřadowé měst Pražských nekladli překážek odchodu jejich; posádky ale královské přijímaly je jen pod záwazkem, aby po wypršení příměří (23 Apr.) nápomocni byli k dobytí zase města. Zato wšak dosáhl i Jan Želiwský brzy, čeho žádal. Jeho původem

407) Eberhard Windek dí o tom p. 1136: Do triben etliche Beheim ir gespotte doraus vnd tet in das gar vast zorn an den romischen König Sigmund, das er das gestatet vnd zugen lisse; des entachtet der König nit.

408) Wiz zjewení sw. Jana kapitolu 12. Shoda nalézala se dle domyslu aspoň w tom, že Sigmund skutečně psal se králem sedmi králowství, čili sedmi korun.

1420 shromáždili se we středu před welikonocí, dne 3 dubna, **8 Apr.** obec w Praze zůstalá s kněžimi a mistry husitskými na radnici staroměstské, a zawázawše swé konšely přisahau wěrnosti ku kalichu, zwolili čtyry hejtmany na Starém a tolikéž na Nowém městě, jimžto poručiwše klíče od bran městských i od radnice a přidawše každému hejtmangu po desíti podhejtmaní, slibili za sebe i za wšecky w městě auplné poslušenství; také wšickni přítomní zawázali se slibem pod přisahau jednohlasně, nelitowati hrdele ani statků swých pro obranu kalicha páně. Záwazek a spolek ten, stvrzený také zápisu a pečetmi, směrowal proti jednomu každému, kdokoliby Čechy od přijímaní pod obojí tisknauti chtěl wůbec, a proti příštím křížákům obzvláště; krále Sigmunda w něm nejmenováno ani dotýkáno. Spolu ale wydán jest také od spojené obce manifest wášniwě psaný ke všem Čechům a zvláště k městům českým, aby wyslali z sebe do Prahy muže vlasti a národu wěrné, kterižby uradili a umluwili wespolek, co w těchto dobách činiti jest. Manifest ten oplýval hořem a hořkostí proti církvi Římské, kterážto prý již ne jako mátě ale jako macecha i jako nejukrutnější hadice jed smrtelný co plod swůj ze zlořečené pověsti počatý na Čechy wylila, když na družebnau neděli we Wratislawi kříž, ono znamení trpělivosti a milosti boží, nyní ke wztek u a k wraždě proti nim krvawými wyzdwiha rukami, nižádného w tom řádu božího ani lidského nezachowawši; ana slibnau lží odpustkůw wábf a bauří prý Němce, přirozené Čechůw nepřátele, k tomu, k čemuž oni sami již dávno chut mají, aby totiž wykoreniwše národ český, usadili se w zemi jeho sami. To že je zlost nade wšecky zlosti: a kdo (prý) jest ten Čech, an slyše o ní, i nepohne se we hněwu swém? kdo patře na ni nerozplyne se we slzách? ⁴⁰⁹

409) Manifest ten tiskléný w Archivu českém, III, 212 prawí

Šlechta česká nejen následovala příkladu od Pražanů daného, ale pokročila i hned ještě dále. I ona pocitila co nejživěji auraz cti národní, který se stal prohlášením kříže na Čechy; horlivější Husité spatřovali v násilném utlačování „pravdy zákona božího“ spolu také vrch bezbožnosti, kteráž dle mnění jejich zasluhovala nejoprádovějšího s boží pomocí potrestání. Sám Čeněk z Wartenberka přesvědčil se konečně, že nelze déle trwati jako posavad a zůstat věrným oběma stranám králi totiž i národu. Maje woliti mezi nimi, a cítě se co Čech i Husita hluboce uražena tím, co u krále we Wratislawi a we Swídnici byl spatřil, rozhodnul se hned při návratu svém do Prahy dne 15 dubna, a přistaupiwi ke 15 Apr. straně národní, počal hned starati se o budoucí prospěch její. Pán tento popisuje se vůbec co muž wysoké a vážné i příjemné postavy, vlídného i ušlechtilého chování, přitom zmužilý a newšedně wýmluwný; sauveři považovali jeho za wzor, neli všech ctností rytířských, aspoň wysokého šlechtictví. Bohužel že nemůžeme o něm chwáliti, žeby důvěre weň skládané byl dosti učinil; veliké doby v dějinstvu potřebují přede vším welikých charakterů; tito ale zamítají prostředky zrádné a sobecké. Pan Čeněk počal odpadati tím, že co nejvyšší purkrabí Pražský dne 17 dubna pozvaw k obědu swé 17 Apr. dva katolické strýce a podporučíky na hradě, pana Jana Chudobu z Ralska i Sigmunda Děčinského z Wartenberka, dal je u sebe zatknauti, a osadiwi spolu všecka důležitější

o Němcích: „Kteříž, by žádné přičiny neměli, a však na náš jazyk vždy se zlostnie; a jako sú našemu jazyku učinili w Rýnu, w Mišni, w Prusech, a jej vyhnali, takéž nám mienie učiniti a obcesti (obsednauti) miesta vyhnanców.“ Paměti hodně jest, že Čechové té doby ještě byli nezapomenuli na někdejší byt Slowanůw w Němcích zvláště sewerních a na wypuzení jejich odtud.

1420 místa we hradě wojskem oddaným, dal zjímati kněží w počtu asi 76 a několik čelnějších měšťanůw, ostatní pak sehnati se hradu i s ženami a dítkami, a zabawiti jmění jejich i wšecko církevní zboží na hradě.⁴¹⁰ Králi odeslal s listem odpovědným spolu insignie rádu dračího nazpět, i uzavřew s Pražany a s jednotou jejich ještě téhož dne smlauwu k obapolnému hájení sebe, potáhl do ní také jiné šlechtice, jako mladého pana Oldřicha z Ro-
20Apr. senberka. Dne 20 dubna učinil we jménu spolku tohoto i we jménu všech, kteří „o swobodu zákona božího stojí a o obecné dobré národu Českého,“ prowlání ke všem Čechům i Morawanům, napomínaje jich všech i každého zvláště tau wérau, kterau jsau koruně a králowství českému powinni, aby králi Sigmundowi poddání nebyli ani jeho poslauchali jakožto krále Českého, ani jeho auředníkůw, an prý „není ještě pány Českými za krále wolen, ani k Českému králowství korunowán, ale králowství a národu Českého jest weliký a ukrutný nepřítel;“ neboť on že jest ten, co nejohawnější potupau všem křesťanům Čechy potupil a zhaněl, totiž kaciřstvím; on že legatovi papežskému kříž na ně wydati kázel, k weliké

410) *Chronicon universit. Prag.* Omnes boni convenerant ibidem (in castro Pragensi) cum rebus suis, specialiter de ipso D. Czenkone confidentes, sed ipse nimium minus egit contra honorem suum. Neméně odporna i oškliva jest surowost myсли, která w následujících slo- wech Wawřince z Březové se projewuje: Veritatis aemuli, praecipue Teutonici, ad Montes et vicinas fugiunt civitates, bonis infinitis in castro Pragensi derelictis. Mulieres autem eorum quotidie foris castrum sedentes plangebant magis aurum, argentum, pecunias, clenodia ceteraque res eis in castro reclusas, quam propria scelera, instanter pro rerum ipsarum restituzione supplicantes. Quibus fautores veritatis (*sic*) compatiendo illudebant et ipsas deridendo de ipsarum rerum quasi perditione gaudebant. Po změně dne 7 máje zdá se však že celé to jmění zase wrácenlo bylo.

jejich hanbě; člowěka w naději boží dobrého a newinného 1420
jediné pro přijímaní pod obojí u Wratislawi w koruně
České koňmi usmýkati a upáliti dal, Horníky k nelidským
ukrutnostem naproti Čechům podobojím popauzel, mar-
krabství Bramburské, nemaje k tomu práva, od koruny
České odcizil, Marky staré křížownikům Pruským zastavil,
biskupství Morawské podal člowěku neřádnému a weli-
kému hánci jazyka Českého, Wratislaw město slavné
koruny České zahubil a ochudil, s knížetem Hanušem
synem Klemowým, bezprawcem a laupežníkem koruny České
se zapsal, a konečně M. Jana Husa za svým vlastním
gleitem upáliti kázal. „I které je to srdce Českého ja-
zyka tak twrdé, jemužby se tak weliké ukrutnosti a ne-
milosti nesželilo!“ Protož že žádný Čech nesmí, pod pro-
padnutím eti, hrdla i zboží swého, děliti se od obce, ale
raději zachowaje přirozenau wíru a lásku k národu i ku
koruně, že má raden a pomocen býti w obecné jejich
nauzi a potřebě. Prowolání toto w několika jazycích i
w přepisech nescislných šlo po celé zemi, ano i do ci-
ziny,⁴¹⁰ a působení jeho bylo dosti znamenité. Jak mile
wypršelo příměří (23 Apr.) páni a rytíři češi posílali 23Apr.
králi Sigmundowi odpovědné listy jako o závod, strojice
se k boji wšemožně; wětšina národu ukazovala se pronik-
nuta opradovým nadšením a hotova k úsilím i k obě-
tem kterýmkoli; ba tak konečný zdál se rozstrk i hněw
proti Sigmundovi, že nejwyšší purkrabě s některými před-
ními pány již nyní Wladislawa krále Polského tajným posel-
stvím ptáti se dali, nebylliby náchylen uchopiti se koruny
České?⁴¹¹

Mezi neřestmi, které po skončení příměří w Čechách
páchat se počaly, nejvíce litovati jest zaumyslného bo-

410) Wiz Archiv Český, III, 210 – 212.

411) Dlugossi histor. Polon. lib. XI, p. 428.

1420 Ření a rušení klášterů i kostelů a posvátných weer w nich i ozdob uměleckých; bylif to pokladové, kterýmž, co do welikosti, skwostnosti a bohatství jejich, staré Čechy nad jiné krajiny wynikaly. Swědčí o tom muž onoho věku výtečný,⁴¹² jehož nikdo ani z newědomosti ani ze strannosti w té věci winiti nemůže, prawě wýsowně, že za žiwota jeho nebylo we wší Europě země, we kteréžby tak mnoho, tak slavných, krásných, nákladných a ozdobných kostelůw i klášterůw bylo jako w Čechách. „Chrámowé(prý) náramně wysoce stawené, prostranné, širocí a dlauzí ku podiwu, klenutím a skřidlicí pokryti; oltářowé w nich wysoce založení, zlatem a střsbrem, w němž byly swátosti, ozdobení; knězská raucha drahými perlami krumplowaná; příprawa wšecka bohatá, předrazí klénotowé; okna wysoká i přeširoká, pěkného a swětlého skla i diwného řemeslného díla, jímžby swětlo do kostelůw pronikalo; takowí chrámowé netoliko w městečkách a městech, ale i we wsech ku podiwu se spatřovali.“ Možná, že zvláštní a znamenité přičinění se Karla IV we směru tomto, jakož i bažení po šperku a nádheře, kteréž spojené se hlubokým citem pro náboženství u národu našeho při každé příležitosti se jewíwá, pomkly Čechami na dráze této dále, nežli žádalo náboženství samo a sily země wesměs newelmi bohaté stačily, tak že

412) Aeneas Sylvius (později papež Pius II) in histor. Boem. cap. 36: Nullum ego regnum aetate nostra in tota Europa tam frequentibus, tam augustis, tam ornatis templis ditatum fuisse quam Bohemicum reor. Templa in coelum erecta, longitudine atque amplitudine mirabili, fornicibus tegebantur lapideis, altaria in sublimi posita, auro et argento quo sanctorum reliquiae tegebantur onusta; sacerdolum vestes margaritis textae, ornatus omnis dives, pretiosissima supelllex; fenestrae altae atque amplissimae conspicuo vitro et admirabili opere lucem praebebant. Neque hacc tantum in oppidis atque urbibus, sed in villis quoque admirari licebat. (My užili w textu překladu Weleslawinowa.)

počínání takové musilo newyhnutelně dříve neb později **1420** potkat se s odporem. Již Matěj z Janova naříkal nad tím, že lid obecný ze přílišné nádhery v kostelích a při službách božích příčinu si běže, zakládati podstatu náboženství ne tak we smýšlení, jako raději w obřadech a skutcích zewnitřných; že až příliš náchylen jest přičati obrazům samým onu důležitost a swatost, která přísluší jediné ideám w nich představeným, tak že strach, aby w modloslužebnost neupadl, často nedá se odvráti jinak, nežli odstraněním obrazu samého. Taboři však nezastawovali se při mírné kritice této. Wždyť we Kristowě nowé tisícileté říši, kterauž na každý den očekávali, člověk již nepotřeboval kostelův ku posvěcení svému, an napotom jedenkaždý měl nositi živý zákon boží w prsau svých; protož wšecka stawení a nářadí bohoslužebná stala se již zbytečnými a neplatnými; bylli ale nad to který chrám neb oltář na čest a jméno některého svatého ustaven, i hned seznali w tom modloslužebnost ohawanu, kteraužto zrušili a wykořeniti powinni se býti cítili.⁴¹³ Toto domnění, spojené s nenávistí proti hierarchii vůbec, zplodil i vandalismus zaumyslný a důsledný, přípravilo Čechy bez mála o všecky památky staré krásoumy, wzdláwané tchdáž téměř jen skrze kostely a kláštery a pro ně. První znamenitější klášterové, kteří takto w sutiny lehli, byli na wenkovu klášter Milewský dne 23 dubna, Nepomucký též doby, Hradištský 30 dubna, Zlatokorunský 10 máje, w Praze pak Strahowský, Swatomářský čili Malteský a Swatotomášský dne 8 máje a t. d. jakožto i z dalšího vyprawowání našeho se wyjewí. Jiní ko-

413) Následující jest jeden článek mezi „Articuli et errores Taboritarum“: „Item každý kostel, kapla neb oltář po pánu bohu na čest zejména kterému swatému ustaweny, má jako modloslužebný zkažen neb wypálen býti.“ Archiv Český, III, 220. Sro. Aeneas Sylvius cap. 43.

1420 stelové na wenkowu ale od té doby tak zhusta pálení a hoření a obrazové swatých tak hojně třískání a ničení sau, že pramenové sauwěcí ani jmen a počtu jejich udati neumějí.

Samo sebau se rozumí, že vandalismus tak bezuzdný ne všem Husitům byl po všeli a chuti, ano že i většina jich w ohawnosti jej měla, zamýšlewší wždy jen reformu, nikoli ale zničení řádův církevních. Pročež mnozí z mirejších, ač neodpadli-li konečně od kalicha, přece ochábnuli w ochoťnosti zastávatí jej bojem. Nejvíce zoškliwi se počínání takové muži tomu, který auřadem svým nejvíce zawázán byl bdiť o zachowání pořádku w zemi, nejwyššimu totiž purkrabímu Čeňkovi z Wartenberka. Nechut jeho ze spojení s žiwly tak surovými a rozsápanými, jichž na uzdě držeti nestačil, rostla den ode dne; i počal brzy tím wice litovati odpadnutí swého od krále, čím wice po započetí zase wálky štěstí walečné jen Táborům a Orebítům, nikoli pak Pražanům howěti se zdálo. Žižka byl, po zboření klášterův Milewského i Nepomuckého, přilehl s welikau mocí k Rabí we Prachensku, jednomu z nejpewnejších hradů w celém království; pánem jeho byl Jan Šwihowský z Risenberka, synowec tuším někdy pana Břeňka padlého w bitvě u Sudoměře; a poněwadž poważowán byl za nedobytný, mnozí duchowní i swětští z okolí celého schowali tam byli, co nejdražšího měli, množství klenotův ze zlata, stříbra, drahého kamení, též oděwy skwostné, zbraně a t. d. Žižkovi wšak podařilo se zmocniti se hradu toho we krátkém čase, načež bojowníci jeho, podiwným wztekem fanatickým, netoliko sedm tam jałých mnichův a kněží, ale i wšecky we hradě nalezené poklady na hromadu do předhradi snesše, ohněm spálili, nešetřice než zbraně, koní a peněz hotových; Žižka pak wzal w ochranu a péči swau syny majitelovy, kteřížto wšak později stali se auhlawní nepřátelé Husitův. Uslyšewše o tom,

co u Rabí se stalo, pan Čeněk i přátelé jeho, byli na duchu **1420** welmi sklíčeni;⁴¹⁴ a zpráwy o tom, co tehdáž také jinde se dálo, nemohly jím poslaužiti ku potěše. Náwodem často jmenovaného kněze Ambrože někdy Hradeckého sebral se we Hrádecku na přívrší u Třebechowic, jemuž „hora Oreb“ přezděli, množství ozbrojeného lidu, kteříž odtud, wedeni jsouce od pana Hynka Krušiny z Lichtenburka na Kumburce a rytířův Diwiše i Bořka z Miletínka, Jakuba Kroměšína z Březowic a Hertwika z Rausinowa, tálili nejprwé do Boleslawska; i dobywše tam dne **30 dubna** autokem kláštera Hradiště Mnichového dosti pevného, a zlaupiwše i obořiwše jej, potom dne **2 máje** do **3 Prahy** u slawném průwodu wešli, kněží s kalichem v rukau napřed. Pražané uwítawše s radostí tyto „boží bojowníky,“ vykázali jim byty u sw. Apollináře, aby mohli proti posádce Vyšehradské tím lépe nápomocni býti. Neboť již ode dne **17 dubna** obléhali Pražané nadarmo hrad onen, jehožto udatní žoldnéři častými wýpady jim i mnohé škody dělali. Pan Hynek Krušina wolen brzy za nejvyššího wůdce nade všemi wojsky Pražskými, což ale mu neprekáželo zajeti po několika dnech opět na statky swé. Také pan Hynek z Walšteina na Koldšteině w Moravě, muž nad jiné horliwý u wíře husitské, připojil se ty dni k wojsku Pražskému, a wšak dobýwaní Vyšehradu nedařilo se tau pomoci o nic lépe.

W takowémto wěcí stavu stal se panu Čenkovi tím milejším a wítanějším příchod dwau královských plnomocníkůw do Prahy, pana Wiléma Zajíce z Hasenburka i Arnošta Flašky z Richemburka, aby zjednali přímčří na dwě neděle. U Pražanůw sice, jež kazatelé jejich napo-

414) *Březova:* Pro quibus factis inordinatis D. Čenko gravissime est dejectus una cum sibi junetis baronibus et nobilibus, dolendo quod umquam se de castro Pragensi invito rege Hungariae Sigismundo intromisit.

1420 minali neduwěřiti se slowdum Sigmundowým, jednatelé tito tenkráte ještě málo pořídili; ale u pana Čeňka podařilo se jim nade vše očekávaní. Oswědčil se zajisté w tajném s nimi wyjednáwaní, že hotow jest, postaupiti hradu Pražského králi opět, budeli za to jen amnestie jemu i dítkám jeho a swoboda i ochrana přijimaní pod oboji na všech panstvích jeho pojištěna, — ku kterýmžto wýmině **6 Mai** kám Sigmund hned i bez obmezení swolil. Dne 6 máje swolána tedy veliká obec Staro- i Nowoměstska a wyjednáwaní dříwe přetržené obnoweno zase. Wyslanci králowští ubezpečovali Pražany, že Sigmund jest cele ochoten dopřati kněžím Pražským veřejného hádaní o kalichu, jakž ho žádali, a přijmauti i splniti vše, cokoli ze zákona božího dowedeno bude; i poněvadž pan Čeněk podporoval řeči jejich, umínila obec wyslati ze sebe několik mužůw ku králi, aby bezpostředně s ním samým potřebné o tom uzavření učinili.

Ale wšak dříwe nežli to we skutek uwedeno, již na úsvitě dne následujícího, pustil pan Čeněk asi 4000 králowských oděncůw, Čechůw i Němcůw, pod zpráwau panůw Wiléma Zajice z Hasenburka, Wáclawa z Dubé a z Leštna i Hynka Hlawáče z Dubé, do hradu Pražského, a postaupil jim ho docela. Powěst o tom rychle rozhlášená poděsila i popudila Pražany náramně; w prvním wztekú chátra Pražská běžela mstít se na korauhwi páne Čeněkowě, wlající jemu ke cti na radnici staroměstske; swrhše ji na zem, potrhali ji a postawili na pranýři, se znamením kteréž na zrádce slušelo.⁴¹⁵ Brzy ale sbíhaly se hromady lidu ozbrojeného, a wytáhlý pod večer proti

415) Březova: *Banderium suum seu vexillum, quod in turri praetorii fuerat extensum, in terram est dejectum et in mediastino perforatum tamquam foret sine fide extenderetur, pileolo ad instar ejus galeae depicto et sub ipso vexillo supposito; per quod significabatur, quod non sincera fide ipsi adhaesit communilitati, sed sub pileo dolositatis ipsam delusus.*

hradu, chtějice wzít jej autokem. Přišedše až ku první 1430 bráně hradské, když počali wylamovati mříže, pan Čeněk netrauje sobě více na hradě, s chwátaním ujel skrze wedlejší bránu, kdežto Pražané mnohé z komonstwa jeho dostihše zabili. Poněvadž ale celé to podniknutí stalo se bylo beze zprávce a bez pořádku, královští bez veliké nesnáze odtiskli je ode hradu a porazili na hlawu tak krvawě, že jich prý až ke 200 na místě ležeti zůstalo. Ostatní cauwli do kláštera Strahowského, jež ale již na-zejtří zapálivše i s knihownau jeho zase opustili, když 8 Mai nowá královská wojska na hrad přispěwše, dávaly k dobytí jeho ještě méně čáky. Brzy na to stíhl se i na Malé straně a na hořejším Nowém městě boj se stejnau zuřivostí a stejným neprospěchem. Neporušený dosavad díl Malé strany lehl nyní popelem a stal se až na některé pěvnější domy docela pustým; měšťané sléhovali se dle smýšlení svého, jedni na hrad, jiní na Staré město; jen dům Saský s mostskau věží, klášter Swatotomský a dům podkomořího na blízku ležící osazení jsau od Pražanů wojensky, pro udržení tohoto dílu města v moci jejich. Autok učiněný stejnau dobou na Wyšehradskau posádku byl ještě nešťastnější; královští zajisté sehnawše Pražany s násprůw u Botiče, naplnili příkopy prstí a kameními a zapálili mnoho domů mezi Slowany a Wyšehradem ležících. I v následujících dnech rozličnými půtkami mnoho krwe prolito, aniž pak která strana nabyla znamenitého prospěchu. Po tolikerém pokoření rozmohla se v městě konečně tauha po rokování o mír; uzavřeno příměří šestidenní, a poselství Pražské sprowadilo pana Wáclawa z Leštna ku králi do Hor Kuten.

Byl zajisté již Sigmund, po delším pobytu we Wratislawi a we Świdnici, přitáhl přes Kladsko a Náchod do Čech s velikau mocí, maje při sobě papežowa legata i několik knížat slezských, a na počátku měsíce máje byl

1420 se zmocnil města Hradce Králové; neboť měšťané Hradectí, netraufajíce si odolati sile jeho, byli slíbili podrobiti se vůli králově we všem. Tedy ustanowiv tam pana Alše Holického ze Šternberka za swého hejtmana cc. 12 plnomocného, bral se odtud (asi dne 12 máje) s celým Mai swým komonstwem dále k Horám Kutným, jemu cele oddaným. Tu pak když přišli k němu poslowé Pražští (asi cc. 15 15 máje), omámen jsa domněním o welikosti moci swé, Mai nakládal s nimi opět tak hrdě a twrdě, jako předtím w Brně. Když opět klečíce před ním, pozdrawili jej od obce Pražské, a prosili aby rácil milostivým jejich pánum býti, a odpustěj jim wšecky winy jejich, aby dal jim jen swobodu přijímaní kalicha, pak že w Praze netoliko bránami otevřenými, ale i zdmi zbořenými, pokudkoli sám bude chtít, rádi jej přijmau: on zase osupiw se na ně řečmi důtkliwými, přikázal nejen složiti wšecky řetězy a šraňky z ulic, ale i donesti wšecku zbraní obyvatelůw ze Starého města na hrad Pražský a z Nowého na Vyšehrad; teprw když se to stane, potom že přijda, učiní Pražanům tu milost, které swým poslušenstvím zaslauží.

Když uslyšeli Pražané toto přísné poselství, nabyla ze zaufalství opět zmužilosti swé; mělali nedůvěra jejich proti Sigmundovi již dříwe od kněží podnětu dosti, nyní konečně nenašel se nikdo, jenžby po takové odpovědi byl chtěl ještě zastávati jeho. Boj až na smrt! stal se nyní heslem wšeobecným; umluwy a přísahy k tomu cíli již dříwe činěné obnoweny zase wěrejně, a každý chvátal přiložiti ruku sám, aby Praha k obraně co nejdokonaleji upewněna byla. Jedna z prvních péci byla o rozeslání poslů do Tábora i k jiným sjednoceným městům s tau snažnau prosbau, aby nechajíce wšeho, u nejwětším pokud možná počtu pospíšili Praze ku pomoci.

Tak tedy zawěšen osud národn Českého na rozhodný úsudek zbraně a wálky samojediné!

ČLÁNEK DRUHÝ.

PRVNÍ WÝPRAWA KŘIŽÁCKÁ W ČECHÁCH.

Sigmund w Čechách. Smysly husitské kromě Čech. Přípravy k boji. Žižka do Prahy, Benešov, bitva u Potšči. Klášter Postoloprt. Táboři w Praze. Příběh Litoměřický. Ztráta Slaného i Laun. Ochránění Tábora. Dobytí Králové Hradce. Dobývání hradu Pražského. Veliké wojsko křižácké a oblézení Prahy. Legat papežský. Bitva na Žižkově. Čtyři artikulové Pražští. Marná rokování, rozmluvy na Malé straně. Sigmund korunován. Zástavy klenotůci statků královských a kostelních. Táboři opustili Prahu. Jednání s králem Polským. Obležení a bitva u Vyšehradu. Žižka w jižních Čechách.

(Od polovice máje do polovice listopadu 1420.)

Když Sigmund na počátku měsíce máje vstupoval 1420 wojensky do země České, jal se rozpísavati do všech zemí okolních, volaje knížata i národy ku pomoci své a k obraně církve a víry. Jest již wůbec známo, dí we psaních svých,⁴¹⁶ „kterak někteří páni Čeští, rytíři, panoše i obec, chyliwše se nowé víry, póstavili se proti bohu, proti církvi svaté a víře křesťanské, i proti nám přirozenému a dědičnému pánu swému a proti všem zákonům

416) Takové psaní, swědčící Wilémovi markrabi Mišenskému, zachovalo se w rkp. Lipské universitní bibliotéky Nr. 1091, fol. 206.

1420 wůbec. I ačkoli rádibychom byli obrátili je opět na pravou cestu dobratiwě a milostiwě, však bohužel! všecko snažení naše bylo neprospěšné, a oni čím dálé tím zatrwelejšími a urputnějšími stali se w newěře swé. Nyní tedy tálnauec osobně s mnohými knížaty, rytíři, panošemi a jinými dobrými lidmi k Horám Kutným, chceme wěc swau tak wéstí proti Wiklelistům, že je s boží pomocí bohdá potlačíme a wykořeníme. I poněwadž wěc ta dotýče se jak wůbec wíry a křesfanství, tak i Wás také zvláště, jelikož-by neduh takový, kdyby záhy zastaven nebyl, snadno i we Wašich krajinách rozmoci se mohl: protož žádáme Wás se wší pilnosti a přísnosti, abyste přispěli k nám co nejdříve celau mocí swau proti neposlušným odbojníkům našim, tak aby kacírství ono konečně vyhlazeno a země jiné, i Waše také, od jedowaté nákazy ochráněny byly.“⁴¹⁷⁾

Že králova tato péče, aby národové okolní nenakažili se husitstvím, nebyla ovšem nedůvodná, wyswítá ze mnohých pramenů a úkazůw sauwěkých, swědčících o mnohonásobném ačkoli ještě slabém jewení se smyslu a učení husitského jak we příbuzném Polště, tak i w rozličných krajinách německých, zvláště na počátku léta 1420. Stránka učení tohoto nejpopulárnějšího bylo horlení proti pýše a pánowitosti duchowenstwa zvláště vyššího; k tomu pak nacházeli také jiní národové u sebe podnětu dosti, kdežto zatím oprawy církewní, na koncilium i Pisanském i Konstanském hlučně žádané, potkávaly se pokaždé s odročením. Pročež jakkoli snažně usilováno jest od auřadůw i s kazatelnic, uwesti wše co českého bylo w potupu a w nenávist, jak prawdau tak i neprawdau (jenenovitě ku př. powěsti w západní Europě tehdaž welice rozšírenau,

417) „Das wir dy keczerey tilgen vnd abthun, das ander lande, vnd nemlich das dein‘, von in auch nicht vurfurt vnd vorgift wurden.“

že Čechové oddali se prý na ohawnau modloslužbu, wzý- 1420
wávajíce na Pražském náměstí weřejně zlého ducha w po-
době tu bílého beránka, tam černého brauka a t. d.) —
nicméně nejen we slowanských Uhřich a w Polště, ale i
w Němcích, aspoň w městech lidnatějších téměř we všech,
jewilo se více neb méně patrné hýbaní se ducha we
smyslu českém. Dosvědčují toho nejen přísné nálezy we-
likého sboru biskupského, který tehdaž we Salcupurku držán
byl, proti kněžím a kazatelům, kteřížby se opowázili hlá-
sati k lidu jakaukoli sadu w duchu Wiklefowě neb Hu-
sowě, ale i hranice od té doby po Durinsku a Baworsku
pro kacíře zhusta zapalované, jmenovitě pak smrti kněží
dwau, M. Jakuba Bremera w Magdeburku a Oldřicha Grün-
ledera w Řezně pro husitství weřejně upálených, i také
zvláště rozkaz, daný nejprwě obywatelům Řezenským
a Bamberským, později pak, nálezem sněmu říšského, i ce-
lému Německu a Šwejcarsku wůbec, aby každý, kdokoli
jest stáří wýše 12 let, přisahal wěrně státi a wšemožně
pomáhati proti kacířství w Čechách powstalému.⁴¹⁸ Na
seweru zvláště we starých Prusích, we Braniborsku, ano
i w Nizozemsku nacházelo se nemálo lidí stavu duchow-
ního, kteří obviňováni byli z náchylnosti k zásadám
husitským. Wšecko to wšak potom během několika let
udušeno jest zase, kromě Polska i Uher, téměř naskrze;
ještě umění knihtiskarské tehdaž nezjednalo bylo plodům
myslí nadšených oběhu hbitějšího a pronikavějšího; také
duchové kromě Čech a Moravy ještě méně připraveni
byli ku přijmutí a chowání nowých ideí w oboru nábo-
ženském: anobrz ustawičným s kazatelnic zvláště němec-

418) *Wiz Mansi conciliorum tom. XXVIII, pagg. 1002 a 1029.*
Hermann. *Corner ap. Eccard. tom II, pag. 1238.* *Ge-
meiner Regensburgische Chronik, Bd. 2. p. 435, 440.*
Jos. Heller Reformationsgeschichte von Bamberg, 1825
p. 11. Joh. von Müller Schweizergeschichte Buch, III,
Cap. 2, Anmerk. 15. Aschbach Bd. III, p. 49—51.

1420 kých proti „zlosti a bezbožnosti české“ horlením dodán jest nowý osten předwěcké onoho národu proti Čechům nenávisti, a klatba i kříž na nowé ty kacíře vyřčený potkal se proto s wětší w oněch vlastech ochotností.

Bulla papežowa, kterauž weškerou křesťanstwo do zbraně proti Čechům woláno bylo, slibowala auplné odpustky každému, kdoby bud osobně kříž na se wzal a do Čech táhl, aneb nemoha sám, wyprawil aspoň za sebe jiného swým nákladem; přikazujíc přitom wšem patriarchám, arcibiskupům, biskupům a prelátům wůbec, aby kdykoli a kolikrátkoli od krále Sigmunda o to žádání budau, dali hlásati kříž takový pokaždé horliwě a pilně we krajinách swých. Působení bully této po Europě celé bylo skutečně neobyčejně, ano nejen ze zemí králi Sigmundowi poddaných a podřízených, jmenovitě zwlaště z Němc, ale i z Polska, z Anglie, ze Francie, ba i z Arragonie, sbíralo se dohromady wojsko mohutné, kteréž ale dle obyčeje středověckého pohybowalo se jen zpowlowna ke hranicem Českým. Pročež Sigmund i po wstaupení swém do Čech, nechtěje s lidem, který z Uher, z Moravy a ze Slezska s sebou byl přivedl, dáti se před časem do rozhodného boje, musil ještě dlauho čekati na příchod prvního toho walného tažení křižáckého.

Wěhlasnější Čechové netajili se velikosti nebezpečenství, které tenkráte hrozilo již nejen Husitům ale národu celému wůbec; jmenovitě také proto, že veliká lidu částka, při wsi swé lásce k Husitismu, předce, když nastala rozhodná doba, ze wšelikých příčin ostýchali se dátí se zjewně do boje proti králi, jakožto přirozenému a dědičnému pánu swému. Wětší počet měst, netrausajice sobě odolati mocí králově, podnikly hned dobrowolně poslušenství jeho; tak též učinili wětšina šlechticůw, jak mile vojenská králowa síla w zemi rozkládati se počala. Neoblomní a neohrožení w době této stáli, pokud víme,

en Pražané, Táboři, Žatečí, Launští, Slanští, Klatovští, **1420**
 Písečtí, weliký počet lidu selského a několik horliwějsích
 šlechticuw. Na jewě bylo, že strana počtem tak slabá
 i nepřítel odewšad skličená nemohla předejiti tohoto
 autokem, alebrž že starati se musila jen o hájení sebe,
 zvláště pak aby hlavní město neupadlo w moc nepřátel-
 skau. Dle spůsobu zajisté tehdejšiho bojowání podařilo-li
 se jen ubrániti na delší čas Prahu: pak jistě Sigmund,
 čím wětší wojsko měl, tím méně mohl je u sebe držeti,
 alebrž tím dříwe musil rozpustiti opět. Protož přední teh-
 dáž odhodlaných Husituw péče byla, přispěti Praze ku
 pomoci, dříwe nežli od nepřátel walně obklíčiti se mohla;
 přední naproti tomu Sigmundowa, co walečnika, powin-
 nost, překaziti, aby sily odpůrcuw jeho nespojily a nese-
 středili se w Praze.

První Sigmundowa podniknutí u wnitř země České, pokud je známe, neslibovala jemu mnohého štěstí. Hned po příjezdu jeho do Hor Kuten stalo se bylo náwodem Petra faráře Leddeckého w Čáslawsku weliké shromáždění obecného lidu na jedné hoře mezi Lipnicí a Ledčí na spůsob oblíbených tehdaž táborařuw. Hrnuli se tam haufně i uhlíři od Hor Kuten, chlějice také aučastni býti večeře páně pod obojí spůsobau. Wěc ta zastrašila Horníky, ježto bez služeb uhlířských obejiti se ovšem nemohli; a protož řečmi lahodnými i dary nawedli mnohé z těch lidí, aby wrátiče se domůw, wozili jim uhlí zase. Po umen-
 ření takowémto počtu shromážděných počali ostatní bráti se „ke bratřím na Tábor do Hradiště;“ nenadále však obklíčení jsau w širém poli welikými haufy lidu jízdného, z Hor od krále proti nim wysланého. Sedláci nedawše se tím ustrašiti, postavili se srdatě k obraně; otočivše se wozy swými, počali tak silně kamením i střelami laučeti na nepřátele, že tito, jakkoli počtem i oděním předčili, však so neodwázili ani autokem na sedláky hnati, ale

1420 ztratiwše několik mrtvých i raněných, wrátili se s banbou k Horám opět. Jelikož ale jednomu z nich podařilo se bylo ze samostřela raniti kněze Petra Ledeckého do hlavy smrtelně: sedlaci, nemajíce wůdce, rozešli se zase, jako stádo bez pastýře, na vše strany.

Dalejší, a wšak nikoli šťastnější byla wýprava druhá. Uslyšew Sigmund, že Žižka obmýslí táhnouti se svými ku Praze, wypravil proti němu na rychlost asi 10,000 jezdciw pod zpráwau panuw Wáclawa z Dubé, Petra Konopištského ze Šternberka, Janka Swídnického z Chotěmic, Pipy z Ozora (wůdce w bojích uherškých a vlaských proslulého) a p. Doninského, jimžto poslu asi 1600 jezdciw i s hradu Pražského poslati kázel; nad to chrániti dal město Benešow rytířem Hanušem z Polenska, jenž pod sebou měl asi 400 jezdciw. Žižka obsadiw nowé město Tábor náležitým počtem lidu branného, aby ztraceno býti nemohlo, wytáhl odtud s 9000 bojovníky, kromě kněží, žen a dětí, a bral se w rychlosti ku Praze.

19 Mai Když se blížil k Benešowu, wysláno proti němu mnoho jízdných i pěšich, aby jej odrazili od města: on wšak obešel město, s jiné strany welnul mocí do něho a w pozeh dal je celé i s kostelem a farou; na klášteře wšak bráníl i ubránil se rytíř Hanuš, protože pro zázech města neměli k němu wolného přístupu, aniž bawiti se mohli oblézením jeho, pro hrozící jim již na blízku wojsko páne z Dubé. Prečež opustiw Benešow, ubíral se Žižka dále ku Potici na Sázawě, a za saumraku přebrodiw řeku, chtěl tam na březích jejich odpočinouti noclehém: a wšak když nepřátelé chystali se k autoku na něho, zprawiw i on wozy a jezdce swé k boji, kázel táhnouti před se dále. Královské wojsko, rozdelené we tři veliké zástupy, obklíčovalo již Tábory w noci samé se všech stran; když ale doraziti chtělo, předešli je bratři Táborští autokem, dawše se do nepřátel se hřmotem cepůw a kříkem náram-

ným, takže jezdci ohromení w hornatých těch aujezdech, **1420**
ztratiwše asi 50 předních bojownikův svých a několik
korauhwí křížem značených, rozprehli se we tmách kam
kdo mohl; Tábori pak bez dalších potřek a nesnází do-
stali se do Prahy dne 20 máje. 20 Mai

Nedlauho potom, dne 23 máje, přispěla Pražanům **23 Mai**
i odjinud neméně platná pomoc, wojsko totiž několika ti-
sícův jízdných i pěších, ježto z okolí Žateckého, Laun-
ského a Slanského přivedeni jsou od udatných dwau ry-
tířůw, Záviše Bradatého a Petra Obrowce, w průvodu
kněze M. Petra Špičky. Ti když táhli mimo Postolopry,
klášter někdy benediktinský bohatý a slavný, jali se více
ze swéwole nežli welením vůdečných činiti autok na stavění
onó; počemž posádka, widauei swé nezbytí, klášter do-
brovolně wzdáti se uwolila, kdyžby jí dáno bylo wytáh-
nauti odtud we zbrani jezdecky. Obdržewše ale to po-
wolení, když počali také zboží, kteréž tam měli, odvážeti,
kdosi z Žateckých mimo wědomí a wůli předních svých
podložili oheň, jenž tak rychle a wztekle se zmáhal, že
nemožné bylo ubrániti jemu. Takž nádherný ten klášter
se wším co wzácného w sobě chował zpustěn docela.
Sami Husité litowali znamenitě bibliotékы, tehdáž tu w po-
pel obrácené; a neméně železi jest i ztráty archivu jeho,
z něhož potomstwu naprosto nic se nezachovalo. **419** W dal-
ším také tažení wojska tohoto ku Praze proveden jiný
pych u Makotřas, twrze náležewši tehdáž Petrowi Mezi-
řickému, jednomu z nejbohatších kupcůw Pražských; obrá-
ceni tam w rum a popel nejen stavění a zboží wšeliké,

419) *Březovka:* Quidam ex ipsis sine scitu superiorum claustrum ipsum incenderunt, et sic propter ignis vehementiam libri nobilissimi multi ac diversi, ornatusque ac aliis vestes sacerdotales cum clenodisiis ac aliis bonis infinitis, quia exportari non poterant, sunt igne damnose ac turpiter exusti.

1420 ale i dva kněží, mezi nimiž Wáclaw, bývalý kaplan na radnici staroměstské w Praze.

Prawda jest, že Sigmund w okolnostech těchto nezapomínal naskrze na powinnost swau: ale měl se k ní, jak obyčejně, i pozdě i zpozdile. Seznaw neprospech wojska swého u Poříci na Sázavě, teprw wytáhl se wši swau mocí od Hor Kuten ku Praze. Tu předewším šel podívat se na poklady od krále Wáclawa na hradě Kunratickém pozůstavené; potom pak rozložil se tábořem na polích u Litožnic,⁴²⁰ maje u sebe wojsko uherské, morawské a slezské, též některé české šlechtice a Horníky se strojí k dobývání Prahy potřebnými. Když ale po stihnutí také Žateckých do Prahy dowěděl se, že spojené wojsko Pražské se chystá podstaupiti jej polem: neseckaw nepřatel, **24 Mai** hned dne 24 máje ráno auprakem opustil ležení swé i množství špíže a zawazadel w něm, a sám s Uhry jeda do staré Boleslawi, kázel jiným wrátili se rychle k Horám Kulným se střelbou i se stroji wálečnými.

Pražané uwitali byli u sebe jak Tábory tak i Žatecké s welikau radostí a sláwau, wyshedše jim w austřety s processiemi, s hudbou a spěvy; také postarali se o dostat tečné jejich opatření jak potrawau a nápoji, tak i obydlim. Ženám Táborským wykázán byt společný we klášteře sw. Ambrože na příkopech;⁴²¹ muži ale wydáhli za bránu Pořickau a položili se polem na ostrově nade mlýnem Zárowským,⁴²² hotowi jsouce k boji w každém oka-
23 Mai mžení. Protož také již dne 22 máje, když někteří páni Češti (jmenovitě Jan starší Michalec z Michalovic, Jan Chudoba z Ralska, pan Škopek, pan Zajíc z Kosti a pan Děčinský z Wartenberka), chtějice hradu Pražskému dáti

420) Twrze a wsi farní leževší někdy mezi Běchowicemi a Dubčem.

421) Klášter sw. Ambrože, w pozdějších stoletích Hibernácký, proměněn jest za našeho wěku w celnici a poštu.

422) To jest na nynější štvanici.

posilu, s hojným vojskem a wozy nákladnými blížili se **1420** k němu: Žižka se svými přebrodiw částku Wltawy, obořil se na ně náhle w poli nad Owencem u tehdejší královské Obory, a poraziw i rozplášiw je tak, že pan Michalec s několika brannými sotva na hrad wywáznauti mohl, jal jím mnoho lidu i wozů dwadset s kořistí bohatou, jež na ostrow swým přeprawiti dal. Potom stíhaje nepřátely dále, s pomocí Pražanůw zmocnil se kláštera Břeňovského, jenž tudiž zapálen a dewět mnichůw jatých do Prahy přiweneno jest. Ale čím witanější byla pomoc takowá Pražanům we wálce, tím více bolelo i mrzelo je neslušné a surové hostů těch k hospodářům swým se chowání. Fanatické horlení sprostých Táborůw proti pýše a nádheře světské obrátilo se hned nazejtří po příchodu jejich i proti jemnějším spůsobům a krojům Pražanůw a Pražanek wůbec; zwláště pak zuřili proti tehdejším walausům u mužských, jež některým na potkání kleštěmi vytrhovati se jali, „podsebiti“ je nazýwajice, a proti kařeřem i záwojům bohatším u ženských, tak že potom starší Táborští newole o to w městě se rozmáhající stíži zase utišili, zapověděwše pych takowy swým co nejpřísněji. Dne 25 máje ale opět ženy Táborské zborily se **25 Mai** na klášter sw. Kateřiny na nowém městě Pražském, jež i pak zborily dokonce, jeptišky odtud vyplašiwsé. Pro uwarowání takovýchto zámezností a pro uwedení citu, z něhož pocházely, do prawé koleje a míry, sestaupill se auřadowé a starší duchowní i světští, Pražští i přespolní, spolu s obcí staroměstskou i nowoměstskou dohromady, a usadlwše nowé konšely w obau městech, uzavřeli s nimi jednosworně, předně, aby wšickni stáli za jednoho člověka proti králi Uherskému Sigmundowi a proti každému, kdokoliby se protiwil zákonu božímu a zwláště rozdáwaní pod obojí spůsobau; potom aby nawedli kněží opět k životu apoštolskému, rušice u nich wšeliké swatokupectví,

1430 lakomství, nádheru a jiné neřády dle možnosti, a zjednájíce jim swobodu we zwéstowání slova božího i u wedení prawých rádův knězských; pak aby hřichové smrtelní, a zvláště weřejní, jakožto přilišné sedání po krčmách we swátky, přepych we šatstvu a p. w. skutečně rušení a trestání bývali, — čímž dán jako první zárodek ku pozdějším čtyřem artikulům Pražským. Mimo to také uzavřeno jest, wyskaumati a wypudití z města všecky ty, kteřížby ke straně pod oboji přistoupili nechťeli, což i tudiž s welikau přísnosti vykonávati se počalo. Za tím pak, aby lid branný w městě nezahálel, podniknuto jest **28 Mai** dne 28 máje obležení hradu Pražského na ten spůsob, že Žatectí a Launští na Strahově, Pražané pak a Táboři na Pohořelci se rozložili.

Mezitím Sigmund, očekávaje s teskností wojsko křížácké, jal se w průwodu swé manželky, též králowny Sofie a legata papežského Fernanda, objízděti města i hrady w okolí Pražském. Dne 27 máje byl na Mělnice, později w Litoměřicích a we Slaném, odkudž jeda přes Křivoklát na Žebrák, na Točník a Karlštejn, pro spáření pokladův tam od krále Wáclava zanechaných⁴²³, wrátil se na Zbraslav a konečně na Vyšehrad posledního dne **31 Mai** máje. Pobytí jeho w Litoměřicích označeno jest w paměti národu našeho příběhem truchlojemánym. Purkmistr tamější, jménem Pichel, člověk ukrutný a lsiwý, chlěje zavděčiti se králi, s pomocí oděncův jeho dal zjímati 17 měšťanů **30 Mai** k Husitství náhylných, a po Sigmundově odchodu dne 30 máje na rukau i nohau swázané do Labe uvrhnauti. Mezi

423) Březová: In Točník cum paucis ad thesauros per mortem olim germani sui regis Wenceslai derelictos conspicendum admissus etc. Toto wérné zachowání pokladův královských na rozličných hradech swědčí o šlechetné poctivosti netoliko wyšších auřadův tehdejších, ale i milcův někdy Wáclawových, často bezprávně osočovaných.

nimi nalézal se také ženich jediné jeho dcery; kterážto 1420 když milence svého ani prosbami ani jinými prostředky uchrániti nemohla, skočivši sama za ním do řeky, utonula w objetí jeho.⁴²⁴

Štěstí, které dobytím dwau hlavních sídel husitismu Sigmundovi howěti se zdálo, nemělo pro něho stálosti. Města Slaného, ač horlivě husitského, byl se zmocnil dne 25 máje pan Wilém Zajíc z Hasenburka podvodem. Obsadiw zajisté horu nad Slaným, tu brozbami, tu sliby a lživým předstíráním, že prý již i Praha králi se wzdala, naklonil bohatší měšťany k tomu, že mu otevřeli brány a pak vyhnali odtud kněži podoboží. Když pak Sigmund i s dworem svým tam přijel, ustrašil odtud podobným spůsobem i Launské měšťany, jež k sobě byl powolal, a přinutil ku přijetí královské posádky. Ještě větší ale spůsobil dojem w národu to, že legat papežský Fernand a Kunrat arcibiskup Pražský, bywše tehdáž we Slaném pospolu, dali nejen veřejně zbořiti a zkaziti, cokoli k obřadu pod obojí se wztahovalo, ale i kněze jednoho i laika, kteříž od každicha pustili odpírali, co kacíře neustupné upáliti.⁴²⁵ Ku pomstě zato spálili zase Táboři před hradem Pražským nejprwé dne 6 čerwna dva mnichy Břewňowské, a jednoho kněze i jednoho wojsna Němce, potom pak 12 čerwna zase čtyry Zbraslavské mnichy, protože byli ku každichu nikterak swoliti nechtěli.

Zmocniw se takto Laun i Slaného, umánil Sigmund pokusiti se také o nový a mobutný Žižkůw Tábor. Již 31 máje psal o to s Wyšebradu panu Oldřichovi z Rosemberka, přikazuje, aby „ten Tábor na Hradišku rozplašil

424) Historia o těžkých protiwenstvích církve České w kap. XII, dle veřejných památek teprw r. 1623 zkažených.

425) Příběh tento uwodí se od některých kronikářů mylně k r. 1418 a k legatovi Janovi Dominici, kardinálowi sw. Sixta, jenž ale do Čech tehdáž ani newkročil.

1420 a zbořil^a.⁴²⁶ Takéf tomuto panu Oldřichovi samému, ačkolí po tu dobu ke straně podoboří se přiznával, nicméně sausedství Taborův tak blízké zdálo se příliš nebezpečným býti pro jeho panství a hrady, než aby neměl snažiti se o wypuzení jejich, zwláště kdyžby dosáhl králowy k tomu pomoci. Pročež podáwaw se nejprwé skrze posly do poslušenství králová, jak mile obdržel wojenskau posilu z Rakaus pod zpráwau Lipolta Krajře, obehnal *Tábor*
m. Jun. asi w polowici měsice čerwna s welikau mocí, a dwě neděle při něm leže,⁴²⁷ silně ho střelbau dobýval. Mezitím zajew na chwili z wojska ku králi na hrad Žebrák sám s několika druhy swými, nejen zamluwil se tam králi k věrnosti stálé, ale náwodem biskupa Fernanda odpřísahhl se také kalicha s přátely swými nawždy tak, že potom wrátiw se do wojska zase, kněží pod oboji odtud wypudil a kázał swým wšem nepřijímat již jináče nežli pod jednau. Táboři slyšice o přewratu takovém, prawili o panu Oldřichovi, že byw již prwé kulhaw na těle, nyni okulhawél prý také na duši; ale pan Mikuláš z Husi, chtěje
 25Jun. podstatněji pomstiti křivdy té, wyláhl w noci 25 čerwna
 30Jun. z Prahy s 350 jezdci, a přiblížiw se dne 30 čerwna na úsvitě s wědomím bratří na Táboru, obořili se on s jedně, oni pak s druhé strany tak náhle a hřmotně na wojsko páne Oldřichowo, že je náramně zděšené po krátkém boji na autěk obratiwše, mnohé zbili, zranili a zjímači, ačkolí počtem byli proti nim prý jen jako jeden proti dwadceti. Porážka tak hanebná, potáhši za sebau také ztrátu celého ležení, a w něm kořisti welikých na zlatě, stříbře, špíži,

426) Tištěno to i jiná psaní Sigmundowa z té doby w Archivu Českém, I, 12 sl.

427) Tak swědčí dobré znalý Wacław Březan we kronice Rosenberské (Časopis česk. Mus. 1828, IV, 55.) Proto den obehnání od Wawř. z Březové udaný (23 Jun.) zdá se býti pozdní.

rauše drahém a zbroji wšeliké, jmenovitě také na puš- 1420
kách i pracích, popudila pana Oldřicha k takové zuři-
nosti, že hned dal wšecky kněží podobojojí na svých pan-
stvích schytati a do wěží po svých zámcích Přibenicích,
Chustníku, Helfenburce, Krumlowě, Rožemberce a Nowém
hradě rozsázeti, kdežto dlauhý čas wšelijak trápeni a mo-
řeni, až i některí z nich umořeni jsau.

A wšak ještě wětší nehoda, nežli nedobytním Táboru, poikala wojsko královsko ztrátou *Hradce Králové*. Pan Aleš Wřešťowský z Risenburka a příbuzní jeho rytíř Beneš z Mokrowaus a z Hustřan a Jiří ze Chwalkovic a z Hustřan, wšickni horliwi podobojojí, swolali we Hradecku obyčejný tehdáž tábor čili shromáždění lidu na horu Kunětickau za Pardubicemi ke dni 25 čerwna. Po 25Jun. spíšil si tam z Prahy také kněz Ambrož již často jmeno-
waný, na nebezpečí cesty nic nedbaje, aby ujal se zpráwy
duchewní nad lidem tam sebraným, a chowajſcím k němu
wětší nad jiné lásku i důvěru. Po kázani a přísluhowaní
swátosti pod oboji oznámil táboru rozkaz starších, aby
hotovi byli wšickni táhnauti k oboření kláštera Podla-
žického we Chrudimsku; a w saumrak večerní hnul se
skutečně celý tábor w tu stranu ku Podlažicům. To
když měšfanům we Hradci Králové od špehaunů tam
wyslaných oznámeno bylo, ubezpočeni jsouce pro tu noc,
ulewili sobě v ostříhaní města. W noci ale Husité, změ-
niwše nahle směr pochodu swého, rychlým krokem obrá-
tili se proti Hradci, a doraziwše k městu před úsvitem,
zlezli jeho zdi po žebřících na několika místech bez we- 26Jun.
liké nesnáze, dříwe nežli strážní jeho swolati stačili odpor
doslatečný. Královští w městě, kteří utekli se byli na hrad
anebo na wěže zdi městských, musili brzy wzdáti se bez
odporu a wywedeni jsau z města. Tau nenadálau promě-
nau ohromeni a rozželeni jsouce Sigmund i raddowé jeho,
jelikož spojení králowa wojska se Slezskem tudiž nejistým

1420 a nebezpečným se stalo, wyslali na rychlost wybraných wojinā přes deset tisíc ke Hradci, aby o dobytí zase města se pokusili; ti wšak přiblížiwiše se a widauce nemožnost i neprospeč autoku, po několikadenním marném, ač ne bezauskočném wyjednawání, wrátili se s nepořízenau ku Praze opět.

U Prahy mezi tím zdálo se některý čas, že wěci králový lépe dařiti se budau. Hlavní wojsko Sigmundovo, sebravši se opět dohromady, leželo u Zbraslawi w okopach, jež lid selský z okolí násilním sehnany byl učiniti musel; posádky pak obě, jak hradu Pražského tak i Vyšehradská, počínaли sobě velmi zmužile. První z nich, počítajíci asi 7000 mužův branných pod welením Hanuše z Polenska, po ztraceném pánc Michalcowě dowozu dne 22 máje, nedostatkem potravy a píce tak sauženi byli, že netoliko masem koňským se žiwili, ale i koně samé, aby zdechliny jejich nenakažovaly powětrí, ze hradu wyháněti museli, podřezáwawše jim žily a činice je tudíž neužitečny nepřátelům. Byliby wšak přece musili hladem se wzdáti, kdyby Vyšehradští jednu chvíli, schnawše stráže Pražské na Brusce, byli jim nedodali něco chleba i jiných potřeb na hrad. Škody od obléhajících jim z prakův činené odpláceli puškáři hradští vrchowatě tim, že praky samy rozstříleli. Ale když nauze opět je mořiti počala,

12 Jun. umínil Sigmund pomoci jim stůj co stůj, a proto dne 12 čerwna hnul se w sile weliké ze stanův swých. Pražané i Táboři, znamenawše aumysl jeho, wyšli jemu w poli wstříc, s wozy k bitwě šikowanými: a wšak než přišlo k bitvě, podařilo se pobočnímu haufu královskému přinouti ke hradu tak, že tam i hojnosc potravy a střeliwa dodati, i několik set koní na hradě nepotřebných odtud odwesti mohli. Dosáhnuw tím aučeleswého krála, nedal se již do bitwy, ale kázel swým táhnouti nazpět. Čechowé dorazili sice na zadní šíky cawujicího wojska, i spuso-

bili tudíž krwe prolití s obau stran nemalé: ale poznawše 1420 konečně neprospěch wšeho dalšího dobývání swého, pokud wojsko nepřátelské bylo na blízku, umínili pustiti od něho a dne 14 čerwna odtáhli skutečně ode hradu. 14Jun.

Po svatém Jáně zjewili se w Čechách první zástupce křížáků od Sigmunda již netrpělivě očekávaných; i brzy shrnulo se od západu, od jihu i od severu, z blízka i z daleka, ku Praze wojsko w počtu a w sile ještě tam nikdy newídáné. Mocný tehdáž ještě hlas papežůw powzbudil byl i w nejzazších končinách křesťanských drahně lidí, ježto nadějice se učiniti dílo bohulibé a získati za to hřichůw odpuštění, přišli pomáhat pokoriči aneb i vyhladiti dokonce národ kacírský neustupný a nenačaritelný. Protož byli mezi křížaky bojowníci přerozmaňitých zemí, národůw, mrawůw, řeči a krojůw; sauwěci spisovatelé čeští⁴²⁸ připomínají ne bez jakési chlauby, zejména Uhry, Chorváty, Dalmaty, Bulhary, Sikuly, Wallachy, Chuny, Jasy, Rusiny, Rasy, Slováky, Krajince, Korutance, Štýráky, Rakušany, Bawory, Franky, Šwáby, Šwejcary, Francausy, Aragonce čili Španiely, Angličany, Brabantské, Hollandčany, Westfaly, Sasiky, Durinky, Fojtlandčany, Mišenské, Srby, Marčany, Slezáky, Poláky, Morawany i konečně Čechy „newěrné“ a t. d. Jen z Italie i ze Skandinavie nikdo se nejmenuje.⁴²⁹ Počet všech bo-

428) W rkp. Budišinském (o němž wiz Jungmannowu historii literatury české 1849 str. 62 číslo 51) stojí gwiaździsta kapitola s nápisem: „Tuto jsú popsány krajinę, wlasti a země, z nichž jest král Uheršký wywedł lid k obleněni Prahy.“ Tam mimo nahoře uvedené stojí také i „Puchneři, Grabfeldští, z Harce, Swalfeldští, Patnocheri, Budišinští, Gerličtí, Žitawští, Wratislawští.“ Březowa uwodí jen 35 jmen národůw, a sice patrně z téhož pramene. Pražané we psaní swém od 8 Febr. 1421 prawi: „gentes inumeras plus quam de triginta regias et provinciis.“

429) Jisté wšak jest z listin původních, že slavní dva wá-

1420 jowníků proti Praze shromážděných sotva byl řádně spisován, kromě těch, kteří od krále žold brali; pročež také nelze s jistotou udělat, nežli že nebyl pod summaū 100,000 jízdních i pěších.⁴³⁰ Sám Fridrich markrabě Bramburský přivedl byl 10,000, oba pak Mišenští markrabowé až ke 30.000 branných lidí, mezi nimiž ku př. z jediného města Freiberka 200 mužův prý se počítalo. Z panujících knížat wůbec byli přítomni osobně, wedle krále, všichni kurfirstové Němečtí kromě Saského, Albrecht wewoda Rakouský, tré knížat Baworských, dva markrabowé Mišenští, patero knížat Slezských a jiných osob knížecích wesměs 43, nad to Aquilejský patriarcha, biskupův a prelátův hojný počet, hrabat říšských, pánuv i rytířův ze všelikých zemí množství téměř nesčitelné. Bylo to tedy ovšem jedno z nejvčtějších a nejmohutnějších vojsk, co kdy ve křesťanstvu celém ke společné wýpravě sebrána jsau: ale právě proto litovati jest tím více, že nikdo ze sauwěckých newážil té práce, aby popsal byl podrobné pohyby

lečníci z Italie, Brunorius de la Scala z Verony a Jiří de Valperga, mimo některé preláty, také s králem Sigismundem před Prahau byli. (Wiz doleji.)

430) Sauwěcký Francaus Monstrelet praví o wýpravě této („croisée sur les Pragois“) jen wůbec: „y arrius tant de gens, qu' à peine se pouuoient ils nombrer.“ Aeneas Sylvius in vita Sigismundi (p. 111) počítá jich 70,000 jezdciů toliko; Windek dí (cap. 71 str. 1129): „mon schazete das uolck me den fur achzig tausent werlicher manne“; prodlaužitel Beneše Minority u Dobnera (IV, 69) praví že jich bylo 125,000; Wawřinec z Březové udává 150,000 mužův branných; dvě kroniky ještě netištěné uvodí zrowna 100,000, a sice Thomas de Haselbach we knize liber Augustalis (Wid. bibl. 3423, listu 278) a nejmenovaný kollegiat Pražský kterýž sám také býval mezi bojovníky toho věku. Čísla vojsk a zprávy válečné od posledního ještě wůbec neznaměho spisovatele udávané zkusiili sme že bývají nad jiné určitější a zprávnější.

a podniky jeho ⁴³¹, i odstranil tudíž pochybnosti a po- ¹⁴²⁰ hádky, ježto skaumateli dějin těchto při každém kroku hojně se naskytují.

W neděli dne 30 června stal se počátek oblézení 30Jun. Prahy. Král Sigmund přijew toho dne s královnami a s čelnějšími pány na hrad Pražský, přijat jest tam od knězstva s processí, zwoněním a spívaním velmi slavně. Wojsko jeho pokrylo stany swými wšecka prostranná pole na Letni mezi Bruskau, Bubny, Owencem a Oborau: nejwýše proti hradu samému leželi vlastní lidé králowi, zvláště Uhři a Slezáci s některými knížaty; pod nimi nad Wltawau proti Praze knížata Baworští s Rýnskými hrabaty a rytíři; za nimi u Obory Mišenští we třech velikých zástupech; dole pak u Wltawy kníže Albrecht Rakauský se swými. K wiře té měř nepodobné jest, co wyprawuje očitý swědek o německých krajanech swých, že chtěli

- 431) Na straně cizincův Andreas Ratisponensis praví sice o Pražském oblézení r. 1420 we swém ještě netištěném díle „Dialogus de haeresi Bohemorum“ r. 1430 sepsaném: „de hujusmodi regali obsidione celebris hodie est fama,“ nedává wšak o něm podrobností: Hermannus Corner, jináče nejhojnější tohoto wěku kronikář německý, mlčí o něm docela; Haselbach (ap. Pez. II) odbývá je několika obrazy; Eberhard Windek mluví sice o něm we dwau kapitolách (71 a 83), ale pro samé horlení proti zrádným prý pánum českým zapomenul wyprawowati o boji před Prahou wůbec. Také Monstrelet mluví o wýpravě této do Čech dwakrát (k r. 1420 cap. 226, a k r. 1421 cap. 258 opět). dokládaje, že křížáci w Čechách „prindrent un fort chastel nommē Nansonne et la forte ville de Caldes, avec aucunes autres,“ kterážto jména nám wšak naprosto nesrozumitelná jsou. Se strany České spis nejobšírnější o wěcech r. 1420 t. rukopis Budínský, nepodává než samé jalové deklamace a hádky bez historického jádra; Wawř. z Březové, přičítaje diwné příběhy doby této především zázračnému působení božímu, nechce sobě wážiti jakby náleželo zásluh wálečníkův českých. Psani od aučastníků boje tohoto nezachovala se žádná; obyčejní kronikáři jsou wensem příliš chudí.

1420 wšickni jen pohromadě spolu ležetí, obávajice se prý Čechůw, netoliko těch kteří v Praze proti nim, ale i těch kteří s nimi v ležení byli, jakkoli Němci počtem předčili.⁴³² Nedůvěra obau národů v sobě wespolek podpalovala se arci mnohými přečinami, zvláště pak že někteří páni čeští v raddě králově, jako Aleš Holický ze Šternberka, Wacław z Dubé a z Leština i Mikeš Diwůček z Jemništ, nemohauoe bez litosti dívali se na zkázu vlasti swé, doléhali na krále snažně, aby žádosti české slyšeti a s poddanými swými raději milostiwě i mírně umluwiti se nežli je wyhubiti hleděl. Wyprawuje se také, že Němci, kdykoli z příhody který Čech v ruce jejich padl, každého hned, lečby byl rychle od Čechů s nimi ležících wyswobozen, bez milosrdenství upalovali jako kacse, by pak i nikdy pod obojí spůsobau nepřijímal; také ti, kteří nad řekou proti klášteru sw. Kříže (nyní Milosrdných) a kostelu sw. Valentina stáli, křičívali prý přes řeku do města ausměšně bez ustání: „ha ha! hus hus! kacer kacer!“ A wšak w pojedinných harcech, které téměř každodenně, zvláště na Písku pod Bruskou a w zahradě arcibiskupově se přiházely, Němci obyčejně nejen se škodau ale i s hanbou se potkávali, ano často prý pět neb deset Pražanů w kabátech, ozbrojení jen cepy železem dobře okowanými, wyraziwše náhle na celé tlupy nepřátel nejlepším oděním opatřených, mlátili je tak udatně, že zabíjeli mnohé a připauzeli ostatní k autěku. Pak ani jezú mlýnských proti

432) Windeck cap. 83 p. 1138 : Die herzoge — vnd ander vil hern vnd graffen von deutschen landen laiten sich alle zusammen, wenne sie besorgten sich vor den Beheim, wenne die rede ging also, das alle Beheim vnd Husen vnter einander eins worden weren, vnd wollten die deutschen aus dem Lande slaken, vnd es hette doch nit mugen gesein, wenn der deutschen warn also vill, sie mochten die crone von Beheim wol mit gewalte behalten haben etc.

klášteru sv. Kříže zkaziti, ani mlýnů spáliti se Němcům 1420 nepodařilo, jakkoli často se o to pokaušeli.

Nelze nám udati s jistotou příčinu, proč vojsko tak veliké, přilehši ku Praze, nechalo dwě neděle minauti, nežli se odhodlalo k boji oprawdowému. Možná, že se jen čekalo ještě na přibytí většího počtu bojowniků, jakož pak zástupové proti Králové Hradci wyslaní nehned se odtud mohli wrátit, a také ukrutné upálení Wáclava faráře Arnoštowského sama dewátého w Bystrici dne 6 čerwence 6 Jul. od wojska Rakauského ještě ku Praze táhnaucsho spáchané důkazem jest, že počet křížákůw nahoře udaný teprw později se doplnil: ale zdá se, že i jakási, ačkoli marná jednání k míru w těchto dnech skutečně předsebrána jsau. Aspoň přiswědčuje domnění tomuto psaní od legáta pařežského Fernanda s vědomím Sigmundowým okolo dne 6 čerwence ku Pražanům dané, obsahu velmi značného pro spor tehdejších myšlének a saustaw obapolných. Prawí zajisté w něm legat, že přišed nedávno do králowství, na swé oči spatřiti musel ohawnosti, kterýchžto dříve slyšew uwěřiti nechtěl, zbořené totiž kostely, spálené kláštery, potřískané i zohyzděné obrazy svatých, pobité i wyhnáné kněží a žáky; Pražané že honosí se býti horlivité pro zákon a čest boží, i jaká jest prý to bohu čest, když jeho chrámowé se boží a slauhowé jeho zabíjejí? jaká pobožnost aneb i udatnost we potlaukaní a mrzačení obrazů? Žádosti jejich we čtyry články uvedené že dostaly se mu do rukau: nejprw o přijímaní pod obojí, potom o swobodné a řádné kázani slowa božího, pak o zrušení světského panství u knězstva, konečně o trestání hřichůw a očištění dobré powěsti národu českého. I ptá se, jaké jiné může býti řádné kázani slowa božího, nežli které se děje skrze kněží od swých wyšších k tomu řádně powolané? Ať se prý Čechowé nedomniwají, že oni sami dokonale rozumějí pismu swatému; toho že ještě žádnému

1420 smrtelníku popráno s hůry nebylo a není. O zvýtečnosti knězského jméní žeby neměli oni sami za soudce se stavit, aby se nezdalo, že to činí více z lakový po něm, nežli z taužení po wzoru pokory apoštolské. Článek čtvrtý že jim nechce tupiti; kékby Čechowé prý jen prawých prostředků se uchopili k očistění powěsti swé! neboť že zle se očisuje, kdokoli špinau špínu smýwati chce. Co se gde týče článku prvního a hlavního, že wyznáwa, že svátošť wečeře páně od apoštola i také w prwotní církvi rozdáwána byla pod obojí spůsobau: to ale že zapírá, žeby to z přikázání Kristova čili z potřeby spasení vždy tak diti se muselo, a žeby církew neměla moci ni práva, potvrdati obyčej jiný uwedený z dobrých přičin. Owšem pak že wětší zásluha jest we pokore a w poslušenství církewním, nežli w hrdoſti a we zpauče proti církvi. Jestliže ale chtějí wšim spůsobem sučastni býti kalicha, žeby měli obrátiti se s prosbau o to ku papeži, nikoli ale ku králi Sigmundowi, kteréhožto moc newztahuje se k wěcem církewním, ale jen ke swětským. „Protož chceteli (dí konečně legat) nestáli než o wěci počestné (quae honestatis faciem praetendunt), my hotovi jsme slyšeti wás o nich i o wšem jiném, cokoli nám přednášeti budete; král zajisté nemohl ani nechtěl jednat s wámi bez nás o wězech dotýkajících se wíry. I oznamujeme wám, že týž král s wolí naší dá wám dostatek gleitůw pro ty osoby, které k tomu cíli wyšlete: a budeteli dobrě i střízliwě smýšleti, budeš dáno místo nejen odpustění, ale i milosti. Pakli we zpauče se zatwrdíte aniž přijímati budete cesty spasení, bude s wámi tím přísněji nakládáno, čím wětší bylo dosavadní showívaní.“⁴³³

Slowa tak wysoká, pohružky tak neobalené minuly se s účinkem žádaným u Pražanuw tím více, čím roz-

433) Celé psaní nachází se nedatované w rkp. archívru Třeboňského (A, 16).

drážděnější byly tehdy myslí jejich proti králi Sigmundovi. City a snahy panowawší té doby w Praze jewí se nejpatrněji we psaní poslaném dne 10 čerwence k Be-^{10 Jul.} nátčanům, jímžto roztažiwše se Pražané na křivdy od krále i od papeže ~~jím~~, činěné, opakowali wšecky nářky manifestu dne 20 dubna wydaného a wyzwali republiku onu ke spolku brannému proti společným jejich nepřátelům, králi Sigmundovi totiž a knížeti Albrechtovi Rakauskému. Prawili tam, že Sigmund sám pronesl se k několika Čechům usty vlastními, že se svatě zapřísáhl zkrotiti a potrestati zpauru Českau, byl proto i celé to králowství zhubití a w popel obrátili, krajiny české jiným národem z nowa zalidniti, a nejen wšecky koruny⁴³⁴ swé, ale i tělo a duši vlastní nasaditi měl; a když prý pokorně od nich prošen byl, aby nezapominal se na zemi, kteráž ho urodila, ni na národ, z něhož sám vyrostl, že počal na spůsob šlenco tím ~~wyskleji~~ se sápati.⁴³⁴ Nyní že swolal pomocí papežowau ze všech krajin wojsko a obkličil město jejich, aby prowedl aumysl swůj a powraždil wšecky wárne w něm křesťany až do těch nemluvnátek: oni ale že z milosti boží nestrachují se nikoli moci jeho, kteréžto že pod štítem lásky k vlasti a k zákonu božímu odolati umět budau, anobrž nabízejí Benátčanům hned několik tisíc oděnců ke službě jejich, budauli chtiti wstaupiti s nimi w závazek spolku branného.⁴³⁵ Další důkaz neohroženosti a bojechtlivosti swé dali Pražané i tím, že za celý čas obležení tohoto ani jednau nedali bran městských zavřít. Méně ušlechtilý ale wýjew energie jejich widěti bylo w opětowaném prohlížení obyvatelstwa i we wypowídání ba wyhánění všech těch, i žen a dítek bezbran-

434) *Factus adamante durior — veluti si aculeis stringeretur, coepit ad furiosi similitudinem membra agitare.*

435) Obšírné toto psaní čte se w sauwěkém jednom rukopisu bibliotéky uherského národního Museum w Pečti.

1420 ných, do kterých se jen možné zradě domnívali, aneb jakž jiní prawili, u kterých bylo se zmocniti špižren a sklepůw dobrě zásobených.

Mezitím jakékoli byly příčiny dlauhé nečinnosti vojska křižáckého, to aspoň jisté jest, že okolo dne sw. Markety počaly boje oprawdovější k dobytí Prahy. W pátek dne 12 čerwence potýkalo se wojsko Uherské s Čechy před klášterem Karlauským, t. j. w okoli nynějšího Smíchowa; stalo se to tušim jen na přezvědy, jak silně město s té strany chráněno bude. K témuž cíli sweden také nazejtrá 13 Jul. den sw. Markety boj na Špitálském poli, kdež nyní stojí předměstí Karlín. Zástup několika tisíc jízdných přiblížil se ku Pořícké bráně, chtěje zkusiti, kterak Pražané ke dránění mítí se budou. Zwěděwše o tom w Praze, zvonili na poplach na radnici, a lid nedočkavý boje řítil se hned z bran městských proti hlasu svých náčelníkův beze všeho pořádku, tak že když se obořili na řady nepřátelské, poraženi jsouce krwawě, počali utíkat zase nazpět. Když ale hned na to šiky řádné wytáhly z brány, aby podstoupili boj nowý, nepřátelé opustišše bojiště, odebrali se přes řeku zase do stanůw svých.

14 Jul. Wšeobecný autok na město uložen byl k neděli dne 14 čerwence. Návrh učiněn k tomu w ten spůsob, aby královstí s hradu Pražského w počtu 16 tisíc mužů obořili se na Malaustranu a zvláště na dům Saský u mostu; posádka Vyšehradská měla stejnau dobau udeřiti na Nowé město, a jiné wojsko polem Špitálským přilehnauši ke Starému; Mišnanům a Durinčanům dána úloha zvláštní, zmocnití se Wítkovy hory; jak dělostřelstwo ten den nastrojeno bylo, není nám vědomo; král pak sám postavil se s třemi haufy do reservy, aby netoliko ležení chrániti, ale i pomoc, kam potřebí, posílati mohl. Po poledni w čas nešporní stalo všecko wojsko již hotovo na určených místech, a boj první i nejkratější strhnel se tudíž na hoře

Witkowě. Tam byl Žižka, (předvírá důležitost hory 1420 této, aby Praze všecko spojení s ostatní zemí odjato býti nemohlo), před některým časem dal udělati dva sruby dřevěné ku podobenství jisteb, kteréž malým příkopem okopati a zdí ze země i z kamení obehnati kázel. Nyní když Němci we mnoha-tisících jizdných osuli tu horu se všech stran s trubači a se hřmotem velikým, i zmocnili se tam we winici pewně wěže auprakem: Žižka nechal je bez odporu velikého přilnauti až ke srubům novým, we kterýchž jen asi 26 mužůw, dwě ženy a jedna panna bránili se zmužile, ⁴³⁶ velikým udatenstvím všecky nepřátelské autoky odrázejíce, zwláště jedna z ženských, kteráž ale za neslušné prý ohlašujíc, aby křesťan antikristovi kdy ustupoval, na tom místě zabita duši pustila. I Žižka chwile té octnul se w takovém nebezpečí, že bojowníci jeho jen stíží vybili ho cepami z rukau nepřátelských. W nejkrutší době, když již takměř celé město počalo zaufati o zachowání hory, wyrojil se z bran jeho, za knězem w rukau svátost nesaucím, zástup wojínůw srdučatých i prodral se skrze nepřátely až k hoře, kdežto spojivše se s Žižkou, dorazili na Němce náhle we zmatek uwedené i počali je bítí takowau prchlostí, že jich přes pět set mrtvých na bojišti zůstalo, jiní pak utíkajíce srázem hory skáceli se i s koňmi jedni na druhé, tak že drahný jich počet tu zahynul. Někteří spisovatelé dokládají, ⁴³⁷ že té doby také Pražané wytáhše děla svá i haufnice od špitála sw. Pawla, welmi hustě na lid krá-

436) Rkp. Budínský dí: Sigmund — „bojowně wojska zlie-diw, přítrh slavně k srubům — maje tisíc wybojowní-ków proti jednomu těch chyši braniteli — množstwie šeradně ztratil i zmrhal wojáków. Neb tu jedni zbiti, druzí hlavy złamali, třetí ztonuli, čtvrtí samými strachy zcepeli“ etc.

437) Weleslawín kalend. histor. ke dni 14 Jul. Zach. Theobaldi Hussitenkrieg cap. 37. Beckowský str. 665.

1420 lowský stříleli, až w něm ulice přy dělání; naproti tomu jisté jest, že děla královská, pro nahodilau překážku, ten den k žádné potřebě neposlaužila;⁴³⁸ autokowé pak u Saského domu i od Vyšehradu činění neměli nijakého prospěchu. Král Sigmund nadíwaw se na žalostný ten wýsledek boje od dáwna připravovaného, wrátil se s knížaty do stanův mlče, ale plný hněwu, tesknosti a hoře. Zato Pražané a Táboři, jak mile vítězstvím se ujistili, poklekše na samém bojišti na kolena, počali hlasitě spívali Tě boha chwálíme, a město celé rozléhalo se jásáním newýslowným.

15 Jul. Nazejtrí w ponděli, když kněží strojili w Praze processie slavné se spěvy pobožnými za obdržené vítězství,⁴³⁹ Žižka prohlédaje wždy k budaucím bojům, swolal žen, panen i chasy množství na horu Wítkowu, a dal tam wystawěti a okopati nowé prostrannější a pěvnější hradby ze scrubův, ku kterýmž potřebné dříví snešeno bylo dílem i z kostelů Pražských. Twrz ta nowá, čili jak tehdaž říkali „posádka,“ dostala od wystavitele svého jméno Žižkow, (ačkoli jini Bojištěm, jini zase Kalichem ji nazývali chtěli), a udržela se neporušená skrze celý čas

438) Sauvěcký Rakušan Thomas de Haselbach praví o boji tomtoto následující temná slova: „Ferebatur in hoc exercitu armatorum exstisisse centum millia; sed quia magistri wambardarum in suis fuerunt operibus impediti, hinc frustra nisi sunt principes, et infecto negotio ad propria redierunt.“ (Lib. Augustalis fol. 278.) *Sron.* Téhož kroniku Rakauskau, in Pez Scriptt. rer. Austriac. II

439) Jednu píseň z té příležitosti od táborského kněze Jana Čapka dosti neuměle složenau zachoval nám Wawřinec z Březové w tato slova: „Dielky! bohu spiewajme, / jemu čest, chwálu wzdávajme, / i s starými: / neb Němce Mišněny, / Uhry, Šwáby také Rakušeny, / poběhlé Čechy, / zarmútil, zastrašil i rozehnal ot dietek malých, / onoho sem, onoho tam, k utěšení svých milých stálych. / Milý otče! přijmi chwálu ot Čechów wěrných.“

wálek husitských; po ní pak, i když její znamení wšecka 1420 byla zašla, zůstalo jméno to hoře samé až po dnešní den.

Předvídaní Žižkovo, žeby boj na hoře oslavěně jeho vlivězstvím zase obnowili se měl, tenkráte nesplnilo se. Král poučen jsa trpkau zkušeností, že i sebe větší síla newždy postačuje pokročiti národ živý a odhodlaný, počal již wice nakloňovati ucha swého k řečem těch pánův českých, kteří zachowawše i wěrnost králi i lásku k vlasti, nepřestávali raditi k míru a ke sjednání. Pobádala je k tomu nyní ještě žiwěji s jedné strany okolnost ta, že cizozemci, widouce se mrzce od lidu sprostého poraženy, přičítali winu toho ne sobě ale Čechům s nimi bojowawším a je prý zradiwším, čímž tito tak rozjítřeni jsou, že kdyby král byl se w to newložil, oboji byliby wespolek sami wražditi se počali; potom pak že Němci hledajíce pomsty za swé zbité, rozbíhali se do wesnic a twrzí okolních, a pálice i plenice wšecko, metali bez milosrdensví do ohně staré i mladé, muže, ženy i děti, kohokoli z Čechů wúbec lapiti mohli.⁴⁴⁰ S druhé pak strany zdálo se že rokování s Čechy bude již i snadnější i čestnější a zdárnější od té doby, co strany husitské wšecky, Pražané, Orebští i Táboři, srozuměwše se, společným usnešením formulovali žádosti swé konečně we čtyrech článcích, kteréžto pak jménem wsech podobojích Čechův i Morawianův oznámili králi i wojsku písemně we třech jazycích, latině, česky i německy.

440) Swědectví o tom Wawriencow z Březowé potvrzuje se i psaním měst Pražských ode dne 8 Febr. 1421, že prý Němci a jiní cizozemci snažili se w Čechách „nosros simplices ruricolas, quos in tuguriis et in viis nude odio linguis nostri rapiebant, sine gratia occidere, res diripere et ipsos cum casis inflammare, — nullique, quos adire poterant, imbelli, juveni, seni et lactenti parcere, sed cruentis mortibus afficere“ etc.

1420

Bylīt to powěstní čtyři artikulové Pražské, Kortz
zádro weškerého učení husitského redigowání mezi dni
3 Jul. a 1 Aug. několikrát po sobě, až uwedeni jsou
konečně do té formy, w níž potom tak říkaje do celého
swěta rozesílání byli.⁴⁴¹ I poněwadž artikulové tito, co
weřejné wyznáni národu, stanowili hlavní základ i po-
wahu dějin českých věku tohoto, a slaužili také později
za prawidlo při každém jednání o mír mezi stranami: zdá
se býti potřebí, poznati podstatný obsah jejich auplně
a krátece we formě původní, wynechajíc wšak podrobně
doličování. Slowa pak jejich jsou následující:

„Wsem wóbec a každému křesfanu zvláště buď to
wědomo i oznámeno, že obec Česká a w naději boží
wěrní křesfané stojie a s boží pomocí státi menie wším
swým statkem i životem i smrtí, jakž najděle budú
moci, proti každému žiwému jim w tom odpornému, nic
o jiné se neposazujíc a wydávajíc, než o tyto kusy čtyry
křestanské a w nowém zákoně přikázané od pana Jesu
Krista:“

„Najprwě: aby slowo božie po království Českém
swobodně a bez překážky od křesfanských kněží bylo
zwěstováno a kázáno.“

441) Datum „3 Julii“ stojí w několika starých exemplárech
této „litera missa in universum mundum,“ ku př. w ar-
chivu Královeckém w Prusích; o podání jí dne 6 Jul.
knížatům we wojtě swědčí rkp. archivu Třebonského
(A. 16, fol. 233). W rkp. bibliot. university Lipské
(č. 178) stojí zpráwa, že dne 1 Aug. 1420 we shro-
mázdění všech mistrů Pražských w Karolině (in recto-
ratu M. Martini Cunsonis de Praga) rokováno jest o 4
artikulích Pražských, ku kterýmž prý všechni swolili,
kromě jedneho, jenž prý proti čl. 2 a 3 se zpauzel.
Forma těch článků, na kterau papežský legat odpověd
swau nahoře postavenau psal, jest kratší a méně určitá,
i dělí se od pozdější redakce zvláště tím, že w ní člá-
nek o přijimaní pod oboji stojí na prvním, ne na dru-
hém místě.

„*Druhé*: aby welebná svátost těla a krwe božie pod 1420 oběma spásobama chleba i vína wšem věrným křesťanom, jimž hřiech smrtelný nepřekážie, svobodně byla dávána.“

„*Třetí*: že mnozí kněžie a mniše světským právem panují nad velikým zbožím tělesným, proti přikázání Kristovu a na překazu swému úřadu kněžskému a k veliké škodě pánům stawu světského: aby takovým kněžím to neřádné panování odjato a staweno bylo, a aby podlé ewangelium nám příkladně živi byli a nawedeni byli k stawu Kristovu a apoštolskému.“

„*Ctvrté*: aby všichni hřiechové smrtelní a zvláště zjewní, a jiní neřádové zákonu božiemu odporní, rádem a rozumně od těch, jenž úřad k tomu mají, w každém stawu byli stawowáni a kaženi,⁴⁴² a zlá i křivá powěst o tejto zemi aby vyčistěna byla, a tak aby se obecné dobré dalo králowství a jazyku Českému.“

- 442) Wýčet takovýchto hřichů w témtě článku jest následující: „W obecném lidu smilstwa, obžerstwa, zlodějství, wraždy, lži, lsti, křivé přisahy, čáry, řemesla i obchodové lstiwi a škodliwi, lakomi požitkové, lichwy a jiné zlé jim podobné; ale w žákovstwu (t. j. duchovenstwu) kacírstwa swatokupecká a wymożenie penž ode krstu, od biřmowaní, od zpowědi, od svátosti těla božieho a swatého oleje, od oddáwaní, a ceny za třidceti mší a jiné mše zádušne, vigilie neb jiné modlitby úročnie a zakúpené neb zakázané, za pohřeb, za spiewanie kostelnie neb zwončnie, od swěcenie kněži, kosteluow, kapel, oltáruow, hřbitowów, za odpustky, za biskupstwie, arcipříštstwie, proboštstwie, děkanstwie, farářstwie a za každé oltářstwie, za směny, za bully a jiné také listy, a za wselikaké obroky a duostojenstwie, a za každé ceny za jiné duchownie wěci a jiné bezčislné zlosti a kacieřstwa, jenž z těchto wycházejí a poškvrňují swatú cierkew; také i jiné neprawosti a hřiechové, jakož jsú pýcha, lakomstwie, cizoložstwie, kuběnářstwie a jiné nečistoty, hněwowe, záwisti, swárowé a zlostní póhonowé a súdowé, platuow, osér, penž a jiných statkuow na kostely a stawenie pokryté žebranie, a saleš-

1420 „Pakliby kdo co zlého, bludného, hanebného aneb nečistého o nás psal, nebo prawil a na nás cpal, žádáme a prosíme, aby takému nebylo wěřeno, jakožto tomu jenž z nepřízni a nelásky křiwdu mluví, a jako křiwenmu a falešnému swědku. Nebo to před pámem bohem i přede vším swětem směle wyznáwáme, že dali buoh w srdeci našem jiného úmysla nenie, než wší naši moci, silu i statkem slúžiti a slíbiti se pánu Jesu Kristu a jeho zákon a přikázané wéstí a plniti, jakož na každého dobrého křesťana slušie, — wšemu pak zlému protiwnému i každému, kdožby nás od toho dobrého nutil a pudil, musíme podlé zákona božieho a prawdy jeho odporni býti, a podlé našeho pôvolanie proti takému násilí musíme prawdy i sebe brániť rukú swětskú. A jestližeby jakým výtržkem někoho z našeho množstwie co zlého se stalo, wyznáwáme že to nenie naše wuole, nebo dálibuoh stojíme proti každému smrtelnému hřechu; a zdáli se, žeby komu od nás stala se která škoda, to se stane aneb pro přewelikú núzi,⁴⁴³ aneb jakožto božiemu a našemu nepřeteli, kdyžto zákona božieho a sebe hájili musíme jeho násilí a ukrutnenství. A nade všecko wyznáwáme, že zdáli se komu do nás co zlého, hotovi jsme polepšiti a ve všem zpráwu a naučenie z písma svatého srdečně přijeti.“

Nedlauho tedy po bitvě na Žižkově přišlo do Prahy psaní od legata i od 24 pánuv českých, jménem královým slibujíc a nabízejíc slyšení, kteréhož po tak dlauhý čas prvé bylo žádáno. Nyní ale Pražané zdá se že ještě méně chuti měli k mření se s králem, nežli před bitwou. Jaký jest to saudce, jaký pořádek práva, jenž strany

nými slyby a obešlú řeči na lidech sprostných wymo-
ženie a oklamání“ etc. Wiz Archiv Český, III, 213—216.

443) W latinském exempláru stojí určitěj: *inevitabilis necessitas*, což i jiný a lepší smysl dává.

prwé zabíjeti a potom teprw slyšeti chce? tak reptali proti 1420 němu.⁴⁴⁴ Ale páni čeští dali se tím méně odstrašiti od dalšího jednání, cím více sami o prawdě čtyr oněch artikulův přesvědčeni jsouce, powědomi sobě byli, že lze jest i články ty držeti, i králi spolu wěrně oddánu býti. Pročež slíbiše prý Sigmundowi, že mu město, dříwe nežli měsíc mine, umluwami a bez boje w poddanost uwedau, naléhali w častém s Pražany rokowání zwláště na uzavření příměří mezi stranami, aby král prý mohl wojska cizinců se clí odbyti a tím zemi od další záhuby uchránil. Pražané omlauwali se, že bez přiwolení jiných měst, stojících s nimi w záwazku, nemohau dávat se w žádné smlauwy; ale nabývše naděje, žeby weřejným o článcích jejich hádaním mnozí z nepřátel pro ně získání býti mohli,⁴⁴⁵ žádali konečně o slyšení na ten spůsob, aby mistři a kněží jejich mohli celému vojsku čtyřmi jazyky, českým, uherškým, německým a latinským, wyložiti zjewně a weřejně ony čtyry články, o které se zasadili, též odpovidati na námítky od doktorův jim činěné, i swéstí tudiž se sebe podezření kacírství na ně křiwě uwalowané. Ale takowé slyšení nebylo w aumyslu ani králowě ani legatowě, ježto nikoli k tomu swoliti nemohli, aby Čechowé, dělajice sobě snad proselyty we wojště jejich, dali tím příčinu k rozšírení nákazy české w jiných krajinách; protož dle zdání jejich měla celá tato wěc jen w tom

444) O te ridendum judicem et una cum tuis coerrantibus ab omni jure consutandum! quis te docuit in primis homines extinguere et demum illos audire — et hac juris inepitia ordinem justitiae confundere? etc. (We psaní ode dne 8 Febr. 1421.)

445) Audientiam, quam nostra utilitas non exegit, ob nil aliud quam ob prodesse heteroclitae multititudini ex adverso congregatae, si cominus cepisset in eis veritas et errantibus succurrisset, voluimus suscipere caritative etc. (Tamže.)

1420 záležeti, aby mistři a kněží Pražští přijdouce pod gleitem na hrad Pražský, předložili články své před knížaty, biskupy, preláty a doktory u vojité králově přítomnými. To zase nelšíbilo se Pražanům; i žádali, mazili poslati své přední učitele na hrad, aby jim za každého mistra i kněze dána byla od krále osoba knížecí jako do zástavy za bezpečí života jejich.

Po dlouhém a rozmanitém rokování a přemítání o věci této ustanoveno konečně, aby theologové obejí strany sešli se někde na Maléstraně pod šírým nebem ke společnému rozmlauvání, a s nimi aby přišli co svědkové někteří čelní pánowé světského stavu i vůdcové vojsk. W určity tedy den⁴⁴⁶ přišli od krále a legata na místo určité Ludvík patriarcha Aquilejský a Šimon z Dubrowníka biskup Trogirský w čele celého zástupu doktorůw a pánuw německých i českých, a přijeli jsau od čekajících na ně mistrůw a kněží, též pánuw a starých wojsk Pražských i Táborských se vší pocetou i přívětiostí; tři veřejní notárowé byli povoláni, aby zapisovali, co jednáno bude. Hlavní řečníci jmenují se s jedné strany Dr. Peter Pawel de Vergeria, s druhé M. Jan z Příbrami; veškeré jednání konalo se vážně a slušně. Zajímavý jest úkaz, že již ve první této krátké konferenci wyskytly se podstatně na jeho všecky ony shody a neshody, zádrhle i rozvazky, až i konečné swory a spory otázky

446) Okolo dne 20 Julia. Bohužel že o celé této události (w historii posavad neznámé) nemáme více pramenůw, nežli psaní města Pražského do křesťanstva wůbec dne 8 Febr. 1421 wydané, a již několikrát od nás připomenuté, kteréž sme našli w sauškém jednom rkp. biblioteky Erfurtské (MS. chartac. Nr. 54 in 4°) a některé zápisu a zpráwy w rkp. archivu Těbanského (A, 16 fol. 283, 284); kteřížto však pramenové oba vše mají sobě více polemické nežli historické stránky předmětu svého.

této, které i později we mnoholetém jednání se sborem 1420 Basilejským obšírněji opět seznáme. Po přednešení čtyř artikulův Pražských a důvodův jejich odpovídali doktorové strany Římské, wyměřujice určitěji čáru tu, pokud se snášeji se zněním článkův jim přednešených a pokud něco. **Při článku** prvním zastávali potřebu dohledky a kontroly vyšší nad kázaním slova božího, sice žeby kdo-koli blásati mohl wšeljaké fantasie swé, mněje že jsou skutečná prawda. Co se týče majetnosti světské u kněží, že jí ovšem rušiti nesmějí, jelikožby tím zatracovali veliký počet svatých otcův, ježto bez auhony swatosti swé vládli zbožím světským, a že libowolné odjimani církevního zboží skrze laiky spůsobiloby mnohem více zlého nežli dobrého we křesfanstwu: neřády wšak, které při panování kněžském se wyskytuji, ty že církew sama usiluje wymísiti z lůna swého, jakož i při sboru Konanském prý widíno bylo. O trestání hřichův prawili, že někdy hřichowé lehčejší musejí showwaním se trpěti, aby lze bylo uwarowati se horšich, a že nesluší, aby bližní postavoval se bližnímu swému wesměs za saudee i za trestatele. Po mnohých řečech seznaly obě strany, že co do této tří článkův snesly se w jistém smyslu wespolek; a když to pánum okolostojícím po česku ohlášeno bylo, zaznělo mezi nimi radostné i hlučné plesání. Co do článku wšak o přijímaní pod obojí oznameno jest, že tu nachází se i shoda i ustřk s obou stran: w tom zajisté že se snášeji, že přijímaní toto samo w sobě není ani kacířské ani nečádne, ano dle okolnosti může býti i dobré i zlé, ale že různice jest o to, zdali jest od Krista překázané a ke spasení potřebnó; jedni že to twrdí, druzí že zapírají. Pražané tedy uradiwše se mezi sebau i s pány Českými, podávali theologům strany Římské k jinému dni hádaní nové o poslední té otázece, ale s tím záwazkem, že jestliže kterákoli strana dokáže straně

1420 druhé prawdu mnění swého důwody neodelatelnými z písem
svatých, ta druhá strana powinna bude přistaupiti ku prawdě
bez odkladu a bez omlauwání dalšího. Na to ale dána
jim odpowěd, že co církew již jednau rozhodla i usta-
nowila, nesmí se opět uwoditi we spor a w pochybnost,
protože každému křesfanu sluší wěřili, co a jak církew učí;
následowně že hádka taková bylaby nejen neprospěšná,
ale i neslušná. I roztaužili se mistri Pražtí tudiž welice
na odpůrce swé, diwice se té jejich prý zpozdilosti, že
více chtějí wěřiti církwi omylné nežli neomylnému Kristu
a rozumu nade wšecky sbory církewní i nade wšecky
doktry na světě osvícenějšímu a důkladnějšímu.⁴⁴⁷ Dotknutu
pak se takto samého hlavního a původního
zřídla sporu, který církew i podnes ještě rozdwojuje,
— otázky totiž, máli víra křesťanská zakládati se hlavně
na autoritě církwe, čili na rozumu od písma swého
wedeném a wázaném, — rozešli se obě strany s ne-
pořízenau.

Naděje pánuw českých o pokojném smíření se stran
we vlasti utrpěla neshodou tauto ránu welikau; nicméně
wětšina jich umínila zůstati wěrna králi swému, jakkoli
přesvědčení jejich klonilo se ku krajanům více nežli
k Římu. W obecném lidu ale nenávist s obou stran
sotva na chvíli utlumená wyrazila na jeho po rokování
tomto ještě prudčeji nežli před ním. Poněvadž Němcí
ukrutenství swé nad wesničany českými provozovali
22 Jul. nepřestávali, obořili se dne 22 čerwence Pražané i Táboři

447) Mirabamur, quod concilio mortali immortalem necessitu-
dinem recte agendi adhibebant, — secundo mirabamur,
quod potius — adhaerere vellent errabiki ecclesiae, quae
sola (*t. ipsa*) fallitur et alios fallit et fallere facit, quam
evidentissimae rationi, quae toto judicio Constantiensi
est constantior et universis mundi doctoribus solidior et
doctior, — tak příli Pražané we psaní již často jmeno-
waném ode dne 8 Febr. 1421.

na radnici staroměstska w Praze, a wymohše odtud 16 1420 zajatých Němců, wywedli je wen z města i spálili wšecky před očima wojska křížáckého. K obnowení autoku na Prahu zdá se že ani král, ani wojsko již chuti neměli;⁴⁴⁸ ano když dne 19 čerwence dolejší částka welikého ležení ohněm ná- 19 Jul. hodau wzešlým ztráwena, když nečistoty w něm se zmáhající přiwábily a rozplodily počet nesnesitelný hmyzůw a žížal wšelikých,⁴⁴⁹ a nepohodlí takové počalo držotau i nedostatkem potravy a píce množili se, kdežto Pražané w městě swém oplýwali, kromě soli, wšemi potřebami k životu na dlauhý čas: pustuše naději o dobytí Prahy, počali křížáci chystati se k odchodu z Čech, a král sotva uprosil je aby zůstali aspoň několik dní ještě, ažby mu lze bylo ubezpečiti poněkud pořádek a pokoj w zemi České nowými té době přiměřenými řády a zákony.

448) *Wawřinec z Březové: Post Teutonicorum factam inopinatam stragem (14 Jul.) quievit Praga civitas a frequenti hostium impulsu, et non jam „Hus ! Hus ! Kacer ! Kacer !“ Teutonici proclamabant, sed pacifice quotidie revolvebant, quo modo terram Boemiae exeundo ad propria remearent.* Potvrzuje to i Windeck p. 1138: Die deutschen füsten — wolten hinwegk von dem felde — doch pat sie der Konig, das sie wolten bleiben noch acht tage etc. Uwažujice to, a pozdější příklady obléžení Žatce, Stříbra etc., nemůžeme nedomýšleti se, že weliké ony náryky nade zrádným prý rokováním královým s pány českými nic jiného nebyly než barva, kterau nepožárení tak welikého wojska zaličiti se mělo. Kdyby Sigmund po 14 Jul. byl měl ještě naději o dobytí Prahy, bylby wojska jistě nerozpustil.

449) *Rkp. Budějinský díl o tom : Sigmund — „držal pole plané, plné puol páté neděle, / potom nemohl léci déle / pro zlé hady i ještěry, / žáby, muchy, lité zwěři / bohem diwně nař sešlané etc.“ A na jiném místě, „nechaw bojowánie (s Pražany), počal nowú wálku s hady, žabami, myšmi, i s štíry a muchami; a wida, že i těm nowým wálečníkům nikoli nemůže odolati, — utekl etc.“*

1420 Sigmund sotva předvídal, že Praha nedobytá stane se mu páku archimedowou, mající poznáhla wyvrátiť weškeru moc a wšecko panství jeho w Čechách: nicméně uznal předce za polřebné, neopustiti hradu Pražského, dokudby wložením aspoň koruny České na hlavu swau nenabyl posvěcení práva svého před očima celého světa. Dle žádosti jeho tedy korunowán jest w neděli dne 28

28 Juli Jul. skrze Kunrata Pražského arcibiskupa w kostele hlavném sw. Víta, w přítomnosti knížat a prelátůw cizích, a wšak (jak nepřátelé jeho prawili,) „ne všech pánůw českých, kteři z práva přítomni býti měli;“ chyběli také reprezentanti stavu městského, zvláště pak z Prahy, „matky všech měst země České.“ Páni čeští, kteříkoli přítomni byli, přisahali korunovanému věrnost a poslušenství. Newí se wšak w dějinách českých o druhé slavnosti tohoto spůsobu tak neweselé, jaková byla tato. Jen z té náručnosti, kterou Pražané později dowoditi se snažili, že celé to korunování bylo „nepořádné, jalové a plané,“ a že jaloví a planí byli také rytíři, kteři dle obyčeje starodávného pasováni byli na rytířství w této příležitosti, dá se souditi, že skutek ten sám w sobě měl přece více váhy a důkladu, nežli Sigmundovým nepřítelům milo bylo.

S korunau království Českého dolchly na hlavu Sigmundowu nowé starosti a nesnáze. Nyní když dle mnění tehdejší obecného stal se byl teprw dokonalým pánum a dědicem celého království, a když byl dosáhl práva wydávati platné listiny a wstupowati w záwazky jménem koruny České, jali se najednau dorážeti na něho wšickni ti, kteři domnívali se mítí jakékoli k němu požadování. Wálka wedená posawad jeho jménem proti podobojím w Čechách nepovažowána za věc zemskou, an sném Český k ní byl nesvolil, aniž pak rozbrojové w zemi obsahu tak wážného byli zákony zemskými předwidání:

ale jmena jest wšeobecně za wěc pauze královskau, jako **1420** wálky zahraničné, we kterýchšto král bojujícím zaň pánum a rytířům českým žold platiti a za škody státi powinen byl. Nyní tedy při korunovaní hned osuli páni krále swého žádostmi o *wypłacení* aneb pojištění žoldu a záškodného; zdali pak i cizozemci totéž činili a pokud, není nám známo. Sigmund pobraw již dříve klenoty wšecky, cokoli jich kde na hradech královcích se našlo, rozdal je mezi bojovníky swé doma i v cizině najaté; a když se jich k tomu cfti nedostávalo, počal laupati oltáře a obrazy, zwlaště w kostele sw. Wita na hradě Pražském, a kázel stlauci také wšecko zlato a stříbro, kterým reliquie svatých ozdobeny byly, slibujíc, že až bůh popřeje zase štěstí, nahradí to wše mnohem skwostněji. Čechové litowali w tom nejvíce truhlice z ryzého zlata, we které chowány byly kosti sw. Václava. Když ale ani to nepostačilo k upokojení všech wěřitelů, widěl se nad to nucena zastawowati „králowství,“ t. j. práva, důchody a statky královské w Čechách. První toho příklad nám známý stal se w **tyž samý den** korunovaní králova, (28 Jul.), kdežto Sigmund zapsal hrad swůj Lomnici u Budějovic s jeho příslušenstvím panu Janovi ze Hradce w **1450** kop gr. č. netoliko za žold zadržalý, ale i za hotové peníze, jež byl od něho půjčil;⁴⁵¹ w následujících pak dnech rozmnožil se

- 450)** Nelze nám rozhodnouti, jaký důklad má zpráva od Balbina (Epitome p. 440) z Fabricia podaná, že Sigmund zastavil w téhoto dnech města Nimburk, Chomautow, Austi a Most we dluhu 30,000 kop gr. č. markrabím Mišenským, kteříto tudiž prý ta města lidem swým osadiwše, wšak nedlauho je udrželi.
- 451)** Jan ze Hradce sloužil králi 12 neděl s 180 jezdci, a placeno mu služby po polsukopí na jednoho koně každý týden, tedy počítáno wůbec 1080 kop služby, ostatek byla půjčka etc. Orig. listiny té nachází se w archivu Třebonském.

1420 počet zástaw a listů takovýchto welice. Není pochyby, že král znaje náhylnost pánu českých k učení husitskému, propůjčoval se jím štědrostí nadobyčejnau, jen aby je sobě tím lépe zavázel k věrnosti. Křižáci ale němečtí nesli toto laskawé jeho s Čechy nakládaní velmi trpce;

30 Jul. když konečně w auterý dne 30 čerwence přestali od obležení, a spáliwše wšecky swé stany, odtrhli od Prahy, láli Sigmundowi hlasitě a hanebně, co kacíruw prý ošemetnému příteli.

Zjewným nezdařením wýprawy tak weliké, tak dlauho a úsilně chystané, uvržen jest zármutek weliký nejen na krále Sigmunda i dwořanstwo jeho, ale i na celau stranu katolickau w Čechách, zwlastě pak na duchowenstwo. Ačkoli král wšecku péci wynaložil na posilnění a ubezpečení posádek, jak hradu Pražského tak i Vyšehradské, uznáno přece za potřebí, uchrániti předewším klenoty zemské i říšské ze hradův oněch a zavezti je na místa bezpečnější. Swatosti říše Německé dodány do Uher na Vyšehrad nad Dunajem (Blindenburg); koruna Česká i jiné klenoty zemské a větší částka reliquií kostela sw.

31 Jul. Wita wypraweny již dne 31 čerwence na hrad Karlštejn;

452 jiné reliquie a s nimi větší počet kanovníkův Pražských doprovozeni jsou od pana Hynka Hlawáče z Dubé, pána na Lipém, do Žitawska na hrad Owín neboli Mojwín; ještě jiné podobné poklady podány jsou do Plzně, do Horšowa Týna i do Krumlova, desky pak zemské zavezeny na hrad Křiwohlát. We skutcích takových jewilo se wyznání předtuchy, že klesla konečně moc ona, která od starodávna byla držela říši českou dohromady, že starí řádové zemští wywrácení a nowá ještě neznámá moc a vláda ujímá se žezla nad národem. Král opustil

2 Aug. konečně dne 2 srpna okoli Pražské, a táhl přes Kolín do

452) Th. J. Pessina *Phosphorus septic.* pag. 478 sg., kdež i podrobný katalog těch reliquií uštěpen jest.

Hor Kuten, kdežto pak ztrávil větší částku toho i násle- 1420
dujícího měsíce.⁴⁵³ Listiny od něho té doby vydané
mají větším dílem za předmět zástavy všelikých zboží
a důchodův královských za služby a za škody válečné;
když ale zboží královských počalo se nedostávat, od-
wážil se král zastawovati také zboží kostelní a klásterská
w Čechách. První zápis tohoto spůsobu nám známý ode
dne 22 srpna dotýkal se kláštera Nepomuckého, jehožto 22 Ag.
statky wšecky, města, městečka i wsi s příslušenstvím
zastaweny jsau w 5200 kopách gr. braťím Bohuslavovi
a Hynkowi Krušinovi ze Šwamberka i dědicům jejich,
a wšak s tau wýminkau, aby powinni byli chowati osm
mnichův řádu řečeného kláštera.⁴⁵⁴ Od toho dne ale
množili se zápisové obsahu podobného čím dále tím více,
tak že za několik let téměř wšecka zboží celého stavu
duchowního w Čechách nacházela se nejen skutkem, ale

- 453)** Dle zápisů dosavad zachovaných zdržoval se Sigmund
7 až 22 srpna w Kutné hoře, 26—31 srpna w Čáslawi,
3—16 září opět w Kutné hoře. Dne 16 Aug. při opět-
ném prohlášení buly papežovy od 1 Mart. na kříž proti
Husitům byli u Sigmunda w Kutné hoře přítomni, kromě
královen Barbory a Sofie, papežský legat Fernand, Lud-
vík Aquilejský patriarcha, Bartoloměj arcibiskup Milán-
ský, Jiří Pasowský a Šimon Trogirský biskupowé, pak
dále knížata Wilém Baworský, Jan Zaganský a Jindřich
přijmím Rumpold Hlohowský, hrabata Ludwik z Oettin-
gen, Pípa z Ozora i Wilém de Prata, páni Jan a Oldřich
z Bibersteina, Čeněk ze Sydowa, Wend z Ilburka, Bru-
norius de la Scala z Verony, Jiří de Valperga a jiní
mnozí, konečně několik prelatův a doktorův cizích,
mezi nimiž již řečený doktor obojích práv M. Petr Pa-
wel de Vergeriis, pak Martin Talayer doktor theologie,
Jakub de Spinolis doktor dekretálw a t. d. kromě rytí-
řůw a panošův téměř bez počtu. (Orig. w Dráždanech
w archivu královském.)
- 454)** Wiz Registra zápisův od r. 1454 w Archivu Českém
II, 189.

1420 i právnim zápisem w rukau swětských.⁴⁵⁵ Kanclér královský, Jiří z Hohenlohe biskup Pasowský, odpíral dlouhý čas propůjčití se pečetí welikau k zápisům takovýmto, jež považoval téměř za swatokrádežné, takže wycházení museli jen pod menší pečetí. Jinými psaními z kanceláře královské nařizováni byli po všech krajích sjezdowé krajští, na nichžto splnomocnění poslowé království usilovali zvláště o zjednání tak řečených mírův zemských čili landfridůw, ustanowowáním zvláštních hejtmanův a opravcův i veřejné hotovosti proti všem rušitelům pokoje a prawa wůbec, i proti „husitskemu šílenství“ zvláště.⁴⁵⁶ Prostředek ale tento, w obyčejných létech dosti whodný a prospěšný, ukázal se býti w bauřliwé této době bohužel naskrz nedostatečným.

Pražané byli ještě za obležení swého dne 26 Jul. učinili nález obecní,⁴⁵⁷ že statkové všech měšťanův tchdáž odběhlých mají připadnouti k obci, aby mohli roz-

- 455) Nálezem sněmu zemského w Nov. 1453 drženého zřízena jest zvláštní stavovská kommisie, kteráž měla všecky takovéto zápisu zregistrovat a o pravdě jejich se přeswědčiti. Dílo této kommisie jsau již řečená „Registra zápisůw,“ jež sme w Archivu Českém dílu I a II wytisknouti dali.
- 456) W listině obsahu takového, dané dne 3 Sept. na Horách Kutných, dí Sigmund: Cum nobilibus baronibus regni nostri Boemiae, fidelibus nostris dilectis, in hoc finaliter resedimus, ut in universis ejusdem regni districtibus certos capitaneos constituamus, qui cum incolis ejusdem districtus contra Wikleistarum procedant insaniam, eosque in eorum exterminium viriliter persequantur, ut rebelles quique, qui se suis dominis frivole opponere non formidant, poena territi ad obedientiam debitam reducantur etc. (Orig. w archivu Třebonském.)
- 457) Archiv Český III, 217. Podobný zápis latině ještě obširněji nacházi se také we knihách městských; též popis všech těch twrzí, dworů, winic a t. d. komu vzaty a komu dány jsau.

dělowáni býti na místě žoldu mezi bojovníky její. Sotva 1420 že tedy odtáhla byla vojska nepřátská, již chwátali zmocnili se statkův těchto, zvláště pak twrzí a dworův okolních,⁴⁵⁸ a přihnali z nich do Prahy dobytka i špíze množství do zásoby pro nové obležení, jehož opět se nadáli. Také poslali spojencům svým Žateckým pomoc proti posádce hradu Bezděkova, která městu jejich veliké škody byla dělala; zástup ten dosti veliký dobyl Bezděkova na překot šturmem, wrátil se do Prahy zase. Wýpraw wětších předse bráti ještě nemohli, nejen proto že posádkami hradowau a Vyšehradskau s dwau stran sevřeny se býti cítili, ale že i potřebných peněz, i nad to více swornosti se jim nedostávalo. Strany husitské wšecky držívaly se wždy dohromady, pokudkoli hrozilo jim nebezpečí společné; co vítězové wší bázni zproštění chodily každá swau cestau vlastní. S prostým Táborům w Praze zdálo se, že nic pilnějšího před sebou nemají, než tupiti a kaziti nátheru a rozmařilost Pražanů, i bořiti cokoli dle mnění jejich pocházel z Antikrista, aneb příležitost dávalo k modloslužebnosti. Jejich wýtržnosti zbořeno jest dne 6 srpna w Praze proboštství na Zderaze 6 Aug. a nazejtr klášter dominikanský sw. Klimenta u mostu; minoritský wšak kostel a klášter u sw. Jakuba uchránili řezníci Pražští od záhuby; také kostel a klášter jeptišek u sw. Duha na Starém městě zachowán jest tim, že konšelé postoupili ho Husitům německým k odbývání služeb božích w jejich jazyku. Dne sw. Wawrince wedl 10 Ag. Koranda haufy fanatické proti klášteru Zbraslavskému, w Čechách nad jiné nádherněji wystavenému; ti když nikdo jeho nebránil, polřískawše wšecky umělecké ozdoby

458) Sem náleží, co w rkp. Wratislawském kroniky Pulka-wowy se dokládá w tato slova: „W to léto bratr Žižka dobyl twrze Brěžan od Prahy míle, a Krč twrzi sami wypálili.“

1420 jeho, a zlaupiwše cokoli cenu do sebe mělo, též hroby královské, sklepy a špižírny, wrátili se k večeru podnapilí s wýskáním do Prahy; někteří ale z nich, chtěwše obořili se prostopášně proti posádce Vyšhradské, poraženi jsau na hlawu dosti krewawě. I jakkoli pro pych takový hosté tito Pražanům obtížni byli, wšak očekávajice wždy ještě na sebe autoku králowa, welitelé Pražští snažili se nicméně podrželi je i dále w městě; ano když konšelůw Pražských neochotnost ke wšelikým rozmarům sekty této popauzela ji k replání, kazatel Jan z Želiwa s pomocí některých z obce ssadil je s auřadůw dne **18 Au.** srpna, i uwedl na místo jejich muže nowé, Táborům při-
22 Au. jemnější. Nicméně po několika dnech, **22 srpna**, celá strana Táborská opustiwi Prahu konečně, wedením Žižkowým odebrala se do jižních krajůw českých.

Jakož prvé žalowáno bylo na Sigmunda od Čechůw, že je chce jen mocí a násilím potlačiti, aniž pak jim přáti swobodného slyšení o články jejich, tak nyní naopak Sigmund počal nařikati celému světu na Pražany a Čechy wubec, že prý zamítají slyšení pokojné a bezpečné jim tolíkrát podáwané, hledajice příčin a spůsobůw, aby zba- wili ho dědičné koruny jeho a přijali sobě jiného za krále. I psal nejen papežovi ale wšem knížatům křesťanským wubec, prose jich a napomínaje, aby mu pomocni byli proti kacířům a uchvatitelům jeho království, poněvadž on sám že sile jejich odolati nemůže; pánum pak i městům swým w Čechách a w Moravě přikazoval psati Pražanům a napomínati jich, aby přijmauce slyšení pokojné a bezpečné, uzavřeli dotud s králem příměří. Ale ačkoli mistři a kněží Pražští wždy byli hotowi hádati se, wšak Pražané, bojice se u krále podwodu, nechtěli tenkráte míti ani slyšení ani příměří; dowěděli se zajisté od lidí prý wíry hodných, že legat papežský radil Sigmundovi, aby nasliboval se Pražanům do wule, ale neplnil ničeho,

jelikož kacířům víru držeti powinen prý není, tak že 1420 maje s nimi příměří až do středopostí příštího, může prý zatím sbírat wojska, i dorazit na ně vyhladiti je dokonce.⁴⁵⁹ Pročež dávali Pražané pánum odpověd takowau, aby prý usilovali jen u krále zjednat jim aspoň písemnau odpověd na podané jemu čtyry články Pražské, „kteréžto wšak odpovědi, (prawí jeden ze spisowatelůw tehdejších,) očekáwáme až podnes nadarmo.“

Důtka Sigmundowa, že nepřátelé jeho v Čechách hledají sobě jiného krále, nebyla ovšem bezdůvodná. Podotkli sme již nahoru, že na konci měsice dubna 1420 šlo poselství tajné z Prahy ku králi Polskému s otázkou, chtěliby být králem Českým? W nastalých potom proměnách zdá se že wěc ta pozanedbána poněkud, až po Sigmundově odtržení od Prahy potřeba nowé nejvyšší moci w zemi zase cítiti se dala. Neb ačkoli Husité odolali byli na čas celému takořka křesťanstwu, a měli také na straně swé kromě Prahy ještě několiko měst a hradůw pevných, nad to pak sympathie wětšiny obyvatelstwa českého i morawského wůbec: wěděli wšak, že chtějili napotom bezpečni být we vlasti swé, musejí prwé wybojowati ji sobě celau, seženouce odewšad auřady a posádky královny. To snad mohlo podařiti se sworné sile wšech wyznawačuw kalicha: co ale činiti, jestli swornosti té ubývalo tím více, čím dále wzdalovalo se nebezpečí? s jakou nadějí mohli prohlédati do budoucnosti Pražané ti, kteří ošklivice sobě pomocníky swé Táborské, moci jejich sami se báli? a kde bráti čáku konečného s ostatní Europau pokoje? Proto zwlaště Pražané a spojení s nimi ka-

459) *Březowa*: *Pragenses timentes regis dolum, audientiam, pro qua prius instantissime laboraverant, nolebant accep-
tare, eo quod a fide dignis intellexerant, quod legatus
papae regi suaserat, quod multa promitteret Pragensibus,
sed nulla teneret, quia ad tenendum fidem haereticis nul-
lus est obligatus etc.*

1420 lišníci mírnější starali se o uvedení krále Polského do země; většina Táborův, majice Mikuláše z Husi v čele, byliby raději zůstali bez krále; jen Žižka sám, budto ze staré své lásky k Polákům a králi jejich, bud že opravdově přál sobě panowníka i pořádku v zemi, přivěsil pečet Táborškou k nálezu, kterýmž uzavřeno bylo vyjednávání s Wladislavem o uvedení jeho do země české.⁴⁶⁰ Tudíž vypraveno w běhu měsíce srpna poselství do Polska,⁴⁶¹ kteréž přijato byvší od Wladislava Jagjela ve Wolboti, podávalo jemu jménem celé obce království Českého nejvyšší moc a vládu v zemi pod tau jedinou výminkou, aby čtyry Pražské články i sám přijal, i proti všem nepřátelům hájiti se zavázal. Wladislawovi, rozzenému ještě na Sigmunda pro Wratislawský jeho roz-

460) *Březowa* (ke dni 14 Nov. 1420): *Sigillum Taboriterum, quod Žižka cum Pragensibus et aliis communisitibus unanimi assensu literae super hoc confectae impresserat pro mittenda legatione ad regem Poloniae, fuit per D. Hynkonem deductum etc.*

461) *Długosz hist. Polon. lib. XI pag. 432.* O znamenitém tomto dějepisci Polském, *Długosz* kanouníku Krakowském (roz. 1415 † 1480), musíme zde vůbec připomenuauti, že co do věci českopolaských tohoto věku měsice před sebou prameny dobré, nám nyní neznámé, ale w užívání jich nebyl ani dosti pilný, ani naskrze věrný, an ku př. odpovědi Čechům dané ličil více tak jak sám si přál aby dány byly, nežli tak jak skutečně dány jsou. W poselství nahoře jmenovaném praví že byli dva páni, Hynek z Walšteina i Aleš ze Wěštova, dva konšelé Pražtí, Šimon od bílého lva i Tkanička, pak dva mistři, Jan Kardinál a Petr Payne Angličan, wyslaní prý od panův Krušiny a Bočka i jiných. Ale poněvadž jisté jest že pan Hynek z Walšteina toho času ještě w Čechách byl (i w bitvě u Vyšehradu), že Krušina i Boček w měsici srpnu 1420 w Praze newládli, a že táz jména poslůw opakují se w poselství druhém o wánocích 1420 teprw vypraveném, nemůžeme w tom Długoszovi naprosto přisvědčovat, an také dí, že poselství ono první proti Žižkově vůli prý stalo se a t. p. w.

sudek, byla příležitost tato ku pomstě nad ním witána : 1420 než wšak wěda, že co pokřestěný někdy pohan mnohým we křesfanstu wždy ještě podezřelým jest, ostýchal se spojiti se s Čechy zřejmě w odporu proti církvi wšeobecné. Uradil se tedy se swými, umínil nepřijmauti sice owšem korunu podáwané, ale dáti poslům odpověd takowau, kteráby jim neodjímala wši naděje. Prawil tudíž, že protivenství Čechům od Sigmunda činěná tak cíti a powažuje, jakoby se jemu samému byla stala: než co do podáwané jemu koruny, jakožto wěci nad míru weliké a wážné, že nemůže ustanowiti ničeho, pokud neuradí se s bratrancem swým Witoldem, k němuž že o to hned wyprawiti chce raddy swé. Nicméně i když od Witolda mu raddy se wrátily, dal wyslancům českým w městě Nepolomicích odpověd wice zápornau sice nežli slibnau, ale wždy ještě obojetnau. Tím se stalo, že jednání takowé prodlauženo na několik let, jakož pak o něm swým časem dálé wyprawowati budeme.

W neděli dne 15 září obehnali Pražané swau vlastní 158pt mocí Wyšehrad, položivše se s baudami a stany swými okolo sw. Pankrace tak, že nedali odnikud wice dodávati potrawy na hrad. W brzce udělány jsau příkopy a násypy s jedné strany až k Wltawě u Podolu, s druhé až k Botiči, a ohraženy na ten spůsob, že Pražané prý mohli bezpečně w nich spát. Střelbau potýkáno se jen s města na hrad a naopak bez welikého účinku.⁴⁶² Spolu ale skrze psaní woláni jsau páni Hynek Krušina z Lichtenburka i Viktorin Boček z Poděbrad, též obec Táborská, aby přispěli pomocí swau k dobytí hradu. I přišli bez meškání

462) Pražané postavili dva praky za kůrem panny Marie na Botiči, kteréžto wšak mistrný puškař Wyšehradský z dělu kaple okrahlé sw. Markety stříleje zkazil. Ale z pušky weliké, kterauž Pražané u kostelika na Trávníku promiňše zed položili, daly se mnohé škody Wyšehradským. Tak wyprawuje M. Wawfinec.

1420 nejen páni řečení,⁴⁶³ ale i bratří jejich, též Hynek z Koldšteina, Prokop z Austi, Diwiš z Miletínka s obci Orebskau, a položili se s lidmi svými v audoli winičném, kdež se wstupovalo ze Psar k sw. Pankraci; pak i pan Záviše Bradatý s některými Launskými a Žateckými osadili prostranství pod Karlowem až ku potůčku; od Táborškých ale teprw později přišel pan Mikuláš z Husi se 40 jízdnými toliko. Pan Hynek Krušina zwolen jest za vrchního wůdce nad celau moci proti Wyšhradu postawenau. Na hradě byl vrchním weitelem pan Jan Šembera z Boskovic na Brandýse nad Orlicí. Ten wida že nedostatečný jest sehnati nepřátely swé s pole,⁴⁶⁴ doložal častými poselstvími na krále, aby mu pomoženo a zwlastě aby špíže dodaňo bylo, ana zásoba její na hradě byla skrowná. Sigmund byl sice štědrý na sliby jak obyčejně, ale ve **4 Oct.** skutcích zpozdilý. Dne 4 října dal w Boleslawště vypláti 24 wesnic skrzc Uhry swé, při čemž pro množení hrúzy také několik žen a dětí do ohně uvrženo jest; 10 října pobral Žateckým několik wozův u města jejich, za **24 Oct.** čež opět 24 října, když blížil se k Žatci, utrpěl nemalaškodu na vojsku swém.⁴⁶⁵ W Litoměřicích potom došla ho nowá snažná prosba od posádky Wyšehradské, ježto trápena byvši hladem, již ode tří neděl sotva koňským masem uživiti se mohla. Odpověděl, že již swolal ze

463) O panu Krušinovi dává se zpráwa, že přijel po sw. Wáclavě s 7000 lidu. (Letopisové na str. 38.)

464) O udatnosti posádky swědčí nicméně zpráwa jednoho rkp. starého, jenž dí: „Také w ty časy když leželi u Wyšehradu, tehdy jednu neděli stekše dolů, i porazili wartu Pražskou na Botiči, a zbito tu bratrůw na dvě stě.“

465) *Chron. universit. Prag.* wyprawuje: *It. quinta feria post Dionysii rex cum armorum gentibus ad invadendum Zacz appropinquit; et cum suburbium civitatis invasisset, accepto in hominibus multiplici damno, cum verecundia recessit.*

wšech krajů i z Moravy wojska silná, jejichžto příchod 1420 na každý den očekává: protož aby se trwali jen několik dní ještě, pak že jim jistě pomoženo bude. Mezitím naloživ několik lodic v Litoměřicích na wozy, dal je wést do Berauna, odkudž po wodě potřebné zásoby na Wyšehrad dodati obmýšlel: ale Pražané zwěděwše o tom, zavřeli řeku Wltawu slaupy a řetězy hojnými tak, že musel pustiti od aumyslu svého.

Přípravami k nowému boji zastrašeni a wyzwáni jsouce někteři šlechticové a měšfané kraje a města Hradeckého, umínili wkročiti za prostředek mezi králem a Pražany, aby králowství tak mrzce hubeno nebylo. I wy-slali z sebe několik mužů k oběma stranám, kteří o to jednati měli, aby slyšení dávno žádané i zamítané stalo se skutkem konečně. Král kladl tomu za wýminku, aby Pražané dříwe odtrhli od Wyšehradu; Pražané zase slowali k jednání jediné na ten spůsob, aby Wyšehradu mezitím postaupeno bylo k wěrné ruce Hradeckým co prostředníkům. Když ale toto zwláštním pošlem a psaním králi do Berauna oznámeno bylo, rozhorlil se a rozsršel, náramně: „wys—u se jim dříwe na nos, (dí,) nežli jim Wyšehradu postaupím; postupte mi oni chlapi Hradce města, kteréhož aukladem se zmocnili“; a chtěl wztekem dát posla stíti na místě, by ho páni přítomní byli neuchránili.

Téhož dne (28 října,) co se to v Beratně stalo, wy- 280et. téhl odtud Sigmund s jízdau swau přes Karlštejn ku Praze, a dal vesnice i domy a lisy winičné u Zlíchova zapáliť na znamení Wyšehradským blížící se pomoci. Pak dodav něco špíže na hrad Pražský, bral se dále ⁴⁶⁶ skrze Mělník

466) Té doby žoldnéři Pražtí na Kněževsi a jiné twrzi u Berouna ležící ustrašení jsouce wzdali se byli králi: on pak dal je wšecky i s knězem při nich postuženým upáli. (Březová.)

1420 a Nymburk do Čáslavě a Kutnáhoru, sbíráje a sháněje odevšad vojska co nejhorlivěji.

Tato konečně zřejmá přičinlivost králova zdá se že zbudila v panu Šemberovi a vojínech jeho netoliko naději, ale i jistotu brzkého wyswobození z býdy tím ukrutnější, že s nastalým již nedostatkem i koňského masa wšickni bledí a churawí we prawém slowa smyslu hladem mříti byli počali. Pročež uzavřeli tentýž den (28 října) smlauwu se sužiteli swými takowau, že nebudau li až do večera dne 31 října od krále rytířskau mocí zretečelně a špiže podáním hojným retowáni, budau powinni pode ztrátou cti a víry swé postaupiti Wyšehradu hned naježtí dne 1 listopadu na počátku hodiny patnácté panu Krušinovi a Pražanům „se wšemi puškami, prachem i wší střelbau, kromě ručnic našich vlastních,“ a do té chvíle že má příměří mezi nimi a Pražany nepřerušené zachováno být.⁴⁶⁷

Co na to dále činěno, vyprawují slowa následující svědka očitého:⁴⁶⁸

31 Oct. „Král u vigilii Wšech Svatých (31 října) přitáhl s vojskem swým na hrad Nowý (Kunratický) k obědu; a nesměl jest toho dne na Pražany udeřiti, wětšího lidu pánuw z Moravy očekávaje; kteřížto k večeru též k Nowému hradu přitáhše, w lese tu přes noc w odění odpočívali sau, aby tak naježtí wšickni byli hotowi Pražany s pole sehnati se wšemi jim pomoc činícími. I poslal jest král té noci ceduli k swým žoldnéřům na hrad Pražský, aby zítra ráno we swém odění hotowi byli, a s hradu sejdance, wěži nebo dům wewody Saského dobyli a zapálili, že on w tu hodinu s množstvím lidu, kterýž mu ku pomoci

467) Text umělky této zahována jest Wawřincem z Březové w letopisech jeho.

468) Téhož Wawřince z Březové. Srovn. Staré letopisy české na str. 39—42.

večer přitáhl, chce Pražany s pole sehnati. Ale bůh, jenž **1420** se wždy pyšným protiwí a pokorným dává milost, dal posla s cedulí w ruce Pražských, kteřížto ze psaní jsouce wystřeženi, wšecken aumysl králůw sau zwěděli. Pro ktere raužto wěc hejtmané Pražští bedliwě swůj lid zřidiwše spůsobili sau, na kterémby místě každý z nich s swými měl ráno státi a toho místa od autoku nepřátel pilně a udatně brániti. I stalo se jest, že král po patnácté hodině s swým vojskem, s 16 neb 20 tisíci lidu dobře oděněho **1 Nov.** s nowého hradu k městu Pražskému jeda k vojsku přiblížil se. A stoje na wrchu hory, kteráž jest proti sw. Pankraci, mečem swým z pošwy dobytým w powětrí blýskal jest, dáwaje skrze to Wyšehradským znamení, aby i oni s Wyšehradu sejdouce, obořili se na Pražany, protože on s hojným lidem, kterýž s Wyšehradu mohli widěti, k podstaupení Pražan byl hotow. Ale že král hodinu uloženau, jakož na listě zápisném bylo psáno, z wûle boží zmeškal: protož hejtmané hradu Wyšehradského, osadiwše brány, wrata i fortney, žádného s Wyšehradu ku pomoci proti Pražanům, ačkoli mnozí zwláště Němci chtěli sjíti, nedopustili sau. Tehda widauce páni, že s Wyšehradu pomoci mítí nebudau, a že Pražští příkopy wýbornými se ohradili, radili králi, aby se o Pražské nepokaušel, neb jinak že wezme škodu na swém lidu. Ale král jim řekl: jáf dnes musím s těmi sedláky bojowati. A pan Jindřich z Plumlowa wece králi: wězte to jistě, že dnes škodu wezmete a s hanbau utečete; jáf se bojím selských cepůw. Jemuž král wece: Já to wím, že wy Morawci jste bázliwi a mně newěrní. A pan Jindřich s jinými pány Morawskými ssedadwše s koní, řkau: Aj, teď jsme kdež káčeš, tam budeme kdež ty nebuděš! A i hněd jim král místo nejnebezpečnější okázel, aby s strany nižší, totiž při močidlech a rybnících přistaupili a mužně s Pražany bojowali: ale Uhrům rozkázel s strany vyšší silnicí přistaupiti a s strany swé též s Pra-

1420 žany boj wzít. A když tak zlízení s obou stran s Pražany se mužsky speřili, a Pražané nejprvě přestrašeni jsouc na autěk se obrátili a u sw. Pankrací w hromadu se shlukli : to wida pan Krušina hlasem hrozným volaje řekl: „o milí bratří, navoraše se zase a budte dnes silní rytíři w boji Kristowě, nebo ne náš ale boží děje se boj! Uzříte zajisté, že dnes pán bůh wšemohaucí všecky swé i naše nepřátely dá w ruce naše!“ Ještě právě řeči nedokonal, a jiný zkřikl: běží nepřatelé, běží! To uslyšewše wšickni auprkekem se obořili a nepřátely od příkopův odehnali a k utíkání obrátili; kteréžto Pražští s swými šlechtici stíha-jíce, některé w močidlech, některé w rybnících a mnohé po winicích a polích utíkající zabíjeli, sedláci cepami žád-ného nejmajíce, ačkoli mnozí slibowali jítí u vězení a přistaupití k zákonu božímu; urození pak lidé jímalí ke-hož mohli, oswobozujíce nad to mnohé od cepův i s vlast-ním nebezpečenstvím.“

Prawí se, že we wojsť králově pan Mikeš Diwůček z Jemništ, mincmistr na Horách, první na autěk se daw s patnácti sty jízdnými,⁴⁶⁹ rozhodnul osud bitvy. Porážka Sigmundowa byla skutečně auplná i tím žalostnější, že ačkoli mu jen asi 500 osob na poli zahynulo, mezi nimi wšak nacházel se takořka kwět šlechty české i moravské. W tom ohledu neznał celý tento wěk boje ukrutnějšho nad bitvu Wyšehradskou. Nejvíce želen jest pan Jindřich z Plumlowa, hejtman markrabství Moravského, jenž byl se swau čeledí přijel ku králi sobě pro newěstu, ale smr-telně raněný upadl w zajetí a na hřbitově sw. Pankrací zpowidaw se i požádaw swátosti pod obojí ducha pustil;

469) Windeck cap. 83 dí: „Do floch ein Bosewicht, ein Be-heim, hieß Hermitsch von Jenize, mit 1500 pferden.“ Jméno to má se čísti „her Mitsch“ (t. j. Mikeš), kte-rehož málo předtím týž Windek byl psal „her Niklaus von Jemnicze“, rada královský o pána swého vídý wy-šoce zaslaušilý.

nápodobně také slavně známý někdy miláček krále Wáclava, pan Jindřich příjmí Lefl z Lažan, pán na Bechyni, do stanu přinešen jsa pobožně skonal; jiní přední páni a rytíři, kteří tu zahynuli, jmennují se z Čech Petr ze Šternberka na Konopiště, Mikuláš Zajíc z Hasenburka, Beneš ze Třemšína, Racek z Janovic na Risenberce, Janek Sekretář z Kostelce, Wáclaw z Klučova, Albrecht z Chotěnova, mladý pan Jan Michalec, Aleš Krk ze Soběšína a jiní; z Moravy Jaroslav ze Šternberka a z Weselé, Vilém Zajíc z Waldeka na Židlochovicích, Jiří z Lichtenburka a z Bitova, Wok z Holšteina, Hynek z Malenovic, Jindřich Krumlovský, Dobeš Černohorský z Boskovic, Sobín ze Šwabenic a jiní. Z cizincův před Vyšehradem padlých připomenauti sluší předně ruského knížete Jiřího ze Smolenska, jenž od Alexandra Witolda vyhnán byv ze svého knížetství zdržoval se tehdáž na dvoře Sigmundowě,⁴⁷⁰ znamenitého Poláka Ondřeje Balického, jenž někdy v Konstanci za M. Jana Husa byl se přimlauval, Jindřicha Stoše Slezáka i dva strýce jeho a j. w. Mezi zajatými toho dne byli Morawané: pan Hašek Ostrowský z Walsteina, Jan Towačovský z Cimburka, Jan z Bitova i mnozí jiní. Mnoho raněných Sigmund utíkaje⁴⁷¹ pobral

- 470) Dlugoš l. c. pag. 434. Windek cap. 84. Popisu jmen u Windeka, pro barbarský jeho prawopis, porozuměti nelze.

- 471) Sigmundowo w bitwě se chowání takto líčí sauwěký básník český: Onť jest zawedl nynie pány / z této země i z Morawy / o jich statky i životy; / w tom okázal kmen swé psoty: Nastrojiv je na roh boje, / a sám pak z daleka stoeje / s swými Uhry, Němci, Šwáby, / (dosti na něm hnilé baby), / nechtěl w núzi jim pomocí, / maje k tomu dosti moci, / dal je zbíti i zjímati, / kyji, cepy zmordowati; / tak jim splatil wšecky dluhy, / dowed je té hrozné túhy, / již se zhrozil, jedno hledě / a na koni ledwa sedě; / jako zajiec mdly před chrty / utekl bázni; by měl brky, / bylby uléti,

~~1420~~ na wozích s sebau, z nichž jednoho pána uherského sobě nad jiné milého potom w Českém Brodě s pláčem prý pochowal. Bauřil-tě byl za času bitvy witr ostrý a studený, jenž mnohem více škodil jezdciům w brnění, nežli pěchotě w kabátech lehkých, pročež také na straně Pražanůw toho dne jen asi 30 osob zahynulo. Mnozí Pražané až i sami litowali tak krvavé porážky nepřátel a krajanůw svých. Nebo „kdo (dí opět swědek již nahoře uvedený), lečby pohana lítější byl, jda po polích a po winicích, přesilná těla widělby a neželet? který nemaudré myslí Čech tak vybrané a udatné muže bojowné, tak mladé, kadeřawé, krásné, widěti mohl bez welikého lkání srdce swého? A zvláště, že mnozí po winicech a po polích, z rozkazu kněžského, leželi nepochovaní, aby byli psům, wlkům a ptákům ku pokrmu a widancím k strachu; kteréžto wšak wěrní a milostiví někteři nočním časem pochowávali sau w příkopech.“

Posádka hradu Pražského, když bitva u Wyšehradu trwala, stekši na Malastranu dolů, obořila se sice na dům Saský: ale po mnohém namáhání widauc neprospeč svůj, odtrhla nazpět, a zapálivší ještě některé domy na Malé straně, nawrátila se na hrad tak, jak byla sešla. Wyšehradští pak, stojíce we slowu swém, postoupili Pražanům Wyšehradu hned po autěku králowu; jimžto Pražané, wděčni jsouce za čestné jejich w čas bitvy se chowání, dali průvod a půjčili wozůw k odwezení wěcí jejich až do Kauřímě; ale nemalá částka jich samoděk přiwinula se té chvíle k wojsku Pražskému. Popoledni téhož dne wedrala se chátra Pražská násilím do hradu, i počala hned se hřmotem tepati w kostelích obrazy, oltáře, war-

tož wěz cele: / tak měl srdce tehdy smělé; / král jistě sedmi království / tu widien w swém udatněství: / před měšťany a sedláky / utekl, nesměl sě potkat / s nimi polem etc. (Rkp. Budišinský.)

hany a ozdoby všecké; nezejší pak, 2 listopadu, hrnulo 1420: se tam celé téměř obyvatelstvo Pražské, a jale se bořiti 2 Nov. netoliko zdi hradní k Nowému Městu čelici, ale i kostely samy, i domy kanovníků, ba i palác královský, tak že staroslawný ten hrad, někdy kolébka monarchie české, ztratil od té doby až podnes všecku někdejší nádheru a slávu swau.⁴⁷² Wěci na něm nalezené nošeny jsou hlučně, do Prahy; i byl přitom daw lidu wstupujícího i scházejícího tak weliký, jakowý býval prý někdy we dnech ukazování swátostí říšských. Pak w neděli dne 3 listopadu spůsobili kněží Pražtí slavné processie, 3 Nov. mužůw zvláště a žen také zvláště, na božstvě, aby tam díky wzdávali bohu spěvem hlasným za obdržené vřídlosti. Skvostná nebesa, připravená někdy pro krále a královnu, kryla nyní kněze nesaucího swátost kalicha páně, a slavžila tím k označení i oslavěně veliké proměny nastalé w poměrech státu i církve.

O králi Sigmundovi vyprawuje se, že po své porážce jakkoli hořem skličený do Hor Kuten se vrátil, však že snažil se ukazovati lidu twár weselau, ujišťuje že ne on ale Pražané utrpěli porážku, jelikož jejich prý mnohem větší byla w bitvě ztráta nežli jeho. Na pošvrení toho musely nejen královny choditi ozdobené zelenými věnci, ale i Sigmund sám kladl je sobě na hlavu některý čas.⁴⁷³ Jedna z prvních péčí jeho byla, potrestati pana

472) Mylné wšak jest obecné domnění, žeby Vyšehrad již od té doby cele pustým byl zůstal až podnes. Důkazem proti tomu jest i samo dobytí Vyšehradu r. 1448 skrze Jiřího z Poděbrad, ať o jiných důvodech mlčíme.

473) Psal wšak dne 4 Nov. p. Oldřichovi z Rosenberka, jenž o pomoc proti Táborům ho žádal, ta slowa: „Již sme na tom byli zůstali, že sme (Tobě) na pomoc chtěli poslati: pak nás pohřechu žalostná velmi pótka zašla, že nám mnoho dobrých a čelných lidí před Vyšehradem poraženo; a to nám překáží, že tú měru nemůžem žádné

1420 Viktorina Bočka z Poděbrad (otce krále Jiřího) za pomoc

Pražanům činěnau. Posádka uherská w městě Nimburce, rozmnožená lidem od Vyšehradu se vrátiwším, dostala rozkaz popleniti statky jeho: i tak ukrutně wykonán jest 5 Nov. rozkaz ten dne 5 listopadu a násł. na statcích netoliko páně Viktorinowých, ale i bratra jeho Hynka i strýce Jana Pušky z Kunstatu, že celý ten aurodný a tehdáž welmi lidnatý kraj okolo Poděbrad, Nimburka i Kostomlat obrácen jest w pauš, a mnohé někdy kwetauci vesnice w bauři té na vždy zahynuly.⁴⁷⁴ Potom staraje se, aby hrad Pražský nepotkal se s týmže osudem jako Vyšehrad, dal pobrati cokoli špíze se našlo w okolních městečkách 9 Nov. i vesnicích a dodati je dne 9 listopadu na hrad tehdáž ještě neobležený.

Mezitím když tyto věci u Prahy se daly, wedli Táboři na jihu Čech boje mnohonásobné, o kterýchž ale došly nás zprávy jen zlomkovité a nedostatečné. Hlavní jejich tam a nejmocnější nepřítel byl mladý pan Oldřich z Rosenberka, jenž byw dříve Husitou sám, po porážce kterau při dobývání Táboru dne 30 čerwna byl utrpěl, stal se ukrutným pronásledovníkem všech podobojích wůbec. Žižka opustil Prahu dne 22 srpna, jakož již řečeno, bral se nejprvě do města Písku jemu vždy příchylného. Jeho tam pobytí a další záměry, též dojem hrůzy na celé okolí skrze to padlý líčí co nejživěji psaní konšelův Wodňan-
28 Ag. ských dne 28 srpna ku panu Oldřichovi z Rosenberka dané.⁴⁷⁵

pomoci poslati, neb nás k tomu i jiné protiwné běhy potkávají, pro něž musíme mysliti o jiné lidi.“ (W. Archiv Český, I, 16.)

- 474) Jmenujeme jen co nám známo: twrze a wsie Hawraň a Krnějowice, pak vesnice farní Wykleky, Jezeřany, Oskobrhy, které až do té doby kwetly, napotom ale zmizely docela, též wsie Labčice a t. d.
- 475) Originál toho psaní chowá se posavad w archivu Třebonském. Tištěno jest w Archivu Českém, III, 3.

„Jakož nám Twá Milost píše o Žižkovi, žeby přijel 1420 do Píška: jistáť jest wěc, žeſt jest na Písku Žižka! Izpraweni jsme od dobrých našich přátel a od našich věrných sausedůw, že chce k nám přitrhnauti nocí o půlnoci; a také zpraweni jsme, žeſt leží polem u Písku, a máſ malý lid, ale žeſt shání sedláky z okoli k sobě. A také, pane milý! žalujemſt na swé žoldnéře, že kdyžſt sau zwěděli Žižku na Písku, tehdáſt sau od nás pryč odjeli ihned. A také milý pane! rač spomenauti naši sirobu a rač nás opatřiti: neb nebudeli boha a Twé Milosti, tedy my zahynem a králůw zámek ztratíme.“

Královské to město Wodňany, ležící na blízku statkůw páne Oldřichowých z Rosenberka, bylo mezi prvními, které po smrti krále Wáclava oswědčovaly husitské swé smýšlení pronásledováním duchovenstva katolického. Pan Oldřich, měw tuším poručení od krále potrestati je za to, chopil se rád té příležitosti ku pokoření hrdých sausedůw svých, a přilehnuw k městu, dobyl ho w krátkém čase i dal poboriti zdi okolo něho, kterýchž bez dowolení jeho wice stavěti neměli, až se zapsali, že ho žádným příkořím a protimyslností hněvati wice nebudau, sice jinak že w poddanost jeho upadnau.⁴⁷⁶ Tím se pochopiti dává, proč auřad města Wodňanského utikal se nyní ku panu Oldřichovi jako pánu swému; zaufalý jeho hlas pocházel ze strachu před pomstau hrozící jemu za wšeliká příkoří, která w posledních časech z rozkazu pána Oldřichowa činil byl horliwjějším Husitům w městě swém. I nelekali se bez příčiny: neb Žižka přilnuw k městu, dobyl jeho bez veliké nesnáze, při čemž ale nemálo lidí w městě zbito a také kněží několik, kteří dříwe podobojí rozdáwawše

476) Wáclaw Březan w kronice Rosenberské. Wiz Časopis česk. Museum, 1828, IV, 55.

1420 potom se byli zpětli, do wápenice uvrženo a za živa spáleno jest.⁴⁷⁷

Z Wodňan, kteréž od té doby staly se městem Táborškým, táhl Žižka poprvé ku Prachaticům, městu tehdy ochrannému probořta Vyšehradského. Horlivější kalicha protivníci dali se byli odtud před ním na autěk; pročž když po zboření částky zdí městských a spálení několika domův měšfané oddávajíce se slibili dátí svobodu čtyřem artikulům Pražským v městě svém, Žižka spokojiw se tím, pustil se dále na rozlehlé statky páne z Rosenberka. Pán ten byl nedávno předtím zradou měšfanův zmocnil se města Kamenice, náleževšího panu Prokopovi z Austi a tudíž straně Táboršké; když ale Tábori na hradě Kamenickém se ubránili, zapáliv město zase je epustil, a tak obě strany plenění i pálení činily sobě škedy neačislné. Žižka potom k žádosti pana Oldřicha Wawáka mladšího ze Hradce a we spojení s ním přitáhl také k městu a hradu Lomnici nedaleko Třeboně; tu leže tři dni, dobyl hradu smluwau, a ustanowiw tam za hejtmana pana Jana Roháče z Dubé, bral se dále proti Bystřici, hradu a městu náležitému panu Lipoltovi Krajšti, královskému hejtmanu na Budějovicích a spolu pánu na Landštejně, hroznému Husitůw nepřiteli. Tu také nedlauhu dobýwaw, wzal hrad i město autokem, s welikým posádky německé okrwawením, a jať tam páne Lipoltowu manželku i děti; nechtěje pak osazovati hradu ani města lidem svým, kázal je obořiti a spáliti ohněm.⁴⁷⁸ Dále

477) Starší letopisové na str. 46. Březová MS. — že ale Wodňany té doby nikoli nezpuslily, dokázal z tamějších knih městských J. Schön. W. Jahrbücher des böhm. Museums, 1831, str. 261. sl.

478) Zprávu o tom dává kronika kollegiata Pražského ještě netištěná, též wyznání písemné Mikuláše Plzneče, swědka as 90letého, dne 6 máje 1493 wydané a chowané w archivu Třebonském.

obrátil se ke Swinům, ležícím nedaleko jeho rodiště 1420 Trocnowského, dobyl i tam hradu v krátké. Další věk jeho skulky v tom kraji a času nejsou nám známy, kromě co starí letopisové čeští v následující slova vypravují:

„Žiška oblehl Bor panský za Horaždějowici, a tu ležel až se i dalí. A když mu twrze sstaupili, wypálil hněd twrz, newěda by jim retunk táhl. A když o retunku zwěděl, táhl nahoru ku kostelíku, a tu se šikoval. Na něhož přitáhl (dne 12 října) pan z Rosenberka s welicí-120ct. kým množstvím lidu, a s ním pan Krajíř s mnoha Němcii, i jiných mnoha rozličných lidí s ním; a s druhé strany pan Bohuslav Šwamberk s Plawenským i s Němcii mnohými, i z Plzenska; a tu jeho wůkol osuli, neb veliké množství lidu bylo se na něho sjelo. Ale on se mužsky bránil, dousání vždy w pánu bohu maje, a mnoho nepřátel s swými braňmi zbil a zranil, a škodu i hanbu jim velikou učinil, tak že s hanbou pryč ujeti musili. A on sám na bojišti ostaw, potom dále táhl kam chtěl a kam jemu libo bylo.“⁴⁷⁹

Nejstrastnější ale osud potkal této doby město *Prachatice* od nás již připomenuté. Po Žižkovu odtud odtržení wrátili se byli zase obyvatelé jeho uprchlí, a jakož sauwěký spisovatel vypravuje,⁴⁸⁰ poopraviwše domy a zdi městské, počali ukrutně pronásledovati všecky sau-sedy swé podobojí, některé jímajice a k odpřisažení kálichu pudice, jiným statky berauce a z města je wyhá-nějice; nad to pak spálili dva neb tři horlivější Husity,

479) Starí letopisové na str. 47 k r. 1421, a věk s doložením, že se to „předtím“ bylo stalo. Přítomnost pana Bohuslava Šwamberka w bitvě té, an již na počátku 1421 od Žižky jat byl, jest důkazem, že skutek tento náleží do podzimku léta 1420, kamž i Chron. universit. Prag. jej skutečně klade.

480) Wawřinec z Březové.

1420 a mezi nimi žáka Ondřeje z Wýrowa, někdy Prachatického zvoniska. Pročež Žižka wzaw s sebau bratří a 12 Nov. sester počet hojný, dne 12 listopadu přitáhl k městu, a k obyvatelům po zděch k obraně rozestaweným mluwil nejprw pokojně w tato slöwa, řka: „Otevřete bránu, a pusťte nás s welebnau swátostí těla Kristova i s kněžími pokojně do města; slibujeme nečiniti wám škody žádné ani na těle ani na statech.“ Ale oni jako rauhajíce se odpověděli: „Nepotřebujeme wašeho těla Kristova ani wašich kněží, nebo máme i tělo Kristovo i kněží, kteří se nám hodí.“ To uslyšew Žižka pozdwihl hlasu a řekl: „Přisahám dnes bohu, jestliže wás mocí dobudu, že nikoho nenechám na živě, ale wšecky, cokoli wás bude, usmrtili dám.“ A i hned ponukl bratří, aby udeřili na město se všech stran. Kteřížto přistawiwše bez meškání žebříky ke zděm, na mnoha místech násilím je zlezli, protože střeleci a pračata Táborští tak uměle stříleli nahoru, že měšfané mající brániti hradby swé střelbau z pušek a ručnic, též smolau a kaménim, netraufali sobě mnozí ani ze zábradlí wen wyhlédati. Pročež dostawše se Táboři na zdi, ubijeli tam mnohé cepami, jiné pak utíkačí honili po ulicech a poráželi jako telce napořád. A otevřewše bránu městskau, wpustili ostatní bratří a sestry, ježto spívajíce písň nábožné nesli s sebau do města tělo Krista pána; pak rozděliwše se po ulicích a domech, wšecky mužské tu i tam skryté wraždili, ženám i dětem odpauštějíce, aneb je k Žižkovi jaté wodili; kterýž ušeríw jen asi sedm mužů za wěrné Husity uznaných, dal ostatní wšecky, w počtu asi 85 osob, zawřiti do kostelní sakristie, a naházejíce tam smoly a slámy, beze wšeho milosrdensví zapáliti. Nic neprospělo jím rukama lámaní a na kolena klekání, nic slzawé prosby, aby jim aspoňku pokání času dopřáno bylo. W městě zabitých našlo se 230 osob, z nichž některé pochowány, jiné do studnic

wmetány jsau. Konečně vyhnawše ženy a děti zabitých 1420 mužův, osadili Táboři město lidem svým sami a ohradili je w brzce nowými příkopy i hradbami lépe než bylo prvé.

Nazejtří, dne 13 listopadu, podařil se Táborům na 13 Nv. jiném místě z nenadání výboj ještě znamenitější. Nad řekou Lužnicí, asi míli pod městem Táborem, stáli s obou stran řeky dva hradové páně Oldřichovi z Rosenberka, Příbenice jménem, mostem mezi sebou spojení, jeden větší na lewém, druhý menší na prawém břehu. I po něwadž jmíni sau za nedobytné, schowáno jest na nich z okolí množství pokladův na zlatě, stříbře, drahém kamenní a šatstvu, též swátostí a knih wzácných. Mezi wězni na hradě wětším hlídanými nacházel se také často jmenovaný Táborský kněz Wáclaw Koranda, jenž před dwěma měsíci jew za gleitem ku pánu Jindřichovi Lefflowi na Bechyni, byl na cestě překwapan a chycen od Rosenberských. Ten w noci ke dni nahoře jmenovanému dobyw se náhodou z okowův, jimiž na wěži peután byl, oswobodil také jiné spolužené swé, jichž pomocí zmocnil se tudiž hlídáčův swých a dal je na místě swém upantati. Jeden z těchto, jménem Odolen, sliboval učiniti wšecko co žádají, kdyžby ho na swobodě nechal; i poslán jest do Tábora zpravit bratří o tom bez moškání co se stalo. Hejtman Táborský Zbyněk z Buchowa, měw právě lid pohromadě, newáhal přitrhnauti s ním ke hradu a dobývati jeho. Překwapaná posádka zděsila se tím více, že stejným časem i s wěže hradové počalo se ozývati nenadálé hrozné heslo „Tábor hurra! Tábor!“ a házení kamene s hůry dávalo důkaz, že wěže skutečně již w rukou nepřáteleckých jest. Boj proto netrval dlouho; a když hrad wětší zíracen byl, posádka hrádku protějšioho, nedočkawši na sebe autoku, sama utíkat počala. Pomoc, která Příbenickým w té chwili od Soběslavě přispěla, ne-

1420 dala již přčiny leda k větší a krwawější lidu Rosenberškého porážce. Mezi zajatými na hradě byl také mnich Heřman, biskup Nikopolský a farář tehdejši Miličinský, jenž připuzením pána Čenkovým z Wartenberka r. 1417 na hradě Lipnici množství kněží husitských byl světil, ale od té doby velikým jejich protivníkem se stal; toho wzawše Táboři, prosicího s pláčem a vše učiniti slabujícího uto-pili pod mostem v řece s ukrutností šerednau.⁴⁸¹

Ztrátou Přibenic utrpěl pan Oldřich z Rosenberka škodu náramnau a tím bolestnější, že i ztráta města Soběslavě v patách za ní následovala; i zkusiw několikrát po sobě nedostatečnost swau odolati Táborům, jal se konečně wy-jednávati s nimi cesty pokoje a míru. Uzavřeno jest **18 Nov** tedy dne 18 listopadu mezi ním a mezi „všemi obcemi“ strany Táborské příměří až do auterý masopustního nej-prw příštího (4 Febr. 1421) pod tau wýminkau, „aby pan Oldřich držel tyto čtyry kusy na všem svém panství: 1) aby slovo boží swobodu mělo, 2) aby tělo boží a krew jeho svatá byla dáwána všem wěrným, osob newynímajíc, 3) aby knězská nadání rušena byla, a 4) hřichy smrtelné na svém zboží aby stawoval, což může nejdál, a to pod základem deseti tišic kop grošů Pražských.“⁴⁸² Pan Oldřich sliboval nad to nejen přistaupiti také osobně ke čtyřem těmto Pražským článkům, ale i přičiniti se u Sig-munda krále, aby došli prostředkem jeho we křesťanstwu vůbec uznání žádaucho.⁴⁸³

481) Wawr. z Březové MS. Starí letopisové na str. 42, 474. Wácl. Březana Rosenberská kronika w Časopisu Česk. Museum, 1828, IV, 55, 56.

482) Zápis na příměří z originálu posavad w archivu Třebon-ském chowacího tištěn jest w Archivu Českém III, 280.

483) Srov. pesni M. Křištana z Prachatic dne 5 Dec. 1420 dané k panu Oldřichovi z Rosenberka, w Arch. Českém, III, 4.

ČLÁNEK TŘETÍ.

PRAHA. DRUHÁ WÝPRAWA KŘIŽÁCKÁ.

Náčelnictví města Prahy a kněz Jan. Spory mezi Pražany a Tábory. Učení Táboršté. Smrt Mikuláše z Husi. Wypuzení krále Sigmunda z Čech a vybojování země skrze Pražany a Žižku; Plzeň, Chomautow, Beraun, Český Brod, Hory Kutny, jednání s Morawany. Jaroměř. Čeněk z Wartenberka. Arcibiskup Kunrat přistaupil ku podobojem. Hrad Pražský a Litoměřice. Sném walný w Časlawi. Reakce na Táboře i w Praze. Sbor kněžský; upáleni kněze Martinka. Adamniči. Kardinal Branda i jednota říšská proti Husitům. Slezáci w Čechách; porážka u Mostu; obléžení Žatce skrze křižáky. Sigmundovo vyjednávání s Vladislavem Polským i Albrechtem Rakouským. Počátky sporu mezi aristokracií a demokracií w Čechách. Král Sigmund na sněmu Brněnském. Žižka w Plzensku; vjezd jeho do Prahy. Tažení Sigmundovo do Kutné Hory. Auték jeho a porážka u Německého Brodu. Záviše Černý. Převrat w Praze; usmrcení kněze Jana.

(Od r. 1420 Nov. do 1422 Mart.)

Nedlauho po bitvě Vyšehradské, dne 5 listopadu, 1420 wydali Pražané a spolčení s nimi páni zemšti následujici 5 Nov. weřejné psani ke wšem Čechům wůbec :

„Žádost wšeho dobrého wám, přátelé milí! Žalujemſ wám na Sigmunda Uherského, ač hodné jest říci, krále: kterýžto zapomněw se nad urozením swým, příklad dobroty a milostiwosti swých wšech předkůw od sebe zapudil

1420 i oddal se jest na ukrutnost neslýchana, jižo této koruně království Českého ukazuje pálením, panen i paní ohawným násilím, lidí i dítěk mordowáním i wšelijakau jinou bezpravností; a to konečně a ltiwě pod hájením kostela Římského ukládá, (kříž krwawý, v řádu křestanském nikdy nezaložený, sobě od papeže bezpravně na nás wydaný ku pomoci bera,) kudyžby jazyk český, od něho nejohawnější potupau a kacifstvím po všem světě ne-winně zhaněný, zhladiti mohl, a cizozemce w této zemi zwelebiti a místa Čechův wyhuaných jimi osaditi. Jakož jest to znamenitě den Wšech Svatých před Vyšehradem ukázal: pány, rytíře a panoše jazyka Českého, jim zrádcův nadáwaw, i napřed je šikoval, a jich retovati nechtěje aneb nesměje a moha, více než do pěti set nejčelnějších o hrdlo jest připravil, (jichžto zavedení s prawau wérau litujice želime, jakožto Čechův nám přirozených a k umdlení našeho jazyka Českého jeho nawedením poražených;) Němcův a Uhrův, našeho jazyka nejukrutnějších nepřátel, lituje a je mimo Čechy překládaje, wždy k tomu konci jednal, aby Čechové sami se s obou stran mordujice umdleni a tudy snáze jím s pomocí Němcův a Uhrův zhlazeni byli. Jakož jest to nad hlas z ust prokletých toho krále slýcháno, když jest řekl, žeby za to Uherškau zemi dáti chtěl, by w České zemi Čecha nebylo ižádného."

„Protož milí přátelé! wášť ještě z lásky a slitování napomínáme, abyste se sami nad sebou slitujíc a nad jazykem svým přirozeným, i k tomu se wedle nás přičinili, aby zákon boží we všech pravidlach spasitelných a písmem svatým důvodných swobodu měl bez utlačování, o kteréž ten král s svými pomocnky se zasazuje, chtěje nás k swé wste kacifské w Konstancii ohlášené přivesti a k zatracení připraviti. Jestližebyše wšak wždy jemu nakladni býti chtěli, jeho očitá ukrutensví a záhubu wi-

douce přilišnau a bezpráwnau této země: tehdybychom 1420 zato měli, žebyste i wy o zhlazení jazyka stáli Českého. I musilibycom se proti wám tak opatřili s pomocí boží, jako proti božím a jazyka našeho zjewným neprátelům.“⁴⁸⁴

W tyléž dni a k témuž smyslu spíval také jeden básník český,⁴⁸⁵ we jménu koruny země České, „owdowělé a osiřelé, žalostí, hanbau, škodau i pakostí již obřícené“) k celému národu a zwláště ku pánům českým, ježto prý Sigmunda bezdéký jí za cholě wnutiti usilovali:

Spatřte jeho nemilosti,
k waší zemi bezpravnosti: —
nynieť wámi wěrné tlačí,
když ty zhubí, i wásť zkazi,
a řka: „Nejsúš wěrni sobě:
mám čas dobrý w této době:
přijma Němców walnú rotu,
zruším já jim starú lhotu,⁴⁸⁶
w niž sú od dávna pýchali,
krále swého málo dbali.
Podmaním je i jich děti

- 484) Archiv Český, III, 217 (z kroniky M. Wawřince z Březové.) Windeck (cap. 85) podává psaní to w překladu německém, s podpisy pp. Hynka Krušiny z Lichtenburka, Viktorina z Kunstatu odjinud z Poděbrad, Hynka z Wallsteina odjinud z Koldšteina, Jana z Lichtenburka i obce města Pražského.

- 485) Prawí, že to skládal, když lid Pražský ležew we dne w noci před Vyšehradem,

„jeho dobyl prawým hladem
w sedmi nemál tak nedělých;
w nichžto když já w tuhách seděch,
složil sem to krátké čtenie“ etc.

Spisowatel byl bezpochyby některý mistr učení Pražského. Spis jeho celý čte se w rkp. Budišinském již několikrát připomenutém.

- 486) *Lhota* neb *Lehota* znamená zde privilegie staré čili swoobody wůbec.

1420

hladkú řečí nebezděky:
 nebudúli tomu chtieti,
 již přičinu budu mieti,
 že je wšecky pořád zhladím,
 zemi Němci pak osadím,
 jenž k mé woli wolni budú,
 tak českého rodu zbudu;
 platnější mi bude Němec
 Čechów sedmi, cizozemec,
 ježtoš lichwie, wšady běží,
 swú chytrostí pilně těží;
 komuž které pak dám panstwie,
 tohoš příjmu w prawé manstwie“ a t. d.
 „Již widte jeho zlobu,
 již oznámil w tuto dobu:
 pobraw zemské wše poklady,
 złupiw swátost, swatých hroby,
 ty rozptýleł cizozemcóm,
 wašim wrahóm, Uhróm, Němcóm;
 jímž byl dlužen wás bránili,
 tiemž wás miení wypleniti.
 Již je zowe i na zbožie
 waše.⁴⁸⁷ Protož ctní Čechowé!
 wstaňtež wšickni proti němu,
 swému zhlubci zřetelnému:
 wypudte ho z této země,
 to německé zlostné plémě,
 ať tam w Němcích s Němci kwasi,
 s Uhry, Rasy, s swými Jásy.
 Wolte sobě muže ctného
 již za krále wám Českého,

487) Narází se tu bezpochyby na plenění statků pánských z Kunstatu a z Poděbrad nahoře již připomenuté.

jenž má wieru, lásku k zemi;
 tak budele nawráceni
 k swému jménu wždy chwalnému,
 těžkoš bude k wám ciziemu; —
 budete sě milowati
 jeden druhu spomáhati:
 stanúš wálky, stanúš boji,
 sedete we ctném pokoji,
 - zrazy, křiwdy, zlosů minú,
 jakožto sniech ohněm splynú“ a t. d.

1420

Toť jsou dwě wěrná zrcadla toho ducha, který w oné době vládnul srdečni Čechů wůbec a wítězne strany zwláště; z nich widěti jest zřejmě, které a jakové sily hýbaly tehdáž aumysly českými w zápasu osudném.

Co marným obležením Prahy až potud ještě nejistého zůstávalo, rozhodnuto konečně bitwau Wyšehradskau: wrch moci w národu připadli, téměř z nenadání, městu Pražskému. Wítězná Praha, „českých měst matka i hlawa,“ stála najednau w čele strany té, která jala se mečem a štitem brániti swobody církevního wyznání swého. Šlechta česká, budto Sigmundowi bezděky slaužíc, aneb ku Pražanům na mále se přiwinuši, postavila se swau nejednotau sama do druhé řady; Táboři pak, dobrodržiwsé na jihu země České, když w jejím centrum rozhodné wěci se dály, zmeškali tu první příležitost, která w takové mře newrátila se jim nikdy více. A wšak ačkoli přednost Prahy w národu od té doby nepochybna byla, chybělo přece ještě mnoho k uznání toho skutečnému; wětší částka země musela teprw králi z rukau násilím wyrwána, tudíž wybojowána být. Pražané neostýchali se bráti úkol takový na sebe. Psaní jejich na hoře postavené má prawé jádro swé teprw na samém konci: opowídáš wálku a záhubu wěm Čechům, kteřiby se opowázili postaviti se Pražským praporcům na odpor;

32*

1420 za spojence pak předsílá sobě cit, budišti tehdáž ohlas mocný w každém srdci českém: cit národní.⁴⁸⁸

Zřízení města Prahy mělo tehdáž formu republiky theokratické, — arciže jen prozatím, až do zwolení prý nowého krále. Wrch moci byl w „obci weliké“, ana potáhla k sobě wšecka panowničí práva; audowé pak obce té byli nejen měšťané a majitelé domůw, ale i podruhové a řemeslníci, kteříkoli provozovali w městě jakou samostatnou živnost. Ti swolawáni jsou na náměstích nejen w určité doby, ale i kdykoli toho požadovaly potřeby mimořádné; „výnosy obce weliké“ slaužily městu za zákon, z něhož nikdo wyjimati se nesměl. Za výbor z obce weliké považovati se mají tak řečení „starší obecní,“ k u kterýmž počítání bývali také cechmistrí, a ježto se scházívali měli (pode jménem „obce starší“) k rozhodnutí tuším záležitostí běžných. Moc vykonávací byla w rukau purkmistra i konšelůw, střídajících se velmi často a usazovaných na auřad, jak se zdálo, od obce weliké, w skutku ale podlé wůle oněch kažatelůw a kněží, kteří uměli vládnouti srdcem a myslí obecného lidu. Ačkoli pak Staré i Nowé město měly swé auřady rozdílné, byla wšak, smluvnou nám již neznáma, w jistých záležitostech ustanowena jednota i solidárnost obou měst, pramen to mnohých napotom nedorozumění a newoli; také zdá se, že nálezy obce weliké vztahovaly se wždy k oběma městům zá-

488) že wšak w ohledu tom neobmýlen slepý fanatismus, důkazem jsou nejen verše připomenutého již básnika, baučicího proti Němcům,

„neb jsú čeští wždycky hánce,

tupitelé, wrazi, zrádce:

leč jsú kteří zachowali

a w zákoně božském stálí:

ty milujete jakžto bratřie.“ —

ale také skutek již nahoře dotčený, že německým Husitům w Praze wykázán od obce Pražské r. 1420 kostel sw. Ducha ke službám božím w jejich jazyku.

rowen, auřad ale Nowoměstský w některých věcech že 1420 podřízen byl Staroměstskému. W ohledu policejním a válečném každé město rozděleno bylo na čtvrtě, mající každá z nich swého *čtvrtnika* čili hejtmana čtvrtního, jenž zase představen byl *desátníkům*, t. j. zprávu wedaucím nad částkami čtvrtí. Richtář městský byl spolu nejvyšším auředníkem policejním, zwláště we věcech hrdelních. W čas potřeby válečné ustanoven býval nejvyšší městský *hejtmán*, jenž vládnouti měl mocí brannou nejen domácí, ale i do služby wzatau; již zajisté obec Pražská přijala byla k sobě na žold nemalé množství dobrodužných služebníků, panosůw i pacholkůw cizích. A wšak i urození páni, i rytíři nejedni neostýchali se slaužiti Pražanům tytýž za žofu spůsobem podobným jako Sigmundowi králi. Což diwū, že pak Praha osobowala sobě té doby přednost we králowství Českém i před stavem panským, a že našli se lidé, kteří přiodíti chtějíce nowau pretensií rauchem liché starožitnosti, wymyslili sobě i nejapné články tak řečeného práva Soběslawského.⁴⁸⁹

Podotkli sme již, že vlastně kněží to byli, ježto té doby vládli obci Pražskau, ač ne dle jména, nýbrž jen co samozwaní tlumočníci toho, čim obec řídit se chtěla, t. wůle boží a písma swatého. Nejen Pražané, ale celý téměř národ česky již se byli pohřízili do rozjímání otázek bohomluweckých; s jakou horlivostí, ale tytýž i nejapnosti a nedůslednosti, líčiti tuším nepotřebí. Mudrowánoť obyčejně wice citem a fantasií nežli rozumem a učeným wědomím; a wšak taková byla u všech síla wíry a přesvědčení, že nejen wšecky jiné obeeného žiwota záležitosti upozaděny za náboženstvím, nýbrž i každý mněl že powinen jest starati se o spasení netoliko swé ale i bližnísho swého. Prawili smc již, že w nekonečné rozma-

489) Wiz o něm Česopis česk. Museum r. 1827, III, 31—36.
Články ty udává Hájek we kronice swé k r. 1135.

1420 nitosti mnění náboženských záhy počaly dělati se dvě centra, odstrkující sebe tytýž wespolek, mistrův totiž Pražských a kněží Táborských, jichžto hlavní rozdíl v tom se stanovil, že v nowotách a opravách onino nechtěli jít tak daleko jako tito. U Pražanů však dlouhý čas měla mnění Táborská také welikau oblibu; ba jestli wěřiti sluší slowům jednoho z mistrův Pražských,⁴⁹⁰ kněží Táborští sami byli jen učennici jednoho laika Pražského, jistého Wáclava řenkéře Nowoměstského, jenž ve pismě svatém nade wšecky jiné zběhlý byw, vykládal prý zákon nowý ze starého a starý z nowého. Také lid obecný, a mnozí z ženského pohlawí w Praze, wždy raději drželi se nowotářův smělejších a radikálnějších, nežli opatrné maudrosti učených mistrův. Tím se stalo, že mezi všemi kněžími a kazateli Pražskými doby této požíval největší moci a vážnosti muž stojící mezi stranami téměř u prostřed, a snad něco více k Táborům přichýlený. Byl to kněz Jan již často jmenovaný, někdy mnich Želiwský, nyní kazatel u Matky boží sněžné na Nowém městě, muž ovšem pamatný, ačkoli jen velmi málo paměti o něm se zachovalo; newíme ani odkud byl rodem a jak do Prahy se dostal. W prawdě ale říci se musí, že ačkoli newláďnul Čechami, provozoval však až do smrti své w nich moc nejvyšší, a že od té doby, co Praze nehrzoило nebezpečenství, počinal sobě obyčejně mírněji, nežli od fanatika nadíti se bylo. Hlavní ale zásluha jeho záležela w tom, že pokud živ byl, snažil se ne bez prospěchu, nawzdor všem nesnázem, udržeti wždy aspoň čáku dorozumění mezi Pražany a Tábory. Proto hegemonie města Prahy w době této býla větším dílem aučinek jeho, ana

490) *Laurent. de Březowa:* Taboritarum presbyteri — omnes respectum habebant ad quemdam Wenceslaum in Praga pincernum, qui ultra omnes in biblia notus, novum per antiquum et e converso exponebat testamentum.

teprw zároveň s jeho životem wzala strastný konec. Nic- 1420
 méně jakkoli zřejmá byla přewaha moci a působení jeho
 w městě, nemohl přece nikdy potlačiti smýšlení a wpływu
 sobě odporného, tak že za dnů jeho žiwlowé oba w usta-
 wičném trwali zápasu a kolotání. Wedle něho požívali
 u Pražanuw nejwětší wážnosti té doby, kromě starších
 M. Jakaubka ze Stribra, Křištana z Prachatic, a Jana Kar-
 dinála z Reinšteina, zwláště M. Jan z Příbrami a Prokop
 Plzenský, obo přední odpůrcowé Táboruw, M. Petr z Mla-
 denovic, M. Jan z Rokycan již nyní před jinými jmeno-
 wáwaný, a M. Petr Payne, Angličan, jemuž wůbec jen
 M. Engliš říkali. Tento pro lásku swau k učení Wiklefowu
 ze vlasti swé, ač mimo wůli Anglického krále, wypuzený
 mistr učení Oxfordského utekl se byl před několika léty
 do Čech, kdežto dne 13 února 1417 přijat jest mezi mistry
 na universitě Pražské. Držel posawad ještě s Pražany
 proti Táborům; později ale připojiw se k těmto, stal se
 jednau z předních podpor sekty jejich.

Jakkoli pak neutěšené jsau hádky učené i nedoučené,
 jež theologowé Pražští a Táborští mezi sebau wedli, ně-
 jaká wšak jejich známost, jakožto hlavního kliče ku po-
 rozumění dalšímu wýwinu dějin, jest newyhnutelně po-
 třebna. Wšecky hlavní neshody mezi učením Pražským
 a Táborským wynikly již w běhu roku 1420 a 1421 na
 jowo; pozdější léta nepřimnožila wice nowých zárodkůw
 sporu čili punktůw kontroverse; pročež tím wice litowati
 jest, že ze spisůw těch, jež wýstředníci Táborští, jmeno-
 witě kněží Martinek Hauska i Jan Čapek, též někteří ne-
 jmenovaní, již této doby dosti w hojném počtu wůbec
 wydali, nezachowal se nám podnes nižádný, tak že při-
 nuenci jsme čerpati známost swau o nich jen ze spisůw
 jejich tytýž jízliwých neprátel. ⁴⁹¹

491) Wšecky pozůstalky theologie Táborské, pokud nám
 známy jsau, pocházejí teprw z doby po r. 1422, kdežto

1420 První spor dogmatický půstal za příčinou dvacáti článkův, které obec Táborská již dne 5 srpna Pražanům podala, a v nichž se naléhalo nejen na zachování zápisů mezi oběma obcemi učiněných (nám neznámých), ale i na přísnější provedení třetího i čtvrtého článku Pražského, jmenovitě co do sedání v krémách, přepychu v šatstvu, podvodních obchodů a t. d. Nad to pak žádalo se, aby všecka práva „pohanská i německá“ zrušena byla, i aby obce všecky lidily se jediné „právem a zákonem božím,“ aby klášterové a chrámové zbyteční, též obrazové a ornátové bohatství byli kaženi a t. d. Nowoměstští byli hned hotovi, přistoupiti ke článkům těm: Staroměstští ale wzali sobě nejprvé potaz, později pak, dawše se poučiti Petrem Englišem, swolili k nim jen v obmezeném smyslu a s výminkami.

Ještě živější reakce proti smyslům Táborským zje-
14 Nov. wila se we hrômadě „obce weliké“ dne 14 listopadu držané, we kteréž také přítomni byli páni Hynek Krušina, Viktorin Boček, Hynek z Waldsteina a Mikuláš z Husi. Jednáno tam nejprv o vypravení slavnějšího poselství ku králi Polskému s podávaním jemu opět koruny české; čemuž když Mikuláš z Husi odpór klásti chtěl, pravě že bratři Táborští nechtějí cizozemce mít za krále, překonán jest ukázaním pečeti, kterau Žižka ku předešlému o to zápisu sám dobrovolně byl přiwěsil. Pak za příčinou nowot skrze kněží Táborské hojně wždy se plodících ustanowena jest

wyznání wíry jejich nabyla twárnosti určitější a stálejší, očistěno jsau od chiliasmů a od toho všeho co s ním sauwisclo. Wystředné kusy Čapkowy a Hauskowy, o nichž tuto mluviti se bude, známy nám jsau jen z kroniky Wawřince z Březové a ze trojího spisu od Jana Příbrama proti Táborům wydaného ale wžbec ještě neznámého. Také tištění w Archivu Českém, III, 218—225 „Articuli et errores Taboritarum“ sepsáni jsau od M. Příbrama.

wýnosem obecním w Praze *censura*, tak že napotom nikdo **1420** naprosto neměl psáti a wydávati nic nowého, lečby čtyři mistrové Pražští od obce wolení spis jeho dříve přehledli a pochwálili. Konečně uzavřeno jest, že obyčej dosavadní slaužiti mši w ornátech a s kalichy, a wšak warujíc se přitom zbytečné nádhery, má i dále zachowán býti. Rozmrzely nad tím Mikuláš z Husi opustil Prahu dne **17 li-17 Nv.** stopadu a bral se ke „bratřím,“ ježto obehnawše a dobywše twrze Popowic, potom jali se dobývati hradu Leštna, nalezejíciho panu Wáclawovi z Dubé. Ale Pražané nemajíce dosti na tom, co se jim podařilo, dne 19 listopadu **19 Nv.** ssadili ještě také konšely swé Táborům přízniwé a powolali na místa jejich mírné kališníky. To již poważowáno za přílišné příkoří, nejen u Táborů samých, ale také u přátel jejich Pražských. Pročež onino uzavřewše příměří se hradem Leštem, powolali Žižku z jižních krajů ku Praze a sami přiblížili se a obehnali hrad **Říčany**, s něhož laupeže po silnicích a mnohé Pražanům škody se dály. Bylof prý to chytře od Mikuláše z Husi nalečeno, aby pod zásterau pomoci hlawnímu městu činěné posilnil swé strany w něm, a wyzwaw brannau moc Pražskau k boji společnému, mohl potom we společnosti její dostati se do Prahy opět.

Wolani bywše Pražané, aby dle smlauwy společné přišli také dobývat Říčan, táhli tam w sile nemalé dne **24 listopadu**: ale pan Krušina, hejtman wojsk Pražských, **24 Nv.** nechtěje již dále bojowati we spolku s Tábory, wzdal se auřadu swého i wrátil se na panství swá; totéž učinil také pan Viktorin Boček z Kunstatu, maje pomáhati bratrovi Hynkowi, kterýž mezitím dne 25 listopadu dobyl slav- **25 Nv.** ného nad Němcí vítězství u wsi Lhoty nedaleko Sadské. Při dobývaní Říčan, když kněží Pražští u wojště mši w ornátech slaužiti se jali, bylaby nesnášeliwostí několika sprostých Táborůw strhla se na místě půtka krwawá mezi

1420 stranami, kdyby starši s obau stran byli prosbau i hrozbau neutišili zuřiwcůw, slibujíce, že spor ten urownán bude co nejdříwe w Praze společným w bratrské lásce dorozuměním. Zatím když i Žižka se swými přibyl před Říčany, pan Diwiš z Říčan wida že nemůže odolati tak weliké sile, dal se uwyjednávání pokoje, a slibil konečně wzdáti se i s čeledí swau, nebude-li nikomu na životě ublíženo.

4 Dec. Pod tau wýminkau otěvřen hrad dne 4 prosince, na čež dne 6 pan Diwiš s rodinou swau a s jinými 54 vězni dán jest na radnici Pražskau do wazby. Ale dewět na hradě postižených kněží odewzdař Žižka pračatum swým, kteřížto strčiwše wšecky do jedné selské chatrče, spálili je w ní za živa.

29 Nv. Dne 29 listopadu přijeli byli do Prahy páni Oldřich Wawák ze Hradce, Petr a Purkart bratří z Janovic a Petr Zmrzlík ze Swojšína někdy krále Wáclawůw ministr; slyšewše zajisté s žalostí o zmáhající se neswornosti mezi Pražany a Tábory, snažili se wlastenecky přispěti wši swau mocí ke smíření jejich. Když po dobytí Říčan Táboři s Pražany do Prahy se wrátili, swolány sau obce Staro-
8 Dec. městská, Nowoměstská i Táborská dne 8 prosince k sw Ambroži na příkopech do hromady, a to k žádosti řečených pánůw, aby prý zwěděli, w čem se zakládají různice mezi stranami. Pražané užili přitom té chytrosti, že nejen zapověděli kněžím a ženám jít do té hromady, ale také že obec každá postawena byla po různou, tak že nemohli ani mezi sebou se míchat ani jaké roztržky a kříky dělati; proto po mírném mezi nimi jednání rozešli se wšichni pokojně zase. Ustanoweno wšak, že pozejtrí mají kněží obojí strany sestaupiti se do hromady w Karolíně, a wést tam při swau před pány a před auřady Pražskými.

10 Dc. W památný tedy den 10 prosince, w němž původem pánůw Českých počalo se jednat o smíření všech stran, pozvali konšelé Staroměstští ke slawnému obědu na rad-

nici všecky čelné muže z národu, co jich w Praze při- 1420
tomno bylo. Žižka šel tam bez rozpáku; Mikuláš z Husi 10 Dc.
ale, obávaje se na radnici aukladůw o bezživotí swé,
wyhostil se raději hněwem z Prahy s několika wěrnými
swými. Po obědě čekali mistři a kněží Pražští w Karolíně
dlauhý čas na kněží Táborské, až tito konečně oznámili,
že do Karolína nepůjdou, jinde ale kdekoli že chtějí se-
jít se s mistry. Pan Oldřich ze Hradce a Žižka usnesli
se tedy na tom, že strany obě mají bez meškání sjít se
w domě pana Petra Zmrzlíka, naproti kostelu sw. Jakuba
w Starém městě.⁴⁹² Tam tedy we shromáždění hlučném
předních mužů swětských i duchovních, když mělo jed-
náno býti o nejnowější příčině rozbroke, totiž o uží-
waní ornátů při službě boží, M. Prokop Plzenský, tehdaž
rektor univeristy Pražské, povstal dí, že nesnáze jest
o wice článkůw celému národu škodných, kteří dříve
slyšeli se musejí; a podav lístku M. Petrowi z Mladenovic,
kázal mu čísti na hlas w 76 článcích latině i česky
wýtah wšeho toho, cokoli dle mnění mistrůw Pražských,
kacířského aneb aspoň bludného hlásáno jest od kněží Tá-
borských až po tu dobu.⁴⁹³ Sem náleželo předně cele

492) Nyní slowe dům Stupartůw. w. nahoře den 30 srpna 1414.

493) Poznamenati sluší, že o slavném tomto „hádání w domě Zmrzlíkowě“ a o podaném w něm wýkladu celého wyznání Táborského zachovala se nám čtvera zpráwa, w podstatě sice sworná, w některých podrobnostech ale rozdílná: 1) we kronice Wawřincově z Březové; 2) w rkp. universitní knihowny Pražské (XVII, A, 16) a z něho we knize „Prochaska's Miscellaneen,“ Prag, 1784 str. 279—293; 3) we článku Přibramově nahoře již dotčeném w Archivu českém III, 218 sl. a 4) we traktatu Přibramově proti kněžím Táborským od r. 1429, dosavad w rkp. w Českém Museum. Mikuláš z Pelhřimowa dotýká také hádání toho, ale jen na krátce. My podáváme zde wýtah ze všech těchto pramenů spolu, aby zjewilo se auplné zrcadlo wiry Táborské před r. 1422.

1430 učení o chiliastmu, od nás již nahoře wyložené; dále sady
10 De směřující k republice, ke zrušení politického rozdílu sta-
 vův a ku komunismu, jež tuto některé ze jména polo-
 žiti chceme, k. p.

„W ten čas (t. w chiliastmu) nebude nižádného na
 zemi kralowánie neb panovánie, ani poddanie, a wýchni
 úrokowé a dani přestanú, ani jeden druhého bude k čemu
 nutiti, neb wýchni budú rovní bratřie a sestry.“

„Jt. jakož na Hradišti neb na Táboře nic není mé a nic
 twé, než wšecko w obec rovně mají: takéž wšem wšecko
 wždycky má w obec býti, a nižádný nemá nic zvláště
 mieti; jinak ktož co má zvláště, ten hřeší smrtelně.“

Dle toho učili prý, že již nesluší krále mítí ani jeho
 sobě woliti, nebo sám pán bůh že již chce nad lidem kra-
 lowati a kralování má lidu obecnému dáno býti; že wýchni
 páni, panoše a rytíři jakožto wýstavci mají podřezání a
 vyplenění býti, že již má přestati daň i napomínatel
 i poplatkové se wším knížetstwím a panstwím swětským;
 že wšecka knižeci práva i zemská i městská i selská,
 jakožto nálezové lidství a ne boží, mají zrušena býti, a
 posawadni zákon boží sám že we mnohých kusích, ku př.
 o trpělivosti, o poddání králům a pánum, též o daních
 a t. d. bude „wyprázdněn“ t. j. neplatným učiněn, protože
 napotom každý bude prý mítí zákon boží psán wé swém
 srdeci.⁴⁹⁴

Co do článkův vlastně wěroučných wytýkány jsou
 Táborům zvláště sady následující:

„Jt. nic nemá wěřeno ani držáno býti ot křesťanów,
 což nenie w biblí zjewně wyřčeno a napsáno; a kromě
 bible nižádné písmo doktorów swatých neb jakýchkoli

494) Wypsalí smě sady ty doslově z dotčeného již traktatu
 Přibramowa. Shodnost jejich se zásadami nejnowěji od
 jisté strany we Francii zase hlásanými odkrývá skaumateli
 hlaubi srdece lidského. —

mistrów i mudrców nemá ani čteno ani učeno ani ohla-**1420**
šowáno býti, neb jsú lidé, jenž sú poblúditi mohli; a protož **10 Dc.**
ktož se učí w sedmeře umění, aneb mistrowstwie w nich
prijme, aneb se mistrem w nich dopustí nazývati, ten
jest zpohanilý, marný a hřeší smrtelně proti čtení pána
Krista.“

„Jt. nižádné ustavěnie lidské, ani svatých který ná-
lezek, jakož jsú hodiny, řád na mši a w jiné službě božie,
křižování, libánie míru, ornátové, posvěcowání oleje,
wody, soli, kalichów, vína, chleba a jiných věcí, holení
brad a pleší, kadění, kropení, žehnání, ani jiní lidští ná-
lezkové nemají držáni býti, jakožto nálezkowé antikri-
stowi.“

„Jt. nemá mše latině ani jiným jazykem spiewána
neb čtena býti, než jazykem lidu obecného; a to w obecném
rúše chodiciem a kdežkoli, wše jiné opustiec, než slova
posvěcujicie řkuce, jakožto Kristus jest řekl, tak a neji-
nak má mše slúzena býti.“

„Jt. w jednom kostele neb w jedné osadě, ač jest
tu i mnoho kněží, neslušie wiec mši slúziti, nežli jedinú;
a pro tu jednu mši nenie potřebie kostelów, neb muož
když kto chce, kromě kostela slúziti; pakli jest kostel, ale
nemá w něm wiece než jeden oltář pro tu jednu mši býti.“

„Jt. každý kostel, kapla neb oltář po pánu bohu na
čest ze jména kterému svatému ustavený, má jako mo-
dloslužebný zkažen neb wypálen býti.“

„Jt. nižádného podobenstwie nebeských ani zemských
věcí, ani kterého obrazu nižádný nemá dělati ani mieti,
ani má jeho w které pocti mieti, nebyb to byla modlo-
služba.“ ⁴⁹⁵

495) W jiném wšak článku dowolují se zvláště obrazy na
mincích, pečetích, korauhwech a t. p., tedy bezpochyby
také obrazý obsahu swětského wůbec.

1420 „Jt. nemá nižádný žádati ani prositi a wolati k swatým,
10 De. jenž jsú w nebeské vlasti, za kterékolii pomoci, ani aby
 za nás orodowali před pámem bohem, nebbey to byla mo-
 dloslužba.“

„Jt. swatých kostí a jich ostatků nemáme w kostelích
 ze jména jich chowati, ani jich w pocí mieti pro jich
 swatú památku.“

„Jt. po smrti tělesné, duše křesťanské nemají již miesta
 ani času k očištění svému, ani oheň očistcový má držán
 býti.“

„Jt. daremné a blázniwé jest, za duše mrtvých se
 modliti, postíti aneb almužny činiti, a tak mše zádušnie
 a vigilie nemají býti.“

„Jt. postowé 40 dní, suchých dní, páteční a jiné vi-
 gilie, jako antikristské nálezky nemají držáni býti, ale ty
 dni každý má maso jisti, aneb co se jemu zdá za
 podobné.“

„Jt. nižádný den nemá swěcen býti neděláním tě-
 lesným, než samý den nedělní.“

„Jt. kněžie nejsúc biskupové mohú, když se jim líbí,
 sobě jednoho kněze biskupa woliti a učiniti, a ten muož
 jiné žáky neb laiky na knězstwie světiti.“

„Jt. nižádný kněz, we smrtelném hřechu jsa aneb
 w kacierství kterémkoli, neposvěcuje swátosti těla a krwe
 božie pána Krista, ani krstie, ani hřechów otpuštie.“

„Jt. nemá wěreno býti, w swátosti těla Kristova neb
 we swátosti krwe jeho, by tu byl prawý a plný buoh a
 člowěk; a protož nemá se tu kláneti a klekatí jako pra-
 wému pánu bohu, neb kto se tu tak klánie, ten modlo-
 slúží.“

„Jt. nenie nižádného stavu knězského, ježtoby na
 samý ten stav slušalo žehnatí neb dobročešti swátost
 těla a krwe pána Krista; nebo každý křesťan móž dobro-

řečiti každú krmi neb pitie, aby tu přijímal tělo a krew 1420
pána Krista duchowně, ale ne posvátně“ a t. d. ⁴⁹⁶ 10 Dc.

Dle těchto zásad tedy jali se prý kněží Táborští we-líce tupiti učení školní a latinská, sami pak přijímali pa-cholíky i děwečky na učení, a učili je česky; proto také nejlepší žáci musili prý jedni k řemeslům, jiní k bojům a jiní na světské běhy se wydati; wšecka spíwaní ko-stelní že potupili, a toliko písně české, kteréž sau sami složili, tyf welebí, wedau a drží, hodinám duchowním že se posmívají, posty a zpowědi že haní, swatým křížem zna-menati se brání; biskupa že sami sobě zwolili, kněží jejich že laiky světili, a že chtějí aby dosti bylo na knězi a jahnu, a wsechna jiná důstojenství duchowní aby padla; také že kněží jejich nosejí brady jako laikové, a některí wstupují w manželství, i jakkoli horlí proti panování knězskému, wšak že sau wšudy w městech to zděnali, že proti jich wůli nesmějí nic konšelé ani obec učiniti a t. d.

496) Dotčený rukopis universitní a z něho Procházka I. c. přidávají ještě jiné články důležité, ba stawi je w čelo, ze jména: 1) *Quod non sunt tres personae, scil. pater et filius et spiritus sanctus, aequales potentia, scientia et majestate, in perfecta una eademque deitate.* 2) *Quod Jesus Christus non sit, verus deus et homo.* 3) *Quod panis sacramentalis non est verum corpus Christi, sed tantummodo panis, et vinum non est verus sanquis Christi, sed tantummodo vinum etc.* Poněwadž ale hlavní odpůrce Táborůw, M. Jan Příbram, we wšech spisech svých nečiní o článcích takových žádné zmínky, ne-trauſáme sobě určiti, zdali a w jakém smyslu od Tábo-růw skutečně učeni byli. Pauhý rationalismus wyskyto-wal se sice u Čechů tu i tam již we XV století, ale nenašed w lidu půdy jemné a aurodné, mizel wždy opět bezé šlepějí po sobě. Tak prawí se w rkp. bibl. Pražské XVII, F. 2, že za času krále Jiřího jistý Grie-zowský a Straka chodili po Čechách „*eum sua matricula-tura, quod Christus non est deus;*“ a několik let před nimi jistý kněz Jeronym, jenž opustiv knězství stal se lékařem a jmenowan Jakubem, „*dogmatizavit de spiritu sancto, quod non est tertia persona in deo*“ etc.

1420 Po přečtení těchto žalobných článků doložil M.
10 Dr. Petr z Mladenovic, že mistrové Pražští nechtějí dotýkat
 jimi žádné osoby zwláště, ale že jen wůbec prosí a na-
 pomínají všech wěrných Čechů, aby warowali se kněží
 a kazatelův takových, kteří se přiznávají ke článkům
 oněm, poněvadž každý prý z nich jest buđto kaciřský,
 anebo bludný aneb aspoň pohoršliwý. Na to bratr Chval
 Řepický z Machowic, hejtman Táborský, oswědčil se, že
 on přiznává se auplně ke wšem těm článkům; pan Jan
 Roháč z Dubé stěžoval sobě, že w Konstanci wytýkáno
 prý Čechům jen 40 artikulův bludných, tu ale že chtějí
 napočítati jich přes 70; kněží wšak Táborští, nejprwé
 Martinek Hauska, přijmím Loquis, pronesli se w ten smysl,
 že odejmeli se článkům těm jen odew tu i tam jedowatý,
 co do wěci samé že kněží Táborští auplně s nimi se
 snášeji, a Mikuláš z Pelhřimowa i Markold ze Zbraslavic
 potwrdili téhož hlasem swým. I ohlásili mistři celému
 shromáždění, že hotovi jsau dokázati we škole zjewně
 neprawdu článků čtených důwody rozličnými a písmy
 swatými, budeli kdo chtiti postawiti se k hájení jejich; a
 když kněz Martinek na to požádal, aby článkové ti po-
 dáni byli Táborům písemně, odpovědno mu, že budou
 dáni tomu, kdo se podwolfi k weřejnému o nich hádaní
 na universitě Pražské.

Po této neočekávané sceně Mikuláš z Pelhřimowa
 wystaupi w na lawici a drže malau knížku w rukau, jal
 se mluwiti hlasitě taklo: „Pánowé! slyšeli ste mistry,
 slyšte již také i nás. My přišli k roku tomuto w domnění,
 že tu jednatí se bude jen o řádu mše swaté, lépeli jest
 w ornátě čili bez ornátu wečeři páně pamatowati a lidu
 přisluhowati: mistři pak položili proti nám mnohé články,
 o kterýchž máme naději, že jsau prawí, wyjmauce jediné
 co w nich jedowatého přidáno. Ale ponechaje toho nyní
 na chwili, prawim, že my lépe činíme, opustiwše obřady

ty, které w pozdějších stoletích papežové od ducha Kri- **1420** stowa již odpadlí nařídili při swátosti wečeře páně, nežli **10 Dc.** činí mistrowé, ježto nařízení těchto šetřiti welí.“ Tudiž jal se dokazovati sadu swau důwody obširnými z příkladu Kristowa i prwotní církwe, neopominuw přitom horliti proti těm, kteří počinají sobě prý zuřivěji proti tupitelům nalezkůw lidských, nežli proti přestupitelům Kristových přikázaní. S druhé strany na to powstaw M. Jakubek ze Stříbra, četl z rukopisu dlauhé pojednání o rozdílu toho, co we wře a w církwi boží podstatného i ke spasení duše newyhnutelně potřebného jest, a co jen případného, jako ku př. slaužení mše w ornátech. Prwních wěcí nižádný člowěk arci že nemá ani nemůže měnit; druhé pak že sice měnit se mohau dle potřeby času a mista, ale zawrhowati jich owšem že nikoli nesluší; k nim že náležejí wšecka nařízení starých otců církwe, která náboženství a zákonu božímu nepřekážejí, alebrž raději napomáhají, majíce wýznam mystický. Po skončení všech řečí takovýchto u wečer wynesli páni předsedající nařízení, aby strany obě podaly pře swé písemně do rukau purkmistra Staroměstského, a to w měsici ode dne hádky počítajíc; shromáždění pak rozešlo se konečně bez jiného aučinku, leda že strany zachowaly proti sobě aspoň zewnitřní twárnost pokoje a snášeliwosti.

Pana Mikuláše z Husi stihlo téhož dne, když we hněwu z Prahy pryč se ubíral, neštěstí weliké. Jeda zajisté k Vyšehradu, když u potoku Botiče potkal se s wozy, kůň jeho wzpínaje se wpadl s ním do zmoly a zlámal mu pádem swým nohu; tak že ač se prý byl zaprisáhl, že nikdy již do Prahy se newrátlí, přinešen jest tam zase k lékaři, do domu páně z Rosenberka, jejž sobě a Táborům byl osobil, co případek prý hradu Přibenického. Ale když již noha hojili se chtěla, napadla ho tak těžká dušnost, že učinila konec dnům jeho u štědrý wečer. Prawí

1420 o něm spisowatel sauwěký, jeho nepřítel, ⁴⁹⁷ že prý „smrti
24 Dc. jeho někteří Pražané, powahy Táborské na se wzawše,
 želejíce oplakáwali; jiní ale radujíce se, bohu díky wzdá-
 wali, že je zprostiti ráčil člowěka podvodného, který opa-
 trností swau ne k pokoji a lásce, ale k různicem a nená-
 visti mezi stranami prohlédal.“ Ztráta muže, který w ohledu
 politickém od přátel i nepřátel za nejwýtečnější hlawu
 národu a wěku swého poważowan byl, nemohla jináče
 než bolestna býti pro stranu jeho, ačkoli zapříti se také
 nedá, že smrt jeho w době této, postawiwszy Žižku Pra-
 žanům přízniwějšího w čelo strany Táborské, přispěla ne-
 malo ke swornosti a k walečnému štěsti Husitů wubec.

Ku konci památného w dějinách českých léta 1420
 zdálo se sice jakoby štěstí toto k neprátelům Husitů sklo-
 niti se chtělo, zwlastě na wýchodu a na seweru země
 české. Po dobytí a zboření cistercienského kláštera Swat-
 tého Pole na Opočensku, ⁴⁹⁸ bratří Orebští a Hradečtí
 měšfané s panem Alšem Wřešťowským z Risenburka wy-

18 Dc. tálše dne 18 prosince k Opatovicům, šturmowali ku klá-
 šteru, ale odbiti jsau welmi krwawě; páni Viktorin a Hy-
 nek bratří z Poděbrad, a strýc jejich pan Jan Puška
 z Kunstatu, sužowaní bywše wojsky královými na statcích
 swých, wolali ku pomoci Pražany i Orebitý: ale Pražané
 hnuwše se dne 17 prosince ke Brandýsu na Labi a osa-
 diwše jej i s několika twrzemi okolními, pro třeskutau

23 Dc. zimu, která w ty dni připadala, wrátili se domův zase (23
 prosince,) tak že pan Hynek nedaleko hradu swého Podě-

497) Wawrinec z Březové.

498) Mezi Opočnem a Třebechowicemi, tam kde podnes stojí
 wes Klášter řečená. Wiz Časopis česk. Museum, 1845,
 I, 65. Opatové toho téměř neznámého kláštera jmennují
 se Werner 1358—59, Wit 1367, Benedikt 1393—1402,
 a Jan 1416; proto nezdá se žeby to byl býval klášter
 ženský. Wesnice jemu náležely Libřice, Lično, Jilowice,
 Městec, Dobré, Hlinné, Bačetín, Sudín a j. w.

brad utrpěl dne 26 prosince bolestnau porážku, 70 bo- 1420 jowníků na bojišti ztratiw. Sigmund král trávil dni po- 26 Dc. slední tohoto a první následujícího léta nejvíce w Litoměřicích, některé též w Mostu a w Austi, u wyjednáwaní 1421 prostředků walečných, maje při sobě Braniborského markrabia Fridricha, též markrabě Mišenské dwa, kteří tudíž zavázali se pomáhati jemu lidem branným proti Čechům. W Litoměřicku i w Žatecku wstaupily města mnohá s ze- many we spolek branný, w jehož čele zwlastě Mikuláš z Lobkowic hemalé měšťanům Žateckým činil škody. Dne 14 ledna 1421 pan Jan Městecký z Opočna s Kutnohor- 14Jan. skými a jinými městy královými wpadše u veliké sile náhle do městečka Přelaučí, kdežto hauf Táborův byl w kostele se ohradil, pobili a zjímal je všecky, a přivedše odtud 125 zajatých s knězem Valentinem do Hory, dali je wmetati do šachet. Brzy na to, když Hromádka z Jistebnice hejtman Táborský zmocnil se byl hrazeného městečka Chotěboře, Kutnohorští s mincmistrem svým panem Mikšem Diwúčkem, pak páni Jan z Opočna, Čeněk z Přibislawi, Arnošt Flaška i Půta z Častolovic, s hojným lidem položili se okolo Chotěboře, dobývajice jí. Hromádka wida, že i Chotěborští sami jemu nepřátelé jsau, dal se do wyjednáwaní a maje od pánův slib pode ctí a wěrau, že posádce na životě ublíženo nebude, wzdal se konečně bez boje se wším lidem svým, dne 3 února. 3 Febr. Bohužel ale vítězové neměli té ušlechtilosti do sebe, aby zamítali zásadu, že slowo kacířům dané newíže. Na dolehání zwlastě Němcův kutnohorských wehnáno jest tu w Chotěboři asi 300 zajatých do stodol a spáleno,⁴⁹⁹ jiní w Loších mezi Horau a Čáslawí podobnau smrtí utraceni, ostatní pak do šachet wmetáni jsau, tak že všech

499) „To widüci jedna žena, že muž její již hoří, wskočila tam za ním do ohně a zhořela s swým mužem.“ Staří letopisové na str 44 not.

1421 asi 700 lidí zrádně zahynulo; Hromádka pak s dvěma kněžími Táborskými zaveden jest do Chrudími a tam na náměstí weřejně spálen.⁵⁰⁰ Wyznati se musí, že Táboři, jakkoli ukrutní, skutku tak wěrolomného nedopustili se nikdy.

A wšak částečné tyto ztráty neměly značného aučinku proti zmáhaní se moci husitské w Čechách; bylyť zajisté více než nahraženy boji vítěznými, jež stejnau dobau Pražané a Žižka buđto spojení, buđ po různu na jiných místech wedli. Poněvadž králová posádka na hradě *Kunratickém* bráníwala dowozu obilí a jiné potravy do Prahy, Pražané obehnali hrad ten dva dni před nowým rokem u weliké sile, a osadiwše hned na počátku hřeben hory, okopali se tam dle potřeby a naházeli z pušek i z tří prakůw tolik kamení do hradu, že potřískali nejen wšecky střechy ale i podsebití hradové. Welitel na hradě rytíř

25Jan. Fulštejn wida že neodolá sile nepřátel, dal se dne 25 ledna do rokowání, w němž obapolně umluweno, že posádka celá i s wěcemi swými, a wšak ne s královskými, dowezena i doprovozena bude od Pražanůw bezpečně až do Kauřími. Nazejtří tedy dne 26 ledna puštěno jest 20 wybranych osob z wojska Pražského do hradu, a w pon-

27Jan. dělí dne 27 ledna, když přiwenen dostatek wozůw pod hrad, počali nakládati na ně wěci swé wojíni králowští. Ale že pan Fulštejn mimo jiné wěci královské také celau knihownu na wozy klásti chtěl, chasa Pražská rozechwátila násilím náklad jeho, i probořivši se skrze zeď do hradu, zlaupila tam wšecky pokoje královské; po čemž zvláště mnoho wzácných knih po Praze za welmi lewnau cenu se prodávalo. Hned na to zapálen jest tento krátko-

500) Staří letopisowé str. 44. Wawřinec z Březové dí: „Montani avidi sanguinis ultra mille cum tribus sacerdotibus trucidarunt.“ Nejzprávnější mluví o tom kronika kollegiata Pražského MS.

trvalý ale nádherný hrad „Wenzelstein,“ (jakž jej král **1421** Wáclaw někdy jmenována míti chtěl,) a od najatých k tomu dělníkůw rozbořen až do základův svých, aby Pražanům nikdy více škoditi nemohl.⁵⁰¹

Důležitější ale ovšem byly saučasné boje Táborů w Plzenště. Žižka wyprawil se hned s nowého roku nejprvé proti Chotěšowskému klášteru, jehož dobyt osadil swým lidem, a dále proti Kladrubům, kteréžto nemohše také odolati dlaaho, dobyty jsau a swěreny panu Petrowi Zmrzlíkovi ze Swojsína, oblibenému někdy krále Wáclawowu minemistru. Odtud hnul se Žižka před Stříbro, chtěje dobýwati města. To uslyšew pan Bohuslaw ze Šwamberka, auhlawní Táborův nepřítel, přijel s málem lidu na nedaleký hrad swůj *Šwamberk* čili *Krasikow*: a i hned braťři, nechawše obležení Stříbra, přitrhli ku Krasikowu, a již prvního dne opanowawše násilím hřeben hory, nazejtrí dobyli wěže jedné i s mostem. S úžasem a hrůzou wida pan Bohuslaw, jaký osud ho čeká, jal se prospiti, aby posláno bylo pro pana Petra Zmrzlíka: jemu zajisté a nejinému že chce postaupiti hradu a sám také i se swými se wzdáti. Žižka swolil welikomyslně k wýmince té, aniž užiti žádal příležitosti ku pomstě. Panu Petrowi wzdal se tudiž pan Bohuslaw; i mělif welikau nesnázi s obecným lidem Táborským, žádajícím bezživotí nejukrtnějšího nepřitele swého: a wšak urownán spor ten konečně na takový spůsob, že pan Bohuslaw na hradě pod stráži chowán, služebníci pak jeho wšickni na rukojemství propuštěni jsau. Bojowný tento pán, seděw potom dlaaho na Přibenicích u wězení, když widěl že král Sigmund o wyswobození jeho se nestará, i také čestným Táborův k němu se chowáním hnut jsa, přihlásil se ko-

501) Dle kroniky Wawřince z Březowé a Starých letopisůw. Co k tomu Hájek we kronice swé přidal, jest pauhá sprostá — hájkowina.

1421 nečně sám ke straně Táborské (r. 1422) a stal se brzy na to jedním z nejčelnějších vůdců jejích.

14Jan. Brzy po dobytí Krasikowa, a to ještě přede dnem 14 ledna, přilnul Žižka s lidem svým také k městu *Tachowu*, a zmocnil se předměstí auprkem. Proto měšťané Tachovští rychlým poselstvím ku králi Sigmundovi prosili snažně, aby nemeškal přispěti jim ku pomoci, nemáli pěvné a důležité ono město pro něho ztraceno být. Sigmund přichwátaw do Plzně, sbíral se všech stran vojsko veliké i psal také knížatům Baworským,⁵⁰² aby hned a bez odkladu pospíchali v největší která jim možná jest síle na hranice České ku Přimdě, kdežto prý purkrabí královský je zpraví, kam dále táhnouti mají. O takovýchto přípravách dowěděw se Žižka, a utrpěw spolu skrze oheň ve předměstí Tachovském škodu nemalau na koních a wozích válečných, odtrhl odtud zase a swolaw raddu swau wojenskau, uložil rozsázeti lidi swé po dobytých klášteřích a hradech, Krasikowu, Kladrubech a Chotěšowu, sám pak pospíchal osobně do Tábora pro sbíraní větší moci válečné, napomínaje spolu Pražanůw, aby nemeškajíce přispěli jemu lidem svým, an prý krále antikrista s pole sehnati aumysl má. Této nepřitomnosti Žižkowy v Plzenště užívaje Sigmund, přítáhl s vojskem nemalým do Stříbra, i jal se již přede dnem 29 ledna dobývat Kladrubského kláštera zase, na kterémž tenkráte hejtman Táborský Chwal Řepický z Machovic byl velitelem. Wšecko však namáhaní jeho bylo marné, ano prawí se, že větší škody

29Jan. (i jal se již přede dnem 29 ledna dobývat Kladrubského kláštera zase, na kterémž tenkráte hejtman Táborský Chwal Řepický z Machovic byl velitelem. Wšecko však namáhaní jeho bylo marné, ano prawí se, že větší škody

502) Psaní to, (tištěné in *Gemeiner's Regensburg. Chronik II.*, 436,) dáno jest z Plzně dne 14 ledna, a prawí, „dass die Wikleven unsere Stadt Tachau besessen und belegt haben.“ Proto datum dobytí Tachowa u Wawřince z Březové (3 Febr.) nemůže býté prawé, jakož také nesauhlasí s datami jinými.

bral od obležených sám, nežli jim činiti mohl.⁵⁰³ Dobý— 1421 waní Kladrub trwalo bez prospěchu až do dne 10 února.

Pražané slyšewše Žižkowu žádost, milerádi chopili se přiležitosti, wstaupiti we spolek branný, z něhož sami pro sebe očekávati mohli prospěch nejlepší; ana skutečně teprw ode spojení moci jejich s mocí Žižkowau přewaha Husitismu we králowství nejen nepochybna ale i nedolatelnau se stala. Wyprawiwše tedy na rychlost dne 6 února asi 7000 jízdných i pěšich se 320 wozy wá— 6Febr. lečnými, poslali je Žižkovi wstře; kteříto w Dobříši spojiwše se s ním, táhli dále přes Hořowice a Žebrák na Rokycany, jichž se zmocnili bez odporu, jakož i hradu Wilšteinu,⁵⁰⁴ jejž osadili rytířem Wilémem Kostkau z Postupic. To slyšew Sigmund, netraufal sobě dočekati polem tak walného wojska, ale když ještě nepřátelé pět mil od něho wzdáli byli, rozpustiw lid svůj, sám po- spíšil sobě asi dne 12 února z Plzenska do Litoměřic, 12Febr. kdežto již dne 14 února wydával od sebe opět zápisu až posawad zachowané. Wšak i tam nedlauho se po- zdržew, dne 26 února přijel i s kráownami do Hor Kuten nazpět, pobyl w Časlavi od posledního února do 6 března, pak opustiw Čechy docela, ztráwil s dworem svým tri neděle (9 — 31 března) we Znojmě na Morawě.

Po králově autěku spojené wojsko české,⁵⁰⁵ ne- majíc s kým bojowati w poli, obehnalo dne 14 února 14Feb. město *Plzeň*, a zmocnilo se w prvním autoku jeho před-

- 503) Dokládá M. Wawřinec, že obležení rauhali se na každý den vojsku králowu, wolajíce: „Kde jest antikrist král kaciřský? kažte jemu jítí k autoku, ať dobude kláštera!“
- 504) Uhroziwše prý jeho purkrabí nestatečného, jménem Ci- kána. (St. letop. str. 44.) Hrad ten náležel byl tehdyž paní Elišce z Krawař, matce pana Oldřicha z Rosenberka.
- 505) Kronika kollegiata Pražského praví, že byli w obležení Plzenském „Pragenses cum Zizka et suis, puta Zacsensi- bus et cum illis de Klatovia et cum ceteris baronibus.“ (MS.)

městí i mlýnůw, „I bylo jest tehdáž w městě drahně urozených pánůw se služebníky svými a mnoho kněží, kteřížto bránili udatně zdí městských. A wšak když minuly čtyry neděle, a srubové i podsebití na zdech z pušek welikau škodu již byli wzali, Plzenští bojice se walného autoku od nepřátel, dali se do rokování, a swolením obou stran, totiž Pražanůw i Táborůw a pánůw spojených s jedně, a Plzenských se pány a městy Stříbrem, Domažlicemi a Tachowem i s celým mírem kraje Plzen-ského s druhé strany, uzavřeno jest příměří pokojné, mající trwati až do nowého roku 1422, a útvrzeno zápisu i pečeřmi s obou stran pod wýminkami takovými, že Plzenští měli hned skrze posly swé žádati na Sig-mundovi králi, aby ke čtyřem článkům Pražským přistoupil, aneb aspoň jim přistaupiti dowolil; a wšak budto že král to učiní aneb nic, Plzenští w jednom měsíci ode dne smlauwy zběhlém vždy že budou powinni dátí swo-bodu oném článkům we wšech městech, městečkách i wesnicích swých, též kněžím Pražským, aby nejen slovo boží bez překážky tam kázati, ale i každému, kdožby chtěl, večeří páně pod obojí spůsobu přisluhovati mohli, a to vše pod pokutou w listu zápisném určenau. Po uzavření smlauwy té rozpuštěno jest pole, a wojsko hnulo se dále k Chomautowu. Ale Plzenští wyprawiwše posly swé ku králi, jali se každodenně oprawovati zdí a příkopy městské, aniž kdy jakého kněze husitského do města swého pustili, zjewně tím rušice učiněnau smlau-wu.“⁵⁰⁶

Při dobytí *Chomautowa*, města již tehdáž arcině-meckého,⁵⁰⁷ Čechowé, jak starí letopisové prawí, „okr-

506) Dle wyprawowání Wawřince z Březové od nás tu i tam zkráceného.

507) Až do polovice XIII století byl Chomautow cele český: potom ale zapsán byw křižovníkům Pruským čili řádu

wawili se nejprwé a nejvíce.“ Spojené wojsko Pražské 1421 i Táborské wtrhši do Žatecka, přilehlo hned k městu tomu a obehnalo je i s hradem dne 14 března. Obywatelé posilněni jsouce mnohými bojownými zemany a kněžími z okolí, bezpečili se příliš na pevnost hradeb a udatnost bojownikův swých, i popaúzeli nepřátely swé rauháním a posměchy welmi neslušnými se zdí městských. První autok dne 15 března učiněný odrazili sice šťastně; najejtří ale, we kwětnau neděli, zachwátila je 16Mrt. pohroma i w husitské wálce samé neobyčejná. Jakkoli udatně se bránili, kromě strojůw a zbraní obyčejných také roztopenau smolau a wodau wřelau na Čechy chrlejice, neodolali wšak sile nepřátel; kteřížto stekše zdi na několika místech najednau, jali se wztekle wražditi, kohokoli w městě živého zastihli, neodpauštějice než některým ženám a dětem i třidcti toliko mužům, aby prý občany swé pochowati mohli. Počet zabitých a upálených toho dne udává se wšelijak ode 1363 až do 2500 osob. Že pak při tom celé město zlaupeno a wěliká jeho část i w popel obrácena, toho zwlastě dokládati téměř ani nepotřebí; jen to připomeneme, že Židové a Židowkyně w městě, jimžto slibowána milost, kdyžby se pokrestiti dali, wolili prý raději skákat do ohně sami.

Krwawý tento pád dojal celé okolí hrůzau náramnau; když witězové osadiwše Chomautow, k wěrnému Žateci odtud se brali, poddávaly se jim napořád města, hrady i twrze samoděk, některé i dosti daleké, jako Mašlow. Také Launští bojice se, wyslali posly do Žatce, že chtějí městu Pražskému podrobiti se. Pročež Pražané uwázawše se w Launy, uwedli tam zase spoluwerce swé, kteříž

Německému, počal záhy němčiti se walně. Známo jest staročeské přislowí: „Wšude lidé, w Chomautowě Němci.“

1421 wloni odtud wyhnáni byli. ⁵⁰⁸ Podobný osud potkal i město Slané, které také nedočkawši na se autoku, otevřelo brány swé wojsku spojenému. Toto pak zmocniwší se na cestě ještě i hradu Okoře a twrze Makotřas bez boje, wrátilo se wítězoslawně do Prahy w bílau sobotu, 22Mrt. dne 22 března.

26Mrt. We středu po welikonoci, dne 26 března, wytáhli již zase Pražané s Žižkau k dobývaní města *Berauna*, chowawšho nejen silnau posádku královskau pod Rudolfem z Bece, říšským někdy vikářem w městě Felšre w Italii, ale i kněží, mistry a měšťany Pražské kalichu odporné w hojném počtu. Ležewše pak tam několik dní, **1 Apr.** zmocnili se konečně města autokem dne 1 dubna, i usmrtili opět nemalý počet osob na slowo wzatých, jako řečeného pana Rudolfa, též české rytíře Jana Kobliha, Bohuslava Daupowce, Heřmana z Bubna, i professory Pražské M. Wawřince z Nimburka, M. Brikcīho a M. Šimona, nadto pak kněží, mnichy a měšťany Pražské, ano wesměs osob 37 kózanim Žižkowým w jedné jistbě před městem spáleno jest. Pak osadiwše město k ruce swé, wrátili se **3 Apr.** do Prahy zase dne 3 dubna.

Z toho wýstrahu sobě wzavše měšťané *Mělničtí*, umínili nedočkatí na sebe podobného pádu, ale poddati se raději Pražanům dobrowolně. W zápisu o tom učiněnném slíbili nejprv hájiti a brániti čtyr artikulůw Pražských proti každému žiwému čłowěku až do hrdel i statkůw swých, potom nepřijmati Sigmunda za krále Českého, ani pauštěti králowny Sofie do města swého bez wůle

508) Smlauwa tehdaž skrze hejtmany Pražské učiněná „mezi obcí města Lúnského, kteráž se jest o zákon boží zasadila a při něm statky swé opustiwiši a z města toho wytáhši setrvala s jedně, a mesi obcí kteráž w městě ostala s druhé strany,“ čte se w rkp. Česk. Museum Nr. 981 č. 358.

Pražanůw, nýbrž slušeti napotom pod moc a práwo města **1421** Pražského, a poslauchati auředníkůw od nich usazených jakožto starších swých. Na to ustanowen jest jim od obce Pražské za hejtmana rytíř Jan Smiřický ze Smiřic. ⁵⁰⁹

Po dobytí Berauna Žižka odebral se na Tábor za příčinou rozbroyůw tam wzniklých; wětší wšak částka wojska jeho zdá se že zůstala wždy ještě s Pražany, ku kterýmž se také připojili bratři Orebští ze Hradecka s pány Poděbradskými, s Diwišem Bořkem z Miletinka i jinými. Hradčané byli utrpěli w bílau sobotu 22 dne **22Mrt.** března nowau porážku; wyláhše zajisté s wozy opět proti klášteru Opatowskému, podstaupeni jsau od králowých bojem u Podolšan, kdežto nejen hejtman jejich Lukáš zabit, ale i ke třem stům zajatých na klášter od-wedeno. To bylo příčinou, že nýní spojené wojsko husitské po nedlauhému odpočinutí u wětší nežli kdy sile wytáhlo dne 13 dubna wyswobodit wýchodní Čechy a **13 Ap.** Morawu z rukau králowých. Nejwyšším wůdcem wýprawy té slul opět pan Hynek Krušina z Lichtenburka, we skutku ale byl jím kněz Jan, někdy mnich Želiwský. Nejprvé obehnali Taušeň na Labi nad Brandýsem, páně Michalcůw hrádek, jenž třetí den oddal se, osazen jest lidem Pražským. Potom dne 16 dubna přilehli k městu **Brod** Českému, a nazejtří dne **17** autokem, ač bez pořádku **17 Ap.** wywedeným, w několika hodinách zmocnili se příkopůw a zdí městských, jakkoli udatně bráněných, a wnikše do města, počali po ulicích cepy mlátiti nepřátele swé, posádku královskou i měšťany. Žoldnéři němečtí když widěli město ztracené, utekli se do kostela i na zvonici, chtějíce brániti se tam. Ale zapálením kostela i zvonice zahynulo ke 200 osob, a kteří předce na živě zůstali, wyweleni jsouce za město, zbiti jsau od cepníkůw aneb

509) M. Wawř. z Březové. Zápis dotčený nachází se nedatovaný w sauwěkém rkp. Českého Museum (č. 981).

1421 spáleni. Mezi zahynulými bylo 18 kněží i s farářem městským a Mikuláš Náwara slowutný někdy krále Wáclawův písář.

Hrůzau pohromy takové omráčeni jsouce měštané *Kauřimští*, wyslali do Brodu plnomocnky swé, skrze něž oddali se „pánu bohu a Pražanům,“ slibujíce hájiti a brániti čtyry Pražské články až do těch hrdel i statkův; za to přijali je Pražané pod ochranu swau, a dowolili wšem, kteřiby ku podobojím přistaupiti nechtěli, wystěhowati se z města we dwau nedělích slobodně a beze škody. Následkem té smlauwy osadili Pra-

20 Ap. žané město Kauřim w neděli dne 20 dubna. Ale i jiné města, hrady, twrze a kláštery w okoli, nemajice čaky pomoci od krále, daly se uchwátiti praudem moci nedolatelné: nejprw umluwilo se město *Kolín* a osazeno dne

22 Ap. 22 dubna pokojně, a wšak klášter mnichů řebravých tam i s šesti kněžimi wypálen; potom oddaly se *Nymburk* i *Čáslav*, též hrádek Klučow, a klášterové Skalický, Sedlecký, Sázawský, Wilimowský, též Drobowice komenda křižownikův Pruských a bohatý klášter *Opatowský* padli w několika dnech bez odporu w moc Pražanův, při čemž Skalice, Sedlec i Opatowice wypáleny jsau. ⁵¹⁰ Přicházeli k vítězům zemané celého kraje,

510) Psaní w Archivu Českém (III, 300) dí doslověně: „Skalici klášter wypálili,“ — „Sedlec klášter wypálili,“ — „⁸ Opatowic před nimi sjeli a Diwiš (z Miletínska) klášter wypálil.“ — O skutku tom tedy není pochyby. Co Sartorius we swém Cistercium bis tertium wyprawuje ke dni 25 dubna o záhubě Sedlecké a Žižkové při tom se chowání, nesrownává se proto, že Žižka toho dne byl ještě na Klokotech u Tábora, nikoli pak u Sedlce. Známá pověst o něm, že krásný kostel Sedlecký zachránil chtěv, jeho žháři za odplatu topené zlato a stříbro do hrda lítí dal, nemůže se vztahovati ke dni 25 dubna 1421, nýbrž snad k roku 1422 neb 1424; neboť wypálení kláštera mohlo vždy jinou dobou se státi, nežli wypálení kostela.

umlauwajíce a zapisujíce se, že chtejí býti s Pražany a **1421** Sigmunda již nemíti za krále. Také pan Čeněk z Wartenberka we středu dne 23 dubna rokował s nimi **23 Ap.** w Kolíně; i „žádali na něm, aby se napřed pokořil pánu bohu a obci, a aby se zapsal podlé nich a podlé obce, aby s nimi byl do toho hrdla i do toho což má, a krále aby nikdá za swého pána neměl; a o to se jest s nimi rozstrčil, že toho učiniti nechtěl.“ ⁵¹¹

Pro *Kutnohorské*, hlawní Pražanů protiwníky, nastala nyní doba welmi nebezpečná. Ukrutné jejich s jatými Husity nakládaní trwalo již na třetí rok; osud Táborův poddawších se ještě nedáwno w Chotěbore na čest a na víru, a nicméně šachtám nenasyceným w obět powržených, zdálo se že wolá hlasitě o pomstu. I bojice se jí Horníci, umínili nejprw brániti se zaufale; dne 23 dubna wytáhl mincmistr královský Mikeš Diwoček z Jemnišť w čele nemalého wojska proti Kolínu, chtěje podstaupiti Pražany polem. Ale spatiw i welikost a sílu wojska Pražského, i malomyslnost měst a zemanstwa, chwátajících se wšech stran pokořit se jemu, wrátil se do Hory s ohromující zpráwau, že již ne w boji jest naditi se spásy, ale jen w milosti nepřátel. I wysláni tedy někteří mě- **24 Ap.** šlané do ležení Pražského s pokornau prosbau, aby klénot ten říše České ku prospěchu vlasti zachowán a s obywatelem milostivě nakládáno i dowoleno bylo wystěhowati se bez úrazu žiwota i jmění w určité lhůtě wšem, kteřížby ke straně podobojí přistaupiti nechtěli. Pražané swolili k tomu, a utvrdiwše smlauwu téhož dne 24 dubna písemně, určili lhůtu ke dni 1 máje, s tau wšak wýminkau, aby celé obyvatelstwo Horské, muži, ženy i děti wyšli w processi před město Pražanům wstříc a prosili jich o milost za wšecka prowinění swá. Nazejtří tedy, w pátek dne 25 dubna brali se Horníci s knězstwem a **25 Ap.**

511) Slowa téhož dopisovatele w Archivu Českém (III, 300.)

1421 množstvím lidu obojšho pohlawí, welebnau swátost těla
25 Ap. Kristova napřed nesauce, až ku klášteru Sedleckému; a
 když se přiblížili ku Pražanům, poklekli wýchni na kolena,
 jeden pak z nich prosil na místě všech boha i Pražany
 za odpustění win jejich. Tu kněz Jan jaw se mluwiti we
 jménu Pražanůw, nejprwé wytýkal jim ostře nešlechet-
 nosti, kterých se dopustili, potom ale pohnutelnau řeči
 poprosiw jich, aby již toho nečinili více, ohlásil jim
 pokoj a milost od boha i od Pražanůw, jakož umluweno
 bylo. I dawše se obě strany do welikého pláče, po-
 zdwihi hlasů svých k nebi, „Tě boha chwálíme“ stři-
 dawě, totiž Horníci jeden werš a Pražané druhý spíwa-
 jíce. Potom wedeni jsau s plesáním do města ti Pra-
 žané, kteří měli uwázati se w Horu a vládnauti auřady
 jejimi. Horníci snažně prosili, aby jim dán byl za nej-
 wyššího zpráwce pan Petr Zmrzlík ze Swojsína, seděním
 na hradě Orlíku, jenž již za krále Wáclawa od r. 1406
 do 1419 auřad nejw. mincmistra zastáwaw, nyni ke straně
 Táborské se byl přiwinul; do jeho zajisté hodnosti a šle-
 chetnosti důvěřowali se auplně. I k tomu swoliwše Pra-
 žané, poslali hned o to k němu; an přišed, řídil opět
 Horu pokojně a sprawedliwě, ale po nedlauhém čase bo-
 hužel smrtí nenadálau († 16 srpna 1421) uchwácen jest.

Po wzdání se Hory wojsko Pražské nebaví se na
 místě, táhlo dále k dobývání dwau hradů královských
 tehdáž nad jiné důležitých a silných, Žlebůw totiž a
 Lichtenburka: wšak i ti oba poddawše se bez boje, ode-
 wzdáni jsau potom, Žleby panu Zmrzlíkovi a Lichtenburk
 panu Hynkovi Krušinowi. Odtud Pražané překročiws
 hory Železné, položili se polem u Chrudimě, kamž dne
27 Ap. 27 dubna i Žižka s Tábory swými přišed, spojil se
 s nimi. Ještě téhož dne rokováno s panem Janem Mě-
 steckým z Opočna, tehdáž hejtmanem královským na Chru-
 dími, aby se wzdal i s městem dobrowolně. Když toho

se odpiral, nazejtří dne 28 dubna w pondělí obehnali **1421** Pražané i Táboři celé město do kola, činice příprawy **28 Ap.** k autoku walnému. Tím ustrašen jsa pan Jan, přišel konečně i on, prosil o milost a odpuštění a odvrátil tudiž záhubu městu hrozící; Chrudimští pak od té doby zjewili se býti prawými Husitami. Další tažení spojeného wojska označeno bylo záhubau klášterů Pardubského, Sezemického a Podlažického; u *Wysokého Mýta*, kteréž samoděk se wzdalo, připojil se i pan Oldřich Wawák ze Hradce k wojsku s lidem swým; *Litomyšl* po autěku biskupově obsazena (dne 2 máje) bez krwe prolití; *Polička* wzata od Žižky autokem; jiné okolní hrady a twrze poddávaly se walně bez dalšího donucování.

Aumysl vítězného wojska byl nyní táhnauti dále do *Morawy*, a zjednat také w této zemi „swobodu zákonu božímu.“ Prawili sme již, že w Morawě jewilo se hněd od prwopočátku dosti zhusta smýšlení husitské ještě smělejší a horliwjější, nežli w Čechách: ale přičinliosti zwláště Jana Železného biskupa Olomuckého dušeno jest záhy s takowým prospěchem, že nikde k weřejné sile newzrostlo, a nejhorliwjější morawští husité, jako M. Petr z Mladenovic a kněz Martinek Hauska, přijmím Loquis, musili w Čechách dny swé tráwiti. Teprw w měsici únoru 1421, přičiněním zwláště bojowných kněží Bedřicha ze Strážnice a Tomáše z Wizowic, udělal se také w Morawě „nowý Tábor“, a to na ostrowě řeky Morawy pod městem Hradištěm we wsi Nedakunicích. Tam shlukše se z blízka i z daleka sedláci s několika kněžími a vládkami, obořili se nejprwé na blízký klášter Welehrad, a dobywše jeho, spálili jej i mnichůw několik se wzácnau knihownau. Biskup a páni Morawští bojice se, aby morawský ten Tábor newydařil se konečně na spůsob českého, sebrali hlučné pole a powolali také Rakušany ku pomoci. Ale když autokem se hnali proti ostrowu, po-

1421 biti jsau zvláště mnozí Rakušané i měšťané Olomoučtí. O to když mezi nimi neswornost a swáda wznikla, mnozí zapáliwše sami baudy swé strhli s pole, ostatní pak odraženi jsau tak, že pustiti musili od dobývaní dalšího.⁵¹² Prawilo se, že Petr z Krawař, pán na Strážnici, nowým těmto Táborům neshowíval toliko, ale i skutkem pomáhal, až konečně, po plenění okolí celého skrze wojsko z Uher od Sigmunda posланé, sami se rozešli. Wšak i w Moravě byl počet mírnych kališníkův wětší nežli Táborův, ačkoli poměru jejich k celému obyvatelstwu nelze udati. Jeden z kališnických pánův morawských⁵¹³ dal přátelům swým hned po wzdání se Kutné Hory tajnau wýstrahu, že Čechowé, jak mile Chrudimska i Hradecka se zmocní, miní do Moravy trhnauti dwěma wojskoma, jednau stranou Žižka, druhau Pražané s pány. Protož (dí we psaní swém) „bez meškání wažte se toho poselství a obešlete pány, přátely naše, ať se wšickni sjedou a ustanowí se za jeden čłowěk, i se wší obcí rytířskau i selskau, a zvláště o ty čtyři kusy Pražské, že ty chtí držeti řádně; a kdyžkoli-wěk uslyší, žeby se již k Moravě hnuli, ať pro nic nedočekají, až by jim w zemi wtrhli, než ať wyjedau proti nim wšickni a jednají s nimi, aby jim země nehubili; a také ať o to nejpilněji mluweno bude, abychom wždy krále a pána měli w zemi naší. Neb tomu dobrě rozumím, (bývaje také w jich radách,) žeš oni k tomu jdau,

512) Jak to wyprawuje M. Wawřinec z Březové, i zasluhuje w tom, ačkoli nepřítel jest Táborův, wětší wíru nežli pozdější spisovatelé Moravští, kteří se zdá že určitějšího nic o přiběhu tomto newěděli. Wawřinec dí wýslovně, že se to stalo „in quadam insula fluminis Morava, in villa dicta Nedakunicz,“ tedy na ostrowě řeky Moravy sice, ale nikoli w městě Ostrowě a hrádu náležewším tehdáž panu Haškovi z Walšteina.

513) Domýslíme se, že to byl týž pan Hašek Ostrowský z Walšteina, jatý w bitvě Wyšehradské, o němž dole častá řeč bude.

abychom byli bez pána, jediné žef toho ještě prohlásiti a 1421 zjewiti nesmějí, bojice se aby lidé srozumějíc tomu od nich neodstaupili.“⁵¹⁴ Dle rady této zachowawše se páni Morawští a přijewše do wojska českého, zjednali to,⁵¹⁵ že uložen jest ke dni 1 čerwna sněm obecný a walný celé zemi České i Morawské do města Čáslawě pro zřízení oběma zemím potřebného rádu. Wítězové pak nechawše Morawy, obrátili se nazpět do sewerního Hradecka.

Co Hory Kutny Čechám, to bylo Hradecku Jaroměř: sídlo prudké i zaryté nenávisti proti Husitům a Čechům wůbec; obyvatelstvo zajisté jeho bylo tehdáž téměř na skrze německé, a klášterové tamější kanouníkův řeholních i Dominikánův wyznamenávali se horlením proti nowým „kacířům,“ jako někdy mnichové Kartauští u Prahy. Také hejtman královský na Jaroměři, pan Hynek Čerwenohorský z Náchoda, popudil byl všech podbojích proti sobě welice, když brannau mocí wpadnuw do městečka Krčina, sídla tehdáž Orebského, a lidi v kostele powraždiw neb rozplašiw, dal napájeti koně swého z posvátného kalicha, prawě ausměšně, že i ten jest „podoboji.“ Jaroměřané hned po pádu Hor Kuten, dne 25 dubna, rozeslali písemné hořekowání do Němec a zwláště do Slezska, wolajíce swět celý ku pomoci swé;⁵¹⁶ i sebravše sku tečně sílu nemalau, postavili se mužně k odporu. Wojsko spojené obehnalo město w auterý swatodušní, dne 13 Mai máje, a hned při prvním, autoku zmocnilo se příkopův

514) Dle psaní již dotčeného w Archivu Českém (III, 300) od nás zkráceného.

515) O zjednání takowém skrze pány Petra Strážnického z Krawář a Jana z Lomnice mluví se w nedatované listině (č. 162) rukopisu Českého Museum pod názvem Formularium Nr. 981.

516) Psaní takowé zachovalo se w Archivu Královeckém w Prusích. Prawí se tam: „Jamer vnd obirswenglicher angst vns obirhoupt nw twinget zcuormanen, —

1421 městských až po zdi, a wšak se znamenitau škodau lidu swého. Ale tu teprw poznawše Jaroměřtí, že jim nelze ubrániti se, počali prositi, aby jim aspoň dowoleno bylo wystěhowati se z města s holým životem. Když k tomu od hejtmanův Pražských swojeno jest, we čtvrtek dne 15 Mai 15 máje wytáhli wšickni měšťané s rodinami swými z bran městských w lehkých šatech a bez nábytkův: nicméně lid branný náramně roz jitřený, a zwlaště Táboři, nedali se zdržeti, aby schytawše mnohé z nich, jedny w Labi ne utopili, druhé w polích ohněm nespálili. Pan Hynek Čer wenohorský odweden jest do Pražského vězení: kněží ale, kteří ke čtyrem artikulům Pražským přistaupiti nechtěli, a w jich čele sám probošt Štěpan, upáleni jsou nazejší w počtu 21 osob, a jen tři zachowali powolností život swůj. Jaroměř pak stala se od té doby městem podobojím a pauze českým; ba nezadlauho uvidíme ji státi w jednotě bratří Táborských.

Po pádu Jaroměře wzdalo se město *Dwár králowé* vojsku spojenému samoděk a beze škody: *Trutnow* ale, jenž se postavil k brani, wzat we prvním autoku mocí a wypalen. Městečka pak i twrze okolní poddávaly se také bez odporu, přihlašujíce se walně k wyznání Pražskému.

Při dobývání Jaroměře byli wedle Pražanův a Táborův nejen často dotčení páni Hynek a Jan Krušinové z Lichtenburka, Viktorin, Hynek a Jan Bočkowé z Poděbrad, a Jan Městecký z Opočna s lidmi swými, ale již i pan Čeněk z *Wartenberka*, bývalý nejvyšší purkrabě, s několika sty jízdnými a pěšimi. Pán zajisté ten po nezdařilém swém w Kolíně rokování wida, že Pražanům wšecko jde pod ruku, posílal k nim zemany swé a sliboval, že

das nw die axs vnsers vorterpniss vnd vsrodunge am
stamme steht — wend die wende zwisschen euch vnd
vns burnen, Helftet korczlich die wiele zcu helfsen ist
vnd keyn sumen zcu haben ist“ etc.

již hotow jest přistaupiti ke wšem kusům od nich žádaným: **1421**
 oni ale odpovidali jemu, že mu wěřili nechťejí, leč by se
 w tom skutečně ukázal a wytrhl s nimi na pole wší swau
 mocí. Přišed tedy do ležení před Jaroměř, pokořil se tu
 w poli na ten spůsob, že poklek nejprw on a potom pří-
 tomni wšickni na kolena před swátostí wečeře páně, an
 kněz Jan Pražský s nimi se modlí a jim řečnuje, zpowídal
 se weřejně z win swých. Ptal se ho zajisté kněz Jan
 hlasitě: „pane Čenku! uznáwašli již, že si zhřešil proti
 bohu a obci Pražské, wzdaw hrad Pražský do rukau krá-
 lowých?“ I řekl: „uznáwám.“ A kněz Jan opět: „pro-
 sišli, aby bůh a obec Pražská tobě odpustili?“ Pan Čeněk
 dí: „prosim!“ A i hned kněz Jan uzavřel konečnau smlauwu
 mezi ním a obcí Pražskou i pány spojenými; tak wšak,
 aby přijel do Prahy osobně a tam té smlauwě dosti učinil.
 I stalo se, že přijew do Prahy den božího těla, dokonale **22 Mai**
 smířil se s obcí; a korauhew jeho, která již déle než rok
 na praněři zawěšena byla, odtud složena i roztrhána jest.

Tato pokora hrdého náčelníka celé šlechty české ne-
 zůstala jediným takovýmto aučinkem vítězství Pražských.
 Již dne 25 dubna ohlašoval pan Oldřich z Rosenberka **25 Apr**
 jménem krále Sigmundowým po celých Čechách, „žeť ty
 čtyry kusy, o které jsau Pražané a jiní dobrí lidé stáli,
 Králova Milost propustil do řádného slyšení,“ ⁵¹⁷ doklá-
 daje, že i on jim dává swobodu na celém swém panství;
 bohužel, že ohlášení takové nestalo se aspoň o rok dříwe!
 Nyní zajisté nezawděčil se tím král již nikomu w Čechách.
 Ale ještě mnohem důležitější proměna stala se, když Pražský
 arcibiskup *Kunrat*, daw se dříwe skrže některé panoše
 swé do tajného s Pražany wyjednáwaní, přišel osobně do
 Prahy, a dne 21 dubna konečně, ku podiwení a k úžasu **21 Apr**
 celého křesfanstwa, prohlásil se weřejně sám pro čtyry

517) Wiz Archiv Český, III, 225.

1421 artikuly Pražské. Učinil to sice s několika na oko výminkami a ohradami, a wyložil w důtkliwém ku králi Sigmundowi psaní swé k tomu přičiny a pohnautky:⁵¹⁸ mravní ale aučinek, pošlý ze zmény takowé, nebyl tím zmírněn, ale spíše rozmnožen. Pražané slawili skutek ten hned téhož dne radostným Te deum laudamus a zwoněním po všech kostelích, i zapsali se tudíž ku poslušenství a k ochraně arcibiskupa swého, ačkoli přtomní někteří kněží Táborští na toto „hojení se šelmy antikristovy“ zasmušilau twáři hleděli. Odpadnutí Kunratovo bylo ovšem ta nejbolestnější rána, která kdy církvi katolické w Čechách zasazena jest. Nejen že všecka bohatá i rozlehlá panství arcibiskupská w Čechách⁵¹⁹ tím najednou sekularizována jsau, an arcibiskup náwodem třetího článku Pražského nesměl déle vládnuti po světsku, ale i auřadowé církevní přivedení jsau pod spůsobem práva i řádu w moc podobojojích, konsistoř dána do jich rukau, a swěcení žákův jejich na knězství dalo se bez překážky. Rozumí se, že ne všickni preláti a kněží s Kunratem pohusili se, aniž uposlechli hlasu jeho, kterýmž je wolal ke sboru do Raudnice na den 14 máje, aby prý opravy církevní tam řádně uvedeny

518) Psaní jeho k Sigmundovi čte se in Opp. Huss. I, 106—107, a w rkp. Česk. Museum 981 pod č. 178. Litera adhaerentiae D. Archiepiscopi, dosavad netištěná, nachází se we knize Privilegia veteris urbis Prag. MS. p. 128.

519) Hlavní panství arcibiskupství Pražského až do r. 1421 byla, pokud nám vědomo, následující: 1) Raudnice, 2) Hrádek neboť Helfenburg s městečkem Hošťau, 3) Sušpíra neboť Kyšperk, 4) Týn Horšův, 5) Herštein, 6) Rokycany, 7) Příbram, 8) Rožmitál, 9) Týn nad Vltavou, 10) Chýnow, 11) Pelhřimov, 12) Rychnow, 13) Čerwená Řečice, 14) Heralec, 15) Křivaudov, 16) Štěpanov, a 17) Brod český; mimo to panství Kojetinské w Moravě a Lühe w Němcích. Menších statkův jiných vyčítati nám nelze. Některé ač velmi nedostatečné zpráwy o té věci podává Bergauer in Protomartyre poenit. I, 182 sq. 412 sq.

byly; za příkladem biskupův Olomuckého i Litomyšlského **1421** kanowníci Pražští, žijící jedni v Žitawě, druzí v Olomouci, odrekli se slavně poslušenství k němu dne 28 dubna, ohlásili aumysl svůj veřejnými listy, a prosili papeže Martina V., aby mohli woliti sobě napotom arcibiskupa svého sami; ⁵²⁰ mezi tím ale přijali za administratora arcibiskupství Jana Železného biskupa Olomuckého.

Wzdáním se *hradu Pražského* i města *Litoměřic* dovršena jest přewaha moci Pražské w Čechách. Již dne **24** máje učinila posádka královská na hradě s Pražany **24 Mai** smlauwu, aby příměří s obou stran zachowáno bylo až ke dni **7 čerwna**; a jestli do té doby král moci veřejnau, kteréžby Pražané odolati nemohli, neretuje hradu, že má jím postaupen býti bez boje, hájitelé pak jeho s věcmi svými že bezpečně odejdau, kanikoli budau chtiti; pakli kteří z nich přistaupí ke 4 článkům Pražským, že mají twrze i statky jejich jim tudiž wráceny býti. Když tedy do dne určeného neukázala se pomoc králowa, wzdán jest **7 Jun.** Pražanům hrad bez odporu s dwěma welikými a mnohými menšími puškami i wšelikau jinou zbrojí. Nazejlí zwoněno proto a spíváno „Tě boha chwálíme“ po všech kostelích Pražských, a z obou měst po stu oděncích postaweno k ochraně hradu. Bohužel že z národu kněze Jana chátra Pražská nedala se zdržeti, aby rauháním a vandalismem diwokým nepotřískala i nespálila hned wšecky krasoumné ozdoby chrámu sw. Wíta, zwláště obrazy oltární mistrowské

520) „Nam si praelati et canonici permissi fuissent habere, sicuti antea, liberam facultatem archiepiscopum utilem eligendi et recipiendi, numquam tot mala in regno Bohemiae evenissent, quae ex dicti Conradi intrusi negligentia et ut jam patet ex ipsius conniventia evenerunt“ — prawí se we psaní jejich ku papeži daném w Žitawě dne 10 Máje 1421, kteréžto i s jinými aktami w této věci čte se w Pešinowě *Phosphorus septicornis* p. 208—221.

1421 a wzácné; ba i chrám, i stavění a hradby jali se někteří bořiti, leč že snažným přičiněním pánův a starších ubránilo tomu. Jeptiškám u sw. Jiří dána lhůta k rozmyšlení, po níž wětšina i s abatyší přistaupiwsé ke 4 článkům, uvedeny jsau k sw. Anně na Starém městě, které pak přistaupiti nechtěly, wyprowadiny z města. Litoměřiči ale bojice se Žižky, jenž po dobytí Jaroměře s vojskem svým přes Boleslav k nim byl přitáhl, oddali se samoděk Pra-
29 Mai žanům dne 29 máje, a dán jim pan Hynek z Waldsteina za hejtmana. Žižka zajisté zmocniw se twrce na hoře nad Třebušinem a daw tam wystaviti hrad, jemuž dal jméno *Kalich*, jal se dobývati Litoměřic samých, až za přičinu Pražan od dobývaní pustil, na sněm do Čáslawi se ubíraje.

Walný sněm Čáslawský byl od wypuknutí války první veliký pokus k obnowení, na cestě zákonné, rádu, práva i pokoje v celé wůbec koruně České. Auřad města Pražského pozval byl k němu, svým i arcibiskupovým a pánův Českých jménem, nejen wšecky přátely i nepřátely swé w Čechách a w Moravě, ale i Slezáky a Lužičany wesměs, aby přišli radit, kterakby rozbroje a škody w království wzniklé potlačeny a obywatele celé koruny zase w pokoj a we swornost uvedeni býti mohli; ⁵²¹ rozumí se, že we zwacích listech podáváno hned auplné ubezpečení wšem sněmowníkům, nejen před mocí, ale i před právem. J sjet se skutečně drahný počet stavův netoliko husitských, ale i katolických, an král Sigmund zdá se že napomínal

521) Podobný zwaci list k Lužičanům šestiměstským zachoval se w rkp. česk. Museum 981 pod č. 8. Zwau pak se tam wýslovně „ad tractandum de modo, per quem discrimina ac damnorum dispendia in regno exorta valeant extirpari, omnesque regnicolae ejusdem regni cum ceteris regionibus eidem regno annexis, pace et tranquillitate inducta, in consona possint perdurare voluntate.“

přívržence swé, aby šli na sném hájit práw jeho, sám ¹⁴²¹ také posly swé tam wyprawiw; tudiž widěti tam bylo, wedle čelních podobojich, arcibiskupa Kunrata, Čeňka z Wartenberka, Oldřicha Wawáka ze Hradce, Hynka Krušiny z Lichtenburka, Viktorina i Hynka z Poděbrad, Jana ze Chlumu nyní pána na Pihli, Jana Žižky a všech zpráwcův Táborských, též množství jiných pánův a zemanův, také s králový strany pána Oldřicha z Rosenberka, Jindřicha Berku z Dubé na Hausce, Alše Škopka z Dubé na Dražicích, Jana Chudobu z Ralska, Jindřicha Lacenboka ze Chlumu, Arnošta Flašku z Richemburka a j. w. Zasedání počala w kostele Čáslawském teprw w auterý dne 3 čerwna ^{3 Jun.} spíwaním nábožného Veni sancte spiritus a modlitbami; a však před přjezdem pánův Morawských, který we čtvrtek dne 5 čerwna se stal, nejednáno než o saukromých ^{5 Jun.} kterých křiwách a sporech. O tom pak, co w dalších třech dnech zjednáno bylo, swědčí zápisové sněmowní dne ^{7 Jun.} 7 čerwna wůbec vyhlášení. ⁵²² Prawí se w nich, že sta-wowé, znamenawše mnohé a weliké nesnáze, bauče, záhuby, násilí i jiné rozličné neřády w králowství Českém vzniklé pro neswornost wůle, rozumu a žádosti ku prawdám swětle písmem swatým ohlášeným, a žádajíce wší swau pilnosti, jakožto dlužni byli, ty neřády w řád a ty bauče w klid a we swornost uwesti, a tudy obecné dobré téhož králowství naprawiti a upewniiti, ustanowili se na sněmu všichni wespolek za jeden člowěk, a wnikli w následující smlauwu a jednotu: 1) aby swornau myslí a wší swau snažností hájili a bránili čtyr artikulův Pražských proti každému člowěku, sami také osobně i s svými poddanými skutečně je wedouce, lečby lépe písmem swatým zpraweni byli, kterémužby písmu mistři Pražtí a kněží odolati nikoli nemohli; 2) aby krále Sigmunda Uherského za krále ani

⁵²²⁾ Tištěni jsou w Archivu Českém, III, 226 — 233.

1421 za pána dědičného koruny České, jíž se jest prý skutky svými sám „znehodnil“, nikoli nepřijímali ani měli, dokudž jich a jeho živosti nejdále stávati bude, lečby pán bůh ráčil, a vůle i hlas byli k tomu nejprvě slavného města Pražského, pánu Českých, obce Táborské, rytířů, panoši, měst i jiných obcí Českých, držících se prawdy čtyr článků dotčených; „neb jest ten král (prý) zjewný tupitel těch prawd svatých, a wrah cti i osob jazyku českého.“ 3) Wywolili ze sebe mužůw dwacetí, totižto ze stavu paňského pět, z obce Pražské čtyry, z obce Táborské dva, ze stavu rytířského pět, z ostatních měst a obcí českých čtyry, ~~ses~~ za vladarc a zprávce koruny i králowství, ke zřízení, ku poklidu a k obraně země České, k ukrocení všech potřek a neswoornosti a k stawowání wšelikých neřádů mezi obcemi i osobami, dawše jim plnau k tomu moc, a to až do sw. Wáclawa nejprv příštího, lečby země ještě dříve krále pánem bohem došla; ti pak vladari ve svých nesnadnějších vězech, kterýchžby sami rozhodli podlé zákona božího nemohli neb neuměli, mají prý powolati mezi se dwau duchowních, M. Jana Příbrama i ~~Micha~~ Jana Kazatele Pražského a jich dobrau i řádnau zprávu slyšice, každému řád a spravedlnost činiti. 4) Také swoленo jest, aby byl uložen walný sbor všech kněží starších po králowství Českém, kteříž lid zákonem božím zprawují, a tu aby arcibiskupem, mistry i kněžími byl wšecken řád ko-stelní ustanoven, neřádům a wýtržkám wšelikým ku po-

523) Jmenovitě z pánu, Oldřicha z Rosenberka, Čeňka z Wartenberka, Oldřicha ze Hradce, Hynka Krušinu z Lichtenburka a Jindřicha Berku z Dubé; z Pražanů Jana z Kněževsi, Lideče z Radkovic, Pawlika, Jane Charwáta; z Táborů Jana Žižku z Trocnova i Zbyňka z Buchowa; z rytířstva Jana ze Smilkowa, Mikuláše z Barchowa, Milota ze Chřenovic, Onše z Měkovic a Jindřicha z Boharyně; z měst Francu z Rosentála, Wacka z Žatce, Matěje Pražáka ze Hradce na Labi a Petra Hostic z Kauřimě.

ražení a zkažení; pod kterýžto řád kostelní všecko knězstvo **1421**
 i žákowstwo jednostejně a sworně má podniknauti; a jestli-
 žeby se který kněz wytrhl a z řádu wystaupil, ten ode
 pánůw a obcí nikoli že nemá trpen, než ihned má odeslán
 býti k auředníkům arcibiskupovým. 5) Konečně swojeno
 jest i to znamenitě, že ačby kdo nechtěl k této umluvě
 a k artikulům swrchupsaným přistaupiti, má za nepřítele
 jmín a podlé nálezu swrchupsaných wladařůw ku přistau-
 pení připuzen býti.

Poslowé Sigmundowi, páni Aleš Holický ze Štern-
 berka i Púta z Častolovic, měli tu w Čáslawi veliké
 nesnáze, nežli se jim podařilo, že obdrželi weřejné sly-
 šení. Podali sněmu psaní, we kterémžto Sigmund slowy
 téměř prosebnými ke wšem stawůw českých žádostem se
 podával, dokládaje wýslovně, že prý „zdáloliby se komu,
 žeby námi kteří neřádové w té zemi byli, jehož nám
 se nezdá, chcem to rádi opraviti i dáti se nawesti, aby
 námi wždy žádný neřád nebyl.“ Stawowé tedy zwlášt-
 ním na to spisem wytkli čtrnácte kusůw, kterými Sig-
 munda w Čechách winili; kromě win již w manifestu
 dne 20 dubna 1420 vyčtených a nyní opětovaných, na-
 mítno tu zwláště, že wywezl korunu Českau i swátosti
 Říšské ze země, že pobral i utratil klénoty zemské roz-
 ličné w Pražském kostele i na hradě Karlštejně, že
 schoval desky zemské a zmocnil se peněz sirotčích
 i wdowských u desk jak w Čechách tak i w Moravě
 složených, a stawy wůbec ze swobod a práv jejich že
 wyvodil a utiskoval. Žádáno tedy na něm, aby to wše
 odčinil, a ukojil zwláště okolní země, jež proti Čechům
 byl popudil; ⁵²⁴ aniž wšak slibowáno, že když to učiní,

524) W odpovědi swé dí Sigmund mezi jinými slowy: — „Těmi
 wěčná záhuba i hanba té koruny jde, kteříž sú kláštery
 a kostely bořili dělané ke cti pánu bohu, — dobré kře-
 sfany muže, ženy ukrutně pálce a mordujice, — a

1421 w Čechách opět za krále přijat a uznán bude. Nicméně pánowé Moravští tu přítomní, ze jména hejtman zemský Petr Strážnický ze Krawař a Jan z Lomnice, nechtěli podepsati sněmowního snešení, prosíce aby jim dowoleno bylo, wzetím dříve propuštění od krále opatřiti čest swau. A poněvadž i mezi pány českými podobné hlasys ozývaly se, postawena k uchlácholení swědomí jejich we druhém článku sněmowního zápisu klausule nahoře dotčená „lečby (prý) pán bůh rácil“ a t. d. Proti tomu zase strana odporná ohradila se také w ten smysl, že uzavření takové nemá být na škodu wyjednáwaní w Polště a w Litwě již zawedenému. Po takowémto zavření sněmu zaspívawše sněmowníci sami w kostele Čáslawském hlučné „Tě boha chwálíme,“ rozešli se opět.

Usnešení Čáslawské, zahrnujíc do sebe všecky hlavní záležitosti veřejného žiwota národního, byloby snad mohlo wéstí k obnowení řádu i práva w zemi, kdyby we welikých krisech a bauřech společenských, kdežto staří auwazkové právní a wládní se roztrhlí, slawa neb idey sebe whodnější samy o sobě, nespojené totiž s důrazem interessuw materialních, provozovaly moc a působení organizující dostatečné. Ještět tehdáž newšecky různé w národu strany utrpěly byly strasti a swízeluw těch, aby potřebu cítily urownání a upokojení sebe wespolek stůj co sluj; ještět daufal w bezvládí příliš hojný počet lidu, jedni že dobudau zase svého, druzí že nabudau více cizího. Uzavření samo dwau prvních článkůw tak wyminečné a

města rušie a opuštějie a wypaluje; — a ti neřádi zjewní a nekřesťanství kusowé zbuzuie a zbúrili sú kniežata okolnie i jiné dolejšie i sic všecko křesťanstwie proti té zemi, ale ne my.“ — „Opatřte wy, kdo wás z wašich práw a swobod wywodi a práwa ruší, myli čili wy sami; a to shledáte, w těch zápisiech, kteréž máte mezi sebú, i w kútiech kteréž činiete, sami swá práwa rušiec i swobody“ etc. (Archiv Český, III, 232—3.)

obojetné bylo důkazem mezi sněmowníky neoprávností 1421 u jedných a slabosti u druhých. Weliký také počet vlaďárů, a to nejednomyslných, bránil sestředění moci veřejné v rukou nemnohých, wadil více nežli napomáhal k vytknutému cíli.

Nejdůležitější následek sněmu toho mělo být zřízení řádu církevního pro celé duchovenstvo české na buďacím sboru. Nowoty w učení a vře byly hlavním pramenem baurí národních: zdařili se tedy wzítí je na uzdu, učiněn tím krok walný k ukrocení a smíření živlů proti sobě wzbuzených. Nowoty ony prýštily a množily se od dávna zwlaště u kněží Táborských; w posledních dobách ale počala již také na Táboře zjewowati se blahočinná *reakce* proti bujně bezuzdnosti na poli věroučném. Lonské onno napnutí citu i fantasie skrze chiliasmus muselo, co duchovní jakási horečka, dříve nebo později ustaupiti názoru a rozjimaní chladnějšímu, střízliwějšímu. Prwní úkaz nawracování se k zásadě autority stal se dotčeným již volením kněze Mikuláše Pellřimowského za *biskupa* w měsíci tuším září 1420, aby dohlédal s raddau sobě přidanau netoliko k časnemu opatření všech kněží Táborských, ale také k učení a kázání jejich.⁵²⁵ A ještě patrnější odpór proti chiliastickému blažnění zjewil se o sw. Hawle 1420, když uloženo wšem obcem Táborským řádné placení obyčejných

525) *Chron. universit. Prag. Anno 1420 currente de mense...* (*sic!*) Taboritarum genus in Hradisst existens, nolens esse acephalum et sine capite spirituali, concorditer elegit Nicolaum de Pelzimow presbyterum et baccal. in artibus in episcopum suum seu in seniorem, ut omnes eorum presbyteri ad eundem habeant respectum, nec aliquis verbum dei ad populum praedicet, nisi cum ipsius episcopi voluntate, (qui) communatis pecunias secundum cujuslibet fratris indigentiam, prout sibi visum fuerit, cum ceteris presbyteris fideliter dispensem.

1421 aurokůw a daní do společné kassy.⁵²⁶ Další pokračování we směru tom nemohlo newésli dříwe neb později k neshodám, a ty konečně ke dwojení a drobení se stran na Táboře. První wětší takowýto ústrk přihodil se již na konci měsice února 1421, když náwodem zvláště kněze *Martinka Hausky* mnění *pikartské*,⁵²⁷ již vloni w Žatecku od vládyky Sigmunda z Řepan hlásané, že we swátosti oltární chléb a wíno nejsau nic než pauhé znamení těla i krve Kristovy, počalo se bylo walnější šířiti. Kněz tento mladý, proto, že byl při wečeři páně kázel laikům bráti chléb posvátný do rukau a děliti mezi sebau, jat jest byl dne 29 ledna 1421 skrze pana Oldřicha Wawáka ze Hradce i wsazen do wěže, a wšak na přímluwu mnohých přátel opět propuštěn. Nyní ale jal se hájiti nowau sadu swau s takowým důrazem, že Mikuláš biskup Táborský a M. Jičín sami utíkali se psaním

526) *Id. ibid.* Eodem anno, non obstante quod aetivo tempore Taboritarum sacerdotes publice docuisserunt, quod per amplius rystici et censitae non sunt obligati ad dandos suis dominis census vel alias quascunque exactiones, eo quod in hoc regno reparato cessabit omnis exactor, tamen circa festum Galli ab omnibus rusticis et qui se eis inscripserant, census omnes quos suis dominis dare deberent, strictius exigebant.

527) Nepochybujeme, že *Pikart*, *pikard* i *pikhart* nic jiného není, než česká forma slova *beghardus*, z historie církevní dobře známého, ačkoli M. Wawřinec píše je i latinské *Picardi*, a Aeneas Sylvius wýslovně ze franské krajiny Pikardie je powodí. Pikarti, kteří dle slow M. Wawřincových r. 1418 do Prahy přišli, w počtu asi 40 mužůw s ženami a dětmi, byli prawí „*beghardi*“ t. j. sektáři tuším z Nízozemska pošli; beghardem slul zvláště na dolejším Rýně, kdokoli u wyznání wiry uchyloval se od obecné církve; tudíž jméno to dáváno sektám welmi rozličným, i Waldenským také. W Čechách ale slowem „*pikarství*“ w XV a XVI století mínilo se zvláště učení zapírající transsubstanciaci.

žalostiwým do Prahy k mistrům Jakaubkowi a Přibra- 1421
 mowi o radu, kterakby tomuto bludu lépe odolávati
 měli; s Martinkem pak stáli zvláště kněží Petr Kaniš,
 Jan Bydlinský, Bartoš, Prokop a jiní některí. Pražany
 dojala zpráva o tomto „pikartském kacírství“ jako
 nowá pohroma na vlast a národ uwalená, zvláště když
 doslychali, jak neuctiwě nowí sektáři chowali se nejen
 k posvátnému tělu a krvi páni, ale i k samým mon-
 strancím a kalichům wúbec. W nedeli dne 2 března proto 2 Mar.
 z rozkazu konšelůw horlilo se se všech kazatelnic Praž-
 ských proti pikartům a ohlášeno, že jim nejen do Prahy
 přicházeti se zapovídá, ale také mezi Pražany, že kdokoli
 našelby se, an s nimi drží, má ihned u konšelůw udán
 a z města wypowěděn aneb jinak náležitě trestán býti;
 po čemž i skutečně dva měštané Pražští k smrti odsau-
 zení a za živa spáleni jsau. Na Táboře ale po mono-
 hých hádkách stal se auplný rozbroj, pro kterýž strana
 Martinkowa, jakožto slabší, wypuzena bywši z města,
 w počtu asi tří set osob, stěhowala se nejprvě do Při-
 benic hradu i podhradí, potom pak i odtud wyhnána
 bywši bydlila některý čas w lese nad řekou Lužnicí
 nedaleko Dražic. Protivenství, kteréž nowí pikarti již
 sami od svých snášeti museli, napnulo myslí mnohých
 ještě k wětšímu blauznění, tak že některí, postiženi se
 prý příliš mnoho w naději, že jim tak bůh wúli swau
 zjewi nepostředně, konečně naprosto smyslem se pominuli.

Rozbroje tyto byly příčinou, že Žiška, jakož sme
 již nahore podotkli, po dobytí města Berauna na počátku
 měsice dubna wojsko Pražské na čas opustili, ke swým
 na Tábor přichwátati musel. Jakkoli muž tento uznáwan
 byl jednohlasně za náčelníka celé strany Táborské, předce
 wšak osobní jeho smýšlení o wězech wíry a náboženství
 chýlilo se ku Pražanům wíce, nežli Táborským milo bylo;
 srownával se w srdeci swém tuším nejvíce s knězem

1421 Janem někdy mnichem Želiwským. Není tedy diwu, že to, co i většině Táborův zdálo se býti wýtržností, slalo u Žižky dokonce ohavností, jižto za mslitele horlivě se propújčoval. Kněží ale Táborští nechtěli tomu, aby we wězech wíry hned ku krajným prostředkům saháno bylo; pozwawše kněze Martinka opět na Tábor, hádali se s ním tak dlauho, až ho k odvolání některých článkův přemluwili, tak že jako kající hřišník i weřejnému o to w kostele obrádu se podrobil. Staupenci jeho, kteří příkladu jeho následowati nechtěli, přepadnuti jsau náhle od Žižky; i podařilo se sice mnohým uteci dále do hor Bernartických, jini ale zjímání bywše, přiwedeni jsau do Klokot u Tábora. Tu opět pracováno s nimi dlauho, aby odrekli se bludůw svých; konečně wšak, ty dni před sw. Jiřím asi padesáte osob obojího polilawí, a s nimi také kněz Petr Kaniš, když neustupnými se býti prokázali, Žižkowým kázaním tu w Klokotech upáleni jsau. S radostí a s úsměchy šli do ohně, honosice prý se, že téhož ještě dne s Kristem hodowati budau w nebesích.

Zdalo se některý čas, jakoby wždy ještě možné bylo, aby různé strany husitské spojily se aspoň co do většiny w jednom wyznání společném; co zajisté na Táboře cawáno nazpět, staral se zwlaště kněz Jan, aby w Praze pokračovalo se ku předu. Tajným jeho náwodem stalo

30 Jun se, že dne 30 čerwna na dané welikým zwonem znamení u Matky boží Sněžné, obec nowoměstská shlukši se, tálala mocně a ryčně k radnici staroměstské, i ssadila tam všecky staré konšely, zrádečůw jim nadávajíc, a ustano-wila čtyry nowé hejtmany ke zprávě obau měst až do

2 Jul. jmenování konšelůw nowých. Dne 2 čerwence potom zřízeni jsau tito konšelé, w počtu 15 ze starého a tolikéž i z nowého města, dle žádosti kněze Janovy na ten spůsob, aby pro města obě byl jen jeden auřad; i dostali se na ta místa větším dílem staupenci kněze Janovi, k we-

likému pohoršení starších mistrův a kněží Pražských. **1421**
 A když již tímto spůsobem světští „tak pěkně v jednotu byli uwedemi“, ptal se kněz Jan obce shromážděné, nechceli, ba neporaučili, aby duchowní také w městě wšickni za jedno byli, nedvojice lidu? Hřmotný ohlas „tak! tak!“ omráčil všecky přítomné dissidenty, takže nikdo netrau-fal sobě odporovatí nahlas a weřejně; ⁵²⁸ i dána jest tedy od obce moc mistru Jakaubkovi a knězi Janovi, aby na místa kněží nesworných uwodili muže zákonom božimu a obci wěrně oddané. Bauře ta směrowala zvláště proti M. Křištanovi z Prachatic faráři swatomichalskému, též proti farářům u sw. Petra na Poříčí a u sw. Mikuláše na starém městě; i stalo se skutečně, že dání jsau na poslední dwě fary kněží Táborškým smyslum náhylnější. Nátlisku a strachu, kterýž tudy šel na mnohé w lidu oblibené kazatele, zželilo se konečně *panim a pannám Pražským* tak, že sšedše se u walném počtu dohromady a sepsawše sobě dlauhau stížnost, nesly ji hlučně na radnici, kdežto jedna z panen konšelům jí četla, prosic aby netiskli ani dopustili tisknauti od kostelův kněží wěrných, ježto prý drží prawdy boží stále a řádně, též aby osadám nebyli sazeni „pyšni, sobě doufající a wšeletční“ kněží, jimiž jsouce zawedeni mnozí po Čechách i po Moravě, klesli prý na wíre proti důstojné svátosti oltární, tak že ty bludy rozhlásily se již téměř po wšem křesťanstwu; nyní že přicházejí do Prahy lidé, ježto pod kázáním slova božího wšelicos wedau proti bohu, proti wíre i proti dobrým obyčejům těchto obcí „a wy páni to widauee, nedbáte toho stawitti ani komu poručiti; pakliby se kdo k tomu chtěl přičiniti, bránite a stawujete, jako-

528) Březowa di: *Huic conclusioni seniores et civitatis notabiliores contrarium dicere propter metum de praetorio projectionis non audabant.*

1421 byste stranu drželi, a z toho jest veliké roztržení w obech; a tak kde sme se nadali více jednoty za wás, tu, což můžeme znamenati, více rozdělení nežli za dřewních pánůw.“ Končila se stížnost ta důtklivým napomenutím: „také prosíme wás, když woláte obec neb starší z obce na radní dům pro obecné dobré, abyše newolali toliko těch, ježto strany drží podlé přijímaní osob; neb to vše do wás dobře množí znamenají, a již z některých znamení někteří se toho něco domnívají; také jednateli, jednejte auředníky prawé wíry, aby na ně nebylo domnění zlé o pikartství a o šibalství.“ Konšelé podiwiwše se nemálo této smělosti ženské, jali se podrobowat ji zkauškám dalším; ohlásili supplikantkám, že jsou na radnici staweny, i chtěli oddělit panny ode wdaných a wdow: ale ony srđnatě postavily se k odporu, nedajic se nijakž od sebe laučiti; také odepřely naprosto, podati konšelům stížnosti swé písemné. Konečně widauce páni, že bez hrubého násilí nelze ničeho s nimi pořídit, zavřeli je ve hlavní síni, sami domůw se rozšedše, až po několika hodinách opět na swobodu puštěny jsou.⁵²⁹

Sbor knězský, rozepsaný nálezem sněmu Čáslawského, 4 Jul. počal se w Praze w Karolině dne 4 čerwence; sešel se nemalý počet duchowních netoliko z Čech, ale i z Moravy. Arcibiskup Kunrat omlauwaje se nemocí, postavil mistry Prokopa Plzenského i Jana Příbrama za swé náměstky; kteřížto přijawše k sobě ještě M. Jakaubka i kněze Jana, wzali na se zprávu sboru weškerého. Celé duchovenstvo rozděleno bylo na čtyry odbory, kněží totižto Pražských, Hradeckých, Žateckých a Táborských, na spůsob národůw na sněmu Konstanském, takže každý kněz pří-

529) Zprávu o příběhu tomto i stížnost samu zachoval nám Wawrinec z Březové se zvláštním zalíbením, končiv ji vykřiknutím: *Laus tibi Domine!*

tomný k některému z nich přiznatí se musel. Článkové 1421 k rozjímaní podání jsau nejprw každému odboru zvláště; ale jak mile čáka byla určité většiny hlasůw, swoláno jest zasednutí hromadné w pondělí dne 7 čerwence, kdežto 7 Jul. u přítomnosti všech duchowních i mnoha světských lidí M. Jan z Příbrami čel s kalhedry články uzavřené, ptaje se při každém, swolujíši k němu? Potakali wšickni, jen Táboři kladli odpór tu i tam. Celé zajisté uzavření obmezovalo se na minimum čtyr artikulův Pražských, vše další učení Táborské buď ignorujíc, bud zamítajíc. A po něwadž nedostávalo se mocí, kterážby donutila Tábory odříci se přesvědčení swého, sbor konečně rozešel se bez aučinku očekáwaného, leda že kněží strany Pražské utvrđili se více we wyznání swém.

Následkem této téměř všeobecné reakce polkal osud zvláště krutý předního původce nowot, *Martinka Hausku*, příjmim *Loquis*. Zpozorowaw muž tento, že veřejné odvolání nepostačuje nikoli ubezpečiti jeho mezi Tábory, umínal opustiti Čechy a wrátit se do Morawské vlasti swé. Ale na cestě we Chrudími postižen jest a jat i s towaryšem swým knězem Prokopem jednookým od hejtmana tehdáž městského, rytíře Diwiše Bořka z Miletínska. Tento pán jal se zkaušeti wězně swého sám, kterak smýšlí o swátosti těla i krwe Kristovy? a když Martinek mu odpověděl, že prawé tělo Kristovo jest na nebi, dokládaje, že neměl než jedno tělo, a že tudíž hostie na oltáři, jsouce mnohé, nemohau každá býti prawým tělem Kristovým,⁵³⁰ pobožný hejtman rauhání takového snéstí ne-

530) Nebude tuším newhod, uwesti zde pro lepší wýklad smyslu Martinkowa z *traktátův* jeho psaných obci Písecké a nyní ztracených některá místa, jakž nám je zachowal M. Jan Příbram we polemickém spisu swém od r. 1429. Slova Martinkowa jsau: „Kristus jest duch swatý ten, o němž písmo die: „a jinéhoſt utěšítele dám wám,“ t. j.

1421 moha, počal pěsti ho tlauci a bylby ho hned upáliti dal, leč že kněz Ambrož ze Hradce, byw přítomen, wyprosil sobě ho na Hradec k lepšimu poučení. Ale po dwau-nedělním wyučování a napomínani wida týž kněz, že nic neprospívá, odwezil wězně swé spautané do Raudnice a odewzdal tam arcibiskupu Kunratowi, aby naložil s nimi dle auřadu swého. I uvrženi jsou do temnic a přístup lidu obecnému k nim zabráněn, aby smyšlenkami swými

právě mě jiného a duchownieho. A tak duchowně Kristus se dává a s námi jest až do skonanie světa. Tak také jest i v krmích wečeře páně, kterážto budeliš tak pamatowána, jako je Kristus wydal, moci veliké jest. Ale tiem obyčejem, jakož lháři prawie, neníš w chlebě ani pod tiem chlebem, tak aby tu bylo jeho tělo, které je na nebesa wstúpilo a na prawici sedie: neb byť tu bylo to tělo, tehdaby Kristus řekl „jáš odejdu,“ ale řekloby „jáš skryji sě;“ anižby písmo řeklo „wstúpil na nebesa“ ale řekloby „skryl sě w oplatcě.“ Necht odpovědie k tomu ti, jenž chtie Krista w chlebě s sebú tělesného jmieti. Takowým Kristus neodšel jest, ani je na nebesa wstúpil; jistět nerozumějí coſ mluvie říkuce, „jestiš tu prawé tělo božie.“ O by porozuměli, že Kristus sedě tělem na prawici, duchem duchowně wšudy jest! Oni prawie, že když pět slow nad tiem chlebem říká, tehdá přijda Kristus, do toho chleba wstúpi. — „A diwné jest, že mnozí kněží volali sú na kúzelnásky a na ty jenž žehnají, a sami vždy obyčejem kúzelnicím říkajice slowa nad chlebem a nad wínem a žehnajice, maje by wěc horší mohli obrátili w lepši, aneb žeby Krista mohli w ten chleb swábiti jako ptáka rychlého a křepkého.“ — „Chleb wečeře páně k jedení dán jest, ale ne k klekání ani k modlení: ale dábel je to uwedi skrže swé, aby sě tu modloslužebenstwie dálo.“ — „Nižádné jiné stvořenie nemá wyzdvíženo býti, abychom w něm boha hleděli. Protož ktožkoli již jinde hledá syna nežli w otci a otce jinde nežli w synu, aneb jinde sě chce modlitи neb čtiš, jestiš modloslužebník.“ — „Křestanoum prvním bylo ustaveno, aby ani oltáře tělesného měli, než tepruw Sixtus papež přikázal mieti oltáře“ etc.

neporanili srdci wěrných. A když osm neděl krutě wě- **1421**
 zeni bywše ani jiskry polepšení na sobě spařiti nedávali,
 Žižka jal se doléhati na Pražany, aby do Prahy přiwezeni
 a k hrůze jiným na weřejném náměstí upáleni byli. Ale
 konšelé Pražští bojice se rozbroje v lidu, protože měl
 Martinek mnoho přátel a ctiteli v městě, wyslali raději ze
 sebe jednoho i s katem do Raudnice k arcibiskupovi. Kat
 zmocniw se jich, popálil jim boky až ke střewům, aby
 wyznali, od koho mají swé kacířství a kdo jsau spolu-
 wěrci jejich? i udali jména několika spoluwiných swých
 v Praze. Potom pak welice bywše napomínáni, aby na-
 wrátili se kajicně opět k jednotě církve, odpověděli
 s úsměchem: ne my, ale wy od kněží swedeni jsouse
 blaudíte a před tworem totiž chlebem posvátným klekáte.
 Konečně když dne 21 srpna we množství lidu wedeni **21 Ag.**
 byli na hranici a pobádání, aby lid prosili, by se modlili
 za ně ku pánu bohu, kněz Martinek wece rychle: „my
 wašich modliteb nepotřebujeme, proste za ty, kdož toho
 potřebují.“ A tak mnoho hrozného a pobožných uší příliš
 urážlivého promluwiw dotčený Martin, zabedněn jest do
 sudu a spálen i s towaryšem swým. „Buď z toho pánu
 bohu chwála!“ — wolá bohužel! spisowatel ten sau-
 wěký,⁵³¹ jehožto vlastními slowy příběh ten sme wy-
 prawowali.

K lepšímu naznačení duchowní powahy Martinkovy
 stůjtež zde ještě některá jeho slowa ze psaní, které
 poslal bratřím na Tábor z prvního wězení swého u pana
 Oldřicha ze Hradce s počátku měsíce února tohoto léta:
 „Jestli mi, dí, welmi žel wěrných zawedených, i mám
 žádost welikau, bychť jim oznámili mohl prawý a jistý
 Kristůw a apoštolský řád. Jestli wám milo mé wězení,
 neodmlauwám ani smrti i jiného cožkoli, jediné prwé mě

531) M. Wawřinec z Březové MS.

1421 přeslyšte, a prawdu zwíte. Pakli toho nechcete učiniti, ale probůh! někoho wěrného pošlete ke mně, ježto ode mne slyše, powědělby wám i wší obci též, jediné abyše neblaudic uhodili w prawý řád. O bratři! wězte, že mnoho držite neprawě, a od kněží welmi jste sklamáni, a zvláště na třech kusich: o krstu, o tělu božím a o kázani knězském, žeť to tré nic se neděje tak, jakož jest ustawił Kristus. Wy jenž ste již zlého mnoho zkazili, bohdejbyše i to zlé dokazili! Nepoznáeli toho, wězte že we hněw boží upadnete; a již se hněw boží na wás zjewuje, wnoho wás we chwili malé porazili na rozličných místech. Bohdejbyše tomu srozuměli, proč se to děje: hněw boží od wás neodstaupí, leč wy od bludůw odstaupíte; a učiníte to, shledáte jak dílo boží bude w rukau wašich růstí. Wězte, že ste ještě nikdy wšechno, což má býti poznáno, nepoznali. Probůh slyše mě, a powím wám ještě řád Kristůw, jenž se je dál při chlebu těla páně, při kázani a při krstu, a dowedu jeho z zákona božího. Takéť powím wám, od kohoť jest prawý řád Kristůw proměněn a jiný uweden, w němž staneteli, spasení nebudeste bezpečni. Jáť děkuji bohu mému, žeť mě jest od bludůw wyswobodil; již wesele čekám smrti chwátaje.⁵³²

Pro nedostatek dalších wěrohodných zpráv nelze nám udati, w jakém as poměru stálo učení Martinkovo k sektě, která teprw po jeho zajetí a smrti wyrojila se mezi těmi

532) Psaní toto, zachowané w rkp. c. k. dworské bibliotékě we Wídni (č. 7650,) a wýpisky některé we spisu Přibramově již dotčeném, jsou jediné pozůstatky po tomto knězi Martinkovi, jehožto staupenci, jakž týž Přibram swědčí, jmenovali jej angelem zástupůw božích, jiní an-gelem pro wtipy a wýmluvnost jeho, jiní Danielem proročem. Wiz o tom rkp. kapituly Pražské pod číslem D. 49.

wyhnanci Táborskými, kterýchž ruka Žižkowa w měsíci **1421** dubnu **1421** byla nedostihla. Čím více ubývalo na Táboře wyznawačůw chiliasm, tím více zahlaubali se urputní chiliastowé do myšlének a učení, která dávala podnět blauzniosti jejich. W Paříži již na počátku XIII století ze mnění pantheistických⁵³³ vyšel byl první zárodek sekty, která pode jménem „bratří a sestry swobodného ducha“ potom skrže dwoje století nejen po Francii, ale zvláště po Němcích a Italii na mnohých místech se wyskytowawší, ani inquisitorskau přičinlirostí, ani péčí světských auřaduw wykořeněna býti nemohla. Kořen bludůw jejich byla sada ta, že „bůh jest vše, cokoli jest;“ powodili odtud, že člowěk nehřeší, pokudkoli w jednobytnosti s bohem zůstávaje, neděli se sobecky od přírody čili od celku wšechnomíra; tudiž prawili, že i přirodné popudy jsou božské, pokud wedau ke spojování a ne k různění; bezbožnosti newiděli leda w osobowání; proto bylo jim vše swaté, jak mile bylo všem obecné, i ženy také; byl to komunismus na stupni nejwyšším.⁵³⁴ Ke wstípení mnění takowýchto do Čech zdá se že kněz Petr Kaniš, we Klo-kotech, jakož sme již podotkli, upálený, první dal byl přičinu;⁵³⁵ jisté ale jest, že sedlák jakýsi, jménem *Mikuláš*,

533) Páwodecwejich, professorowé Amalrich de Bena i Dawid de Dinant, brali je ze knih Aristotelesowi někdy podwrhowaných. Již sbor Pařížský w r. 1210 zatratił sadu: *Omnia unum, quia quidquid est, est deus.* *W. Martene Thes. anecd.* IV, 163.

534) Wiz o tom, mimo jiné mnohé spisy, zvláště Gieselevrowu *Kirchengeschichte*, dil II (r. 1832) §. 74 na str. 408—411 a §. 88 na str. 626—633; též dil III (r. 1829) §. 120 na str. 266—272.

535) Domýšlime se toho z příčiny jednoho ze článkůw Mikulášenských u Wawř. z Březowé, kdežto se dí, že prý „Petr Ježíšem synem božím a Mikuláše Mojžíšem sú jmenovali a za zpráwce všeho swěta jměli.“ Jméno „Petr“ nedá se tuším rozuměti nežli na Káníše.

1421 učinil se hlavním nauky té hlasatelem; přívrženci zajisté jeho nazývání potom v Čechách *Mikulášenci* (*Nicolaitae*), ačkoli pode jménem *Adamníci* (*Adamitae*) potomstvu známější jsou. Nešťastní tito bludaři odřekše se konečně nejen všeho křesťanství, ale všeho positivného náboženství wůbec, věřili a povídali, že boha není ani čerta, leda v dobrých a ve zlých lidech; proto majíce sebe samy za syny boží a ducha swého za ducha swatého, zamítali všecka přikázání a všecky knihy wůbec, jelikož nosili prý sami zákon boží psaný v srdečích swých; jsouce pak aučastníci ducha swatého, prawili že neumrav na věky, a Krista nazývali sice bratrem swým, ale nedověřilým, proto prý že umřel; modlitba jejich byla: „otče náš, jež jsi v nás, oswět nás a bud vše twá“ a t. d. Vše co koli měli, bylo jim obecno, aniž kdo co swého vlastního míti směl; proto pokládajice také manželství za hřich, smilství pak za powinnost, páchali we schůzkách swých beze studu wěci, kterýchžto we čestné společnosti vyprawowati nesluší; někteří také pokaušeli se choditi nazi, přičítajice sobě rájskau newinnost. Náčelníka swého Mikuláše nazývali Mojžíšem; za nešlechetníka pak pokládali každého, kdokoli nedržel strany jejich. Sídlo mrzkých šlencůw těch bylo mezi Hradcem Jindřichovým a městem Weselím na ostrowu řeky Nežarky někde na blízku vsi Walu aneb městečka Stráže; tam ohradiwše se pewně, ačkoli byli počtem nehojní, mnohé předce škody činili ukrutným pleněním a wražděním po celém okolí, jmenovitě pak zbojnými autoky do Weseli, Řečice, Pleši a Stráže. Ohawností a ukrutností takových dluho snášeti nemoha Žižka, ku prosbě pana Oldřicha mladšího ze Hradce a s pomocí jeho poslal hejtmana swého Bořka Klatovského se 400 oděnci ku konečnému jejich *wyhlagení*. Bránili se zaufalci na ostrově swém tak udatně, ba zuřivě, že pobili netoliky množství nepřátel, ale i samého

hejtmana Bořka; konečně ale předce přemoženi bywše, 1421 usmrceni a wyhlazení jsau wšickni mečem neb ohněm (dne 21 října). Jen jediného muže z nich kázel Žižka 21 oct. ušetřili, aby o výře staupencův svých učinil wyznání, kteréž potom sepsané mistrům do Prahy posláno jest.⁵³⁶

O králi Sigmundovi rozléhal se celé toto léto hlas nespojenosti po Evropě, že kacířstwu v Čechách se zmáhati dává, ničeho více k utlačení jeho před se nebera;⁵³⁷ sám také papež Martin V, jakkoli králi vděk býti a jeho v dobré vůli udržeti se snažil, nepřestával wždy pobuzovati jeho k nowé a wětší činnosti. Křivdu však činili jemu, kdokoli pochybowali o horliosti jeho ku potlačení husitství; v té zajisté nikdo ze sauwěkých nepředčil jeho, an v každé příležitosti oswědčoval hlasitě, že na světě nic pilnějšího, nic důležitějšího, nic slavnějšího a nic swa-

- 536) Hlavní prameny o věci této jsou kronika M. Wawřince z Březové a Přidawky ke starým letopisům českým (1829) na str. 476—479; méně věrohodni jsou Aeneas Sylvius hist. Bohem. cap. 41, a Hájek (který zprávu svou nedbale, jak obvykle, wypisoval, četl: „Strážnici a Práci“ na místě „Stradauně“ (nyní Radauně) a „Řečice.“) Kronika kollegiata Pražského (MS.) dí: Per Žižkam et populum dominorum de Novadomo et per dominos de Straž Pikardi in quadam insula prope Wal in die S. Rufi occisi sunt ad XL utriusque sexus. Zjewení se Adamníkův, jakožto duchovní Husitwa vřed, zajímalo již od dávna fantasii wšelikých spisowatelův, i dalo příčinu ke množství poklések historických, ježto kdo znáti žádá, čti sobě Dobrowského pojednání Geschichte der böhmischen Pikarden und Adamiten in den Abhandlungen d. böhm. Gesellsch. d. Wissensch. vom J. 1788, str. 300—343. Však i u Dobrowského vlaudilo se omyluv nemálo, do jejichžto podrobného wytýkání a wywracování my zde pauštěti se nemůžeme.

- 537) Důtky takové činí zwláště sauwěký Tractatus de longaevo schismate, prawě o něm: Dormit, supinus jacet, surdus est, non audit, mutus, non loquitur etc. (Italien. Reise pag. 106.)

1421 tějšího nezná, nežli konečné vyhlazení a vykořenění wzteklosti a bezbožnosti kacírské v Čechách.²⁵⁵ Ale potolikerých bolestných porážkách potřeboval chwile k zotavění sil svých zase; myslí ochablé poddaných jeho, pokladnice prázdné, břímě dluhůw se všech stran se množící, nutily ho tím více k nečinnosti, čím nejistější byl spolu říši jeho pokoj s Benátcany, Turky a Poláky. Benáťané dobývali Dalmacie téměř bez odporu; Turci wpadše do Sedmihradska, učinili okolo Brašowa veliké škody; Uhři byli nespokojeni, že král jejich staral se více o zahraničné nežli o domácí záležitosti. Proto vycházely nyní první ponutky k novým bojům proti Husitům od knížat říšských, a zvláště od arcibiskupův na Rýně. Sshedše se tito v měsíci březnu do města Boppardu, vypravili poselství k Sigmundovi, aby rozepsal celé říši sněm walný do Řezna; když ale Sigmund tam osobně 13Apr. přijiti nemohl, uložen jest tentýž *sněm* ke dni 13 dubna do *Normberka*. Byltě dosti hlučný, když kromě čtyř kurfirstův Rýnských a biskupův mnohých našli se tam i arcibiskup Milanský co papežův posel, patriarcha Aquilejský, tři knížata Bavorští, lantkrabě Heský, wewodowé Klevký a Bergský, hrabata Nasowští, markrabě Badenský, poslowé wewod Sawojského, Brabantského i Hollandského a jiných pánuw i měst nemalý počet. S netrpělivostí čekáno zase příjezdu králova, jehožto hofmistr a posel,

538) Píše sám we psaní svém dd. 19 Jul. 1421: *Quid nobis prodesse, tot laboribus, tot angustiis pro unione ecclesiae insudasse, nisi pro tam pio tamque salutifero negotio corpus viresque nostras totales exponeremus? quam gloriam reportare possemus, si unione ecclesiae Christianorum facta, Teucrisque — repulsis saepissime, Wikleflistarum et Hussitarum pessimum omnium haereticorum genus nollemus destruere? — Certe nullum in conspectu omnipotentis dei majus praemium, nullam maiorem possemus hac in vita gloriam adipisci etc.*

hrabě z Oettinku, weliké za to příkoří snášeti musel, když 1421 přišlo konečně do Normberka psaní od krále, že maje chrániti Uherskau zemi před Turky, nemůže přispěti na sném osobně. Proto umínili knížata ne sněmowním nálezem, ale umluwami mezi sebau domáhati se, čeho bylo potřebí ku potlačení českého kacířstva. Již dne 23 dubna 23Apr wstaupili w Normberce arcibiskupowé Kunrat Mohucký, Ota Treverský a Dětřich Kolínský s Ludwíkem falckrabím na Rýně w jednotu, zawazujice se sobě wespolek wsi swau moci k wykořenění kacířské newery w Čechách; slibili postawiti bez meškání na swé autraty moc brannau ku pomoci netoliko králi Sigmundowi, ale každému jednotníku, kterýžby trpěl od kacířů jakékoli škody a zádawy; ustanowili, aby po všech krajich nařízeni byli auředníci k wyskaumání, k sauzeni a potrestání kacířůw, a wšickni poddaní mužského pohlawi, stáři wýše 12 let, aby přisahali, že chtějí wěrně stáli proti kacířům a udali auředníkům každého jejich přítele, o kterémžby zwěděli; konečně umluweno jest, že jednotníci mají se wšemožně přičiňowati, aby přiznalo se co nejvíce knížat, pánuw i měst říšských k jednotě té.⁵³⁹ Dříwe ale nežli sném se rozešel, ustanoven jest knížatům nowý sjezd ke dni 25 máje do města Wesalie na Rýně, městům pak říšským do Mohuče ku konci měsíce čerwna.⁵⁴⁰

Na dotčeném sjezdu *Wesalském* dal se najiti také 25 Mai kardinál *Branda*, jejž Martin V nowě dne 8 dubna byl ustanowil za legata swého do Němec a do říše wůbec, daw jemu tu nejwyšší moc, aby uchopil se prostředkůw wšemožných ku potlačení a zničení kacířského jedu, ke

539) Dwa zapisowe jednoty této nacházejí se w originálu w tajném král. archivu w Berlině pod čisl. 251, 22 a 23. *Srun. De Gudenus*, IV, 132. Schannat Samml. h. Schr. I, 136.

540) Swědčí o tom Müllners Chronik von Nürnberg, MS. ze sauwěkých zapisuw Normberských. *De Gudenus* IV, 134.

1421 zwelebení opět církve w Čechách a k nápravě mrawůw i wiry, scestnosti tak dlauho trwalau zohavených. Nowý tento legat oddal se dílu swému s horliwostí a přičinil-wostí neobyčejnau, zjižděje osobně krajiny německé w šíř a dál. We Wesalii sklonil knížata k tomu, že uložena jest ke dni sw. Bartoloměje walná z říše wýprawa do Čech a král Sigmund požádán, aby přihotowil se s mocí swau s druhé strany k témuž roku; také zawázali se knížata, že každý nejen wši swau mocí ale i životem swým vlastním dostaví se w poli u Chebu w určitý den.⁵⁴¹ Mezitím hledáno tím pilněji získati co nejvíce zápisůw k jednotě Normberské ode dne 23 dubna, čím wíce král sám ji schwaloval a k ní napomínal. Markrabové Mišenští **21 Mai** wstaupili do ní we Wircburku dne 21 máje; knížata Slezská woláni jsau o to ke sjezdu do Zhořelce na den **24 Jun 24** čerwna, kdež i markrabě Bramburský se zapsal a spolu oznameno, že mezi jinými také wewoda Geldernský a 86 říšských měst stali se jednotníky;⁵⁴² i zdá se vůbec, že tauto cestou konečně celá říše sjednotila se, ačkoli podrobné o tom zpráwy nás nedošly.

Náwodem krále Sigmundowým stalo se bylo ku konci měsice máje, že knížata i města Slezská s vojskem asi 20,000 mužůw wpadše do Čech, w okolí Police, Trutnowa i Náchoda jali se neslýchanau ukrutnosti wražditi obywatele napořád, aneb aspoň osekávali jim nohy, ruce a nosy;

- 541)** Kardinál Branda psal králi Sigmundovi z Reyna Kolína dne 6 čerwna 1421, že přišed do Němec, nalezl tam „dominos principes sacri imperii electores in Vesalia congregatos, qui pro imponendo totalem finem erroribus illis, opitulante divina gratia, concluserunt copiosum exercitum circa festum S. Bartholomaei mittere ad partes illas“ etc. *Svw. Andreae Ratisbon. Dialogus MS. Gemeiner Regensburg. Chron. II.*, 439. Müllners Chronik I. c. **542)** Psaní o tom ze Wratislawi dne 29 čerwna dané nachází se w archivu Kraloveckém w Prusích. *Svw. Voigt Geschichte Preussens VII.*, 393—4.

wypaliwše Polici, hnali dne 27 maje autokem ke hraze- 1421
nému městečku Ostaši, jehož dobywše, od té doby učinili 27 Mai
pusto; později také městečko Aupice od nich wypáleno
jest.⁵⁴³ Proto sněm Časlavský nařídil weřejnau proti nim
hotowost a strhnutí se u Náchoda ke dni 15 čerwna. 15 Jun
Oni to zwěděwše, a widauce se sklamány w naději, žeby
Sigmund dle umluwy wedl stejným časem z Morawy
wojsko proti Čechům, nemeškali opustiti zemi opět a podá-
vati se ke smlauwě pokojné. Když nicméně Čechowé we
mnoha tisících sesli se w určity den u Náchoda, stal se
mezi nimi rozbroj weliký o to, že páni Čeněk z Warten-
berka i Hynek Krušina nedali swým lidem táhnouti dale, an
kněz Ambrož ze Hradce wší silau o to stál, aby wy-
prawa proti Slezákům šla před se. Tímto zmařením pomsty
nad nepřátely dán pohřichu podnět domnění, jakoby páni
češti měli se nedosti upřímě k národu swému.

K žádosti Žateckých a Launských wyprawili Pražané
s počátku měsice čerwence swé wojsko do kraje *Bílin-* m. Jul.
ského, aby seženauce odtud nepřátely, podrobili jej také
vládě husitské. Nejprwé wzat a wypálen jest klášter jep-
tišek Doksanských; potom benediktinky Teplické, když
samoděk se přihlašovaly ke čtyrem Pražským článkům,
wywedeny z kláštera swého; dále klášter Osecký ode
mnichů opuštěny w popel obrácen, a městečko Duchcowa
autokem dobyto i w požeh dáno. Též město Bílina padlo
w ruce Pražanůw dne 12 čerwence; kdežto Němci na 12 Jul.
hrad utekše, nazejtří také dobyti jsau a pohřichu i s ry-
tíři, panošemi, kněžimi a lidmi mnohými tam postiženými
upáleni. Nezbývalo w okolí tom nic nedobytého více, kromě

543) Na místě jmen „Polička a Stupice,“ ježto se čtau we
Starých letopisech na str. 46, („Polička“ také u M.
Wawrince,) klade kronika kollegiata Pražského zpráw-
něji „oppidum Poliez“ a „oppidum Upicz.“ Ostaš ležela
někdy nade wsí Bukowicí na přivříši.

1421 hradu pěvného u Mostu, jejž někdy král Otakar II byl jménem *Landeswart* nazval. Za příčinu pomoci, kterouž Mišenský markrabě hradu tomu chystal, uznáno za potřebí se 22 Jul. slítí také vojsko Pražské, a dne 22 července wyslání noví zástupové jízdni i pěší, ježto spojivše se s předešlými u Bíliny, obehnali konečně hrad Mostský v takové sile, že hned v autoku prvním zmocnili se hřebene hory, a zasadiwše tam dva veliké praky i tolíkéž pušek, častým střílením do hradu nemalé působili škody. Zdálo se již, že štěstí válčné, Husitům až posavad vždy přizniwé, i zde jich nemine; hradští tratice naději zachowání swého, a bojice se osudu Bílinských, podávali se již prosebně ke smlauwě; ukrutnosti mězitím páchaly se manohé s obou stran, ale wětší od Pražanův, ⁵⁴⁴ tolikerými vítězstvími zbujnělých a zdiwočelých, tak že v bezuzdnosti swé již ani wojenské kázně wšimati sobě nechtěli. Když posléze posádka uwolowala se wzdáli hrad bez wýminky, jen aby holým životem odtud odejti mohla, zmařeno jest i to skrče jistého kněze Jana, ⁵⁴⁵ jenž namítl, žeby zpozdilé bylo, propustiti lidi zde a dobývat jich potom na jiném hradě opět, ano prý „zjewno jest, že bůh je dává do rukau našich, po čemž

- 544) Pražané jawše dva syny purkrabě Mostského, hrozili že při autoku na hrad postaví je do předu přivázané k trasu. Když otec přišel jednat o wzdání svém, prošem jest od synův slzawě, aby slituje se nad nimi, wzdal se bez wýminky: on ale to učiniti zdráhal se, ačkoli s pláčem. Pohrůžka pak zdá se že skutečně splněna jest, awšak beze škody a bez aurazu obou synůw. *Srw.* Wawřinec z Březové a Herman. *Corner.* ap. Eccard. II, 1249. Když Korner wyprawuje, kterak *Mišenskí* města Mostu *dobývali*, dokazuje tím, jak málo spolehati lze na zprávy jeho v této věci wâbec.
 545) „Quidam dominus Johannes praedicator dissuasit“ a t. d. dí M. Wawřinec, a dává tím wěděti, že tento kněz Jan nebyl známý někdy mnich Želiwský, ač i tento we wojstě tuším byl přítomen.

naložíme s nimi, jak starším viděti se bude.“ Ale u boha 1421 tenkráte jináče uloženo bylo; i zde pýcha předcházela pád a pokorу. Fridrich bojowný markrabě Mišenský spojiw se s pány českými strany králowy, Sigmundem Děčinským z Wartenberka, Hlawáčem z Dubé a Mikulášem z Lobkowic, přitáhl k Mostu dne 5 srpna ⁵⁴⁶ we 5 Aug. mnoha tisících jízdných i pěších, a šikowaw se k boji řádnému, obořil se na vojsko Pražské s takovým důrazem, že když we první kruté seči zahynulo s obou stran asi tisíc mužůw, Pražané ačkoli ztráta jejich nebyla větší nežli ztráta nepřatel, wšak odporu tak silného se nenadáwše, konečně ponejprwé w autěku diwokém hledali spásy; Třas rozehnal jedny do Žatce, druhé do Chomautowa, jiné do Laun a do Slaného, tak že odběhli u Mostu i wozůw svých, i pušek, prakůw a jiné brani; kteří pak padli do zajetí, wšickni upáleni jsau bez milosrdenství. Weliké skrze to nastalo w Praze kwilení a naříkaní; „plakaly wdowy a sirotci, ztratiwše muže i otce, duchowní i swěští wšichni litowali neřádného bratří svých skutku, a kazatelé wěrní hlásali po všech kostelích ta slowa, že wšemohaucí bůh sprawedliwým saudem swým dopustil (prý) na nás tuto ránu: nebo s počátku, když pro swaté jeho prawdy obranu bojowali sme s autpností a s pokorau, wšecko nám šťastně šlo pod ruku; nyní ale, když bratří dali se w nešlechetnost, bojujice mnozí ne pro prawdu ale pro laupež, berauce chudým statky nemilostiwě a mordujice bližní swé ukrutněji než pohané, rozhněwal se jest na nás bůh a dal nám utrpěti.

546) Březowa klade den 6 srpna; chron. Engelhusii ap. Menken III, 1, udává sice den 5 srpna, rok ale 1423, a mluví o 3000 zabitych Češich (*non Teutonicorum fortitudine, sed dei gratia et devotione*); kollegiat Pražský prawí: *codem die ad quadringenta ibidem ex Pragensibus sunt occisi, et alii in nocte a praedicto castro, dimissis ibidem machinis et pyxide, fugierunt.*

1421 Pročež že sluší činiti pokání a polepšiti se, aby pán bůh odvrátil hněv svůj opět.“⁵⁴⁷ Tak Pražané mrawně se zotavujíce a kázeň u domácích svých obnowujíce, snažili se obrátiť porážku samu ku prospěchu swému.

W nešťastném boji u Mostu Žiška nebyl přitomen, an tehdáž u lékařůw w Praze hojiti se dával. Dobývaw zajisté hradu Rabí we Prachensku podruhé w měsici čern. Jul. wenci tohoto léta,⁵⁴⁸ postřelen jest při autoku do twáre tak, že zástrel uwázl mu w oku ještě zdrawém i hrozil oslepnutím auplným. Neštěstí takové nedalo se nahraditi ani zmocněním se bradu toho pěvného a blízké twrže Boru, ani jetím znamenitého šlechtice, pana Menharta ze Hradce, jenž padnuw Žižkovi do rukau, dán jest od něho rytíři Buchowcovi k ostříhání na hradě Přibenickém, wedle pana Bohuslawa Šwamberka.⁵⁴⁹ Lékařové Pražtí wytáhli sice zástrel z oka Žižkova, zraku ale jemu navrátiли nemohli; z čehož wšeobecný šel zármutek netoliko Táborům, ale i Pražanům samým, ježto w dobré tehdy dál vůli bywše s Žižkou, po swé u Mostu porážce cítili potřebu pomoci jeho více než dříwe. On sám, ač již na obě oči slep, neztratil proto ani srdnaté myslí, ani daru a schopnosti walečnických; ba zdálo se, jakoby duchowní oko polního wůdce od té doby ještě více bylo jasnoty a sily nabyla. Proto, ačkoli rána jeho ještě se byla nedohojila, uwolil se předce hned tahnauti s Pražany k Mostu, aby pomstil porážky tamější. Pražané wy-

547) Dle M. Wawřince z Březové doslavně.

548) že Žižka nemohl dne 29 března postřelen býti u Rabí, an tehdáž města Berouna dobýval, rozuměloby se samo sebau, i kdyby M. Wawřinec a kollegiat Pražský nekladli ranění jeho wýslovně do času letního 1421. Ostatně povidačky, třebas i malované, do historie ne nalezejí.

549) O dobytí hradu Rabí, jetí p. Menharta etc. swědčí kronika kollegiata Pražského MS.

táhli u weliké sile do pole, swoláwajice a sbírajíce na 1421 cestě rozptylené svých zástupy: ale když sotva Laudojeli, Mišenští uslyšewše o bližení se jejich, w rychlosti vyhostili se sami ze země České.

O druhé walné *wýprawě křízácké*, která tohoto léta o sw. Bartoloměji měla z Němec do Čech se hnauti, 24 Aug došly nás zprávy opět jen chudé a nedostatečné. To jisté jest, že i papež i král starali se wšemožně, aby ze všech zemí říše Německé wypravil se co největší počet bojowniků; kromě obyčejné knížat i měst říšských moci walečné sebral se také množství křízáckých dobrovolníků, jež wedly do boje odpusťky od kardinála Brandy hojně podáwané. Tudiž sešlo se wojsko ještě wětší nežli vloni ze všech končin Německých, a zvláště od Rýna i od moře sewerozápadního; počet všech udává se rozličně od sauwěkých spisowatelůw, mnozí kladou až ke 200,000 bojowných lidí.⁵⁵⁰ Osobně přitomni byli, kromě kardinála Brandy, pět kurſirstůw, arcibiskupové

- 550) *Windeck cap. 89 pag. 1146* praví: „Die Fursten vnd herren waren des gefallig vnd die reichstete auch, vnd komen in das velt gein Beheim vil me denne mit hundert tauſent manne.“ *Andreas Ratisbon. in dialogo (MS.)* „Exercitus ille magnus, qui centum viginti quinque millium putabatur.“ *Thomas de Haselbach in libro Augustali (MS.):* „Facto et adunato exercitu ducentorum millium armatorum Satz oppidum obsedit.“ *Laurentius de Březovca:* „Qui totalem exercitum viderunt, asserunt numquam tantam gentem tam bene armatam innumerabilibus tentoriis congregatam vidisse, et communi aestimatione circa ducenta millia pugnatorum sunt aestimati.“ *Kronika kollegiata Pražského (MS.):* „Quamvis, ut dicitur, in suo exercitu habuerunt prope ducenta millia.“ *Joh. Staindelius ap. Oeſele, I, 530:* Exercitus ducentorum triginta millium viorū per electores ceterosque principes et communitates — in Bohemiam ducitur et oppidum Satzense obsidetur.“ — *Chron. Engelhusii ap. Menken, III, 1* dí jen wůbec: „Indicibilis multitudo fidelium ex omnibus fere Almaniae partibus — ego oculata fide conspexi“ etc.

1421 Mohucký, Kolinský a Treverský, falckrabě Rýnský a markrabě Braniborský, mimo to knížat, markrabí, hrabat i panujících osob wubec wýše sta.⁵⁵¹ Byloš ustanoweno, že když síla tato k Chebu se stáhne, má s druhé strany také král Sigmund s Albrechtem, wewodau Rakauským, stejnau dobaū skrze Morawu do Čech wyprawiti se. Sigmund sliboval hojnými poselstwimi knížatům, že slowu swému dostoří, zvláště když mu smrt sultána Tureckého Mohammeda I († 1 června 1421) podávala čáku oddechu s oné strany; ale když Benátčané nepřestávali štváti nového také sultána Murada II proti němu, přinucen jsa opatřili zemi Uherškou, odkládal pochod sváj do Čech několikrát po sobě wždy o dwě neděle, ujišťujíc přitom, že nebudeli mezi prvními, nebude jistě ani poslední w Čechách na svém místě. Proto stalo se, že knížata

10 Sep čekawše naří dlahy čas, teprw okolo 10 září wstanopili na hranice české u Chebu; při čemž kurfürstowé i přední we wojště slezsc s orlůw svých, s nábožnau skraušeností pěšky přes hranice kráceli, boha hlasitě o pomoc wzývajice.

Wojsko Mišenské, spojené s několika pány českými strany králowy, wytáhlo bylo již prvé opět proti Čechám do pole, a zmocnilo se měst Chomautowa i Kadaně, jichžto posádky, netrausajíc sobě odolati návalu nepřátele, obořily zdi městské na několika místech, a pak odtud do Žatec cawuly; litowano přitom ztráty hrdinného rytíře Ojíře z Odedelic, jenž nechtěw opustiti Kadaně, od Němcůw i s wěží, na které se bránil, spálen jest. Potom přilnuli Mišenští k Bilině, městu i hradu Koldicowu, a jali se do

13 Sep bývati jeho; ale když na to dne 13 září dwě částky

551) *Hermann. Corner. ap. Eccard. II. 1249:* Retulerunt quidam de hac expeditione sancta reversi, quod ultra centum principes, comites, marchiones, barones et terrarum domini huic passagio affluissent etc.

obce Pražské s žoldnéri swými i s množstvím lidu sel- 1421
 ského proti Bílině wytáhly, Mišenští nedočkawše jich,
 strhli s pole, i pan Sigmund Děčinský z Wartenberka
 také, an se byl položil před hrad Kalich u Litoměřic.
 Mezitím weliké wojsko křižácké přiblíživší se od Chebu,
 s welkým wsech osad českých pleněním a s wypálením
 zwláště hradu Mašlava, obehnalo konečně město Žatec
 weškerau swau mocí. Do tohoto města pewného shluklo
 se bylo množství lidu z okoli, co do bezpečného auto-
 čiště před wztekem nepřátelským: bojownikův pak dobré
 oděných počítalo se w něm do šesti tisíc, mezi nimž
 asi čtyři sta jezdciw. Nejkrutší boj bylo jim podstoupiti
 w pátek dne 19 září, kdežto wojsko německé walným 19 Sep
 autokem šestkrát po sobě na město se hnalo, ale což
 ku podiuu jest, ani do předměstí wniknauti nemohši,
 kromě množství zbitých a raněných, také 60 jatých do
 města ztratilo.⁵⁵² Od té doby zdá se že knižata nepo-
 kaušeli se wice o ztečení města, ale očekávajíce vtrhnutí
 králowa do země, jali se páliti w celém okolí den co den
 městečka, wsi, twrze a wražditi staré i mladé obojího
 pohlawí „ukrutněji nežli pohané“, až prý pláč a kvílení
 chudiny české wstupovaly do nebe. Hlavní síla wojska
 českého stála tehdy dluho nepohnuta w okolí Slanském;
 nechtic se tuším oddalovati přiliš od Prahy, pokud ne-
 bezpečí na Čechy s několika stran spolu se walilo. Neb
 i od Slezanův stal se byl stejnau dobau wpád do země;
 kterižto mezi Polici a Náchodem u wsi Petrowic dne
 19 září, wylaudiwše Čechy po sobě i obrátiwše se na 19 Sep

552) *Kronika kollegiata Pražského* di: Tamen suburbia praedictae civitatis expugnare non potuerunt. *Thomas de Haselbach* in libro Augustali MS.: „Cujus nec fossatum parvulum in profunditate longitudinis unius viri sepi parvula altitudinis unius ulnae cum media, pro custodia cerusorum factae, munitum, ut ipse conspexi admirans, obtinere valuit.“

1421 ně zase, do tří set jich na místě pobili. Ale když wůdcové čeští konečně zwěděli, že král Sigmund s vévodou Rakauským ještě v Prešpurku se bawi, kázali hnauti se proti Žatci. Mezi knížaty říšskými, nemajícími uznaného nad sebou wůdce, jenžby wšem byl poraučeti mohl, wypukly již byly mnohé neswornosti a hádky, tak že k newoli, kterau společně měli proti králi, připojila se i newole jedněch proti druhým:⁵⁵³ pročež když uslyšeli, že walné wojsko české, a w čele jeho Žižka sám, proti **2 Oct.** nim w pochod se dává, neseckawše nepřátel, dne 2 října zapálili⁵⁵⁴ stany swé, a u velikém zmatku sami na autěk se dali. Obleženci spatiwše oheň a zmatek w ležení nepřátelském, s takowým důrazem obořili se na utíkající Němce, že jich weliké množství netoliko z ručnic a samostřelów postřleli, ale i jatých do města s sebou přivedli; ztráta křižáckého wojska při obležení Žatce udává se wůbec na dva tisice zabitych. Knižata sčítali hanbu nepořízení swého na krále, jenž prý sliby swými je podwedl, ačkoli vlastní síla jejich bylaby postačovala ku přemožení Čechů, kdyby kromě pauhé nenávisti národní a nábožné ještě cit jiný a ušlechtilejší byl je spojował; vlastenci ale Němečtí занewřeli již tehdyz takowau hořkostí na nestatečnost knížat swých, že je stíhali ještě důtkliwiejšími posměchy, nežli Čechové sami. Pobožní páni, prý, tak sobě byli zoškliwili Čechy newěrné, že z pau-

553) *Andreas Ratisbon.* in dialogo (MS.): *Dum membra singula, eo quod capitaneum non haberent, sibi invicem dissentirent. Thomas de Haselbach l. c. Principibus electoribus altrinsecus de loci proprietate contendentibus. Chron. Engelhus. l. c. Principes et potissime spirituales contendere cooperant pro spoliis Bohemorum, quae nondum in ipsorum potestate erant.*

554) Březowa we slanpech ohně a dýmu, wznášejicích se nad ležením Německým, poznával, dle obyčeje swého, zázračné působení boží; Hermann Corner (l. c.) prawi, že se newědělo, kdo stany zapálil.

hého hněvu nejen s nimi se poškati, ale ani na ně povídáti se nechtěli.⁵⁵⁵ 1421

Krále Sigmunda zaměstnávaly mezitím v Uhřích nejen ochrana země proti Turkům, ale i dalekosáhlé diplomatické vyjednávání. Poslowé čeští domáhali se v Polště a v Litvě již na druhý rok ne tak spolku branného, jako raději auplného spojení národu a království Českého s příbuznými na východu národy Slovanskými, nežádajíce za to více, než aby čtyři článkové Pražští ode společného panovníka přijati a hájeni byli: čehož tím snáze dosáhnouti doufali, že veliká oněch národův částka ve hlavním jejich článku, o přijímání pod obojí, s nimi již napřed sauhlasila; oba pak bratranci království, Wladislaw Polský a Witold Litewský, bywše z politických příčin teprw we wěku dospělém na křesťanskau víru obráceni, mohli z podobných příčin dobrě obrátiti se také ku prawdě, která jim nad to slibovala wětší podstatu proti dědičným nepřátelům jejich, křižovníkům Pruským. Král Wladislaw ale, daw se přede wším woditi wpływem duchowenstwa Římského, a zwlaště radami sekretáře swého probošta Zbihněwa z Olešnice, wzdalował se stále návrhův českých, jakkoli rádiby Poláci jej byli na trůnu Českém widěli; jen Witold nemohl zdržeti se, aby nesahal po žezlu, které tak snadnau i důraznau spolu podávalo nad Sigmundem pomstu. Již dne 10 čerwna 1421 10 Jun přišel byl do Prahy w poselství od něho s panem Hynkem z Waldsteina pan Wyšek Račinský a odswědčoval ochotnost jeho ujmouti se zprávy nad královlivím Če-

555) Wyprawuje o tom *Thomas Ebendorfer de Haselbach l. c.:*
De quibus quidam Eutrapalus ironice dixit: Non mirermini hanc electorum fugam, quia non timore permoti, sed ira, ne tantae perfidiae viros contuerentur, ut Christus Herodem, hoc agere statuerunt. Adeo enim eis Bohemi erant abominabiles facti, ut non solum eos non ferire, sed nec quidam potuerunt eos contueri.

1142 ským; ⁵⁵⁶ čemuž král Wladislaw, ačkoli wděčen nebyl, wšak ohledem na smýšlení walné částky národu svého na odporu býti nikoli si netrausál. To znaje Sigmund wynasnažoval se tím pilněji sklonití Wladislawa konečně na stranu swau, i žádal ho několikrát o sjezd přáteleský na hranicích. Wladislaw byw tehdež wdowcem, zasubbowal jedinou dceru swau synowi markrabě Braniborského; Sigmund ale staral se jemu samému o ženu, podávaje mu nejprw vlastní dwanáctileté dítě swé k manželství, potom ale Sofii owdowělau králownu českou a s ní u wěně celau zemi Slezskau (asi w polovici měsice září, ⁵⁵⁷) což poslední potkalo se u Wladislawa i u rad jeho s wětším zalibením. I Sigmundovi bylo totéž tím více vděk, ano dowolilo mu dostati také Albrechtovi Rakauskému k slibu: nebo sjew se s ním w Prešpurku, 28 Sep dne 28 září zasnaubil jemu již skutečně dceru swau Elišku, zastawil mu patero měst, Budějowice w Čechách, Jihlawu, Jenišici, Znojmo a Pohořelice w Moravě, a

556) Chron. Benessii ap. Dobner IV, p. 71. Blížší o tom podává zprávu následující psaní konšelářů Pražských k Witoldovi, zachované w rkp. Česk. Museum 981 pod č. 117. „Nobilium virorum et dominorum Wysskonis Raczynsky et Hynkonis de Kolštyn Vram. per Magnificentiam nostram ad civitatem translegatorum legatio nobis pervenit ad immensae jocunditalis tripudium, quod ubi nulla meritorum nostrorum causa praecesserat, nullaque notitia nostrae subjectionis pervenit, sed solo ut firmiter creditur divinae benignitatis instinctu, ad linguagii nostri amplexus sit clementer V. S. Magnificentia dignata assurgere et gubernacula regni Boemiae omni humano adminicculo prorsus destituti od vota nostra acceptare etc.“

557) Poselství Jana z Tarnowa palatina Krakowského a Zbyněka z Olešnice, o kterémž Dlugos na str. 439—442 a král Wladislaw sám we psau svém dd. 12 Jul. 1422 mluví — dalo se u krále Sigmunda w Trnawě, tedy okolo 17 září, a poslové wrátili se ku králi Wladislawovi dne 4 Oct. 1421.

wstaupiw s ním w záwazek jednoty branné proti Husitům, 1421 zapsal mu již napřed wšecky hrady a kraje, kterých na Husitech dobude, a wšak pod wýminkau, aby náležely manstwim ku koruně české; Albrecht za to zaważał se nejen pomáhati jemu wší swau mocí proti Čechům, ale půjčiti také 60 tisíc dukátůw ku potřebám válečným.⁵⁵⁸ Oddawky wšak Albrechtowy s Eliškou staly se, pro její přílišné mládí, teprw léta následujíciho (19 Apr. 1422.)

Nestejně smýšleni obyvatelstwa Pražského, co do hlavních zásad husitských, a moc demagogická prowozowana skrze kněze Jana někdy Želiwského, působily wždy nowé nepokoje a proměny we zprávě hlavního města, i mnohé tudiž nesnáze w obecných věcech zemských; a cím dále, tím určitěji wyskytował se we wsech domácích bauřech, kromě sporu církewního, také žiwei politický, boj totiž aristokratie proti demokratii, ačkoli to jen w řadě druhé a wedlejší. Weliká obec Pražská, nemajíc ještě ani zkušenosti ani wzdělanosti politické, hlasowáwala často dnes tak a zítra naopak, jak totiž kdy horliwost neb náhoda řečníky a posluchače do hromady swedla; wůle wšak kněze Janowa dostáwala se wětším dílem na wrch. Přední vladaři sněmem Čáslawským ustawení rozepsali byli sjezd do Brodu Českého ke dni 17 srpna, i žádali, 17 Aug aby zwlastě Pražané wyslali tam posly swé s plnau mocí: k tomu swolila nejprw obec, ale když kněz Jan zprotivil se, prawě, že pánowé čeští mají se neupřímě k zákonu božímu i k národu swému, powstał o to weliký w lidu rozbroy, až konečně na tom zůstáno, aby dva z obce ne s plnau mocí, ale toliko na wyslyšení řeči panské, ne do Brodu, ale do Kolína jeli; pánům pak wykázáno jest místo u Hor Kutných. Když ale poslowé

558) Širší zpráwy o smluvách těchto Prešpurských čti: F. Kurz Oesterreich unter K. Albrecht II., díl 2, str. 37 sld. J. Aschbach, Geschichte Kaiser Sigmunds, III, 131 sld.

1421 s pány se sjeli, od obce plné moci nemajíce, páni nedawše se s nimi do jednání, wyslali zase z sebe do Prahy pana Oldřicha Wawáka ze Hradce i Jana Sádlo ze Smilkowa, kteřížto pokárawše kněze Jana mnohými řečmi, an prý dle vlastního kázání svého co kněz nemělby se pléstí do věcí a auřadův světských, po dlauhém rokování odwedli s sebou z města M. Jana Příbrama i M. Prokopa Plzenského. Dwaunedělním wšak sněmováním na 4 Sept. Horách nejednáno konečně (dne 4 září) wice, nežli že weliký kníže Litewský Alexander Witold za krále Českého přijat a požádán, a k němu to znamenité poselství wyprawili uloženo; druhé, že nařízeno sebrati nowé pole se všech krajův a stavův králowství, a to na den 18 září u Brodu Českého; třetí, že pan Oldřich Wawák ustánowen jest za nejw. mincmistra na Horách Kutných, 22 Sep. jenž ale velmi krátce auřadowaw, dne 22 září na morowau prý ránu zemřel.

Poslowé k welikému knížeti Witoldowi wyprawení, páni Wilém Kostka z Postupic, Hlas z Kamenice, Wáclaw z Jenšteina i Waněk Pawlikowec z Prahy, když došli Ratiboře we Slezku, města náležitého Hanušovi knížeti Opawskému, zjímáni jsou i s komonstwem swým od m. Sep. tamějších měšlanův, asi w polovici měsice září. Skutek ten způsobil weliké jitření duchův netoliko w Čechách, ale i mezi Poláky, tak že wedle knížete Witolda i synowce jeho Sigmunda Korybuta, sám také král Wladislaw důklivě o to knížeti Opawskému psali, ⁵⁵⁹ a když slouva

559) Psaní ku knížeti Hanušovi Opawskému, jež o tom wydali král Wladislaw, (dd. in Cozynicze fer. VI ante Matthaei 1421, t. j. 19 Sept.) pak „Sigismundus filius fratris regis Poloniae“ (dd. in Ausst fer. IV in IV tempor. t. j. 17 Sept.) a Witold (dd. zu Trocky an S. Mauricien tag t. j. 22 Sept.) čtan se in Regestis Imperii od r. 1418—1423 we Wídni, a některá také w archivu Kraloweckém w Prusích. Na posledním místě

hroziwá zůstala bez aučinku, wálku proti němu strojili. 1421 Ještě dne 23 října přišlo do Prahy poselství od Witolda, 23 Oct žádajícího, aby ku pomstě nad knížetem zrádným a k oswobození poslův wyprawili Pražané wojsko swé s jedné strany, an prý s druhé hodlá wyslati k témuž cíli knížete Sigmunda; což kníže Hanuš tím předešel, že posal wězně swé na Špilberk w moc krále Sigmundowu; kterýžto tudíž posly na Trenčín do wězení odvezli, čeleď pak jejich w Brně postinati kázal.

Příčina vlažného Pražanův proti zradě Ratiborské se chowání byly opětované proměny a nepokoje we zprávě jejich městské, pocházející ze sporu čím dále tím živějšího mezi stranami. Dne 19 října dal kněz Jan 19 Oct sezwoniti obec Staroměstskau i Nowoměstskau do kostela sw. Štěpána na Rybníčku, a žalowaw dlauhau řečí na neupřímnost i newěru pánův zemských, radil odděliti se od nich naprosto a woliti sobě někoho wěrného i spůsobného za náčelníka, jenžby plnau moc měl proti wšem newěrným a nepošlušným. I nawrženo tu na místě, aby vládyka Jan Hwězda z Wicemilic, příjmím Bzdinka, obci Pražské prý wždy wěrný a božího zákona horlivý milouník, za nejwyššího hejtmana w Praze wolen byl; a hřmotné „tak! tak!“ ozývalo se z tolikerých ust, že nikdo ze starších netraufal si protiwiti se. I hned ohlásil kněz Jan, že pan Hwězda zwolen jest od obce řádně,

zachovalo se i psaní, ježto „Abraham Niger salis utriusque suparius“ z Weličky dne 23 Sept. k němu dal, a w něm tato slowa: Per totam terram Poloniae et omnino Lithuaniae rumor magnus est et strepitus a communitatibus ob captivitatem eorundem Bohemorum. Loquitur vulgus, velit rex vel nolit, nisi eos libere dimittat ab eadem captivitate, volumus eos ulcisci usque largifluam sanguinis effusionem; quia ille idem (Vram denotantes Serlem) inter nos et fratres nostros Bohemos jam factam vult infringere unionem.

1821 dáwaje mu tudiž moc nadě všemi auředníky městskými; ⁵⁶⁰ také přidání jsau jemu dva podhejtmaní ze starého a tolikéž z nowého města. Strana druhá w městě, která wice přála pánům nežli knězi Janovi, sešla se sice bez meškání také w Betlémě, a nemohši již zavrhnauti wolení samo w sobě, aspoň žádala toho, aby nowý hejtman ničeho bez wědomí a wůle konšelův před se bráti neměl: ale i tomu wyhowěli horliwci nezadlauho tím, že ssadiwše pět konšelův strany mírnější, dosadili na místa jejich muže dle smyslu swého. W tomto neblahém wření wášni stranných přijel do Prahy jeden z náčelníků strany aristokratické, pan Jan Sádlo ze Smilkowa na Kostelci, přední někdy krále Wáclawův důwěrnik a milec; byw zajisté w městě weřejně stíhán ze zrady nad národem, chtěl prý ospravedlniti sebe a dokázati konšelům newinu swau. Mezikrát ale pohlíchu dostali se byli na konšelská místa auhlawni jeho nepřá-
20 Oct telé; a ti, když dne 20 října pod večer na radnici mezi ně přišel, dopustili se té nešlechetnosti, že bez vyseřování a saudu hněd mu dali hlavu stíti. O přečinění jeho, byly jaké, potomstwu nic není oznámeno; jen to se o něm praví, že byw kališníkem upřímným, stranu wýstředních Husitů horliwě pronásledowával. ⁵⁶¹

Byli sice w Praze wždy muží, ježto i w sebe wětších bauřech neprestávali napomínati k lásce, ke swor-

560) Ut videlicet inobedientes per captivitatem aut decollationem coercent, aut de civitate bannire vel aliam quamcumque sibi videretur possit poenam infligere; officiales etiam aut consules quoties sibi fuerit visum innuntiare, substituere et destituere. (Březowa.)

561) *Březowa:* Veritatem communionis utriusque speciei fideliter promovendo, omnes deordinationes in lego domini non fundatas quantum valuit persequebatur; et hoc ut praesumitur fuit incentivum odii quorumdam in civitate bene potentum. Major tamen pars Pragensium mortem sic subitem dolens deslebat.

nosti a snášeliwosti: ale usilowaní jejich nemívalo trwa- 1421
lých aučinkůw, kdykoli nehrozilo národu nebezpečí z ci-
ziny. Tak podařilo se purkmistrowi smířiti dne 8 li- 8 Nov.
stopadu na radnici dva dáwné protiwníky, M. Křištana
z Prachatic a kněze Jana, tak že slibili oba napotom
milowati sebe wespolek; a nicméně uweden jest téhož
času do lary Swatomichalské za kazatele kněz Wilém,
nejhorliwjější kněze Janůw staupenec. Dne 12 listopadu 12 Nov.
k žádosti konšelůw a starších obecních sešli se mistři a
kněží Pražští u welikém počtu w Karolině, a uzavřeli
několik článkůw pro zachowání lepšího rádu i kázně
mezi sebou; a když je kněz Jan čisti slyšel, wyznal
sice s ausměchem, že sepsáni jsau prý vlastně proti
němu a knězi Wilémovi, a wšak nežádal, aby zrušení
byli. Když potom dne 14 listopadu článkowé ti také 14 Nov
celé obci na radnici oznámeni jsau a přede wším k tomu
wedeno, aby ředitelům knězstva od sboru walného dne
7 čerwence ustanoveným skutečné poslušenství se dalo,
staupenci kněze Janovi welikým hlasem žádati se jali,
aby kněz Jan sám jediný byl weškerého duchowenstwa
ředitelem. Tu on wstaw a ruky pokynutím mlčení uči-
niw, odpíral tomu prawě, že není ani hoden ani spů-
soben ke zprawě tak welikých wěcí, ale aby mistři Ja-
kaubek a Jan Kardinál zpráwy té se ujali, pak že on co
učenník po boku jejich brímě sobě uložené také nésti
chce. I stalo se, že uznáni jsau konečně wedle něho
za zpráwce knězstva oboji mistři řečení, a k tomu ještě
M. Petr Engliš.

Páni čeští, rozjilřeni jsouce nešlechetností nad pa-
nem Janem Sádlem spáchanou a widauce, kterak vláda
chátry w Praze den co den více se zmáhá, majíce
také zpráwu o přípravách welikých, ježto král Sigmund
činil ku konečnému podrobení země odbojně, počali této
doby skutečně dělati to, z čeho již dávno winěni byli,

1421 a stawili se jeden po druhém, ne-li proti kalichu, alespoň proti hájitelům jeho. Tak když ještě w měsíci říjnu knížata Slezští již po třetíkrát wálečně do Čech wpadli, plenice zwlašť okolo hradův Litic a Žampachu, pomáhali jim netoliko páni Půta z Častolovic a Jan Swidnický z Chotěmic, ale i Jan Městecký z Opočna, jenž o půl léta dříwe byl ku podobojím se přihlásil. W měsíci listopadu pak přední páni Čeští, Čeněk z Wartenberka, Oldřich z Rosenberka i jiní, odděliwše se wěrejně od Pražanův i od podobojích wůbec, počali u krále Sigmunda milosti hledati, za pána swého jej opět uznanáwjíce.

Nezdaření se wýprawy křižácké u Žatce neodjalo Sigmundovi čáky, že i sám s knížetem Rakouským bude moci potlačiti zpauru podobojích Čechův a Moravanův; sebralz zajisté na podzimku léta 1421 nejen z celých Uher, ale i ze Sedmihradska, Srbska i Chorwátska wojsko mohutné, w němž až k 80 tisícům lidu branného se počítalo, a kníže Albrecht měl nad to s 12 tisíci wytáhnouti do pole.⁵⁶² Po Prešpurských námluvách bral se Sigmund nejprw do Trenčína, kdež od 8 do 13, a odtud do Brumowa w Moravě, kdež od 16 do 26 října se bawil;⁵⁶³ mezitím ale předeslal znamenitého wůdce swého Pipu Florentinského s četnými zástupy, a zdobýval i poplenil statky předních pánův husitských na Moravě; kníže pak **21 Oct** Albrecht položiw se s lidem swým dne 21 října před Jewišowice, hrad a město náležité panu Sezimovi z Kunstatu, dobyl jich a jal pána i s rodinou jeho již dne

562) Windeck cap. 90 pag. 1147 udává počet bojownikův nahoře postavený. Březova praví, že Sigmund jich měl jen „LX millia equestrium et pedestrium“. Starý Letopisové nemluví než o 50 tisících.

563) Dle swědectví listin na těch místech wydaných in Regestis Imperii, we c. k. Wid. tajném archivu.

26 října.⁵⁶⁴ Pipa obořil se nejprw na statky pánův 1421 Krawářův w jihovýchodní Morawě; i takowá šla hrůza 26 Oct ze skutkův jeho wálečných w té krajině, že netoliko páni Morawští wůbec králi napořád se poddávali, ale i sám pan Petr Strážnický z Krawář prostředkem Opavského knížete Přemka hledal milosti jeho. W celé tudíž Morawě nenašli se než dva páni, ježto ustrašiti se nedawše, we zpauře proti králi setrvali: Hašek Ostrowský z Waldsteina i mladý Wáclaw z Krawář, pana Petra Strážnického syn; kteřížto s lidmi sobě wěrnými jen malé, ale dosti krvawé boje proti nepřátelům podstupovali. Sigmund uložil celé zemi Morawské do Brna ke dni 1 listopadu sněm, kterýž ale teprw okolo 10 listopadu auplně 10 Nov se sešel; i nebylo diwu, že sněmowníci wšickni, když Sigmund mezi ně přijew žádost swau jím předložil, jemu po nedlauhých poradách bez wýminky powolni se ukázali, zwlastě an sněmownu wojskem swým Uherským w hojném počtu obkličiti byl dal.⁵⁶⁵ Nežádal wšak nic 17 Nov menšího, než auplné odpřisažení čtyř článkův Pražských a weškerého učení husitského, které na předešlém Morawském sněmu (w měsíci čerwnu 1421) mnoho wěřejných wyznawačův bylo nalezlo. Odprisáhše se tedy

564) F. Kurz I. c. str. 52 sld. Březowa dí: *Quia domini castri non sentiebant eis nec a Pragensibus, quibus fideliter pro tunc servierunt, nec a baronibus Moraviae, quamvis promiserant, auxilium venire, nec se posse a tumultu diu defendere propter gentium suarum paucitatem, tractatu habito, salvis corporibus cum uxore et familia, principali se tamen domino in captivitatem dante, recesserunt etc.*

565) Březowa: *Rex baronibus laqueos praeparat, ex omni parte armatorum gentibus muniens civitatem. — Barones, — videntes Ungaros cum armis ad se invadendos paratos, timore perculti se regis submittunt facere voluntatem et abjurant etc.* Zápis sněmu toho Brněnského ode dne 17 listopadu tištěn w Archivu Českém, III, 234 — 237.

1421 a slíbiwše králi wší swau mocí proti Husitám pomocní býti, obdrželi od přítomného vicelegáta papežského slavné rozřešení; pan Wáclaw pak, Petra Strážnického syn, od-sauzen jest weřejným saudem, jemuž král sám byl před-sedal, wšeho dědictví swého na wěky, a nález ten we-psán rozkazem královským do desk zemských, pro wěčnau prý wýstrahu wsem synům odbojným. Po sněmu Brněnském tábola jedna částka wojska králowa přes Litomyšl do Čech, s druhau pak bral se král sám k Jihlavě; páni Hašek Ostrowský a Wáclaw ze Krawar hledali autočiště swého w Čechách.

Welikost nowého nebezpečí, na vlast a národ se walícího, zastrašila Pražany tím více, že widěli, kterak přední pánowé čeští pospíchali jeden po druhém do Jihlavy, poddávajice se králi a opatrujice dle možnosti saukromý prospěch swůj. Protož když ku konci měsíce listopadu wojsko Pražské, ležewší potud w okolí Čáslavském, a netrausajíc odolati sile králowě, po dodání pomoci do hrazených měst a zwlaště do Hradce Králové, samo s pole strhlo, konšelé Pražští rychlými posly wolali snažně wšecky horliwé podobojojí k obraně vlasti, zwlaště pak Žižku a bratry Táboreské. Žižka po rozplašení křižákůw německých u Žatce obrátil se byl brzy do Budějowska proti Rakušanům a pánu Rosenberskému, brzy zase do Plzenska, kdežto již tehdáž skrze katolické pány we službě králowě, opírající se o město nedobytné, počala se byla twořiti samostatná moc protihusitská w Čechách. Plzenští dobywše již prvé města Rokycan a twrze Štěñovic, w polowici měsíce listopadu obehnali také hrad Krasikow; k jehožto ale pomoci přispěw Žižka, po krátkém boji sehnal Plzenské s bašt a dodal špiže na hrad; i bylby weliké spùsobil krwe proliti mezi nepřátely, leč že w najwyšší potřebě přichwátaw pan z Plawna s wøílikým hausem jezdcuw, donutil jeho pustiti od boje

a odtáhnauti s bojowníky swými k Žateci. Plzenští a pán **1421** Plawenský jsouce počtem silnější, tálhli jemu w zápětí a mnohými ná cestě harci k boji ho dráždili, až konečně nedaleko Žlutic na hoře Wladoři se zastawiw, a wozy swé, děla i jezdce k bitvě náležitě zprawiw, jím čeliti se jal. Tři dni pokaušeli se nepřátelé nadarmo, ztěci hradby jeho improvisowané; konečně ztratiwše mnoho dobrých lidí netoliko marnými autoky, ale i bauří wětrůw a sněhůw náramných, a bywše nedostatkem potravy trápeni, opustili jeho; a on wždy w šiku bojowném tálha dále, od bratří Žateckých jemu wstříc wyšlých do města jejich s plesáním uweden byl. Tu wšak nedlauhuo zdržew se, když od Pražanůw k wětším bojům wolán jest, tím ochotněji tam pospíchal, že tehdejší mocnáři w Praze, zejména hejtman městský Jan z Wicemilic a kněz Jan, byli zwlaštní jeho ctitelé a přátelé. Proto také když dne 1 prosince s bratřími a sestrami swými, s jezdci a 1 Dec. wozy bojownými do Prahy přijel, wjezd jeho podobal se slavnému wjezdu panovníkowu do wěrně oddaného sídelního města. Kněži Táborští, nesauce swárost těla Kri-stowa, předcházeli hlučný pochod jeho; jemu pak wstříc wysulo se celé obyvatelstwo, s kněžími napřed, jej wítajice, a sláwu mu wolajice, an hlahol zvonů po městě celém se rozléhal. J zůstaltě celý týden w Praze, radu bera s představenými obcí o potřebách obrany zemské, a ztrawau i s lidmi swými hojně byw opařen. Pak dne 8 prosince wytáhl nejprw on s vojskem swým cestau **8 Dec.** k Horám Kutným, a nazejtří následovali Pražané se swým lidem.

Wálka, která nyní nastala mezi hlawní Sigmundowau mocí a spojeným vojskem českým, náleží beze snadu k nejdůležitějším a spolu nejjazímařejším wýjewům celého wěku; nikdy zajisté neukázalo se patrněji, seč jest i malá hrstka odhodlaného národu, wedena jsauc hlawau právě

1421 wýtečnau, a nikdy nezaskwěly se podiwné ducha dary slepého wojewody jasněji, nežli we dnech těchto nebezpečných: Sigmund měl wojsko dobře ozbrojené, boji zvyklé i nechaulostiwé, trojnásob hojnější ⁵⁶⁶ nežli Husité, w čele pak jeho stál Pipa, wůdce w boji dávno zkušený a uměním wálečným w Europě proslulý; i bylo čaky dosti, a wůdce sám ji ploditi pomáhal, že již tenkráte poražen bude walem wšecken odboj a wypleno konečně weškero newěrné kacíruw plémě. Kéžby jen i nás byly došly o dějích těchto zpráwy auplnější a dokonalejší!

Středištěm wálky staly se Hory Kutny, ačkoli nebyše ani přírodou ani uměním dosť upewněny, ⁵⁶⁷ nikteré straně neposkytovaly náležitého bezpečí. Žižka, když království skrze Humpolec a Ledeč táhnauce a nad obyvatelstvem českým neslychané ukrutnosti páchajíce příliš se obmeškávali, jal se lidem svým opravovatí hradby města Čáslavě, kdežto k němu také Moravští páni Hašek z Walšteina, Wáclaw z Krawapł a pan Boček z Kunstatu se připojili; teprw dne 20 prosince, když již wojsko králově blížilo se, osadiw Čáslav lidem dosta-tečným, wrátil se k Hoře opět. Nazejtří w neděli dne **21 Dec 21** prosince po wykonání služeb božích na Horách Kutných ohlašowali kněží s kazatelen a biřicem také prowo-láno jest po všech ulicích jménem pánův českých, Žižky a Pražanův, aby wšickni hotowili se k boji proti králi, a nedadauc se zastrašiti mocí jeho, aby zůstali wěrni zákonu božímu i Pražanům dle slibu swého; Čechowé že wystau-pice z města nikoli nemíní opustiti jich, ale že dají ra-

566) „Dum triplum ad eos (Hussitas) circa se haberet exercitum,“ prawí o wálce této wýsowně Thomas Edendorfer z Haselbachu in libro Augustali, fol. 278.

567) Oppidum Gora — neque aut situ aut arte ad resistendum satis tutum erat, dí Dlugoš (pag. 443), jehožto zpráwy o boji u Hory, snad od Záviše Černého pocházejíci, prawdu a saud o wězech jasný wyjewují.

áéji hrdla swá za ně, když jen zachowají poslušenství hejt-
manům jejich. A učiniwše malé snídání, zřídili mincmistra
k opatrowání Hory, i wytáhli při hláholu zwonův Hor-
ských branau, kteráž wedla k městu Kauřimi. Ale sotva
wzdálili se byli na dva hony od města, již přiblížilo se
k wojsku Pražskému wojsko králowo, wedauci ve předním
haufu jizdném stáda wolův a kraw, na nichž tuším první
síla českého autoku oblomiti se měla. Čechowé wšak
otočiwše se rychle hradbau wozowau, zřídili šiky swé
u wniř táboru k obraně, a na krajní wozy rozestawili
děla swá u weliké hojnosti; po krátkém pak napomenutí
od kněží, padše na kolena wšickni modlili se na chwili,
a mnoho statných bojownikův powýšeno jest na důsto-
jenství rytířské, aby tím udatněji stáli proti nepřátelům.
I trwaly tu až do noci harce ustawičné a krewawé, kdežto
Uhři, ztékajice hrady wozowé, střílením z děl a cepami
pokaždé odráženi jsau.

Mezitím ale, co tak potýkáno se kromě Hory, zra-
dau několika obyvatelůw Horských otewřena jest králi
Sigmundowi brána města jejich Kolínská; i wšedše tam
králowští s mnohými Horníky, kteří s jara před Pražany
odtud byli utekli, jali se wražditi každého, kdokoli zna-
mení neměl a hesla jejich neznal. Spáchány tu ohawno-
sti a ukrutnosti, které w pozdějších stoletích jen powěst-
nau noci bartolomejskou ještě přewýšeny byli mohly; do-
mowé katolikůw rychlým wystrčením obrazů swatých,
ježto u sebe skryté měli, uchránili se krwe prolítí a dran-
cowání. Král uwázaw se tudíž w Horu beze wsí ztráty,
a maje wojsko mnohem wětší nežli nepřátelé, otočil
lidem swým ještě téhož dne i tábor český w poli tak,
že podobal se ostrowu w moři nepřátelském. W sau-
mraku teprw Čechowé, hnuwše se z místa swého, stří-
lením z děl dotírali na wojsko královské a sehnali je ze
stanoviſf jeho.

1421 Nazejtí ráno ⁵⁶⁸ dne 22 prosince, položiwsé se
 22 Dec Čechowé táborem u nynějšího města Kaňku, obklíčeni
 jsau tam opět vojskem královým, ježto wšak nedávajíc
 se wice do boje, zdálo se jakoby chtělo pohyblivau pew-
 nost kacískau hladem toliko umori; již zajisté Čechowé
 sewřeni jsouce na malém prostranství, počali velice strá-
 dati nejen zimau ale i nedostatkem potravy. Žižka nic-
 méně zdržew lidi swé na uzdě, tak že wojska celý den
 na sebe se diwala, odložil boj opět až do temné noci.
 Tu pak za ticha daw zřiditi wšecky wozy ku pochodu,
 po půlnoci wyrazil náhle stranau ku Kolínu s velikým
 hřmotem a střílením z děl, tak že wojsko královské u
 překwapení swém ani jemu odpíratí ani jeho stíhati se
 neodvážilo, ale dawši mu wolný průchod, beze wši škody
 jak na lidech tak i w zavazadlech, odláhnauti jej ne-
 chalo. Sigmund za to maje, že kacíři dali se na autěk,
 a spoléhaje na sílu wojska swého, nedal pronásledovati
 Čechůw, dle mnění jeho již přemožených, an celé dvě ne-
 děle nepostavil se polem proti němu žádný jejich ozbro-
 jený zástup; naproti tomu zdá se, že mezi ním a Pra-
 žany jednatí se počalo, aby se mu podrobili. ⁵⁶⁹ On

- 568) Právě w této důležité době opaustí nás nejhojnější
 pramen husitského dějepisu, kronika M. Wawřince z
 Březové, sma w polovici sady, slowy „et factio manec“
 náhle se končí. Co dále podáváme, nuceni jsme čerpati
 ze kronik jiných, větším dílem nad míru chudých, po-
 rownávajice a doplňujice je udawky z listin sauvěkých,
 jež se nám sebrati podařilo. že Žižka teprw w noci
 před štědrým dnem z wojska králowa „se wylepal,“
 udáwá se sauhlasně w několiku starých pramenech i
 srovnává se dobře se slowy u Dlugoše na str. 443
 a 444: *Bohemicus exercitus proelii congressum nocte
 et die una, paratus et ipse ad decernendum, operiebatur etc.*
 569) W registrách poprawčích pánuw z Rosenberka k r. 1423
 stojí wyznaní wězni jednoho w tato slowa: „Prawil,
 že byl ostal u Hory w doléch, jako Táboři od Hory
 táhli a král w Horu wpadl; a potom wylezl z doléw

mezitím usadiw se dworem na Horách Kulných, dowolił 1421 wojsku swému rozbihati se po haufach do wesnic a městeček okolních na drancowání a sbíráni špíže. ⁵⁶⁹

Žižka byl uznal, že wojskem tím, které on i Pražané a páni čeští u Hory pohromadě měli, králi nikoli čeliti se nemohlo; bylať newyhnutelná polřeba, sebrati větší bojownikůw počet. Pročež pospíšiw sobě sám až do Jičinska i Turnowska, po nowém roce wrátil se odtud 1422 ku Kolínu zase s mocí takowau, která mu postačowala ku podstaupení krále polem. W auterý den tří králůw, 6 Jan. když Sigmund w auplném bezpečí na Hoře si howěl, a wojsko jeho rozplýlené i bezuzdné zwláště we wsi Nebowidech (mezi Kolínem a Horou) obyčejné swé ohawnosti páchalo, Čechowé z nenadání dorazili na ně u veliké sile, a pobiwše w prwním autoku množství Uhrůw, uwalili tak náhlý a weliký strach na wšecky královské, že i král sám leknuw se, aby neupadl w ruce kaciřské, ještě téhož dne z Hory utikati počal. Wztek jeho nad náhlym a omráčiwým přewratem nadějí tak dluho chowaných projewil se i ukrutnosti tau, že zjímaw podezřelé sobě starší Horníky a k wozům swým za prowazy je přiwázaw, když pod wečer téhož dne 6 ledna z Hory ujízděl, město na několika místech zapáliti dal; a wšak

a přiwinul se k páñ (Oldřichowé z Rosenberka) dworu, a tu nalezl jich pět z Perštaince, a těch pět *jeli se panem Záciši do Kolina ku Praženom*, a potom tam tři ostali a dva se zase wrátila.⁶ Dle toho zdá se, že Sigmund dal wyjednáwati s Pražany skrze pana Záwiše Černého Poláka, o němž dole širší řeč bude.

- 570) *Dlugoš l. c.* Fugisse autem Sigismundus rex Bohemicum exercitum pavore non conditione a suo conspectu ratus, et tutum se multitudine atque securum existimans, solutis ordinibus, nulla justa acie compositus, non secus quam inter fidos et domesticos, nullam hostilem invasionem suspicatus, palatisque per agros et diverticula militibus progredebatur, cum subito acies Bohemica se ostendit etc.

1422 Čechowé přikwapiwše za ním, nhasili qheň, tak že jen část neweliká Hory té noci zpuštěna jest. S králem utíkali cestau k Německému Brodu netoliko měštané kato-hčti wšichni, ale i ženy a děti jejich w takowém zmatku a nedostatku wšech potřeb, že autejší mezi nimi na ce-
8 Jan. stě zimau zkřehše zahynuli ⁵⁷¹. We čtvrtek dne 8 ledna ráno zastavil Pípa vojsko swé na jakémsi přívrší u Habrů, a šikowaw je k bitvě, chtěl s Žižkou potýkat se: ale jakmile Čechowé jej dohoniwše, naň dorazili, Uhři hned w prvním autoku dali se opět na autěk, a korauhwe jejich mnohé dostaly se tu Čechům do rukau ⁵⁷². Teprw u Německého Brodu, města hrazeného a králi oddaného, postavili se Uhři pod wečer zase k odporu, snad jen proto, aby králi, který wždy dále utíkal, wolnější zjednali oddech ⁵⁷³; takéť wozové království s nákladem tytýž bohatým a wzácným, nemohše tak rychle skrze brány do města wniknauši, potřebowali ochrany. Ale Žižka přihnaw se u samý wečer ke Brodu, dorazil bez meškání zase na nepřátele, a po krátkém boji mnoho jich pobiw a zjímaw, jiné budlo do města wtačil, buď

571) *Thomas Ebendorfer in libro Augustali MS. l. c. Sigismundus — subito insperate omnibus Montes reliquit, et omnes in eisdem periculo vitae et rerum exposuit. Unde et delicatissimae matronae cum suis parvulis nudae omnibus suis relictis in loco ipsum sequentes frigore suffocatae sunt in itinere, prout ab his, qui viderant, clarius agnovi etc.*

572) *Chronicon collegiati Prag. MS. Prope Habr in quodam monte exercitus regis acies suas ordinat, vexilla tendunt; fit ingens buccinae clangor, et Boemi viriliter irruunt in illos; terga vertunt Ungari etc. Spisowatel tento byl w boji přítomen.*

573) To chwáli se wýsowně o Morawském rytíři Janovi Lhotském ze Ptení, jenž wrhnul se prý se zástupem svým Čechům wstříc, jen aby smrtí swau Sigmundovi uwolnil w autěku. (Pilař et Moravec hist. Moraviae, tom. II, pag. 10.)

dále na autěk obrátil; při čemž mnozi, když přes Sázavu řeku zmrzlau se hnali, a led pod dawem jejich se prolomil, bídne tu i s koňmi zahynuli. Poważimeli středowěké nespůsoby cest i wojenských pohybů wůbec, a we kruté zimě zwlaště, nemůžeme nepodiviti se neslychané tehdy energii, setrvalosti a cvičnosti, kterou těžké hradby wozové s dělami, octnuwše se we dwau krátkých dnech od Hor Kuten až u Brodu, při tom dwa kráte k boji se šikowati a nepřátele jako na překot rozprášiti mohly. Teprw u Brodu přeleževše noc Čechowé, nazejtří hned ráno jali se dobývati města; i stříleno 9 Jan. z děl a z prakůw celý ten den, jak se zdí městských do táboru českého, tak i z táboru do města, s obau wšak stran bez patrného aučinku.⁵⁷⁴ Druhý den na to, w sobotu dne 10 ledna, začaly obě strany rokovati mezi se- 10 Jan. bau: ale, jakož sauwéký letopisec píše, „jedni (prý) rukují, a druzí do města lezou; a tak wpadnauce w město, ztepau lidu na několiko set, smetawše mnohé s domu radního na meče, na oštípy a na sudlice; a podnes toho znamení jest, ježto krew stříkala na zed. Sedm let stálo to město pusté; wlci a psi jedli těla mrtvá na rynku, a některé pochowávali sedláci.“⁵⁷⁵

Porážka i ztráta králová nebyla méně žalostná, nežli pohroma, která w době této uwalila se na nešfastné rodiště Michala de Causis. Nejen že padlo w tažení od Hory až ke Brodu lidu královského, Uhrůw i lidu městského a okolního ke 12 tisícům, nepočítaje w to 548 oděncůw, kteří na ledu se prowaliwše ztonuli; nejen že

574) *Dlugos l. c. Bohemi oppidum Niemieckibrod*, (rati regem Sigismundum illic consistere, qui nocte praecedenti futuram obsidionem veritus, clam perfugerat,) obsidione vallant et gravissime illius turres et moenia bombardis qualunt.

575) Starí letopisové česti na str. 49.

4221 nemalý počet lidí znamenitých ocínl se w zajetí, za něž potom král Sigmund všecky wězně swé české, jmenovitě kteří w Ratiboři zjímáni byli, na swobodu propustitū musil: i kořist, které Čechowé u Brodu Německého se zmocnili, byla, jak sami prawili, newýslowně bohatá, jehož královští odhěhlí tu wšech svých wozůw, jichžto bylo přes pět set s nákladem rozmanitým, a mezi nimi několik se knihami wzácnými. Ale ještě bolestnější, nežli weliké tyto ztráty, byl mrawní aučinek, který příběhové tito w celém křesťanstvu provozovatī musili, a kterým strach i zaufalství we mnohých krajinách dostaupily stejně wýše s nenávistí proti Čechům ode knězstva zbuzenau i podněcowanau. ⁵⁷⁶ Žižka měl tuším za zbytečné, stíhati krále do Moravy; bylo předvídati, že Uhři, po tak trpké zkušenosti, ne tak brzy odwáží se k nowému proti Čechům pokusu, a na offensivu Čechowé tehdáž ještě ani nepomyslili. Za to ale slaweno vítězství nowé u Brodu rozličnými obyčejí: nejprvé Žižka w neděli dne **11 Jan.** 11 ledna powýšen jest, aniž wíme od koho, na důstojen-
12 Jan. ství rytířské slavně; potom nazejtří 12 ledna pasování jsau jiní rytíři pod těmi korauhwemi, kterýchž bylo asi šest neb sedm w bitvě u Brodu nepřátelům pobrano. Ale Žižka sám,— a to budiž jemu ke cti pamatováno,— welice byl nespokojen s tím, co se tu bylo stalo. Že město zlečeno a obyvatelstwo powražděno, když již do

576) Spisowatel traktatu *de longaero schismate*, Slezák rodem, wypsał saučasně děje r. 1421 a 1422, postavil také kapitolu zvláště s nápisem: „Ex his, quae jam scripta sunt, nemo debet in desperationem abuci,” čehož mnohými příklady dowoditi se snaží. Italien. Reise p. 104. *Srcn. Windeck* p. 1148: Die beheimische Keczer—taten also grossen jammer vnd leides an den deutschen cristenlichen volck, das nit wunder were, das das volck an got verzaget hette, vnd das mon keinen Beheimischen oder Mererischen zungen nymer me holt werden solte etc.

rokowání se bylo dalo: skutek takový tak welice příčil 1422 se netoliko cti bojownické, ale i zákonu božímu, že Žižka nepřestal jeho želeti až do smrti, a swolával napotom bojowníky swé k Německému Brodu s tím doložením, „abychom (prý) se pokáli, tu kdež sme zhřešili.“⁵⁷⁷

Nejznámenitějsí muž mezi wšemi, kteří upadli v Německém Brodě do zajetí, byl pan Záviše Černý z Garbowa, tentýž který někdy co posel krále Wladislava Polského byl za M. Jana Husa u sboru Konstanského se přimlauwal. Tento za wěku swého na slowo wzatý wálečník i diplomat přišel byl opět co wyslanec krále swého ke dworu Sigmundowu, maje uzavřiti smlauwu swatební mezi králem Polským i owdowělau králownau českau. Stihnuw ale Sigmunda w pochodu wojenském do Čech, a nemoha we hluku zbraní wyjednávati wěcí swatebních, za powinnost sobě pokládal, netoliko sprowoditi krále do země české, ale také co dobrowolník aučastniti se bojůw a nebezpečí jeho. Tímto spůsobem dostav se do Hory a do Brodu Německého zase, ačkoli mohl se Sigmundem bezpečně utíkat dál, zastyděl se wšak co bojownik srdnatý a wolil raději postawiti se w čelo těch, kteří v Brodě se zawřewše, brániti se umínili. Ale když město wzato jest, octnul se s mnohými bojowníky u wězení a přiveden do Prahy. Nehodau tau zmařeny jsau wšecky námluwy mezi Wladislawem a Sofií, a král Polský dal se potom Witoldem nawesti, že pojal za manželku, a to již do čtvrtého lože, Sofii kněžnu Kyjewskau.

Prawí se, že nad tím, co Sigmunda i Záviše Černého w Čechách potkalo, sotva kdo radostněji zaplésal, nežli Alexander Witold kníže Litewský;⁵⁷⁸ mohlt zajisté

577) Wiz Archiv Český, III. 302. Originál tohoto Žižkova psaní chowá se podnes w českém Národním Museum.

578) Dlugoš (na str. 446): Alexander Withawdus, dum Sigismundum regem per Bohemos et Pragenses audisset pro-

1422 již, směle sáhna po koruně české, nažičti se pomstau nad nenáviděným králem Uherškým. Ale čím oprawdověji počal obmyšleti wěci české, tím wětší důležitostí muselo nabývati také jeho wkládaní se mezi strany w Čechách se potýkající. Poslowé čeští byli ho ubezpečili, že Čechowé chtějí rádi smířiti se s církví všeobecnau opět, (arci že jen spůsobem oblíbeným teprw později ode sboru Basilejského), a on také jen pod tau wýminkau byl se uwolil ku přijmutí koruny české; protož postavil se hned s prwopočátku w čelo té strany, která spokojujíc se s články Pražskými, protiwila se i Táborům i knězi Janovi w Praze. To aspoň zřejmě bylo i Witoldowi, i šlechtě české, i mistrům učení Pražského, že moc knězc Janova musela w Praze minauti, mělali býti Čechům čáka smíření se s ostatním křesťanstvem. Násilné jeho utisknutí mohlo arci wéstí k rozbroji a zášti mezi stranami kališnickau a Táborskau: ale toho bylo již nyní méně obávati se, co síla nepřátel zahraničných aspoň na delší čas byla ochromena. Události **2Febr.** a spůsoby, kterými před hromnicemi tohoto léta w Praze hejtmanství městské Janovi Hwězdovi z Wicemilic odjato jest, nejsau již známy; že wšak nebyly ovšem pokojné, dosvědčuje sám zápis opravčí ode dne 5 února, mluvě o „různicech, roztrcích, nechuti a zášti,“ kteréžto měli prý mezi sebou až po ten den purkmistr, konšelé i wšecka obec Staroměstská s některými jednotnýky Nowoměstskými s jedně, a purkmistr, konšelé i wšecka obec Nowoměstská s některými jednotnýky Staroměstskými s druhé strany. Z toho ale také wyswítá, že různice ty

fligatum et Zauissium Nigrum de Garbow militem Polonum,
qui pro consummando inter Wladislausum regem et Offcam
Bohemiae reginam matrimonio ad Sigismundum regem
missus fuerat, captum: plurimum casu utroque laetatus
est etc.

nebyly původu místného, ale že zakládaly se na zásadách; i ačkoli nejbližší příčina k wypuknutí jejich bylo tajemné ztracení se pečeti městské, wšak že vlastně o to jednalo se, máli vládnauti w Praze strana kališnická i šlechtická, čili kněze Janova demokratická. Mocný o tom rozsudek dán dewatenácti husitským šlechticům do rukau,⁵⁷⁹ což samo, ačkoli byli mezi nimi také Táborští hejtmané, swědčí o přewaze strany šlechtické při jmenování jejich. Oprawcowé tito nálezem svým dne 5 února 5Febr. vydaným ssadiwše wšecky tehdejší konšely a auředníky w obou městech, přikázali aby obce wolily sobě po svých čtvrtěch konšely a auředníky nowé, kteříž potom na celý rok ani měněni ani štěpowáni býti neměli; z nich pak měli jedna polowice Staroměstských i Nowoměstských pospolu sedávati a auřadowati na Starém, druhá pak tolikéž na Nowém městě; přidaný nowým konšelům obojích měst rozkaz, aby nižádnému mistru ani kterému knězi k sobě do nižádné rady nedali choditi neb wstupovati, směrowal upřímo proti knězi Janovi, ačkoli týž kněz i s Jakaubkem, Englišem a Kardinálem uznán a potvrzen jest za spoluzpráwce wšeho duchovenstwa Pražského. Že pak celý ten přewrat stal se ku prospěchu strany šlechtické a tudíž i Witoldowy w Praze, to dokázalo se i wolením pana Haška Ostrowského z Walšteina za nejvyššího hejtmana měst Pražských dne 9 února. Zdá 9Febr. se wšak, že nowí tito vladaři poważowali vládu swau

579) Šlechticów tito byli: Jan Puška z Kunstatu, Hašek z Walšteina, Viktorin z Kunstatu, Wáclaw z Krawař, Hynek z Walšteina, Jan Žižka z Kalichu, Jan Roháč z Dubé, Zbyněk z Buchowa, Hyncík z Holšteina, Petr z Chrastu, Diwiš z Miletínska, Jan ze Smiřic, Jan Walkaun z Adlaru, Jiřík Kroměšín z Březovic, Bernhart z Wałečowa, Jiřík ze Chwalkowic, Beneš z Mokrowaus, Jan Hwězda z Wicemilic a Jan Rozwoda ze Stakor. Wiz Archiv český, I, 209 sld.

1423 a s ní celau také budauenost národu swého za nejistau a w nebezpeči postawenau, pokudkeli kněz Jan na žiwé jsa, wládl myslimi wětšiny obecného lidu Pražského; i aby zbawili se bázne této nawždy, stáj co stůj, uza-wřeli spůsobem zrádným učiniti jemu a předním jeho staupencům totéž, čehož předchúdcové jejich před půl-letím proti panu Janu Sádlovi byli se dopustili. O spůsobu, kterak nešlechetný ten skutek proveden, zachoval se *zvláštní spisek* očitého swědka i aučastnika, ⁵⁸⁰ kterýžto, poněwadž liči swětle, žiwě a wěrně osoby a poměry nám odjinud nedosti známé, a přihlednauti dává k wěcem přesněji, nežli nám je představiti lze, klademe zde w pů-vodní jeho formě celý, co sauwěký a zajímawý obrázek.

„Pro ukrocenie a stawenie manohých řeči, jenž bieše o smrti slawné paměti kněze Jana kazatele obce Pražské, já jenž sem při tom byl na rathúse starého města Pražského, jenž sem widěl a slyšel, kterak sú se k němu měli ltiwě a ochotně jeho pokrytí nepřiestelé, a kterak jest on jim zase upřímě odpowiedal, newěda o jich ltiwém a jidášském o jeho krwe prolitie skonání, tímto napsáním wyznáwám wšem, kterak se jest dálo, a jinak nic.“

8 Mart. „Najprwě, kterak w druhú neděli w postě (8 března) po obědním kázaní přišli dva konšelé, jeden Nowoměstský a druhý Staroměstský, hledajícé kněze Jana, aby šel na rathús staroměstský, že jeho páni o pilné wěci potřebují. A nenalezše jeho doma, šli pryč. Potom několik posluow přišlo, a wždy doma nebyl nalezen. Pak jako po dvou hodinu opět posel přišel, tu jest ho nalezl doma, i řekl k němu: kněžc Jene! páni sú wzkázali, aby již dnes na rathús nechodil, neb sú již páni doluo sešli, než w jitře po samém kázaní rač přijisti.“

580) Domýslíme se, že to byl kněze Janův přední pomocník, kněz Wilém, nahoře již připomenutý.

„Tehdy jsa nazajířie po kázání, pojme mne s sebú, **1422**
9 Mart. i šel; a na cestě než swa došla k rathusu, potkala sme dwa konšely, ani poň jdú aby pospiešil, že páni ho čekají. A když sme přišli, já chtěl před swětnicí zuostati, a jeden z těch dwú konšelu wece: kněže Jene, pojmi tohoto s sebú. A když sme wešli do swětnice, wšickni sú proti němu powstali a welmi ochotně jeho přivítali. A když sedl mezi nimi w lawicech, tedy Petr Wězecký wece: nuže milý kněže Jene! radiž nám o wýjezdu na pole, kam bude najlépejeti, do Morawy-li, čili k bratřím Táborským, jenž toho welmi žádají na nás, čili Krasikow retowati? Tedy kněz Jan wece: „zdá mi se, abyše obeslali bratři Táborské, ať se sberú s obcí Klatowskú, Sušickú, Domažlickú, Pieseckú, a my obtečeme Hrádek, a tuť k nám wěrní odsud potáhnú; a odtud pošlem jiezdné a lidu něco pěšeho, ať s Táborskú obcí a s jinými Krasikow retuji.“ A Wězecký Petr s purkmistrem, oba smějíce se, wecesta: ravně si se kněže Jene s námi úmyslem srownal. Tedy purkmistr wece poslu: chutně jdi po hajtmána po pana Haška, ať ihned ráčí přijíti, neboť jest toho pilné potřebie; a jiné posly rozesal po purkmistra a konšely nowého města; a tomu poslu, kterýž jest šel po pana Haška, wece: powěz pánu, že již kněz Jan přišel, ať pospieši. A po malé chwili přijde hajtmán; a Wězecký Petr wece: pane hajtmane! toť se jest kněz Jan ravně s námi úmyslem srownal o pole. A po chwili wece purkmistr staroměstský: jižli sú přišli ti wšickni, po kteréž sme lístky rozeslali? A posel wece, že již. A on jich kázel zawolati. A když přijidechu, wece jim purkmistr staroměstský: a kde Jeronym Šrol a Jira rukawičník? Tu počne se hněwati, a káza poslowi tu po ně jít; i kázel jim wen wystúpit, ažby i ta dva přišla.“

„A když wystúpíchu, wece purkmistr staroměstský: milý kněže Jene! tebeť jsú poslušni, přičin se k tomu,

1432 abychom je smicili, než na pole wyjedem.“ Tehdy kněz Jan, wyňaw deštičky, i poče mluwiti a řka: „chceteli obec sjednatí, toto máte zachowati: neberete domów, winic i jiných wěcí, což jest komu weliká obec dala; a služebníkůw zkušených, pánu bohu i obci wěrných, tak hanebně nelučte od sebe, a zwlašť Bzdinky ⁵⁸¹ i jiných, neb nikoli nesjednáte, než k wětším kyselostem zbúříte.“ A wzhled na Haška (z Waldsteina) wece jemu: „pane Hašku! kdyby ty co dobrého této obci učinil, a jí wěrně něčím poslaužil, a oni tě potom nepočtiwě od sebe jako newěrného odstrčili, ⁵⁸² bylolisby to libo?“ A on wece: ne, jistě nebylo; a kněz Jan řekl: „nepřej též jiným.“ Tehdy purkmistr staroměstský poče mluwiti řka: nechmež toho kněze Jene, staneš se podlé rady twé. A když to powěděl, kázal pozwonli, a posel wkroči do swětnice a purkmistr wece jemu: milý! jižli jsú tu wšichni s lístky? A on řekl: ještě nenie Jeronyma Šrola a Jiry rukawičníka. I káza poslu, aby jim kázal wjíti, kteříž sú přišli. A když přijidechu, pan Hašek wstaw jide wen. I wece k nim purkmistr staroměstský: Nuže pro milý bóh! pustlež wšecky kyselosti ze srdcí, abychme wás mohli smířiti, a zwlašť kteří ste byli ondy zjímáni. Petřík Rezek wecc: Páni! já proč sem ondy u wězení byl, ještět to prawim, a dáliš mi to pán bóh, chciš na tom umřeti, žeſ s těmi zrádnými pány a s jinými protiwnsky nechci se zapisowati, dokawadž neuzřím, ani skutečně plnie zákon boží!“

„A jedné tu řeč dokona, welmi po malé chwili, rychtař s biřici wskočiw do swětnice, zkřiče: „stuoje! zjímáni jste!“ I poče biřické pacholky palcátem bíti, aby

581) T. j. Jana Hwězdy z Wicemilic, kterýž dne 19. října 1421 spůsobením kněze Janowým na hejtmanství městské volen byl; wiz o tom nahoře.

582) Nowý to důkaz, že předchůdce páne Haškůw, Jan z Wicemilic, newelmi poctiwě s hejtmanství swržen byl.

je chutně swláčeli a wázali. I přistúpiwše dwa, zdwiže- 1422
 chu kněze Jana. A on pokynuw rukú wece: „ponechtež
 mne, jižt wám dobře rozumím!“ A když jej pustichu, šed
 ke dweřuom, jimiž wstupují do swětnice, w kteréžto obec
 býwá, i kleče u lawice sepnuw ruce, a tu dobrú chwili
 poklečew, wstaw jide mezi ně do lawic, i poče s nimi
 něco šeptati, a purkmistr staroměstský wece: jižt kněze
 Jene jinak býti nelze. Tedy kněz Jan wece: „probóh!
 rozmyslete se o to, nichy o mů smrt nebylo, ale sám
 neumru, wizte ještě, co z toho příjde; jázbych byl dávno
 netbal, cožby tu duši ze mne wypudilo, né, jakéžt sem
 měl bydlo mezi wámi!“ A powěděw to i wece: „prosím
 wás, odpusťte mi ku knězi jít.“ I přišed ke mně za stól
 ke dweřuom, pánu bohu se winen dal přede mnú ze
 hřiechów, a to mi řekl: „Mój bratře! jižt já odtudto
 nikoli newyjdu, než mám za to, žež tobě nic neučníš;
 milý bratře, pomuožliſt pán bóh, prosiž tam kněží, až
 s obcí, nebožátky chudými, až do té krwe wylitie wěrně
 pracuji a zraditi jí nedadie.“ A o kniehách učiniw roz-
 kázanie, daw mi ruku wece: „Nuž milý bratře, bóh tě
 žehnaj, a prosím tebe tiem snažněji popros pána boha za
 mne!“ A šed ode mne, sčiniw ruce i sklopiw hlawu po-
 čal po swětnici choditi, a biřicové w ty časy jiné wá-
 záchu. A Petřík Rezek uzřew, an kněz Jan tak chodí,
 a wida ani ho ani držie, ani swláčie, mně, by mu nic
 nechtěli učiniti, i wece: Milý kněze Jene! přimluw se,
 až z toho něco horšeho newyjde. A on wece: „Tož
 se přimluwám, milý bratře! Buď nám žel hřiechów, ze-
 mrúce i pojdem spolu ku pánu bohu!“ a kynuw rukú
 i wece: „mníš ty, bych já odsud wyšel? newyjdef již
 Jan odsud.“ I poče opět choditi, jakoby co myslil po
 swětnici chodě. A jiní bratřie, kteří sú s ním stínáni,
 každý přišed ke mně, pánu bohu se winen dal ze hřie-
 chów. A tu sem jich tázal každého zwlaště řka: milý

1422 bratře! již wám o životy jde; jakož sú se mnozí o vás domniewali, žebyste něco pochybowali o těle a o krvi pana Ježíše Krista? A oni mi odpověděli řkuce: nio milý bratře, a my dnes přijímali tělo a krew svého milého pana Ježíše Krista, a tiem bohdá weseleji zemřem.⁵⁸² A když je připraviechu k swé woli i řekli sú: podíš s nimi kněže Jene! a on ihned neřekl slowa, i šel před nimi napřed ze swětnice, sepnuw ruce i řekl: „Otče nebeský! děkujiš, že mi dal od svých trpěl!“

„Pak dále prawie, ktož sú tu byli, kterak se jest pokorně měl, a beze všeho strachu pod meč hlavy naklonil. A kat nám prawil, že klekl a sepnuw ruce, a kat jemu řekl: Milý kněže Jene, dás ruce aš swieži, nebť bych nemohl tak nic učiniti. A tak swázaw mu ruce opak, i sfal mu hlawu, i jeho bratřím. A to léta od narozenie syna božieho 1422, w pondělí den sw. Crhy a Strachoty.“

„Potom po malé chwili zwěděwše to Nowoměstště, zwonili k šturm u Matky Sněžné; a obce něco chudé sběhše se, nemajice k zprávě znamenitějšího než Witka od čerwených Zwonów, i běželi do starého města k rathúsů; a tu chwili konšelé utekli s rathusu někudy s zadu. A tu přiběhše nalezli Haška, zkurusyna toho zrádného, an jezdí krotě lid a prawě, že knězi Janovi nic nenie. A obecní mnozí zwolali řkuce: nenielš jemu nic, kaž nám jeho ukázati! A widuce an plete, i zkřikli naň druzí: „Ha ha! zrádný newěrný panc, i s jinými zlosyny, zamordowali ste nám kazatele našcho milého!“ A on s swými obratiw koně, mize pryč, a oni po něm; a za tiem zastawi žoldněruow něco s samostřely na několiko set w Železné ulici. A když se obec proti nim zbúři, ihned sě rozpršiechu a utiekáchu, druh druba porážeje.“

583) Důležité jest toto wyznaní, jakožto důkaz, že kněz Jan a učennici jeho skutečně horšili proti pikardům, t. j. zapíratelám transsubstanciace.

„A na rathúse ti, kterýmiž byl rathús osazen, jali 1422 se také k stíru zwoniti: a obec přiběhše, jedni počechu wrata rathúská sekati, plechy odlupujice, a druzí okny a střechami tam se dobýwati; a dobywše se tam, zjimali sú ty některé, jinými rathús osadiwše.“

„A pak brzo některaký bratr nalezl hlawu kněze Janowu, i wyběhl s ní z rathúsu, a wběhl s ní na hromadu hnojowú, i jal se ji lidu ukazowati. A uzřewše lidé hlawu kněze Janowu, w taký křik, a w taký pláč, a w taký hřmot, a w takú žalost dali se, ježto já newím, by který člowěk uměl to právě wyprawiti. Potom také dosáhl jí nějaký robenec, i běžal s ní pryč přes ulice s některaký welmi diwnú chtiwostí. A potkaw jeho kněz Jan farař z Březnice, chtěl mu ji wzieti; a on s welikým pláčem a křikem nechtěl mu jí z ruky pustiti, až mu ji wždy wydřel; a wzem ji, chodil po ulicech. Tu opět ten pláč a lámanie rukú od žen a od dětí takové řwáníe i od mužského pohlawie dálo se jest, že sú mnozí welikým hořem omdléwali a braň z rukú půšteli, newědúce co jsú. I pochodiw s tú hlawu kněze Janowú po ulicech, wida náramně od lidu starého i mladých dietek kwílenie, nikdy k nim nemohl právě promluwiti; také sám welikým hořem pro jeho newinné krwe wylitie swého wěrného bratra, jenž naň také byl welmi laskaw, ledwa k Matce boží Sněžné se wrátil. A zatiem lidé wzemše tělo kněze Janovo wložili na máry, a opět s nesmiernú žalostí a s pláčem a řwániem přieliš žalostivým nesli do kláštera, w kterémž on kázal. A tak pro ukrocenie lidu a pro rozjítie domów musili sú tělo kněze Janovo w kaple zamknuti.“

„Pak nazajtrje k wečeru knězie jeho oblekše we zlú albu a wložiwshe w koryto, wynesli před božie tělo k welikému oltáři i spiewali Tě boha chwálime, tě boha wyznawáme, až do konce. A potom kněz Jakub, pomocník

1423 kněze Janów w kázani, wstúpiw na stolici i mluvil k lidu řeč, kteráž stojí psána w skutiech apoštolských o sw. Štěpánu. A když po jiné řeči počal toto prawiti: „po-chowali sú Štěpána muže bojícieho se pána boha, a uči-nili sú kwílenie weliké nad ním,“ potom brzo wzemše tělo kněze Janowa, i nesli k kazatelnici ke hrobu, za-čawše: „weselý nám den nastal,“ až do konce. Tu se opět newýmluwný křik stal a daw. A kněz jeden opět wzaw hlawu kněze Janowu, wstúpiw na stolici, chtě jich něco potvrditi a napomenuti, aby pomněli a skutečně plnili, co sú dobrého z té hlavy slýchali, jakož ráno téhož dne kněz Jakub učinil: i wida ten kněz přílišný zá-mutek w lidu, nemohl k nim slowa promluwiti. Neb tak weliké zarmúcenie bylo w lidu, že některé jako napoly mrtvé wláčili z kostela, a někteří sú se zbláznili a w ložiech leželi, nemocni jsúce. A s tiem jeho tělo pocho-wiali pod stolicí, na kteréž mnoho prawdy boží lidu wér-nému zwéstowal. Budiž pán bóh na wěky pochwálen, že českú zemi takowým jest mučenníkem oslawil; a dajž milý bože takowé zpráwce i takowý lid, aby w lásce a w prawdě zde bydlece k tobě se dostali, amen!“

Pohříchu wšak lid obecný w Praze neobmezował se w pauhé žalosti, zde tak tklivě líčené; také jiné wášně, a to mnohem méně ušlechtilé, wystaupily té doby na jeho. Pan Hašek z Walšteina byl sice co městský hejtman swolał k tomu dni dosti drahný počet panošůw a oděncůw slu-žebných: ale nemoha odolati sile rozwztekleného lidu, skryl se potom w Praze, ana laupežná anarchie zmoc-nila se města. Množství domůw wybito jest násilím, když lid po konšelích se sháněl, kteří byli příčina usmrcení kněze Janowa; a kterýkoli z nich postižen, ten jat aneb na místě zabit byl a dům jeho wydrancowán. Potom chasa obořila se na židy a zlaupila i pobrala jim wšecko-**A** když tu neměli co bráti, obořili se na wšecky kolleje

a wytěpali je, a knihy mistrův i jiných učených lidí, též 1422 knihy obecné w libráři některé pobrali, a jiné zkazili a ztrhali.⁵⁸⁴ Potom se obořili na wšecky domy knězske a wytěpali je, a mistry, kteříž neutekli, ty zjimali a wsázeli na radnici, a tu M. Rokycan také utekl z Prahy. „Ten den stala se jest w Praze wětší škoda, než když jest král Sigmund ležel okolo Prahy, maje lidu více nežli sto tisíc.“ Na-zejtří w auterý (10 března) hned konšely jiné zdělali 10 Mar sobě, mezi nimiž we starém městě Šrol byl nejznamenitější, a na nowém městě Jan Charwát s bratrem swým. Pak w středu potom (11 března) stali pět znamenitých 11 Mar konšelův a měšťanův; mistry pak, kteří byli nepřátelé někdy kněze Janovi, po dlauhé obecné o to poradě, dali dne 15 března zavesti do Králové Hradce, aby tam 15 Mar prý hřichův swých se káli.

- 584) Dle Starých letopisů na str. 51. „Kníhy obecné w libráři“ rozumějí se tu na universitní bibliotheku veřejnau, založenau od cis. Karla IV. Kronika kollegiata Pražského dí v této přiležitosti: *ob eujus mortem commune vulgus utriusque civitatis collegia omnia devastaverunt et libros de librariis tulerunt diversos; mihi etiam meos libros acceperunt, inter quos receptus est mihi tractatus M. Johannis Hus propria manu ipsius scriptus Constantiae in carcere, quem edidit de communione utriusque speciei etc. Ob ejus etiam mortem ipso die Judaei omnes exscoliati sunt, et ipso die duo seniores civitatis decollati, et in crastino quinque ex consulibus, et post judex cum aliquot personis. Stati dne 9 března s knězem Janem spolu byli w počtu 9 osob, jichžto jména jsou neznáma; pomstau za to stati zas od obce téhōž dne 9 Mikuláš minciř a Bohuněk krejčí, dne 11 března Prokop Jidášek, Jan Rytíř, Jakub Helméř, Johánek od Wolu peřestého a knihař Antoniš.*

ČLÁNEK ČTWRTÝ.

ŽIŠKA. TŘETÍ WÝPRAWA KŘÍŽACKÁ.

Hlavní ráz doby této. Nové rozdíly stran; bratří střední. Žiška. Zřízení obcí Táborských. Šlechta. Flutky. Knížata Litewští Witold a Sigmund Korybut. Korybut, správce zemský, usnán od Žišky. Obležení hradu Karlšteina. Sněm říšský v Normberku a třetí wýprava křížacká. Tábori z Prahy vypuzeni; přiměří u Karlšteina. Korybut povolán do Polska; sjezd u Šramovic. Přípravy proti Čechům opět zmařené. Války domácí v Čechách; bitva u Hořic, obležení Křížence, smíření u Konopiště. Wojsko české v Moravě; Kroměříž. Bitva u Hradce Králové; obležení Čáslavě; Žiška v Moravě a v Uhřích. Sněm Svatohavelský v Praze. Albrecht markrabě Moravský. Sbor církevní Sienský. Žiškovo krwawý rok: bitva u Malešova; Žiška v Plzenu. Nesvornost mezi nepřátely. Korybut podruhé v Praze. Žiška u Libně; smíření na Špitálském poli. Smrt Žiškova; úvahy o něm; jeho umění válčené.

(Od r. 1422 Mart. do 1424 Oct.)

1422 **U**smrcením kněze Jana Pražského stala se we wězech Českých proměna wětší a důležitější, nežli tuším chtěli a zamýšleli skutku toho původové sami. Weškeren dosavadní skvělý prospěch husitismu, wšecka rozhodná vítězství Čechů nad nepřáty počtem i silou mocnějšími, tudíž i wšecky naděje do budauchho bezpečí,

zakládaly se na jedné wýmince, na swornosti a saučin-**1422**
nosti Pražanův i Táborův naproti cizincům; ani Praha
bez pomoci Žižkowy, ani Žižka bez pomoci Pražské by-
liby tuším neodolali welikým návalům spojeného křesťan-
stwa. S knězem Janem zahynul hlavní mezi oběma moc-
nostmi prostředník, i brzy stal se Žižka Pražanům z pří-
tele nepřitelem, z dobrowolného slauhy téměř bezděčným
pánem. Pražané hledali sice w jiných společích nahradu
za ztracení Žižky, ale nadarmo. Stalo se welikým pro-
husity štěstím, že zahraniční nepřátele, ochromeni a omrá-
čeni jsouce předešlymi porážkami, nemohli skrize několik
let zotaviti se k důraznějšímu proti Čechům podniknutí.
Celý tudiž ten článek dějin husitských, který sahá ode
smrti kněze Jana do smrti Žižkowy, značí se s jedné
strany nezdařilým za hranicemi usilováním, ustrojiti no-
wau do Čech wýprawu, s druhé pak strany krutými bo-
hužel rozbroji a boji wnitřními, w nichžto přewaha moci
a tudiž náčelnictví w zemi wůbec přewedeno jest s Prahy
na welikého wálečníka Žižku. Další ráz doby této jest
defensivné ještě wždy Čechův proti zahraničným nepřá-
telům se chowání.

Jest ale i jiná zvláštnost, kterou nemile se značí
oddíl tento dějin husitských. Celé sice dewitiletí od r.
1422 do 1430 jest tím chudší na písemné památky sau-
věké, čím bohatší, pohnutější a důležitější byly právě
tehdáž dějiny české samy w sobě: ale první doba jejich
(1422—1424) kryje se nám právě nejhustší tmau ne-
paměti; z bauřlivého moře dějův nezachovalo se než
jen takořka krůpějí několik, kteréžto zpytatelou žízen
více dráždí nežli hasiti mohau. I nestáwát se winau dě-
jepiscowan, podáwali tytýž nedostatečné, ba kusé o wě-
zech zprávy.

Jakkoli pak tudiž odwážná wěc bylaby, chtili stopo-
vatci a líčiti wšecky *rozdily stran* a fakcí, we kteréž se

1422 národ tehdáž rozpadával, — zvláště any w tom potád proměny daly se nesčíslné — : předce newyhnutelná káže potřeba, oznámiti se aspoň poněkud s duchowním obsahem toho, co popuzovalo strany proti sobě. Nestačíš již wěděti jen o rozdílech mezi katolísky, kališníky a Tábory ; již we předešlém článku pozorowali sme, kterak odwěký zápas aristokratie a demokratie wnišíw se i do žiwluw husitských, ⁵⁸⁵ jal se rozrážeti dosavadní jejich zástupy, — ať nic nedíme o kalu těch lidí, kterým střídavé mezi stranami naděje bývaly prawidlem a pramenem vždy jiného přesvědčení.

Roku 1431 podařilo se knížeti Albrechtovi Rakau-skému, co Morawskému tehdáž pánowi, potlačiti mocí válečnau zvláštní sektu busitskau na Moravě, bratří totiž „středmých,“ (jakž se jmenowali sami), jichžto hlavní známka w tom záležela, že chtěli prý, „aby jen zákonné aurokowé pánům zákonně oprávněným placeni bývali, jiná pak břemena nespravedliwá aby pominula;“ že přitom byli horliví podoboji, dokládá se wýslovně. ⁵⁸⁶ Sku-

585) O politické stránce husitismu psal také papež Martin V r. 1422 králi Sigmundovi w tato slowa: haec abominanda haeresis — post divina violata, humana jura confundit, omnemque statum humanum et regimen politicum tollit, et vitam hominum ratione et legibus institutam traducit ad irrationalitem sensualitatem pecudum et licentiam bestialem (!) Ap. Raynald ad ann. 1422 §. 19. Na spory mezi šlechtou a lidem obecným narází také Hermann Corner, když mluvě o zhaubných bojích, jež Čechové wedli mezi sebou sami, dí: majores inferiorum et vice versa minores superiorum mansiones destruxerunt. (Ap. Eccard. II, 1267.)

586) *Chronicon Bartossii in Dobneri Monum. I*, 169: „Quaedam vero tertia secta insurrexerat in Moravia, qui mediocres vocati, voluerunt ut tantum census legitimi legitimis dominis solvantur, alia onera injusta ut transirent, sed corpus Christi ut sub ultraque specie per communes homines communicaretur; quorum, ut dicebatur, erant

tek tento dává bezodporné svědecitví dwoje: 1) že we 1422 wálkách husitských, kromě otázky náboženské a národní, také otázka politická neboli socialní, o poměru totiž panstwa k obecnému lidu, padala do wáhy takovým závažím, že dávala příčinu až i k dělání se o to nowých a zvláštních stran čili rot ozbrojených; 2) že počítány w ohledu tomto, kromě bratří středních, ještě jiné a to přinejméně dwě strany krajné, a sice jedna, která chtěla ukládati na poddané břemena mimozákon, druhá pak, která i zákonných powinností ku pánům se odpírala. Widěli sme první zárodek myšlenek a sporůw takovýchto již we chiliastickém blažnění roku 1420;⁵⁸⁷ a i další rozwijení jejich dá se, při wší chudobě pramenův našich, wždy předce stopowati okem pozorným, jakož pak neopomineme uwoditi sledy jejich místy swými w dějinách samých.

Mylné jest obecné domnění, stawící Žižku až na samu krajnost wýstředních zásad Táborských, an w skutku co do wyznání wíry, ani prawým Táborem nebyl, chýliw se w ohledu tomto welice ku Pražanům, jakož již jednau podotkli sme. Důkaz na to neodporný jewí se w tom, že strana Žižkowa i po jeho smrti, wzawši na se jméno Sirotci, nesmísila se nikoli s Tábory, ale zachowala prostřední swé. stání mezi nimi a Pražany. Sirotci zajisté, jako i Žižka, wěřili w transsubstanciaci, zachowávali půst, měli swaté we cti, a odbývali služby boží w ornátech,

congregati XIV millia vel circa, quos D. Dux per potentiam de campis repulit, qui ad quaedam castra et civitates fugierunt.“ Bartošek nepraví, žeby strana ta teprw r. 1431 byla powstala, nýbrž jen že tehdaž polem přemozena jest. „Mediocres“ u něho slují lidé střední t. j. prostřední a mírní, držející se prawého středu (juste milieu).

587) Srovnej také zvláště wýklad učení Táborského podaný nahoře ke dni 10 prosince 1420.

1422 kdežto Táboři to vše stále a horlivě zamítali. Sirotkové drželi se mezi všemi Husity tuším nejpřesněji ducha Husova i vlastních jeho zásad, kdežto Pražané čili kališačci více a více k Římu cauwali, Táboři pak zase dále kráčeli, nežli netoliko Husem, ale i Wiklesem kázáno bylo. Ačkoli pak víme, že podobenství wůbec žádné nedopadá dokonale, mohlibychom nicméně říci bez veliké křivdy, že církevní rozdíly a poměry Sirotkův a Táboráv mezi sebou opakovaly se o sto let později mezi Luterem i Kalvinem, kdežto Pražané podobali se zase více církvi Anglické. Rozdwojení mezi Žižkou a Tábory vypuklo v běhu léta 1422 auplně na jeho, ačkoli bližších o něm zpráw udati nám nelze; bylo ale tak znamenité, že Žižka konečně oddělil se od dosavadních spojencův svých, přestal vládnouti nepostředně městem i lidem Táborským, a některí kněží Táborští, jako Wáclaw Koranda, od té doby ani před ním ukázati se nesměli.⁵⁸⁸ A však jakkoli často strany tyto nesnášaly se mezi sebou, předce majíce tolik společných i článkův víry i nepřátel, nesahaly proti sobě nikdy ke zbrani. Wázaly je zajisté k sobě, kromě nábožných, také zásady jejich politické. Žižka byl neméně upřímný a horlivým demokratem, nežli vůdcem Táboři wůbec. Bera weškerou sílu swau z obecného lidu městského i selského, neuznával skutkem nikde politického rozdílu stavův, a zasazoval se

588) Důkazem na to jest psaní Žižkovo dne 26 března 1423 bratřím Walečovským dané, kdežto píše: „A také wám wěděti dáwám, žeť sem s Táborskými zůstal za jeden člověk, a podali sú sá dobrowolně man poslušni býti, jakožto kdy; i kázať sem pole sbírat, a počeliš sú.“ (Archiv český III, 302.) Mistr Jan Příbram ve svém traktatu od r. 1429 píše také slova tato: „Bratr Žižka nenáviděl některých kněží Táborských, a zvláště Korandy, zjewně jemu dávaje pikardy a kacieče; a proto Koranda vystříhal je sá jeho jednak dvě létě.“

často velmi horliwě proti feudalnímu panstwu.⁵⁸⁹ Ze 1422 psaní od něho pozůstalých daloby se wůbec sauditi, že newážil sobě než trojího rozdílu lidí, klada nejprv „wěrné křesťany,“ dle smyslu arcí svého, potom zjewné „protiňky zákona božího,“ k nimž i wšecky cizozemce počítal, a konečně „newěrné pokrytee.“ Nenáivist jeho ku poslední třídě byla tuším ještě wětší, nežli ke zjewným nepřátelům; aspoň stíhal ji wšude stejnau ukrutností bez milosrdenství, jakoby mu bohem přikázáno bylo, vyhla-diti až do kořene wšecku neupřímost a nepobožnost na světě. Neoblomným fanatismem pro pobožnost wynikal Žižka nejen nade Tábory, ale i nad Sirotky po něm pozůstalé nade wšecky; aniž uměl šetřívali náležitěho poměru mezi prouiněním a trestem.

Přední města česká, která této doby s Žižkau a s Tábory v jednotě stála, byla Písek, Klatow, Domažlice, Sušice, Prachačice, Wodňany, Horaždiowice, Žatec, Launy, Čáslaw, Hradec Králové, Jaroměř a Dwûr. Politické poměry jednoty této jsau nám téměř naskrže neznámy; i nelze udali, ani jakowé záwazky měla tato města mezi sebou, ani jaký wplyw mělo na ně rozdwojení mezi Žižkau a Tábory. Celá Táborská strana v Čechách, kněží i obce, měli první walný sbor swůj tohoto léta o maso- c. 24 pustě w Písku, pro lepší spořádání wčí swých církew- Febr. ních i politických;⁵⁹⁰ možné jest, i prawdě podobné, že

- 589) Nejpatrněji jewí se to w Žižkově zřízení vojenském od r. 1423, ježto z Balbinowa přepisu wydal Karel Ungar w aktách král. české společnosti nauk r. 1790, na str. 371—389. Tam na mnohých místech wýslovně se prawí, že ani slawův ani osob zwláštních w ničem šetřiti se nemá, setnici pak z obecného lidu pošli předcházejí mnohé zemany. Dalších důkazůw wíce poskytuje dějiny samy.
- 590) Kněží Táborští we swém polemickém spisu od r. 1435 proti mistrům Pražským praví: „*Advocamus in testimonium communites nostras, qualiter nos dudum, videntes*

1422 nálezové sboru tohoto dali Žižkovi příčinu k oddělení se od Táborůw. Widěli smě, že zásady komunismu, vštípené na Táboře r. 1420, již o rok později obmezovány byly, ana praxis jejich sama w sobě časem ne možnau se stala; r. 1422 již nikde ani zmínky není o „káděch“, čili obecných kassách, které prvé na Táboře, w Písku a we Wodňanech zřízeny byly.⁵⁹¹ Naproti

*hoc dictum bellum per multos, qui se ipsi fraudulenter cum aliis applicuerunt intentionibus, in magnas verti deordinationes, semper contra propositum et intentionem nostram et aliorum, qui pro illo praedicto bono se fideliter opposuerunt, ob hoc plures inter nos habuimus concocationes, unam in civitate Piesk sub anno dom. 1422 tempore carnisprivii, alias in monte Hradišt sub anno dom. 1424 infra octavas resurrectionis, et tertiam in Klatovia eodem anno circa festum S. Martini: in quibus convocationibus contra omnes deordinationes licet contra nostram omnium communem intentionem in dicto populo exortas, sive in injustis bellis, spoliis, exacti-
nibus vel vindictis, sive ineptis scripturarum per sacer-
dotes applicationibus et eorumdem secularibus negotiūm implicationibus cogitavimus, et pro reformatione illarū omnium deordinationum, quae possunt accidere, articu-
los formavimus, eosdem in omnibus nostris pronuntian-
tes communitatibus, quos hic causa brevitatis non dportet inserere.“ Škoda že zápisové sborův těchto nezachovali se pro potomstvo.*

- 591) We Wratislavském rkp. starých Letopisů českých stojí zpráva: „Nebo jedna kád byla postavena na Táboře, druhá na Piesku, třetí Wuodňanech.“ M. Jan Přibran we svém spisu od r. 1429 o věci té píše svým spůsobem takto: „Druhé oklamání šantročné sú wymyslili (kněží Táborští) a tomu sběhlému lidu k sobě na hory w městě Pieseckém kázali a ustawili, aby bratřie všichni všecko wuobec skládali, a na to sú jim kád jednu nebo dwě wystavili, kterž obce téměř plný sú jim nasypali. A té kádi nectný Matěj Lauda z Piesku bieše úředníkem; a on i jiní té kádi šafáti i s těmi kněžími nebiechu té kádi škodni. A z toho skutku nelepého známo jest, kak sú šeredně lid ze statkuow a z roboty jich zlúpili a sami sě najměli a nažičili.“ Ze

omu zjewuje se brzy stálý rozdíl mezi obcemi „*polními*“ 1422 a „*domácimi*“ u Táborůw. Prvni měly povinnost, „pracovati polem,“ t. j. obírat se výhradně wálčením; druhé za to pilny byly řemesel a hospodářství, a měly dodávat všecky do „pole“ t. j. k wálce potřeby; také zdá se, že obce tyto v jistých dobách slídaly se, přecházejíce (i s ženami a dítkami) od boje k řemeslům a naopak. Měly také swé zwlaštní „wladaře,“ „zpráwce,“ a „hejtmany,“ o jejichžto však každého moci a působení nic nelze udati s jistotou. Toto socialismem zapáchající zřízení měst Táborských trvalo až do weliké u Lipan porážky (r. 1434); škoda že určitějších o něm zpráw se naprosto nedostává.

Z tohoto wýkladu, wzahujícího se nejvíce jen ke třídám lidu městského a selského, lze již bude dowtipiti se o nekonečné w těchto létech rozerwanosti jak celého národu českého wůbec, tak i třídy zemanské čili šlechtické zwlaště. We šlechtě, zwlaště vyšší, množil se rok co rok počet těch, kteři kalicha buđto zcela se zase odříkali, aneb jen již na oko se přidrželi, spásy swé jen u krále a u papeže se nadějice. Wětšina šlechticůw českých zůstávala sice nicméně wěrna kalichu, ale drobila se zase welice mezi stranami: jedni zajisté, a to byla wětší částka, přidrželi se weskrze mistrův učení Pražského, kteři spokojili se známými čtyřmi článcy swými, dále kráčeti nikomu nedowolujíce; jiní snášeli se buđto s Žižkau, aneb s Tábory co do článkůw wíry, ale stavili se přitom w odpór proti zásadám jejich demokratickým; málo jich bylo, kteřiby byli w obojím ohledu, wěroučném totiž a politickém, s nimi zároveň smýšleli.

M. Příbram slowy těmi křivdu činí ctnému a ušlechtilému Matěji Laudovi, o tom podáme dole svědectví nepodezřelé a neodolatelné — sboru Basilejského.

1422 Mezi hojnými neřestmi, které za příčinou obecných bezvládí v zemi nad míru zhaubně se rozmohly, připomenuti sluší zvláště zkažení peněz a mincí v obecném obchodu berných. Wyprawuje o něm stará památka ⁵⁹² w tato слова: „Léta 1421 dělali groše a peníze z kaličůw a z monstrancí, a říkali jim „kališkové.“ A potom když se jim nedostalo stříbra, dělali peníze z pauhé mědi od rázem královým, a těm sau říkali „flutky.“ A dělali je z pánví, z kotlůw a svícnuw a z jiných nádob měděných; a tak dělali ty flutky měděné po hradích, po piwnicích, po zahradách i po wsech, a tak sau jich mnoho nadělali, že jich měli wšickni dosti. A potom když těch peněz bráti nechtěli, lomili lidé rukama, a jsouce oklamáni o swé statky.“ Tomuto dělání salešních mincí měděných i olověných Pražané nadarmo brániti se usilovali. Byly pak nápodobeny netoliko groše a peníze české s rázem krále Wáclawowým, ale také peníze zemí okolních, zvláště černé wideňské a uhereské haléře. ⁵⁹³ Jakowé tím podwody se dály a jakowá bída uwalena od spekulantůw zvláště na sprostý lid obecný, nepotřebí tuším ani wyprawowati. Co konečně sněm český k odstranění té neřesti před se bral, uwedeme na swém místě.

Pražané a páni čeští podobojí, kteří byli příčina smrti kněze Janovy, skládali wšecky swé naděje w pomoc a ochranu Alexandra Witolda, welikého knížete Litewského, a „krále Českého požádaného,“ jakž jemu tehdaž říkali. Tento kníže, uradiw se s Antonínem Zeno, poslem

592) Wratislawský exemplar Starých letopisůw českých.

593) Takto čte se w registrách popravčích pánůw z Rosenberka k r. 1424 doslově: „Matěj z Moravy od Kroměříže dělal w Prachaticích černé zlé peníze Wiedeňské.“ — „Na Žlebiech dělají haléřky zlé pankarty uhereské.“ — Není pochyby, že mince tyto cizozemské potom do vlasti swých roznašeny bývajíce, také tam podobné neřesti ploditi pomáhaly.

od papeže nedávno k urownání sporu mezi křižowníky 1422 Pruskými a mezi Poláky i Litwany wyslaným, wyprawil sám také z města Trok dne 5 března 1422 Martina ka- 5 Mart. nowníka Hnězdenského k Martinovi V se psaním, we kterémžto se oswědčoval, že jen proto ujímá se Čechůw, aby bez dalšího krwe proléwání mohl tím lépe smířiti je s církví wšeobecnau. Prawí tam Witold, že daremné jest usilování připuditi národ ten mocí brannau ku poslušenství swaté církve Římské; anobrž krawawá jejich wítězství, množice se rok co rok, mohlaby prý časem ještě k wětší zatwzelosti wěstí je, kdežto nyní sami se podávají, že budouli poslowé jejich laskawě přijati a slyšáni, chtějí dobrowolně nawrátit se do lúna církwe. Protož že potřebí jest a že žádá Jeho Swatosti, aby klatby swé a kříž we křesfanstwu proti Čechům ohlášený zdwihnauti, a poslum českým, kteří k němu pro vyjednávání smlauwy a pokoje wypraweni býti mají, klejtu bezpečného propůjčiti ráčil. Oznamuje spolu, že jen w tomto aumyslu a w této naději umínil poslati do Čech synowce swého knížete Sigmunda s mocí pořebnau, aby zemi tu w pořádek a w pokoj zase uwesti mohl.⁵⁹⁴

Witoldowo weřejné ohlášení, aby každý, kdо na jeho autraty s knížetem Sigmundem synem Korybutowým zbrojně do Čech táhnauti chce, w den určitý do města Krakowa se dostavil, spůsobilo nemalé duchůw po celém východním Slowanstwu pohnutí. Poláci byli tehdáž Čechům ještě na mnoze nakloněni a přáli sobě spojení obou národůw pod jednau wládau; a ještě wětší, ba horliwá přízeň jewila se w této wěci zwlaště u Rusinůw we kra-

594) Psaní Witoldowo našli sme w rkp. sauwěkém uherského národního Museum w Pešti, darowaném někdy od Ko-wačice Jankowičovi. Nalézá se také opisem we sbírce Bočkowě.

1422 jině Lwowské čili w nynějším království Halickém, ⁵²⁵ kteřížto přiznávajíce se k církvi řecké, byli také podobojoí. Není tedy divu, že w krátkém čase sebrala se dohromady družina asi pěti tisícův branných lidí u Krakowa, hotova jsaú táhnouti do Čech s knížetem jmenovaným. Polský král Wladislav chowal se w této věci velmi obojetně: s jedné strany naléhal naň kněží, aby kacířům w ničem se nepropůjčoval, s druhé pak přítelé Čechů na dvoře jeho, spojení s Witoldem Litewským, jehožto moc tehdy přewahu měla, pobádati ku předsevzetí Polákům jak Čechům prospěšnému. Následek toho byl, že Wladislav nebral sice účastenství we výpravě do Čech, ale také nebráníl, aby takořka před očima jeho chystána i vykonána byla. ⁵²⁶ *Kníže Sigmund zdá se*

595) Důkaz na to nachází se we psaní krále Polského Wladislava ode dne 27 máje 1423, (w universitní bibliotéce Pražské, Codex Přemyslaus fol. 196), kdežto si stěžuje na to, že indigenae terrae nostrae Russiae in capitaneatu Leopoliensi et alibi consistentes, když je per generosum et magnificum capitaneum nostrum Russiae generalem Spitconem de Tarnow do zbraně na žold proti Husitům wolal, neochotnými se býti ukázali, kdežto prvé i bez žoldu rádi prý s knížetem Sigmundem jim ku pomoci pospíchali, in subsidium Hussorum praeditorum contra salutem et honorem ipsorum processerunt. Že Husitství tohoto času také w Polště rozšířeno bylo, svědčí bulla papeže Martina V od 8 Sept. 1422 ap. Raynaldum ad h. a. §. 22.

596) Důkazy na to jsau před rukama nejedny. Nejprw piše papež Martin V králi Wladislawovi dne 20 máje 1422 w tato slova: „Dilectus filius Martinus canonicus S. Georgii in castro Gnezenzi, nuntius utriusque vestrum (totiž Wladislawůw i Witoldůw) inter alia parte tua nobis exposuit, Serenitatem tuam non esse prohibituram, quin in tuo regno Poloniae stipendiarii in Boemiam profecturi conducantur nomine Alexandri ducis.“ Pak čte se we psaní páñův uherských ku páñům polským (w měs. máji 1422): „Congregatio gentium armorum, quas dux Sigismundus secum adduxit, facta est in civitate

že s počátku měsíce dubna dal se w pochod s lidem 1422 swým skrze Těšinsko, kdežto mu nebráneno, do Moravy; první jeho válečné podniknutí w koruně České nebylo wšak ani slawné, ani šfastné. Položiw se zajisté u města Olomouce a žádaje, aby měšťané slibili jemu poslušenství, poražen jest náhlým jejich wypadnutim, tak že mu prý až k pěti stům koní odjali.⁵⁹⁷ Král Sigmund nicméně, který po swé porážce u Německého Brodu nejwice w Moravě se zdržowaw, s pomocí pánuw českých i uherských jal se byl dobývati měst Weselé a Ostrowa na řece Moravě, potom pak w polovici měsíce dubna 14-16 silnau mocí obehnal hrad a město Ždanice (Steinitz) mezi Brnem a Ostrowem, uslyšew o bližícím se wojsku Pol-ském, zapálil sám swé bašty před Ždanicemi a ustaupil se swými do Uher zase.⁵⁹⁸ *Sigmund Korybut* obrátil se od Olomouce k Uničovu městu dobrě hrazenému, a když ani tam ho přijmauti nechtěli, dobyl jeho autokem bez velikého krwe prolití. Tu pobyw některý čas, ohlašo-

Cracoviensi, quae est sedes regis et cor regni Poloniae, ne pueris quidem ignorantibus illas congregari, ut in subsidium irent eorum, qui sunt deo et regi suo contumaces; nec alienigenae quidem erant hi, qui congregabantur, ut forte ignorarent quo aut quam ob causam mitterentur, sed maxima eorum pars erat ex ipsa Polonia.“ Také Dlugoš sám wyznawá na str. 451, že to vše stalo se „Wladislao rege et consentiente et probante.“

597) Windek cap. 88 na str. 1144.

598) Dlugoš p. 452. Windeck cap. 73 pag. 1131. Andreas Ratisbon. ap. Oesele, I, 16. Dle regest Sigmundowých zdržoval se král tento dne 13 Jan. we wsi Žači (mezi Jihlavou a Telčem), 28 Jan. až 6 Febr. w Brně, 10 Febr. w Drnholci, 3—8 Mart. we Skalici w Uhřich, 16—17 Mart. we Kroměříži, 20—24 Mart. w Mikulově (s knížetem Albrechtem), 9 Apr. we Weselém, a 14—16 před Ždanicemi („im Felde vor Steinitz“); 1 Mai již byl w Děwině (Theben), 5 w Prešpurku a t. d.

1422 wal psaními do Čech i po Moravě rozeslanými přichod
 svůj we jménu Alexandra Witolda, krále Českého požá-
 daného, co zpráwce s plnou mocí nařízený, aby se uwá-
 zal w zemi a ji bráníl i hájil proti všem nepřátelům ci-
 zím i domácím; napomínal tudiž všech stran i stavůw,
 aby pokojně k sobě se chowajice, sjeli se na sněm do
 města Čáslawi, kamž i on přijda, s radau jejich čeho pro
 pořádek zemský potřebí bude že nařídit a učiniti neob-
 mešká; chtěje pak napřed získati sobě důvěru podobo-
 jích, přijimal hned tu w Uničově swálost oltářní veřejně
 také z kalicha.⁵⁹⁹ O další jeho jízdě do Čech a o jed-
 nání sněmu Čáslawského nedostává se nám zpráv; jen
 to wědomo jest, že učiniw tu w Čáslawi slawný slib, há-
 jiti zákona božího wubec a čtyr Pražských artikulůw
 zwlaště, přijat jest od pánůw i měst tam shromážděných
 za zpráwce zemského sworně a beze zmatku.⁶⁰⁰

Kniže tento, w dějinách českých posavad ne dosti
 podlé zásluhy známý,⁶⁰¹ byl synowec Wladislawa krále

599) Staří letopisové čeští na str. 52.

600) O Čáslawském tomto sněmu neboli sjezdu nemáme jiné
 zpráwy, nežli we psaní knížete Witolda od r. 1423,
 kterým se proti Čechům omlauwá, слова následující:
 „Insuper scribitis, quomodo praetactus dux Sigismundus
 in Czaslavensi conventione manifesto promisisset omni-
 bus, velle eosdem articulos effectualiter temere et com-
 plere; de cuius promissis nos penitus ignoramus, pro
 quo ipse pro se sufficienter respondebit.“ (Rkp. Wíd.
 4941, fol. 260.) We psaní wšak Korybutowu k Oldři-
 chowi z Rosenberka ode dne 21 máje 1422 widěti jest,
 že týž kniže již tehdy „pány zemskými, pány Praženy,
 rytieři, panošemi, městy i všemi obcemi k zákonu bo-
 žiuemu přichylnými úplně a bez zmatku i s sworností
 přijatý“ se nazýval. (Wiz Archiv Český, III, 239.)

601) F. M. Pelcel první hleděl obrátili pilnější k němu pozor
 pojednáním svým: Historische Nachrichten von dem
 lithauischen Prinzen Siegmund Korybut etc. in den Ab-
 handlungen der böhm. Gesellsch. der Wissensch. Prag
 1786, S. 360—393.

Poleského a syn vlastního bratra jeho Dmitra Korybuta, **1422** již r. 1399 zemřelého. Wladislav nemaje syna sám, dal jej byl wychowati ode mládi na dvoře swém, i skládal nemalé naděje do newšedních ducha jeho darůw. Byltě skutečně kněžic na wěk swůj nemálo wzdělaný, rozumný a opatrny; k Čechům nad jiné wýborně se hodil, protože prost jsa předsudkůw a náružiwostí stranných, s neobýčejnau mírností a vlivností spojoval také potřebnau odwahu a smělost walečnau; proto také uměl sobě získati srdece mnohých, s nimiž osobně činiti měl. Také zdá se, že nejen na sobě jewil, ale i skutečně cítil od dávna upřímnu k národu českému lásku; a že nejvíce držel se rady pana Wiléma Kostky z Postupic, muže w politických věcech nad jiné krajany swé dospělejšího. Ačkoli pak sám o sobě nikdy neužíval otcova jména „Korybut,“ Čechové wšak dle obyčeje swého, a pro rozdíl od krále Sigmunda, počali záhy nazývati jej z prosta jen „knížetem Korybutem;“ čehož pak i my w dalším wyprawowání swém následowati budeme.

Prahau vládli tehdáž po smrti kněze Janowě ještě konšelé strany demokratické a Žižkowy, mezi nimiž přední byli na Starém městě Jeronym Šrol a na Nowém Jan Charwát. Ti newolawše nikdy ani Polákůw ani Korybuta do země, netěšili se také z příjezdu jejich do hlavního města českého, jenž se stal w sobotu dne 16 máje; za 16 Mai to ale tím radostněji přiwitali nowé hosty wšickni kališníčtí páni a měšťané. Staré letopisy wyprawují, že Šrol i s jinými, kteří té chvíle w Praze vládli, nerádi widěli knížete, „bojíce se prý, aby jich s auřadůw nessadili, jakož se jest i stalo. Neb ten kníže Sigmund první neděli po swém příjezdu (17 máje), porozuměw nějaké 17 Mai neochotnosti od staroměstských konšelůw i kněží, po obědě jel na Nowé město; a tu k němu obec se sběhla weliká, a ujawše pod ním kůň za uzdu, wedli jej slavně do

1422 Starého města na rathaus. Widouce pak to konšelé, že se velmi obec bauří, i hned knížeti pečet a klíče položili, aby konšely nowé zdělal; jakož se i stalo. Nazejší 18 Mai (18 máje) sešla se wšecka obec na rathaus, a tu nowé konšely zdělal; a ti slíbili jemu věrnost, a poslali po mistry do Hradce, aby se wšickni zase wrátili. A tu Šrolowo a Charwátovo panování konec wzalo.“

Přewrat tento pokojný, spůsobený budto jen přirozenou nabažeností a wrkawostí obecného lidu, budto také wnadami strojenými od strany kališnické, dával sice jen nowý důkaz dárne zkušenosti, že nižádná strana nemůže spoléhati se cele na spausty lidu politicky newzdělaného: ale wyznati se také musí, že Korybutovo mírné a maudré se chowání nejvíce přispělo k utvrzení přewratu toho, a tudíž ku konečnému vlivzství zásad aristokratických i konservativních w Praze. Newkládaje se do hádek, ježto strany měly mezi sebou, hleděl jen upomínáním na zákon boží a na lásku k vlasti uchlácholití každého a získati pro sebe; nešloli pak kde po dobrém, neostýchal se pohroziti také hmotným důrazem. Psaní 21 Mai jeho ku panu Oldřichovi z Rosenberka ode dne 21 máje, jímžto žádal od něho, „aby se více zákonu božímu neprotivil a prawdám božím písmem svatým jasně dolíčeným odporen nebyl a jich neaužil, země pána a strýce našeho kněze welikého Litewského a krále Českého požádaného nehubě,“ ale aby sám osobně přišel do Prahy aneb wyslal aspoň plnomocnika swého,⁶⁰² — to psaní dává důkaz, že péče jeho hned na počátku vztlahowala se netoliko ku Praze, ale k celé zemi české wůbec. Opatrnost jeho i w tom se zjewuje, že uznával sice moc zákonodárnu weliké obce Pražské, ale swolaw

602) Original toho psaní nachází se w archivu Třebonském až podnes. Wiz Archiv Český III, 239.

nejprwé jakýsi wýbor obce té, potom dal ohlásiti wýnos 1422 jeho k obnowení pokoje a pořádku w Praze za wýnos obce weliké dne 28 máje. I poněvadž ohlášení to welmi 28 Mai značné jest pro tehdejší stav wěci a obecného smýšlení, nebude tuším newhod, postawimeli je zde w původní a auplné jeho formě. Takto pak čteno jest lidu na náměstí Pražském shromážděnemu, a potom i biřicem wólano po ulicích:

„Račte poslúchatí, že se stalo milostiwé léto: že kněz Sigmund Jeho Milost se wši obci, s chudými i bohatými, na tom sú ostali, aby ty wšechny nechuti mezi bratřími pominuly, kteréž sú wzrostly byly pro smrt dobré paměti kněze Jana a jiných lidí w ta doby stinaných. A aby wšichni mistři, páni, panoše i měšťenincé, kteříž sú proto a pro strach mnozí wyběhli, zase do města se nahrátili, a Winní aby se i kniežeti i obci pokoriли a odprosili. A tak aby w swornosti a w jednotě w prawdách božích stáli a sobě pomáhali, ničimž zlým toho sobě nezpomínavi, ale sobě milostiwě jako laskaví bratřie odpustili. Pakliby cím zlým která strana druhé zpomenula, má hrdlo i statek Knězě Milosti a obci propadnúti.“

„Dále račte poslúchatí, že se pronášejí pokútné rady a schodové dávno obcí zapovědění. Protož kdožby takové wěci jednal, a kněze se a páñow doneslo, neplatí jemu než hrdlo.“

„Dále račte poslúchatí: aby arcibiskup, wšichni mistři a kněžie k zákonu božiemu přichylní w tu neděli ježto nynie najprwé přijde (31 máje) w hromadě byli a sněm měli, a tu aby se ustanowili wedle zákona božieho a wedle písma svatého, aby wýtržek ižádných nebylo, ale aby se w swornosti bohu čest a chwála dála.“

„Račtež dále poslúchatí: že kněz Sigmund JMst. wšem páñom, rytierom, panošem i wšem hostem, budte Poláci neb Čechowé, přikazuje a zapowiedá, aby ižád-

1422 ných swárów nestrojili, ani w domiech, ani před domy, ani w které kostky anebo w která hru hráli, ani láli, ani které oplzlosti mluwili ani činili. Pakliby kdo to přestúpil, a meč nebo kord neb jiná braň na koho vytrhl a pozdwihl, buđto w domu nebo před domem, tomu platí ruka; pakliby kdo ranil, tomu nic jiného neplatí než hrdlo.“

„Item aby všichni domácí i hosté odkudžkoliwěk a za kterůžkoliwěk kupí brali penieze i groše w Pražských mincech dělané: a pakliby kdo nechtěl bráti, tomuť má ten statek pobrán býti a chudým rozdán, a sám na Knězě Milosti a na panské býti.“

„It. knieže, páni i obec přikazují, aby žádný hospodář nechowal ižádných prázdných žen frejowných a oplzlých: pakliby kdo byl w tom shledán, žeſt jemu i jí neplatí než hrdlo.“

„It. k žádosti Knězě Milosti obec veliká povolila jest a přikázala, že pan Záviše Černý jest propuštěn na postavenie od sw. Bartoloměje nynie najprw příštieho.“

„It. ku přikázaní obce veliké Knězě Milosti jest hradu Pražského postúpeno.“

30 Mai O dva dni později ohlášeno jest, že obec Pražská wšem Polákům a hostem, kteří s knížetem „pro obranu zákona božího a pro obecné dobré přijeli, slíbila dávatí žoldu každý čtvrtek po 24 groších jednomu každému, a že jim také stojí za škody; dále že nařízeno jest, aby w radě knížecí wždy bývali dva z konšelůw a dva z obecních města Pražského; že ražení mincí kromě Prahy a Hory wšude pod přísnau pokutau se zapovídá; také hrozí se skutečným trestáním každému, kdožby knížete haněl aneb jemu utrhal atd. ^{ses}

603) Wýnosowé tito i s jinými tištěni jsou w Archivu českém I, 213—215.

Žižka byl od Korybuta již z Uničowa dostał psaní, **1422** kterýmž napomínán byl, aby země nehubil a poslušně se měl k nowému králi swému. Řečí takowau, hodící se proti buřici a nikoli proti hájitelů a mstiteli zákona božího, Žižka cítil se welice uražena: i odpověděl mu slowy příkrými, nazýwaje ho prý knížetem wražedným a proklatým, ač prawdali jest, co staré letopisy o tom wyprawují.⁶⁰⁴ Korybut wšak i w této nebezpečné věci zachoval se opatrн; trpěliwě zajisté snášeje důtky wůdce uraženého, a tím horliwěji o hájení slowa božího, upokojení země a obnowení pořádku se snaže, w brzce nejen uchlácholil, ale i získal ho docela pro sebe. Zdali také jiné zwláštní příčiny wedly Žižku i Korybuta ku přízni obapolné, aneb jaké w tom aučastenství měla Žižkova známá ku Polákům láska, my wypsatи neumíme: jen to nám wědomo, že již dne 11 čerwna dali Pražané **11Jun.** zapsati do knih svých, mezi nejpamátnější městské wýsady, psaní Žižkovo, kterýmž přijal a podnikl knížete co nejvyššího zprávce země české; psaní, kteréž weškeru zwláštní powahu úucha jeho lépe wyjadřuje a ličí, nežli charakteristika obšírná:

„S boží pomocí, amen. Račež slyšeti, páni a bratřie! že my s bratřimi Táborštými, Domažlice, Klatovy, Sušice, Piesek i jiní páni, rytieři, panoše i jiné obce, Prachatice a Horažďovice, kteréžto dobrvolně k nám hledie, ke mně, k Chwalowi, k Buchowcovi, a nám sebe swěřili, Knězě Milost sme přijeli za pomocníka a za zprávci najwyššieho této země. I chceme Jeho Milosti rádi poslúchat, we všech řádných wěcech pomocni a radni býti wěrně bohdá; i wás také prosíme wšech, aby ste wšichni wespolek po dnešní den wěrně wšecky nechuti, hněwy, kyselosti, kteréžto ste mezi sebú jakž jste

604) Staré letopisy české na str. 52.

1422 živi, od roka nebo nynie měli, konečně odplustili, tak abyste mohli sprawedliwě pāteř pěti a řkuce: „odpuſt nám naše winy, jakož i my odpúštieme.“ A jestliže toho neučiníte a budete chteti které búře neb které lži a swáry, rotiece se mezi obcemi, wéstí po dnešní den: tehdy my s boží pomocí, s Kněžě Milostí, s pány konšely a jinými pány, rytieři, panošemi i se wšemi wěrnými obcemi chceme se k tomu přičiniti a mstít, buď kdož buď, ižádné osoby newyjimajíc. Slibujeteli nám toho pomocni býti? A ktožby měli s kým co činiti, buđto o zbožie nebo o jiné wěci, abyste bez rocenie, bez sbieraní byli před purkmistry, před konšely a před rychtáři řádně každý se svů pří. A starše swé, jakožto purkmistry, konšely obeené a rychtáře, aby w čest měli a milovali se za jeden člowěk. A tak pán böh bude s námi i jeho swatá milost, a prospěch nám dá ke wšemu dobrému!“

Toto upřímné smíření se starého wálečnika s mladým knížetem, které wedlo w brzkém čase oba k takové přízni, že na místě obyčejného tehdáž bratrování nazývali se wespolek otcem a synem, uznáváno již tehdáž za weliké štěstí pro český národ, a přispělo nemálo ku powýšení a upewnění moci i slávy Korybutowy; ⁶⁰⁵ ne-scházelo mu nic, než dlauhá trwalost. Osobní sice mezi náma pomér zástat tuším wždy přátelský: ale duch stranický nedal se ani od sebe mocnějších mužů ukojiti, leda na čas a to ještě neauplně. W čele Táboru bojo-

605) Witold piše r. 1423 Pražanům: *Dux Sigismundus ad vos veniens, sua suavi et benigna interpositione vos omnes in unum componere — studuit. Aeneas Sylvius a Dlugoš zase swědčí: Qui civitatem (Pragensem) brevi ad justiorem formam redegit: nobilibus et qui quiete vivere vellent, blandus atque amicus, in seditiones et facinorosos asperimus vindex.*

wali již r. 1422 pan Bohuslaw ze Šwamberka i Jan 1422 Hwězda z Wicemilic, kteří we psaní Žižkowě ku Pražanům nejen se nejmenují, ale téměř patrně wylaučeni jsou. Pan Bohuslaw stal se byl z nejkrutějšího nepřitele nejhorlivějším hájitelem Táborůw; wedle něho zdál se i Žižka sám jen mírným býti husitou; již dne 28 února opověděl byl panu Oldřichovi z Rosenberka, swému někdy příteli, wálku pro hájení oněch prawd, kteréžto poznal prý ze zákona božího a o něž až do toho hrdla státi že míní.⁶⁰⁶ Také Hwězdowa čili Bzdinkowa neprízeň proti Pražanům stala se po smrti kněze Janowě neukojitelnau.

Brzy po příjezdu Korybutowě do Prahy wypraweno jest wojsko Pražské i s hosty Polskými k *dobývání hradu Karlsteina*; stejným pak časem obehnali Husité také město někdy arcibiskupovo w Plzensku, jménem Týn Horšov: wálečné ale štěstí na obou místech nebylo jim přízniwo. Týnohoršovští odrazili opětované autoky od města svého welikau udatností, tak že zprostili se nepřátele, dříve nežli Baworský kníže Jan jim ku pomoci přispěti mohl;⁶⁰⁷ obležení Karlsteina trvalo za to až do podzimku, ale se stejným neprospěchem. Příčina dobývání tak úsilného a w dějinách husitských památného klade se obyčejně w tom, že prý Čechowé chtěli zmocnit se koruny a klenotův královských pro nového krále svého Witolda, newědouce že koruna z Karlsteina již před obležením tajně prý na hrad Welhartice dále odwezena byla. Počet dobývajících není znám,⁶⁰⁸ aniž na něm mnoho zále-

606) Wiz Archiv český, III, 369.

607) *Andreae Ratisbonensis diarium sexennale ap. Oeufe, I, 16.* Audientes haereticci, quod dux Joannes eos invadere vellet praelio, ab obsidione recesserunt.

608) Hájek praví arcí, že dobývajících bylo 24.000, po čtyřech horách, na každé po 6000 mužův branných; na-

1432 želo, ano autokem proti hradu se hnati pro polohu jeho naskrze možná nebylo; celé dobývání nemohl jenak se dít, nežli střílením s blízkých hor přes hluboké suvaly do hradu, a saužením neb hladem posádky. Wojsko Pražské rozložilo se na třech okolních horách s puškami a praky svými, z nichž laučeli kamením velikým i nečistotami do hradu. Posádka hradová záležela ze čtyř set bojowniků, v jichžto čele byli rytíři Zdeslaw Tluksa z Buřenic purkrabě Karlsteinský, Jan z Lestkowa seděním na Waldece, bývalý někdy podkomoří království Českého, Jan Študent z Tachlowic předtím purkrabě Křivoklátský, Jan z Waldeka seděním na Litni a jiní srdnatí mužové.

Veliká hradu Karlsteinského důležitost jewila se netolik dlouhým jeho a nákladným od Čechů dobýváním, ale také říšským o něm na sněmu Normberském vyjednáwaním. Arci že sněm tento již před obehnáním Karlsteina rozepsán byl a sice do Řezna. Sigmund zajisté požádán byw od Dětřicha Kolínského arcibiskupa, psaními ze Skalice dne 8 března do říše rozeslanými uložil byl všem knížatům i městům německým sjeti se do Řezna ke dni 31 máje, což potom pro nahodilé překážky zase ke dni 1 čerwence odročil. Ale ani toho dne nepočal **20 Jul.** se sněm, an Sigmund teprw dne 20 čerwence do Řezna přišed, žádného tam sněmowníka nenašel, nýbrž jen posly ode knížat v Normberce shromážděných, kteří ho prosili, aby další cesty k nim sobě neobtěžoval. I rozhněwaw se welice, protože dle práva král stavům a

proti tomu píše Fridrich markrabě Bramburský dne 18 Oct. 1422, že Čechowé den před tím od Karlsteina k němu přišli zprawují jej, že „ist ir aller mit einander bey vier oder funf Tusendten uf das allermeist und uff zwey hundert pferden.“ (Riedel cod. diplomat Brandenburg. B. III' Bd. (Berlin 1846) S. 427).

nikoli stawowé králi sněmy ukládati měli, chtěl již wrá- 1422 titi se z Řezna do zemí svých zase, až ho raddowé jeho konečně tím jediným důwodem uchlácholili, že kdyby to učinil, slabý z toho kacířům českým posila. Zajew tedy dne 25 čerwence do Normberka dále, zůstal tam téměř 25 Jul. celé dva měsice w jednání s knížaty a městy říšskými u znamenitém počtu shromážděnými. Obeený stav věci německých byl tehdáž welmi neutěšený: čím více bylo po celé říši drobných pánůw, tím větší jednoho každého pych a sobectví; práva neuznáváno, leda w pěsti; proto wšude swárůw, rozbroyůw, záští a válek bez počtu a konce; pokoje nepožívala tuším ani jediná krajina; vlastenectví a obětování sebe k obecnému dobrému byly ctnosti téměř neznámé; krále neposlauchali než ti, kteří poslušenstvím více nežli odporem získati doufali, a každé státní jednání dalo se nad míru zdlauhawě, ba nekonečně. Král Sigmund, byw sám w newoli s předními kurfürsty, Ludwíkem falckrabím a Fridrichem Braniborským, měl tím větší nesnáze ukliditi aspoň na oko spory říšské obecnému dobrému nejzávadnější; nejvíce ochotnosti a pomoci nalezel ještě u knížat církveních, a to za příčinu společných jejich nepřátel, husitůw. Nenávist proti kacířským Čechům zdá se že byla tehdáž skutečně jediný obecný sauit, jediné mrawní spojidlo národu Německého. Aspoň na tomto základě stal se tu na sněmu Normberském památný počátek nowé ústrojnosti říše Německé skrze tak řečené říšské matriky. Uzavřeno totiž, že kromě wýprawy, která k oswobození hradu Karlsteina do Čech o sw. Michale státi se má, ⁶¹⁰ zřízena bude tak

- 609) Kníže Jan Baworský píše dne 16 Nov. 1422 markrabí Fridrichovi Braniborskému: „Als ein Anslag zu Nürnberg geschach, den Karlstein zu retten und auch zu einem täglichen Krieg“ etc. (Riedel l. e. p. 435; srwn. tamže p. 426, 427.) Andreas Ratisbon. in dialogo (Ms.)

1423 řečená denní válka proti husitům, a to skrze wojsko stálé, do služby na žold řádně najaté, a mající setrvati w poli až do konečného kacířuw vyhlazení. Chtěli některí knížata, aby sebrána byla po celé říši všeobecná daň, a sice jednoho peníze ze sta, na placení žoldu; když ale zvláště města říšská tomu odpor kladla, nechtějice prý aby jméni a bohatství jejich tím na jeho wyšlo, musil se každý aud říše zavázati k vypravení a udržení na svůj náklad jistého počtu branných lidí w poli proti husitům; popis všech těchto jmen a čísel jest ona w dějinách německých pověstná matrika říšská od roku 1422, ačkoli sama w sobě nesuplná i nedokonalá. Ze psaní zajisté papežských o té věci vydaných viděti jest, že hned s počátku na nerovný a stranný rozvrh tohoto břemene hlučně naříkáno jest, an každý aud říšský z povinnosti té co nejvíce možná wybawiti se hleděl.⁶¹⁰ Za pomoc, která w této věci zvláště od duchovenstva se
23 Aug činila, odměnil se Sigmund tím, že dne 23 srpna množstvím listin najednau vydaných odwolal a za neplatné vyhlásil všecky zástavy statků kostelních a klášterských, ježto byl w Čechách od r. 1420 zápisu svými stwrdil. Kardinal Branda za to nepřestal popuzovati snemu do
4 Sept. boje všemi prostředky církevními; dne 4 září odewzdal w kostele sw. Sebalda w Nymburce s velikou slavností

610) Dne 1 Dec. 1422 psal Martin V všem arcibiskupům i biskupům do Němec: *In civitate Nurembergensi — conclusum et firmiter ordinatum, ut pro gerenda guerra continua contra haereticos usque ad exterminationem hujus pestis irremissibiliter duratura, omnes — taxarentur in diversis gentium armigerarum quantitatibus, sustinendis secundum facultates et conditiones eorum. Et quia, ut nobis asseritur, taxae nonnullae ibidem factae fuerunt propter brevitatem temporis et alias occupationes agentium, forsitan inaequales, nec ita diligenter ut esset expediens consummatae etc.* (Ap. Raynaldi ad h. a. §. 20.)

králi Sigmundowi korauhew k boji od papeže samého 1422 swěcenau, kterauž tentýž král nazejtří dále poručil Fri- 5 Sept. drichowi Braniborskému, čině jej nejvyšším celého říšského wojska wůdcem na místě swém s plnou mocí proti Čechům. Poněwadž totiž nezdaření lonské výpravy u Žatce přičítáno bylo hlavně nedostačku společného nejvyššího wůdce, staráno se nyní, aby chyba taková neopětowala se více: ale diwným božím osudem stalo se, že výprava nowá upadla zase do druhé krajnosti; měši zajisté wloni wojska došti, ale bez wůdce, letos měla za to wůdce, ale, téměř bez wojska. Matrika totiž ta zůstala takořka jen na papíře, s něhož ji we skutek uwesti nestacilo ani králowo, ani papežovo a legatovo horleni; některá knížata i města wykaupila se u Sigmunda z powinnosti ku po-
stavení oděncůw, jiní pro domácí rozbroje odkládali jízdu swau den co den, mnozí pak ani newšimali sobě ustanovení říšského. Když se blížil den sw. Michala, markrabě Fridrich rozložil hlavní svůj byt za lesy w městě Tirschenreut, kdežto wojska z krajin západních wšecka k němu shromážditi se měla; na severu sbírali se s jedné strany markrabowé Mišenští, s druhé Slezáci a Lužičané, kterážto wojska wšecka měla w Čechách teprw strhnouti a spojiti se. Ale kromě biskupa Wircburského, který se wším lidem swým ke Fridrichovi táhl, a několika menších pánuw i měst, nebylo widěti kdoby z Němec k wyp'eri kacířské zlosti w Čechách byl chwátati chtěl, tak že i biskup onen sám psaním dne 29 září k nejvyššímu wůdci 29 Sep daným radil, že lépe bude ani netáhnouti do Čech, nežli wrátit se odtud s nepořízenau zase. ^{qs 208} ⁶¹¹

611) Slowa jeho jsau: „Wir bitten Euer Liebe fruntlichen, Ihr wollet uns hierinne bedenken, dasz wir mit den Unsern als mehr zitlich umbkerten als dorkgeen, so die Sache so unendlich sich anlest. Dann solten wir verre

1432 Mezitím vloživší se w běhy tyto nenadálá příhoda w Praze, spůsobila i wýprawě říšské oblewu, i rozbroujum domácím smér nowý. Strana někdy kněze Janowa mezi Pražany, widauc tím wice klesati moc swau, čím wice kníže Korybut w obecné přízni se utvrzował, a nemohauc oželeti ztracené w městě vlády a přewahy, spojila se podtají tím aužej s Tábory, poněvadž její ochránce a miláček, Jan Hwězda z Wicemilic, příjním Bzdinka, nedávno ještě bývalý vrchní hejtman Pražský, byl nyní wedle pana Bohuslava ze Šwamberka předním hejtmanem lidu Táborštého. W marné důwěře, že obecný lid w Praze ještě wždy po přátelích kněze Jana tauží, umluweno zmocniti se města překwapením, o čemž starí letopisové vypravují w tato слова:

„Když kníže Sigmund u Karlšteina s Pražany ležel,
 30 Sep w středu na sw. Michala, pan Bohuslaw ze Šwamberka
 a Janek Bzdinka, hejtmané Táborští, s Tábory pokusili se
 o Prahu, a to tímto obyčejem: když se tajně sebravše
 táhli ku Praze, nezwěděli toho w Praze, jeliž byli w Krči,
 půl míle od Prahy. Ale Staroměstští s Poláky a s panem
 Wilémem Kostkou a s Cardau wyjeli proti nim, lážice se
 jich, coby chtěli w Praze? Ale oni prawili, že jsau obe-
 sláni; a nechtěli se zastavit, než táhli před se s wozy.
 A když přijeli do Prahy, položili se na Nowém městě
 i s wozy. Tu jim Staroměstští poslali potřebu i obuw.
 1 Oct. A nazejtrí přišli starí na rathaus do Starého města,
 prosíce aby jim byla obec weliká swolána. Ale konšelé
 řekli jim: co wám potřebí jest obce? powězte, ať my
 na ně to wzneseme. Odpověděli: neswoláti jí nám,
 myť ji sami swoláme. A s tím šli s rathausu na Nowé

hineinkomen und dann umbkeren mussten, dasz wer
 uns allen nicht als erlich und glimpflich, als ob wir
 das vor teten.“ (Riedel I. c. p. 421.)

město, a wzawše tělo boží a braň, i šli do Starého města 1422 zase. A prošli wešken rynk, a žádný se k nim nepřimísil, až i prošli dlauhau střídu, i šli po příkopě až k Matce boží sněžné; a odtud nabrawše tarasůw, i šli opět do Starého města. Mezitím Staroměstí také pod swau korauhew se sebrali, i táhli proti nim. A Táborští již byli několik domůw osadili, wšak je Staroměstští wytiskli a wyhnali ze swého města na Nowé město na koňský trh. Pak pan Wilém Kostka, že byl laskaw na pana Bohuslawa hejtmana Táborského, jezdil tak mezi nimi, až učinil mezi nimi příměří, dokudž slunce ten den za horu nezajde. A tak Táboři musili ten večer z města wyjiti s welikau hanbau a škodau. Pražští pak drahně těch Táborůw zjímali, kteří byli do města wpadli. A od té chwile Táborští s Pražany počali bojowati.⁶¹²⁾

Příběh ten poslaužil obleženým na Karlštejně lépe, nežli wojsko w Němcích sbírané. Ačkoli sice tu chwili ještě od dobývání puštěno není, Korybut nieméně, maje nowého nepřitele, do Prahy si pospíšiti a nowé cesty obmýšleti přinucen byl. Již třetí den na to swolána 3 Oct. bywši obec weliká w Praze, nařídila některé prostředky k ubezpečení města, wzala w plen statky všech těch, kteří s Tábory držewše, také s nimi z města byli wyběhli, a kázala wyhnati každého, kdokoliby Witolda neb Korybuta pomlauwal, aneb poselství k nim často činěná hyzdil.⁶¹²⁾ „Brzo potom konšelé w jeden swátek kázali se wší obci sjítí. A když bylo po obědě, obec sešla se na rynk. I kázali konšelé biřici wolati, aby všichni šli na rathaus: obec ale křikla welikými hlasy: nechcem, nechcem! A w tom někteří z obce běžewše k šatlawě, wytěpali ji a wězně Táborské wypustili. Uslyšew tu bauři

612) Celý wýnos tehdejší obce weliké tištěn jest w Archivu Českém, I, 216.

1422 kníže Sigmund, kázel swým hotowu rychle býti na koñích, i wyjel na rynk a počal se ptáti, kteři jsau to, ježto šatlawu wybili? Takž počali je jímati a w šatlawu wsázeti. A když již bylo k wečeru, kázel kníže Sigmund konšelům po kata poslati, i kázel je po jednom z šatlawy woditi. A když jich již pět sňato bylo, prosili jeho, aby již přestal toho stínani; a pan Wilém Kostka se swau čeledí jeda pryč, wece: „nakatujž se s nimi dokudž chceš.“ A i hned přestal toho stínani.⁶¹³⁾

Wýjewy takovéto činí pochopno, proč kníže Korybut a s ním celá strana kališnická w Čechách, widauce neprospěch dobývání Kerlšteinského, již ochotnějšími se stali k vyjednávání, jestli ne pokoje, aspoň příměří se stranou krále Sigmundowau. Markrabě Fridrich zhnnul 13oct. teprw dne 13 října přes lesy do Tachowa, i našidil, aby wojska německá spojila se dohromady u hradu Petřpurka w Čechách: když ale to se nestalo, an biskup Wircburský naopak domůw se wrátiw,⁶¹⁴⁾ příkladem swým i jiné od dalšího tažení odrazil, nejwyšší wůdce chtěje aspoň Mišenany získati k boji, táhl osobně přes Kadaň až do města 200ct. Mostu, kdežto dne 20 října s Wilémem Mišenským se poradiw, brzy do Tachowa wrátil se nazpět. Mezitím 210ct. stal se asi 21 října sjezd a rokování w Launech mezi knížetem Korybutem a pány českými s jedné, a knižaty Mišenskými i jednotou katolickou w Čechách s druhé

613) Opět doslově ze starých Letopisův českých na str. 55 a sl.

614) Baworský kníže Jan psal o tom markrabi Fridrichovi dne 16 Nov. 1422: In der Zeit (t. okolo 15 Oct.) reit der von Wirtzburg wider herauser, darauf wir unsere Samenung aber abliessen, do er heraus zohte. Er hat auch unsz und den unsern sulche Gewalt, mutwillen und beschedigung gethan, und dasz die Hussen auf unsz gezogen weren, sy hetten unsz kaum so hartt beschedigt etc. (Riedel l. c. p. 435.)

strany, o jehožto zjednání wšak naprosto žádná pamět 1422 se nezachowala.⁶¹⁵ Potom okolo všech Swatých byl 1 Nov. zase w Plzni sjezd, ku kteremuž markrabě Braniborský wyslal s plnau mocí od sebe pana Jindřicha z Plawna na Kinžwartě a pana Alše Holického ze Šternberka; a wšak ani o tomto roku newí se nic podrobného. Nicméně nelze pochybowati, že na obau místech jednáno jest také o hrad Karlštejn a oswobození jeho.

Čechowé w dobývaní a hájení půlletém wyčerpali byli takořka wšecko umění wěku swého až do dna. Zdi a hradby Karlšteinské, jakkoli mohutné, neodolalyby nynějšimu dělostřelstwu tuším ani den: tehdáž ale prach střelný dělán ještě tak slabý a neaučinný, zwonowina, z níž děla lita, byla tak křehká, že hradu přes auwaly sotva lze bylo dostřeliti, rány pak, kaule kamenné, doletěwše cíle swého, wysilene a téměř neškodné upadávaly; přesilenli pak nábitek, roztrhával děla i sebe hrubší. Proto střílení z ručnic a z děl we wálce husitské, jakkoli samo w sobě důležité, wždy jen na blízku důrazný jewívalo aučinek. Krátký popis děkana Karlšteinského, který na spůsob nowin koloval za onoho wěku po Němcích,⁶¹⁶ ujišťuje, že wšecky ty nejwětší pušky, z Prahy před Karlštejn dowezené, po několikerém vystřelení rozpraskly se: Pražka po šesterém, Jaromírka po sedmerém, Rychlice po třidcaterém, což ale dle jiné zpráwy na po-

615) Srwn. dopisy o tom ap. Riedel I. c. p. 429. 432. O sjezdu w Plzni tamtéž p. 431.

616) Andreas Ratisbon. ap. Oefele, I, 17. O prasknutí všech welikých pušek před Karlšteinem musíme pochybowati, čtaue we psaní markrabě Fridricha ode dne 18 Oct. ta slowa: „So haben sy auch die grosen Puchsen uffgehaben und wegkgefurt.“ (Riedel I. c. p. 427.)

1422 čet každodenních vystřelení rozuměti se má; ⁶¹⁷ mnohem více utrpěli obležení od pěti velikých praků, rozložených po týchže horách, z nichžto prý wmetáno jest do hradu wesměs 9032 kamenů, 1822 saudků smradu a 22 saudků ohně. Smrad we hradě byl tak nesnestelný, že obleženým počaly zuby liklati se a wypadávati, kteréžto wšak léky z Prahy tajně dodávanými zase sobě twrdili; také prawí se, že lisami a popletky z dubiny, z prautí a z kůži chránili zdi a podlahy we hradě, střílením sami také mnohé Pražany a Poláky porážejíce. „Na předhradí za zdmi byla studnice u prostřed velmi příkré skály, z kteréž wodu ku potřebám svým wážili, a nad tau studnicí stará věže, z níž bráněni byli ti, kteříž pro wodu chodili. Tu studnici Pražané z praků a děl zbožiti usilovali. Za jisté rozprávějí, že obležení jednoho z předních měštanů Pražských náhodou jawše, uwázaného wywěsili nejwýše wen z věže, dawše mu na posměch oháňku, aby kamení, kteréž Pražané z praků házeli, jako mauchy od zámku odháněl; neb se domnívali, že nepřátelé aspoň spoluštěnína svého ušanují a jemu odpustí. Ale oni nejsouce žádnau lítostí hnuti, nicméně veliké množství hrubého kamení házetí k němu rozkázali; až sem obležení slitowavše se nad ním, an již celý den na té věži, wšak bez úrazu wisel, dolů ho sňali.”⁶¹⁸

8 Nov. Konečně dne 8 listopadu přestaly boje u Karlšteina i uzavřeno příměří mezi stranami na celý rok, totíž až do sw. Martina r. 1423, s takovými wýminkami, že wšecka

617) Staré letopisy české na str. 53, kdežto také počet kamenů s 9032 na 932 a saudků s 1822 na 822 zmírněna jest.

618) Aeneas Sylvius cap. 44 (doslovně, dle překladu Wellswawinowa.) Mimochodem zdá se potřebí poznámenati, že co Hermann Coraer (ap. Eccard. II, 1255) k. r. 1423 o dobývání Karlšteina vypravuje, nemá téměř ani slovíčka pravdy do sebe.

zboží ke hradům Karlšteinu a Waldeku i ke twrzi Ho-¹⁴²¹
řovicům příslušná, též wšecka dědičná zboží všech ry-
tířůw a panošůw, kteří na Karlšteině w obležení byli od
prwopočátku, anobrz i zboží klásterská neb knězská, na
kteráž oni od krále Sigmunda zápisu měli, zahrnuta jsau
do příměří a pokoje toho, tak že strana žádná druhé
w tom roku škoditi neměla; kdyby pak Sigmund král
Uheršký mezitím do země wtrhl, strana jeho mobla jej
sice na hrady a twrze swé pustiti, ale proti Korybutovi
a Pražanům neměla jemu dále w ničem nápomocna být,
aniž dowoliti, aby odtud jim jaké škody činil; za oprawce
křiwd, kteréby we příměří s obau stran státi se mohly,
woleni jsau Hašek z Walšteina i Zdeslaw Tluksa z Bu-
řenic.⁶¹⁹

Jméno Žiškovo we všech těchto wýjewech a skut-
cích s žádné strany se nepřipomíná; zdá se, že přiznaw
se jednau ku poslušenství Korybutowu, a wida jej potom
wždy více lnauti ke straně kališnické, nechtěl ani pro-
tiwiti se, ani pomáhati jemu. Ještě dne 20 listopadu ^{20Nov}
rozpisoval z Prachatic na wše strany, že prý křiwd
jest, co páni čeští o něm roztruují, jakoby nepřítel
být chtěl těm, kterýmž píše: „wěříme wám, (dř), jakožto
swým milým sausedům, že do nás toho nikoli wěřiti ne-
budete; ale wězte, že jsme nepřátelé všech zlých kněží

619) Zápis toho příměří zachoval se co formule w rkp. Česk. Museum 981 pod číslem 339. Jména rytířůw a panošůw Karlšteinských tam wypsaná jsau tato: Zdeslaw Tluksa z Buřenic, Jan z Leskowa seděním na Waldece, Jan Student z Tachlowic, Mareš Tluksa z Wolkowa, Kuneš Tluksa z Buřenic, Hynek z Waldeka, Jan z Waldeka seděním w Litai, Wilém z Daupowa, Jan Šwáb z Jiskwe, Záviše z Jimlina, Sigmund Bolochowec z Pušperka, Rús z Čimě, Matěj Rús z Kowášovic, Kunat ze Sulevic, Bužek ze Tmanč, Hostpřid z Hostiwiće, Předbor z Radešina a Ondřej z Hořovic (bratr někdy Sigmunda Hulera.)

1422 a swětských lidí, kteří stojí proti nám a proti svatému ewangelium, a nenávidí nás za příčinou čtyr (Pražských) článkůw, kteréž wedeme a wéstí chceme s boží pomocí, důvěřujíc se do wás, že i wy nám w tom pomocni budete proti wšem pokrytcům newěrným duchowním i swětským; a wšak kdybyste tomu odporni býti chtěli, teprw museli bychom wás míti za nepřátely boží i všech bratří Tábor ských.⁶²⁰ A když již toto psaní swědčí o počínajícím rozbroji mezi ním a šlechtou kališnickou w Čechách, nemohlo jináče býti, nežli že opětované potom sjezdy a rovnání se mezi kališníky a katoliky rozněcowaly počatau nedůvěru a nepřízeň až do zjewného a otěvřencho záští. Po sjezdech Launském a Plzenském páni Aleš Ho lický ze Šternberka i Fridrich z Kolowrat usilovali opět swolati tytéž strany k rokování na hradě Žebráce ku konci měsíce listopadu.⁶²¹ Sjezd ten stal se i wedl k dalším mezi stranami námluwám mírným, o nichžto wšak zápis opět nezachoval se žádný.

Že pak wšecky weliké rady a návrhy slavného sněmu Normberského ještě před koncem tohoto léta rozešly se pauze w dým a páru, a že korauhew od papeže i legata proti neposlušným tak horliwě žehnaná tenkráte kacířům w poli ani ukázati se nemohla, to stalo se netoliko z přrozené mdloby této třetí křižácké do Čech *wý prawy* a z námluw již řečených, ale také z jiných přičin neswornosti a nečinnosti německé. Když zajisté král Sigmund wracel se z Normberka do Uher zase, ustano wil Kunrata Mohuckého arcibiskupa za svého náměstka w říši s plnau mocí; proti čemuž bauřil se zjewně falc-

620) Psaní to, podepsané od Jana Žižky, Chwala hejtmana na Táboře a Jeníka hejtmana Prachatického, zachoval nám Windek w německém překladu w kap. 100, na str. 1151.

621) Psaní o tom markrabě Fridricha Braniborského, od 12 a 22 Nov. 1422, sp. Riedel I. c. p. 434, 436.

krabě Ludvík Heidelbergský, prawě že práwo náměstnictví 1422 w říši naleží jen jemu a domu jeho; a když téhož času Albrecht poslední kurfirst Saský z rodu Askanského umřel, markrabové Mišenští a Braniborský, též jiní knížata w říši, počawše se nesnaditi mezi sebau o nápad woli telství Saského, pustili brzy s očí všecko proti Čechům wálčení, jimž ani zboží, ani cti získati lze nebylo. Když pak nedlauho potom král Sigmund, odwrátiw se cele od markrabě Braniborského, přírknul důstojenství kurfirsta Saského Fridrichovi markrabi Mišenskému, pokoj Čechům s té strany na chvíli ještě lépe ubezpečen byl.

Král Sigmund, wida prospívati vládu Korybutowu w Čechách, neměl nic pilnějšího, nežli smířili se opět s Poláky a s Litvany, a zbawiti Čechy pomoci jejich. Ne snáze w tom byly arci tím větší, cím ošemetněji Sigmund sám ještě nedávno byl ku Polákům se zachoval. 622 Prostřednictví papeže Martina V., nepřestávajícího napomínati Wladislawa i Witolda, též psaní pohrůžčiwá knížat říšských a sněmu Normberského k nim, neměly žádného aučinku, zvláště když we wálce, která tohoto léta mezi řádem Pruským a Poláky wypukla, štěstí ku Polákům se

- 622) Wyprawuje o tom Dlugoš, kterok člowěk neznámý, za žebráka přestrojený, w polském městě Koníně na smrt onemocněw, prosil welice, aby šaty jeho donešeny byly do Toruně k tamějšimu auředníku křižovníkůw Pruských. Když o tom náhodou doslechl probošt Zbihňew z Olešnice, kázal všecky šaty zemřelého posbírat, a rozpárawše je,alezli w nich zašité psaní Sigmundowe k mistrowi Pruskému, w němž ho učil užiti příhodného času, kdežto prý kwět bojownictwa Polského s Korybutem do Čech se odebral, a musili uzavřiti (za příčinu papežova posla) jaké s Poláky přiněři, wložiti áspoň wýminku, aby k rozkazu papežowu neb krále Rímského vždy zrušiti je mohl, i obořiti se dobrav chvíli na ně. Wálka mezi křižovníky strhla se tudíž nezadlauho, a po welkých Prusákůw ztrátách ukončena pokojem u jezera Melna dne 27 Sept. 1422 uzavřeným.

1422 sklonilo. Teprw na podzimku, když křižowníci k výminkám pokoje již zavřeného státi nechtěli, a král Sigmund do Uher se zase wrátil, umluwen jest do Spišského Novoměstečka Lubice u Kežmarku ke dni sw. Ondřeje (30 Nov.) sjezd předních pánův a rad královských Polských i Uherských, a tam učiněny námluwy ke smíření obou králův i říší jejich; ustanoweno také, že k dokonání trvalého pokoje Sigmund i Wladislav mají o příštím středo- postí sjeti se osobně na hranicích zemí svých, mezi Kežmarkem a Sandcem.

Od té doby odwracowaly se myсли Wladislawowa Witoldowa čím dále tím zřejměji od Čechův. Hlavní toho přičina byli prelati a kněží Polští, kteří swolawše se na sbor krajinný do Lančice, ⁶²³ zvláště pro zastavení zmáhajícího se w Polště husitství, wší mocí usilovali o to, aby přetrhli wšecky přátelské swazky s Čechy a dle wule papežový smířili panowníky swé s králem Římským opět. Král Wladislav zapíral již od některého času weřejně, žeby ku poslání Korybutowu do Prahy kdy wuli swau byl dal; nyní pak sliboval sboru Lančickému, že nejen postará se o powolání jeho nazpět, ale že i sám uchopí se zbraně proti husitům. Jaká o tom mezi ním a Witoldem i Korybutem jednání a poselství se dala, není známo: ale skutek ten, že *Korybut a Poláci, opustiwsze Prahu* již u štědrý wečer r. 1422, potom předce ještě několik neděl w zemi se zdržowali, podporuje to domnění, že kníže mladý kladl odpory mnohonásobné a opětované proti rozkazům, kteří wytrhowali ho z dráhy slawně i zdárně nastauené, a že za nehodné uznáwaje, ani oswědčíti weřejně wěrolomnost obou strýcův svých naproti Čechům, ani opustiti podtají a jako kradmo národ, který jej s tolikerau ctí a důvěrau byl přijal, líčil odchod svůj

623) Raynaldi ad ann. 1423 §. 16. 17.

jen jako dočasný a dával naději jiného a lepšího bohdá 1423 opatření Čechův skrze Witolda.⁶²⁴ Tento wšak počinal sobě brzy tak, jakoby žádných záwazkův, žádných powinností neměl k národu Českému; wytýkaje Čechům winu, že slíbiwše wrátili se dobrowolně ku poslušenství církve Římské, slibu swého nesplnili, chowal se k nim welmi neslušně a neušlechtile.

Sjezd wšech tří panovníkův, Sigmunda, Wladisla- 21 Mar wa i Witolda, stal se na hranicích polských a uherských u Staré wsi neboli Šramovic dne 21 března 1423 v nádherném komonstwu. Pobywše potom spolu w Kežmarku a w Lewoći několik neděl, přičiněním zvláště duchowních rad swých tak se spříznili, že jakož Sigmund sám dne 8 dubna psal o tom Brandovi papežovu legátu,^{8 Apr.} Wladislaw i Witold zawázali se dostawiti se jeden nebo druhý osobně se wší mocí obojich zemí swých na swé vlastní autraty o sw. Jáně nejprwě příštím do Čech proti kacířům; dle jiných zpráw chtěl prý Wladislaw sám wyprawiti k tomu cíli o sw. Jakubě 30.000 mužův braných; to pak wždy jisté jest, že oba panovníci poslali Čechům hned ze sjezdu odpovědné listy, a hrzy potom rozepsali po zemích swých walnau proti Čechům wyprawu.⁶²⁵

I strojiloſ se s počátku léta 1423, zvláště neustálým papežovým nabádaním, nebezpečenství pro Čechy skutečně neobvyčejné, powážimeli, že kromě Polska i Litwy,

624) Saudimé o tom ze psaní, kteréž Pražané asi w měsici březnu 1423 k Witoldowi učinili, prosíce jeho, aby již nemeškaje děle, přijel osobně do Čech a ujal se vlády sám, jakož prý byl slíbil: načež odpověď Witoldowa čte se w rkp. c. k. dworské bibliotéky we Wídni N. 4941, fol. 260.

625) Sigmundovo psaní od 8 Apr. tištěno jest in Martene et Durand Thesauro anecdot. II, 1713. Nařízení krále Wladislawu (dd. Trebowly fer. quinta infra octavam pen-

1423 také již ze Šwédска, Norwežска i Dánsка wojsko proti husitům se chystalо, že kříž nowý po všech německých krajinách se ohlašoval, papež i Karla Lothrinského i Amedea Savojského wewody do boje wolal, markrabě Mišenský Fridrich bojowný, co nowý wewoda Saský, 2000 sudličníkůw a tolikéž střelcůw do Čech postawiti měl,⁶²⁶ Albrecht wewoda Rakauský wsi swau mocí -wzhůru byl, a král Sigmund kromě Uhrůw swých, také knižata Slezská i wšecky katolické jednoty w Čechách a w Moravě k sobě připojiti sliboval.⁶²⁷ Staw tento i proměna jeho líčí se dosti auplně a žiwě w jednom psaní Martina V, z něhož tuto částku w překladu postawiti chceme:

„W podletí r. 1423, (di papež), welikau těsili sme se naději, ba zaplésali sme u welikém w pánu weseli, a s námi weškerou křesťanstwo wzradowalo se: neb widěli sme tollikeré a tak weliké příprawy ku konečnému Českých kacířůw wykořenění anch naprawení, že se zdálo, jakoby chom vítěztwí již rukama swýma drželi. Bylyť zajisté wšecky mezi králem Římským a králem Polským i knížetem Litewským powstalé newole urownány, a nastalo

tecosten (27 Mai) ann. etc. XXIII) čte se w rkp. Codex Přemyslaus w Pražské universitní bibliot. fol. 196. Windek (cap. 112 pag. 1166) mluví o sw. Jakubě a 30.000 branných, Müller Chronik von Nürnberg (MS.) swědčí zase o sw. Jáně.

- 626)** Sauwiselo s tím záwazkem bezpochyby, že král Sigmund zapsal jemu dne 15 dubna 1423 hrad i město Most u město Auští nad Labem do zástavy, a 3 máje 1423 připsal jemu také známý posavad dům Saský na Malé straně w Praze, ač jen na jalovo. *Srun. Horn Gesch. Friedrichs des Streitbaren*, str. 509, 875, 876.
- 627)** O přípravách skrze papeže wiz Raynaldiho ad ann. 1423 et 1424; o Sigmundových psaní dotčené ap. Martene et Durand I. c. W Němcích uložil byl Sigmund Kunratovi Mohuckému náměstkowi swému péci o sebrání wojska říšského. *Srun. také Andreas Ratispon. Diarium sexenale ap. Oesele*, I, 19.

bylo smíření, od něhož wiselo vítězství závažím nejtěž- **1423**
 ším, zvláště že panowníci ti měli sami táhnouti do Čech
 společně; bylo slovo kříže hlásáno ku powzbuzení wěrných
 po celé říši německé dle potřeby; slyšeli sme, že
 král Dánský již přeplawil se s vojskem přes moře, aby
 aučastnil se swaté wýprawy s ostatními wěrnými; powzbuzeni
 byli knížata, preláti a národowé psaními našími
 a krále Římského i napomínáním legáta našeho, aby wypileli
 neduh kazící církew páně; a viděli sme, že wewoda Rakauský s hojným lidem již do Moravy vtrhl, markrabové
 pak Mišenští nápodobně se strojili: takž nám wše odewšad
 podávalo příčiny naděje a weselí, aniž sme pochybowati
 mohli, že by tak hojné wojsko nemělo proti kaciřům wytáhnouti
 a je z kořene wyhubiti aneb obrátiti. Ale když sme
 později spatřili, že wojsko sebrané pro víru ani dočekáno
 není, že král Polský nepřišel, Dánský wojsko swé zase
 domův obrátil, Němcůw horliost ustydlia, swatá napomínání
 a snažení wšecka na zmar byla, tolikeré pak
 na slovo wzaté příprawy w niweč se rozpadly: zara-
 ziwsé se podivením a úžasem, i ztratiwsé wšecku naději,
 octli sme se w žalosti a w hoři newýslowném“ a t. d. ⁶²⁸

O přičinách tohoto sklamání welikých nadějí není nám
 více známo, nežli že národové zahraniční, poučeni jsouce
 zkušeností opětowanau, nikde neměli weliké ochoty do
 boje proti Čechům; Poláci pak a Rusini zvláště, buďto
 že nebyli tak wrtkawi jako panowníci jejich, buďto že od
 krajanův wratiwsích se s Korybutem domův nabyla mněnī
 o husitech přízniwjšho, zdráhali se weřejně a walně po-
 týkati se s nimi. Nadarmo byly Wladislawovy nárky a
 prosby, aby pamatujiće na dobrodiní od něho přijatá, neo-
 pauštěli ho wě stáří aniž poskwrniti dali čest krále swého

628) Raynaldi ad ann. 1424 §. 8. (we psaní ode dne 14 Febr. 1424.)

1423 po světě; nadarmo wychwalował jim hojně odpustky pa-pežské a jiné spasitelné prospěchy z díla tak pobožného: čekalať na ubohého a duchem již sesláblého starce v bu-daucnosti ještě wětší druhu tohoto protivenství.⁶²⁹

Čechowé mezitím, opuštěni jsouce od světa i nema-jice se co báti nepřátel zahraničných, zabředali tím hlau-běji do různic a wálek domácích. W Praze po Korybu-tově odjezdu provozovali moc nejvyšší ne tak auřadové městští, jako raději dva šlechticové, powyšení ještě za Korybutovy vlády, s přiwolením weliké obce Pražské, na důležité dva zemské auřady: pan Hašek z Walsteina, nejvyšší mincmistr na Horách Kutných, a Wilém Kostka z Postupic, podkomoří zemský; oba zajisté měli hlavní wpływ na osazování auřadůw we wšech městech, ku Praze zřetel majících.⁶³⁰ Oba pánowé byli sice horlivější husité a chteli w obnowách církevních kráčeti trochu dale, nežli wětšina Pražských mistrůw za dobré uzná-wala, i zdálo se tudiž jakoby slaužiti měli za nowé pro-středníky mezi Žižkou a kališníky pauhými: nicméně dáwná přízeň dala se tím méně obnowiti, čim více Pražané w posledních dobách počali se byli mírili a přáteliti se stranau králowau w Čechách. Staré paměti připomínají o dwau válkách domácích, které střhly se z jara r. 1423 téměř saučasně, aniž se prawi proč: jednu wedl Žižka proti pánum Českým, druhou počali Pražané proti Tá-borské posádce na twrzi Kříženci. Žižkovi přátelé nad jinó

- 629)** Wladislawovo psaní dotčené ode dne 27 máje 1423 dává důkaz, že nechut Polákůw a Rus'ňůw, jítí do boje proti Čechám, již tehdy byla zjewně oswědčena. Proto zdá se, že i ostatním vojskám křížackým přišly rozpaky, že pak do Čech táhnauti sami více nechtěli.
- 630)** Důkazy na to jewí se w sauwěkém formuláři českého Museum (rkp. N. 981) na mnohých místech. O powy-žení Wiléma Kostky na podkomořství zemské wiz Ar-chiv Český, I, 218.

mili, bratři Bartoš a Bernart z Walečowa, měli jakési 1423 potržky s panem Čeňkem z Wartenberka již od delšího času, a Žižka swolaw bojowníky swé se všech krajůw k Německému Brodu na den 8 dubna, táhl odtud tuším 8 Apr. bratřím Walečowským ku pomoci; ⁶³¹ to ale byl počátek dlauhých a krwavých bojůw mezi ním a šlechtou českou wubec, ačkoli s počátku také několik rytířů strany šlechtické, jako bojowniký Diwiš Bořek z Miletínka i Hertvík z Rausinowa, Žižkovi pomocni byli. ⁶³² O první větší bitvě, která se stala u Hořic dne 20 dubna, vyprawují 20 Ap. Staří letopisové čeští w tato slova: „Když Žižka táhl po kraji Hradeckém, lidi sobě podmaňuje, tu sau se naň páni sbírali. A on zwěděw to, táhl jest před nimi k Hořicům, nemaje než dva řady wozůw. I položil se s nimi u kostela sw. Gotharda, proto aby se s swými děly na vršku postaviti mohl, a k tomu rozumu, že naň jezdecky táhli, aby s koní ssedati musili, ani k čemu koní uwázati neměli, obtíženější jsouce zbrojí nežli pěši. Kdež oni jdauc k vrchu ustali, k wozům šтурmujíce, a on jich čekal s děly a s lidmi neustalými; a prvé než mu wozůw dobyli, nabil se jich do wůle; a když je od wozůw odbil, pustil na ně lidi čerstvé. A to mu pán bůh pomohl, že pana Čeňka i pana Arnošta s jinými wojensky porazil i s jich lidmi, a wozy i pušky jim pobral. A sám pan Čeňek s pole utekl s málem lidu svého.“

Stejným téměř časem stalo se, že Pražané spojení se stranou královou wytáhli silně do pole, pěchota i jízdní s mnohými děly a praky, a obehnali twrz Táborskou *Kříženec*, ležewší někdy mezi Načeracem a Wožicí asi

631) Psaní Žižkovo w této věci tištěno jest w Archivu českém, III, 302, a originál jeho chowá se possad w Českém Museum. Dáno jest na Wilémowě, dne 26 Mart. 1423.

632) Swědčí o tom kronika kollegiata Pražského (MS).

1423 u prostřed. A wšak dobýwawše jí několik neděl, wice prý škody sami trpěli, nežli obleženým nadělati mohli. Když pak pan Bohušlaw ze Šwamberka, sebrav se s obcemi Táborskými, táhl swým ku pomoci, Pražané dawše se s ním do rokowání, odrhli od Křízence, a umluvili společný sjezd nedaleko hradu Konopiště k jednání o pokoj a smírení.⁶³³ Ale když přišel den sjezdu, strany obě postavily se walně proti sobě w šiku wálečném, s děly připravenými a dautnáky zapálenými.⁶³⁴ Nicméně i tu jisté osoby, nedawše stranám setkatи se, zprostředkowali to, že po nějaké hádce kněží stalo se smírení, a oprawci tudiž wolení, s jedné strany pan Smil Holický ze Šternberka i Šimon od bílého lwa w Praze, s druhé Chwał z Machowic a Matěj Lauda ze Chlumčan, uložiwsę o hlawní přičině půtek, totiž otázce o potřebě neb ne-potřebě ornátuw a ceremonií při službách božích, hádaní obširné a důkladné ke dni sw. Jana nejprw příštího na hrad Konopiště, wynesli tu na místě mocný ten nález, že ne ze zawázaní zákona božho, ale jen z nařízení a z obyčeje cirkwe užiwá se ornátuw a ceremonií wšelikých; pročež na znamení přátelství nowě utvrzeného a na důkaz swobody a snášeliwosti swé že mají Táboři hned na tom místě slaužiti w ornátech, kněží pak Pražští tudiž odložiti swá „superpellicia;“ budeli ale na hádaní dowedeno

633) *Nicolai de Pelhřimov chron. Tabor. MS.* „Ibidem de voluntate utriusque partis alias locis sub certorum dierum intervallo prope castrum Konopiscz iterum conveniendi parti utrius fuerat limitatus pro inveniendo praesertim, si fieri poterit, aliquo medio uniendi sacerdotes Taborienses cum magistris Pragensibus et complanandi ea, quae pro tunc inter communites praedictas fuerant exorta ratione praefatae expugnationis.“

634) *Id. ibid.* „Tempore limitato veniente convenit ex parte utraque non modica equitum peditumque multitudo armata cum bombardis et alijs instrumentis bellicis, et contra se invicem accensis et acies dirigentibus“ etc.

z písma svatého a z doktorův na písmě svatém právě 1423 se zakládajících, že potřebí jest ornatův a ceremonii, strany obě že w tom srovnati se powinny budau. Na dokázání powolnosti Táborské kněz Prokop Holý jal se tudíž prý hned we wojště slaužiti w ornátech: ale Pražané, tähnace se k buđaucímu roku, nechtěli zachowati se dle nálezu. Hádení potom na Konopiště o sw. Jáně trvalo 24 Jun několik dní, dotýkawši se všech otázek sporných mezi Pražany a Tábory wžbec i mezi M. Přibramem a Mikulášem Biskupcem zvláště, a wšak bez žádaného konce; theologové vyčerpali s obojí strany všecky zásoby učenosti swé, a rozešli se opět, jedni druhých nepřeswědčivše. ⁶³⁵

Smířením u Konopiště spůsoben jest stranám w Čechách proti sobě wálčivším oddech na některý čas, ⁶³⁶ a pozor jejich obrácen, snad ze společné úmluvy, k saušedné a přibuzné Moravě. Dosavadní příběhy w zemi této, pro nedostatek sauwěkých zpráw, pokryty jsou zmatkem a tmau welikau: ale neměwše rozhodného wpływu na směr dějin ostatních, mohau zde také mlčením pomínuty býti. ⁶³⁷ Teprw r. 1423 počaly se tu díti věci dů-

635) O hádani na Konopiště zachovala se trojí památka: jedna i nejvíce we spisu již dotčeném Mikuláše Biskupce; druhá we traktátu Přibramově proti Táborům od r. 1429; třetí we článku tištěném in F. Prochaska's *Miscellaneen der böhm. und mähr. Literatur*, Prag, 1784 na str. 267, wzať z rkp. Pražské universitní biblioték, kdežto ale chyběn stojí rok 1420. Do podrobnosti jeho theologických zabředati byloby tuším zbytečno, zvláště do sporův osobních mezi Přibramem a Biskupcem.

636) Sem se wztahují slova Žižkova, která dne 14 Sept. 1424 pronesl na míření u Libně: „toho míru bude tak dlího, jako po smíření u Konopiště.“ (W. staré letop. str. 63.) Pelcel omylem potahoval je k r. 1399 (w. Wenceslaus, II, 387.)

637) Dubravius, biskup někdy Olomoucký, velmi špatně byl zpraven, twrdiwi, že biskupské město Kroměříž od hu-

1423 ležitější. Tehdáž stáli w čele jednoty pánůw a měst Morawských králi a církvi Římské oddaných Jan Želevný biskup Olomúcký, Přemek kníže Opawský, Petr z Krawar hejtman zemský a Wáclaw z Dubé i z Leštna, w Čechách dobře známý. Když se blížil čas od krále Sigmunda k veliké proti husitům wýprawě uložený, Čechowé chlěvše tuším předejiti nepřátele swé, wođením pánůw Diwiše Boňka z Miletínska, Viktorina i Hynka bratří z Poděbrad, Haška Ostrowského i Hynka Kolsteinského z Wallsteina, táhli spolu do Moravy, a dobywše tam, mimo jiná m. Jul. sídla, zwlaště města Přerowa i hradu Kwasic, položili se u veliké sile polem u *Kroměříže*. Proti nim sebravše se biskup a páni strany králový, podstaupili je bitwau welmi krwawau, w nížto ztráta s obau stran byla veliká, vítězství wšak konečně k husitům se sklonilo. Nazejtí wzdala se *Kroměříž*, kdežto páni Jiří ze Šternberka i z Lukowa, Jan z Bítova i Corsteina a jiní mnozí upadli do zajetí.⁶³⁸ Město wšak to nezůstavši dlauho w moci husitské, když biskup s nowým vojskem k němu přilnul, po krátkém boji poddalo se mu dobrovolně opět.

Příčina proč Čechowé nehájili *Kroměříže* důkladněji,

sítów obehnáno bylo nadarmo; Pešina wěděw, že Čechowé zmocnili se *Kroměříže* r. 1423, postrčil Dubraviou zprávu o rok dříve a udělal tudiž dvojí obležení, 1422 nezdařilé, 1423 zdařilé, w čemž potakali mu později Pilař a Moravec i jini; Pešinovým wubeo smělým kombinowáním a pragmatisowáním z domyslu nabyla potom skutky i neskutky zdáliwého žiwota i spojitosti. Ještě více wzdaluji se od prawdy ti, kteří ujišťují, že *Kroměříž* r. 1421 od Diwiše i Viktorina dobyta, potom brzy od biskupa jim zase wzata a r. 1423 zase od Žižky i Prokopa nadarmo dobývána byla.

638) Zpráwy určitější o tažení do Moravy a dobytí *Kroměříže*, nežli posavad známy byly, poskytuje kronika kollegiata Pražského, který bojuw těchto sám byl aučastem. Wšak ani on neudává dne, kdy *Kroměříž* husitům se poddala.

byla diversie, kterau pánům na Moravě wálčiwším uči- 1423
nila mezitím w Čechách Žižkowa strana demokratická. We
Hradci Králové lid obecný klonil se od dáwna k Tá-
borům: ale vláda nad městem býwala skutečně w rukau
těch pánůw, kterým auřad purkrabský hradu w městě po-
staveného swěřen byl. W posledním času wládl tam byl
Diwiš Bořek z Miletinka, byw usazen tušim ještě od kni-
žete Korybuta; když pak táhl s ostatními pány do Morawy,
swěřil zpráwu hradu i města Jetřichowi bratru swému.
Tajní poslowé od obce Hradecké šli prosit Žižku, meš-
kawšího tehdáž u Litoměřic na hradě swém Kalichu, aby
přijda uwázal se w město jejich, nabízejice se k tomu
pomocí swau. I jak mile přiblížil se, obec zbauřiwi se
otewřela jemu brány městské a wyhnala od sebe pana
Jetřicha z Miletinka; hrad tudiž královský tam obořen
jest, aby s něho více městu panowáno býti nemohlo.

Dowěděwše se o tom Čechowé w Morawě, wrátili
se rychle do vlasti swé. Brzy na to pan Diwiš, spojiv
se s Pražany a s pány Haškem z Walšteina, Hynkem
Krušinou z Lichtenburka i Janem Puškou z Kunstatu, táhl
proti Žižkovi ke Hradci: a Žižka dne 4 srpna wytáhnuw
se swými proti němu také do pole, swedl u Strachowa 4 Aug.
dworu nedaleko Hradce bitwu tím žalostnější pro Čechy,
že tu, jak dí starý letopisec, „šla archa proti arše,“ čili
že již podobojí sami mezi sebau wražditi se počali. „A
Pražané utekú, poraženi jsouce od Žižky na tom poli; a
tu ztepú drahňe lidu a jmú jich na dwě stě; a Diwiš
ujel s swými na Horu (Kutnau.) A toho kněze, ježto nesl
archu s Pražské strany, Žižka zabil ho palcátem.“ ⁶³⁹ Po-
rážka wšak ta nebyla tak rozhodná, žeby poražení byli

639) Dosłowně ze Starých letopisůw na str. 57. Kollegiat Pražský často připomínaný (MS.) wyprawowaw to samó slowy téměř stejnými, dokládá o sobě sám: „et ego vix effugi.“

1423 nemohli postaviti se s nowau mocí w poli zase; nebo když po několika dnech Žižka odebral se ze Hradce do Čáslawi, Pražané a páni přitáhše zase w sile nemalé, jali se dobývati Čáslawi, ačkoli bez prospěchu. Hejtman Táborský Martin Lupák, jehožto Žižka na Hradci byl po sobě zůstavil, pospíchal s dobrowolnsky z Jaroměře i ze Hradce vůdci swému ku pomoci; ale dne 22 srpna vy-
22Aug táhl pan Hašek s lidmi svými z Kolína proti němu a porazil ho u Týnce nad Labem tak krwawě na hlawu, že nejen ke třem stům lidí tu zbito aneb zjímáno, ale i Lupák sám rukau rytíře Jana z Černína zabit jest. Takž obě strany utrpěwše rovné ztráty, učinily mezi sebau příměří, ⁶⁴⁰ a Žižka ustaupil se wší swau mocí do Morawy.

O Žižkovu tažení do Morawy, do Rakaus i do Uher ku podzimku r. 1423 podávají se zprávy tak chudé, nejisté a s částky báječné, že nelze w nich dobrati se jádra prawdy. ⁶⁴¹ Táhnuw mimo Jihlawu, podstaupen byl od Jihlawanuw polem, ale zahnal je do města zase. ⁶⁴² O dalším jeho w Morawě pobytu zdá se prawdě nejpodobnější, že nepokusiw se o dobývání hradůw a měst pevných,

640) O příměří tomto mléi se sice we všech pramenech sauwěkých, (příliš chudých a krátkomluvných), ale dle tehdejších okolností a obyčejného běhu wěcí nelze pochybowati o uzavření jeho. Jináče zajisté bylby pozdější zápis sněmu svatoňawelského dotýkal se určitěji záští tehdáž ještě otevřeného.

641) Podivno, že nejen české, ale i německé, rakauské, morawské a uherské kroniky tohoto času jsau nad míru chudé. Pešina (in Marte Morav.) měl sice prameny před sebau nám neznámé, ale tuším beze známek časových, tak že pauštěje uzdu obraznosti swé, spojoval i mátl rozdílné doby dohromady; pročež na zprávy jeho na skrže spoléhati nelze, zvláště an historie nikde od hájkowiny děliti buđto neuměl nebo nechtěl. Tak ku př. cokoli o Břeclawi k r. 1423 wyprawuje (na str. 490 a 491), náleží teprw k r. 1426.

642) Staré letopisy na str. 57. Místo tam porušené sluší do-

polem pak nikde u větší sile utkán nebyl, chodil z kraje 1423 do kraje, s obyčejnou lehdáž wojenských dobrodruhů prostopášnosti, a že poležel některý čas u Kroměříže bez odporu i bez boje.⁶⁴³ Jen o vtrhnutí jeho do Uher až za Trawnou zachowala se pamět swědka tuším očitého, popisující zwláště umělé spůsoby, kterými slepý wojewoda z patrného a welikého nebezpečenství wywedl wojsko swé nazpět. Uhři zajisté čím dál byl táhl, tím méně mu překáželi, laudice ho hlauběji do země swé w té naději, že ho tam tím snáze budto potrau, anebo hladem umoří, až on sám spamatowaw se, kázel do Morawy zase obrati wozy. Šest dní trwalo nebezpečné to cauwání obsírného táboru čtyřrádového s několika sty wozům a děly hojnými u prostřed ustavičného rojení se nepřátel se všech stran; a to přes řeky, lesy, hory a úvaly rozličné. Hradby jeho wozové podlé powahy pozemí byly vždy tak zpraveny, že kdykoli Uhři pokusili se hnáti na ně autokem, odbiti jsou s welikou swou škodou, až konečně rozmrzivše se nad marností počinání swého, pustili od dalšího jeho pronásledování. „To (prawili o Žižkovi) není člowěk, to je čert, an mu ty rozumy dává, že se nám ničimž užiti nedá.“⁶⁴⁴

Mezitím co Žižka se svým dobrodružil za hranicemi,

plnit a opraviti (dle rkp.) takto: „Jihlawané wytáhnú proti nim polem, a tu bratrowi Žižkovi welnu w ně, a oni se k městu obráti, i tepú je až do příkopu.“

643) Máme za to, že chybně psané jméno „Kramicz“ (ve Starých letopisech str. 57) rozuměti se má na Kroměříž. Ale Pešinowa zpráva o boji Žižkowě a Prokopowě u Kroměříže, stojíc w odporn s jinými prameny, zdá se býti příliš nadšazena, nenáležili raději k rokům a osobám docela jiným.

644) Ohširné ličení celé této wýpravy z rkp. Bražydynowa od r. 1619 tištěno jest ve Starých letopisech na str. 57 — 61, a končí se těma slovy, že tažení to z Uher nazpět, „jakž jest Žižka počal bojowati, najtěžší jemu

1423 páni Čeští a Pražané pilně o to usilovali, aby strany se smířily a země zase w nějaký dobrý řád aby uvedena byla. Držány o to několikeré sjezdy, o kterýchž ale ani pamět se nezachowala; na posledním pak sjezdu w Kolíně, v měsíci září, ustanoweno, že má opět na straně Římské žádáno býtí slyšení čili hádaní pokojné a bezpečné o čtyry články Pražské, aby strany o nich srownati se mohly; woleny tudíž také osoby stavu světského i duchownsho, které stranu husitskau w něm zastupovati měly. Aby pak ta wěc s wětším důkladem a jménem celé země w skuteček uwesti se mohla, uložen jest wšem stawům a stranám *sněm* obecný a walný ke dni sv. Hawla 1423 do města
16 Oc. Pražského, a pozváni k tomu zejména také páni strany Římské a kraj Plzenský pod gleitem bezpečným a dosta-tečným.⁶⁴⁵ I sešli se skutečně na sněm ten u walném počtu páni, rytíři a panoše i města, jak strany králový (mezi nimižto jmenujeme zwláště pány Jana staršího mladšího z Michalovic, Čeňka z Wartenberka, Albrechta z Dubé na Kostomlatech, Alše Holického ze Šternberka na Týřově, Jana z Opočna, Pátu z Častolovic, Mikuláše z Hasenburka na Budyni, Fridricha z Kolowrat, Plichtu z Žerotína,) tak i strany podobojí, (mezi nimižto wynikali, wedle arcibiskupa Kunrata i pánu Smila ze Šternberka, Haška z Walsteina, Alše z Dubé na Ústci a jiných, zwláště rytíři Diwiš z Miletínska, Wilém z Postupic, Jan ze Smiřic a t. d.) Se strany Táborské nebyl kromě obojího pana Heřmana z Landsteina i z Borotina nikdo

přišlo.“ Wykládát se tam také co wzor čili poučení pro válečníky wůbec.

645) K jednotě kraje Plzenského, zůstálého při králi a při církvi Římské, náleželi tehdejší páni Heinrich z Plawna na Kinšwartě, Fridrich z Kolowrat na Libštaine, Jan z Risenberka na Švihově, Wilém z Risenberka, Hynek Krušina ze Švamberka i jiní, a města Plzeň, Stříbro, Tachov i Týnhoršow. (Rkp. česk. Museum 981, list. 307.)

přítomen. Důležité jednání sněmu toho trvalo až do dne 1423 Wšech Svatých, kdežto stal se zápis obsahu následují - 1 Nov. cího: ⁶⁴⁶

1) Umluvy sněmu Kolínského přijímají a potvrzují se, a hádaní čili slyšení tam uzavřené ukládá se do města Brna na den nowého léta 1424 aneb o středopostí potom; pánowé strany králové zavazují se nejen zjednat k tomu potřebné glejty a provoditi nad to i ochránitи určité k tomu osoby podobojí svými živoły jak do Brna, tak i odtud do Kolína zase nazpět, ale přistaupiti také sami ku prawdám, které tam z písma swatého swětle a stále dowedeny budou; což ale také i strana druhá učiniti powinna bude. 2) Woleno jest dwanácte mocných zpráwcuw a hejtmanu, s jedné strany Jan starší z ~~Brna~~ chalowic, Čeněk z Wartenberka, Oldřich z Rosenberka (nepřítomný), Aleš ze Šternberka, Hynek Hlawáč z Lipého (nepřítomný) a Fridrich z Kolowrat, a s druhé strany Hašek z Walšteina, Heřman z Borotína, Hynek z Kolština, Hynek Krušina z Lichtenburka, Diwiš z Miletínka i Jan ze Smiřic, a dána jim společně moc k řízení a k upokojení celé země české; rozkazuw jejich mají poslušni býti wšickni bez wýminky; o králi Sigmundovi ale w celém zápisu ani zminka se neděje. 3) Wšickni obyvatelé království Českého mají se přiznat k zápisu tomuto, akdoby to dobrowolně neučinili, mají k tomu mocí a násilím připuzeni býti. 4) Umluvy tyto a wšeobecné příměří w zemi mají nepřerušené státi a zachowávány býti až do sw. Martina w rok (t. j. do 11 Nov. 1424,) buđto že slyšení a smíření žádané w tom čase dokoná se, aneb nic; mezitím mají strany obě dne 15 Nov. 1423 pestaupiti sobě obapolně wšech statkuw a zboží wálečně dobytých, a wšak tak, aby zámky a twrze zbořené

646) Celý ten zápis tištěn jest w Archivu českém, III, 240.

1483 w tom čase oprawowány nebyly; též wězňowé mají s obou stran míti rok beze všeho šacowání. Jestliže ale umluwy ty dokonány nebudaū, tedy zboží ona musejí potom před wyjítím příměří dne 2 Nov. 1424 zase wrácena býti těm, kteří nyní byli w držení jejich. Wzniknauji jaci sporowé o zboží zápisná neb zádušní, mají zpráwcové je rozhodowati. Měšťanům wšak Pražským r. 1420 z města odběhlým nemá býti wolno wrátiti se zase. 5) Silnice wšecky budě zase otewřeny a swobodny, aby kupci a obchodníci bez překážky mohli jednat a wéstí kaupě swé. 6) Kowání a dělání peněz kromě Hory Kutny zapowídá se pod ztrátau hrdla i statku; jediný groš a peníz Hor-ský rázu Pražského s řádnau přisadou buď obecně brán, jmenovitě w aurocích; po všech městech a twrzích ustanoweni budě přísežní na rozeznání mincí dobrých a přestřihování zlých; kdo zaumysla wmiší měděné aneb olověné mezi mince dobré, trestán buď jakž na pokla-dače náleží a t. d. Páni a města w Moravě mají se pozvatí, aby přistaupili také k umluwám těmto.

Po skončení sněmu brali se dva páni strany krá-lowy, Půta z Častolovic a Jan z Opočna,⁶⁴⁷ do Uher ku králi Sigmundovi, aby zjednali od něho podobojím potřebné do Brna glejty, slyšení pak samo aby jak od krále tak i od meškajicího w Uhřích legáta, kardinála Brandy, obesláno bylo. Sigmunda mrzelo sice, že strana jeho ne-prowedla toho, aby od sněmu co dědičný král český

647) Windek (cap. 114 et 122, p. 1168 et 1172) jmenuje ty pány spůsobem svým „her Butschka von Schalewize und her Johann von den Hermansteteln,“ protože Jan z Opočna vládl Heřmanovým Městcem. Kterak w radě Sigmundově w Budíně členy r. 1424 umluwy swatohawelské (u přítomnosti Oldřicha z Roseberka, Viléma Zajíce, Václava z Dubé, Mikše z Jeništ, Hanuše Kolowrata, Jana Švihowského a jiných) wyprawuje týž Windek cap. 123 pag. 1173.

uznán byl: ale w naději, že to dalším wyjednáváním 1423 ještě se stane, swolil k němu i s Brandau, a jakož dí sám we psaní swém ode dne 30 listopadu, „poradiwše se o to, poslali sme Čechům přípis toho našeho glejtu, který se nám podobný, počestný a dokonalý glejt zdá; a toho 30 Nov nám mají na nowé léto dátí odpověd, chtějili jej přijmauti čili nechtějí; a to slyšení, jestliže glejt přijmau, aby bylo na hromnice w Brně.“⁶⁴⁸ Ale když přišel čas, Pražané, buďto že glejt podávaný jim zdál se býti nedostatečným, aneb že owšem nechtěli wrátit se ku poslušenství Sigmundowu, ohlášili se, že slyšení do Brna uloženého již obsílati jim se nehodi. Tím přišly opět na zmar naděje z umluw swatohawelských.⁶⁴⁹

Příčina nowé Pražanů proti Sigmundovi nechuti bylo dle wší prawdě podobnosti pozdější rozhlášení skutku pro Čechy důležitého, an Sigmund w Budíně Uher-ském dne 4 října 1423 nejen celé *markrabství Moravské* dal byl zeli swému Albrechtovi Rakauskému w manství, ale také za dědice koruny české po smrti swé jej usta- 4 Oct. nowil.⁶⁵⁰ Pražané ještě wždy byli neodřekli se naděje spojení se s Poláky; a hrozící jim w Albrechtovi panství německé hnulo nejednoho do opposice proti Sigmundovi, kterýby třebas w ohledu církevním i rád byl s ním se srownal.

Rokem 1423 končilo se ono pětiletí, které sbor Konstanský byl ustanowil, aby wšeobecné *koncilium* opět do města *Pavie* w Italii sešlo sc. Papež Martin V měl se

648) Archiv Český, I, 17. Dříwe byl Sigmund Oldřicha z Rosemberka psaním (dd. in Alba regali 24 Nov.) *wystihhal*, aby nepřistupoval k umluwám swatohawelským.

649) Archiv Český, I, 17, 18. Windek I. c. Prawdě nepodobné jest, co Windek dí, žeby Pražané Žižkovi k vůli se byli zpětili.

650) Lüning Reichsarchiv, Part. Spec. Cont. I, Forts. I, 260. Dobner Monum. IV, 414.

- 1423** ke swolání jeho welmi neochotně, až k tomu nejvíce od plnomocníka Pařížské university, Jana Stojitě z Dubrownka, téměř násilím přinucen byl. I počavši se dne 23 dubna welmi nehlučně, pro zmáhající se w Pavii nemoc jakýsi odročeno bylo dne 22 čerwna do města Sieny ke dni 21 čerwence: ale když Martin V skrze legáty swé osoboval sobě a dworu swému netoliko přednost, nýbrž i vládu a moc policejní nad sborem, ztráwen jest tam weškeren čas hádkami a pletichami nekonečnými za příčinu otázky, máli papež panovati sboru, čili sbor papeži? Wětší částka shromážděných otců měli za to, že sbor představuje celou církew Kristowu, a papež, byw na sboru Konstanském usazen, má chowati se dle dekretů jeho; jiní zase ptali se, jakže hlawa má podřebena býti tělu? Jen w jedné wěci sworný byly obě strany, w horliosti a pěknosti
- 8 Nov.** proti husitskému kacírství. Dne 8 listopadu wydán od sboru rozkaz celému křesfanstwu, kterýmžto zapovídán nejen obchod kupecký s husitskými Čechy wůbec, ale také wšecko mřné s nimi obcowání; ukládána církewnf klatba i světská pokuta zvláště na každého, kdoby dodával do Čech busto strawu, nebo sůl, nebo zbraň aneb jinu po-třebu jakaukoli; každý takový měl powažowan a trestán býti co přstel kacírství; naproti tomu podávány weliké odpustky každému, kdoby kacíře chytíw ku potrestání odewzdal, aneb nemoha snad jeho chytiti, aspoň z bytu
- 1424** a ze jmění ho wyhnal. Při zmáhaní se rozbrojůw mezi stranami w Sieně, když měštané tamější postavili se srdnatě po straně sboru proti papeži, legátowé Martinovi, umluwiwše se s některými hlawami strany swé, uzavřeli dne 26 února 1424 rozpuštění sboru konečné, a dne 7 března prowedli aumysl swůj ne bez bauří a nepokoju
- 19 Feb** wšelikých. Dříwe ale, dne 19 února 1424, stal se byl nález o to, že w sedmi létech po ukončení sboru Sienského má sjít se opět koncilium weškerého křesfanstwa w městě

Basileji. Dekretův těchto nejen potvrdil Martin V, ale i 1424 král Sigmund přikázal ohlášení a zachowávání jejich ve všech zemích vládě jeho poddaných.⁶⁵¹

Rok 1424 naznačen jest w dějinách českých co Žižkův rok poslední, ale spolu nejkrwawější; všickni staří letopisové neumějí při něm vyprawowati, leda o ránach, které hrozný wůdce neprestával zasazovati národu svému, w zuřivosti a ukrutnosti sám sebe přewyšowaw. Tuším že wálným mřením se na sněmu swatohawelském upadli byli všichni kališnici u Žižky w podezření neupřímnosti a zrádného pokrytství, jehožto nenáviděl ještě více nežli zjewné bezbožnosti; takéť byli Jan Hwězda z Wicemilic a kněz Ambrož Hradecký dali jemu dne 24 listopadu 1423 zpráwu, že jali „jednoho Opočenských strany wězně dosti znamenitého, kterýž (prý) nás za jisté

- 651) O jednání koncilium Sienského dává zpráwy obširně i zajímavé spis „Jana Stoici de Ragusio,“ kterýžto nalezli sme w původním rkp. w Basilejské bibliotéce (A. 1, 32.) Nález dne 8 Nov. slibuje wýslovně, že „capientes haereticos et in potestatem ordinariorum vel inquisitorum haereticae pravitatis effectualiter ponentes, vel eos quos detinere seu capere non possent de eorum territoriis omnino expellentes aut bannientes“ etc. mají aučastní býti takových odpustků, jakoby táhli k oswobození hrobu pána. O zápowědi kupčení s Čechy mluví také Raynaldi ad h. a. Andreas Ratisbon. in dialogo (MS.) vyprawuje: „Sigismundus R. prosequens statuta Senensis concilii, — literis suis mandat et praecipit, quod nemo consilio, verbo vel facto in virtualibus vel potu aliqua necessaria ipsis Hussitis debeat ministrare, sive vino, sive pane, sale, mercimonis, speciebus, radicibus, armis, bombardis, pulveribus aut aliis quibuscumque rebus, quo-cunque nomine censeantur; et quicunque contra haec occulte vel manifeste agere praesumpserit, tamquam verus et purus haereticus legali poenae in corpore et rebus debeat subjacere.“ Skutečně pokládáno to potom w Německu za tak veliký hřich, že jen papež sám jediný mohl propojčovati rozešení jeho.

1424 zprawil, že již jeden jest s tebau u wojště, kterýž tě má zamordowati; a za to má ještě 30 kop gr. wzíti, a již 10 kop holowých wzal;“ poslali tudíž k němu posla, kterýž prý „tě má všechno auplně zprawiti, kdož to jednají a kterak to má zjednáno býti.“⁶⁵² Možná že to bylo nemalau přičinou, proč Žižka po svém wrácení se z Uher

6 Jan. a z Morawy, dne 6 ledna 1424 nejprvě obořil se na pány Jana Opočenského, Pátu Čerwenohorského a Arnošta z Černčic, a porazil je s pomocí Hradčanů u Skalice za Jaroměří. Dále o něm wyprawují starí letopisové, že toho léta mnoho městeček a vsí v Čechách wypálil, v Turnowském pak klášteře že spálil mnichy; také že táhl s lidem svým k Hostinné „a šturmem dobýval města; a tu sau jich mnoho pobili a ranili, a potom odtrhl odtud.“ Také brzy potom dobyl Černína na Mlazovicích, jehožto zabiwše, táhli prý k Smidarům a dohywše jich spálili.

Wětší a žalostnější toho druhu porázky, (neb kdo by pobití domácích nazývati směl vítězstvím?) staly se nedlauho před letnicemi, ježto připadaly toho léta v den 11 čerwna. Během udalosti neznámých Žižka octnuw se s vojskem svým, s Roháčem a bratřimi Walečowskými u *Kostelce nad Labem*, obléžen jest v městečku tom od Pražanů a od jednoty panské s nimi spojené. Přewaha počtu a síly těchto byla tak veliká, že již mněli vítězství míti v rukau, a Žižka skutečně u velikém byl nebezpečenství postaven,⁶⁵³ až přátelé jeho, Viktorín a Hynek bratří z Poděbrad a Jan Hvězda z Wicemilic, při-

652) Psaní jejich celé tištěno jest v Archivu českém, III, 302.

653) Wyprawuje o tom Windok (cap. 134 pag. 1183), že tehdy Oldřich z Rosenberka i jini páni čeští v Budíně, pohádawše se w žertu s králem Sigmundem, an jim věřiti nechtěl, že tenkráte po Žižkovi již weta bude, sadili se s ním o koně mimochodníka; brzy na to ale přišlo poselství ještě horší a žalostnější o tom, co se stalo, nežli král sám byl se nadál.

spěwše k jeho pomoci a postawiwše se s druhé strany řeky Labe, wywedli jej odtud i s lidem jeho. Tu když počala se rokování stran mezi sebau, pan Hynek Boček z Poděbrad jat jest od pánuw a nesen nejprw na Nymburk, potom na Mělník ke Smiřickému. Ale Žižka boje se počtu nepřátel, táhl s takowým chwátaním na východ, že se utíkali zdál. U Poděbrad pomoci páně Viktorinowau připraviw se přes Labe, obrátil se odtud k jihu; kdežto Pražané jiných sobě příwozuw hledati musiwše, za ním se poopozdili. A wšak u Malešova nedaleko Hor Kuten, dne 7 čerwna, našed pohodně pro sebe místo 7 Jun. k boji, umínil dočekati nepřátel. Jeden z malečňáků jeho popsal nám jednu z nejkrwawějších bitew, kterou tu následowala, slowy následujicími: „I utekli se Žižka s swými wozy na jeden wrch, a tam se zawrel a čekal Pražan, kteří ho honili, prawice že před nimi již běží. I stáhli sobě haufy, aniž se právě wšickni neséckawše i tábli přes ten důl, kdež jich Žižka čekal. A připraviw se k boji, takto se strojil: wzal sobě wozy kolo na kolo, i zprawil sobě haufy, nejprvé jízdné, potom také i pěší; potom kázel několik wozuw pícných odděliti a kamením naplniti, a postavil je do prostřed haufu mezi jízdné, aby oni jich nesezřeli. I přepustiw Pražanuw polowici přes ten důl, kázel na ně swým jízdným se hnati, a pěší mezi jízdnými ty wozy točili. A když k jich haufu přitáhli, jakoby se již poletati měli, i kázel na ně ty wozy s wrchu pustiti, a tak jich šiky wšecky těmi wozy rozrazil. Potom kázel z děl bítí a lidu swému kázel na ně udeřiti. I že jich šikowé a jich zřízení nic jim k užitku nemohla přijiti, i obrátili se k běhu; a tak když ty připravil k běhu, tehdy oni pojali s sebau ty, kteří sau za nimi tábli, tak že sau wšickni běželi. A tak jest tudy Žižka boj obdržel, a pušky, wozy i jinau braň jim pobral, jsa slep na obě oči. Tu jest množství weliké měšťan

1424 z Prahy zmordowáno a drahně lidu rytířského; a jakož obecně lidé prawí, 1400 lidu tu sešlo⁶⁵⁴. Tu zahynul pan Petr Turkowec rytíř, kterýž korauhew Pražskau držel, pan Ondřej z Dubé, Žižkův zeſ, pan Čeněk syn páne Wikéřuw z Myšlina, pan Hlas rytíř a jiných mnoho lidí rytířských.“ Že Žižka měl zetě rodu staropanského, a že i ten bojował u Malešowa proti tchánowi swému a spolu proti strýci Roháčovi z Dubé, o tom dowídáme se jen ze slow těchto právě uwedených.

Prospěchu tak nabýteho užívaje rychle, obořil se Žižka hned po bitvě u Malešowa na Horu Kutnau, a opanoval ji bez nesnázě, aby odjal Pražanům hlavní ještě wždy pramen důchodův jejich. Při tomto wpadnutí lehla popelem i ta částka města, která dosavad nejlépe se byla zachowala, mnozí pak zawření w kostele zadusili se ohněm; žeby ale celé město tehdaž na delší čas bylo dokonce zpustlo, jak o tom psali mnozí, podobá se prawdě tím méně, cím jistější wěc jest, že po Žižkově wpádu do Hory obec hornická sama uwázala se w požitky mincové, kteří dříve od Pražanůw užívání byli.⁶⁵⁵ Z Hor Kuten táhl Žižka dále na město Kauřim, kteréž jemu bez odporu oddalo se, jakož i Brod Český a Nimburk.⁶⁵⁶

- 654) Aeneas Sylvius udává počet 3000 zabitých, kollegiat Pražský (MS.) jen 1200, Bartošek z Drahonic (in Dobneri Monum. I, 147) mluví také o 1400.
- 655) Pan Hašek z Valsteina praví w jednom zápisu od r. 1424 toto: „Ta mince na Horách Kutnách dalece byla před mým uwázaním zavedena, a potom zase na všech wécech pozdvižena a k hojnějším užitkům přivedena a od konečného zajitie wyswobozena, — od níž sem i s úředníky swými odtištěn skrze wpadenie Žižkovo do Hory a skrze uwázanie obce hornické w požitky mincové.“ (Formule w rkp. česk. Museum 981, č. 337.) Tedy i zde držev Žižka s obcí proti pánum, podporoval živel demokratický naproti aristokratickému.
- 656) Dle króniky kollegiata Pražského (MS.)

Méně šťastný byl děsný wojewoda brzy na to w Plzenu.⁶⁵⁴ We kraji tom strana králova již tehdy ještě ne přewahu, aspoň takowau sílu a austrojnost měla, že od husitů nikoli cele přemožena býti nemohla. Když Žižka táhl asi s 500 jezdci, 7 tisíci pěšimi a 300 wozy od Klatov ku Plzni, ne bez záhuby městeček a wsí okolních, sebrali se naří páni kraje Plzského, zejména Hanuš z Kolowrat na Krašově, Jan Hanowec ze Švamberka, Hynek Krušina ze Švamberka páně Bohuslavův bratr, Wilém Švihowský z Risenberka, Burian Calta z Kamenéhory a jiní jejich pomocníci z města Plzně, s Karlšteina i z kraje Podbrdského v takové síle, že on, nechtěje se dátí s nimi do boje, opět na spůsob utíkajícího pospíchal mimo Kralowice až do Žatce, kdežto nalezl autočiště pro sebe jako před třemi lety. Plzenští wšak opatrnejí se měwše nežli Pražané, nepronásledovali ho dále nežli ku Kralowicům; odtud pak wrátiwše se zase, šli potrestat Klatowských za to, že dali byli Žižkovi, když byl posléze u nich, 300 branných ku pomoci; pomsta jejich záležela w tom, že položili popelem netoliko předměstí Klatowská, ale wšecky vesnice a mlýny na půl míli w okolí.⁶⁵⁷

Proti nejednotě Čechův padała do wáhy w pásmu dějin diwným božím osudem také nejednota nepřítel jejich. Knížata Němečtí, rozmrzewše se nad Sigmundem ze wselikých přičin, jali se na něho sčitati winu, že husitství w Čechách ještě wždy potlačeno nebylo; ba pravili nejedni, že celá jeho proti kacířům horliwost ukazuje se jen na oko, an prý w srdeci swém sám ku kacírství se chýlí. Po několika rocích, jež měli mezi sebou, sshedše se kurfirstowé všichni osobně w Bingen,

657) Bartošek z Drahonic in Dobneri Monum. I, 147. Čas, který tu se udává (okolo sw. Duchá) naskrize jest ne možný, an Žižka tehdy činiti měl u Kostelce, Malešova a t. d. jakož i Bartošek sám dosvědčuje.

1424 učinili tam dne 17 ledna 1424 mezi sebau námluwu, ⁶⁵⁸ dle které mohli w říši obejíti se i bez krále, ana moc nejwyšší měla střídati se ročně mezi nimi, ačkoli w zápisu samém nedávali aumyslu swého cele na jowo. Ale Sigmund wěděw dobře, kam čelí, rozhněval se na něvelice, a pustiš naději o pomoci jejich, umínil tím pevněji spojiti se s Albrechtem Rakauským i Wladislawem Polským, s jichžto přičiněním i sám traufal sobě poraziti Čechy. Proto šed také s celým dworem swým do *Krakowa*, oslavil tam přítomnosti swau korunování králowny

5 Mart. Sofie dne 5 března 1424, i umluwil jak s Wladislawem tak i s jinými knížaty nowau společnau wýprawu proti husitům k měsíci čerwnu. Wéwodz Albrecht, co nowý markrabě Morawský, přijew dne 4 února 1424 ponejprw

do Brna osobně, ⁶⁵⁹ uwázel se w zemi a připravoval wše, čeho potřebí bylo k wyklizení z ní nákazy husitské; potom wolán byw sám do Budína k Sigmundowi, připojil se tam k umluwám wálečným již dotčeným. Také Wladislaw Polský, pobádán jsa od papeže i od kněžstva

9 Apr. swého, wydal dne 9 dubna nařízení, kterýmžto wšem poddaným swým přísně zakázal každé jakékoli s Čechy obcowání. Každý Polák meškawší w Čechách měl na-wrátiti se do vlasti nejdéle do dne 1 čerwna, a každý přicházející z Čech bez wýminky měl postaven býti před inquisitory a skaumán we prawowěrnosti swé; kdokoli prý neposlechne, anebo w kacířství shledán bude, má pro-padnauti wšecko swé zboží do králowa fisku, zbawen býti práva dědického i s potomky swými, a podstaupiti

658) Tištěna jest u Dumont Corps diplomatique, II, 2 str. 178 a Horn, Friedrich der Streitbare, pag. 883—889. Srwn. Windek cap. 117 a 126.

659) Tak swědčí rkp. pokračovatele Pulkawy někdy w kostele Třebowském. (Albertus dux Austriae ex donatione Sigismundi — regis intromisit se de marchionatu Moraviae et venit Brunnam personaliter) etc.

nad to trest na kacíře náležitý. Tyléž pokuty ukládány 1424 také na kupce a obchodníky, kteříby jakékoli zboží do Čech dováželi dali. Potom dne 24 dubna poslali Wla-^{24 Apr}
dislaw i Witold Čechům nowé odpovědné listy své.⁶⁶⁰ Ale když na to w měsíci čerwnu chystala se w Polsku wýprawa skutečná, kníže *Korybut*, ačkoli byl slíbil strýcům svým newráti se nikdy více do Čech, nicméně byw od poslův Pražských podtají často wolán, umínil najednau pustiti se tam s několika wěrnými swými, na hněv strýcův swých nic nedbaje; a drahny počet i těch, kteří od Wladislawa již byli žold brali proti Čechům, připojili se k němu nenadále. Takž odděliw se od wojska polského, táhl mimo Osoblahu we Slezště asi we 1500 jezdících do Prahy, kamž dne 29 čerwna štastně dora-^{29 Jun}
zil.⁶⁶¹ Wladislaw dowěděw se o tomto skutku synowce swého, byl hněvem a žalostí celý bez sebe, i kázal hněv konfiskowati statky jeho i druhůw s ním odešlých: ale nadarmo bylo wše hořekowání a oswědčowání jeho; knížata ani národné okolní nechtěli uwěřiti w jeho newizau, a když wojsko Polské w počtu 5000 mužůw pod zpráwau Petra Meziweckého přitáhlo k Olomauci, chtějíc připojiti se k boji proti husitům, rozkazem wewody Albrechta, měwšího je w podezření, nebylo ani přijato, takže poležewši w kraji některý čas, muselo wrátili se do Polska zase

660) Listiny ode dne 9 i 24 dubna podává již dotčený Codex Přemyslaeus w Praze, fol. 196. 197.

661) Windek cap. 109, 110, 136. Psaní krále Wladislawowa dd. 28 Jun. a 8 Jul. při Pelclowě pojednání w Aktách učené společnosti České na r. 1786, str. 390 sl. Bartošek z Drahonic l. c. Dlugoš l. c. p. 482. Datum we psaní papeže Martina V u Raynaldiho k r. 1424 §. 11. (dd. IV idus Aprilis anno VII) jest jistě omylné. Důkaz na to nalezal se i we psaných Wladislawových dotčených, protože on žoldu proti Čechům jistě před koncem dubna dávali byl nepočal, ale dle podobnosti teprw w čerwnu. Sven. Codex Přemyslanus l. c. fol. 199.

1424 bez boje. Tím pak přátelství mezi králem Sigmundem a Vladislavem ustydlo zase na delší čas.

Kníže Korybut, přišed podruhé do Prahy, nepoważowán již ani co náměstek a zpráwce poslaný od krále ještě podál meškajícího, ani také co „král požádaný a wolený,“ jakož arci z počátku chtěl nazýván býti,⁶⁶² ale jen co saukromá osoba knížecí, oblíbená u Pražanů nad jiné pro své ctnosti a zásluhy; z toho pak následovalo, že moc jeho newztahowala se k celku země, jako dříve, ale jen ku Praze a k těm, kteří s Pražany stáli v jednotě. Ti všichni powolawše jeho do země, hleděli nyní k němu, co k „wolenému pánu swému,“ a položili do rukau jeho nejvyšší zpráwu všech politických záležitostí svých; Pražané postaupili jemu také nejen všech měst, ale i všech zboží klášterských a knězských, v jichžto držení byli;⁶⁶³ swrchowaná moc zákonodárná weliké obce Pražské, ne-přestalali naprosto, aspoň taji se v době této. Moc Korybutowa podobala se nyní moci starosty zemského, ve Slowanstuu někdy obyčejné, a wšak tenkráte jen nad Pražany a jednotníky jejich. O jeho poměru osobném k Žižkovi nezachowala se z doby této pamět nižádná.

W Morawě mezitím času letního kníže Albrecht wedl proti husitům wálku s nemalým i důrazem i prospěchem, sám celý čas v poli trvaje a maje ku pomoci netoliko kardinála Brandu, ale i wojsko z Uher posланé. Branda sám přimlauval se k tomu, aby páni husitští, kteří se dobrowolně oddávali, od Albrechta přijímáni byli na milost.⁶⁶⁴ Tímto spůsobem Morawa téměř celá uwedena tenkráte v poslušenství opět.

662) Dákaz na to jest odpovědné jeho psaní proti Sigmundovi i Albrechtovi, jež podává Windek cap. 110, pag. 1165.

663) Wiz o tom zápis, kterýmž dne 19 Jul. 1424 postaupili jemu města Litoměřic, tištěný v Archivu českém I, 219.

664) Paltrami Vatzonis chron. Austriae ap. Pez, I, 733. Zdá

Jedna z posledních zpráv o Žižkovi zachovaných 1424 nese to, že dne 1 září v městečku Libochowicích kázal i Sept. veřejně upáliti čtyry světské kněze, protože prý byli násilníci panen a paní.⁶⁶⁵ Odtud braw se s Žateckými, Launskými, Klatovskými a mnohými jinými městy u veliké sile ku Praze, položil se u Libně proti Pražanům. Prawí se, že chtěl konečně potrestati také Prahu, co hlavní záhadu rozšíření zákona božího a newérnau jednotnici šlechty, ba že se zařekl, že w ní kamen na kameni zůstati nemá. Bojowníci jeho, při wši oddanosti swé, přece neaučastnili se jeho fanaticmu w té míře, aby hlawu a matku všech měst země české, přední sídlo moci a oswěty národu, z kořene wyhubiti chtěli, nepočítajic ani, jak hroznau obět krwe lidské s obou stran wěc ta by požadovala. Proto již počali se byli jewiti odporové a hlasité replání w láboru,⁶⁶⁶ když přišli do něho poslowé z Prahy, we jménu knížete Korybuta i konšelův podávajice se ku pokoji a ke smíření. Mezi nimi wynikal wýmluvnosti zwláště M. Jan z Rokycan, muž ducha skutečně wýtečného, an zwláště dotykáním se citu vlastenského a národního w srdeci Žižkowě sklonil bojowného starce téměř bezděky k míru, 14 září; zdá se, že zmá-^{11 Sep} hající se w Moravě síla nepřátel a utrpení přátel kalicha

se, že tohoto času také pan Hašek z Valšteina, Čecy opustiw, podrobil se Albrechtowi.

- 665) Dle rkp. Wratislawského a Weleslawiny (kalend. hist.) ke dni 1 září.
666) Aeneas Sylvius měw od M. Papauška neb od J. Tauška sobě danau zprávu o nespokojenosti wojinů Žižkowých, nemohl zdržeti se, aby za příkladem starých dějepisaců řeckých a římských neozdobil dílo swé také řeči, we které politický směr a duch osob jednajících zračiti se měl. I wložil Žižkovi myšlenky do ust, we kterých nikoli Žižkowa powaha, nýbrž jen spisovatelovo o něm smýšlení se jewí. *Srun. Würdigung der böhm. Geschichtschreiber*, 1830, na str. 247.

1424 byly hlavní s obou stran pohnútkau. Důkaz ale nepřemožené Žižkove nedůvěry jewí se we slowích jeho, pouzavření smlauwy pronešených, že nowý ten mír soťwa bude trvati déle, nežli prý lonské smíření u Konopiště. Zápis té smlauwy nezachoval se; jen to nám wědomo, že stal se pod základem 14 tisíc kop gr. Pražských, a že na pamět jeho snešena jest hromada kamení, dle jedněch na Špitálském poli (nynějším Karlíně,) dle jiných u sw. Ambrože na Nowém městě.⁶⁶⁷

10 Sep Stejným téměř časem, ač o několik dní dříve, (dne 10 září) stalo se, že i na jihu země České strana Táboršská, pod zpráwou Chwala z Machowic, Zbyňka z Buchowa i Bohuslava Šwamberka, wstaupila w přiměří se stranou krále Sigmundowau, jmenovitě s Oldřichem z Rosserka, Wilémem z Potenšteina, Janem Švihowským z Risenberka, pány Teleckými na Morawě, Janem z Rožmitála na Blatné a s purkrabími královských hradůw Zwíkowa, Bechyně, Hluboké a j. w., zahrnuvší w zápisu svém⁶⁶⁸ do toho přiměří také Žižku, Přibíka z Klenového a jiné swé přátele nepřítomné. To bezpochyby doneslo se Žižky ještě na poli Špitálském před Prahau, přispělo bylo také nemálo k umíření na čas všech posud různých stran českých.

Ze společných takovýchto umluw utichly na chvíli wšecky bauře w zemi, a brzy po svatém Wáclawě počala se walná wýprawa všech vojsk husitských k osvobození Morawy. Zejména aučastnili se w ní, kromě Žižky a přátele jeho, kníže Korybut s Pražany, Hynek

667) Kronika kollegiata Pražského (MS.) dí: pacem inter se firmaverunt sub XIV mill. sexx. gr. bonorum, et in campo hospitalensi magnum acervum lapidum comportaverunt in signum foederis praenotati, ut si quae pars illud transgressa fuerit, his lapidibus obruatur. Stáří letopisové na str. 63.

668) Tištěn jest w Archivu českém, III, 245.

Koldšteinský z Walsteina i Diwiš Bořek z Miletínska **1424** s wojsky swými.⁶⁶⁹ Ti na cestě přitáhše ke hradu *Přibislawě*, nedaleko hranič Moravských, wšichni kromě pana Diwiše Bořka, jenž před se táhl, obehnali hrad ten, úsilně jeho dobývajíce. Tu wšak na poli podál hradu „bratr Jan Žižka,“ jakož wyprawuje starý letopisec, „roz-nemohl se nemoci smrtelnau od hliz, a poručenství uči-nil swým milým wěrným bratřím a Čechům, panu Viktorinovi, panu Janovi Bzdinkovi a Kunšovi,⁶⁷⁰ aby se milého boha bojice, stále a wěrně bránili prawdy boží pro wěchnau odplatu. A tu již bratr Žižka poruči w se mi-lému bohu, život swý dokonal w tu středu před sw. Hawlem (11 října). A tu lid jeho wzali sobě to jméno **11 Oct.** *Siroci*, jakoby jim otec umřel; a dobywše hradu Přibislawě, i upálili těch, ježto se na něm bránili, na 60 lidu branného, a hrad také wypálili a zbořili. A potom prowodili bratra Žižku kněz Prokópek a kněz Ambrož již mrtvého až do Hradce, a tu sau jej pochowali w kostele u sw. Ducha u welikého oltáře.“ Později wšak přewe-zeno jest tělo jeho do Časlavi a pohřbeno tam we far-ním kostele sw. Petra i Pavla.⁶⁷¹

669) Dle swědectví króniky kollegiata Pražského.

670) Staré letopisy na str. 64. Rozumí se tu Viktorin z Poděbrad, otec krále Jiřího, Jan Hvězda z Wicemilic a Kuneš z Bělowic, o kterémžto wiz níže. Kněz Prokópek také w této příležitosti ponejprw se jmenuje.

671) Weleslaviny kalendář historický ke dni 11 října. Rok ani přičina přewezení těla Žižkova ze Hradce do Časlavě nejsou již známy. Hroboví nápisové u Zachar. Theobalda tištění pocházejí wšichni teprw z XVI století; proto na datum w nich (12 Oct.), proti sworným podawkám sauwěkým o 11 Oct., váhy klásti nesluší. Některé zvláštnosti o brobu Žižkowě w Časlavi podá-wají se w knize: Pokračování króniky Beneše z Horšovic, wyd. J. W. Zimmermann, w Praze 1819, na str. 119—121 a Časopisu česk. Museum 1844, str. 303. Prawí se tam také, že Žižka umřel w Přibislawi pod

1424 Ten byl nenadály konec bojowníka, který zrodil se již za cisaře Karla IV a zůstav až do stáří svého téměř neznámým, w posledních pěti létech teprw naplnil národy a století celá hrůzau jména swého. Hnutí ono náboženské, jehožto duch w osobě Husowě zwláště se byl vtělil, nabyla hlavně skrze Žižku oné sily také we swětě hmotném, že zatřásti mohlo celau Europau na drahň čas: a jakož on děkowati má husitismu za proslutí jména jináče naskrzé chatrného, tak i husitismus welikau částku swětodějněho někdy důrazu a hluku swého přičítati musí wálečnické genialnosti Žižkowě; bez ní bylby zajistě udušen byl mocí brannau tuším na prvním potkání, a husité čeští byliby nanejvýš aučastnili se asi losu bratří Waldenských. To již za jeho živobytí ode mnohých citěno a uznáno bylo; pozdější pak wékové dávají o tom svědectví sám nestrannější. Až podnes není jména z dějin českých užíwanějšího w ustech i sprostého lidu, nadě jméno Žižkovo, ačkoli w něm již nikoli genialní wálečník, ale wzteký jakýsi das, mocí lidskau nepřemožitelný, se představuje. Ba chudost sauwěkých a straná předpojatost potomních dějepisců⁶⁷² prowinila to, že Historie až posawad nesplnila k němu swaté powinnosti auřadu swého, jenž požaduje obrazy wěrné a saudy sprawedliwé.

Podobizny jeho, které za našeho wěku již téměř

hrůzou na rukou Michala Kaudele z Žitenic, předního rady swého.

- 672)** Sluší pamatovati, že již ani starí Čechové podoboří neměli o Žižkovi povídati více, leda čeho u Eneáše Sylvia neb u Hájka se dowěděli, a že po bitvě Bělohorské historie husitská w Čechách vždy jen we smyslu Eneášově a Hájkově, t. j. we smyslu kurie Římské, wzdělávána býti směla. Proto charakter Žižkůw zpotočen jest až podnes w paměti národu českého. Mezi novějšími románopisci zwláště paní Sand, nemohší z L'Enfanta nabýtí pauhě prawdy, přece wšeličeho aspoň sama právě se dowtipila.

zobecněly, jsau smyšlenky onoho ducha, který jej ce 1424 běsa wtěleného rownal někdy Cyklopům, zapomínaje že byl kdy dwořanem a milcem královským. Staré zpráwy⁶⁷³ popisují jej co muže postavy newysoké ale složité a silné, twáře kulaté, pleci a prsau mohutných; nos prý měl orličí, usta dosti hrubá, bradu wždy holenau s temnohnědými walausky na spůsob někdy Polákůw, oděv a kroj wubec Polský. Od té doby, co u Rabí oslepnul dokonce, dával se wždy woziti u prostřed vojska na zvláštním woze.

Líčili sme Žižku již nahoře co fanatika — pro *pobožnost*. Slovo to mělo u něho arci smysl poněkud širší, wztahujíc se netoliko k zachovalosti skutkůw, ale i ke smyšlení a wěření všeho, co w zákoně obsaženo bylo. Co u lidí w obyčejí jest, že každý pokládá svou víru za jediné prawau a spasitelnau, w tom nelišil se ani on od obecnosti, aniž mněl, by kdo šlechetným býti mohl, víry spasitelné nemaje. Nechtěl wšak také pauhém plýtvání citůw nábožných, alebrž odhadlanosti w činech bohulibých; chtěl pobožnosti, nikoli pobožnůstkám. Zákon boží býval mu heslem do boje, zákonu božímu propůjčoval se samozwanec za mstitele: pro zákon boží plenil a wraždil nemilosrdně wšecky ty, kteří dle něho žiwi nebyli. Nejvice zuřil proti kněžím a mnichům, protože oni, majice lidu swítiti příkladem pobožnosti, byli dle zdání jeho nejwětší hřišníci, pokrytci a licoměrníci. Snášeliwost a showiwawost byly ctnosti jemu neznámé; wšecka obojetnost, vlažnost, necelost a rozpačitost zdály se mu mrzkostí před hospodinem. Chtěl w Čechách nemíti než samé lidí upřímné, odhadlané a pewné, třebas jich málo bylo. Proto také w oškliwosti miwal každé mi-

673) Zpráwy ty sebral a sestavil M. Mißauer we spisu svém: *Diplomaticch histor. Aufsätze über Joh. Žižka von Trocnow, (Pr. 1824)*, w *Aktách krá. České společnosti nauk*.

1424 ření se s nepřátely: kdykoli ale komu co slíbil, hleděl svědomitě dostati slouhu svému.

Widěli sme také, kterak nenáviděw panstwo feudalní, nechtěl nikde plemennemu stavům rozdílu. Proto nebyw nikdy laskaw na Němce, drževší se od dávna práva kastového, přilnul byl tím srdečněji ke Slowanstwu, tehdaž w ohledu tomto ještě neporušenějšímu; proto sahal ke zbrani, jakož sám dí, „pro wyswobození netoliko prawdy zákona božího, ale zwlašť také jazyka Českého i Slowanského;“ ⁶⁷⁴ i byltě jeden z nemnohých lidí wěku swého, kterým idca Slowanství byla spolu pohnútkau k činnosti. Ale jakkoli přitom oplýval darem wýmluwnosti newšední, ⁶⁷⁵ wšak za to nedostávalo se mu naprosto ducha onoho, kterým někdy Římané i Němci uměli dobývali a twrditi sobě panství nad národy; byltě Slowanem i w tomto ohledu. Nedostatek ten bylby nahradil Mikuláš z Husi, kdyby záhy byl neumřel. Čechowé zajisté Žižkau wedení uměli vítěziti, ale k politickým aučelům vítězství užívatí neuměli.

Powídá starý jeden spisovatel, ⁶⁷⁶ že král Sigmund „wida kterak se Žižkovi wšecko po všli wede, a rozuměje, že on jest sám jediný ten, k němuž wšecko králowství české zlení swé má, uminil se s ním smířiti

- 674) We zřízení vojenském od r. 1423, tištěném w Aktách král. české společnosti nauk na r. 1790, str. 389.
- 675) Důkaz toho jsau i sama psaní Žižkowa, zwlašť ku př. k Domažličanům dané a tištěné l. c. na str. 376, kdežto nařizujíc hotowost, těmito slowy podněcuje k srdučnosti: „Pomněte na wás první boj, ježto ste malí proti velikým, nemnoží proti mnohým, neoděni proti oděným statečně bojowali: wšak ještě ruka boží není ukrálena!“ a t. d.
- 676) Aeneas Sylvius in hist. Boh. cap. 46. Zpráwu tu měl spisovatel tento bezpochyby od Oldřicha z Rosenberka, jehožto byl přítel a jenž i nejvýnejších rad Sigmundových býval powědom.

a k swé straně ho nakloniti, slibuje mu poručiti správu 1424 králowství, nejwyšší welitelství wojska swého a welikau summu złata, jestližeby mu dopomohl, aby králem Českým byl a města ku poslušenství jeho přivedl.“ Není diwu, že podání takové stalo se; Sigmund wěděv, že Žižka dvořil někdy u bratra jeho, mohl domýšleti se, že dwořan jest jako dwořan: ale jen hrubá neznámost charakteru jeho kryje se w domnění, žeby on skutečně byl se chytal takového plánu. Kdyby Žižka po bohatství a po vládě nad Čechami byl opravdu taužil, bylby jich dosáhl i proti Sigmundowě wůli. On ale byl fanatikem upřímným, nedbawším nikdy na osobní prospěch svůj; nebažil po jmění, po vládě, ani po slávě. Wítěz w tolíkeru bojích a wůdce wojska nepřemoženého spokojil se vždy býti pauhým „bratrem,“ jako kterýkoli jeho bojownik, a nehýriw ani marnotrativ, uměl vždy tak chudý, jakový byl od počátku. Mladší jeho bratr Jaroslaw z Trocnowa newystoupil ani po jeho smrti z řady obyčejných panošů; teta jeho Anna přijímalala ještě r. 1428 dary od obce Pražské.⁶⁷⁷

Mylné zdá se také býti domnění, ježto mu odpírá všecku literní wzdělanost. Aspoň se prawí z dávna, že známá píseň wojenská u Táborůw: „Kdož jste boži bojownici a zákona jeho“ a t. d. měla Žižku samého za skladatele. Čisti a psati uměl u Táborůw téměř každý člověk, ani ženských newyjimajic.⁶⁷⁸ Že Žižka miwal swau

677) We protokolech zahájeného saudu Nowoměstského od r. 1419—1467 stojí zpráva, že darowan byl dům w Křížalově ulici „dominae Annae amitae quondam strenui Johannis Zizcae,“ 1428 fer. IV post Nicolai. W archivu měst Pražských všecky městské knihy obsahu politického zahrnuty již před stoletími; jen knihy saudní a privilegie zachovaly se.

678) Aeneas Sylvius wyprawuje, že když byl na Táboře, přišli k němu, kromě kněží Táorských, také „scholares

1424 zwlaštní kancelář okolo sebe, to z potřeby všední zprávě služby samo se rozumí. Znali se ale také w latině, jest arci pochybno, ač za příkladem Tómy Štútného nebyloby ovšem nepodobno, zvláště an byl slaužil na dvoře královském.

Co walečník stkwi se Žižka w řadě oněch slavných a w celém dějinstvu velmi řídkých wůdcůw, kteří se honositi mohli, že podstupiwše bojůw velikých i malých téměř bez počtu, nikdy s porážkou nepoškali se, tudíž plným právem nepremoženými sluší.⁶⁷⁹ Obdiowání naše roste, když poważíme, že nepřátelé přewyšovali jej wždy znameníčkem i počtem, i suprawau walečnau, a že on stworíw sobě sám wojsko tak říkaje z ničeho, nejen porážel jím brannau moc několika říší a národůw pospolu, ale učinil krajany swé také na dlauhý čas národem, neli nejbojownějším, aspoň nejvíteznějším w Europě.⁶⁸⁰ Ná-

et cives plurimi, Latinum edocti sermonem; nam perfidum genus illud hominum hoc solum boni habet, quod literas amat.“ A na jiném místě dí: „Pudeat Italiae sacerdotes, quos ne semel quidem novam legem constat legissem; apud Taboritas vix mulieroulam invenias, que de novo testamento et veteri respondere nesciat.“ (Comment. in Dicta Alphonsi R. L. II, 17).

- 679) Psal o tom již někdy (r. 1477—1483) bývalý dože Janovský Giov. Battista *Fregoso* (*Fulgosus*) w tato slowa: „Qui amissi in eo prorsus luminis incommoda atque alia ex parte rerum quas coecus gessit magnitudinem pensitare voluerit, tantum Hannibali Sertorioque, altero tantum oculo captis, eum praepositurus est, quantum ipsi propter lumen ei, qui prorsus coecus erat, praeponendi viderentur. Hac enim gloria (quae ingens ac rara est) decessit, quod dum vixit, maximis proeliis victor, numquam ab hoste superatus fuit. Qui non minus cum natura certasse putari debet, quam senior Marius aut Scaeva“ etc. (Svén. Cochlæus ad ann. 1427.)
- 680) Ohledem na vitézství hasitská dí sám Aeneas Sylvius: „Quis Bohemico nomini non invideat, cujus Victoria tempestate nostra plures numerare licet, quam reliquæ

sledkem toho zjewil se úkaz k vře téměř nepodobný, a 1424 w dějinách světa jinde newidaný ani neslychaný, že i ta nejwětší wojska, wedená od předních věku swého wálečníkůw, konečně ani autoku od Čechůw na sebe nedočkawše, dáwala se napořád na autěk, a Europa celá po dlaňhých a krwawých bojech nemohši odolati malému národu Českámu, sama za přemoženau skutkem se uznala i wyhlásila.

Prawili sme hned s počátku, a dolíčili toho bohdá vyprawowáním swým, že i tento diw stal se, jak obyčejně, cestau přirozenau, a že Žižka nahradil to wyším *uměním válčeným*, čeho se mu nedostávalo w sile. Každý skutečný pokrok w umění stává se wždy důwtipem mužůw praktických, kteříž ale přitom wázání bývají stupněm mechaniky věku swého wůbec; po nich teprw theorie snažívá se wyslediti zřetelně ony zákony, které potud jen genialním takořka instinktem jewily se. To stvrzuje se i Žižkowým příkladem. Nebylať jeho wina, že střeliwo i děla věku jeho neměly ještě té moci doshřelné, jako za dnůw našich; jemu bylo jen požívat prostředkůw, jakowé naskytowala mechanika tehdejší. Také maje proti sobě wojska feudalní aupravná, ku pomoci pak swé wětším dílem řemeslníky a sedláky w brani málo zvyklé, musel wálčiti nástroji těmi, které měl, a ne kterých sobě přál. Kdyby Žižka za našeho věku stál w čele wojska aupravného, důmysl jeho newyrownaný wnuknulby mu také prostředky věku našemu a zásobám jeho zbrojným přiměřené. Celý zajisté spůsob jeho wálčení byl důmyslný čili rationální, a přední jeho známka zakládala se w bedliwém šetření a užívání přirozené polohy bojiště. Bitwy jeho býwaly wětším dílem obranné:

*gentes omnibus seculis comparare potuerint?“ (Hist.
Boh. cap. 58).*

1424 i nepauštěl se nikdy do boje, leč prwé vyhledal sobě k němu místo, kdežto přfroda čili země sama bývala nejmocnějším jemu spojencem; a i tam miwal obyčej, pomáhati sobě umělymi okopy na rychlost vykonanými.

Žižka, wyzuw se z nespůsobův středowěkých, stal se jestli ne wynálezcem, alespoň prvním representantem nowoeuropejské taktiky. Síla wojska jeho záležela již ne w jízdě, ale w pěchotě a we spojeném s ní dělostřelstvu; on byl první, jenž zawedi u bojownikův swých cvičení w pohybech a obratech umělych a strojnych. Wojsko jeho rozměrené a článkowané dle potřeby, činilo wždy celek ústrojný čili organický a přirownáváno již za starodáwna diwotworu žiwému a neodolatelnému, po hybujícimu se wždy dle jedné vůle we všech audech a koncích swých.

Písemnosti české stoleči patnáctého zachovaly nám bohatou terminologii wálečnau, kteréžto však za našeho wěku již jen z částky dorozumíváme.⁶⁸¹ Zbraně nejwice užívané byly, kromě *mečůw*, *kopi* a *samostřelcůw* neb *kuší* starodávných, zwlastě *cepy*, *palcaty*, *sudlice*, *oštupy*, a k obraně *pawézy*; pak *ručnice* a *děla* čili *pušky* mnohonásobné, jmenované dle formy a užívání swého *haufnice*, *harcownice*, *srubnice* a *hakownice*, ať o nástrojích dobývacích zamlčíme. Rozliční tedy druhové bojownikův byli, mezi jízdnými i pěšimi, co do zbraní *střelci*, *cepnici*, *kopinnici*, *sudličnici*, *pawéznici* a t. d. co do rozložení a auřadu *stracenci* a *koněberky*, *honci*, *posilci*, *harcownici*, *woznici* a *wozatajowé*, *picownici*, *pracata*, *hausowé walni*, *hausowé zbytni* a t. d. *Wozowé*, jedna z nejpodstatnějších částek táboru Žižkova, dělili se

681) „Objasnění zastaralých názvů we wálečném umění Čechův XVho století,“ jež podal T. Burian w Časopisu česk. Museum r. 1836, I, str. 40—57, nepodává také všude dostatečného světla.

také na wozy bojowné buđto *krajní* nebo *placní* a wozy **1424** *picní* i *komorní* a t. d. Obyčejně w každém tišici bran-ných lidí husitských počítáno dewět set pěšich, jedno sto jízdných a při tom 50 wozůw bojowných; a zejména na jeden wůz bojowný byli potřebí wůbec 1 wozataj, 2 jízdní, 4 pawézní a 13 střelcůw, co do poměru wšak, nikoli co do postavení. Wšecky zajisté takovéto částky mívaly w Žižkově táboře swá určitá stanoviště i swé zvláštní aukoly, jak při ležení vojska, tak i při tažení, a ovšem pak při bitvě, tak že podobaly se samočinným audům těla žiwého, krytého hradbami pohyblivými. Nad to rozumí se tuším samo sebau, že i wšecky řemeslné potřeby ke zprawowání cest, k opravě wozůw, ku po-stavení bašt a srubůw a t. d. také pohotowě býwaly.

O užívání wozůw bojowných w Čechách již před Žižkovým wojewoděním dowídáme se z instrukce wojen-ské, kterau král Wáclaw r. 1413 swému podkomořímu Hájkowi z Hodětína sepsati kázal,⁶⁸² ač nebylli již tehdyž Žižka, co dwořan a milec královský, téhož díla spolupů-wodem. Že wšak ony *hradby wozowé*, kterými wůdce tento witézival, byly wynálczek jeho vlastní, o tom jednohlasně swědčí starožitnost, ačkoli známo jest, že již i Římané jich někdy byli užívali. Tyto hradby promě-ňovaly Žižkův tábor, kdekolи se nacházel, w umělau pěwnost tím důležitější, že byla pohyblivá, i že slauži-wala netoliko k obraně, ale také k autoku. Wozové bojowní tálili wždy w řádech po sobě, jsauco řetězy mezi sebau swázáni; řádůw takových bývalo obyčejně po čtyrech, totiž dva krajní a dva placní, ač dle po-třeby neb pohody také více neb méně; řádové krajní bývali s předu i s zadu delší o tak řečená „*okřidly*,“

682) Tištěna jest ze starých knih městských w Praze w Časopisu česk. Museum r. 1828, svazku I, str. 29—38.

1434 jimiž mohli w čas potřeby s obau stran dohromady spojowati a zamykati se; také pokrýváni jsou prkny swislymi a tarasy proti nepřátelům, wozatajové pak na nich pawézami, a na každém woze zasazeny byly jedna nebo více hakownic. Celé wojsko, wšecka zawazeda, též ruměje, ženy a děti miwali swá určitá místa u wniſt wozů; jen haufowé jízdní táhli obyčejně wenku wedle nich, lečby silný nával nepřátel přinutil je také hledati autocíště we hradbách. Nejvíce cwicnosti potřebí bylo wozatajům, aby k danému od wůdce znamení rychle postavili se we whodný obrazec; také to býval ten úkaz w ležení Táborském, kterému cizinci nejvíce obdivovali se.

Sauwěký spisowatel Aeneas Sylvius podává nám obraz nedostatečný sice, ale dosti živý a jasný o spůsobu wálčení někdejších Táboráw a Siroňkůw. „S ženami, dí, i s dětmi u wojště a w poli přebývali, majice množství wozůw, jimiž se jako walem nějakým a zdí ohražovali a zašancowali. Když pak k bitvě táhli, dva řády z těch wozůw dělali, a u prostřed nich pěší lid zavreli; jízdu wně před wozy nedaleko stavěli. A majice se s nepřátely polem potkati, tedy wozkowé, kteříž ty wozy wedli, k danému návěští od hejtmana rychle objeli dil wojska nepřátelského, kterýž chtěli, a wozy swé zase we hromadu strhli. Takž nepřátelé zastižení a zavření mezi wozy, jimžto jini žádné pomoci ani ochrany dáti nemohli, musili aneb mečem od pěšich, aneb střelbau a kopími od těch, ježto na wozích byli, mužů i žen zmordowáni býti. Jízdní před wozy bojowali; na kteréžto jestli nepřátelé silně dotírali, tedy postaupajíce mezi wozy k swým utíkali, a odtud jako z nějakého města zdí ohrazeného se bránili, a tím spůsobem mnohé bitwy získali a wítězství obdrželi. Nebo okolní národné neznali toho spůsobu bojowání, a ta krajina (Česká), protože má pole

široká i rovná, velmi spůsobna jest k takowému šíko- **1424**
wání a různo roztahowání i we hromadu strhování kar
a wozuw.“

Děl spůsobu všelikého a prachu střelného wúbec užíváno we válkách husitských již až ku podiwu hojně, se strany netoliko husitůw, ale i nepřátel jejich. Dělostřelci wšak čeští zdá se, že již tehdáž bývali umělejší nad jiné; aspoň Čechowé hleděli wždy w bitvě tak se klásti polem, že nepřátelé obyčejně přestřelovali tábor jejich.

Další přednost wojska českého zakládala se na rychlosti a hbitosti všech pochodůw a weškerého pohybuvání jeho. Tehdejší pohodlná laudawost a nepořádnost bojowniků zvláště německých dávaly často příčiny k žalostnému pro ně překwapení. Kdykoli zajisté jim bylo hájiti důležité některé místo we vlastní krajině swé, stávalo se téměř obyčejně, že dříve než se k ochraně jeho sebrati uměli, Čechové z nenadání přichwátawše, sami před nimi je osazovali.

Oslepnutí Žižkovo přineslo Čechům aspoň ten užitek, že umění jeho válečné přešlo w hojnější míře na jeho podhejtmany čili adjutanty. Přinucen jsa widěti očima jejich, naučil je tím lépe bedliwu býti všech oněch výhod, které poskytovala pokaždé buďto příroda skrze přiležitosti místné, buďto zkušenosť při odměřování a rozeставování sil do boje potřebných. Ačkoli nemohl jim sdělitи vlastní genialnosti swé, která hojností prostředkůw ku každé potřebě snadných a prostých přesahovala všecky theorie, wšak proto při každém umění, a zvláště při válečnickém, pole theorie jest tak prostranné, že ani genius jakkoli nadaný nemůže cele bez ní obejítí se; při čemž neméně se ovšem podstata wěcí rozdílem tím, zdali theorie pauhým nápodobením, aneb i ustním podáním, anebo dokonce písmem se wzdělává i rozšíruje.

1424 Čechowé w pańáctém století wubec wáženi byli co přední mistři umění wálečného, zwlašť na wýchodu Europey, kdežto weškero wálečné zřízení Táborův udrželo se w užiwání jmenovitě u Kozákůw Polských i Ruských až do XVII století.⁶⁸³

683) O wálečném umění Čechů podali sme zvláštní pojednání do Časopisu česk. Museum, 1828, II, 3—11. Tamtéž následuje (ze starého rkp.) Wacława Włčka naučení ku králi Wladislawowi, „kterak se mají šikovati jízdní, pěší i wozy“ (str. 12—24). Objasnění k tomu dali: T. Burian w též časopisu r. 1836, jakž již dotčeno, a J. E. Wocel we přílohách k básni Meč a Kalich (w Praze 1843) na str. 200—209. Tento připomíná tam také staropolské příslowí: „co Polák, to pán, co Čech, to hetman.“ Europejské nyní slovo „pistol“ jest staročeská „píšala“ (t. j. canna, Rohr) a „Haubitze“ také naše někdy „haufnice.“ Kterak záhy usilováno představovati wálcení Žižkovo za wzor umělecký, a s něho abstrahovati jistá prawidla, toho máme příklad nejpamatnejší na monografií o tažení Žižkowě w Uhřích r. 1423, wydané we Starých ležopisech českých na str. 57—61. Škoda, že ani tomuto spisku nelze již wšude dorozuměti.

DĚJINY ČESKÉ.

DÍL III.

DĚJINY NÁRODU ČESKÉHO W ČECHÁCH A W MORAWĚ

DLE

PŮVODNÍCH PRAMENŮW

WYPRAWUJE

FRANTIŠEK PALACKÝ.

„

DÍLU III ČÁSTKA 2.

OD ROKU 1424 DO 1439,

ČILI OD ŽIŽKOWY DO ALBRECHTOWY SMRTI.

W PRAZE.

NÁKLADEM KNIHKUPECTWÍ J. G. KALVE A POMOCÍ ČESKÉHO MUSEUM.

1851.

TISKEM KAT. GEŇÁBKOWÉ.

O B S A H.

KNIHA DWANÁCTÁ.

Wálky husitské. (Pokračování.) R. 1424—1431.

Článek 5.

Stránka

Jalová vyjednávání. (R. 1424 Oct. do 1427

Apr.)

3

Známka doby této. Úmluwy we Zdicích. Hédání w Praze.

Wojsko české w Morawě. Dělení se Táborůw a Sirotkůw, konec Orebítůw. Příběh Radkowský. Wýboje Táborůw i Sirotkůw w Čechách. Klášter Třebíč. Dobytí Rece. Nowá snémowání. Sněsení sjezdu Táborského na Písku. Kontrasty. Kněz Prokop Holý a Jakub ze Włesowic. Sném Normberský. Witězství u Austi nad Labem. Obležení Mostu a Poděbrad; obhájení Břeclawi. Oldřich z Rosenberka. Rozdwojení mezi kališníky; M. Příbram a M. Petr Anglický. Tajné Korybutovo jednání s papežem. M. Jan Rokycana. Bauče w Praze; kniže Korybut jat a dán do wězení.

6.

Prokop Veliký. Přechod k offensivě. Čtvrtá

51

wýprawa křižácká. (R. 1427 Apr do 1430 Febr.)

Známka nové doby. Witězne wpady do Rakous i do Slezska. Čerwená Hora i Žleby. Kardinal Jindřich Anglický, legat proti Čechům. Sném říšský we Frankfurtě. Čtvrtá kruciata w Čechách, obležení Stříbra, autěk Němečuw a dobytí Tachowa. Přiměří u Plzně. Wpád Koldšteinského a Smiřického do Prahy; Korybut ze země wyweden. Dobývaní Kolína. Nowý sném we Frankfurtě; všeobecná daň „na Husity.“ Hédání na bradě Žebráce. Jízda do Uher a po

Slezsku; opětné wpády do Rakous i do Bavor. Nečinnost v Němcích. Bechyně i Lichtenburk; boje u Chrastawy a ve Kladsku. Sjezd krále Sigmunda s Prokopem Welikým v Prešpurku. Sném veliký w Praze. Panna Orleanská. Rozbroje mezi Starým a Nowým městem Pražským. Nowé hádání mezi M. Příbramem a Petrem Anglickým. Weliké jízdy do Lužice, do Mišně, do Foitlandu, do Frank a do Bavor.

7.

Rozhodnutí. Pátá i poslední kruciata proti Husitům. (R. 1430—1431 Sept.)

110

Rostači neznáze a nebezpečí husitismu. Martin V a král Polský. Sném Prešpurský. Jízdy české we Slezsku a w Uhřích; boje w Moravě i w Čechách. Nowé příznění se Čechům a Polákům; hádání w Krakowě. Swolání sboru Basilejského; kardinal Julian Cesarini. Smrt Martina V; Eugenius IV nowý papež. Sném říšský w Normberce. Počátky sboru Basilejského. Sněmy w Čechách; nowá vláda zemská; hádání w Praze. Sjezd Chebský. Manifest kardinala Juliana; české odpovědi. Zpozdilost wýpravy říšské. Prokop Weliký w Plzensku. Poslední marné vyjednávání a ustaupení Čechům. Albrecht Rekenský w Moravě. Kardinal a knížata vtrhli do Čech. Weliký den u Domažlic. Auplné vítězství české.

KNIHA TŘINÁCTÁ.

Čechy a sbor Basilejský. Sigmund a Albrecht. 1431—1439.

Článek 1.

Stránka

Jednání přípravná. (R. 1431 Sept. — 1432 Dec.) 157
Důraz husitských vítězství w dějinstvu; nesvornost česká. Kněz Prokop Weliký a kardinal Julian. První psaní sboru Basilejského k Čechům. Sigmund w Itálii. Porážky u Býdewa i w Uhřích. List Tábor-ský k Němcům. Kolotání se Sirotkům. Sném w Praze. Eugen IV usiluje o rozvedení sboru Basilejského. Psaní kardinala Juliana ku papeži. Jednání sjezdu Chebského. Druhé psaní sboru k Čechům.

Nowé jízdy husitské we Braniborsku a we Slezsku; wzest Trnawy. Smiauwa mezi Čechy a Poláky. Veliká powodeň w Praze. Sněm na Kutné hoře; volení poslové ke sboru. Mikuláš Humpolecký a Jan Žatecký na přewědech w Basileji. Nowé potřky s Rekušany.

2.

Čechowé w Basileji (R. 1432—1433 Apr.) . . . 209

Připravy u sboru činěné. Poslové čeští; příchod jejich do Basileje a vítání. Nesuáze o služby boží. První veřejné slyšení. Kardinal Julian a kněz Prokop. Počátek disputací. Rokycana, Biskupec, Oldřich Znojemský, Payne. 28 článků. Jan Stojkovic a báseň jim vzbuzené; Karlík, Kalteisen a Palomar. Rokycanova replika. Prostředkování knížete Wiléma; Mikuláš z Kusy. Zjednání užšího výboru. Další repliky. Kněz Prokop o mnišstvu. Poslové sboru do Čech. Poselství Burgundské. Laučení se od sboru; řeči Rokycanova, Prokopova i Juliánova. Srdečnosti a závazky. Příjezd poslův obojích do Prahy.

3.

První námluvy Pražské; semidlení Táboru.

(R. 1433 Apr. — 1434 Jun.)

247

Poměry k Polsku; Čechové w Uhrách. Sigmund císař, prostředek mezi pápežem a sborem. První poselství Basilejské w Praze; Prokop Weliký o válkách; legatové a šlechta česká. Žádosti české u sboru. Obležení Plzně; porážka w Bawořích; Prokop opanoval vojsko. Jízda Sirotčí až k moři. Druhé poselství Basilejské w Praze; první kompakty Pražské. Rozstrk mezi stranami. Menhart ze Hradce a šlechta; Aleš Vršovský z Risenburka zprávce zemský. Neshoda se sborem. Martin Lupáč zase w Basileji. Plzeň chráněna od koncilium i od šlechty. Jednota panská proti rotám polním. Prokop Weliký zase velitelem. Nowé město Pražské dobyto; Plzeň osvobozena. Další strojení se k válce. Bitva u Lipan; smrt obou Prokopův a konec rot polních Čapek na Kolíně; námluvy.

4

Kompakty. (R. 1434 Jun. — 1436 Aug.) . . . 301

Pronájma we stavu věci; M. Jan Rokycana. Sněm

Swatojanský; sbor Swatojakubský. Jednání na sjezdu Řezenském. Sněm Swatohawelský w Praze a žádostí podané do Chebu. Porady Táborské; postupování zámkůw a měst zahraničných; Ostromeč a Kolín. Prokopa Plzenského psaní večejně. Žádosti sněmu Swatovaletinského. Noví legatowé a jednání na sjezdu Brněnském. Wěci Polské a smrt Korybutowa. Sněm o sw. Matauši; Rokycana wolen na arcibiskupství. Rozbroje domácí. Sjezd w uherském Bělehradě. Sněm Jihlanský. Konečné stvrzení a slavné ohlášení kompaktát. Sigmund přijat za krále.

5.

Sigmund. (R. 1436 Aug. — 1437 Dec.) 352

Wítězení reakce. Slavný vjed císařů do Prahy; obsazení a uřádův městských; Filibert a Rokycana. Smíření Táborův s císařem; odpór we Hradci Králové. Obnova řádův kostelních w Praze. Sněm Pražský: spor o sedání w lawicích; osazení saudu zemského; Hory Kutny obnoveny; veliká berně a následky její; korunování císařovny Barbory. Hradec poddal se. Ratifikace kompaktátův; mnichové zase w Praze; den svatosti. Rokycana pronásledován, opouští Prahu. Sněm Pražský a Chebský. Spory mezi sborem Basilejským a papežem Eugeniem IV. Marné jednání poslův českých w Basileji. Roháč na Sioně dobyt a oběšen. Nové nepokoje w zemi. Sigmund nemocen opouští Čechy. Smrt jeho we Znojmě. Jeho osobnost.

6.

Albrecht. (R. 1437 Dec. — 1439 Oct.) 404

Nesnáze a odpory při wolení Albrechta. Strany rakouská i národní na sněmu Pražském; Albrecht wolen pod výminkami. Pan Ptaček přilnul ke straně polské. Rostoucí rozbroje. Aleš ze Šternberka we Widni. Kazimír přijat od některých za krále. Albrecht přijel do Prahy a korunován. Boje před Táborem nerohodné. Porážka u Želenic. Král polský we Slezsku. Albrecht we Wratislawi, a rok s Poláky. Anarchie w Čechách. Národní ustrky a nesnáze w Uhřích. Pád Smederewa. Albrecht u Petrovaradina, vraci se nemocen. Smrt jeho. Mor w Čechách a proměny bojné. Závěrečné úvahy.

DEJINY ČEŠKÉ.

KNIHA DWANÁCTÁ.

WALKY HUSITSKÉ.

(Pokračování.) R. 1424—1431.

ČLÁNEK PÁTÝ.

JALOWÁ WYJEDNÁWÁNÍ.

Známka doby této. Úmluwy we Zdicích. Hádání w Praze.

Wojsko české w Morawě. Dělení se Táborůw a Sirotkůw, konec Orebítůw. Příběh Radkowský. Wýboje Táborůw i Sirotkůw w Čechách. Klášter Třebíč. Dobytí Reče. Nová sněmowání. Snešení sjezdu Táborského na Písku. Kontrasty. Kněz Prokop Holý a Jakub ze Wresowic. Sném Normberský. Wítězství u Austi nad Labem. Obležení Mostu a Poděbrad; obhájení Břeclawi. Oldřich z Rosenberka. Rozdwojení mezi kališníky; M. Příbram a M. Petr Anglický. Tajné Korybutovo jednání s papežem. M. Jan Rokycana. Bauře w Praze; kníže Korybut jat a dán do vězení.

(R. 1424 Oct. do 1427 Apr.)

Zmizením velikého válečníka Žižky s krwavého 1424 dějiště bauří husitských, zdálo se, jakoby nejen Táboři a Sirotci, ale i Čechové co národ wůbec utrpěli byli ztrátu nenahraditelnou. Když již vůlí boží padl mistr a vůdce w boji nepřemožený, nadali se mnozí netoliko za hranicemi ale také u vnitř země české, že konečně přece nastal čas ku pokročení a vyhlazení weškerého plemene kacířského, zvláště ana i nesvornost Čechůw již ukázala se byla skutky zjewnými. I nelze ovšem zapírat, že smrti Žižkowau klesla síla husitství znamenitě: a wšak to stalo se jen co do stránky jeho reformátorské, nikoli co do moci vítězné w boji. S Žižkau zajisté padla

1424 nejsilnější hráze, která překážela všemu blížení a mření se husitům ke staré církvi Římské; a jakož umořením kněze Jana někdy Želiwského saustava věroučná strany výstřední a krajné přestala byla navždy vládnouti radnicí Pražskou, tak i smrtí Žižkou zašla navždy čáka, žeby wyznání strany jeho, pokudž od Pražského se lišilo, mohlo w České zemi wůbec státi se panujícím. Wyznání to bylo beze snadu wyznáním menšiny w národu, duch věku tehdejšího byl k němu nedozrál: jen Žižkova neoblomná vůle a moc osobní mohla krweprolitím nekoněčným snad získati jemu na čas ještě přewahu w zemi. Pročež aumrlí jeho, ježto dříveji později potáhlo za sebau také pád demokratie w Čechách, musí nicméně za příběh pro zemi wítaný a prospěšný považováno být, ano zba-tilo ji bojům ukrutných o věc, která w duchu věku svého neměla dostatečného kořene a základu.

Ačkoli zajisté ještě po mnohá léta nebylo válek ani domácích, ani zahraničních, jelikož i přívrženci Žižkovi pokračovali drahý čas po cestě mistra swého, i hierarchie Římská nepřestala nabádati všechno k násilnému potlačení husitů: přece wšak nelze neuznali ani tajiti, že pokusy o smření se stran nabývají po Žižkově smrti jistého rázu oprawdovosti a povšechnosti, aspoň se strany české, kterého před tím byly nemívaly. Jest to tuším hlavní znak působení Korybutowa w době této, an hledčí předewším chlácholiti bauče na vše strany, sám co možná nejméně do nich se wkládaje. Urownání celé pře a různice zdálo se arci Čechům a Korybutovi mnohem byti snadnější, nežli skutkem se ukázalo; domnívali se, že strany nestojice od sebe tuze daleko, mohou spojiti se bez veliké oblíže; nepowážili, že Řím necauval nikdy, a že ani sebe bližší nesejdou se, jestliže každý stoje na swém urputně, požaduje kroku zblížení jen od saupeře; aniž se ještě byli domyslili, že pokud se chowati budou pauze

defensivně, wšecka jejich vítězství nepohnau nepřátele, 1424 aby vyšli míru w austřety. A jak nebezpečné bylo předání se na dráze této, zakusil posléze nejtrpčejí ten, který o umíření nejsnažněji byl se staral.

Byl to tuším ještě následek obecného míru, na Špitálském poli a w jižních Čechách uzavřeného, že Táboři skrze pana Oldřicha z Rosenberka žádali na králi Sigmundovi opět veřejného slyšení, a k tomu aby do té chvíle požívali mohli pokoje.¹⁾ Sigmund swoloval (dne 10. Hjna) milerád ke slyšení, jen prý „aby to bylo k čemu konečnému, ježtoby mohlo naše i té koruny čestné a dobré 100ct. býti, a ježtoby se ku pokoji chýlilo a k rádu: než o to, aby při svých kusích ostali od té chvíle slyšení, o to my moci nemáme, neb jest to duchovní věc, a ta na nás nesluší, než na papeže; ten k tomu swau moc dává, i poručil ji kardinálowi, kterýž ještě we Wídni jest. Ale o bezpečenství a jistotu ještě prawíme, a jest to naše stará řeč, že když se jediné o duchowenství smluwí a s církvi swatau se smíří, o to což sau proti nám učinili, chceme na tebe a na jiné dobré lidi a pány přijíti; a což jim slibíme a což wy díte, to jim chceme zdržeti a na věky jim ničímž zlým nespomínati, a tak jim to ujistili, že námi auplně bezpečni budau; jakož to pak tobě i jiným swědomo jest, když sme komu co odpustili, že sme jemu toho potom ničímž zlým nezdwihami.“

Nezadlouho však ukázalo se skutkem jasněji, kterak i král i kardinál rozuměti chtěli míru onomu, jenž uzavřen býti měl mezi nimi a stranau busitskau. Když zajiště ze společného snešení stawové češli strany katolické i podobojí okolo sw. Hawla sšedše se w nemalém počtu 160ct. na „sněm obecný“ we Zdicích mezi Beraunem a Žebrákem

1) Wiz o tom psaní krále Sigmundovo ode dne 10 Oct. 1424 w Archivu Českém, I, 18. 19.

1424 umluwili některé proslídky k upokojení země České, a zvláště aby o středopostí nejprwé příslím (15 března 1425) w městě Kauřimi byl sněm zemský, a na něm aby pře o zákon boží s obou stran slyšena i rozsauzena byla na ten spůsob, že co wýbor širší 100 osob aneb užší 48 osob s obou stran většinou za pravdu pochvalí, má od obou stran zauplna přijato býti. Sigmund dowěděw se o zjednání takovém skrz pana Rosenberského, dwojím 280ct. psaním z Taty dne 28 října daným pohanił je i přikázal swým, aby námluw těch nikoli neplnili. ²⁾ „Wzali sme,“ dí panu Oldřichovi, „list twój i s příspisy umluw těch, kteréž ste (we Zdicích učinili, a ty sme s pány wážili: jehožto se i s nimi welmi diwíme a želíme, že ste se tak mladě druhé straně dali podtrhnauti a oklamati, a w také wěci dali ste se uvesti, ježto jsau proši waši duši, cù a proti všemu křesťanství i proti nám. A zvláště w prvním artikuli, jakož píšete, že „tuto zemi Českau z nároku křiweho chcete očistiti,“ a druhé, „kudyby tato koruna Česká bohdá newinně ohyzděná a narčená bezprávně od takových neřádných powěstí mohla očištěna býti: w tom rozuměj, že je z jich zlosti očištujete a je newinný wyznáváte, a sami se u winu kladet, že ste proti nim křiwe činili. Item že ste položili sněm w jich moc do Kauřima na středopostí, a sami ste se udělali saudci víry křesťanské, kterážto wám nepřileží, aniž moci ani práva máte, byste písmo swaté dělili, jsouce laikowé, než že ste to sobě k větší potupě učinili. Item o glejt, že máte glejtní listy na rathause w Praze položili, wám i hostem, kleřížby měli k tomu slyšení přijeti: ohlédejte, kte-raké bezpečenství tu máte od takových lidí, když tam přijedete, aby se wám i s těmi, kdož tam s wámi pojedau,

2) Úmluwy Zdické tištěny jsau w Archivu Českém, III, 248—251, a psaní Sigmundowa tamže, I, 19—21.

něco horšího nepřihodilo. A také kde ty mistry wezmete, 1424 aby tam s wámi jeli? neb jest nepodobná wěc, aby kdo tam jel měl a rokowati o víru křesťanskau w moci katolické. A divíme se tomu, že tak z wašich práv dáte se wywesti, aby wás měštanó a chlapi saudili“ a t. d. Proti omluwě páně Oldřichowě, že husité jsou příliš silní a že jim odolati nelze, těšil ho Sigmund, že již prý „wsem kurfirstům a jiným knížatům, hrabatům i městům říšským položili sme sněm zvláštní pro wás do Wídne na den sw. Kateřiny; a usáme pánu bohu, když se sjedem, že tu o waši pomoc tak s nimi uhodíme, ježto se wám i nám libiti a hoditi bude.“ Protož přikazoval pánu, „aby úmluw těch pro nic nedokonal, a jiné též k tomu wedl, aby jich také nedokonali.“ W podobný smysl psal také legat papežský, kardinál Branda, z Wídne dne 8 listopadu 8 Nov. témuž panu Oldřichovi, aby míru toho jako nákazy zhaubné a pekelné potwory se wystříhal, pod uwarowáním těžkého saudu božího.³

Také stalo se následkem tuším ještě míru na Špitálském poli uzavřeného, že stejným časem, co swětší sněmovali we Zdicích, také kněží Táborští měli rok s mistry Pražskými na hradě Pražském, zdaliby hádání vloni na Konopišti nedokonané mohlo ještě k nějakému konci přivedeno být; ještě zajisté wždy nacházeli se lidé, kteří kochali se nadějí, žeby theologové stran různých mohli působením svatého ducha prawdy sami mezi sebou srozuměti.

- 3) Prawí Branda, že úmluwy ty jen k tomu wedau, aby kacíři, nemajíce již péče na domácí swé nepřátele, jiné wérne tím snáze sužovat mohli (ku př. w Moravě). Pročež zapovidá, „quatenus his treugis nullatenus assensum praebatis, sed illas tamquam morbum perniciosissimum tartareumque monstrum omnino contemnatis, et ab aliis quantum in vobis est contemni faciatis, sub intermissione divini judicii.“ (Orig. w archivu Třebonském.)

1424 měti a sjednati se. Mistrowé Pražští podali na roku tom wyznání swé we 24 článcích formulowané, ⁴⁾ jmenovitě o pořebě vlády hierarchické, sedmeré svátosti církewní slaužení w ornátech, wzývání svatých, přímluw za zmřelé, almužen a postůw, též o očistci, o wálkách, pokud sprawedliwé jsau a t. d. Ale když počalo se hádání we řejué, M. Jan Příbram mluvil prý tak urážlivě a utrhawě o kněžích Táborškých, že shromáždění wšickni proto u velikém pohoršení rozešli se. Nicméně i potom ještě zjednali to někteří páni, že po několiko nedělích strany obě sešly se opět dohromady w Karolině; a když u přítomnosti velikého posluchačstwa světských i duchowních M. Příbram zase Tábory pikartowati začaw, od svých okříčen a k mlčení přiveden byl, následovaly hádky mírnější sice ale o nic neprospěšnejší, zvláště proti knězi Táborškému Markoldu ze Zbraslavic, jenž zapíral moc spasitelnau svátostí podávaných od kněží, kteřížby byli svěcení a života neřádného. Neb i tu rozešly se strany s týmže nekoncem, jako dříve na hradě Konopišském. ⁵⁾

A wšak přišlali wšecka husitůw jednání a rokování tímto spůsobem na zmar, mohli se aspoň tím těšiti, že ani

- 4) Tištěni jsau we Procházkových *Miscellaneen der böhm. u. mähr. Literatur* (Pr. 1784) na str. 271—279, s mylnau známkou r. 1420.
- 5) *Nicolai de Pelhřimov chronicon sacerdotum Taboriensium (MS.)*, „Facta per M. Joh. Příbram declaratione — blasphema et fratrū Taboriensium multum et minus justo confusiva et detractoria, omnes ad propria redierunt.“ To stalo se ještě na hradě Pražském. Později na Starém městě „in collegio Caroli, in stuba bursali, — coram certis personis ab omnibus communitatibus legi dei adhaerentibus deputatis, et coram magna multitudine secularium et spiritualium, M. Joh. Příbram more suo in verba diffamatoria prorupit,“ — „quo ex hoc per proprios redarguto, et in probatione dicti sui deficiente, postremo coepit sacerdotem Marcoldum incusare“ etc.

rady a snémowé nepřátel jejich nepotkávali se s lopším 1424 prospěchem. Král Sigmund volal byl knížata i města říšská, nejvíce za příčinou wěcí českých, na sném do Wídně nejprw ke dni sw. Michala (29 Sept.), potom pak ke dni sw. Kateřiny (25 Nov.), jakož již dotčeno: ale wždy zdráhali se tam jítí zvláště kurfirstové Rýnští, předstírajíce tu wzdálenost místa, tu pořebu glejtův na cestu, někteří pak žádali odročení sněmu až ke dni 25 ledna léta budaucího, kdežto pak přijili slibowali. Tato neochotnost předních knížat německých rozhorila Sigmunda welice; žalowaw psaními do řše danými zjewně, že kurfirstové jemu w boji proti kacířům jen zmatky a překážky činiti hledí, ⁶ umínil s knížetem Albrechtem a s těmi knížaty a městy, ježto w nehojném počtu do Wídně byli přišli, zřídit na budaucí léto zase tak řečenau wálku denní proti husitům, jakož za minulého léta již wedena byla. Papež neprestával sice bullami na vše strany rozesílanými horiliti a napominati: ale hlas tento zobecněw, počal tratiti pronikawost swau, a také usilowání Brandovo potkávalo se již s podobnau nehodou. Proto nezadlauhu powolán jest kardinál tento, co neprospěšný kříže hlásatel do Italie nazpět: ale klatba od něho na knížete Korybuta wynešená potwrzeha jest od papeže w Římě dne 23 prosince s ve-23Dc. likau slavností.

Walečná moc česká, při jejímžto pochodu do Morawy Žižka byl umřel, nedawši se myliti smrtí jeho, táhla dále a spojila se dohromady zase u Meziříčí, jmenovitě strana Pražská pod Korybutem, Orebští pod Diwišem Bořkem z Miletínka, Táboři pak a Siroci pod Janem Hwězdou

- 6) „Wir haben erwogen, wenn wir solten mit den egenannten Kurfürsten zusammen kommen auf ein newes, das sie uns an dem kriege mercklichen hindern und irren würden“ — psal 29 Jan. 1425 měšťanům Mohuckým ap. Windek cap. 128 p. 1178.

1424 z Wicemilic a Mikulášem Sokolem z Lamberka.⁷ O tažení tomto došly nás zprávy velmi chudé; jen to se praví, že mnozí Moravané, kteří v létě byli Albrechtovi se poddali, nyní připojili se zase k husitům, dobývajícím a hubícím právě všeliká města, vsi i kláštery. Osazen tu jmenovitě pewný klášter Třebíč, a město Ewančice wzato autokem, kteráž obě místa zůstala napotom v moci Táboršté; v Ewančicích zwláště mnoho lidí upadlo v zajetí. Odtud zdá se, že vojsko obrátilo se k severu, kdežto nápodobně autokem dobyty hrady a města Boskovice, Letovice i Mohelnice; poslední město potkal osud zwláště žalostný, že obyvatelé jeho mužší téměř všichni mečem neb ohněm zahynuli.⁸ Potom wrátila se vojska do Čech zase: zdali pro strach velikých příprav válečných, jež činil Albrecht proti nim, či pro nesvornost mezi nimi opět se zmáhavší, aneb zdali snad z obojí příčiny, rozhdowatí nechceme.⁹

- 7) Dle svědectví kroniky kollegiata Pražského. Mikuláš tento Sokol připomíná se mezi Tábory r. 1424—1442. Sokolové z Lamberka, od dávna Žižkovi tovaryši ve válkách, zwláště Jan, hájitel Znojemský r. 1404, jmenuje se po boku jeho již ve bitvě Tannenberské 15 Jul. 1410 (viz nahoře str. 146.)
- 8) *Chronicon collegiati Prag. (MS.) Postea castra Boskowicz, Letowicz per impetum lucratii sunt et civitatem Mohelnice, et omnes in eisdem masculi sexus morti et incendiis tradiderunt; et abinde reversi sunt Boemiam. Zkáza Mohelnice klade se obyčejně v dobu wrácení se Žižkova z Moravy na konci r. 1423; již z toho příkladu viděti jest, jak málo spolehati lze na celou osnovu Pešinowa pragmatismu.*
- 9) *Paltrami chron. Austr. ap. Pez. I, 733: Hussitae de Bohemia — venerunt ad Moraviam. Tunc aliqui isti, qui prius dederunt se ad gratiam, apostolaverunt, et juverunt istis (Hussitas) et devastaverunt civitates, villas et monasteria. Tunc Albertus dux iterum congregat magnum populum in Austria, forte centum millia hominum, et venit cum istis ad Moraviam, et combussit et devastavit et in-*

Prawí se zajisté, že po smrti Žižkowě „stało se we- 1424 liké roztržení mezi Tábory a mezi Sirotky, že sau se městy dělili, kteří mohli ku kterým přijít, osazajíce je proti sobě.“¹⁰ Můžeš arci býti, nejen že po Žižkowě odchýlení se od Táborůw r. 1422 hrady, města i statky od obau stran zespolka dobyté zůstaly až do jeho smrti w nedílu, co jmění společné, ale také že dělení, jak mile konati se počalo, zawedlo k nedůvěře i ku kyselostem obspolným: nicméně i to jisté jest, že kyselosti těkowé newedly k trwalému záští, ale že strany obě, Táboři i Sirotci, po dokonaném rozdílu, počinaly sobě ještě swornějji, nežli dříwe. Zdali a w jaké míře k tomu nápomocen byl také sjezd a sbor kněží a obci Táborských, jenž o sw. Martině 1424 we Klatovech držán byl, uhodnauti nelze.¹¹ Nv. Mezi hojnými hrady a statky, dostařími se w díl straně Táborské, dôležitý byl zejména hrad Ostromeč, wystaweny na nedobytné skále u wtoku potůčku Mastníka do Wltawy nad Žiwohoštěm, an panował weškerému dowozu měřiwšimu z jižných Čech po Wltawě ku Praze.¹¹ Město Hradec Králové přidrželo se Sirokůw, kteřížo wrátiwše se z Moravy, wolili sobě za vrchního wůdce Kunše z Bělowic, pod nímž hejtmanili zwláště Welek Kaudelník z Březnice a Jan Králowec z Kralowic; w čele Táborůw stál Jan Hwězda z Wicenilic již často jmenovaný, a wedle něho zwláště Bohuslaw ze Šwamberka, Jan Roháč z Dubé a Jan Bleh z Těšnice; kněží Prokop Holý a Pro-

terfecit et expulit omnes istos de Moravia scil. Hussiones. Et tunc iteram Ungari venerunt sibi in adjutorium, et quidquid istis remansit, hoc ipsi totum devastaverunt.

10) Starí letopisové čeští na str. 64.

11) O sjezdu Klatovském připomíná Mikuláš z Pelhřimowa. O hradu Ostromeči viz Burtoška z Dráhonic ap. Dobner. I, 148, 157, 160, 192. Dobrowský literar. Magazin, II, 34 a III, 51 (kdežto zwláště řeč jest o bibli Padeřovské, psané na Ostromeči 1432—35 a nyní chowané w c. k. dworské bibliotéce we Wídni).

1424 kópek teprw později dosedli na přední místa.¹² A wšak jestliže ne mezi Sirotky a Tábory, espoň mezi nimi a ostatními stranami v Čechách staly se smrtí Žižkowou proměny znamenité. Bratří Viktorin a Hynek z Poděbrad užili sice i po návratu wojsk ještě pomoci Táborské k dobytí a opanování twrze Chlumce nad Cidlinou, náležewší panu

1425 Otovi z Bergowa na Troskách: ale brzy potom přidal se zjewně ku Pražanům, uznávajícé knížete Korybuta za pána svého.¹³ Strana pak Orebská, která posawad wice barwau místní a politickau nežli wyznáním wěroučným od Žižky se dělila, rozpadla se nezadlauhu na ten spůsob, že wětšina šlechticuw přiwinula se také ku Pražanům a Korybutovi, obecný pak lid zase knul wice k Sirotkům a k Taborům. Následek toho wšeho byl, že mír na Špitálském poli uzavřený poważowán za zrušený a za neplatný, a strany obě počinaly sobě zase, jako před uzavřením jeho.

Boje newalné sice, ale hojně a dosti krvavé, kteřími vlast naše nepokojena byla w první polovici roku 1425, pocházely z nowého toho různění a spojování se stran; které zase bralo podněty swé wice ze zásad politických, z poměru totiž panstwa i šlechty wůbec ke stavu

12) *Chron. collegiati Prag. MS.* „Tunc praefati Sirotkones elegerunt sibi capitaneum quendam Kunasonem, et post eum alias; et sic illae duae cohortes deinceps sequentibus annis singuli cum suis capitaneis, puta Taboritae et Sirotkones, semper campos tenuerunt cum curribus, bombardis et instrumentis hincinde equitando. Et talis inter eos fuit differentia: nam Taboritae habuerunt sacerdotes, qui celebrabant absque ornatis, Sirotkones vero cum ornatis et vexillis“ etc. Kněží Prokopové jewí se co wůdcové w boji teprw od r. 1426; mylně jest domnění po Eneáši Sylviovi zobecnělé, jakoby se byli stali Žižkowými nástupci bezpostředně.

13) Psaní pana Hynka Bočka z Poděbrad ku knížeti Korybutovi, dané 19. Juli 1425, tištěno v Archivu Českém. III, 303.

městskému i selskému, nežli ze článkův wěroučných, ač- 1425 koli tito předce do předu staweni bývali. Proto také wětší částka bojův těch dala se we krajích, kde dotud bratří Orebští byli přewahu měli, jmenovitě we Hrádecku. Tam dobývali w masopustě a dobyli Táboři hradův a twrzí Richenberka, Hořněvsi, Holohlaw a později také Richenburka we Chrudimsku; ¹⁴ Sirotci pak opanovali hrad Lanšperk a města Litomyšl, Mýto Wysoké i Radek neboli Radkow we Kladsku, a po dlauhém dobývání zmocniwše se hradu Opočna, vybořili jej. Litomyšle postaupil prý jim smluwau Diwiš Bořek z Miletínka dne 14 února, sám 14 Fbr. do Kolína se odebrav. ¹⁵ Podrobných a wěrohodných zpráw o příbězích těch nedostává se naprosto; jen o tom, co při dobytí Radkowa ¹⁶ sběhlo se, došla nás pamět dojímavá i živá, co malý ale wěrný obrázek žiwota i srdce lidského w dobách těchto.

- 14) Hrad Richenberk, náležewši Pálowi z Častolovic, stál někdy za Solnicí we Hrádecku při vesnici Liberku. Wiz o něm Časopis Česk. Musenm 1845, str. 61 — 64. Richenburk zase we Chrudimsku dosavad známý byl tehdej dědictvím pánův Flaškův z Pardubic a z Richenburka, zejména pana Arnošta Flašky, syna někdy Smilova.
- 15) Pešina (in Marte Morav. pag. 511. sq.) dává spůsobem svým obširné ličení o dobývání hradu Litomyšlského, na němž prý ještě biskupowa posádka se bránila. Zdá se nám ovšem prawdě být nepodobné, aby hrad ten, ležewší w městě busitám poddaném i oddaném, byl mohl uchrániti se proti nim celé čtyry léta; aniž Pešina klade jaké dôkazy na domnění swé.
- 16) Radkow neb Radek, též Hrádek řečené, (kollegiat Pražský piše „civitas Radek“) jest město Wünschelburg we Kladsku známé, nedaleko hranic českých. Wyprawowání následujici wzali sme ze sauwěkého spisu: „Martin von Bolkenhain von den Hussitenkriegen in Schlesien und der Lausitz“ w knize Scriptores rerum Lusatinarum. Görlitz 1839. I, 351 — 373.

1425

„Husitě přilehše k městu tomu (již tehdy pauze německému) w sobotu, nazejtří w neděli probořili o nešpořich zdi městské a wnikli skrze ně, načež obyvatelé obojího pohlawí utekše se walem do kammenného domu fojtowa, wysokého a prostranného, sami zapálili město, aby Čechowé aspoň pro oheň k nim nemohli. Ale tito děčkawše až oheň vyhořel, obehnali fojtův dům a jali se ho podkopáwati, až přišlo k tomu, že počalo se rokovati s obou stran. Fojt s volí husitůw spustil se okny doluw k nim, aby zjednal výminky, pod nimižby obyvatelé mohli odtud propuštěni být. Když pak newracel se, počali sobě lidé stýskali, zwlašť farář městský pan Megerlein, jeho kmotr, který dal wolati doluw, aby fojt se ukázal, jeli ještě žiw. Konečně když wrátiw se z města, wytázen opět nahoru ke spoluměštanům swým, oznámil, že wšecky ženské i děti budau propuštěny na swobodu, mužští ale že mají býti šacowáni: ptal se ho farář, takéli on s dwěma kaplany swými má požiti toho? „Nikoli, pane kmotře!“ wece fojt; „husité nepřijímají kněží na milost.“ I zkormautiwi se náramně, jal se hořekowati kněz: „o jak bídňe zawedli a zradili ste mne, budiž bohu politováno! Když sem chtěl opustiti wás a uteci se, mluwili ste, abych jen zůstal, že chcete semnau sdileti se o zlé i dobré, o život i o smrt, a prawice, zdali pastýř utikati mní ode stáda swého? Nyní bohužel owce utikají od pastýře!“ Tu paní a měšky s pláčem prosily ho, aby neplakal a nermautil sebe, že chtějí prý, přestrojíc jej a kaplany jeho za ženské, wywesti je na bezpečné místo. On wšak „nedejž toho bůh, (dí,) abych zapomenu se na auřad a důstojenství swé; jsem kněz, a nejsem žena; mužové wšak waši aš powáží, jak hanebně mně dávají na smrt, aby zachowali sebe.“ Wšak takové řeči nebyly nic naplat; kaplané oba wzali na se šaty ženské a záwoje, do náručí pak každý jedno dítč, farář ale nikoli. Mezitím umluwil

se fojt s měšany, jakým spůsobem se wzdáti maji. I schá- 1425
zeli jeden po druhém po schodech dolů; a Čechowé sto-
jíce wenku silně před domem, jímali každého muže, ženy
pak a děti propauštěli na swobodu. Jen ty paní, panny a děti,
ca strachem se byly skryly we sklepích, když později dům
celý wypálen, zadusily se tam všechny. Když pak již byli
sešli všichni dolů, zůstal nahoře jen farář sám s ně-
kolika mladiky a towaryši řemeslnými, kteří nemajice
čím se wykupovat, nechtěli ani do wazby jít. Těm
dodával farář srdce, aby se postavili k odporu a ne-
dali se jímali ani trýzniti; a oni slibovali učiniti tak:
ale když viděli, kterák známí jejich všichni se wzdali,
kleslo srdce i jim, a scházejice také dolů, oddali se.
I zůstal nahoře farář sám s jedním starým knězem sel-
ským; a husité přiběhše k němu, swedli ho dolů do vojska
i přivedli před kněze Ambrože Hradeckého, který latině
řekl jemu: „faráři! odvolášli, cos kázal, a přistaupišli
ku prawdě učení našeho, zachowáš život svůj; neuči-
níšli toho, půjdeš do ohně.“ Pan Megerlein odpově-
děl: „toho bůh nedej, abych já pro krátké muky zra-
dil prawdu svaté víry křesťanské! Já učil a kázal prawdu
w Praze, we Zhořelci i we Hradci, a na té prawdě chci raději
umřít!“ I přinesli otepč slámy, jimiž obložili a obwázali tělo
jeho vůkol, tak že ho ani widěti nebylo; a zapáliwše slámu,
nechali ho běhati a potácti se w ohni u wojsk, až se
zadusil; pak wzawše tělo mrtvé, hodili je do wařici wody
w piwowáru, a za ním i kněze selského, tak že cba tam
umučeni jsau. Ale kaplané již vyšli byli z domu w žen-
ských šatech a závojích a s dětmi w náručí; jednoho
pak dítě při wycházení dalo se do pláče, wolajic po matce;
a když je slowy utišiti hleděl, husité poznawše hlas mužský,
strhli jemu záwoj s twále; tedy pustiv dítě na zem, dal
se na autěk, a oni za ním, až ho dostihše ušaukli. Druhý

1425 ale kaplan wywázl šťastně s ženami a s dítětem svým. Takový byl příběh Radkowský.“

We druhé čtvrti léta 1425 množily se války Táborův a Sirotkův, nejprvé u prostřed, potom také na jihu země české; zdá se, že pokaušeli se mermomoci o dobytí sobě panství v Čechách, čili jak prawili sami, o zjednání swobody zákonu božímu. Předewším hleděli zmocnit se opět hlavního města Prahy: wedeni jsouce od předních walečníkův swých, Jana Hvězdy, Roháče a Šamberka, 31 Mar v sobotu před květnou nedělí (31 března) v noci přilehli k městu, a přistawiše žebříky ke zděm městským, chtěli je ztěci: ale Pražané od ehnali je ode zdí i od žebříkův, pobiše jich na místě počet nemalý. Potom u veliký čtvrtek (5 dubna) ve spojení s Žateckými a Launskými obehnali město Slaný, které byvší někdy Tábor-ským, nyní pod zpráwau pana Hynka Kolšteinského z Waldsteina náleželo k jednotě Pražské a pod knížete Korybuta. Úsilné dobývání jeho trvalo dvanácte dní, ana posádka páně Hynkowa, zejména panoše Jan Srsa jednooký, Petr Kamenec, Zděnek Haramule a jiní, velmi sta-17 Ap. tečně se bránili; konečně dne 17 dubna, zradau prý některých měštan, opanovali je Táboři a Sirotci tak, že mnoho lidu w něm zbito, a mezi nimi také kněz Křištan, farář městský podoboží, nadřečení panoše a konšelé na zwonicích a po domích upáleni, jen as 200 osob do vazby wzato, a město samé wětším dílem w popel obráceno jest. Odtud tálci k Raudnici, a nemohše dobytí hradu, popálili 2 Mai město. Potom dne 2 máje w sile 900 jízdných a 7000 pěšich obehnali královské hrady Točník a Žebrák, ježto držel tehdáž pan Hanuš z Kolowrat: ale po třidenním úsilí widauce neprospěch svůj, odstaupili zase a spokojili se popálením měst Žebráka i Hořovic a vsí mnohých okolo hradův Krašowa i Libšteina, náleževších témuž panu Kolowratovi.

W běhu měsíce máje viděti jest moc Táborskau 1425 a Siročí w Čechách na rozličných místech činnau: nejprv přední jejich wojsko, a s ním zejména lidé branní z měst Hradce Králové, Žatce, Klatow, Písku, Sušice a Domažlic, w počtu asi tisíci jezdcůw a osmi tisíci pěších s puškami a stroji, položili se před pěvnau twrz Šwihow paná Wiléma Šwihowského z Risenberka i ze Skály, kteréž po dwau nedělích, obořivše hradby její, smluwau dosáhli. Jiné jejich wojsko přitáhlo dne 13 máje k městu 13 Mai Třeboni, ale byvši střelbau se zdi a s bašt přijato, muselo s hanbou odtáhnouti: a wšak obrátiwši se odtud k Nowému Hradu, dobylo jej a zapálilo, při čemž mnoho znamenitých wěcí a listů páně Oldřichových z Rosenberka obněm zkaženo a škody weliké učiněny jsau. Nedlauho potom dne 4 čerwna přitrhlí Táborí a spojenci jejich před Obořiště 4 Jun. za Dobříši, a po třídenném dobývání, když se jim wzdala, upálili pána jejího Jindřicha z Křikawy i s jeho čeledí, jiné pak lidi wzawše do wazby, obořili a wypálili twrz samu dne 6 čerwna. Take téhož času w Boleslawsku dobyli a 6 Jun. opanovali starý hrad Michalowice. ¹⁷⁾

Ku podiuu jest, že proti hojným těmto wýprawám, jimiž strana králova w Čechách tak dobře jako jednota Pražská hubeny byly, o žádném znamenitém odporu zpráwa se nepodává. Jen o nowých a wždy marných pokusích ke smíření došly nás chudé a nedostatečné paměti z doby této. Dne 6 máje přijeli do Brna w Moravě wyslanci 6 Mai Pražtí w průvodu Čenka z Wartemberka i jiných některých pánůw českých, majíce jednat o pokoj a smlauwu s králem Sigmundem, který také poslal tam raddy swé

17) Starší letopisové na str. 64. 65. Bartošek z Drahonic ap. Dobner, I, 148—150. Wácl. Březana wýtah kroniky Rosenberské w Časopisu Česk. Museum, 1828, IV, 57. Hrad někdy Křikawa u Černiwska we Prachensku slul tuším po německu Dürrenstein.

1425 s plnau mocí, jmenovitě Gunthera Magdeburkského arcibiskupa, Oldřicha z Rosenberka i Jana Švihowského z Risnenberka s jinými. Ale že jimi tam téměř nic nezjednáno, tato krátká slowa jsau wše, co nás o příběhu tomto došlo; ¹⁸ pročež nelze ani uhodnauti, kterak kniže Korybut se měl k jednání takowému.

Sigmundowa rozhlášená slowa, že kurfürstowé jemu w boji proti busitům jen zmatky a překážky wkládají, pohnula jimi aspoň tak, že ze společného ustanovení poslali k němu do Budína hraběte Adolfa Nasowského, aby omluwili sebe a osvědčili ochotnost swau, přijíti k němu osobně a uzavřít i wykonati zespolka, čeho pro dobré církve křesťanské a říše weškeré pořeší bude. Sigmund odpověděl, že ještě hotow jest držeti sném říšský we Wídni; o den k němu aby kurfürstowé sami se smluwili 10Jun. a po říši jej rozhlasili; spolu také rozeslal dne 10 čerwna zwaci listy zvláště k městům říšským, aby chystaly se vyprawiti posly swé s plnau mocí, kdykoli jim od kurfürstů den jmenowan bude. ¹⁹ Ale obyčejné tehdáž we všech německých poradách nekonečnosti spůsobily to, že sném ten toho roku již k místu dojiti nemohl. Jedna ze hlavních příčin newole mezi knižaty bylo přewedení kurfürství Saského na rod dosavadních purkrabí Mišenských; ač nowě jmenovaný kurfirst Fridrich uměl tak opatrně chowati se, že o to více proti králi nežli proti němu sočeno jest. Wšak Sigmund znaje knižata, chtěl raději spolehati se na wčernau oddanost i odhodlanost nemnohých, nežli na jalové trošty welikého počtu. Proto powolaw

18) Sed fere nihil est per eos ibidem determinatum, — dicit Continuator Pulkave in cod. MS. olim eccl. Triboviensis. Tentýž na místě. „Oldřicha z Rosenberka omylem piše „Jindřicha“, kteréhož tehdáž ani nebylo.

19) Psani Sigmundowa we Frankfurtském a Rezenském archivu. Gemeiner Regensburg. Chronik, II, 455.

k sobě zetě svého Albrechta i nowého kurfirsta Fridricha, 1425 we Wacowě dne 25 čerwence wstaupil s nimi w nejužší 25 Jul. zawazek jednoty branné jak wubec, tak i proti Čechům zwláště. W zápisce o to učiněném připomínají se jak staré přátelské swazky mezi korunau Českau a domem Mišenským, tak i nowá usilování společných prý jejich nepřátel, zwláště na sněmu Normberském r. 1422, popuditi je proti sobě, což Sigmund prý tím předešel, že zapsaw Fridrichovi bojownému jistau summu peněz za pomoc, kterau proti husitům činil a i déle činiti měl, potom ještě nad to ze zwláštní důvěry a náklonnosti propujíčil jemu odumřeného wewodství Saského se wšemi panstvími a důstojnictvími, k němu od dávna náležitými. Albrechta pak Rakauského učiniw manželem jediné swé dcery a dědicem celé koruny České po swé smrti, že dal mu důkazy přízně, nad něž větších dátí lze ani nebylo. Proto wšichni tři panowníci, pautáni jsouce k sobě wespolek swazky wysoké lásky a vděčnosti až do smrti, že slibují a zavazují se i s potomky swými pomáhati sobě wespolek wěrně wši swau moci w každé potřebě, jak proti každému člowěku wubec, (jedineho papeže a cisaře neb krále Římského wynimajíc;) tak proti kaciřům w Čechách zwláště. Kdykoli který z nich potřeboucí bude pomoci druhého, má jí žádati a požiti; každý má přispívati druhému k ochraně jeho, a jak ztráty tak i zisky budau jim společné. Kníže Fridrich zavazuje se také zejména dopomáhati Albrechtovi netoliko ku koruně České, ale po smrti Sigmundowě i ku království Římskému. Také mají zespolka o to státi, aby zwláště Lužičané a Šestiměstští, též Fojllandští, Chebští a jiní jejich oddaní ke smlauwě té se přiznali. Po dokonání smluw udělil Sigmund konečně w Budíně dne 1 srpna s obyčej- 1 Aug. nau slavnosti wewodství Saské Fridrichovi w léno. ²⁰

20) Tištěni jsou zápisové titu in J. G. Hora Gesch. Fried-

1425 Ze skutkův ale těchto jewí se bezodporná prawda, že jakož wůbec panující až podnes domové Pruský, Saský a Rakauský mají nejvíce děkovati králi Sigmundovi za dávné povýšení swé, prowedené na ujmu někdy Karlowy říše České, tak zvláště dům Saský w boji proti husitismu a reformaci nalezl příležitost pro sebe ke wzýčení se na první stupeň moci w říši německé.

W letní době popřestaly na krátký čas wálky u wnitř země České, leda že Slezáci s biskupem Wratislawským wskočiwše do Hradecka w nemalé síle, pálili wšecku krajinu od Náchoda ke Trutnowu. Za to zminka se ční o neslychaném horku we žněch, tak že lidé pracujíce se zadychali; a potom po celé zemi i w okolních krajinách rozmohl se mor takový, že na mnohých místech dělali šachty, nestaciwše prý pochowávati mrtvých. Té doby zemřel 17Spt. také pan Čeněk z Wartenberka často jmenovaný (17 září).

Než jakoby smrť a záhub lěch dosti nebylo, wyrojilo se w samém podjesení najednau několikero bojův na rozličných místech, ku př. u Wlašimě, u Sedlčan, w Plzensku, a zvláště u Wožice; tuto zajisté obehnaw Jan Hwězda z Tábory w polovici září, dobýval jí plných pět neděl s welkým nákladem; a ještě měla strana jeho sily dosti, že pomocí Sirotkův a wedením pana Bohuslava Švamberka takó opět o Prahu pokusiti se směla; wšak přitrhši až do Wršovic, odvrátila se zase. Na Wožici bránil se pan Materna z Ronowa s welikau statečností, a vrchní Táborův wůdce, Jan z Wicemilic, postřelen jest při dobývání hradu smrtelně. Ale ještě před smrť swau dočkal se té útěchy, že nejen od Korybuta i Pražanův přišli plnomocnici do táboru jeho k vyjednávání pokoje, ale i pan Materna sám, nadarivo čekaw pomoci od krále, wzdal se

richs des Streitbaren, (Leipz. 1733) pag. 900—909.
Srov. F. Kurz, Oesterreich unter K. Albrecht II., 2 Theil,
pag. 100—106. Aschbach I. c. p. 220—226.

i s hradem swým; po čemž umírající wůdce propustil weli- 1425 komyslně téměř všecky jaté na swobodu, hrad wšak obořiti daw bez meškání. Na umřelého pak místo zwolen pan Bohuslaw ze Šwamberka za nejvyššího Táboru welitele.²¹

Dotčený *mír* mezi Tábory a Sirotky s jedné, a Pražany i jednotou jejich s druhé strany, stal se před Wožicí ještě za živobytí Jana Hwězdy dne 18 října. W zápisu 18 Oct. zajisté wyznáwaji on a páni Jan Roháč z Dubé, Aleš z Žeberka i Kuneš z Bělowic za sebe i za celau stranu swau, že o wšecka záští, kteráž sau mezi Pražany po míru slawném na Špitálském poli učiněném jakkoli wznikla, přišli mocně na pány Bohuslawa ze Šwamberka, Mikše Kozíslawu ze Pnětluk, Wiléma Kostku z Postupic, Zbynka z Buchowa, Jana ze Smiřic, Šimona od bílého Lwa, Matiáše Laudu ze Chlumčan, Jíru kníhaře z Nowého města, Jana Rečka, Wacława Temlika z Žatce, Mikuláše z Padňowa a Kristana z Laun, wedle těch žádostí, které obce Pražské na Tábory a Sirotky, a tito zase na obce Pražské wznesli; a slibují pod pokutau 50 tisíc kop gr. Pražských poslechnauti a zachowati we wšem onu wýpowěd, která od mocných opravcův oněch jednohlasně wynešena bude; za rukojmě pak stawi se 22 pánuw i zemanuw oboji strany a města Čáslav i Kauřim.²² Poněvadž ale wýpowěd

21) Starí Letopisowé str. 65. 66. Bartošek de Drahonic p. 150. Chron. Benessii minoritae continuat. ap. Dobner. IV, 72 dí: Taboritae expugnaverunt Wožicz et ibidem circa Wožicz Taboritae concordant cum Pragensibus. O Maternowi z Ronowa wiz Registra zápisův w Archivu Českém I, 532, 533, též psaní krále Sigmundovo k němu (dd. w Dalešicích, 12 Oct. 1425) tamže, I, 23. Pešina (in Marte Morav. p. 517) prawě, že Táboři ani Wožice ani Kamenice nedobyli, dáwá důkaz, jak špatně o přebězích těchto zpraven byl.

22) Wiz Archiv Český, III, 252—254. Wětší počet opravců byli sami Táboři a Siroci: ale wýminka auplně jednohlasnosti ručila Pražanům za swolení jim neškodně.

1425 opravčí nezachowala se, není nám o jejim obsahu více známo, než že ukládala stranám opět příměří aspoň na celý rok a společnau wýprawu do Moravy i do Rakous proti Sigmundovi a Albrechtovi, pak nová jednání o konečné srozumění a smíření se na sněmu, kterýž o novém roce nejprvě příštím w Praze drželi se měl.

Nemalau mělo také wáhu do sebe, že brzy po míru Wožickém také wětší částka pánůw a zemanůw katolic-kých kraje Plzenského i Podbrdského,²³ nemohše se do-wolati pomoci od krále Sigmunda dávno slíbené, wstau-pili we příměří s kníželem Korybutem, arcibiskupem Kun-ratelem a stranau podoboji wábec, mající trwati také od sw. Hawla tehdáž již minulého w rok, pod ztracením 6 tisícůw kop gr. a pod wýminkau, aby čtyři artikulové Pražští w tom času na všech jejich statcích auplnau měli swobodu. Za vrchní oprawce míru tohoto, jako i Wožického, zwoleni jsau páni Simil Holický ze Šternberka a Heřman z Lan-šteina i z Borotína.

Toto walné míření se Čechůw bylo králi Sigmundovi tím protimyslnější, že již od počátku měsíce října byl umínil pokusiti se opět osobně o wálečné štěstí proti husitům.

23) Zejména pánowé „Hanuš z Kolowrat, seděním na Krakowě, w držení hradů Žebráka i Točníka, Fridrich z Kolowrat seděním na Libštejně, Jan Hanowec ze Švamberka seděním na Třebli, Bohuněk z Šumburka seděním na Štědrém Hrádku, Ondřej ze Slatiny seděním na Krakowci, Habart z Adler na Řebřice, Ondřej Huler na Horowicích, Zdeslaw Tluksa z Bučenic purkrabí Karlšteinský, Záviše z Jimlina i Rús z Čímě hejtmané na Křivoklátě, Petr Kapaun ze Smiřic purkrabí na Týłowě, Jan z Lestkowa seděním na Waldece, Zděněk z Rožmitála, sed. na Zbiroze“ a jiných více. (Wiz Archiv Český, III, 254.) Na to naříká králi Oldřich z Rosemberka, prawě, „že sú takměř najmocnější w Plzenště hradové příměří učinili; těch nejméně, Twá Milost se dobře toho uplá.“ (Archiv Č. III, 7.)

Sešed se zajisté s knížetem Albrechtem, chystavším se 1425 k dobytí kláštera Třebického w Morawě, tehdy od Táborův osazeného, když nemohl řeči swau swésti zelč od předsewzeti, za powinnost si kladl pomáhati jemu, a již dne 9 října ²⁴ napomínal předního pána strany swé w 9 Oct. Čechách, Oldřicha z Rosenberka, aby ~~js~~ nepřátely nečinil příměří, ale kdyžby chteli snad retowati klášter Třebícký, aby hned se statečným Nikolajem z Lobkovic a jinými přátely welnul jim we hřbet a škodil co nejvíce možná. Dne 12 října spojiv swé wojsko s Albrechtovým 12 Oct. u Dalešic, těšil odtud zase pana Maternu na Wožici psaním, žádaje, „aby swé na hradě tau naší příjezdau utěšil, a kázel jim, aby se bránili a drželi jako dobrí lidé, žeť ty Tábory bohdá naše příjezda wždy odpláši!“ Ale dříve nežli psaní toto pana Materny dojiti mohlo, Wožice i s hradem octla se byla w moci Táborské.

Od Wožice hnulo se wojsko vítězné k Morawě sice, ale přes Kamenici, kterážto byvší jméním někdy Tábor-ského pána Prokopa z Austi, nyní nacházela se w rukau pana Menharta ze Hradce; na hradě pak jejím tráwila čas svůj slečna rodu pánuw z Austi, nevědomo, zdali co vládkyně aneb co newolnice. Dne 31 října ²⁵ slrhla sc 31 Oct. u Kamenice bitwa mezi Tábory a Sirotky s jedné, a panem Menhartem s druhé strany, w níž pan Menhart na hlavu poražen jest, a lidé jeho, kteří na hrad se utekli, po nedlouhém dobývání wzdáti se musili; po čemž i zde, z rozkazu pána Šwamberkowa, hrad cele obořen jest.

Dobývání kláštera Třebického, jakkoli mocně a opatrně.

24) Psaním toho dne na poli u Pohořelic w Morawě daným a tištěným i s následujícími w Archivu Česk. I, 21. sl.

25) Datum u Dobnera (IV, 72) „fer. IV die S. Antonii“ má bezpochyby slauti „die S. Quintini,“ leč bychom pokládati chteli dwoji bitwu na témož místě i mezi téžiž stranami, k čemuž není dostatečného důvodu.

1425 wedené, nepodařilo se wojsku Sigmundowu i Albrechtowu; ²⁶ a když brzy po Wšech Swatých kníže Korybut s Pražany a pány českými u velikém počtu položili se polem nedaleko Jihlawy, král i wewoda netroufajíce sobě čeliti weškeré moci české, odtáhli zaše nazpět, a na místě bojowání s Čechy, dali se do plenění statků zvláště pana Petra Stražnického z Krawar, ²⁷ jež ze zrady winili. U Morawských Budějovic přirazili se potom

12 Nv. také Táboři a Siroci ku Pražanům, a dne 12 listopadu wojsko spojené dobylo prvním autokem kláštera *Lauky* u Znojma, jenž po třech dnech zbořen a někteři klášterníci upáleni jsau. Odtud pustili se do Rakous téměř bez odporu, a popleniwe weliký kus země, jali se dobývati město i hradu *Rece* nedaleko hranic Morawských. Pánem Reckým byl tehdaž hrabě Jan z Hardeka, purkrabě Magdeburský, starec dle uznání samých Čechův krásný a šlechetný, jenž weliké sile neprátel svých dlauho a statečně odpíral, až konečně okolo dne sw. Kateřiny, když Čechowé podkopawše zdi, v noci do města wnikli, musil i s

26) *Andreas Ratisbon.* in dialogo (MS.) wyprawuje: Anno 1425 circa festum Omnit Sanctorum monastrium in Moravia Trebnicz vocitatum et ab ipsis haereticis occupatum, unde infinita mala Christicolis et praesertim sacerdotibus inferebantur, a Sigismundo rege et Alberto duce Austriae obsidetur, sed non obtinetur. Tentýž in Supplementis ad acta concilii Constant. fol. 429 dí: Sigismundus rex ab exercitu se abscondit, dux Albertus ab obsidione sine gloria recedit. Dle swědectví listin ležel Sigmund dne 28—29 Oct. polem nedaleko Tišnowic u wsi Drásowa; odhrhnul tedy již dříve od Třebíče.

27) *Continuator Pulkavae* in MS. olim ecel. Triboviensis žaluje na ně slowy následujícími: Multas villas et oppida igna combusserunt ac depopulati sunt, plurimos homines incolas terrae Moraviae occidentes, et praesertim destructioni bonorum D. Petri de Krawar alias de Stražnic intendebant. Tento pán, někdy husita horliwý, byl roku 1422—1424 král hejtmanem zemským w Morawě.

rodinou swau wzdáti se. W bojích u Rece zahynulo Ra- 1435
řežanůw wice než tisíc osob, ale i Čechowé utrpěli ztráty
nemalé, zvláště an nejwyšší wůdce Táboršký, Bohuslav
ze Šwamberka, šípem se zdí we twář smrtelně raněn byw,
po několika dnech umřel a we Krumlowě Morawském
pochowán; není tedy diwu, že Táboři rozjiření neuše-
trili města dobytého. Hrabě Recký s manželkou i synem
a mnohými rytíři i dobrými lidmi přiveden jsá na hrad
Pražský a dán panu Hynkovi Kolšteinskému, aby sobě ho
šacoval, když nemohl vykaupiti se z wězení, umřel v
něm po dwau létech, litowaný také od Čechůw. Albrecht
Rakauský, když se tyto wěci dály, měl sice wojsko po-
hromadě, ale městu Reckému ku pomoci nepřispěl.²⁸ Če-
chowé pak odtud wrátili se do vlasti swé zase, a války
nyní utichly aspoň w nastávající zimě dokonce.

Mezitím co zbraně odpočívaly, množili se sjezdové
k rokování tu o mír, tam o nowé boje. Jest to podivný
úkaz w dějinách wěku tohoto, že wítězové ještě pilněji
snažívali se o pokoj, nežli poražení o válku; neprestá-
vali zajisté ani husité, aspoň po Žižkowě smrti, po kaž-
dém vítězství podávati se ke smíření, ani strana Říms-
ká po každé porážce popažetí znova k sečem a k zá-
hubě plemene kaciřského. Ze psaní Sigmundowých, která
za pobytu jeho w Uherské Skalici (1—9 Dec.) vyšla z kan-
celáře jeho, dowídáme se, že Pražané ještě ku konci mě-
síce listopadu měli posly swé u pana Oldřicha z Rosen-

28) *Andreas Ratisbon.* in dialogo MS.: „Circa festa S. Katharinae oppidum Recza in principatu Austriae ab Hussitis occupatur et plus quam mille viri ibi interficiuntur. Tunc temporis Albrechtus dux Austriae collectum habuit exercitum, sed Christi fidelibus nullum auxilium ministrait.“ Chron. colleg. Prag. MS. Staří letopisové str. 66. Bartošek I. c. 150. Chron. Mellicense ap. Pez. I, 255. Paltrami ibid. I, 733. Raimundi Duelli Miscellan. II, p. 174. Kurz I. c. 107—109.

1425 berka, žádajíce aby jim u krále zjednal mír a slyšení; načez Sigmund, měw o to potaz w radě swé, konečně dne

3 Dec. 3 prosince zase neuměl dátí jiné odpovědi, nežli o rok dříwe. „Chtějili přátelské slyšení, (dí,) a takové jakož sme jim pod Wyšehradem podávali, o to ať se s námi aneb s osvíceným Albrechtem knížetem do Wídne anebo do Kornneuburka sjedau, a tu ať s sebau přivedau, kohož chtějí, a klejtu jim dosti dáme i zjednáme; a mistři s obau stran ať s sebau mluví a přátelsky každý při swau powí, neb je tu we Wídni mistrův dosti; a my, neb kdož tu bude, budeme přátelští smluwce. Pakli chtějí slyšení jakož oni žádají, o to chceme rádi ku papeži poslati a o to státi, aby jim slyšení u Wídni dánno bylo. A wěz, že jsou listové přejati, jichžto přípisy posíláme, a nezdarma: neb se jest Kostka do Brna glejtowal opět na nowá wyjednávání, chtě nowá jednání o tu wěc začítí. A měloliby co z toho býti, tehdybychom tobě raději té cti popráli nežli jinému, a zwlašť tak lehkým lidem.“ Mohliž pak Sigmund newěděti wždy ještě, že Pražané a husité wůbec chtěli slyšení ne tomu, jakowéhož on jim podával, ale „jakož oni žádali?“ mohli ještě tajili se, že pokud on neuznal swobody náboženství sám swau moci, všecko té wěci odsílání ku papeži rownalo se pauhé ironii? Za to ale

5 Dec. w jiném psaní ode dne 5 prosince dával témuž Rosenbergovi zprávu: „wěz, že nám urozený Haupt von Papenheim maršalk náš říšský psal, že sau kurfürstowé na nynějším roce w Mohuči konečně na tom ostali, že k nám do Wídne chtějí osmý den po hromnicích přijeti; a nadějem se bohdá, že tu mnoho dobrého proti těm kacířům zjednáme. Protož jesližebey kurfürstowé přijeli, a ty to zwíš, aby k nám také do Wídne přijel, jakož tu také k příjezdě jiným páñům naší strany písem.“ Psal také do **8 Dec.** říše wsem knížatům i městům dne 8 prosince, aby neob-

meškali vyprawiti se aneb wyslati s plnau mocí na sném 1425 onen do Wídne ke dni 10 února léta nejprw příštího.²⁹

Sném český uložený w míru Wožickém sešel se na 1426 hradě Pražském brzy po nowém roku 1426 dosti walně; přišli zajisté tam netoliko páni jednoty Pražské, knížeti Korybutowi oddané, ale i Táboři a Sirotci, i katoličtí páni z kraje Plzenského. Sněmowáno jest až do dne 21 ledna: 21 Jan. staloli se ale jaké snešení, není nám známo; aspoň zápis o něm nezachoval se žádny. Jen to se připomíná, že kníže Korybut byl, jestli ne předsedatelem, aspoň pořadatelem sněmu; že Plzenští žádali jiného místa ke sněmowaní, kdežby swobodněji mluviti a bezpečněji sobě počnatí mohli, a že mezi arcibiskupem Kunratem i mezi kněžstvem podobojím stala se ta námluwa, že kněží slíbili jemu poslušenství, on pak jim pilné a wěrné zachowávání čtyr artikulů Pražských.³⁰ Tentýž arcibiskup nedávno předtím (dne 2 ledna) pro swé k husitům přinutí od papeže konečně dán byl do klatby nejvyšší.³¹

Nějaké světlo na zatmělé příběhy tyto padá také ze psaní, které brzy potom Táboři ze sjezdu svého Píseckého (dne 6 února) ku Pražanům dali v tato slowa: „Páni a 6 Fbr. bratří nám w bohu milí! Jakož na tom znamenitém a slawném sněmu u wás w Praze pán bůh pro naše i jiných lidí hřichy moci zřízené swětské i jiných řádůw

- 29) Sigmuñdowa psaní tištěna jsau w Archivu Česk. I, 24. 25. Odpovědi Oldřichowy z Rosenberka tamže III, 7—8. Aschbach Gesch. K. Sigmunds, III, 242, 395, 456. Wenker Apparatus archiv. 319.
- 30) Některá data o sněmu tom uwodí Zach. Theobald Hussitenkrig, I, cap. 59, dokládaje také o sauboři dwau rytiřůw, Trčky a Ohništky (t. j. Prokopa Trčky z Kralovic na Květnici a Jana Ohništka ze Smidar,) z nichž první w sauboři dne 12 ledna padl, druhý pak nálezem sněmowním proto dne 21 ledna sťat byl, an zrušil mír sněmowní užíváním zbraně.
- 31) Reynaldi ad h. a. §. 11—13.

1426 křesťanských k ustanovení nedopustil jest wyzdwihnauti : a my znamenajíce, že ač časem jedním které věci dobré a bohulibé jíti nemohau, wšak nesluší wždy jinými časy o dobré přestati pracovati do božího nad námi všemi smilowání ; a jakož wám jest i mnoho jiným dobrým lidem na tom sněmu u wás oznámeno, kterak my we krajinách svých umínili sme sněm svůj míti, kterýžto sme den sw. Doroty nyní minulé w městě Písku měli ; na němž sme s boží pomocí pilně a snažně patřili a pracovali, kterakby čest a chwála boží byla zvelebena, a lidé jedni druhé we swornost a w swatau jednotu w lásce bratrské mohli uwoditi, a w počátkém dobrém w té při swaté zákonu božího zachowáni wšichni společně býti. I učinili sme jednostejné swolení, kterčž wám w tomto listu zavřené i také Kněze Milosti a mistrům zwláště posíláme, wás žádostiwě prosíce, jestližeby co w tom swolení scestného proti wšě aneb obecnému dobrému uznamenali, že nás toho *wystřežete*, jakožbychom my wám chtěli též učiniti bez pochybení; zdaliby pán bůh všemohaucí tudy ráčil dátí některý svůj dobrý a sobě libý počátek křesťanského sjednání a některaké poupokojení a poklizení, k utěšení všech wěrných křesťanůw, ježto sau se zasadili w této zemi napřed o swé spasení a oswobození zákona božího.“ Podepsali psaní to Chval z Machovic co zpráwce krajský a páni Aleš z Žeberka, Petr a Jan bratři Zmrzlíci ze Swojšína, Jan Smil ze Křemže, Přibík z Klenového, Matěj Lauda ze Chlumčan i jiní „zemané a krajané“ též města Písek, Klatovy, Sušice, Domažlice a Prachatic. ³²

Dotčené snešení sjezdu Táborského na Písku, jež Pražané tudíž u wýtahu do knih svých městských zapsati dali, ³³ jest tím památnější a důležitější, čím méně hlasů

32) W Archivu Českém III, 256 a sl.

33) Jmenovitě do knihy nadepsané „Liber tertius contrac-

původních strany té a zvláště z doby této nám se za- 1426 chovalo, ana reakce předwěká již dávno wše, co Tábor- ského bylo, zničiti, a z paměti lidské wypleti usilovala. Z něho teprw neomylně poznati lze, jakým duchem i kterými aumysly Táboři v počínání svém wéstí se dali. Osvědčují se, že člyry články Pražské „i wšecky jiné boží prawdy k lidskému spasení potřebné,“ ty twrditi, hájiti a brániti mímí; o slyšení řádné a poctivé chtějí stáli, aby mohli dokázati prawdy swaté beze wšech bojův tělesných, jestliže je to w zemi České kdy bude moci potkatí; moci zřízené světské hotovi jsau poddání býti wedle zákona božího, kterážby byla řádně wyzdvižena a k nížby swau wůli přidali; chtějí držeti wšecky řády křesťanské a prospěšné, kteříby koli we wšech stawích země České wyzdviženi byli wedle boha; budau pomáhati brániti země České proti wšem cizozemcům, násilníkům a zhaubcím bohu i wšre odporným; boje řádného w pismě swatém založeného mímí užíватi, ne ze swéwole ale z potřeby, aby od prawdy boží nebyli tištěni násilím, jiných ale bojův neřádných budau wysířhati se; kdokoli přestanau utiskovati a kaceřowati je, kdokoli dají swobodu zákonu božímu a stawowati budau hřichy zjewné na státcích svých i stáli o to, aby podobojím zjednáno bylo řádné slyšení: s těmi a s takovými chtějí w míru a pokoji žiwi býti, jim neprekážeti ani škoditi, ale „za ně se modlitи, aby pán bůh dal jim té pře swaté poznání;

tuum et debitorum curiae Pragensis ab ann. 1417 et seqq.“ na listu posledním, kdežto stojí s podpisem: „haec litera nec non articuli praescripti registrati et inseriti sunt de mandato Communitatis magnae ann. dom. MCCCCXXVI, die dominico Invocavit (17 Febr.) tempore regiminis Jacobi ferratoris.“ Zápis tento zachoval se, protože omylem wepsán byl do kwaternu obsahů nepolitického. (Srwn. nahoře při r. 1424 poznam. čisl. 677, na str. 535.)

1426 ostatně ale budouli poučeni, že by wedli něco scestného proti wíře a proti obecnému dobrému země České, hotowí jsau oprawili a přijmauti „zpráwu i rozum zdrawější a lepší.“

S míruchtiwými slowy těmito kontrastují znamenitě zápisové, kteří od strany odporné z doby této zachovali se. Páni, zemané a města kraje Plzenského, kteří k lonskému příměří Swatohawelskému byli nepřistaupili,³⁴ zazávazali se sobě wespolek létos pcd pečetmi, že žádný z nich nesmí hleděti k umluwám nebo ku příměří s nepřátely církwe svaté, lečby všech k tomu zespolka vůle byla; také žádný nemá dopauštěti lidem swým, aby holdy nepřátelům dávali, ani od nepřátelských lidí sám holdy přijímati, „než je hubiti stále a statečně až do toho všeho, což máme, swých hrdel w tom nižádnau měrau nelitujice;“ kdokoliby pak za kacíře přimlauwati se chtěl, má prý jakžto přítel jejich powažowán a trestán býti a t. d. Ale ještě mnohem děsnější jest wyznání, kterým Oldřich z Rosenberka ohražoval se proti důlkám krále Sigmundowým, že ačkoli newstupuje we příměří s husity, nic přece znamenitého proti nim před sebe nebere. „Jáť již,“ dí, „tak znamenitě jako prwé nepřátelům pro jich welikau sílu nemohu překážeti, tak mnoho jako prwé lidí nemaje: než což jediné kradí mohau okolo wojsky, i také jinde, kázal sem překážeti. Byť je wěšeli jako prwé zjewně, nesmíme:

34) Zejména Hynek Krušina ze Šwamberka (Bohuslavův mladší bratr) správce kraje Plzenského, Heinrich z Plevna na Kynžwartě, Henrich z Elsserka, Wilém z Risenberka a ze Skály, Purkart a Jan bratří Bezdržičtí z Kolowrat, Zdeněk z Drštky purkrabí na Týně Horšovském, Burian a Jan bratří z Guttensteina, Wilém z Nečtin na Kornberce, Iwan z Bubna, Jindřich z Metelska purkrabí na Tachově, Jindřich z Jiřian purkr. na Přimdě, Jan Štěpanowec z Wrby, Sezema z Kocowa, Bušek Calta z Kamennéhory, města Plzeň a Tachov. Wiz Archiv Český, III. 259.

než podtají, kohož lapi, toho utopí aneb umoří.“³⁵ Toté 1426 wrch ohavnosti, o které dále šířiti se nesluší. A nic méně v tom čase wolal týž pan Rosenberský k sobě Tábory k jednání na hrad Chaustník, a když oni přišedše, žádali na něm příměří, odepřel jim jeho; též dával sám králi zprávu, kterak prý „s Píseckými a s jinými městy, kteráž se jich nádrží, také mluwil, a že sau na to pěknau odpověd dali, prawice, žeby k tomu chtěli rádi jít, by jedno hrdry swými bezpečni před námi byli“ a t. d.³⁶ Nowý to důkaz powšechné w dějinách zkušenosti, že strany beraucí sobě za heslo reformy a pokrok swobodomyslný, počinají sobě obyčejně lidštěji a mírněji, nežli strany jim odporné.

Sněm říšský do Wídne ke dni 10 února swolaný sešel se tam teprw w měsíci březnu, a opět newalně; z kurfirstůw zajisté přišli jen oba Fridrichowé, Saský a Brani-borský, pak několik knížat swětských i duchowních, též hrabat a měst neweliký počet. Předewším jednalo se tu zase o zřízení stálé čili denní války proti husitům až do jejich konečného vyhlazení, spůsobem již před několika léty w Normberce oblibeným; a shromáždění uznávalo sice toho potřebu jednohlasně, i oswědčovalo také swau ochotnost, aučastniti se we wýprawě takowé: ale jakmile počalo se jednat o praktické toho provedení w podrobnosti, namítáno tolik nesnází a nemožnosti, že konečně (dne 10 března) uznána jest potřeba, rozepsati 10 Mar o tu wěc sněm nowý a walnější ke dni 1 máje do Normberka zase. Sigmund později sliboval psaními do říše dne 2 dubna danými, že umínil také osobně při- 2 Apr.

35) Celé psaní tištěno w Archivu Česk. III, 7—8 (z původního konceptu pána Oldřicha, chovaného podnes w archivu Třeboňském).

36) Wiz o tom psaní krále Sigmundovo (dd. w Prešpurce 9 Febr. 1426) w Archivu Česk. I, 25. 26.

1426 jíti na sném ten, a třebasby se i o několik dní opozdil, aby nicméně wšickni audowé swaté říše w auplném počtu tam se shromážditi a o potlačení kacíru jednati neobmeškali. ³⁷

Wálečná moc česká, uwolněna jsauc w zemi swé přiměřím mezi hlavními stranami na r. 1426 uzavřeným, obrátila se toho času proti sausedním knížatům, kteří smluwau Wacowskau byli se stali nejčelnějšími husitstva nepřátely, Saskému totiž s jedné, a Rakouskému s druhé strany; oba zajisté byli w posledních létech, s volí krále Sigmundowau, osadili a drželi některé krajiny náležité ku koruně České. Nejprvé wyprawilo se wojsko u znamenitém počtu zase do Morawy, a s pomocí několika pánů Morawských zmocnili se autokem krvavým města Podiwinia, wypálili Mikulow i Waltice, opanovali zradau město Břeclaw a spůsobili w okolí celém veliké škody: ³⁸ ale když Sigmund i Albrecht ze sněmu Wídeňského chystali se proti nim znovu do pole, husité osadiwše Břeclaw, wrátili se do Čech zase. ³⁹ Jiné haufy obrátily se **12 Mar** byly proti Bawordům a dne 12 března obehnaly město Mnichow nad lesy: a však již nazejtří odtrhlí opět odtud, ⁴⁰

37) O sněmu tomto Wídeňském posawad málo známém wiz listiny tištěné u Aschbacha I. c. 396—408. Windeck cap. 127 a 145.

38) Paltrami seu Vatzonis chron. ad ann. 1426 ap. Pez. I, 733. 734. Že Břeclaw zradau dostala se w moc husitskau, swědčí Andreas Ratisbon. in dialogo. (Městu Podiwinu říkají Němci Kostel, Břeclawi Lutenberg, Walticim Veltsberg.)

39) Král Sigmund psal (dd. 2 April 1426, ap. Aschbach I. c. p. 398) „Wann dieselben Ketzer ytz dem hochgeborenen Albrechten, Herzogen zu Osterrich, — vast mechtlich in seinem lande gewest sin vnd haben do vil lute vnd landes gewüstet, dass wir beyde mit vnser selbs person gen In zu tzeyhen vff waren, Vnd als sie daz erfaren, sint sie widergetzogen, yederman an sein gewarsam.“

40) Andreea Ratisbon. Diarium sexennale ap. Oecele, I, 26.

woláni bywše do Čech sewerních, kdežto zwláště w Li- 1426
toměřicku weliké od posádek Saských obyvatelům zádawy
se daly.

Smrtí Žižkowau, Hwězdowau a Šwamberkowau stra-
na Táborská ztratila byla brzy po sobě nejčelnější swé wá-
lečníky; Zbyněk Buchowec také, zdá se, že r. 1426 již byl
nebožtíkem, a Chwal z Machowic i Jan Roháč z Dubé
tuším nehodili se na první místa. Proto powýšen jest na
důstojenství nejwyššho wůdce mezi Tábory muž dosavad
téměř neznámý, aspoň ještě žádným vítězstvím nepro-
slulý, Jan Bleh z Těšnice: ale během událostí a obecnau
potřebau wyskytli se roku tohoto najednau tři genialní
wálečníci, o kterýchž dosavad téměř ani řeči nebylo,
a nejen zachowali ale i rozmnožili vítěznau bratří Tábor-
ských slávu. Přední mezi nimi byl kněz Prokop Holý,
který později, pro skutky swé neméně nežli pro rozdíl od
kněze Prokùpka, nazýwán byl také *Prokopem Welikým*.
Památný tento muž byl rodem synowec po sesíre bohá-
tého a bezdětého rytíře a kupce Pražského, — tuším
pana Jindřicha Puše z Cach (de Aquis)⁴¹ pána na Jen-
šteině a Mochowě, — kterýžto wzaw jej sobě za syna,
co wýrostka pojal byl s sebau na cestě do Francauz, His-
panie, Italie i do Jerusaléma, nawrátiw pak se domů, na
kněžství swětiti dal. Kněz Prokop ale přilnuw záhy k hu-
sitům, octnuł se hned s počátku na kraji wýstřednosti,

41) *Aeneas Sylvius* dí o něm: *Eques apud Pragenses, cognomento Aqua, satis opulentus fuit et inter suos cives autoritate praeditus* (cap. 44.) Rodu pod jménem „Woda“ neznají staré knihy městské w Praze naprosto: ale mní se tu bezpochyby dobré známý rod rytířský i kupecký spolu, řečený „de Aquis“, (t. j. z Cach, „von Ach“.) Z Frankfurtského archivu dowídáme se, že král Sigmund ještě r. 1419 poslal byl do říše w záležitostech svých Pražského měšťana Jindřicha z Cach, pána na Jenšteině, kterýž i z jiných pramenůw sauwěkých dosli znám jest.

1426 tak že byw již r. 1421 w Praze obwiněn z píšťalství, musel ztráviti některý čas u včzení. Proto také nepodobá se prawdě, co pozdější dějepiscowé smyslili o jeho k Žižkovi poměru osobním,⁴² ačkoli tajiti nelze, že smýšlení jeho zmírnivší se po některém čase, stalo se takořka prawidlem wýznamí Táborského. Sám ten skutek, že wstaupil do manželství, knězem býti nepřestávaje, bylby postavil tuším nepřestupnau hráz mezi ním a Žižkau. Byltě postavy střední, těla silného, twáre náčerné, oči welikých, wzezření děsného; nosil se po swětsku rauchem na oko hrubým, u wnitř ale wzácným a tenkým.⁴³ Nesluší pak zapomnati, že co kněz býval wždy jen wůdcem w poli, nikoli wšak bojownikem; neaučastnil se nikdy boje sám, nemíraw ani zbraně při sobě; nicméně vdle a hlas jeho nacházely čim dále tím wětší poslušenství. Druhy wýtečný válečník strany a doby této byl Jakub čili Jakaubek ze Wresowic, rodem Morawan, ale již tohoto léta pán města Biliny a předek rodu napotom skrže dwoje století w Čechách mohutuého a slavného; třetí pak, Přibik z Klenowého, byl sice již před r. 1426 jmenován, a wšak ne mezi náčelníky. Oběma těmto rytířům dáváno za winu, že připojili se ke straně Táborské ne z přesvědčení swého, ale pro štěstí její válečné; pročež že také opustili ji, jakmile ono štěstí později od ní odvrátilo se. Připomenauti také musíme kněze Bedřicha ze Strážnice, půwoda nowého Tábora w Morawě r. 1421, který wypuzzen byw do Čech, přilnul ke bratřím orebským, a po je-

42) První původ mýlky té jest Aeneas Sylvius, který znal sice kněze Prokopa osobně, ale o příbězích této doby tak špatně zpraven byl, že ku př. Žižku r. 1424 zemřelého ještě 1426 u Austí wítěziti a Prokopa k oswobození Břeclawi poslati nechal. Čeští pramenowé sauwěcí jsou tomu všichni na odpór.

43) Tak nám jej líčil, widěw ho w Basilei r. 1433, Aeneas Sylvius (viz dole na swém místě.)

jich rozptýlení k Táborům, ale skutky válečnými teprw 1426 později také slynauti počal.

Již v měsíci dubnu r. 1426 stála všecka vojska Tábor-ská i Sirotčí w sewerních Čechách na rozličných místech, dobývajice měst a hradův buđto pánům strany králowy náležitých, aneb od knížete Saského s wolí králowau osazených. Jan Roháč z Dubé, wzaw autokem město Bělau,⁴⁴ dal powražditi wětší díl obyvatelstwa mužského; město Lipé i s hradem dobyto jest dne 1 máje, a wypáleno s 1 Maří weliké částky. Jakaubek ze Wřesovic položil se s hojným lidem před Austí na Labi, jehožto s welikým úsilím ale malým prospěchem dobývati se jal. Prokop Holý zmocnil se Třebenice, Teplice, Krupky a Duchcowa,⁴⁵ při čemž jen u Duchcowa strhnul se boj znameníčejší. Kniže Saský byl do městečka toho dal jen pět set mužůw posádky, ale na blízku stálo w zálohách asi šest tisíc bojownikůw. Když pak husité, poležewše některý čas u Duchcowa, chystali se k autoku, welitel Saský pod záminkau, že zálohy na ně přiweđe, vybral se podtají z města; což když prozrazeno bylo, husité zlezše bez meškání zdi té-měř bezbranné, lehce dobyli města i w požeh a w plen dali je i s kostelem a s lidmi, kteří w něm autočistič byli hledali. Když ale Táboři odtud zase dále se brali, zálohy ony Saské dostihše jich w poli, učinili jim prý škodu welikau na lidech.⁴⁶

44) Windeck (cap. 145, pag. 1189) mluví o městě „Michelberku“, kteréhož ale w Čechách ani nebylo. Domýšlime se, že mněl i on také město Bělau (Weiss-wasser,) w jehožto držení tehdaž byl pán z Michalovic (Michelberg).

45) Zpráwy o těchto bojích člau se teprw u Zach. Theobalda (I, cap. 59,) který ale k tomuto roku měl staré nám neznámé prameny před sebou. Jen o dohytí Lipého mluví také kollegiat Pražský (MS.)

46) Herm. Corner ap. Eccard, II. 1267 uwodí příběh Duch-

1426 Když tyto wěci w Čechách se dály, Fridrich bojowný ſewoda Saský sněmował s jinými knížaty a městy říšskými w Normberce (19 Mai — 1 Jun.), a po každém poselství, zwěstowawším vždy nowé w Čechách pohromy, domáhal se tím snažněji pomoci od weškerého národu německého. Přispěl byl tam také nowý papežský legat, kardinal Jordan Orſini, aby mocí pána swého dodával wšude potřebného důrazu; naproti tomu Sigmund w Uhřích onemocněw, psal 15 Mai ním w Tatě dne 15 maje daným omlauwal neprijetí swé. Rokowání na sněmu bylo, jak obyčejně, nekonečné, Sigmund žádal byl již we Wídni, aby říše wyprawila ſest tisíc „glev,“ (ratistí?) t. j. asi 30.000 bojowniků k denní proti husitům walcé; o rozvržení summy této mezi jednotliwé stawy, kraje a audy říšské měli sněmowníci postarati ſe ſami. Po mnohých řečech knížata ſwolili, aby ſe postavilo čtyry ~~tisice~~ glev, a města říšská wesměs aby čtvrtinu summy té, t. j. tisíc glev aneb asi 5000 bojowniků, na ſe wzala. To když městům oznámeno bylo, nechtěli k tomu přiſtaupiti, žádajice, aby dříwe utvrzen byl wnitřní pokoj zemský, jináče žeby nemohly nežli nepatrnou pomocí přispěti. Když pak dluho ſjednatí ſe ~~nemohli~~, odročena jest celá ta wěc zase do budaucího ~~sněmu~~, ku kterémužto poslowé z měst měli opatřiti ſe ſírším plnomocenstvím.⁴⁷ Tak horlilo ſe řečmi ſice proti Čechům dosti, ale ſkuſky ſmítal každý na druhého.

Sněm ale Normberský ſotwa ſe byl rozeſel, ana po hroma nowá i wětší nade wšecky předešlé rozbauřila koněčně zpozdilé rozwahy německé. Město *Austi nad Lá-*

cowský k r. 1425, což ale dle českých pramenů méně podobně jest. Duchcow byl ſice od pana Borše z Risenburka r. 1398 zastawen markrabím Mišenským, ale roku 1412 a ſl. byl již zase král Wáclaw w držení jeho; dle čehož opraviti ſluší, co podává Horn l. c. p. 378 a 513.

47) Wiz o tom akta u Aschbacha l. c.

bem, knižatům Saským w zástavu dané, obleženo byvši 1426
brzy po welikonoci, dobýváno jest od Pražanů i Tábo-
růw pod Jakaubkem ze Wřesovic již na třetí měsíc s
welikým s obau stran namáháním. Posádka Saská widauc
setrvalost Čechů, kteří nejen hojným z pušek střílením,
ale i podkopáváním zdí městských ji sužovali, žádala
rychlé z říše pomoci; pročež kněžna Kateřina w nepřítomnosti manžela svého, an ještě w Normberku sněmoval, sebravši ze všech zemí Saských, Durinských, Míšenských a Lužických wojsko znamenité, odwážila se poslati je k osvobození města na nejvýš skličeného. Ale i pan Jakaubek dowěděw se záhy o nebezpečí jemu strojeném, nemeškal wyzwati všech stran a jednotobusitských, aby dle úmluwy pospíchali jemu ku pomoci. To dalo příčinu, že w brzkém čase s obau stran síla nad obyčej weliká shlukla se u Austí. W pátek dne 14 čerwna ⁴⁸ již obě 14 Jun. vojska byla pohromadě: w českém, počítajícim as 25.000 bojownikůw, byl kníže Korybut osobně w čele Pražanů, a s ním oba bratří z Poděbrad, Hynek Koldšteinský, Jan Smiřický, Morawané Jan Towačowský a mladý Wáclaw z Krawař s jinými, mezi Tábory pak kněz Prokop Holý co vrchní velitel. Německé wojsko doprovzeno jest od kněžny Kateřiny přes město Freiberg až k lesům Českým, a řeč ta, kterau srđnatá paní laučic se, bojowníky swé netoliko ke zmužilosti ale i k válečné opatrnosti napomínila, byla prý welmi pohnutliwá. We všech třech

48) Dle swědectví Jana Rohte (Chron. Thuringiae ap. Menken. II, 1818) a staré známé písni české „O witézství u Austí“ (viz Jungman, histor. literat. české, 1847, str. 63). W písni té jmenuje se co aučastník boje také „kníže Fridrich Ruský“; kterýžto (dle swědectví Dlužošowa p. 650) pro neznámuwinu opustiw vlast swau, několikoletým mezi Čechy bydlením cele se počátil, a i r. 1434 ještě s Čechy w Polsku a w Uhřich dobrodružiti nepřestával.

1426 pradech, kteří ze Sas dne 15 čerwna jedni k Janowu
 15 Jun (Jonsdorf), druzi nad Osekem, třetí u Krupky přes hranice do Čech wrazili, počítáno wozůw ke 3000, děl 180 a bojownikůw asi 70.000, ⁴⁹ jichžto nejwyšším wůdcem
 16 Jun byl pan Boso Fictum. ⁵⁰ „A když w neděli ráno jeli k Ústí Němci, i hned Čechowé psali k nim listy milostivé tak, že kdyžby wám bůh pomohl, abyste nás jímalí, a jestli nám pán bůh pomůže, téhož se od nás zase nadějte. Ale Němci welikau swau pýchau a zpurností, usfajíce we množství lidu swého, hrđ zase wzkázali“, že oni kacifův žiwiti nebudaū; proto Čechowé wšichni zawázali se sobě wespolek, že také nepřijmau nikoho na milost. ⁵¹ I ačkoli nerádi w neděli do boje se dávali, wšak widauce nezbytí, poklekli wšichni na kolena i modlili se k bohu s welikau pokorau a náboženstvím; kníže Korybut sám předcházeje dobrým příkladem, podněcowal řečí horliwau bojowniký swé k udatnosti; ⁵² a wšak nejwyšší boje wedení swěřeno jest knězi Prokopowi, ⁵³ kterýžto kázel

- 49) Počet udává se rozličně od 20 až do 100 tisíců; my se držíme starých letopisů českých (str. 68) a prawdy té, že Němcův byl mnohem větší počet nežli Čechův; M. Doering (contin. chron. Engelhusii ap. Menken, III, 2) prawí, že jich bylo pět proti jednomu Čechovi: cum Christiani haberent verisimili aestimatione quinque contra unum Bohemum. Kollegiat Pražský udává wojsko německé na 80,000.
- 50) Bartošek dí naproti tomu (p. 151): „inter quos erat capitaneus quidam dominus Okss, et dominus de Waydow et de Sswarczburgk.“
- 51) Dle letopisů českých (l. c.) a písň připomenuté; tato dokládá, že Němečtí při odepření šádosti té odvolávali se na wýslovnou zápoewď papežovu.
- 52) Piseň dočtená dí: „Kněz Sigismund pobožně horli, a s pláčem se k bohu modlil, lid k boji napomínaje, zemkum mysl dobravu dávaje.“
- 53) Thomas Ebendorfer de Haselbach in libro Augustali fol. 278: „Tandem astutia Procopii Holi presbyteri cruenta

swým osaditi se na wýšině Běhání řečené u vsi Předlice 1426 a Hrbowic, a dočkati tam we hradbě wozové ⁵⁴ autoku nepřátelského. Boj počal se před polednem u náramnému suchu a parnu, a Němci obořili se s nemala srdnatostí na wozy české, jichžto i jeden řad šikovaných převrátiti jim se podařilo. Ale Čechové nechawše je unawiť se prvním namáhaním, potom teprw pokřikli a střleli na ně s wozůw, z haufnic a z tarasnic, až w nich prý „veliké cesty a průchodiště dělali;“ také dlauhými háky strhali jezdce s koňůw a utlaukali na zemi; a když nenadálým odporem tím nepřátelé upadali we zmatek, teprw wyskočiwsé z wozůw, počali bítí Němce takovým klopotem, že je brzy wšecky na autěk obrátili. ~~Restalo tu krwe~~ prolití tak náramné, že potok tudy tekaucí k Austi toho dne celý prý byl krvawý. A wšak wětší částka nepřátele zahynula teprw na autěku, jedni horkem, prachem a žížni sami se zadýchajíce, jiní poráženi jsouce od bojiště

victoria Boemis concessit“ etc. Také Bartošek z Drahotnic staví kněze Prokopa w čelo hejtmanův českých w tomto boji.

- 54) W této příležitosti podává se od spisovatelův cizích první zřetelnější popis její. *Herm. Corner I. c. p. 1268—9. Haereticorum exercitus munitionem fortissimam sibi fecerat de curribus multis in magnum circumatum ductis, longis catenis colligatis et compactis mirabili et inconsueta structura, ne dissolvi valerent. Et infra hanc munitionem currilem dictam vulgariter Wagenburg sagittarii et lancearii eorum stabant, et hi exercitum adversariorum laedere poterant, illae si ipsi permanentes. Joh. Rohte ap. Menken. II, 1818: Sie machtin eyne Wainborg von iren eigin wainen, der worin mer dana VIII schog; do zogin sie ketin durch zwefache wayne vnde luden ire buchsen vnde bestaltin ire were trefflich. — Alzo schoßsin dy ketzcer mit erin buchsin, der sie ane zcal hattin, vnder sie; vnde hattin lange hacken, domitte sie dy ediln herrn vnde fromen mannen von den pherdin zcogin vnde erslugin sc.*

1426 až do hor za Krupkau a Kyšperkem, kdežto na jedné hromadě našlo se prý přes tři sta rytířův pobitych.⁵⁵ Čechové zajisté ze společné umluvy nežili toho dne nižádného Němce, ba když sám pan Jakaubek ze Wreso-wic, chtěje zachowati pana Waldenberka z Wolkensteina, wzal jej byl za sebe na koně, drábi Táborští uzřewše to, prostřelili jej za ním, tak že padaje bylby bezmála i Jakaubka s koně strhl a o život připravil. Pročež bylotě nadarmo, že hrabat a pánuw čtyrmecítma u wsi Hrbowic pod korauhwí swau pokleklí před vítězy a wstrkawše meče swé w zemi, prosili o milost; také ti, kteří do wsi Předlice a Hrbowic se utekli, jsou tam všichni spáleni. I zahynulo toho dne více lidu, nežli we kterékoli jiné bitvě husitské, a to až ku patnácti tisícům,⁵⁶ mezi nimiž ze jména hrabata Ernst a Fridrich z Gleichen, Jindřich z Hartenstein, Proce z Querfurtu, hrabě z Beich-lingen a jiné wzácné osoby; se strany české ale ztráta udává se jen 30 mužůw, mezi nimiž Jan Bradatý, při smrti krále Wáclawowě bývalý purkmistr Pražský, byl nejznamenitější. Také všecky wozy, pušky a 66 mužůw německých padly do rukau Čechům, kteřížto autorem byl

55) Die kroniky kollegiata Pražského. Srownámelí to se zprávau in Georg. Fabricii († 1571) Origg. stirp. Saxon. pag. 701 a Balbini epitome p. 470, nebude nám lze neuznati w tom původ nejprv kaply Matky boží u Bohusudowa, nyní proboštství Šejnowa (Maria Schein) u Krupky. Wiz také Horn l. c. p. 524.

56) O počtu pobitych toho dne rozcházejí se varianty ode tří až do padesáti tisíc, a těžko jest uhoditi w prawdu. Kollegiat Pražský (MS.) wyprawuje: „Ego aure audiui a quodam studente de Lipsk, qui venerat ex parte marchionis Misnensis, ut sciscitaretur de captivis, qui mihi retulit, quod solum de Misna et de Thuringia praeter alias provincias caesa et perierunt ibi plus quam XVIII millia hominum et domini vexilliferones XXIII et VII comites ibi occubuerunt.“

žertem litowali Sasíky, že kromě krwawé porážky upadli 1426 prý ještě i w papežovu klatbu, dowezeše kaciřům tak hojného zboží proti zápowědi jeho.

Nazejtří po bitvě obrátili se Čechové proti městu, ^{17 Jun} jehožto posádka, uzřevši porážku svých, již počala byla opouštěti Austi. Proto dobyvše ho bez nesnáze, nejprvé wywedli jaté tam husity na swobodu, potom ale pustili plen, pobili mnoho lidstwa, i wypálili a zahubili celé město tak, že leželo tři léta pusto. Také blízký hrad Blansko (Blankštejn) wzdal se strachem hned po bitvě panu Sigmundovi Děčinskému z Wartenberka dobrowolně, který, byw dosavad auhlawním nepřitelem husitůw, nyní k nim se připojil. ⁵⁷

Krwavý den u Austi měl neočekáwané následky. Powěst o takovém neštěstí prolitla rychle všecky krajiny německé, projímajíc hrázau a zděšením zvláště Sasy horejší i dolejší; wšude jali se obywatele rychle oprawowati zdi městské, bojice se wpádu českého; Erfurt, Jena, Hála, ba i daleký Magdeburg chystali se k obraně, anobrž i w Hesích až k Rejnu činěny potřebné přípravy. Celý národ německý probudil se konečně ze sobecké lethargie swé, ano společné nebezpečí zdálo se býti we dweřích; knížata, kteří před chwilí ještě w Normberce nic pilnějšího neměli, nežli swrhati se sebe břimě války nepohodlné, nyní k žádosti kardinala Jordana Orsini a Fridricha bojowného sebrali a postavili do pole bez meškání sílu znamenitau, ⁵⁸ tak že dříwe nežli tři neděle minuly, pohybowala se nowá wojska proti hranicem Českým, a války množily se husitům w celé druhé polovici léta 1426 téměř bez počtu. A jako neštěstí Němce ke swor-

57) Bartošek ap. Dobner I, 151. Zach. Theobald I. c.

58) Psaní o to legata papežova, kardinala Jordana, ke všem knížatům německým (dd. Nurembergae, 23 Jul.) podává Andreas Ratisbon. in Supplementis fol. 432.

1426 nosti, tak zase štěstí wedlo Čechy k různicem a rozbroujum. Kněz Prokop žádal byl hned po Austské bitvě, aby weškerá spojená wojska česká bez odkladu stíhala Němce do země jejich, nedadauc jim oddechu: toho ale zpěčovali se Pražané s Korybutem, mnějice mítí ještě doma plnější práce dosť; zvláště pak pan Hynek Boček z Kunstatu, který z Žižkowa přítele stal se byl Korybutowým přívržencem, brojil proti návrhu tomu tak urputně, že od Táborův rozbouřených co zrádce bezmála na místě zabit jest.⁵⁹⁾ Tim se stalo, že hledě ke mravním aučinkům, z nejkrwawější bitvy vítězové konečně jen škodu, poražení pak tím wětší prospěch brali.

Wojsko Pražské nedlauho po bitvě u Austi, wedením Hynka Kolšteinského z Walšteina, obehnalo hrad Mostský, střelbau z praků i pušek welikých skrze několik neděl jej dobývajíc, až Němci opět, jako před pěti lety 5 Aug. u weliké síle přibližiwše se, dne 5 srpna swedli před městem krwawou bitvu, ve kteréž na obojí straně byla rowná ztráta, (po 1500 padlých,) ale Pražané netušice svému štěstí, v noci zase s pole ustaupili, s poněkudním před Mostem i weliké jedné pušky kutnohorské.⁶⁰⁾ Mezi tím Táboři a Sirotci položili se byli před Poděbrady, hledajíce pomsty nad panem Hynkem z Poděbrad: než jakkoli úsilně dobývali hradu skrze 13 neděl praky a puškami do něho střílejice, wšak pan Hynek udatnosti nadobyjejnau zmařil wšecka úsili jejich, a nejen střelbau s hradu, ale i častými wýpady weliké jím činil škody; jednoho dne, když w táboře kněz právě měl kázání, jedním střelením z pušky zabito jich jedenácte osob. Proto Táboři nepořídili ničeho, museli konečně s hanbou od

59) Mluví o tom psaní biskupa Wratislawského (dd. w Ottomochowě 7 Jul. 1426) w archivu Kraloveckém w Prusích. Srwn. Bartošek l. c.

60) Bartošek l. c. p. 152. 153.

Poděbrad ustaupiti. Ale pan Hynek nedluhuo přečkal 1426 vítězství swé, an o sw. Hawle ⁶¹, chtěje zléci město Nimburk, tehdaž Táborské, když w čele wojska swého wskočil do předměstí, nebyw od swých dosti rychle podporowán, na místě zabit byl. A když potom o novém létě také bratr jeho pan Viktorin přirozenau smrti sešel, sláwa hradu i rodu Poděbradského na mnohá léta utichla, až později Jiřím synem Viktorinovým stala se světodejnau.

Održení wšek wojsk od Poděbrad mělo, kromě neprospěchu we dobývání, bezpochyby také jinau důležitau příčinu. Wewoda Rakauský Albrecht byl brzy po bitvě u Austí sebral w zemi swé asi 40.000 branných, a maje ku pomoci také od Sigmunda poslané některé zástupy uherské, obehnal welikau mocí okolo sw. Bartolo-⁶² Ag. měje zwláště město Břeclaw, we kterémž silná posádka strany Táborské se zawřewši, we trojměsíčném tuhému boji mnohé a weliké i činila i trpěla škody. Neměloli konečně město nedostatkem potravy dostati se nepřátele, bylo potřebí pospíšili jemu ku pomoci; a protož kněz Prokop Holý sebrav se w nemalé sile, udeřil náhle na Rakušany u Břeclawi, prorazil šiky jejich, dodal potravy a posily do města, i přinutil Albrechta strhnouti s pole se škodou a hanbou welikau, ⁶³ dne 19 listopadu. ⁶³ 19 Nv.

- 61) Dle kroniky kollegiata Pražského. Zach. Theobald klade odtržení od Poděbrad teprw ke dni 4 Nov. a smrt pána Hynkou ke dni 25 Nov. Bartošek praví, že pan Hynek u Nimburka jen šípem postřelen jest, po čemž teprw w několika dnech prý umřel; což ale se Starými letopisy nesrovnává se.
- 62) Windek cap. 148 pag. 1191. Andreas Ratisbon. in dialogo MS. (oba k r. 1426.) Aeneas Sylvius cap. 44 bez roku. Že obléžení a oswobození Břeclawi (Lundenburg) náleží skutečně k r. 1426, a nikoli 1423 neb 1424, toho důkaz i z Eneáše Sylvia wéstí se dá; pravíť zaistě, že při dobývání Břeclawi také Petr, syn králu

1426 Stejnau dobau dali se táké w západních Čechách opětowaní wpádové wojsk Jana Baworského wewody, o jejichžto wšak pořízení newí se wice, nežli že prý w pů-
11Spt. tce jedné, která dne 11 září nedaleko Klatow se strhla, vítězství Němcům se dostalo.⁶⁴ Ale že částečné toto zdaření nepůsobilo nic we směru a štěstí wálky wůbec, na to důkazem jest město Stříbro, ježto brzy potom, na **28Spt.** úswitě dne sw. Wáclava, od Přibíka z Klenowého zlezeno a dobyto jest tak nenadále a rychle, že beze ztráty jediného muže očlo se w moci podobojích.

Jak beznadějny, při všech těchto proměnách, byl pro krále Sigmunda stav věci českých na podzimku r. 1426 wůbec, toho nejpatrnější důkaz jest tehdejší chování se Oldřicha z Rosenberka, přednho pána strany královské. Jakkoli ještě nedávno byl se zpěčoval vstupiti s podobojimi we příměří, wšak nyní rád byl, že Táboři sami vopřali mu jeho. Sigmund psaním z Budína **230ct.** dne 23. října daným horlil nař proto welice, předstíraje mu důtkliwé pro čest jeho řeči, které na dvoře papežowě i w celém prý křesťanstvu nař wycházejí. Také, dí, „každý dobrý muže znamenati, že kacíři na to jdu, aby tě s jinými pány konečně mohli vypleti: a widomě na to patříte, že jednoho po druhém hubí. Protož pro

Portugalského, byl nápomocen: tento ale přijel do Německa pravzor z jara r. 1426, jakž Andreas Ratisbon. in diario sexennal. ap. Oezele, I, 27) dokazuje. A poněvadž není přičiny domýšleti se, žeby skutek ten dwakrát (r. 1423 i 1426) byl se opětował, dává se nový důkaz, jak málo lze spolehati na Pešinovo pragmatické ličení těchto dějů. Nic neplatno, že Aeneas Sylvius to vše klade ještě do živobytí Žižkova; on i vítězství u Austrí ještě Žižkovi připisoval.

63) Contin. Benessii minoritae ap. Dobner, IV, 73. To datum dobře srovnává se s Eneášem Sylviem, mluvícím o trojměsíčném dobývání Břeclavi.

64) Andreas Ratisbon. in Diario sexenn. I. c. pag. 28, 29.

bůh! wezměte sobě to w rozum, a sjednejte se nějak, **1426** abyste sobě statečně pomáhali a tak hanebně nebyli od těch chlapůw svého odlaučeni.⁶⁵ Ale na slowa tato nic se neohlédaje, mřížil se pan Oldřich se všemi obcemi Táborskými potom ještě bedlivěji, nežli předtím. ⁶⁶

Nachází se zpráva, že ještě za času dobývání Břeclawi přišlo bylo králi Sigmundovi nowé poselství od Pražanůw, chtějících wejti s ním w umluwu, a že on proto kázel wyprawiti se Oldřichowi z Rosenberka do Prahy, aby wyskumal, w čem ta wěc záleží; ale že konečně i tento pokus, jako všichni předešli, zůstal bez aučinku. ⁶⁷ Newíme, w jakém poměru k opětovanému jednání takowému stál vládnaucí w Praze kniže Korybut; ale podobá se prawdě, že ztratil již dávno pro sebe i naději i žádost kralowati w Čechách, a zamítán jsa ode strýcůw swých Polských, nejen neprotiwił se smíření Čechůw se Sigmundem, ale že i sám chtěl jemu býti nápomocen, a zaslaužiti sobě skrze to aspoň náhrady a ódměny jinostranné. Již zajisté bylo té doby w Praze, ne bez jeho přičinění, počalo zmáhati se velice smýšlení papeži přízniwější a spòkojující se asi tím, čeho někdy M. Matěj z Janowa byl žádal; již směli ozývat se hlasové, hanící netoliko předešlé boření klášterůw a kostelůw i tepání obrazůw, ale i držení statkůw někdy církewních skrze osoby světské; mluweno již nepokautně o swatokrádeži, kdokoliby takowá zboží sobě přivlastnití hleděl; chwálena potřeba státi w poslušenství církve i

65) Archiv český, I, 27. Sigmund mlawč o hubení pánsků skrze „chlapy,“ narází patrně na tehdejší dobývání Podděbrad skrze Tábory a Sirotky.

66) Smlauwy čtwery, jež ode dne 11 Nov. do 8 Dec. **1426** se stranau Táborskau uzavřel, poznamenány jsau w Archivu Českém, III, 497. 498.

67) Windek cap. 148 p. 1191.

1486 papeže a. t. d.⁶⁸ Úcta k Husovi a k učení jeho zachowávána sice, i hájena wždy potřeba přijímaní pod obojí: ale wšecky smělejší sady netoliko bratří Táborských, nýbrž i Wiklefowy vyhlašovány již zjewně za kacířské, aneb aspoň za bludné a pohoršliwé. Kněží a mistři Pražští, kteří směru takovému nad jiné howěti se zdáli, byli zejména Křišťan z Prachatic, Prokop Plzenský, Jan Přibram a Petr ze Mladenovic. Zvláště pak M. Přibram, „nejopovrženější mezi lidmi hříšník, ale každého kacírství a zvláště wiklefského a pikartského bedlivý pronásledownik,“ (jakož sám se nazýval)⁶⁹ jal se byt tak důtkliwě hanití Wiklefa i spisy jeho, že myslí obyvatelstwa Pražského tím welice pobauřeny jsau. Nején zajisté smělejší husité řečmi jeho uraženi se býti cítili, ale i mírnější kališníci mnozí počali se báti, kdyžby Wiklef byl kaceřowán, žeby pak i Hus, Wiklefa chwáliwší a následowawší, kacířstvím naříkán býti mohl. Proto držány

25 Dc. jsau o wánocích roku 1426 na universitě Pražské, u přítomnosti knížete Korybuta i welikého posluchačstwa, veliké hádky mezi týmž M. Přibramem a M. Petrem Englišem, který nad jiné horliwěji a důkladněji jal se byt šířiti a hájiti učení slawného krajanu swého;⁷⁰ wedle

68) *Svw.* články tištěné w Archivu Českém III, 263. 264; též usnešení synody Pražské, pod arcibiskupem Kunratem w měsíci čerwnu 1426 držané, ježto tištěno jest we Procházkových Miscellaneen (Pr. 1784) na str. 315-324.

69) „Ego vilissimus omnium hominum peccator, verumtamen omnium haeresum et praecipue Wikleſticiae et Picardiae haeresis sollicitus persecutor“, tak stojí we původním a vlastnoručním jeho spisku, zachowaném w rkp. kapituly Pražské, D. 49 na listu 326.

70) „Qui M. Petrus fecit plura opuscula seu tabulas abbreviatas ex sententiis potioribus librorum Wiclef, quasi quaedam commentariola et explanationes breves ipsorum librorum, ut quod Wiclef obscure poncret, ipse simpli-cibus planissime aperiret; et quod ille involutis argu-

něho pak zvláště mistři Jakaubek i Rokycana ujímali se **1426** učitele někdy Oxfordského. Nejtužší spor weden, jak obyčejně, o transsubstanciaci a kterak jí rozuměti sluší. Kdyby se bylo šlo směrem Přibramovým, kališníci z pauhé opposice proti wklefismu a proti smělejšímu husitství byliby cauwali vždy bliže k Římu, ažby téměř z nedojípký byli octli se opět w lúně církve katolické, a wšecky jejich dosavadní snahy a strasti bylyby ukázaly se co pauhé poblauení s cestý, co škodlivé sny, neměvší práva k životu. Nastalať tudíž doba, we kteréž rozhodnauti se muselo, měli husitismus kromě sekty Táborské a Sirotcí ještě jaké samostatné jádro žiwota, ručící za organické wywijení se we budauenosti.

Kniže Korybut přispíšil sám rozhodnutí otázky této, ale **1427** ne ku prospěchu swému. Spoléhaje na zdánliwau přewahu strany Přibramovy w Praze, a chtěje i ziskati sobě zásluhu a sláwu we křesfanstwu z uwedení zase husitůw ku poslušenství církve, i udobřiti opět oba strýce swé Wladislawa i Witolda, wyprawil podtaží zvláštu poselství ku papeži Martinovi, a oznámil jemu také písemně, že Čechowé hotowi jsau wrátili se do lúna církve, budauli od stolice papežské nepostředně slyšeni. W čemby sice vlastně slyšení takové dle aumyslu Korybutowa bylo záležeti mělo, neudáwá se we zprávách nás došlych: papež ale skloňoval se k němu jen na ten spůsob a s tau wýsownau ohradou, že Čechowé přijdauce před papežskau stolicí, měli obvyknauti naprostoto jejímu poučení a rozsudku, nikoli ale hádati a rownati se teprw o wiře. K tomu smyslu psal také králi Wladislawovi a knížeti Witoldovi, aby postavili se za prostředky, poživajíce prý wělší u

mentis et sententiis dissereret, iste brevibus verbis declararet etc. Quae quidem scripta scil. Johannis Wiclef et propria, quia se defendere spopondit, reatum duplicitavit," di týž M. Přibram na témaž misté.

1427 Čechůw důvěry, nežli král Sigmund.⁷¹ Ale takovéto jednání a míření se, w němž vítězové co kající hřišníci a poblaudilci samoděk měli dávati se posawadnímu nepríteli na milost, nebylo nikoli w aumyslu většiny ani mírných kališníkůw samých. Tehdáž mezi mistry a kněžimi Pražskými již M. *Jan Rokycana*, kazatel we hlavním kostele Matky boží u Týna, požíval nejvyšší moci a významosti; muž newšedních ducha darůw, pošly z chudých rodičůw w arcibiskupském městě Rokycanech, ale na universitě Pražské nad jiné učenosti wyniklý, řečník výmluvný, powahy pevné a neohrožené, obciování bezauhonného, ale husita horlivý; ačkoli správa duchovenstva w Praze nebyla jemu tolíko samému svěřena, wšak on přewahau ducha svého wedl ji skutečně. Wedle něho počal již wynikati také kněz *Martin Lupáč* ze Chrudimi, jemu we mnohem ohledu neli rovný, aspoň podobný; a i dějepisec náš, *M. Wawřinec z Březové*, obrátil byl w těchto létech na sebe pozor zwlaštní přičinliwoſti swau w duchu Rokycanowě, a spolu odporem proti zpátkujícimu směru Přibramowu. Mezi měšťany pak, ježto duchem podobným se wyznamenávajíce, w obci nad jiné předčili, jmenují se kromě známého již Korybutowa odpůrce Jéronyma Šrola, zwlaště František Šilink, Hedwika krejčí, Matěj Smolař a Wáclaw Šraboch. I mezi knížecími důvěrníky a služebníky našli se mužové, kterým takové bližení se k Římu, jaké Korybut byl strojil, nikoli po

71) *Raynaldi* (ad ann. 1427 §. 10) dává o tom psaní papírovou ku králi Sigmundovi (dd. Romae, 11 Sept. 1427,) a w něm tato slova: *Notare in ipsis nostris literis debuisti, quomodo ipsos volebamus audire, ita scilicet, si venirent parati stare nostrae determinationi, nobis et ecclesiae de cetero parituri. Sic enim erat haereticis audience concedenda, non discussionis et disputationis gratia, sed informationis et instructionis eorum, ne fierent ex desperatione veniae duriores.*

mysli nebylo. Proskakující o něm temné pověsti⁷² budily podezření, různice a nepokoje v městě, i dávaly příčinu ke twoření se nových stran a rot mezi Pražany. Když pak konečně ze přejatých o tom psaní wyjewil se celý Korybutuw aumysl, u weliký čtvrtek dne 17 dubna^{17 Ap.} ráno, kněz Jan Rokycana na kázaní oznámil jej lidu obecnému a spůsobil tím weliké w Praze zbauření: udeřeno na poplach, lid sbíhal se we zbrani po ulicích a náměstích, wolaje na zradu a zrádce; ⁷³ dva knižecí dwořané, Swojše ze Zahrádky a Jan Rozwoda ze Stakor, přijmím Rameš, w čele ozbrojených zástupůw zmocnili se osoby Korybutowy we dvoře králově na starém městě, a podržewše jej we dne pod stráží, večer wedli jej okukleného na hrad Pražský; pak mistři Křištan z Prachatic, Jan z Příbrami, Prokop Plzenský, Petr z Mladonovic a jiných osob více zaťčeno jest a wsazeno do wězení na radnici. Strana Rokycanova přewratem tím dostala se na vrch, jestli ne bez boje, aspoň bez krwe prolití, a o hledání milosti a odpustění w Římě nebylo napotom ani řeči. Po welikonoci wezen jest Korybut podtají do Boleslavská

• 72) Pan Jan z Wartenberka i z Děwina již přede dnem 12 dubna 1427 ujišťoval w Žitawě, že Pražané „welden sich gerne wedir vmme thun, wen ymant were, der dor czwischen in teydingen welle, dem sy getruwen mochten, aue In der Koning also verre ist.“ (Dle psaní chowaného w archivu Kraloveckém w Prusích.)

73) W písni sauwécké o této věci, která pod jménem „Pražská přihoda“ tištěna jest w dílu opozděném Starobylých Skládání, (wyd. od W. Hanky w Praze, 1823, str. 228—233,) praví se, že dwořané Korybutowi, s wečera z města vyjedúc, | jeho wše tajemstwie wědúc, | wrátie sě zasě do Prahy, | wedic s sebú jeho wraby; | kází k šturm udeřiti | a jmé sě lidi búřiti. | Kněžie Týnští (t. j. Rokycana a o.) nemeškají | s bohem na rynk wyskočiti | wolají: dobrá družino! | o nást jest to uloženo. | Tu sú na lidi wolali, | že zrádné listy přejali“ atd. *Srun. Staré letopisy* na str. 70. 71.

1497 na hrad Waldstein a dán tam panu Walečowskému do vězení tak, že wěrní jeho, mezi nimiž wynikal zvláště Hynek z Waldsteina, o bytu jeho ani se nedowěděli; jati mistři, bywše aučaſtnici jeho w podávaní se pod pa-

25 Ap. peže, wypowězeni jsau (dne 25 dubna) z města; Poláci, **2 Mai** knížecí družina, dne 2 máje musili opustiti zemi českou.

W těchze dnech, wedením zvláště M. Jakaubka, ohlášení jsau w Praze článkové, pro zachowání prý swornosti a pokoje, wyměřující určitěji, co a jak wěřiti a kteraký spůsob i řád wěcí křesťanských zachowávati se má; ⁷⁴ jimi postaweny jsau prawému kališnicku známky a ohrady jak proti učení Římskému, tak i proti bratřím Táborským a Sirotkům. Co do článku o transsubstanciaci, o kterýž mezi wšemi sektami husitskými nejwětší býwaly spory a záwady, předpisuje se tam wyznání takové: „že we swátoſti oltární widomé, kteraužto sám Kristus, jeho učennici a jiní swatí w prawdě chlebem nazýwají, jest diwným před smysla i rozumu našeho očima skrytým obyčejem prawé tělo pána našeho Ježíše Krista, kteréžto přijato jest z panny Marie, umřelo na kříži, z mrtvých zkříšeno a sedí na prawici boha otce wšemohaučího;“ to že má sprostě wěřiti se, a nehledati ani neprijímati wýkladůw nowě wymyšlených sebe wtipnějších a wždy nesnadných i neužitečných, — čímž se patrně čelilo netoliko proti Táborům, ale i proti M. Petrowi Anglickému zvláště. Z té příčiny stalo se, že důmyslný tento cizinec, odděliw se od Pražanůw, přistaupil nejprw k Sirotkům a konečně k sektě Táborské, i stal se nazadlauho jedním z čelných učitelůw jejich.

74) Tištěni jsau w Archivu Českém, III, 261—264.

ČLÁNEK ŠESTÝ.

PROKOP WELIKÝ. PŘECHOD K OFFENSIVE. ČTWRTÁ WÝPRAWA KŘIŽÁCKÁ.

Známka nové doby. Vítězné vpády do Rakous i do Slezska. Červená hora i Zleby. Kardinal Jindřich Anglický, legat proti Čechům. Sném říšský we Frankfurtě. Čtvrťá kruciata v Čechách, oblečení Stříbra, auték Němcův a dobytí Tachova. Příměří u Plzně. Wpád Koldšteinského a Smiřického do Prahy; Korybut ze země wyweden. Dobývání Kolína. Nový sném we Frankfurtě; všeobecná daň „na Husity.“ Hádání na hradě Žebráce. Jízda do Uher a po Slezsku; opětné vpády do Rakous i do Bavor. Nečinnost v Němcích. Bechyně i Lichtenburk; boje u Chrastavy a ve Kladsku. Sjezd krále Sigmunda s Prokopem Welikým v Prešpurku. Sném veliký v Praze. Panna Orleanská. Rosbroje mezi Starým a Novým městem Pražským. Nové hádání mezi M. Příbramem a Petrem Anglickým. Weliké jízdy do Lužice, do Měsíčí, do Foitlandu, do Frank a do Bavor.

(R. 1427 Apr. do 1430 Febr.)

Pád Sigmunda Korybuta značí v dějinách husitských 1427 eou dobu, kdežto národ český osmiletým wálčením utrápený počal již chladněji wážiti jak přičiny a účinky, tak i prospěchy a škody z úsilného namáhání swého, a kdežto drahný lidu počet, nabažiw se i pohrom i vítězství revolučních, roztažil se byl po míru stáj co stáj. Té chwile již ono nadšení, pošlé z opojenosti ducha ideální

1427 nowými, oříška blauzniwá obětawost a podnikawost, ježto w prwních létech byly hnaly tolikero zástupuw do zbraně, chaběly a hynuly čím dále tím patrněji; ba sama swoboda duchowní, příčic se prospěchům hmotným a potřebám wezdejšího žiwota, ostudila se byla mnohým, a reakce těchto se již netoliko proti upřílišení w nowotách, nýbrž i proti nowotám samým w sobě. Nicméně předce zinýlili se byli ti, kteří na přirozené toto myslí lidských unawení stavili naději, žeby lze bylo zrejdowati Čechy do starých kolejí zase. Wětšina zajisté, taužíc po míru, nechtěla předce nikoli odřískali se toho, co již byla uznala za pravdu; a čím wětší oběti přinášeti byla hotowa, tím bedlivěji stála o jednání a urownání jen takové, ježtoby prawdě nebylo k vymě a k úrazu.

Žádajíc tedy strana tato, aby církew křesťanská obrátila se poněkud za hlasem a příkladem českých reformatorůw, newíme, bylali sobě auplně powědoma celého dosahu a dowahu požadawkuw swých. Hierarchie Římská, zdědiwši po prwních křesťanech saustawu prawd spasitelních a umění panowničí po swětowládném Římu, hned od počátku swého zmocnila se byla důmyslem i důslednem podiwu hodným všech oněch žiwlůw, na kterých zakládal se prawý pokrok ducha lidského, a tudiž také blaho nejen osob, ale i národów celých. Jakkoli rozdílný může být saud o tisíciletém zrůstu jejím w podrobnosti, to wždy jisté jest, že celé austrojí její rozwiniulo se bylo přirodně, a že moc její, powlowně sice ale neodolatelně, přemáhala svět. Wék po wěku přicházeli národowé nowí kořit se Římu a přiznáwat se k zákonům jeho; panování jeho bylo tím utvrzenější, čím více zakládalo se na moci a přewaze duchowní. I tak wšeobecné bylo přesvědčení w myslach lidských o božském powolání a práwu církwe Římské, že ani sebe zjewnejší authony náčelníkůw jejich nezrušily wíry w její neomyl-

nost. Hlasowé, wolawší již arci dosti hlučně na oprawy 1427 we hlawě i w audech církwe, táhli se byli přece wždy jen k osobám a k austroji wnějšimu, nikoli k saustawě hierarchické a wěroučné samé w sobě. A nyní ponejprw moc ona swětowládná, ono náměstnictví boží na zemí, jemužto samoděk korili se králové i národové, mělo nejen snašeti w malé zemi zjewný proti sobě odboj, ale i wyjednáwati a rownati se s ním, i powołowati žadostem a podáwati se wuli jeho! I což mohlo ještě býtí prawého, swatého a bezpečného na swětě, jestliže i sama nejwyšší autorita církwe stálala se pochybnau?

Tolik aspoň uznávalo se již nyní w Čechách, že vítězství doma nabytá sebe hojnější nepostačovala skloniti Říma ku concessim jakýmkoli, ale že bylo potřebí obrátiti do krajin jeho vlastních ony potoky krwe a zážehy měst i wesnic, kterými on nepřestával nawštěwovali zemi českau. Nedostatkem takowéhoto wědomí a přesvědčení točily se byly wěci české již od několika let we kruhu záhubném, netoliko k cili swému se nebližice, alebrž přirozeným unawením samy téměř ku konci se chýlice. I bylotě znamením a důkazem, že we hnuti husitském zračily se přece skutečné potřeby národu, když i po takowéto wniterné proti němu reakci ještě wskytowalo se životní energie dosti ku pokroku na drázeastaupené. Hojné a snažné pokusy o mír we smyslu českém mijely se s oprawdiostí od strany Římské, pokudkoli tato sama neucítila wšech nehod z nemíru we wlastech swých. A i tu potřebí bylo teprw zkušenosti opětowané a pohrom omračujících, aby uzpala konečně potřebu jednat a miřiti se na základech nowých a we křesťanstwu ještě neslýchaných. Uzavřeno tedy w Čechách, dle zásady Římské, že „trýzeň napomáhá rozmyslu,“⁷⁵ cho-

75) Vexatio dat intellectum.

1427 piti se offensivy a nawštěwovati napotom nepřátele we vlastních sídlech jejich tím samým obyčejem, kterým země česká od nich dosavad nawštěwována byla. Hlavní původce rozhodného toho w dějinách husitských obratu byl přední wůdce Táborský, kněz *Prokop Weliký*, kterýžto již po bitvě u Austi snažil se být zanesti válku přes hranice české, a co wojwoda, nerownalli se Žižkovi genialnosti wálečnickau, aspoň předčil jeho duchem a rozhludem politickým. Takéš vrch moci w národu octnul se brzy takořka z nenadání w rukau jeho; ač můželi řeč býti o vrchu moci tam, kde národ rozdelený a rozšápaný we strany a roty, neznal wice organické jednoty celku swého.

Hlavní tedy ráz a obsah nowého článku dějin husitských naskytuje se w tom, že po Korybutowu odstranění Pražané i šlechta postaupili opět vrchní vlády stranám krajním, Táborům totiž a Sirotkům, kteřížto jali se nabíhati wýbojem do krajin okolních, ne pro panování w nich, ale pro donutení strany odporné k umíření se na základu rounosti, i také aby cizí kořisti nahradili nauzi domáci, powstalaou skrze dlauhé zanedbání řádných žiwností swých. K wýprawám těmto zahraničným pojilo se doma dobývání jednotlivých ještě hradův strany královské, aby na překážku nebyli. W poměru k rostaucímu nebezpečí rostly také na straně Římské nejen úsili k odporu, ale i opradowost k míření se, a wšak ještě wždy bez prospěchu.

Táboři a Siroci ještě před jetím Korybutovým činili byli opětované wpády do *Rakaus*. Již o nowém roce 1427 jeden zástup jejich wypálil a obořil byl tam kláštery Swětlau i Altenburk a několik jiných míst.⁷⁶ Potom w měsici březnu wrátili se Čechowé u wěší sile, asi 12 Mar 16.000 bojownikůw, a jawše se dne 12 března dobývatí

76) Link Annal. Claraevall. p. 92. Kurz Albrecht II, 118 až 122.

města Swětlé, pozejtrí podstaupeni jsau bojem od wojska Rakauského, jehož wůdcem byl pan Reinprecht z Walsee, a s ním pan Lipolt Krajíř, páni z Majsowa, z Lichtensteina, Puchheima i Neinperka. W bitvě té nad míru krwawé utrpěli Tábori nejprwé škodu, ztratiwše i některé prý wozy swé: konečně ale porazili Rakušany tak ukrutně, že jich prý přes 9000 na místě zahynulo a s kořistí welikou také korauhew páně Reinprechta wítězum do rukau se dostala.⁷⁷

W měsíci máji táhlo wojsko Táborské a Sirotčí, w sile asi 18.000 mužůw, wedením obau kněží Prokopůw i Welka Kaudelníka z Březnice, přes Jablonské hory do Lužice a do Slezska ponejprw. Město Žitava, we kterémž tehdyž kapitula Pražská měla sídlo swé, chystalose tím silněji k obraně, že posádka jeho rozmnožena byla křižníky Pruskými a pomocí od jiných měst i knížat sau-sedních poslanau, ku př. 1000 muži, kteři dne 9 máje ze Zhořelce tam přispěli, 300 brannými z města Lubna a t. d. Pročež když dne 11 máje wojsko české bližilo 11 Mai se k městu, Žitawané u welikém počtu wytáhli proti němu do pole: ale dříve nežli s nepřáteli setkati se mohli, padl na ně strach weliký, tak že utikawše u náramném dawu tiskli se do bran městských zase; Čechowé pak přichwátawše za nimi, pobili jich množství u bran, a

77) *Chron. collegiati Prag. MS.* Anno dom. 1427 in junio commissum est grande bellum in Austria, et prostrati sunt Australes ante civitatem Swietla per Taboritas, et caesa sunt ibi Australium plus quam novem millia hominum, et praeda multa capta est, et specialiter istorum dominorum de Austria, domini Rainprecht de Wolsse, cuius et vexillum receptum est, domini de Maissow, D. Lichtensteiner, D. de Puchaim, D. Lippoldi dicti Kragerz, D. de Neinper et aliorum quam plurimorum. Srown. Kurz l. c.

1427 mezi nimi také hejtmana městského Hanuše z Jenšdorfa.⁷⁸⁾ Za tím nechťeš meškat se dobýváním města silně osazeného, tāhli husité dálé k Hiršfeldu, Ostrohu a Bärnštu, celau krajinu plenice a pálice; a pak, nechawše Zhořelce stranou, obrátili se k městu Lubnu. Rytíř jeden za Lubnem osedlý, jménem Hartung Kluks, sebral se byl asi s 300 brannými, chtěje Lubnu přispěti ku pomoci: ale nežli se přiblížil, husité již město byli obehnali, a zwěděwše o Hartungovi, podskočili zástup jeho w lesíku blízkém i pobili tak, že rytíř sám pátý sotva odtud wywázl. Pak pustili teprw autok na město, jehož pak na 16 Mai zejíří, totiž dne 16 máje, mocí dobyli, a obyvatelstwo tudíž bez milosrdenství wraždit se jali, zvláště kněží, kteří byli podpalovali měšany k udatnému se bránění; ti utekše se posléze spolu do kostela, tam zahynuli wšichni. Po plenění a wypálení Lubna tāhli Čechowé bez meškání k Lemberku dálé, a i zde opakovalo se cosi podobného, jako před Lubnem. Zástup zajisté vojska slezského, kteréž pod panem Stošem hejtmanem Swidnickým u Kolperka walně se sbíralo, pospíchal byl usaditi se na Lemberku: ale dříve nežli přitáhl, již Čechové předběhše jej, postavili se mezi něj a město, a swedše boj s nepřateli, pobili jich na místě ke třem stům, a mnohé utopili w řece Bobru. Pak nebawiwše se dále před Lemberkem, we dwau velikých haufech tāhli válečně proti vojsku polem u Kolperka ležícemu. Welitelé tohoto, páni Stoš a Unruh, umínili celau mocí swau čeliti nepřátelům, i wytáhli tudíž proti nim: ale sotva že honci čeští zjewili se, Slezáci přestrašení w nejwětším zmatku počali utíkat, kam kdo mohl, a nejvíce cestau k Lehnici aneb k Jaworu, takže Čechové stíhajíc je, pobili a zjimali jich drahně i dobyli kořisti bojně na wozích dosižených. Pak teprw

78) Scriptores rer. Lusatiae. (Goerlitz 1839) I, 357. Puschek Gesch. von Zittau, II, 521.

wrátili se ku Kolperku zase, jehožto zmocnili se dne 19 1427 máje téměř bez odporu: wšak obyvatelé, kteří tam byl ^{19 Mai} zůstali, utekše se na wěže, počali odtud brániti se. I zahynuli sice mnozí podkopáwaním a bořením wěží z dola, neb podkládaním ohně, pro kterýž se i wzdávati musili: ale ti, kteří utekli se byli na wěže kostelní, ubránili se tam. Čechowé zajisté, nebwawise se w Kolperku dluho, po vytrávení a wypálení jeho nawrátili se cestau mimo Jawor a Bolkenhain do Čech zase. To pak widauce knížata Slezští, se zástupy rychle sebranými tálmi za nimi w patách až na hranice proti Trutnowu: ale netraufajíce sobě podstaupiti je bojem, wrátili se odtud zase domůw. Kořist na zlatě, stříbře, rauše, knihách a jiných drahých wězech, jež Táboři a Sirotci z první této swé jízdy Slezské do Čech přinesli, brána byla wšude na slowo; a zajatého dobytka přihnali prý s sebau w takové hojnosti, že prodávali 15 kraw za dwě kopy grošůw. ⁷⁹

Dříve pak, nežli Táboři a Sirotci ze Slezska se wrátili, spojenci jejich Hradečtí, Jaroměřtí, Dworští a Náchodští s panem Matějem Salawau z Lipy položili se byli před hrad Čerwenou horu nad Upau, naležewší tehdaž panu Hynkovi z Dubé a z Náchoda, seděním na Abrspachu, hejtmanu někdy králowu na Jaroměři a ukrutnému podobojích nepřiteli. Wracujíce se tedy zwlastě Sirotci, připojili se k těm, kteří dobývali Čerwenéhory, až posádka její okolo letnic (8 čerwna) umluwau wzdala hrad, propuštěna bywši ^{8 Jun.} odtud na swobodu; po čemž týž hrad wypálen a zbořen jest. Táboři mezičim osadiwše Jaroměř, wypudili odtud kněze Sirotčího a uwedli tam swého. Pak obě wojska

79) O jízdě té celé dává zpráwy nejvíce Martin von Bolkenhain in Script. rer. Lusat. I. c. II., 356—359. Hermann Corner p. 1275. Bartošek p. 153. Staří letohistorie str. 71. Sigm. Rositz ap. Sommersberg, I, 75. etc.

1427 po letnicích jala se dobývati Žlebůw, w jichžto držení byl pan Hašek z Waldsteina, králůw nyní služebník. Swezše drahňe prakůw i děl před brad i město, saužili je tak krutě,
24 Jun že již po krátkém čase, dne 24 čerwna, také Žleby umluwau poddawše se, potkaly se s osudem podobným, jako Čerwená hora.⁸⁰⁾

Král Sigmund netoliko celý rok 1427, ale i léta 1428 ještě zdržoval se w dolejším Podunají, w Sedmihradsku, Walašsku a Srbsku, chtěje hájiti krajin těchto proti Turkům, zvláště an kníže Srbský Štěpan Lazarovic byl w září 1426 dal se i s národem svým w ochranu jeho. Za tau příčinou nešly w době této žádné nové od něho proti Čechům wýprawy, a všecka péče o potlačení husitstva padala jen na papeže a na knížata Německá samy. Nicméně ani opodál nespauštěl král oka svého s věci českých; a uslyšew o wyjednávání Korybutowě w Římě i o prosředkování Polákůw a Litwancůw mezi papežem a Čechy, rozhoril se byl velice proti Martinovi V, z neděčnosti ho wině; mněl zajisté, že, budouli Čechowé onau cestau smíření s Římem, Poláci a Litwané potáhnou z toho korunu českou k sobě. Pádem Korybutovým zmizela neznáze tato. Papež ale tím horlivěji přičinovat se o svolání nové kruciaty proti Čechům. Již roku 1426 obrátil byl zvláštní zřetel svůj ke bratu někdy Anglického krále Jindřicha IV, Jindřichovi z Belfortu biskupu Winchesterskému w Anglii, povýšiv jej, jakož i Jana Železného biskupa Olomuckého, na důstojenství kardinalské se zvláštním ohledem proti husitství; nový zajisté kardinál onen, co strýc wévod Jana z Bedfordu a Humfreda z Gloucestru, kteří po smrti bratra swého Jindřicha V (+ 1422) vládli Anglii a Francií, a co muž ve věcech světských velmi zkušený, zdál se Martinovi V nad jiné spůsobilým

80) Bartošek p. 153. Starší letopisové str. 71—72.

býti, aby postaven byl w čelo křesfanstwa proti kacířstwu **1427** co den nebezpečnějšímu. Pročež již 18 března **1427** jme- **18 Mar** nował jej legatem stolice apoštolské w Čechách, Uhřích a Němcích s mocí nejrozsáhlejší, prose ho snažně, aby uwázel se w auřad ten čím těžší, tím slawnější a zaslaužilejší; samé jméno jeho, jméno rodu královského a vítězného, že zastraší nepřátely církve tím více, čím chvalnější prý jde powěst o wysokých ctnostech, o maudrosti, zkušenosti a umělosti osoby jeho. Pročež tím wětší, a jak sám prawil, newyslownau radostí naplnilo jej psaní kardinalovo, dne 15 čerwna z Mechlina w Belgii dané, jímžto **15 Jun** nowý legat papežský, přijaw na se auřad ten, oznamował, že se wši rychlosti připravuje se k boji pro ochranu víry křesťanské.⁸¹ Rozumí se, že stejnau dobau ode dworu Římského vše, co jen možné bylo, wynaloženo jest, aby zvláště w Němcích pobudil se duch celého národu ku povstání u wětší nežli kdy sile a opatrnosti. W zemích těchto zvláště bitva u Austi spůsobila byla wšeobecnější proti husitům oprawdowost, jakož dosvědčuje mimo jiné i příklad ten, že již na počátku roku **1427** rytířstwo we Francích, sšedši se walně do Bamberka s markrabí Brani-borským Fridrichem a biskupy Bamberským i Wircburským, zřídilo se dne 15 ledna we zvláštní spolek wojenský proti **15 Jan**. bezbožným newěrcům w Čechách,⁸² na ten spůsob, že audové jeho pustiwše ode všech turnajůw a jiných krotochwilí světských, slíbili obracetí wšecken na ně dosavad wedený náklad k rytěrowání duchownímu a k nowé tabuli cti, zwoliwše sobě za nejwyšší wůdkyni nebeskou

81) Wiz o tom více u Raynaldiho ad ann. **1427**, §. 1—3.

82) Přední muži rytířské společnosti té jmenují se Jan hrabě z Wirtheimu, Wilém hrabě Kastelský, Kunrat Schenk z Libenberka, Erkinger ze Saunsheimu (předek nynějšího knížecího domu Švarcenberského), Arnolt ze Sekendorfu, Kunrat z Aufsess a j. w.

1427 pannu Marii, a za korauhew obraz její s Jezulátkem w náručí, z jehožto rukau sw. Jiří kleče přijímá wěnec díky; ⁸³ ke dni 15 čerwna nejprw příštího zawázali se wšichni postawiti se u Chebu a tähnauti odtud do boje dále na vlastní náklad swůj; knížata pak slíbili jim, že swolajice sném říšský do Mohuče na den 9 února, přičiní se wší mocí, aby stejným časem říše celá powstala k wálce. I ačkoli sném onen ke dni řečenému rozepsán jest, newědomo wšak, sešelli se skutečně a nebylli raději zase odročen; aspoň jisté jest, že teprw na druhém sněmu, který do Frankfurta swolán a tam, po hlučném rokování, pa-
4 Mai mátným zápisem dne 4 máje 1427 skončen byl, stala se uzavření důležitá, která dávala naději podstatnou, že tenkráte odboj kacířský trestem dávno zaslauženým konečně dosažen a pomstěn bude. Obsah sněmowního snešení byl následující:

Po celé říši Německé stane mír zemský a minau wšecky domácí wálky i půtky, aby wšickni slawowé říšští bez překážky chystali se do boje proti kacířským Čechům. W neděli den swatých Petra i Pawla (29 Jun.) slájte čtvera walná wojska na branicech českých pohotowě, aby w témaž dni se čtyr stran najednau do země vtrhnuti mohla: od západu knížata i biskupové Rýnští, Nižozemci, Elsasané, Šwejcaři, Šwábowé, Frankowé, Bawo-

83) Kromě zápisu ode dne 15 Jan. 1427, chowaného w Králowci, mluví o tom také Andreas Ratibon. in dialogo w tato slowa: militaria exercitia, ludos et solatia, quae hactenus in hastiliis et torneamentis agere consueverunt, in impugnationem haeresum et errorum convertere decreverunt, eo videlicet modo, quod totius negotii armiductrix, vexillifera, signumque vexillare sit et esse debeat imago — virginis Mariae etc. Srwn. Raynaldi ann. 1427 §. 3 (ku konci). Ten jest původ towaryštwa sw. Jiří, o kterémž později několikrát zmínka se stane.

řané a jiní; od seweru wewoda Saský se Sasy horními a 1427 dolními, Durinčané, Hesowé, Braniborci, arcibiskup Magdeburgský s biskupy swými, wewodowé Brunšwický, Meklenburgský, Pòmorský a jiní; od wýchodu knížata Slezští se stawy a městy Lužickými a křižowníky Pruskými; od jihu Rakauský kníže Albrecht s wojskiem královým a s arcibiskupem Salcburským i jinými těch krajin knížaty a biskupy. Wšude s paděstí mužů vyprawen buď jeden branný do pole, čímž počet těžkých oděncův wzejde na 36,000, lehké jízdy a pěchoty nepočítaje; a wšecka tato wojska vrhnouce do Čech, hledte spojiti se tam w jedno; každé z nich opatřte se zvláštními hradbami wozovými, též náležitým počtem děl, haufnic, tarasnic i ručnic a mistrův puškařských i čehokoli k wálce potřebí; až na hranice české vypraw se každý na svůj vlastní groš; pak voleni budete desátníci, setnici a tisícniči, a prohlášena i zachowáwána bud přísná kázeň we wojště; nejvyšší welení stůj při kurfirstech a kohož oni k sobě na to připojí; w zemi nepřátelské nehýbej se nikdo nikamž, leč na rozkaz hejtmanův swých; bojowníci chodte pilně ke zpowědi a k užívaní svátosti oltářní; lidé laupežní a swárlíwi, opilci, kostkáři, zlolajci, swobodné ženy a t. d. nebudte nikoli trpeni ale trestání a wymítáni; kdokoli pořádku tomuto se zprotiwí, aneb nestatečně na autěk se dá, buď prázden říše německé na wěky i s ženau a dítkami swými a t. d. K zapravení obecných autrat při wálce jednáno jest o tak řečenau „daň husitskau“ w říši; we královské proposici žádalo se s každé osoby stáří wýše 14 let, mužské i ženské, kdokoli má jmění wýše tisíci zlatých, aby dáno bylo jeden zlatý, kdo dwě stě zlatých a nad to, půl zlatého, a kdo méně, šest penízkův Štrasburských: ale sněm neustanowil se o této wěci na ničem, leda že s každého žida w říši jeden zlatý platiti se musel, a že sbírky peněz

1427 odpustkowých nejen po Němcích rozepsány jsau, ale i na Italii, Dánsku, Skandinawsku a Polsku jich žádáno,⁸⁴ an papež rozkázal byl placení desátku po celém křesfanstwu ku pomoci wojska křížového, ač tomu duchowenstwo málo kde obvykati chtělo.⁸⁵ Pozoru hodno jest, že dle nadřečeného usnešení sněmovního již tehdáž počali byli Němci wšimati sobě a následowati českého umění wálečného, nařizujíce netoliko wozowé hradby u wojště swém, ale i přísnější kázeň wojenskau dle příkladu Čechův.

Aučastenství w nowé wýprawě této bylo tudiž wekké po wšech krajích říše Německé, ačkoli méně u knížat, nežli w národu. Špatný zejména příklad dán byl od Mohuckého arcibiskupa Kunrata, jenž nepřestávaje wálčiti doma s lantkrabí Heským, newypravil lidu swého proti husitům; jiní pak pánowé dostavili se sice w čas a místo určené, ale s menší mocí, nežli se očekávalo. Nieméně přičiněním zvláště obeeného lidu sešel se přece tak walný počet bojownikůw, že při dobré zprávě bylby postačoval ku potlačení Čechův; sám kardinál Jindřich přispěl byl osobně s tisícem střelecůw Anglických; Němcůw pak počítalo sé, dle jedněch, až k 80.000 jezdcůw, dle jiných pak až prý ke 200.000 branných lidí wůbec.⁸⁶ Již ten týden po sw. Petru a Pawlu stáli hojní zástupowé, jakož umluweno bylo, na hranicích Českých; wewoda

84) Windek cap. 149, 150, pag. 1191—1200. Gudenus, IV, 158. Neue Sammlung der Reichsabschiede, I, 120 fig. Wencker Apparatus Archiv. p. 319. Aschbach Gesch. K. Sigmunds, III, 254—259.

85) Raynaldi ad ann. 1427 §. 3. Gemeiner Regensburg. Chronik, II, 463.

86) Hermann Corner pag. 1278 di: Collecto exercitu maximo, puta CCM armatorum, secundum aestimationem peritorum, de diversis mundi partibus. Bartošek pag. 154 udává: 80 millia equitum et tantum vel plus penditum. O střelecích Anglických mluví Dlugoš p. 501 a

Saský wšak, čekaw na sausedy swé, wyprawil teprw 5 1427 čerwence syna swého s 20.000 brannými do pole, pod zpráwau pána ze Šwareburka; z Řezna také wytáhlo wojsko teprw okolo 8 čerwence, kardinál legat pak bawil se ještě 13 čerwence w Normberku, swoláwaje se wšech stran bojowníky, a snaže se zwláště o příměří mezi Mohúckým a Heským, ačkoli bez prospěchu. Nejwyšší wůdce celé wýprawy, Ota Trierský arcibiskup a kurfürst, vrhnuw s Rýňany, Šwáby a Bawory dne 12 čerwence do země 12 Juli k Tachowu, přijat jest od tamějších měšťanů se zwláštní úctau a oslawau. Ležel pak několik dní polem u Plané, čekaje jak na Braniborského markrabi Fridricha s Franky a Durinčany, tak i na mladého Saského, až oba tito, spojiwše se dřiwe dohromady a opanowawše města Mašlow i Žlutice, přitáhli k němu dále do Plzenska. Žlutice již tehdáž náležely byly panu Jakaubkowi ze Wřesovic, kterýto wšak netušiw sobě proti takové sile, opustil je s lidmi swými, načež knižata wšedše tam, odewzdali je zase panu Alšovi Holickému ze Šternberka. Potom wšecka wojska Německá pospolu dne 23 čerwence jala se 23 Juli dobýwati města Střibra.⁸⁷

Wálečný ten návrh, za kterýmžto weškero wojsko německé sestředilo se w Plzensku, dá se jen chwáliti, powázimeli hojnost tamějších měst a hradůw husitům nepříznivých a nedobytych, o něž se opírati mohlo, jako Plzeň, Týn Horšow, Tachow, Přimda, Kinžwart, Nečtiny, Bezdrůžice, Bělá, Kornberk, Drštka, Lopata, Radyně a jiných vfc; aniž co tupiti jest, že tak weliká moc wá-

po něm jiní. Proti tomu Windek p. 1200 ujištujte, že celé wojsko Německé bylo jen malé a slabé. Jiní sauwéci spisowatelé mluví všebec jen o velikosti wojska, neudávajice počtu.

87) Andreeae Ratisbon. supplementa fol. 446, 447. (Tam stojí také dwé psaní z táboru u Plané ode dne 14 a 15 Jul.) Bartošek I. c. MS. Trebon. A. 10.

1427 lečná, potáhši k sobě nad to ještě wšecky hybné síly kraje protihusitského,⁸⁸ bawila se kolik dní dobývaním jediného města, které mohlo býti na škodu míru okolí onoho. Na Stříbře zavřel se Přibík z Klenowa, jenž to město byl před nedávnem opanoval,⁸⁹ se swau čeledí, a jediný pan Petr Zmrzlík ze Swojšína, seděním na Orliku, přibyl mu ku pomoci, když město již obleženo bylo; i majice oba jen asi 200 bojowniků, bránili se ničméně statečně, ačkoli Němci velmi nákladně děly welikými dobývali a zdi bořili. Největšího udatenství dokazovali tu prý wojíni po 1 Aug. slaní ze sewerních měst námořských.⁹⁰ Ještě dne 1 srpna dával pán Jan z Risenberka na Rabí panu Oldřichovi z Rosenberka zprávu, že knížata prý „welmi rádně leží okolo Stříbra, a žádnemu nepřekážejí krom picování, a děkuje bohu dobré se jim wede; a již sau drahně zdi powrhlí okolo města; a tak se naději, že tento týden k

88) *Ex parte Teutonicorum et cum ipsis erant demini Krusina de Sswamberg, Wilhelmus de Sswihow et alii milites et armigeri districtus Plsnensis et gentes civitatum Plisnae et Tachoviae.* Bartošek p. 154.

89) *Aeneas Sylvius*, jenž osobně znal pana Přibíka, popisuje ho „inter haereticos quantum doctior ac facundior, tantum crudelitate ac perfidia nequior“ (cap. 48). K označení osobní jeho powahy může také slaužiti slovo, kterým dle swědectví Zachar. Theobalda (cap. 60) Střibrští se omlauwali, bywše 1426 o sw. Wáclawě od něho podmaněni: *su prý „byl bohatýr neodolatelný a wpadl do města jejich s mečem sahajícím od jedné brány městské až ke druhé.“* Budeť nám o něm ještě často řeč, an zemřel teprw s počátku r. 1465.

90) *Andreas Ratisbon.* l. c. *Sed non agitur ibi dignum memoria, praeterquam ab his, qui in numero trium milium virorum pugnatorum pedestres sagittarii et nudi, ut agiliiores essent ad certamina, a civitatibus stagaetibus, quas vulgus Seestet nuncupet, illuc venerant katholicis in adjutorium. Nam ex insperato, oppido non obtento, exercitus ab obsidione recedit etc.*

městu šturmowati budau.“⁹¹ Ale skutek nepotvrdil na- 1427
dějí těchto.

Wypuzením husitůw k Římu náchylných dostala byla w Praze přewahu strana horlivějších podobojích, kteří ne- meškali obnowiti s Tábory a Sirotky dávné umluwy přá- telské.⁹² Protož když nowé walilo se na národ nehez- pečenství, wrátila se stranám národním dávná swornost bez nesnáze opět. Již 12 čerwence táhl první hauf Tá- borůw pokojně skrze Prahu na Bílou horu se 300 wozy bojownými; nazejíři následovali Sirotci tauž cestau se 200 wozy; 15 čerwence přijel kněz Prokop se hlavním wo- 15 Jul. skem, kteréž rozloženo bywši po městě, chowalo se tam mírně, až dne 17 nastoupilo také pochod svůj do Plzenska; o den později pak wytáhli za ním Pražané s některými pány, 18 Juli mezi nimižto zejména Menhart ze Hradce, Wáclaw Stráž- nický z Krawař a Jan Towačovský z Cimburka se při- pomínají. Síla weškerého wojska českého udává se (snad přiliš nízce) toliko na 15 set jezdciw a 16 tisícůw pě- ších,⁹³ kteří s potřebnými wozy a děly pod vrchní zprá- wau kněze Prokopa vyšli z Prahy hájit kalicha proti celému starému křesfanstwu; na cestě wšak připojilo se k nim ještě několik haufůw ze Zápraží, mezi nimiž i pan Beneš z Kolowrat a z Ročowa, tak že pochod o několik dní se opozdil. Když ale w sobotu dne 2 srpna blížili 2 Aug. se, padl na weškero německé wojsko z nenadání tak ná-

91) Archiv Český, III, 304.

92) Že po Korybutowě pádu Pražané wstaupili w jakousi jednotu s Tábory a Sirotky, wyswita ze psaní daného w Žitawě dne 8 čerwence k mistru křižownikůw Pru- ských, a chowaného podnes w archivu Kraloweckém.

93) Bartošek l. c. Slowa spisowatele tohoto, že u wojsku nebyl žádný znamenitý pán zemský, sluší vykládati tak, že pan Menhart ze Hradce jen bezděky, od Táborůw umluwau byw donucen, táhl do pole, jakož i pan Jin- drich Hlawáč z Dubé a někteři jiní.

1427 ramný strach, že pustiwše od dobýwaní Stříbra, počali walně utíkati k Tachowu, dříwe nežli Čechy byli ještě spartiti mohli.

Legat papežský, kardinal Jindřich, opozdiw se w Němcích za wojskiem, wstupował prawě u Tachowa do Čech, když první haufowé utikajících wen ze země se hnali. I podiwiw se té nestatečnosti, wrhnul se jim wstříc, zastawował je, prosil a napomínal, aby pamatujíce na boha, na čest a na spasení duší swých, wrátili se do boje proti nepříteli w každém ohledu prý slabšímu; dal rozwinauti korauhwe papežské, i sám s krucifixem w rukau postawil se w čelo těch, kteří uposlechli jeho. Tím spůsobem podařilo se mu, že w pondělí dne 4 srpna⁹⁴ wojsko celé postavilo se ještě jednau polem u Tachowa, knížata pak zawázali se sobě, neopauštěti jeden druhého.⁹⁵ Ale když tábor český toho dne w šiku walečném bližil se k Tachowu, tu opět kleslo srdce křižákům zděšeným, takže dříwe, nežli nastal boj, počali znova rozprchatí se we zmatku neslychaném. Nadarmo byly wšecky prosby a hrozby kardinálowy, nadaruno chopiw se korauhwí říš-

94) Datum 4 srpna kladou letopisowé čeští obyčejně asi o týden napřed, nenaznačujíce dne: ale Andreas Ratisbon., jemužto za nejurčitější zpráwy o těchto věcech děkowati máme, klade wýslovně pondělí den 4 srpna, což i s Bartoškem srowná se, budemeli u něho čisti druhé pondělí po sw. Jakubě (p. 155). Kdyby Pražané již dne 29 Jul. byli slawiili vítězství u Tachowa, jakž tomu Zach. Theobald chce, pan Jan z Risenberka bylby dne 1 srpna nemohl tak psát, jakž nahrofe uwedeneno jest. Také w rkp. Třebonském (A. 10) udává se první odtrhnutí křižáků od Stříbra dobře w sobotu po sw. Petru w okowách (2 Aug.) „Nulla victoria potiti, nullisque visis haereticis, turpiter versus silvam fugierunt sabbato post vincula S. Petri.“

95) *Cardinalis — ad principes venit, factaque exhortatione confoederantur, ut simul contra inimicos velint stare.*
Andr. Ratisbon. l. c.

ských, roztrhal je hněvem před knížaty a wrhal jim je 1427 k nohaum se zlořečením strašným; konečně, nechtělli upadnauti sám w moc kacírskau, musel i on také aučastnit se autěku jejich. Čechowé zajisté pustiwše se honem za utíkajícimi přes lesy, pobili jich tam prý na tisíce.

Téhož dne obehnáno jest také bez meškání město Tachow, do něhož nemalý počet Němcůw a Plzákůw se byl zavřel. I ačkoli Tachow lépe upewněn byl, nežli Stříbro, a posádka byla mnohem četnější, nicméně v několika dnech, zapálen byw střílením z děl a ze strojův ohniwých, wzat jest autokem dne 11 srpna a powraž- 11 Ag. děno w něm drahně lidí, s ušetřením jen žen a dětí; ⁹⁶ jiní utekše se na hrad, i tam dne 14 srpna po welikém 14 Ag. krwe prolití wzdáti se musili. Padl tu mezi jinými statečný rytíř Komárowec, který dne 4 srpna, když wšickni na autěk se dávali, sám jediný stoje byl prawil: „newěděl bych před kým utikati, wždyť nepřítele ani newidím!“ Wěznůw na hradě jatých bylo 1400, mezi nimiž také pan Wilém Šwihowský z Risenberka, pan Jindřich Žito z Jiwian a jiní; i kořist bohatá druhu wšelikého dostala se vítězům do rukau, a zvláště slavně známá weliká puška někdy krále Wáclawowa, řečená Chmelík. Wěznowé přední, a mezi nimi zejména pan Wilém Šwihowský, chowáni jsou na swobodě pod záwazkem na čest a na víru: ale po několika dnech dwamecítma z nich, uwiděwše swau příležitost, uprchli proti slibu swému. ⁹⁷

96) Andreas Ratisbon. in dialogo prawí: mulieribus tamen et parvulis, qui primos impetus evaserant, parcentes. Naproti tomu Herm. Corner p. 1279: interfecti sunt in ea omnes incolae ejus ab homine usque ad pecus. Data 11 a 14 Aug. poskytuje opět rukopis sauwěcký Třebonský A. 10.

97) Andreas Ratisbon. in Supplementis et in dialogo (MS.) též ap. Eccard. I, 2154. Bartošek p. 155. Starí letopisové prawí na str. 72: „Pan Wilém Šwihowský tu

1427 Po dobytí Tachowa Táborci obrátili se nejprw proti hradu Raupowu, jehožto majitel, pan Jan z Raupowa, jen tím uchránil se záhuby, že se zapsal jim v jednotu a vytrhl tudiž s nimi polem před Plzeň, kdežto lehlo weškeré wojsko husitské, města dobývajíc. Když ale ztráweno tu několik dní bez prospěchu, obě strany uzavřely mezi sebau příměří až do dne sw. Jiří (23 Apr. 1428). Ze zápisu o tom učiněného jewí se, že stáli tehdaž v poli po straně husitské následující čelní mužové: kněz Prokop, Jaroslaw z Bukowiny, Jan Bleh z Těšnice, Welek Kaudelník z Březnice a Jan z Kralovic, co hejtmané Táborští a Sirotí; pak páni Menhart ze Hradce, Beneš z Kolowrat, Mikuláš z Landšteina, Chwal z Machowic, Přibík z Kle-nowa, Petr a Jan bratří Zmrzlíci ze Swojšína na Orlíku, Aleš z Žeberka, Jindřich Hlawáč z Dubé, Jan Kolda z Žampachu, Jan Žampach z Potenšteina, Beneš z Mokrowús, Jan z Raupowa, Wolfart z Jawora, Bohuslav z Wlčího, Jakub Kroměšín z Březowic, Lwik Wšerubec ze Slawic, František z Kotwice, Jaroslaw z Trocnowa (Žižkův někdy bratr,) Jiřík z Waldeka, Sigmund z Třebolowic, Mikuláš ze Zásmuk, Petřík z Luhowa, Jan Sudlice z Běstwiny, Čeněk z Šárowa, Jakub Čeněk z Malešowa, Bušek ze Smolotyl, jenž učiněn byl hejtmanem na Tachově, a města Klatovy, Domažlice, Sušice, Písek, Prachatice i Horaždějowice. Ke straně Římské a protihusitské přiznávali se zase: Hynek Krušina ze Šwamberka, Jan z Risenberka, Aleš Holický ze Šternberka, Hanuš z Kolowrat na Krašově, Zdeněk z Rožmitála na

byl jat; i swěřil mu pan Jan Towačowský, zavázaw
jeho pode cti a pod wérá, aby nikam neucházel, by
mohl. Ale on zepomenuw se nad swú cti a wérá, w
noci pryč ušel jest, a tudy swému erbu pohoršil do
dnešního dne.“ Proto tuším potom odepřeno jest, ja-
kož Andreas Ratish. žaluje, wsem ostatním wěznům po-
dobné pohodlí.

Zbiroze, Zdeslaw z Buřenic purkrabě Karlsteinský, Wilém 1427 z Nečtin na Kornberce, Burian z Gutšteina, Zdeněk z Drštky purkrabě na Týně Horšově, Jan Štěpanowec z Wrbty, Bušek Calta z Kamenné hory, Jan Hrabiše z Paběnic, Habart ze Hrádku na Lopatě, Lwík z Jiwian purkrabě na Přimdě, Jan z Lestkowa na Waldece, Lwík z Rowného, Iwan z Nečtin na Bubně, Jindřich ze Sedlce purkrabě na Radyni, Bohuslav ze Chlumu, Jan starší i mladší bratří z Ulic, Wilém z Přichovic, Wilém z Netunic, Dúc z Wařin, Záwiše z Jimlína, Sezema i Hynek bratří z Kocowa, Protiwa ze Swojšína, Jindřich ze Šwamberka, Petr a Pawel bratří Ebrswini, Hrdoň z Dubňan na Krakowci, Oldřich ze Slawic, Habart z Ådlar a město Plzeň.

Wýminky uzavřeného příměří byly ty, že o wáno-
cech nejprwé příštích mají obě strany sejít se, podoboji
w Berauně, Plzenští w Žebráce, a přiwesti tam mistry i
kněží swé k hádaní o wěci ty, o kteréž s obau stran
swáry jsau; podobojoji tudiž že mají postawiti swé mistry
a kněží s několika staršími na hrad Žebrák, a wy-
brati sobě do Berauna z Plzenských žiwý základ za
ně, wždy dwa Plzenské za jednoho podobojojho poči-
tajice, kromě těch osob, bez kterýchžby takové hádaní
konati se nemohlo; prawidlo hádek těch bude písmo swaté
starého i nowého zákona, i spisy doktorůw prwotní církwe,
kteří na písmě swatém právě se zakládají; a cožkoli
pravidlem tím dowedeno bude, to mají přijmauti, wést
a hájiti obě strany bez wýminky, pod nejwyšším základem
cti a wiry, pod ztracením všech statkůw i auřadůw swých
a pod wyhnáním ze země české. Wšak wytrhnauli se
jen některé osoby z wýpowědi, kteráž se tam stane, strana
jejich budeli jen napomáhati trestu na swévolníky, proto
cti swé neztratí. Wsechny kraje i wšickni obywatelé země
české mají pozvání býti, aby přihlásili se každý zejména
k umluwám příměří tohoto, a silnice po celém králowství

1427 budte swobodny a bezpečny. Za nejvyšší oprawce všech těstrkův a závad, kteréby we přiměří tom přihoditi se mohly, voleni jsou dva páni Kolowratové, Hanuš na Krašově a Beneš na Ročově.⁹⁸⁾

Z ostatních dvou vojsk, která z nařízení sněmu Frankfurtského měla od východu a od jihu vrhnouti do Čech, přišli jen Slezáci do boje, wpadše u veliké sils k Náchodu. Neopatrností wůdce Siroťšho, zde prvníkráte

9 Aug. jmenovaného, Jana Čapka ze Sán, stala se dne 9 srpna Čechům nemalá hanba i škoda, že podvedeni byvše zau-myslným Slezákův cawaním, předali se i wedli do zá-loh nepřátelských, kdežto jich mnoho pobito, a jiní jen autěkem do Náchoda zachowali se. Slezáci však, wypá-liwše předměstí Náchodská i powraždiwše mnoho chudých a nemocných we špitále, vrátili se zase, když je stíhla powěst o neštěstí u Tachowa. Zdali ale také od jihu, jmenovitě z Rakous, stala se jaká wýprawa podebná, nemí nám vědomo. Naproti tomu jisté jest, že w Merawě jako w Čechách, města i páni zenští strany králový uzavřeli také přiměří se stranou podobejí českou i morawskou.⁹⁹⁾

Když pak tímto spásobem pozor všeobecný ještě k nepřátelům zahraničným obrácen byl, mezikm strana Korybutova w Čechách počala podtají opět křístiti a ustro-jovati se. Čím více zásluh nepopíratelných o pokoj a potádek w zemi kníže Korybut byl sobě získal, tím více litowanó jest jeho pádu a wězení, zvláště ano místo, kde držán byl, ani nejvěrnějším jeho přívřžencům známo ne-bylo. Přední mezi těmito byl od prwopečátku Hynek z Wallsteina, pán na Koldísteině w Morawě, již často jme-novaný; potom Jan Smiřický, Wilém Koska z Postupic a jiní méně známi. Ti brávali často mezi sebou radu,

98) Archiv Český, III, 264—267.

99) Swědčí o tom psaní dané dne 22 Sept. 1427 w Preš-purce a chowané w archivu Kraloveckém w Prusích.

kterakby oswoboditi mohli pána swého; a nenacházejice 1427 u horliwějších husitů dosti saucitu ani pôdporu, obraceli se tim dûwérněji ke straně králowě katolické. Zvláště pan Hynek Koldšteinský, někdy horliwý podobojojí, oswědčoval se ochotnosti swau, za příkladem strýce swého pana Haška Ostrowského z Waldsteina poddati se cele králi a pomáhati jemu w zemi, budeli také od strany králowy pomáhanó k oswobození knížete; sliboval, že maje wětšinu měšťanów podtají na swé straně, uwede Prahu w moc králowu.¹⁰⁰ Tím dali se hnauti páni Púta z Častolovic a Jan z Opočna na Heřmanowě Městci, že swěřili panu Hynkowi čeleď swau. W městě Kolíně, jehož obywatele od Pražanów odstaupiwše dali se byli panu Haškovi z Waldsteina pod oprawu, dne 4 září umluwen jest náwrh ku 4 Spt. přepadnulí a opanowání Prahy; richtář Nowoměstský a někteří konšelé obau měst měli otewřiti spiklým brány městské: ale pan Wilém Kostka, nechtěje aby Praha zradau dostała se králi, zradil sám aumysl ten hned nazejří, daw o něm tajnau wýstrahu Šimonowi od bílého Lwa. Když tedy w sobotu dne 6 září před polednem Hynek z Waldsteina s Janem Smiřickým a s 600 jízdnými wpadli skrz otěvřené brány náhle do měst, dostali se beze wší překážky a nesnáze až na staroměstské náměstí, kdežto se rozestavili; znapinané jejich samostřely činily podivný odpór proti hešlu „mír swatý,“ kteréž od nich provoláváno: ale obec Pražská, místo coby přiwinula se k nim, jakož očekávali, teprw počala zarážeti šranky, wkládati řetězy a připrawowati se k boji. Spiklí widauce zjewnau zradu a znajice slabý počet swých, nehledali již spásy Ieda w autěku; pročež bojowáno sice na několika místech

100) Wyswita to zvláště ze psaní dne 8 Jul. 1427 w Žitawě k mistru křížowników Pruských daného a w Králowci podnes chowanego.

1427 w městě, ale již ne o vítězství, nýbrž jen pro zniknutí wazby. W boji takowém zabito jest jich asi ke stu, zjímáno přes 250, a jiní budto schowáni po domích po přízní a pro známost, bud utonuli w řece Wltawě, přes kterauž s koňmi swými utíkali; málo jich bylo, kterým skutečně utéci se podařilo. M. Jan z Rokycan w největší bauři, chtěje uskrowniti krwe prolití, wrhnul se mezi rozlítěné bojowníky, a sám pod komží swau pokrwawenau uchránil nejednoho nešťastníka, který již již byl stal se obětí chátry rozjetřené. Pan Smiřický se mnohými panošemi jatý uveden jest do vězení na radnici; pan Hynek Koldšteinský ale, který schowal se byl w domě u Slona, tam od panoše Jana Makowce z Měrunic doslužen a nešlechetnosti tím ohawnější zawražděn jest, an byl téhož Makowce před tím uprosil od šibenice u Staroměstských. Brzy potom sňat jest w Praze rytíř Wáclaw z Jinec, přední aučastník té jízdy, a několik měšťanůw s ním; panu Smiřickému ale podařilo se utéci z vězení pomocí jakési dívky.¹⁰¹ Nešťastné wšak toto wskočení aspoň w jednom ohledu nestalo se nadarmo: husité zajisté, nechtějíce mezi sebau chowati déle příčinu takových bauří, umluwili se s knížetem Sigmundem Korybutem, a propustili jej samoděk dne

9 Spt. 9 září z vězení na hradě Waldsteině, kdež potud chowán byl, dawše jej pod bezpečnau stráži wyprowaditi přes hranice České. Kniže ten pak i po svém navrácení se do Polska nepřestal býti laskaw na Čechy a hájiti strany jejich, jakož pak o tom na místě swém i dále připomenuto bude.

W okolnostech takových nemohl Pražanům jinak než witaným býti příjezd hlavního wojska Táborského a Si-

11 Spt. 101) Starý letopisové str. 73. Bartošek p. 155—156. Kollegiat Pražský (MS.) praví, že sám také byl mezi wpadlymi a jatými w městě, a že konšelé Pražští některí, dříve je wolawše, potom sami pobuřovali obec proti nim.

rotčího, kteréž wedením kněze Prokopa Welikého dne 11 září přitáhlo asi w 10 tisících pěšich a 800 jízdných ^{11Spt.} z Plzenska do Prahy, wezauc s sebau, kromě jiných děl a strojůw wálečných, také pušku Chmelík na Tachowě dobytau. ¹⁰² I hned potom w neděli dne 14 září obehnán ^{14Spt.} byl Kolín od spojených těchto wojsk a Pražanůw pospolu, a dobýváno jeho skrze celé čtvrtletí velikým úsilím i rozmanitými chyrostmi, an Diwiš Bořek z Miletínska s čeledí pana Opočenského i Půty z Častolovic k ruce páne Haškowě velmi statečně toho města bránil, časté na ně autoky wždy krvawě odrážeje, ačkoli wěže a zdi městské na mnohých místech již powaleny byly. Konečně teprv dne 16 prosince wzdal město umluwau, když měšťanůw ^{16 Dc.} část walná nechtěla se dále bráni; i obdržel s čeledí a družinou asi 100 branných lidí čestný z města průvod.

Nezdaření se walné wýprawy říšské tohoto léta u Stříbra i Tachowa činilo we všech zemích křesťanských dojem hluboký a wykládáno hned ze wšelikých příčin; našli se i takoví, kteří winili knížata ze zradě zaumyslé. Jmenovitě prawilo se, že Pražané měli tajné poselství swé u Fridricha markrabě Braniborského, podávajice prý jemu i synům jeho koruny české, jestliže odvrátí od země záhubu nastávající; načež prý on dělaje se nemocným, nechtěl aučastnit se boje, a příkladem svým odstrašil také ostatní knížata i wojsko. ¹⁰³ Jalovým takovým sočením nelepšila se wina nestatečnosti, která jináče w potřebě umělého i cvičného wedení války mnohem přirozenější nacházela omluvu. Užívaní hradeb wozových we wojstě na ně nezvyklém nedodávalo ani síly ani smě-

102) Bartošek pag. 156.

103) Zprávu o tom psal také kardinal Jan Železný, biskup Olomucký, králi Sigmundovi, jakož se dowídáme ze psaní daného w Prešpurku 22 Sept. 1427, a chowaného w archivu Kraloveckém.

1427 losti proti těm, kteří w umění takowém za mistry uznávání byli. Sám kardinál Jindřich Winchesterský přičítal winu nezdaření takového předně nedostatku austrojné článkowitzosti a cwičnosti wojsk německých, i ustanovil se na tom, že k boji proti Čechům potřebí jest ne tak hojných, jako raději na wálku zvyklých a w ní cwičených lidí, jakowí byli husité sami; pročež staral se přede wším o sbírání peněz po celém křesfanstwu, aby žoldnéři k denní wálce najati, čili aby wojsko stálé, polem ustanoveně ležící a zbraní wýhradně se obírající, proti Čechům zřízeno býti mohlo. Tento zajisté byl smysl i aučel jednání jeho na sněmu říšském, který zvláště jeho přičiněním dne 16 listopadu we Frankfurtě sešel se. Tu po 3 Dec. mnohem o té wěci rokování stalo se konečně dne 3 prosince 1427 důležité snešení o spůsobu, kterak po celé říši Římské mají se sbíratи daně k wedení wálky proti husitům, a kterak dále se sbírkami nakládali se má. Z daní takových neměla vyňata býti naprosto nižádná osoba převyšší patnácte let stáří swého, ani duchowní, ani světská obojího pohlawí; wsem duchowním, zejména důstojníkům jakýmkoli, kanownikům, opatům, farářům, kaplanům, křížníkům, mnichům, jeptiškám a t. d. bez rozdílu jest uloženo, aby dali každý pod přísahou pět ze sta důchodůw swých, a kteří nepožívají důchodůw stálých, aspoň po dva grošich českých jeden každý: lidé světského stavu dáwejte nejméně po jednom groši českém s osoby, kdo ale má jmění w ceně 200 až do 1000 zlatých, dej půl zlatého, kdo wýše tisíci, slož aspoň jeden zlatý, nechce-li učiniti více; židé plaste po 1 zl. s každé osoby, každý panoše po 3 zl., rytíř po 5, pán po 10 až 15, hrabě po 25 zlatých a t. d. W každé wesnici farní, w každém městě zřízeny budete kommisie šesti osob, (z kněží, auředníkůw a lidí obecních,) ježto peníze ty wybírali, zapisovali a do zvláštních truhlic šestikličových ukládati mají; sebrané

summy odwedeny budte i s rejstříky wšude do sídel bi- 1427 skupských, a odtud dále do pěti hlavních měst, Rejna- Kolína, Normberka, Erfurta, Salcburka neb Wraťslawi, a to konečně do dne 29 února 1428. Za nejvyšší hejt- many hudaucí wýprawy proti husitům ustanoveni jsou kardinál legat Jindřich Anglický a Fridrich markrabě Braniborský; k opatření příprav potřebných zřízena budiž nejvyšší radda říšská dewítipanská, do níž každý z šesti kurfirstův po jedné, wšecka pak města říšská pospolu tři osoby jmenovati mají; ti scházejte se v Normberce kaž- dau neděli první po suchých dnech pod předsedáním mark- rabě Braniborského, a nařizujte zespolka, čeho při nají- maní, placení a rozkládaní žoldnéřův na příhodná místa aneb při zásobení se k válce potřebí bude. Wšeobecná pak wýprawa nowá ukládá se ke dni sw. Jana 1428 na ten spůsob, aby toho dne wšichni zástupové wáleční ze wšech zemí pohotově stáli na hranicech českých.¹⁰⁴ W památném uzavření tomto nelze jest nespatriti jádro, z něhožto w okolnostech příznivých mohlo wypučili se a wzrůstí to, čehož tehdáž národu německému nejvíce bylo potřebí: lepší austrojí moci wykonávací w říši. Ale ke zdaru takowému wyhledávalo se předewším více wla- stenského citu, více obětavosti, nežli bylo nalezti mezi Němci té doby.

Papež Martin V, jakkoli zaražen a skormaucen byl ne- stěstím dne 4 srpna,¹⁰⁵ nepřestal proto jewiti zalíbení

104) Windek cap. 153, pag. 1201, a cap. 171, pag. 1221.
Andr. Ratisbon. in dialogo. Auplný spis sněmowní za- chował se w archivu Kraloveckém w Prusich a w rkp. kapituly Pražské O. 37. Srown. Neue Sammlung der Reichsabschiede I, 124, kdežto spis méně auplný a w jiném pořádku wytiskněn jest.

105) Andreas Ratisbon. in supplementis (fol. 447) wypra- wuje: Dum haec agerentur, nuntiatum fuerat Romae de proelio katholicorum cum haereticis committendo. Tunc

1497 swé nad rázným a opatrním chowáním se nowého legata swého, kardinála Jindřicha Anglického. „Dokázal si,“ tak psal 30 Spt. jemu z Říma dne 30 září, „že opravdu ten, za kterého sme tě měli, ukázaw tolík srdnatosti a opatrnosti. Ale jakkoli rada lidská málo platna být se zdá, nesluší proto malomyslněti aneb umdlévat: nýbrž čím méně zdařilo se nám, čeho sme žádali, tím větší odhadlaností a silou potřebí jest powstati a přičiniti se k wěci opět. Protož nikoli neustávaj maudrost a snažnost iwas, ale wolej i pohádej, wděk newděk, jak knížata Německá, (do kterýchž arci tuším málo čaky jest,) tak zwlastě prelány, jichžto wěc ta blíže se dotýká. Wždyť netřeba učíti tebe, wiš sám, čeho a jak se chápati máš, aby církew hanby té i skrwny konečně jednau zbawena byla. Dowedešli toho, wěz, že získáš sobě kromě zásluh u boha, také na swětě slávu wyšší nade wšecky krále a knížata wěku našeho. My zatím neobmeškáme odsud činiti wšecko, cožkoliv k 250ct. wěci napomáhati může.“ Dle toho wydal již dne 25 října do všech zemí křesťanských opětné nařízení, aby podlé nálezu sboru Konstanckého všude biskupové vybirati dali u kněžstva swého roční desátky na chowání stálého vojska proti Čechům kacífským, sám také k témuž cíli určiw pátau částku důchodův celních komory apoštolské. ¹⁰⁶ 11 Nv. Plzenských pak napomínal bullau dne 11 listopadu vdanau, aby s kacífti nikoli nepauštěli se do hádek o víru,

sumamus pontifex Martinus V, qui per aliquot dies in publicum non processerat, propter quod infirmitate gravi dicebatur teneri, pro obtinenda victoria statuit processionem fieri fer. V in vigilia S. Petri ad vincula (31 Jul.), cui ipse personaliter cum cardinalibus interfuit, et omnibus, qui huic intererant, septem annos indulgentiarum dedit.

- 106) Raynaldi ad h. a §. 9. Nemůžeme nekáratи toho, že Martin V v bulle o to do celého křesťanstwa vydané líčil wšecky husity wšbec za adamušky!

ježto dušem jejich prý více škody nežli užitku přinesti 1427 mohau, ana prawda wíry katolické, slwrzená tolikerými mučenníky, wyjewena na tolikerých konciliech, objasněná spisy tolika swatých doktorůw, nepotřebuje prý ani důkazůw nowých. Také kardinalowi Janowi Železnému psal, aby hleděl překaziti tomu hádaní: a wšak nebyloliby možné uwarowati se ho, aby přiwalal k němu doktorůw z university Wídenské.¹⁰⁷ Wšak legat papežský, kardinal Jindřich, již dne 21 září psaním ze Frankfurtu požádal 21 Spt. byl mistrůw někdy Pražských, Šimona z Tišnowa i Prokopa z Kladrub, aby pro poučení prý a lepší nawedení Čechůw bludných přijali na sebe břímě hádaní takowého.¹⁰⁸

O nowém tomto pokusu theologůw českých, přesvědčiti sebe obapolně důwody učenými, došly nás zpráwy welmi nedostatečné a kusé: a wšak rozumí se téměř samo sebau, že i on minul se s cílem swým. Hádaní na hradě Žebráce počalo se skutečně dne 29 prosince u po- 29 Dc. čtu dosti walném. Za oprawce a pořadatele s obau stran woleni byli páni Jan z Waldeka i Smil Holický ze Sternberka; mezi přítomnými theology jmenují se s jedné strany M. Šimon z Tišnowa, s druhé M. Jan z Rokycan a Petr Payne Anglický. Jediný wšak důležitý a známý následek hádaní toho byl ten, že Pražané, Tábori a Siroci, mezi sebau w Berauně také sami se powadiwše, u menší přízni odtud se rozešli, nežli tam se byli dostawili.¹⁰⁹

107) Raynaldi l. c. §. 8.

108) Psaní to čte se w rkp. kapituly Pražské O. 37 neb 87, wedle mnohých jiných akt od r. 1427, jež tehdejší Pražský kanownik Jan z Dubé pro sebe sám sebral.

109) Kanownik Jan z Dubé w rkp. právě dotčeném počal byl psati zprávu o hádaní na Žebráce obširnau, ale počaw přestal hned zase. M. Jan Přibram dotýká se téhož hádaní we traktatu svém proti Táborům od r. 1429 jen běžně. Na to, co Zach. Theobald podává (cap.

1428 Swornější zatím nežli theologowé, počinali sobě v době této ještě bojovníci čeští. Nedlauho po dobytí města Kolína wšecka wojska, Táboři pod Prokopem Wettynem, Siroci pod Prokópkem a Pražané s Janem Tovačovským, wytáhli u prostřed zimy do pole, a sice dō Moravy. Majice wšak s Moravany příměří, nebawili se ani dobyváním ani pleněním země jejich, až přilehli k Uherskému Brodu; kteréžto město po nedlauhém sklícení vzdalo se umluwau. Potom když u města Weseli připojili se noví zástupové z Čech i z Moravy, wšecka ta sila všechna, překročivší hranice Uherské, mimo Skalici a Senici táhla přes hory, a poplenila celé to podkrají okolo Řečchova, Modré, Pezinku i sw. Jiří, až konečně u Prešpurska lehla táborem. Odtud, wypáliwše Prešpurská předměstí, obrátili se husité zase přes Ložnici a Senec k Sintawě a k Trnawě, a plenili dále přes Kostelany, Čechtice i Nové Město nad Váhem až pod Beckow.⁶⁴⁾ O boji při wýpravě takové nikde nemí řeči, a zdá se, že Uhři tehkráte ani nepostavili se polem k odporu; a wšak ani o dobyvání pěvných měst a hradův neční se zmínka, tak že celé to podniknulí nesinčřovalo leda k vyhubení země. Nedlauho na to sešla se opět wojska wšecka k Uherskému Brodu, kdežto poleževše málo, některi vrátili se s kořistí zase domů, jiní pak táhli skrze Moravu do Slezska k Opawě.

O následující tudíž této hlavní husitův po Slezsku jízdě zachovalo se sice něco více zpráv nežli obyčejně,

64), spoléhati nelze, ano v odporu jest s jinými udávky nepochybýnnými.

110) O jízdě této do Uher podává nejvíce zpráwy kollegiat Pražský, který sám také v ní účastenství měl; potom Bartošek p. 157 a Andr. Ratisbon. in dialogo. Z tohoto viděti, jak málo lze se bezpečiti na pragmatisování Theobaldovo i Pešinovo, kteří oba o jízdě té newědouce, jiné pmběhy s ní neshodně wýprawují.

a wšak nikoli s dostatek. Jen to nám vědomo jest, že 1428 již při samém bližení se husitského táboru města některá, jako Polská Ostrawa, Ketře a Osoblaha od obyvatelůw svých strachem opuštěna byla, a že Wáclaw kníže Opavský s městem Hlubčicemi a se Hradcem dobrowolně se poddal i zapsal se pomáhati Čechům podbojím. Potom obehnawše tito Hlohov horní, dobyli města autokem dne 13 března, i jali w něm výše tisíci oděncůw, panošůw 13 Mar a měšťanůw z Bělé, z Prudníka i ze Střelce; načež přijew Bolek kníže Opolský do vojsk osobně, zapsal se také býti s nimi wěrně, a wywadil wěznč swé penězi hotowými. Na to když jiní knížata i města a biskup Wratislawský postavili se polem u Nisy, dne 18 března stala 18 Mar se bitva krwawá před městem, w niž ke dwěma tisícům Slezákůw pobito aneb w řece utopeno, a Čechowé vtrhše do předměstí, popálili je i s wozy nepřátelskými w něm. Z toho přibylo Slezákům strachu náramně, a od té doby nechtěl nikdo více stawiti se kacířům na odpor. Množství měst, jako Ciknhals, Wejdna, Otmochow, Pačkow a Frankštejn, pak Falkenberk, Krotkow, Střelín, Kauty a j. w. opuštěny bywše od obyvatelůw svých, padly téměř bez boje Čechům do rukau. Kníže Jan Ministerberský umluwiw se přátelsky, ochránil tím město i zemi swau; méně šťastny byly Břeh i Olawa, ačkoli kníže Ludwik také byl přízniti se hleděl. Již dne 30 břez- 30 Mar na byli honci češti jen míli wzdáli od Wratislavě, proti kteréž ale tenkráte ještě ničeho před se nebrali. Okolo welikonoci (4 dubna) stála hlavní síla u Richeb, a tam 4 Apr. přitáhše Hradčané i Chrudimští, též páni někteří z Čech na pomoc, i wypálili Richby, a hnuwše se odtud k Sobotce, hrad ten důležitý a od svých opuštěný osadili panem Janem Koldau.¹¹¹⁾ Potom položili se u města*

111) Bartošek (p. 157) jmenuje sice mladšího Plichtu z Ži-

1428 Naymarku a opatřili odtud Sobotku potřebami válečnými. Ze psaní daného w těchto dnech we Wratislawi dowídáme se, že w druhé polovici měsíce dubna činily se nowé přípravy ku podstaupení Čechův polem. S jedné strany stál Kunrat biskup Wratislawský opět w Nise s knižetem Přemkem Opawským a s pány českými Půtau z Častolowic i Janem z Opočna; s druhé strany kníže Ruprecht řádu Malteského, kníže Hanuš Zahanský a jiní kladli se za Lehnicí u Hojna, kamž i Wratislawští i Hanuš z Polenska s Šestiměstskými k nim přispěti měli, a také pan Baltazar ze Sliwna s třemi sty jezdci od mladého markrabě Braniborského očekáwan byl. Mezitím Čechowé tiše prý se chowali, rozjíždějice se w haufech malých po zemi Slezské bez odporu, ježto několik knížat spříznilo se bylo s nimi, držice od nich města mnohá, w nichžto jejich ranění a nemocní chowáni a léčeni jsau; také posilnili se pomocí z Čech, nepočítaje sedláky, kteří we Slezsku samoděk prý k nim se přiwinuli, jichžto počet také byl nemalý. Takž prý bylo jich ke 24 tisícům pod vůdcí wšelikými, kteří ale wšichni kněze Prokopa poslauchati museli. Obecně ale (dodává totéž psaní) neplenili a nehubili w zemi leda kostely, fary, dwory panské a krčmy.¹¹² Za-

rotina: jiné wšak prameny české i slezské shodují se we jménu Jana Koldy z Žampachu.

112) Slova psaní toho k nejvyššímu mistru křižovníkůw Pruských daného jssu: „Uwer Gnade wol wirt vornemen — wer ire hauptlewe seyn: idoch was her Prokop tat, das mussen im die andern volgen, der do ouch itczunt mit en ist.“ — „Ouch so burnen sie nicht meher dean Kirchen, Pfarrhose, der Erbherrn gesesse und kretschem.“ Z důležité zpráwy této sauditi jest, že Táboři a Sirotoi také za branicemi Českými směřovali více proti hierarchii a šlechtě, nežli proti obecnému lidu; čímž i ta sada nabývá světla, kdežto se dí: „So habin sie sich gar sera gesterkit — ouch mit gebuwern die do czu en getrelin seyn, der do czumole vil ist.“ Psaní to,

tím dowěděwše se Čechowé, kterak u Lehnice nowé woj- 1428 sko se sbírá, wytáhli bez meškání proti němu stranou ku Kolperku: ale Němci sotva spatřiwsé je, rozprchli se w noci náhle do pevných měst, z nichž potom Čechowé jen jediné Hojno wzawše autokem, je wypálili a powraž-dili mnoho lidí w něm. Jiná města holdowáním silným wykupowala se z nebezpečí jim hroziwsího. Ke Wratisla-wi přiblížilo se hlavní wojsko české dne 1 máje, i wypá- 1 Mai lilo jeho předměstí, ačkoli do města toho na sto tisíc lidu z okolí se bylo uteklo. Z dalších událostí připome-neme jen to, že před odjezdem wojsk ze Slezska koneč-ně i kníže Ratiborský, Přemek Opawský, Kazimír Oswě-tinský a kníže Těšínský wstaupili s nimi w umluwy,¹¹³ a že tudiž ustaupení Čechůw stalo se z wule jejich a ni-koli z donucení, ačkoli král Wladislav Polský psaním již dne 1 dubna z Kališe ku knížeti Kunratovi Olešnickému 1 Apr. daným těšil byl Slezáky, že již swoláwá wšecky poddané swé, i z nejdalších zemí, jako z Litwy, z Rus a z wo-jvodství Multanského, aby pohotowě byli postawiti se pro-ti kaciřům českým.¹¹⁴ Wšak zdá se, že i té doby ještě Poláci někteří, jako pan Puchala, ochotnější byli pomáhati Čechům, nežli nepřátelům jejich.¹¹⁵ Než buď tomu jak buď, to wždy jisté jest, že Táboři a Siroci, wratiwsé se

dané w pátek dne 16 neb 23 Apr. 1428, chowá se w archivu Kraloweckém w Prusích.

- 113) Tak o tom zprávu dává Kunrat biskup Wratislawský we psani ode dne 21 máje 1428 k nejw. mistru Pru-skému, w archivu Kraloweckém.
- 114) Psaní to čte se we dwau rukopisech kapituly Pražské. O. 36. a U. 13.
- 115) Klose (Document. Gesch. von Breslau, II, 389) uwodí z neznámého nám pramene, že pán tento, pro lásku swau k husitům známý, osadil byl také té doby město Krucburek we Slezsku, nedaleko hranic Polských.

~~116~~ w polowici měsíce máje do Čech zase, přivezli s sebou veliký plen a wozy plné kořisti rozmanitých.¹¹⁶

Jedna však jejich částka, w počtu asi deset tisíc 17 Mai branných, obrátila se skrze Morawu, kdežto dne 17 máje s měšťany Brněnskými krwawau měla potřku,¹¹⁷ do země Rakouské, a tam na břehu Dunajském naproti Nussdorfu položiwši se wojensky, skrze několik dní plenila zemi okolní bez odporu, až skrze hořejší Rakausko wrátila se beze škody do Čech zase.¹¹⁸

Také jiný zástup Sirotkův a Pražanův, kteří dne 25 Mai 25 máje přes hranice Baworské u Tachowa k Pernowu vtrhli, plenili tam celý městec bez odporu znamenitcho, a ovšem bez utrpení vlastnho; zejména praví se, že dobyli kromě Pernowa také na severu městečka Falkenberka, potom pak že obratiwše se k jihu, mezi jinými vzdali autokem město Mosbach, kdežto zabili ke 300 mu-
9 Jun. ~~9 Jun.~~, wypálili dne 9 června městečko Nitenow, vyhubili ~~Wald~~ter Walderbach, a zvláště skopáním velikého rybníka lantkrabowa spůsobili zemi velikou škodu; konečně pak učiniwše veliký plen okolo města Kauby, a zmocniwše se

116) Při vypravování této jízdy do Slezska drželi sme se nejvíce zprávy, ač krátké, kollegiata Pražského (MS.), který sám také w ní přítomen byl. Slezské prameny (u Sommerberka I, 75, 174 a j.) jsou nedostatečně i zmatené; počátek vypravování Martina z Bolkenhain (Scriptores rer. Lusatiae. I, 354,) nyní ztracen jest.

117) Co my zde jmenovali potřkou, to lidí Pešina (Mars Morav.) po Zach. Theobaldovi obyčejným svým pragmatismem jako bitvu velikou a rozhodnou, ačkoli sauwěký prodlaužitel Beneše minority (u Dobnera IV, 73) mluví o jízdě husitů ze Slezska do Rakaus, ani o potřce u Brna zmínky nečiní, jiní pak pramenové také naskrže o ní mlčí.

118) Kromě prodlaužitele právě jmenovaného mluví také Chronicon Mellicense ap. Pcz. I, 255 o ležení Táborův naproti Nussdorfu. Srvn. Kurz, Albrecht I. c. p. 137, 138.

i městečka Mnichowa u lesůw, že wrátili se do Prahy 1428 zase o sw. Marketě (13 Jul.)¹¹⁹

Z německé říše v běhu roku 1428, kdežto podlé sněmowního snešení Frankfurtského nejsilnější rána proti Čechům se očekávala, mimo naději nepodniknuto naskrze ničeho. Wšeobecná ona daň, jakowá dekrety Frankfurtskými uwoditi se chtěla, byla národu Německému něco nového a neslychaného; reptání proti ní nastalo wšeobecné, a nejwětší tuším mezi kněžstvem i duchovenstvem samým; také rytířstvo we mnohých krajích zpauzelo se, pravice, že zawázáno jest jen k bojování, a nikoli ku poplatkům robotním.¹²⁰ Nic nepomáhalo, že papež hojnými do Němec wyslanými spisy wychwaloval nálezy ony welice a napomínal wšecky wěrné syny cirkwe k horlivému a důraznému jejich prowedení, předstíraje spolu hanbu, která Němcům prý z toho jde, že národu v každém ohledu slabšího po tak dlauhý čas ke své vůli připravit nemohli.¹²¹ I scházeli a radili se o této wěci knížata Němečtí roku tohoto několikrát, nejprvé okolo welikonoci we Frankfurtě, potom v Kobolenci, pak we Bingen (dne 16 máje) a zase we Frankfurtě, ale wždy bez prospěchu a bez konce; kardinál Jindřich, byw do Anglie powolán, nemohl osobně být náponocen. Knížata sice neswołowali toliko, ale i doléhali na to, aby daň po všech zemích jejich se sbírala: summy wšak sebrané nedávali odwoditi na určená místa, chtejíce každý podržeti je doma sám a wystrojovati z nich žoldněře dle svého zdání, čemuž zase netoliko král Sigmund, ale i duch-

119) Bartošek p. 158. Windek cap. 159, pag. 1205. Andreas Ratisbon. ap. Boecler. pag. 45, id. ap. Eccard I, 2155.

120) Joannis Trithemii annales Hirsaugienses ad ann. 1428, tom. II, pag. 373.

121) Raynaldi ad h. a. §. 5 et 6.

1428 wenstwo i poddaní wubec na odporu byli.¹²² Mimo to brala newole mezi knížaty také podnět odtud, že po smrti Fridricha Bojowného († 5 Jan 1428) Saské wěvodství pojištěno bylo jeho synům od krále Sigmunda dědičně. Následkem takowýchto sporův nestala se toho léta žádná proti Čechům wýprawa, jakkoli doléhawé byly škody, jež oni jizdami zahraničními u wětší míře činiti počali; a král Sigmund, utrpěw ku konci měsice máje při dobývaní hradu Holubce nad Dunajem we Srbsku od sultana welikau porážku,¹²³ nebyl také w tom položení, aby na Čechy jaké nebezpečí byl uwaliti mohl. Teprw **160ct.** o sw. Hawle bywše kurfirstowé kromě Saského wšickni pohromadě w Heidelberku, swolili tam a přikázali otěvřenými listy do všech krajin německých, aby peníze „na husy“ sebrané odewšad do Normberka zaslány byly; také widěti jest ze psaní w Normberce dne 25 října daného, že tam Braniborský markrabě s raddau dewitipanskou dle Frankfurtského snešení rokował skutečně, ačkoli o wýsledcích rokowání toho newí se.¹²⁴

122) Wiz o tom psaní krále Sigmunda ede dne 28 srpna w archivu Kralowreckém. *Andreas Ratisbon.* in Suppliem. fol. 456 wyprawuje: *Contributio generalis colligebatur, sed tamen forma in congregatione principum Frankofordiae facta non ab omnibus servabatur. Quidam enim et praeassertim clericci collectam pecuniam ad loca deputata dederant. Quidam vero, utpote principes et communitates, collectam pecuniam apud se tenuerunt, donec de illa aliquid certius ordinaretur. Dominus autem Cardinalis de Germania recessit, auctoritatem suam illud negotium prosequendi nulli relinquens, neque rediens in tempore, ut sperabatur. Et sic omnis illa ordinatio egregie coepit inepte est finita.*

123) We porážce této padl w hradištném boji slavný polský pán Záviše Černý z Garbowa, i od nás nahoře připomínaný.

124) Psaní kurfirstów ze sjeudu Heidelberského dne 16 října, též nejvyšší raddy dewitipanské z Normberka dne 25 října, chowají se w archivu Kralowreckém w Prusích.

W Čechách příměří uzavřené u Plzně až do sw. 1428 Jiří 1428, zdá se, že později opět prodlouženo jest, protože země tohoto léta wůbec požívala pokoje.¹²⁵ Obě wšak stálá wojska, čili „obce polem pracující,“ Táborské totiž i Siročí, snad jen aby bez zaměstnání nebyla, jala se letního času dobývat dwau hradův důležitých, kteří byli w moci služebníkův králových. Táboři obehnali dne 8 čerwence hrad a město *Bechyni*, ježto právem man- 8 Juli ským tehdáž držel Hynce z Lažan, syn někdy pana Jindřicha Lefla, padlého w bitvě u Vyšehradu. Dobývaní to dalo se w sile znamenité, an kněz Prokop Weliký sám je wedl a nejen přední táborští hejtmané, ale i pomocnici z měst jejich tu přítomni byli. Také swezeno jest tu množství děl welikých i malých a jiných strojův potřebných, a rozsázeno na čtyrech místech okolo hradu a města. Wšak i odpor, jejž pan Hynce a hejtman jeho jménem Kokot činili, byl neobyčejně srdnatý, takže déle nežli čtvrt léta se ubránili. Teprw o sw. Wáclawě wkládal se pan Oldřich z Rosenberka k umluvě mezi stranami, přišed sám do ležení Táborského w nádherném kononstwu. Ale konec dobývaní stal se teprw okolo sw. Hawla, kdežto posádka nemohauc déle snášeti saužení, an

125) Tomu na odpor wyprawuje arcij Zach. Theobald, a po něm jiní, o zhaubných bojech mezi Pražany a panem Smiřickým, které úmluvou dne 4 října 1428 teprw prý konec wzaly. A wšak wyprawowání to potýká se na mnoze s jinými prawými dějinami, o kterých ale Theobald nic newěděl. Také znajice my ku př. původní listinu od arcibiskupa Kunrata i Jana a Jindřicha bratří ze Smiřic dne 10 Jan. 1428 společně na hradě Raudnici danou a tam posavad chowanou, nemůžeme wěřiti líčení o autěku Smiřického dne 22 ledna z Pražského wězení k Táborům (!) prý do Raudnice a t. d. Theobald měl arcij také staré zpráwy před sebou, nám nyní neznámé: ale w užívání a kombinování jich pauštíval obraznosti své příliš wolnau uzdu.

1428 počet raněných se zmáhal, wzdala město i hrad a propuštěna jest od vítězů na swobodu.¹²⁶⁾

Méně šťastní byli Sirotci, kteří téhož léta po sw. Jakubě oblehli hrad *Lichtenburk* we Čáslawsku. Toto dávné sídlo rodu někdy slavného náleželo bylo před válkou králi, a dobyto byvši r. 1421 od podobojích bez boje, wráceno jest panu Hynkovi Krušinovi z Lichtenburka, potomku prvních jeho stavitelůw, an tehdaž stál byl takořka w čele národu; nyní ale držel hrad ten pan Jan z Opočna, ačkoli pan Hynek Krušina mezitím stal se byl také služebníkem královým. Obležení toto řídili přední hejtmané Sirotí, kněz Prokůpek a Jan z Kralovic; i přesvědčivše se hněd o neprospěchu autokůw, umínili posádku wyležeti hladem. Pročež naděláno jest okolo hradu příkopůw, bašt, srubůw a plotůw, podlé tehdejšího umění, a osazeno lidmi, aby nikdo ani doň ani z něho wen dostati se nemohl; pak leženo tu bez užívání střelby a strojůw přes léto i zimu déle nežli rok, an hejtman hradský, jménem Liška, se swými 300 brannými, nic o wzdání se slyšeti nechtěl. Mezitím Sirotci sami w ležení svém počali byli trpěti nauzi; a protož wyslali okolo Wšech svatých částku wojska swého pod Janem Kralowcem až do Žitawska na sbíraní spíže. I učiniwše tito weliký plen w onom kraji, když wraceli se přes Hrádek a Chrastawu do Čech zase, tu sebrawše se Zhořelští a Žitawští s panem Albrechtem z Koldic a Hanušem z Polenska w noci

11 Nv. ke dni 11 listopadu, potom ráno u weliké sile obořili se u Machendorfa mezi Chrastawau a Libercem na zadní woj Sirotí tak důrazně a šťastně, že nejen dobyli wzdůw jejich drahný počet, ale i až ke 400 branných Čechůw buđto pobili, aneb w řece Nise potopili a některé

126) Bartošek pag. 158. Staré letopisové str. 75. Archiv Český, III, 184. Kurz. Albrecht II, pag. 140.

také we stodolách upálili. Wítězství toto nebylo sice ani 1428 rozhodné, ani trwanlivé, protože Siroci, ač byli počali utikati, wšak brzy oprawiwsé se zase, odrazili Němce nazpět, a pomstiwše porážky swé, zabili mezi jinými také Žitawského hejtmana: nicméně i částečné toto zdaření wzato jest tudiž po zemích německých na slowo, jako důkaz, že Čechowé nejsou wždy a wšude nepřemožitelní.¹²⁷

Nedlauho po této přihodě, asi w polovici měsice prosince, odvážili se Siroci již zase k podobnému dobrodružení we Kladsku a Slezsku; a přitáhše tam, leželi mezi Kladskem a Štiwnicí (Schwedeldorf) asi dwě neděle polem. Mezitím sebravše se kníže Jan Minsterberský s lidmi biskupowými z Nisy, s hejtmanem Swídnickým a celým krajem jeho, wytáhli proti nim a dne 27 prosince 27 Dc. obořili se mocně na tábor Siročí; kníže byl mezi předními. Siroci dočekawše autoku nepřátelského pokojně we wózích swých, přivitali Němce nenadále střelbau z děl tak strašnau, že Slezáci poděšeni hněd z prvního potkání walně na autěk se dali, jízdni jako pěši, až konečně i kníže s nimi prchnauti musil. Ale upadnuw s koněm do zmoly bahnité, z níž pro tíži lebky a brnění nemohl dosti rychle wybawiti se, dostižen jest od husitůw a zabit i s jinými drahně lidmi; hejtman pak Swídnický pan Cetric jat také se množstwím jiných oděncůw a odweden do Čech. Porážka ta stala se asi hodinu

127) Starí letopisowé str. 75. Kronika kollegiata Pražského (Ms.) Windek cap. 163 pag. 1209. Johannes von Guben in Scriptor. rerum Lusatiarum (1839) tom. I, pag. 60—61. Windek ličí wítězství Hanušovo z Polenska (jemužto wšecku zásluhu přičítá) za dokonalé: tomu wšak odporuji netoliko letopisowé čeští, ale i Jan z Guben sám, an dí: des wart vnser hauptmann: herr Lewther vnd eczliche erbare knechte, di wider czu rucke gedranckt wurden, dermort.

1428 před západem slunce; husité pak nepřestali stíhati utíkajících i w noci, zapalujíce wesnice napořád, aby nikdo ani w nich ani w polích sněhem se bělicích ukrýti se nemohl. Potom táhli do země bez odporu dále a osadili města Němčí i Olawu, obě wšak jen na krátký čas; poležewše pak asi deset neděl w onom okolí, wrátili se mimo Kladsko do Čech zase s hojnau kořisti wšelikého druhu.¹²⁸ Kniže ten Minsterberský zahynul bez dědicůw, a země jeho propůjčeny jsau od krále Sigmunda w Prešpurku dne 13 srpna 1429 panu Půtovi z Častolovic za věrné jeho služby.¹²⁹

Opětowaní titu wýbojové zahraniční, a pokojné wždy nawracowání se z nich zase do vlasti, dávali po wšem tom, co po tolik let již se bylo dalo, důkazy wždy nowe, že husitům nešlo nikoli o podmanění sobě nepřátel a o pauowání swětské, alebrž jediné o swobodu wyznání swého, a že straně papežowě i králowě tudiž nebylo nikoli těžko umíriti se s nimi, ač chtělali jen swoliti ku požadawkám jejich. Když pak tolikeré usilowání, potlačiti hrubau mocí newhodné ty žadatele i s jejich žádostmi, ukazovalo se čím dálé tím nezdárnějším a beznadějnějším, není diwu, že aspoň král Sigmund, wrátiw se z dolejších zemí, s větší oprawdiwoстí nežli kdy chytal se prostředku, který již jediný dával mu neomylnau čáku pokoje. Proto rok 1429 značí se w dějinách husitských zvláště počátkem upřímnějších pokusów se strany protihusitské, urownati se na cestě mírné, a mezi ději roku toho předčí tudiž wáhau swau slova jednatelůw nad meče bojownikůw, ačkoli první

128) Martin von Bolkenhain in Script. rerum Lusat. 1839, tom. I, p. 359. 360. Kronika kollegiata Pražského (MS.). Starý letopisow str. 75. Někteří z nowějších wyprawují ten příběh jinak. Olawy zmocnili se Slezáci zase w noci dne 17 Januar. 1429.

129) Wiz Archiv Český, I, 534.

pokusy diplomatie této theologické neposlaužili ještě dále, **1429** nežli že objewili weškerú i znamenitost i nesnázi jednání takového. Owšem pak strany obě, dawše se do rokowaní, nezanedbávaly proto strojiti se i dále k wálce.

S počátku roku zabral se král Sigmund z uherských zemí do Wolyně ke slavnému sjezdu knížat v městě Lucku, kdežto pobýv od 22 do 29 ledna, mimo jiná jednání uwrlí símě rozbrojůw mezi sworné posawad dva panowníky i národy, Wladislava Polského a Witolda Litewského, když tomuto nabídnl se dátí korunu královskou, nežádaje za to leč důkladnau pomoc proti husitům; Witold zajisté chytal se marného lesku, ačkoli jednota říše Jagelowské bylaly tím přišla na zmar. We druhé polo- Mart. wici měsíce března přijel Sigmund, byw již tužebně očekáwan ode knížat a pánlůw zemí západních, konečně do města Prešpurka, kdež potom téměř celý rok dworem zůstal, podagru i jinými neduhy často trápený. W témže měsíci březnu kněz táborský Prokop Weliký swěřiw hrad Bechyni Janovi z Těšnice, byl opět zabral se jízdau do země Rakauské. Pánové češti i moravští, a w čele jejich zwláště pan *Menhart ze Hradce*, užili té příležitosti, pokusiti se, zdaliby nemohli nawesti krále i kněze wojevodu k osobnímu sjetí se a k umluwám mírným. ¹³⁰ Pan Menhart hodil se ku prostředkování takovému nad jiné pány wýtečně. Co syn horlivého někdy husity, Jana staršího ze Hradce a na Welharticích († 1417), požíval u podobojích důvěry, ačkoli wálciw proti Žižkovi, r. 1421 jat byl a dán od něho na Přibenice do wězení; odkudž když propuštěn jest, r. 1425 opět proti Táborům u Kamenice ncšfastně bojowal, jakož již nahore vyprawowáno.

130) Bartošek pag. 159. Co Zach. Theobald (cap. 68) uvodí o sněmu dne 6 Febr. 1429, to wztahuje se wše na sněmowání dne 23—29 Mai, o kterémž on ale nic nevěděl (w. dole).

1429 I wida že nemůže odolati sile sekty té, požil napotom jen tím pokoje a ochrany od ní, že se zapsal wěrně státi ku prawdám i ku prospěchům bratří Táborských a Siroťčích; pročež také r. 1427 s nimi wyláhl do pole ke Stříbru a k Tachowu proti knížatům říšským. A wšak ačkoli horliwým ukazoval se býti kališníkem, mysl jeho nicméně taužila po dávném rádu královském i šlechtickém w zemi, a jen tím lišil se ode mnoha jiných pánův českých, že slowy i skutky počinal sobě opatrnej; pročež také od té doby rostla moc a wážnost jeho tak, že nezadlauho stal se uznaným takořka náčelníkem weškeré šlechty české.

Kněz Prokop nezdráhal sejeti s komonstwem swým ku králi do Prešpurka, když mu dano dostatečné rukojemství za bezpečnost osoby jeho.¹³¹ Byli tehdaž u krále, kromě Rakauského wewody Albrechta, Baworského knížete Wiléma i několika knížat Slezských, také čeští páni Oldřich z Rosenberka, Jan a Wilém Šwihowští z Risenberka, Jan z Opočna, Půta z Častolovic, Hanuš z Kolobřehu, 4 Apr. wrat a jiní, když dne 4 dubna přijel tam kněz Prokop, M. Petr Payne, pan Menhart, pan Wáclaw Strážnický z Krawař a několikero měšťanův Pražských asi we 200 koních; tudíž sešli se dohromady přední někteři reprezentanti všech proti sobě válčících stran, a nad to, kromě několika biskupův i doktorův německých, také čtyři doktorové university Pařížské, kteři přišli byli w poselství 9 Apr. ku králi.¹³² Rokowání trvalo až do dne 9 dubna. Sig-

131) Dáni jsau totiž Čechům za rukojmě do zástavy Mikuláš i Přemek knížata Opavští a několikero šlechticův německých.

132) Domýšlime se ne bez příčiny, že aučel poselství toho bylo swolání sboru Basilejského ještě před určeným časem. Joh. de Ragusio svědčí, že Jindřich Anglický král dal papeže Martina o to sollicitowati již r. 1426; srovn. psani téhož krále od r. 1432 ap. Mansi concil. XXIX, 373. Týž Joh. de Ragusio byl o též w Římě

mund chowal se mírně a příwětiw k husitům, mnoho 1429
jím předkládaje o svém právu i o swé přirozené lásce
k zemi české, a napomínaje i prose, aby nechajice nowot
a bauři, wrátili se opět k wíre otcůw swých; nezdáli se
pak jím u činiti toho hned, tedy že nejdéle we dwau létech
sejde se w městě Basileji sbor obecný církwe křesťanské,
tam aby se obrátili se články swými, podrobice se ná-
lezu wrchního tohoto saudce we wězech wíry, a do té
doby mezitím aby uzavřeli dwauleté příměří se wšemi
zeměmi křesťanskými. ¹³³ Čechowé odpověděli na to,
že ne oni, ale strana protiavná odpadli od staré prawé
wíry křesťanské, aniž že bude dříve pokoje, než až cír-
kew zawedená do scestnosti wšelikých nawráti se opět
k učení a příkladu Krista i apoštolůw jeho. Sboru bu-
daucímu, budeli Konstanskému podoben, že nikoli podro-
biti se nemohau, jelikož tam právě nejhorší jejich nepřá-
telé prý dávali budau zákony, a že byloby bláznowé,
stati k saudu swého saupeče. Pročež že musí oblíben
a přijat býti prostředek jiný, saudce wyšší a nestranný
mezi sborem a jimi, a ten saudce že jest písmo swaté
zákona božího a doktorůw w něm právě i neuchylně se
základajících. ¹³⁴

jíž 1429, a zdá se, že nálezel také do počtu čtyř dok-
torůw do Prešpurka poslaných. Wiz také Bulaei histor.
universit. Paris. tom. V, pag. 387.

133) Příměří to podáváno jim z aumysla prý jen proto, aby
roty a bratrstwa, čili stálá wojska husitská, skrze to
přišla k rozpuštění („damit die Pübrey zu Beheim er-
treant würd, vnd wär vorsehenlich, sy komen als gancz
nymmer ze samm, vnd sich würd vil leicht dazwischen
vnder In selbst vil sach machen, damit das zu guten
dingen köm.“) Wiz notuli w poznam. násl.

134) O prvním jednání w Prešpurku mluví kromě Bartoška
zwlaště Andreas Ratisbon. jak in dialogo (MS.) tak též
in supplementis; na posledním místě podává (fol. 456
a 457) také notuli zwlaště německy psanou o roku

1429 Rozumí se, že proti křížku ve smýšlení nedaly se urownati ani uchlácholiti řečmi sebe lahodnějšími a wýmluwnějšími. Po dlauhém s obou stran jednání a namáhání uznáno jest, že přítomní na sjezdu Čechové neměli sami té moci, aby jménem celého národa mohli podvolití a zavázati se k věcem žádaným; k tomu pravili, že potřebí jest řádného a walného sněmu zemského; takový že oni swolati chtějí do Prahy, a král aby wypřavil tedy k němu také posly své, kterížby žádosti jeho přednesli národu shromážděnému. Kněz Prokop a strana jeho v jednání tomto nazývali sice Sigmunda králem, totiž Římským a Uherškým, ale za krále Českého a za pána svého neuznávali jeho nikoli; což on ačkoli nežáděn, wšak v naději budaucí opravy pomíjel.¹³⁵⁾ Když ale odvážili se nabízetí jeho, aby spojil se s nimi u víře, pak že ho raději nežli kohokoli jiného na světě za pána mítí, a jemu proti všem nepřátelům pomáhati chtěliby: on rozhorliw se, dokládal se boha i všech přítomných, že woli raději umřiti, nežli pochybiti ve víře. ¹³⁵⁾

Sněm za tau přičinau do Prahy ku pondělí po sv.

23 Mai Trojici (23 máje) swolaný stal se tudiž welmi důležitým; stavové u walnějším počtu nežli obyčejeně rokowali

29 Mai w Karolíně celý ten týden až ke dni 29 máje u přítomnosti poslůw Sigmundowých. Jednalo se hlavně o dwau vězech: o poměru a podwoleñí se Čechův podobojojích k budaucímu obecnému koncilium, a o dwouletý poklid čili příměří s králem Sigmundem i wšemi jeho poddanými w zemích okolních. Sauwěký wýtauh ze zápisu saňmow-

w Prešpurce, „secundum quod in curiis principum tunc temporis habebatur“, kteráž již in Scheibhorn's Beiträgen St. 3, wytiskena jest. K hádkám w Prešpurce wedeným wztabuji se také dva sauhlasné spisy w rkp. kapituly Pražské O, 29 fol. 94—96 a D. 51 fol. 313—315.

135) Andreas Ratisbon. l. c.

niho¹³⁶ wyprawuje o tom w tato slowa: Mistři a kněží 1429 dali k tomu obému swau radu ze zákona božího takowau, že to obé může býti s jistými a hodnými přičinami a wýminkami. Pročež páni, rytíři, panoše, města i obce k zákonu božímu přichylné swolili k tomu obému, a na tom přestawše dali poslum královským odpowěd následující: nejprwé budeli ten sbor wšeho křesfanstwa takowý, aby tu byli také Řekowé, Armenowé, patriarcha z Konstantinopole, ježto přijimají pod oběma spůsobama tělo a krew pána Ježíše Krista; druhé, aby na tom sboru byl saud ze zákona božího, ale ne wedle ustawení papežského, tak jakž to již králi powěděno jest, a tu aby papež neměl toliko swé moci sauditi, ale wšecko křesfanstwo: když sbor takowý sejde se, že chtěj také oni tam wyslati lidi maudré a opatrné i bohobojsné světské i duchowní s plnou mocí. Ku příměří pak swolují obce také s wýminkami následujícími: 1. aby ti, kteři se zapsali k zákonu božímu a potom se zrádně zpronewěřili, vyňati byli z něho; 2. příměří buď s králem a se zeměmi Uhereskau, Rakau-skau, Morawska a Slezskau, ale s Míšnany a s Bawory nikoli; 3. kníže Rakauský, chceli miti příměří, aby Morawany zachoval we práwích a zápisech, jakož sau se nedávno zapsali, že cizozemec nemá býti w Morawě auředníkem; a „král ať poručí zemi Morawska některému pánu aneb knížeti, kterýžby byl jazyka českého nebo slowanského;“ 4. budiž oprawowáno to, co se nám již stalo za tímto příměřím; 5. „kněží naši aby měli wšady swobodu, ale kněží jejich aby byli na zámcích a lidu neswodili;“ 6. „holdy a platy checem před se držeti w tom příměří,“

136) Nalezen byl od Ant. Boěka w Morawě a nám sdělen r. 1846 pod nápisem: „Articuli Taboritarum et Hussitarum conclusi in civitate Pragensi et transmissi regi Hungariae Sigismundo in Posonium etc. IX, in die S. Viti martyris.“ Celý spisek newyšel posavad tiskem.

1429 ale podobojí aby dávali půl euroka nám a jim půl, aby se mohli v tom opraviti, a „sedláčkové“ aby o zadržané euroky nebyli nuceni; 7. břichové zjewní aby wšude byli stawowáni; 8. když polem táhnem, abychom brali potřebu skrownau, a to aby neškodilo příměří. A tyto wýminky měly také poselstvím zvláštním označeny býti králi.¹³⁷

Powážimeli wůbec obyčeje vítězůw naproti stranám přemoženým, nebude nám ani lze kárati články tyto z neškromností aneb přílišnosti; husité nemohše utlačeni býti násilím, žádali jen, aby ani pod spůsobem práva utlačeni nebyli; jsouce stranau proti Římské hierarchii, chtěli podniknauti saud weškerého celku křesfanstwa, nikoli pak jen strany sobě odporné. Ale tato idea celku světa křesfanského byla uplynulými wěky pohřížena do takového zapomenutí, a wýminky žádané zdály se tak výstředné i nepraktické, že o přijmutí jejich na dvoře králově ne-
15 Juno bylo ani řeči; a když den sw. Wíta kněz Prokop Weliký s jinými pány a posly českými i moravskými wydal se podruhé na cestu do Prešpurka, chtěje se Sigmundem jednat opět na základu snešení sněmowního, skutek ten zaslhuje úwahy jen co důkaz jeho sklonnosti k míru, a nikoli co příběh moheucí dátí dějinám doby této směr jiný. Táboři ještě na počátku měsíce čerwence předložili králi w Prešpurce nowý širší wýklad smyslu svého w šesti článcích, jenž ale s nelepším potkal se wýsledkem, nežli předešlý.¹³⁸

137) Také Andreas Ratisbon, měl o sněmu tomto známost, an piše (in dialogo MS.): Anno 1429 „dominica trinitatis factus est conventus magnus Pragae, — et praesontibus ambasatoriibus Sigismundi varia sunt ibi tractata.“ — „Husitae voluerunt, ut celebrando concilio interesse debeat patriarcha Constantinopolitanus, Graeci et Armeni.“

138) O druhé této jízdě kněze Prokopa ku králi zlouči Bar-

Král Sigmund byl hned po prvním sjezdu Prešpur- 1429 ském wydal do říše německé nařízení, aby podlé přede- šlého knížat uzavření wšickni hotowi byli ke dni sw. Jana (24 Jun.) wytáhnuti opět wojsky do Čech.¹³⁹ Také papež Martin V zvláštní swau setrvalostí staral se opět, aby we všech zemích křesťanských vyhlášena byla kruciata proti Čechům, a wojska tudíž sbírána i vyprawowána jsau na mnoha místech poklady církvenními a odpustkovými. W Anglii zejména kardinal a legat Jindřich Winchesterský sebral byl až k 5000 oděncův křížem značených, s nimiž přeprawiw se přes moře, počal byl pospíchat do Němec w měsici čerwenci. Ale tyto au- m. Juli myslы a přípravy zmařeny jsau tenkráte zase jednau z nejpodivnějších příhod wěku tohoto. Známo jest vítězné tehdáž Angličanův šíření se we Francii, tak že se zdálo, že celá země konečně padne do rukau jejich; známo jest také, že zvláště působením zázraku podobným chudé selské panny, Johanny d'Ark, wrátilo se na počátku máje 1429 štěstí wálečné nenadále Francauzům opět; panna ochrániwši město Orleans a poraziwši Angličany w několika bitvách, uwedla krále swého Karla VII dne 16 čerwence do města Reims, i dala ho tam nazejří 16 Juli korunowati. Tento náhlý přewrat wěcí byl příčinou, že legata Jindřicha, když ještě skrze Belgii táhl, stihнул rozkaz pilný od krále Jindřicha VI, aby nechaje wšeho, co nejrychleji obrátil se do Francie krajanům swým ku pomoci. Nerád uposlechnul toho kardinal: a wšak wojí-

tošek p. 160. Články tu podané nalezl Boček co pří- wěšek ke snešení sněmowanímu již dotčenému.

139) Andreas Ratisbon. in dialogo. — Sigismundus „de consensu principum et aliorum ad festum Johannis baptistae (1429) disposuit in Bohemiam fieri expeditionem.“ Id. in Supplementis fol. 459, (kdež i dwoje o tom psaní podáwá se.) Srwn. Matth. Doering contin. Engelhus. ap. Menken, III, 5.

1429 nowé jeho sami, ačkoli wzali byli na sebe kříž proti hussitům, když uslyšeli o veliké proměně we Francii, umínili obrátiť se tam i proti kardinalově výli.¹⁴⁰ Němci pak z nepříjezdu jeho wzali sobě omluvu, že sami také newyprawili se do pole. Za to ale brzy potom počali těšit se nadějí, že zázračná panna obrátili neodolatelnau zbraň swau tudiž také proti prokletým kacířům českým; ku potvrzení jejímu dána později w oběh forma psaní pohrůžčíwého, jímž panna ohlašovala prý Čechům brzkau pomstu boží i swau, newrátfli se rychle a auplně ku poslušenství církwe.¹⁴¹ Než i tato naděje zmizela brzy, když panna po jednorokém vítězení upadši w zajetí, od nepřátele saudem nešlechetným co kacířka sama také upálena jest.

Wáleční skutkové u wnitř země české léta tohoto měli menší do sebe wáhu. Dobývaní hradu Lichtenburka od Sirotkův již před rokem počaté trvalo až posawad, a ukončeno teprw 25 listopadu 1429 tau umluwau, že pan Jan z Opočna zawázel se přistoupili wěrně ke straně Sirotčí, a hradu toho mezitím postaupeno jest rytíři Janowi Hertwikovi z Rausinowa k wěrné ruce, aby jej teprw tenkráte wrátil pánu, ažby zjewné dal důkazy své wěrnosti ku kalichu. Strana králova ztratila tím jednoho

140) Psel o tom 11 Aug. 1429 Martin V králi Franskému: *Excusavit se (cardinalis), — quod gentes etiam se invito regi suo parere vellent, quas non posset cogere; sed quod impensae per nos factae restituerentur nobis.* A na jiném místě di: *Omnis catholici, qui per totam Germaniam suum (cardinalis) adventum exspectabant, remanent modo spe et praesidio desolati.* Raynaldi ad h. a. §. 16, 17. Srwn. Windek cap. 162, pag. 1208.

141) Známé psaní toto (dd. Suliaci, 23 Mart. [1430] a tištěné u Pubičky, VIII, 566) nalczli sme w sauwěkém přepisu také w původních regestech říšských krále Sigmunda, na důkaz politické důležitosti, ježto jemu i w samé kanceláři říšské přečítána byla.

z nejstatnějších náčelníkův svých w zemi, jenž ale ne- 1429 zadlauho potom sešel přirozenou smrť se svěla.¹⁴² Po- rážka, kterauž utrpěl dne 11 března pan Hynek Krušina 11 Mar z Lichtenburka i Kumburka od Hradeckých a pana Trčky i Janka Holce z Náchoda, neměla patrnějších následkův, jakož ani zájem, který po sw. Jiří učinili mezi Prahau a Zbraslaví služebníci králowští Habart z Adlar na Týřově, Jan Šmikauský ze Ždáru a Fridrich z Donína, poraziwše i jawše drahňě měšťanův Nowoměstských. Důležitější bylo obehnání pewného hradu Zwíkova dne 21 března 21 Mar od Táborův pod Janem Blehem na Bechyni a Mikulášem z Padařova hejtmanem na Ostromeči, pak o sw. Jáně hradu Landšperku, jejž také držel byl pan Jan z Opočna, pod Janem Kroměšinem. Zwíkow po trojměsíčném namá- hání zůstal nedobyty, an Oldřich z Rosenberka zprostřed- koval příměří dwauleté mezi stranami; Landšperk ale musel dne 17 září wzdátí se, po čemž posádka jeho pro- puštěna na swobodu.¹⁴³

Památnější pak ještě byly různice mnohonásobné mezi městy Pražskými starým a nowým, ježto z podnětův místních a méně známých již od dávna zmáhaly se, až konečně w otěvřené wypukly záští. Za živobytí krále Wáclava nesho- dy takové urownány bývaly obycejně sprawedliwau wůlf panownikowau; po wypuknutí válek husitských nebezpečí na obě města zároveň se waliwší nutilo ke swornosti a k jednotě; později kníže Korybut přičinował se dost šťastně k udržení míru: nyní ale dávné smě rozbrojův pučilo a rozkládalo se čim dále tím bujněji a bezuzdněji. Již ke dni 1 září 1428 wyprawují staří letopisowé o smí- ření, kteréž se stalo na příkopě u sw. Ambrože mezi sta-

142) Umřel na Hostinném po welikonoci roku 1430. (Chron. 'collegi ati Prag.)

143) Bartošek p. 159—161. Staří letopisowé str. 75, 76.

1429 roměstskými a nowoměstskými, ježto před tím byli sau
prý „w rāznici mezi sebau a w kyselosti pro zboží
knězská, chwátajice je sobě.“¹⁴⁴ Smíření wšak to mělo
tak nepewný základ, že již ke dni 21 ledna 1429 dowíd-
dáme se opět o „příměří,“ které Welek Kaudelník z Břez-
nice, hejtman Sirotčí, Wacław Carda z Petrowic, Ka-
maret z Žirownice a jiní „přátelští umluvce“ uzavřeli
mezi oběma městy jen až do 25 ledna, po čemž nowě
wolených osm rozsudí prodlaužili je až do 25 července 1429,
přikázavše spolu, aby trhové dali se w obau městech
swobodně zase jako před těmi rozbroji, a w obojím mě-
stě aby odklizeno bylo, cokoli w branách a po ulicích
jedni proti druhým byli nastawili aneb nabořili.¹⁴⁵ Ale
jednání velikého sněmu o smíření se s králem Sigmundem
zbudilo nowé nechuti a přimanožilo starých. Staro-
městští zajisté, wedeni jsouce Týnským farářem, M. Janem
z Rokycan, byliby rádi podvolili se králi u větší míře,
nežli Nowoměstští, u kterýchžto kněz Jakub Wlk, kazatel
u Matky boží sněžné, řídil aumysly w duchu někdy Žiž-
kowě a kněze Jana z Želiwa. Protož brzy po rozejítí
onoho sněmu obě města wzala hořkost proti sobě we-
spolek, a dělány s obau stran opět zdi, šranky i ponůcky,
148pt. jako proti nepřátelům. Když pak dne 14 září Welek
hejtman Sirotčí přijel s vojskem do nowého města i
chystal se k autoku proti staroměstským: tu „staré město
proti nowému zavřelo se, a z pušek, samostříluw i šípy
ohniwými střeleno jest ze starého města na nowé, a též
zase z nowého na staré; a mezi tím několik jich zabito
jest.“ Potom obě města wolila sobě opět člyry oprawce,
Jana Rakownického hejtmana w Kauřimi, Jíru z Řečice,

144) Starý letopisové na str. 75. Zápis na umluvu, tištěný
w Archivu Českém I, 220—222, wzahuje se bezpo-
chyby k této době.

145) Listiny o to wydané w Archivu Českém, I, 222—225.

Jana Kralowce hejtmana Sirotčího a Wiléma Kostku z Po- 1429
stupic, kteří je opět v pokoj uwedli pod čtyrmi tisíci
kop gr. základu na též místě jako prvé, na příkopech
mezi sw. Ambrožem a sw. Benediktem, kdežto dne 25 září 25 Spt.
konšelé obau měst, na pamět míru prawého, dali sobě
ruce před kněžimi a welikým počtem lidu strany oboji.
We wýpowědi, kterauž oprawcowé wydali na držení
míru, znamenati sluší zvláště článek, wynešený prý z po-
nuknutí kněži Pražských, aby Čechové, nechajice rozbro-
jůw mezi sebau, wyjeli společně na wojnu proti Něm-
cům.¹⁴⁶

Smíření wšak to zdálo se necelé i nejisté, pokudkoli
trwaly spory neurownané mezi theology samé strany pod-
oboji. Newí se, kdy a pod jakými wýminkami mistři a
kněži Pražští, kteří s Korybutem spolu zatčeni a potom
z města wypowězeni byli, wrátili se opět: jen to jest
jisté, že M. Jan Přibram tohoto léta netoliko w Praze
bydliti, ale i dávné swé proti Wiklefovi horlení zase na
jewo dávati mohl. A poněadž Wiklefu krajan i přední
učenník, M. Petr Payne, neprestával hájiti mistra swého
mužně i důmyslně, nařízeno jest z obecné wůle opět
weřejné hádani mezi oběma o sw. Wáclawě w Karolině, 28 Spt.
a sice na ten spůsob, že wydáno jest osm mistrův a kněží,
s každé totižto strany po čtyrech, za mocné rozsudi mezi
nimi; se strany Englišovy byli to M. Jan z Rokycan, kněz
Wáclaw z Dráhowa, kněz Petr Němec z Žatce a Mikuláš
z Pelhřimowa biskup Táborský; druzí nejsou známi. Há-
daní to prodlaužilo se skrze celé tři neděle. Přibram usi-

146) Staří letopisové na str. 76, 77. Sravn. článek nade-
psaný „Dávní práva i rozepře nowého a starého měst
Pražských“ w Časopisu česk. Museum, 1836, str. 299
až 322. Wiz také list ubrmanůw ode dne 15 Oct.
1429 tištěný w Zimmermannově wydání kroniky Beneše
z Hořovic (1819) na str. 151—154.

1429 lowal předewším zrušiti a zapírati všelikau solidárnost mezi Wiklesem a Husem, a pak uwodil ke 200 článkův Wiklefowých, z nichžto každý jest prý buđo kacířský, buđ bludný, aneb aspoň pohoršliwý. I jakkoli welikau chwálu získal sobě Payne ostrowtipností, kteraužto ze článkův nařčených wywodil prý smysly prawé a křeſtanské, wšak když nastala řeč o transsubstanciaci, opuštěn jest i ode dwau saudcův strany swé, Rokycany totiž a Dráhowa, kteříž oba w této wěci přirazili se ku Přibramovi zjewně a wefějně. Proti tomu došel prý Payne zase bludnost nejedných článkův strany Přibramowy. Nález, jež řečení posluchači a rozsudí po tomto hádaní wydali **300ct. dne 20 října** we fáře u sw. Hawla, podobal se více námluvě ku příměří, nežli konečnému rozhodnutí. Zústawiše zajisté sobě moc k dalšímu w této wěci řízení, učinili jen wůbec ten wýnos, aby strany obě při učení o swátosti oltární držely se písma svatého i doktoráv w něm právě se zakládajících; zakázali wšak oběma saupěřum naprosto každé kaceřování a hanění, přímé i ne-přímé, jak zemřelých, Wiklefa, Husa i Jakubka,¹⁴⁷ tak i ještě žijících, Payne totiž a Přibrama; zapověděli oběma těmto, wydávati o pH swé wůbec jaké spisy, lečby je dříve podali rozsudím k ohlédaní; učinili wšak to přeoč některý z nich, mějž i druhý k tomu zwuli, a wšak jen latině; až do Všech Svatých nejprwě příštích klade se oběma lhůta k zadání obranných spisův swých do rukou těch rozsudi, kteří té doby budau přítomni w Praze; oba pak chowejte se k sobě pokojně až do letnic nejprwě příštích, ač nebude-li prý ještě dříve zprostředkována mezi nimi konečná umluwa i swornost.¹⁴⁸ Tato wšak

147) M. Jakaubek ze Stříbra umřel byl nedávno předtím, 9 Aug. 1429.

148) Kromě zpráwy, z rkp. Pražské universitní biblioteky do Procházkových Miscellaneen (Pr. 1784) str. 324 — 342

„konečná umluwa“ wzdalowala se wždy tím více, čím 1429 více strany obě k ní bližiti se zdály. Přibram ještě před wyjítim tohoto léta sepsal a wydal wůbec nejwášniwjější swůj traktat, hanící a kaceřující netoliko Wiklefa i Payne, ale nad to více všecky kněží Táborské wůbec a každého zvláště, a to sice českým jazykem.¹⁴⁹ Naproti tomu Táboři ze sboru, jejž měli v městě Táboře ode dne 6 do 13 ledna 1430, wydali rozkaz přísný do všech obcí svých, aby kněží strany Přibramovy nikde trpeni nebyli.¹⁵⁰

Wálečníkům českým mezitím dařilo se umění jejich opět mnohem lépe, nežli theologům, zvláště we všeck zahraničných. Již před poslední mezi stranami potřkau wytáhli byli Táboři mimo Žitawu a Lubno do Slezska, kdežto dne 18 čerwna autokem dobywše města Boleslavě, 18 Jun přiwedli odtud do Jaroměře ke 200 jatých Slezákůw, mimo jiné kořisti. Po míru wšak nahoře dotčeném mezi Staro-i Nowoměstsckými hned třetí den, t. j. 27 září, wytáhl 27 Spt. kněz Prokop Weliký s vojskem swým z Prahy do pole zase k Žitawě, a za ním nazejtří jiní hejtmané, jakozto Welek z Březnice, Pešek zahradník a kněz Prokůpek, majice wšichni dohromady asi 1000 jezdcůw a

wložené, wyprawuji o tomto hádání také Nicolai de Pelhřimow chronicon sacerdotum Taboriensium, (ježto i wýnos ode dne 20 Oct. celý poskytuje,) a M. Jan Přibram we traktatu swém proti Táborům.

- 149) Tento jest onen traktat, ze kteréhož sme již nahoře ke dni 10 Dec. 1420 a potom častěji podávali wýklad učení Táborského (viz noty 493 a 530). Nowý opis Českého Museum wzat jest z rkp. w archivu Třebonském pod číslem A. 16. že traktat sám psán byl ku konci r. 1429, wyswita z předposlední odstávky, kdežto Přibram praví o hádání nahoře ličeném, že stalo se „nynie tohoto léta o sw. Wáclawě.“
- 150) Také tento dekret, latině psaný, čte se w dotčeném již rkp. A. 16 archivu Třebonského na listu 84, s textem nedbalostí písářowau tu i tam porušeným.

1429 10,000 mužův pěchoty, s polštárnými k tomu wozy a děly. Tenkráte pokusili se nejprw^e¹⁵¹ o Zhořelec, jehožto wšak jen předměstí wypáliti se jim podařilo; pak když zámek Bárut ubránil se jim, trhli spolu před Budíšín, a tu několik dní ležice dali předměstí v požeh a střelením šípův ohniwých zapálili také město na několika místech; když pak se chystali k autoku, měštané ukojili je umluwami a holdy,¹⁵² tak že bez dalšího tam škodění obrátili se dále ku Kamenici, již také osadili, a přibliživše se v tom směru až pod Grossenhain, najednau zatočili zase v prawo k seweru do země Lužické, kdežto města Lukawa, Kalawa i Drebkow holdovala se jim, Grodek pak (Spremberg) od obyvatelů opuštěný wypálen jest. U Chotěbuze leženo potom několik dní; a z nenadání wojsko celé obrátilo se rychlým krokem odtud až ke hlavnímu městu Kubínu na Nise, kteréžto dobyto napřekot prvním autokem a pobito v něm lidstva mnoho 27 Oct. dne 27 října. O bránění se Němcův a Lužičanův polem nikde není řeči, zwlastě že newěděvše kam husitě vlastně měří, wšickni hleděli jen uchrániti se we zdech svých, a žalostný pád Kubína přimnožoval okolním krajinám strachu, ano lidnaté to město, po odwedení obyvatelů do zajetí, z kořen wypáleno jest. Proto Čechové, popleniwše okolí až pod Krosno na řece Odře, wrátili se odtud přes Freistadt mimo Zahaň k Boleslawi Slezské a dále přes Lubno a mimo Žitawu do Čech zase okolo

151) Již dne 28 Sept. jal se byl předwoj český dobývati také hradu i kláštera Mojwína (Oibin) u Žitawy, ale po krátkém bezprospěšném usilování odtrhnul zase odtud. Script. rer. Lusatice. (1839) tom I, pag. 175.

152) Sem bezpochyby wztahuje se listina bezpečenství, daná městům Budíšinu a Kamenici, též klášteru Marienstern a panům Ponikowským od husitův před Budíšinem, a tištěná in Hofmann. script. rer. Lusatice. I. 350 i jinde. Wiz Verzeichniss Oberlaus. Urkk., II, 26.

sw. Martina beze všeckého boje, ale s kořistí všeckého druhu 1429
znamenitau. ¹⁵³ 11 Nv.

A wšak ještě mnohem důležitější byla jízda druhá, která nedlouho potom u větší nežli kdy sile předsezwata jest do nynějších zemí Saských. Sebralo se tenkráte vojsko netoliko Táborské a Sirotčí, ale i Pražské a jiných měst českých, v počtu asi 4000 jízdnych a výše 40,000 pěšich s 2500 wozy bojownými, ¹⁵⁴ jehožto přední wůdcové byli wedle Prokopa Welikého, Jakub Kroměšín z Březovic, Jan Kralowec, Ondřej (Keřský?) a Sigmund hejtman Pražský; ze šlechty, kteří aučastnili se, jmenuji se zvláště pan Smil Holický ze Sternberka, pan Jan z Pernšteina z Morawy, Wilém Kostka z Postupic, Jan Zmrzlík ze Swojšína i jiní. Dne 14 prosince stal se 14 Dec. hlavní wýjezd z Prahy, ¹⁵⁵ jenž čelil přes Teplici a Krupku proti Pernu a Drážďanům. Ačkoli wýprawa tak silná bylaby postačovala k opanování a osazení mocnému nejdne krajiny, wšak aumysl Čechův nehleděl nikoli

153) Wyprawujeme to hlavně podlé sauwéckého swědectví Martina von Bolkenhain in Scriptor. rer. Lusatiae. (Görlitz 1839) tom. I, pag. 360 — 1, protože zprávy jeho srovnávají se podstatně s jinými prameny sauwéckými, zvláště s Bartoškem (pag. 161) a s listinami nám zachovanými. Jinak to vykládají Jan Rohte (in Menkenii script. rer. German. tom. II, pag. 1819 — 20) a po něm Zachar. Theobaldus (cap. 69 a 70,) matauce mnohonásobně dohromady první i druhou jízdu léta tohoto.

154) Tak je udávají Bartošek (p. 161) i Staří letopisové (str. 79); ale na jiném místě mluví týž Bartošek (p. 163) méně podobně o 20,000 jezdcích a 52,000 pěšich bojownikůw.

155) Bartošek praví, „circa festum S. Lucia“ (p. 161,) což se potvrzuje starou aučetní knihou města Pražského (Liber collectarum), kdežto ke dni 14 Dec. se dí: Ad campum exiverunt Misnam.“ Z toho hned viděti, jak málo spoléhat lze na data u Zach. Theobalda i jiných, kteří z Theobalda wypisovali.

1429 k šíření panství, alebrž jen ke škodám u nepřátel, aby donuceni byli hledati smíření; směr náboženský udusil byl wšecky pomysly obsahu politického. Proto také husité nikde w cizině dobýwaním pěvných měst bawiti se nechtěli. Poležewše táborem u Perna i Drážďan, spokojili se pleněním jejich předměstí a okolí. Totéž činili o 25 Dc. svátcích wánočních u biskupského města i hradu Mišně. Potom rozbíhali se sice jednotliwi haufowé poříčím Labským dolů až za Torgawu: ale hlavní praud obrátil se w lewo, nejprw proti Janu markrabí Braniborskému ležewšimu w Ožici (Oschatz), jenž ale při jejich se bližení 1430 odtud do Lipska ustaupil, a potom když zwěděli, že mezi Grimmau a Lipskem sbírá se silné wojsko německé, umínili nabídnouti se jemu k bitvě. I postavilo se u Lipska skutečně až prý ke stotisícům bojownikův pod korauhwemi Fridricha, wewody Saského, Jana markrabě Braniborského, Wiléma knízete Brunšwického, Fridricha lantkrabě Durinského, arcibiskupa Magdeburkského a jiných biskupůw, pánuw i měst říšských.¹⁵⁶ Pročež Čechové zšíkowawše se, dle wyprawowání starého letopisce, „šikem tálí pět dní proti nim, wozůw neroztrhujíc. Když pak přijeli blízko k tomu městu Grimmě, i museli přes wodu přejeti, kteráž teče pod město.¹⁵⁷ Takž pak když wjeli do wody wozowé třemi řady, woda se wzdula pro wozy wzhůru i zwrátila některé wozy; a tu něco lidu se utopilo. Jiným wozům pomohli za prowazy, po jednom je wen wláčice bez koní; naposledy museli jedním řadem přes tu wodu jeti. A když přejela polovice wozůw,

156) Hermannus Corner pag. 1296. Joannes Rohte l. c. von Bolkenhain l. c.

157) Řeku „Mulde“ jmeneuje Bartošek (p. 162) „flumen dictum Mutna“, Starí pak letopisowé (str. 78) dějí: „wodu, již česky Swinie řekají.“ Které jméno jest prawější, my rozhodnouti neumíme.

wzešel křik u wojsk, že již Němci táhnou na ně: a tak ¹⁴³⁰ u welikém nebezpečenství byli Čechové pro druhau polowici wozůw a lidi. Wšak co jich bylo přejelo, sšikowawše se, i tálí předce proti Němcům. Wewoda Saský byl jen několik set jízdných wysłal, aby Čechy shledli; a Čechové w jednom lese dočekawše jich, i udeřili na ně a ztepali jich drahně a zjimali; jiní pak Němci uslyšewše to, utekli ke svým.“ Mezi padlými té chwile byli zejména Dětřich z Witzleben, rada lantkrabůw, Jiří z Wangenheim a Fridrich Fictum; mezi jatými Jiří z Witzleben. „Tu Čechové dávali dobré slowo Janowi Zmrzlíkovi, že jest statečně na ty Němce udeřil a jiných udaně ponukl. Zatím přišla noc, a Čechové dočekali druhé polowice wozůw swých; a tu celau noc nespali wšickni a bedliwi byli, opatrujice se před Němci.“ Bitwa wšak očekáwaná i hledaná nestrhlala se více, ano wojsko nepřátelské hned za rána počalo se rozutíkat; ¹⁵⁸ wětší částka i s knížaty hnali se do Lipska, kamž i Čechové tálí šlakem jejich až do předměstí, ježto wewoda Saský sám byl zapáliti kázel. A tu teprw také Čechové rozpustili wojska tak, „aby každé obzvláště s swými wozy tállo, jedno od druhého w mili, a druhdy dále a druhdy bliže. Takž pak Čechové swobodně jezdili po těch zemích, rozděliwse se w pět wojsk, a učinili welikau záhubu: a ty wšechny země německé nesmely sau se postaviti polem proti Čechům.“ Od Lipska obrátili se k jihu ¹⁵⁹

158) Hermann Corner l. c. dí, že wojska německá proto nechtěla se dátí do boje, poněvadž wewoda Saský zdráhal se státi jim za škodu.

159) Máli známá pověst o husitech u Naumburka jaký základ, musí se potahowati k době této, protože později kněz Prokop do krajiny této nepřišel. Také co Zach. Theobald ku počátku r. 1432 o dobytí městečka Taucha (za Lipskem) píše, náleží jistě sem, ač nezakládáli se vůbec na smyšlence.

1430 na město Altenburk od obyvatelůw opuštěné, kdežto po ležewše dva dni, nalezli mimo spiži také mnoho do země zakopaných peněz, a pak při odjezdu zapálili město, o hrad pevný se ani nepokusivše. Dále táhli jedni k městu Gerowu, jehožto dobyli prvním auprkem, an hrabě Gerowský ještě s měšťany se radil, majili se wzdáti nebo brániti; po čemž jati bywše, mnozí pomřeli w Praze co wěznowé. Jini zástupové obrátili se k městu Plawnu, jehožto pánum byl Jindřich z Plawna na Kinžwartě, jeden z předních pánův kraje Plzenského; proto uwoliwše se Čechowé ušetřiti města toho, poslali pod umluwau a za glejtem jen několik lidí doň pro swé potřeby. Obecný ale lid městský, spatřiw nenáviděné kaciře, zbauřil se a 25Jan. powraždil je wšecky (dne 25 ledna). I zwěděwše o tom, bez meškání obořili se na město se všech stran, a dobywše ko prvním autokem, neodpustili w něm prý živé duši. Mnozí obyvatelé utekli se byli na hrad: ale i ten wzat jest mocí a pobito w něm drahně lidí i sházeno se zdí hradových; někteří wšak wzati jsau do zajetí.¹⁶⁰ Ukrutný tento pád přimnožil ještě hrůzy jménu Českému; strachem před husity oprawowany rychle hradby městské téměř po celé říši německé, zvláště pak po Durinsku; a kamkoli bližilo se wojsko neodolatelné, wšude jali se utíkat obyvatelé zámožnější před ním. Čechowé táhli přes město Hof, ježto také dobywše wypálili, a přes Münchberk dále, jedni na Bairajt, druzí na Kulmbach a Plassenburk, kdežto zvláště rytíř Kašpar z Waldenfelsu

160) Martin von Bolkenhain l. c. p. 361-362. Bartošek p. 162. Joh. Pucheler ap. Menken, II, 417. Joh. Rohte ibid. II, 1821. Hermann Corner p. 1296. Psaní Lewina z Wirsberku ode dne 16 Mart. 1430 (w archivu Kralo-weckém) praví, že na hradě jen asi 10 osob necháno na živě; Rohte zase dí, že i w Plawně husité ušetřili žen a dětí wůbec.

iménem celé krajiny podávaje se k holdu, vyjednával 1430 s nimi, ale nemoha složiti, čeho žádali, neuhájil jí před záhubau. Po wypáleni Bairajtu a Kulmbachu swalila se tatáž pohroma na Eschenbach, Auerbach, Weischenfeld, Hollfeld, Weissmein, Schesslitz a jiná města okolní. Také Bamberčané při blížení se husitů utíkali walně, proklínajíce kapitulu i biskupa, že nechtěli nikdy swoliti k náležitému ohrazení a upewnění města; když pak o hrom-² Fbr. nicích nezůstalo než jen asi 50 osedlých u městě, a husité ještě wždy se neukazovali, sebrala se z okolí rota zaufalých lidí asi w počtu 300, kteří přepadše Bamberk, wydrancowali město celé jestě hůře, nežli Čechové činiti obyčej měli.¹⁶¹

W tomto politowání hodném zmatku wšeobecném naskytнул se konečně kurfirst Braniborský Fridrich co anděl spásy. Wrátiw se nedávno ze sněmu říšského, tenkráte w Prešpurce u krále Sigmunda ode 5 do 28 Dec. 1429 držaného, a obdržew od husitů glejt daný dne 3 února 3 Fbr. w ležení před Kulmbachem,¹⁶² přijel osobně do wojska českého k vyjednávání dobrotiwých umluw a příměří; k němu připojili se také wyslaní biskupůw a měst Bamberského i Wircburského, knížete Jana Baworského a města Normberka.¹⁶³ Tudiž přestalo plenění země, a poselství ne-

161) C wydrancowání tomto Bamberka před příjezdem husitů podává zprávu rkp. universitní biblioteky Wircburské (Mt. chart. in fol. No 191 olim 34.)

162) Gundling Leben Fridrichs I. pag. 320. Riedel cod. diplom. Brandenburg. IV. 113. Dán jest od Jiry z Řečice, heitmana Sirotčího, we jménu celého wojska.

163) Co jednatelé toho míru jmenují se w listinách města Bamberského wedle kurfirska zvláště Wilém von Hohenrechberg Vizthum zu Amberg, Veit von Rotenhan, Caspar von Waldensels a Jakub Fetzer, ježto učinili se prý rukojměmi „gegen den Edeln, wirdigen vnd gestrengen Jacoben Cromesinn, knysi Procop, Endresen, Jorgen, Sigmunden vnd Cralowitzen, Haubtleuten des Behemischen

1430 jedna střídala se mezi ležením českým i knížaty w Norm-
6 Fbr. berce shromážděnými, až konečně dne 6 února uzavře-
na smlauwa (tušim u hradu řečeného Zwernitz), dle kte-
réžto mělo trwati přiměří mezi dotčenými stranami až do
sw. Jakuba nejprvě příštího (25 Jul. 1430), a Čechové
wrátili se domův pokojně; za čež uwolili se jim platiti
wesměs na zlatých Rýnských: Bamberčané a Forchheimští
12,000 zl., Normberčané také 12,000 zl., kurfürst Fridrich
9000 zl., kníže Hanuš Baworský 8000 zl., a ještě jiní ně-
kterí summy drobnější, jichžto částka složena byla na
místě, druhá pak větší měla z polovice o středopostří,
ostatek pak o sw. Jiří donešena býti buđto na Andělskau
horu w Čechách, (kterauž tehdáž držel Jakub ze Włesowic,) aneb do města Domažlic. Hlavní wšak a nejtěžší
wýminka byla ta, že o sw. Jiří (23 Apr. 1430) měl býti
w Normberce wšeobecný sjezd obou stran, katolické i hu-
sitské, ku pokojnému hádání se o čtyrech článcích Praž-
ských, s tím bezpochyby doložením, "že cokoli tam
dokázáno bude z písma svatého a z doktorův na něm
právě se zakládajících, má od obou stran bez odporu za
víru křesťanskau uznáno a přijato býti; Čechové měli
zejména pod bezpečenstvím zvláštním přijeti tam jen w

"Volks der fünff here, des grossen und alten Tabors, der
Waisen, der alten Pregischen Stat vnd den andern Stet-
ten in Beheim." We psaní jednom archivu Kralovecké-
ho ode dne 18 Apr. t. l. jistí se, že kurfürst Fridrich
uwázel se w to jednání proti wúli rad svých.

- 164) Zápis té umluvy nezachoval se, proto znám jest obsah
její jen ze dwau listin Bamberškých ode dne 6 února
1430 ještě netištěných, ze psaní již dotčených w archivu
Kraloveckém ode dne 16 Mart. a 18 Apr. 1430, ze
psaní Sigmundowa ode dne 16 Mart. 1430 (w Archivu
Česk. I, 31) ze zpráv krátkých u Windeka (pag. 1219), Mat.
Döring (ap. Menken, III, 6) i Ondřeje Řezenského (An.
dreas Ratisbon. in dialogo MS. et in chron. Bavariae ap.
Boecler pag. 48) a konečně z Müllnerovy Chronik
von Nürnberg MS. i z Bartoška pag. 162 — 164.

500 koních. Tím okojeni bywše, wrátili se bez další ško- 1430
dy do vlasti swé zase čtyrmi cestami. Kurfirſt Fridrich
doprowázew je osobně až na hranice, získal sobě tak we-
likau jejich důvěru a přízeň, že tím padl u mnohých
Němců w podezření. Takéſ potom welmi čestně dostál
slowu swému co do placení ostatku holdu smluweného.
Ale ti, kteří wraceli se skrze Chebsko, počali zde opět
páliti a pleniti, protože Chebští byli nepřistaupili ke smlau-
wě w Němcích učiněné, až když předměstí jim w po-
žeh dáno, podvolili se také k holdu 1700 zl. a necháni
napotom w pokoji. Wětší díl wojska husitského wrátil
se již dne 21 února opět do Prahy; jiní pro náramnau 21Fbr.
těžkost wozůw, kořistmi wšelikého druhu přeplněných, tak-
že nejméně 6, ba často až ke 14 koní sotva jeden wůz
utáhlo, opozdili se o několik dní. „Tak spanilé jízdy ni-
kdy Čechowé prvé do Němec neučinili (dí starý letopisec
Český), aniž jest těch pamětníkůw, by to kdy slýchali,
ani kde we kronikách psáno jest. A by byli o čest stá-
li, jako přední Čechowé, protáhliby byli až po Rýn, a
mnoho zemí byliby pod se podmanili: než nabrawše mno-
ho kořisti a zlatem se okojiwše, wrátili se do Čech.“ ¹⁶⁵

165) Staři letopisové češli na str. 79. O wrácení se wojska
do Prahy dne 21 Febr. svědčí tentýž Liber collectarum,
o němž připomenuto jest nahoře ke dni 14 Dec. 1429.

ČLÁNEK SEDMÝ.

ROZHODNUTÍ. PÁTÁ I POSLEDNÍ KRUCIATA PROTI HUSITŮM.

Rostauci nesnáze a nebezpečí husitismu. Martin V a král Polský. Sněm Presipurský. Jízdy české ve Slezsku a v Uhřích; boje v Moravě i v Čechách. Nové přiznání se Čechův a Polákův; hádání v Krakowě. Swolání sboru Basilejského; kardinal Julian Cesarini. Smrt Martina V; Eugenius IV nový papež. Sněm říšský v Normberce. Počátky sboru Basilejského. Sněmy v Čechách; nová vláda zemská; hádání v Praze. Sjezd Chebský. Manifest kardinala Julianova; české odpovědi. Zpozdilost výpravy říšské. Prokop Weliký v Plzenu. Poslední marné vyjednávání a ustoupení Čechův. Albrecht Rakouský v Moravě. Kardinal a knížata vrhli do Čech. Weliký den u Domaškic. Auplné vlivesvti české.

(R. 1430 — 1431 Sept.)

1430 *W*eliká husitůw jízda v Němcích až pod Lipsko, Bamberk a Normberk, uwedla za sebau aspoň ter. následek, že tudiž po Evropě celé pozor na Čechy ještě u větší mře nežli posawad obrácen byl. „I kdo jest tento národ, jenž vyšinuw se z cest obyčejných, nemůže spojeným úsilím papeže a tolikerých panowníků ani ku předešlému běhu zase nawrácen, ani pokořen a neškodným učiněn býti? proč se zpauzí proti obecným řádům? jaké jest wyznáni a které jsau žádosti jeho?“ Takové otázky, ačkoli

tiž drahně času i v dalekých zemích kolovaly, nyní však 1430 nabývaly wždy větší wáhy a rozšířenosti; a psaní česká na spůsob manifestů již od desíti let mnohonásobně do křesťanstva rozesílaná, jimiž sebe ospravedlňovali, winu všech bauří a neřestí na hierarchii Římskau sčítávajíce,— a psaní čím dále tím více potkávala se s pozorem a všimáním; we Francii již delší čas dělaly se jimi sekty a nepokoje, a roku 1430 i we Španělích počínaly dvojiti a wiklati se myslí mnohé, ¹⁶⁶ zwlastě že horlení husitů jak proti nadužívaní moci světské ode knězstva, tak i proti panství šlechty a porobě lidu obecného, budilo i v jiných zemích saunity nebezpečné. Wálečné také štěstí jejich tak podiwné a nenadálé, a předce tak stálé a nezvratné, dávalo již mnohým we křesťanstvu příčinu ku pochybowání, nenili snad pře jejich spravedliwa před bohem?

Národ český, ačkoli vítězný, nemohl však uchrániti se, aby nestrádal také mnohonásobně sporem a bojem již desítiletým proti celému takořka světu; rozbroje domácí, pobořená města, hrady a twrze wypálené, obyvatelstvo na mnoze powražděné aneb ze sídel svých wyplašené, pole nezoraná, žiwnosti kleslé, obchod s jinými národy na vše strany zamezený, zdíwočilost mrawů zmáhající se w té míře, co umy pokojné w zemi hynuly a ředly, — to vše nedalo se ani nahraditi, ani opraviti kořistmi sebe bohatšími z ciziny. Také ubývalo čím dále tím více do-

166) Znamenitý Španiel, Johannes de Segovia, jeden z předních audů sboru Basilejského a spolu dějepisec jeho, dává o tom zprávu we wýkladu příčin, pro které sbor tento se sjel, zejména Lib. I. cap. 4 w tato slowa: Accidit rursum his diebus publicatas fuisse etiam usque ad Hispaniam plurimas copias diversarum et diffusarum epistolaram Bohemorum ex parte etc. O rotách husitských we Francii srown. Mansi concilia XXIX, 401, a dole r. 1432.

1430 máci sily bojowné; lid selský a řemeslníci po městečkách již počali walně ukrývat se, kdykoli voláno na wojnu, a byvše přece sehnání, ukrádati se z wojska zase. Za to arci přicházela wálečníkům českým z ciziny náhrada hojná. Nejen Poláci a Rusini u velikém množství již od několika let hrnuli se do táboraček českých, ale tři mezi Němci samými, kdokoli šetřiv dobrodružství nadělánky víry, netušili sobě ve vlasti, hleděl odtríci se jí a připojiti se tam, kde kwětlo štěstí wálky. Zvláště vojska Táborští i Siročtí záležela v těchto létech již na mnoze z takovéto „sběře všech národů.“ Tím trafil se u nich arci více a více onen ráz, na kterém někdy Žižka zvláště mnoho sobě zakládal, aby totiž bojowníci jeho všichni byli praví „bojowníci boží,“ celí a upřímní, newlažní aniž obojední u víře své.

Když pak na tento spůsob kněz Prokop Weliký novými auwazky, podobajícími se řádům lenním, jal se pauštati k sobě nejen šlechtice české a morawské, ale i knížata Slezská, i dobrodruhy hojně ze všech témař končin Evropy; když pohraničné země německé, chudnauče více a více, počaly jedna po druhé ucházeti se o příměří a holdowati se samy těm, kteréžby dle zákonů církewních již dávno byli měli wymezili z křesťanstva; když tudíž slouva nowowěrcůw, podporovaná skutky neodolatelnými, hrozila ještě wětším šířením se ducha odboje proti celé dáwnowěké saustavě hierarchické: papež a kardinalové Římští, kteříž té doby ještě neprestali byli zvláští bystrotau ducha politického předčili a uprawowati všecky mocnáře i národy na západě, nemohli bez žalosti a těsnosti denně rostaucí diwati se na významnost a nebezpečnost takového wěcí obratu. Wčděli oni dobré, že zásada swrchowané autority a celé ústrojí církve wisely takořka od rozhodnutí otázky české, že busitství a Řím byly dwě protiwys neshodné, z nichž wítězilali jedna, druhé

nutno bylo klesati a hynauti. Proto také dle -wlastního 1430 jejich seznáni wěci české w posledních létech již staly se byly beze snadu dějem předním, hlavním a takořka wše-wládným w Europě. Wšecky zajisté události sauwěké, a zvláště spory a potržky mezinárodní, nošené až posawad před stolicí apoštolskou k rozsudku, k urownání aneb ku pochwale, posuzowany nejwice podlé míry, kterau vplý-waly na boj proti husitství. Papež snažil se nyní více než kdy umířiti knížata i národy, a ukliditi s cesty wše-liké mezi nimi aurazy, ze kterýchžby kacířům mohl byl jiti prospěch jakýkoli.

Ke blížícímu se, dle umluv dne 6 února 1430, roku hádaní s husity, markrabě Fridrich Braniborský jal se byl swolávati doktory katolické z celých Němc do Normberka, i wyprawil také poselství swé o to ku papeži: ale Martin V zapověděl opět naprosto každé hádaní se s kacíři o wře křesťanské,¹⁶⁷ tak že k roku tomu s dychiwostí očekáwanému ani nedošlo. Uznávaje wšak týž papež potřebu den co den dolehliwější o potlačení husitstva mečem, a ztratiw již we wěci této wšecku k říši Německé i k Sigmundowi důwěru, chtěl sice některau chwili wznéstí na křížownický rád Prusky zvláštní powinnost boje proti Čechům a dodávali jemu k tomu cíli znamenité pomoci z komory apoštolské,¹⁶⁸ ale našed i w tom příčiny k nedůwěře, konečně obrátil se cele ku králi Polskému i knížeti Litewskému. „Od wás obau, (tak psal jim,) ježto za

167) Andreas Ratisbon. ap. Eccard. I, 2159, it. in chronicō Bavariae, ap. Boecler. p. 48. Tentýž w rkp. Karleriové (MS. bibl. Paris. No. 1503 fol. 19.) Poslowé markrabě Braniborského byli w Římě okolo 25 března 1430. Wiz Voigt Geschichte Preussens, VII, 542 (w notě.)

168) Širší o tom zpráwa čte se u Voigta na dotčeném místě. Papež již byl určil 180,000 dukátův křížowníkům Pruským na pomoc wálečnou proti Čechům, ale brzy potom sešlo s toho zase.

1430 minulých let tak znamenitě přičinili ste se o rozšíření
víry a jména křesťanského, a ježto přihodností mistra, četnosti
svých národů i wšelikau moci světskau wynikáte, od wás
obau již předně wisí, na wás hlavně spočívá vlivzství církve
boží nad zuřivými nepřátely, zwlaste an král Římský, pří-
tel wáš, pěčemi se wsech stran naři doléhajícimi přiliš
nyní roztržit jest. Protož uwážeteli wy se w dilo svaté,
wstaupítelí wy dle žádosti naři a dle powinnosti swé kře-
stanské do boje proli zhaubcům církve: okřeje zase duše
naře, aniž pochybowati budeme o brzkém zwítězení swém;
jakož pak wás pro milosrdenství boží snažně o to prosí-
me, abyste tak učinili, a kacíře budto pokojně do luna
církve opět obrátice, buď válečně potrauce, očistili ko-
nečně zemi českou od poskrvny nákažlivé a nebezpečné;
ku kteremužto cíli propějčujeme wám také moc, obco-
wati s nimi a slyšeli i získati je k wiře mírným, mož-
něli jest, wyjednáwaním.¹⁶⁹⁾ Poněvadž ale té doby Lit-
ewský kníže Witold ještě byl neodřekl se ani čaky ani
snahy, ozdobiti se korunou královskou a odtrhnauti tudíž
rozlehle země swé od koruny Polské: papež nechtěje
aby z toho pošly mezi knížaty roztržky, wší pilnosti za-
sazoval se proti tomu, hotow jsa i ku krajným sáhnauti
prostředkům, kdyžby potřebí bylo. Smrt Witoldowa, po
27 Oct. smíření se s Wladislawem we Trokách dne 27 října na-
stala, odstranila sice na chvíli wšecky takové nesnáze:
ale různice mezi Poláky a Litwany jednau zbuzené ne-

169) Bully dwě u věci této, ježto Dlugoš (pag. 522 a 525)
uwodí pod rok 1429, dány jsou vlastně w Římě dne
1 Oct. 1430, a další dwě (pag. 533 a 534) vyšly zase
tamže 13 Nov. 1430. I po Witoldowě smrti, newěděv
ještě o ní, psal jemu dne 5 Dec. 1430 (ap. Dlugoš p.
550) Martin V: Cognoscimus, — de vestra concordia
pendere victoriam nostram pro causa fidei contra Boke-
mos haereticos.

daly se tak snadno uchláholiti, a staly se nezadlauho 1430 příčinou ještě užšího Poláků s Čechy se spříznění.

Král Sigmund byl, jakož sme již podotkli, ještě na konci minulého léta sněmoval w Prešpurce s knížaty a s posly měst říšských. Staral se tenkráte předewším o uzavření všeobecného míru zemského po celé říši Německé, aby potom společným úsilím mohlo prý něco podstatného předsevzato být proti Čechům; dle toho zřízen byl také obsah královské předlohy sněmowní. Knížata oswědčowali sice osobní swau k tomu ochotnost: ale pro newalnost počtu přítomných a pro nedostatečnost plnomocenství od těch, kteří jen swé posly byli do Prešpurka vyprawili, zdálo se jim, žeby w té wěci na ten čas nic nemělo se uzavírat, ale žeby král jen měl prošen být, aby přijel sám osobně do Němec a sněmoval tam w Normberku nebo we Frankfurtě, powolaje k sobě všecky stavové říšské; pak teprw že bude čáka uzavření takového, ježtoby ode všech bez wýminky bylo zachowáváno. W tomto zdání sahlasil weškeren stav knížecí a panský, kdežto poslowé z měst odděliwše se přistupowali k žádosti králowě. Sigmund roztaužil se nad tím welice, prawě, že při takovéto neoprawdowosti a vlažnosti knížat a při tolikerém neposlušenství w říši wšeliká vláda naprosto nemožnau se stává. Zkušenost že dávno již ukázala, že ani přítomnost jeho w říši nepostačuje k odstranění zmatkůw, když knížatům nedostává se opravdové dobré wůle. Odjezd jeho do Němec žeby mohl opět Turkům otěvřiti bránu do Uher; takž maje tratiči zde a nezískati tam ničeho, že woli raději odříci se koruny Římské a wrátiti kurfirstům právo k wolení sobě jiného panowníka; že chtěl to již učiniti dávno, leč že papež protiwil se wždy takovým jeho aumyslům. Po mnohem wšak jednání dal se konečně přece nakloniti k tomu, že

1430 slibil přijeti osobně na sném, jejž tudiž rozepsal říši celé
19 Mar ke dni 19 března 1430 do Normberka.

Ale že sném ten tak slavně ohlášený a tak tužebně očekávaný nesešel se přece w určitý den, to mělo kromě vyprawowané již jízdy husitské, a kromě odročeného hádaní w Normberce, také jiné příčiny. Stawowé říšští nechhwátili sejti se, když wěděli, že ani král nepřichází; tento pak nemohl dátí se na cestu, protože Čechové mu ji zamezili, wyrojiwše se walečně téměř najednau netolik do Slez a do Morawy, ale i do Rakaus a do Uher u weliké síle.

Zpráwy, které nás o nowých těchto jízdách došly, jsau sice opět jen chudé a nedosti jasné, ale postačují přece k wytčení hlawního dějin směru a zwahu. Z jara r. 1430 widěl svět již tři knižata rozličných rodůw slowanských dobrodruziti we Slezsku hořejším we společnosti a takořka we službě českých Táborůw i Sirotkůw: byliť to Bolek kníže Opolský, Sigmund Korybut kníže Litewský a Fridrich kníže Ruský. Ti s wojskiem českým skrze Morawu a Opawu tam přitáhším dobyli nejprw dne 13 dubna města Bytomě, jehožto paní wykaupily, že w požeh 17 Ap. dano nebylo; potom dne 17 dubna, jenž bylo pondělí po welikonoci, wzaly jsau Gliwice autokem a dány knížeti Korybutovi, kterýž i hned usadil a upewnil se tam wo-jensky s lidem swým; město Krucburk bylo již minulého léta dostalo se Dobeslawovi Puchalovi w moc, pánu Polskému a Korybutowu zvláštnímu příteli; města Břehu zmocnili se Čechové nyní podruhé, i města Němčí také; toto poslední vybráno jest tenkráte za hlawní pevnost českau a jakoby za klíč ke Slezsku; pročež i znowa upewněno jest a osazeno mocně, i zásobeno plenem z měst okolních.¹⁷⁰

170) Bartošek p. 164. Rositz ap. Sommerberg, 1. 75. Mar-

Druhé wojsko české, silné okolo desíti tisíců lidí 1430
branných, wytáhlo hned po welikonoci přes Morawu do
Rakaus a do Uher. Přední jeho wůdce byl hejtman Si-
rotčí, Welek Kaudelník z Březnice; wedle něho kněz 16 Ap.
Prokůpek, Jan Zmrzlík ze Svojšína, Filip z Padařova
hejtman Táborský na Ostromeči a jiní; we wojště pak
bylo zvláště mnoho Pražanů Nowoměstských, kteří Si-
rotkův od dálna se přidrželi. Wýprawa tato byla králi
Sigmundovi příčinou, že nenastaupiw cesty ke sněmu
Normberskému, chystal se i s zetěm svým knížetem Al-
brechtem k válce obranné; kterážto pak od obau wede-
na jest s prospěchem aspoň w ty doby neobyčejným.
O dwau bitwach krwawých dáwa se zpráwa: jedné
w Morawě na hranicach Rakauských u jakéhosi kostela ¹⁷¹
proti hejtmanům krále Sigmundowým, kdežto padlo Si-
rotkův a Táborův přes půl druhu sta; druhé w Uhřích
nedaleko města Trnavy, kdežto Sigmund wšecku moc
swau z Uher, z Morawy a z Čech byl sestředil, sám
wětší částku měsice máje w poli tráwiw, ze jména m. Mai
w městečku Šintawě na řece Wáhu. I maje wojsko
mnohem silnější nežli Čechowé, nařídil wedení boje tak,
že hrady wozůw husitských měly nenadále a saučasné
s dwau stran přepadeny býti welikau mocí: s jedné
strany wedením pana Stibora wewody Sedmihradského,
s druhé wedením králowa miláčka Jana Mátika; i byla
naděje, že náwalem tím potřen bude celý tábor česky.
Pan Stibor dostavil se w určitau dobu na bojiště, a obo-
řil se tudíž na hrady wozowé s welikau mužností: ale
pan Mátik, opozdiw se přiliš, nepřispěl mu ku pomoci.
Nastal tudíž boj nad míru wražedný, w kterémžto
pan Stibor, ztratiw šest tisíc bojownikův na bojišti, mu-

tin von Bolkenhain I. c. p. 362, 363. Dlugoš mluví o
též wěci dwakrát, pag. 536 a 572.

171) Windek dí: vor Hohenplatz in Merhern.

1480 sel konečně dátí se na autěk: a wšak Čechův padlo také přes dva tisíce, a mezi nimi přední jejich wůdce Welek. Ještě jedno vítězství tak draze kaupené byloby je snaž umořilo; i wrátili se odtud rychleji a smutněji zase domůw, nežli slušelo na vojsko vítězné.¹⁷²

Třetí valný praud bojowniků českých obrátil se pod Prokopem Welikým do Moravy, zvláště proti městu Brnu, okolo něhož učinil veliké škody, a potom proti městu a hradu Šternberku, ježto sauženo byvší obležením osmitýdenním, konečně od vdovy někdy Petrowy ze Šternberka, paní Berchty z Krawat, pod umluvou wzdáno jest. I w tomto wojště, kteréž po dobytí Šternberka wrátilo se do Čech, počítalo se prý asi tisíc jezdců a k desíti tisícům pěchoty.¹⁷³

W měsíci čerwenci stala se hlučná wýprawa w Čechách samých proti bratřím Fridrichovi a Hanušovi z Kolowrat, kteří do té doby wždy bývali mezi předními bojowniký strany královské. Nejprw obehnána twrz Horowice, náležewší služebníku těch bratří, Sigmundovi **20 Jul.** Hulerovi z Chebu, jenž pak dne 20 čerwence poddal se i se statkem swým, a slíbil napotom státi i bojovati po straně husitské. Odtud obrátilo se celé vojsko s děly a stroji rozličnými k dobývaní hradu Libšteina, ježto bránili také služebníci Kolowratští, Jan Šmikauský ze Žďáru a Jan Bukowský, celých sedm neděl, až páni Fridrich a Hanuš přišedše do Prahy ku knězi Prokopovi Welikému, s ním přátelsky se umluwili, že chtejí také státi ke straně podoboří a jí napotom pomáhati wěrně; po čemž odtrženo jest od Libšteina.¹⁷⁴ O bojích, kteří stejnau dobau také na jiných místech w Plzenště wedeni jsau, nedo-

172) Bartošek pag. 164, 165. Windek cap. 170 pag. 1220
1221.

173) Bartošek pag. 165, 166.

174) Bartošek pag. 165, 166.

stáwá se zpráw určitějších. Pán Rosenberský ale pilen 1430 byl w těchto létech wůbec více mření se nežli wálčení s nepřátely.

Není nám wědomo, proč král Sigmund, opozdiw se w Uhřích, jízdu swau k sněmu Normberskému nad to ještě velmi nespěšně konal. Ztráwiw zajisté celý měsíc čerwenec a půl měsice srpna we Wídni, přijel teprw dne 25 srpna do Štrubiny, kdežto pak bawil se zase až do 25 Ag. 10 září. Také neznámo jest nařízení, které učinil we Štrubině podlé radý několika knížat co do wedení wálky proti husitům.¹⁷⁵ Když ale dne 14 září konečně do 14Spt. Normberka dostal se, byla první jeho starost opět o radu, „kterakby kacířům odpor ciniti se měl.“ Psal o to sám dne 27 září městu Frankfurtu a jiným městům říšským, 27Spt. že přítomní tehdaž w Normberce knížata, páni a města uzavřeli spolu s ním, aby hranice proti Čechám wůkol obsazeny byly lidem jizdným dobře oděným k wedení denní wálky, a na příšti léto aby se chystala nowá i mocná wýprawa proti kacířům; k tomu cíli také že uložen jest opět nowý walný sněm říšský ke dni sw. Kateřiny do Normberka. Mezitím ale že došla ho dwojí zpráva i wýstraha, kterak prý kacíři wšecka wojska swá z Čech i z Moravy dohromady stahují, tím bezpochyby aumyslem, aby o sw. Hawle předsezwali nowau a walnau do zemí německých jízdu. Protož přikazoval wšude býti wzhůru a pohotově, kdyby Čechowé pych takový prowesti chtěli, aby s pomocí boží podstaupeni byli polem k ochraně říše i církve swaté. A wšak mimo naději sešlo tenkráte i s jízdy české, i se sněmu o sw. Kateřině.

Byly to wždy ještě země Slezské a sausední Lužice, we kterýchž té doby nejvíce bojovalo se; ačkoli walné

175) Andreas Ratisbon. in chron. Bavar. pag. 48. Srwn. Sigmundovo psání ode dne 27 září 1430 u Aschbacha, III, 417.

1430 wýprawy tam nejsau předsebrány, a o podrobných bojech místních došly nás jen zprávy i nedostatečné i zmatečné. To aspoň jisté jest, že Wratislawší a Swídnici tře we spojení s Ludwikedem knížetem Lehnickým tohoto léta o nejeden wálečný skutek proti husitům dosti šťastně se pokaušeli; ale přitáhše před město Němčí, hlavní Čechů v zemi jejich sídlo, a jawše se dobývati jeho velikými puškami plné tři neděle, netoliko nic nepořídili, nýbrž od posádky (na 600 jízdných a 400 drábův pěších počítané) ještě i hojně trpěli škody, až uslyšewše o blížící se nepřátelům pomoci z Čech, odtrhli od města u velikém zmatku. Táhlo tehdáž wedením Prokopa Welikého i Jakuba Kröměšina vojsko české dwěma praudy do Slez, jedno přes Kladsko přímo k Němčí, druhé k Landschutu; kteréžto pak, když Němčí uwolněno jest, spojilo se dohromady mezi Střihomem, Jaworem a Polkenhainem, a dobývaním i pálením wšelikých twrzí a posádek veliké v zemi činilo škody. Tehdáž také Otmochow hrad a město biskupa Wratislawského dostalo se v moc husitskau. Další podobné pochody a potržky, opakowawší 1431 se až do roku následujícího dosti hluboce, též boje tehdajší v Šestiměstsku, zvláště po usazení se vojska Sirotčího v městě Libawě mezi Budišinem a Zhořelcem, pomíjme zde mlčením, protože netoliko málo jsou známy, ale také nedůležity pro další směr wálky husitské wábec.¹⁷⁶⁾

Domácí neshody mezi národy pod žezlo rodu Jagelowa podrobenými, jichžto král Sigmund již ode sjezdu v Lucku počal byl tak chytře užívatku podvrácenf

176) Martin von Bolkenhain l. c. Rositz, Bartošek l. c. Umluwa mezi Wacławem Libákem z Wrbaň hejtmanem Sirotčím a městem Bernartickým (Bernsdorfem) dne 28 Dec. 1430 v poli u Reichenbachu mezi Libawou a Zhořelcem uzavřená připomíná se im Verzeichniss oberlausitz. Urkunden, II, 27.

moci Polské, — tyto neshody neuhasly Witoldowau smrtí ¹⁴³¹ nikoli, alebrž wyrazily tudiž u plamen zjewný a nebezpečný. Litwané, kteří sami dali byli panowníky rozlehlé Jagellonské říši, nesli to welmi těžce, že již Poláci počali byli osobowati sobč nejen přednost, ale i panství nad nimi; a Rusini, co wyznawači wýchodní prawoslawné cirkwe, již dávno s nedůvěrou a nelibostí patřili na rostaucí wplyw nesnášeliwé hierarchie Římské we dwore králowě. I poněwadž Witold umřel byl bezdětek, našli se čtyři knížata, kteří osobowali sobě po něm nápad trůnu ¹⁴³¹ Litewského : Sigmund Starodubský Witoldůw bratr, Boleslaw čili Swidrigal bratr krále Wladislawůw, Alexander kníže Kyjewský, a Sigmund Korybut z dějin českých známý ; každý z nich měl příwržence swé w zemi, a nad to ještě nacházeli se i ti, kteří chtěli, aby Wladislaw sám ujal se vlády nad Litwau bezpostředně. Ale páni Litewští a Rusinští sjewše se rychle, powýšili knížete Boleslawa Swidrigala na místo Witoldowo tak náhle a jednomyslně, že předešli všecky o to w zemi rozmíšky, zwláště an i Wladislaw sám, jsa přítomen, voleného hned potwrdil. Nowý pak panownik ujal se vlády s takowým důrazem, a postavil se i hned také proti králi a bratru swému tak zpupně a bezohledně, že powěst, jakoby Wladislaw od něho w Litwě co wězeň držán byl, prolétla rychle celau Europu. Takowého pychu byl sice Swidrigal nedopustil se: ale jeho brzké příznění se s neprátely Polska, zwláště pak s králem Římským a s křižowníky Pruskými, i weškeré jeho chowání poučilo záhy jak Poláky wůbec, tak posléze i Wladislawu samého, čeho bylo se obávati od něho. Protož jak mile wrátil se do Polska, s počátku r. 1431, chtě nechtě počal bližiti se zase k Čechům; kníže Sigmund Korybut přijat jest opět do tajné jeho rady, a postaven i s panem Puchalau w čelo některých zástupůw zbrojnych, kteří strahowati měli na hranicech proti křižowní-

1431 kùm Pruským.¹⁷⁷ Wzdalowalli pak se tím král au-
řadu, od papeže Martina V bullou dne 1 října 1430 naň
wzloženého, (aby kacírství w Čechách potřel mocnau
rukau,) wšak naproti tomu stál tím pilněji o provedení
druhé částky nařízení apoštolského, aby totiž Čechy církvi
křesťanské opět získati hleděl mírným s nimi vyjedná-
waním. Již o masopustě sešli se byli mnozí přední Če-
chowé u knížete Korybuta we Gliwicích; jeho náwodem
a prostředkováním umluwen jest ko Krakowa sjezd na
18 Mar den 18 března k hádaní se o víru mezi stranami, a král
Wladislav zaručil veřejné bezpečí všem husitům, kte-
řížby k tomu dni a cili tam přijeli.

Když tedy se blížil den určený, brali se s panem
Wilémem Kostkou kněží a mistři čeští, kněz Prokop, M.
Peter Payne, Bedřich ze Strážnice a jiní w nádherném
komonstvu do Krakowa. Hádaní počalo se na hradě
19 Mar královském hned nazejtří dne 19 března u přítomnosti
krále a dvoru jeho i mnohých duchovních a světských
osob, a wedeno jest mezi mistry university Krakowské,
od krále k tomu povolanými, a mezi theology českými
nejvice w českém jazyku skrze mnohé dni s nejiným ná-
sledkem, než že obě strany připisovaly sobě vítězství,
aniž která od druhé přesvědčiti se dala. Opakovány
jsou zde řeči, již před dvěma lety w Prešpurku wedené,
o stání na nastávajícím sboru Basilejském, s týmže ne-
prospěchem. Aniž pak co platny byly krále starého pros-
by a napomínání, aby Čechowé, wezmauce jeho sobě za
příklad, an z pohana stal se prý wěrným křesfanem,
obrátili se také na cesty spasení. Biskup Krakowský Zby-
hněw z Olešnice, jenž již od dávna wynikal zwlaštní proti
husitům nesnášeliwostí, zastavil w Krakowě všecky služby
boží, pokud Čechowé tam se bawili, aniž se dal oblotiti

177) Dlugoš p. 578. Voigt Gesch. Preussens, Bd. 7. p. 565.

buďto pohrůžkami nebo prosbami; tak že král, nechtělli, 1431 aby hod welikonoční, jenž připadal na den 1 dubna, 1 Apr. beze všech slavností církevních ztráwen byl, musel Čechy na ten den, k weliké jejich i swé newoli, dátí odwezti do Kaziměře. Nazejtří, dne 2 dubna, podali Če- 2 Apr. chowé králi písemně konečnau formuli swolení swého, pod jakými wýminkami chtějí státi na příštím sboru církevním; žádalif tam netoliko ubezpečení osob swých, ale také záwazek, že cokoli na sboru onom dowedeno a dokázáno bude z písma swatého a doktorův w něm právě se zakládajících, má ode sboru wůbec přijato býti.¹⁷⁸ To arci potkalo se w Krakowě s tímže zamítaním, jako dříve w Prešpurku; a wšak nelepší štěstí měla cedule, kteréž na to dne 4 dubna mistři Krakowští podali Čechům, žá- 4 Apr. dajíce od nich, aby slibili státi ke wšemu tomu, co sbor ustanowi we přičině jejich.¹⁷⁹ Omluwa těchto, že k swo- lení wěcí tak welikých nemají plnomocenství od národu swého, ale že prosí, aby král ráčil wyslati o to vlastní posly swé ke sněmu walnému, který dne 1 máje měl w

178) Celá ta formule zněla takto: „In nomine domini nostri Jesu Christi amen. Ad voluntatem et instantiam ser^{mt} principis et domini D. Vladislai regis Poloniae, summi ducis Litvaniae et heredis Russiae: nos Bohemi stare et comparere intendimus et volumus in concilio generali totius Christianitatis de proximo celebrando, sic tamen, quod praefatus D. Rex etc. securum et salvum conductum nobis obtineat; hoc adjecto, quod quidquid ibidem ex scriptura legis divinae aut sanctorum doctorum sententiis in predicta lege veraciter fundatum deductum fuerit et probatum, hoc in eodem concilio acceptetur.“

179) „Nos — volumus et sine dolo promittimus stare et comparere in concilio generali sanctae Romanae ecclesiae in Basilea vel alibi de proximo celebrando; sic tamen, quod praefatus D. Rex securum, sufficientem et salvum conductum nobis obtineat; hoc adjecto, quod quidquid ibidem per idem concilium diffinitum fuerit, hoc volumus et pollicemur inviolabiliter acceptare et servare.“

1431 Praze počnauti se, — toť byl jen obyčejný diplomatův onoho věku euphemismus. Král Vladislav pak, jakož byl wůbec ducha měkkého i všewolného, nepauštěl proti ani od čáky, ani od úsilí ku konečnému narownání, a dal o jednání svém zprávu jak papeži, tak i králi Sigmundovi.¹⁸⁰

Předwědy kněze Prokopa Welikého počaly byly této doby již se plnit; čím déle zajisté tím walněji uznáváno w Europě, že když mečem nelze pokořiti Čechy, potřebí jest hledati cest mírných k narownání se s nimi. Nejlepší a nejjistější k tomu prostředek zdál se wždy býti wšeobecný sbor církve, jenž dle dekretru Sienského měl w

3 Mar. městě Basileji počátek svůj wzítí dne 3 března 1431.

Domníváno se, že co se nezdařilo hrubé autoritě zbraně a násilí, podaří se aspoň jemnějšímu působení autority duchovní, neodolateльнé welebnosti shromážděného křesťanstva. Mnezí na západě myslili ještě skutečně, že Čechowé z pauhé toliko neznámosti poblaudili u víře, a že prosté jasné poučení ode sboru postačí k uwedení jich zase na prawau cestu. Tohoto domnění arci neaučastnili se ani Čechowé, ani papež Martin V. Tento zvláště neskádal žádné naděje we spasitelné působení sborů církevních; neb ačkoli sám byl takořka zrozencem sboru Konstanského, wšak dávné hádky o přednosti sberů neb papežů w církvi a pretense sboru Pisanského, Konstanského i Sienského, ukládati papežům zákony, naplnily byly duši jeho nejen nedůwěrou, ale i nenávistí proti nim, takže w obawnosti měl i samé jméno jejich.¹⁸¹ Protož welice

180) Psaní jeho dne 7 Apr. 1431 ku králi Sigmundovi, s přiloženými k němu formulami ode dne 2 a 4 Apr., čte se w sauwěkém rukopisu archivu Třebonského. Jiné zprávy podává Dlugoš pag. 575 — 580.

181) „D. Martinus — in immensum nomen concilii abhorrebatur“ — swědčí wýslovač M. Joh. de Ragusio (MS.) Po-

nesradný byl úkol M. Jana Stojkowice z Dubrowní-¹⁴³¹ka,¹⁸² kterýž poslán byl do Říma od university Pařížské, aby tam záhy sollicitoval swolání jak dříve Sienského, tak nyní Basilejského koncilium; aniž by se mu tuším bylo podařilo dílo jeho, kdyby neznámé moci světské byly mu nepřispěly ku pomoci. Dne 8 listopadu 1430, když w Římě slaweno powýšení nowých tří kardinálůw, a mezi nim, zvláště Juliana Cesarini, nalezeny jsou přibité na dweřích Vatikanského paláce i na jiných místech plakáty obsahu následujicího;

„Známo jest weškeremu křesfanstwu, že od času sboru Konstanského nesčíslné množství křesfanův poblau-dilo we wiře skrze husitství, a ještě každodenně odštěpují se od těla matky církwe audowé nowí, aniž jest kdoby protiwil se a pomáhal i utěšoval ji ze všech synůw, jež zrodila. Pročež dva nejjasnejší knižata křesfanství, aučast-nice se bolestí té matky swé, posílají ke všem panowní-kům křesfanským následující wýpowědi o hájení wíry kře-slanské, ježto schwáleny jsouce od wýtečných doktorů jak

něwadž důchodové z celého křesfanstwa do komory apo-štolské platívaní museli w čas trvání sboru obracováni býti na potřeby obecné při koncilium: proto také zdá se, že i známá Martina V wášeň pokladničí množila u něho nechut dotčenau. Srwn. Martene et Durand collectio ampliss. VIII, 169.

- 182) „M. Johannes Stoyci de Ragusio,“ o němž již nahoře při sboru Sienském řeč byla, rodil se w městě Dubrowníku (Ragusa), wstaupil we mládi do řeholy Dominikánské, a poručen byw od krále Sigmunda Janovi wewodovi Burgundskému, dosáhl mistrovství na universitě Pařížské 8 Nov. 1420, i poslán od též university již r. 1422 ku pa-peži a ku králi Sigmundovi, aby naléhal u nich na swo-lání všeobecného koncilium. Byl také generalním proku-ratorem řeholy swé w Římě. Fessler nazývá ho wšude Stojkovičem. O něm i o důležitých spisech jeho, ježto sme našli w bibliotéce Basilejské, bude nám ještě častá řeč.

1431 theologie tak i práva občanského a církevního, mají na všeobecném sboru církevním nejprvě příštím veřejně hlášeny a zastávány být: 1) Wíra katolická jest tak vysoce oprávněna, že každý člověk powinen jest pečovati o zachowání, hájení a rozšíření její, nedaje se w tom mýlit ani přízní ani hněwem nižádného smrtelníka jakéhokoli důstojenství. 2) Nctoliko duchowní ale i světští, a zwláště knížata, jimžto dán jest meč pomsty mezi národy, mají starati se dle možnosti o hájení wíry křesťanské, nechtějili za odpadce jmíni být. 3) Jakož kacírství Novatianowo, Ariowo, Macedoniowo, Nestoriowo i jiná udušena jsau skrze všeobecné sbory církevní: tak i nyní potřebí jest, aby pro vyplnení kacírství husitského drželo se newyhnutelně koncilium w měsíci březnu nejprvě příštím. 4) Poněvadž dotčené kacírství jinak vykořeniti se nedá: protož každý křesťan powinen jest pod uwarowáním smrtelného hříchu napomáhati ke swolání a slawení sboru církevního. 5) Jestliže papež a kardinálowé k témuž cíli ne napomáhati ale snad překážeti budou, mají za přátely kacírství (*fautores haeresis*) považováni být. 6) Jestliže papež w měsíci březnu nejprvě příštím nezahájí veřejného sboru sám osobně aneb skrze plnomocníky své, mají ti, kteří tam přítomni budou, odepříti jemu poslušenství jménem veškerého křesťanstva, a všichni křesťané mají napotom jen sboru samého poslušni být. 7) Budeli od papeže i od kardinálů kladena sboru překážka, týž sbor má z moci od boha sobě propůjčené přikročiti k nim ssazením s důstojenství a jinými pokutami na přátely kacírství náležitými. Tyto wýpowědi ohlašují se dnes pod svědectvím veřejného notáře a jiných lidí, aby známy byly papeži, kardinálům i dvořanům jejich; dále bude se jednat o nich na sboru samém.¹⁸³

183) Martene et Durand collectio ampliss. tom. VIII pag. 48
(s mylnau známkau r. 1431). Joh. de Ragusio i Joh.

Tajemný tento akt, ačkoli vlastní jeho původce ne- 1431 objewil se nikdy,¹⁸⁴ dojal přece myslí dvořanůw papežových welice. Od té doby snažili se w Římě mnozí, zejména zvláště kardinál Branda i kardinál Gabriel Kon-dolmieri, aby sklonili papeže k uznání a ohlášení sboru, jehožto skutečné sejítí se w Basileji předvídati bylo, aniž překaženo býti mohlo. Dlauho tomu odpíral Martin V, nechtěje leč mečem wykořeniti husitství, jakkoli widěl sám, že také jeho naděje do Polákůw a Litwanůw skládané šly nazmar. Maje zpráwu o walném sněmu říšském, který konečně 9 února 1431 u přítomnosti krále Sig-munda opět w městě Normberce sejítí se měl, umínil přece raději ještě pokusiti se znova o totéž, co již tolikráté nadarmo předsezwato bylo, a dne 11 ledna 1431 11Jan. jmenoval nowého legata swého do říše, daw jemu moc nejrozsáhlejší, aby pod znamením kříže swolal do pole proti kacířům weškery sily národu Německého. Byl to kardinál *Julian Cesarini* již jmenovaný, muž duchem, učeností a mrawní powahau swau wýtečný, a k dílu tomu již proto nad jiné spůsobilejší, že někdy we společnosti kardinála Brandy již tři léta byl w Němcích i w Uhřích o ně se snažil, a tudiž nabyl i známosti krajin a osob, i zkušenosti potřebné. I přilnuw celau duší k nowému powolání swému, wyjel dne 24 ledna z Říma, přímo do Normberka chwátaje. 24Jan. Při jeho wšak odjezdu, když kardinálové i dvořané mnozí nepřestávali nastupovati na potřebu opaření sboru Basilejského, Martin V konečně dal se nawesti, že nařídil nejprw ústně, potom pak dwěma teprw dne 1 února da- 1 Fbr.

de Segovia (MS.) uwodí je k r. 1430, i swědčí oba o weliké sensaci, kterauž článkové ti spůsobili w Římě.

184) Psaní jednoho raddy knízete Burgundského, dané 30 Dec. 1430 (ap. Martene l. c.) ukazuje na knížata Fridricha Braniborského, Ludwika Březského i Albrechta Rauského, o nichž prý domnění bylo, že to spůsobili.

1431 nými bùllami, aby týž kardinál Julian uwázel se také w předsedání a řízení sboru Basilejského, jak mile sbor ten prý sejde se; dáno mu k tomu cíli plnomocenství, aby dle vlastního uznání na místě papežově mohl sbor celý netoliko řídit, ale také, kdyžby toho potřebu widěl, jej rozpustiti aneb na jiná místa přewesti a t. p. Za po-bočníka přidán mu, spůsobením zvláště kardinala Gabriela Kondolmieri, M. Jan Stojkowic z Dubrowníka, jenž tudiž také s ním wydal se na cestu. Bully dotčené poslány jsau za nimi po Kuncovi ze Zwole, nowě jmenovaném biskupu Olomuckém, který ale na cestě tak se opozdil, že zpráva 20Fbr. o smrti Martina V., ana se přihodila dne 20 února, jej do Normberka předstihla.¹⁸⁵

Smrt Martinova w době tak rozhodné byla pro weškerau církew katolickau ztráta citelná i w tu chwili aspoň nenahraditelná. Nelze sice tajiti wšeliké krehkosti a auhony charakteru jeho, mezi nimižto zvláště nemírná tauha po penězích stala se byla příčinou mnohých neřestí w církwi:¹⁸⁶ ale jeho bystrý rozum, politický wěhlas,

185) Podlé vyprawówání téhož M. Jana Stojkowice we spisu „*Initium et prosecutio concilii Basiliensis.*“ (MS.)

186) K dávno známým nářkům o Martinově lakovství a nepotismu, ježto nowěji Joh. Voigt zpráwami podrobnými (in Raumers histor. Taschenbuch, 1833 str. 92 sl.) do-líčil, můžeme přidati svědectví professora Widenského Tom. Ebendorfera z Haselbachu, jenž we swém *Liber pontificum* (MS. Vienn. 3423 fol. 118) dosti obširně o té věci mluví. Pozůstalil prý Martin poklad wýše pěti milionů zlatých, a přece w životě domácim ukazoval welikau chudobu. Bohatství pak to přineslo prý synovci jeho knížeti Salernskému jen holé neštěstí. Srown. Raynaldi ann. 1431, §. 10-12. *Aeneas Sylvius*, we druhé swé historii sboru Basilejského (ap. Car. Fea, Romae, 1823, pag. 38,) líčí Martina V. wůbec takto: *Martinus dierum plenus decedit; desideratus post obitum ab his etiam, qui viventem oderunt. Nam et justi tenax, et pacis cultor fuit; et quamvis ad rem attentior videre-*

odhodlanost a seřvalost wůle wedle jemné powolnosti 1431 we prostředcích, i neobyčejná zkušenost běhu věcí lidských wůbec, pohřešovaly se po něm přečasto na stolici apoštolské. Za nástupce jeho wolen jest téhož dne 33 Mar. března, kteréhož měl sbor w Basileji počítí se, kardinal již dotčený Gabriel Kondolmieri, Benátčan rodem, který oblibíw sobě jméno *Eugenius IV.*, ani auhonami ani přednostmi ducha nerownal se předkovi swému; ctnosti wšak mnišské hodily se tím méně ke wládě nad swětem, když nezkušený wládce mezi swéhlawostí a pěvností wůle ani rozdílu ciniti neuměl. W té chwili alespoň to bylo dobré, že nowý papež necitil tétež nechuti proti koncilium wůbec, jako předchůdce jeho; ba prawi se, že s počátku i sám chtěl zabratи se s dworem swým do Basileje, leč že nemoc krutá i dlauhá sklíciwši jej, překazila aumyslu takowému.

Sněm říšský, počawší w Normberce dne 9 února 9 Fbr. 1431, náležel mezi nejwahnější a nejdůležitější tohoto věku; wedle krále Štigmunda přítomni tam byli kurfirstové tušim wšichni, množství knížat, biskupůw, hrabat i pánuw říšských, hojně wyslanstwo z měst, a zejména také radowé knížat Burgundského, Lotrinského i Milanského; legat papežský kardinal Julian přispěl tam teprw dne 4 března. Hlawní předmět a cíl všech porad byla⁴ Mar. nowá wýprawa proti Čechům; i sám wšeobecný mír zemský, který tenkráte skutečně uzavřen a po celé říši až ke dni sw. Martina r. 1432 prohlášen jest, pokládán jen za prostředek, aby wšecky sily říše Německé spojili se mohly proti kacířům bez překážky. Němci na pomezí Českém bydlící oswědčowali se, že nebudeli jim příštího léta spomoženo, budau přinuceni mřiti a přízniti se s hu-

tur, numquam tamen rei publicae negotium exclusit párcitas; cumque multi molesti fuissent ei, ulciscique posset, parcere maluit.

1431 sity stůj co stůj. I poněvadž nikoho nebylo na sněmu, jenžby swrchowanau potřebu boje nejúsilnějšího byl bral w pochybnost, proto nejednalo se leda o spůsobu sebrání a wedení wojska mohutného do Čech. K tomu cíli obnoweny wšecky umluwy a návrhy sněmůw r. 1422 i 1427; rozdělení celého Německa na kraje našlo sice opět odpory, ale matriky již r. 1422 uvedené swoleny jsou w počtu téměř čtvernásobném, aspoň při mocnějších knížatech. Celá výprava od knížat i měst měla obnášeti asi 10 tisíc glev, čili 50 tisíc oděnců jízdných, k níž postaviti měli kurfirstowé po 200 glevách, čili po 1000 oděncích, kníže Burgundský ale sám 400 glev, Slezsko a horní Lužice spolu 500, křižovníci Pruští 400, Albrecht kníže Rakouský 300, Saveysko 200, Brabantsko též, Holland s příslušenstvím 300, knížata Baworští po 120 a t. d.¹⁸⁷ Také staráno se jest o wnitřní zřízení a kázeň we wojště, i o potřeby zbraně wšeliké; wozové váleční měli opět jako 1427 na spůsob u husitův obyčejný we hradby sestaveni být. Celé wojsko mělo shromážditi se na hranioech českých o sw. Jáně (24 Jun.) Kardinal Julian nabízel se sám za aučastníka výpravy; i žádán jest, aby pro hlásání kruciaty a umíření krajin newážil sobě jízdy po říši, mezičim co knížata i města doma k výpravě chystati se budau.

4 Mar. Ačkoli pak w Basileji stali se byli již dne 4 března jacisi počátkové sboru církevního:¹⁸⁸ wšak poněvadž

187) Přehled celé matriky říšské jak od r. 1422 tak 1431 sestaven jest nejlépe in Aschbach Geschichte K. Sigmunds Bd. III, S. 419 — 429.

188) Osvědčení se veřejně Alexandra opata Virziliackého, rady knížete Burgundského, ježto stalo se téhož dne w Basileji, připomíná se w rkp. Jana de Ragusio i Jana de Segovia, a tištěno jest in Martene et Durand collect. ampliss. tomo VIII, pag. 1. též in Mansi acta concilio- rum, XXX, 41.

byli příliš chudí, a množení jejich welmi zdlauhawé, kar- 1431
dinal Julian wážil jich sobě tím méně, zwlastě nemaje
od nowého papeže ještě ani plnomocenství, čím pilnější
a důležitější zdála se mu býti potřeba wálečného proti
husitům nastupování. Pročež wyprawiw se w měsici
dubnu přes Bamberk, Wircburk a Frankfurt do Poreyní,
dával wšude horliwě kázati kříž na Čechy a přípravy
činiti k boji. Když ale u falekrabě Ludvíka na hradě
Germersheimu přišla mu do rukau psaní poslůw university
Pařížské ode dne 11 dubna, jimiž weškerou křesťanstwo
do Basileje ke sboru woláno bylo: hoje se i zmatku we
věcech církevních, i překážky we wýpravě proti Če-
chům, poslal pobočníka swého M. Jana z Dubrowníka ke
sboru s tau žádostí, aby otcowé tam přítomní měli ještě
strpení, ažby přední aučel všech sborůw, vyplení kacíř-
ství z luna církwe, mocí zbraně w Čechách dosaženo
bylo. M. Jan Stojkowic w Basileji dne 30 dubna řeči 30 Ap.
obsírnau snažil se dokázati otcům, kterak potřeba pok-
ření a pošlačení husitůw té doby předčila wšecky jiné
potřeby křesťanstwa; sbor sám, jakkoli welice pilný a
důležitý, snáze prý snese odklady, nežli wálečná ona
wýprawa; od ní že nyní předně wisí blaho církwe w-
buc a říše Německé zwlastě; budeli ona zmeškána, aneb
nepodaří se, bude prý weta po křesťanství; Německo
že podlehne husitstwu, a pychu zbojnělých kacířůw že
nebude míry ani konce. Pročež prosil, aby otcowé, ne-
sypajíce rozpakůw do myslí wěřících, raději přičinili se
sami, aby předewším ozbrojené ono kacířství, nad něž
nebezpečnějšího svět prý ještě newiděl, s boží pomocí
pošlačeno a vykořeněno bylo; potom teprw že tím snáze
bude přikročiti k léčení jiných ran w tělu církwe svaté.
Při řečniskowě známé péci o prospěch koncilii wůbec by-
lotě snadno, umluwili se s obau strau konečně w ten
smysl, že potřebí jest i sboru i wýprawy proti husitům,

1431 a že má se staráno býti o jedno i o druhé, jak u papeže a krále Římského, tak i u knížat a národů wúbec; i nezamlčeno také poznámenání, že kdyby wýprawa válečná měla chybít se cíle swého, čehož bože prý ostřez, pak že sbor má býti pohotově, aby powzbuzením národů we wší Europě postavil hrázi proti překypující swéwoli **7 Mai** kačírské. Dne 7 máje wypraweni jsau nejen dva mistři učení Pařížského, ale i Jan Stojkovic sám, co poslowé sboru netoliko ku králi Sigmundowi do Normberka, nýbrž i do Říma ku papeži Eugeniowi, aby na obau místech naléhalo se na obojí potřebu, sboru totiž a kruciaty spolu; kteřížto poslowé dawše se dne 11 máje na cestu, když dojeli Normberka, nenašli tam krále, an již byl odebral se do Chebu k roku s posly Českými umluwenému.¹⁸⁹

W běhu památného pro Čechy léta 1431 swoláno bylo také uvnitř země české několikero důležitých *sněmův*, o kterýchž ale bohužel jen velmi chudé zprávy záchowaly se. První takovýto sněm strany podobojích m. Fbr. držán jest o masopustě, tedy na počátku měsíce února, na Horách Kutných, oblíbeném tehdejším sídle kněze Prokopa Welikého. Z jednání jeho známy nám jsou jen dvě věci: nejprvě smíření se Táborův a Sirokův, ještě byli dříve v jakési newoli mezi sebou; ¹⁹⁰ potom zřízení dvanáctiaudové *wlády zemské* v království Českém.¹⁹¹ Jména nových vládařův, wolených ze všech stavův

189) Wyprawování to wzato jest ze spisu již dotčeného Joh. de Ragusio *Initium et prosecutio concilii Basiliensis* (MS).

190) Bartošek pag. 166.

191) Anne domini 1431 currente, convocatione generali regni Bohemiae partis adhaerentis legi Dei habita in montibus Kutnis tempore carnisprivii, electae erant personae duodecim ex statu baronum, militum, clientum, civitatum et communitatum ejusdem regni etc. Nicol. de Pelhřimow (in Chronico Taboritrum MS.) Srown. dole poznam. **192**, též Archiv Český, III, 395.

i všech obcí w zemi, a wšak jen strany podobojoj, nejsau 1431 sice známa: není wšak pochyby, že kněz Prokop Weliký, pan Menhart ze Hradce a Wilém Kostka z Postupic náleželi do počtu jejich. Dána jest jim moc i úloha, pečovati o pokoj a pořádek w zemi, mírity strany i osoby mezi sebou a ukládali národu sněmy dle potřeby. Vládu tuto, prowodíwší wšeliká práva nejvyšší vrchnosti bez odporu i bez hluku, nacházíme činnau netoliko r. 1431, ale i w pozdějších ještě létech. Ona to byla, co uložila weškerému království sném walný nahore již dotčený ke dni 1 máje do Prahy. Dle žádosti vladařů ale měli 1 Mai theologowé sejiti se ještě před sněmem, o sw. Jiří, a přičiniti se předběžně o srownání se we všezech wiry a církve.

Hlavní tedy věc, která nám o jednání walného toho sněmu známa jest, bylo nowé hddání o výře mezi mistry Pražskými a kněžími Táborskými, ježto w Praze w Karlovně dne 30 dubna před posluchačstvem velmi hlučným 30 Ap. počalo se. Tenkráte ale zdařil se rozdíl ten, že přední Táborův odpůrce nebyl více M. Příbram, nýbrž M. Jan Rokycana; pročež také hádka sama s větší důkladností a vážnosti, aniž pak s takou náruživostí, jako dříve, wedena jest. Byloť ovšem potřebí, aby husité, majíce na budaucím koncilium wystoupiti co strana jedna naproti celé ostatní církvi, srozuměli a sjednotili se dříve doma sami. W tom ale byla nesnáze tim větší, čím znamenitější byly rozdíly we smýšlení a wyznání jejich. Rokycana haed prvního dne řečí obširnau wytýkal Táborům sedmero kusů: 1) že neuznávají podlé všeobecné církve sedmero svátostí, ale toliko dwé, totiž křest a večeti páně, zamítajíce ostatní všecky, k weliké ujmě a urážce duší pobožných; 2) že zapírajíce očistec, brání modlitbi se a činiti almužny za duše zemřelých; 3) že nedají vzývati svatých a světic božích, orodowaní jejich u boha

1431 za nic newážice; 4) že zamítají půst; 5) že nehyzdí lidem svým wedení wálek; 6) že někteří jejich kněží provo- zují moc a panování swětské w obcech, proti smyslu tře- tiho článku Pražského; a 7) že zawrhli wšecky staré dobré obyčeje při slaužení mše swaté. Učení o transsubstanci- aci pomijelo se tenkráte mlčením. Táboři hájili wyznání swého ústně i písemně důkladností a učenosti newšední, dotykawše také mnohých neslušností a neřádův mezi mi- stry Pražskými od dáwna prý pozůstalých a ještě neopra- wených.¹⁹² Wyznání Sirotčí stálo mezi stranami témař u prostřed: ale ke skutečnému prostředkování nedostávalo se této sektě theologův důkladnějších a důmyslnějších. Nepotřebí pak tuším ani dokládati, že i toto celé hádání rozešlo se po několika dnech s týmže nekoncem, jako wšecka předešlá.

Co do spráwy politické, usilowáno jest na snemu wšeckjak o narownání se s králem Sigmundem, zwlastě skrze jeho dva posly, purkrabi Karlštejnského Zdeslava Tlukou z Buřenic a pana Mikuláše z Lobkowic; přemítány znova cesty již přede dvěma léty nawrhowané, aby tož Če- chowé uzavřeli příměří se všemi zeměmi okolními na delší čas, a pak aby šli wyjednávat o víru swau před koncilium do Basileje. Od krále Polského přítomni byli dva poslowé, Abraham Swanšín a Mikuláš ze Březí; také biskup Olomucký Kunce ze Zwole měl tam swé zástupce, a všichni ti snažili se wést Čechy ke smíření s ostat-

192) Polemická stránka hádání tohoto známa jest jak ze spi- su Mikuláše Biskupce z Pelhřimowa právě dotčenho, tak i z podobného jiného spisu kněží Táborškých od r. 1434, jejž wydali tiskem nejprw Matth. Flacius Illyricus pod nesprávným titulem *Confessio Waldensium* (Basileae 1568, in 12,) potom pak Balthasar Lydius w prvním dílu knihy pod titulem *Waldensia* (Roterodami, 1616 též in 12,) oba stejně chybně, an Lydius nebral exempláru swého z rukopisu, nýbrž ze Flaciowa wydání.

ním křesfanstwem i s králem Sigmundem. Těžko jest 1431 wyměřiti, jakowé úmysly panovaly se strany králowy w jednání takowémto po uzavření w Normberce tak walné a děsné wýprawy; Sigmund předstíral we psaních z doby té jen přání swé, ušetřiti krwe prolití, a oswědčoval se spolu také láskau přirozenau ke sladké prý otčině: ale zdá se, že i obáwaní, jakoby wýprawa příští mohla také newydařiti se, bylo mu neméně silnau pohnútka. Poněwadž ale strany obě tehdaž ještě byly nezmírnily požadawkůw swých, nebylo lze urownati se ani při nejsnažnější vůli jednotliwcůw. Wýsledek sněmowaní bylo wýpravení nowého poselství ku králi do města Chebu jménem celého království, kromě sekty Sirotkůw a Pražanůw Nowoměstsckých, kteřížto dle obyčeje někdy Žižky otce swého i nyní ještě naprosto do žádného se Sigmundem vyjednávání dáwati se nechtěli. Poslowé tedy byli pan Wilém Kostka z Postupic, Beneš z Mokrowaus, Matiáš Lauda ze Chlumčan a kněz Markolt Táborský.¹⁹³

Sjezd Chebský, jehož se aučastnili, wedle krále Sigmunda i Fridricha markrabě Braniborského, také mnozí knížata i preláti z Němc, počal se dne 24 máje; dne 26 dojeli tam také dotčení již poslowé sboru Basilejského. O wýsledcích rokování toho podal Sigmund sám správu králi Wladislawovi Polskému we psaní, z něhožto zde wýtah klademe. „Poslowé Češti (dí krále) odpírali veřejně před knížaty našimi psaní nám od Wás poslanému o jednání jejich we Krakowě, pravice, že wěci prý docela jinak se daly. I předložili nám také jakýsi lístek, w němž se podwołowali státi na budaucím koncilium pod jistými klamawými a auskočnými wýminkami, dokládajíce, že na sboru takowém měliby také býti Indowé, Řekowé, Armeni,

193) Staří letopisové str. 80-81. Bartošek p. 166 (et MS.)
Psaní krále Sigmundovo (viz dole).

1431 schismatikové a slowém všichni ti, co jen koli Krista
wyznávají, i mnohé jiné wěci, které psáti byloby více
směšno nežli užitečno. My tedy, abychom ničeho nepo-
minuli, co by k obrácení jejich poslaužiti mohlo, podali
sme jim zase dwau cedulí, jedné od mistrův Pařížských
i Wiedeňských již před dwěma léty w Prešpurku složené,
druhé od doktordw, kteří s námi přítomni byli, zde se-
psané; obě žádaly slowy sice poněkud rozdílnými, ale
smyslem w podstačel swé jedným, aby totiž we všech
wězech pochybných a sporných podrobili se zprosta wý-
roku všeobecného sboru. I napomínali sme jich, aby pro
uwarowání všeho zlého, i minulého i ještě nastávajícího,
oblíbili sobě čestné ty cesty, aneb aspoň přilnuli k ná-
mluvám Prešpurským, podlé nichžto, wstaupice we pří-
měří se všemi křesťany, měli jítí ke sboru, a zjednajíce
tam neb nezjednajíce pokoj s církví, wrátiti se domův
bezpečně. Oni ale krátce odpověděli, že se jim to ne-
libí, a že nikoli nechtějí podrobiti se saudu sboru vše-
obecného, an je prý již prvé odsaudiw a klíž na ně wy-
daw, mnohé knížata i národy proti nim popuzoval; ba
nežliby tak měli podnikati saud a wýrok nepřítel svých,
že všickni raději chtěliby jedním dnem vydati se na smrt
společně. Prawili také, že nepůjdou ke sboru nadarmo,
leč bychom jim zde ukázali spůsoby, jak s nimi tam na-
kládati se bude; což ale nám diwné, ba nemožné bylo,
abychom my ukládali zákony sboru i církvi svaté. A protož,
milý bratře! pokusiwše se o všecko, cokoli oblotiti
a obmekčiti mohlo mysl jejich, neprospli sme o nic lépe,
nežli kdy posawad; tak že newyhnutelné jest, chopiti se
opět zbraně, aby nákazliwý tento jed z luna církwe wy-
wržen a poskwrna náboženství wyhlazena byla. I již sme
opět wyzwali knížata, pány a města říšská, ježto mají
o sw. Jáně nejprwé příštím vtrhnauti do Čech, aby po-
spíšili sobě a s boží pomocí rukau silnau potřeli zawilau

onu zpauru, jížto dobrotau obměkčiti nelze. Wás tedy, 1481
bratře milý! jehožto wěc tato nemálo dotýče, (jelikož
Čechowé osadiwše se již we Slezsku, nedlauho zemí Wa-
šich w pokoji nechají), co nejsnažněji napomínáme i pro-
síme, abyste pro chwálu boží, pro obranu wiry a wypleně-
newery, powstali w sile swé s ostatními křestany, a au-
častnili se díla spasitelného, za boží odměnu i za wděčnost
naši. Opalřte také, aby zastaweny byly pomůcky z krá-
lowství Wašeho, které skrze Sigmunda Korybuta i skrze
poddané Waše Puchalu a jiné mnohé od dávna i až po-
dnes jim se činí; neboť nebude Wás tuším tajno, že pew-
nosti we Slezsku od kacířůw dobyté jsou w držení samých
Polákůw, že kořisti od nich wěrným křesfanům odjaté
prodávají se u Wás dle libosti, a že w Krakowě wolný
jest jim trh na zbraně, na koně i jiné potřeby; z čehož
kacíři netoliko prospěch, ale i chlaubu sobě berau, Wám
pak we mnohých zemích jde zlá powěst. Pročež rač Láska
Waše přihlednouti k tomu bedlivěji a ukázati skutkem
dokladným pomoc swau proti onomu jedu, aby svět ze-
zkušenosti poznal horliwou onu lásku, kterouž máte k věře
křesťanské i ke svaté církvi boží.“ 194

Takž i poslední tento pokus o smíření zmařen jest.
Mistr Jan Stojkowic pokládal to sobě za zásluhu sám, že
přišed do Chebu ku králi, zrušil radau swau weškero
mírné jeho s Čechy umlauwání, lečby chtěli podrobiti se
saudu sborowému naprostu; protož oni opustili Cheb již
dne 29 máje s nepožízením, Sigmund pak nastoupil na- 29 Mai
zejší cestu swau do Bamberka i Normberka nazpět. 195

194) Psaní to nachází se w rkp. archivu Třebonského, psa-
ném r. 1484 od br. Kříže z Telče. Datováno jest z
Chebu, ale s vypuštěním dne.

195) M. Johannis de Ragusio initium et prosecutio concilii
Basiensis (MS.) Andreas Ratisbon. ap. Eccard. I. 2160,
et Kulpia. pag. 50. Słowa Stojkowiewa jsou: M. Jo-

1431 Wrátiwše se poslowé z Chebu do Prahy, dali zde
31 Mai již den božího těla (31 máje), když se chodilo s pro-
 cessí po náměstí, oznámiti lidu, že marné bylo vyjedná-
 waní pokoje; král sám že nemůže zjednat Čechům ta-
 kowého slyšení, jakowéhož žádali, ale sbor scházející se
 w Basileji že snad brzy sauditi bude i krále i papeže.
 Ohlášeno jest spolu, že mnozí Němci a jiní cizozemci
 silně se sbírají, chtějíce toho léta wtrhnauti nepřátelsky
 do země české: pročež napomínáni jsou Čechowé, aby
 chystali se wšickni býti wzhůru, kdykoli woláni budau-
 k obraně vlasti a wíry swé.

Wálečné skutky české w první polovici tohoto léta,
 pokud známy jsou, obmezowały se na boje již dotčené
 we Slezsku a Šestiměstsku. W měsíci dubnu, když poslowé
 čeští s knížetem Sigmundem Korybutem wraceli se z Kra-
 kowa, Slezák Bernart Roth, jemuž město Gliwice w Ko-
 rybutowě nepřítomnosti swěreno bylo, zradil a wzdal je
 nešlechetně knížeti Kunratovi Olešnickému a Kozelskému;
 o čemž newěděwše Korybut a Čechowé, když blížili se
 k městu, byliby bez mála upadli do rukau nepřátelských,
 než wywázše náhodou, wrátili se do Čech se chwálaním;
 a wšak z družiny jejich octlo se asi sto osob w zajetí
 a zawedeno do města Kozlé. Gliwice pak od nowých pá-
 nůw wypáleny jsou. Štěstím takowým popnuw se kníže
 Kunrat, pokusil se také s pomocí Wratislawských dne 8
22 Mai máje o dobýwaní města Krucburku: a wšak dne 22 máje
 wýpadem obležených utrpěl tak welikau škodu, že musel
 prý s hanbou odtrhnauti zase. ¹⁹⁶ S wětší částečkou Slezá-

hannes ex parte D. Legati tantum regi Rom. et ceteris
 principibus persuasit, ut omnem tractatum dirimerent cum
 eisdem Bohemis, nisi simpliciter se vellent submittere in
 omnibus eorum haeresibus et erroribus determinationi ec-
 clesiae et concilii generalis. Ad quam rem non consenti-
 entibus Bohemis, omnis tractatus fuit omnino dirutus.

196) Dlugoš pag. 579. 602. Rositz ap. Sommersberg, I, p. 76.

kůw ale uzavřeno jest, přičiněním zvláště pana Heřmana 1431 Cetrice, příměří od sw. Jana až do středopostí roku 1432 následujícího.¹⁹⁷

Kardinal Julian welikau horliostí objížděl země Německé, zvláště w Poreyní, hlásaje všude kříž a rownaje wšecky weřejné spory a půtky, aby majice doma pokoj, wšichni obrátili se silau tím wětší proti Čechům. Měl také sliby od Burgundského i od Lotrinského knízete, že chtějí wyprawiti znamenitau moc proti kacířům, a to tím wětší, podařili se mu zjednat příměří s jinými jejich nepřátely. Počítaje wše, i co sněm Normberský uzavrel, i co jemu nad to dobrowolníkůw se přikázalo, rozweselil se legat nadějí, že dílo weliké, o kteréž tolikero slavných předchůdcůw nadarmo se pokaušelo, jemu konečně se poštěstí. Psaními swými zbudil podobné naděje také w nowém papeži Eugeniowi IV, který z nemoci swé trochu poozdrawěw, wyslal k němu do Normberka doktora Leonarda de Pisia netoliko s bullami, jimiž potvrzował jemu moc od Martina V danau ohledem jak na sbor Basilejský, tak i na wýprawu proti Čechům, ale také se summau 25 tisícůw dukátůw na potřeby válečné.¹⁹⁸ Pročež není diwu, že Julian pln jsa dobré myсли, a maje takořka jistotu vítězství swého, zamýšlal se již napřed do panování w Čechách, a w dowěrném psaní z Rejna-Kolína daném dne 16 čerwna dal žertem prosiť Sigmunda krále, aby mu prý ráčil propůjčiti nějaké krajkinky w zemi té.¹⁹⁹

197) Martin von Bolkenhain l. c. pag. 366.

198) Raynaldi ann. 1431 § 17. Legatus—spem maximam de reportanda victoria concepit, eaque complevit Pontificem. Bully Eugeniowy ode dne 31 máje a 1 čerwna tištěny jsau tamže §. 17 a 18. MS. Joh. de Ragusio. O poslání 25 tisíc dukátůw mluví Joh. de Segovia lib. I, cap. 17.

199) „Recommendetis me serenissimo domino meo, D. Regi Romanorum, et petite a Sua Serenitate, quod accomodet mihi

1431 Wratiw se tedy w takowémto rozmaru do Normberka dne 27 Jun. 27 čerwna, když i Sigmund i poslowé Basilejští doléhali naň, aby již odebral se do Basileje co předsedatel sboru, 3 Jul. nechtěl uposlechnauti jich, ale wyprawiw dne 3 čerwence M. Jana z Palomar, saudce síně papežowy, a M. Jana Stojkowice z Dubrownika již často jmenowaného, aby předsedali we sboru na místě jeho, umínil oddati se cele běhům wálečným i doprovázeti osobně wýprawu křížákau do Čech. 5 Jul. Třetí den na to, 5 čerwence, maje jižjiž kročiti do pole, obrátil se manifestem dosti ušlechtile psaným k národu českému wůbec, aby mu oznámil aumysly swé i wojska do Čech wstupujícího. Dí tam, že nezná w srdeci swém tužby wrauenější, nežli widěti slawné království české opět w jednotě církwe a w pokoji i w řádu spasitelném, jako bývalo ještě před časy nedávnými; protož že přichází, nesa zemi ne záhubu ani škodu, ale mír a pokoj, naprawení starých dobrých obyčejuw nyní pohříchu opuštěných a kleslých, a konečně zwelebení cti a chwály boží; Čechowé wšichni aby mu wstříc vyšli s důvěrou, wědouce že nikomu, kdokoli navráti se do lůna matky církwe zase, nebude w ničem ublíženo, ale že každý přijat bude s laskavostí co bratr, a že radost nad obrácením jeho bude tak weliká, jako byla w evangelium nad návratem syna ztraceného. I nejsmeliž, dí, my wšichni bratří a křesfané, nemámeliž jednoho a téhož spasitele Krista pána, jedno a též písmo svaté? Co pak nás rozdwojilo, co odlaučilo děti od milowné matky? Wy ještě nedávno we wíře a w bázni boží předčili stě mnohé národy; a nyní pronásledujete křesfany mečem i ohněm, bázeň boží obrátili ste w ukrutnost. Nebyloliby lépe a prospěšněji, kdybyste připojili se k nám, a wezmauce na sehe znamení kříže, táhli s námi společně proti Turkům a Sar-

unum teritorium in Bohemia," — jsau slowa jeho wepsaní tom, ježto zachoval Johannes de Régusio MS. l. c.

cenům, dávným hubitelům křesťanůw, místo co nyní ná- 1431
sledujete sami příkladu jejich? My nerádi a jen z nutné
potřeby tāhneme se zbrojí k wám, abyhom nediwali se
netečně, ano u wás náboženství hyne, kostelové se boří,
obrazy svatých se ruší, swátosti se pošlapují, wěrní kře-
šlané sauženi a země okolní pleněny i zpuštěny býwají.
Jsauf bohdá i mezi wámi mnozí, ježto neřády takové
w ohawnosti mají, leč že utlačení jsouce od tyranůw,
nesmějí skutkem wyjewiti se: těm my přinášíme oswo-
bození, aniž mají se nás co obávati, leda ti, kteří půso-
bením dáblovým zamítají pokoj a kázeň, a chtějice mau-
dřejší widíni býti nad jiné, baží po učení cizím i kláti
se wětrem domnění. Nemněte, by hrstka oněch lidí wě-
děla wíce, nežli celý swět i celá církew křesťanská ode
mnoha století. Čemu pak wás naučí bojowníci, měštané,
sedlaci a jiní neučení lidé? či snad oni lépe rozumějí
písmu swatému, nežli doktorowé, university a kollegie,
ježto s ním se stále obírají? proč chcete několika osobám
wěřiti wíce, nežli tolikerým mistrům a učeným všech sto-
letí a národůw? Wizte, an sw. Augustin sám prawí, žeby
ani evangelium wěřiti nechtěl, kdyby církew jeho ne-
schwalowala; bylof evangelistůw wíce, ale církew, ježto
neblaudí nikdy, nepřijala jich nežli čtvero za prawé písmo
swaté; a této církvi učinil spasitel náš zaslibení ducha
swatého, an s ní býti a ji zprawowati má na wěky wě-
kůw. Protož podte a wraſte se do lúna jejího s důvě-
ravu; naleznete netoliko odpuštění a milost, ale wšecku
lásku a přízeň, kterou dítě od otce a matky očekávati
může. Pán a spasitel náš Ježíš Kristus, jenž wykaupil
nás drahau krwí swau, dejž wám Čechům to srdce, aby-
ste spojili se s námi w jednotu wíry, pro spasení duši
svých i pro pokoj a čest slavného králowství českého! ²⁰⁰

200) W překladu podávají celé to psaní Zach. Theobald, cap. 74, a Lenfant Histoire de la guerre des Hussites etc. I, 307.

1431 S druhé strany nelenili se také Čechowé zastávati mnění swá před světem netoliko mečem, ale i písmy do ciziny mnohonásobně rozesílanými; tohoto léta opět jich vyšlo několik, ježto dotýkajice zvláště nehod vyplývajících ze světského panování kněžstva, zdá se že nale-

21 Jul. zaly nemálo čtenářů dychtiwých. Ještě dne 21 čerwence oswědčowali se opět veřejně o jednání svém w Prešpurku i w Chebu, hájice se, že nemohau poddati se saudu hlavních nepřátel swých na sboru církevním shromážděných, jakož to na nich prý žádáno jest, ale že chtejí, aby biskupové a prelati tak dobré jako jiné křesťanstwo podrobili se sami zákonu Kristowu w písmě swatém swěle wytčenému; a jestliže oni, na odpor příkladu Kristowu i apoštolskému, přijdou s mocí wálečnau, aby násilim potlačili prawdu, pak že Čechowé, spoléhajice na pomoc boží, budau umět opřiti se jim jak náleží. Také toto psaní našlo tuším rychlé i daleké rozšíření.²⁰¹

Wojsko křižácké sbíralo se i tenkráte, jak obyčejně, welmi zdlauhawě. Za nejwyššího wůdce ustanoven jest od Sigmunda opět Fridrich markrabě Braniborský, kterýž jen nerád přijal na se auřad ten, a jen pod wýminkau, aby mu dáno bylo plnomocenství, získati Čechy také, možné-li bude, mírným wyjednáwaním; místo pak, kde wšecka wojska od západu sestřediti se měla, jménováno bylo městečko Weiden na Nabě. Kardinal Julian dne **7 Jul.** 7 čerwence wyláhl z Normberka s welikau slawností do pole, wyprowázen byw wen z města od krále i od mnohých knížat a lidu nesčislného; měl pak we zvláštni službě swé hraběte z Plawna s třemi sty kopinníky.²⁰² Táhli

201) Psaní ode dne 21 čerwence podávají (neaplně) Martene coll. VIII, 15 a Mansi concilior. tom. XXX. 56. Jiná psaní česká toho času mají Windek cap. 176 pag. 1229 a Zach. Theobald cap. 73, též Lenfant I. c.

202) W udání tomto srownávají se Johannes de Segovia MS.

s ním nejvyšší wůdce již řečený pod korauhwí říškau, 1431 arcibiskup Kolinský, wewoda Saský pod korauhwí papežowau, Jan kníže Baworský pod korauhwí králowau, Jan biskup Wireburský pod korauhwí králowství Českého, a jeden ze synův markrabě Braniborského pod korauhwí rytířské jednoty sw. Jiří; ²⁰³ mimo to přispěli s lidmi svými osobně ještě tři knížata Baworští, hrabě Wirtenberský, několikero biskupůw a jiných pánůw. Ale počet bojownikůw sešlých se do té doby nebyl přece tak hojný, jakož se očekávalo; a když jich přibývalo pomalu, kardinál Julian počal brzy právě tak stýskati sobě, jako dříve příliš se byl důwěroval. City jeho a stav wěci tehdejší ličí se nejlépe we psaní dowěrném, kteréž dne 16 čer- 16 Jul. wence z městečka Weiden poslal náměstkům svým do Basileje. „Preji wám toho (dí) že nejste aučastni všech těch obtíží, které snášeti musejí, kdo s vojskem chodí; byloby mně přibylo bolestí, kdybych wás byl spařoval w podobných nesnázech. Nepochybují, že starajíce se o dobré církve křesťanské, modlite se za nás i se všemi wěřícími. Wčera došla nás psaní od wewody Burgundského, jakových sme se byli nenadáli; praví, že ku přiměří žádnému swoliti nemůže, a pro wálku, kteráž mu nastává s Fridrichem knížetem Rakauským, nelze mu ani bojownikůw do Čech poslati. Proto také ani biskup Lutichský, jenž již na hotově byl, nepřijde. Ba i falckrabě Rýnský, jenž mi byl pomoc na jisto slibil, píše, že propůjčil wojska swého knížeti Barskému pod tau wýminkau, aby o sw. Jáně obrátilo se do Čech, ono ale že zahynulo wětším dilem w bitvě. Proto jest nás tu mnohem méně, nežli w Normberce umluweno bylo, tak že tito knížata

se psaním jedním nedatovaným, co přílohou ku psaní ode dne 14 Aug. 1431 w archivu Kraloweckém.

203) Andreas Ratishon. ap. Eccard. I, 2160, 2161, a psaní již dotčené.

1431 ostýchají se vtrhnauti do Čech; ba jest pochybno netoliko zwítězímeli, ale což horšího jest, i budemeli bojowati. Wšak není nás tak málo, abychom nemohli směle dátí se do Čech, kdyby mysl naše nebyla malá. Jsem nad míru teskliv a smuten. Jestliže wojsko wráti se s nepořízením, weta bude po wíře křesfanské w zemích těchto: tak welice přibude strachu našim, a nepřátelům smělosti.“²⁰⁴

W Čechách mezitím při bližícím se nebezpečí ukázalo se tím wíce odhodlanosti a jednoty. Kněz Prokop Weliký zdá se že provozoval této doby, ač ne dle jména, alespoň skutkem moc diktorskou; onť zajisté to byl, jenž volal celý národ do zbraně již na počátku měsíce července, i wedl jej do Plzenska proti nepřátelům; jemu také žalováno bylo na ty, kteří s vytrhnutím do pole se obmeškávali. A wšak brzy sešla se w zemi wětší síla walečná dohromady, nežli obyčejně; wšecka královská města česká, jen Plzeň, Budějowice, Most a Loket wyjmajíc, wyslala swé branné; a Pražané oddali se vrchnímu welení Prokopowu tak dobře, jako Táboři a Siroci. Mezi hosty připojil se co dobrowolník také kníže Sigmund Korybut. Z wyšší šlechty dostavil se jen pan Hanuš z Kolowrat osobně; jiní wyprawili tolíko čeleď swau; ale na některé pány kraje Boleslavského šly stížnosti, že ani sami netáhli, ani lidí neposílali. Nicméně počítalo se prý we wojsku Prokopowě konečně k 5000 jezdciů a 50000 pěšich, 3000 wozůw a množství děl velikých.²⁰⁵ Moc

204) Také toto psaní, od nás jen we wýtahu podané, čte se we spisu Johannis de Ragusio: *Initium et prosecutio concilii Basiliensis MS.*

205) Bartošek pag. 167. 168. Psaní ode dne 7 Aug. 1431 w archivu Kraloveckém, (w němžto jmenuji se šlechtici, kteří do boje jiti nechtěli, Jan z Opočna, Sigmund Děčinský z Wartenberka, Smiřický a Mokrowauský.) O knížeti Korybutovi zmínu čini Dlugoš p. 597.

tato čekala v Plzenu na několika místech na nepřátele, 1431 pokoušejíc se také dobývati města Plzně, jehožto wšak když pan Hynek Krušina ze Švamberka hájiti pomáhal, odtrhla zase; aniž lépe dařilo se jí proti Týnu Horšowu, na kterémž také Zdeněk z Dršky udatně se bránil, tak že jen předměstí škodu wzala. Odtud táhl Prokop blíže k lesu Baworskému: ale když Němci wždy ještě wáhali wstaupiti do země, a Čechům na tak dlauhé w poli ležení nepřichystaným počalo se nedostávati spíše, kněz Prokop podával se skrze některé katolické pány České k opětnému vyjednávání míru; žádal na knižatech, aby namluwili krále Sigmunda, by přijel také do vojska, pak že naděje bude upřímného a opradového srownání.²⁰⁶ Král wšak, nechtěw zbrati se osobně leda do Chebu aneb na nejwýš do Lokte, odewzdal celé s husity jednání do rukou markrabě Fridricha, čímž ono tudiž zmařeno jest. Pročež Čechowé, nemohše obléžeti déle na hranicech, rozjeli se každý zástup zwláště domůw pro spíži²⁰⁷ s tím závazkem, že shluknau se bez meškání zase, jak mile toho potřeba nastane. I není se čemu diviti, že od wracujících se okolo Plzně a hradůw Radyně, Lopaty, Křivoklátu i Karlsteina, kdežto ukrýwali se katolíci, škody veliké na polích i we stodolách učiněny jsau.

Toto nenadálé ustaupení Čechůw s pole dodalo konečně křížákům německým potřebné odwahy, i obživilo jejich naděje opět; pokládáno-tě zajisté za znamení strachu a neswonosti mezi nepřátele, ačkoli nacházeli se již tehdáž i takoví, kteři w domnělém tom autěku domýšleli se chytrého aukladu wálečného. Stav věcí tehdejších

206) Psaní ode dne 14 Aug. l. c. Též Sigmundowo psaní dole položené.

207) Starší letopisové na st. 82.

1431 wyswita nejlépe ze dwau psaní, jež král Sigmund dne 30 Jul. 30 čerwence z Normberka poslal pánům českým strany swé. W prwním powšechném prawí každému zwlaště: „Wiš dobré, že knížata i wojska naše z Němec, kteréž sme zbudili pro naše a waše i také země české dobré a k utlačení těch nesmírných neřádův, ježto se w té zemi ději, již před lesem mocně leželi, a dnes bohdá s takowau mocí, kteráž bohdá prospěšná bude, přes les přetrhnau a s nepřátely se potkatí méní, a také sic jednali k zemskému dobrému. A jestliž již čas, aby každý swau snažnost k tomu přičinil a sebau hýbal, abychom z toho zlého mohli wyswobozeni býti. Protož od tebe žadáme snažně, napomínáme i prosíme, aby církvi svaté k utěšení, té zemi ku pokoji a k wyswobození všech věrných, oswícenému Fridrichovi ujci našemu markrabi Bramburškému, hejtmanu našemu nejwyššímu, kterýž od nás plnau moc má, jakož bychom sami byli, pomocen a raden byl; a mělliby s nepřátely které příměří neb umluwy, aby ty ihned odpověděl a na ně sáhl a škodil, jakož wěříme; neb cele usáme, bude-li wšady tak na ně saháno, že jim bohdá konec bude.“ Druhým psaním téhož dne odpovídá se panu Oldřichovi z Rosenberka zwlaště: „Twému listu nám w sobotu (28 Jul.) přinešenému, w němž píšeš o položení nepřátele, že sau se obrátili a roztrhli, dobře sme srozuměli, a jsme toho welmi vděčni, že nám takové běhy wzkazuješ; takéš sme ty nowiny od jiných zwěděli, že nepřátele zase postaupili. A ten kus o jednání, ten sme ihned markrabi Bramburškému psali, a list twój jemu poslali, aby se tím uměl zprawowati; a usáme, že se nedá pôdtrhnauti. A dále dáwámeš wěděti, že ujec náš markrabě swrchupsaný lidu dobrého jízdného i pěšho, pušek a jiné příprawy wojenské má dosti, a wždy jemu lidu přibýwá; a dnes bohdá má přes les trhnauti, že nepřátelem jest silen, a že na poli proti wšem nepřátelům wesele

míže sležeti; také sau swé wozy připravili jako ne- 1431
prátele.“ ²⁰⁸

We wojsku říšském a křižáckém, když konečně dne 1 srpna trhlo přes hranice české k Tachowu, počítalo se 1 Aug. přes 40.000 jízdných a okolo 90.000 pěších, ²⁰⁹ s velikým množstvím vozů, pušek a polřeb válečných všelikého druhu. Kardinal Julian, wida Tachowskau posádku k boji nepřipravenau, doléhal na to snažně, aby téhož dne bez odkladu hnáno bylo autokem na město: ale wůdcové pravili, že wojsko pochodem unavené potřebuje odpočinutí, a protož že sluší odložiti autok až nazejtří; mezitím staráno se jest o rozložení standů po okolí. Nazejtří ale ráno ukázalo se město poopravením zdí svých a rozložením střelby i wojska po nich tak dobře osazeno, že zanizela knížatům wšecka naděje k dobytí jeho. Pročež ponechawše Tachowa, obrátili se k městečku Brodu, ²¹⁰

- 208) Obě ta psaní tištěna jsou (z originalů v archivu Třebonském podnes chovaných) v Archivu českém, I, 32. 33.
- 209) Ten počet udává se u Bartoška pag. 167; Aeneas Sylvius praví (cap. 48) tské, že jízdy bylo 40 tisíc, pěchoty ale pří trochu méně. Kollegiat Pražský díl: ut dicebatur, habuerunt in exercitu suo velut ducenta millia hominum. *Staré letopisové* str. 82: Jakož oni obecně pravie, i jich wěznowé pravili, kteříž potom byli zjímání, že jich bylo více než sto tisícov a třiceti tisícov. A byli sú z mnohých zemí, od Rýna, Šwábowé, Mišněné, Řezněné, Bawořici, Sasici, Durinkowé, z Flandr, z Elsas, z Holandu, Zelandři, i wšecka města říšská, i wšecko to pokolenie německé.
- 210) Johannes de Segovia, od něhož tu zprávu máme, neudává sice jména, kladá jen, „ad duo millaria distans parvum oppidum quoddam,“ (čímž bezpochyby rozuměl krátke míle francouzské neb italské): avšak odjinud wědomo jest nám, že nynější ves Brod (Bruck, Pons) byla před husitskou válkou městečkem dosti znamenitým, ještě ale ve válce té dokoncě zpustlo. Segovia praví, že je křižáci „interemis omnibus, qui in eo erant, conbusserunt.“

1431 a dobywše jeho w prwním autoku, powraždili w něm všecky obywatele i učinili je docela pusto. Pak táhnauce dále až pod hrad Šwamberk, nepokaušeli se více o nižádné místo hrazené: za to ale tím ukrutněji nakládali s wesnicemi a městečkami otewřenými, kteréžto plenili w celém okolí bez rozdílu a bez milosrdensví, ačkoli většina obyvatelů tamějších nikdy byli z kalicha neprijímali. Zuření takové, Julianowu laskawému manifestu ode dne 5 čerwence docela odporné, dávalo Čechům wýstrahu, čeho jim od vítězství křížáků očekávati bylo; nikdy zajisté a nikde husité, i dle wyznání vlastních neprátelův jejich, nepočinali sobě tak ukrutně a zhaubně, jako zde křížaci.²¹¹ Poležewše pak mezi Tachowem a 7 Aug. Bezdržicemi asi týden, potom dne 7 srpna rozdělili se we tré wojsk, jedno pod kardinalem a wewodou Saským, druhé pod markrabí Braniborským a třetí pod knížaty Baworskými; i zšikowawše se na spůsob husitůw, wytáhli jedno od druhého w mili, každé s přeli řády wozowými, směrem ku klášteru Kladrubskému a k Domažlicům,²¹²

- 211) *Aeneas Sylvius cap. 48:* Numerōsum exercitum ductans, multas haereticorum villas incendit, oppidaque diripuit; in quibus non avaritia tantum, sed crudelitas etiam militum grassata est, qui mares cum feminis obvios senes puerosque passim necavere. *Tentýž* prawí o též w historii sboru Basilejského: Aperta sunt omnia catholice: diripiuntur, incenduntur villae; si quis haereticorum casu reperitur, nec aetate nec sexu vitam redimit. *Barošek* p. 167: circum castrum Šwamberg et circum Tachoviam multa oppida et villas, ut dicebatur ducentas et plus, concremaverunt. *Joh. de Segovia*: Quamvis oppidum aut castrum non ceperint aliud, qua transibat exercitus et comburebant villagia et patriam devastabant. *Andreas Ratisbon.* ap. Eccard. I, 2162: Exercitus catholicorum — incendio et praeda plus laesit illos, qui inter catholicos reputabantur, quam Husitas etc. Rkp. Třebonský A. 10: villas et turres prope silvam a Tachovia usque versus Tustam ignis voragine consumentes.

- 212) Tak to popisuje Kilian von der Mosel, we psaní již

protože wůdcowé prý hlauběji do země se pustiti sobě 1431 netraufali.²¹³

Mezitím, co tyto věci w Plzensku se daly, připravovaly se také na jiných stranách boje krvawé. Z hor Krušných mimo hrad Osek wrojil se teprw dne 11 srpna 11 Ag. nowý praud křížákůw do země, a táhl k Žatci; Hanuš z Polenska s Lužičany a Šestiměstskými položil se před Libawu, kdež Sirotci tehdaž měli swau posádku;²¹⁴ Slezáci sebravše se, jáli se welikým úsilím dobývati města Němči, osazeného a upewněného vojskem Táborským; nejdůležitější ale a nejnebezpečnější Čechůw nepřítel byl kníže Albrecht Rakauský, kterýžto dle umluwy již s počátku měsice čerwence vyprawil se do pole se wší swau mocí. S české strany strojeno jest jen proti Albrechtovi wojsko zwlaštní, kteréžto wytáhlo proti němu tuším před Lawu,²¹⁵ an tam ležel polem, otočiv se hradbami wozowými na spůsob nepřátel; husité položili se táborem asi mili od něho, čekajice na sebe autoku; když ale Albrecht plných pět dní sebau ani nehnul, nechtějice ani ležeti déle, ani doraziti sami na něho, wrátili se odtud nazpět.²¹⁶ Proto wojsko Rakauské w měsici srpnu teprw, když jeho došla zpráwa o skutečném wtrhnutí walné wýprawy do Čech, pokročilo také před se do Morawy, a dobyvši města Kyjowa, táhlo s welikau země záhubau dále až pod Přerow.

dotčeném (dd. we Freiberku dne 14 Aug. 1431), kterežto se chowá w archivu Kraloveckém.

- 213) *Aeneas Sylvius l. c. In extremis tamen regni partibus ea calamitas desaeviit, cum duces copiarum interiora petere formidarent.*
- 214) Příloha ku psaní ode dne 14 Aug. l. c.
- 215) Srwn. zpráwy, jež podává Kurz Albrecht II., Bd. II., p. 176 w notě, podlé Prcuenhubra str. 88.
- 216) Příloha ku psaní ode dne 14 Aug. l. c.

1431 O wojsku českém jen to známo jest, že po vtrhnut
křížákůw do země počalo se opět rychle sbírat, a se-
střediši se konečně u Chotěšowa w Plzensku, w auterý
14 Ag. dne 14 srpna z rána sšikovalo wozy swé, a táhlo celý
ten den u wálečném šiku k Domažlicům,²¹⁷ chtějíc tam
nepřátely podstaupiti bitwau. Byly již asi tři hodiny s po-
ledne,²¹⁸ když w ležení křížáckém, prostírajícím se we
krajině mezi Týnem Horšowem, Chudenicemi a Domažli-
cemi, roznesla se rychle powěst, že tábor husitský se
bliží a že nastává tudíž boj rozhodný; i ačkoli husité
ještě asi mili wzdálí byli, aniž jich bylo widěti, wšak již
rozléhal se o podál nezvyklý rachot pochodu wozowého,
a spěv celého táboru hlučný: „kdož jste boží bojowníci,“
dorážel k srdeci bystřejších posluchačůw mocí podiwnau. Kar-
dinal Julian s wewodau Saským wystaupi w na horu jakausi,
aby shlednul i wojska i bojiště, wyslal rychle k nejwyš-
šimu weliteli, žádaje, aby předewším hora ta obsazena
byla. Nenadále wšak spatřil odtud weškero ležení ně-
mecké w diwném pohnutí: ano wše se hemží, křik a
hřmot zmáhá se wůkol, zmatek posedl zástupy, wozové
wylíhují se z rádůw a rozcházejí se, jezdci rozptylují se po
tlupách a předjiždějí jeden druhého, ale wše směrem na-
zad a nikoli ku předu. Co jest to? wolá kardinal po-
děšený; proč wozové metají náklady swé na zem? Ale
dříwe nežli se spamatowati mohl, přišla zpráwa od mar-
krabě Braniborského, že wojska wšecka jsou na autěku,
aniž prý možné jest udržeti jich; pročež aby pilen jsa
zachowání swého, pospíšil sobě k lesům také, pokud ne-
bude pozdě. A w skutku již utíkaní bylo wšeobecné,
nejvíce prý tau cestau mimo hrad Risenberk a k Nýrsku;

217) Starí letopisowé str. 82.

218) Známku času podává Johannes de Segovia *MS. l. c.*, i
také jiné některé podrobnosti odjinud neznámé, ježto
bezpochyby měl z ust samého kardinala Juliana.

wozowé pak ženouce se bez pořádku jeden před dru- 1431 hým, lehčili se wšude shazováním nákladu, spíše i saud- kůw s pitím. Omráčený tak nenadálým a děsným pře- wratem, uchvacen jest konečně i kardinal praudem obec- ným; teprw u wchodu do lesůw postawil se, nejvíce jeho domlauwaním, jeden zástup k obraně, aby aspoň utíkajícím uwolněno bylo, a wozowé i pušky aby tím na- byli více času k uchránění sebe: ale honci wojska če- ského přiblíživše se wskočili mezi Němce udalně, a zbili i zjimali jich mnoho; a tak ode všech wozůw Němci utekli sau, i ode všech děl a jiných věci svých. Ubohý kardinal, jehožto lidé nejvíce utrpěli, octnul se u velikém nebezpečenství, ne tak od Čechůw, jako raději od kři- žákůw samých, kteřížto náramně roz jitřeni jsauce, sčítali na něho winu všeho neštěstí; biskup Wircburský musel uchrániti jeho w haufu swém, w němžto přestrojen za obecného wojína jel pohřízený w hoři newýslowném, celý den a noc ani s koně nesšed, aniž pokrmu neb nápoje požiw.²¹⁹ Strach u křižákůw byl tak nemirný, otrapa myslí jejich tak zázračná, že ku př. mnozí usedlí měšťané Normberští, přichwátawše prý až do města swého auprakem, hledali sobě tam hospody, jakoby w cizině byli.²²⁰ Tím méně diwiti se jest líčení, jež o následující noci po- dává starý letopisec česky. „Tak (prý) Němci w ten

219) *Johannes de Segovia lib. I, cap. 17.* Julianus habitu mutato associatus paucissimis — nullo sumto cibo, nec de equo descendens egressus est. Fuit autem sibi praesi- dium Herbiopolensis episcopus usque Nurnbergam asso- cians eum cum quingentis equis; siquidem Almanorum plurimi eidem comminabantur, nimium amaricati etc. O řeči, kterauž Aeneas Sylvius we přiležitosti této Ju- lianowi do ust klade, a Zach. Theobald obširněji liči, Joh. de Segovia, Julianuw někdy přítel, nic newí.

220) Wyprawuje o tom píseň latině složená od M. Wawřince z Březové MS., o níž wiz Dobneri Monum. I, pag. 168.

1431 den welmi sau zašli a zamautili se, že kterau cestau měliby utíkati, ovšem newěděli: ale po lesích onde i onde wozowé tálci sau, a sami Němci hlav kryli po křovi chowajice se; a jiní obrátili se do Čech, mníce by domůw utikali. Čechowé pak tu celau noc mezi wozy německými byli, (neb již z vojska českého wšecky býli rozpustili,) a tu celau noc na lese bywše nespali, ale vína z velikých sudůw sobě točili a kořisti s wozůw brali; a na kterých wozích německých prach byl puškowý, ty z daleka zapalovali. A tak jekot a křik tu celau noc 15Ag. byl weliký na lese.“ Z jitro ráno, na den matky boží, wěznůw welmi mnoho po lesích shledali, porázejice také stromy, w jichžto wětvech a listí kryli se prchlci, tak že jich prý potom weliké processí byly, wše dva a dva swázawše. Witězství české bylo skutečně tím rozhodnější, čím méně boje bylo k němu potřebí; nelze sice určiti, kolik tisíc Němcůw buď při utíkání padlo, buď octlo se w zajeti, protože sotva kdo je počítal: ale ze čtyr tisíc wozův wrátilo se do Němec sotva ke třem stům, kteří před jinými byli utíkati počali; pušky pak čili děla wšecka dostala se Čechům za kořist, a nad to mnoho stanůw uslechtilých, korauhwí, zbraně wšeliké, peněz, zlatých a stříbrných nádob, raucha drahého, prachu střelného, spíše a jiných podobných věcí hojnost; ale za zvláštní štěstí pokládali sobě husité, že i bulla papežowa, kterauž woláno bylo do boje proti nim, i kardinalůw crucifix ze zlata, jeho kápě a raucho kardinálské dostaly se do rukau jejich, kteréžto potom skrze dwě století chowány jsau w Domažlicích na památku; korauhwe pak dobyté wlály dlauho zawěšené u Týnského kostela na Pražském náměstí.²²¹

221) Líčení o boji u Domažlic podávají: Starí letopisové čeští str. 82, 83. Bartošek p. 167, 168. Johannes de Segovia l. c. Andreas Ratisbon. ap. Eccard. I, 2161,

Uslyševše o pohromě u Domažlic křížoci, kteří od 1431 hradu Osenu k Žateci byli táhli a zemi hubili, jichžto počet byl ke čtyrem tisícům branných, utekli bez meškání také ze země. Kněz Prokop Veliký ale, mezitím co w Praze vitézství hlučně slaveno jest, pospíšil sobě s bojovníky svými do Slezska, k oswobození města Němci, od Slezákův těžce sewřeného; kteřížto wšak, dowděwše se o přichodu jeho, rozprchli se rychle do hrazených měst svých. Odtud obrátil se bez meškání zase do Moravy, knězi Prokópkovi Sirotčímu ku pomoci, který tam s knížetem Albrechtem Rakauským měl kruté boje. Stalet se bylo této doby, že Albrecht nejen zwlaštní onu sekta politickou w Moravě, bratří toližto středmých, o kterýchžto sme již nahoře podotkli,²²² s pole sehnal, ale také zemi wubec welice poplenil, až k pěti stům městeček a vsí wypáliw a wyhubiw. Nyní ale wida husity se všech stran sbíratí se proti němu, rozložil wětší částku wojska svého do měst sobě oddaných, Olomouce, Brna, Jihlawy, Hradčště, Znojma, Pohořelic a Jemnice, i do některých hrádkůw, a s ostatními pospíšil sobě do Rakau nazpět, pro následován od obou Prokopův až po samý Dunaj.²²³

idem ap. Boecler p. 50, Aeneas Sylvius cap. 48, Kollegiat Pražský, Thomas de Haselbach MS., Windek cap. 174 et 179, Dlugoš atd.

222) Wiz nahoře článek čtvrtý, k r. 1422, na str. 474.

223) Bartošek p. 169. Aeneas Sylvius l. c. Staří letopisowé l. c. W archivu Kraloveckém nachází se také psaní dané w Normberce 16 Sept. 1431, kdežto wyprawují se diwné powidky o vitézstvích Albrechtowých netoliko w Moravě, ale i w Čechách, an prý již s vojskem od Čáslavě táhne k Horám Kutným! — na důkaz, jakowými smyšlenkami hledáž uchláčholiti zastrašený lid obecný w Němcích, a jak welice tudíž potřebí jest kritiky také w užívání takovýchto pramenův dějeprávných.

1481 Takž we krátkém čase vyklizeny jsou nejen Čechy ale i Morawa od nepřátelůw, a posvátný kalich, vítězné to znamení národní jednoty i nadšenosti, panoval napotom bez odporu we vlasti, útěcha svým, a postrach cizinců!

KNIHA TŘINÁCTÁ

ČECHY A SBOR BASILEJSKÝ. SIGMUND A AL-BRECHT.

R. 1431—1439.

ČLÁNEK PRVNÍ.

JEDNÁNÍ PŘÍPRAVNÁ.

Děrav husitských vítězství v dějinstvu; nesvornost česká.
Kněz Prokop Veliký a kardinál Julian. První psaní sboru
Basilejského k Čechům. Sigmund v Italií. Porášky u Bý-
dová i v Uhřích. List Táborský k Němcům. Kolotání se
Sirotkův. Sném v Praze Eugen IV usiluje o rozvedení
sboru Basilejského. Psaní kardinala Juliana ku papeti.
Jednání sjezdu Chebského. Druhé psaní sboru k Čechům.
Nové jízdy husitské ve Braniborsku a ve Slezsku; vzestí
Trnavy. Smlouva mezi Čechy a Poláky. Veliká powodeně
v Praze. Sném na Kutné hoře; volení poslové ke sboru.
Mikuláš Humpolecký a Jan Žatecký na přesvědech v Ba-
sileji. Nové potržky s Rakušany.

(R. 1431 Sept. — 1432 Dec.)

Wítězstvím u Domažlic octly se Čechy na vrcholu 1431
světadějně moci a působnosti své. Nikdy zajisté dějiny
světa newisely v té míře od směru dějin českých, jako
v době této, a také nepřemožitelnost probuzeného národu
nedokázala se nikdy skutky patrnějšími a skvělejšími;
dvanáctileté namáhání celé téměř Evropy nemělo účinku
znamenitějšího, nežli že Čechowé ku konci stáli mnohem
mocnější a neodolatelnější, nežli byli na počátku. Nejlepší
toho věku wůdcové polní pozbyli v Čechách slávy své;
nejwětší vojska, která sworným úsilím moci světské i du-

1431 chowní a s napnutím všech sil do pole wyprawena jsau, netraufala si konečně ani dočekati husitův a potýkat se s nimi. Pohromami u Štětíbra i u Domažlic, kterýmž podobných nezná dějinstwo,²²⁴ přeswědčil se celý svět, žeby marné bylo, strojiti ještě nowé proti Čechům wýprawy, ba zpozdilé, dowážeti jim snad na kořist onoho zboží, kteréhož cestou kupeckau dosahowati ani nemohli. A poněvadž zase tito, co národ počtem neweliký, neměli ani síly ani wůle ku podmanení sobě Europa, a potřeba pokoje pocitována po tolikerých bauřech s obau stran čím dále tím mocněji: nezbývalo stranám nic, než pokusiti se o slušné narownání swých žádostí cestou měrných umluw. K takovým podáwali se byli Čechové hned od počátku: ale wýminky, jež kladli, zdály se prvé wystupovati z mezí pořádku a slušnosti.

Když tedy ostatní křesťanstwo bezděky přece k tomu připuzeno jest, že dalo se konečně do vyjednávání pokoje pod wýminkami, které dříve zdály se býti nečádne a neslušné: patrno jest, že se podařilo Čechům spůsobiti we smýšlení a w celém duchovním oboru křesťanstwa nowý obrat a směr, který bez jejich přičinění bylby sice newstaupil do života. Byloť to powzbuzení *ducha pokroku a oprav církveních* u mísce rozsáhlejší a sile důraznější, nežli potud byly we křesťanstwu zračily se. Mluwičio se sice arci již drahně let a we všech Europa končinách o potřebě reformace církve; císařové i pařezové, knižata i biskupi, sborové církvení a kolleje učené sworně a jednohlasně oswědčowali se o ní; nebylo

224) Nám aspoň jiné příklady autéku tak velikých vojek před bitwau nejsou známy. Jak veliký hluk byl o nich již tehdáž we světě, swědčí zpráva w sauwékém rkp. Pařížské bibliotéky Nr. 1503, kdežto fol. 19 se dí: circa festum assumptionis Mariae fit illa fuga in populo, de qua per universum orbem narratur.

téměř ani člověka, kterýby řečí swau byl stawil se k 1431 odporu. Ale jednalo-li se o předmětu oprawy, málo kdo vztahoval potřebu její k sobě sám; a jakož často lidé strojním chwálením ctnosti chlácholívají svědomí swé, aby ku plnění jejímu klopotně se mítí nemuseli, tak se dalo i s oprawou církvení: sborowé ji chwálili a odkládali, papežové i prelati, knížata i obce poraučeli ji a neprovozowali. Na neřády v církvi, a zvláště na prodejnost všech wěci svatých, na zpanštílost a rozpustilost kněžstva i mnichstva, naříkal sobě weškeren svět: ale ku provedení lepší kázně nedostávalo se jak mocí tak i vůle opradowé. Teprw husitská vitézství obrátila k této wěci pozor také dalekých zemí, a budila we šlechetných dušech wětší k ní opradowost. Mužové znamenití netoliko w Němcích, ale i w Anglii, we Francii a we Španielích, přeswědčili se více a více o pravdě toho, co již na Konstanském sboru hlásano bylo zvláště od Čechův strany Rímské, že husitismu nelze brániti podstatně, leč provedením žádaných opraw we církvi. Přeswědčení takové a snahy z něho plynací dodaly sboru Basilejskému netoliko vyššího wýznamu, ale i životu i sily wůbec; jen nebezpečenství od husitů uchránilo jej, že se nepotkal s týmž osudem, jako sbor Sienský. Když dne 29 srpna stihla do Basileje první pověst o porážce 29 Ag. u Domažlic, otcové tam shromázdění spatřovali w tom s úzarem a hořem welikým ruku Páně, trestajíci prý swé wěrné za nedbalost jejich, a umínili sobě proto přičiniti se o reformy tím horlivěji.²²⁵ Málo kdo tušil, že to co

225) Zajímavé jest, co wyprawuje o tom Joh. de Ragusio l. c. „Die 29 Augusti post prandium, dum essent deputati concilii et civium apud Praedicatores congregati, deputati civium dixerunt, qualiter habuerant literas a capitaneo gentis armorum civitatis eorumdem, quod exercitus fidelium, retrocesserat a Bohemia cum magna confusione et damno hominum pedestrium et curruum. Quibus

1431 nazývali neštěstím, dodávalo jim teprw potřebné moci a sily k boji vítěznému w jiném oboru.

Známé tři věci, ježto sbor Basilejský wytknul sobě za hlavní úkoly veškerého počinání svého, totiž 1) vymlaní kacifství z lůna církve, 2) oprava církve we hlawě i w audech, a 3) zjednání pokoje mezi národy křesťanskými, — saustředily se všecky w otázce české. Nesnáze prvního článku záležely hlavně w tom, že církew, vyhlásivší husity mnohokrát za kacíře, musilə ným zapíratи poněkud sama ūsudek svůj; neboť nakládali s Čechy co s kacíři, ba vyklauzlali jen důtka kacifství z úst jejich naproti nim, bylo weta po všem jednání. Důslednost její mohla jen tím důvodem být hájena, že co-koli činila dříve neb později, dalo se pokaždé vnuknutím ducha swatého, i bylo tudiž dobré. Článek třetím zasahoval sbor Basilejský u větší míře, nežli kterékoli jiné koncilium, do politických poměrů wěku swého, a nastoupil dráhu, na kteréž pokračovali se dále, mohl časem svým utvořiti se mezinárodní saud mírný w Europě, k nemalému člowěčenstwa prospěchu. I k tomuto článku podaly husitské války příčinu hlavní, ačkoli boje mezi Angličany a Francausy i jiné nepokoje veřejné byly mu také welikým podnětem. A jakož tím sbor nemohl minouti, aby neosoboval sobě jakéhosi vrchpráví nad národy a panovníky wůbec, tak ovšem článek druhým, jaw se provodití opravy dávno žádanou, potahoval přímo k sobě nejvyšší moc nejen zákonodárnu a saudní, ale

auditis, omnibus postpositis, consternati omnes patres de concilio ab illa deputatione recesserant, multa in animo ruminantes, et nihilominus fortius accensi ad reformationem ecclesiae, negotia concilii multo acris et cum majori sollicitudine ac labore cooperunt peragere et procurare: expressam Dei hanc ultiōrem et flagellum percipientes evenire propter peccata et deformationem ecclesiæc" etc.

i wýkonnau w církvi. Proto také naprosto bylo mu ne- 1431
mežné wyhnauti se sporu a půtkám se stolicí papežskau,
která sama posud byla provozowala moc onu w mře
wice méně auplné. Wětší částka dějin sboru Basilejského
záleží z wýjewů zápasu tohoto i důležitého i welmi za-
jímawého. I zde klonilo se vitézství na stranu otcův
Basilejských, pokud nesnáze české padaly do závaží je-
jich. Oni pak mněwše, jakoby ze vlastní powahy swé
požívali moci a sily swrchowané, a tím domněním dawše
sebou hnauti tytýž i přes meze opatrné mírnosti, utrpěli
konečně za omyl swůj wice, nežli pro dobré křesfanstwa
i církwe wůbec pláti bylo.

Ale jakož tudiž na jewě jsau blahodějně účinky snah
a vitézství českých za hranicemi, we praudu dějinstwa
europejského: zase nelze tajiti, že následky zdaru onoho
u wnitř vlasti, pro národ český sám w sobě, nebyly tak
utěšené a spásonosné, jak se jich sice bylo nadítí. Auplné
zničení dávné autority, co do státu i církve, potáhlo za
sebou také zničení národní jednoty a swornosti; swoboda
zajisté, trhajíc wšeliké auwazky, libuje sobě wšude w roz-
manitosti a rozdrobení, a protož nesjednocuje, alebrž roz-
ptyluje, lečby společné nebezpečí obmezovalo ji a two-
řilo tudiž auwazky nowé. Také mezi husity widěli sme
hned od prwopočátku dělati se rozdíly a strany, které jen
proti společným nepřatelům pomáhaly sobě wzájemně, ale
mezi sebou tak nesworny byly, že w nedostatu wálek
zahraničních strojívaly války domácí. Dělidlo stran a
rot bylo, jakož sme již wyložili, netoliko wyznání cír-
kewní, ale také zásady politické, zbudiwší zápas mezi
šlechtou feudální a odwěkau demokratii w Čechách; tak
že za této doby počítalo se přinejméně patero hlavních
rozdílůw a stran w národu,²²⁶ tři církewní (Pražané,

226) *Andreas Ratibon.* (in dialogo) mluwě o nastávavším
r. 1430 jednání s husity, di: Quidam vocantur Pragen-

1481 Táboři a Siroci) a dwě politické (šlechta i obce,) menších odštěpkůw ani na váhu neberauc. Na jewě jest, že každá proměna poměru cizozemcůw k nim musela potahowati za sebau také proměny poměru jejich mezi sebau; jakmile Římané a Němci počali se blížiti přívětiwě, hned Pražané a šlechtici šli jim w austřety s ochotností a smírliwostí tím wětší, čím nesnesitelnější byla jim se stala přewaha Táborůw, Sirokůw a obcí w posledních létech. Proto vítězství u Domažlic, pojistivši bezpečí vlasti od nepřátel, stalo se hrobem jednoty a swornosti české; jedna částka národu tulila se čím dálé tím zřejměji k cizincům, aby pomocí jejich utlačení mohla částku druhau.

Řádové feudalni byli již od wěku Otakarova zakončili a množili se w Čechách; bywše od západu přineseni a wstípeni do země tak jako řádové církewní, nacházeli w těchto podporu a zrůstali s nimi takořka do hromady; také snažili se wšelijak scítřiti se sebe powahu přespolní a cizí, a zdomácnití i zhnadniti se. Prece ale snažení takové bylo se nepodařilo ještě auplně; starý duch slowanský, nehowicí rozdslu stavůw, trval ještě wždy w bytu swém, více silou lenosti nežli zjewným odporem. Teprw husitské války dodaly mu nowých podnétůw a wzkrísily jej netoliko ku powědomosti sebc, ale také k ústrojnosti a k činnosti nowé. Wyprawowali sme již, klerak hned na počátku wálek žiwel demokratický wyjewil se w Čechách, a nabyw skrze knče Jana i skrze Žižku a Tábory nemalé sily, wstaupil na dějiště weřejné i nedal se ani Korybutowau opatrnosti uchlácholiti více. Po Korybutově pádu widěli sme zmáhati se moc jeho

ses, quidam equestres (šlechta,) quidam Taboritas, quidam Orphani, quidam populares (obce,) et varias ipsi met inter se habent divisiones: cum quibus igitur tractandum erit negotium?

každým rokem; šlechta česká mizela cele z dějin aneb **1431** tratiла se w národu; zpráva wěcí we vlasti přecházela wždy více do rukau lidí nowých, jež ani mezi šlechtice ani mezi plebejce počitati nelze, ačkoli se podobali jedněm i druhým. We vítězném wojsku českém každý bohatý i chudý byl zároveň bratrem, a welení dávalo se tomu, kdo wynikal duchem i udatenstvím; u nepřátel zase rod wykazoval bojownikům místa jejich. Úkaz ten obracel čím dále tím wětší pozor k sobě, a feudalní Europa počinala w těchto létech již neméně báti se wplywu českého, nežli Europa římskokatolická. Aspoň we Francii lid obecný we dwu krajinách počal byl následowati příkladu Čechůw, powstawa waje proti šlechtě; a jaký w té zemi pozor k husitům se wubec obracel, widěti ze swědectví duchovenstva Franského r. 1432 na sněm do města Bourges swolaného, kteréž dí, že w jednom kraji Franské země ku podpoře husitůw českých i zwlaštní peněžné sbírky se daly.²²⁷ Není se tedy čemu diwiti, že mezi hájitelů feudalních prospěchů w Čechách i w cizině utvořila se pospolnost a jednota, jak mile záwada její náboženská odstraněna byla.

Nejznamenitější w těchto létech muž národu českého byl bezpochyby *Prokop Veliký*, an z kněze stav se wůdcem polním, co wítězitel šťastný získal sobě slávu ne-přemožitelnosti; aspoň newí se o porážce, kterauby on byl utrpěl, kdežto jiní wůdcové wedle něho s nestejným potkávali se štěstím. Wzdělaností a láskou k naukám i

227) Wiz o tom „*Advisamenta prolocuta per dominos praecatos et alios clerum regni Franciae et Delphinatus re-praesentantes, qui Bituris convenerunt ad mandatum D. Regis*“ etc. ap. Mansi, XXIX, 402. „*In Delphinatu est quaedam portio inter montes inclusa, quae erroribus adhaerens praedictis Bohemorum, jam tributum imposuit, levavit et misit eisdem Bohemis*“ etc. Cf. Raynaldi ad ann. 1432 §. 6. Joh. de Segovia (MS.)

1431 knihám wyznamenával se nad jiné náčelníky sekty Táboreské; nadšením náboženským i národním, rázností vůle a neohrozeností rovnal se Žižkovi, ale předčil jeho věhlasem politickým, aniž podobal se mu ve fanatismu. Neb ačkoli šel mnohem dále, co do nowot církveních, a zasazoval se o ně důrazem neobyčejným: wšak také ho to byl uznávati též u jiných právo swobody, a mířiti se s nepřátely, kdekolи to s bezpečím strany jeho se srovnávalo. Byw horlivým zástupcem obcí čili demokratie svého věku, nicméně ochotně podával se k umluvám se šlechtou, aby ji získal k učení swému, aniž žádostí byl postaviti vládu swau na záhubě strany odporné. Pro takowau smírliost a powolnost padal u svých častěji v podezření, jakoby k nim neupřímně se měl, — obecný-to mužův vyššího rozhledu osud, kdykoli stojí v čele stran výstředních a přepiatých. Podrobné wšak aumysly a powahy ducha jeho méně jsou známy, protože památek jeho písemných málo se zachovalo.²²⁸ Poněvadž ale v něm se saustředila síla zásad a stran krajních, jak cе do wyznání víry, tak i ohledem na socialní otázky, nemohlo býti jináče, než že strany Římská, kališnická i šlechtická spojily se konečně k záhubě jeho.

Na odporné straně, mezi protivníky husitsva, stal se nyní osobou nejdůležitější kardinal Julian Cesarini. Neštěstí u Domažlic vstípilo do duše jeho přesvědčení

- 228) Neznáme než toliko dvě psaní jeho krátká, o nichž dole na svém místě řeč bude. Posavad v historii znám byl Prokop jen die líčení, jež o něm podal Aeneas Sylvius: to ale není ani dostatečné, ani dosti věrné. Důležitá jsou slowa jednoho z poslów Basilejských o Prokopovi: Ego qui scribo intellexi a quodam notabilis viro, quod licet Procopius Taboritis, quorum capitaneus est, non resistat aut contradicat in faciem, velut tomen astutus secreto cum potioribus tractet et practicet, ut rem ad concordiam et bonos terminos deducat. (Tractatus Joh. de Ragusio.)

hluboké o neprospěšnosti dosavádňího s Čechy nakládání, 1431 a o potřebě získati je církvi zase prostředky laskavými. Jako předtím byl hořel pro válku, tak již nyní newiděl spásy leda w mírném jednání sboru Basilejského. ²²⁹ Byloš veliké štěstí, že právě on powolán byl předsedati we sboru na místě papežově; tuším zajisté, že každý jiný předsedatel bylby dal se odstrašiti nesnázemi, které naň čekaly; wšak i to jisté jest, žeby ani Julian sám byl ne-staral se tolik o zvelebení a utvrzení sboru, kdyby trpká zkušenost poslední kruciaty byla jej tak důrazně nepoučila o potřebě jeho. Když wrátil se z wýpravy té

- 229) Proměnu tuto we smýšlení Julianowě liči obširně Joh. de Segovia slowy následujícimi: *Quam vero ea tempestate animus Juliani a proposito hostilis persecutionis in Bohemos aversus est, et quam fuerit conversus ad celebrationem sanctae synodi Basiliensis, opera ejus sequentia certo certius demonstrant. Nec tam asserto priori ejus, qui praesidens constitutus celebrandi concilii, instante termino Germaniam ingressus, Basileam praeteriit; qui requisitus a Romanorum rege, secum interesse volente, ut veniret celebraturus, non acquievit; qui meliorem et utiliorem se reputabat ad expeditionem militarem contra Bohemos, quam ad concilii celebrationem; qui aemulabatur vocationem ad concilium, ne expeditioni exercitus impedimento esset; qui decrevit accinctum se exercitu personaliter interesse, in loco autem concilii per vicesgerentes; qui de hoc in testimonium allegans totam Romanam curiam, in epistola sua ad summum pontificem profitetur legationem concilii sibi perquam fuisse molestam, eamque calicem reputabat: igitur post turpem illum regressum e regno Bohemiae Julianus, finis proposito reductionis haereticorum idem manens, sed alter effectus prosecutionis modo, quia per viam generalis concilii, qua primo attenta minus, anhele flagrabat corde ad eorum devastationem, — nunc in regis et aliorum praesentia judicium suum exposuit, pro exterminandis illis haeresibus a Bohemiae regno potissimum fore remedium concilii generalis Basiliensis celebrationem, nec ullum aliud superesse. Et quod ipse fecit, faciendum per alios suasit etc.*

1221 do Normberka zase, přišli k němu tam král Sigmund i knížata němečtí na poradu, aby dále činiti měli. Sigmund bál se, že Čechové užiji té doby k veliké jízdě do Němec, a proto pečoval především o nové vojsko, kteréby wpádum jejich dle možnosti brániti mělo. Knížata myslili, že ke zřízení nového vojska potřebí bylo nového sněmu říšského, kterýž i tudíž od krále ke dni sv. Hawla do Frankfurta uložen a rozepsán jest. Ale Julian, wida náramnau poděšenost i malomyslnost mezi Němcji, oswědčoval se, že ačkoli dobré jest i nyní přípravy činiti k odporu, však že již nezbývá naděje ani léku k ukončení těch neřestí, leda w Basileji; tam že má obrácen byti pozor obecného lidu, aby sobě nezaufal a nechwátal mířiti se s husity k ujmě swé prawowěrnosti a ke zkáze duší swých.²³⁰ Nicméně když tu ještě w Normberku k němu přišli muži stavu rytířského s podávaním se k nové wýprawě, nezamítl jich. Prawili zajisté, že dosavadní boje proti husitům jen proto se nepodařily, poněvadž je wedli knížata, kterýmž prý na obecném dobrém a na cti národu Německého nemnoho záleželo. Nyní že stav rytířský zamýšli zřídit se we zvláštní spolek branný, a opraviti čest zbraní německých sám swým tělem i swým grošem; že k tomu nežádají ani nepotřebují od legata více, nežli pomoci k opatření strojůw válečných, zejméaa děl a střeliwa i puškarůw, o jiné wše žeby chtěli postaratí

230) *Joh. de Segovia t. c. Julianus suasit, — animandos et confortandos esse populos Alemanniae, quos ipse palam videbat ex fuga exercitus supra modum exterritos et consternatos, dando eis spem subsidii ad resistendum haereticis per medium sanctae synodi Basiliensis, eo quod universalis ecclesia erat ibidem conventura. Profuit autem certissime multum ejusmodi fama concilii dataque subsidii spes, quoniam revera multos ex finitimiis Bohemiae retinuit, ne illorum fidem recipientes cum eis se concordarent.*

se sami, a sejiti se proto z celých Němců ku poradě ke 1431 dni sv. Martina do Normberka. Julian ačkoli newelmi dřwěřil se we prospěch pokusu takového, chwáli nicméně ochotnost a hórlivost nawrhovatelůw, i sliboval, že jak u papežo tak i na sboru Basilejském věci té poraučeti neobmešká.²³¹ Potom rozžehnaw se s králem, bral se končeň do Basileje, kdežto dne 9 září u weliké slávě od 9 Spt. otcůw tam přitomných i od města přijat byl.

Saém swatohawelský we Frankfurtě dal nový tehe děkaz, že již marné bylo w Němečích strojení války proti Čechům: neboť kromě plnomocnškůw královských nepřišel k němu téměř nikdo.²³² Za to přicházely zprávy, kterak knížata sausedicí s Čechami jeden po druhém snažili se uzavřít s nimi příměří. Proto sbor Basilejský počal tím plněji starati se o nějaké jednání a dorozumění s Čechy, a po mnohých poradách uzavřel pozvati je psaním láskavým, aby přijdauce také oni tam, kde nyní všeobecná křesťanská církew wedením ducha svatého shromažduje se, spojili se s ní w jednotu víry a lásky. Prawili we psaní tom otcové Basilejští, že jakkoli mnohé byly péče a potřeby, které je pudily sjeti se ze všech končin světa dohromady, nebylo wšak žádné wětší nad žádost srdečnau, aby Čechové w jednotě cirkwe požívali pokoje sc všemi národy. Snad (prý) běh jen proto dopustil různici mezi nás, abychom poznajíce zkušenosti, jaké zlé pochází z rozbrojůw mezi bratřími, wrátili se tím wraucněji a bedlivěji k lásce a k jednotě. Nepochybujeme, že i wám

231) Mluví o tom Joh. de Ragusio *Initium concilii Basil.* ke dni 1 Nov. 1431 a Julian sám we psaní ku papeži Eugeniovi ode dne 13 ledna 1432 (w. dole). Sbor potom ostýchal se prý swojením svým dátí podnět k rozbroji mezi stavy říšskými.

232) Wiz o tom psaní krále Sigmunda ku papeži Eugeniovi IV ap. Mansi, XXIX, 582.

1431 nemilé jest widěti tolikeré záhuby a neřesti, které z různic a z bojůw se rodí, a že taužíte i po pokoji vlasti své, i po šírení se prawé wiry po celém světě. Toho pak nikde nedosáhnete lépe, nežli u sboru tohoto, w němžto všeobecná církew se shromažduje. Zde o všem, cokoli náleží ku prawdě wiry, cokoli ku pokoji a swornosti, cokoli k čistotě života i k zachowáwaní přikázaní božích, bude se jednat se vši bedliostí a swobodau. Každému wolno bude nawrhovati, cokoli wře křesťanské za prospěšné usznávati bude; každý budíž k tomu zde raden i pomenen; nedwrátíš se duch swatý, w jehožto jménu sbor sešel se; on bude wůdcem i ředitelem, osvěcujícím srdce lidská, aby chodili po cestách prawdy a pokoje. Slyšeli sme, že ste stěžovali sobě častěji, že wám není dáno slyšení wolné, jakowéhož ste si žádali. Teď mizí přičina stížnosti: již máte příležitost auplnětu, a slyšení podává se wám, jakékoli sobě žádáte. Sám duch swatý bude saudcem nejvyšším; onť ustanovi, co w církvi věřiti a zachowávati se má. Dwěte ke všemu dobrému wám již otěvřeny jsau: nemeškejte wejti s důvěrou. Prosíme pak wás, abyste wyslali ze sebe muže takové, na nichžby spočívala naděje ducha páně, muže mírné, bohabojné, pokorné srdcem, žádostivé pokoje a hledící prospěchu ne swého, ale prospěchu církve Kristovy; a pán ať dá wám i všemu lidu křesťanskému na tomto světě pokoj a na onom život věčný, amen.²³³

Sbor bedlivě k tomu hleděl, aby do psaní toho nic newešlo, aby Čechy jakkoli uraziti aneb k nedůvěře pohnauti mohlo; proto prý také jméno Julianovo w něm zamlčeno jest, an byl wojsko wedl proti nim, ačkoli psaní

233) Celé psaní, z něhož zde jen wýtah podán, čte se ap. Mansi, XXIX, 233 a jinde. Forma jeho přijata byla od sboru již dne 10 Oct., ale dáno mu datum teprw dne 15 Oct.

samo pečeti jeho pečetěno bylo, protože sbor tehdy 1431 ještě své vlastní pečeti neměl. Ale nemenší starost spůsobila také otázka, kterak to psaní dodat Čechům? Klatba zajisté vyřízená od sboru Sienského na každé obcowání s husity nebyla ještě zrušena, pročež také strany neseštkávaly se leda w boji, a nikdo nechtěl blížit se k nepřátelům, aby od nich jat a do vazby dán nebyl.²³⁴ Ustanovenou konečně vypraviti je trojí cestau: jeden exemplar poslán jest králi Sigmundovi, aby jej doručili dal Pražanům; druhý nešen byl radě města Normberka, třetí pak dodán městu Chebskému k témuž čsli; i dostali se všichni do Prahy šťastně, ale teprw na počátku měsice prosince.²³⁵

Sigmund po neštěstí u Domažlic nezdržel se dleho w Normberce, ale přes Augspurk a Feldkirchen, (kdežto pobyl od 20 září do počátku listopadu,) bral se do Italie, aby w Římě dal se ozdobiti korunou císařskou. Prawil sice, že chce přede vším vyjednávati s pepežem, kterakby kromě Němců a Uher také jiné říše křesťanské u větší míře nežli posawad do boje proti Čechům wyzwány býti mohly,²³⁶ poněvadž obával se, že tito prý nyní méně

- 234) *Joh. de Segovia l. c.* Ut epistola ad eorum notitiam perveniret, — difficile id putabatur, eratque revera. Nemo quippe audebat eorum appropinquare fores, nullo commercio (prohibente ecclesia) invicem existente, illorumque ferocitate circumvicinis omnibus stupefactis.
- 235) *Joh. de Ragusio* vypravuje o tom ve zvláštním spisu, nadepsaném: „Tractatus, quomodo Bohemi reducti sunt ad unitatem ecclesiae,“ jejž sme našli w témače rukopisu bibliotheky Basilejské (A. I., 32,) kdež i často dotčené Initium et prosecutio concilii Basiliensis psáno jest.
- 236) Poslówé Sigmundovi, wysłani z Parmy k Eugeniowi IV, mluwili dne 17 Mart. 1432 tato słowa: Quia Alamannis solis istud negotium conducere et dirigere est satis difficile multis consideratis respectibus, et quia nedum opportuum, imo summe necessarium est, ut etiam ex aliis

1431 nežli kdy dříwe náchyni budau ku pokoji: ²³⁷ ale ze skutkůw jeho wyjewilo se, že mu šlo tenkráte přece více o císařství, nežli o jiné očkoli. Preprawiv se přes Alpy, **25** Nv. dal se nejprw korunowati v Miláně dne 25 listopadu; a následující téměř dwauleté jeho pobytí v Itálii, asi na spásob dobrodruba neb hosta wzácného, twořilo podivný opak proti potřebám národů jemu poddaných, kteří nemajíce panowníka, octli se nyní v auplném bezvládí. Nemoh on co král dosavad pořídit ničehož, podobalo se, jakoby tanžil po titulu císařském, co nowé studnici moci a zdaru.

O skutečích, kteří v Čechách po wypuzení nepřátel dali se, došly nás jen chudé zprávy. Prawí se, že vladari usilovali především o zřízení nowého řádu kněžského v zemi, na ten spůsob, aby zwolen byl ke zprávě duchovenstva wůbec jeden kněz nejvyšší, a tomu aby přidáno bylo ku pomoci dwanácte kněží, kteřížby dle wzoru Krista i apoštolůw měli moc nad jinými: ²³⁸ ale nedokládá se, z které strany by měl brán býti takový vládce duchowní, ani zdaliby měl míti moc, donucovati

Christianorum finibus subsidia exquirantur, quae sine consilio et auxilio V^{rae} Sanct^{is} et s. Sedis Apostolicae nullatenus poterint excitari: idcirco movetur Majestas domini nostri ad convenientum cum V^{ra} Sanctitate et utendum consiliis et amminiculis ejusdem in negotiis memoratis. (MS. Basil. It. ap. Martene p. 87. 88.)

237) Dne 3 Oct. psáno z Feldkirchu do Basileje: Dixit etiam (Rex Sigismundus,) quod nulla omnino sit spes habenda reducendi hussites, nisi in ore gladii: nam, ut sit, adeo ex turpi fuga nostri exercitus confortati sunt et animati, ut etiam omnes hactenus fideles in regno sibi cogantur adhaerere. (MS.)

238) Hussitae — ad moderandam nimiam cleri multitudinem apud se deliberaverunt constituere unum haeresiarcham seu monarcham, et adjungere sibi XII presbyteros, qui more Christi et apostolorum potestatem in reliquos habeant. (MS.)

strany odporné u vře? Rozumí se, že návrh tak ne- 1431 praktický zůstal bez účinku. Také o jednání sněmu zemského, který ke dni sw. Wáclava rozepsán byl, naprosto nic se newí. Jen o dwau nehodách, s kterýmiž potkaly se jízdy české na podzimku tohoto léta, jedné w Rakausích, druhé w Uhřích, podávají se zpráwy s obau stran trochu místnější.

Hejtmané Táborští, Mikuláš Sokol z Lamberka, kterýž vládnul tehdáž panstvím Řečickým, Tomáš ze Vlašimě, Kamaret z Žirownice, Sezema z Kunstatu a z Jewišovic i jiní, wyprawili se po sw. Wáclawě s 600 jízdnými, 4500 pěšimi a 360 wozy do Rakaus na víno; neb když obchod kupecký do Čech wšem národům wůkol přísně zakázán byl, Čechowé z potřeby wzali sobě obyčej, opatřovati se zbožím zahraničným cestou laupeže. Takéto podařilo se jim nabratí, čeho žádali, w okolí městečka Perneku: ale když wraceli se s plenem svým zase, dne 14 října u města Býdowa podstaupeni jsau bojem od 140ct. vojska mnohem silnějšího, nežli byli sami, pod zpráwou pana Lipolta Krajffe, dwau Eicingerů, Jiřho z Puchheimu a jiných. Tu Táboři utrpěli auplnau porážku, tak že jich zůstalo na místě zabitych asi tisíc, w zajetí pak octlo se k sedmi stům, a mezi nimi také bratr Sokolův mladší; také wozové a celé ležení jejich padlo vítězům do rukau, kteří oslavivše neobyčejný zdar svůj spůsoby rozmanitými, složili korauhwé dobyté w komoře knížete Albrechta ve Widni.²³⁹

Mezitím hlavní moc Táborská i Sirotčí obrátila se byla do Uher, netoliko pro plenění obyčejné, ale více

239) Bartošek p. 170. Staří letopisové str. 50. Andreas Ratisbon. ap. Eccard. I, 2161—2. Staindel ap. Oesfle I, 533. Chron. Mellic. ap. Pez. I, 256. Chron. Austriac. ibid. II, 550. Kurz, Albrecht II, 179—182. W rkp. archivu Třebonsk. (A, 6) stojí píseň Mikuláše písáře Znojemského, slavící porážku Táborův verši latinskými.

1431 ještě pro pomstu za škodu vloni od wewody Štibora utrpenau. Ze Slezska tálili tam hejtmané Jan Čapek ze Sán a Otík z Lozy, kterýmžto, když na cestě jali se do 28Spt. bývati Opavy, kníže Přemek i se syny svými dne 28 září zapsal se ku příměří a přijetí čtyř článkův Pražských; ²⁴⁰ z Moravy pak obrátili se tam také kněží Prokop Weliký a Prokůpek s panem Hanušem z Kolowrat i s jinými. Ti všichni spojivše se na řece Wáhu dohromady, wnikli do země Slowenské až p"es město Nitru, kteréž opanowawše, obrátili se odtud k seweru. O nějakém odporu aneb potýkaní se s Uhry neděje se v tom čase zmínka nižádná; tím větší byly škody, kteréž utrpěla země pálením městeček a vesnic a zwlaště zájmem mnohonásobným dobytku všelikého, většho i menšho. Za příčinou však takové kořisti wznikly mezi stranami nechuti a newole tak prudké, že Prokop Weliký odděliw se cele od Sirotkův, wrátil se s vojskem svým a s panem Hanušem Kolowratem přes Uheršký Brod do Čech ku konci měsice října; v Uhřích zůstali jen Prokůpek a Čapek hejtmané, mladý syn pana Fridricha Kolowrata Libšteinského, Jan Šmikauský ze Žďáru, Sigmund Huler z Hořovic, měštané Hradečtí a Pražané Nowoměstští se svými, wesměs asi 7000 bojownikův, kteří když jim most přes Wáh wystawený stržen byl, ocíli se brzy w nebezpečí tím větším, že i počasí střídavě deštivé a mraziwé, i nepřátelé den co den u větším počtu se sbírající překáželi wolnému pohybowaní se 9 Nov. táboru a hradeb wozowých. Dne 9 listopadu konečně Uhři a Morawané strany králový obořili se ponejprw u veliké síle na tábor Siročí tuším w okolí Bánowském. Čechowé odrazili je sice střílením z děl; ale když auto-

240) Zápis jeho nachází se w rkp. a tištěna jest také (nezprávně) we přidawcích k Zimmermannově wydání „Pokušování kroniky Beneše z Hořovic“ atd. w Praze, 1819, str. 155 — 157.

kowé takoví obnowowali se plných deset dní, a mezitím 1431 cesty wšecky deštěm neustálým w bahna se proměnily, tak že na jednom místě wozůw we blátě uwázlých ani wytáhnouti lze nebylo: wybrawše z nich jen asi sedmdesáte lepších a naloživše na ně co wzácnějšího měli, pustili ostatní wšecko nepřátelům w kořist. Teprw 18 listo- 18 Nv. padu, když přiblíživše se k městečku Jilawě a wypudiwše z něho wojsko uherské, w něm se usadili, odpadli jich nepřátelé konečně. W desítidnowých těchto půtkách a nesnázech zahynul drahný počet Sirotkůw netoliko mečem, ale také nauzí wšelikau; z wůdcůw jeden, Sigmund Hořowský, jat byw s několika bojowniky, zawražděn jest od rozjířených nepřátel.²⁴¹

Když powěst o skličení Sirotkůw w Uhřích dostala se do Čech, bez meškání ze mnohých měst pospíchali

- 241) Kromě známých dosavad pramenů u Bartoška z Drahotonic, (jehožto wšak text u Dobuera pag. 171 na mnoze chybně otištěn jest,) we Starých letopisech str. 84, we psaní biskupů uherských do Basileje dne 18 Dec. 1431 tištěném u Martene i u Mansi (XXX, 72) a jinde, nacházíme o věci této zprávy we psaní Jana Nidera ode dne 5 Jan. 1432 (w. dole), we kronice kollegista Pražského (MS.), w sauwěkém jednom rkp. kláštera Oseckého, a zvláště w rkp. archivu Třebonského (A. 10.) kdežto se dí: *Muli Moravi et Ungari congregati bello eos continuis decem diebus impugnabant: qui tamen strenue et fortiter se defendebant, curribus circumdati, diris bombardis Ungaros prosterentes, famem, sicut atque frigus intensum sustinente, de loco ad locum armata manu castra moventes, usque pervenerunt ad quemdam locum lutosum, ubi limus erat, et ibidem currus fere ad duas sexagenas cum ceteris rebus suis extrahentes, de ipso loco non valentes dimiserunt, septuaginta currus tantum cum bombardis et rebus magis arduis extrahentes; cum quibus per gratiam dei armata et forti manu a facie inimicorum suorum, Gilavia civitate expugnata et inimicorum de ipsa effugato exercitu, per vadum fluminis Wah ad terram Boemiacę pervenerunt.*

1431 branní jim ku pomoci: ale poštawše bratří již na cestě, wrátili se s nimi do vlasti tiše a bez vítězného plésání, jindy obyčejného. Pro nezdárení wšak toto a pro ponížení jména českého skrze ně zdwihami se tudíž mnozí hlasové proti Prokopovi Welikému, jakoby neupřímně byl ukládal o zahynutí Sirokův; v Praze zejména rozmohla se taková rozhořčenost proti němu, že již netoliko na sněmy tam jezditi nechtěl, ale padnuv do nemoci a požádav odtud lékaře, sotva jej obdržeti mohl.²⁴² Sirokowé od té doby počali chýliti se více ku kališníkům Pražským; což při otázce, kterakby Čechowé ke sboru Basilejskému chowali se měli, velice do wáhy pádalo. Mezi tím každž Prokop, aby aspoň pomstil porážky svých u Býdowa, i aby osvobodil snad wězně, kteří we Wídni zaumysla prý hladem a zimau mořeni byli, vypravil ku konci měsice listopadu vojsko swé, w počtu asi 10 tisíců lidí branných, opět do Rakaus; kteříž ale, wyhubiše městečko Ličow a nadělawše Rakušákům drahně škod nowých, po nowém roce wrátili se zase domůw. Jiní haufowé z Plzenska učinili byli již o měsíc dříve podobný wpád do Bavor, s podobným prospěchem.²⁴³

Psaní sboru Basilejského nahoře dotčené, když se w Čechách rozhlásilo, mělo dle rozličnosti stran rozličný úcinek. Pražané a sworní s nimi kališníci osvědčovali

242) Dává o tom zprávy převor Basilejský Jan Nider we psaní svého dne 5. Januáře 1432; kteréž zachoval nám *Jeanne de Regnac*. Převr tam: *Procopius — est modò prope militum Kuitis in castro, — infamis fere apud omnes innotescens, qui eum proclaimant fratres — confederati; — multorum responso fuit, sibi neminem pro — defendere, utque civitatis Hetorem dirigendum fore. — Procopius — abscondit; quod rata habere vellet ea, que multitudo — confederat, vellet tamen Pragam intrare, eo quod non — considereret plebejas, licet considereret consulibus. Srown.*
Mensi, XXXI, 109.

243) Bartošek I. c. Haselbach in libro Augustali MS. fol. 279. Andreas Ratisbon. sp. Eccard. I, 2162.

naed ochotnost swau,jeti do Basileje; Siroci, jsance ten- 1431
kráte s Tábory w newoli, klonili se také k této straně;
Táboři ale odpírali naprostō, pravice, že sbor ten není,
jakowého sobě žádali, že w něm zasedají auhlauní jejich
nepřátelé, jejichžto soudu podrobowati se byloby zpozdilé.
Strana tato wydala byla w polowici měsice listopadu opět
manifest obšírný k Německému národu w jazyku něme-
ckém, kdežto dotýkala papeže a hierarchie Římské slowy
štiplavými a dotírawými nad míru. Prosili w něm Táboři
jménem Čechů wžbec, obracujíc se řeč swau ke všem
Němcům bohatým i chudým, aby uwázili a prohledli, oč
dosavad byla mezi oběma národy nesmáze a rozepře, a
proč již tolik lidí dobrých s obou stran zahynulo. „Di-
wíme (prý) se, že wy tolik wěřite papeži a kněžím jeho,
ježto dávaji wám jedovaté odpusťky za to, abyste nás
zabijeli; odpusťky ty nejsau než pauhý klam a podvod,
a zahyne na těle i na duši, kdokoli jim uwěří; w důvěře
zařistě w takové odpusťky mnozí lidé hřeší wají tím více.
Wždyť Kristus neodpaušťí jednoho toliko hřichu, ale wšech
pospolu: i jakž tedy papež může odpustiti jen některé
hřichy aneb částku jich, a jiné nic? Dále, kdokoli vy-
koupiti může bližního swého bez škody od smrti a nečiní
toho, zabilí bratra swého: jestliže tedy papež může zpro-
stiti lidí ode hřichů a od zatracení, tedy nebude nikdo
zatracen a peklo zůstane prázdno; a zase nezprošťujeli
wšech lidí, moha to činiti, sám jich zabijí tolik, kolik jich
bývá zatraceno. Kněží jsou (prý) jako dábel, když po-
kaušel Krista; sliboval mu celý svět, jehož pánum nebyl;
tak i oni slibují jiným, čeho se jim samým nedostává.
Oni proti nám wás popauzejí, protože se bojí, abychom
my zlosti jejich před wámi neodkryli. Kristus i samého
dábla slyšetí rácil: oni pak, ač nejsau lepší Krista, ani
my horší dábla, wšak nám slyšení odepírají. My byli
sme tohoto léta s králem Polským w Krakowě, též u krále

- 1431** Uherského we Chbč, žádajíce slyšení, však nadarmo: chtěliš nás mocí poříti a vyhladiti, ale bůh jim toho nedopustil. Protož přičiňte se wy knížata, páni, města říšská i obce, abychom mohli mítí spolu sjezd náležitý a vyložiti sobě wzájemně články wíry swé w pokoji; a máli se bojovati, ať se již bojuje slowy a důwody tolíko, a nikoli krvawau zbraní. Newěrte kněžím, když praví, že laikům nesluší býti při hádkách o náboženství; mlawit tak jen ze strachu, aby zahanbeni nebyli. Takowá jest půvaha wíry prawé, že čím více se ji brání, tím více se sili a zmáhá. Zapudte kněží zlé, a brzy budete jen mítí dobré; neboť kde dábel se vyhání, tam duch svatý rád se usazuje. Nedbejte na kaceřování nás od nich, protože prý my rušice kláštery, ničíme služby boží: my nekazíme služeb božích, ale hnizda swatokupecká i školy kacírstwa. Klášterowé dříwe neb později zahynutí mu-sejí, dle slow písma svatého, že cokoli není z boha, vykořeněno bude.“ Wytykají se potom, ve dwaeeti článcích, mnohé wady a neřády w cirkvi, a vykládají čtyři článkové Pražští. Posléze o nastávajícím sboru Basilejském pronáší se obávaní, že kněží jen proto tam se scházeti budou, aby se poradili, jakby mohli nespravedlivost swau před světem zastříti rauchem pokrytství a t. d. A však neméně, nežli obsah sám w sobě, důležita jest okolnost ta, že w Basileji našli se lidé, kteří se odvážili přiblížit manifest tento na radnici městskou, takorka před očima sboru. Otcové dawše si jej přeložili
- 28** Dc. do latiny, po mnohých poradách dne 28 prosince wydali psaní proti němu obranné wâbec, jež tudíž po celých Němcích rozšířiti přikázali. ²⁴⁴

244) Oba spisy tyto celé podává Joh. de Ragusio na dotčeném místě. Windek cap. 176 pag. 1229—1237 kladou spis český we formě velmi porušené a neusplně. Hlavní původce a spisovatel manifestu toho jest bezpochyby kněz Prokop Veliký.

W tak různém a spolu rázném smýšlení stran není 1431 se čemu diwiti, že i samé pokusy o mír wedly s počátku ke sporům a k rozbrojům nowým. Po Němcích roznášely se tehdáž radostné nowiny, kterak prý purkmistr starého města Pražského, obdržew psaní sboru Basilejského již dotčené, přijal je s úctou welikau, a častoval posly, kteří mu je přinesli, dary wšelikými; též kterak M. Jan Rokycana, wykládaw obsah jeho na kázani w kostele Týnském, chwlil prý bohulibá i apoštolská jeho slowa řečí tak dojimawau, že mnozí jeho posluchači až w slzách se rozplývali; kterak zejména slowa závěrečná, aby posláni byli do Basileje „mužowé, na nichžby spočívala naděje ducha páně, lidé mírní, bohabojní, pokorní srdecem“ a t. d. dala mu příčinu zwolati žalostiwě: „a kdež, pro bůh! najdu se mezi námi mužowé takowí? ano mámeť wražedníkůw krwe newinné žižniwých a laupežníkůw i násilníkůw mezi sebau až přliš!“ ²⁴⁵ Panu Oldřichovi z Rosenberka, kterýž první byl psaní skrze krále Sigmunda poslané Pražanům doručiti dal, odpověděli tito dne 8 pro- 8 Dec. since, že poněvadž wěc ta dotýče se celého království a stran podobojích wůbec, oni sami nad ní wýnosu činiti nemohau, ale až se sejde sněm zemský, pak že sboru odpověď zespolka dána bude. ²⁴⁶ Sněmem pak tím, ke dni 6 prosince rozepsaným, z příčin již dotčených odklá- 6 Dec. dáno jest několikrát.

Mezitím sbor Basilejský, boje se každého prodlení, a chtěje také ubezpečiti národy německé, aby nechhwátali mřiti se s Čechy postranně, wyprawil ze sebe zvláštni dva posly, Jana Nidera, přewora dominikánského kláštera Basilejského, a Jana z Geilbúsy, cisterciáka z kláštera Maulbronského, nařídiw jim jednat s Čechy o příchodu

245) Wyprawuje se to we psaní dotčeném Jana Nidera ode dne 5 Jan. 1432.

246) Psaní ta zachowal Joh. de Ragusio l. c.

1431 jejich ke sboru ; kteřížto wyjewše z Basileje dne 28 listopadu, přes Mnichow, kdežto uwitali knížete Wiléma, Cejž král Sigmund byl nedávno na místě svém ustanowil 17 Dc. za protektora sboru,) stihli do Normberka dne 17 prosince ; i hned přičinliostí a opatrností znamenitau, požiwajice zwlašť rady Normberčanuw, wstaupili we spojení a w dopisowání se wšemi mocnostmi okolními, a prostředkem auřadu Chebského také s Pražany a s Čechy wůbec. ²⁴⁷

1432 Ke dni noworočnímu 1432, kdežto měl w Praze sejti 1 Jan. se sněm zemský, nepřišla opět wětší částka sněmownikůw ; jen se strany Sirotkůw dostavil se nějaký počet duchovních i světských lidí, kteří na radnici Nowoměstské s Pražany Staroměstskými měli zwlaštní jednání od 1 až 6 Jan. do 6 ledna. ²⁴⁸ Následkem tohoto jednání uzavřena jest mezi oběma stranami smlauwa, která směrowala naskrze proti Táborům, ačkoli to nikdež upřímo vyřčeno nebylo. Nejprw sjednotili se kněží Pražští a Sirotčí we 15 článcích o wře, jimiž učení we smyslu Rokycanowě uznáno jest we všech kusich za prawé a spasitelné, theologowé pak Sirotčí měli ztratiti se co strana konečně. Potom swětští w osmi článcích usilovali o uwedení wětšího po-

247) Joh. de Ragusio l. c. Aeneas Sylvius in historia concilii Basiliensis (ap. Ortuinum Gratium fol. 156 etc.)

248) Rukopis Třebonský (A. 10) dává o tom zprávu následující : *Sirotkones — a die circumcisionis usque ad epiphaniam Domini 1432 — synodum cum sacerdotibus, baronibus, militibus, clientibus, civitatibus et communitatibus eisdem adhaerentibus celebrarunt in praetorio Novae civitatis Pragensis ; in qua sacerdotes praefati cum magistris Pragensibus antiquae civitatis in articalis fidei catholicae, videlicet de communione utriusque speciei, — de ritu missandi more ecclesiae, de VII sacramentis ecclesiae, de purgatorio, de suffragiis sanctorum et de ceteris articulis catholicae fidei se cum magistris stabiliverunt, sic in facto sicut magistri practicare promittentes, — domini etiam seculares de factis suis tractaverunt.*

**řádku a přísnější kázně we wojskách, zvláště aby lid 1483
obecný wojenskými pochody mnoho trpěti nemusel; ale
větší pozor zasluhuji dva článkové, jeden, kterýmž se
znamení strany, že nemají swoliti k žádným umluvám
dajícím k ujmě swobody obyvatelův zemských a
neat; a druhý, kterýmž se nařizuje, aby w každém kraji
krajané wolili sobě hejtmana i přidali jemu raddu z ze-
mandůw, jimižby wšecky potřeby walečné w kraji řízeny
býti mohly.** ²¹⁹ Návrh wšak tento nebyl proveden,
protože celé to jednání, pošlé takořka z okamžitého roz-
maru, nedlauho potom opět zwráceno jest. Táboři za-
jisté horlili proti němu welice, a zdá se, že i ne wše-
ckni Sirotci spokojeni byli s krokem takowým. Kněz
Prokop Weliký počinal sobě zejména i co theolog i co
walečník a diplomat pospolu; tupiw weřejně kněžím Sirot-
čím jejich přilnutí „k wynálezkům lidským“ (ad inventio-
nes humanae,) vyhrožoval, že saudem krwavým polřebí
bude rozšeřiti otázku spornau. Žádal nyní sám swoláni
walného sněmu do Prahy: ale přikázal spolu wojsku swému,
aby nehledíc na zimu náramnau, která ku konci měsíce
ledna nastala, saustředilo se nedaleko Prahy, w okolí Be-
nešovském.

Sném tudiž ohlášen a rozepsán jest ode dwanácti
wiadařův zemských do Prahy k neděli po sw. Dorotě,
t. j. ke dni 10 února 1432, a přikázano, ²⁵⁰ aby wšickni
podoboří sjeli se, aniž komu kdo překážel, mocí naň
sahaje; kdokoliby pak to učinil, že má k němu hledíno býti,
jako k rušiteli obecného dobrého, trestáním na hrdle i na

249) Články ty podává Joh. de Ragusio pod nápisem „Articuli conclusi Pragae in festo purificationis 1432,“ což
tím chybnejší jest, poněvadž Oldřich z Rosenberka již
31 Jan. z Krumlowa je posíal králi Sigismundovi do
Italie; protož měloby tam slauti „in festo epiphaniae.“

250) Prowolání celé lištěno jest w Archivu Českém, III, 395.

1432 statku. Pražané psaními dne 30 ledna k Normberčanům 30 Jan. i ku poslům sboru Basilejského danými oswědčovali sice ochotnost swau ke sboru a k pokoji, ale odpověď na psaní sboru konečnau odkládali opět až ke sněmu nastávajícímu.²⁵¹ Pan Rosenberský pak netajil swé radosti nad zmáhajícími se rozbroji mezi rotami od něho nenáviděnými, doufaje že Táboři a Siroci nyní sami se wzájemně hubití počnou.²⁵²

Tím více litovati jest, že o celém rozhodném jed 10 Fbr. nání walného toho *sněmu*, který dne 10 února v Praze w Karolíně skutečně počal se, nezachovalo se nám zpráw místnějších a dostatečnějších. Jednalo se o nesvornosti mezi stranami, a o společném jejich se chowání ke sboru Basilejskému; sněmowání trvalo až ku konci měsíce února. Wíme jen tolik, že po velikých různicech a rozbrojích Táboři a Siroci w těchto dnech smířili se opět dokonale, a že zespolka ustanoweno jest, vyprawiti poselství do Chebu, k umluwení se tam s posly Basilejskými o spůsobu a wýminkách, pod nimižby Čechowé wstaupiti měli

251) Psaní ta wiz ap. Mansi, XXIX, 633. 634, též jinde.

252) Ze psaní jeho, daného na Krumlově dne 31 Jan. 1432 ku králi Sigmundowi do Italie, a zachovaného w trattatu Joh. de Ragusio, uwedeme zde některá důležitější místa: Procopius cum parte sua et cum illis de magno Tabor, — commoti sunt valde propter compilationem istorum articulorum, dicentes quod eos nullatenus velint tenere et quod hoc sanguinolenter oportebit dividere, antequam illos amplecti velint. Et sic Procopius cum aliis Taboritis proficisetur ad conventionem et dietam Pragensem, quae erit post festum S. Dorotheae, et non intelligo aliud, nisi quod ad ulteriores rixas prorumpent et conferent super illo, qualiter daturi sunt responsum super literis ipsis transmissis. — Procopius mandavit exercitui suo, ut appropinguaret versus Benessow, — propter illam conventionem, quae in Praga debebit teneri. — Et non intelligo aliud, nisi quod aliquid valde extranei in dieta illa inter eos emerget. —

do jednání se sborem.²⁵³ Ale kdo a kterými prostředky 1143 se přičinil zvláště o dosažení tak žádoucího konce, nelze nám udělat více.

Již na tomto snému známa byla pověst o nenadálé pohromě, která stíhala měla veškerou působení sboru hned na počátku jeho, an papež Eugenius IV usiloval o jeho rozvedení a zrušení. Pražané a šlechtici čeští, jichžto naděje obrátily se byly k němu s nemenší wraucností, nežli se stalo v zemích německých, nesli pověst takovou velmi těžce, a mnozí páni Čeští prosili písemně Sigmunda krále, aby sboru nikeli rozwisti nedal; nevíme od koho a čím to spůsobeno, že rozpakové tudiži powstali přemoženi jsou a naděje o trvání sboru přewládla konečně na snému Českém.

Eugenius IV byl již minulého roku, dne 12 listopadu, wydal první swé nařízení ku kardinalovi Julianovi, aby rozpustil sbor a ohlásil, že po půldruhém roce má se sejít opět v městě Bononii; buly o tom vydané nesl Daniel biskup Porecký (Parentinus) do Basileje. Dříve wšak, nežli tento stihнул na místo, držáno jest tam dne 14 prosince 1431 pod předsedáním Julianovým první veřejné řádné sezení; papež pak, neměv dosti na jednom rozkazu, opakoval jej dne 18 prosince v Římě novými a ještě důraznějšími bullami.²⁵⁴ Stalo se tuším za přičinou počasí v té zimě neobyčejně krutého, že pověst o prw-

253) Rukopis A. 10 archivu Třebenského dí: *Synodus — celebrata est ab omnibus terrigenis legi divinae adhaerentibus post festum S. Dorotheae in collegio Karoli, in qua decretum est legationem in Egram facere ad colloquendum cum nuntiis de Basilea a syodo totius Christianitatis; quod et factum est.* Cf. Bartošek p. 172.

254) Tištěny jsou v aktách sborových, ap. Mansi XXIX, 561 (kdežto wšak na místě „idus Febr.“ má státi „idus Nov.“) též XXX, 75 pak XXIX, 564, 568 a XXX, 71, dále u Raynaldiho, u Martene a t. d.

1432 ní zápowědi sboru rozhlásila se w Basileji teprw po wánocích r. 1431, o druhé pak teprw ku konci měsíce ledna 1432.²⁵⁵ Inelze ani wypsatí, jak náramně pohárení myslí z toho následovalo i wůbec we křesťanstvu, i zvláště mezi audy sborovými.

We prvních bullách udával papč za příčinu takového nařízení swého, že se dowěděl, kterak newalny jest prý počet shromážděných we sboru otcův, protože celé okoli ono, jedem husitským nakaženo jsau, kněži wšelijak pronásleduje, a nadto války mezi knížaty Burgundským a Rakauským ještě množí nebezpečí sborujících, takže při nastávající zimě málo prý čaky jest, aby sbor se zmohl, kdežto předepsaná k němu lhůta již déwno minula; mimo to že Řecký císař Jan Paleolog a patriarcha Čerihradský Josef jak dříve u předchůdce jeho Martina, tak i nyní u něho podávají se ke společnému sjetí se obou církví, aby o sjednocení jejich jednatí se mohlo, a wšak jen do některého z měst italských. A poněvadž důvodové takoví nezdáli se mít dosti váhy, přidal k nim w bullách druhých příčinu novou a důležitější, že Basilejští otcové Čechy již ode dvou sborů a od stolice apoštolské pro kacířství weřejně a slavně odsauzené před sebe k hádání o výře pozvawše, učinili to k aurazu důstojenství apoštolského i sborův a zákonův církevních. Prawil také, že i sám osobně žádá být na sboru přítomen, ale do Basileje, pro nedostatek zdrawí, že mu jeti nelze.

255) Biskup Porecký přijel do Basileje dne 23 prosince 1431, ale poselství swého neoznámil weřejně, wida we sboru jiný stav věci, nežli se byl nadál. Teprw 8 ledna stala se ohláška o rozpuštění téměř pokautně, po čemž biskup Porecký podstoupil úsel z města. Druhá bulla o rozvedení sboru ode dne 18 Dec. oznamena teprw we walném shromáždění 1 Feb. (Joh. de Segovia, MS.)

Nebylo již tehdáž nikoho, kdoby slyšew řeči takowé, 1433 nedomýšlel se, že prawí a hlavní důvodové kroku tak neočekáwaného zamlčení jsau a měli w jiných úwahách se hledati. ²⁵⁶ Papež i kardinálowé některí, widěvše sbor přičinlivosti zwláště Julianowau zmáhati se den co den wice, netoliko co do počtu osob a aučaštenství národůw, ale také co do samostatnosti ducha, počali báti se, žeby návrhowé k obmezení moci a důchodůw jejich, kteří na sborech Pisanském, Konstanském i Sienském wždy ještě zmařeni byli, mohli konečně w Basileji wejiti w oblibu a we skutek. Proto umínili odstraniti nebezpečí, dřiwe nežby zrostlo, a nebyli Julianowi nikoli vděčni za horliwost, kterau pečoval o zvelebení moci sboru swěřeného sobě ke zprávě. I wěděl on to sice dobře: ale měw širší zkušenost o běhu věci, a wida odjinud nebezpečí ještě mnohem opradowější doléhati na církew, wážil sobě prospěchu jejího wice, nežli rozmarůw kurie Římské. Psaní obšírné, jež proto dne 13 ledna 1432 13Jan. ku papeži dal, líčic netoliko ušlechtilau jebo mysl, ale také mnohé okolnosti té doby odjinud neznámé, zasluhuje uwedeno býti zde aspoň u výtahu.

„Nejsvětější otče! Mnohá nebezpečí nutí mne mluvit ke Swatosti Vaší swobodně a neohroženě: nebezpečí wyvrácení wíry a stavu duchovního, i nebezpečí neposlušenství w těchto zemích a zkálení jména též Swatosti; nutí mne i láska, kterau k Vaší Swatosti chowám a od ní zase požívám; pročež budu mluvit s velikau důvěrau, aniž ušetřím slow tytýž drsnatých, dle sw. Ber-

256) Sám Aeneas Sylvius w apologii, kterau r. 1447 pro papeže a proti sboru psáti počal, dí o této věci: *Eugenius mutato consilio formidare synodum coepit. Ex cogitatis ergo plerisque rationibus concilium dissolvit et aliud celebrandum apud Bononiam indixit. Wiz knihu: Car. Fea, Pius II pont. max. a calumniis vindicatus. Romae, 1823, pag. 40.*

1482 narda, jenž dí, že prawý přítel někdy kárá, nikdy nepochlebuje. Jest zajisté toho potřebí, aby poznajíc stav věcí, jednalo se napotom s věší opatrností; kdybych Waši Swatosti newystříhal, dopustilbych se tuším swatozrády před bohem i před lidmi. Dříwe ale nežli přistoupím ku poselství biskupa Poreckého, račež prosím rozpomenouti se, jak nerád sem ke sboru šel, obávaje se hned s počátku těch věcí, kleréž nyní přicházeti widím, i kolikráté prosil sem, aby kalich ten spráwy sborowé odemne přenešen byl. Wždy wšak ráčili ste chtíti a poraučeti, abych přihlédal k opatření věcí netoliko českých, ale i sborowých. Stalo se potom w Čechách, co a jak bohu se líbilo. Já pak widěw národy německé náramně zastrašené a poděšené, ano nezbývalo jiné naděje, dodával sem jim srdce, aby setrwali pewní u wíře, nelekajice se; já že proto jdu do Basileje, aby we shromáždění církwe wšeobecné zjednán byl prostředek mocný proti kaciřstwu. Tak mluwil sem w Normberce we přítomnosti cisařově a mnohého panstva; tím sem také těsil posly wěrných Čechůw, Plzenských i Chebských; i rytířstwu německému, které se mi nabízelo k boji nowému, sliboval sem pomoc buď od Waši Swatosti, buď ode sboru. Nebylo tehdy jiné porady, a muselo tak se díti, aby národové nechwátali mířit se s Čechy k ujmě wíry a církwe swaté; myslí kleslé lidí bojowných okrály tím opět. Psal sem o tom Waši Swatosti přečasto, byw toho domnění, že stolice apoštolská uslyšíc o takové potřebě, prodá kříže i kalichy swé, aby přispěla rychle ku pomoci: a nyní jde již měsíc pátý, a na místě odpovědi posílá se mi rozkaz, abych rozpustil sbor, kterýž již jediná jest naděje krajin těchto. Kéžbych já byl dříwe tázán, nežli nařízení takové se učinilo; kdož může raditi zdrawě, neznaje stavu věcí? Woláni jsau Čechowé ke sboru, jakož sem již oznámil Waši Swatosti; to došlo wšude pochwaly, jakožto

spasitelné a polřebně, aby co nelze mocí brannau, aspoň 1432 cestau jinou dosaženo bylo ; také naděje jest, podlě odpovědi dané Chebským od Pražanův, že přijdau skutečně. Budeli sbor rozpuštěn, co řeknau kacíři ? nerozhrdějili ještě více proti našincům ? Řekne se, že sme nesměli dočekati jich, že jako dříwe wojska weliká, tak nyní církew celá dala se na autěk před nimi, že netoliko zbraní, ale ani učením jich přemoci nelze. Nebudeli to jako prst boží na znamení, že wira jejich prawější jest nežli naše ? nepřilnuli množi k učení jejich, zvláště když oni tolíkrát a nedávno zase znova rozpísowali články swé po Němcích, podpírajice je písmy swatými, a žalujice, že jim odpírá se slyšení jen proto, aby prý prawdy swé dokázati nemohli ? A račež znamenati, že wětšina článkův jejich směruje upřímo proti Stolici apoštolské a dworu Římskému. Již pozvány jsau university, aby nejlepší mistry swé vyslaly sem pro tu potřebu, a slíbeno jest swětu, že kacířství české wyvráceno bude : nestaneči se tak, co z toho pojde ? Také očekávají národowé, že dávno žádaná oprawa kněžstva, zmařena bywši za našeho věku na tolíkerých sborech, nyní konečně provedena bude. Weliké jest o to napnutí myslí lidských, jež jediná sboru naděje drží ještě na uzdě : zhyneli ta, oboří se laikewé na nás po husitsku, a budau hubiti nás, mnáče tím zalíbiti se bohu. Právě v těchto dnech wyhnali Magdeburšti arcibiskupa i kněží swé z města, otočili se hradbami wozowými jako husité, a práví se, že požádali sobě také hejtmana od nich ; i jest to wěc tím nebezpečnější, že města okolní mnohá wstupují de jednoty jejich. Také Pasowské město wyhnalo biskupa swého a dobýwá jeho nyní na jednaem hradě. Obě tato města jsau blízká Čechův, a spojili se s nimi, jakož jest se obávati, najdaū mnoho pomocníkův i následovačkův. Také mezi Bamberčany a biskupem i kapitolou jeho jsau rozbroje velmi nebezpečné. Sbor pečuje

432 všemožně, aby toto zlé udušeno bylo, i má toho čáku: ale budeli sám zrušen, co z toho bude? Podlé rady arcibiskupa Kolinského požádán jest také kníže Burgundský, an nedávno s králem Karlem uzavřel dvauleté příměří zejména proto, aby mohl přičiniti se o vykořenění husitů; i slíbil mi poslání ke sboru raddy své na smluvě těch věcí: ale rozejdeli se sbor, nejen odcpě pomoc svau, nýbrž bude si také stěžovati, jakoby zaveden byl. I rytířstwu německému psal sem dle uzavření sboru, a slíbil jim pomoc peněznau, jak ji žádali; nemaje pak od Vaší Swatosti o tom ani odpovědi, ani naděje, přičinuji se aby pomoc ta we sboru sebrána byla: budeli pak i to zmařeno, nerozdráždili se šlechta proti duchovenstvu ještě více, ana již počala ciniti přípravy? neřeknauli, že chtěli odvážiti se hrdel i statkův svých pro nás, ale my že sme ani málo peněz naložiti sami za sebe nechtěli? Já pak zaručiw se jim slowem svým, pozbudu cti své, i půjdu snad do Normberka sám, a dám se do rukau jejich, ať mne třebas prodají kacířům; wždy raději umru, než bezecně živ budu. Mnozí páni a mnohá města na hraničech českých po autěku wojek našich uzavřeli s husity příměří; aby toho nečinili všichni, wyskáni jsou ode sboru poslowé, kteřížto dávajice lidem jiné naděje, zdrželi je dosavad od uzavírání smluv: budouli však opuštěni a w naději své sklamáni, neodložili se s větší zuřivostí proti církvi než žádali. A dejme tomu, že ne všecko zlé zde dotčené následovati bude z rozvedení sboru, však lidé nicméně mluviti budou, kdyby sbor rozveden nebyl, byloby z něho powstalo mnoho dobrého, a Vaši Swatosti bude se přičítati wina takové překážky. Prawí se arcí, že sbor jen se odkládá i neropaušti. Ale podobnými odklady zmařeny jsou naděje národův také na předešlých sborech. Byloby se ptati kacířův, chtějili také oni odložiti působení své a neštítiti jedu svého na

pádruha léta? byloby se ptati těch, kteří nad kněžstvem 1482 se horši, chtějili čekati a nehoršiti se pádruha léta? Ba věru bojím se, nebudeli ta wěc opařena, že za pádruha léta veliká část německého knězstva zahyne; rozneseli se hlas po Němcích, že konec jest sboru, duchovenstvo celé dáno bude v laupež. Slyším, že obávaní jest na dvoře Waši Swatosti, aby sbor tento nezrušil panování světské u knězstva. Diwná to wěc, když sbor záleží ze samých kněží, že domuňní takové mohlo wzgnauti: kde pak se najde ten kněz, kterýby swolil k nařízení takovému? Byloby to i proti vře i proti prospěchu knězstva. Také tuším boji se některí, žeby tu mohlo uzavřiti se něco na ujmu vrchmoci papežského. Nemnám však, žeby jaké swolení se stalo proti starým řádům církevním, aniž toho dopustí duch svatý. Nikdyby nemohl byl držán býti sbor jakýkoli, kdyby otcové naši byli trápili se bázni takovou. Ale mámeli bázeň tū, proč ze zlého utíkáme v horší? Račíz Swatost Waše poslati sem několik předních kardinálů a prelátuw svých, rač se miti laskavě ke sboru, propujčowati se mu w tom, čeho spravedliwě žádá, sbíratи pomoc nějakau rytířstwu německému, a dokonati opravy dworu swého již tak chwalitebně počaté: wím, že otcové zdejší, widance to, celau duší obráti se ke stolici apoštolské, a bleděti budau netoliko zachowati ale i roštitli moc její. Když ale widí, ano se děje na opak, horší se a zatvazuji w odporu swém, a bywše dříve vlažni, stávají se tím vřelejšimi. A w skutku když onehdy měštané zdejší přijí do walného shromáždění we přítomnosti pana biskupa Poreckého, a prosili, aby pro uwarowání mnohého zlého sbor se nerozházel: wšichni u rozšílení welikém uzavřeli selrvati pewně, a padaly mnohé řeči důtkliwé, ač nikoli proti osobě Waši Swatosti, o jenimž celém živobytí wšeobecná jest ohwala; i uzavřeno neswojiti k rozpuštění aneb vdročení sboru, kteréž krom

1442 toho, dle dekretův Konstanských, bez jeho swolení ani státi prý se nemohlo; mluwilo se, že rozpustiti v době této sbor, bylohy tolik, jako podněcowati kacírství, války, hřichy a nenávisti; a kdybych já se pokaušel o rozvedení jejich, tuším žeby mne ukamenovali aneb zubami rozlrali. Také proto saudí se, že neplatný jest rozkaz o rozpuštění, poněvadž zakládá se na přičinách nepravdivých aneb jalových: neboť nepravda jest, žeby okolí Basilejské nakaženo bylo husitstvím, nepravda, žeby pro válku nebyl bezpečný k Basileji přístup, ano jest příměří a nikomu nebylo překáženo; aniž zima odstraší toho, kdo přijíti chce; písnička pak ta o Řecích že již spívá se ode tří století a obnowuje každého léta bez konce; ano zpozdilé bylohy, pro nejistý u Řekův zisk podvoliti se se jisté u Němcův ztrátě. Wšak Řekowé ať přijdou po půldruhém roce, a mezitím ať se jednají na sboru wěci, kteréž odkladu netrpí. Pročež ustanowil sbor poslati ze sebe dva muže ke Swatosti Waší, aby takové zlé odvráceno bylo; i prosím pro bůh, ať ráčí Swatost Waše skloniti se k žádostem jejich a odložiti rozpuštění sboru aspoň ažby nejpilnější potřeby opatřeny byly. Nelibili se legatowání mé, nepožívámi důvěry u Swatosti Waší, wždyť nežádám pro sebe nic, než abych auřadu toho zproštěn byl; ale oznamuji, že odstaupímlí já, sbor swau mocí hned wywolí sobě presidenta jiného. Domluwil sem a wolal sem hlasem snad nezbednějším, nežli na poslušného syna slušelo: a wšak když dům hoří, wolno jest i otrokům křičeti a buditi pána i proti wůli jeho. Nicméně prosím co nejpokorněji o odpuštění, pochybilli sem we psaní tomto.“²⁶⁷

- 257)** Psaní Julianowo celé podává Joh. de Segovia MS. Tištěno jest bez datum ponejprw we knize (Ortuii Gratii) *Fasciculus rerum expetendarum et fugiendarum r. 1535, fol. 27 — 32*, potom we sbírkách spisův Aeneidēe Sylvia,

Když potom ku konci měsíce ledna donešena do Ba- 1432
sloje druhá bullia papežova, doléhající ještě ostřeji na
rozpuštění: kardinal Julian nechtěje postaviti se we zjewný
odpor ani proti Eugeniowi, ani proti shromážděným ot-
cům, složil se sebe presidentství dne 8 února, načež ode 8 Fbr.
sboru na jeho místo volen jest Filibert biskup Konstan-
ský (Coutances) we Francii, muž ode všech stran pro bez-
auhonnost charakteru wysoce wážený.²⁵⁸ Tudíž přikročilo
se we druhém veřejném posezení dne 15 února k obnowení 15 Fbr.
oných dekretů sboru Konstanského, kterými sborům vů-
bec vrchnost nad papeži přisauzena byla; následowně
nejen Eugeniův pokus o zrušení sboru za neplatný wy-
hlášen, ale i sám papež a kardinálové upomínáni jsau,
aby neměškali dostawiti se do Basileje.

Odwahy tak wysoké nabyla Basilejští netoliko z uznané
potřeby wěci tehdejších, ale také z jistoty, že král Sig-
mund, ochránce někdy sboru Konstanského, jich s tauž
horliwostí a stálostí hájiti bude. Ten zajisté již z Mi-
lána dne 11 prosince 1431, když ještě nemohl znáti
leda nejisté powěsti o sumyslu Eugeniowě, psal do Ba-
sileje, že hotov jest ke wšeliké oběti pro utvrzení a
zwelebení sboru, napomínaje otcůw, aby od nikoho a
některak rozwesti se nedali; když ale došla ho we Pia-
cencii dne 9 ledna 1432 bullia druhá od papeže samého, 9 Jan.

we wýtahu pak také ap. Raynaldi ad ann. 1431 §. 27 —

30. Další Julianowa psaní do Říma o též wěci ode
dne 23 Jan. a 5 Febr. připomíná týž Joh. de Segovia,
tištěna pak jsau ap. Mansi, XXXI, 166. XXIX, 665.

258) O změně této v důsavadních aktách sboru málo se ví,
ba od některých spisovatelů se i pochybuje, ačkoli
Joh. de Segovia dosti široce o ní vypravuje. Sravn.
Caroli Fea, Pius II, Romae 1823, pag. 44 et 117.
Aeneas Sylvius we spisu již dotčeném dí: Praesidentiam
in concilio cum Julianus renuisset, Philibertus Constan-
tiensis episcopus acceperat, integræ probitatis famaque
pater. Teprw 10 Sept. stal se Julian zase presidentem.

1439 wyprawil bez meškání poselství do Říma s instrukcí kladoucí tytéž důwody na váhu, které ze psaní Julianova známý jsau.²⁵⁹ A na tom doslì neměw, obracel se také ke všem panownikům světským we křesfanstwu s žádostí, aby podporowali wšemožně prospěch sboru jak u vlastních prelatův svých, tak i u dwora Římského. Nápodobně i král Franský, swolaw duchowenstwo říše swé 26Fbr. do města Bourges ke dni 26 února,²⁶⁰ a byw od něho zpraven o důležitosti i potřebě sboru, pilně ujímal se Basilejských, i jiní králové a knížata téměr wšichni po stavili se na stranu jejich. Následkem toho rostl také mezi nejwyššími důstojníky církwe počet jejich přívržencůw, mnozí opustiwsé dwûr Římský přicházeli do Basileje, kardinal Julian odhodlal se opět ku předsedání a papež musel konečně pustiti od prowedení aumyslu swého. A wšak to stalo se teprw po dlauhém a obtížném mezi stranami vyjednáwaní, do jehožto podrobností nelze na tomto místě zabírat se.

27Fbr. Psaní ode dne 27 února, kterýmž sněm český ohlašoval konečně ochotnost swau, dátí se u wyjednáwání se sborem Basilejským, žádaje k tomu cíli předběžného sjeszu w městě Chebu, kdežby o spásobu a wýminkách takového jednání námluvy činiti se mely, — tote psaní dostalo se w Normberce do rukau Jana Nidera i Jana z 12Mar Geilhúsy teprw dne 12 března; i jakkoli pospíchali tito uwesti sboru obsah jeho we známost, žádajice dalšího naučení a radice se spolu s knížaty okolními, wždy přece wěc prodlila se tak, že Čechowé nedočkawí psaním dosti

259) Sigmundovo psaní od 11 Dec. 1431 čte se ap. Mansi, XXIX, 583. Další dopisy od 9 a 10 Jan. 1432 stojí zase ap. Mansi, XXIX, 585, sl. XXX, 79. Martene, VIII, 54.

260) O důležitém onom sjeszu w Bourges (Bituris) viz Mansi, XXIX, 401, 634. Sravn. nahoře str. 168, poznam. 227.

důklivým ede dne 27 března počali se osvědčovati ně- 1439 : kterým knížatům a obcem sausedním, jakoby s nimi ne dosti upřímně nakládáno bylo.²⁶¹ Mezitím w Basileji návrh takový netoliko přijat jest, ale jmenováni dne 28 března hned také plnomocníci a wydána jim tajná in- 28 Mar strukce.²⁶² Tato ukládala poslům, aby nedali se do jednání, lečby prvé přeswědčili se o plnomocenství těch, s kterýmiž jednatí budau; dowoleno jim obcowání s nimi we wšem, kromě služeb božích; interdiktu pro přítomnost jejich není prý potrebí zachowávati, ano Čechům wolno budiž we swých přibytcích odbyvati také služby boží dle spůsobu swého, a wšak wždy při zavřených dveřích; chowání k nim budiž laskawé, pokorné a showiwawé; počet těch, kteří do Basileje pojedau, af se určí co nejméně hojný; jednáno budiž o všeobecné příměří s wěrnými, aby trvalo wžude od wyjetí poslów Českých přes hranice až do návratu zase; poslowé ti jedte beze zbraní znamenitých, newzdalujíce se od silnic, nechodíce mezi lidi saukromí, nekážíce nikde k lidu obecnému, aniž jaké spisy za sebau roztrušujíce; na sboru že dáno jim bude wetejné slyšení, a wšak ne před laiky; při budaucím hádaní mají se warowati všech řečí urážlivých proti sboru i proti komukoli, jakož i sbor proti nim k témuž se za-wazuje a t. d. Ze swolení obou stran měl sjezd počnouti se w neděli prewodní, čili dne 27 dubna.²⁶³ 27 Ap.

W určité tedy den přijeli do Chebu plnomocníci ode sboru, Jan Nider a Jan z Geilkusy již jmenovaní, pak Jindřich opat sw. Jiljí a Albrecht farář sw. Sebalda

261) Psaní ta i zpráwy o nich dává Joh. de Ragusio I. c. (MS.)

262) Mansi, XXIX, 406. 417. XXX., 115. Martene VIII, 96.

263) Joh. de Ragusio I. c. Aeneas Sylvius, Quomodo Bohemi vocati sint ad Basiliensem synodum, in Ort. Gratii Fas-ciculo fol. 156 sq. a j. w.

1432 w Normberce, Fridrich Parsperger děkan Řezenský a M.
 Jindřich Toke kanownik Magdeburský, w průwodu mark-
 rabě Fridricha Braniborského, Jana knížete Baworského
 i jiných pánůw, wesměs asi we 250 koních. Ale z Čechů
 nebyl té doby nikdo přítomen: leč dodáno psaní od Ma-
 těje Laudy a Mikuláše Humpoleckého, že od strany kato-
 lické w Čechách, zejména od Plzenských a pana Šwam-
 berka, nemohli obdržeti potřebných gleitův; pročež aby jim
 dříwe opatřeno bylo bezpečenství cesty. Po wšelikém o-
 tom usilowání, pomocí knížat a Chebských i Loketských,
 poslán jest Čechům dostatečný průvod jak písemný
 8 Mai tak i živý, načež oni dne 8 máje w 90 koních vjeli do
 Chebu; přední mezi nimi byli Jan z Krajnic, Jakub ze
 Wresowic, Beneš z Mokrowaus, Jan Welwar z Prahy,
 Matěj Lauda ze Chlumčan, Laurin ze Hradiště, Řehoř ze
 Dworu, Mikuláš Humpolecký písar Pražský, M. Jan z Ro-
 kyčan, M. Petr Payne, kněz Prokop Weliký, Mikuláš Bis-
 kupec z Pelhřimowa, Markolt ze Zbraslawic a Martin Lu-
 9 Mai páč ze Chrudimi. Nazejtří sešly se obě strany w hospodě
 markrabově, kdežto nejprvě kanownik Toke, řečník wý-
 mluvný, obrav sobě za text slova Kristova „pokoj wám,“
 přivítal Čechy welmi pěkně a laskawě; potom M. Roky-
 cana osvědčowaw se jménem druhůw svých, že bylli
 posavad nepokoj, Čechowé jím winni nebyli, jelikož
 museli brániť se násilí, chwlil aumysl sboru Basilejského,
 dáti jim swobodné a weřejné slyšení, a oznámil žádost
 krajanůw svých, že chtějí wěděti, jaký bude spůsob toho
 slyšení w Basileji a jaké bezpečí pro ty, kteří z Čech
 tam poslání budau. Basilejští chtěli předewším viděti
 plnomocenství poslůw českých, swé jim ukazujice: ale
 odpověděno jim, že w Čechách není obyčej poslům z wal-
 ného sněmu wydaným přidáwati plnomocenství písemné,
 že spůsob ten zachowáwal se we všech jednáních krá-
 lowství českého beze wšeliké nesnáze, a že sbor může

nezpečiti se, že cokoli od přítomných na sjezdu tomuto 1482 zespolka se umluví, přijato bude od celého království nepochybně. I museli konečně Basilejští přistoupiti k rokování, bez ohledu na první článek instrukce své.

Nesnáze tohoto jednání wůbec ukázaly se brzy byť mnohem větší, nežli jednatelé se tuším byli nadali, a Basilejští, chtěli dojít cíle, museli ještě několikráté vyšnauti se s cesty předepsané. Hlavní závada wžela w učení, ježto událostmi na sboru Konstanském obdrželo bylo sankci neblahou, že totiž sliby učiněné k výmě církve a wiry katolické nemají moci ani platnosti, a slovo koncífum dané že newáže. „Jakž tedy máme wám wěřiti?“ ptali se Čechové; „wždyť ste nás již za kacše odsoudili, a protož dle libosti budete státi k závazkům svým aneb nic?“ ²⁶⁴ Důtky takové šly hlavně od Táboráků a kněze Prokopa; Pražané zajisté kladli se w Chebu téměř za prostředky, snažíce se tytýž prosebně zmírniti obě strany krajné a nakloniti ku powolnosti. Nejednau celé jednání zdálo se býtí w konečném rozstrku, a Basilejští již prý zaufali sobě: ale když reptání a bauře w obecném lidu Chebském, chtějícím pokoji s Čechy stíj co stíj, o to se zmáhaly, nalezla se wždy ještě cesta k vyhovění žádostem obopelným. Tak tedy sjednotily se strany w následujících jedenácti článcích: 1) „Poslum z království českého a markrabství moravského ke sboru do Basileje přijdaucim dáno bude slyšení plné a swobodné před celým shromážděním, kolikrát koli jeho žádati

264) W rukopisu c. k. Wídeňské bibliotéky pod číslem 4488 stojí zpráva sauwöká: Antequam viam ad Basileam fecimus, prius cum eis in metu regni in Egra stetimus in dicta XIII diebus, tractando de modo standi in Basilea, et ibi diximus eis: ecce vos habetis jura, quod omnia promissa et juramenta potestis licite frangere; quam ergo nobis securitatem potestis facere? Responderunt, quod his suis decretis nolint contra nos uti etc.

1432 budau, wždy bez odkladu a takowé, jakowé k jejich potřebám a zvláště k wedení čtyr článkůw, o něž se zasadili, hoditi se bude; a nic nebude mezitím na sboru předsebráno ani jednáno, coby slyšení a wedení včí jejich překážeti mohlo.“ 2) „Budauli žádati, wydají se ode sboru někteří mužové hodní a učení, kterižby s nimi o věcech w jednání jsaucích lěskawě a bratsky smlauwatí se mohli.“ 3) „Před sjednocením stran vykáže se jim we shromáždění místo počestné a slušné; po sjednocení pak užíватi budau míst náležitých dle powahy poselství swého.“ 4) „Propůjčí se jim čas jednoho, dwau nebo wice dnůw, aby mohli uwážiti s rozmyslem, cokoli budau chtiti předložiti sboru na odpór.“ 5) „Wše co proti nim přednešeno bude, dá se jim také psané, kdykoli toho požádají; nápodobně i oni podají písemně, co na nich bude žádano.“ 6) „Nižádná práva kanonůw, dekretůw, dekretalií a statutůw od kohokoli wydaná, žádné nálezy znějici proti lidem od wíry jakkoli se uchylujícím, žádné kruciały a klatby proti panům Čechům a Morawanům a proti přidržejícím se jich jakéhokoli stavu od kohokoli a jakkoli wyncšené, nižádná ustanovení zvláště sboru Konstanského a Sien-ského, aniž kterékoli jejich wýklady, nemají a nemohou spůsobem jakkoli wymyšleným býti na překážku aneb k ujmě a k zemdlení jejich listůw průvodních a swobody slyšení jejich.“ 7) „We při o čtyři články, o něž se zasadili, zákon boží a praxis Kristowa, apoštolůw i prwotní církwe, spolu s konciliemi a doktry w nich práwě se zakládajícími, přijaty budau za nejprawdiwějšího a nestranného saudce na sboru Basilejském.“ ²⁶⁵ 8) „Wolno jim bude

265) Důležitý článek tento rozumívá se pokaždé, kdykoli w pozdějších spisech polemických řeč býwá o „saudci we Chbě umluweném“ (judex compactatus in Egra). Husité hlásali jej co prawidlo wyznání swého již drahně let těmiže slowy, jen že w Chebu přidána w něm zmínka o koneiliech.

ježkož i nám, nerušic pokoje ani počestadl, káratí před 1432 sborem a wytýkati jakékoli stavův výstupky, a spůsobem staudným předstíratí sobě wzájemně wady pozorování.“ 9) „Jakož páni poslowé čeští žádali, aby hřichové zjewení w církvi a zwláště při sboru wymítáni byli: my poslowé ode sboru přičiníme se dle možnosti, aby ty i jiné opravy w církvi s boží pomocí postaupně a přiležitč we skutek uwedeny byly.“ 10) „Po celý čas trwání listův glejtowních, na jakémkoli místě se octnau, přicházejice, meška-jice neb odcházejice, nikde nepřestanau služby boží, aniz interdikt zachowáwan bude pro přítomnost jejich.“ 11) „Přičiníme se zjednáním poctivým, aby při odbývání služeb božích we svých hospodách nikterak nepokojeni aneb rušeni nebyli.“²⁶⁶

Když potom počalo se jednatí s knížaty a městy o průvodu a bezpečí posluw českých na cestě, nastaly zase nowé a ještě větší nesnáze. Čechowé žádali nejprvé, aby jim za posly jejich dány byly do zástavy osoby knížecí a znamenité; což když oděpřeno naprosto, namítl takové těžkosti jiné, že veškerou jednání již opět bylo na rozstrku. Teprw když w lidu Chebském zase krik o to wzešel weliký, uwolili se nejprw markrabě Fridrich a kníže Jan, potom pak i auřad města Chebského k žádanému rukojemství; načež pokoj wrátil se mezi jednatele opět. Na to Basilejští domáhali se příměti všeobecného pro celou stranu Římskau, a Pražané ukazovali se býti k němu nakloněni: ale Prokop Weliký namítl, že takové příměti nemožné jest, protože války mezi stranami nepocházejí prý wšecky z jednoho kořene, ale ze všelikých příčin, tu pro wíru, tam pro dědictví, zde pro dluh, onde pro kořist; také že poslowé čeští o tom moci nemají, ale kdo příměti žádá, že má obrátili se ke

²⁶⁶⁾ Tištěni jsou tito článkové sp. Martene, VIII, 131. Mansi, XXX. 145.

1482 sněmu, kterýž brzy prý držán bude; nicméně sliboval, že překoj dán bude všem těm, kteří propůjčí se ku průwodu poslův českých. Naproti tomu žádali zase Čechowé, aby pilně o to pracováno bylo, by král Sigmund stejnau dobau na sbor přišel, když tam bude poselství české; oznamili také, že dříve nežli hlavní jejich poslowé na cestu se wydají, vypraweni budou někteří do Basileje na ohledání spůsobu a přiležitosti jak sboru tak i města. Naposledy, když dokonáním smlauwy učiněn krok první ke smíření, rozechřála se srdce poslův obojí strany, obciování jejich stalo se naskrze přátelské, a při **18 Mai** srdečném laučení se dne 18 máje polily se prý nejedny twáře slzami nadějně radosti.²⁶⁷⁾

21 Mai Wrátiw se z Chebu kněz Prokop psal již dne 21 máje z Prahy králi Sigmundovi slova následující: „Nejjasnéjší kniže a pane! Služba má Vaši Milostí napřed, s žádostí wčeří spasitelých! Oznamuji Wám od sebe i od jiných našich poslův království českého a markrabství morawského, kterak nyní w Chebu s posly Wašimi a s jasnými knížaty Fridrichem markrabí Braniborským i Janem knížetem Baworským a s doktory od sboru poslanými již umluwili sme se o průwody a spůsoby, jak do Basilejejeti a tam státi máme. Protož snažně žádáme, abyste také na tom sboru osobně býti ráčili a toho nezameškatí; neb o tom s námi často ste mluwili, že chcete ovšem na tom sboru přítomen býti. Dále prosím, přikažte panu Pútovi, panu Zdeslawovi, panu Wilémovi z Měčína, Janowi Štěpanowcowi a jiným, kteří nás dříve k Vaší Milosti prowodili, aby také nyní skrze naši zemi a tak dále až do Basileje k WMt nám průvod dátí si neobtěžovali. Také když WMt nám glejty swé poše, prosíme,

267) Joh. de Ragusio MS. l. c. Aeneas Sylvius, Quomodo Bohemi vocati sunt etc.

aby nám u pana Púty aneb pana Zdeslawa položení 1432 byli.²⁶⁸

Na to král Sigmund z města Luky v měsíci červnu odpověděl: „Prokope! Jakož si nám nyní psal od sebe i od jiných vašich poslůw, kterak s knížaty a s doktory od sboru do Chebu wyslanými umluwili ste se o jetí vašem do Basileje, a o průvodu i spůsobu, ježto při tom zachowávat se mají: wěz že sbor swatý také poslal k nám nábožného Jana řádu Cisterského, kterýž na tom sjezdu Chebském přítomen byl, aby nás zpravil o všech včech tam ustanovených. I dobře sme všemu porozuměli a slyšeli o tom s welikou radostí, nadějice se k bohu vše-mohaučímu, že to poslauží k jeho chwále, ku prospěchu křesťanstwa i k upokojení korany království Českého. A cokoli sbor swatý požádal od nás o glejtech i jiných včech potřebných, to již vše wypraweno jest a bude wám posláno. Také psali sme Čechům strany naší, aby wám dali průvod po Čechách bezpečný. Kdež pak žádáte osobní naší přítomnosti na sboru: o tom wyjewili sme jasně aumysl svůj řečenému bratu Janovi, jenž wás šířejí zprawi, nežli my psáti můžeme. We všem zajisté, co směruje k dobrému a ku pokoji řečeného království, námi nikdy nic scházeti nemá, nýbrž chceme vždy chowati se jako milostiwý král a pán.“²⁶⁹

Nalezl se arci mnozí, netoliko v Čechách, ale i v Basileji, kteří s umluwami Chebskými nikoli spokojeni nebyli; jedněm zdálo se v nich býtí koncessí tuze málo,

268) Psaní Prokopovo podává Joh. de Ragusio l. c. Tištěno jest u Martene l. c. p. 133. Rozumí se v něm páni Púta z Častošovic a Zdeslaw Tluksa z Buřenic; Vilém z Měčina jest Švihovský z Risenberka; Jan Štěpanowec z Wrby.

269) Joh. de Ragusio l. c. Martene, VIII, 134.

1432 druhým zase až příliš.²⁷⁰ Wětšina však otcův shromážděných měli z toho, co se stalo, radost velikou, ja-
 5 Jun. kož widěti zwlaště ze psaní, ježto dne 5 čerwna poslal kardinal Julian opět ku papeži Eugeniovi. „Již (dí) po-
 činají otvírati se dwéře, jimiž owce ztracené do owčince zase nawrátili se mají. Aj poslowé sboru tohoto wratiwše se z Chebu s radostí a s plésáním wyprawují, kterak z milosti ducha swatého pevně ustanowili s posly če-
 skými, Pražanův totiž, Sirotkův a Táborův, (mezi nimiž byli také wůdcové wojsk onoho národu, a zwlaště Pro-
 kop,) že slawné poselství všech stavův toho králow-
 ství má přijíti ke sboru Basilejskému, jak mile li-
 stowé průvodu bezpečného we formě umluwené jim do-
 dání budau, což bez meškání stane se. Neslychanau ra-
 dostí, ruce k nebi wzpinajíc, rozveselilo se swaté shro-
 máždění: neboť ti naši poslowé ujišťují, že wšecko w Chebu
 s tak laskawau upřimnosti jednáno jest, a že spatřili mezi
 Čechy takowé wýjewy, že právem mohau naditi se jejich
 obrácení; posléze pak že laučice se w objimaní ~~urdelem~~
 se slzami útěchy a rozkoše prošeni jsau od Čechů, aby
 přičinili se jen o brzké wyřízení. Prawí také, že tolik
 wěcí milých přihodilo se w tom jednání, že každý slyše
 o nich, nezapláčeli radostí, dokáže tím, že málo cítí
 w sobě lásky ku Kristu.“²⁷¹ Protož sbor celý, — který

270) *Jok. de Ragusio*: *Licet pluribus multa puncta et clausulae — prima facie displicarent, nihilominus — admissi sunt dicti salvi conductus et approbati. M. Rokycana posl Janowi Niderovi dne 25 Jul. 1432: Auribus nostris insonuerant novitates difficultatem coepit operis praemonstrantes, utputa quod concilii pars magna nollet annuere per vos ex una et nos parte ex altera in Egra dispositis et ordinatis. — Satan etiam — opus in Egra coepit per plures Bohemos spirituales et seculares conabatur et modo conatur — impedire.*

271) Julianovo toto psaní čte se we starých rkpp. ku př.

Byl ve třetím svém řádném sezení dne 29 dubna večerně 1432 byl seznal, že Čechové dle nestihlé vůle boží nemohli mocí všechnu přemožení býti, — konečně ve čtvrtém sezení dne 20 čerwna netoliko potvrdil naprosto vše, 20 Jun. co w Chebu zjednáno bylo, ale wydaw od sebe list průvodní we formě umluwení, psal také k Čechům opět velmi laskavě. „Chvalíme“, dí se we psaní tom, „a dobročíme pánu, že dal nám viděti den, nad nějž weselejšího sme neměli, co sme na místě tomto sešli se; vidíme zajisté již připravowati se cestu k velké boží slávě a k nemalému prospěchu křesťanstva. Nikdo nebyl mení námi, když poslové naši o svém s wám jednání wprawowali, jenž by neslzel očima neb srdečem, neobýdej nau zajisté radostí pohnuta byla středa slyšících, jakowau swornosti uzavření se stalo. Wšak když pro naději toliko pocitili sme takowau rozkoš, jak veliké a newýslowné teprw bude weseli naše i vaše, až sezříme skutkem žádaný pokoje a jednoty konec? I potvrdil svatý sbor všecky umluwy, nic nepřidaw ani neujaw, swolením, vohlasným; a již wám je poslá doslowně psané a všeobecným sezením stvrzené, wyprawiw také ku králi Sigismundowi posla swého, abyste ani jeho glejty meškání nebyli. Kterž pak by sic w srdečích našich tak dobře čisti moudři, jako w písmě tomto! nepochybujeme, že poznajice naši k wám lásku, bez dalšího vyjednávání spojiliby ste se s námi w jednotě ducha. Wšak vždy prosíme i napomínáme wás, abyste věc tak wraucně počatau dokonali, vědauce že kdo setrvá až do konce, spasen bude“ a t. d. ²⁷²

Wid. bibliot. No. 4710, 4975 a t. d. též tištěné in Ort. Gratii Fascic. rerum expetend. fol. 32. sq. Joh. de Segovia etc.

272) Tištěno w aktách posezení čtvrtého ap. Mansi. XXIX, 30 a jinde.

1432 Poměry ty ke sboru Basilejskému jsau w dějinách českých doby této skutek ovšem i nejdôležitější i nejznámější; co wedle nich we všezech budto všechných bud politických se přihodilo, má méně i světla i wáhy do sebe.²⁷³ Brzy po smíření se Táborův a Sirotkův na snémě již dotčeném, w měsíci březnu, wytáhlo wojsko jejich opět společně za hranice, welením kněze Prokopa Velikého; chtěli tuším ukázati světu, že i tenkráte ještě marné byly naděje do jejich neswornosti. Pochod jejich obrátil se skrze Slezsko a Lužici do Braniborska; i pronikše až pod Soldín a Angermünde, nejsau přece nikde utkání polem. Netřeba dokládati, že záhuba krajin šla wšude w záptěj jejich; plenění měst a vesnic bylo aučelem jízd husitských; k dobýwaní měst ohrazených neměli dosti ani času ani nástrojůw. Nicméně pokaušeli se prý dwakráte hnati autokem na Frankfurt nad Odrav, a wšak pokaždé nadarmo; potom wzali a wypálili biskupské sídlo Lubus a města Müncheberg, Straussberg i starý Landsberg;

23 Ap. Bernau za Berlínem ubránilo se jich dne 23 dubna, o Berlin pak tuším ani se nepokusili.²⁷⁴ Jiný průvod vojska českého zdá se že od Frankfurta obrátil se ku Krosnu, maje dorozumění jakési s králem Polským, který tehdáž s křižowníky Pruskými u veliké byl newoli: ale příběhy tyto pokryty jsau šerem a zmatky wšelikými; jisté jest jen tolik, že s počátku máje kněz Prokop wrátil se do

273) Že domuélé tažení kněze Prokopa i Táborův na počátku roku 1432 do Fojtlandu a Míšně, a dobytí města Taucha atd., o kterémž po Theobaldovi u všeck spisowatelůw řeč jest, nenáleží do doby této, nepotřebí tuším ani dokazovat.

274) Bartošek p. 172. Psaní Fridricha Saského ke sboru Basilejskému dd. 28 Apr. 1432 sp. Martene p. 108, Mansi XXX, 125. Hermann Corner p. 1317. Gundling Gesch. Friedrichs p. 358—360. L'Enfant pag. 339—341. Voigt VII, 592 — 596.

vlasti opět, chystaje se ke sjezdu Chebskému. Potom 1432 někteří jeho bojovníci táhli zase do Slez, jiní do Uhř, zejména Sirotcí. O těchto newyprawuje se, leda že chytrešti více nežli mocí opanovali město Trnawu; přestrojení totiž za kupce že vlaudili se mnozí na trh do města, kteřížto potom při bližení se táboru otewřeli prý dvě brány městské w noci druhům swým;²⁷⁵ i bylať potom Trnawa hlavním sídlem husitským w Uhřích až do r. 1435. We Slezsku pak šestí válečné také Čechům přízniwo bylo. Dne 15 čerwna wzdali se jim w. městě Střelíně čtyři 15 Jun. konišelé Wratislawští a 350 jízdných wěznův znamenitých; potom když přes Odru táhli blíže k Polskému pomezí, na konci čerwna i s počátku čerwence w požeh dali netolik města Wincik, Prausnice a Mělič, ale také kláštery Třebnický a Lubický; Olešnice pak při bližení se husitůw dne 2 čerwence od obyvatelůw samých wypálena 2 Jul. jest.²⁷⁶ Proto také celé Slezsko, wyjímaje tolíko Ludwika knížete Lehnického, pak Wratislawské, Swídnické a Jaworské, uzavřelo w měsíci čerwenci s Čechy příměří téměř dwouleté, až do sw. Jana r. 1434, pod wýminkami nám neznámými,²⁷⁷ leč že Slezáci zaplatili za ně Čechům 1600 kop gr. č.

Bywše tak na blízku hranic Polských, wyslali husité znamenité poselství ku králi Wladislawovi, které obnovovalo náwryhy již před dwanácti léty horlivě podporované a potom zase opuštěné, o užším spojení státním království Českého i Polského. Wladislaw zajisté byw čím dále tím wětším nebezpečím swíráň od jednoty branné mezi křižovníky Pruskými, Litwany, Rusy a Walachy proti němu

275) Bartošek p. 174. Windek cap. 187, pag. 1243.

276) Rositz sp. Sommersberg I, 76. Dlugoš pag. 622, 623. Martin von Bolkenhain pag. 367.

277) Swědčí o tom psaní Zhořelských dd. 1 Aug. 1432, chowané w archivu Kraloveckém. Bartošek p. 177.

1482 se tvořící, vyhledával sám nyní pomoc české. Proto poslové husitště také na dvoře jeho přijati jsou s neobyčejnou slavností a přízní; a když sám sbor Basilejský již dal byl příklad snášeliosti k nim, arcibiskup Haňdenský i podbiskup jeho, kromě Zbišáneva Krejčovského, svolili ku přátelskému s nimi obcuvání²⁷⁸. I stalo se ještě v běhu měsice července, že mezi Čechy a Polšky, jménem obou království, obranná jakési smlouva, zejména proti Německu vůbec, uzavřena jest, ano poselství polské ohlašovalo ji stavům uherským na snemu v Budíně
10 Ag. dne 10 srpna shromážděným, dokládajíc, že smlouva taková nemá nikoli měnili starodávné swazky přátelské mezi národy Polským a Uherským²⁷⁹. Také přimlauvali se Čechové u Wladislava za knížete Sigmunda Korybuta, který v posledních letech stal se horlivějším husitou, nežli byl, pokud Čechami vládnul. Přátelské toto spojení Čechův a zvláště Sirotkův s Poláky neutrpělo změny ani
31 Ag. skrze přewrat, který v Litvě stal se dne 31 srpna vyhlášením knížete Swidrigala i povýšením na jeho místo bratra někdy Witoldowa, knížete Sigmunda Starodubského, Polákům oddaného, jakož o tom pezději dále wypřemovatě budeme.

Domácí naše prameny sauwěké šíří se všecky více méně o neobyčejných úkazech ve powětrnosti roku 1432. Po zimě, o jejíž krutosti již nahore sune podotkli, a která na počátku března dostaupila vrcholu svého, dne
4 Mar. 4 března náhlým převratem nastal jih tak silný, že ze množství sněhův rozpuštěných udělaly se všude powodně, jimž podobných, mněli mnozí, že nebylo nikdy od potopy světa. Potom od sw. Jiří (23 Apr.) až do

278) Dlugos pag. 605 — 609. Voigt l. c.

279) Wiz o tom psaní ku králi Sigmundovi dd. 19 Aug. v Budině a 26 Aug. v Kopřivnici, tištěná zp. Martene, VIII, 161. 164.

19 čerwence nepršelo než jeden jedinýkrát dosti málo, 1432 a o sw. Jáně (24 Jun.) nastala skrze čtyři neděle horka tak náramná, že mnoho lidí jimi prý zahynulo. Za to ale v sobotu večer dne 19 čerwence otevřeli se hojné 19 Jul. průduchové nebeště, a trvali bez úlevy až do auterý den sw. Magdaleny (22 čerwence). A tu teprw obnovily se povodně po vši zemi, jakowýchž aspoň dějiny české nepamatují. Již w pondělí dne 21 čerwence ze- 21 Jul. dmula se Wltawa tak, že v Praze na staroměstském náměstí lidé vozili se we člunech a most Karlův w pěti oblaučích protržen jest. Nechceme šířiti se o škodách a nesmázech, které následovaly z úkazu tak neslychaného netoliko w Praze, ale po celé zemi české.²⁸⁰

Druhý valný a důležitý sněm tohoto léta držán byl na Kralové hore od 31 srpna do 6 září. Jednalo se na něm 31 Ag. hlavně o potvrzení námluv Chebských a o volení i vypravení poslův do Basileje; mimo to řeči byly o uzavření příměří všeobecného se stranou Římskou. Jedna ze hlavních závod rychlého a šťastného usnešení byla okolnost ta, že glejtové Čechům potřební došli byli skutkem jen od krále Sigmunda i některých knížat, od jiných pak byli sice slíbeni a oznámeni, ale wždy ještě nedodáni; také glejt od sboru, ačkoli dávno vypravený, zadržován ještě w Němcích, a markrabě Braniborský nechtěl rukojemství slíbeného plnit dříwe, nežli mu dány jistoty ode všech pánuv a měst říšských, skrze jichžto končiny Čechové jeti měli.²⁸¹ Z toho brali sobě někteří sněmow-

280) Bartošek p. 174 — 176. Starí letopisové p. 84, 85. Chron. collegiati Prag. MS. Kronika w rkp. Třebonském A. 10 dává o povětrnosti r. 1432 zvláště obsírné zprávy. Srwn. Psaní M. Jana z Rokycan k Janovi Niderovi a Jindř. Tokovi (dd. 25 Jul.) tištěné neauplně a nezprávně ap. Martene, VIII, 27, 148.

281) Joh. de Ragusio tractatus MS. Fr. Udalrici Stockel, monachi in Tegernse, literae scriptae de concilio Basi-

1432 nici přičinu, stawěti se opět na odpor celému jednání se sborem: a wšak když kněz Prokop Weliký přimluvil se ku přijmutí a plnění Chebských námluw, hlasové oni zůstali bez účinku. Potvrzeno tedy sněmem jak minulé jednání Chebské, tak i budaucí Basilejské, a vybráni hned mužové přední všech stran w národu, kteří jménem království Českého i markrabství Moravského měli wydati se na cestu ke sboru. Byl pak to, kromě těch, kteří při sjezdu Chebském jmenováni jsau, ještě páni Menhart ze Hradce, Wáclaw ze Krawař, Wilém Kostka z Postupic a Pribík z Klenového.²⁸² Co do příměří ale nesplnila se žádost sboru; neb jakkoli snažně přimluwali se Pražané o ně, sněm nicméně nesvolil více, nežli že jen ti mají pokoj požití od Čechův, kteří k bezpečnému průvodu poslův Českých do Basileje a nazpět se přičiní; mimo to potvrzena jsau příměří dwauletá se Slezáky, jakož již dotčeno, a s Fridrichem wewodou Saským, kterýž dal za to Čechům 9000 kop gr. č. Naproti tomu 8 Sept. hned po skončení sněmu, dne 8 září, vyšlo z Kutné hory od Jana Čapka ze Sán i Otíka z Lozy jménem všech Čechův podobojích psaní odpovědné proti řádu křižovníkův Pruských, a to zejména ku pomoci krále Vladislava i Polákův.²⁸³

Dříve wšak nežliby wežliké poselství české vypravilo se na cestu, poslání jsau rozkazem sněmu dva Čechowé do Basileje na prezvědy, Mikuláš Humpolecký, pisař starého města Pražského, a Jan Žatecký od strany

liensi, w Mnichowské král. bibliotéce cod. Bavar. 1585, fol. 40.

282) Tak o tom zprávu dal M. Jan Rokycana Janovi z Geilhúsy we psaní dd. 12 Sept. 1432, jež uvodi Joh. de Ragusio.

283) Joh. de Ragusio l. c. Martene coll. ampliss. VIII, 240. Voigt Gesch. Preussens, VII, 601.

Táborské. Ti obdrževše list wěřicí jménem celého království a markrabství dne 17 září, kdežto již glejtově 178pt. Čechům všichni dodáni byli, přijati jsau na hranicích českých velmi čestně a doprovázeni od Kunrata Řezenského biskupa, od děkana Eichstadského a opata Ebrachského i jiných wzácných mužů osobně. Jak pilně hledělo se k tomu, aby jich nepotkalo žádné příkoří, zjewilo se w městě Biberachu, kdežto kdosi Jana Žateckého se tázaw, odkud jest? když slyšel, že z Čech, jal se byl náruživě láti na „nešlechetně kacíře české:“ i jat jest tudiž a uvržen do žaláře, kdežto co rušitel wcfejného pokoje utrpěti měl, kdyby zaň poslowé čeští sami byli nepřimlauwali se.²⁸⁴⁾ Přišedše do Basileje, přiwítáni jsau i zde velmi čestač a darowáni od města; třetího dne na to, 10 října, obdrževše slyšení we walném shro- 100ct. máždění sboru, předložili nejprv swé listy wěřicí, a pak konali poselství swé w pěti článcích: 1) oznámili sboru, že jménem celého království Českého a markrabství Moravského přijdou poslowé, kteříž již woleni jsau, aby vyjednávali w Basileji cesty pokoje a jednoty křesťanské; 2) ptali se, zdali glejtové poslaní ode sboru do Čech vyšlo s plným jeho vědomím a swolením, i chtěli o tom měti zvláštní seznání a stvrzení; 3) žádali, aby sbor přičinil se snažně o krále Sigmundowu osobní přítomnost na sboru, když tam přijdou Čechové; 4) ptali se, zdali námluwy Chebské od celého sboru řádně přijaty a schwáleny jsau, žádajíce také o tom seznání a stvrzení; a posléze 5) přednesli žádost národu českého, aby také wýchodní církew řecká ke sboru co nejdříve a nejpílněji pozvána byla. Po kratičké poradě odpověděl jim sbor na všecky tyto články tak, že prý welice spokojeni

284) Aeneas Sylvius, Quomodo Bohemi vocati sunt etc. l. c.
Joh. de Ragusio l. c.

1432 byli. ²⁸⁵ Co do powolání církve řecké na sbor slíbena všeomožná pilnost a přičinlivost, ale prošení jsau také Čechowé, aby neodkládali přichodu svého až do přistomnosti její, anaby pro wzdálenost krajin mohla ještě o drahný čas opozditi se. Bylo pak předchůdcům tém od krajanův jejich uloženo také wyzwěděti o hospodách a jiných přiležitostech obecného žiwota pro poselství české. To ji
140ct. sté jest, že opustiše Basileji dne 14 října, když přijeli zase domův, zpráva jejich příznivá upokojila konečně myslí české, a od té doby nebylo vše slyšeti odporu proti jednání Basilejskému vůbec.

Tímto věcí obratem naděje lidí měrumilovných, — a počet jejich byl mezi husity znamenitý i vždy ještě se ztmáhal, — procily k životu weselejšímu, nežli kdy od počátku války. Nicméně boje jak domácí tak i zahraničné nepřestaly proto ještě zauplna. Siroci na počátku měsíce srpna vzběhnali byli hrady Potenštejn, Fridštejn a Pecku, z nichžto Fridštejn wzdal se brzy umluvau, Potenštejn pak a Pecka teprw po půlletém obležení. Dne
270ct. 27 října také hojně vojsko pod Přibskem z Klenového, Janem Zmrzlíkem ze Swojšina, Swojšem ze Zahrádky (kterýž tehdy držel Wilstein i Rokycany,) a čeleď pana Menharta ze Hradce, též Horaždovského, Sušického, Klatovského a Domašického přilehlí ke znamenitému hradu Lopatě v Plzensku (nedaleko Štáhlawec,) jehožto pán, rytíř Habart Lopata ze Hrádku, přiznávaje se ke straně králově, veliké škody byl činil zvláště chudému lidu v okolí; i nemohše jeho děly dobyti, wyleželi jej hladem tak, že posádka jeho konečně wypálila jej sama, když odtud pro hlad utíkat musela. ²⁸⁶ Od té doby leží to místo pusto

285) Literae fr. Udalrici Stockel Tegernseensis l. c. fol. 43.
Joh. de Ragusio l. c.

286) Bartošek pag. 176 — 178. Stará lotopisové p. 85.
Chron. collegiati Prag. MS.

až podnes. Zahraničná válka vedena stejným časem, 1432 pokud nám vědomo, jen od některých Táborův proti knížeti Albrechtovi Rakouskému. Ze psaní tohoto léta od krále Sigmunda panu Haškovi z Walsteina daného ²⁸⁷ dowídáme se, že počátkové války newycházeli vždy od husitů, ale někdy také od nepřátelův jejich. Ačkoli zajisté Sigmund sám byl zjednal příměří mezi zetěm svým Albrechtem a panem Menhartem ze Hradce, nicméně lidé Albrechtovi činili panu Menhartovi veliké škody, a stížnosti tohoto u knížete Rakouského weděné nepotkávaly se s účinkem žádaným, tak že Sigmund z Italie dal moc panu Haškovi, aby prostřekoval mezi oběma stranami. Také jiní Čechové newřeli welice na téhož knížete, dávajice mu winu, že wězně české wloni u Býdowa jaté nekřesťansky moří, zamítaje wšecky slušnó prostředky k vykaupení jich sobě podávané. Proto dalo se r. 1432 několikero wýprav do Rakous, a wšak nikdy w sile znamenitější. Také zdá se, že žádané ode sboru Basilejského wšeobecné příměří hlavně z newole proti Albrechtovi swoleno nebylo. ²⁸⁸ Strany obapolně winily se z křivd hojných a velikých, o jejichž důvodnosti a podstatě nelze nám sauditi. Proto ale není se čemu divití, že v podzimku 1432 předsezwata nowá jizda od Táborův do Rakous, o které wšak ale více se newí, nežli že klášter Waldhausen utrpěl tehdejší zkázu velikou. Ku konci roku, m.Dec.

287) Wiz Archiv český, I, 34. 35.

288) Srwn. psaní Albrechtovo ke sboru dd. 14 Nov. 1432 tištěné ap. Martene VIII, 201. O wězních dí se tam: Quidam ex ipsis Bohemis captiōse tractarunt nobiscum super redēptione captivorum, quos tenemus mancipatos, satagentes variis modis nos defraudare; quos tamen modos necessitate impellente non modica apprehendere non potuimus, prout adhuc sine gravi nōcumento suscipere non valemus. — Nunc vero — terras nostras Austriam et Moraviam intraverunt hostiliter etc.

1432 když wýprawa ta wracela se zase do Čech, nedaleko Znojma podstaupena jest bojem od pánův Krajsře a Pucheimeře; i nastala bitva tak krutá, že na obou stranách padlo více nežli po pěti stech bojovníkův; husité však odjali nepřátelům jedenácte děl a výše dwau set koní. S nocí nastávající Táboři obnowili zpátečný pochod svůj do vlasti a Rakušané, táhnuwše najejtří celý den za nimi, nemohli jich prý doskočiti více.²⁸⁹

- 289) Bartošek pag. 178. Kurz, Albrecht II., pag. 214. 215. Denník posluw českých w Basileji (MS.) wyprawuje ke dni 14 Jan. 1433 o konversaci mezi kardinalem Julianem a knězem Prokopem Welikým tato slouva: Procopius, qui erat unus ex nuntiis, legatum de actibus Australium et Bohemorum inquisivit; qui dixit, se ex parte Bohemorum mala andisse, scil. 400 occisos et 200 lethaliter vulneratos; et ulterius interrogavit, quare unionem non haberetis vel caperetis pacem cum omnibus nostris? Cui respondit Procopius: quia nobis non tenent, quod promittunt; etiam dux Austriae nostros captivos non vult taxare, sed paulatim et successive intermit eos in carcere; ideo specialiter cum eo treugas non habemus.
-

ČLÁNEK DRUHÝ.

ČECHOWÉ W BASILEJL.

Přípravy u sboru činěné. Poslové čeští; přichod jejich do Basileje a vltání. Nesnáze o služby boží. První veřejné slyšení. Kardinal Julian a kněz Prokop. Počátek disputací. Rokycana, Biskupec, Oldřich Znojemský, Payne. 28 člán kůw. Jan Stojkowic a bavre jím vzbuzené; Karlíer, Kalteisen a Palomar. Rokycanova replika. Prostředkování knížete Wiléma; Mikuláš z Kusy. Zjednání užšího výboru. Další repliky. Kněz Prokop o mnišstvu. Poslové sboru do Čech. Poselství Burgundské. Laučení se od sboru; řeči Rokycanova, Prokopova i Julianova. Srdečnosti a závazky. Příjezd poslů w obojích do Prahy.

(R. 1432 — 1433 Apr.)

Zjewení se předchůdcůw českých w Basileji, a ji- 1432 stola, že za nimi přijdou plnomocníci nepřemoženého národu k mírnému jednání pokoje a swornosti, spůsobily veliké potěšení netoliko sboru Basilejskému, ale všem krajinám západní Evropy. Předvídaje, jak velice zdar tento přispěje k rozmaření a upewnění mocí sborové nejen mezi národy, ale i zvláště proti papeži Eugeniovi IV tehdáž ještě nesmířenému, kardinál Julian hněd po prvním slyšení Čechůw dne 10 října požádal byl w všech 100ct. na sboru přítomných, aby nešetřice nákladu, rozpisovali radostné ty nowiny každý do vlastní swých; a zvláštním

1432 nálezem rozhlášeno jest nařízení, aby veřejné modlitby konány bývaly we všech kostelích zemí křesťanských o šťastné dowedení Čechů opět do jednoty církewni. Ochránce sboru od krále Sigmunda ustanovený, Wilém kníže Baworský, wyjewil otcům shromážděným žádost swau, aby netoliko duchowní, ale i světští pánowé ze všech krajin, a zwláště z Němec, woláni byli u walném počtu do Basileje, by na swé oči widěli a na swé uši slyšeli všecku péci a snažnost, kterau sbor wynaloží na obrácení husitův; budeli zajisté to wše nadarmo, čehož bůh ostřez, pak že tím více popudí a rozhorlí se národné k důraznému proti zatvrzelym kacířům boji; a sbor po-
130ct. chwáliw tuto starost ochráncowu, hned dne 13 října jał se dopisovati o to wšem knížatům a pánům swětským. Brzy také woleni jsau čtyři nejwýtečnější theologowé ode sboru, aby chystali se k hájení obecného učení wiry proti čtyrem artikulům Pražským: M. Jan Stojkowic z Dubrowníka, Slowan, od nás již často jmenowaný, proti článku o přijímání pod obojí; M. Jiljí Karlier, Francaus, děkan Kambrayský, proti článku o trestání hřichův; M. Jiří Kalteisen, Němec, dominikán, professor theologie a inquisitor w Reyně Kolíně, proti swobodnému kázani slawa božího; Dr. Jan z Palomar, Španiel, arcijahen Barcellonský a saudce síně papežovy, o panowání swětském duchowenstwa; i aby každý z nich lépe wprawil se do předmětu swého, zřízeny jsau komisse z audůw sborowých, s nimižto bylo jim cwičiti se předběžně w disputowání o sadách husitských, jako šermíři před saubojem se cwičiwají. Jiné komisse jmenovaný jsau k tomu cíli, aby s pomocí auřadůw městských uwedena byla přísnější policie w Basileji, by Čechowé přijdouce ani sami uráženi nebyli, aniž komu z wěrných na duši uškoditi mohli; zejména zapovězeny we přítomnosti jejich všecky hřichy obecné, jedním ze čtyř Pražských

článkův kárané, a nařízeno, aby po celý čas pobytu jehich w Basileji nižádná veřejná nověstka neukázala se na ulici, wšecky hry w kostky a hudby i tance po hospodách aby přestaly a t. d. Lidu obecnému dáno nařízení, že má chowati se ku příchozím Čechům šetrně a vlivně, do dowérného wšak s nimi obcování se nedávaje; wykázány pro ně byty w městě a stanoveni lidé netoliko k jejich obsluhowání, ale také k ostříhání, aby lidí sprostých podlají na swau wiru přemlauwati nemohli.²⁹⁰

Po wrácení se předchůdcův nadtečených ode sboru, poslové čeští sněmem Kutnohorským dne 5 září k jízdě do Basileje vydaní umluwili se, že sjedou se všichni dohromady w Domaslících dne 6 prosince; Pražané dali o tom Chebákým již dne 5 listopadu wěděti, prosíce aby 5 Nov. postarali se, by knížata i páni Němečtí, kteří měli průvod dátí poslům českým, téhož dne 6 prosince čekali na ně w městě Kaubě w Bawořích. Newyprawili wšak se všichni ti, kteří od sněmu voleni byli, na cestu; neboť pán Menhart ze Hradce, Wáclaw z Krawař a Přibík z Klenova zůstali doma z příčin nám neznámých. Skuteční poslové byli a) stazu světského: 1) Wilém Kostka z Postupic, seděním na Křivoklátě, hejtman Litomyšlský; 2) Beneš z Mokrowaus a Hustiřan, seděním na Úlibicích; 3) Jiří z Řečice, seděním na Klacích; 4) Jan Welwar, nešfan Pražský; 5) Matěj Lauda ze Chlumčan, hejtman Písecký; 6) Řehoř z Králové Dworu a 7) Laurin z města Táboru; b) stazu duchovního: 8) M. Jan Rokycana; 9) M. Petr

290) Obšírněji o této věcičce vypravuje Joh. de Ragusio l. c. též Joh. de Segovia, Aeneas Sylvius, Ulric. Stockal a j. w. Článkové nadepsaní „Modus vivendi in concilio“ (ap. Martene VIII, 242, Mansi, XXX, 251,) uložení jsou také w této době a z téže příčiny, jakož Joh. de Ragusio svědčí.

1482 Payne Anglický; 10) Prokop Veliký kněz Táborští; 11) Mikuláš Biskupec z Pelhřimova; 12) Oldřich ze Znojma; 13) Markolt ze Zbraslavic; 14) Martin Lupáč ze Chrušidmě a 15) Petr Němec z Žatce. Ti všichni sešli se

6 Dec. w Domažlicích se služebnictwem svým, wesměs asi w padesáti koních,²⁹¹ a z nařízení Sigmundowa připojil se k nim Karlsteinsky purkrabě rytíř Zdeslaw Tluksa z Buřenic, aby se strany králový také přítomen byl w Basileji. K témuž dni poslání jsau z Němec do Domažlic někteří šlechticové we 32 koních, kteří doprovodili Čechy nejprwé do Kauby; tam čekaw na ně Kunrat biskup Řezenský, dal jim osobně průvod i s jinými pány až do Normberka. Když blížili se k městu tomuto, Matěj Lauda dal wztýčiti na woze swém korauhew Táborškau, na níž s jedné strany malowan byl Kristus pníci na kříži, s druhé pak kalich a nad ním hostie s nápisem „Veritas omnia vincit;“ také jiní wozové husitští měli pokrýwadla se znaky podobnými. To mnohým Němcům zdalo se být pychem a výtržností, i spůsobilo nemalé kwašení w lidu; pročež ku prosbám knížat a pántw průvodčích složil a schowal Lauda ta znamení w Normberce opět, i neukazoval jich na cestě více. Normberští pak uctili Čechy všelikými poctami a dary w městě swém. Odtud provodil je Albrecht syn markrabě Braniborského do Gunzenhausen; dále hrabě z Ottinku dal jim průvod přes Nördlingen až do Ulmu, Ulmští pak přes Bibrach do Sulgau, kdežto přejal ochranu jejich Jakub Truchses z Waldburka, od Stokachu pak služebníci Wiléma knížete Baworského až do Šafhúsy. Na mnohých místech snažili se obyvatelé prokazovali poslům českým čest zwlaštní a častovali je dary všelikými.

291) Aeneas Sylvius mluví nepodobně o 300 koních, Joh. de Segovia jen o 50 jízdných, nepočítaje však pacholku w wozech.

Powěst o nenadálé nádheře a hrosti, s kterou po selství české w zemích Německých prý se ukazovalo, předběhla je do sboru, i spůsobila tam veliké pohnutí. Legat Julian boje se, aby proto při vjezdu Čechůw do Basileje nepřihodilo se něco nemilého, ačkoli již byl zdíl slawnau a hojna deputaci, která jim vstříc vyjíti a před městem je čestně přivítati měla, wšak pospíchal vyprawiti proti nim bratra Jana z Geilhusy, Čechům již známého a nad jiné milého, s prosebnau žádostí, aby pro uwarowání se wšelikých nehod pustili mimo sebe wšeliký spůsob demonstracie. Oni wšak, dříve nežli jich došla žádost ta, w Šafhúse umínili pod wodopádem Rýnským wstaupiti na lodě, a tudíž po řece připlawili se bez hluku a nenadále w neděli dne 4 ledna 1433 před západem slunce do Basileje. I poněvadž jich nikdo w tu dobu ^{4 Jan.} ani tau cestou neočekával, nestaly se žádné slavnosti k uwítání jejich. Nicméně, když zpráva o připlutí jejich mžikem prolétla město, konšelé přiběhli k nim ještě w lodích meškajícím, obyvatelstvo pak zwědawé hrnulo se rychle na ulice, kudyž jeti měli, a jakož líčí swědek očitý, ²⁹² „ženy, děti, děwečky z oken a krovů se dívaly, jedni na tohoto, jiní na onoho prstem sobě ukazovali, cizím spůsobům, newidánemu před tím kroji se dívali, na hrozné obličeje a diwoké oči patřili, prawice, že není nepodobné, cožkoli o nich powěst rozhlásila. A wšak nejvíce na jednoho Prokopa wšickni zření swé měli, připomínajice sobě, že on jest ten, kterýž tolíkrát veliká wojska wěrných porazil, tolik měst podvrátil a zbořil, tolik tisíc lidí do záhuby uwedl; kteréhož se spolu domácí i nepřátelé strachují, jakožto wůdce nepremoženého,

292) Aeneas Sylvius histor. bohem. cap. 49. Podrobné také zpráwy o tom dává rkp. Wídenské c. k. bibliotheky Nro 4488, pak Joh. de Ragusio a j. w.

292 smolého, neleniwého w pracech a nelekawého w nebezpečenstwích.“

Ubytowáni jsau nejprwé we čtyrech weřejných hospodách, a po několika dnech najali sobě sami čtyři domy w Basileji: w jednom bydlili pan Wilém Kostka i kněz Prokop, obě hlawy poselství, se swau čeledí; w druhém Pražané Jan Welwar, Jan Rokycana, Martin Lupáč a Beneš z Mokrowaus; w třetím Táboři Matěj Lauda, Mikuláš Biskupec, Markolt a Laurin; we čtvrtém Sirotci Jira z Řečice, Řehoř ze Dworu, M. Petr Anglický, Oldřich ze Znojma i Petr Němec z Žatce. Hned po přichodu jejich poslal kardinal Julian M. Jana z Palomar a Jana Stojkowice z Dubrownška ku přivítání jich; kteřížto přišedše, jménem legatovým jewili potěšení nad šťastným jejich přibýtím, podávajíce sebe i wšecko swé k jejich libosti a nabízejíce jich, aby wes ele a bezpečně bydleli w Basileji, jakoby mezi swými byli w Praze; že i legat i otcové sboru rádiby byli widěli, kdyby po zemi byli přišli, protože chtěli wyjiti jim wstříc k úctě jejich. Z toho Čechowé welice byli potěšeni a wzkazowali srdečné dsky

5 Jan. legatowi. Nazejtří dne 5 ledna před obědem přišel k Čechům shromážděným veliký zástup prelatůw a otców duchowních, w jichžto čele arcibiskup Lyonský jménem celého sboru wital je řečí dlauhau a welmi laskawau, narážeje také na spory mezi sborem a papežem a jewě naději swau, že Čechowé spojice se s církvi a se sborem, mocně přispějí k žádaucímu jejich ukončení. Potom představili se auřadowé měšťští s podobným přátelským oswědčowáním, a dali přinesti poslům w čest hojně zásoby potravy wšeliké, též ryb a wina. ²⁹³

293) O jednání Čechů w Basileji zachowaly se nám trojí podrobné zpráwy dosud vůbec neznámé: a) we traktatu Joh. de Ragusio již několikrát dotčeném, kterýž ale dnem 10 Mart. 1433 wyprawowání swé končí; b) we

We swátečný den tří králů slavili Čeňkové po ho- 1438
spodách svých služby boží, každá sekta dle swého spá- 6 Jan.
sobu. Šli tam dívat se mnozí z Basilejských, a nebrá-
něno jim. U kališnických Pražanů nespěšilo se nic zwlášt-
ního, protože ti slaužili mši spůsobem obyčejným, leda že
dávali také laikům piti z kalicha. Tím větší bylo podi-
vení nad knězem Prokopem a jinými Tábory, kteří ani
oltáře, ani raucha svatého, aniž ceremonii jakých užívali,
všecku pobožnost jen na krátké modlitby, na kázání
a přijímání pod obojí obmezujíce. U Siroků kázalo se
toho dne w jazyku německém, a mezi posluchači bylo
mnoho lidí z města. Z toho powstal nemalý hluk, a na-
bíháno na legata Juliana, aby zastavil takový neřád.
Ten tedy powolaw po obědě k sobě několik Čechů, pro-
sil je, aby německého kázání w Basileji nechali, česky
kázati že se jim nezapowídá. Oni wšak omlauwali se,
že majíce mnohé čelediny německé, česky neumějí, ne-
mohou pustiti od kázání také německého, ku kteremuž
že dle smluw Chebských mají práwo; wšak že nikoho
z Basilejských k sobě newábi, ač ani přicházejícím brá-
ničům nechtějí; ať Basilejští prý sami opatří tu věc tak, aby
k nim nikdo nechodil, s tím že spokojeni budau. Aniž
možné bylo mti od nich odpověď powolnější. Nařízeno
tedy Basilejským přísně, aby bránili swému lidu choditi
k husitům, a otcové stěžovali sobě mnoho do nedbalosti
konšelůw městských w ohledu tomto: ale lid sám nabažil
se brzy podívání na obřady nábožná, nelahodící ani sinyslám

spisu welikému Joh. de Segovia, také již často připo-
mínaném, jehožto spisovatel prawi, že „horum relator
quia vidit et tunc scripsit, resert copiosius in multis;“
c) denník Siročího kněze Petra Němce z Žatce, jed-
noho z poslůw českých, jenž popisuje všecka jednání
krátoe od 4 Jan. do 13 Apr. 1433, zachovaný w rkp.
Pražské kapituly O. 29, fol. 3—60. Trojí tito pra-
menové doplňují se wzájemně.

1433 ani fantasií, a husitské služby boží přestaly tudíž wábiti k sobě zwědawost obecnau, tak že ani zápowědi dále potřebí nebylo. S druhé strany žádali kněží husitští, aby jim dowoleno bylo choditi na kázani, kteráž audům sbo-rowým se činila: toho wšak neobdrželi než později, když počala se jednání weřejná; i tu pak pauštěni jsau do kostelůw teprw po čtení ewangelium, a po kázani museli wystaupiti zase, takže níše we přítomnosti jejich neslau-žena.

7 Jan. We středu dne 7 ledna, když již Čechowé do zvláštních hospod svých se byli přestěhowali, kněz Pro-kop Weliký pozval k sobě k obědu netoliko přední muže poselství českého, ale také M. Jana z Palomar, Jana Stojkowice z Dubrowníka i Jana z Geilhusy. Již tu str-hly se mnohé a ſiře hádky zvláště mezi M. Petrem Payne a hosty Basilejskými, w nichžto, jakož dí Stojkovic; anglický ten husita jako had plzký čím auzeji sewřen a skličen býti se zdál, tím hbitěji prý pokaždé zase wy-klauzal.²⁹⁴⁾ A wšak newykročeno tu ještě z mezi sluš-nosti a zdvořilosti. Jan z Geilhusy prošen jest, aby každý den obědwával u Čechůw, střídaje mezi jejich společnostmi a slauže za prostředníka mezi sborem a jimi.

8 Jan. Nazejtří we čtvrtek, 8 ledna, konány w Basileji we-líké pobožnosti, slavná processie po městě i měsce svatá, slaužená od Jana Cervantes kardinala sw. Petra, při níž bylo infulovaných prelatůw 49 a řádných audůw sboru duchowních i světských asi 800 osob, modlice se k bohu o šťastné zjednání věcí českých. Nařízen také půst wše-obecný na každau středu i každý pátek, pokud s Čechy jednáno bude, a ohlášeny odpustky wšem, kteří skutkůw takových aučastnití se budau. Wzkázáno spolu Čechům,

294) *Ioā. de Ragusio:* — Ipse Anglicus tamquam anguis lubricus quanto strictius teneri videbatur et concludi, tanto citius ad impertinentes dilabebatur materias.

aby také oni se své strany pobožnosti zvláště konali 1433 k témuž cíli: oni pak odpověděli, že vše, to w Čechách ještě před jejich odjezdem opatřeno jest nálezem obecným, tak že modlitbý proto po celé zemi rádně prý se konají. Téhož dne šla deputace česká, čtyři světští a čtyři duchowní, ku kardinalovi Julianovi, děkovat za čestné i vlidné chowání se k nim, a požádat o den a místo veřejného slyšení. Julian podával jim hned dne zářejšího, a to w obyčejném místě shromáždění obecných, we klášteře totiž dominikánském. To Čechům nebylo po vůli, an se jím klášter ten i nedostí prostranný, i w kautě města, ūza městem položený býti zdál, a chtěli, aby jim slyšení dáváno bylo w kostele biskupském, kdežto sbor míval veřejná zasedání swá. Wedeny o to mnohé stížnosti a hádky, ale Julian nedal sebau hnauti, prawě že i poslowé papežovi, císařovi a králu i knížat světských všech pokaždé také u dominikánůw wyslýcháni bývali, a že není příčiny odstoupit od obyčeje již přijatého a stvrzeného. Také pro nahodilé příčiny odročeno veřejné slyšení potom zase až ke dni třetímu.

W sobotu dne 10 ledna uvedeni tedy Čechové po- 10Jan. nejprw do shromáždění walného w klášteře dominikánském, a rozsázeni po dwau lawicích u prostřed síně, přimmo proti sedadlům legata Julianá i kardinálůw; rozumí se, že přítomni byli netoliko Wilém kníže Baworský, co protektor sboru, ale wšickni wýtečníci stavu duchovního i světského, cokoli se jich do síně wmlétnalo. Sezení počalo se pěknau řečí Julianowau, kteráž přes dvě hodiny trwala, a swau libezností i srdečností netoliko audy sboru, ale i některé Čechy nejednau prý až k slzám pochnula; obsah její bylo důmyslné i wýmluvně welebení nejvyšší autority církve svaté, a odtud wedený důkaz potřeby, státi w poslušenství jejím. Řečník dle obyčeje tehdejšího wybraw sobě thema z písma svatého, slova

1433 Pawla apoštola k Filipenským daná: „jestli jaké potěšení w Kristu, jestli která útěcha lásky, jestli která společnost ducha, jsauli střewa slitování: naplňte radost man, abyste byli smyslu stejného, stejnou lásku majíce, stejnodušní jsouce, stejně smýšlejíce, nic we swáru, ani pro marnau chlaubu, ale w pokroč,“ — oslowil Čechy jménem též matky církve co syny, jichžto návratu s tužebností prý očekávala, i napomínil jich, aby poslechli blasu jejího, co hlasu ducha swatého.²⁹⁵ Po něm vstal jménem Čechů M. Jan Rokycana, i wybrav sobě za thema slowa w ewangelium sw. Mataše: „kde jest ten, kterýž se narodil, král židowský? nebo widěli sme hwězdu jeho na východu slunce, a přijeli sme klanět se jemu,“ — wyprawoval o přičinách příchodu Čechů a zvláště o křiwdě, kterau posavad snášeti museli, kaceřování bywše po celém světě, ač prý zlořečení lidské dle Kristova zaslibení jim prospělo více k dobrému; prosil otce, aby nepopauzeli se, udali se jim slyšeti od Čechů wěci neobyčejné, z jichžto wšak vyšetřování prawda wyskau-mána býti může; proto přišli prý na tato místa, hledajíce Krista, jenž jest cesta p.awdy a žiwota; chwálil stav prwotní církve křesťanské a hořekoval nad porušením jejím w době poslední, žádaje aby přičiněním sboru na-nawrátila se k dávné čistotě swé; potom děkowaval sboru za pilnost, kterau woláni, a za laskawost, kterau jak po-cestě swé, tak i w městě Basileji p.ijati byli, žádal ko-nečně, aby jim ustanoven byl den, kdežtoby wěci swé přednášeti mohli w plném shromáždění.²⁹⁶ Julian dal

295) Řeč Julianowa, počínající slowy „Locuturus pro publica populi Christiani utilitate,“ tištěna jest ap. Mansi XXIX, 492 — 512. Náležit ona jistě k wýtečnějším plodům theologické literatury wěku tohoto.

296) Také Rokycanova řeč nachází se tištěna ap. Martene collect. ampl. VIII, 254 — 262. My obsah její podali

za odpověď, že na vůli jejich záležeti bude, kdy mají 1438 slyšení býti, an sbor k tomu prý na každý den i na každau hodinu hotow jest. Uradivše se tedy mezi sebäu, jmenowali pátek nejprwé příští, den 16 ledna, což od shromáždění tudíž přijato a pochwáleno bylo.

K vísce téměř nepodobné jest, že poslowé čeští, přijewše do Basileje, newěděli ještě sami, kdo z nich za stávati bude který článek Pražský před sborem veřejně: wšak teprw dne 13 ledna powstały mezi nimi hádky, 13 Jan. zwlaště za příčinou wedení článku o swobodě слова bezho, jejž Rokycana také k sobě potahowati chtěl, wůle pánův českých w tom se dokládaje. Wětšina poslůw ale přisauzen jest ten článek knězi Siročimu Oldřichovi ze Znojma, farári Čáslawskému. Widěti z toho, jak málo času měli theologowé husitští ku připravowání se, kdežto jejich opponenti we sboru již na čtvrtý měsic proti nim se cwičil.

Dnůw a hodin prázdných před početím veřejného hádání i po něm užili poslowé čeští ke známení se s předními audy shoru, návštěwy hojně i činice i přijímajíce, a k obědům často wzájemně i zwouce i zwáni jsouce. W takowém obcowání utwořila se zwlaště mezi duchovenstvem francouským a jimi užší jakási přízeň, ku kteréž i král Franský prý swé preláty byl nawodil a nabízel. S kardinály se Čechům sice s počátku nedobře dařilo: když byli ponejprw některé z nich nawštívili, neprokázána jím ani obecná zdvořilost, načež oni také bez pozdrawení hned odešli; nejnewlidněji chowal se k nim Bartoloměj arcibiskup Milánský, kterýž r. 1420 byl s králem Sigmundem w Čechách při dobývání Prahy. Ale přičiněním jak se zdá Julianovým nespůsoby takovéto proměnily se brzy, tak že přívětiwé k Čechům se chowice dle wyprawowání Joh. de Segovia i Joh. de Rausio.

1433 wání stalo se w Basileji wšeobecným, a kardinálowé sami napotom předcházeli je zdvořilostí. Zvláštní spůsob důvěrnosti udělal se nezadlauho zejména mezi kardinalem Julianem a knězem Prokopem, jakož swědčí vyprawování v deníku kněze Petra Žateckého na mnohých místech, ku př. ke dni 27 ledna: „Sli sme, (dí,) po obědě do kláštera dominikánského čtyři kněží, podívat se na tamější bibliotheku, kteroužto nalezli sme býti mnohem bohatší a wzácnější, nežli byla minoritská; viděli sme tam, mimo jiné dobré knihy, také jednu o hře w šachy, a w druhém pokoji zvláště mnohé spisy o právě církevním i světském. Odtud navštívili sme kardinála Brandu, bydlícího w téma domě, jenž přijal nás vlídně. Prokop řekl jemu: „přálibychom sobě některých knih z bibliotheky těchto bratří, a oni zdráhají se, pravice, že jim zapovězeno jest půjčiti knihy wen z domu.“ Kardinál řekl: „cokoli budete chtít, obdržíte,“ načež přewor dominikánský Nider oprawiw předešlau řeč swau wece: „ještě sem se wám cele neodepřel.“ A tak bywše u kardinála počastováni, odebrali sme se odtud k legatu Julianovi; kteroužto wítaje nás, objal Prokopa i wedl ho do zvláštního pokojiska, kdežto téměř půl hodiny byli spolu sami. I zwázali se, jakož mi Prokop vyprawoval, že mají říci sobě wespolek, cokoliv chtěli, aniž mají si to bráti we zlé. Takž tedy mluvil Prokop kardinálowi: „welmi zle stojíte, táhnete se k autoritě církve prwotní, a obcowáním swým jsouce ducha svatého wzdáleni, mníte předce, že děje se duchem svatým, cokoli činite, čehož ale před bohem není; my hledíce ku prwotní církvi, nacházíme, že zachowáwala čtyry články naše.“ ²⁹⁷ Legat však ne-

297) Slowa Petra Žateckého jsau: Procopius cardinali dixit:
„Pessime statis, respicitis primitivam ecclesiam cum
auctoritate, et nimis remoti estis a spiritu sancti con-
versatione, et aestimatis, quod quidquid facitis, spiritus

odporował jemu mnho, a wedl řeč k jiným wěcem.“ 1483 O několik dní později (14 února) řekl Julian w podobné konversaci, že čím déle obcuje s Čechy, tím více klomí se k nim jeho srdce; pročež řeby mali zůstat cele w Basileji, ažby se dokonce sjednotili. Prokop odepřel, že to pro těžkost nákladu činiti nelze; a když legat tomu věřiti nechtěl, Čechy za bohaté pekládaje, Prokop wyložil mu dle prawdy nejen celý stav swého jmění, ale také weškeré moci Táboreské, daw se také do líčení umění walečného husitůw. Na to směje se dí Julian: „ale wy jste tedy, pane, Prokop weliký, a kdež pak jest Prokop malý?“ Když mu řečeno, že ten jest mezi Sirotky, ptal se: „a wy dělite se od Sirotkůw?“ Ano, wece Prokop, w některých wězech. „A wšak od Pražanůw dělite se ještě více? — tehdy nechme raději wšech rozdílůw, a spojme se w jednotu.“ — „Wšak až sobě dorozumíme aspoň we wězech podstatnějších,“ odpověděl na to Prokop. „Ba arci, (dí Julian,) kěž se to stane! sice daremná bude wšecka práce naše.“

W pátek dne 16 ledna ráno přišli opat Ebrachský, 16 Jan. děkan Řezenský, konšelé Basilejští a Jan z Geilhusy ku poslům českým, aby uwedli je čestně a slavně do walného shromáždění sboru. Tam Matěj Landa ze Chlumčan, Písecký hejtman a pokladník poselství českého, jaw se prwni mluviti we jménu krajanůw svých, obrátil řeč nejprwě ku knížeti Wilémovi co protektoru, potom k legatu Julianovi co presidentu, a pak ke sboru wůbec; dobrořečil bohu i jim, že konečně přišla hodina tak dlouho žádaná, kdežto Čechům dáno jest ospravedlniti se před světem z nátkůw křivých; a odhaliti wůbec poklad

*sancti instinetu faceretis, quod tamen coram deo non est;
nos respiciendo primitram ecclesiam reperimus, eam
nostros quatuor articulos tenuisse.*“ Cui tamen legatus
non multum contradixit; et plura interlocuti sunt. —

1481 skrytý učení spasitelného, pro kteréž již tolikrát kaceřování a krvavě pronásledování byli; wšak že bůh dopauští někdy swár a půtky mezi lidmi, aby potom smíření a pokoje tím lépe se šetřilo; omlauval války od Čechůw k obhájení swému bezděky prý wedené, a osvědčoval ochotnost, nepolýkati se napotom nežli slowy a důwody z písem swatých, i prosil o dobratiwé slyšení pro sebe i pro společníky swé. Pak četl spis umluw Chebských o spůsobu, kterak we wězech českých na sboru jednatí se mělo, i ptal se, přiznáwali se sbor k umluwám těm? Legat odpověděl, že kdyby byl předvídal toho potřebu, bylby přinesl original jejich do shromáždění: a wšak že zdá se mu, že forma jejich čtená srownáwá se s prawdou. Potom přednešena jsou plnomocenství daná poslům, jak ze sněmu Kutnohorského dne 5 září 1432, tak i od university Pražské dne 1 prosince 1432, ²⁹⁸ a připojeno ústní osvědčení poslůw, že ačkoli Laurin ze Hradiště Tábora nedopatřením písářovým v listině wynechán, byl wšak od sněmu jmenován a má za posla plnomocného zároveň jiným wšem poważowaným býti. Potom M. Petr Payne wedle řeč na slowa žalmu Dawidowa: „když slunce wychází, zase shromaždují se“ a pod jakýmsi ukrytím jal se chváliti učení husitské wůbec, ke slunci je přirownávaje a naději swau jewě, že až jen je náležitě poznají, všickni lidé samoděk a rádi prý k němu se přiznávati budou. Posléze M. Jan Rokycana počal wěsti článek svůj o potřebě přijímání swátosti wečeře páně pod obojí spůsobu. Předeslaw osvědčení jménem Čechůw wůbec, že nechtějí ničehož wěsti swohlávě proti ustanovením matky cirkve, — kteréž on ale dával smysl jiný, nežli na sboru bylo w obyčej, — ohlásil, že hotow jest dokázati, kterak ono přijímání nejen w písmě swatém přikázáno a nálezy swatých

otčůw církve rovně jako příkladem a praxí prwotní církve 1433 stvrzeno, ale i od starých koncilí schwáleno bylo; tudíž že dostoří všem wýminkám, které w umluvách Chebských ohledem na nejvyššího a nestranného saudce mezi sborem a Čechy wytčeny jsau. Poněwadž ale toho dne již bylo se opozdilo, odložil delší swé líčení nazejtří. Wšak ani tu ještě nedomluwiw, musel ještě w pondělí dne 19 ledna 19Jan. dále slyšán býti. Dlauhá řeč jeho měla tu zásluhu do sebe, že nepopauzela posluchačůw k náruživosti, a netolik trpěliwě ale i s napnutým pozorem slyšena jest; on pak důwěřil se tak welice we swé vítězství, že konečně wyzval sbor celý, aby mu jen jednoho doktora církve jmenowali, kterýby přijímání pod obojí před nálezem sboru Konstanského byl tupil co kacířské, bludné neb pohoršliwé.²⁹⁹ Když pak dokonal přednášení swé, kněz Prokop Weliký nemohl se zdržet, aby nechopil se slowa nápodobně; napomínat všech pětostmých, aby slyšewše důwody prawdy a pozvání jsouce k hodum, neměškali wejiti, an prý bůh, dle příkladu ewangelium,³⁰⁰ nepřijdauli zwani, hněvem swým stížic je, powolá jiné lidstwa třídy k wečeři swé spasitelné; i řečniw dobráu chwili, dával sice hojně důkazy biblické učenosti swé, ale nepotkal se s takovým uznáním, jako Rokycana, ba někteří mu i smíchem odpláceli. Pak Julian legat přednesl zdání swé, žeby dobré bylo, dříve nežli k jednotlivým článkům českým od sboru odpovídati se bude, aby přednesli je napořád všecky; což tudíž nejen ode sboru ale i od poslůw českých přijato a ustanoweno jest, že hned nazejtří w jiném článku pokračowati se má.

299) Přednešení Rokycanovo tištěno jest ap. Martene, VIII. pag. 262 — 305, a Mansi XXX, 269 — 306, tak jakž je podal legatovi písemně dne 20 ledna.

300) Wiz ewangelium sw. Lukáše kap. 14, 16 — 24, a sw. Matauše kap. 22, 2 — 14.

1483 W auterý tedy dne 20 ledna počal *Mikuláš z Pel-*
20 Jan. hřimowa, biskup Táborský, mluviti o stawowání a trestání
 hřichůw weřejných w církwi, w čemž i nazejtí zase po-
 kračoval. Řeč jeho nebyla již tak šetrná ani mīrná, jako
 Rokycanova; mluvil tytýž důtkliwě a trpce, zwlaště ká-
 raje spūsoby, kterak s učiteli českými Husem a Jeronymem
 w Konstanci nakládáno bylo. Když nejostřejší pronášel
 důtky proti hierarchii, stalo se we sboru pohnutí nemalé:
 jedpi prý se smáli, druzí zubami skřipeli, jiní hlasitě rep-
 tati se jali, Julian pak sepiaw ruce wzhlédal k nebi. Tu
 ptal se Pelhřimowský důtkliwě, wolnoli mu mluviti dále,
 požívaje Chebských umluw, čili nic? I řekl Julian: „jen
 někdy popřestaňte trochu, aby lidé, sobě odchrknauti
 mohli, wšak máte požití auplné swobody mluvení.“ Takž
 dokonal řeč swau bez překážky, a dle zdání krajánůw
 swých i velmi pěkně a počestně. Nicméně když vyšli
 poslowé ze sboru, Rokycana we zwlaště schůzce toho
 dne hanil Biskupce proto, že dowolil sobě mluviti tak
 nešetrně proti prelatům wůbec: ale wětšina Čechůw zdá
 se, že byli s řečí tau spokojeni, aniž swolili k žádosti,
 aby se předložilo k censuře, cokoli napotom we sboru
 přednášeti se mělo.

Když potom w pátek dne 23 ledna *Oldřich Znojemský*
 počal zastávati článek o swobodném kázání slowa bo-
 žího, M. Rokycana přetrhl mu řeč, wyprawuje, kterak
 došly Čechůw stížnosti od audůw sborowých, že z čele-
 dínůw poselství českého jeden házel prý sněhem na kru-
 cifix na mostě Basilejském postavený, druhý pak že pěsti
 tlaukl na obraz jakýsi swatý; Čechům že o skutcích
 takowých naprosto nic není wědomo, aniž se jím to k
 věře podobné býti zdá: nicméně když by dokázáno bylo,
 ujišťoval, že neobmeškají potrestati proto náležitě, kdo-
 kolí z lidí jejich winen-by nalezen byl. Julian odpověděl,
 že audůw sborowých owšem wšeliké netoliko skušky ale

i řeči docházejí nelibé, kteréž ale wšecky s trpělivostí 1433 že snášejí; zvláště pak že pacholci čeští chodíce po vsech okolních, tam učení swé wšelijak roztrušují; pročež žeby dobré bylo, aby pro uwarowání wšeho pohoršení poslowé lidem swým wěci takové přísně zapowěděli. Také k tomu dána odpověď, že pacholci ti chodí sice do wesnic na kupowání sena i obroku, a wšak že owšem neschopni jsau k vykládání jakékoli nauky: než když zwědawý lid německý dotazuje se jich na wíru a obřady jejich, a oni k tomu odpovidají, co w skutku prawdu jest, že to nemůže ani za kázání ani za šíření wíry husitské poważowáno býti. Nicméně i w tom oswědčowali poslowé ochotnost swau, pečovati, aby toho co nejméně se dálo. Oldřich Znojemský pak prowedl sadu swau dne toho 1 následujícího bez další pamětihoné příhody. ³⁰¹

Poslední kněz a mistr husitský, který vykládal článek o swětském panowání kněžstva ode dne 26 až do 28 26Jan. ledna, byl Angličan Petr Payne. I jeho řeči obsah byl sboru neméně nepříjemný, nežli spůsob, jímž přednášena byla; dalš se zajisté i on do wychwalowání netoliko J. Husa, nýbrž i Wiklefa, tupiw odsauzení obou na sboru Konštanském; wyprawował také o sporech, kteréž za příčinu Wiklefowa učení měl na universitě Oxfordské, pročež i vlast swau opustiti a w Čechách autočiště hledati musel. O to strhly se hádky mezi ním a jeho krajaný na sboru přítomnými. Konečně podal ceduli, ³⁰² w niž obsah řeči jeho krátce psán byl w ten smysl, že požívání zboží swětského nezapowídá se kněžím, pokud nepadá ve přílišnost a zbytečnost, ale vládnutí statky pozemskými, poněvadž wadí auřadowání duchownímu, má

301) Přednešení Oldřicha Znojemského tištěno jest u Martene l. c. pag. 305 — 340; ap. Mansi XXX, p. 306 — 337.

302) Wiz Martene l. c. pag. 251. 252.

1483 jim prý odjato býti, a kde hřešení u duchovních wešlo
ve zvyk, že swětští mají nejen právo ale i povinnost,
uchýliti přičinu a podnět ke hřichům; i žádal, aby cedule
ta wepsána byla do akt sborowých.

Po prowedení všech čtyr článkův Pražských dne
28 Jan. 28 ledna M. Rokycana chopil sc opět slova, i oswědčil
jménem všech spoluposlůw svých potěšení a díky za la-
skawé, trpeliwé a wolné slyšení, kteréhož jim dopřáno
jest, dokládaje, událoli se jim uraziti snad otce slowy
jakýmikoli, že prosí, aby jim odpusťeno bylo, a přednesli-
li co we článcích swých, ježto bylo proti wíre a prawdě,
že hotovi jsau opraviti, kdykoli jim to důwody dosta-
tečnými dokázano bude; jšauť zajisté, dí, neméně žá-
dostiwi jednoty a pokoje, nežli sbor sám. Dále žádal,
aby ti, ježto jim odpovídati budau, uskrownili pokud
možná řeči, hledíce jen ku podstatě wěci sporných, pro
ušetření času, i aby podali jim neprodleně sady swé také
w pismě, jakož od jeho strany již prý stalo se. Po něm
pan Wilém Kostka řeči německau oslowil knížete Wiléma,
protektora sboru, podobné jemu díky wzdávaje; načež
Wilém ohlásil se, že nestačili Čechům dosavadní slyšení,
on přičiní se, aby jim ho ještě přidáno bylo, i že we
všem nápmocen býti chce, cokoli k jednotě a ku po-
koji wěsti může, maje zvláštní o tom od krále Sigmunda
poručení. Kardinál Julian ptal se nejprwě, přiznávají-li
se wěichni poslowé jednohlasně k tomu, co čtyři jejich
řečníci w ličení článkův swých přednesli? a když k tomu
ode všech poslůw přiswědčeno, teprw jal se řeči ob-
širnau rozjímati to, co w desítidnowých oněch před-
náškách zvlášť utěšeného a nadějněho ku pokoji otcům
slyšeti se dostalo. Chwaliw oswědčený aumysl k jednotě,
prawil, že aumyslem cení se skutek, a otcové hledíce k
němu, že méně sobě wáži řeči některých poněkud drsnat-
tých, jež jim slyšeti bylo; prosil, aby setrvajice w au-

myslu takowém, hledali a řešili také cest těch, ježloby 1483 wedly k žádaucimu cíli. Chcemeli (dří) niti jednotu a pokoj věčný mezi sebou, musíme cele otěvřít se sobě wespolek a státi se jednomyslnými, aniž má zůstat něco za námi, aby myсли naše napotom zase rozdwojovati mohlo; sbor že jest jako pec ohniwá, we kteréžto zážehem ducha svatého rozpauštějí a čistí se wšecky trusky mnění různých; i jakož we smlauwách pokoje rozhoduje se o všech věcech sporných bez wýminky, tak že i zde má díti se, by ani jedna jiskra neuhašená nezanášila napotom snad požár nowý. Posawad že předložení jsou jen čtyři článkové od poslůw: ale otcůw že se dneslo, kterak Čechowé i kromě těchto čtyř článků ještě wedau sady mnohé od učení we sboru přijatého rozdílné; sami také že slyšeli na uši swé, když poslowé někteří jmenovali Wiklefa doktorem ewangelickým, dle čehož že znamenati jest, že stojí ke článkům jeho zavrženým od církve. I daw čisti weřejně 28 takových článkůw, ³⁰³ we kterýchž jewilo se netoliko učení Wiklefovo, ale také wíra kněží Táborškých a Sirotčích, žádal odpovědi od poslůw, takéli k těmto článkům se přiznávají? Dále chtěl wěděti, jakých slow se od Čechůw užívá při posvěcowání těla i krve páne, a co se smýšlí o manželství mezi příbuznými, též o moci všeobecných sborůw církveních a papežůw Řimských? wěřili Čechowé, že duch svatý pochází od otce i syna, i majíli každého za kacíře, kdo proti se koncilium Nicenskému, Konstantinopolskému, Efesskému prvnímu a Chalcedonskému? Byl to se strany sboru první pokus, rozdwojiti Čechy mezi sebou a rozraziti solidárnost jejich naproti němu: ale byw předčasný a unáhlený, newedl tenkrát ještě k žádanému cíli; kališníci nebywše ještě od

303) Tištěni jsou ti článkové ap. Mariene l. c. pag. 249 — 251.

1433 církwe uznáni ani do lůna jejího přijati, nemohli a nechtěli dělit se od ostatních krajanův svých. Poslowé žádali tedy nejprw, aby na chwili wystaupili mohli ku poradě o té wěci: a když wrátili se do shromáždění zase, nedali odpovědi další, nežli že jim potřebí jest i písemného podání článkův přečtených, i času prostrannějšího k rozmyšlení se o nich. Obého toho nemohlo se jim odepriti, a protož uzavřeno jest, že v posezeni nejprwé příštím přikročí se k odpovídání na přednášky poslůw českých.

31 Jan. W sobotu dne posledního ledna, když mělo počnouti odpovídání sboru proti článkům Pražským, Jan opat Cisterský a professor Pařížský wstaw napomínal Čechy, aby nechajíce všeho hádaní, podvolili se naprosto sboru, jehožto ředitel že jest duch swatý, ježto nedá jemu chodití leda cestau prawdy. W jeho řeči opakovány tytéž důwody, které president Julian sám již dávno byl předniesl, jen s menší mírností a opatrností, an líčil Čechy jako wystauplé z církwe a protiwici se jí, k welikému jejich pohoršení.³⁰⁴⁾ Hned ale za ním chopil se slova, dluho již po něm taužiw, M. Jan Stojkowic z Dubrowníka, aby sám od osoby swé wywrátil mnění Čechův o potřebě přijímání pod obojí spůsobau. Přednášení jeho, na vše strany rozwláčné, bylo pravý opak toho, čeho Rokycana byl nedávno žádal, ano zapřádajíc se do množství otázek wedlejších, prodlaužilo se až do dne 11 února; i nabrazujíc tytýž horlením, čeho w jadrnosti se mu nedostávalo, nejen nudilo ale i horšilo a popauzelo Čechy.

4 Fbr. Zvláště w posezeních dne 4 a 7 února strhly se o to hádky a spory náružiwe. Prvni sičzował sobě jménem krajanův svých kněz Prokop Táborský, prawě že umluwy

304) Řeč jeho podává se u Martene I. c. pag. 340 — 351
Mansi acta concil. XXIX, p. 1271 — 1280.

Chebské nedrží se jim, jelikož hany a urážky rozličné 1483 jak prvé od Jana opata Cisterského, tak nyní od Jana Dubrownického nejen na osoby všeliké, ale i na celý národ český se uvrhuji. „Urážte nás, (di,) prawice, abychom wrátili se do církve, jakobychom byli z ní wy-staupili, a my nejen newystaupili, anobrž sami snažíme se přiwesti k ní wšecky křesťany, a wás také,“ (nad čímž veliký we sboru strhl se smích;) „kdež pak žádáte, abychom se podrobili naprosto saudu wašemu: i dokažte nám jen prawdu swau, a my se jí podrobíme; budeli pak prawda na straně naší, také ji bohdá pobíhati nebudete. Doktor Jan Slowanský zatáčí ustawičně k wěcem nepříslušným; wčera mluvil o bytu těla Kristova we svatosti oltární w ten smysl, jakobychom my jej zapírali, čímž nás jen leda ostauzelí chtěl. Ptáme se, mluwilli swým osobním toliko jménem, čili jménem sboru? Prawí se, že mluwil jen sám od sebe; my pak nepřišli k několika toliko doktorařům do Basileje, aniž by nás obce naše k nim byly wyprawily; a protož žádáme, aby pauze jménem sboru nám se odpovídalo.“ Rokycana doložil, že žádané podrobení se pod sbor čeliloby proti umluwám Chebským, a poslowé že k tomu moci nemají. Otázku, „kde jest církew?“ že nechce rozjímati nyní, odkládaje ji k času swému. „Wy prawíte, (di,) že církew jest we sboru tomto: my pak, ačkoli wíme dobře, jak sama waše hlawa, papež Eugen IV., o wás smýšlí a čím wás jmenuje, wšak newážíme toho welice, anobrž přišedše sem s upřímnau žádostí míru a jednoty, nadějeme se ji wždy ještě.“ Po mnohých řečech jiných kardinal Julian jal se napomínati, že potřebí jest trpělivosti a snášeliosti s obou stran; Čechové také že mluwili wěci tytýž prudké a nelibé, a přece že slyšeni jsou, pročež žeby i oni měli propujčovati se nyní w lásce a mírnosti; M. Jan Slowanský ale že má dokonati přednešení swé před sborem, trwejž ono

1483 dluho nebo krátce, a Čechowé slyše je neb neslyše. Tím uchláholena jest poněkud bauře toho dne. Ale w 7 Fbr. sobotu dne 7 února, když týž Jan, chwáliw neomylnost cirkwe Řínské, jmenoval všecky protiwníky její kacíře, a když to jméno „kacíř“, ačkoli neměřené na Čechy, leda nepřímo, za krátkau chwili šestnáctkrát z ust jeho vyšlo: Rokycana wstaw řekl, že řeči takové newedau ku pokoji a k jednotě, ale že od nich odwozuji, a protož že skutečně čeli proti umluvám Chebským; Čechowé že w ohawnosti mají kacírství, jako kterýkoli jiný národ, „a jestli kdo, (dř.) chce mne z kacírství winiti, ať se zapíše ku právu odwetu (poena talionis), a pak ať wede důkazy.“ Také Prokop pravil, že ještě nikdo nedokázal, aniž dokázati může, žeby Čechowé byli kacíři, „a přece, (dř.), mnich ten nás ustanoven kaceřuje; wěru, kdybych to byl w Čechách předvídal, nikdy bylbych sem nepřišel: a dokládám se wás, M. Toku, toli jest ten spůsob, jakýmž ste slibowali nám w Chebu, že má s námi zde býti nakládáno?“ Jan Stojkowic, wida nowau bauři, oswědčoval se snažně, že mluwiw o kacířích, neměl nikoli namysli Čechůw, aniž jich tím jménem znamenati chtěl; „bůh mi nebud milostiw,“ (dř.), „chtěli sem ublížiti wám a klásti na wás poskwrnu jakaukoli.“ Také jiní otcové omlauwali jeho, že mluwiw slowy powšechnými, nemělbý z aumyslu zlého winen a stihán býti; a nazejtří přišla zvláštní deputace od sboru, s arcibiskupem Lyonským w čele, k Čechům w hospodě Sirotči shromážděným, prosice wýslovně o showívání a odpustění pro Stojkowice. I neodepřeli toho sice poslowé, z úcty k Lyonskému, ale od té doby ani Prokop ani Wilém Kostka nechodili více do posezení, pokud Stojkowic měl slowo; a když Julian později Prokopa požádal, aby na důkaz auplného smíření pozval toho Slowana k sobě zase k cbědu, nemohl toho nijak dosáhnouti.

Poněvadž pak Čechové na tom stáli, že jakož oni **1483** jménem celého národu wedli věc svou, tak i jim nikoli jmény saukromýni, ale jménem sboru má se odpovídati: protož oznámil legat Julian dne 13 února, že na ostatní **13Fbr.** tři články dána jim bude od splnomocněných řečníků jménem celého sboru odpověd, a wšak s tím wždy ohraďau, aby wolno bylo doplňovati aneb i opravovati slova jejich, kdyžby toho potřeba kázala. Počal tudíž téhož dne Pařížský professor Jiljí *Karlíer*, rodilý z Pikardie, přednášeti proti Biskupcowu článku o stawowání a trestání hřichůw veřejných, v čemž pokračoval až do 17 února. Po něm ve středu dne 18 února zdwihl se dominikán a inquisitor Kolínský, Jindřich *Kalteisen*, rodem z Kobolence, a jal se wywracovati článek o swobodném hlásaní slova božího, čimž až do 21 února zaměstnán byl. Posléze v pondělí 23 února dostalo se slovo Janovi z *Palomar*, **23Fbr.** kterýž až do 28 zastával panování světské u lidí dučhowních. Takž celý měsíc únor ztráwen hájením učení katolického proti husitům, a wšak poslední tři řečníci nedali příčiny ke stížnosti od poslůw českých.³⁰⁵

Když tímto spůsobem řeči první dokonány byly s obou stran, kardinal Julian dne 28 února upomínal Čechy, **28Fbr.** aby již ohlásili se také ohiedem na 28 článkůw jim před měsícem předložených. Odpověděl na to Rokycana ze společného uzavření krajanůw svých, že Chebské umluwy

305) Řeči všech čtyř hájitelůw od sboru wydaných tištěny jsou nejprw ve knize Henr. Canisii *Antique lectiones* od r. 1601 a sld. a později ve všech témař *Acta conciliorum*, ap. Mansi, XXIX, pag. 699 — 1168. W rukopisech starých nacházejí se témař ve všech bibliotekách w Evropě; w Kobolenci w bibliotéce gymnasiální chowají se posavad spisy Jindřicha Kalteisen, a w nich sauvěké i dobré opisy hádeček téchto (zvláště Ms. 124;) podobný exemplar, nálezewší někdy Matěji Laudovi, chowá se také u kapituly Pražské.

1433 nesau to wýsowně, že mají předewším srownáni býti čtyři článkové Pražští; toho tedy poslowé že musejí držeti se tím bedliwěji, ano jim tak přikázáno jest od sněmu jejich zemského, a teprw až dosáhnau konce žádaucího we článcích těch, že čas bude přistaupiti k dalšímu zase jednání. Pak nawrhowal Julian, aby zwolena byla kommisie zwláštní, s každé strany po čtyrech osobách, ježtoby měli sepsati na drobno, we kterých sadách se snášeji, a we kterých nic. Rokycana wšak žádal slyšan býti předewším w replice swé proti Stojkowicovi, prawě, že tento nespokojil se jen odpovídati jemu, ale že přimisil do řeči swé množství wěcí nowých, a že dopustil se w tom hojných poklések i bludůw, ježto sbor sám prý co takové rukama bude moci ohmatati; ostatně že slibeno jest Čechům slyšení, kdykoli jeho žádati budau, a protož že mu ani odepřeno býti nemůže. To pozorowaw Stojkowic, ohlašoval se, že pak i jemu wolno býti musí odpověděti Rokycanovi, an sbor nesmí dopustiti se té nespravedlnosti, aby neslyšel stran obau stejnau pilnosti. Pošly z toho nowé hádky, které téhož dne ani nedokončeny; teprw nazejtrí u večer wzkázáno jest Rokycanovi z rady kardinálské, že mu wolno bude replikowati dne následujicího.

2 Mart. Počaw tedy zase w pondělí dne 2 března *Rokycana*, prodlaužil přednášení swé proti Stojkowicovi až do 10 téhož měsice, ačkoli 5 března, kdežto přišlo poselství od Eugenia IV do Basileje, a 9 března, kdežto wejejně slyšeno jest, nejednalo se nic we věcech českých. Tehdáž zajisté papež již se byl sklonil k uznání sboru Basilejského, a to hlavně z té příčiny, poněvadž byla naděje, že působením jeho Čechowé opět smířeni budau s církvi Římskau: ale sbor počinal sobě zase hrději proti papeži, nežli přati bylo pro dobro této církve. Ostatně Rokycanova replika, jakkoli často důtkliwá i dojmawá, ne-

spůsobila žádné hanbu, až ji ukončil, volaje hlasem ve- 1438
jíkým: „odpůrce můj twrdí, že lidé smartelní, že sborové 10 Mar
mohau měnit přikázání Kristovo: a Kristus řekl: nebe a
země pominau, ale slova má nepominau!“ I hned do-
máhal se Stojkovic řeči s velikým opět horlením, také to
pravě, že hanba bude Čechův, nebudauli chtiti jeho dale-
poslauchati; Rokycana pak řekl na to, že neodpirá slyšet
jeho třebas kolik neděl, ale že si pak vyhražuje právo
dle umluw Chebských, odpovídati jemu zase dle potřeby
a libosti.

Sbor uznal nyní, že nekonečné takovéto hádky více
odvodí od žádancho cíle, nežliby k němu přivodily:
pročež od toho dne nastoupil cesty jiné, Stojkowicovi
již ani slova nepowoliw. Požádán jest protektor sboru,
kníže Wilém Baworský, aby uwázel se we prostředko-
vání mezi oběma stranami; kterýž požíval w tom po-
moci předewším doktora Mikuláše z Kusy, předního the-
ologa německého. Sestavil se tudíž wýber 30 osob, po
patnácti s každé strany, který we dnech 11 až 15 března 11 Mar
mnohé držel porady, kterakby narownání učiniti se mohlo;
byli w tom kardinálowé Julian, Branda i Cervantes, arcio-
biskup Lyonský, biskupowé Řezenský a Mišenský a j. w.
Řízením Julianowým každá taková konference počínala
se modlitbou: a wšak sumysłowé rokujících tím ani
neobměkčili, ani nesblížili se. Hlavní péče byla nawesti
Čechy, aby wstaupili do jednoty se sborem a vtělili se
tskorka do jeho. Dne 11 března mluvil k nim Julian:
„my prawíme, že u nás jest církew, wy díte zase, že
jest u wás; tedy spojme se dohromady, budme jedno
tělo, a nebude pochybnosti, kde jest církew; papež již
srownal se s námi, císař jest na naší straně, jakož i jiní
králové a národové; připojitelí wy se, bude jednota celá
i dokonalá; pak zároveň s námi budete sauditi věci
křesťanské, a spolu s námi přičiníte se, aby opravy se

1483 dály w řádu církevním.“ Čechové věděli dobře, že vtěliti se do sboru byloby pro ně tolik, jako wzdáti se postavení swého a podniknauti saud wětšiny jim nepřizniwé: i ačkoli již pauštěli od naděje, s kterau do Basileje byli přišli, že sbor dá se nawesti k uznání a přijmutí nejedné sady husitské, wšak přece smysl jejich dawní o saudcowství otcův nad nimi zůstával ještě wždy nezměněn; všecky řeči a vñady k tomuto cíli strojené mijely se s aučinkem; saudce jejich, prawili, že jest jen boží ewangelium, a nikoli lidé kteříkoli; proti chwále o neomylnosti sborů ukazovali wždy na příklad sboru Konstanského, w němžto pohřešovali ovšem působení ducha svatého; někteří počali již nyní mluviti o navrácení se do vlasti. Proto kommisie k vyjednávání s nimi volená

13 Mar ocitowala se co den u wětší nesnázi. Již dne 13 března ptal se byl *Mikuláš z Kusy* jakoby sám od sebe a pro sebe: kdyby sbor swolil Čechům ke článku o přijímání pod obojí, zdali potom spokojiliby se co do článkův ostatních? načež poslowé ani odpovědi dátí nechtěli, bojíce se w tom nějakého podtrhnutí. Wšak když později totéž opakováno jménem knižecím, a vykládáno spolu w ten smysl, že dostanouce dekret o přijímání pod obojí dle žádosti swé, měliby hned vtěliti se do sboru a pak aučastniti se dalších nařízení sborových co do tří ostatních článkův: požádali sice psanou toho formuli k rozjímání o ní, ale wrátili ji zase, prawice, že před auplným usnešením o všech čtyrech článcích nelze mluviti o vtělení, anoby prý zpozdilé bylo, prohlásiti jednotu a nastupovati pak zase na rozdíly we wyznaní; takéž žeby tím wystoupili z umluw Chebských, k čemuž že moci ani nemají.

Knižeti Wilémovi zdálo se, že hlavní závada žádaučího pořízení jewila se w počtu jednatelův; kdyby užší wýbor sestoupil se s obou stran, mněl, žeby snáze

bylo uhodití w nějaké narownání. Usiloval tedy o to 1483 a podařilo se mu, že dne 19 března jen čtyři wýborové 19 Marwé s každé strany, wesměs tedy 8 osob, počali se scházeti w bytu Julianowě ku konferencem dowěrným, ježto trvaly potom celý týden. Wýborův těchto ani jména, ani jednání nejsou podrobně zaznamenána; ³⁰⁶ co rozehodný wýsledek z práce jejich ale wyjewila se obapolně uznaná nemožnost, urownati se w Basileji cele a konečně. Čechowé až posawad byli sobě lichotili nadějí, že učení jejich oznámeno budauc na sboru, wplyne aspoň s větší částky do učení cirkwe obecné a přispěje tudíž k opravě saustawy prawd křesťanských wůbec: sbor ale okázal skutekem aumysl, bráti se i dále vlastním praudem svým, nepřijímaje do něho wpływu jakéhokoli, a wykázati Čechům jen takořka strahu zvláštní, co wýsadu, we kterežby jim dowoleno bylo pohybовati se. Když poměr takový počal se jasněji zračiti poslům českým, ochlazovala se chuť jejich k dalšímu w Basileji jednání, a hledali zbawiti se co nejdříve odpovědnosti proti krajanům svým. Žádali tedy, aby sbor sám vypravil ze sebe poselství do Čech a jednal tam s národem na sněm sebraným bezpostředně; oni zajisté že moc nemají ke swolení wěci tak velikých, jakovýchž se na nich požaduje. ³⁰⁷ Z opraw-

306) Nejširší o tomto jednání zpráva čle se w rkp. Pařížské bibliotékě No. 1503, fol. 65 — 66, pod nápisem *Summa gestorum in tractatibus cum Boemis in concilio Basiliensi.*

307) Vilém Kostka i kněz Prokop psali due 2 dubna o této wěci do Čech: „Některé wěci od koncilium jsú nám podány, jichž nám nezdálo se za podobné bez wás konati a s nimi ovšem zavřenie učiniti. A koncilium znamenaje to, podalo nám, žeby swé posly s námi do Čech k sněmu phecnému — chtěli wyslati, aby — mohli zespolka s wámi zavřítí“ etc. Archiv Český, III, 396. Srwn. Aeneas Sylvius, Quomodo Bohemi vocati sunt etc. l. c. Dotčená „*Summa gestorum*“ zmiňuje se o té wěci: *Post hoc aliquibus ex vestris secrete*

1483 dowosti, kterauž o tom mluwili, pěswědčil se konečně i sbor o newyhnutelné potřebě kroku takového, jakkoli nemilé mu byly i odklady i náklady s ním spojené. Uzavřeno tudiž, že s posly českými, když se vrátí do vlasti, pojedou spolu poslové od sboru, aby jednání počaté w Basileji dokonalo se w Čechách. Mezitím pokud přípravy k novému tomuto poselství činiti se budou, svoleno jest, aby theologowé obojí strany pokračovali w hádkách svých.

Mikuláš Biskupec byl již 16–18 března přednesl repliku swau proti Karleriovi; po konferencích dotčených **28 Mar** w sobotu dne 28 března dowoleno jest Oldřichovi Znojemskému mluwiti proti Kalteisenowi, w čemž i w pondělí **31 Mar** ještě pokračoval; a 31 března i 1 dubna wystřídal ho M. Petr Payne. Řečňování jejich nebylo velice pokojné, jelikož odpůrcové jejich každau chwili jim do řeči wska-kowali: ale již obě strany kladly menší váhu na řeči **2 Apr.** takové, nežli s počátku. Potom 2 dubna přišla opět řada na řečníky od sboru wydané, Jana Stojkowice, Karleria (4 dubna), Kalteisena i Palomara (7 a 8 dubna). Přednášky jejich proměnily se takožka w rozmluvy, protože již nešetřeno pořádku s nižádné strany, a také množství řečníkůw jiných michalo i stíhalo se wespolek, takže hádky zabíhaly neustále do oborův cizích. We slowních půtkách těchto wynikal zwlaště Rokycana wtipem wždy hotowým a trefným, i stížil ironickým šprymowáním zwlaště Stojkowice až do jeho unawení; wedle něho znáti bylo Petra Payne po prudkosti, Prokopa Welikého pak po spůsobu netoliko kazatelském ale i welitelském. Když jednau Stojkowic podřekl se, že co doktor nebylby powinen Rokycanowi co pauhémú mistru odpovídati, odsekł mu tento: „wždyť nejste lepší Krista, aniž já jsem horší dábla,

suggerentibus, utile valde fore, quod ambasatores sacri concilii huc (t. Pragam) venissent etc.

Kristus pak i dáblowi odpowidał.“ Po bauři 7 února, 1433 když týž Stojkowic, ostýchaw se uraziti Čechy každým jménem, prosil, aby mohl nazýwati Rokycanu odpůrcem swým, řekl tentýž: „jen směle! wšak já wás tímže titulem pocíl.“ Potom když onen sadu jakausi ani twrditi ani zapírati nechtl, wolal jemu: „i nebojte se!“ — a když zase dal se do přílišného rozkládání věci, prawil: „rozumím! jste z řeholy kazatelské, proto musíte tak mnohomluvným být!“ Jindy zwal ho do Prahy: „podte tam semnau, životem swým stojím za to, že wám ani vláskem hnuto nebude: ale kápě nesmíte bráti s sebou!“ Na konci aktu swého, dne 4 dubna, když Stojkowic prawě, že dokonal již dílo, ku kterémuž zawázán byl, a sepsaw nedávno asi 20 swazkůw, (jež ukazoval,) žeby již rád odpočinul sobě, i prosil, aby mu odpuštěno bylo: řekl Rokycana: „widíte, pánowé, kterak sám winen se dáwá, nedowed čeho chtěl; a jako Kaifáš prorokoval kdysi, newěda co, tak i mému odpůrci se přihodilo.“ Na to Palomar: „M. Rokycana chce jen smíchy tropiti.“ — „Nikoli, (dí tento;) já opravdu dím, že winen jest: a wšak maje nyní spisy jeho, protříbím je teprw jak náleží.“ Když Karlerius téhož dne jal se hájiti sprawedliwost pokuty smrti, Rokycana poznamenal, kterak to dobré bylo, že Čechowé tomu newěřili; jináče žeby mnohem více krwe bylo teklo, nejen při dobývání měst a hradůw, ale zvláště ku př. při zrádném ztečení Prahy skrze Hynka z Walsteina, kdežto wšickni kněží přičinili se prý o zachowání žiwota mnohých nešťastníkůw; wšak že w Čechách již od několika let nikdo na hrdle netrestán. Dne 8 dubna, když Kalteisen káral Oldřicha Znojemského proto, 2 Apr. žeby řekl, jakoby ustanovení řehol mnišských bralo původ svůj od dábla, odpověděl Oldřich: „já sem wám toho neřekl, máteli je od koho jiného, já za to nemohu.“ Na to kněz Prokop: „to sem já řekl panu legatovi, ne we-

1433 řejně, ale saukromí; wšak když biskupowé, jakož díte, dosedají na místo apoštolůw, a kněží na místo 72 učenníkůw; když ani Kristus ani apoštoló nechtěli mítí oněch darmochlebůw, dávajících se na zahálku, kdežtoby co lidé silní dobře pracovali mohli, odkud pak se nám berau, leda od čerta?“ Náramný smích rozléhal se na to po celé síní, kterýž obnowil se, když Rokycana dopadaje slova, zwolal ku Kalteisenowi: „pane doktore, wolte si pana Prokopa za swého provinciála!“ — Tento jest powěstný onen wýjew, kterýž, co důkaz české prý nejapnosti a hrubosti, rozpisowan byl z Basileje hned do všech krajin křesťanských. — ³⁰⁸

Bylof umluweno již před koncem měsice března, že jak poslové čeští, tak i poslové od sboru do Čech ustanoveni mají wyprawiti se na cestu w auterý po velikonoći, čili 14 dne dubna; i dali o tom Wilém Kostka i kněz Prokop zpráwu wšem Čechům wůbec psaním ode
2 Apr. dne 2 dubna, žádajíce aby potřební glejtové poslání jim byli do Chěbu wstříc becz meškání; s drahými náklady proti těm poslům wyslati že není potřebí, „nebo (prý) my sami je budem moci prowoditi s boží pomocí, nebudeteli glejty meškatí; ale jakož oni na cestě i w Basilii wšude k waší cti řádně a poctivě nám sau se ukazovali, tak též hodné jest a podobné, abychom to zjednali a opatřili, aby také k poslům jejich lidé poctivě se měli. Také prosíme již, wzkažujte, komuž má wzkázáno býti w Čechách i po Moravě, ať na sněm ke dni sv. Trojice nejprw příšli (7 Jun.) i s swými kněžími do Prahy se sjedau, a což všech dotýká, ať wšichni radí, a konec bídám rozličným i mnohým nátliskům, půjčili milý pán bůh,

308) Aeneas Sylvius mluvil o něm w několiku spisůw swých velmi ausměnč, ač newelmi wěrně. My jej líčili dle denníka Petra Žateckého.

at se již učini. Již z daru božího, čehož druhdy Čechowé 1433 žádajíce říkali, aby koncilium přijelo, w rukau budau místi; nebo s plnau mocí od koncilium jich poslowé do Čech pojedau. I chtěli bychom rádi, aby taková pilnost byla ke sjezdu na sněm, aby což můž nejvíce se jich sjelo; nebo weliké věci mají se, budeli pán bůh ráčiti, již konati a zespolka zawírati.“ ³⁰⁹

Ku poselství do Čech ustanowil sbor deset osob, a sice dva biskupy, Filiberta z Konstancie w Normandii a Petra Augšpurškého; pak Jana Palomara již často řeče-ného, Fridricha Parspergera probošta Řezenského, Jiljího Karleria také již jmenovaného, Alexandra Sparura, arcijahna z Anglie, Tomáše Ebendorfera z Haselbachu, ka-nowníka Wídenského a spisovatele známého, Jindřicha Toka, kanowníka Magdeburškého, Martina Berneria, de-kana Turonského, a Jana z Geilhusy, mnicha kláštera Maulbronnského, jehož Čechowé před jinými rádi widěli. Ti wšichni po skončeném hádaní dne 8 dubna wzati jsau ^{8 Apr.} od sboru pod přísahu, že w poseloství svém wěrně cho-wati se budau. We dnech následujicích, od zeleného čtvrtku (9 dubna) do neděle welikonoční (12 dubna) ne-jednalo se nic mezi stranami, kromě že jak již prvé (3 dubna) od Burgundského, tak nyní (10 dubna) od Sa-vojského wěwody přišli poslowé k uwítání Čechův a k ob-novení swazkův přátelských mezi zeměmi obojich stran. Burgundští chowali se byli při tom podiwně. Chwáliwše zajisté, kterak pán jejich, wěwoda Filip, po přeslici sám z českého rodu pochází, a tudiž k Čechům zvláště na-kloněn jest a přítelem jejich býti žádá, napomínali je nic-méně, aby pilni byli smíření swého se sborem, protože kdyby pokoj zase rušiti se měl, pán jejich, jakkoli nerád,

309) Celé psaní stojí, jakož již dotčeno, w Archivu českém, III 396.

f433 muselby sboru pomáhati celau mocí swau. Dodatek tento popudil zvláště pana Kostku: i odpověděl, že děkuje jim za dobrav wúli, a že daufá we trvalé přátelství mezi Čechy a Burgundy; „mezitím co do waší pohrůžky, (dí,) až jen přijde wewoda wáš do Čech, wšak my před ním neutečeme, ale zachowáme se k němu jako k jiným.“ Poslowé odešli oswědčujíce se, že nikoli neměli aumyslu hroziti Čechům. ³¹⁰ Mnohem přiwětiwěji mělo se poselství Savojské, wzkazujíc od pána svého, že podává se slawnému království českému ke službám se wším, což má, i s vlastním tělem svým; za čež pan Kostka, co hlawa poselství, tauž ochotou děkował, i ctil posly dle obyčejo.

13 Ap. W pondělí welikonoční, dne 13 dubna, wedeni jsau poslowé čeští posledníkráte do shromáždění sboru we klášteře dominikánském. Hned na počátku posezení oznámil kniže Wilém, že tu chwili obdržel poselství od krále Sigmunda, kteréžto sboru tudiž oznámiti musí; a když ho prosili, aby posečkal tím až po slyšení Čechůw, řekl, že ono týká se wěcí českých, a protož že tím spíše slyšeti se má. Kardinal Branda nicméně boje se pohoršení, kdyžby Čechům kázáno bylo wystaupiti ze síně, ježto přišli laučit se slawně, prowedl to, že ustanoveno jest nejprw slyšeti Čechy. Bylof přítomných kardinálůw šest, a mnoho arcibiskupůw, biskupůw i jiných důstojníkůw církve. První slovo měl Rokycana jménem všech krajanůw svých;

310) W jednom psaní Tomáše Haselbacha praví se, že poslowé Burgundští již 18 března oznámili sboru od pána svého: „quodsi Hussitae noluerint capere informationem a sacro concilio, quod tunc sua Excellentia velit ad mandata sacri concilii, ut praedicti haeretici radicitus evellerentur. Et ambassiatores Hussitarum multum attoniti et stupefacti super hujusmodi novitatibus fuerunt.“ Tím nabýwá Kostkova odpověd náležitého světla.

i počaw modlitbaw, wzał za thema řeči swé apoštola 1433
 slowa ku Korintům: „již sme octli se na konci wěkůw,“
 a jal se líčiti jak wšeobecnau porušenost wěci lidských,
 tak i potřebu oprawy a nawrácení se k duchu prwotní
 církwe. Potom dobročeši sboru, děkował mu za pokojné
 a trpěliwé slyšení, za auplné zachowání a šetření listůw
 glejtowních, i za wlídne s nimi nakládání jak we sboru
 tak i w městě wůbec; při čemž i ostatní poslowé wstawše,
 k díkám takowým se oswědčowali. Žádal dále, aby ot-
 cowé péče neměli o audy swé, kteři s nimi do Čech ſeti
 mají; Čechowé že o ně, o bezpečí a blahobyt jejich
 práwě tak starati se budau, jako o swé vlastni. Co do
 28 článkůw prosil, aby wěc ta odročila se až do žádau-
 cího, dálí bůh, sjednání o hlavních čtyrech článcích; též aby
 otcowé pominuli laskawě, pronešenoli od Čechů w hádkách
 slowo méně uctiwé a méně wlídne, nežli býti mělo.
 Konečně obrátil řeč swau k auřadu města Basileje, také
 jemu za laskawé pohostinství děkuje. Po něm hned wstaw
 pan Wilém Kostka z Postupic, ohlásil, kterak ho došlo,
 co křižowníci Pruští hrozného a neslušného zanesli u sboru
 proti Wladislawovi králi Polskámu, jenž jest spojenec
 Čechůw, osočujíce jeho proti sprawedlinosti; pročež že
 prosí, aby sbor neklonil ucha swého ku pómławám tako-
 wým, ažby poslowé strany obojí wěc swau před ním
 wéstí mohli. Na to když wyslanec řádu křižownického
 protestoval proti wkládání se Čechůw do wěci této, kněz
 Prokop dal za odpověď, že i král Wladislav, i bratr jeho
 kníže Šwidrigal, wedouce proti sobě wálku, přišli mocně
 na rozsudek sněmu českého w rozepři. swé; ³¹¹ i poně-

311) O skutku tomto dosti dôležitém i zajímavém mlčelo se
 sice w dosavadních historických pramenech, ale o prawdě
 jeho nicméně pochybowati nelze, an i Joh. de Segovia,
 i Petr Žatecký sworné o něm zpráwy podávají. Tento
 swědčí, že mluvil Prokop: Cum convenient (Bohemii)

1433 wadž obě strany slíbily wyslati we dnech nastávajících plnomocníky swé do Prahy ke zjednání pokoje, protož že Čechowé k wěcem těm nikoli mlčeti nemohau, ale že postarají se, aby ke sboru také o tu wěc poselství zvláště co nejdříwe wypraweno bylo. Kardinal Julian sliboval, že sbor zachowá se tak, aby mohla býti čáka pokoje i jednoty, ale prosil, aby Čechowé neobtěžovali sobě powystaupiti na chwili ze shromáždění, protože sbor má prý poraditi se o wěc welmi pilnau. Kněz Prokop nicméně nechtěl spustiti se slawa, prawě, že žádal již několikrát o slyšení aspoň dwau hodin pro sebe sám, a wždy že mu odepřeno; nyní tedy že chce obmeziti se jen na dwě neb tři slawa. Nejprwé prawil, že pozoroval, kterak mnozí we sboru mají o něm to domnění, žeby mnoho lidí rukama swýma byl usmrtíl: on pak dí, žeby pro wšecko na světě nechtěl říci neprawdu, ale to že prawda není; neboť on že vlastní rukau nikdy ani krůpeje krwe lidské neprolil, tím méně žeby sám koho byl zabil; wšak to že jest prawda, že byl welitelem ve mnohých bitvách, we kterýchž arci mnoho lidí zahynulo; aniž že on tím winěn býti má, protože nawolal prý se dosti, aby papež a kardinálowé, nechajíce bojůw a panování světských, přičinili se raději k oprawám w církvi tak welice potřebným. Nyní pak že sbor swolán jest, aby uwázal se w dílo těch opraw, jichž národnové všichni

cum nuntiis suis (t. regis Poloniae) in Praga, propter decisionem causae per dominos Bohemos inter eundem regem et ejus fratrem Swidrigal, quia condescenderunt in dominos Bohemos, prout habemus literas, loquentur, ut etiam huc ambasiatam mittat. Segovia zase wyprawuje: quia ipsi Bohemi, ut notum erat, confoederati forent cum rege Poloniae, qui, prout eis scriptum erat, jam misisset suos legatos in regnum (Bohemiae) et factum fuerat compromissum etc. Nowy to důkaz, jak chudé a nedostatečné jsou wšecky dosavad známé prameny dějin tohož wěku.

s pláčem a wzdycháním prý očekávají. I napomínil otce **1433**
 řeči newelmi hladkau ani šetrnau, aby konečně přikročili
 ke zrušení všech nowě uwedených obycejův hřišných,
 a nawrátili církew ke starodávní její prostotě a čistotě;
 aby neprotiwili se swobodnějšímu hlásání slova božího,
 ani přijimání pod obojí spůsobau, kteréhož i Řecká cír-
 kew prý náležitě šetří; aby přestali odsuzovati a trýzniti
 lidi jináče smýšlející, ku příkladu bratří Waldenské, kte-
 řížto ačkoli chudí, wšak že jsau lidé hodní a poctiví;
 aby pilně dbali, by pro množství nařízení církevních ne-
 zapomínalo se na přikázání boží, a důtka od Krista Židům
 činěná ³¹² newzlahowala se také k církvi nynější; ne-
 bož že tolik uwedeno jest obřadůw zbytečných a nálezůw
 lidských do náboženství, že již toto samo jimi zahaleno
 a zkaleneno jest. Končil pak chwálau prawidla onoho, kte-
 réž umluwami Chebskými za nejwyššího we křesťanstvu
 saudce uznáno jest, a samojediné prý mocné jest dopo-
 máhati církvi k žádanému pokoji a blahoslawenství.

Po této řeči wystoupili ze shromáždění Čechové i
 všichni ti, kteří nebyli audowé sboru, a přednešena jsau
 psaní krále Sigmundowa ode dne 10 března ze Sieny, **10 Mar**
 w nichžto sliboval brzký příjezd svůj do Basileje, a dal
 posly české žádati skrze knížete Wiléma, aby dočekali
 jeho. To welice malé bylo sboru, který krom toho rádby
 byl widěl, aby aspoň něktéří poslové zůstali w Basileji.
 Když tedy woláni bywše wešli opět do síně, kněz Prokop
 prohlásil se předewším, že co před chvílí mluvil, ne-
 mluvil co posel jménem národu a králowství Českého,
 ale jménem svým vlastním; pročež pronesli co nedosti
 hodného, prosil, aby mu w tom laskawě showiwáno bylo.
 Legat pak Julian oznámil o poselství, které sboru právě

312) Wiz ewangelium sw. Marka kapit. 7, 8: opustiwsze při-
 kázani boží, držte ustanovení lidská.

1433 od „císaře“ došedší, množí prý příčiny, pro něž již prwé žádano jest odročení odjezdu českého; „císař“ zajisté že co newidět přijde osobně ke sboru, a přeje sobě, aby poslové dočekali jeho, maje naději, že nesnáze wšecky prostřednictvím jeho spíše urownány budou; pročež aby zůstali ještě, a nechť jili čekati déle, aby zdrželi se ještě aspoň osm dní, w nichžto že přijde jistě určitější zpráva o císařově přjezdu. Čechowé wystoupili tedy opět ke společné poradě; a když vrátili se, řečnil Rokycana od nich w ten smysl, žeby rádi zawděčili se sboru, že basby od nich těžší wěci žádány byly: ale to že jim neprosto nemožné jest, poněvadž odjezd svůj oznámili do vlasti a připojili k tomu jistá nařízení, která odmítu netrpí; také na sliby a aumysly králowy w takové wěci že spolehati nelze, an zaměřiw k jistému místu, obyčej prý míwá i na samé cestě ještě měnit směr svůj. Nadarmo přimlauval se i kníže Wilém, aby tedy jen asi tři dny w Basileji ještě přidali; konečně wšak wida neoblomnost jejich, kázel jim dátí propuštění. Julian tedy počal obširnau řečí laučiti se od Čechůw: a wzaw sobě za text ewangelium téhož dne o dwau učennících do Emaus přišedších, ježto poznali tam Krista po lámaní chleba, přirownával církew ku Kristu a Basileji k Emausům, kamž přišedše Čechowé co učenníci, poznati měli matku swau církew křesťanskau polámaní chleba, to jest po žádosti její chlebiti s nimi w jednotě i pokoji. Opakoval dávné řeči swé o neomylnosti církwe, an prý duch svatý mluví ústy jejími, i napomínal ku poslušenství jejímu; odpovídala také na wšecka slowa jak Rokycanova, wděčně přijímaje zvláště ujištění o bezpečí poslůw sborových do Čech jdaucích, tak i Prokopowa, kteremuž co hostu prý swému domácímu děkował osobním swým jménem za jeho horlení o reformy, a pravil, že maje tutéž k reformám lásku, rád učiní se jeho sluhau k dosažení tak velikého cíle:

wšak že cesty k němu nejsau ty, které poslowé češlí 1433 na sboru nawrhovali, ale ty, kterými církew kráci ducha swatého wedením. I rekapituloval běžně wšecky we sboru wedené hádky o čtyrech článcích Pražských, wykládaw je dle smyslu swého. Konečně obrátiw se ke všem poslům zase, žehnal jich a řekl, aby we jméno boží šli, kdykoli budau chtiti, podadauc jemu ruce na rozlaučení. Tu Rokycana ještě jednau žehnaw celé shromáždění, poraučel se modlitbám jeho, kněz pak Prokop prosil opět krátkými slowy, aby hleděno bylo předewším k reformě. Pak podawše každý posel prawice kardinálum i knižeti protektoru, twáři jasna brali odpustění. Při wycházení pak jejich zo síně arcibiskup jeden italský welmi tlustý tisknul se skrže zástupy k nim, a podávaje jim také ruce, dal se do pláče.

Téhož dne pod večer šli někteří poslowé ještě ku předním audám sboru, saukromí se laučíce. Přitom zakazoval se zvláště Rokycana, že co nejsnažněji přičiniti se chce o šťastné uzavření jednoty; také pan Wilém Kostka ujišťoval ze jména kardinala Jana Cervantes, že Čechowé oprawdově tauží po smíření a pokoji; důkaz toho že jest i samo jejich poselství: neb bywše we válkách nepřemoženi, načby prý wedli takové náklady a podstupovali tolikeré obtíže, kdyby nechtěli upřímně dočkat se konce bojůw a nesnází? ³¹³⁾

Nazejtří, w auterý welikonoční dne 14 dubna, wyjeli 14 Ap. z Basileje poslowé čeští wšichni, a s nimi spolu nowě jmenovaní poslowé sboru k Čechům. Přišedše do Šafhúsy, museli bawili se delší čas, až wozowé češlí, kterýchž tam bylo necháno při jízdě do Basileje, zase k další potřebě při-

313) Swědčí o tom Joh. de Segovia, dokládaje w té příležitosti o sobě, že nálezel tehdejší ke družině a k domácnosti téhož kardinala sw. Petra, („cujus erat domesticus praesentium gerulus.“)

1433 hotoweni jsau. Tu opět nastupovali Basilejští na to, aby znamení táborská s wozův Laudových sňata i odložena byla; prosili v tom také kněze Prokopa o přimluvu, a on jí neodepřel: ale po dlauhém o této věci přemítání a jednání dána od Čechův zespolka odpověd, že ukrýwání znamení svých slaužiloby jim všem k necti, a protož aby od nich koho wice žádano nebylo; korauhwe wšak swé kázali složiti a neukazovati wice.

23 Ap. W Normberce pobyl od 23 do 27 dubna; i připojili se k nim odtud také poslové knížete Savojského, markrabě Braniborského, Jana wewody Baworského, biskupa Bamberského a města Normberka. Pak stihše do Chebu dne 30 dubna, čekali wšichni ještě na glejty české; kteřížto když dodání jsau w neděli dne 3 máje, nastoupili lněd nazejíří další cestu. We Žluticích pan Jakaubek ze Wresowic slawnau hostinou je přijaw, prowedl odtud až do Prahy. I diwili a těšili se Basilejští, widauce, že z každého města českého, kudyž šli, hrnuli se jim obyvatelé daleko do polí wstříc, radostně je wšudy přijímajice a dávajice průwody slawné. Zvláště pak když

8 Mai w pátek 8 máje před obědem wjížděli do Prahy, wysulo se prý weliké množství lidu jak před město, tak též po ulicích a po mostě, kudyž přicházeli; hejtmané vojsk, purkmistr a jiní wyšli jim wstříc s processí dítek spíwajících; a mezi úctami, jimiž wítání a slaweni jsau, bylo také propuštění dwou wězňův na smrt odsauzených. Jeden z poslůw, Karlier, od něhož tu zpráwu máme,³¹⁴⁾ končí ji slowy: Deo gratias!

314) Zachowala se w rkp. bibliotéky Pařížské pod číslem 1503 a pod nápisem „Carlerius de legationibus concilii Basiliensis.“ Budeť to jeden ze hlavních pramenů dalšího našeho vypravování; druhý pramen jest spis Janu do Segovia, třetí Tomáše z Haselbachu. (MS.)

ČLÁNEK TŘETÍ.

PRVNÍ NÁMLUWY PRAŽSKÉ; ZEMDLENÍ TÁBORU.

Poměry k Polsku; Čechowé w Uhřích. Sigmund císař, prostředek mezi papežem a sborem. První poselství Basilejské w Praze; Prokop Weliký o válkách; legatové a šlechta česká. Žádosti české u sboru. Oblečení Plzné; porážka w Bavorích; Prokop opařití vojsko. Jiří Sirotčí až k moři. Druhé poselství Basilejské w Praze; první kompaktaty Pražské. Rosstrk mezi stranami. Menhart ze Hradce a šlechta; Aleš Wřeslowský z Risenburka správce zemský. Neshoda se sborem. Martin Lupáč zase w Basileji. Plzeň chráněna od koncilium i od šlechty. Jednota panská proti rotám polním. Prokop Weliký zase velitelem. Nové město Pražské dobylo; Plzeň osvobozena. Další strojení se k válce. Bitva u Lipan; smrt obou Prokopů a konec rot polních. Čapek na Kolině; námluwov.

(R. 1433 Apr. — 1434 Jun.)

Stav a běh politických i válečných věcí v Čechách 1433 za té doby, co w Basileji dalo se první vyjednávání, jest nedostatkem zpráv zatemněn. Wíme sice, že o sw. Dorotě držán byl w Praze sněm zemský: ale neznámo 6 Fbr. nám, co se w něm konalo. Také to jisté jest, že w měsíci únoru stala se nová wýprawa do Rakous, a Čechové zwítězivše tam ve veliké bitvě, pomstili křiwd jim z této země od dávna činěných: ale ani místo a den bitvy,

1433 ani počet bojownikůw s obojí strany neudávají se.³¹⁵⁾ Tak též nejasné jsou pro nás tehdejší poměry ku Polsku, ačkoli o přízni w nich není pochyby; mluvilo se již tehdy o uvedení mladého králewice Wladislawa do země české,³¹⁶⁾ a bratří královstí, Wladislav i Swidrigal, válčice opět mezi sebou, podávali se oba k rozsudku sněmu českého. Swidrigal zajisté i po vyhrání svém z Litvy neprestal požívat lásky a podpory od Rusinů, kteří Čechům ještě více oddáni byli, nežli Poláci sami; také o zvláštním poměru jeho k Čechům přesvědčují nás psaní, která nedávno předtím jak ku knížeti Sigmundovi „Korybutoviči,“ tak i k „čestnému knězi Prokopu, nejvyššímu kapitánu vojska Táborškého,“ i k „velmožným a slavným pánum,“ Diwiši Bořkovi z Miletínka, Pawlowi Sowinskému, Wilémovi Kostkovi z Postupic a Smilovi Holickému ze Šternberka českým jazykem byl wydal, pomocí wzajemné i podávaje i žádaje.³¹⁷⁾ Kterak ale ty věci konaly se, to upadlo již dávno do nepaměti; jen o dvou válečných wýpravách máme vědomost, které w měsíci m. Ap. dubnu, ještě před návratem poslůw Basilejských, braly

315) Petr Žatecký w denníku swém Basilejském píše ke dni 15 Mart. 1433: In eodem loco dictum est nobis per quendam Bohemum, sed legis adversarium, quod Bohemi in festo Dorotheae in Praga convocationem habuissent; secundum, quod magnum bellum et strages in Austria nostri peregissent. Poslední toto stvrzuje se i psaním ode dne 2 Apr. (Archiv český, IH, 396:) „Slyšice o wašem zwítězení nad nepřáteli božími skrze zjewnú pomoc božskú, welice tiem pána boha chwáléce jsmy obradowáni.“

316) Windek cap. 199 pag. 1253.

317) Wiz o tom článek nadepsaný: „Jazyk český na dvoře Litewském“ w Časopisu Česk. Museum, 1831, pag. 280—283. Psaní Swidrigalowa dána byla w Nowěhradci, 29 Apr. 1431. Král Wladislav přejaw je, poslal je králi Sigmundovi, tento pak Pruskému mistrowi do Kralowce, kdešto posavad se chowaji.

se z Čech a z Moravy skrze Slezsko do zemí Polských. 1433
 První byla bratří Táborských, pod hejtmany Bedřichem
 ze Strážnice a Janem Pardusem z Horšiny, ježto w počtu
 asi 700 jizdných a 8000 pěších s 300 wozy okolo ne-
 děle provodní (19 Apr.) přes Myslenice w Polsku a přes 19 Ap:
 hory Tatry do země Spišské měřili. Král Vladislav velmi
 nerád viděl, že skrze jeho země do Uher měly nepřá-
 telské wpady se činiti: pročež nemohla odhodlati se ke
 zjewnému odporu, kázal aspoň w horách činiti zásekы a
 překážeti pochodu jejich. Táboři wšak nedali se odstra-
 šití překážkami takowými: odstraniwše zásekы sekyrami
 a ohněm, s podiwnau rychlostí opanovali přesmyky w Ta-
 trách; a páni Uherští, kteříž byli sebrali wojsko a chtěli
 potýkat se s nimi polem, překwapeni jsouce zdarem je-
 jich, rozprchli se tudiž bez boje. Protož když děsná jízda
 ta wrazila do Spiše, Kežmarčané wšichni strachem opu-
 stiwše město, dali je i se sbožím hojným w kořist nepřá-
 telům; též okolní městečka i vsi popleněny jsau nápo-
 dobrně, a probošt Spišský Jiří padnuw do zajetí, umřel
 potom w Praze co wězeň. Odtud obrátili se Táboři přes
 Turec k městu Kremnici, a nabrawše i w tom okolí plenu
 hojného, wrátili se přes hory beze všeho boje do Čech
 na počátku čerwna.³¹⁸⁾ Druhau wýprawu, w sile podobné
 jako byla první, wedl téhož času hejtman Siročí Jan
 Čapek ze Sán do Poznaňské, odtud pak do Nowých Ma-
 rek a do zemí Pruských až k moři Baltickému, jakož
 později wyprawowati budeme. Po wzdálení se těchto
 vojsk ze Slezska počalo se tamějším husitům nedobře da-
 řiti: kníže Bolek Opolský, kterýž stal se byl prý „arcika-
 ciřem,“ poražen jest dne 13 máje od knížete Mikuláše 13 Mai
 Ratiborského u města Rybníkůw, tak že autěkem sotva

318) Dlugoš pag. 625. Bartošek pag. 179. Letopisové str.
 86. Chron. collegiat Prag. MS.

1433 život zachował; ³¹⁹⁾ a Petr Polák, hejtman posádky hu-
16 Mai sítské w Němčí, dne 16. máje dal se překwapić w poli
od Wratislawských a Swidnických silau takowau, že ne-
toliko poražen ale i jat jest osobně. ³²⁰⁾

Král Sigmund ocitował se již na druhé léto w Italii
bez moci, bez účinku i beze slávy; od počátku čerwence
1432 do počátku máje 1433 žiw byl s komonstwem swým
w Sieně, na autraty toho města, méně panowníku nežli
hostu konečně obtížnému se podobaje. Poněvadž něme-
čtí knížata byli k jízdě jeho císařské neradili, proto ne-
chtěli ani podporowati jeho, jak lidem branným, tak ani
penězi; i musel swěřiti se cele straně té w Italii, která
bojowawši pod heslem císařowým proti straně nosící he-
slo papežovo, wyhledáwala jediné prospěchu swého a
nikoli císařowa. Byw opuštěn od wewody Milánského,
když zuřila válka, nemohl ze Sieny ani hýbatí se, aby
neupadl do rukau nepřátelských. To jediné, co uchránilo,
že nepotkal se s hanbou, byl spor tehdáž ještě neurow-
naný mezi sborem Basilejským a papežem; Eugen IV za-
jistě, wida se čím dále tim více přemáhána, musel uše-
řiti jeho, co jedinečno prostředníka jemu zbývajíčho, aby
nepodlehl moci sborowé dokonce. On pak zase, záwiseje
od dobré wůle Guelfůw neméně nežli Gibellinůw, nemohl
neshowívat papeži, chtěli neminauti se s cílem jízdy swé.

W běhu roku 1433 zdalo se, jakoby se byla wrátila
důležitá w dějinstu doba, kdežto všeobecná církew we
sboru shromážděná měla potáhnouti k sobě vrchní moc
od stolice Římské provozowanau, a obnowowati se na-
potom sama duchem reformay a pokroku. Eugen IV ná-
sledkem neopatrného svého proti Basilejským počinání klesal
více a více w moci a vážnosti, a sbor mohl již netolikó

319) Dlugoš pag. 644. Rositz ap. Sommersberg, I, 76.

320) Rositz l. c. Klose document. Gesch. von Breslau, II,
398—402. Letopisové str. 86.

zádati od něho poslušenství, ale i nespokojiti se ani 1433 bullau dne 16 února 1433 danau, w níž papež nejwice za přičinu věci českých swołował konečně k držení sboru w Basileji, poraučeje přitom, aby prý tam jen o uvedení Čechův zase do církve a o pokoj mezi křesťany jednalo se; neboť proto, že neuznával předešlého působení sboru a wylučoval reformu církevní z aukolu jeho, nastupovalo se proti němu ještě přísněji. Sigmund znaje velikou potřebu reformy, podporoval snažení sboru o ni všechno, a není pochyby, kdyby měl byl dostatečné síly, žeby ve spojení se sborem byl mohl i ještě nyní dosíti toho, co w Konstanci před volením Martina V tak zpozdile zmeškáno bylo. Ale chudý stav jeho, zvláště při vyjednávání míru Ferrarského, přinutil jej hledati Eugeniowy dobré wůle; plnomocní jeho, uherský hrabě Matik a kanclér Kašpar Šlik, přisahali w Římě již dne 7 dubna 1433 do duše pána svého, že pokud živ bude, 7 Apr. neprestane hájiti Eugenia IV na stolici papežské proti všem jeho nepřátelům, aniž ujmati dá jeho práv, spokojen jsa, že týž papež již uznal a stvrzel sbor Basilejský; kteraužto přísluhu později obnowil Sigmund osobně, zakazowaw se, že neswolí nikdy, aby Eugeniovi IV poslušenství odjato bylo. Po takových námluvách přijel konečně 21 máje do Říma, i korunowán jest tam o deset dní později, w neděli swatodušní, na císařství Římské s 31 Mai obyčejnými slavnostmi. Dal o tom bez meškání zprávu také wěrným swým do Čech, wychwaluje při tom Eugenia IV netoliko pro lásku a přízeň sobě prokazovanou, ale i pro horlivost, kterauž prý má ke svatým aučelům sboru Basilejského.³²¹ Potom dne 6 čerwna wydal z

321) Oldřichowi z Rosenberka psal dne 3 Jun. w tato slova: „Sanctum dominum nostrum — ad extirpationem haeresum, reformationem morum et pacem firmandam in populo Christiano, pro quibus sacrum Basiliense conci-

1433 Říma psaní ke všem stavům Českým i Moravským wůbec, kdežto dí:

,Zpraweni jsme, že waši poslowé w tom swatém sboru Basilejském, pánu bohu děkujíce, plné, laskawé a přízniwé slyšení měli, tak že sau wděčně a dobratiwě odtud jeli; a také že ten swaty sbor k tomu sněmu, ježto na sw. Trojici položili ste, swé důstojné posly, biskupy, preláty a doktory poslal mezi wás; a že jest dobrá nadějo, že, ač bůh dá, wšecky wěci k chwále boží a k upokojení té země a k zvelebení koruny České k dobrému konci přijdau. Kteréž sme wěci srdečně rádi slyšeli, a nikdy nám we mnohých létech tak milý a wesselý den nepřišel; neb sme toho, jakožto dědic a přirozený pán té země, wždy žádali a o to ustavičně stáli a pracowali, jakož to jest wám swědomo. A by tomu byl pán bůh ráčil, bylibyhom rádi tu w Basilii přítomní byli, a k tomu k té koruny a k waší cti wšicknu snažnost přičinili: wšak jest to nemohlo býti pro přepilné a weliké wěci říšské, ježto sme zde činiti měli: ale již smluviwiše se auplně s swatým otcem naším papežem Eugeniem, který jest nás na den sw. Ducha zde w Římě slawně korunoval k Římskemu císaři, i nám takowau čest, lásku a přízeň ukázal, (také o tu při toho swatého sboru, s kterýmž jest w různici byl,) že milému pánu bohu ufáme, že wěční přátelé budem. A také sklidiwše poctiwě naše wěci říšské, kteréž sme činiti měli, již s božím a Jeho Swatosti požehnáním zase domluw a bohdá upřímo do Basilie pojedem; pro nižádnau wěc wíce, než abyhom k těm wěcem koruny české raditi a pomoci mohli, jakož sme toho wždy žádali z přirozené povinnosti“ a t. d.³²²

lium congregatum existit, multum dispositum et serventem reperimus“ etc. (Orig. w archivu Třebonském.)

322) Celé psaní tištěno w Archivu českém, III, 397.

W Praze od příjezdu poslůw Basilejských až do se- 1433
 jítí se sněmu obecného nejednalo se nic důležitého, leda
 že strany prokazovaly sobě zdvořilosti, návštěwy a ho-
 stiny slawné; jen Sirotci Nowoměstští chowali se méně
 wlídně, a kněz jejich Jakub Wlk popuzoval nejednau na
 kázání posluchače swé, prawě že celý sbor Basilejský
 jest newěrný, a že na spůsob „basiliška“ hledá wtrausiti
 jed swůj mezi Čechy; tak že poslowé přinuceni byli
 wést proti němu stížnost u těch, kteří je byli s sebou
 přivedli. Také když roznesla se jednau po městě po-
 wést, že biskup Filibert břmował w bytu swém několik
 pachlat českých, lid obecný počal se jitřití, a někteří
 z chátry chtěli prý obořiti se w noci násilím na posly,
 leč že Prokop Weliký přichwátaw, uhroutil a jinam zawedi-
 ty lidi, dříwe nežli poslowé sami o nebezpečí swém se
 dowěděli. ³²³ Sněmowníci sešli se u wětším počtu, nežli
 kdy za lidské paměti, ale jen pomalu a později, nežli ulo-
 ženo bylo; protož také teprw dne 12 čerwna počalo se ^{12Jun.}
 walné rokowáni w Karolině, kdežto M. Rokycana dával
 nejprwě zpráwu o weškerém jednání poslůw českých
 u sboru. Nazejtří pak powoláni a wedeni jsou otcové
 Basilejští do sněmu; i podiwilli se, widauce že u Čechůw ^{13Jun.}
 každé zasedání počnalo spěwem *Veni Sancte spiritus a
 modlitbami.* ³²⁴ Předsedali toho dne we shromáždění tři
 kn'ží, sedícce wedle sebe na stolici mistrowské: od

323) Wyprawdzie o tom Haselbach, ne w deanniku swém, ale
 we spisu *Liber pontificum* (MS. Vienn. 3423, fol. 117;) také Joh. de Segovia toho dotyká lib. V, cap. 24.

324) Dowídáme se ze spisu Karliewa i Haselbachowa, že zase-
 dání tohoto sněmu bývala trojí: 1) sezení walná (*con-
 gregatio generalis, congregatio regni*) všech sněmowníkůw
 wšbec; 2) sezení širšího wýboru (*magna congregatio de-
 putatorum*), záležejícího z 60 osob; a 3) sezení užšího
 wýboru 9 osob, o nichž wiz níže. Wýborové připra-
 wowali potřebné návrhy do sezení walných.

1438 strany kališnické M. Jan Rokycana, od Sirotkův M. Petr Payne a od Táborův Mikuláš Biskupec z Pelhřimowa. Rokycana weda slowo, jménem celého sněmu vítal posly řečí strojenau na text napomenutí sw. Pawla daného Filipenským: „kterékoli wěci jsau prawé, kterékoli poctiwé, kterékoli sprawedliwé a milé, jestli která ctnost a jestli která chwála, o těch wěcech přemyšlujte“ a t. d. a dle zdání jeho wšecky takovéto ctnosti sauslředily se we čtyrech článcích Pražských. Potom Filibert biskup z Francie předložiw wěřicí listy od sboru, mluvil na слова w evangelium: „stanul Ježiš u prostřed učennikův swých, a řekl: pokoj wám!“ jehožto řeč Rokycana tudíž celému sněmu po česku tlumočil. Pak ještě Jan z Palomar vykládal a chwálil dobrodiní, která z počatého s obojí strany mírného wyjednáwaní božím wedením následowali mají. Wšak

15Jun. teprw dne 15 čerwna přednesl týž Palomar zdání druhův swých, že cesta nejbližší a nejjistější ku pokoji a k jednotě byloby přistaupení Čechův ke sboru na ten spůsob, aby prý aučastnili se porad i nálezův jeho a podvolili se jim sami podlé příkladu veškerého křesťanstwa. Když ale takto počalo se opět od požadawkův krajních a již dávno zamítaných, není se čemu diwiti, že celé jednání dlaužilo se bez prospěchu, až mnozí sněmowníci

18Jun. welmi netrpělivými se stali. Dne 18 čerwna kněz Prokop Weliký wstaupi w stolici mistrovskou, odpovídala na důtky poslův Basilejských, že Čechové mečem a krveplítím hájili učení swého, slowy následujícími:

„Co do wálek, dokládáme se boha wšewědaucího, že strana waše, pozdwižší proti nám kříž krvawý, ač my toho nezaslaužili, autoky wálečné sama počala, i jala se hubiti zemi českou mečem a ohněm přeukratně; jejímu wšak nátlaku nespravedliwému odolali smě s boží pomocí až podnes. I jakkoli kruté byly wálečné ty běhy, přece i z nich urodil se již nejeden duchowní prospěch, a urodí

se ho bohdá ještě více: netoliko že drahný počet ur- 1488
putních protiňskůw prawdy spasitelné čtyr článkůw,
připuzeni bywše wyznáwati je usy, brzo potom přilnuli
k nim dobrovolně sami a stali se upřímní jejich hájitelé
až do smrti, ale také že weliké množství lidu, wyzná-
wajícího prawdy ony wěrně, ochráněno jest od ukrut-
nosti nepřátelské, ježtoby sice, odstrašeni jsouce od nich,
museli byli zpronewěřiti se duchu svatému; také ví se
z několika od sboru Basilejského vyšlých psaní, že we-
liké těchto wálek bauče daly otcům církvením hlavní
příčinu, aby sejdauce se na sbor do Basileje, propůjčili
se nám ke slyšení, což my za weliký boží dar sobě po-
kládáme, aby prawdy spasitelné wšem národům we zná-
most wejiti mohly; konečně že i samy ty wálečné po-
hromy a neřesti obracují božím působením mnohé myslí
ku prawdám oném, z čehož nemalý jde zisk církvi ry-
těřující. Aniž my mníme, žeby tyto bauče přestati mohly,
pokud blahoslawené ony prawdy ode všech audůw církve
přijaty a wěrně zachowávány nebudau. To wšak Dú-
stojenství Wašemu prawíme a ujišťujeme cele, že w ohaw-
ností máme wšelikó neřady při válčení se přiházející, a
litujice jich, nepřestáwáme káratí, kdokoli jimi zawiń; ³²⁵
břímě pak wálek jen proto nosíme, abychom božským
oném prawdám připrawíce místa w církvi, dosáhli onoho
blaženého pokoje a stavu, z něhožby jednota církve,
bratrská všech lásky, oprawa mrawůw a jiné wše dohré,
kteréhož i wy žádáte, boží pomoci powstaři mohlo.“

Téhož dne 18 čerwna oznámil Palomar, že poslání
není lze wynести saud swůj o čtyrech článcích Pražských,
když pozorují, kterak Čechowé sami nestejně o nich smý-
šejí, dělce se jak we wýkladu tak i we praxi jejich;
pročež že potřebí jest a že žádají, aby jim písemně před-

325) Řeč tuto celau podávají staří rukopisové; wýtaž z ní
tištěn jest ap. Martene, VIII, 602, 603, též u Coclæa i j.

1433 ložena byla širší jejich formule taková, kterážby jewila smysl, jejž drží celé království. Byl to první rázný krok k odhalení a spolu k nadužívání hluboké mezi stranami českými neswornosti; neb když mistrové Pražští sepsali formuli takowau dle smyslu swého; kněží a hejtmané Sirotčí a Táborští rozhorlili se proti nim náramně, až i ze

21Jun. zradý je winice. Teprw 21 čerwna přednesl Rokycana ústně širší wýklad we jménu celého království, s kte-

22Jun. rýmž Basilejští nebyli nespokojeni: ale když nazejtrí podán týž wýklad písemně, jali se naříkat, že smysl jeho již nebyl tentýž, ale že w horší proměně jest. K žádosti jejich jmenoval sněm osm deputowaných ze sebe, kteřížby sami měli napotom jednat s posly o wěci této: byliť to Rokycana, Petr Payne, Prokop Weliký, Mikuláš Biskupec, Oldřich Znojemský, Ambrož Hradecký, Sigmund Manda Pražský a Matěj Lauda; později přidán k nim ještě dewátý pan Wilém Kostka; to wšak ještě méně spokojilo posly, protože strany krajné w deputaci této patrnau měly přewahu. Protož odhodlali se Basilejští ku kroku ještě ráznějšímu, ba rozhodnému. We čtwrtek dne 25

25Jun. čerwna ráno před sněmowáním swoláni jsau přední šlechticowé podobojí do bytu M. Jana Rokycany saukromí, a poslowé přišedše tam, předstawowali jim, jak nehodné to jest, že oni, kteřížby we cti měli vládnauti královstwím, jakož za předkův jejich se dalo, nyní ani prý swobodni nejsau, alebrž poslauchati musejí we wšem lidí, ježto sice ani za slauhy jim by se nehodili; a kterak země jejich, nesworna jsauc a odtržena od celého křesťanstwa, čím dále tím hlaub klesati muší zwlaště nedostatkem lidí učených; ³²⁶ spásy že není pro ně, leč w jednotě a w po-

326) Quod considerarent, quia in brevi doctis eorum morientibus, cum aliae nationes cum eis communicare non possint in idiomate, venirent ad inconvenientia, ita ut indocti surgerent et praedicarent, quidquid vellent, et sic tandem

koji s církvi; tyto pak u nich že nejsou nemožné, jelikož 1438 rozdíly co do tří článků zdají se být dosti lehké, co do článku pak o přijímaní pod obojí jest naděje, že sbor k žádostem jejich nakloniti se dá. Domlauwali tedy pánum a rytířům přítomným, aby nedabajice odporu stran krajních, přičinili se na sněmu, by nastupena byla cesta jednoty. Radost mnohých šlechticův nad svěřením takovým byla veliká; zwlastě pak pan Menhart ze Hradce, kterýž již dříve byl měl důvěrná s posly vyjednávání, přimlauval se we smyslu jejich a postavil se spolu v čelo té strany, která pokoje vlasti tauto cestou pohledávala.³²⁷

Když potom téhož dne počalo zase sněmowání, roznesla se brzy powěst o podávání od sboru, a naléháno na posly, aby jasněji a určitěji o té wěci pronesli se. Sněmowníci chtěli předewším wěděti, ku komuby ta swoboda přijímání pod obojí wztahowati se měla? wýsada w ohledu tomto Čechům samým podávaná že nepostačuje, ale že musí také aspoň na Morawany a na přívržence jejich we Slezsku i w Polsku rozšířena býti, jináče žeby pokoje dosici lze nebylo. Dále ptali se, w jaké formě tato swoboda kalicha propojčena bude? i žádali ji místo od poslůw. Tito wšak bojice se, aby dosavadní odpůrcové kalicha w Čechách a w Morawě neutrpěli swolením jejich, nedávali než odpovědi neurčité a wymykawé; co do formule žádané prawili, že té dátí moci nemají, ta že jest wěc týkajíc se wíry, které sbor nedává nikdy do rukou ani sebe wětšího poselství; moc jejich že wzta-

fieret de eis sicut de Bosnensibus etc. (Haselbach.) Učení české, ježto na Táboře se zmáhalo, nedocházelo uznání od poslůw.

327) Tohoto postranného ale důležitého jednání dotýkají Karlier, Haselbach i Segovia jen krátce; nejvíce o něm zprávu dává Ulrich Stockel w rkp. Mnichowské král. bibliotheky cod. Bavar. 1585 fol. 96.

1438 huje se jen ku přijmutí Čechův do jednoty církewní a ke zproštění jich tudiž všech na ně wynešených církewních pokut a klateb; formuli aby Čechowé sami nawrhli takowau, kterážby od sboru přijata býti mohla; wšak že poslowé mají to přeswědčení, že jakmile Čechowé wráti se ku poslušenství církwe, sbor ukáže se w skutku štědrým ke všem jejich žádostem; neb jakžby mohla církew podáwali swálosti svých těm, kteří jí za matku swau neuznávají? pročež aby poslal sněm opět ke sboru plnomocníky swé, ježto by pod wýminkou oswobození kalicha wstaupiti mohli jménem celého království do jednoty církewní; není prý pochyby, že sbor za přičinu upokojení a ujednocení církwe propující se k tomu dobratiwě. W takovýchto řečech ztráweno zase několik dní, zvláště **29 Jun.** když formule, kteréž Čechowé konečně dne 29 čerwna zespolka poslům podali, u nich pochvaly nedošla. Dne **1 Jul.** i čerwence opět někteří šlechticové měli s posly jednání postranné w bytu Rokycanowě, následkem čehož formule česká zase zmírněna jest a ustanoweno, že nowi wyslanci ji ponesau ke sboru: ale weřejné jednání, we kterémž to prowедено jest, nedálo se bez náruživosti. Když Payne znouz horil proti světskému pařowání kněží, chtěje určitěji ohraditi sadu swau, a kněz Prokop přiswědčoval jemu: šlechtic jeden wstaw, wyzywał je, aby tedy oba postaupili statkův, kteréž drží, kněžím jiným, ježto nezdráhaji se wládnauti zbožím pozemským; on že sám wždy také hotow bude wydati od sebe, cokoli drží statkův zádušních. Jindy když páni na sněmu stěžovali sobě do sboru, že Čechy potupně jmenoval „husity“, Prokop ozval se hlasitě, že „husitau“ i býti i slauti za čest sobě klade; a když Basilejší napominali pány české, aby nechajíce nowot, nawrátili se k vlastním spůsobům swým, jakowéž měli aspoň před třidceti lety, wskočil jim tentýž do řeči: „ba řekněte: „„před tisíci lety,““ když

míra času jest wám důwodem prawdy; a my tehdaž ještě 1433 byli pohané.“

We walném posezení sněmu dne 3 čerwence laučili 3 Jul. se poslowé Basilejští obyčejnými slavnostmi, neobdržewše, čeho nejvíce žádali, příměří totiž všeobecného mezi stranami; kněz zajisté Prokop stál vždy na tom, že až nesnáze o čtyři články „dle boha“ urownány budou, teprw chce míru pokoj s celým křesťanstvem věrný a nezrušitelný; což tím tížeji bráno bylo, že se zdálo, jakoby jen od osobní jeho vůle závisetí mělo, kdy pře ta má za „urownanau dle boha“ uznána být, a kdy nic. Wšak teprw 11 čerwence opustili Basilejští Prahu, a s nimi šli 11 Jul. noví poslowé Pražští, M. Prokop Plzenský z kolleje Karlový, kněz Martin Lupáč ze Chrudími a Matěj Lauda dluhobradý. Až do Žlutic dali jim průvod Jan Welwar Pražský a jeden hejtman Táborský; odtud pak wzal je v ochranu Jakaubek ze Włesowic, jenž je doprovodil do Chebu dne 15 čerwence; pak teprw 2 srpna wrátili 2 Aug. se do Basileje, hojným deštěm na cestě mnoho strádawše.

Pověst mylná, jakoby plnomocníci sboru v Praze ke wšem žádostem Čechův byli swolili, roznesla se byla po všech krajích, kudy jeli, a ujišťování jejich, že tomu není tak, přijímáno w Němcích s velikým potěšením; a nicméně wznášeny na ně snažné prosby, aby přičinili se především o upokojení Čechův. Jeden z poslůw, Martin Berner, předstihuňu kollegy swé, již dne 31 čerwence 31 Jul. vykládal we shromáždění sboru o wýsledcích toho poselství. Wšude prý uznávalo se s pochwalou a vděčností, že koncilium swým wlídným k Čechům se chowáním mnohem více pořídilo, nežli nejsilnější wojska násilím; a poněvadž ušlechtíla mysl snáze dá se přiwnaditi nežli přinutiti, že potřebí jest tím laskawěji mítí se ku poslům jejich, čim čestněji oni w zemi swé chowali se k Basilejským. Prosil také, když dáno bude poslům českým

1433 nowé slyšení, aby otcové pilně warowali se wšelikého bluku, reptání, smíchu neb odmlauwání, za příklad sobě berauce sněm český, kdežto u přítomnosti poslů wždy prý dokonalé ticho panovalo, jakkoli weliký tam býval počet nejen kněží a šlechticů, ale i obecného lidu. ²²⁸

5 Aug. Potom dne 5 srpna dávali širší zprávy o jednání svém biskup Filibert a Jan Palomar we posezení weřejném;

13 Ag. načež zase w užším sezení dne 13 srpna teprw týž Palomar učinil tajnau o českých věcech relaci, z kteréžto i my zde některá slova uvesti chceme. Bylof prý pozorovati, kterak mnozí litowali toho, že poslům sborowým dán byl přístup do Čech, a kterak usilowáno wšelikými prostředky, aby pokoj uzavřen nebyl, protože báli se, žeby ztratili vládu w lidu, kdyby wšeobecný nastati měl mír; w Čechách zajisté že již ani národ, ani šlechta nepožívají swobody, podrobeni jsouce všli několika vůdcův wojenských, kteří dle libosti nakládají na ně břemena. Wyprawował dále týž Palomar obširně o neswornosti panující mezi hlavními třemi sektami, Pražany totiž, Sirotky a Tábory, ježto prý wzájemně se kaceřují; Táboři že jsou dvojí, polní, kteří ustawičně wálkau se obírají, a domácí, ježto w městečkách živnosti swé wedau; obecný lid že trpí mnohé zádawy, ano se mu prawi, že boje potřebí jest, aby Němci země neopanowali, proti nimž že přirozená wšude panuje nechuť a nenávist. Ale jakkoli nesworni jsou husité, we článku wšak o přijímání pod obojí že všichni rawně sauhlasí, ač newšichni twrdí, že bez kalichu nelze spasenu býti. Kněží že nepřestávají

328) „*Dato exemplo, se in omni tunc silentio auditos in congregazione eorum generali, qua et presbyterorum et nobilium et magna fuit copia popularium.*“ (Joh. de Segovia MS.) Také Aeneas Sylvius prawi o sněmownících: *Cum Pragae convenisset ad praefixum diem ingens multitudo Bohemorum ex clericis, magnatibus et plebejis (ap. Ortwin. Gratium fol. 157.)*

podnáćowati nedůvěru lidu proti církvi a sboru. Ostatně 1483 až z poselství sborového předce že vyplynul dvojí prospěch dosti wážný: jeden, že pedwráčeno domnění v Čechách rozšířené, jakoby husité v hádaní byli zwítězili; druhý, že Plzenským zjednána chwile, skliditi žeň ještě před novým obležením města jejich. Slezáci že mají s husity umluvu, aby pokojně mohli obcowati s nimi, nejsouce nuceni přistupovati k wiře jejich; národové ale wšickni, kteří s Čechy sausedí, že přejí sobě pokoje s nimi co nejwraucnějí, welice se jich bojíce. ³²⁹

W auterý dne 11 srpna měli nowí poslowé čeští we 11 Ag. slawném a hlučném shromáždění sboru weřejné slyšení; kdežto nejprw M. Prokop Plzenský, potom Matěj Lauda, posléze pak Martin Lupáč řečnowali. Člena tu jest formule wydaná ze snemu českého, pod kterými wýminkami měloby sjednocení Čechůw se sborem se státi. Důležitý spis ten zněl, jak následuje:

„Tyto články podáváme Wašemu Otcowství, abyste ohledem na žádaucí wšem lidem pokoj a jednotu ráčili k nim w podepsané formě dátí swé swolení, by swobodně drženi, učeni a neodwolatelně zachowáváni byli w králowství Českém, markrabství Morawském a w místech, kde přívrženci jejich přebývají: 1) aby přijímaní přebožské svátosti wečeře páne užitečné a spasitelné pod obojí spůsobau, chleba totiž a wína, wšem křesťanům v Čechách, v Moravě, a kdekoli jejich přívrženci bydlejí, od kněží swobodně bylo přisluhováno; 2) aby wšickni hřichové smrtelní, a zvláště zjewní, skrže ty, na kteréž to sluší, rozumně a wedle zákona božího byli stawowáni, trestáni a wymstáni; 3) aby slwo boží od kněží páne a jahnůw hodných swobodně a wěrně bylo kázáno;

329) Wšecky tyto zpráwy, i které následují, wzlaty jsou ze knih Joh. de Segovia MS.

1433 4) že nesluší kněžstwu za času zákona milosti nad zbožím pozemským swětsky panowati. Jednoty pak obaplně tak dluho žádané spůsob podáváme w tato slowa: Hotowi jsme sjednotiti se a býti jedno, tak jako wšickni wěrní křesfané dle zákona božího w jednotě býti powinni jsau, a přidržeti se i poslauchati všech nám řáduň představených we věcech církveních, kterékoli dle zákona božího nám poraučeli budau. Jestliže ale sbor, papež aneb prelátí nařídí buđto činiti, co bohem zapověděno jest, aneb nechatí, co w pismě svatém se přikazuje, my poslauchati powinni nebudeme. O tom ať stane se umluwa mezi námi a wámi, jak mile čtyři článkové naši vyřízeni budau dle saudce we Chbě umluweného, k jehožto saudu i we všech budaucích příhodách utíkatí se chceme.“ Další obsah lístku byly žádosti, aby sbor nedal více kaceřovati ani haněti Čechů pro víru jejich, i aby nařídil, že i ti kněží čeští a moravští, kteří dosavad nezachowávali čtyř článkův Pražských, mohau bez ujmy cti swé k nim zření swé míti. ³³⁰⁾

Od té doby uznána jest we sboru neodolatelná potřeba, získati concessiemi aspoň jednu stranu mezi Čechy. Aby však wěc tak důležitá konala se s náležitau rozwahau, zřízena jest deputace zvláštní asi 50 osob, by důkladnau dali odpověd na ty dvě otázky: 1) slušili powoliti Čechům přijímání pod obojí, když ostatní křesfanstvo přijímá jen pod jednau? 2) w jakém smyslu může sbor swoliti ke článkům husitským? Již zajisté docházely o této wěci se mnohých stran hlasy sobě odporné: netoliko jednotliví theologowé, ale i university některé, zejména w Němcích, protestovali dosti prudce proti každému privilegium, kteréžby Čechům uděliti se chtělo, ³³¹⁾ kdežto

330) Celý spisek ten tištěn jest, ač ne cele zprávně, u Martene l. o. pag. 631.

331) Tak psal ku př. Jindřich Kalteisen: „quae esset ista

jini, a jmenovitě knížata mnozi, snažnč se přimlauwali, 1488 aby pro pokoj obecný powolilo se, cokoli jen možného jest. Deputace přes dvě neděle měla každodenně pilná pojednávaní, až konečně jednohlasně swolila k návrhu w té wěci učiněnému. Dne 26 srpna swoláni jsau prelati 26 Ag. a téměř 160 doktorů k tajnému posezení, tak že přisahali všichni nezjeviti před časem nikomu, co zjednáno a uzavřeno bude. Tu opět Jan Palomar zprávu dával o weškerém otázeck onech skrze deputaci rozjímaní a rozhodnutí, wywracel odpory wzniklé, a podporoval wýmluvně návrh podaný, dle něhož mělo vyhověti se žádostem českým; i líčil opět obširně stav wěci, jak w Čechách tak i w okolních krajinách, předkládaje zvláště, kterak duchowní neduh w zemích těchto prý se zmáhá, jenž mnohem rychlejší pomoci lékařské požaduje, nežli nemoci tělesné; tyto zajisté čím déle trvají, tím se stávají nesnesitelnějšími a nutí nemocného samy bledeti pomoci, onen ale že čím déle tím méně se cítí, alebrž we zwyk a w oblibu, konečně pak i w zatvrzelost přechází. Pročež kdyby Čechowé ani nežádali pomoci, žeby sbor powinen byl pečovati o duchowní blaho jejich; přijmutím pak návrhu že stane se počátek neomylný k auplnému navrácení jejich do jednoty církve. W tom ale že potřebí jest opatrnosti a chytrosti tětéž, která sw. Paweł u Korintských někdy užíval; Čechowé že jsau národ plachý a bezuzdný, zdráhající se wstaupiti do owčince církve; pročež že potřebí nakládati s nimi jako se hřebci

misericordia, dum uni populo parcere conamur, universae ecclesiae moliri interitum?" etc. (Rkp. w Kobolenci Nr. 124, fol. 118—123.) Universita Wídenská dí: — „*Cur enim tantum instant (Bohemii) pro illa communione, nisi ut per eam justi censeantur, — ut concilium vicisse videantur et inter ceteros fideles magis gloriosi censeantur?*" etc. (Rkp. Vatikánský Nr. 4150, fol. 171.) Sravn. rkp. Wídenský 4710 fol. 314, 370 a j. w.

1433 aneb mezky, když se okrčují, a chowati se k nim wlídne, pokud necítí na sobě ohlawí, jímžby k jeslem přiwázání býti mohli; ³³² takové pak ohlawí že bude pro ně povolení se k jednotě a ku pokoji. Přimlauval se i legat Julian k témuž smyslu, a wšak jednání to protáhlo se ještě skrze dva dni, nežli přišlo k uzavření konečnému Sbor pak pečoval sice o tajenf této wěci netoliko pro Čechy, aby se aumyslu jeho před časem nedowěděli, ale i za přičinu papeže, od něhož se obávati bylo překážek; ³³³ nicméně pro wětší platnost uzavření takového

2 Spt. swoláno jest o to shromáždění walné ke dni 2 září. Kniže Wilém, jemuž také pod přísažau tajemství swěreno, nejen schwaloval aumysl otcůw, ale ještě prosil celého shromáždění, aby císaři Sigmundowi, o církew a sbor tak wysoce zaslaužilému, k nabytí opět králowství Českého spůsobem tímto dopomoženo bylo. Když tedy poslowé čeští do shromáždění uvedeni jsau, kardinal Julian oznamil aumysl sboru, propůjčili se k žádostem českým se vši laskawostí, pokud to dle boha možné jest, a ohlásit to zvláštním poselstvím swým, kteréž opět bez meškání do Čech vypraweno bude; i prosil jich, aby sobě poručeny měli jak jednotu a pokoj církwe, tak i bezpečí a blahobyt poslůw sborových u národu swého. Také kniže Wilém mluwil w témže smyslu, dokládaje, že nikdy Če-

332) „Oportebat astutia uti cum eis ac dolo bono — sicut de equo aut mulo cum domantur, quia mite tractantur, donec supra collum habeant capistrum“ etc. (Joh. de Segovia.)

333) Joh. de Segovia: *Nimis periculosum erat, ut determinatio concilii publicaretur priusquam in regno Boemiae nota fieret, et praesertim quia oratores papae in civitate Constantiensi stantes, ut verisimiliter praesumebarunt, impediti erant, propterea quod per hujusmodi tractatus cum Bohemis concilium semper magis ac magis fortificabatur.*

chowé neměli aniž budau mítí přiležitost lepší, dojiti 1433 jednoty a pokoje se wši swau cti. Odpovědi wšak zádané na články jich jim nedáno, takže museli wrátit se, newědauce sni co pořídili. Nowi poslowé do Čech jmenowáni byli čtyři: biskup Filibert, Jan Palomar, Jindřich Tok a Martin Berner, kteřížto wšak teprw 11 září 11 Spt. wydali se opět z Basileje na cestu.

O městě *Plzni* připomenuli sme již častěji, kterak ono z přirozené reakce proti výstřednostem svým r. 1419 a 1420 nawrátilo se ku katolicismu, a pokaušeno bywši od husitů několikrát bez prospěchu, rostlo w horliosti pro víru swau každým rokem; skličeno jsauc, slibovalo sice dátí průchod čtyrem článkům Pražským, ale po wzdálení se nebezpečí zatvrzovalo se wždy w mēdržení slibu; bylo to jediné wětší a čistě české sídlo w zemi, ježto stawilo se proti husitismu co hráz nepřemožená, i podporowáno jsauc několika hrady okolními, twořilo nemaťnau mocnost nepřátelskau u prostřed národu. Mezi nadějemi, o nichžto Čechowé dosavadní klam swuj w jednání s Basilejskými poznávati počali, byla také ta, že sbor sám pomůže jim k tomu, čeho ještě usilowáním svým byli dosáhnauti nemohli, k jednotě totiž wyznání wěroučného; doufali zajisté, že aspoň w potýkání se sborem najdau se ony duchowní takořka středokraty, čili střední ta čára i půda, na kteréžby strany wšecky mohly setkat se jednomyslně a srůstli dohromady w jednotu. Nyní ale předvídagice, že postavená jejich we církvi má i napotom být různým a wýminečným, a že sbor dá se s tiží nakloniti, aby swým w Čechách přikázal co do víry přilnauti k wětšině národu swého, uznávali tím pilnější potřebu předejiti wšecky neřesti, které následowati musely z kořenného dvojení se náboženského w zemi. Co tedy nedařilo se jednatelům míru, chtěli dobyti násilím zbraně, a donutiti aspoň krajany swé w Plzensku, aby přiznali se

1433 také oni ke článkům Pražským. Pročež uzávěrono ještě za bytu prvních poslůw Basilejských v Praze, že Plzeň spojenou mocí husitskou obležena i dobývána býti má; legatové pak, měwše o tom wýstrahu a prošení bywše od Plzenských podtají, aby aspoň přede žněmi obehnati města jejich nedali, prodlužovali proto jednání swá v Praze, o nichž nahoře vyprawováno jest.³³⁴ Powětrnost roku toho byla Plzenským nad obyčej tak přízniwa, že již w první polovici měsice čerwence mohli sklizeti obili w okolí svém, kteréžto honem színané hněd do města wo-
 14 Jul. zili a tam teprw sušili, až dne 14 čerwence, z rozkazu Prokopa Velikého, braťi z Uher se vrátiwší pod Bedřichem ze Strážnice a Janem Pardusem z Horky, u vsi Skvrňan, asi půl hodiny od Plzně wzdálí, polem se rozložili, aby dalšímu zásobení se města učinili konec. Nedlauho potom přibyli k obléhajícím kněz Prokop sám a branní z měst Žatce, Laun, Klatow, Domažlic, Sítibra i jiných; na počátku měsice září přitáhlo také vojsko Pražské, a sice netoliko z Nowého, ale i ze Starého města; posléze také Siroci rozmnožili počet dobyvatelůw, tak že konečně sňala celé země a všech stran husitských, we pěti vojskách wesměs až prý na 36,000 bojownikůw wzrostlā, okolo Plzně ležela. Nebylo to tedy pauhé obléžení města, jemuž podobných se přihodilo we válkách husitských téměř bez počtu: byl to boj poslední a rozhodný o tu otázku, máli w Čechách wůbec wedle husitismu také katolicismus mstí oprávění swé; za to uznávali jej netoliko Čechowé, ale i sbor Basilejský a knížata

334) Swědčí o tom jeden z nich, Thomas Ebendorfer de Haselbach, in libro Augustali MS. fol. 280: Legati ex industria tractatus protranserunt, quatenus praefata civitas, quae praeteritorum fractum paucitatem se habere querebatur, per novos suam possit inopiam temperare. Quod ex dei clementia factum est, ut messes tunc currenti anno praeter solitum maturarent etc.

Němečtí všichni, a protož také strany všecky napnuly w 1438 něm poslední sily swé; jen šlechta husitská zůstávala nečinna, kdežto s druhé strany páni kraje Plzenského buđto šli sami, aneb posílali aspoň čeleď swau, aby pomáhala měšťanům bránit město; i stala se s obou stran námluwa, že bradowé okolní měli státi w míru, pokud obležení trwalo, pod wýminkou, že wzdají se bez dalšího boje, jakmile Plzeň dobyta bude. Není nepodobné, že již tehdáž strana páne Menhartova měla tajnou s Plzňany umluwu. ³³⁵

Kdyby o tomto, wedle Karlsteinského někdy nejparamatnějším, dobývání byly nás došly zprávy místnější, museli bychom bez pochyby podiwiť se nedospělosti tehdejšího umění dobývacího wůbec a dělostřelčího, zwláště, vidouce, kterak wojsko mohutné a vitézné, kteréž od nepřátelův samých za mistry w dobývání uznáno bylo, ³³⁶ téměř desítiměsíčným namáhaním proti dobré ohrazenému městu přece nic pořídit nemohlo. Střílelo se asi ze čtyřiceti děl ze zwopowiny ulitých a okolo Plzně rozesťavených každodenně, kaulemi wšak weskrz jen kamenými, kteréžto padajíce dálkau téměř wysilené do města,

335) Podlé psaní od r. 1432, jež nám zachoval Joh. de Ragusio, šlechticové čestí již tehdáž se byli k umluvě s Plzňany podávali. Quidam nobiles et potentes de Bohemia miserunt ad consulatum Pilsensem, rogantes quatenus aliquos de suis ad se mitterent. Quibus venientibus dicti nobiles quodam applausu dixerunt: vobiscum nunc quasi omnes in omnibus concordamus, dempta communiohe sub utraque specie, in quo tamen articulo nos submittere volumus determinationi concilii; uniamini ergo nunc nobis contra Taboritas, qui adhuc a nobis discrepant. Qui similiter dulciter et quodam risu responderunt: nos non sumus missi ad tractandum quidquam de fide; si qua sunt alia, potestis movere. Et ita ad alia processerunt. O rok později stali se Plzňané w tom bezpochyby powolnějšími.

336) Hussitae — expugnarum urbium praecipui magistri — tak slují oni u Aeneóše Sylvia.

1433 nepatrne w něm dělaly škody. Netrvalo dlauho, a husité widauce neprospěch takového úsilí, pustili od dobývání a ustanowili wyležetí město hladem. Patero wojsk rozložilo se tak, aby bránili nejen dowozu, ale i každému stýkání se města s wenkowem. Plzňanům nicméně nebylo těžko, rozesílati posly do všech krajin a žádati o pomoc, kteráž i se všech stran ochotně se jim poskytovala, netoliko hotovými penězi ale i lidmi brannými. Ku přímluvě poslůw Basilejských, když z Čech ponejprw se wraceli, půjčeno jest jim od Normberských hned na 18 Spt. počátku tisíc zlatých rýnských; 18 září bratr Mikuláš františkán a dva měšťané Plzenští měli slyšení w Basileji, kdežto wyprawowawše o přihodách svých, žádali také pomoci. Ze zpráwy od nich učiněné dowídáme se, že 1 Spt. w noci ke dni 1 září Plzenští učiniwše wýpad, pobili mnoho nepřátel, spálili jim několik stanůw, a přinutili je odložiti ležení swé asi o čtvrt hodiny dále od města. Otcowé na místě učinili mezi sebau první sbírku, k níž kardinálowé po 5, biskupové po dwau, opati tolikéž, jiní po jednom neb půl zlatém skládali, a městský auřad také přispěti se zavázel.³³⁷⁾

Ne tak neaurodou, jako raději nedostatečným opatřením setby a hospodářství polního w létech minulých wůbec, powstały byly w Čechách drahoty, a w zápetí jejich hlad i mor³³⁸⁾ we wšelikých krajích, zwlastě pak w Plzensku, tak že nejen obléžené město, ale i obléhající wojsko znamenitě jimi strádali, aniž pak žeň tohoto léta stačila k odstranění takové neřesti. Není tedy diwu, že wytráwiwše brzy okolí Plzenské, wojáci rozbíhali se do dalších krajůw na picowání, při němž páchány ne-

337) Joh. de Segovia l. c. Udalricus Stockel l. c. fol. 53.

338) *Chron. collegiatī Prag MS.* Fuit caristia magna per Boehmiam, — tunc in quibusdam locis folia quercentia et glandes comedebant.

šlechetnosti mnichonásobné. Kdekolи bida do wojska se 1433 whostи, tam wždy hyne kázeň wšeliká; tím méně bylo jí tedy očekávati w táboru na plenění zvyklém. Děsný důkaz o zdiwočilosti a rozsápanosti jeho udal se okolo sw. Wáclawa před Plzní. Kněz Prokop Weliký byl wyprawił dne 16 září jeden zástup wojska swého, asi 500 jezdcůw 16 Spt. a 1400 pěšich, pod Janem Pardusem z Horky a Janem Řitkau z Bezdědic, do Bawor na špiži; kteřížto wtrhše u města Kauby do země, pálením, zájmem a pleněním velice ji hubili, ale wracujíce se s kořistí nabranou dne 21 21 Spt. září u wsi Hiltersried podstaupeni jsau od Baworůw bojem; ti wedeni jsouce Hyncem Pflugem, rodilým Čechem, pomocí lidu selského náramně rozkaceného porazili je tak, že jich 1177 zůstalo mrtvých na bojišti, 330 těžce raněných ocilo se w zajetí, ostatní s wůdcí Pardusem a Řitkau wywázli sice živi, ale se ztrátou celého powozu swého.³³⁹ Neštěstí takové a hanba s ním spojená rozbauřily celý tábor husitský: když Pardus se wrátil, drábi rozjíření wrhlí se naň a swázali jeho, chtějíce jej co zrádce aneb co babu na smrt odsaudití; a když kněz Prokop jal se ho zastávati a hájiti, jeden z drábůw, jménem Twaroh, poranil jej samého také stolicí we twář tak ukrutně, že hned krwi se polil; ba ni na tom neměwše buřiči dosti, dali téhož vítězného velitele swého do wazby, a postawili sobě prý Twaroha na místo jeho.³⁴⁰

339) Bartošek pag. 181, 182. Andreas Ratisbon. ap. Eccard. I, 2164. Windek cap. 193. Chronik eines Ungeannten in v. Freiberga Sammlung, S. 89. Staří letopisové, Chron. collegiati Prag etc.

340) Bartošek l. c. Carlerius de legationibus concil. Basil. wyprawuje o tom: — Delatum eis fuit, quosdam de dicto exercitu in dictum Pardum insurrexisse, pro ipius defensione Procopium se opposuisse medium, atque ita scabello projecto in caput ejus usque ad sanguinis effusionem fuisse percussum; et qui percussit Procopium, in capitaneum Taboritarum institutus est.

1433 Zpaura ta netrvala sice dlauho; po několika dnech již nejen propustili wůdce, ale i prosili jej, aby ujal se weitelství opět. Kněz Prokop však nechtěl nikoli swoliti k takové žádosti více; přsběhem tím zdá se že život w táboru zoškliwil se mu dokonce; předstíraje potřebu léčiti se w Praze, opustil wojsko s aumyslem, že newráti se k němu více.

Ztrátu tím powstala u nahradil hejtman Siročí Jan Čapek ze Sán, když wrátiw se z daleké jízdy o sw. 160ct. Hawle, připojil se k dobyvatelům Plzně i s haufy svými. Podotkli sme již nahoře, že s jara byl wytáhl asi s 8000 brannými do Slezska i Poznaňska králi Polskému ku pomoci, jenž tehdaž wálku wedl proti křižownikům Pruským m.Jun.i proti Swidrigalovi. Na počátku měsice čerwna wkrocilo do Nowých Marek wojsko české s jedné strany, polské pak pod Sudiwojem z Ostroroha kastellanem Poznaňským s druhé, kdež obě spojiwše se w rychlém pochodu dobyli dwanáctero měst a poplenili i podrobili celau krajinu wůkol; jen pěvné město Landsberg jediné udrželo se proti nim. Odtud hnuwše se, aniž bywše kde 6 Jul. polem ufkání, dne 6 čerwence položili se před pěvné město Chojnici (Konitz,) jehožto potom s velikým úsilím, ale nadarmo téměř plných šest neděl dobýwali, až je hlad donutil tahnauti zase dále. Po dobytí a zpuštění kláštera Pelplína obrátili se k městu Tščowu (Dirschau,) 29 Ag. kteréž také zapáleno a wybojowáno jest dne 29 srpna, jakkoli silná byla jeho posádka; Čapek pak, našed mezi zajatými bojowníky také několik Čechův křižowniků slauživších, za to prý, že prodali se Němcům proti vlastnímu národu swému slowanskému, dal je u prostřed 1 Spt. táboru na wysoké hranici všecky upáliti. Dne 1 září položilo se wojsko české u Gdanska (Danzig,) kdež bylo asi čtyři dni, o město se ani nepokusíwi: ale blízký klášter Oliva i vesnice okolní musely lehnauti popelem.

Pak u austí řeky Wisly, na břehu mořském konaly se 1433 slavnosti od dávna newidane, ano vítěznému vojsku českému jen moře prý postavilo hráz nepřekročitelnou; ke dvěma stům bojownikům pasováno tu na rytířství, a mnozí nabírali sobě wody mořské do sklenic, jež potom do Čech na památku sobě přivezli. Již tehdy počala byla mezi stranami válčícími rokování, kterážto vedla nejprw k uzavření příměří dne 13 září, později 13Spt. pak ku pokoji. Čechowé wracujíce se měli sice některé nesnáze s králem Polským o žold a záskodí, ale konečně upokojeni a propuštěni jsau we cti a lásce; mezi dary královými pro tehdejší věk wzácnými, jež přivedli s sebou do tábora před Plzeň, nalezel se také živý welblaud.³⁴¹

Krutým bojem u Plzně nerušilo se sice jednání mezi novými legaty a královstvím Českým, ale podlehalo wšelikým proměnám i nejistotám. Když tito poslové přijeli do Normberka, slyševše o porážce husitů v Bavorích, ostýchali se tím vícejeti dále, ana přicházela psaní, hlásající, aby ani nepřibližovali se, nepřinášejíli od sboru potvrzení všech čtyř článkův Pražských v té formě, jak sném český je byl žádal. Odhodlali se nicméně zajeti až do Chebu, kdež potom zdrželi se ode dne 27 září až do 17 října. Průvodci jejich Prokop Plzenský, 27Spt. Lauda i Lupáč doléhali nadarmo, aby zjewili jim, jakou odpověď nesau; pročež ani nedáno jim k další cestě toho bezpečí a průvodu, kterého sobě žádali. Důvěra wšak jejich, že se jim proto přece nic zlého nepřihodí, nesklamala jich: ba když dne 22 října vjízděli do Prahy, 22Oct.

341) Nejstarší zpráwy o Čapkowě dobrodružné výpravě dávají Dlugosz l. c. Voigt Gesch. Preussens, VII Bd. (z listin sauwěkých.) Kollegiat Pražský praví, že Čapkowi mnozí lidé w Prusích hladem umřeli (bezpochyby u Chojnice).

1433 přijati jsau od Staroměstských ještě wětší úcta a slavností nežli dříve; všickni včznowé propuštěni jsau ke chwále jejich, a u večer téhož dne připravena jim hostina skvostná, we kteréž se aučastnily přední osoby města. W následujících dnech nawštěwovali je jak autoradové městští, tak i mistři učení Pražského; professorowé pak fakulty lékařské, bojice se o ně, protože w městě lidé hustě promírali, přinášeli jim léky a dávali výstrahy.³⁴² Za příčinu téhož „moru“ zdá se, že i sněm, jenž rozepsán byl prvé ke dni sw. Lukáše (18. října,) odložen byl ke dni sw. Martina, i počal se pak teprw 16. Nv. dne 16. listopadu. A jakož Staroměstští srdečně wděčni byli přichodu legatůw, tak Nowoměstští zase, popauzeni bywše wždy ještě od kněze Jakuba Wlka, chladně k nim se měli, ač i oni také jednau hody slavné jim wystrojili.

O následujícím jednání památného toho *snemu Svatomartinského* máme sice některé zprávy, ale tak neuplně a stranné, že těžko jest dobrali se w nich světla i prawdy. Šlechticuw podobojich českých i morawských na něm přítomných uwodí se zejména 96; mezi předními páni Menhart ze Hradce, Aleš Škopek z Dubé, Aleš Holický ze Šternberka, Hannuš a Boneš z Kolowrat, Wilém ze Chlumu, Přibík z Klenowa, Jenec z Petrspurka, Petr a Jan ze Zvířetic, Aleš z Žeberka i jiní; mezi Morawany Ctibor z Cimburka, Jan Towačowský, Hlawáč z Mitrowa, Zbyněk Daubrawka i jiní;³⁴³ hejt-

342) *Sed et magistri medicinae, multum eis timentes, dederunt contra pestem, quae Pragae vigebat, remedia et in scriptis et de apotheca.* (Carlerius I. c.) Pod „morem“ rozuměti zde sluší bezpochyby nemoc epidemickou wůbec. Bylo potom poważowáno za diw boží, že w domě, kde legatowé bydlili, nikdo se ani neroznemohl, kdežto w celém městě pomřelo prý až ke 20 tisícům osob.

343) Popis jejich celý wiz w Archivu Českém, III, 415—417.

mané vojsk, poslowé městští a mistři i kněží přítomní 1433 nejménoují se. Tolik ovšem vysvítá z dochovaných nám pramenů, že obě strany užívaly proti sobě všechno opatrnosti, ba chytrosti, aby slowy brzy důtklivými, brzy zase oplývajícími srdečností, podajíce co nejméně, získaly za to co nejvíce možná: ale také nelze neuznávat, že v zápasu takovém Basilejští předčili uměním a obratností. Oni sami znali dobré míru toho, co povoliti směli a chtěli, a měli v tom ohledu jednu mysl a vůli: Čechové naproti tomu dělili se v sobě, žádajíce jedni více, druzí méně, nejednomyslní, puzeni jediné těkavým citem potřeby jako větrem na moře, bez vesla, bez opačiny a přístavu jistého. Jednání s Basilejskými počalo hned dne 17 listopadu; po slavnostech obyčejných meditib, ~~vitaní~~ 17 Nv. a vděčení se obapolného, sném očekával i žádal slyšet konečně formu svolení sborového ke čtyřem článkům Pražským: poslowé ale ptali se nejprv, přijmeli sném od sboru výklad jiných tří článků, jestliže kalichu dána bude swoboda? Sném, nežliby k tomu odpověděl, žádal slyšet dříve formuli osvobození kalicha. Na to zase ptali se poslowé: zdali Čechové, dosáhnouce žádoucího konce co do všech čtyř článků, chtějí napotom přilnouti ku pokoji a k jednotě církve? M. Rokycan odpověděl jménem celého sněmu, že chtějí, a z ust všech přítomných ozývalo se hlučné „tak! tak!“ Jen Peter Payne vstav řekl, že „žádaucí konec bude, až budeme všichni smorni,“ ale okříšen byw od jiných umlknu. Potom wyložil Palomar smysl sboru o třech článcích, zamlčew se přece zase o prvním; teprw dne 21 listopadu, na opětovanou žádost, 21 Nv. podána od něho cedule o všech čtyrech článcích; ale když ta zbudila přílišnou nespokojenosť, předložena jest dne 26 listopadu zase jiná, která konečně wešla v kom- 26 Nv. paktały, jakkoli byla nedostatečná. Prawilo se v ní 1) o článku prvním, co do kalicha: že Čechové a Moravané,

1488 jsouce w jednotě a w pokoji s církví, a nedělice se we wíře ani w obřadech od ní, leda přijímaním pod obojí, přijímati budau takto mocí wůle Kristovy a církve svaté; otázka, zdali tuk přijímati wšem lidem wůbec jest přikázáno, že bude u sboru teprw do plna rozjímána i rozhodnuta; ovšem ale že sbor propůjčí kněžim moc, podávati swátost pod obojí wšem osobám dospělým, které o to žádali budau, tím však pokaždé doložením, že pod spůsobau chleba ne tělo toliko, ani pod spůsobau vína krew toliko, ale pod každau spůsobau jest celý a plný Kristus. 2) Při článku o stawowání a trestání hřichůw „skrze ty, na kteréžto sluší,“ to slovo „na kteréžto sluší“ že jest příliš široké a neurčité; pročež přidali, že se to má díti wedle zákona božího a ustanovení svatých otcůw, tak aby moc trestní přislušela ne osobám saukromým ale auřadům tolíko, a sice duchowním nad duchowními a světským nad světskými, šetřice při tom vždy práva i spravedlosti. 3) Co do článku o swobodném kázání slova božího doložili, že kazatelé mají od vyšších svých býti k tomu zřízeni a poslani, a moci biskupowy, jakožto předního pořadatele, že má vždy šetřeno býti. 4) Co do světského panování knězstwa dán jest ten wýklad, že jak jednotliwi kněží ne řeholníci, tak i církew wůbec mohou mítí a požívali zboží pozemských dědičných; že duchowní lidé, jsouce vladaři (administratores) zboží církveního, mají vládnouti jím wěrně podlé nařízení svatých otcůw, a že zboží taková od jiných nemohou držena ni osobena býti bez winy sweto-krádežné (sine sacrilegii reatu.) Co do neřádůw, kteří při posledních těch dnech w církvi obecně běží, zůstávuje se sněm ~~nos~~ doslati na jejich odstranění skrze posly swé a sboru, a legatowé slibují w tom i we wšem, cokoli náleží k opravě církve, býti jejich podporowateli a pomocnici.³⁴⁴

344) Tato jest ona cedule A, kterou sme ze starých rukopi-

Takovéto byly w podstatě swé první skutečně ná- 1433
mluwy mezi stranami o ważnych oněch otázkach, pro
kteréž od tolika let tolik krwe lidské již prolito bylo.
Jakkoli weliký krok jimi učiněn ke sblížení a srozumění
se, wšak ještě zbyvalo tolik mezer a nesnází, že strany
zdály se často wzdálenější od sebe, nežli byly prvé.
Kněz Prokop Weliký čelū hned téhož dne spis o rozdílech
ještě neurownaných, který nowau zdál se zwěstovati
bauři, kdyby Palomar řečí opatrnu i hladkau byl jí prý
neuchlácholil. I brzy potom, dne 28 listopadu pědali po- 28 Nv.
slowé opět ceduli nowau, kdežto wykládali smysl cirkwe
co do wíry a obřadów we prvním článku dotčených, a
propůjčili se zejména w tom, že po přijmutí jednoy a
pokoje jménem celého národu jestližeby našli se někteří,
ježtoby při službě boží nehned srownáwali se s obřady
cirkwe wšeobecné, to nemá na překážku býti ani pokoj
ani jednotě, ale že takovým wolno bude vyjednávati
ještě dále o swé wěci se sborem; pak že saudce we Chbě
umluwený bude také dále prawidlem toho, co wěřiti a
konati se má w cirkwi, a že poslowé jejich wždy budou
moci „obyčejem poctivým a řádným“ naléhati na potřebné
reformy u sboru.³⁴⁵ Wykázáno tím sektám Táborské a
Sirotcí poněkud mrawní jakési postavení, arcijen prozatímni,
chudé a neurčité, aniž takové, jakového sobě žádali: ale
wždy to byl nějaký počátek aspoň k možnému země
spokojení. Mezi mistry a kněžími Pražskými strana Při-
bramowa s concessiami těmito již byla spokojena: nikoli
ale strana Rokycanova, tím méně pak Siroci a Táboři.
S Přibramem sauhlasila weliká částka šlechticů na sněm
shromážděných, kteříž za přičinu drahoty a moru w Pra-

zém dali tisknauli latině i česky w Archivu Česk. III,
398—404. O změnách později w m učiněných ještě
nám bude řeč.

345) Jest to cedula B, tištěná na téma místě, III, 404—406.

1433 ze bez přestání zuřících tužebně stáli o brzké urownání wšech sporůw, aby co nejdříve sněm zavřiti a domůw rozejítí se mohli. Tím wyswětluje se nám dostatečně rozhlášený skutek o stvrzení *prvních kompaktat* w so-
30 Nv. botu dne 30 listopadu 1433. Když toho dne pod večer poslowé Basilejští w posezení výboru sněmovního w Karolíně žádali, aby již Čechowé dle slibu swého přiznali se ke smluwám, a Palomar opět pochybnostem některým od Rokycany, Prokopa Welikého a Petra Payne předne-
šeným ústně dosti učinil, šlechticové donutkali prý kněži wšech stran, že rukau dáním biskupovi Filibertovi slíbili jmény swých spolužencův přijmauti námluwy dotčené. Někteří wšak učinili to s wýslownatou ohradou, že je při-
jmají sice, ale že toho ještě není dosti, aniž že tím spo-
kojiti se mohau. ³⁴⁶

Nyní teprw nastala byla doba, kde sbor a poslowé jeho mohli s prospěchem kořistiti z nejednoty české; od této doby teprw ona částka národu, která pádem Korybutowým r. 1427 byla přišla o vplyw a moc w zemi, kří-
sila se w sile tím rychleji, čím nesnesitelnější již byl stav záležitostí obecných. Šlechta česká, již od několika let s dějiště zmizelá, nyní wedením pana *Menharta ze Hradce* wztýčila se opět. Widěli sme, kterak již první legatowé w Praze přičinováli se o powzbuzení její; ještě podstatněji ale napomáhal k témuž cíli císař Sig-
mund, wrátiwši se z Italie konečně do Němec, zejména
110ct. do Basileje dne 11 října. Psaní jeho, která w té přičině
přes celau zimu posílal do Čech, nezachowala se sice:
víme wšak, že powolal záhy k sobě do Basileje na poradu Oldřicha z Rosenberka, hlavního swého jednatele w zemi, a
spolu nejbohatšího i nejschytralejšího šlechtice české-

346) *Carlemus de legationibus* MS. — Joh. de Segovia lib. VII, cap. 4. — MS. archivi Trebon. A. 19, etc. Srovn. dole dni 16 Febr. a 23 Aug. 1434, 8 Jul. 1435 a j. w.

hò; ³⁴⁷ kterýžto, co urputný katolík, nepožívaje moci ani 1433 důvěry we sněmu husitském, nastrojil na své místo pana Menharta, jenž aspoň zewnitř byl se ještě kalichu nezpronewěřil. Oba pak tito přátele uhlédali nyní přihodnau chvíli, we spojení s jedné strany s Pražany a šlechtou kališnickou, s druhé s císařem a sborem Basilejským, učiniti konec demokratii w Čechách, a uwesti krále opět do země. I jakkoli nedosti zpráwné jest, co Aeneas Sylvius, obau jejich někdy přítel, o následujícím důležitém převratu vypravuje, uwedeme zde nicméně slova jeho vlastní.

„Páni Češi (dí,) často spolu se sjízděli, we svém bludu poznávali a bídú swau wážili, že zawrhše od sebe panování krále svého, těžké jho Prokopovo nésti musejí. Rozjímalí mezi sebau, kterak on sám pánum jest, zemi po swé libosti a wúlí zprawuje, cíta wybírá, berně a daně ukládá, lid na wojnu sbírá, wojsko, kam chce, wede, laupí a wraždí, žádného sobě a swým radám odporného netrpí, urozené tak dobře jako neurozené za swé otroky a chlapy má. Předkládali sobě i to, jak žádného národu pod nebem bídnejšího není nad Čechy, kleřížto ustavičně polem leželi, w létě i w zimě w staních bydleti, na twrdé zemi léhati, s oděním a zbrojí každé hodiny obírat se musejí, když jednak domácimi, jednak cizími wálkami se hubí, a wádycky aneb bojuji, aneb s strachem wálky na sebe očekávají. Doložili, žeby již čas byl, aby jho ukrutného tyrana aspoň jednau s sebe swrhlí, a poněwadž jsau jiné národy přemáhati, sami jednomu Prokopovi neslaužili. Slíbilo se jim poležení obecný sněm pánuw, rytířuw a měst, na němžby o dobré a užitečné správě všeho království jednáno bylo. Na sněmě, když se sjeli, předložil jim pan Menhart: kterak to království šfastně bývá, w němž obyvatelé ani w

347) O jízdě jeho do Basileje viz Arch. Česk., III, 11 (w notě).

1433 zahájce nelenějí, ani skrzo války se nehubí; my pak Čechové až posud neměli smě žádného pokojo, zhubenou království naše ustavičnými válkami, a velmi brzo zahynouti musí, nebudeši w čas opařeno; leží ladem neoraná roli, howada i lidé hladem místy mrau; což vše z toho pochází, že jeden člověk wším wšudy vládne, a všecko we své moci maje, bez dotazu a rady pánuw, rytířůw a měst působí a dělá, což se mu libí. Jemu prospěšná i dobrá jest válka; nebo kdyby pokoj w zemi byl, panování jeho i hnedy přestati musilo. Potřebí tedy jest, aby odc všech stawů jeden za hejtmana volen byl, jehožby auřad jen do roka trval, a některý aby k němu přidáni byli, jejichžto radauby on království toto a obecné dobré, buđto w čas pokoje aneb boje, spravoval a řídil. Ale wšak aby se páni nezdáli sami sobě správu království a panování osobowati, radil k tomu, aby ze šlechty prostřední takového hejtmana společně obrali. Slíbila se ta rada všechnm na sněmu přítomným: Alše z Risenburka, člověka starožitného rodu, ale nebohatého, za správce wšeho království vyhlásili a hejtmanem nazvali. Ale jakož při něm pečet zemská a důstojenství toho auřadu bylo, tak při Menhartovi nejwětší podstata a moc zůstávala.³⁴⁸

Není pochyby, že šlechta česká již dávno před sněmem Swatomartinským se scházela, radu berauc o to, kterak by tehdejší stav včí zrušiti a předešlá vláda šlechtická w zemi zase uwesti se měla; není také pochyby, že nenávist šlechticů proti Prokopovi, jakožto nejwýtečnějšímu wůdci strany nešlechtické, větší byla nežli proti jiným osobám: ale neménč jisté jest, že horlení proti němu jedinému, jakowéž tu do Menhartových ust se kladec, wymyšleno jest a s prawdou se mísí, an Pro-

348) *Aeneae Sylvii histor. Bohem. cap. 51,* (dle překladu Weleslawinowa tu i tam opraveného).

kop nikdy takowým samowládcem nebyw, právě za sněmu Swatomartinského wůbec byl se odňekl welení nad wojsky polními a tudiž i vši weřejné moci w zemi, ba smímeli wěřiti starým zpráwám, týmž časem i sám také sliboval šlechtě pomoc swau proti wojenským rotám.³⁴⁹ Co tedy w dotčené řeči proti Prokopovi samému se wy-náší, musí rozuměti se proti rotám polním a straně demokratické w Čechách wůbec, w jichžto čele arcí stál byl Prokop i dříve, i později zase, nikoli ale při wolení Alše Wřešťovského z Risenburka za správce, ježto se stalo dne 1 prosince 1433.

1 Dec.

Saémowní zápis, kterýž na wolení téhož pána wydán jest, nese to w sobě, že „pani a hejtmané wojsk a zemané, města i obce králowství Českého a markrabství Morawského,“ napřed ohradiwše sobě práva řádná sprawedliwá i wšecky swé swobody na budanci časy, wolili sobě dotčeného pana Alše za správce králowství Českého i markrabství Morawského, a dwanácte osob přidali mu k radě, i uložili za powinnost, působiti obecné dobré národu, hájiti čtyr článkův Pražských, brániť wšem nepravostem w zemi, sauditi nesnáze a pře wšeliké i usazovati saudee po krajinách, dopomáhati práva mocí branau a wolati k tomu cili wšecky kraje sobě ku pomocí, kolikrátkoli toho bude potřebi, práva nižádného stavu při tom nerušic. Swoluje se mu proto desátý groš ze wšech statkův zástavních a dwa groše s lánu ze wšech statkův dědičných, „a to aby bylo euročníkum na euro-

349) Starí letopisowé w rkp. Wratislawském podávají dôležitau tuto zprávu: „Kněz Prokop Holý zuostav na tom se pány, aby s nimi táhl spolu na bratří, a zwědew a prošed pašskú radu, i odstúpil od panuow i přikáže se zase bratřim.“ (Přepis rkp. toho dostal se nám skrze p. prof. Purkyně.) Srwa, také co Pešina (in Marta Morav. pag. 583) a po něm Beckowský z rukopisůw o věci této vyprawují.

1433 cich sraženo pro polehčení té příliš zhubené chudiny; "požitky hornické také jisti mají k ruce jeho. Dále mě on sněmy dle potřeby swolávati, smlauwy a příměří činiti, poselství od cizích mocností přijímati a na sněmy wznášeti, opatřiti dělání dobré mince na Horách Kutných, strati se o bezpečí silnic veřejných a t. d.³⁵⁰ W skutku tedy stal se tehdaž pan Aleš presidentem republiky České: leč že stáli za ním a nad ním dva šlechtiči, Menhart i Oldřich, kteří postavili jeho na to místo k tomu cili, aby království se starými řády zemskými pomocí jeho tím snáze navrátiti se mohlo.

Wojsko ležící u Plzni přiznalo se ku poslušenství nového spráwce zemského: i poněvadž sněm český schwaloval dobýwaní onoho města, pan Aleš nemohl protiiti se jemu, ani hýbati wojskem jinam. Pročež i hned po smluvě prvních kompaktat naskytly se nesnáze nové: biskup Filibert a kollegowé jeho žádali, aby především od Plzni odtrženo bylo, a mezi stranami pod jednau i pod obojí aby jestli ne pokoj, aspoň příměří zachowávalo se wšeobecné; Čechové pak odpovidali, že to býti nemůže, lečby Plzhané prvé přiznali se také ku poslušenství správcově; co do záležitosti víry že chtějí sice miti pokoj se všemi národy, ale o jiné politické příčiny že nemůže na ten čas leda příměří zavírat: býti. Než i w kompaktatech samých zdviháni jsou nedostatkowé mnozí a žádáno jejich vyplnění: nejprw, aby svoboda přijímati pod obojí netoliko Čechum a Morawanum, ale také přívržencum jejich w jiných zemích přiznána byla; potom, aby přineslo se wýslovne seznání o tom, že přijímaní lakové řest užitečné a spasitelné;" dále, že svátost olátky má i dělem po křestu přisluhu-

350) Tištěn ten zápis w Archivu Českém, III, 412—415. Dán byl teprw 22 prosince 1433, ačkoli volení bylo předešlo jej o tři týdne.

wána býti; opět, aby sbor sám také nawodil přívr- 1433
žence swé w Čechách ku přijímaní kalicha, protožeby
jináče jednoty a pokoje w zemi býti nemohlo; a koneč-
ně, aby odstranila se we článku čtvrtém důlka o swa-
tokrádeži, ana prý jen Čechům k necti tam postawena
jest. Mimo to ještě usilováno jest o wýslovné seznáni,
že pode jménem církwe, co majitelkyně statků církew-
ních, rozumí se wešker shromáždění wěřících, a nikoli
biskupové než kněží toliko sami. Záwady tyto podaly pří-
čnu k novým hádkám, w nichžto ztráweno zase několik
neděl. Basilejští wědouce, jak weliká národu částka tau-
žila po pokoji stůj co stůj, a wykládajice rukau dání ode
dne 30 listopadu ku prospěchu swému, brozili již často swým
odjezdem třebas s nepořízenau. Posléze swolili sice k wy-
mazání we článku čtvrtém slow „bez winy swatokrádež-
né“ (sine reatu sacrilegii,) a ujišťovali také, že powole-
ním kalicha nepropůjčuje se toliko tolerance, nýbrž sku-
tečné oprávnění: ale k dalším concessím nebylo lze jich
pohnauti. Dne 20 prosince poslali kollegu swého Mar- 20 Da.
tina Bernera do Basileje napřed, aby dal otcům zprávu
předběžnou o stavu wěcí; jiní zůstali ještě sice až do
dne 14 ledna 1434 w Praze, a wšak netoliko bez dal- 1434
šího prospěchu, nýbrž i se zjewným Čechůw ku konci ^{14Jan.}
rozkwašením a pobauřením. Biskup Filibert položil byl
totiž konečnau sněmu lhůtu do 15 ledna k wyjádření se,
chceli prowesti první kompaktaty naprosto tak jak samy
w sobě znějí, čili nic? neb že toho dne již legatowé
Prahu opustiti musejí. Po hádkách nad míru bauřliwých,
o kterýchž ale zpráwy místnější se nedostávají, odpově-
děno jest jim, aby odjeli raději o den dříwe, protože pan
Jakaubek ze Wřesovic, jenž jim dát měl od sněmu průvod
bezpečný, nemohl prý déle čekati. A tak se i stalo. Do-
wídáme se ze psaní od Rokycany dne 13 ledna k ospra- 13Jan.
wednění swému wůbec wydaného, že rozstrk stal se proto,

1434 poněvadž sněm žádal, aby w celých Čechách i w Morawě, spůsobením sboru a legatůw, nerozdávalo a nepřijímalo se jinak, nežli pod oboji spůsobau; k čemuž legatowé podwoliti se nechtěli. Mistr Jan Příbram a přátelé jeho přimlauwali se sice u sněmu snažně, aby pokoj a jednota pod wýminkami, jak je legatowé podávali, přijaty byly, ba za smrtelný to hřich vyhlašovali Čechům, jestližeby dosavadní zjednání mělo zrušeno být: Rokycana wšak, uradiw se s swými, mluwil, že nebezpečí jest prý na obojí straně weliké: odřeknemeli se jednoty a pokoje, země naše neprestane se hubiti, lidí bude ubýватi, hlad a mor budau zuřiti jako posawad, a k tomu ještě brzy strádati budeme nedostačkem knězstva swěceného; svolímeli pak ke dwojici we wyznání, nebude swárům a různicem mezi lidmi nikdy konce, starí faráři wrátice se k farám swým, podávati budau pod jednau, jakož již za krále Wáclava se stalo, a následek toho budeu nowé bauče. „Pročež wyznáwám, (dí,) že newím, co woliti mám; wy pánowé swětší rozwažte a usłanowte sami, které nebezpečí jest menší, a co pro dobrá obecné činiti sluši.“³⁵¹ O Tábořích a Sirotcích při tomto jednání nic se newí; rozhodnutí pak sněmu již sme podali.

Poslowé Basilejští tenkráte cestou neobyčejnau, skrze Krušné hory a Sasy, wrátili se zase do Chebu, kdežto pozdrželi se některý čas. Ještě před odjezdem swým z Prahy přijali byli podtají do poslušenství církve netoliko pana Menharta ze Hradce, ale i několik mistrůw učení Pražského, a splnomocnili tyto, přijímati a rozrešovati dále, kdokoliby týmže spůsobem k jednotě církewní na-
28Jan. wrátiť se chtěl; w Chebu dne 28 ledna wydali konečně list na to, že poněvadž mistři university Pražské, (zejména Křištan z Prachatic, toho času rektor, Buzek ze

351) Psaní Rokycanovo ode dne 13 Jan. 1434 čte se w jednom rukópisu bibliotéky Gersdorfské w Budisíně.

Kdyně, děkan fakulty artistické, Prokop Plzenšký, Petr ze **1434** Sepekowa, Jan z Přibrami a Jan Papaušek ze Soběslavě,) chtejí státi w kompaktatech a místi pokoj i jednotu s křesťanstvem, protož že všichni věřící mají přijmanti je k obcování a ke společnosti služeb božích i kostelních svátostí jakožto své bratry a syny církve počestné i poslušné.³⁵² Ještě důležitější věc byla, že dva šlechticové strany Táborské téhož času w Chebu poddawše se, s podržením však swobody kalicha, přijati jsau také a dáno jim rozčešení za minulost. Jeden z nich byl proslulý wůdce Přibík z Klenového, jenž osoboval sobě panství města Štěbřa; i není pochyby, že již tehdyž počaly se tajné umluvy, které později tak nenadálé měly následky. Také pokud ještě Filibert a Palomar w Chebu byli, přijel tam za nimi kněz Martin Lupáč, co nowý posel od zpráwce, pánůw, měst a obcí českých ke sboru Basilejskému s listy věřicími ode dne 19 ledna vyprávěný.³⁵³ I ačkoli M. Palomar ujíšťoval jeho napřed, že nadarmo jede ke sboru, nepřinášli auplně přilnutí krajanůw swých ku kompaktatum nahoře dotčeným, on nicméně odstrašiti se nedal, i wjel we společnosti jejich do Basileje dne 15 února 1434.

U sboru dáno jest Lupáčovi veřejné slyšení hned nazejíří po jeho přjezdu, dne 16 února. Přednášel on 16Fbr. svým spůsobem to samé, co již před ním nejprw Berner, potom Palomar byli vyprawowali o veškerém jednání posledního poselství w Praze. Když pak mluvil o žádosti Čechůw, aby sbor sám nawedl všecky obyvatele země jejich ku přijimaní pod obojí, powstal hluk a hlasité rep-

352) Joh. de Segovia l. c. Rkp. Widensk. 4710, fol. 314. Rkp. archivu Třebonsk. A. 16. Srwa. W. W. Tomka děje university Pražské, I, 287.

353) Věřicí list tištěný u Martene l. c. pag. 704, a u Mansi, XXX, 821 má chybne datum 10 Jan. 1434.

1434 tání we shromáždění. On ale žádal, aby ho pokojně slyšeli, a jal se lſčiti wšecky nehody, které z neswornosti we wíře w Čechách následowati musely. Dle sw. Jéronyma, dí, nemohau trwati umluwy pokoje tam, kde boj jest o wíru; a nebudauli Čechowé stejněho wyznání, bude jim potřebí budto rozdílných kostelů k rozdílným obřadům, aneb rozdílných oltářů w jednom a témže kostele, aneb na témže oltáři rozdílného přisluhování; i když každý o sobě domnívati se bude, že spůsob jeho lepší jest, dlauholi stanau bez hádek, bez pohoršení a kaceřování obopelného? Pročež nebudeli ta wěc opatřena, prawil, že Čechové nemohau vážiti sobě dosavadních námluw, kteréž jich nikoli nedowodí ani k jednotě, ani ku pokoji. To co slíbili, že hotowi jsou wždy splnití wěrně: ale námluw ony, ačkoli rukau dáním stvrzené, že nebyly ani auplé, ani konečné. Odpověd dána jemu, wę srozumění s císařem Sigmundem, o deset dní později 26Fbr.(26 února) w podobném shromáždění. Kardinal Julian prawil, že církew z nepřebrané lásky swé již propůjčila se Čechům w takové mře, jakowé ještě nikdy příkladu nebylo; dle učení sw. Augustina zasadila prý sama sobě ránu, aby je co nowau ratolest do těla swého zase vštipiti mohla; nyní že slušné jest, aby oni dokázali také skulkiem ochotnost swau, slowy již často dosli oswědčowanau; pokud nestvrđí a nesplní se, co umluweno jest, sbor že nemůže podávati se dále k ničemu, zwlastě ano s Plzenskými pro jejich přichylnost ke sboru tak ukrutně prý se nakládá. Lupáčovi že ještě téhož dne dostane se odpověd písemná, s nížto ať se vrátí ku krajanům swým kdykoli mu libo; ať jim řekne, že pokoj země jejich jen od nich samých závisí, budauli chtiti státi w kompaktátech. „Ba závisí ode sboru, budeli chtiti wyslyšeti žádosti české,“ odpověděl Lupáč a doložil, že odpovědi psané nepřijme, leč budeli mu znám obsah její; konečně ale

děkowaw za prokázanau jemu wlídnost, wystaupil ze shro- 1434
mášdění, a wrátil se bez prodlení do vlasti.³⁵⁴

W takowémto nekonci uwáznul prwní akt welikého wyjednáwaní mezi Čechy a Europau; další rozhodnutí očekáwało se již zase od zbraně. Kterak se to sběhlé, a kterak jím přewrat auplný w krátkém čase spůsoben, o tom došly nás opět jen zlomkowité zpráwy, ze kterýchž jen hlavní některé události wyswítají. Sbor dne 8 února uložil byl zvláštní daň celému křesfanstwu „ku 8 Fbr. potřebě we wězech českých,“ a sice tak, že z důchodu všech statkův církewních mělo platiti se půl desátku čili pět ze sta we všech zemích; Franší prelátové na sboru přitomní také hned téhož dne upsali se peněžníkům Basilejským na 3000 zlatých, kteréžto měly bez meškání Plzenským ku pomoci poslány býti.³⁵⁵ Později w témže měsíci wyprawil sbor k témuž čili 4000 zlatých a císař Sigmund tolíkež.³⁵⁶ Nedlauho potom poslán jest M. Jan z Palomar opět k Čechám s potřebnými netoliko instrukcemi, ale i penězi; kterýžto měw nejprwě sjezd s pány českými a s Janem knížetem Baworským, učinil s nimi smlauwu, aby dodali na Plzeň spíše za 500 zl. kaupencé, začež podwolil se platiti jim 3000 zl. a sám také ještě

354) Joh. de Segovia l. c. Odpowěď sboru tištěna také u Martene a Mansi l. c.

355) Joh. de Segovia lib. VII, cap. 8: De semidecima generaliter imposita pro necessitatibus in causa Bohemorum etc. Psaní Jana krále Portugalského ke sboru o sbíraní a odwádění w zemi jeho peněz ku potřebám českým, tištěné u Martene VIII, 595 a Mansi, XXX. 549, pod datum „w Lissaboně 25 máje 1433,“ náleží bezpochyby k roku 1434. *Srov.* Kurz, Albrecht, II, 240. 349.

356) Idem ibid. cap. 12. Rozumějí se tu bezpochyby zlatí Rýnstí; takový 1 zl. stál za 18 grošův českých, kdežto 1 zl. Uheršký (čili nynější c. k. dukát) měněn býval za 24 gr. česk. Čtyři tisice zl. rýnsk. bylo tedy tehdyž co do kowu tolík, jako nyní tři tisice c. k. dukátův.

1434 najal žoldnéřůw na šest neděl.³⁵⁷ Potom šel k Albrechtovi knížeti Rakouskému, kdežto w jeho přítomnosti pánowé Moravští přiznávali se opět ku poslušenství, a pan Oldřich z Rosenberka podával se sám s 500 jezdci a 10,000 pěšimi k boji proti husitům, kdyžby mu penězi pomáháno bylo. Týž pan Rosenberský byl ustanoven od 28 Fbr. cisaře Sigmunda majestátem v Basileji dne 28 února daným za jeho plnomocníka v Čechách i w Moravě, a slíbeno splnili wšecko, k čemuž koli on pána svého záváže, bysby sebe wětši bylo. Poważimeli, že nedlauhu předtím Sigmund byl jemu postaupil panství Miliuské, Týnské nad Witawou, Hlubocké a Zwíkovské proto, „aby příhodněji nepřátelům odolávat a jim bránit se mohl.“³⁵⁸ nemůžeme býti w pochybnosti, které a jakowé to byly moci a spůsoby, ježto té doby w Čechách se kříšily. Nejwětší částka peněz od sboru poslaných přišla prý do rukou pana Menharta ze Hradce.

Naproti nowému tomuto ústrojí, w němžto síla hmotná we spolku s opatrňou ducha činností wzrůstala den co den w moc neodolatelnější, newidime na druhé straně nic připravovati se, coby s prospěchem bylo mohlo stavit se k odporu; s Prokopem Welikým zdá se jakoby se byly odvrátily od vojsk bratrských i rada i štěstí; neuměli ani dobyti Plzně, ani nechatí jí a odhodlati se

357) Joh. de Segovia lib. VIII, cap. 2 wyprawuje o Palomarowi, quod tenuisset dietam cum baronibus Bohemorum, nec non cum Johanne duce Bavariae et aliis fidelibus, et conclusione facta per dictos barones ad ministranda victualia Pilznsibus, pacto desuper convento, dederat eis tria millia florenorum, quingentos quoque florenos pro victusibus, et ultra hoc conduxisset stipendiaries ad sex hebdomadas.

358) Majestát daný dne 28 Febr. chowá se posavad w originelu w archivu Třebonském. O dalším wiz Wácl. Brázana kroniku Rosenberskou w Časopisu Česk. Muzeum, 1828, IV, 57.

k dílu jinému; sužujice, a sami zase hiadem i morem su-
šování jsouce, ³⁵⁹ upadali čím dále tím více w nenávist
a mdlobu; zástupové jejich do všelikých krajů na pi-
cowání rozesílaní hubili zemí, wydírajice chudině po-
slední jeji zásoby, a protož poważowáni obecně ne za
hájitele, ale za zjewné škůdce i nepřátele zemské; a
když lid páně Menhartů ze Hradce pobil jich u Horaž-
diowic několik set, rytíř pak Malowec, přikwačiv na ně
w jedné wesnici mezi Benešovem a Chotýšany, vyhladil
je i s wesnicí dokonce, to již obecným národu mněním
pokládano za vítězství a nikoli za ztrátu, zwlaště ano
se spolu prawilo, že většina oněch „bratří“ tehdež již ani
nebyli Čechowé, ale cizinci. ³⁶⁰ Nejhorší wšak úkaz byl
vždy ten, že mezi nimi samými nalezli se lidé, kteří ne-
toliko ze saukromého záští, ale také za holé peníze ho-
tovi byli zraditi spolubojovníky swé. Často jmenovaný
pan Přibík z Klenového, jenž s lidmi svými ležel také
u Plzně, dal se nawesti, že dne 30 března aukladem ^{30 Mar}
i násilím dodal asi 700 korcův obilí do města; po čemž
ujew, zawrél se w zámku swém we Střbře. Nedlauho
předtím byl od císaře Sigmunda poslán Habart z Adlar
do ležení u Plzně, a spůsobil to, že přední blavy wojsk,
zejména Čapek, Kralowec, Swojše, Keřský a Prokůpek,
a ze všech měst strany Táborské po dwau, jeden z rady
a druhý z obce, chystali sejeti do Basileje, aby mohli
uhoditi w mírnau se Sigmundem umluwu: ale zrada páně
Přibíkowa zarazila aumysly takowé. Sigmund již se také
byl se sborem na tom ustanowil, že jednati bude s posly
řečenými dobratiwě, nezanedbávaje proto přípraw a

359) Segovia prawi, že nemoci w táboru dobyvatelův Plzně
panowawší umorily za několik měsícův přes tisíc lidí.

360) Kollegiat Pražský, jenž ty zpráwy podává, dokládá spolu:
Nam in praedictis exercitibus major pars fuit alienigena-
rum, qui regno non compatiuntur. (MS.)

1434 skutkův válečných; i dal to dne 9 dubna wěděti neto-
9 Apr. liko panu Rosenberskému, ale i knížeti Albrechtowi, s tím
 doložením, aby ani oni nedali se takovým rokowáním
 mýlići w tom, co válečného před sebau mají.³⁶¹ Tudiž
 strojeno se s obau stran k boji tím wražednějšimu, an.
5 Mai nezadlauho potom, dne 5 máje, pan Přibík (s pomocí
 Zdeňka z Drštky na Týně Horšově, Hrdoně z Dubňan na
 Radyni, Zbyňka z Kocowa na Nečtinách, Hynka Šwam-
 berka, Buška Calty a jiných) opakoval zrádný skutek
 swůj s tímže prospěchem.³⁶²

W Morawě zápisem walnáho sněmu Brněnského utvr-
4 Mar. zen byl již dne 4 března wšeobecný mír zemský obyče-
 jem starodávným na pět let, w čemž aučastnili se,
 kromě weškeré téměř šlechty husitské i nehusitské, také
 pan Menhart ze Hradce a jiní páni čeští.³⁶³ Nedlauho
m. Ap. potom následovaly w Praze podobné umluwy mezi šlech-
 tau českau, o nichž ale zápis bohužel nezachoval se.
 Wime jen to, že páni čeští a moravští, staré město
 Pražské a některé jiné obce, přičiněním zvláště páně
 Menhartowým, spojili se pod poslušenstvím nowého
 zpráwce zemského „za jeden člowěk.“³⁶⁴ zaważawše se
 pomáhati sobě wespolek až do těch hrdel, aby pokoj a
 pořádek zase w zemi obnowen byl; k tomu cili že má
 prowolán býti mír zemský po všech krajích, a kdokoli
 nepřizná se k němu dobrovolně, má mocí a násilím býti
 připuzen; wojsku stálému čili rotám polním poraučelo
 se, aby rozejdauce se přestaly hubiti zemi, a slibowáno
 jim odpuštění za wšecko, cokoli zlého dotud spáchaly,

361) Wiz Archiv Český, I, 37. 38.

362) Bartošek pag. 183. 184. Starí letopisowé str. 86. Joh.
de Segovia l. c.

363) Pilat & Morawec hist. Morav. II, 35. Kurz Albrecht, II,
227—231.

364) Psani cís. Sigmunda od 9 Apr. l. c. Scriptores rerum
Lusatic. (Goerlitz 1839,) I, 62. Bartošek pag. 184.

jestliže rozkazu toho uposlechnau; ³⁶⁵ neučinili tak, wy- 1434
hrožowáno jim, že s nimi jako se škůdci zemskými na-
kládáno bude. Předewším ale uzavřeno jest sbírati vojsko,
a wolati k němu na žold také ty bratři z rot polních,
kteřížby roty swé opustiti chtěli; nowému tomu táboru
nazáno sbírati se na Kačině nedaleko Hor Kutných. ³⁶⁶
Předai šlechticówé, kteří we wěcech těchto wedle pana
Menharta i Alše Wřešťowského swau čnaostí zwłastě
wynikali, byli Hynce Ptaček z Pirksteina, Aleš Holický
ze Šternberka, Jindřich syn někdy Českůw z Wartenberka,
Petr z Janovic na Chlumci, Dwiš Bořek z Miletínska,
Wilém Kostka z Postupic, Jan Smiřický a jiní.

Kněz Prokop Weliký od swého lénského w táboru
před Plzni ponížení přebýval mezi Sirotky w Nowém
městě Pražském, aniž wice ku Plzni wrátil se; zdálo se,
jakoby theolog byl w něm naprosto udusil válečného
welitele. Wida wšak, co šlechta připravuje i kam ko-
nečně měří, a boje se, aby swoboda zákona božího, jakž
on jemu rozuměl, neutrpěla wítězstvím jejím, odvážil se
předce zase k bojování, a k weliké stran krajních ra-
dosti uwázel se opět u vrchní welení nad weškerou mocí
Táborskou i Sirotčí. Stalo se to tuším teprw w měsíci
dubnu; místnějších wšak zpráw o změně této nebo-
stává se.

Počátek osudného boje udál se w Praze. Zpráwce
Aleš a páni Staroměstští žádali na Nowoměstských, aby
oni také přistaupili k jednotě panské a zapsali se k míru
zemskému nahoře dotčenému. Nowoměstští ale na místě
odpovědi počali hraditi se proti starému městu. Na to
powoláno jest wojsko Kačinské do Prahy; kteréžto při-

365) Swědčí o tom psaní nejmenovaného šlechtice Tábor-
ského z této doby w rkp. Olomucké university sign. I,
V, 34.

366) Chron. collegiati Prag. MS.

1434 téži dne 5 máje v síle asi 12,000 jízdných i pěších, skrze Malou stranu a most Karla wšlo do města Starého, i poslalo hned odpovědné listy proti Nowoměstským. 6 Mai Nazejtří we čtvrtek, den wstaupení páně, hrálo se autokem proti Nowému městu na několika místech najednou: i ačkoli tu přítomni byli wůdcové známění, Prekop Veliký, Ondřej Kešský a Mikuláš z Padeřova, neodolali však velikému počtu nepřátelů. Hned na počátku boje s věže staroměstské u tak řečené „staré rychty“ mistrný puškař, stříleje Nowoměstským do věže wysoké u Matky boží sněžné, odrazil uši zvonu, kterýmž na poplach zvěněno, tak že tento padnou, uškodil krásné věži samé, ana téhož dne potom i cele obořena jest; také rozmetána jsou všecka plánkování a zavíradla, i opanováno rychle a bez velikého krve prohlí celé město; jen na radnici chtěli někteří bránit se, ale odtekli se boje, když jim povoleno wyjít z města beze škody. A však jakkoli mnohým podařilo se wywáznouti (showiváním, jak se zdá, pánu zemských), nicméně škoda Nowoměstských byla toho dne veliká: netoliko pleněním ve všech domech saukromých, ale také pobráním a zaumyslným zničením všech privilegií a weškerého archivu městského w této příležitosti; také Staroměstští od toho dne osovbowali sobě panství nad Nowoměstskými jako nad poddanými. ³⁶⁷

367) Bartošek pag. 184. 185. Chron. anonym. in Dobner Monum. III, 60. Starí letopisové str. 88. 89. Chron. collegiati Prag. MS. Joh. de Segovia l. c. Hermann Corner p. 1337. 1338. Scriptores rerum Lusaticarum l. c. Andreas Ratisbon. ap. Eccard. I, 2165. Aeneas Sylvius l. c. Časopis Česk. Museum, 1836. 311 etc. Čapkovi pobráno prý toho dne statku za pět tisíc zlatých, a tolikéž i knězi Sirotčímu, Jakubovi Wlkovi, kterýž nikoli nebyl hejtmanem, jak o něm Aeneas Sylvius prawi.

Kněz Prokòp Weliký po antèku svém z Prahy psal 1433 knězi Prokùpkovi do tábora Plzenského tato slowa: „Pán náš wšemohoucí, jenž po bauích dává jasnost a po zármutcích útěchu, budiž s Tebau, hratèe w Kristu mně nad jiné milý! Wéz, že z dopuštění božho falešní páni zemšíí s Pražany staroměstskými obořili se na milé naše bratry, měštiny Nowoměstské; některé zabili a město na nich dobyli, jakož sme to spatřili sami. Proto zdá se nám, abyste nechajice všeho, hvali sebou qd Plzně k Sedlčanům. Čapek zajisté swoláwá weliký lid, a my od Táboru nápodobně, jakož doufáme; neboť lépe jest nám umřít, nežli nepomstít newinné krwe ankladně wylité milých hratří našich. Budte s bohem, wěda, že on pojrestaw swých, zase je potěšuje!“ Psaní toto, přejato byvší od lidí pana Rosenberského, nedošlo své adresy: ale widěti z něho aspoù položení osob i wěci tehdejších.³⁶⁸

Wzetím Nowého města oswobozena jest *Plzeň* koněčně po desítměsíčném obléžení. Když zajisté zpráva o přewratu w Praze došla Táborůw, Sirotkůw a měst tam ležících w sobotu dne 8 máje, uzavřeno hned ne-^{8 Mai} chati Plzně a obrátili se proti nowým nepřátelům domácim; takž nazejtří w neděli ráno hradby opuštěny, sta-^{9 Mai} nowé strženi a ležení wšeckо w požeh dáno tak náhle, že i někteří ranční a nemocní, nemohše dosti rychle uchrániti se, ohněm tam bídne zahynuli. Celé wojsko dalo se w poehod k Hostomicům a ku Příbrami, Táboři zwlášť a Sirotcí také zwlášť; „a což bylo s nimi Staroměstských, ty jsau ejímalí, a druzí se rozkradli.“ Plzenští neměwše již než jediné dwa koně w městě, a wesměs jen k 600 branných, nemohli pronásledovati jich, ale

368) Original jeho chowá se posavad w archivu Třebonském. Neřeba snad ani wywracowati domnění, jakkoli rozšířeného, že Prokop Weliký byl té doby w tábore u Plzně, a Prokùpek w Praze, ana prawda byla naopak.

1434 obrátili se tudiž proti posádkám okolním, a zdobývali i pobořili je. Radost jejich nad osvobozením nebyla větší, nežli plesání po celých Němcích nad novinami **16 Mai** o nich, ježto již dne **16** máje donešeny byly až do Basileje. Wzdáwána chwála zvláště hrdinným hájitelům sauženého města, nejprv šlechticům, panu Wilémovi Šwihowskému z Risenberka, Pertoltovi z Risenberka i z Dolan, Hrdkovi z Duban a Lwíkovi z Rowného, kteří se tam sami byli dali zavříti, pak auřadům městským, Wáclawovi Ditlikowci richtáři a konšelům Johánkovi, Nárožníkovi a Korandovi. Hned na to šlo poselství k císaři a ke sboru, vyprawujíc, kterak to město wynaložilo na bránění swé w posledních létech summu sedmdesáti tisíců zlatých, z nichžto že 24 tisíc ještě dlužno zůstává; i prosic o další pomoc k zaprawení dluhu. Newíme, mnoholi dosáhlo; jen to známo jest, že císař Sigmund nařídil později, aby na památku obležení tohoto Plzenští napotom we znaku svém nosili welblauda, ježto Čapkůw welblaud nahoře dotčený u wýpadu, jejž před nowým rokem **1434** do ležení nepřátelského učinili, jat a do města přiveden byl.³⁶⁹

Těmito událostmi národ český weškeren, jež smě nedávno ještě as na šestero stran neboli rot rozděleny widěli, sestaupil se konečně w jediné dvě strany sobě odporné, ježto dle hlavní jejich známky právem nazvati můžeme šlechticau a městskau. Ku první straně přilnuji tenkráte všichni šlechtici, bez rozdílu náboženství, a tudiž pan Oldřich z Rosenberka se všemi těmi,

369) Bartošek pag. 175. Starí letopisové str. 89. Joh. de Segovia lib. VIII, cap. 2, etc. Psaní Plzenských ode dne 9 máje, a Jana z Palomar dané w Řezně dne 13 máje, tištěna jsou ap. Marteno, VIII, 716, 717, ap. Mansi, XXX. 828, 829. Památný nápis o dobývání a osvobození Plzně, o němž Zach. Theobald a jiní kronikáři piší, chowá se nyní w Českém Museum w Praze.

kteří císaře a papeže posloužili byli, tak dobře jako ti 1434 nejhorlivější husité, z měst pak jen Praha, Plzeň i Mělník; ke straně městské neboli demokratické přiznávali se zase, kromě menších obcí Táborských a Sirotčích wůbec, zejména královská města česká: Žatec, Launy, Slané, Litoměřice, Boleslav mladá, Dvůr, Trutnow, Jaromíř, Hradec Králové, Mýto Wysoké, Čáslav, Kutná hora, Kolín, Nymburk, Kauřím, Brod Český, Beraun, Písek, Wodňany, Prachaticce, Sušice, Klatovy a Domažlice, z panského stavu pak jen Jan Roháč z Dubé, Sezima z Kunstatu a z Jewišovic, Jan z Bergowa i Jan Kolda z Žampachu; Jakubek ze Wřesovic stál takořka nestranný, ačkolи dotud k Sirotkům počítán býval. Již tento výčet obou stran postačuje k označení rozdílné povahy jejich. Byloť newyhnutelné, že se setkaly konečně k zápasu rozhodnému a poslednímu, a to w otěvřeném poli, nikoli w městech zavřených. Táboři a Siroci první hleděli saustřediti moc svou nedaleko Prahy; proto lid jejich pustiv dne 11 máje také od dobývání hradu Borotína, ^{11 Mai} táhli vstříc vracujícím se od Plzně zástupům; dne 17 máje ^{17 Mai} Prokop Weliký a Čapek lehlí táborem u Kunratic, wyzýwajíce stranu šlechtickou k boji. Tato wšak očekávajíc posily od strany katolické, nechtěla jim čeliti polem, ale dawši se do mírného vyjednávání, wolala tím horlivěji přívržence swé po celé zemi ku pomoci. Rokowání nemohlo wéství k cíli, an Čapek požadowal, aby věci všecky navráceny byly we stav, kterýž měly před wzetím Nového města, páni pak odpovídali, že potřebí raději navrátili se w ten stav, kterýž byl před wypuknutím války wůbec; wšak nerokowalo se od pánůw ledra pro získání času. Wojako jednoty městské nemohši wylaudití jich do pole, obrátilo se ku Kolnu, a jalo se pleniti statky šlechtické; zdali zmocnilo se té doby také města Jičína, jakož di jeden starý pramen, nelze ujistiti. Teprw dne

1434 25 a 26 máje přiblíživše se od jihu čeleď polní pana
26 Mai Oldřicha z Rosenberka, od západu pak s pány kraje Plzen-
ského také posádka hradu Karlšteina, spojili se u Záběh-
lic s wojskiem Pražským jednoty panské. A nyní teprw,
majice as 25,000 branných pohromadě, obrátili se také
oni k východu, hotovi utkatí sílu nepřátel svých bojem
veřejným. Město Český Brod, když přitáhli k němu,
otěvřelo jim brány své a poddalo se добrovolně.³⁷⁰

Co přítomni osobně w boji nastávajícím se strany
šlechtické jmenují se páni Aleš ze Wřeštowa, zprávce
království, Menhart ze Hradce, Hynoe Ptaček z Pirkštei-
na, Aleš Holický ze Šternberka, Jindřich z Wartenberka
na Velši, mladý Jiří z Poděbrad,³⁷¹ Petr z Janovic na
Chlumci, Aleš z Žeberka, Mikuláš z Landšteina i z Boro-
tína, Vilém Kostka z Postupic, Dwiš Bořek z Miletinka,
Přibík z Klenového, Petr Zmrzlík ze Swojšína, Jan ze
Švamberka, Boreš z Oseka, Zdeněk z Drštky, Beneš
z Dubé na Kozlém, Jan z Černiná, Arnošt z Leskowce
na Humpolci, Jan Małowec z Pacowa, Burian a Jan bratři
z Guttenšteina, Wáclaw Warlich ze Frimburka, Humprecht
z Kocowa; potom od Oldřicha z Rosenberka dva purk-
rabí, Mikuláš Krchlebec a Chval ze Chmelného, od paní
Perchy ze Šternberka na Konopišti Jakubek z Božejova,
též auředníci Wáclawa z Michalovic mistra Strakonic-

370) Bartošek pag. 186. Starí letopisové str. 89. Herm. Corner pag. 1338. Scriptores rerum Lusatiae. I. c. pag. 63. Chron. collegiali Prag. MS.

371) Bartošek praví: „dominus Herant de Kunstat juvenis, residens in Podiebrad,“ čímž neomylač značí se mladý pan Jiří, rodiwši se 1420 den sv. Jiří (23 Apr.) Jiný pan Poděbradský nebyl toho časú ani na živé, a jména „Bořek“ i „Heralt“, obyčejná w jeho rodině, přikládána mu w obecném životě dlauho, dokud ještě jméno „pan Jiřík“ nezobecnělo. Jest to spolu první veřejné vy-
staupení památného muže tohoto. Srwn. nahoře k r. 1426 str. 42—43.

kého, Jana z Risenberka i z Rabí a jiných pánů vice. 1434 Za nejvyššího velitele wolen jest Diwiš Bořek z Milečinka, pán na Kunětické hoře, hлава někdy Orebítka, známý z bojůw, jež nejprwé po boku Žižkowě, potom proti němu wedl.³⁷² Ten pak rozložil wojsko panáké we hradbách vozových polem mezi Brodem Českým, Kauřímem a Plaňany, zejména u vsí Lipany a Hřiby řečených, očekávaje tam nepřátele.

Pohyby a přípravy, ježto činila proti tomu jednota městská, nejsou nám známy. Jen to wědomo jest, že sebravši sílu asi 18,000 bojownikůw, w neděli ráno dne 30 máje od Kauříma i Kolína blížila se chwátawě v šiku 30 Mai wálečném, až u Lipan vojskem panským zastavene. Zdali pak i ta ještě před bitwou staly se pokusy mírného jednání, jakož někteří prawi, nelze rozhodnat. Stály myní dvoje hradby vozové proti sobě: městská brádová, panská 11. rádová. Byly to poměry neobyčejná, a vítězství nemohlo se dostati leč tomu, komu se podařilo vylauditii saupěre ze hradeb jeho. W tom bylo štěstí přízniwo Diwiši Bořkovi, zvláště skrže opatrnost purkrabí Zwíkowského, Mik. Krchlebce, jenž wedl přední woja. Zpráwy sice, které o této krwawé a rozhodné bitvě nám zachowány, jsou tak zmatečné a stranné, — an každý pisatel snažil se předně sobě a svým přísluši zásluhu vítězství,³⁷³ — že obrazu jasného

372) O vrchním velitelství p. Diwiše Bořka swědčí kollegiat Pražský: *eligentes supremum capitaneum D. Diwissium Bořkoem supradictum.*

373) To platí zejména o psaních, která v té věci do Němců a ke sboru dána, i w Aktách Conciliorum tištěna jsou; pisatelského ještě vice o peněžné odměny, nežli o slávu. Nejčirší zpráwa o bitvě u Lipan stojí w jednom rkp. Mnichovské král. bibliotheky *dd. 2 Jun. 1434*, kdežto ale jméno „Richlawitz“ na Krchlebce rozuměli se musí. Joh. de Segovia i kollegiat Pražský také podávají některé zpráwy odjinud neznámé. Ostatní prameny jsou tytéž, které nahoru již udány.

1434 již nelze w podrobnosti podatí: nicméně to jisté jest, že wojska bratrská čili městská dala se sklamati, a proto ztratila bitvu. Když zajisté s obou hradeb stříleno proti sobě některau chwili, Krchlebec svým několikrát tak pohybowati se kázel, jakoby we zmatek uwedeni byli; potom wykročiw ze hradeb, obořil se lichým autokem proti hradbám bratrským přímo, a když tito wystřelili wšecka děla swá, kázel dáti se opět na licho na autěk, který tak welice podobal se autěku oprawdowém, že Táboři a Sirotci, jawše se stíhati nepřátely domněle po-ražené, wystoupili z wozůw swých, a hnali se dosti da-leko za utikajícími. Páni tuto dobu předvídanou, rych-lau jízdou wrhli se stíhajícím w bok, i odrazili je od wozůw jejich otěvřených, do nichžto wetřeli se mezi prvními Mikuláš Borotín, Arnošt Leskowec, Malowec a Janowský s lidmi swými. Přewaha počtu bojownikůw jednoty panské dowršila vítězství její a porázku bratr-stwa; následovalo tu prý vice zabijení nežli bojování. Ale jak tuhý byl odpor se strany přemožených, o tom trvání osudného boje přes celý den a noc až do rána dne násle-dujícího nejlepší dává svědectví.³⁷⁴ Zahynula w bitvě té hlavní síla Táborůw a Siretkůw nawždy, padli přední jejich wůdcové Prokopowé oba, mimo jiné hejtmany a kněží mnohé, i až ke 13 tisícům oněch bojownikůw, kteříž od několika let stali se byli hrůzou Evropy; neb ačkoli mnozí dávali se na milost, wšak vítězové nepři-jímali jich, ale wraždili napořád, tak že jen asi 700 bran-ných ocilo se w zajetí, a mezi nimi pan Roháč i Jan

374) Sigmund Stromeyer konšel Norimberský psal kardinalovi Julianovi: *Per totam Dominicam praedictam et noctem sequentem proelia continuando certarunt, et die Lunae hora diei tertia (tedy asi w osm hodin ráno) bellum pro parte nostra, auctore domino, feliciter terminatum esse dignoscitur. Martene p. 718. Mansi XXX. 831.*

z Bergowa. Čapek pak, jenž s lidmi svými utekl před 1434 časem na Kolín, winěn jest od mnohých ze zradě tak, že potom dobrí lidé nerádi prý s ním kwasili. Netřeba tuším dokládati, že vítězství šlechticů bylo dokonalé, že veškeren tábor, všecka děla, wozy, zbraně i kosti nepřátel octly se v moci jejich; zdali ale jejich ztráta v bitvě nepřesahovala počtu 200 zabitých, jejž udávali, to rozhodnauti nám již nyní nelze.

O posledních dnech a hodinách *Prokopa Velikého* nedošla nás ani od přátel ani od nepřátel jeho pověst nižádná; muž, který po tolik bauřliwých let byl hlavním štitem své vlasti a odiwau celého světa, zacháwácen byw ohromnau krwe lidské powodní, utonul v ní bez klasu, zároveň wšem „bratřím,“ a nikdo nehledal kostí jeho, aby prokázal jím úctu poslední. Již od té doby, co v ležení před Plzní utrpěl od svých, zdá se, že whostil se byl v duši jeho čerw pochyby, zžírající jeho důvěru k sobě a kalici jasnotu myslí jeho; snad že již stíhala jej předtucha osudu jeho právě tragickeho, an klamem a sporem wnitřním chtěl byl zakládati vítězství ducha na hrubém hmotném násilí. Nechceme tomu věřiti, co Aeneas Sylvius praví, žeby Wilém Kostka, jeho někdy domácí přítel, byl se wychlaubal jeho zabitím. Takéť to náleží více k oblíbené u toho spisovatele romantice, nežli ku prawdě, když píše, že Prökop po ztracení bitvy „mezi nejhustší haufy nepřátelské se wraziw se svým wojskem, kteréž sobě z nejsilnějších více nežli z nejmilejších vybral, poněkud autok nepřátel zdržoval, a mnohé z nich zmordowaw, jednak jim vítězství z rukau wydřel: ale obklíčen jsa přílišným množstvím jízdavých, ne tak přemožený, jako přemáhaním ustálý, šípem z nedojípký smrtelně postřelen jsa, padl i umřel.“ Těžko jest věřiti, žeby Prokop, který nikdy zbraně sám do rukau nebral, mohl byl tehdáž unawili se zabíjením nepřátel.

1434 Neméně barvy romantické přidáno jest od téhož spisovatele také w líčení spůsobu, kterak ostatek „bratří“ w bitvě jatých zahynul. „Pan Menhart (díl) wzaw o to radu s jinými pány, umínil ten škodlivý a nešlechetný lid docela zkaziti a zahladiti; protože hned z mládi zchowáni jsouce w odění, w šecken svůj věk na wojnách ztráwili, aniž naděje byla, aby pod řádem a pravem žiwi býti mohli, ježlo laupežem, wraždám a cizoložstwu ode mnohých let přiwykli, tak že kdyby žiwi zástatí měli, králowství w pokoji nikoliby státi nemohlo. Ale obávaje se, aby spolu s winnými také i newiuným neublížil, zvláště pak těm, kteříž ze mnoha wsí na tu wojnu přinuceni byli, poručil břicem wolati: že ta válka ještě nepominula, poněvadž Čapek utekl, protož že potřebí jest Kolína dobývat, a blízké okolní národy, kteříž králowství toto hubili, bojem skrotiti a podmaniti; a poněvadž k té věci potřebí bude těch, kteří s Prokopem na wojnách bývali, mužůw udatných a w boji zkušených, že jim služba placena býti má z obecných peněz, dokudžby králowství upokojeno nebylo; a protož wšickni ti, kteřížby sloužili chtěli, do nejbližších tu stodol aby se shromázdili, s pilností se warujice; aby neumělých a k boji nespůsobných ani newycvičených s sebou nepojímal; nebo těm se dopauští, aby se zase k svým dědinám a chalupám nawrátiti mohli. Wešlo tedy do těch stodol, kteréž obyčejně Čechowé we vsech z plotůw a srubůw dřevěných, hlinau omazaných, dělají a slaměnými došky přikrýwají, do několika tisíc Táborůw a Sirotkůw, lidé černí, od slunce a wětru osmahlí, wzezreni brozneho, a kteřížto zvykše w ležení při ohni a dýmu žiwi býti, měli oči orličí, vlasy nesčesané, brady opuštěné, postawu wysokau, audy chlupaté, kůži tak twrdau; žeby od ní jako od pancíře meč odskočil. Zawříny rychle po nich dwěře a stodoly zapáleny; kdež ta sběř vojska ne-

šlechetnáho, po mnohých bejich a neřestech, kteréž pá- 1434
cbala, ohněm uhořela, a hodnau odplatu za potupu nábo-
ženství a wíry wzala.“ Nelzeť arci pochybowati o skutku
zrádného upálení jatých w bitvě wojinów, ale jen o po-
čtu upálených, kterýž nikoli nemohl wznášeti se na „ně-
koliko tisíc,“ když podlé zpráw, které takořka s bojuště
do Basileje ke sboru psány a od nás nahoře uwedeny
jsau, summa všech jatých newystupowala nad 700 osob;
takéſby tisácer wěznů bylo jistě ne tak snadno ani tak
nedomyslně dalo se zawřti do stodol a upáliti. ³⁷⁵

Po bitvě u Lipan wojsko panské bez odkladu táhlo
ku Kolínu dále, chtějíc dobývati města, na němž Sirečí
hejtman Čapek a Táborský Ondřej Keřský s těmi bratřimi
se byli zawřeli, kterým se poštěstilo znknauti pohromy.
Po nedlauhém wšak marném obležení stala se námluwa
ta, že obě strany měli šetřiti pokoje, rozpuſtiti wojska i
nezbroujiti se více až do konce měsíce čerwna; mezičim
že o sw. Jáně bude walný sněm celého králowství w
Praze, ku kterémužto wšecky obce i starší wojsk Tábor-
ských a Siročích dostaviti se a co tam zespolka ustano-
weno bude, zachowati mají pod pokutou 11 tisíc kop gr.
českých. ³⁷⁶

Takž utišen hluk zbraně a pokoj wrátil se zemi opět.
Jen některá oddělení wojska panského z Plzenska obrátila
se k Litoměřicům, aby přispěla k osvobození hradu Ko-
stromlat, jehož tchdáž Jakubek ze Wresowic s Žateckými,
Launskými a Slanskými dobýval. I jakkoli mnoho se wy-
prawuje o krwawých potržkách, ježlo té doby strany
měly w těchto krajích mezi sebau, wšak ony tak chatrnau

375) Kollegiat Pražský dí: Qui capti sunt fugientes, in horreis
prope Brodam concremati sunt bene ad noningenta; —
et sic illa coadunatio lstronum periit, et regnum coepit
pacificari. (MS.)

376) Bartošek pag. 189. Scriptores rer. Lusatic. I. c. pag. 64.

1434 moc prowozowały we praudu dějin, že nám ani neoznámeno, kdo byl w nich vítězem. ³⁷⁷

377) Bartošek a Scriptores rer. Lusat. l. c. Hrad Kostomlaty w Litoměřicku náležel Albrechtovi z Dubé, zemskému křižovníkůw Pruských w Čechách, a Sigmund Děčinský z Wartenberka hájil jej proti Jakaubkovi jen právem opravčím; kdy wešel w držení páně z Włesowic, jehožto potomci „Kostomlatští ze Włesowic“ později prosluli, nemí posavad wyskaumáno.

ČLÁNEK ČTWRTÝ.

K O M P A K T A T Y.

Proměna we stavu węci; M. Jan Rokycana. Sném Swatojanský; sbor Swatojakubský. Jednání na sjezdu Řezen-ském. Sném Swatoháwelský w Praze a žádosti podané do Chebu. Porady Táboreské; postupování zámku a měst za-hraničných; Ostromeč a Kolín. Prokopa Plzinského psané veřejné. Žádosti sněmu Swatovalentinského. Noví lega-tové a jednání na sjezdu Brněnském. Węci Polské a smrt Korybutowa. Sném o sv. Matausi; Rokycana volen na arcibiskupství. Rozbroje domácí. Sjezd w uherském Bělehradě. Sném Jihlavský. Honečné stvření a slavné ohlášení kompaktat. Sigmund přijat za krále.

(R. 1434 m. Jun. — 1436 Aug.)

Není pochyby, že bitva u Lipan spůsobila v Čechách 1434 přewrat veliký a důležitý. Již od samého počátku nepokojův husitských widěli sme byli wznikati a ustrojowati se dwojí střed, čili dwojí takořka rodiště, netoliko mnění věroučných, ale i moci wálečné, jedno w Praze, druhé na Táboru; jednota národní rozšípila se byla we dwojici, dvě samostatné stálice, dwojí takořka slunce uchwacowala všecky ostatní moci co bludice do svých těžišť, kterážto nestýkala se w jednotu, leda pokud proti nim oběma w zápolí zaplanulo slunce třetí; ku Praze přitulilo se wše, co uznávalo a wzývalo zásadu autority, jakožto hlavní

1434 štít společnosti občanské i náboženské; k Táboru zase, co více rozumu svého a swobody osobní w životě veřejném požíwati chtělo; tam přewládala šlechta, mistři učení a městský patriciat s lidmi od nich závislými, zde města, zemané, sedláci a žiwei demokratický wůbec; co nadbývalo počtu a síly hmotné u oněch, nakražováno větší ducha energií u těchto. U Lipan poražen a zemdlen jest žiwei druhý w každém ohledu tak, že přestal být mocností samostatnou w zemi; slunce Táboru zatmělé návždy stalo se bludicí, točící se zároveň jiným okolo Prahy, jediného napotom střediště národu Českého. Tím nawrátily se Čechy předně w politickém ohledu do těch kolejí zasc, we kterýchž byly před početím válek wůbec; aristokratie dosedla opět na první místa we zřízení zemském, a wedla žezlo w národu; co dříve zwlašť wplywem kněze Prokopa Welikého bylo předčilo a rozhodovalo na sněmích, proměnilo se nyní w pauhau opposici menšiny dosti krotké a neškodné; na hrobě demokratie wzrůstal napotom feudalismus čím dálé tím neodolatelněji.

Nicméně wšak mylné byloby domnění, jakoby zničením rot polních zničena byla také weškera moc Táborův a Sirotkův wůbec, tak žeby napotom již bez ohledu na ně wěci zemské byly jednati a řídit se mohly. Příklad Plzně poučil nás, jak veliká síla odporu jewiti se mohla w jediném městě českém: a strana demokratická počítala jich výše dwacetí w Čechách, w Moravě pak aspoň Třebíč a Ewančice, jestli ne více, w Uhřích Trnawu, we Slezsku Němcí, hradův jednotlivých ani w počet neberauc. Od porážky u Lipan tedy Táboři a Siroci přestali sice dávali zemi zákony, ale nikdo nenabyl ještě té moci, aby byl mohl panovati, nešetře přitom jejich dobré vůle; proto také feudalismus aspoň ne tak rychle w zemi zmáhati se mohl. Co do wyznání wiry, větší počet měst českých přidržel se Sirotkův, kterižto již na počátku

r. 1432 přihnuli byli na chwili k Rokycanově straně Praž- 1434
 ské; pročež tím snáze bylo jím nyní epakovati skutek
 podobný. Hlawní z vítězství Lipanského zisk připadl
 tudíž, aspoň na počátku, ne císaři, ani sboru Basilejské-
 mu, ani jednotě katolické w Čechách, ani straně Přibra-
 mowě w Praze, ale jen kališníkům horliwjějším, jichžto
 blawau byl M. Jan Rokycana; proto vrchmoci národu
 octlo se tím spíše w rukau jejich, an i zpráwce zemský
 pan Aleš Wřešťowský k nim se počítal, a páni Menhart
 i Rosenberk museli třebas bezděky podporowati jeho. I
 marné byly naděje, které zwlastě lidé w Němcích sobě
 činili, jakoby císař Sigmund a sbor církewni žádného
 wice odporu w Čechách nalezli neměli. A čím více
 wážnosti, ba ostrachu, dodávala jménu českému chwála
 ta, že co nezdářilo se velikým wojskám císařovým a
 říšským po vše léta, nyní w dosti malé chwli provedeno
 jest, amo Čechowé prý jen od Čechův samých přemoženi
 býti mohli: ³⁷⁸ tím větší nelibost rodila se w myslach
 lidských z doslechu, že ani to vítězství „věrných Če-
 chůw“ nedowedlo ku pokoji a k jednotě u vše, že ne-
 smázem dláhotrvalým wždy ještě nebylo konce, ba že
 odpor proti sboru Basilejskému, ačkoli menší w dosahu
 swém, nabýval swornosti českau napotom ještě více
 sily, nežli prvé. Proto také muž ten, který poważowan
 byl za hlawního původce takové neřesti, wzat jest ne-
 zadlauho tím více w nenávist, čím větší byla moc, kte-
 ran provozoval w národu; M. Jan Rokycana wstaupil
 po knězi Prokopovi Welikém na přední místo netoliko
 w požívání wpływu a wážnosti u horliwjějších husitůw,
 ale také we strádání skrze wášeň a sočení protiňníkůw. ³⁷⁹

378) Windek mluwě o této věci (Cap. 196 pag. 1250,) do-
 kládá: Nota prufe da, was grosser Macht das komigreich
 habe etc.

379) Obyčejná jest i s jiné strany pomluwa o Rokycanovi,

1434 Sněm ke dni sv. Jana do Prahy uložený stal se 24Jun. jak počtem sněmovníkůw, tak i obsahem jednání svého památným a rozhodným; přitomni byli nejen čeští ale i moravští slawové, a zvláště mnoho lidí rytířských; také města všecka měla tam posly swé; od císaře pak Sig-munda přišli w poselství páni Oldřich z Rosenberka, Půta z Častolovic a Arnošt ze Wlašimě. Tu slyšeti bylo prý mnoho krásných řečí ^{sso} o jednotě, swornosti, lásce a pokoji všech synův vlasti; líčena potřeba veřejného pořádku a poslušenství w zemi, a žádáno i podáváno zapomenutí všeho, cokoli žalostného přihodilo se až po tu dobu mezi stranami. Větší díl měst Siročích, nedawše se dlauho nutkat, zapsali se pánum k jednotě zemské; nejdéle odporovali Kolín, Tábor, Písek, Žatec a Mladá Boleslav, až konečně i Čapek Siročí i Mikuláš z Padařova Táborský hejtmané poddali se také s nimi k jakési umluvě. Moc vládní Alše Wřešťowského z Ri-senburka došla tím teprw obecného uznání a skutečného poslušenství: ale mezi raddami jemu přidanými byli také někteří od Siročíků jmenovani. Prohlášen tu obecný mír zemský mezi všemi podobojími, a příměří na jeden rok se stranou římskokatolickou; po krajích ustanovení hejtmané zvláště k hájení pokoje a pořádku, ježto we

že chtěl se státi arcibiskupem Pražským, a proto že získán byl od legatůw pro kompaktaty. Jak nedůvodna byla ta řeč, ukazuje celý jeho život, a wyjewí se i z dalšího našeho vyprawowání. Powolnost jeho wzata-howała se wzdy jen k wěcem wedlejším; co do zásad hlavních a podstatných bylo přeswědčení jeho naprosto neoblomné. Legatové pak nikdy neměli na myslí učiniti jeho arcibiskupem.

- 380)** Nejširší zpráwy o tomto sněmu zachoval nám Udalr. Stockel w rkp. král. knihowny Baworské we Mnichowě (Cod. bavar. 1585, fol. 51 a 52,) kdežto se dí: Der-selben samnung vnd tag sind hübsch red ergangen von aynigkeit vnd frid desselben reichs etc.

věcech těžších měli zření swé míti ke zprávci zemskému 1434
 a radě jeho; kněží mají prý míti o sw. Jakubě sbor walný
 w Praze, aby srownali se we článcích o wífě; spravedli-
 wost má se wšude konati saudem řádným a násilí wšecka
 trestána býti oběšením bez odkladu a bez milosrdenství;
 wězňowé we válkách jatí budte wšichni we dwau nedě-
 lich propuštěni na swobodu; kteříž ale z měst a ze ze-
 mě utekli, mohau jen tehdáž wrátiti se, když obce k to-
 mu swoli; mince nesmí se raziti nikde kromě Hor Kuten,
 měna wšak buď zřízena jak na Horách Kutných, tak i
 w Praze atd. Poslům císařovým dána odpověd, že země
 chce wyjednávatí sama bezpostředně s císařem skrze
 řádné posly swé, jež k němu wyprawiti mím do Řezna
 ke dni 15 srpna; pročež aby prosili pána swého, by
 k tomu dni neomylně přijeti a jednání toho nikterak ne-
 zameškatí ráčil. Také tu hned woleni jsau k tomu po-
 selství s plnau mocí čtyři šlechtici, Menhart ze Hradce,
 Wacław Stražnický z Krawar, Hynce Ptaček z Pirkština
 i Jindřich z Wartenberka; pak čtyři vládykowé, Wilém
 Kostka z Postupic, Mikuláš Sokol z Lamberka, Beneš
 z Mokrowaus a Jan Čapek ze Sán; dále čtyři měšťané,
 Jan Welwar ze Starého a Mařík z Nowého města Praž-
 ského, jeden z Žatce a jeden z Královéhradce; konečně
 dva mistři a kněží již často jmenowaní, Jan Rokycana i
 Martin Lupáč. Pozoru hodné jest toto nowé a přísné člán-
 kowání stavůw mezi sebau na prvním sněmu po bitvě
 u Lipan. Sněmowání celé trvalo tušim až do dne 5 čer- 5 Jul.
 wence. ³⁸¹

381) Zpráwy o sněmu Swatojanském tišti jest, kromě prame-
 nów již uvedených, také we psanich ap. Mansi, *XXXIX*,
594. 637. 645 a w Archivu Českém III, 418 tiště-
 ných. Srwn. Bartošek pag. 190. Staří letopisové str.
 90 etc. Posly wolené nejzprávněji udává Th. Hasel-
 bach. (MS.)

1434 Méně zdařilý byl výsledek rokování mezi kněžími 25 Jul. na sboru ke dni sv. Jakuba do Prahy uloženém. Arci že wyznání wiry we smyslu Rokycanowě potkalo se nyní s hojnější pochvalou, nežli kdykolи předtím, ježto i mnozí kněží Sirotí k němu se přihlásili; zápis toho sboru wyměřoval w 19 článcích určitě, co a jak věřiti a zachowávati se má netoliko při čtyrech článcích Pražských, ale také o jiných prawdách náboženství křesťanského.³⁸² Ale když i mistři učení Pražského, kteří již byli přiznali se ku poslušenství Basilejskému, mohli odpory své kláštři proti usnešení takovému,³⁸³ spoléhajíce na ochranu pana Menharta ze Hradce: není se čemu diviti, že také kněží táborskí oswědčowali se opět zejména proti článkům o trans-substaňaci, o sedmeré swátosti církewní, o wzývání swatých, očistci a o spůsobu mše svaté.³⁸⁴

Císař Sigmund, jenž dne 12 máje Basileji opustiš, swolával nadarmo walny sněm říšský do Ulmu, oznámil 13 Jul. odtud dne 13 čerwence sboru Basilejskému swau žádost, aby nowi legatowé wypraweni byli do Řezna ke dni 15 srpna, ježloby w jeho přítomnosti s wyslanými z království Českého w konečnau mohli uhoditi umluwu. Dávná přízeň mezi císařem a sborem počala byla w nowějším čase již se chladili, protože sbor, dle zdání císařowa, i proti papeži, i proti knížatům světským osoboval sobě více moci, nežli mu náleželo, a zase co do církewní reformy ne tak plně a horliwě se chował, jako se oče-

382) Tištěn jest ten zápis ap. Mansi, XXXI, 279, a we knize „Confessio Waldensium“ w Basilioji 1568 wydané, (na str. 378—387.)

383) Swědčí o takovém odporu mistrův Pražských Thomas de Haselbach. (MS.)

384) Odpověď kněží táborských čte se w dotčené knize „Confessio Waldensium“ na str. 387—396.

kávalo; ³⁸⁵ naproti tomu císař upadal u sboru w pode- 1434
zření, jakoby více hleděl ku papeži, nežli k němu: nic-
méně, poněvadž i sbor i císař nadali se štastného ukon-
čení věci českých w Řezně, wyslano jest tam z Basileje
poselství nad jiná hojnější a wzácnější, jehožto hlawa
byl opět biskup Filibert, Palomar pak předním řečníkem.
Poslowé ti wjeli do Řezna dne 16 srpna, po nich pak 16 Ag.
asi o hodinu později přibyli tam také poslové čestí we
čtyrech stech koních: ale císař teprw w sobotu dne 21
srpna dostavil se, byw na cestě, we swé vlastní říši, od
lauežného šlechtice Abensberka přepaden a olaupen.
Jednání počalo se hned naježdí v neděli, a trvalo celý 22 Ag.
týden: ale brzy wywedeni jsau i císař i sbor ze klamů,
jejž sobě co do powolnosti české činili, an celý ten
sjezd Řezenský nezbližil stran Českých ani o krok dále, nežli
byly před půlletím. ³⁸⁶ Čechowé ohlašovali arci ochotnost
swau, přijmauti Sigmunda za swého pána, a wšak pod
wýminkou, aby pomohl uwesti zemi w jednotu a pokoj;
k tomu pak že předewším bylo potřebí, aby všickni oby-
watelé země české i morawské srownávali a sjednotili se
we přijímání pod obojí spůsobau; poslowé Basilejští we
předešlých jednáních sami že seznali, že přijímaní tako-
wé, když se děje s powolením církve, jest prospěšné a
spasitelné; pročež že newyhledáwá se, než ta debrá
wůle u sboru, aby to, co s powolením jeho dobré jest,

385) Dle Karlierova denníku (ke dni 7 máje 1435) „reformatio usque nunc divina providentia erat dilata, quia si esset completa, vix possent patres concilii (Basileae) retineri“. Tak prý psal kardinál Julian sám we psaní důvěrném k legatum.

386) Joh. de Segovia: Expedita diseta (Ratisbonensi) secuta minime fuerant, quao ex ipsa eventura primo autumabantur: adeptio regni Bohemiae, pro qua Imperator, et acceptatio firma articulorum fidei, pro qua instabat sancta synodus.

1434 powolil a schwálil wšem Čechům a Morawanům i přívržencům jejich wůbec; a císař má tedy přičiniti se, aby té dobré wůle nenedostávalo se skutkem. Wedle této hlavní žádosti oznámili poslowé, že mají přednosti ještě několik jiných, týkajících se obecného dobrého země české a morawské. Císař obširnau řeči českau, ačkoli u přítomnosti poslůw Basilejských, oswědčoval se, že i on, co Čech a Pražan rodilý, náleží k národu, aniž má v něm za cizince považován být; že ani šlechticové, ani lid obecný w Čechách wůbec nemohli právem zamítati jeho, pocházejícího po bábě přímo od muže, který první powolán byl od pluhu na trůn vlasti swé; takéš že památka otce jeho ještě w požehnání jest u velikých i u malých; on pak sám že nezná všeobecně tužby, nežli viděli očinu swau milau po tolikerých bauřech zkwětati opět w pokoji a řádu křesťanském; pročež že ochotně uslyší, cokoli k tomu cíli nawrhowáno bude, a wšak že slušné jest, aby o věcech světských poradil se s pány, o duchovních pak s posly sborowými. S těmito, kteříž předewším žádali stvrzení kompaktat již umluwených,

23 Ag. nastaly (23 srpna) mnohé neprospěšné hádky o spůsobu, co a kterak dne 30 listopadu 1433 s obou stran mluveno a jednáno bylo, až konečně Čechové pod záminkau, že jen k císaři a nikoli k nim od sněmu poslání jsau, všecko další s nimi vyjednáwaní přetrhlí. Newole obaplné přibylo tím, že když jeden z poslůw českých, Ma-

26 Ag. řík z Prahy, dne 26 srpna tu w Řezně umřel, legatové nikoli nechtěli přiwoliti, aby jako jiní lidé pohřben byl počestně; a když pan Vilém Kostka jednau wešel do kostela dominikánského, mnichowé tamější wywedli jej od-tud násilím. Jen w tom stal se nějaký pokrok, že w Řezně počalo se mluviti také o wolení arcibiskupa Pražského a dwau biskupůw, i o právním poměru jejich, jakoz i všech kněží jiných, k otázce o pědáwaní kalicha;

legatowé ubezpečili Čechy, že ti všichni powinni budou podávat pod obojí všem, kteří toho žádati budou podlé kompaktát; a zdráhali by se který, že nebude ve svém auřadě ani chráněn, ani trpen. Co s císařem o věcech světských vyjednáváno jest, není nám dosti známo; jen to víme, že předewším žádalo se, aby husité postoupili Sigmundovi dwau měst, ježto w Uhřích posawad drželi,³⁸⁷ a že Čapek ukazoval se k tomu sice ochotným, ale pravil, že po veliké w Čechách proměně již minula moc jeho w zemi, a protož že slibem o tom zavázati se nemůže. Poněvadž páni čeští jednoty katolické také w hojném počtu byli k císaři do Řezna se sjeli, přimlauvali se k nim poslowé ze sněmu, aby pro pokoj vlasti své přistoupili také ku kompaktátum a ku přijímaní pod obojí: oni ale odpovidali, že nemohou činiti, leč co jím ode sboru a od legatův nařízeno bude. Oldřich z Rosenbergka pronesl se k legatům, aby mu jen dali peněz dosti, pak že jim připudí všecky Čechy k výře katolické, chtějí oni neb nechtějte;³⁸⁸ a wšak staráno jest tu w Řezně jen o to, aby přátelské dorozumění mezi pány Menhartem a Oldřichem náležitě utvrzeno bylo. Strany konečně rozešly se na počátku měsíce září s tím usnešením, že veškerou jednání Řezenské oznámeno bude sněmu, který

387) Jedno z těchto měst byla Trnava; druhé nejmeneje se. Wíme wšak, že Jan Šmikauský ze Ždáru držel tehdy Topolčany w Nitranské stolici. Zdali Skalice také byla w moci husitské, jakož od některých twrdí se, není nám známo.

388) Karlerius wyprawuje, kterak dne 29 srpna Sigmund mluvil legatům, ut sacrum concilium subveniret baronibus fidelibus, qui sunt in Bohemia, de subsidio semidecimae, ut ipsi possent expugnare infideles — — — Etiam D. de Rosis dixit ad partem praefatis legatis, quod si haberet subsidium, ipse velllet taliter facere, quod ipsi infideles de regno Boemiae fierent boni, vellent nolent.

1434 sejki se má w Praze o sw. Hawle nejprwé příštím, a odpověd jeho potom že poslána bude císaři do Uher, sboru pak do města Chebského.³⁸⁹

230ct. *Sněm ten svatohawelský* w Praze sešel se, jak obyčejně, o týden později, dne 23 října, i stal se opět dosti hlučným. Ačkoli pak weškerovo jeho jednání není podrobně známo, víme však, že nejedno uzavření napomáhalo velice k upokojení země a k rozwázání všeckých zádrhlův mezi národem a sborem Basilejským. Uvedeno na něm ve známost, co jednáno bylo jak na sjezdu Řezenském, tak i ve sboru kněžském o sw. Jakubě, a wzato w úwahu. Hlavní pokrok stal se swolením, že jen w těch místech českých a moravských, kde kalich až potud panoval, má i na věky budaucí hájen býti, kde ale do té doby nepřijímáno pod obojí, může i napotom zachowávati se přijímat pod jednau; uznaná tedy aspoň místní svobody rozdílův náboženských, a rozkázáno, sepsati auředně všecka města, městečka, hrady, tvrze a vsi w zemi, která tehdáž budě pod obojí aneb pod jednau přijímalá. O arcibiskupovi a dwau podbiskupích uzavřeno, že mají voleni býti dle starodávného spůsobu od národu i od knězstva pospolu; sboru aneb papeži; jenž je potvrďi, že mají slíbowateli poslušenství pod výmírkami již dne 11 srpna 1433 ohlášenými, jich pak že má poslušno býti weškerovo knězstvo jak podoboží, tak i pod jednau; auřadové a důstojenství církevní w Čechách a w Moravě vůbec že nemají rozdávány býti od cizozemcůw, aniž pak má kdo bud odwoławati se, bud poháněn býti k saudům duchowním jakýmkoli kromě země české.

389) Kromě denníkůw Karleriow a jiných, nacházejí se spráwy o sjezdu Řezenském dosti obšírně zvláště w rkp. archivu Třeboňského A. 19. Tiskem o tom dosavad málo vědomo jest. *Svet. však Andreas Ratisbon.* ap. Eccard. I, 2166—67, ap. Boeler. 54, 55.

Podlé toho uzávření sepsán jest list, ne ke sboru Basilej-¹⁴³⁴ skému, ale ku poslání jeho, kteří dříve w Praze a po-
tom w Řezně s Čechy jednali, a prošení jsou, aby při-
činili se o stvrzení článků těchto; psaní pak to posláno
jest dne 8 listopadu Chebským, aby je dodali, kam nále- 8 Nov.
želo.³⁹⁰ W domácích poměrech církevních stala se na
tomto sněmu ta důležitá proměna, že kněží Sirotcí spo-
jiwše se walně s Rokycanau, přestali činiti zvláštní stranu
w Čechách, takže od té doby o Sirotcích není více ani
řeči;³⁹¹ někteří z nich, ježto kroku takovému odpóro-
wali, přilnuli později cele ku kněžím táborským, jaké ku
pr. M. Petr Payne, kněz Jan Němc Žatecký a jiní. Co
do sporu mezi Rokycanau a Tábory přišly obě strany
meocně na mistra Petra Payne, aby zejména hádky o sed-
meté svatosti, o wzýwani svatých, očistci a spásobu
mše svaté rozdělil we smyslu učení Husowa, Wíklefowa
i swého vlastního, wšak wždy zření maje k saudci nej-
wyššímu we Chbě umluwenému; jen otázka o transsub-
stanciaci nepodána k jeho rozsudku. Tím pak, že Payne
odkládal mocný ten rozsudek plná dvě léta, udal se tu-
žím jediný pozůstatý spůsob, aby kněží taborští mohli
právem zemským aspoň na čas požívat pokoje.³⁹² Ce
na téma sněmu we wčezech politických předsezwato, jest
nám ještě méně známo, ačkoli nelze pochybowati, že již
tehdáž ohlašovány jsou ony žádosti, stavu šlechtického
zvlášť a městského také zvlášť, ježto měly císaři Sig-
mundowi před jeho přijetím do země předloženy být, a
jež z následujícího sněmu svatovalentinského bližě sezná-
me. Zdá se také, že pilně jednáno jest o navrácení

390) Tištěno jest u Martenc, VIII, 670, a Mansi, XXX. 668.

391) Stará letopisové na str. 90. 91.

392) Nicolai de Pelišrimow chronicon sacerdot. Tabor. (MS.) a
z něho J. Cochlaeus hist. Hussit. p. 379. (Cochlaeus
připisuje spis onen mylně jakémusi Janovi Lukawcowi.)

1434 oněch královských měst a hradův, ježto Táboři a Siroci za posledních let byli zvláště w Moravě, we Slezsku a w Uhřích osáhlí, a že w tom Siroci okazovali větší powolnost, nežli Táboři; aspoň bylý to ty wěci, o kterýchž té doby jak císař Sigmund, tak i vláda česká nejvíce se starali. Usnešení sněmu oznámeno císaři zvláštním poselstvím do Prešpurka, i žádáno na něm, aby položil wšem stranám sjezd do města Brna ke dni stolování sw. Petra (22 února 1435).

Skrze pana Oldřicha z Rosenberka, Táborůw nejbližšího sauseda i nejauhlaňejšího nepřítele, oznámeny tohoto času jak císaři tak i sboru tajné rady a zápis y jejich,³⁹³ z nichž wyswítalo, kterak ta sekta i po veliké porážce u Lipan nepřestala obmýšleti wálku, i jak velice potřebí bylo pomáhati penězi pándům českým wúbec a jemu zvláště, aby nedali se jí zmáhati w mocnosti opět nebezpečnau. Rokowali prý oni mezi sebau o přičinách neštěstí, které je potkalo, i nacházeli je předewším we swé showiwawosti a snášeliwosti, že opustiwše příklad Žižkůw, přijali byli mezi sebe lidt neupřímné, kteřížto přilauli k nim ne pro prawdu zákona božího, ale pro zisk tohoto swěta, i zradili je ošemetně, jak mile krále Uher-ský a sbor Basilejský dary hojnými je k sobě lákatи počali. Pročež podwedeni bywše zejména od šlechticůw, že mají napotom wystříhati se jich a newcházeti w žádnau s nimi přízeň, aniž wěřiti císaři, kterýž twářil se k nim přívětiwě a nabízel jim služby wojenské zahraničné, aby je tím snáže zawesti a utlačiti mohl. Hlavní péče jejich že má hleděti k zachowání sobě měst, hradůw a twrzí, w jichžto držení jsau; po tichu že mají opět připrawo-

393) Zachowaly sé w rkp. Pařížském č. 1503, fol. 120—125, a w rkp. Wiedeňském č. 4704, fol. 254. Poslům Basilejským dostaly se do rukau we Wídni w měsici březnu 1435 spolu s žádostí o subsidie.

wati se k wálčení; císař starý že nebude dluho žiw, 1434
sbor Basilejský také že brzy se rozejde, a pak že jak
Němci tak i Uhři budou mít sami doma dosti činiti; tu
že nastane doba, následovati příkladu Žižkowa i dobyti
opět moci a vlády w Čechách; ačkoli počet a síla Tábo-
rské nyní klesly, wšak že wždy ještě wětší jsou, nežli
byly na počátku wálek, a vítězství že záviseti bude jen
od přičinlivosti jejich. Z jiného zápisu dowídáme se, že
strana táborská pod hejtmanem svým Janem Roháčem
z Dubé, zejména wyslaní z měst Písku, Prachatic, Wod-
ňan, Hradce Králové, Dworu, Jaroměře, Čáslawi, Nim-
burka, Boleslawě mladé, Třebiče a Ewantic, měli sjezd
swůj w městě Táboře dne 21 prosince a dnůw následu- 21 De-
jících, aby uradili se, kterakby se chrániti měli klamu a
aukladův nepřátelských, zwlastě od císaře Sigmunda i
náhončích jeho, a že obnowiwše staré swé záwazky,
wešli opět mezi sebau w jednotu ochrannau, a umluwili
se spolu s jednotou páně Jakaubkowau ze Wřesovic, ku
kteréžto přiznávaly se zejména města Žatec, Launy, Li-
toměřice a Slané. A wšak we pramenech těchto, i když
je za nezkalené uznáme, nelze město spaliti, coby uka-
zovalo skutkem na aumysly a příprawy, rušiti pokoj
obecný tohoto času.

Jeden z předních wálečníkův táborských, kněz Be-
dřich ze Strážnice, očnul se byl nedávno co wězeň
w rukau nepřátelských; byw zajisté od Slezského pána
Hajna z Čirnau, jenž již několik let s Tábory držil, po-
zwán dne 11 srpna 1434 na hrad jeho Falkenstein, zra-
dau nešlechetnau tam w noci jat jest a wydán do města
Swidnici do wězení. To poslaužilo Slezákům jako ně-
jaké vítězství; neboť pan Aleš zpráwce český přišel do
Wratislawi s biskupem Kunratem dne 15 prosince, učinil 15 De-
tam se Slezáky tu smlauwu, že obě města, Němci a Otmo-
chow, ježto Čechowé potud we Slezsku mocně drželi,

1484 postaupeny jsau jim za jistau summu peněz a na wýměnu za kněze Bedřicha i za Petra Poláka, o jehožto jeti již dří-
1485 we sme připomenuli. Tím se stalo, že dne 5 ledna 1435
5 Jan. kněz Bedřich propuštěn zase na swobodu, biskup Wrati-
 slawský dosáhl Otmochowa i Wrbna opět, České posádky
 opustily Slezsko, a wše co Čechowé k upewnění Němčího
 byli nastawili, od Slezákův bez meškání sbořeno bylo.³⁹⁴
 Také přičiněním a prostředkováním bezpochyby téhož
 zprávce Alše z Risenburka postaupeno jest nedlauhu potom
 císaři Sigmundowi města Trnavy a všech zámkův, ježto
 Čechowé w Uhřích drželi, a wšak za hotové peníze.³⁹⁵
 W Moravě posádka Táborská s města Ewančic sehnána jest
 na počátku máje 1435 skrže wojsko panské, jež kníže Al-
 brecht Rakauský vypraviti kázal, a obyvatelé připuzováni
 jsau ne bez násilí k wyznání pod jednau; jen Třebíč
 udržela se w moci táborské ještě díle.

Že i w Čechách pan Oldřich z Rosenberka wálčil
 opět s Táborskými a že od nich Soběslav město wypá-
 leno jest, dowídáme se ze psaní císařových k němu,
19 Fbr. daných w Prešpurce dne 19 února, kdežto jej těsil, prawě,
 že mu škody jeho tak žel jest, jakoby se jemu samému
27 Mar byla stala.³⁹⁶ Později dne 17 března nařízením vlády
 zemské obehnán byl hrad *Ostroměč* nad Wltawou od
 pana Hynce Ptačka z Pirkšteina i od jiných pánuw s mocí

394) Martin von Bolkenhain in scriptor. rer. Lusat. pag. 367—369. Rositz ap. Sommersberg, I, 77. Starí le-
 topisové str. 91. Rkp. bibl. Wratislavské I. F. 327 a j. w.

395) Sigmund psal 31 Jan. 1435 Oldřichovi z Rosenberka,
 že mu žádané pomoci tenkráte poslati nemohl, protože
 „připadlo na nás wypłacenie těch zámkův, kteréž Če-
 chowé w Uhřích drželi,“ an prý zlěžka těch peněz, i
 s pomocí knížete Albrechta, we Wídni dobyti mohl.
 Wiz Archiv Český, I, 40.

396) Wiz Archiv Český, I, 41, a psaní Arnošta z Vlašimě
 tamtéž, III, 10.

welikau; kteréhožto hradu ačkoli hejtman táborský Filip 1435 z Padařowa pod jistými wýminkami staupiti chtěl, oni wšak bez wýminky zmocniti se žádali; než nepořídiwše úsilným dobýwaním ničeho, mūsili předce pod umluwau dne 22 máje propustiti obležené do Táboru na swobodu, 22 Mai načež důležitý ten hrad teprw obořen a wypálen jest. Lomnice u Třeboně, kteráž od pana Oldřicha z Rosenberka také ku konci měsice března obehnána byla, bránila se dewět měsíců, až ji pan Oldřich 500 kopami gr. česk. u posádky její táborské wykaupil. S počátku měsice máje pan Diwiš Bořek z Miletínska s Pražany jal se dobývati také města Kolína, kdežto pod Bedřichem ze Strážnice bránilo se asi 500 bojownikůw někdy Žižkowých a Prokopových; i zde skutek wálečný ukončen smluwau obsahu nám neznámého.³⁹⁷ Ale ze všech těchto skutkůw widěti jest, že Táboři této chvíle, zachowawše sobě wždy ještě moc nematnau w zemi, wálek sicc nepočnali, a wšak jich se ani nebáli, a nemohouce utlačeni býti násilím, wždy rádi podáwali se ke smluwám mírným.

Horliwější husité, kteří před několika lety ještě tau nadějí se byli klamali, že přičiněním jejich křesťanstvo celé jak wo wíře, tak i w rādech církevních opraw wezme, nyní od té doby, co se dalo wyjednáwaní se sborem Basilejským, pozorovali s nelibostí, kterak Čechowé čím dále tím více museli ustupovati, a kterak míra práw jejich naproti církvi Římské umenšowala se den co den. Něvole proto u mnohých zmáhala se tak velice, že již chtěli, aby všecko to wyjednáwaní s Ba-

397) O dobytí Ewančic a dobývaní Ostromče i Kolína připomíná se w denníku Karlierowě (MS. wiz dole). Známé zprávy jsou: Bartošek pag. 192. Starý letopisové str. 91. 92. Wiz také psaní legatův Basilejských ke sboru dd. Viennae, 11 Mai 1435, ap. Martene VIII, 813. Mansi, XXX. 916.

1435 silejskými raději přetrženo a dosavadní narownání nedokonáno, alebrž zrušeno bylo; a smýšlení takové šířilo se w národu tak nebezpečně, že s počátku r. 1435 mistr Prokep Plzenský, (jeden z předních někdy přátel a pomocníků Husových, jenž ale již se byl přihlásil ku poslušenství sboru Basilejského,) uznal za potřebí, postavit se mu w odpor a psaním weřejným k národu českému předkládati jak slušnost, tak i prospěšnost a čestnost kompaktatůw. Připomínal, kterak podlé písma svatého, zejména pak cpištola sw. Pawla i sw. Petra, sluší oddánu býti vrchnostem a pánum netoliko dobrým, ale i zlým, a kterak Čechowé předtím vždy stáli w poslušenství mocí vyšších; i chwálil sice, že nedawše se tisknauti od prawdy, zasadili se o ni zbraní w ruce: ale nyní, kdežto jí swoboda se dává, pravil, že není příčiny k dalšímu odporu, ledabychom prý zamyslíli pod nižádného pána neslušeti a osobiti sobě wšecka zboží, kteráž we válkách sme osáhli; pak ale, (dí,) nemohli bychom praviti o sobě, že stojíme jen o prawdu a sprawedliwost, ba zrušili bychom sliby slavně učiněné; i třebasby nová válka za chvíli se dařila, wšak jí vždy někdy konec býti musí, a nežli my wšecko křesťanstwo přewálčíme, prvé wšichni zahyneme; a zpomeňme, kde jsou a co mají zisku naši již zbití wšichni největší rekowé a válečníci? A kdo nám potom bude věřiti aneb s námi oč rokowati, nezdržimeli toho, což sme ná rokowaní umluwili a slíbili? I neobracujme se na ty, ježto nás od toho slibu jednoty a pokoj roztrhuji, hyzdíce ty, kteří drží jednotu slíbenou; aniž na ty se obraťme, kteří nás hrozí podtržením o ty. prawdy; neb těm rozličnými zámysly rádiby rozrušili, co slibeno, bojíce se swého ponížení a umenšení swého vladařství; wšak toho podtržení můžeme se wystříci wýmluwami a zápisu opatrnyimi. Protož prorozumějme sobě, že již jako za získané nám se dává

proti všemu tak mluví swětu, a že tak' welikau čest 1435
máme před světem, ano nám to wše domůw a w ruku
jde, oč sme stáli; smilujme se sami nad sebau a nad
chudými w naší zemi, a nezamítejme takové cti a chwály
před bohem i před lidmi; nedejme sobě již w tom wíce
pléstli a zmatkůw činiti těm lidem duchowním neb swět-
ským, neswatým, nedoučeným a nestálým, o nichž wíce
zlého wíme než dobrého, jimž powýšení jejich a cizí
zboží wíce se líbí, nežli obecná jednota swatá i pokoj,
a ježto jiné na smrt nasazuji, sami se jí warujíce ³⁹⁸ a t. d.

Z wyjednáwaní následujících snadno jest se přesvěd-
čiti, že dotykalli M. Prokop horlením swým také M. Ro-
kycany, činil jemu křivdu, an tento nepřestal nikdy o do-
konání umluw se sborem se starati, jakkoli hojně proti-
myslnosti a nesnáze w cestu se kladly. Wětšina národu
stála také wždy o pokoj a jednotu: ale widauc neoblom-
nost legatůw sborowých, domníwala se, že dojde cíle
swého snáze skrze cisaře Sigmunda; i obrátila se nyní
předewším k němu s žádostmi swými. K wyjádření a
srownání těchto rozepsán byl opět walný *sném* do Prahy
ke dni *sw. Valentina* (14 unora); počal se wšak, snad
pro nepohody w powětří, ³⁹⁹ teprw na počátku měsice
března 1435. Z celého jednání jeho nedošly nás jinú m. Mar.

398) Psaní to celé čte se w originalu českém, vlastní rukau
Prokopowau psaném, w rkp. A. 16 archivu Třebonské-
ho; w latinském pak překladu w rkp. Wideňském 4704
a Pařížském 1503, wedle zápisůw Táborských, jež Oldřich
z Rosenberka poslal legatům Basilejským do Widně
w březnu 1435. Orig. český tištěn jest w Archivu
Českém, III, 437—441.

399) We všech zprávách z této doby naříká se na krutost
zimy a množství sněhu newidáně, „tak že lidé z města
do města a ze vsí do měst nemohli jít ani jeti pro
sněh. A ta zima počala se na sw. Ondřeje a trvala až
do konce února měsice.“ (Letopisowé str. 91.) Ob-
šírněji o tom mluví Carlerius k. c.

1435 zpráwy, nežli spis těch „ohrad“ a žádostí, ježto císaři ze sněmu do Uher poslány byly. Mezi nimi stojí na předním místě amnestie za wšecku minulost bez wýminky; potom aby císař i s dworem svým v Čechách přijímal pod obojí, aby nemíval okolo sebe kaplanů takovému přijímaní odporných, a do rady své ani na auřady zemské aby nedosazoval Němcův ani lidí pod jednau; také v království přikaž prý wšem přijímati pod obojí, abychom byli v jednotě nerozdílni; pročež ani do měst ať se nepřijímá nikdo, kromě podobojí, a podkomoří zemský zejména buď podobojí; vyhnání z měst aneb vyšli samoděk newracujte se zase, lečby obce jim k tomu swolily; totéž platí o mniších všech; klášterův, kostelův, twrzí a hradův zbořených zase dělati nebud kázáno, lečby to kdo ze své vůle činil; plat knězský komorní na páncích ani na městech nejdi a o summy nebud upomínáno; také aurokové zadržali miňte a daně neobyčejné nebudou rozpisovány; kdyžby císař ze země wyjel, aby jí neporaučel cizozemci ani protivníku podobojsk; Morawa bud ku koruně zase připojena, a což jest císař od země zastavil, buď navráceno; taktéž svatosti, desky zemské, koruna i jiné klénuty říšské i české; páni, zemané i města poživejte dávných swobod svých a sedejte napotom zespolka u desk zemských, protože za času krále Wáclava, když toliko sami páni u desk seděli, dáli se prý množi útiskové; zápisové, kteréž císař na zboží w zemi učinil tyto války, budete zdviženi a nemějte žádné moci, leč prvé obnoweni budau s radau, kteráž císaři od země přidána bude; naproti tomu trhowé a umluwy w zemi o dědictví neb wěna mějte moc a budě dskami potvrzeny; odaumrtí aby wice bráno nebylo; kdo nyní we swaté při jsauce drží zámky královské, aby s nich hýbáni nebyli, ale aby je drželi jako císařovi auředníci, až do dalšího té wěci opatření; purkrabství,

měst ani jiných auřadůw císař nezapisaj nikomu doži- 1435 .
wotně ani dědičně, aniž hejtmany mocné nad městy usta-
nowuj bez jejich wále; jesližebey císař neb jeho auředník
tisknul kteraukoli obec bezprávně, jiné obce o to se
zastaňte, a wytrhlaliby se která z unluw těchto, bud od
jiných naprawena; w poselstvích nejezdí ani mistr ani
kněz žádný, leč který od země jmenowan bude; wšecky
fary w každém kraji budte popsány, aby již tak, jak
nyní tělo a krew boži přijímají, w časich budaucích věč-
ně přijímaly bez nesnáze a t. d.⁴⁰⁰

Wedle těchto článkůw oznámena jest císaři také ta
žádost, aby wyzwěděl na legatech, co sbor Basilejský
odpověděl na list ze sněmu swatohawelského do Chebu
poslaný; to zajisté tajeno bylo we psaních z Basileje me-
zitím do Čech daných, a přece, nesvolili sbor k žádo-
stem tam přednešeným, Čechowé do žádného s ním wy-
jednáwaní wice dáti prý se nemínili, tudiž ani na *sjezd*
do Brna určený přijeti žeby nechtěli. Sigmund powołał
proto nowé posly Basilejské, kteří již ode dne 22 února
we Wídni meškali, k sobě do Prešpurka, i přednesl jim
žádost české dne 19 března; oni ale ani jemu nechtěli **19 Mar**
zjewili ničeho, prawice, že poslání jsau ku králowství,
aby jednali s ním osobně, a nikoli skrže prostředky aneb
posly jakékoli; pročež i čeští poslowé k Sigmundovi do
Prešpurka přišli nadarmo se snažili, wylaudití na nich
konečnau odpowěd. Tajná těch legatůw instrukce⁴⁰¹ před-
pisowala jim neswołowati k ničemu, pokud námluwý
Pražské ode dne 30 listopadu 1433 stvrzeny nebudau;
a co do wolení arcibiskupa nesla to, že sbor opatří to
místo sám ze sebe osobau nestrannau a oběma stranám

400) Tištěni jsau ti článkové česky w Archivu Českém, III.,
419 až 421; latině čtau se w obou rukopisech posléze
dotčených, Pařížském i Wiedenském.

401) Podává ji Carlierus I. c. fol. 164—166.

1435 přijemnau: nicméně poručeno legatům chowati se přiwětiwě a jednati wždy tak opatrňě, aby nestal se rozstrk konečný. Po častých prosbách o subsidie, ježto docházely jak od Oldřicha Rosenberka, tak i od Menharta Hradeckého jménem „wěrných pánův českých“ widěli Basilejští, že není se obávati, aby pohrůžka o přetržení wšelikého s nimi jednání nestala se skutkem oprawdowým; také sjezd Brněnský něklikrát po sobě ke dni 24 dubna, pak 1 máje a posléze 22 máje jen odročen, nikoli pak cele odvolán byl. Když potom legatowé dne 20 Mai 20 máje blížili se k Brnu, znikli jen šfastnau náhodou nebezpečí jim strojeného: Tábori zajisté s Ewančic a s některých jiných hradův nedávno předtím sehnani, ježto w lesích nedaleko Brna byli na laupežnictví se odali, sbírali se na ně u welikém počtu, ale pro spěch jejich toho dne jich nedostihli. Brňané přijali je do města swého s welikau cti a sláwau, wyšedše jim vstříc před město s processí, kterauž wedl nowý biskup Olomucký Paweł z Milična, i provodili je se spěvem a zwoněním hlučným nejprwě do hlavního kostela sw. Petra i Pavla; najejtří pak hned mezi prvním wítaním předkládal jim probošt Krištan ze Hradce, jménem celého duchovenstva Morawského, tu snažnau prosbu, aby Čechům přijímaní pod obojí od sboru nikterak powoleno nebylo, tak jakž i Wideňská universita podobně byla žádala; i byloť weškeré Palomarowy učenosti, wýmluwnosti a opatrnosti potřebí, aby upokojil prosebnsky a ospravedlnil spolu w očích jejich weškero počinaní sboru Basilejského.⁴⁰²

402) Carlerius praví o tom: *Totum commisimus prudentiae D. Auditoris, qui mox loqui coepit, — et breviter, tam prudenter locutus est, quod in minimo non potest reprehendi, nec tamen scire potuerunt ex dictis, quid super suis requestis sumus facturi; et ita suaviter allocutus est eos, quod visi sunt de nobis valde contenti. Hac*

Ke sjezdu Brněnskému bylo z českého sněmu jmenováno deset osob stavu panského, deset stavu rytířského, osm měšťanův Pražských, po jednom poslu z každého města královského, a pět kněží podobojích strany Rokycanovy; přední ty osoby byly: zpráwce zemský Aleš z Risenburka, páni Menhart ze Hradce, Aleš Holický ze Šternberka, Hynce Ptaček z Pirkšteina, Jiří z Poděbrad, Hanuš z Kolowrat a jiní; Pražané Jan Welwar, Sigmund z Kotenčic, Wáclaw Hedwika, Paweł Dětrichowec a jiní; rytíři Diwiš Bořek z Miletínka, Wilém Kostka z Postupic, Petr Zmrzlík ze Swojšína, Jan Hertwik z Rausinowa, Jan ze Smiřic, Mikuláš Sokol z Lamberka, Wáclaw Carda z Petrowic, Matěj Lauda ze Chlumčan a jiní; kněží Jan Rokycana, Wáclaw z Drachowa, Martin Lupáč i jiní. K témtoto plnemocniskům zemským připojili se ještě páni Oldřich z Rosenberka, Jakoubek ze Wřesowic, a se strany Táborské kněží Bedřich ze Strážnice, Mikuláš Biskupec z Pelhřimowa, Wáclaw Koranda i M. Petr Payne, se strany pak Přibramovy Křišťan z Prachatic a Prokop Plzenský. Z toho viděti, že téměř všecky ty hlavy přítomny byly, kteréž rozhodovaly osud národu; pročež také jednání Brněnské stalo se velmi důležitým. A však sjezd ten nepočal se dne 22 máje, jak ustanoveno bylo, protože tam přijeli teprw dne 14 čerwna kníže Albrecht Rakouský, 18 čerwna poslové čestí, a Sigmund císař teprw dne 1 čerwence, skutečné pak ^{1 Jul.} jednáwaní odkládáno až do císařovy přítomnosti. Mezitím udály se mnohé nelibosti za příčinou navštěvování kostelův Brněnských, protože těm podobojím, kteří již poslušenství byli učinili, jako ku př. panu Menhartovi,

igitur collatione finita, potum dedimus singulis, et benigniter a nobis recesserunt. Později však, zvláště dne 25 čerwna, dáno kuželím morawským otevřené o té věci poučení.

1435 wolno bylo ke mši svaté choditi, ba Prokopovi Plzen-skému také u sw. Petra mši slaužiti, kdežto jiným všem to přísně bráněno. Za to sice zase biskup Filibert obyčej měl zwáti ke stolu swému netoliko kališníky přítomné, nýbrž i kněží táborské, jako Mikuláše Biskupce, **28 Jun.** Korandu a jinó: ale když dne 28 čerwna večer pan Vilém Kostka s některými Pražany z kostela sw. Petra násilím wypuzeni, kališníci widauce w tom urážku národu swého, chystali se hned walně k odjezdu, a jen stíži udrženi jsau w Brně prosbami jak knížete Albrechta, tak i zvláště mistra Jana Rokycany.

2 Jul. Jednání počaté dne 2 čerwence we přítomnosti císařové, a prodlaužené až ku konci téhož měsice, dalo zvláště proto příčiny hojně k nesnázem, prudkostem a náruživostem, poněvadž chowání se legatů, podlé instrukce jejich, bylo téměř weskrze negativné; pro ně kompaktata dne 30 listopadu 1433 byla aubrnkem, wrchem a koncem všeho, co žádati aneb powoliti se mohlo; měrau tau měřili napotom, cokoli na přetřes bráno, a zamítili je, jakmile z ní wykračovalo; kdežto Čechové naproti tomu w těch samých kompaktatech nespatovali nežli počátek umluw. Pozdě teprw uznali titu, žeby byli měli hned na počátku wyřizovati otázky praktické, o spůsobu a poměru hierarchie české, zároveň s theoretickými, o prawdě čtyr článkůw swých: pročež museli již mnohé snášeti úkory, jakoby státi nechtěli ke slibům swým. Nadarmo upomínali na wýkłady od Palomara při zavíráni oněch umluw ustně podávané: ohradu proti nim poskytovalo prawidlo hned na počátku jednání s obou stran swolené, že nikoli sløva od kohokoli a jakkoli mluwená, nýbrž jen sløva písemně podaná nesla w sobě záwazek. Mnoho také času zmařeno spory formalními, která totiž strana dříve mluwiti, nač a jak odpovidati aneb jaké **2 Jul.** zápisu od sebe wydávati měla. Dne 2 čerwence před-

nesl Rokycana nejprw česky, potom latině žádosti krá- 1435
 lowství českého wůbec trojí: 1) aby Pražští čtyři člán-
 kowé nabily platnosti pro všecky Čechy a Morawany;
 2) aby sbor Basilejský nedal svým nikde více kaceřo-
 wati Čechův ani dotýkat cti jejich; 3) aby přičinil se
 konečně o reformy co do mrawův, obyčejuw a učení
 w církvi; doložil také očekáwaní swé, že již legatové
 dají tudíž odpověd na žádostí ze sněmu swatohawelského
 do Chebu podané. Tito wšak po některých řečech dali
 nejprw latině čistí spis, ve kterémž celé dosavadní jed-
 nání sboru we přičině Čechův ospravedněno a chwáleno,
 Čechův pak chowání dosti ostře posuzováno bylo; potom
 žádali, aby totéž i hned také česky se přednášelo. To
 dalo přičinu k novým hádkám, a teprw dne 3 čerwence 3 Jul.
 popoledni legatové na žádosti do Chebu poslané odpo-
 wěděli w ten smysl, že všecky věci, které tam se žá-
 dají, jsou již pořízeny námluwami dne 30 listopadu 1433;
 w těch že strany obě mají státi a neutrušovati věci
 nowých, ježtoby jim byly na odpor; Čechové že mají
 s ostatním křesfanstwem srownáwati se we všem, kromě
 přijímání pod obojí; co do pohánění k saudům zahranič-
 ným sbor že wůbec zamýšli stanowili meze, aby tak ča-
 sto, jako dosavad, se nedála, ale zrušení práva k od-
 volání se na wyššího saudce žeby neslušné bylo; volení
 dwau podbiskupí že nyní nemůže se wůbec konati, po-
 něwadž stolice Olomucká i Litomyšlská nejsou uprázdněny;
 co do arcibiskupství že chce sbor, pro uwarowání
 všech různic a z jiných dobrých přičin, dáti je říditi
 skrze swé legaty, ažby všecky nesnáze odstraněny a
 lepší osob k tomu spůsobných známost získána býti mo-
 hla. Přidal Palmar potom také odpověd na Rokycano-
 wý tri žádosti včerejší, a uwozował zejména we zná-
 most, co nowěji we přičině církewní reformy na sboru
 Basilejském důležitějšího předsebráno a vykonáno bylo.

1435 O den později, když strany opět sešly se u císaře
4 Jul. dohromady, ptal se Rokycana jménem všech Čechův, zdali odpověď wčera od legatův daná byla poslední jejich slovo? Nebylali, že prosí, aby je dali, zvláště co do volení arcibiskupa, dosazování na církevní aušady w Čechách a pohánění k saudům zahraničným; bydlali ale, že jest se obávati slow: „bůh bud s wámi!“ protože s námi byl, jest a bude bohdá. Legatowé vyhýbajíco se určité odpovědi, nastupovali na jiné otázky; nejvíce snažili se dokazovati, že žádosti do Chebu poslané odporovaly kompaktátum dne 30. listopadu. Spůsob a obsah tehdejších hádek jewí se nejlépe z roči, kterauž mluvil **8 Jul.** kycana ⁴⁰³ dne 8 čerwence k legatům we přítomnosti cisařově: „Čechowé (di) slyšeli důwody panův legatův sboru Basilejského; i maje já k nim odpovídati, bojím se, aby nesplnilo se na mně slowo apoštolovo: „učiněnli jsem waším nepřitelem, prawdu wám prawě?“ Čechowé oswědčují se, že chtějí státi w umluvách, až budou dokonány, ale pamatuji se také, kterak pan Palomar řekl na sněmu w Praze, že přijímaní pod obojí má mítí průchod svůj w Čechách i w Moravě, a když přidána jemu zmínka o Polsku, pravil, „ať poše o to král ke sboru sám a obdrží odpověď příslušnau,“ nyní pak již to vše schwálne zatajuje; také uznal, že přijímaní ono, jsauc povolen, jest užitečné a spasitelné: i pročež se nám tedy nepovoluje, když o to tak snažně žádáme? Co do plnění námluw prawi Čechowé, že co slíbili, plnití budau, ale smlauwy nikdy dokonány nebyly, ano zbývalo ještě umluvit se o spůsobu poslušenství, ku kterému bychom zwázali se měli; a protož wy poslawše děkana Turonského ke sboru pro stvrzení kompaktát, učinili ste to bez na-

403) Torvo vultu et facie inflammata — dokládá Karlier we zprávě své, z nížto naše wzata jest.

šeho wědomí a swolení neprawě. Zdá se, že nechcele 1435 než podpalowati různice mezi námi, jimižto my od té doby, co k nám přicházíte, více trpíme nežli kdy předtím, a již musíme warowati se wás. I jakž tedy prawda jest, že chcete jen pokoji a jednotě zemí našich? Co my žádáme, není nic těžkého; tím více tedy diwiti se jest, že se nám nepowoluje, ježto wy wždy prawíte, že sbor chce učiniti pro nás, cokeli může. My chceme mít arcibiskupa, jejž wolí národ i duchovenstvo a jmeneje král náš: tak děje se w Uhřích, pročby nemohlo také w Čechách? Žádáme, aby cizozemci ani nás nesaudili ani nerozdávali našich církevních auřadůw: to nje není těžkého, a pro dobré pokoje i jednoty neměloby nám odpíráno býti. Ale wám zdá se málo záležeti na nás; bydlíte wzdáleni a někteří, jak prawíte, sotva z powěsti nás znáte, i nedotýkají se wás bolesti naše. Učíte teď, aby přijímaní pod obojí w místech, kde w obyčejí jest, wesměs průchod mělo, a budeme sworni. Wšak my toho nežádáme, jakobyhom jeho bez wašeho dowolení mít nemohli, protože to máme dáním božím, ale žádáme toho jen ku prospěchu pokoje a jednoty. Nechceteli swoliti, buď s wámi pán bůh! neboť s námi jest a bude bohdá!“ Po řeči té vyšli Čechové téměř všichni zhurta ze shromáždění, aniž od té doby s legaty bezprostředně, nýbrž jen prostředkem císaře samého vyjednávali chtěli. Palomar na to široce vyprawoval, kterak tau řečí legatum křiwa se činila: oni že w nejkrutější zimě, w neslychané chumelici sačhůw a w suplném bezcestí, kde člověk z milosrdenství ani psa z domu névyhání, pospíchali skrze tolikero krajin ke sjezdu tomuto, kterýž těhdáž ke dni 22 února rozepsán byl: a přece se prawí, že jim nic nezáleží na dobru národu českého? Wšak že oni za tolikeré obtíže, tolikeré náklady, tolikeré protimyslnosti, kteréž trpěli w snášejí, nežádají sníž očeká-

1435 wejí uznání lidského; jejich odměna že jest pán bůh a prospěch všeobecné matky církve svaté. Wywracował potom všecka téměř slova řeči Rokycanowy, aby aspoň přítomni prý jimi do rozpakůw uwedeni nebyli.

Zdárněji wedlo se Čechům we wyjednávání s císařem Sigmundem o věcech zemských. Od té doby, co král Wladislav umřel († 1434 Mai 31.) zanechaw po sobě jen dva syny, Wladislawa i Kazimíra, oba we věku mladičkém, Čechowé přestali tím více zření své míti ku Polsku, čím větší odpór kladli proti mladému Wladislawovi sami ti páni Polští, kteří k husitismu nejvíce se klonili; přízeň mezi stavý českými a Sigmundem rostla tedy tím ochotněji, čím patrnější byla císařova péče, získati ji sobě. Ačkoli běh weškerého s ním wyjednávání není nám podrobně znám, to vždy jisté jest, že již dne 6 Jul. 6 čerwence swołował aspoň ustně ke všem předním žádostem, a sliboval, nejen že proti Čechům již nikdy válčiti nebude, ale že jim i napotom pomáhati chce proti všem lidem bez výmlaky; čehož smysl, ohledem na legaty Basilejské, již tehdy byl zřetelný. Upřímnost au-myšlůw jeho jewila se zvláště tím, že newážil sobě proto ani zřejné newole se sborem a posly jeho. Slíbil spůsobiti to, že auřadowé a důstojenství církvení v Čechách i v Moravě nikdy od cizozemcůw rozdávány býti nemají, ale právo podaci jich jen na krále a na obyvatele domácí wěčně že slušeti bude; také že Čechové a Morawané k saudům zahraničným jakýmkoli poháněni nebudou; že směsice přijímajících pod jednau i pod obojí w témže místě pospolu nemá trpěna být, a že popis všech osad podobojích dojde od něho potvrzení; že arcibiskup Pražský a dva jeho podbiskupi mají od národa i od knězstva českého pospolu weleni, a péči císařowou že má jim zjednáno býti stvrzení a swěcení beze všech za to peplatkůw; žáci také podobojo že mají nápodobně

docházeti swěcení na knězství netoliko u arcibiskupa Pražského, ale také u biskupů Litomyšlského a Olomuckého a t. d. To vše dalo se od něho bez potazu legalůw, kteřížto dowěděwše se o tom, kned protestovali proti takowémuto řízení moci světské we věcech duchowních. Čechowé wšak, nabywše pojistění od císaře, pustili od wšelikých žádosti dříve přednášených, i stali se opět powolnějšími naproti legatům, když je císař s nimi zase dohromady swedi. Dne 14 čerwence 14 Jul. rokowanó jest o to, aby w kompaktatech doložena byla klausule, že „umluwý se sborem Basilejským nemají býti na ujmu swobodám a wýsadám králowství Českého i markrabství Morawského;“ Čechowé toho žádali, císař i s radau swau uznávali to za slušné, ale legatové odpirali naprosto, bojice se, aby potom řízením vlády politické nepodávalo se Čechům, čehož ode sboru i od cirkwe dosáhnauti nemohli. Jejich neustupnost popudila císaře k veliké náruživosti. „U boha živého!“ zvolal, „jsau lidé, kteří nepřejí, abych já wešel we své dědictví: ale já wejdu w ně, a proto zemru wždy jako dobrý katolik! Co pak jest ten sbor Basilejský? co wykonal dobrého? chtělby leda obmezovati a rušiti moc papežowu i císařowu; nedowedeli ani upokojiti Čechůw, bude po něm tolik, jako po jiných sborech!“ Tím spůsobem horil dlaaho, a učinil legatům i ten úkor, že při rozchodu toho dne nejsau častováni dle obyčeje wínem z pozlacených nádob, ale ohlášeno jim jen prostě, že možu odejti. A wšak nezdalaupo ukojil i smířil se zase, a klausule ta newešla do kompaktat.

Článkové žádostí zemských ze sněmu Svatoválen-tinského císaři poslaní počkali se w Brně na mnoze s pořízením přízniwým; nejwětší nesnázi působila otázka „o sedání w lawicích,“ to jest o právu, zasedati co sandce při velikém saudu zemském w Praze. Bylož již drahně

1435 času wešlo w obyčej, že jen osoby stavu panského stávaly se w Čechách saudci zemskými: nyní ale netoliko vládykowé, nýbrž i města chtěli mítí swé aučastníky a zástupce w nejvyšším saudu. I poněvadž o to byl spor, ne tak mezi králem a zemí, jako raději mezi stavu samými, Sigmund odložil rozhodnutí až do přibytí swého do Prahy. Jiné otázky nowé byly: žádost o zrušení všech dědičných důstojenství a auřadůw w zemi, zvláště pak nejvyššího maršalství, truksaství a češnictví, jichžto požívali páni z Lipého, z Hasenburka i z Wartenberka; pak žádost, aby hojně statky stavu duchovního proměněny byly we wýsluhu zemské, aneb aspoň we statky komory královské, jichžto důchodové by na služby zemské obracováni byli. Wšak ani o těchto žádostech nestalo se w Brně uzavření žádné.

Ale jakkoli upřímné bylo dorozumění Čechůw s císařem, i jakkeli weliká powolnost jejich naproti legatům, přece dokonání všech smluw hlavních ukázalo se w Brně býti nemožným. O uznání Sigmunda za krále českého nebylo sice pochyby: a wšak slavný obřad ten neměl se konati, lečby předcházelo konečné narownání a smíření s církví. Po uklizení mnohých nesnází, o kterýchž tuto podrobně šířiti se nelze, zdálo se ku konci měsíce čerwence již wšecko býti sjednáno, a přikročilo se tudiž k nowému spisování kompaktat: ale při sadě o statcích církevních, že nemohau od jiných lidí drženi ani osobováni býti bez winy swatokrádežné (*bona ecclesiae ab aliis usurpari non possunt sine reatu sacrilegii*), po-wstala z nenadání opět hádka, která wedla ku konečnému rozstrku. Již dříve bylo swojeno k wynechání slow „*sine reatu sacrilegii*;“ nyní žádali Čechowé, aby slova „*usurpari non possunt*“ změněna byla na „*injuste detineri non debent*,“ (nemají bezprávně zadržováni býti) a to zdálo se wšem nezávadné i slušné: jen legatové

nechtěli o tom naprosto nic slyšeti. Odpor tak zatvrdelý 1485 rozmrzel konečně i císaře i Čechy, a jednání Brněnské wzalo tím konec: ustanoveno nicméně, že o tu nesnázi wyprawi jak císař, tak i legatowé swé posly do Basileje, mezikm pak že má w Čechách sejti se nowý sném a dátí swé přiwolení ke všemu, co umluweno bylo; potřeba toho zdála se býti tím větší, poněvadž poslové čeští již mnózí byli z Brna odjeli, nedočkawše konce. Dne 3 srpna laučili se páni čeští od legatův; a tu roz- 3 Aug. děleny mezi ně zbývající ještě peníze od sboru tak, že dostalo se panu Menhartovi ze Hradce 600 zlatých, Oldřichovi z Rosenberka tolíkéž, panu Ptačkovi 400 a panu Alšovi Holickému ze Sternberka 300 zlatých.⁴⁰⁴

Ještě před rozejítím sjezdu Brněnského, dne 2 srpna, 2 Aug. dal císař Sigmund we veřejnéin slyšení poslům mladého krále Wladislava Polského za odpověd, že ani on, ani křižowníci Pruští nemohou opustiti knížete Swidrigala, budeli od Polákův a od Litwanův válkau stíhán: ale žeby císař rád, aby uzavřeno bylo příměří mezi stranami aspoň na jeden rok, a w tom roku aby strany obě podvolily se rozsudku legatův Basilejských i sněmu českého pospolu.⁴⁰⁵ A wšak dříwe nežli odpověd tato donesti se mohla stran obau, již válka mezi nimi počala se w Litvě. Swidrigal měl ku pomoci swé Rusy, křižowníky Pruské, Tatary a některé roty husitské z Čech i ze Slezska, i ustanovil knížete Sigmunda Korybuta za vrchního velitele wojsk swých; proti němu spojili se Poláci a Lit-

404) Carlerius i Haselbach podávají oba zpráwy obširné o jednání Brněnském, a wšak jen se stanoviště církewního. Některá akta sjezdu toho tištěna jsou také w Archivu Českém, III, 421—434.

405) „Tempore medio fiat una diaeta super pace, in qua legati sacri coacili sint mediatores una cum Boemis,“ — jsou slova Sigmundowa, jakž je Carlerius udává. Tím potvrzuji se také zpráwy od nás nahoře k r. 1433 m. Apr. podané.

1435 wané pod wůdcem Jakubem z Kobylan. Přišlo k roz-
1 Spt. hodné bitwě u Wilkomíře dne 1 září, kdežto Sigmund Korybut poražen, raněn i jat byl, jakkoli dobré byl sobě získal slovo chrabrosti a opatrnosti w bitvě. Jeho strýc, kníže Sigmund Starodubský, Witoldůw někdy bratr, dal jatého tudiž w řece Swientě utopiti; ač někteří pívali, že vlastně jedem do ran jeho napuštěným umořen byl.⁴⁰⁶⁾ Tak zahynul muž, dle všeho, co nám o něm známo jest, ušlechtilý a w dějinách národu českého památný. Zbytky táborských a sirotčích rot polních dostaly se s ním a s knížetem Fridrichem Ruským ponejprw do východních zemí slowanských, a složily tam první zárodek, ze kteréhož wywinula se časem svým samostatná mocnost wojsenská pode jménem Kozákůw proslulá. Mezitím w Čechách téhož času, na počátku měsice září, potkala válečnó Tábory ta nehnoda, že chtějice sebrati pole u Nymburka, když tam tálili, u vsi Křeče nedaleko Černovic od vojska Rosenberského a jiných pándw zemských bojem podstaupeni a na hlawu poraženi jsau.⁴⁰⁷⁾ Zdali co a jak poslové táborští na sjezdu Brněnském byli pořídili, o tom nezachowala se pamět nižádná.

21 Spt. Sněm Pražský ke dni sw. Matauše (21 září) rozespaný počal se tuším teprw na počátku měsice října, i stal se tak hlučným jakož důležita byla jeho úloha: jednalo se zajisté o slvrzení toho, co w Brně umluweno bylo. Těžkosti o to nebyly malé. Strana ta, kteráž již dříve byla nepřála jednání s Basilejskými, brala sobě posilu z odporu legalůw a ze ztenčování čim dále tím patrnějšího všech práv a nadějí českých: jí napomáhali wyslanci a služebníci krále Polského, kteří nepřejíce císaři Sigmundovi českého králowství, popuzowali proti

406) Dlugoš pag. 684. Voigt Gesch. Preussens, VII, 668.

407) W. Březan w Časopisu česk. Museum, 1828, IV, 57. 58. Archiv Český, I. 41. 42.

němu i proti sboru a slibovali pomoc i ochranu od krále 1485 swého.⁴⁰⁸ Přívrženci této strany byli někteří šlechtici, zvláště mnohá města. Proti tomu většina šlechticů a staroměstší Pražané i Přibramowci wesměs zasazovali se tím horlivěji o zjednání pokoje stůj co stůj. Císař děkovat, že zwítězila na sněmu strana pokoje chtivá.⁴⁰⁹ Uzávěro konečně uznati, potvrditi a vykonati wše, co w Brně slíbeno bylo, arciže w naději té, že císař dostoje slowům swým; země podvolila se tudíž ku poslušenství netoliko naproti sboru a církvi Římské, ale také naproti císaři co králi Českému; jen jediné město Hradec Králové odepřelo prý hlasu swého. Legatové byli w Brně žádali, aby zápis na přijímaní kompaktát wydán byl pod pečetí a jménem netoliko celého království, ale i předních osob každého stavu: to wšak překaženo sporem o přednost, majili toči pečeti a jména měst Pražských státí před pečetmi a jmény stavu rytířského, jakož sobě Pražané osobowali, aneb za nimi; a protož zůstáno posléze na tom, že kromě jména páně zprávcova i pečeti weškerého království newešly do zápisu nižádné jiné. Woleny jsau také čtyry osoby stavu duchownsho, a zplnomocněny od sněmu, aby po wyswětlení a zlepšení ještě některých wěcí w kompaktatech učinili poslušenství církvi Římské, sboru církewnímu, papeži a všem prelatům řád-

408) Ke dni 1 Jan. 1436 wyprawuje Carlerius: Rex Poloniae Boemis literes misit, quod non consentirent tractatibus cum concilio et imperatore, quia fierent in dolo, et quod eis succurreret in pecuniis et armatis, quantum vellent. Takové psaní dostalo se prý Wilémovi Kostkovi do rukou, jenž je podal p. Menhartovi a tento dále knížeti Albrechtovi.

409) Wiz o tom psaní u Windeka cap. 206 a 207, pag. 1260—62.

1435 ným, a to jménem weškerého národu českého.⁴¹⁰ Ale 21 Oct. nejdůležitější skutek toho sněmu byla dne 21 října předsevzalá wolba jek arcibiskupa Pražského, tak i dvau podbiskupi. K tomu cili wydáni byli ze sněmu dva páni, Menhart i Ptaček, dwa rytíři, Diwiš Bořek a Hawel z Dřewenice, tři měšťané, Jan Welwar i Pawel Dětřichowec z Prahy a Ambrož z Hor Kuten, a dewět kněží z celého králowství, kteřížto w tajném sezení wohili, (jakoz zápis od nich wydaný swědčí,) „arcibiskupa poctivého mistra Jana z Rokycan, a biskupy poctivé kněze Martina Lupáče z Chrudimě a Wáclawa z Mýta; kteréžto weškeren sněm, ačkoli z hodných příčin nejsau ohlášeni ještě, přijal jest i s námi za prawé arcibiskupa i biskupy tak, jakoby již byli ohlášeni, a jeho arcibiskupa slíbili poslušni býti se wšemi poddanými svými swětskými i duchowními we všech věcech, jakož sluší na arcibiskupa; a kdožby w jeho poslušenství nestál, aby žádného u sebe, pod sebau a na svých panstvích netrpěli. Také sme swolili, abychom po wrácení послůw od Císařovy Milosti w městě Pražském je ohlášili; a wešken sněm slíbil k žádnému jinému arcibiskupovi neswołowati, ani k suffraganům, dokudž jsau tito živi.“⁴¹¹ Rokycana netoliko na oko, alebrž oprawdowě odpíral se důstojenství podáwaného, předvíráje swé při něm nesnáze a chtěje, jak prawil, raději poslauchati nežli poraučeti: ale strana panující, neznajíc muže spůsobilejšího, donutila jej, že po

410) Zápis o tom tištěn jest u Cochlaea, Pešiny a jiných. Srwn. dole den 5 Jul. 1436. Podivné jest, že Pešina i Beckowský ke jménu Alše z Risenburka i Wřešťowa dokládají ještě „ze Šwihowa“, což we původní listině nestálo ani státi nemohlo, protože páni ze Wřešťowa (Risenburkowé) a ze Šwihowa (Risenberkowé) byly dwě rodiny od sebe naskrze rozdílné.

411) Celý zápis tištěn w Archivu Českém, III, 436. 437. Srwn. Staré letopisy str. 92.

dlauhém zdráhaní swolil konečně. A však wolení jeho 1435 mělo zůstat přísným tajemstvím wolitelův samých, ažby císař Sigmund dal jemu také hlas svůj. Jmenování tudíž poslowé, ježto měli o to bez meškání wyprawiti se do Uher; i newíme proč opozdiwše se, wyjeli z Prahy teprw dne 10 listopadu, a to bez M. Rokycány i bez ně- 10 Nv. kterých jiných, kteří k tomu poselství také jmenováni byli.

Příčiny takovéto proměny mají bezpochyby hledati se w rozdvojenosti myslí a we wášnich, které toho času panovaly mezi stranami w Praze. Jak horaucí byla u mnohých tužba po pokoji, dowídáme se ze psaní pana Kašpara Šluka, jenž dí, že radostí nad usnešením sněmu spívali hlučné Te deum a plakali, před ním pak, když chodil po ulicích, mnozí klekali a ruce zdwihiči, wola-jice: „toté náš anděl!“ Tím snáze pochopiti jest nená-wist lidí takových naproti M. Rokycanovi, jakožto hlawní překážce, že ještě pokoje nebylo. Není nemožné, že horlivější husité, nespokojeni s wýsledkem sněmu, obmý-šeli zmocniti se Prahy násilím, aby w ní prowesti mohli všli swaú; to aspoň jisté jest, že rozesly se' najednau powěsti o zamýšleném zrazení města, i že za aučastníky, ač neli za hlavní původce takové zradы, pokládáni byli M. Jan Rokycana i kněz Pawel kazatel u sw. Jiljí. Stalo se z té příčiny zbauření w Praze, a Rokycana upadl w nebezpečenství života; chtěli ho prý mnozí zawražditi aneb utopiti we Wltawě.⁴¹² Netřeba dokazowati mnoho, že takové sočení pocházelo z paulíne nešlechtlosti; Roky-

412) Císař Sigmund mluvil 23 Dec. 1435 k legatům Basilejským: *Rokyczana non est nunc in Boemia, qui prius; imo nuper Pragae propter seditionem, quae ibi debut fieri, Rokyczana suit in periculo submersionis vel alterius mortis, nec adhuc est plene liber.* (Carlerius l. c.) Rokycanovo weřejně psaní o této wěci, *dd.* w Praze, 14 Dec. 1435, stojí we přidawcích u Carleria l. c.

1485 cana wyzýval weřejně všech a každého aby udali, co-koli o něm wědí, a podával se ku pokutě smrti, jestližeby jen to nejmenší slovo naň prowedeno bylo: ale sokowé jeho tajili se, aniž odwážili se wstaupiti do weřejnosti. Naproti tomu psáno bylo potají z Čech do Basileje a žalováno, kterak husitě nedabajíce na sbor, dobývali sobě swobod církvenich u císaře, a protož že wšecko jejich jednání při kompaktatech nebylo než pauhý klam a podvod. Takéť tajemství české o zwolení Rokycany na Pražské arcibiskupství zjeweno jest tauto cestau záhy jak otcům Basilejským, tak i legatům jejich we Widni meškajícím.

Pro ty a takové skutky stalo se, že při nowém jednání mezi posly českými a legaty Basilejskými, kteréž konalo se na dwoře císařově we královském Bělehradě w Uhřích, nebyl ani jeden duchowní neboli kněz český přítomen. Poslowé byli páni Menhart a Ptaček, rytíři Diwiš Bořek a Jan Smiřický, Pražané Jan Welwar a Sigmund Manda staroměstští, Daniel a Pawel nowoměstští, Matěj Lauda z Písku, Jan z Nimburka i ještě jeden nejmenovaný; legatowé zase čtyři, biskup Filibert, Jan Palomar, Martin Berner a Tomáš Haselbach. Také přítomni byli w Bělehradě kniže Albrecht Rakauský, král Bosen-ský, Ambrož Traversari legat papežův a jiných mnoho knížat i pánuw ze wšelikých zemí. Jednání pócalo se **21 Dc.** dne 21 prosince a trvalo téměř plné čtyři neděle. Hlavní nesnáze točily se nyní okolo žádosti od legatův přednesené, aby císař odvolal a zrušil sliby Čechům we wězech církvenich dané, i aby ubezpečil sbor a celau církew zřejmě a dostatečně, že neswoli ničeho, coby sahalo do područí církwe a stálo w odporu s kompaktaty; co do slow „injuste detineri,“ pro něž byl w Brně stal se rozstrk, sbor w instrukci legatům swým dané kázal nečiniti žádné obtíže: ale k dokonání a stvrzení kom-

paktat nechtěli tito přikročili sami, protože dle zdání jejich poslové čeští nebyli ke skutku tak důležitému od celého království náležitě splnomocněni. Sigmund hájil sice poněkud práv svých panowničích ve církvi, ale ještě více odpíral dátí od sebe odwolání a pojistění z té příčiny, poněvadž prý podezření naň uwalované dotýkalo se vysoce jeho cti. Když pak legatové nicméně nastupovali na žádost swau, dne 29 prosince, rozhorliw se 29 Dc. prawil: „Widím, že wina wšecka již jen na mne se uwaluje; toho sem já swými péčemi o dobro církwe i o království české nezaslaužil. Pojištění, jakowéhož ode mne žádáte, nedám; ani syn můj, ani biskupové ani raddowé moji k tonu neradí. Pokud sem byl w Italii, waše wyjednáwaní dosti dobrě se dařilo. Proto já nyní ustaupím zase a raději odreknu se království českého, i nechci více o ně ani státi ani dbati. Wšak ono proto bez krále nebude; příjdeť jiný, (ukazuje na krále Polského,) který wám snad powolnějším se učiní; s tím wyjednáwejte si jak chcete, mne již nechte w pokoji.“ Arci že slowa tato nebyla nic než pauhý wýraz přirozené jeho prudkosti, pro kterauž obyčej miwal přeskakovati s jedné krajnosti do druhé: wšak politika rozumu nemeškala dlaaho swítěziti zase nad politikau citlůw, ačkoli setrwal w podobných řečech celé tři dni. Nicméně legatové uznali potřebu, poulewiti přísnosti swé a spokojiti se pojistěním poněkud obmezenějším a ukrytějším. Již dne 1 ledna 1436 swěřil se jim císař, že Čechům musí se showlwati a 1 Jan. wšelicos powolovať, aby jen mohl uwázati se w království: wšak až tam bude, potom bohdá že wšecky věci k dobrému konci a ke starému spůsobu swému zase se nawrátí.⁴¹³ Dne 4 ledna podávána jest legatům od císařem 4 Jan.

413) *Carlerius: Imperator dixit, quod multa sunt dissimulanda Bohemis, ut sic possit intrare regnum; et postquam (ibi)*

1435 řowa kancléře formule onoho pojištění opatrná i mírná, ku kteréž legatové svolili: ale když Čechové dowěděli se o ní, žádali císaře hned o propuštění své a chystali se k odjezdu. „Ten Welwar nám přece všecko kazí!“ wolal Sigmund náramně rozmrzelý, a snažil se nicméně uchláčholit jej. Kníže Albrecht nawrhoval, aby císař zavázel se legatům jen slowem svým u přítomnosti několika swědků důvěrných, že „nebude wkládati se do věci náležejících k wiře a k církvi,“ a w listině weřejně aby pak ta klausule wynechána byla. Tak přemítnány ty nesnáze opět několik dní s velikým všech stran napnutím a nepokojem; byloř zajisté patrno, že všecka tisí tolikaletého rokování mohla takořka jedním slowem přijíti na zmar konečně. Legatové usnesli se na tom, že spokojí se císařovým pojištěním slavním toliko a tajným, ale žádali ještě, aby aspoň páni Menhart, Ptaček i Aleš ze Sternberka o něm netoliko wěděli, ale jeho se také **8 Jan.** aučastnili sami. Když potom dne 8 ledna Welwar pronesl se jménem krajanůw svých weřejně, že k tomu, co mezi císařem a legaty se jedná, Čechové swolení svého ani nedávají ani neodpírají, císař oswědčoval se w naději a důvěře své, že národ český bude spokojen, slíbili se legatům, že w Čechách nikdo nebude nucen k wiře a ku přijímaní pod obojí; to že on bero na sebe, a poslowé čeští že nemají proto nižádné odpovědnosti se lekat. Ale téhož dne učinil také tajný slib nahoře dotčený, we přítomnosti knížete Albrechta, Jiřího arcibiskupa Ostríhomského a Kašpara Šlika kancléře, kteřížto dali o skutku takovém písemné wyswědčení legatům. Zdali také páni Menhart, Ptaček a Šternberk aučastnili se w něm, není nám známo. Co do Rokycany vyjádřil se byl Sigmund

esset, sperabat quod omnia ista exorta reducerentur ad bonum et pristinum statum.

k legatům již dříwe obýcejnau swau prostořekostí, že 1436 nedbá, koho sobě Čechowé volí k arcibiskupství, třebas prý osla; wšak že on jemu svěcení dávati nebude.

Takovýmto spôsobem ututlány jsau více nežli urownány konečně wšecky hlavní nesnáze jednání mnoholetního. Nezbývalo již nežli stvrđiti a prohlásiti slavné umluwy dosavadní a uwesti je we skutek. Poněvadž to w Bělehradě uherském nepříslušné býti se zdálo, muselo se opět jednat o den a místo k walnému w té přičině sněmu českému. Legatové chtěli jej míti w Praze: ale císař i poslowé čeští bojice se, aby skutek takový nepotkal se tam s odporem, neli nebezpečným, aspoň vždy pohoršlím, swolili raději k Jihlawě, jakožto městu po hraničnému, kamž i sněm walný swołán býti mohl. Co do času Čechowé i legatové přáli sobě středopostí (15 března,) ale Sigmund prawil, že pro nastávající w Uhřích boje s Turky nemůže swoliti nežli ke dni sw. Jiří (23 dubna.) Při tom zůstáno také konečně, a poslowé čeští vrátili se do Prahy dne 31 ledna.⁴¹⁴⁾

31Jan.

O jednání poslůw českých s císařem we věcech politických nedostává se nám wůbec zpráw podrobných; i nemůžeme udati, jakový byl w Bělehradě jejich pokrok, ani které asi nesnáze očekávaly ještě uklizení swého. Jen to se dowídáme, že zprávce Aleš Wřešťovský swo-lal ještě stawy na sněm do Prahy ke dni 29 února, na 29Fbr. kterémžto swoleno jest k dani zvláštní, aby císař se vši slavností do země mohl uweden býti, a stawové umlu-wili se, že wyjedau walně jemu wsłíć a dají mu čestný průvod až do Prahy. Také ohlášeno jest na tom sněmu

414) Denníkem o sjezdu Bělehradském končí se rkp. Pařížský Nro. 1503 (Carlerius de legationibus concilii Basiliensis,) jehožto vypravování jest auplnější a důkladnější, nežli Haselbachovo w rkp. Wideňském Nro. 4704 již často připomínáném.

1436 wolení M. Rokycany na arcibiskupství a kněží Martina Lupáče i Wáclava z Mýta na biskupství, a wolení opět poslové zwláštní, Wilém Kostka z Postupic, Albrecht z Běškovic a Jan Welwar, ježto wolení toto císaři oznamiti měli jménem weškerého sněmu; ti wydali se na cenu 23 Marstu do Uher dne 23 března. ⁴¹⁵

Pamatný w dějinách českých *sněm Jihlavský* nepočal se ani den sv. Jiří, ku kterémuž rozepsán, ani den letnic (27 máje,) ku kterémuž od císaře odročen byl, ale 5 Jun. teprw w auterý dne 5 čerwna, kdežto císař se swau manželkau Barborau we woze otěvřeném slavně wjel do Jihlawy, vítán byw nejen od obyvatelů domácích a stawů českých dosti četně shromážděných, ale také od legatů sboru Basilejského, těch samých, kteří nedávno předtím byli w Bělehradě. Nejprw omlauwán byl odklad sněmu za příčinu velikého wpádu wojska Tureckého až pod Temešvár, pro kterýž císař sám prý pospíšiti musel za Tisu, aby utíkajícím křesťanům dodal smělosti do boje a zahnal wrahů opět za hory. ⁴¹⁶ Potom vyprawoval císař legatům, kterak Čechowé poslali k němu o potvrzení Rokycany, a kterak Bedřich ze Stražnice prostředkem pana Menharta počal také wyjednávati s ním o věcech Táborských, a wšak že on w obém nechtěl wkládati se

415) Starí letopisové str. 93.

416) O sněmu Jihlavském máme dva denníky před rukama: jeden od Tom. Haselbacha w rkp. Wiedenském již často dotčeném, kterýž ale končí se dnem 20 Jul. 1436; druhý psaný od Jana de Turonis, písáře u legatů, ježto původní rukopis chowá se w bibliotéce Pařížské pod Num. 1577, a pokračuje až do dne 17 Jun. 1437. Oba tito rukopisové, dosavad neznámi, jsou hlavním pramenem následujícího vypravování našeho. Zprávy o velikém wpádu Tureckém od nich podané potvrzují to, co J. W. Zinkeisen we swé Gesch. d. osman. Reichs I, 580—581 dle Seadeddina vypravuje.

do wěci církewních. Nyní že nezbýwá než dokonati a 1436 pečetiti smlauwy w Brně a w Bělehradě uzavřené; on že radí legatům, aby o potvrzení Rokycany dávali sice Čechům dobrá slawa, a wšak aby nezměnili proto sumyslůw swých. Umluweno tudíž, že církewní wěci mají zároveň se swětskými se vykonávat tak, aby cisaři vláda w Čechách pojištěna byla; potom žádali legatowé, aby jednání jejich se sněmem nedálo se přímo, ale wždy prostředkem císaře a rady jeho. To vše mluwilo se dne 6 čerwna.

6 Jun.

Bylať arci nadíti se, že po ukončení tolikerých hádek, po uklidu tolikerých nesnází, po uzavření tolikerých námluw, již nebude jiné péče, nežli wyměnití obapolné závazky pokoje a jednoty, podati sobě ruce na slavné sbratření a chwáliti boha za dar srozumění a lásky křesťanské: ale naděje taková nesplnila se, any hned při prvním sejiti wyskytly se nowé závady a úrazy, které brozily zrušiti a zboriti opět vše, co tak pracně posawad wystaweno bylo. Dle mnění a wule posledního sněmu českého mělo nyní w Jihlawě ukončiti se všecko pospolu: tedy wedle kompaktat měli také arcibiskup a biskupové nowě volení dojiti stvrzení svého. Tomu ale odepěli legatowé hned naprosto, prawice, že ku potvrzení arcibiskupa i biskupů nemají žádné moci; a když jim připomenuto, kterak již w Bělehradě napomínáni byli od císaře, aby mocí takowau se opatřili, odpověděli, že žádali sice o ni, ale sbor Basilejský že ustanowil setrvati při odpovědi knězi Martinovi Lupáčovi přede dvěma léty dané, že totiž pokud kompaktata stvrzena nebudau, nemůže se swoliti k nižádné další žádosti české. Pro takowau odpověd sném Jihlawský w prvním rozhorenni bylby bez mála se rozešel; aspoň šlechticové mnozí a poslowé městští témař wšickni chystali se k odjezdu. Po mnohých řečech, když tito poslowé omlauwali se, že oni

1436 také moci nemají, swoliti k jedné wěci bez druhé, přišlo k tomu, že drahný jejich počet propuštěni jsau domůw, aby u obcí swých zjednali sobě moci širší, a wrátili se bez meškání zase; Pražanům dána k tomu lhůta šesti, Žateckým deseti dnůw, po jichžto wypršení mělo pokračovati se w jednání bez ohledu na nepřítomné. Když se wrátili, spokojil se sněm pojištěním Sigmundowým a Albrechtowým, že o potvrzení Rokycany jak u sboru, tak u papeže chtějí pilně se přičinili, a přistaupilo se k dal-

23 Jun. šimu wyjednávání dne 23 čerwna. Legatowé žádali wěděti, majli přštomní w Jihlawě plnau moc, wstaupití w záwazky jménem celého králowství a národu českého? ale upokojeni jsau poučením, že tam sněm byl řádný, po rozpisu a we přštomnosti zemského zpráwce, a že takový dává sám plnomocenství, nikoli pak ho nepřijímá, aniž potřebuje. Naproti tomu když legatowé předložili swé plnomocenství, kdežto mezi jinou řečí stálo, že mají také moc rozhrešovati zločince a snímati poskwrnu zlopowěstnosti (infamie notam tollendi,) Rokycana i Wewar u welikém rozčilení wolali, že takové bully do Čech s sebou neponesou, staň se co staň, anaby to prý byla urážka národu českého; protož musel císař dát vidimus oné bully pod majestátem swým, s wynecháním wšak oněch slow, a legatowé slíbili, že sbor časem swým wymění ono vidimus originalem die žádosti Čechůw. Potom starali se tito, kdy jim přijde ratifikace na kompaktata? nerozejdeli se sbor snad dříwe, nežby ji vyhotowil? a nebudeli do ní wtraušeno slow pro Čechy zase ponižujících aneb urážlivých? I w té wěci musel pomocen býti císař, a učinil se rukojmím pro upokojení Čechůw. Ještě pak i jiných pochybností více uwodilo se s obojí strany, o kterýchž ale šířiti se již nechceme; jen co do nastávavší slavnosti doložíme ještě, že Čechowé chtěli mítí prohlášení kompaktat na Jihlanském náměstí we čty-

řech jazycích, latině, česky, německy a uheršky, a že 1436 chtěli předeslati krátkau předmluwu: ale po mnohem té wěci přemítání zůstáno na tom, že při hlavní weřejné slawnosti nemá se ani od jedné ani od druhé strany nic zwláštňho mluwiti, ale jen umluwy, jak samy w sobě zněly, latině čteny a přiznáním stvrzeny býti.

Slawnost dotčená wykonáwala se we čwrtek dne 5 Jul. 5 čerwence na Jihlanském náměsti, kdežto již od někola dní potřebné k tomu příprawy činěny byly. Hned za rána wystaupil Sigmund we weliké oslawě císařské na wysoký trůn na náměstí postavený; před ním nesli kníže Albrecht Rakauský jablko říšské, hrabě Celský žezlo, jiný hrabě meč; také předcházeli jej legatowé Basilejští, kteři usadili se w prawo na wysoké stolici nedaleko císaře, a wedle nich Čechowé Menhart ze Hradce, zprávce Aleš, Rokycana, Lupáč i Wáclaw z Mýta na podobné stolici; dále přítomni byli císařowna Barbora s dworem swým, a jiných knížat, pánůw a lidu obecného we liké množství; nechyběli také potřební notárowé k zapisování všeho, co se dalo. Nejprwé objewil se jménem Čechův Jan Welwar měšťan Pražský, nesa listy pod pečetmi království českého, císařowau a wewody Rakauského, i ukazoval jc Čechům na stolici sedícím, pak císaři a wewodovi, kteřížto přiznali se k nim wšickni hlasitě; na to listové šteni skrze císařowa protonotara Markwarta, a Welwar zase odewzdal je legatům. Obsah jejich byly umluwy kompaktat, a sliby od Čechův i Morawianůw, že chejí míti a zachowati jednotu, mír a pokoj křesťanský se wším lidem křesťanským wěrně a bezelsti; pakliby to kdo i přestaupil, že proto má slušně kárán býti a pokoj nicméně nezrušen zůstat. Pak wystaupili čtyři kněží čeští, od sněmu k tomu dříwe wolení, Wáclaw z Dráhowa, Pawel ze Slawikowic, Wáclaw z Lužnice a Bohuněk z Chocně, aby slíbili poslušenství

1436 církewní za sebe i za wšecky podobojoj duchowní i swětské, stvrđice to rukau dáním Filiberlowi a Rokycanowi; a o tom opět podali seznáni legatům pod pečetí království českého. Potom dali swé listy legatowé Čechům a Moravánům, se swými a s císařowau i Rakauského wěwody pečetní, přikazujíce wšeho swěta knížatům i wšem křesťanům, aby s Čechy a Morawany pravý křesťanský pokoj, mír a jednotu již měli, a jich wice proto nehněli, že přijímali, přijímati a přijímati budau pod obojí spůsobau, ani jim proto bezprawí činili, ale aby je uznávali za dobré křesťany a za syny prwotní církwe swaté. Dále přikazovali arcibiskupu Pražskému a biskupům Olomuckému i Litomyšlskému, aby rozdávali swátost oltární pod obojí spůsobau těm wšem lidem, kteříž měli obyčej tak přijímati, kdyžby od nich kdo požadal; též aby zjednali kněží k těm kostelům, kde obyčej ten se zachowával, by tak rozdávali; také farářům i prelátům wšem dán rozkaz podobný; biskupové pak řečení že mají také swětiti na kněžství žáky podobojoj a nezamítati jich od swěcení, lečby pro něco jiného kněžství hodni nebyli. Konečně slibeno, že sbor Basilejský dá na to listy, aby již wšickni, netoliko ti, kdož přijímati pod obojí, ale i ti, ježto ještě nepřijímali, měli plnau swobodu tak přijímati, a to na časy budauci a věčné.⁴¹⁷⁾

Po přečtení všech listůw umluvních ohlásil pan Arnošt ze Wlašimě jménem císařovým, že nazejří Čechowé do kostela slavně uwedeni, a tam kompaktata wšemu lidu po česku ohlášena budau. Ale sotva že to domlu-

417) Wýklad tento krátký smyslu a obsahu kompaktat podali sme podlé zwláštní sauvěcké zprávy, tištěné w Archivu Českém, III, 444—45, a we Starých letopisech str. 94—96. Kompaktata sama vyšla tiskem nejprw r. 1500, potom 1513 a od té doby častěji; posléze a nejauplněji, latině i česky, w Archivu Českém, III, 398—444.

wil, biskup Filibert, jako w nadšení, hned velikým hla- 1436 sem jal se spívat Te deum laudamus, a celé shromáždění přizwukovalo jemu radostně i hlučně až do konce. Pak šli s náměstí císař a legatowé i jiní mnozí we slavné processi do kostela, kdežto daly se služby boží latině; Čechowé pak spívajíce „Swaty Wáclawě“ a jiné písne swé, ubírali se do toho domu, kdež obyčej měli konati swé nábožné obřady. Celý ten den i celau noc potom neprestalo w Jihlawě zwonění wšemi zwony, pálení ohňůw a jiné radovánky rozličné. Radost nad ukončením různic a bauří mnoholetých, nad smířením národůw a stran tak dlouho proti sobě zuřivších, pronikla wšecky přítomné podiwným zápalem; i samého císaře widětì bylo, an plakal radostí a chodil, jakoby omladnul, pěšky s dvořany swými po městě, což prý aspoň od desíti let se bylo nestalo; w lidu pak weselí nemělo míry ani konce. Legatowé ještě téhcž dne wyprawili posekství do Basileje se psaním, jehožto slowa nadšená ličila city jejich plnau wřelosti. „Plésej a jásej sbore swatoswatý!“ (tak psali,) „wysokozwučné wzdáwej díky a chwály bohu stvořiteli swému! zwěstuj wšem končinám země den slavný a radostný! powzbuď syny církwe k weselí a ke blahoslawení! wšecky země křesťanské chwaltež weliké skutky boží a proskakuje radostí nesmírnau! Neboť aj dnes nastal den žádauci, kdežto již sklidil jsi žeň prací svých a uložil plné snopy oseni swého w obilnici páně! Dnes zajisté u přítomnosti císařowa Weličí, ozdobeného slávau důstojenství swého, na veřejném náměstí, w kruhu lidstva nesčíslného, podali nám Twého Blahoslavenství poslum gubernator, páni, šlechtici a obce měst království českého nejprw listy kompaktat“ atd. „Čí řeč, o sbore swatoswatý! postačilaby wysłowiti náležitě, jakau radostí oplývala srdce všech přítomných? Jasnost twáří, slzy z očí hojně se ronící, spěvy a plésání srdečné byly jen

1436 slabé její znamení. My pak kochajíce se napřed w útěše sboru swatého i lidu křesťanského, nebudeme řítili slow, ale volati budeme s pěvcem žalmůw: „Dobré jest oslavowati hospodina a žalmy spíwati jménu twému o nejwyšší! zwéstowati každé jitro milosrdenství twé a prawdu twau každé noci. Neb si nás rozweselil hospodine skutky swými; učinil si nám věci weliké, an mocný jsi a swaté jméno twé!“ atd. ⁴¹⁸⁾

Kéžby jen srdečnost, ježto dýchala slowy takovými, byla utkwěla w lidech mocí stálejší a plodnejší! kéžbychom nemuseli wyprawowati o skutcích, kterými wzešly nowé hádky a rozbroje, nowé hoře a úpění, an hlas těchto radowánek ještě ani byl nedozwučel! Ale bohu-
6 Jul. žel hně nazejtří po slawnosti přihodily se věci, jichž opak proti wčerejšku sotva mohl býti větší a dojímavější. Když Čechowé do farního kostela uwedeni a církevní klatby na ně wynešené slavně odvolány a zrušeny jsau we přítomnosti císaře a dvoru jeho, biskup Filibert jal se slaužili mši swatau u oltáře hlavního, Rokycana pak u jednoho z postranných; po Credo četli s kazatelny nejprw Petr farár Batelowský, potom Rokycana, jazykem českým listiny wčera latině ohlášené; tento pak přidal náwěstí, že ti Čechowé, kteří připraveni jsau a mají žádost přijímati pod obojí, přistoupíce k oltáři, kdež on slaužil, aučastni budau, čeho žádají. I ačkoli legatowé slyšice to, žalowali hněd u císaře, a Palomar w kostele hlasitě zwolal: „Pane Rokycano! chowejte se dle kanonůw a nepřisluhujte swátostmi we faře cizí!“ — on wšak nedaw se myliti, podal kalicha netoliko třem svým kněžím, ale i sedmi laikům. Z toho powstaly hádky, rozbroje a bauče nenadálé. Legatowé žádali dostiučinění za takowauto prý wýtržnost a urážku, Rokycana pak hájil

418) Psaní to celé tištěno jest ap. Mansi, XXIX. 612.

se, že měl kompaktat měl plné právo tak činiti, aniž 1436 mněl, žeby legatové tím pohoršeni býti měli. Císaři, knížatům a pánu mzdalo se, že nehnědic na právo, žádala toho sama slušnost a opatrnost, aby Čechům již smířeným vykázán byl, jestli ne kostel, aspoň oltář zvláštní, kdežtoby mohli slaužiti dle spůsobu svého, zvláště an i biskup Olomucký v Jihlawě přítomný, i faráři místní zdráhali se přisluhovati z kalicha, kompaktata tím zřejmě rušice. Newole přibylo, když Lupáč ty dni nesl svátost pod obojí veřejně po městě k Čechovi na smrt nemocnému, což mu opět za pych pokládáno. Zarputilost legatův, kteři hrozili odjeti z Jihlawy, jestliže se jim dosti nestane, dojimala Čechův tak hluboce, že někteří až prý hořem plakali; „smlauwali se s námi, jen aby nás oklamali!“ ten byl obecný nářek jejich, a mnozí odjížděli z Jihlawy skutečně. Císaře napadl strach, aby nepošlo z toho všeobecné wzbauření v Čechách, dříve nežli mu lze bylo dosednouti na trůn, ačkoli Rokycana těsil ho, ujišťuje, že skutek ten nebude nikoli překážkou we věcech zemských.⁴¹⁹ Ku prosbám tedy jak císařovým, tak i pánuv českých strany Přibramovy swolili konečně legatové, že jeden kněz český měl mít moc a právo, slaužiti u jednoho oltáře pod obojí; ten však neměl býti ani Rokycana, ani Lupáč, nýbrž Wáclaw ze Dráhowa, i měl dříve ještě skaumán býti, právě smýšlel o moci papežově a biskupův we církvi. Tolikeré ohrady a přisnosti zoškliwily celau tu wěc Čechům dukonce; umíniwše řaději wyhýbat se legalům, nedali ani Dráhow-

419) „Domine Imperator! sitis boni animi, factum vestrum non impeditur propter hoc, etiamsi toto tempore nostrae morae nullam missam celebraremus.“ — tak mluvil Rokycana, dle swědectví Haselbachowa ke dni 10 čerwence. Tentýž dí ke dni 8 čerwence: orta est tempestas, multis ut dicebatur flentibus prae amaritudine, praetendentes deceptionem contra nos.

1436 skému podrobiti se skaumahí, a slaužili napotom až de 13 Jul. skončení sněmu Jihlanského we swých přibytcích, jako před kompaktat, bez ohledu na ně i na legaty.

Takový byl skutečný a prawý konec pětiletého wyjednávání mezi husity a církví katolickou; neb jakkoli mnoho zbyvalo wěci ještě newyrownaných a neukončených, a jakkoli hojně následovaly pokusy o další ještě dorozumění a sblížení, uvidíme wšak, že kromě ratifikace kompaktat ode sboru i od papeže podané nestal se w té wěci dále pokrok nižádný. Husitismus swým odštěpením zasadil byl první welikau ránu weškeré západní církvi křesťanské; na zacelení její wynalozeny s obau stran, jakož sme widěli, hojně poklady umění a ctností wšelikých, a wždy bez dokonalého účinku: nicméně srownámeli podobné příklady století-pozdějších, nelze neuznávati s podivením a wděčností, že na ten čas aspoň wnější spůsoba i twárnost jednoty a pokoje zase docílena byla. Wšak aby pozůstalá jízva časem tak zarostla, by tělo církve napotom od nowého rozpadnuti uchráněno bylo, k tomu bylo arci tuším ještě wice umění a ctnosti potřebí, nežli we wěku tehdejším wubec se naskytovalo.

Co a jak w Jihlawě s cisařem we wězech světských jednáno, není nám podrobně známo. Žádosti z lonského sněmu swatovalentinského sobě podané byl Sigmund již na sjezdu Brněnském z wětší částky aspoň ustně pochwálil, a w Bělehradě opět o nich přemítáno: ale konečný zápis o nich měl tuším teprw po skončení pře církvení wydán býti. Nám jen to wědomo jest, že po učiněném od císaře i od zetě jeho Albrechta slibu co do potvrzení Rokycany, naskytovaly se ještě hlavní nesnáze o navrácení Moravy a města Budějovic zase k Čechám, o zapsání 6000 kop gr. jistým zemanům na statcích zádušních,⁴²⁰ a o dotče-

420) Aeneas Sylvius prawí, že Sigmund již w Bělehradě roz-

ném již sedání w lawicích; také w tom byl spor, že 1436 Čechowé nechtěli swoliti k jízdě legatův Basilejských do Prahy, císař pak pravil, že bez nich tam nepojde. Nejwzácnější byla otázka Morawská; pro ni dne 19 čerwence 19 Jul. nechybělo prý mnoho, žeby wšecka dosavadní jednání byla na zmar přišla. Císař pravil, že co zeti swému dal, wzítí jemu nemůže, ba že w aumyslu má, dátí jemu za wěrné jeho služby ještě wice; wzetím takovým žeby ublížil sobě na cti, o kterauž prý wždy wice dbal, nežli o koruny a statky swé. Kniže Albrecht hotov byl po-staupiti Budějovic císaři pod jistými wýminkami hned, co do Morawy pak podával se k rozsudku knížat říšských. Kterak ten spor uklizen, newíme; skutkem wšak Budějowice dostaly se k Čechám opět, Morawa pak zůstala w držení Albrechtově. Wé welikém majestátu, jejž císař vydal nazejtří dne 20 čerwence na umluvy swé se 20 Jul. stawy českými, nečinila se o Moravě zmínka nižádná; nejdůležitější pak článkové zápisu onoho byli následující:

- 1) Kompaktata mezi sborem Basilejským a královstvím českým mají tak, jakož sepsána jsou, od nás a našich budaucích držána být, a přičiníme se zejména zwláště, aby smrtelní zjewní hřichowé w zemi swobody neměli. 2) Nedopustíme tisknauti Čechův a Morawanův od nikoho pro přijímaní pod obojí, alebrž jim w tom radni a pomocni budeme. 3) Přijmeme k sobě radu od nich wolenu a sami do ní voliti budeme s radau jejich. 4) Kněží půdobojí, když bohdá w panování swé wejde-

dělil mezi Čechy 60 tisíc penízův (LX millia nummum,) což Weleslavina přeložil až na 60 tisíc dukátův: to ale má se roztažení bezpochyby na zapsání toto šesti tisíc kop gr. česk. čili 15 tisíc nynějších c. k. dukátův. Znajice ustavičnou Sigismundowu nauzi o penize, zwláště w letech 1435—1437, nemůžeme domnělý ten dar 60 tisícův nepokládati za obyčejné u Aeneáše Sylvia nezdrazování.

1436 me, rádi uzříme na svém dwoře. 5) Jakož we wálečných časích množi hradové, twrze, kláštery, kostely i jiné stavby zbořeny jsau, ke wzdělání jich zase nebudeme nutiti ani člowěka ani obce žádné, lečby to kdo z dobré wůle učiniti chtěl. 6) Mnichowé a jeptišky také nemají se wrátili zase, leda s powolením arcibiskupa i těch obcí aneb pánůw, kdežto přebývati budau. 7) O zwelebení university Pražské přičiníme se rádi, až w Praze budem; též o nawrácení zboží ke špitálům nadaných. 8) Korunu českou, listy a privilegie, desky zemské i dworské, swátoſt i jiné klenoty zemské, ježto sme ze země wywezli, máme a chceme milostívě wrátili a položiti na bezpečném místě v Čechách. 9) Také jim chceme swobody, řády a práva jejich potvrditi a je w nich zachowávat. 10) O kázani Čechům w kostelích a Němcům vně, nařídíme s arcibiskupou a obecnou radou, jak se pro čest národu a pro chwálu boží nejlépe zdáti bude. 11) Zápisu od nás w tyto války wydané má sauditi rada naše, wolená, jakož naboře psáno jest; kdoby jich jí nepředložil a k wyměření jejímu nestál, odsaudí se tím sám všeho práva swého. 12) W Čechách žádný cizozemec na auřadě nebude; w okolních pak zemích, ku koruně naležejících, zachowán buď w ohledu tomtoto tenjž řád, jako za císaře Karla i jiných králůw českých. 13) Co se stalo w těchto záštích proti nám, to má všecko minauti, a toho jim w budaucích časech nechcem ničím zlým zpomínati. Další článkové téhož zápisu dotýkali se poměrůw a práv saukromých aneb méně důležitých, jichžto zde podrobně vykládati nechceme. O dva dni

23 Jul. později, 22 čerwence, ubezpečil ještě císař všecka města česká zvláštními listy, že ku přijetí zase obyvatelůw we válkách odběhlých, světských i duchowních, nucena býti němají.⁴²¹

421) Zápisu 20 i 22 Jul. tištěny jsou celé w Archivu Česk. III, 446—450.

Co do pojištění „zášťav zádušních,“ (t. j. statkův 1436 církevních, kteří šlechticům českým zastaveni byli,) jednalo se mnoho we dnech následujících. Šlechticové někteří osvědčovali se, že zámkuw a twrzí takových ne-wydají, pokud sbor a legatowé Basilejští nesplní všeho, co w kompaktatech slíbili; později ale chtěli je míti za-psány aspoň tak, aby w šesti létech wýplata na ně dá-wána nebyla. Legatowé, s nimiž císař se radil, odepřeli mu rady swé we wěci této, protože jsouce prý již krom toho pro swau powolnost k husitum nenáviděni zwlastlě ode všech prelatůw a kněží z Čech wystěhowaných, ne-chtěli a nemohli uwalowati na sebe ještě wětší jejich nenávist. Konec těchto hádek byl ten, že císař zavázal se w Jihlawě wůbec zapsati šlechticům znamenitau summu na statcích zádušních, ale rozvržení její na jednotlivé osoby a statky odloženo jest až do Prahy, kdežto teprw rady císařovy měli obírat se tau wěci podrobně. Také spor o sedání w lawicích odročen jest nápodobně; o jízdě pak legatůw do Prahy a o provozowání tam moci bi-skupské zamílčeno jest zaumysla.⁴²²

Konečně dne 25 čerwence we hlučném shromáždění 25 Jul. u císaře oznámil Jan Welwar jménem všech stavůw českých, že hotovi jsau přijmauti císaře za krále a pána swého, jak mile koruna česká i jiné klenoty zemské zemi opět nawráceny budau. Přiznali se k řeči té i gubernator Aleš, i jiní pánowé, vládykowé a poslowé městští, kteří přítomni byli, a zaspívawše hlučně „Swatý Wáclaw,“ rozešli se toho dne s weselím. Císař již byl wyprawil kancléře swého pana Kašpara Šlika do Uher, aby korunu a klénoty dotčené přivezl s sebou do Jihlavy

422) Joh. de Turonis prawi ke dni 19 Jul. Domini legati di-
xerunt imperatori, quod non videbatur expediens aliquam
difficultatem hic (Iglaviae) movere, ut puta de exercitio
jurisdictionis, sed melius erat differre in Pragam etc.

1486 co nejrychleji; nyní ale chtěl odjeti za ním také sám, aby prý opatřil sobě potřebných peněz na chowání dwora svého netoliko w Jihlawě, ale i w Praze. I stálo to jak legaty tak i pány české mnoho prosebných řečí, aby jej s aumyslu takového srazili. Sněm pak Jihlawský odročen byl až ke dni sw. Wawřince, a stawové rozešli se, ažby koruna česká přinešena byla.

10 Ag. Když tedy pan Kašpar Šlik dne 10 srpna wrátil se do Jihlawy s korunou, s archivem korunním a s klenoty zemskými, stawové čestili, kteří dne 12 srpna u velikém

13 Ag. počtu do téhož města zase byli přijeli, nazejší dne 13 požádali císaře, aby jim je widěti dal; i ohlédány jsou téhož dne w bytu kancléřově netoliko koruna zlatá, dráhými kameny ozdobená, nýbrž i hlavní některé listy království českého, a reliquie svatých od císaře Karla shromážděné. Děkujíce za bedlivé těchto klenotův zachowání, oswědčovali se páni, rytíři i poslowé městští, že hotovi jsou, učiniti králi swému poslušenství.

14 Ag. We slavném tedy shromáždění dne 14 u přítomnosti knížete Albrechta, legatůw a jiných wzácných osob mnohých, držel nejprv pan Menhart ze Hradce řeč ke zprávci zemskému panu Alšovi z Risenburka, w nižto děkowaw jemu jménem všech stawůw království českého za wěrnau a snažnau péči, kterauž wedl o dobré obecné i o čest národu, prosil jeho, aby již propustil stawy ze slibůw a přísah jemu co zprávci učiněných. Pan Aleš mluvil o upřímném snažení swém, opatřiti pokoj a řád w zemi a poslaužiti ku prospěchu koruny, a wzdal se moci a práva swého do rukau císařových, jemu poručeje sebe i weškeren národ. Na to zase pan Menhart poděkowaw císaři za wěrné zachowání koruny a klenotůw zemských, oswědčoval se jménem všech stawůw, že již přijímají Sigmunda za krále a pána swého a zavazují se ku poslušenství jeho; pročež aby ráčil zapomenuti na

wěci minulé, a potwrdic stawům práw a swobod jejich, 1436 býti jejich pánum milostiwým. W týž smysl řečnil také Jan Welwar. Hned na to podávali císaři ruce wšichni páni a rytíři přítomní, též poslowé čtyrmecítna měst, zejména Prahy staré i nowé, Žatce, Laun, Kadaně, Litoměřic, Slaného, Berauna, Kauřímě, Hor Kuten, Nimburka, Čáslavě, Jaroměře, Dworu, Trutnowa, Chrudimě, Mýta Wysokého, Pisku, Prachatic, Sušice, Klatow, Domažlic, Mělníka i Poličky; jen Hradec Králové, Kolín a Stříbro nebyly zastoupeny, aniž učinily poslušenství, byvše ještě w moci nepřátel císařových.⁴²³ Sigmund známau swau wýmluwností opakoval slova lásky ke drahé otčině a sliby již často činěné, i odewzdal stawům w té chwili majestát swůj na umluwy s nimi nedávno uzavřené, kterýžto majestát dán jest panu Menhartovi k chowání. Slawnost ta končila se opět spěwem „Swatý Wáclawe“ ode všech přítomných Čechůw. I hned na to chystali se jak císař se dworem swým, tak i stawowé wšichni a legatowé Basilejští se swým komonstwem ke slawné jizdě do Prahy.

423) We Hradci Králové panoval tehdaž kněz Ambrož; Kolín i Tábor byli w moci kněze Bedřicha ze Strážnice, Stříbro w rukau Přibíka z Klenového, kterýž byl sice učinil poslušenství, ale města králi postaupiti nechtěl, až mu později za ně zastawena Wolyně. Joh. de Turonis MS. Starí letopisové str. 70.

ČLÁNEK PÁTÝ.

S I G M U N D.

*Witězení reakce. Slavný vjezd císařů do Prahy; obsazení
auřadův městských i zemských. Filibert a Rokycana. Smí-
ření Táborův s císařem; odpor ve Hradci Králové. Ob-
nova řádův kostelních v Praze. Sném Pražský: spor
o sedání v lawicích; osazení saudu zemského; Hory Kutný
obnoveny; veliká berné a následky její; korunování cí-
sařovny Barbory. Hradec poddal se. Ratifikace kompak-
tatův; mnichové zase v Praze; den svátosti. Rokycana
pronešledován, opouští Prahu. Sném Pražský a Chebský.
Spory mezi sborem Basilejským a papežem Eugeniem IV.
Marné jednání poslův českých v Basileji. Roháč na Sio-
ně dobyt a oběšen. Nové nepokoje v zemi. Sigmund
nemocen opouští Čechy. Smrt jeho ve Znojmě. Obraz jeho
osobnosti.*

(R. 1436 m. Aug. — 1437 Dec.)

1436 **S**mílauwami Jihlawskými ukojily se konečně bauče, které zmítaly byly mnohá léta netoliko zemí českau, ale i drahau částí Evropy; první w dějinstwu známý boj veliký o dobro nehmotné, o uwolnění ducha, urownán byl ku prospěchu swobody a pokroku. A wšak jakož wůbec každý byt končiwá se jen tím, že přechází do bytu a celku jiného: tak i spory náboženské po uzavření kom-

paktat neminuly naprostö, ale jen proměnily twárnost 1436 swau, hywše s jednoho pole přewedeny na druhé; zje-wily se zajisté brzy opět we spůsobě *reakce* mohutné i wšestranné, kterážto wubec stanowila hlawní ráz i ob-sah poslední doby panowání Sigmundowa. Popatřice na celé pásmo dějin tehdejších, nemůžeme neznamenati, že panowník ten, dosednuw konečně na trůn otcůw svých, neměl na myslí úlohy vyšší ani pilnější, nežli odčiniti wše, co w Čechách za posledních dob se bylo stalo; a jakož ne mocí zbraně, ale spůsoby slibnými a chytrými dostal se byl na wrch, tak i dále ne tak zjewným nási-lím, jako raději prostředky ukrytými domáhal se cíle swého. Byltě arci uznal slavně oprávněnost doby nowé a zawázal se k šelření práv přewratem dobytých: ale jakož již na sboru Konstanském dal se byl ukojiti zás-a-dau, že slibové na ujmu wíry katolické daní neměli platnosti, tak ani nyní nerozpačilo ho domnění, žeby netoliko mrawnost, ale i čest, na kteréž sobě welice za-kládal, mohla ulrpěti jeho počinaním. Strana Přibramowa w Praze podávala se sama za nástroj k aumyslům jeho; domníwajíc se býti, ne stupněm toliko přechodním, ale-brž samým cílem a prawidlem politiky jeho, propůjčovala se ochotně ku potlačování bratří swých Rokycanowcůw; Sigmund zajisté byl hojnau zkušeností swěta nabyl té opatrnosti, že spokojiw se krokem po kroku, nejewil nikdy, kam směrowal konečně. A wšak jakkoli chytře uměl užívat doby swé ku přemáhání sil odporných, ne-mohl přece ubrániti, aby ony zbudice se nepowstały ko-nečně zase k bauřem nowým.

Slawny wjezd jeho do města Prahy dál se we čtvr-tek dne 23. srpna o polednách. S ním přijeli u walném 23 Ag. a nádherném komonstwu cisařowna Barbora, wewoda Štětinský, několik knižat Slezských, Oldřich hrabě Celský, Brunorius della Scala i jiní přední dwořané, páni Men-

1436 hart, Ptaček, Aleš ze Šternberka, Zbyněk z Hasenburka, Petr Zwířetický, Diwiš Bořek, Vilém Kostka i jiných šlechticů domácích a cizích veliký počet; legatové Basilejští předešli jej byli o dva dni. Pražané z bran městských wysuli se do polí přicházejícímu wstříc, a konšelé vítajíce jej jménem obyvatelstwa celého slavně, podávali mu klíčův města i hradu Pražského, jež ale on jim hned zase wrátil. Pak weden jest u veliké cti a a hlučném pochodu se spívaním a zwoněním nejprwé do Týnského kostela, kdežto wolený arcibiskup Rokycana wítal jej řečí strojenau na слова: „Hospodine! spasíž krále a wyslyš nás v den, když budeme volati k tobě!“ Tu ohlášen lidu pokoj a sněm celé země. Odtud provodili jej páni a konšelé do královského sídla jeho ve dvoře u sw. Benedikta na starém městě; legatové pak Basilejští ubytování byli v kollegi Karolinské.

26 Ag. Potom v neděli dne 26 srpna posadil se císař na staroměstském náměstí na wysoký trůn v oslavě královské pod korunau českau, a konšelé všech tří měst Pražských, složivše do rukau jeho pečeti své auřední a klíče bran městských, slibowali mu věrnost a poslušenství. On vraceje jím klíče i pečeti, odewzdal staroměstským spolu několik majestátův, jimiž obnowoval i twrdil všecky jejich staré swobody; nowoměstským, kteří od r. 1434 podrobeni byli sausedům swým, nawrácena jejich dřewní samostatnost, ale obnowení listin jejich zmařených odročeno k době příhodnější; jen odwolací právo od nowoměstských ke staroměstským potvrzeno jest tak, jakož **30 Ag.** je někdy král Wáclav byl ustanowil. Teprw dne 30 srpna, při sazení nowých konšelův we všech třech městech Pražských, ukázaly se aumysly císařovy zřejměji, an wylaučiv z auřadův všecky horlivější husity, pilně k tomu hleděl, aby moc dostala se do rukau krajných lidí strany Přibramowy. Purkinistrem sice na starém mě-

stě učiněn muž mírný a wúbec wážený, Jan Reček z Le- 1436
dec, a wšak prawá vláda nad městem octla se w rukau
braťři Peška i Jana z Kunwaldu čili od stříbrné hwězdy,
cisaři a Rímu wice-nežli kalichu oddaných. Jan z Kun-
waldu stal se podkomořím království českého, tudiž nej-
wyšším vladařem uade wšemi královskými městy. Jan
Welwar zbaben jest auřadu swého, ale powyšen do rady
cisařowy, aby stal se neškodným.⁴²⁴ Hejtman někdy táb-
orský na Písku, Matěj Lauda ze Chlumčan, pro mírnost
powahy swé i od sboru Basilejského chwálený a wáže-
ný,⁴²⁵ učiněn hofrichteřem měst královských, bezpochyby
jen proto, aby stranný cisařuw aumysl méně bil do očí.

O sněmu obecném, jenž w měsíci září až ke dni m. Spt.
sw. Wáclawa w Karolíně u přítomnosti cisařowě držán
jest, není nám více známo, nežli že na něm mnoho jed-
náno jest o zástavách duchovních i královských, a na-
řízeno, aby wšecka zboží we předešlých válkách moci
wzatá i odjatá byla navrácena, hůldowé wšichni aby byli

424) O Sigmundowě wjezdu do Prahy atd. čte se zvláštří
zpráva we knihách městských (Libro IV contractuum
etc.) *Srun.* Bartošek pag. 195. Starí letopisové str.

96. 97. Psaní z Prahy in Fejér codex diplom. Hun-
gariae etc. O Welwarowě ssazení s auřadu mluví Joh.
de Turonis (MS.) — Joh. de Segovia vyprawuje lib. X.
cap. 15 : Imperator — in civitate Pragensi instituerat
novos officiarios quinquaginta, confirmare nolens sibi
praesentatos, sectam Bohemicam manutenenentes, ex insti-
tutisque eorum creaverat XVIII gubernatores, illos quos
removerat ab officiis assumens in consiliarios suos.

425) Když r. 1434 w měsíci máji týž Lauda octnul se byl
w zajetí u knížete Albrechta Rakouského, Jan z Palomar
radil sboru Basilejskému, přimlauвати se o jeho zpro-
štění, za přičinou jeho mnohých zásluh, „quodque Bo-
hemii siententes banc benivolentiam conciliū, facilius in-
clinarentur ad suscipiendam unitatem ecclesiae;“ což se
tak i stalo. Joh. de Segovia lib. VIII, cap. 2.

1436 prázdní a šacunkowé newzatí aby bráni nebyli.¹²⁶ Teprw po rozpuštění sněmu přikročil císař k osazení auřadů zemských: k nejwyššímu purkrabství jmenowan jest 50ct. dne 5 října pan Menhart ze Hradce; nejwyším hořimistrem královským stal se byl již dříve pan Hynce Ptáček z Pirksteina; později ustanoveni jsau pan Aleš Holický ze Šternberka za nejwyššího komorníka, Mikuláš Zajíc z Hasenburka na Kosti za nejw. sudiho, Aleš Wřešlowský z Risenburka, bývalý zprávce zemský, za nejw. písáře a t. d. Saud wšak zemský nezahájen ještě roku tohoto, aniž desky zemské otevřeny jsau. Spory pohraničné a záští wšeliká obyvatelůw českých se knižaty okolními, zejména Baworskými, Saskými a Braňiborskými, zaměstnávaly pozor císařůw mnohonásobně. Také již 10ct. dne 1 října, nehledě na odpor staroměstských, stvrđil Sigmund nowému městu Pražskému staré jeho privilegie, tak jakž je swědectvím kancléře svého Kašpara Šlika i starého M. Wawřince z Březové, prawdiwé býti poznal.

Ale jakkoli potřebná i důležitá byla politická tato řízení, pozor obecný nicméně obracel se vždy více k tomu, co w církevních věcech jednáno bylo. Den 7Spt. před swátkem narození panny Marie (7 září) dal císař wěděti Rokycanovi, že žádá nazejlří slyšeli nešpory w kostele Týnském, a že biskup Filibert má tam slaužiti in pontificalbus; Rokycana odpověděl, že to rád uwidí a dává k tomu swé swolení; Filibert ale pravil, že Rokycana jsa poddán císaři a podřízen legalům, nemá čeho swolowati, alebrž má poslauchati. Na to slawil týž biskup 8Spt. dne 8 září po mši farní w kostele Týnském u přítomnosti císaře a dworu jeho s welikau nádherau služby boží; a zpozorowaw we mši Rokycanowě některé uchyl-

426) Wiz Archiv Česhý, II, 380 (wýpis ze starých desk zemských.)

ky, jakožto spěvy a čtení české, též rozdávaní svátosti 1436 oltářní dítkám, žaloval na to jako na rušení kompaktat, a žádal u císaře zastavení takového neřádu. Ten byl počátek sporu o provozování moci biskupské v Čechách, kterauž Filibert brzy skutkem celau sobě osobil, jaw se birmowati lidu u velikém počtu, swětili kostely a oltáře a t. d. Naproti tomu Rokycana naříkal na kázaních svých, že Praha po wjezdu císařově stala se jako Sodoma, že karban a krčmowání, obecné newěstky a těm podobné mrzkosti již měly weřejnau swobodu a t. d. Většina Pražanů stáli po straně Rokycanově, a ne-tajně mluweno již tehdyž, že Čechowé kompaktatami zavedeni a oklamáni byli jak od císaře, tak i od legatův. Proto dle rady Oldřichowy z Rosenberka, Menhartovy a Ptačkowy Sigmund dal prositi legaty, aby měli strpení a chowali se mírně, ažby moc císařova v zemi lépe upewnená byla⁴²⁷; záleželoť zajisté mnoho na tom, aby nedůvěra poslův městských na sněm příslých nenacházela podnětu. Filibert utišiv se na čas, spokojil se svěcením některých kostelův Pražských, ku př. w den sw. Wáclava (28 září) hlavního kostela sw. Wita, kamž právě ty dni kanowníci z Žitawského wyhnanství swého pod děkanem Jankem z Dubé wraceti se byli počali; den sw. Michala (29 září) swětil kostel sw. Michala v starém městě, kdežto farářem byl starý M. Křišťan z Prachatic; den sw. Jeronyma (30 září) kostel kláštera Slowanského na Nowém městě a t. d. Poněvadž ale Čechowé slězowali sobě trpce, že ani legatové nedávali ještě psaní potřebných ku knížatům a národům okolním na očištění

427) Wyprawuje o tom Joh. de Turonis ke dni 9 Sept. Joh. de Segovia také prawí (lib. X cap. 27:) Legati, postquam una cum Imperatore ingressi fuerant Pragam, vi-dentes non observari ritus generales ecclesiae, siluerunt usque quod Imperator firmaretur in regno:

1436 powěsti české, ani císař nečinil nic pro stvrzení Rokycany na arcibiskupství, Sigmund swěřil se legatům dne 16Spt. 16 září, že sice musí dátí psaní přimluvné za Rokycanu ke sboru, a wšak že radí, aby sbor ani nestvrdil jeho, ani neodpíral se naprosto, alebrž odkládal tu wěc za dobrými příčinami ; „a co sem já řekl, (dí,) že pokud živ budu nechci jiného mítí za arcibiskupa, wšak já myslím, že Čechowé ještě sami Rokycanu zabijí, a pak bude moci jiný arcibiskup obrán být.“ Také to wyprawowal legatům w jiné příležitosti, že stav rytířský uzavřel podřžeti statky církewní co zástawy, ažby sbor Basilejský splnil Čechům wše co slibeno, a že Rokycana pracoval pilně, aby mezi městy a rytíři staly se umluwy k jednotě proti každému člowéku, ani císaře newyjmajic, an prý wěroloňm se býti ukazoval. Protož není se čemu dim. Oct. witi, že w polovici měsice října roznesla se najednau po Praze powěst, kterak w tajných nočních schůzkách u Rokycany umluweno prý, jedné noci přepadnauti a zwražditi náhle císaře, legaty a wšecky konšely Pražské pospolu. Konšelé nařídili proto hojně ponůcky, swolali 17Oct. dne 17 října obec welikau i přikázali wšem wubec a každému zvláště, wyskaumati a udati, cokoli o takowém spiknutí wědomo bylo; dali také dwě osoby zatknauti, do kterýchž měli zvláštní podezření. Sigmund též powolal k sobě všech mistrůw a kněží Pražských, i napomínaw jich, aby lidu k nepokoji nepopauzel, kázel jim přisakati wěrnost, což wšickni tudíž učinili. Ba i legatowé počali byli hraditi a ostříhati se w bytu swém proti autokúm wražedným. Pilným ale wysetřowáním přišlo konečně na jeho, že weškeren ten powyk neměl jiného původu, nežli jalowé a wšak jízliwé klewety strany zpátečnické proti Rokycanovi.⁴²⁸

428) Místněji o tom o wšem mluví se w denníku Joh. de Turonis ke dnám 6—19 Oct. 1436 (MS.)

Písář Filibertův zaznamenal nám také rozmluvy, 1436 které se daly dne 24 října při návštěvě Rokycanově 240ct. u legatův Basilejských. Přišel k nim s dvěma kněžimi svými, omlauval se arcibiskup wolený velmi upřímně, proč byl zastavil swé u nich návštěwy; wěděl prý, že oni nerádi ho widěli, pro mnohá sočení nepřátel we zlé domněni ho wzawše; pak že předvídal, kterak weškero s nimi jednání chýlilo se k zlému konci, a protož nechtěl již v něm mít aučastenství; konečně žeby se zdálo, kdyby k nim chodil, jakoby sollicitoval o swé arcibiskupství, kteréhož ale, bůh prý mu swědek, nikdy sobě nežádal. Legatové odpověděli, že jim arci diwno bylo, proč Rokycana, jenž před uzavřením kompaktát často u nich býval, po uzavření již k nim nechodil, kdežtobytý právě potřebí bylo častěji se scházeti, aby se widělo, kterak umluvy s obou stran se zachowávají; aniž měl prý osočováním nepřátel dátí se odstrašiti, ale přicházeti tím pilněj, na důkaz, že křiwa se mu činila; kdež ale dí, že předvídá zlý konec, tomu že nerozumějí, protož aby to wyjasnil. Prawil na to, že když před několika léty jednání počinalo, nadál se, že legatové jiné mají sumy-sly, nežli nyní skutkem se zjewují, a protož že newidí, kterakby to k dobrému konci jiti mělo; aniž chtěl zřetelněji o tom se wyjádřiti. Když mu potom domlauwáno, proč neuwodí ještě krucifixůw, ani obrazůw swatých, ani swěcené wody a t. d. do kostela swého, proč neříká hodin kanonických, nedáwá libati míru a t. p. on poněkud rozhorený řekl: wy nemluwíte než o těchto wěcech lehcejších, wšak o důležitější byloby se starati.⁴²⁹ „Prawdu máte,“ wece na to Palomar náružiwě; „jsauť jiné wěci důležitější, protože wy šálite lid, dávaje mu rozre-

429) „Vos non loquimini nisi de istis minoribus ; de gravioribus esset curandum.“ (Joh. de Turonis.)

1436 šení a nemaje k tomu více moci, nežli tento kus dřeva; wždyť nepožíváte klíčův od církve, aniž máte jaké powołání.“ To hluboce dojalo Rokycany, ale neodpovídal více, nežli že takové řeči newedau k ničemu dobrému, a že poradí se o to s kněžími svými. Na to přišly s ním M. Wáclaw z Drachowa představoval legatům, kterak i oni, i císař Sigmund svým chowáním wždy více lásky tratili v národu českém; pročež žeby potřebí bylo změniti je a přičiniti se zvláště o Rokycanovo potvrzení.

Kromě Prahy duch nespokojenosti a odporu proti císaři saustředil a ustrojewal se zvláště na dwau místech: na Táboře totiž a we Hradci Králové; neboť třetí sídlo neochoty, kraj Žatecký pod Jakaubkem ze Wresowic, chowalo se ještě wždy tak, že w něm ani poslušensví, ani odporu zřejmého znamenati nebylo.

Na Táboře stalo se toho času rozdrojení za přičinu otázky, kterakby celá tato strana k císaři chowau se měla. Wětšina obcí pod knězem Bedřichem ze Stražnice co hejtmanem, a Mikulášem z Pelhřimowa co biskupem, chtěli vyjednáwaní míru a poddanosti pod jistými wýminkami; ti ale kteří raději setrvali w odporu, oddělili se konečně pod Janem Roháčem z Dubé, a usadili se na hradě, jejž týž pán byl za Malešovem u wsi Chlislowitz sobě wystawěl a Sionem nazwal.

Jakož nahoře dotčeno, kněz Bedřich jménem celé strany Táboršké počal byl vyjednávati s císařem již před sněmem Jihlawským. Stalo se to w Třebíči, městě tehdež ještě Táborškém, když císař jeda do Jihlavy, tam s dwořem svým se byl zastawil. Přiwětiost jeho byla tak weliká, že budila podezření a nedůvěru; oswědčoval se, že již dávno přál sobě smířiti se s Tábory, kdyby mu jiní lidé w tom byli překážek nechinili; horil sám také proti hierarchii Římské, proti lakomství a pýše kněží,

jež widěl a zkusil prý we sboru Konstanském, při korunování svém w Římě, a posléze také w Basileji; ujíšťoval, že wždy dával sobě záležet na opravě církve, ale že nemohl odolati sám jediný proti takovému množství; nyní ale že chce wstaupiti w umluvu s Tábory ne skrže jednatele, ježto prý nikdy nemíwají té ku pokoji lásky, které on, ale sám skrže sebe, jak mile kompaktaty s weškerým královstvím dokonány budau. Jakkoli pak málo Tábori na upřímnost takových řečí se spolehali, myslili přece, že dobré bylo kořistiti z jeho sklonnosti, a podávali se tudiž k umluvám. Okolo sw. Wáclawa M. Petr Payne, od císaře a pánuw téměř násilím donucen, wynesl konečně mocný rozsudek swůj we při mezi stranau kališnickau a táborskau, jakož od sněmu svatohawelského r. 1434 k tomu zawázán byl, a wýpowěd jeho dávala we všech punktech Rokycanowi prawdu, Táborum pak křiwdu; ačkoli saudce netajil, že osobní jeho přesvědčení nesauhlasilo wšude jeho výroku. Protož tím nesnadnejší bylo postavení biskupa Táborského Mikuláše z Pelhřimowa, když přišed za gleytem do Prahy, dne 22. 220ct. října u přítomnosti císařově, legatůw, mistrůw a pánuw českých dokazovati se jal, že Paynův rozsudek nemohl platnosti právní, an wynešen byw u nepřítomnosti jedné strany a bez jejího slyšení, uchyloval se prý od prawidla předepsaného, saudce totiž umluweného we Chbě.⁴³⁰ Mezi tím byl císař Sigmund wěci Táborské podal na rozsudek panůw Oldřicha z Rosenberka i Přibika z Klenowa, kteřížto po mnohem jednání učinili w Třeboni dne 16. 160ct. října wýnos následující: 1) aby kněz Bedřich i ta obec Táborská od zákona božího mocí nebyli tištěni, ale zdá-

430) We spisu téhož Mikul. Biskupce již často uvedeném čte se i Paynův rozsudek celý, i Biskupcowa proti němu řeč zde dotčená (MS.)

1436 Joliby se komu, žeby drželi co proti písmu učb zákonu božímu, a toby dokázáno bylo písmem swatým, že to mají opraviti. 2) Císař má wyswoboditi od dědicův město Tábor s městem Austim i se wším, cokoli přináleželo k Austi od starodáwna. 3) Za šest let pořád zběhlých mají Táborští saditi sobě konšely sami, a po šesti letech teprw císař aneb auředníci jeho, a wšak bez brání tax obyčejných. 4) Na wojny nemají nuceni býti, leda jako jiná města královská; wěžňové pak jejich wšickni w Čechách, w Morawě i w Rakausích aby s obau stran propuštěni měli. 5) Zboží wšecka, kteráž drželi w Čechách, Morawě i w Rakausích válkau dobytá, mají pustiti; ale zboží služebníkův jejich mají při těchto zůstat. 6) Císař zapíše jim na klášteru Lauhowicích a weškerém jeho příslušenství 2500 kop gr. č. tak, aby vyplata celý rok dříve ohlášena byla. Dalšími články pojištěny jsou Táboru wšecky spůsoby a výhody měst královských.⁴³¹

220ct. O tomto výnosu psal císař Sigmund dne 22 října panu Oldřichovi z Rosenberka následující slova: „Přibík Kle-nowský včera přijel k nám s těmi umluvami, které ste sepsali. A poněvadž kus první, ježto se duchovenství dotýče, něco hluboký a upřímo jest proti kompaktátum, kteréž legati s tím královstvím udělali, i také proti té výpowědi, kterauž jest Engliš podlé jich swolení učinil: protož sme to podali na mistry a kněží, aby neřekli, že my ze své hlavy jednáme a ty věci dávno zřízené zase na hádání podáváme; a dnes jich odpověd a radu mítí budem, a pak dále k světským věcem sahati.“⁴³²

Podání článku prvního legatům a kněžím kališnickým nemohlo nikoli wéstí ke stvrzení jeho ani ku pokoji, zvláště když se uwáží, co Sigmund, na Třebickau vliv-

431) Wiz Archiv Český, III, 450. 451.

432) Celé psaní Sigmundowó wiz w Archivu Česk. I, 44. 45.

nost swau dawno zapomenuw, dne 28 Iijna před nimi 1436 umluvil, že ačkoli přišel do země k upokojení jejimu a 280ct. k zastavení všech wálek, wšak proti témito kacírským Táborům žeby raději mečem jednal nežli slowem. Nadarmo prošeni jsau legatowé od pánův českých i od rad císařových, aby nekladli odporůw, protožeby císař i země celá nowau wálkau welice prý utrpěli; wšak nejen legatowé, ale i Rokycana sám protiwili se článku onomu, ačkoli Rokycana radil jednat i w té wěci opatrne, aby násili Bedřichovi činěné nezískalo jemu w zemi snad nových pomocníkůw. Po mnohem tedy jednání stala se dne 16 listopadu mezi Rokycanau co zwoleným arcibi- 16 Nv. skupem a mezi knězem Bedřichem i obcí Táborškau ta umluwa, že o wšecky wěci církewní, které dotud mezi nimi na sporu byly, měli čtyři mistři a kněží, Petr Payne, Martin Lupač, Wáclaw z Dráhowa i Buzek ze Kdyně, až do suchých dní postních nejprwě příštích wynesti konečný rozsudek svůj podlé saudce ve Chbě umluweného, a strany obě rozsudku jejich měly zvyknauti ústy, srdcem i skutkem. Na to dne 18 listopadu páni Oldřich hrabě 18 Nv. Celský, Oldřich z Rosenberka, Aleš ze Šternberka, Hynce z Pirkšteina, Kašpar Šlik, Hašek z Waldsteina, Arnošť ze Vlašimě, Přibík z Klenowa i Jan z Kunvaldu, co moení umlawci mezi císařem a kněžími Bedřichem, Mikulášem řečeným „biskup,“ Wáclawem Korandau i wší obcí města Hradiště Tábor, učinili ten wýnos, že Táboři tit a přívrženci jejich nemají násilím tištěni býti od zákona božího ani od obřadůw, jichžto potud při službách božích užívali, a wšak že o to státi mají rozsudku čtyř mistrůw již dotčenému; také cokoli w této příčině mezi císařem a obcí Táborškau až po tu dobu se přihodilo, že má wše dáno býti w zapomenutí, a císař jakožto pán milostivý že nemá jím toho nikdy we zlém zdwihati. S tauto proměnau potvrzeni jsau wšichni článkové umluwy Třebon-

1436 ské, a Sigmund dal na to Táborské obci majestát svůj pod zlatau pečeli.⁴³³ W těchže dnech staly se podobné umluvy také s městem Kolínem, kteréž knězi Bedřichovi s celým panstvím do wýplaty zapsáno jest, a s panem Jakaubkem ze Wrèsowic, jenž mimo jiné mnohé statky obdržel město Chomautow a zboží kláštera Teplického do zástavy; legatům pak Basilejským o věcech těchto
21 Nv. dne 21 listopadu od císaře samého jen prostá zpráva dána jest. A poněvadž rozsudek oněch čtyr mistrův, o němž nahoře řeč jest, pro nastalé mezitím bauře a spory jinostranné ani nestal se, ačkoli Táboři k jeho slyšení byli swým časem se dostavili: proto smlauwy dotčené nabyla stálosti a platnosti konečné, a celé právní postavení strany Táborské w zemi zakládalo se na nich po vše léta budaucí.⁴³⁴

Ne tak pokojně, jako na Táboře a Kolíně, jednalo se we *Hradci Králové*. Obyvatelé toho města byli také mezi sebou nesworni, protože někteří chtěli s císařem wejiti w umluwy, jiní pak nechtěli o něm ani slyšeti. Mezi posledními byl kněz Ambrož, swau horlivostí w duchu Žižkowě hned od počátku bauří proslulý. Ten po
27 Spt. wolaw dne 27 září do města rytíře Zdislawa Mnicha z Raudnice w čele ozbrojených zástupůw, učinil jej hejtmanem w městě, wyhnal odtud jeho pomocí přední swé odpůrce i postavil se we zjewný odboj proti císaři; brzy na to dal zborjti dva kostely Hradecké, sw. Mikuláše i sw. Petra. Tím počala se wálka dosti krwawá, kterážto až do roku následujícího trwala. Na císařuw rozkaz tál

433) Mikuláš z Pelhřimowa pojď do dila swého i oba kompromisy dne 16 Nov. i wýnos dne 18 Nov. MS.

434) Aeneas Sylvius mluví, že swoboda náboženství Táborům jen na pět let pořád sběhlých obmezena byla, což ale polýká se s listinami dosavad zachovanými, kteréž o takovém obmezení nic newědí.

lid braný ze wšelikých krajů proti Hradci, a pan Di- 1436
 wiš Bořek postaven byw w čele té wýprawy, oblehl
 město tak, že pro nedostatek dowozu brzy weliká w něm
 powstała drahota. Hradečtí častými wýpady činili sice
 mnohé škody, zwláště pálíce mlýny na statcích páně
 Diwišových: ale za to také utrpěli dosti hojně sami.
 Dne 1 listopadu wytáhše i s děly k dobývání twrze 1 Nov.
 Plačic, odehnáni jsau od lidí Diwišových tak, že nechali
 mnoho zabitých na místě. Na to w auterý dne 6 listo- 6 Nov.
 padu přitáhla nowá wojska před Hradec, i rozložili stany
 swé pan Wilém Kostka z Postupic a Jan Pardus u wsi
 Wysoké, pan Hlawáč s Černinem we wsi Wyrowě, pan
 Diwiš pak ležel w Plačicích. „A tehdy Zdislaw Mnich se
 swými žoldnéři prý saumrak noci na středu wyšli tajně
 pěšky na wojsko Kostkovo a Pardusovo, a shlednouce
 je, udeřili jim do wozůw, zapálili jim baudy, zabili pana
 Kostku tu u Wysoké, jiné ztepali aneb zjímalí, a ostatní
 se rozprchli; a Diwiš zapálil sám Plačice, utekl na Horu
 Kunětickou.“⁴³⁵ Smrtí Kostkowau ztratil národ jednu
 z nejbystřejších hlav swých, náčelníka we mnohých po-
 selstvích, a předka rodiny později zwláště dary ducha
 diplomatickými proslulé;⁴³⁶ císař Sigmund zapsal mu byl
 dne 21 září 1436 celé biskupství Litomyšlské, a protož
 legatowé uslyšewše o smrti jeho, těšili se z ní jako
 z trestu, jenž dostihl prý swatokrádce. Potom opako-

435) Chronic. collegiati Prag. MS. Starí letopisové str. 97.
 98. Bartošek p. 196. Tento dí, že Wilém Kostka
 w loži zastižen a zabit byl.

436) Wilém tento a Zdeněk bratr jeho byli synowé někdy
 rytíře Zdeňka Kostky, kterýž byl pánum na Postupicích
 r. 1392. Po Wilémovi zůstal syn Bohuše, pán na
 Litomyšli († 1449,) po Zdeňkovi dva synowé, Zdeněk
 († 1468) i Albrecht († 1477,) o kterýchžto nám po-
 zději častá řeč bude. Litomyšl byla w držení rodu toho
 až do r. 1547.

• 1436 waly se boje u Hradce ještě dluhu s wýsledkem brzy té, brzy oné straně příznivým, ale pro další stav a běh věci zemských nedůležitým; pročež o nich ani šířiti se nebudeme. Kněz Bedřich ze Strážnice dwakrát jel do Hradce, aby přičinil se o smíšení města s císařem; když 30. Nov. podruhé tam přijel, dne 30 listopadu, kázaním Ambrožovým zatknut jest a uvržen do věže Mýtské co vězen; aniž nám vědomo, kdy a kterak odtud opět wyswozen.

8 Nov. Když legatové Basilejští dne 8 listopadu k císaři přišedše stěžovali sobě, že již od více než dvou měsíců nadarivo čekají v Praze na opravu řádů církewních podlé kompaktat, ona prý svátost oltární vždy ještě nemluvnátkům se rozdává, při slaužení mše také češtiny se užívá, líbání miru ani swěcená woda do kostelůw se neuvodí, na kázaních mnoho bludného i pohoršliwého se pronáší, katolikům přisluhování svátostmi, pohřebu, ba i měšťanského práva se odpírá, oni pak na ty a takové neřesti se dívali a jim déle showívat že nemohau: Sigmund rozčilený odpověděl jim: „tolik omrzlostí, jako nyní, nezakusil sem v celém svém živobytí nikdy, leda když sem byl jat v Uhřích, ale nynější mé zajetí trvá již déle; tyto dni poslal sem kněze Bedřicha ke Hradeckým na vyjednávání míru; až bude mír ten uzavřen, swolám sněm celého království, a budu na něm jednat o prowedení a držení kompaktat, o obnovení saudu zemského, o navrácení statkůw pobraných, o slušné nadání dworu královského a o wywedení proti Turkům všech lotrůw tuto zemi znepokojujících; sněm ten sejde se asi po třech neb po čtyřech nedělích; potud, prosím wás, 27. Nov. mějte ještě strpení!“ Proto teprw dne 27 listopadu zadal legatové písemnau žádost u císaře, we kteréž doléhalo zwlastě na zachowáwaní všech obřadůw církve Římské, na říkání hodin posvátných, uwedení krucifixůw,

obrazůw a wody swěcené w kostelích, na spívaní mše 1456
veskrze latinské, na posvěcowání hromnic, popele, je-
hnědu, krmí welikonočních atd. Žádali též, aby všech
sedmero swátosti církewních posluhowáno bylo řádem
obecné církve; aby přijímajícím tělo a krew boží wždy
říkáno bylo, že pod spůsobau chleba ne tělo toliko, ani
pod spůsobau vína krew toliko, ale pod každau spůsobau
jest celý Kristus, a že tu potom již neostává pod-
sta tělesného chleba ani vína; faráři aby ku kostelům
jednáni bývali dle zákonů a spůsobůw církve obecné;
pauli ani oséry aby se nebránily aniž tupeny byly; a ko-
nečně poslušenství sboru církve wšeobecnému i Římské-
mu papeži aby w prawdě a w skutku se zachowáwalo.⁴³⁷
Proti tomu podávala strana Rokycanowa také stížnosti
swé w ten smysl, že legatové ještě wždy nedali k okol-
ním knížatům a národům listůw na očištění dobré powěsti
národu českého; že faráři mnozí w kostelích od dáwna
podobojojich nyní již se zdráhají přisluhowati z kalicha; že
biskup Olomucký a kněžstwo jemu podřízené odpírájí se
naprosto rozdáwati pod obojí sami, aneb ustanowowati
faráře, ježtoby tak rozdáwati chtěli a t. d. Hádky o to
trwały opět několik neděl, a skončily se tím, že Roky-
cana, wyminiw sobě jen dva články, o nichž mělo na
sboru Basilejským dále jednáno být, jeden o rozdávání
swátosti oltární dítkám, druhý o čtení ewangelií a epistol
při mši swaté w jazyku českém, we všech jiných kusech
podwolil se žádosti legatůw wice méně auplně. Násled-
kem toho w neděli dne 23 prosince počaly se konati ^{23 Dc.}
služby boží we všech kostelích Pražských tak, jak od
legatůw žádano i předepsáno bylo. Jan z Palomar opu-
stil Prahu nawždy dne 18 prosince; Martin Berner po ně-

437) Články w Archivu Českém (III. 453--455) tištěné uvodí
Joh. de Turonis doslowně již ke dni nahoře postave-
nému.

1436 kolika nedělích wrátil se také za ním do Basileje; biskup Filibert ale zůstal v Praze, aby bděl nad zachowáváním kompaklat a provozoval moc biskupskou w Čechách sám; i pokračoval w biřmowání a svěcení netoliko kostelů a oltářů, ale i žákůw na kněžství mnohých, a sice podobojích tak dobré jako pod jednau.

Ke sněmu nastávajícímu wolal císař Sigmund pana **14 Dc.** Oldřicha z Rošenberka i jiné pány české dne 14 prosince slovy následujícími: „K žádosti všech pánůw, zeman a obcí království Českého sem do země přijewše, jakož wiš, a w ni se jakožto dědic přirozený uwázawše, a tak dobré a poctivé téhož království našeho z přirozené nám povinnosti vždy myslíce, již sme bohu děkujíc legaty sboru Basilejského s arcibiskupem woleným w Čechách a s jinými kněžimi o všecky wěci konečně w jednotu uwedli; ježto i žáci k řádu kněžskému o suchých dnech nynějších svěcení mají býti. Pak již to předsewzali sme, abychom také řád světský, jenž ta léta po hřichu byl potuchl, zase wedle práv starodávně w této zemi držaných uwedli a wyzdwihi. A protož sme s radou naši sněm obecný o novém létě nejprw příštím w Praze složili, aby což obecného dobrého, jakžto o ta sedání w lawicích, i jiných wěci se dotýče, tu bylo všechno podobně porownáno. Protož wůleš naše jest, a takž žádáme, aby po městech a městečkách svých ten sněm trhem provolati kázel, ať wšichni přijedou, i ty také přijed; neboť saudy a řády propustili a osaditi chceme, aby vše jeden druhého mocí nehleděl, ale práwem.“⁴³⁸

1437 Památný sněm ten počal se tedy skutečně dne 1 Jan. ledna 1437, i trval asi šest neděl anebo ještě déle. Nejdůležitější skutek jeho bylo rozhodnutí dotčené otázky „o sedání w lawicích,“ čili o právu, zasedatí w nej-

438) Wiz Archiv Český, I, 45. 46.

wyšším saudu zemském; a poněvadž za onoho věku 1437 područí vlády politické ještě neoddělowáno přísně od vlády saudni, proto právo k sedání w lawicích značilo wolitebnost ku kmetowství zemskému wůbec. Od věkůw zajisté nepamětných stávalo w Čechách pano-vníkovi po boku dwanáctero „kmetůw,“ co rádcůw a pomocníkůw jeho při vládě zemské, a co prostředníkůw mezi ním a národem; kromě nich mohl sice voliti a volilval sobě také skutečně král swé rady jiné dle libosti, ale kmetové bývali tak říkaje přirození jeho radowé, jež wybíral sobě ze sněmu dle žádosti sněmowní, a bez jichž rady a pomoci nemělo se dítu nic důležitějšího ve správě zemské; oni zajisté přisahali byli konati sprawedliost, jak králi, tak i zemi čili. národu, kdežto radowé ostatní obyčejně jen králi samému přisahau zavázání byli. Rozumí se, že od jakžiwa jen mužové čelní w národu, wynikající jak rozumem a zkušeností, tak i jménem svým, dostávali se na auřad kmetowství zemského; tím pak se stalo, že w běhu XIV století wešlo w obyčej, jen osoby slavu panského jmenowati kmely zemskými, čehož když král Wáclaw nechtěl šetřiti, zbauřením mnoholetým jednoty panské od r. 1394 a následujících k tomu připuzen jest. Mělyť w rozhlášené a dlauhotrwalé při té vlastně obě strany prawdu, a nedorozumění pocházelо mezi nimi jen odtud, že nepozorovaly, kterak do starodávné formy známé působením věku nenáhlým dostal se byl obsah poněkud nowý a předtím neznámý. Jistó jest, že od jakžiwa jen páni a statkáři znamenití dostávali se jak na kmetowství, tak i na wyšší auřady zemské wůbec: ale králům, když wolali koho k auřadům wyšším, odaumrtní práwo podávalo i možnost i obyčej, nadati jej za wěrné jeho služby wýsluhami tak hojnými, že tudíž i co wyšší auředník i co statkář bohatý počítán do slavu panského, třebas rodil se byl sedlákem něb služebníkem. Jen zmá-

1437 haním se německého feudalismu a ducha kastového všebec
stalo se bylo we XIV století, že stav panský čili šlechta
vyšší w Čechách čím dálé tím více zpauzela se přijí-
mati do hůna svého milostníky královské rodu nižšího,
třebas sebe bohatší a věhlasnější; a když ona počala
takto braditi se proti výtečníkům zemanstwa, není se
čemu diwiti, aniž může za nowé a neslušné považováno
být, že tito hledali zastaupení swého w nejwyšších au-
řadech a w saudu zemském pode jménem a spůsobem
nowým. Z žádostí sněmu Swatovalentinského r. 1435 po-
znali sme, že i stav městský chtěl nápodobně mítí auča-
stenství w nejwyšším onom saudu: ale poznaw brzy
nemožnost prowedení žádosti takové, zdá se, že pustil
od ní hned na sjezdu Brněnském. Naproti tomu zemané
čili stav rytířský zasazovali se tím snažněji a mocněji
o to, co jmenowali právem swým, ačkoli žádných na ně
wýsad a písemnosti neměli; a nabywše we válkách po-
sledních veliké moci, nebylo pochyby, že hotovi byli od-
wážiti se i meče k dobytí jeho.

W úvahách takovýchto zrači se příčina oné roz-
pačlosti, s kterauž Sigmund, co wolený s obau stran
26Jan. mocný rozsudce, po dlauhých hádkách dne 26 ledna we
hlavní síni radnice staroměstské, u přítomnosti celého
sněmu i legatůw Basilejských, učinil swůj wýnos slowy
následujícími: „Jakož mezi urozenými pány království
našeho českého s jedné a statečnými a sloučnými rytíři
a panošemi, zemany téhož království našeho s strany
druhé, byla jest půtka i nesnázka o to, že zemané chtě-
liby právo mítí k sauzení země a k sedění na saudech
zemských tak jakožto i páni; o kteraužto nesnázku a
půtku mocně sau na nás, jakožto na krále českého a
pána swého, přišli a slibili s obau stran w tom naše wy-
rčení drželi a na tom dosti mítí i tak w skutku naplniti.
A my slyšewše jich pře s obau stran, i dsky zemské w

tu chwili, jakž sme mohli, ohledawše, chteli sme konečnau 1437 wýpověd naši učiniti: ale že wěc nemalá jest a wěčná, a že sme přisáhlí každého při jich právých, řádech a swobodách zástatí, nechtice nižádno straně krátka učiniti, a widouce také zemi přewelmi zašlau, ano toho zvláštne a wěliké potřebí jest, aby saud sprawodljivý šel chudému i bohatému, a tím aby nikoli dlenò nebylo: protož s dobrým rozmyslem a s radau naši duchowních i swětských, ne jakožto za konečnau wýpověd, ale w této mře,⁴³⁹ pro lepší této země zašlé a bez pohoršení strany obojí práv, řádůw i swobod jejich, takto wypowidáme a tak chceme mti s obou stran neporušitelně zachowanou: aby nejprw komorník a sudi nejvyšší byli z pánuw, kteréž jim k tomu hodné wydáme, a zemský písar aby z zemanuw byl, kteréhož také wydáme hodného; a pak jiných pánuw k saudu wybraných aby bylo dwanácte a zemanuw osm, kteřížby se nám k tomu hodni zdáli. A tak chceme, aby tím obyčejem a skrze ty k tomu wybrané aby bylo tak sauzeno dwě léta pořád čtauce po dání listu tohoto nejprw přistí každé suché dni; a pakliby kteří beze lstí z pánuw neb z zemanuw těch wydaných na těch saudech w těch dwau létech které suché dni býti nemohli, ale ti, kteřížby býti mohli, mají sauditū; pakliby ti všichni nebyli, alé auředníci Pražtí aby saudili podlē ustanovení otce našeho dobré paměti císaře Karla, jakož se v dských nelezá. A my w této mře, jakž nejdále a nejlépe moci a uměti budem, chceme se lépe rozmyslit a tázati; a když dáme čtyři neděle napřed wěděti obojí straně w těch dwau létech, aby před námi stáli a byli; a my tu chceme mocně a konečně wýpověditi bohdá wedle spravedlnosti, nemíníc dálibůž žádnému krátka učiniti.

439) „W této mře“ znamená tolik jako „na tento čas“, „pro tuto chwili“, „na tenkráte“. Celý tento wýnos tištěn w Archivu Českém, III, 451. 452.

1437 A w tom času obě strany aby sobě radny a pomocny byly tuto zemi w řád a pokoj uwesti.“

Podlé tohoto výnosu jmenováni jsau ještě téhož dne a ohlášeni jak nejvyšší auřednici tak i kmetové saudu zemského. Čechowé byli žádali, aby tito všichni byli podoboji: Sigmund ale ustanowil do polovice pánův strany Římské, a do polovice kališníků dle smyslu Přibramowa; Rokycanovi pak přívrženci wylaučeni jsau téměř naprosto ze saudu. Pokud nám wědomo, byli Oldřich z Rosenberka, Zbyněk Zajíc z Hasenburka, Jaroslav Plichta ze Žerotína, Petr z Michalovic, Zdeněk z Rožmitála i Hynek z Čerwenéhory odpúrcové kalicha, Hynce pak z Pirkšteina, Hanuš z Kolowrat, Petr ze Zwifetic, Mikuláš z Landsteina i z Borotína, Jan ze Stráže a mladý Jiří z Poděbrad byli kališníci sboru Basilejskému oddani, ačkoli někteří z nich před lety byli Táborův se přídrželi; a rytíři Záviše z Jimlina, Aleš Hříč řečený Hurt z Pozdně na Swinařově, Ctibor z Wolfsteina, Wilém Chrt ze Zahrádky, Unka z Neustupowa, Mikuláš z Ledče, Petr z Plesu a Matěj Holec z Nemošic měli také jen tu zásluhu do sebe, že o jejich horlivosti ku kalichu nic wědomo nebylo; mužové ráznější, jako Diwiš Bořek, Petr Zmrzlík, Hertwik, Smiřický a těm podobní nejsau od císaře jmenováni za saudce, jakkoli weliké byly zásluhy jejich o uwedení jeho do země.⁴¹⁰ Také menší auřadové obsazeni jsau w podobném duchu. W pondělí dne 28Jan. 28 ledna otěvřen jest konečně weliký saud zemský na hradě Pražském pod osobním předsedáním císařovým, i

440) Joh. de Turonis svědčí také o tom w tato slöva:
Nulli de clientibus, qui serventes erant in hac re et duri, — fuerunt nominati judices, sicut ipsi aestimabant, sed alii quieti et pacifici. Jména saudců wiz w Archivu Českém, II, 387 auředně udaná; méně zprávně podává je Bartošek p. 197.

stali se mnozí nálezové důležití pro řád a pokoj zemský, 1437 o kterýchž ale zde podrobně mluviti nelze.⁴⁴¹

Jednání na sněmu českém o zvelebení zase *Hor Kutn* stalo se tím zajímavějším, že při něm otázka o náboženství a národnosti rozřešena ponejprw w duchu mírnějším a wolnějším; jednalo se zajisté o uwedení zase Němcůw a katolíkůw do města již arcibusílského a čistě českého. Spůsob a wýsledek jeho líčí se w listině od císaře Sigmunda vydané w tato слова: „Měwše na to mnoho rad a polazůw, a znamenawše lidi nyní w Horách bydlejici u welikých a mnohých nedostatcích wálkami od drahně předešlých let w Čechách trwalými, ne-wěděli sme jiné cesty lepší, nežli nawrácení starých horníkůw, kteřížto hor a dolůw jsau swědomi, aby s těmi nynějšími horníky za jedno jsauc, těch hor wyzdwihiati společně sobě radili a pomohli. I přiwlawše ku přítomnosti naši obojích horníkůw, to jest starých i nynějších, žádali sme i radili jim, aby k našemu poctiwénu a k obecnému wši země i také swému vlastnímu dobrému hledíce, we smlauwu spolu podobnau a w jednotu wnikli, žeby se nám jinak na ty hory nakládati nehodilo, ani kterau mocí zase jich wyzdwihnauti. A tak oni oboji za jeden člowěk se swoliwše, před námi a obecním sněmem wši země české w Praze, den sw. Doroty (6 února,) 6 Fbr. zjewně sau oznámili, že sau křesťansky se smřili a smluwili, wšecko co se jest kdy w těch záštích a časich pročkoli a kterakkoli mezi nimi stalo, ze srdce pominujíc i konečně sobě a wěčně odpauštějic, a slibujice již we všech wězech řádných a sprawedliwých, a zwláště cožby se jich práw a swobod dotýkalo, wěrně sobě a upřímně i za jeden člowěk radni a pomocni býti. Než toto samo

441) Tištěni jsau w Archivu Českém, II, 380 a násł. Srwn. Staré letopisy str. 98. 99.

1437 pro lepší wymínili sau, že staří horníci swé kněží u kostela sw. Barbory i s tím kostelem mají míti; kteřížto kněží na svých kázaních žádného z obyvatelůw Hor-skýc nemají od přijímaní těla božho pod obojím spůsobem wedle kompaktat rozpakowati; a ti, ani druzí také, žádných baurí ani různic jednatí a činiti nemají, jedno z písma swatého na hřichy lidské kázati a k lásce a jednotě i swornosti lid obojí strany wést. Pakliby který z nich aneb kdo jiný kterékoli strany w čem se wytřhl, takový má konšely města Hory a mincmistrem býti naveden a trestán podlé welikosti winy⁴⁴² a t. d. Zajímavý jest také spůsob, kterak otázka o nawrácení starým horníkům domůw jejich později působením zwláště mincmistra Jana ze Sautic rozhodnuta byla. Ustanoweno totiž, že wratiwší se staří majitelé měli sami určiti cenu domůw svých, a nowým jejich držitelům že mělo wolno býti, polowici oné ceny od starého dědice wzíti a domu jemu postaupiti, anebo dědici též polowici dáti a dám sobě dědičně podržeti; kde ale nowí horníci na swé domy náklady znamenité učinili, oprawujíce a lepšice je, měli míti na vráli, buđto dwě třetiny summy cenné od dědice wezmauce domu postaupiti, aneb třetinu její da-dauc, dám dědičky obdržeti. ⁴⁴² Takž Kutnáhora, dawší někdy první krutý příklad nesnáselnosti, předešla opět jiná města česká příkladem zákonného narownání a pokojného spolubydlení obau stran náboženských i národních, až jedna z nich později, powlowným působením času, sama we druhé se rozplynula.

Třetí důležitý předmět jednání sněmowního byla žá-

- 442)** Listiny o tom tištěny jsou česky ze starých desk dworských we knize: Graf Kasp. Sternberg, Umrisse einer Geschichte der böhmischen Bergwerke, Prag, 1837, I Bd. II Abtheil., Urkundenbuch S. 112—118. Dotyká toho jednání také Joh. de Turonis (MS.)

dost císařowa o swoleni berně všeobecné. Přednešení 1437 o to jménem císařovým na sněmu čtené znělo w tato slöva: „Milí páni! Jakož ste nás sem přivedli, a nás za pána s vaší dobrav woli přijali jednostejně, i nám řekli, jakož sami to pamatowati můžete, že nám raditi chcete i pomoci ačby se nám kdo protiwili mnil: již pak widíte, že Hradčané, Roháč i jiní den ode dne wždy wice a wice protiwí se a zemi hubí, a my k tomu, což sme mohli až do té chwile, to sme učinili našimi náklady vlastními, a ještě sme newiděli aniž widíme, by se nám pomocí kterak swým nákladem kdo ukázal. Pak sami rozuměli můžete, žeť toho již my dále stačiti nemůžeme, žádných požitkův z této země nemajíce, než což se obíráme odjinud dosti těžce, to wše pro této země užitečné a obecné dobré rádi wždy trpíce. Protož žádáme od wás i prosíme, abyste ty wěci dobrě znamenajíc, nám radili i pomohli, kterak tomu dále máme učiniti, abychom mezi wámi stačiti mohli. I wěříme wždy, že nám radu a pomoc učiníte, ne pro naše, ale vaše vlastní i této wší země dobré. Neb sami znamenali můžete, žeť my tuto vlastní žádné kořisti nehledíme, než toliko obecného a zemského dobrého.“ Dále ličilo se w též přednešení, kterak nebylo dosti, že již šel veřejný saud zemský, ale potřebí bylo nálezy wynešené také mocí „dotisknouti“ čili zjednatli jim průchod u-těch, kteřížby jim snad odporowati chtěli; a protože umínil sobě císař zůstatli w zemi osobně tak dlauho, ažby řád a pokoj w ní upewněn byl, a wšak w té naději a pod tan wýminkau, aby mu země w tom pomocna byla. ⁴⁴³ Sněm nemohl neuznávati, že žádost ta byla spravedlivá, protože pro rozstaveni všech statkův korunních král neměl ještě jiných příjmůw, leda platy komorní měst královských a některá

443) Wiz Archiv Český, III, 452. 453. Job. de Turonis (MS.)

1437 clá; starý přední pramen důchodůw, požitky Kutnohorské, musel teprw nowým nákladem obživen býti, aby stal se wýnosnějším. Swolen tedy příkladem neobýčejným, ačkoli mnozí sněmowníci odpírali, celý jeden aurok a sice polovice o středopostí (7 března) a polovice o sw. Wawřinci (10 srpna); to jest, polauletní summa všech poplatkůw a daní, kteréž auročníci čili poddaní v celém království pánům svým platiti powinni byli. K vybírani této znamenilé a téměř neslychané berně ustanoweni jsau po všech krajích berníci zwláštní stavu panského i rytířského; škoda že registra jejich, ani summa od nich wybraná, nezachowaly se w paměti lidské. Nedlauhuo **20Fbr.** potom, dne 20 února, obnowen jest také auřad komory královské, a rytíř Wilém z Nečtin čili ze Žlutic ustanowen za jejího prokuratora. Tím ale dána císaři možnost, wykonati to, co při žádání berně předewším na zřeteli měl, ačkoli w řeči k sněmu o tom se byl zamlčel: aby totiž co nejvíce možná zástav královských a cirkewních wyplatiti a k nadání zase jak komory swé, tak i jednotlivých kostelůw a klášterůw obrátiti mohl; tudíž pak aby naprawil aspoň pončkud, co hned po körunowání swém r. 1420, nauzí dohnán, byl prowinil. Ale péče jeho šla ještě dále. Poněvadž we wálkách husitských nejen mnoho hradůw starých pobořeno, ale i nowých nastaweno bylo, kteřížto nemajíce panství pod sebau, mohli se státi a stávali se skutečně sídly laupežníkůw ozbrojených: císař jal se skupowati je aneb i mocí dobývati w hojném počtu a bořiti zase. Tak obořen jest té doby jeho kázaním zejména Žižkůw hrad Kalich u Litoměřic, Děwin nedaleko Prahy a jiných podobných sídel wíce.⁴⁴⁴ Z též berně také najati jsau bojowníci táborskí

444) O tomto boření hradůw dowídáme se ze zpráw od Joh. de Turonis nám zachovaných.

na žold, a wypraweni pod wůdcem Janem Jiskrau z Bran- 1437
dýsa po Dunaji na lodích až po Bělehrad Srbský, kdežto
spojeni s Uhry a s Polšky některými znamenitě poslau-
žili k zapuzení Turkůw pod Muradem tohoto léta do
Srbska i do Sřemska wpadlých.⁴⁴⁵

W neděli dne 10 února biskup Filibert wyswětil
konečně celý kostel sw. Wíta na hradě Pražském, k ně-
muž císař Sigmund tehdáž uwodil zase 12 kanowníkůw,
tolikéž vikárůw a jiných duchowních lidi počet dosti zna-
menitý, nadaw je důchody z komory královské. Nazej-
tí, dne 11 února, korunowána jest w též kostele císa- 11Fbr.
řowna *Barbora*, co králowna česká, od téhož biskupa
Filiberta, u přítomnosti Jana arcibiskupa Kolockého z Uher,
abatyše Swatojirské, opata Zbraslavského i jiných prelá-
tůw wice, též císaře manžela jejího, wewod Štětinského
i Těšinského, a jiných knížat i pánuw mnohých; jen
Rokycana s kněžími swými nebyl zaumysla wolán k té
slawnosti. „A když bylo po korunowání a mši, jela krá-
lowna do Prahy w koruně a w královské přípravě až
do swého dworu poctiwě.“ Při této přiležitosti zapsal
ji Sigmund, s wědomím sněmu českého, wěno králowen
českých obyčejně, totiž města Hradec Králové, Chrudim,
Wysoké Mýto, Poličku, Jaroměř, Dwůr, Trutnow a Měl-
ník, pak hrady a městečka Albrechlice, Lichtenburk a
Ronow, Chotěboř, Swojanow s obším panstvím, a jin-
ých statkůw i důchodůw wice; to doložiw, poněvadž

445) Bartošek pag. 198. Pešina Mars Morav. p. 160. Asch-
bach, Sigmund l. c. p. 268. Císař Sigmund dal 1437
Mart. 26 rozkaz do města Šoproně w Uhřich o wystro-
jení lodi potřebných u Prešpurka ke dni 19 máje, „in
quibus capitaneus Taboritarum cum suis Taboritis et
gentibus per Danubium usque ad Nandorabam condu-
cantur.“ Také we psaní w Praze 6 máje 1437 daném
do Frankfurte činí se zmínka o wýprawě této proti
Turkům. (Orig. we Frankfurtském archivu.)

1437 některé z těchto měst a statků byly ještě v cizí moci
anebo v záslavě, že mají co nejdřív oswobozeny aneb
wyplacený a jí k držení odewzdány býti; mezitím mělo
se jí z duchodůw Kutnohorských odwáděti každý týden
60 hřiven stříbra; jestližeby pak po smrti císařově
wdala se opět, měl budoucí král český wybyti ji šesti
tišici kopami grošův z celého toho wěna.⁴⁴⁶⁾

Přední město wěnné, *Hradec Králové*, zmítáno byvší
dlauhý čas jak rozbroji wnitřními, tak i válkau proti cí-
saři, počalo se více a více kloniti také ku pokoji. Dne
12 Fbr. 12 února přišel rytíř Zdislaw Mnich s panem Janem Kol-
dau do Prahy k císaři, a podával se k umluvě. Potom
wratiw se do Hradce, tajně smlauval se s měšťany tak
s Mar. dlauho, až w noci s 3 na 4 den března náhle zbauřila
se obec proti knězi Ambrožovi; kterýžto aby ji upoko-
jil, wyšel z domu svého se svátostí oltářní w rukau,
a swolával lidí proti straně odbojně, ale byw přemožen,
dal se na autěk, a pádem se zdi městské zlomil nohu
i ruku; tudíž jat jest, a s ním také kněz Jakub Wlk, kte-
rýž byl Nowé město Pražské po mnohá léta pobuřoval,
i jiní jejich přátele mnozí, a dáni do šallawy. Jen kněz
Martin Prostředek, sebrav lidí tauto bauří wyhnancé, táhl
s nimi ku panu Roháčovi na hrad Sion. Hradečtí sadili
sobě nowé konšely a poslali do Prahy k císaři, že chtějí
poddati se na spůsob jiných měst, a učiniti jemu
poslušenství a přísahy, ale pod wýminkau, aby raddy a
konšelůw jich neměnil až do roka, a summy aby nepla-
tili ani klášterůw stavěli. A na to dal jím císař listy
pod majestátem. A wšak Zdislaw Mnich nenabyl tímto
přewratem ani moci w městě, z něhož sám také wypu-

446) Joh. de Turonis MS. Bartošek p. 196. 197. Starí leto-
pisowé str. 99. Wěnné listina od r. 1437 nachází se
w rkp. knihowny Raudnické a j. w.

zen byl, ani milosti u císaře.⁴⁴⁷ Od té doby nepozdú- 1437 stávalo již w celých Čechách než jediné útočiště odboje, hrad Sion: a proti tomu také vyhlášena jest w Praze dne 15 února veřejná hotovost zemská k dnu sw. Jiří 15Fbr. nejprw příštího..

Bully od sberu Basilejského na *ratifikaci kompaktu*-
těž Jihlavských již dlauho tužebně očekávané přišly ko-
nečně legalum do Prahy w den korunování císařowny
Barbory, a odewzdány jsou císaři we slavném shromáž-
dění dne 13 února u přítomnosti mnohých šlechticů, 13Fbr.
měšťanův a mistrův Pražských, i Rokycany a kněží jeho;
naježíři pak čteny jsou všemu lidu českým jazykem na 14Fbr.
radnici staroměstské. Ale k bullám těmto se všeobecnou
spokojeností přijatým připojeny byly také jiné, pod týmž
datum (15 ledna 1437) vydané, obsahu však méně pří-
jemného: napomenuti totiž k císaři Sigmundovi, aby za-
stavil po Čechách rozdávaní svátosti oltářní dílkám, i
aby M. Petra Payne, kterýž neprávě smýšlel o transsub-
stanciaci, vypravil bez prodlení ke sberu do Basileje; těž
wyzwání k Čechům podobojím wůbec, aby poslové jejich
dostavili se ke dni 11 března u sboru k rozjímaní a há-
daní o sadě té, zdali přijimaní pod obojí ke spasení duší
lidských potřebné jest čili nic, an sbor prý toho dne do
uvažování té otázky se dátí mnil, buďte Čechové přítomni
aneb nebudte. Biskup Filibert uznáváje sám krátkost
času a nemožnost vyprawiti tak rychle ono poselství,
podržel bullu o té věci za sebau, i oznámil sboru hned,
že lhůta Čechům naprosto prodlaužili se musí. Co do
rozdávaní dílkám (*communio parvolorum*) Čechové všich-
ni, Přibramowci tak dobře jako Rokycana, hájili se tím,
že otázka ta ještě nebyla rozhodnuta, nýbrž že o ní te-
prw na sboru dále jednat se mělo, kdežto Filibert doka-

447) Joh. de Turonis MS. Chron. collegiati Prag. MS. Starí
letopisové str. 99. 100.

1437 zował z kompaktat, že to již ovšem pořízeno bylo. Proti dalšímu doléhaní Filibertowu na plnění kompaktat odpovidal Rokycana obnowenau stížnosti, že ani sbor ani legatowé wždy ještě nedávali k národům okolním umluwených psaní na očistění powěsti české, že starí kněží wracujici se k farám swým nechtěli rozdávat nikomu podobojoj, že biskup Olomucký odpíral žákům swěcení na kněžství, lečby se kalicha k laikům odpřisáhl, a podobnými žalobami wice, kteréžto předloživ hned dne 14 února, opakoval potom ještě dne 3 i 7 dubna i 28 máje, a wždy bez prospěchu, leda že několik starých farářů od biskupa Filiberta pro dotčenou nepowolnost kárano bylo. Proto také náružiwostí a kyselosti mezi stranami neubývalo, ale přibývalo čím dále tím wice, jakkoli we-

10 Mar liká byla powolnost se strany husitské zwlaště. Dne 10 března stalo se w Praze snešení; dle kteréhož celá země podvolila se ku podobným rádům kostelním, jakowí w Praze před wánoci minulého léta uwedeni byli, a to také pod wýminkami podobnými, totiž aby rozdávání dítkám a spíwaní české i čtení evangelií a epištol při mši w národním jazyku zůstávaly wždy we swé wáze.

14 Mar We čtvrtek dne 14 března k žádosti císařově, an chtěl mítí kostel cele katolický pro sebe a pro dwůr svůj, postaupen byl od Pražanůw a posvěcen od Filiberta klášter i chrám u sw. Jakuba w starém městě, jenž byl dotud za zbrojnici slaužil, a uwedeni do něho mnichowé šeri čili Minorité opět. Brzy také jiní řeholníci, zejména Benediktini slowanští, Celestini a Malteši, též mnichowé žebraví a jeptišky Swatojirské nalezli přítele w Praze.

12 Ap. Dne 12 dubna, čili w pátek po neděli provodní, jenž býval výroční „den swátosti“ w Praze, ukazowany jsau od biskupa Filiberta i jiných prelatůw a kanowníkůw, w kapli božího těla na nowém městě, u přítomnosti císaře, císařowny a dvoru jejich, reliquie svatých, se hradu

Pražského den předtím slavně přinešené; při té přileži- 1437
tosti „z rozkázání císaře Sigmunda i legatů Basilejských
w tom kostele ohlášeno česky, latině, uhersky a německy,
že Čechowé a Morawané tělo boží a krew pod dwojí
spůsobau přijímající jsou wěrní křesfané a prawí synowé
církwe,“ jakož nápisové dva w též kostele do kamene
wrytí a pozlacení wékum pozdějšim to hlásali;⁴⁴⁸ a k wětší-
mu oslavěni toho swátku propuštěni jsou mnozí wězňowé
na swobodu. K témuž dni swoláni byli do Karolína
z celých Čech farářové, a tu woleni z nich děkanové
krajinní (decani rurales), jimž biskup Filibert dával nau-
čení, kterak se w auřadech svých dle kompaktat cho-
wati měli.⁴⁴⁹ Aniž toho ještě dosti bylo pro důkaz, že
wolenec národu Rokycana neměl nic řídit v církvi
české: dle 24 dubna wzata jest mu také fara jeho při 24 Ap.
kostele Týnském, a uweden do ní M. Jan Papaušek ze
Soběslavě, tehđáž spolu rektor universitní; zástěru k tomu
skutku podával kněz Kunrat, bývalý někdy před Ro-
kycanau farář Týnský a nyní lékař císařovny Barbory,
který odříkal se práva swého ku prospěchu Papauškowu.
Nápodobně přešla téhož času také fara Swatojílská w ří-
zení auhlawního Rokycanova odpůrce, M. Jana z Příbra-
mi, a k sw. Jindřichu dán jest za faráře M. Prokop Pl-
zenský. Do Žatce také wrátili se staří farářové, a M.
Petr Payne i Wáclaw Koranda wypuzeni odtud. Payne
přišel byl dne 15 dubna za glejtem do Prahy; a tu po-
hádaw se s císařem i s biskupem Filibertem, wypowězen ^{15 Ap.}

448) Wiz o tom pojednání J. Dobrowského: Beiträge zur
Geschichte des Kelchs in Böhmen, Prag, 1817 (w 5
dílu akt král. Společnosti nauk.) Nyní oba dočtení
kamenowé s nápisy chowají se w českém Museum, ana
kaple božího těla r. 1798 rozbořene byla.

449) Naučení takové zachovalo se w rkp. kapituly Pražské
D. 51 na listě 364 a násl. (bez datum.) O skutku
samém mluwi Joh. de Turonis.

1437 jest, aby opustil zemi českou, jakmile mu dojde glejt; Korandowi pak nařízeno, aby nekázal více a bydlil jen w městě Táboře, aniž wycházel z něho, pod pokutou utopení. Angličan Jan Penning, Paynův žák, jenž s ním 22 Apr. byl přišel do Prahy, uwězněn jest dne 22 dubna i vzat potom we dlauhé vyšetřování a t. d.

W obecném lidu šel hlas, že Rokycana hlavně proto byl w nemilosti u císaře, poněvadž se zdráhal jeti co 20 Mar posel do Basileje opět. Již dne 20 března, kdežto k poselství takovému voleni byli ze šlechty Petr ze Zwířetic a Přibík z Klenova, z kněží pak M. Jan z Příbrami a Prokop Plzenský, usiloval Sigmund nejvíce o to, aby k nim také Rokycana připojen a tím aspoň z Prahy wy- 7 Apr. byt byl. Hlavní ale hádka strhla se dne 7 dubna, kdežto císař jal se prý we shromáždění veřejném prositi Rokycany, a Prokop Plzenský také domlauval jemu, že byw od počátku takořka duši weškerého jednání, a proto nad jiné zběhlým jsa we všech těch věcech, nemělby vytrhovati se z nich. Rokycana wšak líciw obšírně, kterak zbytečná bylaby jeho jízda do Basileje, ano tamějším otcům k vyhovení žádostem českým nedostávalo se prý méně wědomí, nežli ochotnosti, doložil konečně: „Prokope! wždyť wiš, co se jiným našincům stalo w Konstancii; totéž může se přihoditi nám také; já wím, kterak jsem u sboru osočen a jak velice mne w nenávisti mají.“ Na to Sigmund u velikém rozhorlení: „A myslíšli, žebych já pro tebe aneb pro toto město učinil něco proti své cti? Nedallif jsem glejtu svého i sbor také?“ Takové wšak Sigmundovo zapomenutí na glejt někdy také Husovi daný tím méně upokojilo Rokycanu, čim náruživěji se císař naň osupoval, protože podněcoval prý lid 6 Mai na kázaných svých k nespokojenosti. Dne 6 máje donešlo se císaře i legata, kterak den předtím Rokycana kázel prý k lidu asi w tato slowa: „Již jsme odsauzeni

pro rozdávaní swátosti dítkám, ani nebyvše slyšeni, aniž 1437 proti nám jaké písmo náležité wedeno jest; skrze kom-paktaty nejsme zavázáni, leč držetí se saudee we Chbě umluweného, to jest písma swatého, swatých doktorův a příkladu prwotní církwe, ježto mluví pro nás a ne proti nám; majice prawdu, mělibychom zasazovali se o ni až do smrti, ale tóho již nikdo nečiní; ba prawí se, že my již poznáváme se w bludu sami a pauštíme ode všeho, co dříve národu celému swatým bylo; již i spí-waní české se toupí, které dříve wšude se chwálilo. Ubo-hé dítky! co pak ste zawiñily, že již lidé wás hájili a o spasení waše pečowati nedbají!⁴⁵⁰ a t. d. Z řeči takowé powstal nárek a powyk w městě, a bylo prý obá-wati se zbauření.⁴⁵⁰ Rokycana, když mu to předstíráno bylo, zapíral, žeby budto tak, bud jinak proti pokoji byl kázel, i žádal, aby wedeni byli swědkowé proti němu; ba oswědčoval se ku poslušenství netoliko císařowu, ale i biskupa legata, vyhražuje sobě jediné kusy w kompak-tatech ještě nepořízené, jakožto rozdávaní dítkám a spí-waní české, o nichž i císař sám seznával, žeby lépe bylo, nechatli je we swé wáze až do rozhodnutí sboro-wého. Ale když sněm zemský, počawši w Praze dne 24 máje, doléhal znowu na osazení stolice arcibiskupské 24 Mai w ten smysl, že nehodili se prý Rokycana k tomu dů-

450) Zpráva o těchto i jiných nahoře postavených řečech od Jana de Turonis podaná potvrzuje se také psaním od poslůw města Frankfurtského téhož dne 6 máje z Prahy daným, kdežto se di: Der Rockzan — hat noch grosse nachfolge vnd sicht man mee lude zu siner kir-chchen dan in enicher andern kirchen. Wir vernemen auch wol, das isz noch nit gar sicher zu Prague ist, vnd die von der alden stad vnd die von der nuwen stad nit sere eins sin. — Wir versteen auch — das wider grosse zweitacht werde vnd die frommen von dannen ziehen werden." (Orig. w archivu Frankfurtském.)

1437 stojenství, musí k němu jiný kněz český jmenován býti; 11Jun. když potom dne 11 čerwna náwodem cisařowým wolen jest na hradě Pražském starý M. Krištan z Prachatic, farář Swatomichalský, za administratora in spiritualibus arcibiskupství Pražského, k čemuž legat Filibert po krátkém zdráhaní také wúli swau dal, an císař i on widěli w tom nejlepší prostředek zbwati se Rokycany konečně: teprw počínáním tak neupřímným utrpěly pokoj, jednota i swornost česká ránu nezhojitelnau. Strana Příbramo-wa, hojněji tehdáž we sněmu zastoupená, byla se skutkem takowým spočojena, níkoli ale Rokycana, ani jeho přívrženci a ctiteli, wětšina-to národu; „a takž bylo reptání w lidu, někteří domyšlowali se dobrého, a jiní zlého.“ Císař byl majestátem svým dne 6 čerwence 1435 w Brně daným slvrdil, že „auřad práva duchowního, kterýž za času arcibiskupa Kunrata wysazen byl we wětším městě Pražském a pečeti dáním potvrzen,“ měl naporád tam zůstávati; auřad pak ten i s pečetí vikariatu Pražského byl od dávna w rukau Rokycanowých; nyní ale, když jménem cisařowým doléháno naň, aby pečet tu wydal ke zničení a podrobil se sám také Krištanovi: wida že pronásledování jeho nemělo konce, uwolil se hledati autočítě tam, kamž nedosahovala moc jeho nepřátel.

17Jun. Dne 17 čerwna po poledni vyšel s farářem Swatoště-panským do winnic Pražských jako na procházku: tam čekal naň pan Diwiš Bořek z Miletínska s wice nežli sto koňmi, a pojawi hro nesl rychle na hrad svůj Horu Kunětice u Pardubic.⁴⁵¹ Následky toho skutku nemeškaly dlauho zjewiti se w dějinách českých. Netřeba pak tuším ani dokládati, že auřad administratorství a konsistoře

451) Joh. de Turonis MS. (poslední jeho datum.) Staří letopisové str. 100. Srvn. Archiv Český, III, 433. Ae-neas Sylvius ličí příběh ten dle svého spůsobu jinak, ale níkoli prawdiwěji.

pod obojí, w pozdějších stoletích proslulý, měl první po- 1437
čátky své w poměrech a přihodách těchto.

Na sněmu již dotčeném, který počal se byl dne 24
máje, jednáno předewším o vypravení poselství do Ba- 24 Mai
sileje; k osobám již nahoře jmenovaným přidání jsou
ještě Matěj Lauda ze Chlumčan a Wáclaw Blczka konšel
Pražský, a dána všem poslům zespolka instrukce, aby
starali se u sboru o rozhodnutí we smyslu českém vsech
otázeck ještě na sporu zawěšených. Druhý přednět sně-
mowní byla wýprawa zemská proti Roháčovi a hradu
Sionu, jakožto poslednímu sídlu odboje. Císař již dne 3
máje byl wysłal hofmistra swého, pana Hynce Ptačka 3 Mai.
z Pirkšteina, s některými dwořany, s Pražany a pány
zemskými, k dobývání onoho hradu; nyní pak jednal
o to, aby podlé starých zákonů zemských celá také
země wytáhla proti škůdci prý zemskému. Ale většina
stavu zwláště rytířského byla toho mnění, že Roháč ne-
byl nepřítel zemským, nýbrž jen cisařovým, a že císař,
chtěli válčiti proti němu, měl to činiti nákladem svým
vlastním. Třetí věc, o kterou se jednalo, byla stížnost
od císaře wedená na nepilné odwádění berně, z níž prý
jeho samého nedošlo potud více nežli 2300 kop gr. č.
Wšak i proti tomu reptáno na sněmu, protože peníze ty
nebyly prý obracovány na ty potřeby, které císař we
swé žádosti byl položil. Tato zřejmá neochota zeman-
stwa naproti Sigmundovi byla první wýjew nespokoje-
nosti obecné s reakcí upřílišenau. A neméně pozoru
hodna byla žaloba od téhož zemanstwa na sněmu tomto
přednešená, že již prý wešlo we zwyk, prodléwati sně-
mowaním zaumysla, tak aby chudší zemané, nemohauce
dlauhý čas na snémě tráwiti, rozjeli se před koncem, a
několik osob zůstanauce, potom učinily swoení na wsec-
ku zemi, ačkoli třebas proti wúli její Odkryta tím po-
prwé jedna z nejbolnejších ran a wad we weřejném ří-

1437 zení zemském, na kterauž i pozdější věkowé naříkati neprestávali. ⁴⁵²

Císař Sigmund uložil byl všem knížatům a městům Německým sněm walný do Chebu ke dni 19 máje: ale poněvadž sněmowníci v Němcích oné doby ještě zpozdileji se scházeli, nežli v Čechách, císař sám také teprw na počátku měsíce čerwence z Prahy do Chebu se odebral, vládu nad Čechami zatím manželce své Barboře a Menhartovi ze Hradce swěřiw. Po něm asi za dvě ne-
14 Jul. děle (14 čerwence) wydali se konečně na cestu i po-
21 Jul. slowé čeští do Basileje, jímž on dne 21 čerwence z Chebu dal své psaní ochranné a poručné ke sboru. Sigmund chtěl předewším wzítí poradu s knížaty a s říši wůbec, kterakby se chowati měli při zmáhawších se té doby nowých a velikých půtkách mezi papežem Eugeniem IV a sborem Basilejským. Bylo se obávati, aby následkem pátek těch nenastalo zase nowé schisma v církvi; a Sigmund, jehožto největší sláva zakládala se na odstranění podobné dvojice ba trojice we sboru Konstanském, staral se tím bedlivěji, aby dávná neřest neobnowila se zase. Ale knížata Němečtí, majice vždy zření k osobním prospěchům svým, a newidouce ještě, sboruli či papeži dostane se vítězství, nechvátali odkryvat a umyslůw svých a přiznávat se ke straně té neb oné. Proto zejména žádný arcibiskup kurfirst Rýnský nepřijel osohně do Chebu, a jiní knížata sešli se tam také v počtu newalném; aniž pak vědomo jest, co sněm we příčině této
18 Ag. pořídil. Císař wrátil se dne 18 srpna do Prahy zase, a přijat tu s nemenší slávou nežli o rok dříve; vyšli za- jisté proti němu kanowníci Pražští s processí, též i ře-

452) O sněmu tom mluví Joh. de Turonis MS. Žádosti a odpory státu rytířského známy jsou ze článků w Archivu Českém, III, 455—456 tištěných.

meslníci z města s kerauhwemi, a se spíwaním i zwoněním uwedli jej na hrad Pražský.⁴⁵³

Wyložili sme již nahoře, kterak záhy powstawały spory mezi papežem i sborem, a kterak zwlášlě přičiněním Sigmundowým r. 1433 postaweny byly do té wáhy, aby ani sbor we působení swém rušen, ani papež w důstojenství zkrácen nebyl. Ale udržení wáhy té stávalo se tím nesnadnejší, čím dále zasahovalo působení sboru co do reformy církwi. Mnosi neřádové od českých reformatörůw dávno kárańi wymítáni jsau dekrety Basilejskými z církwe: tak ku př. 13 čerwence 1433 zrušen wětší díl reservaci papežských, čili dosazování na církevní beneficia skrze papeže bezprostředně; 26 listopadu 1433 předepsáno prawidelné roční odbywání synod po biskupstwích i arcibiskupstwích; 1434 k žádosti Sigmundowě wzato w potaz také zrušení bezženství u kněží, a wšak uzavření o tom odročeno; 1435 dne 22 ledna wýdány zápowědi proti konkubinatu duchowních lidí, proti častým a kwapným interdiktům, i proti lehkomyслým appellacem; 9 čerwna 1435 stal se hlawni krok k reformaci zrušením annat čili platů wšelikých do komory papežské za jakékoli bully a milosti stolice apoštolské; 1436 dne 26 března předepsány spůsoby, kterakby papežové se woliti, komu a jak přisahati a kterých powinností šetřiti, též jakby kardinalowé k nim i k církvi wůbec chowati se měli a t. d. Také již roku 1435 nařízena byla visitace a reformace všech jednotlivých církwí a klášterůw w celém křesťanstvu, a jmenováni plnomocníci po všech krajinách, kteří měli provozovati apoštolské toto dilo podlé jistých zásad a zákonůw a t. d. Tote srđnaté a odhodlané pokračování na cestě reformy získalo sboru mnoho sympathií we všech

453) Staří letopisowé str. 101. 102. Srwn. psaní w Archivu Česk. I, 49. II, 4. Též Sigmundovo psaní z Chebu dne 5 Jul. ap. Martene, VIII. 938. Mansi, XXX. 1218 a j. w.

1437 zemích, ale dotýkalo se také nelibě weliké částky duchowenstwa. Papež i dwůr jeho stěžovali sobě zwlaště na zrušení annat i žádali za ně jinou nahradu: sbor pak sliboval sice starati se o nahradu, ale žádal, aby papež dříve přistaupil bez wýminky k dekretům jeho. Tím podněcovala se wice a wice nedůvěra i newole obapolná, kteráž potom za přičinu otázky o jednání s církvi Řeckau ke zjewnému opět wedla rozbroji. Již r. 1434 přišli byli od císaře a patriarchy Konstantinopolského poslowé do Basileje a podávali se k jednání o sjednocení obau církwí, ale žádali, aby koncilium z Basileje přewezeno bylo na místo jiné jim pohodinější a přístupnější. Měli potom i papež i sbor swé zwlaště posly v Konstantinopoli,⁴⁵⁴ usilujíce potáhnouti Řeky každý ke swé straně; papež zajisté chlél mítí sbor v některém městě Italském, sbor pak nechtěl swoliti k jinému přewezení swému, leda do Avignonu aneb do Savojska; k nákladu za přewezení Řeků z Konstantinopole až ke sboru podwołovaly se obč strany, ale papežovi poslowé obdrželi tím přednost, že v Konstantinopoli slíbeno nejeti jinam, nežli do Italie, kdežto papež osobně předsedati mohl, ačkoli Sigmundowi k wůli dáwána také naděje, žeby do Budina neb do Widně snad přijíti se nezpěcowali. Stěhowání sboru do města Italského kteréhokoli poważowali Basilejští za podrobení swé pod moc papežovu, a protož zwlaště Francausowé, majice přewahu we sboru, stavili se mu wšemožně na odpór; k Widni aneb k Budinu ne-

454) Předním poslem od sboru byl M. Jan Stojkowic z Dubrownika (de Ragusio) často dotčený, jenž wyjew z Basileje 24 Jun. 1435, přes Benátky stihnut do Konstantinopole 24 Sept. i zůstal tam celá dvě léta, až 16 Dec 1437 přistaw zase u Nizzy, 19 Jan. 1438 do Basileje opět se wrátil. Pro toto poselství zůstali bezpochyby jeho spisowé nařečeni o historii sboru nedopsáni.

měla chuti strana nižádná, jakkoli pilně zwláště Jan Palo-¹⁴³⁷
mar jménem Sigmundowým město Budín poraučel. Po-
wstaly o to w Basileji dwě strany, z nichž jedna wětší
we smyslu již dotčeném, druhá menší ale pro Florencii
aneb pro Widem (Udine) w Italii hlasowala, obě s welikau
neustupností a rozjířenosťí. W pětmecítmém weřej-
ném a řádném sezení dne 7 máje 1437 stala se wěc ne-^{7 Mai}
slychaná, že strany obě opanowawše mocí kostel biskup-
ský, čelly w něm stejným časem dekrety swé sobě od-
porné; a jen ozbrojené stráži městské bylo za to děko-
wati, že nestrhlo se we swatyni sboru krweprolití. Wětšina
dala na to pečetili dekret swůj pečeti sborowau pořádně:
ale i měšina uměla nezadlauho dosíci téhož podwodem,
a položili dekret swůj na místo dekretu wětšiny, jejž
zrušila. Eugen IV pak nemeškaje stvrdil dekret sobě
přízniwy bullau weřejnau. W takowýchto skutcích ne-
bylo lze newiděti, že duch swatý odwrátil se byl od
sboru, a církew sama utrpěla tím ztrátu mravní nena-
hraditelnau. Takéf od této chwile charakter oekumenický
popírá se obyčejně sboru Basilejskému, zwláště an papež
Eugenius nedlauho potom, bullau w Bononi dne 18 září 1437
wydanau, jej opět rozpusliw, nowé koncilium do
města Ferrary rozepsal, kamž i skutečně s nowého léta
množství prelatů ze wšelikých zemí a sám také kardinal
Julian se odebrali.

Pro nás při těchto neutěšených půtkách to zwláště
pozora hodné jest, že jakož Eugenius IV r. 1433 nejwice
za příčinu wěci českých naklonil se k uznání zase sboru
Basilejského, a jakož již dne 11 března 1436 bullau k
Čechům wůbec danau schwálil byl jejich s ostatním kře-
stanstwem narownání, tak při nowém rušení sboru dne
18 září doložil wýsowně, že jen pro wěci české, a ze-
jména pro jednání o přijimaní pod obojí spůsobau swoluje
k tomu, aby sbor trwal w Basileji ještě třicet dní, a

1437 oswědčoval se spolu, budouli Čechowé o tu wěc chtěti dále přijíti do Ferrary, že tam laskawě přijati budau. ⁴⁵⁵ Následuje z toho, že platnost kompaktat Jihlavských, čili jak obyčejněji se jmenují, Basilejských, musela býti ne-pochybna i u těch lidí, kteří hájice autority papežské, dekretum Basilejským rádi wšelikau platnost wůbec po-pírali.

Poslowé čeští nahoře dotčení přijeli do Basileje ^{18 Ag.} u veliké nadhefe a slávě dne 18 srpna, i bavili se tam potom celého čtvrt léta. Řečníci jejich, M. Jan Příbram i Prokop Plzenský, byli právě ti, kteří v Čechách od dávna nejvíce chýlili se ke straně Římské, a proto chtěli zalíbiti se sboru svým oddaným a skraušeným se chowáním: nicméně oni také našli příčiny, ukazovati na „železné odpovědi“ krajanův svých, když důlkami ka-círství stíhány se býti widěli. Jan Příbram zastával ze-junéna sadu o Kristově přikázaní přijímati pod obojí, Pro-kop Plzenský o rozdávání swálosti oltární dítkám; hádky ^{200ct.} o to trwaly bez prospěchu několik neděl. Dne 20 října pak podali Čechové zespolka písemně posledních svých dewatero žádostí: 1) aby sbor pro dobré jednoty a po-koje propůjčil wšem Čechům a Moravanům wůbec přijí-mání pod obojí a dal o tom nařízení k arcibiskupu Praž-skému i k biskupům Olomuckému a Litomyšlskému; 2) aby se wyjádřil, že propůjčení takové neděje se jen z pauhé

455) Slova jeho jsou: *Causa Bohemorum quoad articulum communionis sub utraque specie, quem solum articulum volumus in dicta civitate Basiliensi a data praesentium infra triginta dies continuari posse, dumtaxat excepta: quos citiam Bohemos, si pro dicta causa ad dictam ci-vitatem Ferrariensem et concilium sic translatum eis magis venire placuerit, in eum casum benigne suscipie-mus etc.* Wiz Acta conciliariorum ex edit. Harduini, tom. IX. pag. 705. Srwn. Raynaldi ann. 1436 §. 18. ann. 1438 §. 2.

showiwawostí a pro uwarowání wětšího zlého; 3) aby 1437 církvi Pražské dán byl arcibiskup hodný a k němu dva suffragani, kterížby měli důwěru národu; 4) aby sbor wydal slíbené listy k okolním národům na očistění dobré powěsti české za příčinu přijímaní pod obojí; 5) aby při rozjímaní a rozhodnutí článku, zdali přijímaní pod obojí Kristem přikázáno a ke spasení potřebno jest, nebral se zření leč jediné k saudci we Chbě umluwenému; 6) aby propojčena byla swoboda rozdáwaní swátosti také dítkám; 7) aby aspoň evangelie, epištoły a wyznání wiry wolno bylo při mši swaté přednášeti a spívali česky, jakož to prý z dowolení církve od starodávna w Čechách w obyčejí bývalo; 8) aby pro zwelebení opět university Pražské některé statky zádušní k ní připojili se mohly; a 9) aby při opravě církve skrze sbor wzál se zwláštní ohled na čtvrtý článek Pražský, jenž zněl o stavování a trestání hřichů weřejných.⁴⁵⁶ Ale i na tyto prosby nedáno za odpověď než budto pauhá slowa bezé skutkůw, aneb zjewný odpor, tak že Příbram sám, když dne 29 listopadu poslowé konečně laučili se ode sboru, 29 Nv. nemohl zdržetí se naříkání hlasitého, že Čechowé hned od počátku jiné kladli naděje do sboru, nežli je nyní splněné widěli; že k všemu otcům a pro pokoj obecný pušteli od sebe mnohá místa i mnohé daně, kteréž očekávali okolních až na šířidce mil jim ročně placeny bývaly; že bywše we wšem powolni a poslušni ke sboru a podawše posléze dewatero swých žádostí prosebných, nejsau wyslyšeni ani w jediné z nich, a musejí se nyní wrátit domůw s prázdnýma rukama; to že neposlauží vlasti jejich ku pokoji, ale že dá příčinu zlomyslným k nowému bauření. President těsil odcházejících tím, co teprw po je-

456) Písemné toto podání této se w rkp. Wideňském 4704, fol. 239. Wyprawuje o něm také Joh. de Segovia XII, cap. 20, též Cochlaeus a j. w.

1437 jich odjezdu státi se mělo a stalo we třidcátém řádném
23 Dc. sezení dne 23 prosince 1437, kdežto vynešen všeobecný
nález, že laikové mají sice z nařízení církve přijímati
jen pod jednou: a wšak bučto že pod jednau, bud že
pod obojí se přijímá, když se to děje podlé ustanovení
aneb obyčeje církve, že slauží hodně přijímajícím ke
spasení.⁴⁵⁷⁾ Tento byl konec weškerého přímého a řád-
ného vyjednávání mezi národem českým a sborem Basilejským; rözdil w řeči a chowání se sboru k Čechům r.
1431 a 1437 nemohl krutěji padati do očí.

Při takowémto sklamání tolikerých naději českých
nebylo se čemu diwiti, že nespokojenosť we všech kra-
jích zmáhala se opět widomě a nebezpečně. Swědectví
o ní dávají nám psaní samého císaře, an ku př. dne 9.
9 Jul. čerwence z Chebu dal Oldřichovi Rosenberskému wě-
děti: „Zamautilis sau nás welmi listy swými ti, jenž u Ši-
ona leží, psawše nám o rozličných a mnohých prácech
swých i nebezpečnostech, že jich jest welmi málo. A
k tomu druzí w témaž kraji sněmy jakési jednají, listy po
městech i kdež wědi rozpisujic, žeby z toho mnoho dobrého
mělo jít; ježto my tomu rozuměti nikoli nemůžeme.“
23 Ag. Wrátiw pak se do Prahy zase, dne 23 srpna psal té-
muž: „Mnohé nowé a diwné wěci w zemi powstávají,
jenž se pohřihu k bauřkám chýlí, a ke mnohemu zlému
wší země inohlyby přijiti, kdyby tomu záhy odoláno ne-
bylo; pro kteréžto my tím spiše zase přijeti sme museli,
mnohé a pilné potřeby jinde po krajích opustiwše.“⁴⁵⁸⁾
I pečovals přede wším o rozmnožení sily válečné u Si-
ona ležící, aby pádem toho hradu odstrašeni byli také
3. Spt. jiní nespokojenci; dne 3 září wytáhli z Prahy pod Mi-
chalem Orságem pánum uherským nowí zástupové branní

457) Až potud sahají zpráwy čerpané od nás z velikého
spisu Joh. de Segovia o historii sboru Basilejského.

458) Psaní celá tištěna w Archivu českém, I, 49. 50.

panu Ptačkwi ku pomoci. O celém tom dobývání za- 1437 chował nám Aeneas Sylvius ličení obširnější a dosti zájmawé we slowích následujících :

„Prvé nežli cisař do Čech přijel, nějaký Jan Roháč, stavu owšem rytířského a rodu poctivého, ale myslí zlé a nešlechetné, ustawěl sobě hrad w lesich na wrchu wysokém nedaleko Hory Kutny, a nazwał jej horu Sion, prawě že swým časem z místa toho prawda wyjde a národ český we swobodu uwede. Když jini páni a rytíři do Jihlawy jeli, ku přijetí do země císaře Sigmunda, on doma zůstav, okolním sausedům na škodu zájmy dělal, a z nabádani některých pánůw, jimž se zdál býti pokoj škodliwy, užitečná válka, i o císaře se pokusil, stáda wolůw a wina, kteráž mu z Uher hnána a wezena byla, zajímaje a přejimaje; cesty také činil nebezpečné, ano i dwořanům královským neodpustil.⁴⁵⁹ Císař proti němu s wojskiem Hynce Ptačka poslal, aby skrotil jeho wše-tečnost. Obležen byl na swém hradě za čtyři měsíce, a wší silau i mocí dobýván. Ale že zámek na wrchu hory postaven, a walem, příkopy a zdmi dostatečně ohražen byl, nesnadné bylo jej přemoci a dobyti. A protož Ptaček nastawěl wěží, kteréžby pewnosti a zdi zámku přewyšovaly, z nichžto rozkázel stříleti do zámku; mnozí s obojí strany padali, ale více dobývajících, proti nimž řidko které wystřelení daremné a na chybu bylo. Přistaupiti blíže ke zdem bránil příkop hluboký, w němžto ačkoli nebylo wody, wšak pracné a nebezpečné bylo wojákům do něho se pustiti, a zase nahoru na waly, kteříž byli okolo zdí, wylezti, pro množství husté

459) Jakkoli mnoho Aeneas Sylvius mluví o Roháčově laupení, wšak i z jeho řeči, i odjinud wyswítá, že Roháč neplnil země wůbec, nýbrž jen císaři a dvořanům i služebníkům jeho škodil, a to právem záští, čili opověděné války, jakž byl obyčej onoho wěku.

1437 střelby, kteráž s hradu šla. Štolami tedy podzemními příslup sobě ku příkopům dělali, zanechawše před příkopem něco málo země, ku podobenství dwéří, aby lešt jejich poznána býti nemohla. To spůsobiwše čekali na vítr, kterýžby z ležení na hrad wál; ten když se prudký zdwihi, 6 Spt. (dne 6 září) wojáci wzawše na se oděni, do štoly wešli; zatím jiní střelbu k zámku pustili a wšecka děla pojednau zapálili, aby dým od prachu a ohně na hrad se obrátil. W tom onino štolu proraziwše do příkopu wskočili, a přistawiwše žebříky na waly, autokem je zlezli usilowali. Přihodilo se, že toho času Roháč obědval; nemanozí ježto zdi střáhli, okřik učinili; z toho znikl hřmot, že odewšad obležení běželi k bránění walůw. Roháč také nechaw jídla a uchwatiw zbroj, pospíšil z hradu, aby swé ochránil. Bili se jednoho času na mnoha místech welmi ukrutně, zvláště kdež Roháč přitomen byl. Mezitím s jiné strany nepřatelé walůw se zmocnili, a mnohé powraždiwše do hradu se tiskli. Roháč chwátaje nawrátiti se k hradu, oskočen jest a jat⁴⁶⁰ we předhradí s šesti swými bojowníky; což když Ptaček bez meškání císaři věděli dal, ten radostí hned po celé Praze a we všech kostelích to rozzwoniti kázel. Ještě drželi se Roháčovi lidé na hradě: ale w temnu nočním když počali utíkatí odtud, schytáno jest jich 46 osob, a mezi nimi zejména Polský rytíř Wyšek Račinský, kněz Martin Prostředek i znamenitý puškař Zelený; po čemž hrad tudíž opanowán, zapálen a zbořen jest, wěžnowé pak u věžném hluku do Prahy wedeni. Prawí se, že když 8 Spt. dne 8 září Roháč w okowech císaři představen byl, wo-

460) Až potud Aeneas Sylvius dle překladu Weleslawinowa. Další wyprawowání wzali sme ze staré latinské písni o Roháčovi, kteráž se čte w rkp. Nr. 62 břbliotheky městské Frankfurtské. *Sren.* Staré letopisy str. 103. 104. Bartošek p. 198. 199. Windek cap. 216.

lal nahlas, aby mu wylaupili oči, by nemusel se dívali 1437 na ohavného sobě panovníka; načež wedli jej a druhý jeho na staroměstskou radnici a zmučili tam nemilosrdně tak, až z něho střeva prý vyplynuly. Nazejšíří v pondělí dne 9 září spatřila Praha popravu do té doby ne- 9 Spt. vídanau: udatný wůdce Táborský, někdy pán korauhewny a páně Ptačkův strýc, kázaním císařovým weden jest se wšemi 52 spoluženzi swými k šibenici, a oběšen u prostřed nich nejwýše, o řetěz zlatý, w panské au- pravě se zlatým pásem, jako pro čestné wyznačení. A wšak takovéto nakládání s muži někdy w národu váže- nými, kteří válku byli wedli pro swé přesvědčení, a ni- koli pro laupež, chybilo se dokonce s cílem swým; „i byl o to welmi weliký pláč w lidu za dlauhý čas, a wždycky lidé plakávali, když byla zmínka o tom,“ dí starý letopisec.

Brzy zakusil toho Sigmund, že přílišná přísnost ne- zastraňuje myslí statečných, ale popuzuje. Na sněm od něho ke dni 30 září do Prahy uložený přijel také wítěz- 30 Spt. ný někdy velitel w bitvě u Lipan, Diwiš Bořek z Milotínka: ale již ne co sněmouník králi swému wčerný a poslušný, nýbrž co žalobce a jednatel od kraje Hradeckého, Chrudimského i Mýtského, pod glejtem; již za- jisté nespokojenosť w zemi, a zwlastě we wýchodních Čechách, tak welice se byla rozmohla, že císař, nemo- ha jí udusiti, nucena se widěl wyjednávati s ní. Pan Bořek přednesl a oznamil sněmu na radnici staroměstské shromážděnému w dewatenácti článčích celý rejstřík pro- winění císařových proti národu: kterak proti světlým zápisům a závazkům swým uwodil lidi pod jednau do Prahy a jiných měst českých i morawských, o potvrzení arcibiskupa i biskupůw wolených nic se nestaral, ba i poslušenství arcibiskupovi sám odjal, postawiw admini- stratora nad něho; kterak biskupům dowolil nesvětiti

1437 podobojích na knězství, mnichy uwedl do Prahy bez arcibiskupowa (Rokycanowa totiž) dowolení, dával swobodu zjewným hřichům smrtelným w Praze i jinde, žádného kaplana podobojojho na swém dwoře netrpěl, klenoty a listy koruně pobrané newšecky wrátil, staré swobody a práwa zemská wšelijak rušil, cizozemce k auřadům i ke zprawowání arcibiskupství dopustil, na zboží universitním a špitálském zápisu činil služebníkům swým, i jinými křiwdami naproti jednotliwým osobám winen se stal; poslední pak článek žaloby zněl takto: „to se nám také velmi zle líbí, že lidí nejznamenitější naši strany, duchowní i světské, ze swé raddy a od auřadu zawrhl, ježto jest nejwice skrze těch lidí zjednání do země uveden a za pána přijat; stranu pak nám i prawdě boží odpohau i do raddy přijal, i je na auřady k sauzení a vládnuti ustanowil, ježto tomu každý rozuměti může, kam se to chýlí.“ Řeči takové byly tím nebezpečnější, čím méně lze bylo popírat prawdu jejich. Není nám známo, ani co císař odpovědít dal, ani na čem se sněm konečně ustanowil: jen to se ví, že hlavní původové těch žalob, Jan Hertwik z Rausinowa, Chwal z Říčan a Beneš z Mokrowaus, poslali téhož času císaři odpovědné swé listy, a že brzy také kněz Bedřich ze Strážnice, Jan Pardus z Horky i jiných zemanův a obyvatelův drahý m. Oct. počet k nim se připojili, tak že v měsíci říjnu válka na několika místech najednou opět wypukla.⁴⁶¹⁾ Nebojováno sice ještě v otevřeném poli, ale osazována města i hrady wšeliké proti císaři. Pan Jan Kolda z Žampachu zmocnil se Náchodu již dne 29 září; okolo sw. 160ct. Hawla služebníci Pardusovi a přátelé kněze Ambrože Hradeckého pokusili se o město Hradec, ale přemoženi jsou a 22 z nich utopeno w Labi u Opatovic; aniž lépe

461) Archiv český, III, 456—458. Starí letopisowé str. 104.

zdařilo se ztečení Litowle města Morawského dne 1 li- 1437 stopadu: Pardus zajisté sebrav se s lidmi páň Hertwi- 1 Nov. kowými a kněze Bedřichowými z Kolína, autokem nena-dálým zmocnil se města onoho, až na jediná wěž, na niž obyvatelé tam prchlí udatně se bránili; mezi tím Olomučtí a Uničovští dowěděwše se o tom, rychle přispěli w takowém počtu Litowelským ku pomoci, že po boji krátkém ale welmi krvawém zase opanovali město, a zjimali i zwěšeli mnohé husity, některé pak, a mezi nimi Pardusa také, jaté dali w moc knížete Albrechta Rakauského. ⁴⁶²

Jakkoli tedy newalně dařila se nowá zpaura, přece množeni se její na rozličných místech dojimalo cisaře tím hlauběji, ana ke wšem ostatním jeho strastem i nemoc těžká se připojila. Již téhož dne, co Roháč oběšen, zjewily se u něho neduhy nezhojitelné, a když tak řečený „oheň pekelný“ (sacer ignis) wrhl se mu na palec u nohy, nepřátel jeho mnozí plésali nad tím jako nad boží pomstau, která prý ho zastiňla. I ačkoli dle rady lékařské dal sobě palec ten uřiznauti, myslí hrdinskau bolesti snášeje: wšak wida nenawracowati se zdrawí, počal mysliti na lepší ubezpečení osoby a dworu swého. Umíniw sijeti do Uher zase, kdežto we Welkém Waradíně sám sobě hrobku byl připravil, obmyšlel již jen prostředky, kterakby zemi českau po sobě uwesti mohl w moc zetě swého Albrechta Rakauského. Wyslal k němu pana Kašpara Šlika, i wolal ho, aby přijda bez meškání do Prahy, uwázal se na jeho místě we zprávu a vládu celého králowství, tak aby po tchánowě smrti mohl tím snáze w něm oseděti. Albrecht i manželka jeho Eliška zdrábali se

462) Starí letopisowé str. 104. Bartošek p. 199. Chron. collegiati Prag. MS. Andreas Ratisbon, ap. Eccard. I, 2173. Windek cap. 216 jmeneuje Litowli „Ichenweiss.“ Pešina Mars Morav. p. 608 sq.

1437 dluho, prawice, „že jim takové břímě příliš těžko bylo na se wziti, pro neswornost králowství i jiné přičiny, a prosice, aby císař raději to králowství maudrostí swau a rozšafestním sám zprawowati ráčil,“ ⁴⁶³ až konečně, nemohše prý odepřti wuli otcowské, slíbili přijeti do Prahy ke dni sw. Mikuláše (6 prosince) a „poslušni býti přikázání Jeho Welebnosti.“ Mezitím ale zdwihi se proti návrhu takowému odpor, odkudž se ho tuším císař nejméně byl nadál. Wlastní jeho manželka, císařowna Barbora, kteráž dávno nelaskawa bywši na zelě svého, když pán a manžel její meškal w Chebu, okusila slastí vlaďských a spříznila se s několika předními šlechtici českými, Albrechtovi neméně odpornými, umluwila se s nimi o jiný spůsob vladařství, we kterémžto tuším synowec její Oldřich kniže Celský hlavní měl miti čest a úlohu; ba někteři dvořané jistili, že přemlauwala pány, aby po smrti císařově wolili sobě mladého Wladislava Polského za krále s tau wýminkau, žeby ji měl pojmauti sobě za manželku; což tím nepodobnější bylo, an Wladislaw sám nedávno předtím žádal byl zasnauben býti wnukyni její, starší Albrechtově dcerí. ⁴⁶⁴ Poznaw takowé pletichy císař, ačkoli nedal na sobě nižádné nedů-

463) Słowa ta jsou páně Šlikowa vlastní v relaci o té věci dne 26 prosince učiněné (viz dole.)

464) Encášowa Sylviowa zwlaštní nenávist jak proti rodu Celskému wúbec, tak i zwlaště proti císařovně Barboře známa jest; klewety od něho zaznamenané nenabývají tím prawdy, že je Dlugoš a jiní po něm opakovali. My nepochybujeme o Barbořiných aukladech proti zetí nenáviděnému, ale o jejím wnucování se Wladislawovi za manželku. Horlivost a stálost, kterou mužové šlechetní, ku př. Aleš Holický ze Šternberka, se jí ujmali, jest nám důkazem dostatečným, že mravní její povaha nebyla tak ohyzdná, jak ji Aeneas Sylvius a po něm jist ličili.

wěry znáti, ustanowil wšak mimo naději lidskau bez pro- 1437
dlení opustiti Prahu.

W ponděli tedy, dne 11 listopadu, ráno ještě před 11 Nv.
wýchodem slunce nešen jest Sigmund na křesle w rauše
císařském a pod wěncem zeleným po ulicích města i
branau wen, we průwodu manželky swé, knížete Cel-
ského, Brunoria knížete Veronského i jiných wewod a pá-
nůw mnohých, též asi tisíce oděncůw jízdných a několika
zástupůw pěších; také z Pražanůw „jedni prowodili ho
s žalostí, jiní pak radowali se řkouce, aby se nikdy zase
nenawracoval; a krásné paní pod korauhwí swau šly za
ním i s jinými kejkléři, nesmějíce w Praze ostatí.“ ⁴⁶⁵
Téhož dne dojel Wlašimě a tam nocoval; w Telči městě
Morawském byl dne 18 listopadu, jakož listiny od něho
tam wydané swědčí; Znojma pak dojew u večer dne 21, 21 Nv.
a byw tam od Albrechta i Elišky, též od pánuw uher-
ských nař čekajících přiwítán, dal hned první noci za-
tnauti mauželku swau a pod stráži držeti; kníže Celský
měw wýstrahu, rychlým autěkem zniknul téhož osudu.
Psaní císařovo k nejwyšším auředníkům a saudcům zem-
ským i wšem slawům českým wubec dne 30 listopadu ze 30 Nv.
Znojma dané poučuje nás o skutcích té doby odjinud
neznámých w tato slowa:

„Urození, stateční, slowutní a opatrni, wěrní naši
mili! Jakož ste nám nedávno jménem wší zeině naši
České psali, řád a spůsob, w němžlo ste se ty časy usta-
nowili, široce oznamujíc, ⁴⁶⁶ a žádajíc i prosice, aby-
chom my dále s wěli, úmyslem i rozkázaním našim wy-
slati ráčili k wám ke sněmu o suchých dnech nejprw

465) Slowa to starých letopisůw českých na str. 105.

466) Byli totiž w nepřítomnosti císařově zřízeni hejtmané
zvláštní ke zprawování celého království, jichžto wšak
jména jsou nám neznáma. *Srown.* Staré letopisy str.
106, číslo 278 a 279.

1437 příštích (18 Dec.) wámi složenému, dotekše také, že w jiném nechcete shledání býti, než jako wěrní a upřímní poddaní ku pánu swému: to my s wděčností a s nemalým utěšením přijawše, odepsali sme wám, že tak učiniti ménime, jakož sami to již z listu našeho lépe wite. I nezdát se nám toho potřeba, bychom ſíře wypisowali wám vůli a žádost swau o wyzwižení a zwelebení toho králowſtwi i wás wsech, kterážto žádost z přirozené té země přichylnosti nám w srdeci z mladosti naší až do této doby vždy lpěla jest a lpí; neb ste nás, když sme s wámi byli, we wšem skutečně lépe shledali, nežli wypsáno mohlo býti, a w tom ſi s boží pomocí i setrvíame. Protož ukracujíc řeči, posílámeť k wám urozené Kašpara Šlika kancléře nejwyššího a Hartunka z Kluks, radu naší a wěrné milé“ a t. d. ¹⁶⁷⁾.

Předmět a aučel, jak toho poselství, tak i všech jiných péci a starosti Sigmundových, pokud ještě byl na živě, bylo powyšení Albrechtovo a s ním rodu Habsburského na wšecky ty trůny, jichžto slavný někdy dům Lüemburský s ním odumřítí měl. Swolaw proto k sobě wšecky we Znojmě přítomné pány uherské i české, poraučel jim slowy tkliwými syna i dceru co dědice swé, a prosil, aby přimouce je za pány, ſetřili netoliko přirozených a umluwami ſtržených práv jejich, ale i prospěchůw velikých, ježto by jednekaždé zemi jítí měli ze spojení wsech pod jedním panovníkem; wychwaloval také wysoce ctnosti Albrechtovy a ujišťoval, že jím bude pánum, nad nějž hodnějšího a lepšího sobě ani žádati nemohau. O Uhřích nebylo téměř ani pochyby, že dostoji žádosti umírajícího pána swého: tím více pečováno teď o Čechy a o země náležité ku koruně české; ještě poslední 7 Dec. známé Sigmundovo psaní dáno bylo dne 7 prosince

467) Psaní to nachází se w rkp. českého Museum XXIV, G. 12.

k šesti městům Lužickým k tomu cíli, aby vypravice 1437 znamenité poselství ke sněmu nejprv příštímu do Prahy, pomohli tam hájiti dědičných práv Albrechtových i Eliščiných. ⁴⁶⁸

Přemáhaw již dávno myslí hrđinnau množicí se bolesti tělesné, když ucítíl blízký konec života, dal se obléci w raucho císařské a pod korunau slyšel mši swatou, chtěje prý umřítu co císař: ale když to déle trvalo, kázal aby jej hned přeoděli w raucho umrlčí, w němž pochowán býti měl. To když se stalo podlé jeho wůle, na trůnu sedě usnul na wěky w pondělí dne 9 prosince ^{9 Dec.} u večeř. Na to hned nazejtří Kašpar Šlik, swolaw přední pány všech říší Sigmundových do kostela Znojemského, dal tam před nimi a před knížaty Albrechtem Rakauským i Krištofem Baworským skrze zlatníka k tomu powolaného zničiti wšecky Sigmundovy císařské i královské pečeti dle obyčeje, aby jich dále od nikoho užíváno býti nemohlo. Tělo pak mrtvé wystaweno bywši tři dni k veřejnému podiwání, odwezeno jest do Uher ku pohřebu. „Žalostiwé diwadlo, (dí Aeneas Sylvius) a nestalosti wěci lidských obzvláštni důvod: císařowna jalá a císařovo mrtvé tělo spolu wezeny jsau. Wyjeli proti nim we smutku páni Uherští, aniž w takové neobyčejné proinčně od slzí zdrželi se mohli.“ Hrob Sigmundův připraven byl we Waradíně u nohau sw. Ladislawa krále, jehožto zwláštním býval ctitelem. Panování jeho počítalo se w Uhřích 51 let, w Němcích neplně 28, w Čechách dle jména 18 a skutkem arci méně, císařování pak půl pátá léta. W Praze jako i w jiných drahně místech konány slavné služby boží za duši jeho; biskup Filibert slaužil sám na to mši w kostele sw. Wita, a k ofěře šli páni,

468) Tištěno we knize: *Diplomatische Beiträge zu den Geschichten und den deutschen Rechten* (von K. G. Anton.) Leipzig, 1777, str. 56 — 57.

1437 rytíři, zemané, prelátowé, kanovníci, konšelé a obce měst Pražských i paní a t. d.

Jakkoli pak celá powaha panowníka toho ze skutkůw a řeči jeho již dostatečně a nejlépe známa jest, nebude wšak zbytečno k doplnění a k závěrce podati obraz osobnosti jeho, jakž jej často jmenovaný Aeneas Sylvius dle přírody a zkušenosti neméně uměle nežli wěrně vyličil. „Bylf Sigmud (dí,) postawy wýtečná, měl oči jasné, čelo prostranné, lice jemně se rdíci, bradu dlauhau a hojnau; chtěl duchem welikým wšelicos, ale nestále, liboval si w žertech, rád víno pil, po ženách jen hořel, cizoložství tisícera se dopauštěl; kwapný ke hněwu, snadno dal se udobřiti; nedržemný pokladův a dárcem rukotržný, více sliboval nežli plnil a klamal častokrát. Když byl w Římě u Eugenia papeže: tři jsau wěci, nejswětljší otče! (řekl,) we kterýchž se nesnášíme, a opět tři, kde se shodujeme: ty ráno špáwáš, já přede dnem wstálwám; ty wodu piješ, já víno; ty žen se štítiš, já po nich se shánim. Ale w tom se snášíme, že ty štědře rozdáváš poklady církewní, a já ničeho sobě necházám; ty máš špatné ruce, já špatné nohy; ty kazíš církew, a já říši swatau.“ ⁴⁶⁹

Přední jeho milostníci byli Kašpar Šlik, Brunorius della Scala, Michal Orság a Matěj báň Slavonský; jejich radau řídil se mnoho, ale více ještě svým aumyslem vlastním. Kašpar Šlik, syn Chebského měšťana Jindřicha z Lažan, wstaupiw r. 1416 co písar u Sigmunda do

469) Nesnadný ku překladu original zní takto: *Fuit Sigismundus egregiae statura, illustribus oculis, fronte spatiose, genis ad gratiam rubescientibus, barba prolixa et copiosa, vasto animo, multivolus, inconstans tamen, sermone facetus, vini cupidus, in Venerem ardens, mille adulteriis criminosus, pronus ad iram, facilis ad veniam, nullius thesauri custos, prodigus dispensator; plura promisit quam servavit, finxit multa. Hic cum Romae apud*

služby, získal byl sobě rychle jeho lásku a důvěru 1437 zwlaštní, a povýšen r. 1433 za nejvyššího kancléře, 1437 do stavu hraběcího; Sigmund zapsal jemu nejprv Holič w Uhřích, potom hrad a město Bassano w Italii, pak r. 1434 auřad Chebský a panství Loketské, Andělskau horu, Ostrow, Hroznětin a j. w. Jeho zásluhy o císaře byly znamenité a vůbec uznané. Brunorius, z rodu Scaligerůw, slul u Čechůw také knížetem Beraunským (t. j. Veronským). Michal Orság a Matík (Matěj) z Tálowec byli rodem Uhři. O Pipovi Španovi z Ozora, Florentinčanu, a Poláku Stiborovi ze Stibořic byla také řeč již w dějinách těchto: ⁴⁷⁰

Eugenium esset: tria sunt, inquit, sanctissimo pater, in quibus discordamus, et rursus in quibus concordamus tria. Tu mane dormis, ego ante diem surgo; tu aquam bibis, ego vinum; tu mulieres fugis, ego sequor. Sed concordamus in his: quia tu large dispensas thesáuros ecclesiae, ego nihil mihi retineo; tu malas manus habes, ego malos pedes; tu destruis ecclesiam, ego imperium. (Wiz. životopis Sigmundůw w mé „Italienische Reise“ r. 1838 str. 113.)

- 470) O celém životu a panování Sigmundowu wydal Dr Jos. Aschbach pod titulem: „Geschichte Kaiser Sigmunds,“ (Hamburg 1838—1845, 4 díly w 8) spis velmi pilný a důkladný.
-

ČLÁNEK ŠESTÝ.

A L B R E C H T.

Nesnáze a odpory při volení Albrechta. Strany rakouská i národní na sněmu Pražském; Albrecht volen pod výminkami. Pan Ptáček přilnul ke straně polské. Rostoucí rozbroje. Aleš ze Šternberka ve Widni. Kazimír přijat od některých za krále. Albrecht přijel do Prahy a korunován. Boje před Táborem nerohodné. Porážka u Želenic. Král polský ve Slezsku. Albrecht ve Wratislavě a tok s Poláky. Anarchie v Čechách. Národní ustoky a nesnáze v Uhřich. Pád Smederewa. Albrecht u Petrowarajina, vraci se nemocen. Smrt jeho. Mor v Čechách a proměny hojně. Závěrečné úvahy.

(R. 1437 Dec. — 1439 m. Oct.)

1437 Kralowání Albrechtovo v Čechách bylo tak krátké a nedokonalé, že w něm nemohl wzniknouti ani rozvinouti se žádný zvláštní a samostatný útvar w životě národu buđto politickém, buđto církewním; nejen tytéž idey a interesy, ale i tytéž osobnosti stály ještě wždy w popředí historie; pročež není neslušné, považovati kralowání toto tak, jak umírající Sigmund si přál, za

pauhć pokračowání čili za pauhý přívěšek k jeho době, 1437
arci že we smyslu poněkud jiném.

Překážky, kteréž nedaly mu dojítí auplného uznání u Čechůw, musejí se hledati jak w osobnosti jeho, tak i w poměrech církewních a národních té doby. Byl tě muž wysoké postawy a silného těla, hlavy kulaté, oči velikých a děsných, vlasuw černých, twáre snédé, rtuw odulých se zuby wynikajícimi, což zvláště když mluwil aneb se smál, nepřijemným jej činilo; mluvívalc arci málo a smával se ještě méně, ana mysl jeho usedlá i wážná spíše ku přísnosti nežli k žertům ho wědla, takže jakkoli byl nejen sprawedliw, ale i dobratiw, pro swau nepříwětiost jen málo lásky požíval u poddaných; aniž jeho ctnosti domácí, ani známá wšem poctiwost a zprávnost nemohly mu získati těch srdcí. která Sigmundowým rytířským leskem a horowáním i wlídností jakkoli lichau jata se býti cítila. Konečně i bojownost a udatnost Albrechtowa wábila k němu tím méně, čim více právě jen proti Čechům se byla zjewowala.⁴⁷¹

W ohledu náboženském a církewním nebyl sice Albrecht nikoli nepřízniw idcám reformy a pokroku wúbec; ba poselstwiu, které w měsíci prosinci r. 1433 wyprawil ke sboru Basilejskému, oswědčil se sám býti horlitelem pro ně, jakožto pro nejlepší, ba jediný prostředek proti zmáhaní se ducha onoho, který w Čechách byl již církwi wúbec hrozil záhubau; i honosil se tím, že w zemích jeho husitismus jen proto neujal se ani prospěchu neměl, poněwadž od něho s velikau pilnosti o refor-

471) Osobu Albrechtowu ze vlastního pramene líčí netoliko Aeneas Sylvius, jenž r 1438 widěl jej we Wídni, byw tam w poselství od sboru Basilejského, ale také Dlugoš, který tuším we Wratislawi r 1439 ho spatřil. Wiz mau Italien. Reise pag. 114 — 116. Dlugoš pag. 719.

1437 mací staráno bylo.⁴⁷² A však nenávist jeho proti „kacířům“ nezmírnila se tím nikoli, alebrž stala se ještě oprawdovější. Horliwi husité věděli, že upřímné smíření s ním bylo jim téměř nemožné; jen poctivost jeho a stálost we slibech mohla poněkud za to ručiti, že zaváželi se k uznání práva jejich, potom k závazku svému také státi bude. Proto kališníci mírní, kteří spokojili se kompaktaty we smyslu Filibertowě a Přibramowě, neměli příčiny obávat se jeho; méně dobře tušili sobě strana Rokycanowa, kterážto považovala kompaktaty ještě za neauplné a nedokonané; nejhůře ale smýšleli o něm Táboři, ježto znali oprawdovost a neoblomnost jeho, aniž mu zapomenuti mohli kruté nakládání s vězni u Býdova r. 1431 jatými.

Nejsilnějším však důrazem padaly do autku a výwinu dějin těchto poměry a city národní; žila *národnost* jak na počátku bojůw husitských, tak i u konce jejich wyjewila se co mohutná i hlavní páka snah a činův českých. Po auplném wymření rodu Lucemburského jednalo se nyní o uvedení a uznání netoliko nowého panovníka, ale i nowé dynastie. Albrecht ani čtrnáctiletým panováním w Moravě, ani nadějí na kralování w Čechách nedal sebou bnauti, aby se byl přiučil jazyku českému; co kowaný Němec slaužil tedy Čechům spolu za representanta onoho zlého ducha, kterýž osoboval Němci od jakžiwa jakausi přednost před Slovanem a

472) Píše o tom Joh. de Segovia (lib. VII, cap. 10) w ta
slova: Verba hujusmodi consola flant requisitioni ducia
Austriæ Alberti, per oratores auditos mense Decembrio
concilio significantis, quia haeresis Bohemorum ex de-
formatione cleri fomentum sumpsisset, quod non redu-
cerentur, nisi de reformatione cognito; in dominiisque
suis pullulare propterea non potuisset, quod summo
studio laboratum exsriterat pro introducenda et conser-
vanda reformatione.

w opowrzení dával wše, co slowanského bylo. 473 Wi- 1437
 těžství husitská byla sice zjednala jménu českému větší
 w Němcích wážnost, ba osřach: ale dávné antipathie
 nejsau jimi zmírněny, nýbrž raději utuženy. Jak wy-
 sokého stupně ony dosáhly právě této doby, ukazuje nám
 zwlaštní spis pamětný, tehdáz w oběh puštěny pod ná-
 pisem „Krátké sebrání kronik českých k wýstraze wěr-
 ných Čechůw“, a počínající w tato slova: „Čechowé
 měliby se pilně warowati a we wší snažnosti wystříhati,
 aby we zpráwu cizího jazyka a zwiaště německého ne-
 upadli; nebo jakož kroniky české swědčí, ten jazyk jest
 nejlitější ku poražení jazyka českého a slowanského, se
 wší pilnosti wždy o to pracuje, a rozličnými obyčeji
 lstimi wždycky usiluje, kterakby ty jazyky zhladiti mohl“
 a t. d. Celý spis obíral se wýkladem sadý této a při-
 wodil ku paměti wšecko, co kde w kronikách o nená-
 visti a záštěch mezi oběma národy zapsáno bylo; zwlaště
 pak líčil, jaké následky mělo pro národnost českou po-
 volání krále Jana z domu Lucemburského do země, an-
 obrž i o císaři Karlowi IV. dí, že „ačkoli jest českou
 zemi welebil, Pražské město rozšiřoval, učení obecné
 w něm spůsobiw i jiné wěci, wšak proto wšudy Němce
 po zemi plodil: neb kdo jsau (dí,) téměř po všech krá-
 lowých městech w Čechách purkmistrowé a konšelé byli?
 Němci. Kdo richtáři? Němci. Kde Němcům kázali? we
 hlavních kostelích. Kde Čechům? na krchowich a w do-
 mech; a to (dí,) důvod jest jistý, že německým pleme-
 nem, z něhož byl jest sám pošel, mřnil českou zemi osa-
 dili a Čechy pomału z ní wypleniti; jakož se jest i za

473) Jak dávno to w Čechách pozorowáno a těžce nešeno
 bylo, jewí se ze známých slow Kosmasowých o Bře-
 tišlawovi I: Perpendit innatam Teutonicis superbiam, et
 quod semper tumido fastu habeant respectui Sclavos et
 eorum linguam. (Scriptt. rer. bohem. tom I, pag. 82.)

1437 něho počínaло, že žalob na radnicích česky slyšeti nechtěli sau, než hlaholem německým, a kterak lsiwé kmety české z Prahy wysadili wen na zemi, o tom by mnoho bylo mluwiti“ a t. d. „Měliby tehdy Čechowé, (dí dále,) nemohauli ze svého jazyka pána míti, na jiný slowanský jazyk, nebo na jiný kterýkoli pod nebem křesťanský pomysliti, ačby bohatý nebyl, a jeho sobě za pána wzítí; neb jich jazyk a jich swobody pod králem každého jazyka, kromě německého, lépe stanau.“ Dále obracoval se k tomu pozor, že Čechowé s wětší stranau „jsauce w dobrých prawdách utvrzeni, nikoli toho mrauce neustaupi, a se zbožím i se zámky se prvé přewrátiti dají“, nežliby ode prawd oněch upustili; že potřebí jest očištění dobré powěsti české podlé kompaktat, i aby zámkowé od koruny odtržení zase k ní přihromážděni byli: ale že „německý národ w sobě té jisté žily nikoli míti nemůže, by nás minili z nároku wywesti, než více jakžby mohli zmazati“, a Němec že „raději více zámkůw Němcům zawadí, aby mocí české ubývalo.“ Proto zwiráno ještě jednau, že „slušno jest slowanského jazyka pána hledati a k německému nikoliw neswołowati.“ Celý ten spis,⁴⁷⁴⁾ ačkoli patrně směřoval proti Albrechtovi Rakauskému, nedotýkal se ho wšak nikde osobně, ba ani zmínky o něm neučinil: nicméně není pochyby, že jakož sám bral původ svůj z rozjařenosti citu národního, tak i velikau mocí působil w zemi, boji mezinárodními ještě nedávno zmítané. Aniž tehdaž Čechowé jediný byli národ, jenž ukazoval na sobě příklad takové roz jitřenosti proti Němcům; také Uhři, ačkoli přijali Albrechta bez odporu za krále, ještě krutší dali o ní důkaz, když nejen

474) Wydán jest we knize: Dalimilowa Chronika česká, w nejdávnějši čtení návrácena od W. Hanky, w Praze, 1851, str. 228—242.

auředníky německý ze země wyhánčti, ale w obecném 1437 zbauřeni také wšecky s Albrechtem do Budína přišlé Němce napořád wražditi se jali, jakož o tom později wyprawowati budeme.

Z toho znamenati jest, s kolikerými nesnázemi potýkati se museli poslowé, kterýmž od nebožce císaře i od knížete Albrechta uloženo bylo, aby dědičnému právu ku koruně české zjednali u stawów uznání a průchod. *Sněm „o volení krále“* sestaupil se teprw nazejtří po wánocích, 26 prosince, w Karolině. Pan Kašpar Šlik, co 26 Dc. posel od císaře, wyprawował obšírně aumysly a řeči jeho, směřowawši ku powýšení Albrechtovu jak před dávnými časy, tak i zvláště před smrtí. Powolaw prý obau poslůw k sobě, mluwil k nim přede všemi pány zdviženýma rukama i silzawýma očima takto: „Widím již, žeť jsem w nebezpečenství smrti, a že wšemohaucí pán bůh chce již konec dátí úsilím mým a prácem o církew jeho swatau a o dobré wěrnych křestanůw. Protož wám poraučím a přikazuji pewně, abyste, bychť já pak i umřel, poselství swé owšem a wždy wykonali; prostež, žádejež a welice napomínejtež všeho království, ať dceru mau i syna připustí a přijmau we spráwu a panování království mého, pozorujice práv přibuznosti a dědictví wedle listu se zlatau bullau, kterýž to království na to má, w němžto zjewně piše se, že ženské pohlawí tak dědí jakž i syn; a tak děd můj král Jan přišel jest ku království, a mnozí předkowé jeho též, i já přišel sem ku království uherskému; pozorujíc také zápisůw mezi korunau českau a knížetstwim Rakauským, kteréžto předkowé jich schowali sau i zapečetili, a též také od Rakauských wšech reversy na Karlštejně leží se zlatau bullau; pozorujíc konečně i této mé poslední wůle a mého poručenství. A powězte jim, jestliže to učiní, prawauf a upřímnau sprawedlnost zachowají, králov-

1437 ství upokojí, nám se tím všecky zavděčí, sobě a budoucím svým dobré učiní, a ode všeho křesťanstwa čest velikau i lásku sobě získají. Nýbrž by pak těch již všech tak hodných a spravedlivých příčin i mých žádostí nebylo, však patříc na dobrotu, poctivost a ctnosti života oswícené kněžny, i na spravedlnost, prawdu, důklad moci a blízkost zemí téhož knížete, a že já také i králowství Uherské jim dal sem, we kteréž z milosti boží přijati budau, a tak pro spojení s tak mnohými panstvími měliby je z aumysla sobě wziti. A tak jim ovšem powězte, žeť ty wšecky věci jim wěrně a upřímně wzkažujem i radime, bůh to wí, k jehožto swaté milosti jsme powoláni. Neb jestližeť jinak učiní kterýmkoliwék návodem, ať pamatuji na mé poslední swědectví, žeť by to bylo proti spravedlnosti a proti cti, i bohatby tím rozhněvali; a tosby přišlo k veliké škodě i k hanbě wěné králowství, a k aurazu zemanůw a bydlitelůw jeho i ku pohoršení, anižby nadlauhu trwati mohlo, jímžto já před bohem bez winy zůstati chci“ a t. d. „Protož my poslowé (pokračoval pan Kašpar dále) stojíce zde rozkázaním pána swého, Milosti Wašich také napomínáme, žádáme i prosíme, pro tu jeho velikau lásku, kterauž jest iněl k tomuto králowství a ke všem wám, pro ta bezčíslná úsilí a práce, kteréžto nesl jest o zvelebení a upokojení tohoto slavného králowství, i pro dobrodiní, kterážto ze mladosti swé ukazoval jest předkům wašim i wám, a přiwětiwě se maje ctit jest wás i miloval mimo wšecky jiné jazyky až do konce swého: abyste ráčili uslyšeti a naplniti Jeho Milosti žádost a wůli, pozorujíce zřejmé spravedlnosti dcery jeho i syna; abyste patříce na rod a na plémě jeho w zemi waši, spomínáním na krále dobrodějce i milowníka swého již umrlého patřiti mohli jako na živého a wám přítomného.“ Po panu Kašparovi mluwili poslowé Albrechtowi, dva páni z Rakaus a dva

z Morawy, w témže smyslu, neuwodice důvodůw nowých, 1437
 leč že jménem pána svého zakazowali se ke všemu,
 coby ze spravedlnosti a z lásky králowství tomuto či-
 niti měl.⁴⁷⁵

Řeči takové nechybily se s aučinkem u těch, kteří
 považovali vše, co národ za posledních osmnácte let
 byl wymáhal, za pauhé poblauzení; jim zajisté dávné
 umluwy a obyčeje musely wždy býti právem swatým i
 nedotknutelným: ale počet mužůw tak smýšlejících nebyl
 na sněmu hojný. Jini, a to wětšinou, domnívali se, že
 práva wšeobecným úsilím a strádaním i bojem proti
 celému takořka světu nowě nabytá měla přednost před
 jinými závazky jakýmkoli, a když Sigmund sám ne tak
 dědictvím, jako swolením národu wešel we králowství
 swé, že i nástupce ne wúli jeho, ale jen wúli národu
 mohl a měl býti ustanoven. Co do sporu tohoto strany,
 jak obyčejně, již hotové a we smýšlení svém odhadlané
 sešly se na sněmu, aniž řečmi sebe wýmluvnějšími we
 přesvědčení svém rozpačili se daly. První strana, kte-
 rauž nazývati můžeme *rakauskau*, měla nejvíce přívr-
 žencůw we stavu panském; druhá *národní zastupena*
 byla zvláště stavem rytířským a městským; k oné nale-
 želi katolíci všichni a wětší částka kalíšníkůw dle smyslu
 Přibramowa; k této horliwější husité čili Rokycanoci a
 Táboři, též někteří Přibramoci, kteří také citem národnos-
 ti wěsti se dali. Přední mužové strany rakauské byli páni
 Oldřich z Rošenberka, Menhart ze Hradce, Mikuláš Zajíc z Ha-

475) Celé to jednání popsáno jest česky w rkp. českého
 Museum 24, G. 12 fol. 1—5; německy pak pod ná-
 pisem „Das ist die Werbung, die her Caspar yeczund
 alhie zu Prag an die Samnung des genutzen Kunig-
 reichs in Behmyscher Sprach mit zierlichen Wörtten
 geworben“ etc. w rkp. bibl. Mnichowské Cod. germ.
 331 fol. 1—3.

1437 senburka, Hanuš z Kolowrat, Wáclaw z Michalovic, Hynek Krušina z Lichtenburka, Hašek z Waldšteina, Jan Šwhowský z Risenberka, Jindřich ze Stráže a jiní; v čele pak strany druhé stáli Hynce Ptaček z Pirksteina, Aleš Holický ze Šternberka, Pertolt z Lipé, Jiří z Poděbrad, Petr ze Zvířetic, Jan z Pernsteina, Jan Kolda z Žampachu, Rausinovský, Kosík, Boškowé, Klenowský, Zmrzlíci a jiní; z měst pak přiznávaly se ke straně první Praha, Hory Kutny, Kauřím, Slané a některá jiná, ke druhé pak wšecka města wěnná, i nad to Žatec, Launy, Nymburk, Klatow, Písek, Tábor a j. w. Strana rakauská měla tu wýhodu, že v rukau jejich nacházela se skrze pana Menharta nejvyšší moc a vláda zemská; pročž také rádem lépe ustrojeným pohybovala se na sněmu rozhodném. Pan Ptaček, newěda tuším ještě, kam se wrhne hlas wětšiny, žádal, aby wolení se podložilo a nejprw aby sepsáni byli zespalka článkové zemských žádostí, ježto by wolenému ku přijmutí a k zachowávání předložení býti mohli: ale strana odporná, majíc jistotu swého wítězství, nechtěla k odkladu ani nejmenšímu swoliti, aniž potazu žádaného

27 Dc. straně druhé dopříti, tak že když 27 prosince v Karolině wolení před se šlo a hlasové pro Albrechta přewahu měli, strana Ptačkova hned opustila sněmownu we velikém rozčilení. Tu teprw ulekše se rakauští, šli za nimi do hospod jejich, a prosili aby se neprotiwiли wolení, by z té dvojice nepowstało mnoho zlého celé zemi. Ptaček odpověděl, že se neprotiwi králi, ale že hledí jen k dobrému králowství, aby to we svých práwích a obyčejích nebylo skráceno. Posléze swoleno jest, aby článkové nadřečení byli sepsáni, a wydány k tomu osoby s obou stran; načež páni obojí strany zdviženými prsty slibili, přijmeli Albrecht ty kusy, aby jednosvorně za krále přijat byl, pakli nic, aby nebyl přijat. Ti kusové potom čteni

jsau na radnici staroměstské veřejně w tato slowa: ⁴⁷⁶ 1437
 1) „Nejprwé o ty čtyry artikule, o něž se jest tato zejméne zasadila, a o to se jest stala smlauwa s konciliem Basilejským, i kompaktata smluwena a sjednána, kterážto držíme a držeti ménime: abychom w tom zachowáni byli, a jestližeby nás kdo od toho chtěl tisknauti, aby nás Jeho Milost hájila i bránila. 2) Jakož císař Sigmund slavné paměti pán náš zapsal se jest nám a zemi w některé wěci zwlaštní, ježto to zápisové jeho s majestátem říše ukazují a swědčí: w ty wšecky wěci aby se nám tento též zapsal a je dowedl k místu. Pakliby čeho beze lsti ku konci a k skutku dowesti nemohl, ale aby nás při tom wedle týchz zápisů zachowati ráčil; a chtěliby nás od toho kdo tisknauti, aby nás w tom, jakož pán náš, hájil před každým a bráníl. A zwlaště o arcibiskupovi, nemohliby ten býti swěcen, kterýž jmenowan a wolen jest, ale buď jiný, kterýžby tělo a krew boží rozdával a žáky rozdávati chtějící swětil ku knězství. 3) O práva a svobody této koruny: aby Jeho Milost ráčila práva zemská i každý stav we swé swobodě a řádu zachowati a držeti, jako jest bylo od starodáwna. 4) Wšecky dluhy a zápisy w této zemi slavné paměti císaře Karla, krále Wáclava i císaře Sigmunda, kteréžto zapsali buđto na království aneb na duchovenství, aby ráčil držeti, jakož swědčí. 5) Jakož Jeho Milost přijímáme za pána a krále korunu naší, žádáme aby J. M. ráčila ty wšecky listy a zápisy, kteréž od našich předkův na tuto korunu má, nám při svém korunování w moc panskou ke cti země položiti, a zemí swého panství potvrditi ku koruně české; neb již J. M.

476) Starý letopisové str. 106. Přednášení Přibíka Klenowského na sjezdu Wratislavském 6 Jan. 1439; tištěné w knize „Diplomatiche Beiträge“ etc. Leipzig, 1777, str. 65—67.

1437 pánem a dědicem bude království tohoto, i jeho děti.

6) Morawa svých zápisůw a zavázání aby prázdná byla a ku koruně české nawrácena, i ti listové zase dáni, kteréž na Morawu má. 7) Králownu (Barboru) paní naši Její Milost aby prostu a prázdnou z vězení učinil beze všelikterakých nátliskůw a šacunkůw. 8) O jiné všecky země nebo zámky, ježto jsau nespravedlivě od země české odtrženy, aby o ně státi a jich dobyti zase ráčil. Další články týkaly se zemí ku koruně náležejících, zvelebení Hor Kuten, dosazování Čechůw na aušady a zámky w Čechách a nemíchání se rad cizích do věci českých.⁴⁷⁷

Bylo ustanoveno sněmem, že zvláštní poselství, w jehožlo čele stál pan Aleš Holický ze Šternberka, mělo nést články tyto ku králi, jakmile by se wrátil z Uher zase, kamž pro dosažení koruny Uherské bez meškání

1438 se byl zabral, a kdež i skutečně dne 1 ledna 1438 w královském Bělehradě korunowán jest. Poněvadž ale návrat jeho mimo lidskau naději déle opozdil se, poselství české k němu také do Wídne dluhuo vyprawili se nemohlo.

We straně národní nebylo s počátku jednoty ani srozumění. Co ji spojovalo, byla témněr jen nechuť k Albrechtovi, která z rozličných pocházela pramenůw. U panůw Ptačka i Alše Šternberka byla oddanost k císařovně Barboře tuším ještě mocnější pohnútka, nežli láska ku kalichu a k národu. Jen ti, kteří vloni po sw. Wáclawě proti císaři Sigmundovi brannau moci byli povstali, měli směr určitý a positivní před sebou, jenž je wedl do Polska. Utrpěli sice ztrátu velikau smrtí **8 Jan.** pana Diwiše Bořka z Miletinka († 8 Jan.), ale ta brzy přilnutím zvláště páně Ptačkovým nahražena byla. Muž

477) Wiz Archiv český, III, 459—460.

tento znamenitý, pán na Pirkšteině, Ratajích a Polné, 1438 postavil se od této doby w čelo weškeré strany podoboji, a byw nedávno ještě katolíkem, stal se nezadlaubo nejhorliwějším husitou. Prawilo se, že z vůle jeho jediného wisel pokoj w Čechách; byltě zajisté muž welikého rozumu a myslí wysoké, ač postavy malé, tlustý, lysý, howorný a wždy wesely. Pan Aleš Holický ze Šternberka byl sice starší wěkem, ale řídil se více jeho příkladem, nežli vlastními aumysly; pročež také w pozdějších teprw létech přilnul horliwěji ku podobojím. Ze psaní, kteréž dne 18 ledna oba páni Aleš i Ptaček 18Jan. dali k Oldřichovi z Rosenberka, dowídáme se, že sjewše se w Dobřejowicích, zprawowali se těch wěci, kterak jeden w jedných krajích jednal a druhý w druhých. A dále (píše se tam) „pane wěz, že já Hynce Ptaček sjel sem se s Bedřichem a s jinými u Hory Kutny, a tu sem Bedřicha na tom zůstavil, aby wálky přestal a pokoj měl, tak že má i zaručili příměří. I dal sem to i zprávcům do Prahy wěděti, budeli se jim zdáli to konati. A dále položil sem sněm we Chrudimi tuto středu (22 Jan.) 22Jan. kraji Chrudimskému, Hradeckému i Čáslawskému; a s druhé strany také bude w Klatovech sněm položen. A tu se bude k tomu jednat, na čem jest w Praze zůstáno; ač se bude tak drželi, jakož jest zůstáno a swoленo, nadějem se bohdá, žeť to také přijmau. Pakliš se bude pane jinak jednat, shledáš, žeť z toho nic dobrého newyjde. Nebť nás tak sprawují, žebyste jej (krále Albrechta) tak chtěli wěsti (do země) bez skonání těch umluw, kteréž sau se w Praze staly, a kdyžbyste jej uwedli, žebyste chtěli jednat, jakož by se wám zdálo. W tom se lidé opatrují i opalí, to pane shledáš. A wěz, žeť jest nám z Uher dáno wěděti, žeť (císařownu) Její Milost twrdě wězí, a bez dlení šacowati ji chtěc; toťby již ze smluw wyšlo. Příteli milý! přičin se k tomu, což

1438 můžeš: neb půjdelis tak, nebudauš se tomu lidé dívali, aniš se déle dají na slowech držcti.“⁴⁷⁸ Co ale we psaní tomto zamílčeno, byla umluva Ptačkowa s knězem Bedřichem i s jinými na Kutné Hoře učiněná, že se mělo jednat s králem Polským o dáv ném a někdy zvláště u Siroktw oblíbeném návrhu, kterakby koruny Česká i Polská mohly spojeny býti⁴⁷⁹

Další běh věcí wyswitać najlépe ze psaní Alše Holického ze Šternberka k témuž panu Rosenberkovi, da-
1 Fbr. ného z Křivoklátu dne 1 unora w tato słowa: „Wéděliš dawám, žeſ sau w Praze konšelé zjimali Welwara, Hedwiķu, Smolaře a jiných drahně podlé toho; a ty sau wen z města wyslali, jedni prawí, že na Žebrák, a druzí že na Karlštýn. A také mě zprawují, že by se obec z toho bařila, a prawice, že se jest tomu městu toho nikdy ne-přiházelo, by kteří jich spoluměšané měli jinam wydání býti k trestání. A také nowiny wěděli dawám, že ti, kteří jsou se na sněm byli sjeli do Chrudimě, někteří ustanowili sau sobě sněm jiný w první neděli w půstě (2 března), a z toho sněmu mají pro krále Polského poslati, aby přijel nemeškaje a cožby mohl nejsilněji, neb jest on k nim své poselství udělal, žeby přijeti chtěl, když jemu wzkáži. Protož zdális se, obešli kníže Rakauské, chcelis sobě s naší zemí konati, aš koná a nemešká; a nebudeliš rychle konati, žeſ zmešká. A také, milý pane, zdáloby mi se, by psal knížeti Rakauskému, aby paní naši králowau (Barboru) ostawil při těch umluvách, kte-rež sau se w Praze staly, a mimo to aby Její Milosti netiskl; neb jestliže mimo to ji umluwami neb mocí utiskne, spojíš se nás mnoho s těmi, kteří proti němu míní býti

478) Psaní celé z originalu tištěno w Archivu českém, II, 5.

479) Wyswitać to z řeči uvedených we knize „Diplomatische Beiträge“ a t. d. (již dotčené.)

s králem Polským, ježto bychme toho sice pro žádne 1438 wěci neučinili. A také wěděti dáwám, že jest pan Ptaček Širnočka panoši swého byl poslal do Prahy, a že byl zjednal s knězem Bedřichem a s jeho rotou Pražanům příměří do sw. Jiří, a oni sau ho přijmauti nechtěli; a to mi se zle líbí, protože Bedřichovi není co bráti, a Pražanům jest, a tudy se země hubiti bude.“⁴⁸⁰

Dotčené w tomto psaní jímání předních měšťanův strany Rokycanovy w Praze stalo se bylo z wule hejtmanův zemských a podkomořího Jana z Kunwaldu dne 21 ledna; po něm následovalo dne 4 února wypowězení 21 Jan. z města welikého počtu jiných měšťanův, i manželek a 4 Fbr. rodin jejich, za přičinu jejich neochotnosti ke straně rakauské; a puštěn hlas, žeby se byli radili o uwedení Prahy w moc kněze Bedřicha. Důkaz to byl rostauc̄ mezi stranami nedůvěry a rozhořčenosti, a spolu bázně u strany rakauské, aby nestal se přewrat w Praze; také přísnější nařízení tyto dni dané, aby se zastavily tance, kostky, krčmy, freje a jiné neslušnosti, nemělo jiného záměru, nežli uchlácholiti horlivější Pražany, aby reakce we smyslu Římském nepadala příliš do očí.⁴⁸¹ Zmáhání se náruživosti stranných jewi se i w dalších psaních páne Alšových ku pánu Rosenberskému, kdežto arci strádaní císařowny Barbory za hlavní příčinu se běre. Wytýká se Rosenberkovi, že on sám ponukl krále Albrechta, aby nehledě na umluwy Pražské, nakládal se swau tchyní dle libosti, an prý skrže to w Čechách zmatekův míti nebude. „Prawí se na Rakauského dwoře,“ (tak píše pan Aleš dne 12 února), že kdyby wašeho ponuknutí nebylo, žeby 13 Fbr.

480) Celé psaní stojí w Archivu českém, II, 5—7.

481) Starý letopisové str. 106, 107. Také kollegiat Pražský píše: *Et sic iterum terra fit in dissensione, et partes inter se valde amaricantur.*

1439 on jí nesměl tisknauči ani šacovati, ani jí tak mizti až do nemoci. A jistě pane, učinili ste to, welmi ste nešlechetně nad ním učnili; nebo bohu doufáme, dokonáš on ten skutek, že panewati w Čechách nebude. Neb pane po-mněte, jak ste nám slibili na sněmu, a lys první, jenž si sliboval, nebudeli nám držano, jakož se již nedrží, že z toho jiné nepůjde, než mordowé mezi námi, a zkáza země; a ta zkáza by wámi byla, ale ne námi, pro ne-zdržení wašich slibůw. Protož milý pane, přičin se, ať to takové zlé nepřijde na nás i na naši zemi.“⁴⁸²

Widěti jest z těchto psaní, že pan Aleš, co posel sněmem jmenovaný, myslí as newelmi přizniwau bral se 5 Apr. k Albrechtovi, když tento konečně dne 5 dubna z Uher do Wídne se wrátil; jeho nechuf a nedůvěra byly ještě tím více powzbuzeny, že měl wýstrahu, jakoby již císař Sigmund na smrtelném svém loži byl Albrechta napominal, aby pomstil se nad Alšem za přičinu oddanosti jeho k Barboře a aby připravil jej co nejdříwe o hrdlo.⁴⁸³ Rozumí se však, že Albrecht nedopustil se pychu a násilí nižádného proti wyslanci toho králowství, které sobě nakloniti a získati usiloval. Upokojil Alše nej-prw co do císařowny Barbory, wyprawuje, kterak po korunowání svém w Uhřích co nejpilněji k tomu se přičinil, a osobně s preláty a pány přišed do Komárna, od-tud do Budína ji sprowadil, i jednal mezi ní a stavyy uberskými, kteřížto na ni welice nelaskawi byli, až prostředkem jeho konečně na swobodu propuštěna jest; takéž že jí duchodůw a zámkůw dosti nechal k opatření jejímu, ačkoli nálezem právním bylby prý mohl odejmouti jí wšecko; jen někteří zámkowé na hranicích že s její dobrav wůli zadrženi jsau, jakož podpis ruky její swěd-

482) Wiz Archiv český, II, 9.

483) Wiz Archiv český tamže, str. 7.

čil; nyní že v pokojném jest poříwaní statkův svých 1438 záberských, aniž toho žádá, aby za příčinou její Albrechtovi v dosažení koruny české činily se překážky; jakož pak ukazována psaní, w nichžto se osvědčovala, že od-porem proti jejímu „synu milému“ jí ni služba ni vděk se neděje.⁴⁸⁴ Ke článkům ze sněmu dne 27 prosince 1437 wydaným swelil Albrecht téměř ke všem: jen o připojení Rakous ku koruně české pravil, že ta věc netoliko jeho samého, ale všech knížat domu Rakouského se dotýče; i aby jim práva jejich těmi zápisu odjata byla, to žeby nebylo slušné, byť ty knížata w tom i u-prosil; což ale těžceby se stati mohlo; také že zápisové Čechům daní na Karlštejně ležící museli by wráceni být domu Rakouskému, což k ujmě byloby koruně české, kteráž nápadu na Rakousy také prý očekává, i newě-domo w budoucnosti, který dům na dům padne; aniž pak žeby slušno bylo měnití vůli a zápisu otcův a předkův svých a t. d. Listy, jež měl na Morawu, pravil že chce te-prw při korunování svém přiložiti k jiným privilegiím království Českého; co do arcibiskupa sliboval sice při-čňovali se co nejpilněji, ale žádal také, aby mimo to, cožby učiniti mohl, dále honěn a napomínán nebyl; ko-nečně i co do osazování auřadů w Čechách naskytly se jakési nesnáze, o kterýchž ale známost určitá nás nedošla.⁴⁸⁵

Stejnau téměř doba, jako ze sněmu českého, přišli byli do Widně také poslowé z říše německé, jejížto kní-žata dne 18 března byli samoděk volili Albrechta na 18 Mar království Římské; jednání však i pořízení jejich lišilo

484) Jedno takové psaní, dané we Zwoleně dne 23 máje 1438, zachovalo se w archivu Třebonském.

485) Archiv český, III., 460. 461. Diplomatische Bei-träge etc. l. c.

1438 se velice od českého. Albrecht zavázal se Uhrům, že o království Římské státi nebudou, aby věci uherské ne- trpely říšskými, jako za tchána jeho, musel odpírat se koruny té, až teprw kníže Fridrich Rakauský, (potomní císař,) a poslové sboru Basilejského do Wídně příšli uprosili slávů uherškých, že dali swolení k nowému **29 Ap.** krále swého důstojensví, načež Albrecht dne 29 dubna přijal na se titul krále Římského. Knížata říští swolo-wali k tomu napřed, že nowý král jejich mohl dvě léta pořád sběhlá nepřicházeti do říše, pro lepší opatření jiných zemí swých: tak wzacný byl jim panownik hodný, jakowéhož znali býti Albrechta!

Když poselství české vrátilo se z Wídně, rozbroje w Čechách již tak byly wzrostly, že sněm walný a řádný celého království stal se byl nemožným. Strana wšak rakauská sešla se w Praze w kollegi karolinské tuším **6 Mai** dne 6 máje, ⁴⁸⁶ kdežto pan Rosenberk oznámil, že Albrecht podával se držeti články sněmem při volení jeho uložené, a protož že má od celého království za krále a pána uznán býti. Od strany pak polské byli nejprvě w měsíci březnu wýpraweni do Krakowa Jan Hertwik z Rausinowa, Beneš z Mokrowaus, Jan z Pernsteina i kněz Bedřich ze Strážnice, kteří bywše od krále Vladislava mladéno laskavě přijati, podávali koruny české, newíme čím náwodem a z jakých příčin, ne králi samému, ale bratrowi jeho třináctiletému Kazimírowi. Vladislav uložil o tu otázku sněm království swému do Korčína **4 Mai** ke dni 4 máje, kdežto welikau hlasůw wětšinau uzavřeno bylo, aby koruna česká přijala se pro Kazimíra, i aby

486) Aeneas Sylvius praví, že Albrecht dne 6 máje od strany swé za krále českého vyhlášen byl; což bezpochyby rozuměti se musí na zprávu w Letopisech starých na str. 107 pod číslem 280 podanau.

wysłana byla do Čech pomoc k jejímu hájení proti Albrechtowi, zvlášť z té příčiny, žeby tento, co král Římský, Uherský a Český pospolu, stal se Polsku příliš nebezpečným sausedem.⁴⁸⁷ Strana polská w Čechách potom měvši sjezd na Mělníku dne 29 máje, přijala Kazimíra 29 Mai za krále, i poslala k Albrechtovi, jenž na počátku měsíce čerwna do Jihlawy přijel, Přibíka Klenowského s žádostí, aby newstupoval dříve do země, nežby sněmem obecným seznáno bylo, že dosti učinil wýminkám umluw Pražských dne 27 prosince 1437. Naproti tomu strana druhá sjevší se u velikém počtu w Jihlavě, uznala tam Albrechta za krále a pána svého; a když on jí dne 8 Jun. čerwna wydal zápis, že ke článkům žádostí dotčených w míře již nahoře určené státi bude, wedla jej bez prodlení do země.⁴⁸⁸

O swé jízdě w Čechách a o přijetí w Praze dal král Albrecht sám měšanum Wídeňským zprávu následující: „Poctiwí věrní milí! Dáwáme wám wěděti, že zdwihiše se z Jihlawy w auterý minulé (dne 10 čerwna,) 10 Jun. téhož dne přijeli sme do Německého Brodu, a w slředu potom do Čáslawi, kdežto Sokol zpráwce, richtář, konšelé i celá obec hned k nám přišedše, oznamowali nám, kterak s velikau radoší slyšeli o našem volení na králowství, za čež že pánu bohu děkuji, a podali nám všech klíčův toho města se wší poslušností a oddaností. Když sme potom we čtvrtek jeli podlé Kauřima, zwoněno tam všemi zwony, a richtář, konšelé i celá obec podali nám na poli všech klíčův i pečeti téhož

487) Diugoš na str. 700. 701.

488) Zápis ode dne 8 čerwna tištěn w jazyku německém co příloha we knize: *Geschichte des Hauses Habsburg von dem Fürsten E. M. Lichnowsky*, Wien, 1841, Bd. 5 na str. 391. Srvn. Bartošek pag. 200. 201.

1438 města cele poddaně a poslušně. Taktéž u Českého Brodu vyšli proti nám w processí kněží, richtář, konšelé i obec, a přijali nás velmi radostně; a když sme wešli do města, oznamowali nám také, kterak z volení našeho velice těšili se i boha chwálili, a odewzdali nám také klíče téhož města we vší poddanosti a poslušenství. Po-

13 Jun tom pak včera w pátek (dne 13 čerwna,) když sme se blížili ku Praze, vyjeli nám wstříc Pražané na mili se znamenitým komenstvem, a když sme přijeli k městu, staroměstští, nowoměstští a malostranští s celým duchovenstvem, se všemi řemesly, mnohými korauhwemi a velikým lidu množstvím vyšli proti nám velmi ozdobně, i wedli nás pod nebesy se spívaním a plesáním do města. Přišedše pak tam, našli sme mnoho lidí také z jiných měst země české, kteří spolu s Pražany všech tří měst chtějí zítra slibovati nám, jakožto prawému králi a přirozenému pánu swému, poslušensví a pomoc proti všem nepřátelům našim. A páni z Rosenberka, ze Hradce a jiní mnozí zde přítomní usnesli se na tom, že obešli jiné pány, města i celé království, a budou nás korunovati den svatých Petra i Pawla apoštolův nejprvé příští. To wám oznamujeme, abyste wědouce o tom, jakož i jiní poddaní naši, radowali se s námi a wzdávali za to díky a chwálu bohu wšemohaucímu.“⁴⁸⁹

15 Jun W neděli tedy, den sw. Víta (15 čerwna,) ujel král volený na hrad Pražský s pány urozenými, a tam prelátové a kanownici Pražští s žekowstvem vyšli proli němu před bránu Strahowskou se svátošimi. I dáno jemu požehnání od legata biskupa Filiberta, a uweden jest na hrad do kostela sw. Víta, kdežto byl při mši

489) Psaní to (w jazyku německém) wytisknauti dal J. E. Schläger we knize Wiener Skizzen aus dem Mittelalter, díl 3, r. 1839 na str. 82. 83. Svět. Staré letopisy str. 188. Bartošek p. 201.

sławné; a potom doprowadili ho zase do Prahy sławně. 1438 I hněd ten den slíbili jemu Pražané poslušenství a člověčensví, když seděl na stolci na rynku w Praze.“⁴⁹⁰

Ještě jednou wysłala strana páně Ptačkowa posły swé do Prahy, prosic, aby sném wšeobecný swolán byl, kterýžby ustanowil, zdali králem Albrechtem dosti učiněno umluwám Pražským; a wykneli se, že tak, aby zůstalo při tom, pakli že nic, aby podlé rady obecné opraweno bylo; mezitím ale aby král poshowěl, a korunování aby se podložilo.⁴⁹¹ Teprw když i to jim odepřeno jest, poslali páni, rytíři a města strany této listy swé odpowědné králi Albrechtowi, a wyprawili spolu nowé do Polska poselství, žádajice pomoci. Mezitím i Albrecht poslal ze swé raddy dva Čechy, Jindřicha ze Stráže a Jana z Rabšteina, i jednoho Uhra, Jana Balašu čili Blažeje, do Krakowa, kteřížto přišedše tam dne 1 čerwna, žádali Wladi- 1 Jun. slawa krále, aby bratru swému nedopauštěl bauřiti w králowství českém, pamatuje na starodávné přátelství mezi Čechy a Poláky; Albrecht že wedle kšaſtu císaře Sig-munda, wedle starých zápisůw a z obecného wšech stavůw snešení jest wolen a přijat za krále; jiní pak, kteřichž daleko menší počet jest, že sau Kazimíra woliti, ani práva králowství na jiného přenesti nemohli; pakliby wždy usiloval cizího králowství bratru dobývati, aby zasud o swé vlastní bojowati nemusil. Na tukové předložení odpowěděl králi Polský: že poznává to, že Čechowé jsou jeho přátelé, a žádostůw jest, aby to spříznění a přátelství wěčnō mezi nimi trvalo, ale wšak bratru swému, kteréhož sau přední páni na králowství zwolili, práva jeho wziti že nemůže; staré zápis y mezi Čechami

490) Słowa to letopisów starých na str. 108.

491) Wiz dotčený spis we knize Diplomatische Beiträge I. c.
Též Aeneas Sylvius hist. cap. 55.

1438 a Rakausy že ztratily wěkem nowějším platnost swau; Poláci a Čechowé že jednoho a téhož jazyka užívají, jeden také a týž, z něhož sau pošli, původ a začátek mají, proti tomu pak s Němci w ničemž se nesrownávají; aniž co může Čechům škodliwějšího a nepřihodnějšího býti, jako řeči krále swého nerozuměli a wždycky nu každém místě, w každé potřebě tlumočníků k němu potřebowati; on králowství swé že má sobě dosti wěrné a ubezpečené, aniž se bojí, aby mu cizí moc a síla co uškoditi mohla; pročež že Čechůw žadá, aby raději sami bratra jeho dobrowolně za pána přijali, nežliby potom bezděky od něho přijati byli. Potom darowaw řečníky Albrechtovy drahými kožichy, jakž byl Polákův obyčej, domů je propustil; druhé pak strany legutům připověděl, že w brzkém čase skutečnau pomoc do Čech odešeše.⁴⁹²

O korunování Albrechtově pozůstaveny nám od očitého swědka zprávy obširné, ⁴⁹³ z nichžto poznati lze wšeliké obřady při slavnosti takové w Čechách někdy obyčejné. Den před korunováním wyjeł král z dworu swého u sw. Benedikta na hrad Pražský slavně, a nocowaw tam w paláci, oslíhán jest bedliwě od stráže swé, kteráž ale z wětšího dílu byla uherská. Potom w neděli, 29Jun. dne sw. Petra i Pavla (29 čerwna) při úsvitě, byl již daw lidu náramný na hradě, a biskupowé Konstanský, Olomucký, Frisinský, jeden z Italie a Litomyšlský, pak probošt a děkan kapitulní, všickni w insulách, lanownieci Pražtí a pánowé čestí we skwostných oděvech s processí slawnau vyšli „hledat krále, jakož obyčej jest,“ až našedše jej w komnatě na loži, zdwhli jej a oblekli w rau-

492) Aeneas Sylvius hist. cap. 55 (doslovně, dle Welesławinowa překladu,) s doplnky z Dlugoše pag. 701. 702.

493) W rkp. bibliotheky Wratislavské universitní I, F. 327 fol. 145 a násli.

cho královské. I wedli jej we průvodu slawném do ko- 1438
 stela sw. Wita, nesouce před ním Hynek Krušina z Lich-
 tenburka meč, Wáclaw z Michalovic žezlo, Hašek z Wald-
 šteina jablko zlató, ⁴⁹⁴ Oldřich z Rosenberka, Menhart
 ze Hradce, Mikuláš Zajíc z Kosti a Hanuš z Kolowrat
 korunu wšickni čtyři pospolu. Když přišli k oltáři sw.
 Wita, král pokleknul před ním, a dály se obřady nábožné
 mnohé, mezi nimiž týž král trojí přísahu složil. Potom
 wzawše páni korunu, zdwihiли ji wysoko, aby ode všech
 widěna byla, Rosenberk pak řekl hlasitě: „Páni Čechowá,
 aj koruna česká! jestli waše wůle, abychom ji postavili
 králi na hlavu a korunovali jej na králowství české?“
 I wolali wšichni: „jest, jest!“ Pak ptal se jich opět:
 „chceteli jej mít za krále a býti jemu oddáni, věrni a
 poslušni?“ I wolali zase: „rádi, rádi!“ Na to biskup Olo-
 mucký spolu s pány českými wstawili Albrechtovi korunu
 českou na hlavu: i spařivše to mnozí jali se plakati sr-
 dečností, ruce k nebi wzpínajice a bohu děkujice, a té-
 měr stejnau dobau zaspívali Čechowé „Swatý Wáclawec,“
 kněží pak Te deum laudamus, též bubny a píšaly daly se
 mocně slyšeti. Když takový hluk některau chwili potrval,
 stalo se ticho z rozkazu pánůw, a pan Rosenberk mluvil
 opět na hlas: „páni Čechowé, wizte, aj král tento jest
 pánem koruny české!“ načež se všech stran ozval se
 zvučný hlas: „jest, jest!“ I weden jest král a posazen
 na wysoký trůn nad oltářem u hrobu sw. Wita, pánové
 pak stáli okolo něho, až se skončila mše slawná. Po ní
 dán jest králi meč do rukau, jímžto pasoval přes sto osob
 k rytířství; a purkrabě hradu Pražského we jménu jeho
 zwal wšecky pány, rytíře i města náležející ku koruně,
 aby přišli k němu k obědu. I šel král pod korunau we

494) Bartošek (pag. 201) na místě pana Haška klade Jana
 Švihowského z Risenberka i z Rabí.

1438 slawném průvodu z kostela zase do paláce, jejž císař Sigmnnd na hradě byl wystawiti dal. Tam bylo přes 40 stolův krytých pro hosty, a jeden wywýšený pro krále, k němuž on posadil se sám, a dva mladi páni, jeden z Rosenberka, druhý ze Hradce, drželi nad ním korunu, pokud obědval, jiní pak stáli s mečem, berlau a jablkem jemu po boku; hosté pak rozsázeni jsou po stolech svých. Pan Krušina byl truksasein, a před každým jídlem, ježto nošeno na stoly, chodilo asi 30 pišťalův a bubeníkův; také provozovali před králem umění swé spěvci, kejklíři a šaškové rozliční, mezi nimiž wynikali zvláštne hbitosti dva mladíci, jež nejwyšší mistr Pruský králi byl poslal. Po obědě jel král na koni, a s ním pánův množství, do starého města, při čemž rozhazovány mezi lidí peníze. U radnice staroměstské čekali naň konšelé, i odewzdali několik swých věznův w jeho moc, jež on na místě propusťil na svobodu. Dále na staroměstském náměstí potkal se s táborem a hradbami wozowými, na nichžto stáli cepníci a jiní wojini diwoce přistrojení, u prostřed nich pak jezdil na koni muž hrozného wzezření, wolaje, že on jest také králem, a zejména králem Polským, i že chce také na království české korunován býti, až po dlauhé hácce, k posměchu nad Poláky ustrojené, uznal že zmeškal prý swůj čas, a dal se Albrechtovi na milost se všemi swými. Takž dojeł král dworu swého, a slavnosti i radowánky toho dne ukončily se teprw w noci. Nazejíří ale, dne 30Jun. 30 čerwna, swolal Albrecht všecky pány české, uherské, rakauské i morawské, co jich w Praze přítomných bylo, a učiniw mezi nimi jednotu, zavézal je sobě ku pomoci proti všem nepřátelům a protiwiňkům swým, což tudíž i zápis y a pečetmi stvrzeno jest.⁴⁹⁵

Téhož dne (30 čerwna) rozesal týž král mnohé listy

495) Staří letopisové str. 109.

ku poddaným svým do Rakous i do Uher, zprávu dá- 1438
waje, že wojsko Polské, mající pomáhati odporníkům jeho,
již do Morawy vtrhlo a dálé do Čech láhnauti chce;
pročež wolal je wšecky do zbraně rychle, prawě že sám
také osobně do pole proti nepřátelům postaviti se mni. ⁴⁹⁶
Nápodobně čal také jednati skrze Kašpara Šlika na říš-
ském sněmu, jejž k této době do Normberka byl složil;
líčeno tam knížatům i městům říšským nebezpečenství,
kteréžby celému národu německému povstali musilo ze
spojení Čechůw i Polákůw, jelikož nedávno ještě Čechům
jediným odolati tak nesnadno bylo; ⁴⁹⁷ proto také sněm
ten ustánil, aby pomoc hojná z celé říše den sw. Bar-
toloměje nejprw příští na hranicích českých se postavila. ⁴⁹⁸
Když ale potřeba toho rychleji nastala, nežli se očeká-
valo, poslána ta pomoc ještě před určeným časem aspoň
ze zemí okolních.

Od krále Wladislawa wypraweni byli do Čech dva
přední páni království Polského, Sudiwoj z Ostroroha
pán a wewoda Poznański a Jan z Tenčína wewoda Su-
domirský, s wojskiem asi čtyr tisíců jízdných, kteřížto
již dne 6 čerwence do Hradce Králové přijati byli, a 6 Jul.
spojiwše se nejprw s Tábory pod knězem Bedřichem i
Petrem Polákem, potom s lidem páně Ptačkowým, s Ja-
nem Čapkem, Hertwikedem, Benešem Mokrowauským a ji-

496) Wiz Kurz l. c. pag. 356.

497) „So mag menniglich wol varsteen, die wile vormals wir
vnd alle vmblegende land mit den Behemen alleine
gnug ze schaffin gehabt haben, solten nu Polen vnd Be-
hemen miteynander hantraichen vnd holzen, was vnrats
darusz entstunde — dem heilgen Reich vnd allem deut-
schem geczunge, das sie doch vndersteen ze dringen
vnd ausz Jren landen ausztribin wo si mogen“ — jsau
slowa krále Albrechtowa we psaní k městu Frankfurtu
z tohoto času. (Orig. tamtéž)

498) Swědčí o tom jiné psaní Albrechtovo w též archivu.

1438 nými, jali se pleniti zvláště zboží pana Hynka Krušiny okolo Kumburka i Jičína, dále pak v sile asi 12,000 bojowniků tálili až na čtyři mile od Prahy ku Kauřimi a odtud k Táboru.⁴⁹⁹⁾ Lid obecný w Čechách připojoval se prý s větší ochotností a u větším počtu k nim, nežli strany obě se byly nadaly; Ptaček pak, „jakoby dlaaho česká země w pokoji byla, nowé válce se raduje, tak wesele a s takowau chlaubau do pole wytáhl, že kteréž z rytířstva wězně náhodou zjimal, na záwazek cti a víry zase je propauštel, tak aby nebyli powinni stawěli se prvé, ažby on wojensky ke zděm Pražským přitrl.“⁵⁰⁰⁾

„Tehdy páni a zemané strany krále Albrechtovy počali také lidi sbírat, a každý se svým vojskem přitáhl ku Praze, a tu polem leželi, čekajíce vojsk jiných. A **23 Jul.** nejprvě přijeli z kraje Plzenského, a potom (dne 23 července) páni z Uher, palatin a jiní se znamenitým lidem w odění na koních ladrowaných, a každý měl pět stříbrných. Pak (dne 1 srpna) přitáhl markrabě Mišenský s 2000 jízdnými a 3000 pěšimi; a jeli jízdní přes brod na pole špitálské, ale pěši s wozy skrze Prahu, a tam se položili se wším haufem i se stany; a král wyjal proti Mišenskému se svými a přijal jeho s uctivostí. Potom **3 Aug.** w neděli dne 3 srpna král se svým vojskem osobně w odění wytáhl z Prahy na pole k Říčanům; a za ním mnoho lidu tállo, pánuw českých, uherských, rakouských i mišenských s mnoho jinými Němcii. O dva dny později přijel kníže Krištofor Bavorský s velikým množstvím lidu, a malíčko poodpočinuw w Praze, chwátal za králem. **14 Ag.** Konečně dne 14 srpna kníže Albrecht syn markrabě Braniborského, Kašpar Šlik, Chebští a Loketští přijewše do

499) Chron. collegiati Prag. Měs. Starí letopiscwé str. 109.
Bartošek pag. 202. Dlugoš pag. 703.

500) Aeneas Sylvius hist. cap. 55.

Prahy s lidem dobře oděným, pospíchali také za ním.“⁵⁰¹ 1438
 W celém wojště Albrechtowě počítalo se 1800 wozův
 bojowných, a lidí 8000 jizdných, 12,000 pěšich; dle ji-
 ných zpráw ale udávalo se až ke 30,000 branných wú-
 bec. Hlavní jeho stan nacházel se dne 6 srpna u Poříčí,
 7 u Konopiště, 8 u Leštna. Z posledního místa dával
 do Němců wěděti, že král Polský již prý osobně wzhůru
 byl, a lidu co nejvíce mohl sbíral, chtěje táhnouti do
 Čech k vytištění odtud Albrechta; pročež powážice, jak
 důležitý nastával boj nejen pro říši německou, ale i pro
 celé křesťanstvo, aby nemeškali wyprawiti pomoc swau
 do Čech.⁵⁰²

Bližiwi se k Táboru Albrecht, „předeslal posly, kte-
 řízby Polákům oznámili: poněvadž mezi králem Kažimí-
 rem, od něhož jsou vysláni, a mezi ním válka jest a boj
 o zemi českou, komuby se z nich dostati měla, aby se
 od pálení a hubení země zdrželi, ale raději vojensky se
 potkajíce, pokusili, komuby království české náleželo,
 celé raději a hojně, nežli zhubené a pusté; on že hotov
 jest polem se s nimi potkat a rozhodnouti bitwau, kdoby
 k té zemi lepší právo měl. Na to podání Albrechtovo
 takowau odpověď Poláci dali: že velmi rádi slyší pýchu
 Albrechta bitwy žádostivého, nebo bůh pyšným se pro-
 tiwi; že nelzeba mu se báti, aby bitwy nenalezl, přijdeť
 mu prý sama i neukryje se, poněvadž Poláci zwykli ne-
 utíkat před nepřítelkem. Rád to poselství Albrecht usly-
 šel, a zřídil wojsko swé we čtverhranný záslup, tahl
 nepříteli w oči. Kterýžto když se z ležení a hradeb
 svých před Táborem nehýbal, sám také Albrecht s wojs-

501) Dle starých letopisů (str. 109. 110) doslovně, a dle Bartoška pag. 202. 203.

502) Psaní takové chowá se w archivu města Frankfurta
 spolu s některými jinými, kteráž od lidí soukromých
 z ležení před Táborem vyšla.

1438 skem swým proti němu, coby z děla dostřeliti mohl, se 11 Ag. položil (dne 11 srpna.) Mnohé tu byly harce a půtky téměř každého dne na poli, kteréž u prostřed mozi obojím ležením bylo: ale nikdy k tomu nepřišlo, aby se potkali wší silau a wším wojskem. Střelby a děl bylo množství w obojím wojsktě, ale wětší kusy měl Albrecht.^{a) 503}

W pětinedělních takovýchto potržkách před Táborem udaly se mnohé wěci, které mohlyby čtenáři w paměti uwoditi homérické boje před Ilium. Smolejší bojowníci pokaušeli se wšelijak wylauditi nepřátely na bojiště a dobývali u nich kořistí; také wychlaubaly se obě strany zdary swými, kteříž ale nerozhodowali války. Albrechtovo ležení prostíralo se u wsi Měšic daleko široko we hradbách wozových;⁵⁰⁴ Poláci pak a Ptaček leželi také w poli, opírajíce se o město; „i bránili se udatně, ano město bylo otěvřeno we dne i w noci. Němci pak když jeli kam napájet, tehdy Čechowé je metali s koní a koně jim odjímalí; a mnozí když jeli na picování, Táborští je poráželi, a zase též.“⁵⁰⁵ W takovýchto půtkách zabit byl jeden hrabě z Hohensteina. Poněadž ale Albrechtova střelba byla silnější, Čechowé aby na wozích svých netrpěli škody, šikowali je do města. Toho také času pan Jiří z Poděbrad tábna k Táboru, (neb i on se Ptačkem držel,) náhodou wrazil na jedno křídlo jízdy krále Albrechta, a swedw s nimi bitvu, porazil je; a odtud nejprwó muž ten na slowo wzat. O Sigmundovi pak Děčinském z Wartenberka došla krále

503) Dle Aeneáše Sylvia doslowně.

504) Archiv Český, III. 13. We psaní jednom německém praví se: „Vnser herre der konig lit mit grosser macht zu felde bij der stat Thaber, vnd hat eyn wagenburg die mere vmbfange het dan die stat Colne.“

505) Slowa starých letopisůw na str. 110.

wýstraha, že s ním leže, zradu o něm ukládal; pročež 1438 jat jest dne 23 srpna i nesen do Hradce páně Menhar- 23 Ag. towa, kdež i brzo hladem prý umořen.

Když takto wojska bez prospěchu ležela proti sobě, nemohlo minouti, aby nedály se s obojí strany pokusy k jednání o pokoj. Počátky jakési k tomu staly se již dne 27 srpna, tak že harce staveny s obou stran, a 27 Ag. jmenováno s každé po osmi jednatelích; dne 31 srpna 31 Ag. pak wydali řečeni dva wewodowé Polští a páni Ptaček, Aleš, Jiří z Poděbrad, Rausinowský, Klenowský a kněz Bedřich, svůj řádný glejt pánum Oldřichovi z Rosenberka, Haškovi z Walšteina, Šaumburskému, Reinprechtovi z Walsec, Hohenbergerovi, Ebersdorferovi a jiným až do padesáti osob, „tak aby s námi mohli se na středo-kraty wojsk našich dnes a zítra (31 Aug. a 1 Sept.) ty dva dni celé až do západu slunce bezpečně sjeti a s námi rozmluwili, i zase do wojska svého bezpečně odjeti.“⁵⁰⁶ Nawrhovalo již této doby, aby Albrecht jednu ze dcer svých zasnaubil Kazimírovi a postoupil mu s ní království českého; též aby uzavřelo se příměří mezi stranami na celý rok, a mezitím o novém léte aby králowé sešli se osobně we Wratislawi k uzavření pokoje; ale Albrecht, jakkeli taužil po pokoji, nechtěl přece svoliti k výminkám tak těžkým, nýbrž podával se na papeže a kardinály, aneb na krále i knížata jiné, ježtoby spor jeho s Poláky mocně rozsauditi měli; což opět nebylo těmto po všem.⁵⁰⁷ Pročež pobýv ještě dvě neděle před Táborem, a wida, že ho dobyti nelze, i slyše o přípravách válečných w Polsku, umínil raději strhnouti s pole

506) Archiv Český, III, 14. 462. Originály toho chowají se dosavad we Třeboni.

507) Dává se o tom zpráva we psaní Heřmana Butenwega ku konšelátům Frankfurtským ode dne 18 Sept. 1438. Wiz též Diplomat. Beiträge etc., pag. 57. 58.

1438 bez příměří, (dne 15 září,) ⁵⁰⁸ ačkoli zdá se že počaté **15Spt.** ono jednání nebylo přece bez aučinkůw. Když wojsko jeho táhlo nazpět, Bohuše Kosíka mladý, syn někdy Wilemůw, přepadl částku jeho, kteráž se byla odtrhla od jiných, a poraziw je, pobral jim mnoho koní, wozůw, peněz i wězňůw, čímž zejména Pražané mnoho utrpěli. **20Spt.** A wšak když Albrecht dne 20 září wrátil se do Prahy, měštané vyšedše jemu s korauhwemi a s řemesly wstfic, přijali jej s nemnohem menší slavností do města svého, nežli když nejprvě k nim se byl bližil.

W Praze byw král a rozpustiw wojsko, kázal Jakaubkowi Bílinskému ze Wresowic prowesti z Čech Fridricha knížete Saského s Mišenskými. Kteřížto když od Lowosic, kdež byli nocowali, „táhli k Bílině, chtice do Mosta, (neb tehdáž Mišenská knížata drželi Most,) v tom sebrali se na ně pan Petr Holický mladý, (páně Alšůw syn,) pan Petr Zwřetický, Wáclaw Carda z Petrowic, pak Absolon, Swojše a jiní, s městy Žatcem, Launskými, Klatowskými a Polákůw na tři sta koní, a téměř veřejně táhli polem, chtice knížata poraziti. To když uzřel pan Jakaubek, jel k těm městům a pánum od svých haufůw, a mluvil s nimi pěkně, prose jich, aby Němcůw na pokoji nechali a raději domůw se obrátili; já zajisté, dí, mám od králo přikázání pod wysokými závazky, abych jich neopouštěl, ale průvod dal až do Mišně. Ale oni na to nic nedbalí a haněli pana Jakaubka. On tedy odjel od nich, a sšikowaw swé lidi s knížecími haufy řádně, táhl předse za Bílinu; a uzřew, že tito proti němu upřímo táhnau, i ude-

508) Zpráwy sauwěké w rkp. Wiedeńskie cís. bibliotheky Nr. 3282 (fol. 71) udávají dnu jak obehnání Táboru, tak i odtrhnutí od něho. Feria secunda post Laurentii rex Albertus, dux Misnensis, dux Bavariae cum multitudine gentium circumvallaverunt Tabor. Feria secunda in octava Nativitatis Mariae recesserunt confuse a Tabor.

říl na ně udatně s jízdnými swými a porazil Žatecké i 1438 Launské se wšemi jejich haufy, a to u wsi řečené Želenice, kteráž leží mezi Mostem a Bilinou. W té porážce pan Holický a Swojše byli jati, a jiných wěznůw Žateckých i s jízdnými pět set, a zbitých na místě zůstalo půl šesta sta; k tomu také jat byl Absolon a Čeček, a ten se dostal panu Jakaubkovi s jinými wězni; jiných pak ostatek přiwedeni jsau do Mostu a znameníčejší do Mišně. To uslyšew král Albrecht, radosten byl z toho, a kázel po kostelích zwoniti a spívati Te deum laudamus; nebo pán bůh to přepustil na Čechy pro jich pýchu a lakovství. A to poražení stalo se jest ten den po sw. Mauriciu⁵⁰⁹ (23 září.)

23Spt.

Ještě pokud boj u Tábora trwal, král Polský, zprawen byw od wévod swých, w jaké nesnázi strana jeho w Čechách se nalezala, ustanowil byl se wší silau swého králowství táhnauti jí ku pomoci, a přikázal swým poddaným býti dne 8 září u Čenstochowa we zbrani po- 8 Spt. hotowě. Potom rozděliw wojska swá na dwé, jedně částce kázel z Poznańska wtrhnauti do Slez, sám pak w čele druhé částky wrazil od Čenstochowa přes Lublinec ke Střelcem a dále do Opolska i do Ratiborska. W poli u Střelec dne 6 října Bernart, Jan a Mikuláš knížata 60ct. Opolskí, Boleslaw Hlohowský a Wáclaw Opawský i Ratiborský přiznali se ku Kazimírowi, jakožto „wolenému králi Českému“ a pánu swému; což Wáclaw Opawský později dne 18 října u Ratiboře ještě šřeji opakował. 510 180ct. Mezitím když leželi Poláci polem w Opawsku, wéwoda

509) Ule starých letopisůw str. 111 a 112 doslowně. Jiné prameny udávaji wětší počet zabitých i jatých u Želenic, některé až do pěti tisíc zbitých i jatých pospolu, což jistě přehnáno jest.

510) Dogiel codex diplomat. Polon. tom. I, pag. 8—9. Sommersberg tom. I, pag. 1010.

1438 Jan z Tenčina i pan Ptaček s Alšem Holickým a Přibíkem Klenowským, wrátiwše se od Tábora, přijeli ku královským bratřím, ku kterýmž již dříve také cisařovna Barbora, z Uher tajně ušedší, úločiště swé byla wzala. Co tu dále následovalo, není dostatečně wědomo. Čechowé, bywše prý sami mezi sebau w roztržení, ničeho nezjednali na dwoře Polském, jakkoli dluho tam se bavili. Wladislaw ale, uslyšew o wpádu knížete Swidrigala s wojskiem uherským do zemí jeho, na počátku měsíce m. Nv. listopadu poplenil welikau Slezska část a wrátil se domův zase; jen Sudiwoj z Ostroroha, usadiw se s panem Trčkau na Náchodě, zůstal ještě jménem pána svého některý čas w Čechách.⁵¹¹⁾

Král Albrecht, prošen byw od Slezákův o pomoc ještě pokud u Tábora ležel, chtěl táhnauti z Prahy bez meškání do Slez: když ale vítězství u Želenic dávalo mu naději, žeby mohl snad podrobiti sobě Žatec i Launy, pozdržel se w Čechách ještě déle. Dalš jednali s těmito městy, aby se mu oddaly, a kázel spolu Jakaubkovi ze Wřesowic, aby se pokusil mocí o ně; ten wšak když oblehl vrch u Laun a odwážil se až do předměstí, utrpěl od kněze Bedřicha i od Cardy takowau porážku, že ztratit drahně lidu, musel odtrhnauti zase. Proto teprw dne 21 Oct. 21 Hjna wyjel z Prahy král se swými se všemi k Žitavě, zůstawiw na svém místě ke zprávě zemské Oldřicha knížete Celského, jehožto Čechowé sami prý sobě žádali, a přidaw jemu k radě pány Menharta, Hanuše Kolowrata i Hynka Krušinu. Když pak laučil se od Pražanův a kněží Pražských i pánuw zemských, ptal se všech na hlas, ještěli co zbýwá, coby zemi učinili powinen byl? načež když M. Přibram i jiní páni odpověděli, že ten-

511) Dlugoš pag. 705. 706. Starí letopisowé str. 110 (w notě) 113. Rkp. Wratislawský I, F. 327. Diplomat. Beiträge etc.

kráte nic newědí, prosil jich, kdyby jemu jdaucímu do 1438 pole něco přihoditi se mělo, aby s korunau i králowstwím jen k manželce a k dílkám jeho zření swé měli.⁵¹² Potom pobyw jak w Žitawě tak i we Zhořelci některý čas, dne 18 listopadu měl slawny wjezd do města Wratislawi, 18 Nv. když již wojsko Polské bylo Slezzy opustilo.

Krutý boj mezi Albrechtem i Wladislawem obrátil byl již dávno k sobě pozor jak Eugenia papeže, tak i sboru Basilejského, kteřížto častými psaními a posly we-líce usilovali o narownání stran. Posléze na sněmu Pe- 8 Dec. trkowském w Polště, kdežto patnáctiletý Wladislaw po-ručníkůw swých zproštěn a za plnoletého vyhlášen byl, stalo se swolení ke sjezdu o pokoj do Wratislawi, a wo-leni k jednání takowému plnomocnici Vincenc arcibiskup Hnězdenský, Jan z Tenčina i jiní Poláci, z Čechů pak Aleš Holický, Přibík Klenowský a Beneš Mokrowauský. Ti přijewše do Wratislawi dne 5 ledna 1439, bawili se 1439 téměř tři neděle marným hledáním cesty ke smíření a ku 5 Jan. pokoji. Byli tam, wedle krále Albrechta i několika kní-žat německých a slezských, zvláště legatowé jak od pa-peže tak i od koncilium přítomni, a obnowowáni návr-howé již před Táborem w potaz braní; každá strana lí-čila obširně sprawedliwoſt swého a winy cizího cho-wání.⁵¹³ Poláci nawrhowali zvláště, aby králové s obou stran wzdali se práw swých, i aby propustili pány české z jejich slibůw a záwazkůw a dali swobodu nowému wo-lení; po čemž ten, kterýžby nowě zwolen byl, aby byl

512) Diplomat. Beiträge l. c. pag. 71. 87. Starí letopisové str. 112.

513) Takowé ličení pře se strany Albrechtovy, pošleť tuším z péra kancléře Šlika, jest onen státní spis od K. G. Antona wydaný we knize Diplomatiche Beiträge zu den Geschichten und zu den deutschen Rechten, (Leipzig, 1777 in 8,) ze kteréhož sme některá místa již nahore uvodili.

1439 králem českým. Tomu wšak odpíráno se strany Albrechtovy, protože tento, co přirozený král český, byl prý ve skutečném držení většího dílu Čech i knížetství přiležících, Slezska, Moravy, Lužic a jiných, kteráž sama větší jsou nežli Čechy, Kazimír pak měl jen jednu stranu v Čechách pro sebe, a protož byloby mu prý snáze postoupiti malého dílu, kterýž ani jeho nebyl, nežli Albrechtovi celého království, kteréž spravedliwě držel; ba kdyby to král byl i chtěl učiniti, žeby nesměl, pro spravedliwost paní swé, prawé dědičky. Za to jako dříwe, tak i nyní podával se na mocný rozsudek papeže, kardinálův, sboru Basilejského i všech králův a knížat křesťanských, pro ušleření krve lidské a pro dobré obecné; nesvolili k tomu Kazimír, stane se prý patrno celému světu, že práwu swému sám nedůvěří. Wšak i tyto řeči nadarmo byly mluweny. Potom Albrecht powolaw k sobě arcibiskupa Hnězdenského podtají, swěřil se mu, žeby nebyl newolen, zasnaubiti obě swé dcery oběma královským bratrům Polským, a postoupiti jim království Českého jakožto wěna; to wšak žeby mělo zjewiti a stati se časem swým teprw později a tak, aby se nezdálo, že to činí z přinucení. Jednatelé polší byli s podáním takovým spokojeni, a již nastupováno na uzavření dokonalého míru: ale Albrechtovi někteří radowé dowěděwše se o tom, doléhalí tak dlaubo na pána swého, až odwoval
24 Jan. takový slib swý. Uražení tím Poláci dne 24 ledna náhle bez laučení opustili Wratislaw; dawše pak se uprositi od legatův papežových i sborových při odchodu swém, swolili konečně k tomu, že na zpáteční cestě v Namyslawi uzavřeno příměří až do sw. Jana mezi králi, a uložen jim sjezd nowý ke dni sw. Jiří na hranicích uher-ských a polských.⁵¹⁴

514) Dlugos pag. 711. 712. (Klose) Documentirte Gesch. von

Za příčinou záležitosti uherškých složil byl Albrecht 1439 rok zwlaštní ke dni 2 února do Prešpurka, i sliboval přijeti tam také osobně: ale spadnuv náhodou se schoďůw, když strojil masopustní weselosti s pěknau pletí Wratislawskau, a zlomiw si nohu, musel k hojení swému pozdržeti se o několik neděl déle; takéš pádem tím okul-hawěl nawždy. Mezitím panowala w Čechách anarchie, kteréž Oldřich Celský co spráwce tím méně brániti mohl an swým chowáním sám ji byl ploditi pomáhal. Přívržencůw Albrechtových ubývalo wždy více; a odpovědní jeho nepřátelé rozpadali se we zwlaštní jednoty tím hojněji, čím hojnější se stával počet jejich; proto bauřili se prý s hradůw i s měst jedni proti druhým, a smísili se zase, kteří prwé proti sobě byli, tak že již nemohli rozuměti, kdo byl s kým wěrně a dobře. Z hojných potřžek, které w tom čase udály se, připomeneme jen jetí několika měšťanůw Klatowských a M. Petra Payne od Buriana z Gulšteina; nezdařilý pokus knižete Celského, zmocniti se města Táboru zradou; zájmy Jana Šmikau-ského ze Ždáru Mělnickým činěné; nátsky, kteréž Launští od osvoboditelůw swých, kněze Bedřicha i roly jeho, snášeti museli; laupežné jízdy mladého Děčinského po Čechách a t. d. W únoru r. 1439 powolán byl kníže Cel-ský s konšely Pražskými ku králi nemocnému do Wratislawi; odkudž když 23 února se wrátil, přijat jest od 23Fbr. biskupa Filiberta, panůw Menharta i Hanuše a Pražanůw wůbec se slavností nemnohem menší, nežli král sám. Přinesl pak s sebou nejen nowé a wětší plnomocenství, ale také rozkaz, aby zemi upokojiti hleděl. Proto hněd po přichodu jeho jednáno jest oprawdowě o příměří mezi wšemi stranami; přijeli o to do Prahy dne 28 února kněz 28Fbr.

Breslau, II, 430—432. Psaní krále Albrechta (dd. Wien
20 Apr. 1439) we Frankfurtském archivu.

1439 Bedřich sám, a potom také Jan Čabelický ze Sautic od pana Ptačka i Petr Kapaun ze Smiřic od pana Holického, a učiněno příměří téměř všeobecné w zemi až do sw. Jiří, kteréž později zase až ke sw. Janu (24 čerwna) prodlouženo bylo. Albrecht opustil město Wratislav **4 Mar.** dne 4 března, skrze Olomouc (18 března) a Pohořelice (22 března) táhl nejprv do Prešpurka, kdežto pobyl **1—4** **25 Ap.** dubna, potom pak do Wídňe; ale již 25 dubna wrátil se do Uher zase, kdež i zůstal napotom až do skonání svého. Wratislawským zůstavil po sobě k ochraně Albrechta markrabě Braniborského, který pro bojownost swau později jménem německého Achillesa poctěn byl; w Čechách ale odjal Oldřichovi Celskému vládu zase **10 Mai** z příčin neznámých, a psaními dne 10 máje z Prešpurka danými ustanovil pány Oldřicha z Rosenberka i Menharta ze Hradce za nejvyšší hejtmany na místě svém. ⁵¹⁵

Jakkoli pak příměří mezi Čechy, Poláky a Uhry uzavřeno a upewněno bylo, král Albrecht nedůvěřil se přece w trvání jeho, aniž přestal činiti co nejpilnější přípravy k boji. Co jej nejvíce znepokojovalo, bylo usilování podnikawého sultana Tureckého Murada II, naokloniti sobě Poláky a Čechy ke smlauwě proti Uhrům; **20 Ap.** o čemž již dne 20 dubna we psaních do říše zprávu dávaje, ⁵¹⁶ žádal snažně, aby říše německá vyprawila

515) Stará letopisové str. 113. 114. Psaní několik w archivech Frankfurtském i Třebonském a j. w. Aeneas Sylvius praví, že Oldřich Celský chtěl sám se státi králem českým, což ale nejsauc potvrzováno s žádné strany, zdá se být jen obyčejné u spisovatele toho sočení na rod Celský. Spíše podobá se pravdě, že showoval straně Polské.

516) Psaní takové nachází se we Frankfurtském archivu, a jeho udání potvrzuje se i Dlugošem pag. 719 i spisem Philippi Callimachi de rebus gestis Vladislai ap. Schwandner, 1746 pag. 449. Královna Eliška pak pravila r. 1441,

co nejwahnější wojsko na hranice české ke dni sw. Jana 1439 kuba. Ale Eugen papež, wida takové nebezpečenství, posil opět k oběma králium Jana Tarentského arcibiskupa; kterýžto swedw plnomocníky obau stran k roku do Lubowé dne 24 máje, když nemohl spůsobití pokoje, spůsobil aspoň prodlaužení přímčři až ke dni sw. Michala tak, že mezitím měli králové sjeti se osobně dne 8 září w Bardijowě. Tím aspoň krweprolití mezi křesťany zamezeno, a w Čechách také dán podnět k mírnému jednání na sjezdu w Mělnice; Albrechtovi pak spůsobena možnost, obrátili se celau silou proti Turkám.

Nesnáze postavení Albrechtova přimnoženy také w Uhřích antipathiemi národními, jakož sme již nahoře podotkli. Již na počátku roku tohoto psalo se z té země, že budeli král dlaaho meškatí příjezdem svým, strach byl prý, aby wšichni Němci mocí z Uher wyhnáni nebyli.⁵¹⁷ Další psaní z Budína dne 21 čerwna dané zpravuje nás, že tehdáž Němci skutečně nejen s auřadův ssazování, ale i wen ze země puzeni jsau.⁵¹⁸ O velikém pak zbauření, které toho času w Budině se stalo, wyprawuje Aeneas Sylvius: že když tam byl král se dworem svým, „nsjednau náramný hluk powstał proti Němcům; Uhři zajisté chopiwsie se zbraně, sháněli se po městě, a kdekolí

že Albrecht již za svého pobytu w Praze dowěděl se o jednání mezi Turky a Poláky. Wiz Kollar Analecta Monum. II, pag. 915 seqq.

517) „Man meynt, blibe er (Albrecht) lange vsz Vngern, die Vnger werden die Tuytschen vsz dem lande driben“ dí se we psaní saukromém d. 31 Jan. 1439 we Frankfurtském archivu.

518) „Her Caspar hat vil czu schaffen mit den Vngern, wen die Vngern yeczunt alle nü amplüte machen, vnd wollen keynen dutschen nicht haben, vnd dy alden amplüte czyeen alle von ym an ende vnder den Vngern,“ tak piše Hans Kaldenbach do Frankfurta. (Orig. tamže.)

1439 jakého Němce postihli, na místě je zabíjeli, též domy kupercké wylamujíce a drancujíce. Z toho šel strach veliký všem Němcům. Král polekaný držel se na hradě i mnohé činil důtky králowně, že tak ho wedla. Páni také uherští nedůvěrowali se lidu; pročež několik hodin trwalo wraždění a laupení, a mnoho Němců zbito. Wšak Ladislav Gara, znamenitý w Uhřích pán a králowně přibuzný, jezdí po městě na koni, mnohými prosbami wzteklost lidu mínil, an pro ctnosti a zásluhy swé pozíval weliké wážnosti. Potom naléhali Uhři, aby země bráněna byla proti Turkům, kteříž ji hubili. Albrecht sadowal k tomu, i podával se, že powolá knižata Německá i jiné křesťany ku pomoci, aby nepřátelé snáze zahnání býti mohli. Uhři ale prawili, že u nich jest síly dosti, a že jim nepotřebí nežli pořádku a hlavy; půjdeli král do boje, že se toho dostane obého, aniž potřebí bude volati cizince, kde domácí postačují. To pak činili, protože se báli, aby Němci w zemi jejich se tuze nezmáhali. S nimi snašela se také královna Eliška, kterážto welikau z toho radost měla, když sebe nad muže swého členu býti viděla; Uhři zajisté ctili ji, že i uhersky uměla, i dědičkau byla, Albrechta pak přijawše jen proto, že byl mužem jejím, nemilovali ho co Němce, zvláště an jazyka uher-ského nebyl powědom. Mimo to byla ona žena velmi chytrá, i měla w těle ženském ducha mužného, manžela pak swého wodila kam chtěla. Nawedla jej tedy, že spokojil se a učinil tak, jak Uhři mítí si žádali.“⁵¹⁹⁾

Ačkoli na uherském sněmu, o letnicích tohoto léta 30 Maidržaném, slawové wšichni dne 30 máje slibowali králi a králowně věrnost a poslušenství, sliby takové netoliko

519) Aeneas Sylvius in vita Alberti, wiz Italien, Reise pag. 115. 116.

pečetmi, ale i přísahami stvrzujíce: ⁵²⁰ nicméně našel 1439 se také nemalý počet těch, kteří netoliko nechtěli přiznat so ku poslušenství, ale i za zjewné nepřátele se stavili. ⁵²¹ Z toho neméně nežli ze sobecké lenosti a z národních nechutí dává se wyswětliti patrná neochota, kterauž Uhři podporovali krále swého w boji proti Turků m. Murad II, jenž minulého léta byl welikau část Sed-mihr adska poplenil a (jak se prawilo) až k 70 tisícům křesfanův jatých do Turek zawedl, umínil létos zwláště zmocniti se pevného Smederewa w zemi Srbské, jakožto hlavního klíče k zemím křesťanským, a ku konci měsice máje dal je obehnati wší swau mocí. Král Srbský Jiří Branković zůstavil nejstaršího syna swého k obraně Smederewa, sám pak s nejmladším utekl se do Uher, u Albrechta pomoci hledaje. W měsíci čerwnu již rozbíhaly m. Jun. se tlupy jezdciw tureckých až pod Temešvár opět, a utíkaní odtud obyvatelůw křesťanských bylo wšeobecné. ⁵²² Albrecht i s manželkou swau vytrhl ku konci měsice čerw. m. Jul. wence do pole k Segedinu, a ztrávil potom celý srpen a září w okolí Petrowaradínském: ale s wojskem swým, nepočítajicim wýše 24 tisícůw branných, nemohl ani nepřatelům čeliti, tím méně s pole je sehnati. Takž padlo

520) Kovachich *Vestigia comitiorum* p. 228. Kollar *Analecta Mon. II*, p. 915 sqq.

521) Tak psal Kaldenbach w dotčeném již psaní dne 21 Jun. 1439: „It. Nicolasco des Styebors frunt der ist auch des konigs vint, vnd hat yeczund in Vngern grossen schaden getan etc.“

522) Týž Kaldenbach dí: „It. wist das dy Turken ober der Donaw sint mit grosser macht vnd wollen czycen gein Tommespurg. Is stet zu besargen als der konig noch angryffen wirt, das sy in eyner korcze nicht ver von Offen werden sein, wen Wallachen und Vngern flyeen nü. Auch wollen sy dye Schlosser haben an der Donaw, Sorryne vnd Sevirryne; wen sy dy haben, so ist Sebenpurgen gancze vorlorn.“

1439 Smederewo dne 27 srpna konečně w moc sultanowu; ⁵²³
27 Ag. a když o několik neděl později Turci chystali se k autoku na Uhry, wojsko těchto, nedostatkem potravy a nemocmi zemdlené, počalo brzy po uhersku „wlka wolati,“ t. j. w autěku hledati spásy, tak že král Albrecht očnul se osobně u velikém nebezpečenství. Stav jeho, když na počátku října opustil ty krajiny, ⁵²⁴ ukázal se býti tím želostnějším, že i jeho chytila se byla nemoc červená, kterážto we wojště již mnohé strasti a smrti byla spřísnobila; připisovali ji nezvyklému toho léta i okoli horku a hojnemu hašení žízně dyněmi tam oblíbenými.

Při zmáhající se nemoci, nemohájeti více, dal se Albrecht nositi na křesle a pospichal co možná k Wídni; pravil zajisté, že kdyby Wídeň jen spatřil, nadálby se ozdrawení zase. Ale za Ostřihomem, (odkudž ještě dne 17 října, za přičinou prodlaužení příměří, vypravil nowé poselství do Polska,) když donešen wsi Nesmil, kterouž tehdáž Němci nazývali Dlauhauwsi, musel tam konečně **23 Oct.** zůstat. Poslední vůlí dne 23 října předepsal ještě, kteřak chtěl miti, aby země uherské, rakauské i české k ruce potomkůw jeho zprawowany byly, — první-to a za-

523) Den 27 Aug. udává se u Raiče istor. Serb. III, 159; rok 1439 jest dle pramenův křesťanských nepochybný, ačkoli Hammer a Zinkeisen dle dějepisův tureckých kladou r. 1438. Bartošek pag. 203 pod „castrum ducis Disputi dictum Strzebrnik prope metas Ungariae“ míni bezpochyby také Smederewo.

524) Listiny tbož času z Albrechtovy kanceláře wyšlé měly data: u Kisdy (na Tise) Aug. 14—20—23—27; u Slankamenu Aug. 30 a Sept. 7; u Kisdy téhož dne 7 Sept.; u Titelréw Sept. 9—17; w Petrowaradině Sept. 20—21; we Slankamenu Sept. 21—22; we Fataku Sept. 26; we Slankamenu konečně 1 Oct. Dne 13 Oct. již byl Albrecht na Vyšehradě uherském, 17 Oct. w Ostřihomě a od 23 Oct. w Nesmilech.

jímawý pokus organisace státu rakauského wůbec, ⁵²⁵ — 1439 a na úsvitě dne 27. října skonal běh života svého. Tělo 270ct. jeho pochowáno we hrobkách královského čili stolního Bělehradu; Eliška pak manželka owdowěla we stavu těhotnosti pokročile.

Nebylo pamětníkůw, žeby smrt kterého krále byla kdy spůsobila tolik žalosti, jako Albrechtowa, zvláště w Němcích; když powěst o ní donesla se Frankfurtu nad Mohanem, knížata i páni němečtí tam snémowawší omdlévali prý hořem, a i lid obecný oplakával jeho. ⁵²⁶ A věru svět málo kdy utrpěl ztrátou jednoho čłowěka takowau škodu, jako tenkráte; a to netoliko pro rozmožší se té doby žalostné půtky mezi papežem a sborem Basilejským, ale i za přičinu počatého teprw jednocení se křesťanstwa proti rostaucí moci Turecké. Císař Řecký, od Turkůw dávno skličowaný, přijel byl s předním duchovenstwem svým již r. 1438 osobně ke sboru Ferraskému, jenž w měsíci únoru 1439 do Florencie přeweden jest, a dne 6 čerwence podepsána památná listina unie 6 Jul. církvi řecké i římské; naproti tomu sbor Basilejský, ru-

525) Byly od dávna i až podnes hádky o to, nebylli známý Albrechtův testament podvržen, a měli jakou platnost. Nám zdají se důkazové ti býti nedostatečni, kteří pro podvrženosť jeho se uwozují. Wiz o něm Fr. Kurz Österreich unter K. Friedrich IV, díl I, str. 239—243. J. Chmel Geschichte Kaiser Friedrichs IV, díl I, 426—432.

526) W sauwěkém rkp. kláštera Medlického w Rakausích (Mölk) wypisuje se o sněmu Frankfurtském: supervenit rumor ac litera de morte D. Regis, qua visa et auditia nullus hominum tunc ibi constitutorum ex magna perturbatione stare potuit, sed quasi exanimes in terram in facies irruerunt. Windek (cap. 222, pag. 1283) dí o témž sněmu: Also kam den kurfürsten die potschaft, das der König tot was; also schiden sie von dannen. Und wart derselbe konig also sere geclaget von edelu vnd vnedeln, von reich vnd armen, also kein konig sint Christus gepurt ye geclaget wart.

1439 šen byw od Eugenia IV, ssadil jej dekretem swým ode dne 25 máje 1439 s papežství. Byloš nyní předewším potřebí vyšší opatrnosti a důrazné přičinliosti krále Římského, aby we spojení s králem Franským a s pa-nowníky na východě k tomu sklonnými wymýtil konečně schisma starodávné z církve a novému nedal se zmá-hati, oprawám pak církewním w Basileji počatým průchod zjednal a síly křesťanské proti mahomedánům den co den nebezpečnějším sjednotil. Albrecht byl ten muž, do kte-reho naděje klásti se mobly, že úkolu takowému lépe dostoí, nežli jiný kdokoli; proto ztráta jeho byla skutečně wětší, nežli sami wrstewci se domýšleli.

W Čechách mezikrát netoliko smrť Albrechtowau, ale i jiných předních osob mnohých, staly se proměny znamenitě. Wyprawují o tom staré letopisowé w tato slowa: „K sw. Duchu (24 máje) okázala se kometa hwězda, a ta znamenala úzkost krále Albrechtowu, knížat i pánuw; neb nikdy neslýcháno, by tak mnoho pánuw pomřelo, jako to léto. Téhož zajisté léta po sw. Vítu (15 Jun.) počal se mor weliký w Čechách i w jiných zemích, tak že w Praze jednoho dne pochowávali více než po stu, a pomřelo jest lidu přes celé léto na 51 ti-síc ; a trval ten mor až do sw. Ondřeje. Umřel tu onen důstojný biskup Konstanský Filibert na den sw. 19Jun. Gervasia (19 čerwna,) we dworu krále Wáclava na Zde-raze; jenž byl největší legat od sboru Basilejského do Čech poslaný, a zprawoval také arcibiskupství Pražské; a pohřben jest na hradě Pražském s velikou poctivostí a s žalostí. On jest kláštery a kostely po Praze znova téměř všecky swětil a lidí mnoho biřmował; swětil také na hradě Pražském kněží obojí strany, i ty kteříž pod jednau, i ty kteříž pod obojí rozdávali, a sám také swýma rukama rozdával pod obojí spůsobu lidu obecnému, jakož o tom stojí psáno zlatým textem na jeho štítu na

hradě.⁵²⁷ Tato wšak powolnost jeho podlé kompaktat ne- 1439
byla wděk kapitule Pražské, ani welikému počtu starých
farářůw, kteří nepamatujíce, že jen mocí kompaktat mohli
wrátiti se do země opět, zjewně proti nim brojiti se ne-
ostýchali.⁵²⁸ Proto ctihoný ten muž, někdy president Ba-
silejského sboru wolený, umřel nyní téměř opuštěný a
osamělý w cizině, w horliwém a dle jeho přeswědčení
wěrném wykonáwaní auřadu apoštolského; i zasluhuješ,
co předni smírce a pokojitel národa, wděčnejší paměti u
českého potomstwa, nežli mu posawad wěnowána byla.
Nedlauho po něm, dne 5 září, odebral se na wěnost i 5 Spt.
častojmenowaný M. Křištan z Prachatic, slowůlný wěku
swého hwězdář a Husůw někdy učitel i dobrodějce,
nyní první administrator konsistoře Pražské pod obojí.
W jeho faře u sw. Michala na starém městě Pražském
stali se byli před čtyřidceti lety první počátkowé smě-
lejší a zřejmě opposice proti starým spůsobům a řádům
církvením: ale již od té doby, co byl w Konstancii w
žaláři okusil přísnosti práva církveního, zmírniw se w
požadavcích swých, stal se wedle M. Přibrama hlavním
representantem té strany kališnické, která od Říma co
nejméně se uchylowala. A wšak i mnozí krajní mužové
strany druhé, jako kněz Ambrož, kterýž byl téměř po
dwadacet let vládi Hradcem Králové netoliko w duchow-
ním ohledu, a kněz Jakub Wlk, bauřliwý nástupce někdy
kněze Jana Želiwského w kostele Marie sněžné na no-
wém městě Pražském, opustili této doby obor pozemského
působení swého a j. w.⁵²⁹

527) Starí letopisowé na str. 115.

528) Důkaz o tom nachází se we psaní žalobném též kapituly
ku papeži Eugeniowi IV po smrti Filibertowě psaném,
jehožto forma sauwěká (bez datum) zachowala se w ar-
chivu Třebonském.

529) Starí letopisowé na str. 115. 116.

1439 Wybauřením a wysilením sporów powstalých, a odstaupením tolikera předních osob s dějiště najednau, ukončila se r. 1439 w Čechách takořka přirozeně řada dějin, kterýchžto přední hýbadlo byly probuzené idey reformatorské a národní. Wyšší wýznam olázek těch, a jarota sil, kterýmž do života wedeny a hájeny byly, pojišuji dějinám husitským důležitost a zajímawost wšeuvětowau, ačkoli snahy české o uwolnění ducha, bywše příliš rané a nenalezše w okolních zemích dosti jemně pudy, neujaly se w té mře a w tom rozsahu, aby všeum baulem byly odolati mohly. Čechy této doby podaly aukol svůj k welikému rozwiniutí člowěčensví wubec; bylali w tom zásluha i sláwa, nelze upírat, že nabyla byla oběti a strastmi bolestnými. Nebudeme již wykládati o těch, které w dile samém sme wytkli: jedna wšak znejtrpčejších byla dlaubá ona nenávist, do kteréž podařilo se reakci uwesti jméno české zwlaště w západních krajinách. O Němcích není w tom ohledu co mlawiti, jejich nechuti pocházely také z jiných dob; ale i Francusowé dali zwlaště důkaz o newoli swé, nazwawše nejopowrženější druh lidského pokolení, kterýž té doby w zemi jejich poprwé se byl zjewil, jménem českým (cikáni, Bohémiens.) ⁵³⁰ Cestujícím Čechům XV století odpírána we krajinách oněch od sprostého lidu nezlidka i hostinnost za přičinou pauhé národnosti jejich; neboť Čech a kacíř

530) Podle starých letopisůw (str. 23) první Cikáni, národ přišly od východu, „vládili se po České zemi a lidi mámili“ r. 1416, tedy nedlouho před wypuknutím husitské války; do Francie přišli o několik let později, (do Paříže teprw r. 1427,) kdyžto we všech zemích západních, pdsobenim zwlaště duchovenstva, nenávist proti Čechům horowala. Možná, že první zástupové lidu toho přes Čechy do Francie se wrojili: není ale pochyby, že jméno české z aumysla, pro wětší ostudu národu kacířského, jim přičítáno bylo.

slulo těm lidem za jedno. Na východu Evropy bylyť 1439 arci jiné poměry. Co pode jménem „panslawismu“ za našeho věku tolikera myslí wselijak dojímá, jewilo se silau znamenitau již i w husitských dobách; widěli sme, kterak již od roku 1420 usilováno spojiti zvláště Čechy a Poláky swazky státními. Zřejmá k husitismu láska mnoha předních pánůw polských, (ku př. Dobeslawa Puchaly, Abrahama ze Zbanšína, Spytku z Melštýna i jiných,) též národu rusinského wůbec, dávala k tomu naději. Následky takového spojení byly se staly skrze církevní unii (6 Jul. 1439) ještě důležitějšími a rozhodnými pro budoucnost Evropy; že ale ono nedošlo, a že husitismus w Polště drahně oblibený na konci přece umořen jest, to přičítati sluší zvláště moci a wpływu Zbyhněwa Olešnického biskupa Krakowského, kterýž pro zásluhy takové později na kardinalství powýšen byl († 1455.) W Čechách jediných nedaly se sice vykořeniti snahy, které wycházejíce takořka ze hlaubi a z jádra života národního, ne-přestávaly skrze dwě století twořiti přední jeho žiwel: ale ztratiwše půwab nowosti a bywše napotom dušeny se všech stran, nenabývaly více té moci, aby wýhradně panovaly déjinám.

REJSTŘÍK.

(Římská cifra I, znamená dílu třetího částku první, II, částku druhau.)

- Abensberk, šlechtic II, 307.
Abrspach I, 243. II, 57.
Absolon II, 432. 433.
Adamnici I, 375. 430. 431.
z Adler Habart II, 22. 69. 97. 287. z A.
Jan Walkaun I, 296. 300. 463.
z Albano (Albanský) kardinál I, 18.
22.
Albík z Uničowa, mistr, pak arcibiskup Pražský I, 88. 118. 119.
132. 133. 137. 265.
Albrecht, wówoda Rakauský I, 55.
56. A., wówoda Rakauský, pak
král Český, Německý a Uheršký
I, 332. 333. 337. 375. 440. 442.
444. 445. 450. 472. 474. 483. 506.
519. 526—529. II, 9. 10. 19.
29—26. 32. 43. 61. 90. 110. 117.
127. 130. 149. 153. 155. 171. 207.
280. 288. 314. 321. 331. 334.
336. 340. 341. 346. 347. 355.
397—401. 404—406. 408—410. 412.
414. 415. 417—421. 423—426.
428—438. 440—444. A., kurfirst Sašský I, 503. A., syn markrabě Míšenského II, 428. A. Braniborský
(německý Achilles) II, 212. 438.
A., biskup Krakowský I, 144. A.,
farář u sw. Sebalda w Normberce
II, 191.
Albrechtice II, 377.
Alexander V, papež I, 8. 88. 91. 92.
93. 95. 98. 102. 119. A. kníže
Kyjewský II, 121. A. Witold wiz
Witold.
z Alliaku (Ailly) Peitr, biskup Kameracký (Cambrai) a kardinál I, 90
—91. 167. 170. 183. 186. 187.
189 — 191. 196. 216. 238.
- Alpy II, 170.
Altenburk (w Rakausích) II, 54. (w
Sasku) II, 106.
Alžběta, knězna Zhořelská wiz E-
liška.
Ambrož z Hor Kuten II, 332. A.,
kněz z Hradce Králové I, 274.
285. 313. 329. 426. 435. 521.
531. II, 256. 351. 364. 366. 378.
396. 445.
sw. Ambrože kostel a klášter na
Novém městě Pražském I, 247.
277. 324. 530.
Amedeus Savojský I, 506.
Andělská hora (w Čechách) II, 108.
403.
sw. Angelo Petr, kardinál I, 129.
130.
Angermünde II, 200.
Angličané I, 331. II, 95. 160.
Anglie, Anglická země I, 38. 42.
217. 226. 227. 229. 320. II, 58.
83. 95. 159. 239.
Anna, knězna Česká, provdaná za
krále Anglického I, 38.
sw. Anny klášter w Praze I, 414.
Antonín, wówoda Brabantský I, 78.
109. 229.
Antoniš, knihař I, 471.
Antoš kněz I, 232.
Araceli I, 18.
Aragonci I, 331.
Aragonie I, 320.
z Argazo čili Aretinský Leonard
Bruno I, 218.
Armeni II, 93. 135.
Arnošt, kněz Baworský I, 62. A.,
z Pardubic, arcibiskup Pražský
I, 3. 10—13. 15. 51.

- Auerbach II, 107.
 z Aufsess Kunrat II, 59.
 Augšpurk II, 169.
 Augšzdec, hrad nad Wławau I, 301.
 Aupice městečko I, 435.
 Austí nad Labem I, 351. 395.
 506. II, 3. 34—44. 54. 59. A.
 nad Lužnicí čili Austí Sezimovo
 I, 140. 230—231. 251. 275. 283.
 297. 298. 301. II, 362.
 z Austí Jan, starší I, 140. 147.
 207. 297. 298. z A. Oldřich (bratr
 Jana z Austí) I, 298. 302. z A.
 Prokop (syn Jana z Austí) I, 298.
 299. 360. 370. II, 23.
 Avignon I, 10. 17. 18. 21. 22. 69.
 II, 388.
 Azincourt I, 229.
 z Baden Jan I, 162.
 Badensko I, 62.
 Bairajt II, 106. 107.
 Baláš čili Blažej Jan II, 423.
 Balický Ondřej, Polák I, 180. 365.
 z Baltehagen Hensk, mistr I, 77.
 84.
 Baltické moře II, 249.
 Bamberčané II, 107. 108. 185.
 Bamberk II, 59. 107. 110. 131.
 137.
 Bánov II, 172.
 Barbora Celská, manželka krále
 Sigmunda I, 168. 290. 353. II,
 338. 341. 352. 353. 377. 379.
 381. 386. 398. 414. 416. 417. 418.
 434.
 sw. Barbory kostel (w Horách Kut-
 ných) II, 374.
 Bardijow II, 439.
 z Barchowa Mikuláš I, 416.
 Bärnstat II, 56.
 Bartoloměj, arcibiskup Milánský I,
 353. II, 219.
 Bartoš, kužz I, 421.
 Báruť, zámek II, 102.
 Basileje I, 240. 321. II, 91. 123.
 124. 129—131. 134. 138. 140.
 143. 157. 159. 160. 167. 170.
 175—178. 181—184. 188—193.
 196. 197. 203—206. 209—216.
 218—221. 229. 232. 234—236.
 238. 241. 243—245. 247. 251.
 252. 255. 268. 276. 281. 283.
 286. 287. 299. 306. 307. 319.
 320. 334. 343. 352. 361. 368.
 379. 380. 382. 385. 386. 388.
 389. 390. 444.
 Basilejské koncilium, Basilejský sbor
 I, 7. 30. 272. 347. 462. 479. II,
 110. 111. 122. 125. 127. 128.
 135. 155. 157. 159. 160. 161. 165.
 167. 174. 176. 177. 180. 192. 194.
 198. 200. 202. 207. 209. 232.
 251—253. 255. 266. 277. 303. 306.
 310—313. 315. 316. 319. 320.
 323. 324. 327. 338. 339. 342. 347.
 352. 355. 358. 367. 368. 372. 379.
 386. 389. 392. 405. 420. 435. 436.
 443. 445.
 Bassano (w Italii) II, 403.
 Bawořané, Bawoři, Bawořici I,
 61. 331. II, 60—61. 63. 93. 147.
 269.
 Baworské hory I, 273.
 Baworské, Bawory I, 61. 319. II,
 32. 51. 174. 211. 247. 267. 271.
 z Bece Rudolf I, 402.
 Beckow II, 78.
 z Bedfordu Jan, wówoda II, 58.
 Běhání, výšina II, 39.
 Běchowice I, 324.
 Bechyně I, 61. 251. 252. 365.
 373. 530. II, 51. 85. 89. 97.
 z Beichlingen, hrabě II, 40.
 Bělá, město I, 61. II, 35. 63. 79.
 Bělehrad královský (Stolní) II,
 334. 337—339. 346. 414. 443.
 Bělehrad Srbský II, 377.
 z Belfortu Jindřich, wiz Jindřich.
 Belgie II, 59. 95.
 z Bělowic Kuneš I, 531. II, 11. 21.
 Benátičané I, 155. 266. 337. 432.
 440.
 Benátky (Venetiae) w Praze I, 20.
 Benátky w Italii I, 49. II, 388.
 Benedikt XIII, papež I, 64. 68—71.
 91. 92. 176. 236.
 sw. Benedikta kostel na Starém
 městě Pražském I, 110. 247.
 Benesza rector scholarum in Wyše-
 grado I, 35.
 Benešov I, 284. 317. 322. 323. II,
 179. 287.
 Beránek, hora u Wožice I, 275.
 Beraun I, 361. 375. 402. 403. 421.
 438. II, 5. 69. 77. 293. 351.
 z Bergowa Jan II, 293. 296—297. z
 B. Otá (Otik) I, 47. 211. II, 12.
 Berkové z Dubé I, 271. Berka z
 Dubé Hynek I, 54. 211. 286. B. z

- D. Jarosław I., 286. B. z Dubé
Jindřich I., 304. 415. 416.
Berlin I., 54. II., 200.
Bernard kardinál I., 10.
Bernart, kníže Opolský II., 433. B.,
biskup Kastelský I., 170.
Bernartice (w Čechách) I., 252.
Bernartické hory I., 422.
Bernartické město (Bernsdorf) II.,
120.
Bernau II., 200.
Berner (Bernerius) Martin, děkan
Turonský II., 239. 259. 265. 281.
283. 334. 367.
z Běstwiny Jan Sudlice II., 68.
Běškowec pán I., 180.
z Běškowic Albrecht II., 338.
Betlém, Betlemská kaple w Praze
I., 40. 52. 58. 65. 67. 94. 103.
104. 123. 125. 130. 131. 140. 175.
448.
z Bezdědic Jan Řitka II., 289.
Bezděkow hrad I., 355.
Bezděz I., 292.
Bezdružice II., 63. 148.
Bezdrůžický z Kolowrat Jan II., 30.
Bezdr. z Kol. Pürkert II., 30.
Bezno I., 35.
Biberach město II., 205. 212.
z Bibersteina Jan I., 353. z B. Ol-
dřich I., 353.
Bílá hora (u Prahy) II., 65.
Bílina město I., 435. 436. 440. 441.
II., 34. 432. 433.
Bingen I., 525. II., 83.
Biskupec Mikuláš wiz z Pelhřimowa.
z Bitova i Corsteina Jan I., 365.
512.
Blaník vrch I., 68.
Blansko (Blankenstein) hrad II., 41.
Blech z Těšnice Jan II., 11. 33. 68.
89. 97.
Bobr, řeka II., 56.
z Boharyně Jindřich I., 416.
z Bohdánče Ctibor I., 153.
Bohuslav křejčí I., 471.
Bohusudov II., 40.
Bohuš, komendor zemský w Mane-
tíne I., 114.
Bojiště, hora I., 340. wiz Žižkow.
Bolek, kníže Opolský II., 79. 116.
249.
Boleslav, kníže Hlohowský II., 433.
B. kníže Litewský (Polský), wiz
Swidrigal.
- Boleslaw mladá I., 414. II., 203. 304.
313. B. stará I., 324. B. Slezská
II., 101. 102.
Boleslawsko I., 313. 360. II., 17. 49.
Bolkenhain II., 57. 120.
Bolochowec z Pušperka Sigmund I.,
501.
Bonifacius IX., papež I., 3. 43. 47.
48. 49. 53. 63. 119.
Bononie I., 75. 102. 104. 110. II.,
181. 389.
Bononská universita I., 104.
Boppard, město I., 432.
Bor I., 371. 438.
z Boru Jan I., 31. z B. Jiří I., 74.
Borek, hrad 76, wiz Hrádek Cer-
wený.
Bořek, Klatovský hejtman I., 430.
431.
Bořek z Miletínska Diwiš I., 313. 360.
403. 404. 425. 463. 509. 512. 513.
516. 517. 531. II., 9. 13. 73. 248.
289. 294. 295. 315. 321. 332. 334.
354. 365. 372. 384. 395. 414.
Bořkové II., 412.
Boreš z Risenburka neb z Oseka
II., 36. 294. Borišové z Risenburka
neb Oseka I., 243.
Borota, pan I., 180.
Borotín, hrad II., 293.
z Borotína Heršman wiz z Land-
šteina. z B. Jan I., 286. z B. Mi-
kuláš wiz z Landšteina.
Boskowice II., 10.
z Boskovic Jan Ozor I., 208. z B.
Jan Šembera I., 243. 360. 362. z
B. Dobeš Černohorský I., 365. z
B. Waněk I., 208.
Botič, potok I., 315. 359. 360. 393.
Bourges, město we Francii II., 163.
190.
z Bořejowej Jakubek II., 294.
Brabantsko, Brabantská země I., 76.
230. II., 130.
Bracciolini Poggio (Poggius) I., 218.
219. 221. 223.
Bradatý Jan I., 264. II., 40. Br. Zá-
više I., 323. 360.
Branda, kardinál I., 375. 433. 434.
439. 494. 505. 518. 519. 528. II.,
7. 9. 127. 220. 233. 240.
Brandýs nad Labem I., 394. Br. nad
Orlicí I., 360.
z Brandýsa Jan Jiska wiz Jiska.
Braniborci II., 61.

- Braniborsko, Branibory, Braniborské (Bramburské) markrabství I, 67. 106. 108. 230. 309. 319. II, 200.
- Brankas Ludvík, kardinál I, 110. 129.
- Brankovič Jiří wiz Jiří.
- Brašov I, 432
- Břeclav, město I, 514. II, 32. 34. 43.
- Břeh, město II, 79. 116.
- Bremer Jakub, mistr I, 319.
- Břeňovský klášter I, 325.
- ze Březi Aleš, kanovník Vyšehradský pak biskup Olomucký I, 228. 229. ze Br. Mikuláš II, 134.
- Březka Wáclaw, konšel Pražský II, 385.
- Březnice I, 283.
- z Březnice Welek Kaudelník, wiz Kaudelník.
- z Březové Wawřinec, mistr II, 48. 356.
- z Březovic, wiz Kroměšín.
- Březany, tvrz I, 355.
- Brikci, mistr I, 402.
- Brňané II, 320.
- Brno I, 179. 290. 291. 303. 316. 447. 451. 483. 517—519. 526. II, 17. 26. 118. 153. 312. 319. 320. 322. 327—331. 334. 339. 384.
- Brod, městečko (nyní wes) blíz Tachova II, 147. Br. Český I, 107. 134. 212. 360. 375. 403. 404. 412. 445. 446. 524. II, 293—295. 422. Br. Německý I, 272. 375. 458—461. 483. 509. II, 421. Br. Uherský II, 78. 172.
- z Brodu Ondřej (Andreas Breda) I, 72. 74. 79. 125. 195.
- ze Brogni Jan, kardinál a biskup Ostienský I, 196. 198.
- Brúnov I, 450.
- z Brunfelsu Ota I, 26.
- Bruno z Arczzo čili Aretinský, Leonard I, 218.
- Bruska I, 330. 333.
- Brüssel I, 76.
- Bubeneč I, 264. wiz Owenec.
- z Bubna Heršman I, 402. z B. Iwan wiz z Nečtin.
- Bubny (u Prahy) I, 214. 264. 333.
- Budějovice (České) I, 249. 370. 444. II, 144. 346. 347. Bud. Morawské II, 24.
- Budějovsko I, 452.
- Budín (w Uhřích) I, 143. 266. 518. 519. 522. 526. II, 18. 19. 44. 202. 388. 389. 409. 418. 439.
- Budišín I, 78. II, 102. 120.
- z Buchowa Zbyněk, vrbec Buchowec I, 301. 373. 416. 438. 463. 489. 530. II, 21. 33.
- Bukowice, wes I, 435.
- z Bukowiny Jaroslav II, 68.
- Bukowský Jan II, 118.
- Bulhař I, 331.
- z Buřenice Tluksa wiz Tluksa. z B. Wáclaw Králik wiz Wáclaw.
- Burgundy II, 240.
- z Bydlína (Bydlinský) Jan, kněz I, 231. 298. 421.
- Býdow (Woidhofen), město II, 157. 171. 174. 406.
- Bystřice I, 335. 370.
- Bytoň, město II, 116.
- Bzdinka Jan wiz Hwězda z Wicemilic.
- Bzí hora I, 275.
- z Čach (de Aquis) Jindřich Puš II, 33.
- Cáchy I, 62. 160.
- Calta z Kamenné hory Burian I, 526. C. z Kamenné hory Bušek II, 30. 69. 288.
- Carda z Petrowic Wáclaw I, 496. II, 98. 321. 432. 434.
- de Causis Michal wiz Michal.
- Ceislík Mikuláš, doktor I, 171.
- Celská Barbora wiz Barbora. Celský Oldřich, hrabě (kníže) II, 341. 353. 398. 434. 438.
- Cervantes Jan, kardinál sv. Petra II, 216. 233. 245.
- Cesarini Julian, kardinál wiz Julian.
- Cetric Heršman, hejtman II, 87. 139.
- Cikán, purkrabí I, 399.
- Cikání II, 446.
- Církhals, město II, 79.
- z Cimburka Ctibor II, 272. z C. Dobeš I, 208. z C. Jan Towačovský wiz Towačovský.
- z Corsticina wiz z Bitowa.
- Čwikawa I, 171.
- Čabelický ze Sautic Jan II, 374. 438.
- Čapek ze Sán Jan I, 274. 340. 383. 384. II, 70. 172. 204. 247. 249. 270. 287. 291—293. 297—299. 304. 305. 309. 427.

- Čáslaw I, 286. 353. 362. 375. 395.
 399. 404. 409. 414. 417. 454.
 472. 477. 484. 514. 531. II, 21.
 153. 293. 313. 351. 421.
 Čáslawsko II, 86.
 z Častolowic Půta I, 155. 208. 243.
 271. 395. 417. 450. 516. 518. II,
 13. 71. 73. 80. 88. 90. 196. 197.
 304.
 Čeček II, 433.
 Čechtice II, 78.
 Čeněk, saukenik I, 139.
 Čenstochow II, 433.
 Čeřejow I, 249.
 z Černčic Arnošt I, 522.
 u Černé Růže, dům I, 72.
 z Černína Jan I, 514. 522. II, 294.
 365.
 Černiawsko II, 17.
 Černohorský z Boskovic Dobeš, wiz
 z Boskovic.
 Černowice II, 330.
 Černý z Garbowia Záviše I, 180.
 375. 454. 457. 461. 462. 488. II,
 88.
 Černý Kostelec wiz Kostelec.
 Cerwená hora nad Upau II, 51. 57.
 58.
 z Čerwené hory (z Dubé, z Ná-
 choda, Cerwenohorský) Hynek I,
 243. 409. 410. II, 57. 372. Cer-
 wenohorský Půta I, 522.
 Český Brod wiz Brod.
 z Čimě Rús I, 501. II, 22.
 z Čirnau Hajn II, 313.
 Čížek z Malenic, Michal I, 232.
Dalejice II, 23.
Dalmacie I, 432.
Dalmati I, 331.
 Daniel, biskup Porecký (Parentinus)
 II, 181. 182. Dan. nowoměstský
 II, 334.
 Dánsko I, 506. II, 62. 72.
 Daubrawka Zbyněk II, 272.
 z Daupowa (Daupowec) Bohuslav
 I, 180. 286. 402. z D. Wilém I,
 153. 501.
 Děčinský z Wartenberka Sigmund
 wiz z Wartenberka. Děč. mladý
 II, 437.
 z Dědic Filip Lauta I, 245.
 Dětřich (towaryš Miličíků) I, 18. D.,
 arcibiskup Kolínský I, 433. 492.
 Dětřichowec Paweł II, 321. 322.
 Děwin, hrad u Prahy II, 376.
 Děwin (Theben) w Uhřich I, 483.
 Didacus, mistr, generál řádu Mino-
 ritského I, 165.
 z Dinkelsbühl Mikuláš, doktor I,
 216.
 Ditlikowec Wáclaw, richtář Plzen-
 ský II, 292.
 Diwiš magister, olim rector schola-
 rum S. Martini in Praga I, 35.
 Diwišov, městys I, 58.
 Diwišek (Diwoček) z Jemništ Mi-
 kés I, 148. 154. 271. 300. 302.
 334. 364. 395. 405. 518.
 Dobřejowice II, 415.
 Dobříš I, 399.
 Doksanský klášter I, 435.
 Domažlice I, 400. 477. 489. II, 17.
 28. 68. 108. 110. 148. 150. 152.
 153. 157—159. 162. 164. 169.
 211. 222. 266. 293. 351.
 Domažličné I, 534.
 Dominici Jan, kardinál I, 242. 244.
 327.
Dominicus de Zagrabia I, 145.
Donín (Polák) I, 180.
Doninský I, 322.
 z Donína Fridrich II, 97. z D. na
 Grabsteině Jindřich I, 271. z D.
 Wáclaw I, 284.
 Drahoslav, rector scholarum in Ra-
 konik I, 35.
 z Dráchowa Wáclaw II, 99. 100.
 321. 341. 345. 360. 363.
 Dráždanský Mikuláš I, 173.
 Dráždany II, 103. 104.
 Dražice I, 54. 415. D. u řeky Luž-
 nice I, 421.
 z Dražic Jan, poslední biskup Praž-
 ský I, 9. 10.
 Drebkow II, 102.
 z Dřevenice Hawel II, 332.
 Drnholec (w Morawě) I, 483.
 Drobowice I, 404.
 Drška, hrad II, 63.
 z Dršky Zdeněk II, 30. 69. 288.
 294.
 Držko, rector scholarum in Přibi-
 slavia I, 35.
 Děbá I, 58.
 z Duban Hrdék wiz z Dubňan Hr-
 doň.
 z Dubé Albrecht I, 271. 516. II,
 300. z D. na Kozlém Beneš II,
 294. z D. Berkowé wiz Berks.
(1)

- z Dubé Hlawáč wiz. Hlawáč. z
 D. Janek II, 357. z D. Ondřej I,
 524. z D. a z Leština (na Leštne)
 Wacław I, 154. 155. 157. 158.
 178. 180. 188. 192. 271. 290. 299.
 300. 301. 314. 315. 322. 334. 385.
 512. 518. z D. Škopkowé wiz
 Škopek.
Dubeč I, 324.
 z Dubňan Hrdoň II, 69. 288. 292.
Bubrowník II, 125.
 z Dubrowníka Jan Stojkowic, wiz
 Stojkowic.
 sw. Ducha kostel a klášter I, 355.
 380.
Duchcow I, 435. II, 35. 36.
Duchek, rector scholarum in Biela
 I, 35.
 Dunaj, řeka I, 290. II, 153. 377.
 Durinčané, Durinkowé I, 331. 338.
 II, 61. 63. 147.
 Durinsko I, 319. II, 106.
 Dwór Králové I, 410. 477. II, 293.
 313. 351. 377.
Ebersdorfer II, 431.
Ehrswin Paweł II, 69. E. Petr II,
 69.
Eduard III., král Anglický I, 38.
 Efesské koncilium II, 227.
 Eicingři II, 171.
 Eliška, dcera Sigmundowa, pak man-
 želka Albrechta Rakauského I,
 444. 445. II, 307. 399. 401. 438.
 440. 443. El., knězna Zhorecká I,
 63. 76. 109. 229. El. z Krawat wiz
 z Krawat.
Elsasané II, 60.
Elsasy II, 147.
 z Elsterberka Jindřich I, 286. 290.
 II, 30.
 Engelschalk Albert I, 31.
 Engliš Petr, mistr wiz Payne.
 Erfurt II, 41. 75.
 Eschenbach II, 107.
Eugenius IV., papež II, 110. 129.
 132. 130. 157. 167. 181. 189. 198.
 209. 232. 250—252. 352. 386. 389.
 402. 435. 439. 444. 445.
Europa I, 4. 5. 34. 42. 70. 218.
 282. 310. 318. 320. 431. 454. 532.
 536. 537. 542. II, 110. 112. 113.
 121. 124. 132. 157. 158. 180. 163.
 200. 285. 296. 352. 447.
Ewančice II, 10. 302. 313. 314. 315.
 320.
- Falce** I, 106.
Falkenberk, město II, 79.
Falkenstein, hrad II, 313.
 Fauliš Mikuláš I, 41.
Feldkirchen II, 169. 170.
Feltre, město w Italii I, 402.
Ferdinand (Fernand), biskup Lucký,
 legat I, 290. 304. 326—328. 335.
 353.
Ferrara II, 389. 390.
Ferrarský sbor II, 443.
Feitzer Jakub II, 107.
Fictum Bosco II, 38.
Fictum Fridrich II, 105.
Fida, vdova I, 158.
Filargus z Kandie Petr, arcibiskup
 Milanský (později co papež Ale-
 xander V) I, 75. 91.
Filibert, biskup Konstanský (Kon-
 stancie — Coutances w Norma-
 dii) II, 189. 239. 253. 254. 260.
 265. 276. 280. 283. 307. 322. 334.
 342—344. 352. 356. 357. 359. 368.
 377. 379—381. 401. 406. 422. 437.
 444. 445.
Filip, věvoda Burgundský II, 239.
Flaškové z Pardubic a z Richen-
 burka II, 13.
Flaška z Pardubic a z Richenburka
 Arnošt I, 313. 395. 415. II, 13.
 Fl. z P. Smil II, 13.
Florencio I, 308. II, 389. 443.
Fojsiland II, 51. 200.
Fojsilandciané I, 331.
Franc z Rosentála I, 416.
Francausowé I, 69. 239. 331. II, 95.
 160. 388. 446.
Frantauzy, Francie I, 68. 69. 71. 75.
 76. 227. 229. 320. 429. II, 33.
 58. 95. 96. 111. 150. 254. 446.
Frankfurt nad Mohanem I, 107. 114.
 II, 51. 60. 70. 74. 77. 83. 115.
 119. 131. 166. 167. 443. Fr. nad
 Odrou II, 200.
Frankowé I, 331. II, 60. 63.
Frankenstein II, 79.
Franky II, 51. 59.
František z Assisi (sw.) I, 9.
 sw. Františka klášter (w Praze) I,
 265.
Freiberk, město (w Míšni) I, 332.
 II, 37.
Freistadt II, 102.
Fridrich, purkrabí Nörnberský, pak
 markrabě Braniborský I, 107. 108.

184. 198. 230. 287. 332. 395.
 492. 493. 495. 498. 502. 503. II,
 31. 59. 63. 73. 75. 107—109. 113.
 127. 135. 142. 145. 146. 192. 195.
 196. Fridrich, lantkrabě Durinský
 II, 104. Fr., wéwoda Rakauský
 I, 176. 177. II, 143. Fr., wéwoda
 Rakauský (potomní císař) II, 420.
 Fr., kníže Ruský II, 116. 230. Fr.
 bojovník, markrabě Mienský pak
 kurfirst Saský I, 437. 503. 506.
 II, 18. 19. 31. 36. 41. 84. Fr.,
 wéwoda Saský (syn Fridricha
 bojovného) II, 104. 204. 432.
 Fridštejn II, 206.
 z Frimburka Anna I, 207. z Fr.
 Wacław Warlich II, 294.
 Fulštein, rytíř I, 396.
- Gara** Ladislav II, 440.
- Garbowa** Záviše Černý wiz Černý.
 Gdansko (Danzig) II, 270.
- Geilhusy** Jan, cisterciák z kláštera
 Maulbronnského II, 177. 190. 191.
 197. 213. 216. 221. 239.
- Gent** I, 76.
- Germersheim** II, 131.
- Gerow**, město II, 106.
- Gerson** Jan I, 50. 91. 92. 187. 215.
 216. 236. 238.
- Gibellini** II, 250.
- Gleichen** Ernst II, 40, z Gl. Fri-
 drich II, 40.
- Gliwice** II, 116. 122. 138.
- Glocestru Ilumfred**, wéwoda II,
 58.
- gw.** Gotharda kostel I, 509.
- Gottlieben**, zámek I, 177. 178. 183.
 184.
- Grimma** II, 104.
- Grizowský** I, 391.
- Grodek** II, 102.
- Grossenhain** II, 102.
- Grünleder Oldřich** I, 319.
- Guelfowé** II, 250.
- Gunther**, arcibiskup Magdeburský II,
 18.
- Gunzenhausen** II, 212.
- z Guttensteina** (Gutsteina) Burian II,
 30. 60. 294. 437. z G. Jan II, 30.
 294.
- Habola**, řeka I, 67.
- Habry** I, 458.
- Hájek** z Hodčína I, 539.
- Hála** II, 41.
- Hallam** Robert, arcibiskup Kanter-
 burkský I, 238.
- Hanuš**, kníže Opawský I, 446. 447.
 H., kníže, syn Klemůw I, 309. H.,
 kníže Zahanský I, 353. II, 80.
- Haramule** Zdeněk II, 16.
- z Hardeka Jan II, 24.
- Harrasser** Walter, mistr I, 44.
- z Hartensteinia Jindřich II, 40.
- z Haselbachu Tomáš Ebendorfer,
 kanovník Widenský II, 239. 334.
- z Hasenburka páni I, 271. II, 328.
- z H. na Kosti (z Kostí) Mikuláš
 Zajíc (†1420) I, 286. 324. 365. z H. a
 z Kosti Mikuláš 516. II, 356. 411.
 425. z H. Wilém Zajíc I, 245.
 271. 283. 313. 314. 327. 518.
- z H. Zbyněk Zajíc (arcibiskup
 Pražský † 1411) wiz Zbyněk. z
 H. Zbyněk Zajíc II, 354. 372.
- Hasištejn**, hrad Hasišteinský I, 80.
 243.
- Hauska** (w Čechách) I, 415.
- Hauska Martin** (Martinek), přijímín
 Loquis, kněz I, 274. 295. 375.
 383. 384. 392. 407. 420—422.
 425. 427—429.
- sw. Hawla kostel (w Praze) I, 11.
 sw. H. klášter (w Konstancii) I,
 218.
- Hawlik**, kněz (učenik a nástupce
 Illusiu w Betlémě) I, 140. 175.
 195.
- Hawran** I, 388.
- Hedvika Wacław**, krejčí II, 48. 321.
 416.
- Heidelberg** I, 143. II, 84.
- Heidelbergská universita** I, 42.
- Heifenburg** I, 329.
- Helias** (Heliae, Eliae), Jan, doktor I,
 72. 74. 79. 125. 138.
- Helmér Jakub** I, 471.
- Heralec** (w Čechách) 412.
- Heiman**, biskup Nikopolský I, 235.
 374.
- Hermanus frater Eremita** I, 425.
- Herštejn** I, 412.
- Hertwik** z Rausinowa Jan I, 509. II,
 96. 313. 324. 372. 306. 397. 412.
 420. 427. 431.
- Hesowé** II, 61.
- Hezy** II, 41.
- Hildissen** Jan I, 125.
- Hiltersried**, ves II, 269.
- Hiršawa** I, 179.

- Hiršfeld II, 56.
 Hispanie I, 41. II, 33.
 Hlas, rytíř wiz z Kamenice.
 Hlawáčové z Dubé, pání I, 271.
 Hlawáč z Dubé (a z Lipé) Hynek
 I, 314. 352. 437. 517. II, z D.
 Jindřich I, 286. II, 65. 68. 365.
 Hlawáč z Mitrowa II, 272.
 Hluboček II, 79.
 Hluboká I, 530.
 Hof, město II, 106.
 Hohenberger II, 431.
 z Hohenlohe Jiří, biskup Pasovský
 I, 353. 354.
 von Hohenrechberg Vilém II, 107.
 Hojno II, 80. 81.
 Holand wiz Holland.
 Holec z Náchoda Janek II, 97.
 Holec z Nemošic Matěj II, 372.
 Holický ze Sternberka Aleš I, 304.
 310. 334. 417. 499. 502. 516.
 517. II, 63. 68. 272. 289. 294.
 321. 329. 336. 354. 356. 363. 404.
 412. 414—418. 431. 432. 434. 435.
 438.
 Holický ze Sternberka Petr II, 432.
 433. II, ze Sternb. Smil I, 208.
 510. II, 22. 77. 103. 248.
 Holič w Uhlřích II, 403.
 Holland II, 130. 147.
 Hollandčané I, 331.
 Hollfeld II, 107.
 Holohlaw II, 13.
 z Holsteina Hyncík I, 463. z H. Wok
 I, 365.
 Holubec, hrad nad Dunajem w Srb-
 sku II, 84.
 Holý Prokop wiz Prokop.
 Hora, Hora Kutná wiz Hory Kutny.
 Horaždějowice, Horaždowice I, 371.
 477. 489. II, 68. 287.
 Hořice I, 472. 509.
 Hořiněves II, 13.
 z Horky Jan Pardus, wiz Pardus.
 Horlewany Jan, doktor I, 28.
 Hornici I, 288. 289. 309. 321. 324.
 405. 406. 455. 457.
 z Hořovic wiz Huler.
 Hořovice I, 399. 501. II, 16. 118.
 Hory Kutny I, 56. 78—82. 271. 283.
 284. 286. 288. 289. 302. 315—317.
 321. 322. 324. 353. 354. 362.
 364. 367. 375. 395. 399. 405.
 406. 408. 445. 446. 453—459.
 461. 488. 508. 518. 523. 524.
 II, 132. 153. 157. 203. 204. 280.
 289. 293. 305. 332. 351. 352.
 373. 374. 398. 412. 414—416.
 Hostic Petr (z Kaufmě) I, 416.
 Hostinné I, 522. II, 97.
 z Hostiwice Hostpríd I, 501.
 Hostomice II, 291.
 Hoštka I, 412.
 Hrabě z Paběnic Jan II, 69.
 ze Hradce Jan mladší I, 54. 139.
 211. 351. ze Hr. Jan, starší I,
 208. 212. II, 89. ze Hr. Jindřich,
 mistr Strakonický I, 47. 212. 271.
 300. ze Hr. Menhart I, 212. 438.
 II, 23. 65. 89. 90. 132. 204. 206.
 207. 211. 247. 257. 267. 272.
 276—278. 280. 282. 286—289.
 294. 298. 303. 305. 306. 309.
 320. 321. 329. 331. 332. 334.
 336. 338. 341. 350. 351. 353. 354.
 356. 357. 386. 411. 412. 425. 431.
 434. 437. 438. ze Hr. Oldřich
 Wawák I, 47. 208. 304. 370. 386.
 387. 407. 415. 416. 420. 427. 430.
 446.
 Hradčané I, 403. 522. II, 79. 375.
 Hradčany I, 305.
 Hradec (we Slezsku) II, 79. Hr.
 Jindřichův I, 139. 430. II, 431.
 Hradec Králové (Hradec na
 Labi) I, 266. 274. 275. 290—291.
 295. 316. 317. 329. 330. 335. 361.
 416. 426. 452. 471. 472. 477. 486.
 513. 514. 531. II, 11. 15. 17. 293.
 305. 313. 331. 351. 352. 360.
 364—366. 377. 378. 396. 427.
 445.
 Hradecko I, 313. 329. 403. 408. 409.
 II, 13. 20.
 Hradecký Matauš, děkan Kutnohor-
 ský I, 289.
 Hrádek I, 465. Hr. (w Kladsku) wiz
 Radek. Hr. (w Žitawsku) II, 86.
 Hr. čili Helfenburg, I, 412. Hr.
 Brézí I, 228. Hr. Čerwený I, 76.
 Hr. Čejchanów, Hr. Komorní, Hr.
 Kostkow, Hr. nad Sázawou I, 58.
 Hr. Stědrý II, 22.
 Hradiště, město, později Hradiště
 hory Tábor; jinak hora Tábor a
 potom vůbec takto Tábor I, 297.
 298. 299. 301—302. 321. 388. II,
 363. Hr. (w Morawě) I, 407. II,
 153. Hr. Mnichowé I, 68.

- Hradištský klášter I, 311.
ze Hrádku Habart Lopata (na Lopatě) II, 69. 206. ze Hr. Wacław Myška I, 180.
- Hrbowice II, 39. 40.
- Hřebečníky (w Rakownicku) I, 250.
- Hřiby II, 295.
- Hříč Aleš, řečený Hurt z Pozdněnu Swinařově II, 372.
- Hromádka, zwonař I, 298. Hr. z Jistebnice I, 395. 396.
- Hroznětín II, 403.
- Hübner Jan, mistr Pražský I, 44. 45.
- Huler z Hořovic Ondřej I, 501. II, 22. H. z Hoř. Sigmund († 1405) I, 54. 59. 60. 501. H. z Hof. (z Chebu) Sigmund II, 118. 172. 173.
- Humpolec I, 454.
- Humpolecký Mikuláš II, 157. 192. 204
- Hus (Auca, Gans), královský hrad I, 40. 147. 249. 250.
- Hus z Husince Jan, mistr I, 3. 11. 25—27. 39—41. 43. 44. 46. 52. 58. 65—68. 72—75. 77. 79. 80. 82. 88. 94—96. 98—101. 103—106. 109—112. 114. 115. 117. 120—127. 139—141. 146—161. 164—172. 174. 177—193. 195—209. 213. 215—217. 223. 225. 229. 232. 242. 248. 268. 271. 277. 297. 309. 319. 365. 461. 471. 476. 532. II, 46. 100. 224. 225. 311. 316. 382. 445.
- z Husi čili z Písného Mikuláš I, 147. 204. 249 — 253. 274. 278. 279. 285. 296. 301. 328. 360. 375. 384. 385. 387. 393. 534.
- Husinec I, 40. 147.
- z Ilustřan wiz ze Chwalkowic.
- Hvězda z Wcemilic Jan, přijmím Bzdinka I, 275. 447. 453. 462. 463. 466. 491. 496. 521. 522. 531. II, 9—11. 16. 20. 21. 33.
- Chalcedonské koncilium II, 227.
- Charvat Jan I, 416. 471. 485. 486.
- Chraustník, hrad I, 329. II, 31.
- z Chraustníka Beneš I, 75. 89.
- Cheb I, 59. 434. 440. II, 60. 132. 135. 137. 138. 142. 145. 169. 178. 180. 190 — 192. 196. 198. 199. 230. 238. 246. 259. 262. 271. 275. 282. 283. 301. 310. 311. 319. 323. 324. 363. 383. 386. 391. 392. 398.
- Chebsko II, 109.
- z Chebu wiz Huler.
- Chejnow wiz Chýnow.
- Chlístowice, wes II, 360.
- Chlum, hrad I, 154.
- z Chlumčan Matěj Lauda, wiz Lauda.
- Chlumec nad Cidlinou II, 12.
- ze Chlumu Beneš I, 154. ze Ch. Bohuslav II, 69. ze Ch. Diwiš (otec, syn a vnuk) I, 154. ze Ch. Jan, přijmím Kepka I, 154. 155. 157. 158. 160 — 169. 175. 178. 180. 182. 188. 197. 415. ze Chl. Ješek I, 154. ze Chl. Jindřich na Lacemboku (I, 155. 180.) wiz Lacembok. ze Chl. Kuneš I, 180. ze Chl. Mstislav I, 154. ze Chl. Slawata I, 154. ze Chl. Vilém (bratr Ješkův ze Chlumu) I, 154. ze Chl. Vilém (syn Ješkův ze Chlumu) I, 154. 155. II, 272.
- Chmelík puška II, 67. 73.
- ze Chmelného Chval II, 294.
- z Chočné Bohuněk II, 341.
- Chodек Jan, mistr I, 289.
- Chojnice (Konitz), město II, 70. 271.
- Chomautow I, 351. 375. 400. 401. 437. 440. II, 364.
- Chorváti I, 331.
- Chorvatsko I, 145. 450.
- Chotěbor I, 395. 405. II, 377.
- Chotěbuz II, 102.
- Chotek Bernart I, 131.
- z Chotěmík Jan Svídnický I, 245. 284. 322. 450.
- Chotěnice I, 36.
- z Chotěnova Albrecht I, 365.
- Chotěšov II, 150.
- Chotěšovský klášter I, 397. 398.
- Chotýšany II, 287.
- Chrastawa (w Zitawsku) II, 51. 86.
- z Chrastu Petr I, 463.
- ze Chřenovic Milota I, 416.
- Chrudim I, 396. 406. 425. II, 351. 377. 415. 416.
- Chrudimsko I, 329. 408. II, 13.
- Chudenice II, 150.
- Chudoba z Wartenberka a z Ralska (na Ralsku) Jan I, 61. 211. 212. 243. 271. 283. 307. 324. 415.
- Chunowé I, 331.
- Chustník wiz Chraustník.

- ze Chwälkovic a z Hustišan Jiří I., 329. 463.
Chýnow I., 140. 412.
- z Elburka Páta I., 180. z Ilb. Wend I., 353.
Indowé II., 135.
Innocencius VII., papež I., 63. 64. 69.
Italiemi I., 176.
Italie I., 75. 90. 1° 9. 331. 429. 519.
II., 9. 33. 62. 157. 169. 170. 207.
250. 276. 334. 388. 389. 403.
424.
Jablonná I., 284.
Jablonské hory II., 55.
Jacobus, rector scholae S. Michaelis
maj. civit. Pragensis I., 35. J., rector
scholarum et notarius oppidi Duch-
czew I., 35.
Jagieloci I., 145.
Jakub, vůbec Jakubek (Jacobellus)
ze Stříbra I., 31. 42. 72. 102. 136.
172—174. 194. 195. 232. 236.
279. 383. 393. 421. 423. 424. 449.
463. II., 47. 50. 100. J., kněz (po-
mocník kněze Jana Želiwského)
I., 469. 470. (w. Wlk.) J., kněz (snad
farář n sw. Mikuláše?) I., 29. J., kněz
jinak neznámý I., 31. J., děkan
Wyšehradský I., 137.
sw. Jakuba kostel a klášter na Sta-
ré městě Pražském I., 355. 387.
II., 380.
Jan Paleolog, císař Řecký II., 182.
J., král Český I., 40. 265. II., 409.
J., král Portugalský II., 285. J.,
wówoda Baworsky I., 491. 498.
II., 44. 107. 108. 143. 192. 195.
196. 246. 285. J., markrabě Bran-
iborský II., 104. J., wówoda Bur-
gundský I., 76. II., 125. J., kníže
Minsterberský II., 79. 87. 88. J.,
kníže Opolský II., 433. J., kníže
Zahanský wiz Hanuš. J., bratr
falckrabě Ludvíka I., 170. J., pur-
krabě Normberský I., 230. J. XXII.,
papež I., 48. 50. J. XXIII., papež
I., 99. 102. 103. 105. 109. 112.
113. 118. 119. 128. 129. 138. 147.
148. 149. 159. 166. 167. 175. 177.
184. 195. 236. 239. J., patriarcha
Antiochenšký I., 238. J., arcibi-
skup Kalocký II., 377. J., patriar-
cha Konstantinopolský I., 170.
216. J., biskup Lubuský I., 170
- J., arcibiskup Tarentský II., 439.
J. Železný, biskup Litomyšlský a
později Olomucký I., 43. 47. 113.
133. 134. 137. 155. 161. 181. 183.
193. 206. 213. 228. 229. 407. 413.
512. II., 58. 73. 77. J., opat Ci-
sterský II., 228. 229. J., farář z
Březnice I., 469. J., mnich z Želi-
wi w. Želiwa. J., kněz I., 436.
J. (z Nymburka) II., 334. J., chas-
ník I., 123.
Janow (Jonsdorf) II., 38.
z Janowa Matěj I., 3. 11. 14. 16.
19—23. 25—31. 39. 51. 143. 172.
173. 311. II., 45. z J. Wáclaw,
rytíř I., 23.
z Janowic pánowé I., 40. z J. Jiří,
probošt Pražský I., 116. z J. (na
Chlumci) Petr I., 386. II., 289. 294.
296. z J. (na Petřšpurce) Purkart
I., 211. 243. 386. z J. (na Risen-
berce) Racek I., 289. 365.
Janowice I., 157.
Jaroměř (Jaromiř) město I., 60. 375.
409—411. 414. 477. 514. 522. II.,
57. 101. 293. 313. 351. 377.
Jaroměřané I., 409.
Jaromiřka, puška I., 499.
Jaroslav z rádu Minoritů, titulární
biskup Sareptský I., 73. 95.
Jasové I., 331.
Jawor (we Slezsku) II., 57. 120.
z Jawora Wolfart II., 68.
Jemnice I., 444. II., 153.
z Jemništ Mikeš Diwůček, wiz Di-
wůček.
Jena II., 41.
Jeník, hejtman Prachatický I., 502.
Jeníkow, městečko I., 154.
z Jenšdorfa Hanuš II., 56.
Jenštejn II., 33.
z Jenšteina Jan, arcibiskup Pražský
I., 24. z J. Wáclaw I., 243. 446.
Jeronym Pražský, mistr I., 3. 35.
39. 41—43. 74. 79. 88. 121—123.
139. 143. 145. 149. 162. 178. 179.
204. 209. 215—217. 219. 221.
223. 225. 242. 268. II., 224. J.,
kněz jistý I., 391.
Jersusalém (w Palestíně) I., 42. II.,
33. J. (w Praze, wystawěn od
Miliče) I., 20. 22.
Jesenice I., 275.
z Jesenice Jan, vůbec Jesenec, mistr
I., 42. 43. 75. 106. 129—131. 134.

- 147. 152, 178. 207. 214. 229. 232.
- 246.
- Jewišowice I, 450.
- Jezeřany I, 368.
- Jičín, město II, 293. 428.
z Jičína Jan, wůbec Jičín, mistr I, 102. 124. 173. 231. 274. 420.
- Jičínsko I, 457.
- Jidášek Prokop I, 471.
- Jihlava, město I, 444. 452. 483. 514. II, 24. 153. 337—340. 343. 345. 346. 349. 350. 393. 421.
- Jihlavaneč I, 514. 515.
- Jihoslowané I, 145.
z Jikwe Jan Śwáb I, 501.
- Jilawa, městečko II, 173.
u sw. Jiljí ve Starém městě Pražském I, 15.
- Jilový I, 129. 285.
z Jimlina Záviše I, 501. II, 22. 69. 372.
- Jindřich IV., král Anglický II, 58. J. V., král Anglický II, 90. J., wówoda Baworský I, 198. J., přímým Rumpold, kníže Hlohovský I, 353. J. z Belfortu, biskup Winchesterský w Anglii, pak kardinál a legat II, 51. 58. 59. 62. 66. 74—77. 83. 95. J., opat sw. Jiljí w Normberce II, 191.
- z Jinec Wacław, rytíř II, 72.
- Jinoch Jakeš, kanovník I, 95.
- Jira, rukawičník I, 465. 466.
- Jira, knoiha z Nowého města Pražského II, 21.
- Jiří, král Český I, 301. wiz Jiří z Poděbrad. Jiří Brankovič, král Srbský II, 441. J. ze Smolenska, kníže Ruský I, 365. J., arcibiskup Ostřihomský II, 336. J., probošt Spišský II, 249.
- sw. Jiří (město w Uhřich) II, 78.
sw. J. klášter w Praze I, 414.
- Jiskra z Brandýsa Jan II, 377.
z Jistebnice Sigmund, bakalát I, 73.
z J. Hromádka I, 395. 396.
- z Jiwian Jindřich Žito II, 30. 67.
z J. Lwík II, 69.
- Joha, pekař w Austi nad Lužnicí I, 231.
- Johánek, konšel Plzenský II, 292. J. od Wola pěstěstého I, 471.
- Johanna, vdova Wacława wówody Lucemburského I, 76. Joh. d'Ark II, 95.
- Josef, patriarcha Gaříhradský II, 182.
- Jošt, markrabě Moravský I, 54. 60. 61. 88. 98. 106—109. 112. 113.
- Julian Cesarini, kardinál II, 110. 125. 127—131. 139. 142. 143. 147. 148. 150. 151. 157. 164. 165. 167. 168. 181. 183. 188—190. 198. 213—215. 217—221. 223. 224. 226. 228—231. 233. 235. 242—244. 264. 284. 389.
- Kačín nedaleko Hor Kutných II, 289.
- Kadaň I, 440. 498. II, 351.
- Kalawa II, 102.
- Kalich, hora I, 340. wiz Žižkov.
- Kalich, hrad u Litoměřic I, 414. 441. 513. II, 376.
- z Kalichu Jan Žižka, wiz Žižka.
- Kališ II, 81.
- Kalteisen Jindřich, mistr II, 209. 210. 231. 236. 238.
- Kalvin I, 476.
- Kámen, hrad I, 292.
- Kamenec Petr II, 16.
- Kamenice I, 297. 370. II, 21. 23. 89. K. II, 102.
z Kamenice Hlas I, 446. 524.
- Kániš Petr I, 231. 421. 422.
- Kaňk, město I, 456.
- Kardinál z Reinsteina Jan, mistr I, 75. 105. 157. 161. 165. 232. 358. 383. 449. 463.
- Karel Veliký I, 107. K. IV, císař I, 3. 7. 10. 11. 14. 17. 18. 20. 22. 31. 38. 48. 51. 60. 62. 81. 85. 142. 214. 269. 310. 471. 532. II. 20. 348. 371. 413. K. V, císař I, 200. K. VII, král francouzský II, 95. 186. K. wówoda Lothrinský I, 506.
- Karlerius nebo Karlier Jilji II, 209. 210. 231. 236. 237. 239. 246.
- Karlov I, 360.
- Karlestein I, 112. 116. 326. 352. 361. 417. 472. 491—493. 496—501. 525. II, 145. 294. 400. 419.
- Karolín, Karolinská kolej (w Praze) I, 44. 45. 84. 115. 127. 386. 387. 424. 449. II, 8. 92. 99. 133. 180. 253. 276. 355. 381. 400. 412. 420.
- Kartauský klášter, Kartausy (w okolí nynějšího Smíchowa) I, 265. 338.
- Kasteliský hrabě Vilém II, 59.
- Kateřina, kněžna, manželka Fridricha bojowného II, 37.

- sw. Kateřiny klášter I, 325.
 Kauba, město w Bawořích II, 82.
 211. 212.
 Kaudel ze Žitenic Michal I, 532.
 Kaudelník z Březnice Welek II, 11.
 55. 68. 98. 101. 117. 118.
 Kauňm I, 286. 289. 366. 396. 404.
 416. 455. 524. II, 6. 21. 98. 293.
 295. 351. 412. 421. 428.
 Kauty II, 79.
 Kawčí, wez I, 297.
 Kaziměr II, 123.
 Kazimír (syn krále Vladislava Pol-
 ského) II, 326. 404. 420. 423. 429.
 431. 433. 436. Kazimír, kníže O-
 světinský II, 81.
 ze Kbel Jan (wûbec Kbel) I, 43.
 44. 73.
 ze Kdyně Buzek II, 282—283. 363.
 Kefský Ondřej II, 287. 290. 299.
 Keře II, 79.
 Kežmarčané II, 249.
 Kežmarek I, 504. 505.
 Kinžwarta (Kinžwart) I, 243. II, 63.
 Kisza II, 442.
 z Kladrub Prokop II, 77.
 Kladrubský klášter II, 148.
 Kladuby I, 397. 398.
 Kladsko I, 272. 315. II, 51. 87. 88.
 120.
 Klatow, Klatovy I, 266. 275. 294.
 477. 478. 489. 525. II, 11. 17.
 28. 44. 68. 266. 293. 351. 412.
 415.
 Klement V., papež I, 10.
 u sw. Kleminta na Poříčí (w Praze)
 I, 46. sw. Kl. klášter Dominikán-
 ský u mostu w Praze I, 355.
 z Klenowa (z Klenového) Přibík I,
 275. 530. II, 28. 34. 44. 64. 68.
 204. 206. 211. 272. 283. 287.
 288. 294. 351. 361—363. 382.
 412. 413. 421. 431. 434. 435.
 Klokoť u Tábora I, 404. 422. 429.
 Klokon Jan, Pražský mistr na dvoře
 papežském I, 21.
 Klučow, hrádek I, 404.
 z Klucěwa Wáclaw I, 365.
 z Kluks Hartunk, rytíř II, 56. 400.
 Kluky II, 211.
 Kněžewes I, 361.
 z Kněžewsi Jan I, 416.
 Knín I, 283—285.
 Koblih Jan, rytíř I, 402.
 Kobolenc, město II, 83. 231.
 Kobyla Racek, rytíř I, 93.
 z Kobylan Jakub II, 330.
 z Kocowa Humprecht II, 294. z K.
 Hynek II, 69. z K. Sezema II, 30.
 69. z K. (na Nečtinách) Zbyněk
 II, 288.
 Kokot, hejtman II, 85.
 Kolda z Žampachu (z Potensteina)
 Jan I, 274. II, 68. 79. 80. 293.
 378. 396. 412.
 z Koldic (na Blínlé) Albrecht I, 211.
 245. 271. 284. 304. 440. II, 86. z
 K. Kolda I, 9. z K. Tiema, biskup
 Mišenský I, 89.
 Koldstein (w Morawě) II, 70.
 Koldsteinský z Waldšteina Hynek
 wiz z Waldsteina.
 Kolín (w Čechách) I, 286. 352. 404.
 405. 410. 445. 456. 457. 514.
 516. 517. II, 13. 51. 71. 73. 78.
 247. 293. 295. 297—299. 301.
 304. 315. 351. 364. 397.
 Kolínská universita (w Němcích) I,
 42.
 z Kolonny Ota, kardinál (potomní
 papež Martin V.) I, 103. 106. 110.
 238.
 z Kolowrat Bezdrůžický wiz Bez-
 drůžický, z Kol. Krakovští páno-
 wé I, 147. z K. a z Ročova Be-
 něs II, 65. 68. 70. 272. z K. na
 Libštěiné Fridrich (Bedřich) I,
 271. 286. 502. 516. 517. II, 22.
 118. 172. z K. Hanuš I, 271. 286.
 300. 518. 523. II, 16. 22. 68. 70.
 118. 144. 172. 272. 321. 372. 412.
 425. 434. 437.
 Kolperk II, 56. 57. 81.
 Komárno II, 418.
 Komárowec, rytíř II, 67.
 Kondolmieri Gabriel, kardinál (po-
 tomní papež Eugen IV.) II, 127.
 128. 129.
 Konín, město I, 503.
 Konopiště I, 472. 510. 511. 530. II,
 429.
 Konopištěk ze Šternberka Petr, wiz
 ze Šternberka.
 Konopištěk hrad II, 8.
 Konstancie (Kostnice) město I, 148.
 149. 152—155. 157—161. 167.
 168. 169. 171. 176—180. 182.
 183. 184. 193. 194. 204—206.
 209. 213. 216. 218. 226. 227.
 236—239. 241. 365. 376. 392.
 471. II, 224. 251. 382. 445.

- Konstancie (w Normandii) II, 239.
 Konstanské koncilium, Konstanský sbor, Konstanský sněm I, 7. 35.
 88. 122. 139. 149—152. 159. 167.
 169. 194. 204. 208. 211. 212. 215.
 228. 235. 240. 271. 304. 318. 347.
 424. 461. 519. 520. II, 76. 91.
 124. 125. 159. 183. 189. 193. 194.
 223. 225. 353. 361. 386.
 Konstantinopole II, 93. 388.
 Konstantinopolské koncilium II, 227.
 Koranda, kníže Plzenský II, 292.
 K. Wáclaw, kněz I, 274. 276.
 277. 300. 355. 373. 476. II, 321.
 322. 363. 381. 382.
 Korčín II, 420.
 Kordianský Wilém, kardinál I, 183.
 Kornberk II, 63.
 Korneuburk II, 26.
 Korutanci I, 331.
 Korybut Dmitr I, 485. Korybut (Korybutovič) Sigmund I, 446. 447.
 472. 481 — 491. 496. 498. 501.
 503—505. 507. 513. 527—529. II,
 3. 4. 9. 12. 16. 20. 22. 24. 27.
 37. 38. 42. 45—49. 51. 54. 58.
 66. 70. 72. 73. 97. 99. 116. 121.
 137. 138. 144. 162. 202. 248.
 276. 301. 329. 330.
 Kossa Baltazar (potomní papež Jan XXIII.) I, 75. 92. 184.
 Kossata Andreas, rector scholarum in Zderaz I, 35.
 Kosí, hrad II, 356.
 Kostelany II, 78.
 z Kostelce Jan Sádlo wiz ze Smilková, z K. Jan Sekretář wiz ze Smrkova.
 Kostelec I, 60. K. nad Černými lesy I, 292. K. nad Labem I, 522. 525.
 K. nad Sázavou I, 291.
 z Kostí (na Kostí) Mikuláš Zejic wiz z Hasenburka.
 Kostkowé z Postupic páni I, 58.
 Kostka z Postupic Albrecht (†1477.) II, 365. K. z P. Bohuše (syn Wilémův † 1449) II, 365. 412. 432.
 K. z P. Wilém († 1436) I, 399.
 446. 485. 496—498. 508. 516. II,
 21. 26. 70. 71. 99. 103. 122. 133.
 204. 211. 214. 226. 230. 235.
 238. 240. 241. 245. 248. 256. 289.
 294. 297. 305. 308. 321. 322. 331.
 338. 365. 432. K. z P. Zdeněk (otec Wilémův a Zdeňkův) II,
365. K. z P. Zdeněk (bratr Wilémův) II, 365. K. z P. Zdeněk (syn Zdeňka, bratra Wilémova) II, 365.
 Kostomlaty I, 368.
 Košek z Lomnice Beneš a Jan wiz z Lomnice.
 Košumberk, hrad I, 154. 155.
 z Kotenčic Sigmund II, 321.
 z Kotwice František II, 68.
 z Kowářovic Matěj Růž I, 501.
 Kozáci II, 330.
 Kozí, hrad I, 140. 297.
 Kozihlava ze Pnětluk Mikael II, 21.
 Kozl, město II, 138.
 Krajinci I, 331.
 Krajíř Lipolt I, 328. 370. 371. II,
 55. 171. 208.
 z Krajnice Jan II, 192.
 Krakow I, 144. 481. 526. II, 110.
 122. 123. 135. 137. 138. 175. 420.
 423.
 Krakowec, hrad I, 147. 156. 156.
 II, 22.
 Krakowská universita I, 79. II, 122.
 Krakovští z Kolowrat, pánowé I,
 147.
 Králik z Buřenice Wáclaw wiz Wáclaw.
 Králové Hradec wiz Hradec Králové.
 z Kralovic Jan (Kralowec) II, 11.
 68. 86. 99. 103. 107. 287.
 Kralowice I, 525.
 Krása Jan I, 304.
 Krasikow, hrad I, 397. 398. 432.
 465. wiz Švamberk.
 Krasow II, 16.
 z Krawat Berchta II, 118. wiz ze Šternberka. z K. Eliška I, 207.
 399. z K. Lazeck I, 54. 96. 103.
 109. 114. 206. 207. 210. 215.
 235. z K. Milota I, 208. z K. Petr Strážnický I, 109. 208. 235. 406.
 409. 418. 451. 452. 512. II, 24.
 z K. Wáclaw Strážnický I, 451.
 452. 454. 463. II, 37. 65. 90. 204.
 211. 305. Krawatové, páni I, 451.
 Krawin I, 297.
 Krč (u Prahy) I, 355. 496.
 Krčín, městečko I, 409.
 Křeč, ves II, 330.
 Kremnice II, 249.
 ze Křemče Jan Smil II, 28.
 Křešice Mikuláš II, 294—296.

- Křikawa (hrad u Černiwska w Pra-
chensku) II, 17.
- z Křikawy Jindřich II, 17.
- Křištan z Laun II, 21. K., kněz wo-
stlánem II, 16. K. z Prachatic,
mistr a hvězdář I, 39. 46. 75.
110. 132. 137. 138. 140. 178.
232. 277. 383. 423. 449. II, 46.
49. 282. 321. 357. 384. 445. K. z
Hradce, probošt Brněnský II, 320.
- Křištof (Křištofor), kníže Baworský
II, 401. 428.
- Křiwołát I, 326. 352. 492. II, 22.
145. 211. 416.
- Křiwaśdow I, 412.
- Kříž z Telče I, 72. II, 137.
- sw. Kříže klášter (w Praze) I, 334.
335.
- Kříženec, twrz I, 472. 508—510.
u Křížkůw, výšina za Jesenicí I,
275—277.
- Krnějowice I, 368.
- z Krokowa Mstauš, mistr a doktor
theologic I, 28. 31.
- Kroměříž I, 472. 483. 511. 512. 515.
- Kroměšín z Březovic Jakub I, 313.
II, 68. 103. 107. 120. K. Jan II,
97. K. z Březovic Jiřík I, 463.
- Krosno I, 102. 200.
- Krotkow II, 79.
- z Krowu (Kras) Dětřich, rytíř I,
75.
- Křitěnowský kostel I, 228.
- Krucburek (Krucburk) město we
Slezsku II, 81. 116. 138.
- Krumlow Český I, 329. 352. K. Mo-
rawský II, 25.
- Krumlovský Jindřich I, 365.
- Krupka II, 35. 38. 40.
- Krušina z Lichtenburka Hynek I, 208.
243. 304. 313. 358—360. 364.
377. 384. 385. 403. 406. 410.
415. 416. 435. 513. 517. II, 86.
97. 412. 425. 428. 434. K. z L.
Jan I, 54. 58. 286. 377. 410. K.
ze Swamberka Hynek wiz ze
Swamberka.
- Krušné hory I, 272. II, 149. 282.
- Kubín na Nise II, 102.
- Kulmbach II, 106. 107.
- Kumburk I, 313. II, 428.
- Kunczo, doctor I, 110.
- Kunětická hora I, 329. II, 295. 365.
384.
- Kunrat, kníže Olešnický II, 81. 138.
- K., arcibisk. Mohocký I, 433. 502.
506. II, 62. K. z Vechty, bisk. Olo-
moucký pak arcibiskup Pražský I,
88. 93. 94. 114. 132—134. 152.
153. 212. 214. 226—228. 235.
327. 350. 375. 411. 412. 415. 424.
426. 516. II, 22. 27. 85. 384. K.,
biskup Rezenský II, 205. 212. K.,
biskup Wratislavský II, 80. 81.
313. K., kněz, bývalý farář Týn-
ský II, 381.
- Kunratice I, 250. 285. II, 293.
- Kunratický hrad (Nowý hrad, Wen-
zelstein) I, 250. 255. 286. 324.
362. 396.
- Kunstatové páni I, 61.
- z Kunstatu Aleš I, 208. z K. Boček
I, 454. z K. Erhart, mladší I, 208.
z K. Kunstatský Heralt I, 61. 109.
z K. Skalský (ze Skal) Heralt I,
61. 109. 235. z K. a z Jewišo-
wic Hynek (přijímán Suchý Čert)
I, 55. z K. Jan Puška I, 208. 368.
394. 463. 513. z K. a z Jewišo-
wic Sezema (Sezima) I, 450. II,
171. 293. z K. a z Poděbrad wiz
z Poděbrad.
- z Kunwaldu Jan II, 355. 363. 417.
z K. Pešík II, 355.
- z Kusy Mikuláš II, 209. 233. 234.
- Kutná hora wiz Hory Kutny.
- Kwasice, hrad I, 512.
- Kyjow II, 149.
- Kyšperk II, 40.
- z Labauně Zdeněk, mistr, probošt
u Vísech Svatých I, 83. 137—139.
232.
- Labčice I, 368.
- Labe, řeka I, 67. 326. 523. II, 396.
- Lacembok (na Lacemboku) Jindřich
ze Chlumu I, 155. 160. 415.
- Ladislav, král Neapošský I, 69. 119.
121. sw. L., král II, 401.
- Lančice w Polsku I, 504.
- Landeswart, hrad I, 436.
- Landsberg (w Braniborsku) II, 200.
270.
- Landshut II, 120.
- Landšperk (Lanšperk) w Čechách II,
13. 97.
- Landštejn I, 370.
- z Landsteina i z Borotína (na Bo-
rotině) Heřman I, 274. 286. 516.

517. II, 22. z L. i z B. Mikuláš II, 68. 294. 296. 372.
- Lauda ze Chlumčan Matěj (Matiáš) I, 32. 275. 300. 478. 479. 510. II, 21. 28. 135. 192. 211. 212. 214. 221. 246. 256. 259. 261. 271. 321. 334. 355. 385.
- Lauka, klášter u Znojma II, 24.
- Lauňowice, klášter II, 362.
- Launy I, 266. 275. 294. 317. 327. 401. 437. 439. 477. 498. II, 266. 293. 313. 351. 412. 434.
- Laurentius, rector scholarum in Usst I, 35.
- Laurin ze Hradiště (z města Tábor) II, 192. 211. 214. 222.
- Lauta z Dědic Filip I, 245.
- na Lauzi Matky boží, kostel I, 265.
- Lawa II, 149.
- z Lažan Hynce I, 304. II, 86. z L. Jan Bechyně I, 253. z L. Jindřich přijím Lefl I, 129. 147. 148. 193. 245. 271. 304. 365. 373. II, 85. z L. Jindřich, Chebský měšťan II, 402.
- z Ledče Mikuláš II, 372.
- z Ledec Jan Reček II, 21. 355.
- Ledeč I, 454.
- Lefl Jindřich wiz z Lažan.
- Lehnice II, 56. 80. 81.
- Lemberk II, 56.
- z Leškowce Arnošt (na Humpolci) II, 294. 296.
- z Lestkowa (na Waldece) Jan I, 492. 501. II, 22. 69.
- z Leština Wáclaw wiz z Dubé.
- Leština I, 385. II, 429.
- Leteň I, 333.
- Letowice II, 10.
- Lewoč I, 505.
- Lhota, wes I, 297. L. (wes nedaleko Sadské) I, 385.
- Libák z Wrbcian Wáclaw II, 120.
- Libawa II, 120. 149.
- Liběcký Skála I, 180.
- Libeň I, 472. 529.
- z Libenberka Kunrat Schenk II, 59.
- Liberec II, 86.
- Libochowice I, 529.
- Libštejn, hrad II, 16. 118.
- Ličov II, 174.
- Lichtenburk, hrad I, 406. II, 51. 86. 96. 377.
- z Lichtenburka a z Bítova Jan I, 208.
- z L. a z B. Jiří I, 365. z L. Kružina wiz Krušina.
- z Lichtenšteina Hanuš I, 109. z L. pán II, 55.
- Limberská země I, 76.
- Linec I, 245.
- Lipany I, 479. II, 247. 295. 299. 301. 302. 305. 312. 395.
- Lipé, město a hrad I, 352. II, 35.
- z Lipé Hanuš I, 208. z L. Jindřich I, 208. 304. z L. Pertolt II, 412.
- z Lipého páni II, 328.
- Lipi, wes I, 297.
- Lipnice, hrad Lipnický I, 235. 242. 374.
- Lipnický Jan I, 109.
- Lipisko I, 86. II, 104. 105. 110.
- Liska, hejtman II, 86.
- Liteň I, 492.
- Litice I, 450.
- Litoměřice I, 317. 326. 360. 361. 375. 395. 399. 413. 513. 528. II, 293. 299. 300. 313. 351. 376.
- Litoměřicko I, 395. II, 300.
- Litomyšl I, 116. 272. 452. II, 13. 365. z Litomyšle Mikuláš I, 39. 43. 44.
- Litowle (w Morawě) II, 396.
- Litožnice I, 324.
- Litwa I, 144. 145. 418. 443. 505. II, 81. 121. 123. 202. 248.
- Litwanie I, 481. 503. II, 58. 114. 121. 127. 201. 329.
- Livorno I, 71.
- ze Lnář Wáclaw I, 153.
- z Lobkovic Mikuláš (Mikulaj, Nikolas, také Nicolaus de Praga, de Miličowes, de Ujezd) na Hasíštejně I, 52. 80. 82. 84. 175. 243. 245. 271. 286. 304. 395. 437. II, 23. 134.
- Lobkowice I, 80.
- Lodi I, 148.
- Lochy, I, 395.
- Loket, město II, 144. 145.
- Lombardie I, 62.
- Lomnice (w Čechách) I, 351. 370. II, 315.
- z Lomnice Beneš Košík I, 243. 286. z L. Jan Košík I, 208. 243. 409. 418.
- Londýn I, 39.
- Londýnský sbor I, 44. 45.
- Longus Zdenko, canonicus I, 110.

- Lopata (hrad w Płzensku) II, 63.
69. 145. 206. Lopata, rytíř wiz
ze Hrádku.
- Loquis Martin wiz Hauska.
- Lowosice II, 432.
- z Lozy Otík II, 172. 204.
- Łoźnice II, 78.
- Lubice (Spišské městečko) I, 504.
- Lubický klášter II, 201.
- Lublinec II, 433.
- Lubno, město II, 55. 56. 101. 102.
- Lubowá II, 439.
- Labus II, 200.
- Lucembursko, země Lucemburská I,
108. 114. 229. 230.
- Lucko, město ve Volyni II, 89.
120.
- Ludwik, falckrabě I, 176. 184. 198.
201. 202. 433. 493. 503. II, 131.
L., kníže Baworský I, 63. L.,
kníže Břešský II, 79. 127. L.,
kníže Lehnický II, 120. 201. L.,
patriarcha Aquilejský I, 346. 353.
- Lühe (w Němcích) I, 412.
- z Luhowa Petřík II, 68.
- Lukáš, hejtman Hradecký I, 403.
- Lukawa II, 102.
- Lukka I, 70.
- Lupáč Martin ze Chrudimi I, 123.
II, 48. 192. 212. 214. 247. 250.
261. 271. 283. 305. 321. 332. 338.
339. 341. 345. 363.
- Lupák Martin, hejtman Táborští I,
514.
- Luther (Luter) I, 200. 202. 203.
476.
- Lutterworthská fara I, 39.
- Luttich I, 82.
- Luže, městečko I, 154.
- Lužice, Lužická země I, 77. 108. 114.
II, 51. 55. 102. 119. 130. 200.
436.
- Lužičané I, 414. 495. II, 19. 102.
149.
- Lužnice, řeka I, 373. 421.
z Lužnice Wáclaw, kněz II, 341.
- Magdeburg I, 319. II, 41.
- Machendorf II, 86.
- z Machovic Chwal Řepický I, 283.
298. 299. 301. 392. 489.
502. 510. 530. II, 28. 33. 68. z
M. Kunes I, 283.
- z Majsova pan II, 55.
- Makotřasy, twrze I, 323. 402.
- Makowec z Měrunic Jan II, 72.
- Malá strana I, 15. 123. 205. 253.
263. 285. 286. 315. 338. 346.
347. 366. 508. II, 290.
- Malečić I, 43.
- z Malenovic Hynek I, 365.
- Malečic I, 472. 823—525. II, 360.
- z Malešova Jakub Čeněk II, 68.
- Malowec z Pacowa Jan, rytíř II,
287. 294. 296.
- Malteský člán Swatomajský klášter
I, 311.
- Manda Sigmund II, 256. 334.
- Mannheim I, 236.
- Maramur Landolf (Landulf), kar-
dinál, arcibiskup Barský I, 89.
- Marbach I, 62.
- Marcané I, 331.
- Marek z Králové Hradce I, 97. 121.
232.
- Marie (Matky boží) Sněžné, kostel
a klášter w Praze I, 217. 247.
254. 274. 382. 422. 468. 489. 497.
II, 98. 290. 445. sw. Marie Mag-
daleny kaple (w Praze) I, 20.
- Matík, měšťan z Nového města II,
305. 308. M., přijímí Rwačka,
wiz Rwačka.
- sw. Markety kaple na Vyšehradě I,
359.
- Markolt (Markold) ze Zbraslavic,
kněz I, 274. 300. 392. II, 8. 135.
192. 212. 214.
- Markwart, protonotar II, 341.
- Marky nowé II, 249. 270. M. staré
I, 309.
- Martin V, papež I, 7. 204. 228.
239. 240. 242. 413. 431. 433.
474. 481. 482. 503. 506. 519—521.
527. II, 47. 58. 75. 90. 95. 110.
113. 122. 125. 127. 128. 139. 182.
251. M., kanouník Hnězdenský I,
481. M., žák Husa I, 156. M.,
časník I, 123.
- sw. Martina ve zdí kostel (w Praze)
I, 173. sw. M. kostel (w Horách
Kutných) I, 289.
- Martinek, kněz, wiz Hauska.
- Massilie I, 69.
- Mastník, potok I, 284. II, 11.
- Mašťov I, 401. 441. II, 63.
- Matěj Pater, mistr ze Knína I, 73.
M. z Moravy I, 480.
- Mátik (Matej) Jan z Tálowec, hrabě

- uherský, ban Sławonský II, 117.
251. 402. 403.
- Mauthaeus monachus de Aula Regia I*, 125.
- Maulbronnský klášter II, 239.
- z Měćina Wilém, viz Wilém Švihowský z Risenberka.
- Negerlein, farář II, 14. 15.
- Mechlín (w Belgii) II, 59.
- z Měkowic Oneš, rytíř I, 153. 416.
- Mělič, město II, 201.
- Mělník, město I, 326. II, 293. 351.
377. 421. 439.
- Melno, jezero I, 503.
- z Melstýna Spytek II, 447.
- Městec Heřmanův I, 518.
- Městecký z Opočna Jan (na Hermanovu Městci) I, 271. 300. 304.
395. 406—408. 450. 516. 518. II,
71. 73. 80. 86. 90. 96. 97. 144.
- Měsice, ves II, 430.
- z Metelska Jindřich II, 30.
- Methodius, apoštol slowanský I, 7.
- Meziříčský Petr, kupec Pražský I,
323.
- Meziříč II, 9.
- Meziwecký Petr (Polák) I, 527.
- Michal z Německého Brodu čili
Michal de Causis aneb Sudný I,
128. 129. 161. 165. 178. 191. 217.
459.
- u sv. Michala (kostel na Starém
městě Pražském) I, 110. 173. 277.
II, 357. 445.
- Michalec z Michalovic Jan I, 211.
271. 282. 324. 330. 403. 516. 517.
M. Jan, mladý pán I, 365. z Michalovic Petr II, 372. z M. Wacław II, 294. 412. 425.
- Michalowice II, 17.
- Mikuláš, kníže Opavský II, 90. M.,
kníže Opolský II, 433. M., kníže
Ratiborský II, 249. M., biskup
Nazaretský I, 152. M., farář u
Matky boží na Lauži w Praze I,
172. M., bratr, františkán II, 268.
M., minciř I, 471. M., sedláček I,
429.
- u sv. Mikuláše na Malé straně I,
15. sv. M. kostel na Starém městě
Pražském I, 24. 29. 248. sv.
M. kostel (w Hradci Králové) II,
364.
- Mikulášenci I, 429.
- Mikułow I, 483. II, 32.
- Milán II, 170. 189.
- z Miletínska Diwiš Bořek, viz Bořek, z M. Jetřich I, 513.
- Milevský klášter I, 311. 312.
- z Milheimu Jan, měšťan Pražský I,
40.
- Milič z Kroměříže I, 3. 14—24. 28.
32. 38. 51. 65.
- z Miličína Jan, viz ze Smilkowa. z
M. Paweł, biskup Olomucký II,
320.
- Míšeň, země I, 307. II, 51. 200. 432.
Míšeň, město a hrad II, 104. 433.
- Mišané, Mišané I, 338. 498. II,
93. 147.
- z Mitrova Hlawáč II, 272.
- z Mladenovic Petr, mistr I, 41. 157.
161. 163. 165. 166. 180. 181.
184. 187. 192. 196. 199. 383.
387. 392. 407. II, 46. 49.
- Młazowice I, 522.
- Mnich z Raudnice Zdislaw, rytíř II,
364. 378.
- Mnichow II, 178. M. nad lesy (u
lesů) II, 32. 83.
- ze Mnichowic Clemens, mistr I, 72.
- Modrá II, 78.
- Mohammed I, sultán Turecký I,
440.
- Mohelnice II, 10.
- Mohuč I, 106. 433. II, 26. 60.
- Mochow II, 33.
- z Mochowa Anna I, 207. 297.
- Mojvín I, 352.
- z Mokrowaus a z Hustiřan Beneš I,
329. 463. II, 68. 135. 144. 192.
211. 214. 305. 396. 420. 427.
435.
- z Monternberka Jan I, 171.
- Morava, země Moravská, markrabství
Moravské I, 3. 53. 55. 88.
99. 108. 109. 114. 117. 204—206.
213. 235. 252. 272. 274. 275.
290. 313. 319. 320. 356. 361.
362. 364. 365. 399. 403. 407.
408. 409. 414. 417. 423. 424.
435. 440. 450. 451. 460. 465.
472. 474. 483. 484. 506. 507.
511—515. 518. 519. 522. 528.
529. II, 3. 7. 9. 11. 17. 22. 23.
32. 34. 70. 78. 82. 98. 103. 110.
116—119. 149. 153. 154. 204.
205. 238. 249. 257. 261. 279.
282. 286. 288. 302. 310. 312.
314. 324. 326. 327. 346. 347.

362. 406. 411. 414. 419. 427.
436.
- Morawa, řeka I, 407. 408. 483.
- Morawané, Morawci I, 109. 146.
179. 180. 217. 226. 241. 308.
331. 341. 363. 375. 450. II, 10.
78. 93. 172. 194. 257. 272. 273.
280. 308. 323. 326. 341. 342.
347. 381. 390.
- Mosbach II, 82.
- Most I, 351. 375. 395. 435—438.
498. 506. II, 3. 42. 144. 432.
433.
- Mostský hrad I, 436. II, 42. wiz
Landeswart.
- Multanské vojvodství II, 81.
- Münchberk II, 106. 200.
- Murad II, sultán Turecký I, 440.
II, 377. 438. 441.
- Myslenice v Polsku II, 249.
- z Myšlina Čeněk, syn Wikéříw I,
524.
- z Mýta Wáclaw II, 332. 338. 341.
- Mýto Wysoké I, 407. II, 13. 293.
351. 377.
- Náčerac I, 509. 510.
- Náchod I, 315. 434. 435. 441. II,
20. 70. 396. 434.
- z Náchoda Jindřich (na Abršpachu)
I, 243.
- Nákvassa Jan, kněž I, 289.
- Namysław (v Polsku) II, 436.
- Narbonna I, 236.
- Nárožník, keniš Plzenský II, 292.
- Nasovský hrabě Adolf II, 18. Nas.
Jan, kurfirst Mohocký I, 62.
- Naumburk II, 105.
- Návara Mikuláš I, 404.
- Náz Jan, doktor I, 89. 105. 106.
216.
- Neapole I, 92.
- z Nečtin čili z Bubna (na Bubně)
Iwan II, 30. 69. z N. čili ze
Žlutic (na Kornberce) Wilém II,
30. 69. 376.
- Nečtiny II, 63.
- Nedakunice (v Moravě) I, 407.
408.
- z Neinperka pan II, 55.
- Nekmér I, 296.
- Němce, Německo, říše Německá I,
15. 42. 61. 63. 64. 85. 89. 157.
319. 409. 429. 433. 434. 439.
.495. 497. 499. 521. II, 51. 59.
60. 62. 83. 95. 109. 110. 113.
115. 127. 129. 130. 131. 135.
146. 152. 159. 166. 167. 169.
176. 177. 187. 203. 210. 212.
259. 262. 276. 292. 386. 401.
407. 419. 429. 443.
- Němcí I, 78. 79. 82. 83. 86. 94.
96. 109. 131. 139. 141. 239. 267.
269. 272. 292. 305. 306. 314.
334. 335. 339. 341. 348. 349.
363. 365. 371. 376. 378. 380.
385. 435. 440. 442. 507. 534. II,
38. 39. 41. 42. 44. 51. 62. 64.
67. 75. 81. 87. 96. 99. 102. 105.
109. 112. 129. 138. 145. 151.
157. 162. 175. 202. 212. 260.
270. 313. 318. 348. 373. 406—
409. 424. 428. 430. 432. 439.
440. 442. 446.
- Němcí, město ve Slezsku II, 88.
116. 120. 149. 153. 250. 302.
313. 314.
- Něnec Žatecký Jan I, 274. II, 157.
204. 205. 311. N. Ž. Petr II, 99.
212. 214. 220.
- z Německého Brodu Michal, wiz
Michal.
- Německý Brod, wiz Brod Německý.
- Nepolomice, město I, 359.
- Nepomucký klášter I, 311. 312.
353.
- Nesmily, wes (Dlauhá wes, Langen-
dorf) II, 442.
- z Netunic Wilém II, 69.
- z Neustupova Unka II, 372.
- Nežárka, řeka I, 430.
- z Nežetic Adam, kanouník I, 84.
- Nicenské koncilium II, 227.
- Nicolaus magister, rector scholarum
eccl. Pragensis I, 35.
- Nider Jan, pětior dominikaňského
kláštera Basilejského II, 177. 190.
191. 220.
- de Niem Theodoricus, papežský se-
kretář I, 48. 50.
- Niklášek, richtář I, 255.
- Nikopole I, 290.
- Nimburk I, 351. 362. 368. 404. 405.
523. 524. II, 43. 293. 313. 351.
412.
- z Nimburka Wawřinec, tmistr I,
402.
- Nissa, město ve Slezsku II, 79. 80.
87. N. řeka II, 86.
- Nissa, Niš, město v Srbsku I, 290.

- Nitenow II, 82.
 Nitra, město II, 172.
 Nizozemci II, 60.
 Nizozemsko I, 319. 420.
 Nizza II, 388.
 Nördlingen II, 212.
 Normandie II, 239.
 Normberčané II, 108. 178. 180.
 Normberk I, 23. 157. 158. 432. 433.
 472. 492. 493. 502. II, 31. 36. 37.
 41. 63. 75. 84. 107. 108. 110.
 113. 115. 116. 119. 127—129.
 132. 135. 137. 139. 140. 142.
 143. 146. 166. 167. 169. 178.
 184. 186. 190. 192. 212. 246.
 271. 427.
 Norwežsko I, 506.
 Novara I, 91.
 Nowé město Pražské I, 247. 254.
 265. 274. 277. 285. 306. 315.
 316. 325. 338. 367. 380. 382.
 463. 485. 496—497. II, 51. 98.
 266. 289—291. 305. 356. 357.
 445. Nowé město nad Wáhem II,
 78.
 Nowý hrad (w Budějovsku) I, 329.
 II, 17. N. hrad, wiz Kunratický
 hrad.
 Nussdorf II, 82.
 Nýrsko II, 150.
- Obora královská I, 325. 333.
 Obořiště za Dobříš II, 17.
 Obrowec Petr I, 323.
 z Očedělic Ojíř, rytíř I, 440.
 Očko z Wlašimi, arcibiskup I, 17.
 22.
 Odolen, hlídač I, 373.
 Odra, řeka II, 102. 201.
 Ohniště ze Smidar Jan II, 27.
 Okoř, hrad I, 402.
 z Okoře Mikuláš I, 54. 114.
 Okřesanec, twrz I, 154.
 Olawa II, 79. 88.
 z Olbramovic Kuneš I, 111.
 Olešnice II, 201.
 z Olešnice Zbyňkew I, 443. 444.
 503. II, 122. 202. 447.
 Oliwa, klášter II, 270.
 Olomouc I, 413. 483. 527. II, 153.
 438.
 Ondřej (Keřský ?) II, 103. 107. 0.,
 kněz I, 31.
 Opatowice I, 394. II, 396.
 Opatowský klášter I, 403. 404.
- Opawa II, 78. 116. 172.
 Opawsko II, 433.
 z Opočna Jan Městecký, wiz Mě-
 stecký.
 Opolsko II, 433.
 Oreb, hora u Třebechowic I, 275.
 313.
 Orebíté I, 274. 312. 394. II, 3. 9.
 12. 13. 295.
 Ořechow II, 78.
 Orleans, město II, 95.
 Orlik, hrad nad Wławau I, 59. 406.
 II, 64. 68.
 Orság Michal II, 392. 402.
 Orsiai Jordan, kardinál I, 216. II,
 36. 41.
 Oertel Jan I, 139.
 Osecký klášter I, 435.
 Osek II, 38. 149. 153.
 z Oseka a z Risenbrnka Boršové I,
 243.
 Oskobrhý I, 368.
 Osoblaha we Slezsku I, 527. II, 79.
 Ostá, městečko I, 435.
 Ostrava Polská II, 79.
 Ostředek I, 58.
 Ostřihom II, 442.
 Ostroh II, 56.
 Ostromeč, hrad I, 284. II, 11. 97.
 117. 301. 314. 315.
 z Ostroroha Sudivoj II, 270. 427.
 434.
 Ostrom, město (w Morawě) I, 408.
 483. 0. (w Čechách) II, 403.
 Ostrowský z Waldšteina Hašek, wiz
 z Waldšteina.
 Ota Trewerský (Trieský) arcibiskup
 a kurfirst I, 433. II, 63.
 Otakar II., král Český I, 8. 9. 436.
 II, 162.
 Otawa, řeka I, 300.
 Ottmachow, město II, 79. 120. 313.
 314.
 z Oettinku hrabě Ludvík I, 353.
 433. II, 212.
 Owenec I, 214. 264. 325. 333.
 Owín čili Mojwín I, 352.
 Oxford I, 39. 91.
 Oxfordská universita I, 37. 41. 42.
 z Ozora Pípu Florentinský I, 322.
 353. 450. 451. 454. 458. II, 403.
 Ožice (Oschatz) II, 104.
- z Pařenic Jan Hrabise II, 69.
 Pačkow II, 79.

- z Padořowa Filip II, 117. 315. z P. Mikuláš II, 21. 97. 290. 304.
 Peleč Štěfan, mistr I, 39. 41. 72.
 75. 88. 120. 125. 128. 129. 134.
 137—141. 143. 156. 161. 165.
 171. 184. 189. 191. 193. 196.
 217. 237.
 Paleolog Jan, císař Řecký II, 182.
 Palestina I, 42.
 z Palomar Jan II, 140. 209. 210.
 214. 216. 231. 236. 237. 239.
 254. 255. 260. 263. 265. 275.
 276. 283. 285. 307. 320. 322
 —325. 334. 344. 355. 359. 367.
 389.
 sw. Pankrac (u Prahy) I, 359. 360.
 364.
 Papausek ze Soběslavě Jan II, 283.
 381.
 z Pappenheimu Haupt I, 202. II,
 26.
 z Parduhic Arnošt, wiz Arnošt. z
 P. Fláška, wiz Fláška.
 Pardubice I, 40. 329. II, 384.
 Pardubský klášter I, 40.
 Pardus z Horky Jan II, 249. 266.
 269. 365. 396. 397.
 Paříž I, 23. 42. 91. 143. 429. II,
 446.
 Pařížská universita I, 24. 37. 81. 91.
 520. II, 125. 131.
 Parsperger Fridrich, děkan Řezenský II, 192.
 Pasow I, 226. 244. II, 185.
 Pater Matěj, mistr I, 73.
 Paunocheři I, 331.
 Pavia (Pavie) město I, 240. 519.
 520.
 Pawel z Miličina, biskup Olomucký
 II, 320. P., kazatel u sw. Jiljí II,
 333. P. nowoměstský II, 334.
 sw. Pavla ápitál (w Praze) I, 339.
 Pawlik (Pražan) I, 416.
 Pawlikowec Waněk I, 446.
 Payne Petr (Petr Anglický, wábec
 mistr Engliš) I, 358. 383. 384.
 449. 463. II, 3. 51. 77. 90. 99.
 100. 101. 122. 192. 209. 211.
 212. 214. 216. 222. 225. 236.
 254. 256. 258. 273. 276. 311.
 321. 361—363. 379. 381. 382.
 437.
 Pecka II, 206.
 Pelagius Alvar I, 50.
 Pelhřimov I, 412.
- z Pelhřimova (Pelhřimowský) Mikuláš, wábec Biskupec I, 273.
 274. 279. 281. 392. 419. 420.
 511. II, 99. 192. 209. 212. 214.
 224. 231. 236. 254. 256. 321.
 322. 360. 361. 363.
 Pelpin, klášter II, 270.
 Penning Jan II, 382.
 Perna II, 103. 104.
 Pernek, městečko II, 171.
 Pernow II, 82.
 z Pernštěina Jan II, 103. 412. 420.
 z P. Vilém I, 109. 208. 286.
 Perštátnec I, 457.
 Pešček, zahrádňák II, 101.
 Petr, biskup Augšpurský II, 239. P.,
 farář Batelovský II, 344. P. z
 Drážďan, mistr I, 172. 173. P.
 bratr, kazatel u sw. Klimenta u
 mostu w Praze I, 165. 171.
 sw. Petra kostel na Vyšehradě I,
 257. 258. sw. P. kostel w Hradci
 Králové II, 364. sw. P. kostel w
 Rímě I, 18. sw. P. i Pawla ko-
 stel w Brně II, 320. 322.
 Petrkow (w Polsku) II, 435.
 Petrowaradín II, 404. 441. 442.
 Petrowice, wes (u Náchoda) I, 441.
 Petřspurk, hrad I, 498.
 z Petřspurka Jenec II, 272.
 Pezinok II, 78.
 Pflug Hynce II, 269.
 Fihle I, 415.
 Pichl, purkmistr Litoměřický I, 326.
 Pikardie I, 420. II, 231.
 Pirkštejn II, 415.
 z Pirkšteina Hynce Ptaček, wiz
 Ptaček.
 Pisa I, 70. 71. 76. 90.
 Pisanské koncilium, Pisanský sbor
 I, 76. 88—93. 106. 159. 167.
 180. 194. 236. 240. 318. II, 124.
 183.
 de Piscia Leonard, doktor II, 139.
 Písek, město I, 268. 275. 290. 295.
 300. 368. 369. 477. 478. 489. II,
 3. 17. 27. 28. 68. 293. 304. 313.
 351. 355. 412.
 na Písku pod Bruskau I, 334.
 Písné, twrz a wes I, 250.
 z Písného Mikuláš, wiz z Husi.
 Pistoja I, 98.
 Placencie II, 189.
 Plačice, twrz II, 364.
 Planá II, 63.

- Plaňany II, 295.
 Plassenburk II, 106.
 z Plevna Jindřich (Heinrich) na Kynšperku I, 243. 271. 499. 516. II, 30. 106. 142.
 Plawno, město II, 106.
 Pleskow I, 145.
 z Plesu Petr II, 372.
 Pleše (v Čechách) I, 430.
 Plichta z Zirotiny Jaroslav I, 516. II, 372. P. z Ž., mladší II, 79–80.
 z Plumlová Jindřich I, 363. 364.
 Plzaci II, 67.
 Plzeň I, 10. 266. 275. 276. 287. 290. 294. 296—300. 352. 375. 398. 399. 499. 516. 525. II, 30. 51. 63. 64. 68. 69. 85. 144. 145. 247. 265—267. 270. 271. 280. 285—287. 289. 291—293. 297. 302.
 Plzensko I, 289. 371. 375. 397. 399. 452. 472. 491. 525. II, 20. 22. 63. 65. 73. 110. 118. 144. 149. 150. 174. 206. 205. 268. 299.
 Plzinský Jan, purkmistr I, 277. P. (z Plzne) Prokop I, 43. 102. 152. 383. 387. 446. II, 46. 49. 259. 261. 271. 282. 301. 316. 317. 321. 322. 381. 382. 390.
 Plzhané II, 267. 268. 280.
 Plzneř Mikuláš I, 370.
 ze Pnětluk Mikeš Kozihlawa II, 21. ze P. Sulislav I, 9.
 z Poděbrad a z Kunstatu Boček I, 54. 208. 210. z P. a z K. Hynek Boček I, 368. 385. 394. 410. 415. 512. 522. II, 12. 37. 42. 43. z P. Jan Boček I, 410. z P. a z Kunstatu Viktorin I, 210. 282. 358. 359. 368. 377. 378. 384. 385. 394. 410. 415. 463. 512. 522. 523. 531. II, 12. 43. z P. Jiří I, 210. 367. 368. II, 43. 294. 321. 372. 412. 430. 431.
 Peděbrady I, 368. 394—395. 523. II, 3. 42. 43. 45.
 Podhořany I, 154.
 Podiwin, město II, 32.
 Podlažice I, 329.
 Podlažický klášter I, 407.
 Podmokly, twrz I, 154.
 Podol (u Prahy) I, 359.
 Podolšany I, 403.
 z Podviní Mikuláš, purkmistr novoměstský II, 255.
 Pohorelec I, 326.
 Pohotelice I, 444. II, 23. 153. 438. Poláci I, 145—147. 180. 237. 266. 303. 331. 358. 432. 443. 446. 481. 482. 485. 488—500. 503. 504. 507. 508. 519. 533. II, 50. 58. 81. 110. 112. 114. 115. 121. 127. 157. 202. 248. 329. 377. 404. 423. 424. 426. 427. 429. 433. 435. 436. 438. 439. 447.
 Polák Petr II, 250. 314. 427.
 z Polenska Hanuš I, 286. 322. 330. II, 80. 86. 87. 149.
 Police, město I, 434. 435. 441.
 Polička I, 407. II, 351. 377.
 Polkenhain, wiz Bolkenhain.
 Polná II, 415.
 Polsko, království Polské I, 88. 144. 145. 179. 192. 318—320. 358. 418. 443. 472. 482. 504. 505. 527. II, 37. 62. 72. 121. 123. 201. 247. 248. 257. 324. 326. 414. 421. 423. 427. 431. 435. 442. 447.
 Pomoráné I, 79.
 Popowice, twrz I, 385.
 Porejní II, 131.
 Potrčí (na Sázavě) I, 317. 322—324. II, 429.
 Postolopry I, 317. 323.
 z Postupic wiz Kostka.
 Postupice II, 365.
 Potamské jezero I, 148.
 Potenstein, hrad I, 60. II, 206.
 z Potensteinina Bawor I, 208. z P. Mikeš I, 208. z P. Wilém I, 208. 530. z P. i z Žampachu Markwart I, 243. z P. i z Žampachu Jan Kolda, wiz Kolda.
 Poznaňsko II, 249. 270. 433.
 Praha I, 7. 11—15. 18—22. 28. 32. 33. 38—42. 44. 65. 76. 78. 82. 84—86. 88. 89. 93. 96. 98. 99. 101—104. 106. 110. 113. 114. 116—120. 122. 123. 131—134. 139. 140. 143. 145. 147. 152. 154. 161. 174. 204. 208. 209. 211. 214. 216. 217. 227. 230—232. 235. 246. 247. 251. 257. 263—265. 275. 277. 283. 285—288. 291. 294. 296. 303. 305. 306. 311. 313. 316. 317. 321—325. 327. —335. 338—340. 349. 350. 352.

355 — 358. 361. 368. 375. 379
 — 382. 385 — 387. 393. 396. 402.
 409. 411. 421 — 424. 427. 431.
 437. 438. 441. 443. 446. 447.
 448. 453. 461 — 463. 470 — 473.
 485 — 488. 491. 496. 497. 499.
 504. 508. 524. 527 — 529. II, 3.
 6. 7. 11. 15. 16. 20. 22. 27. 34.
 45. 47 — 51. 65. 71 — 73. 83. 92.
 97. 99 — 101. 103. 106. 109. 110.
 118. 124. 133. 138. 157. 169.
 174. 178 — 180. 196. 203. 209.
 214. 219. 237. 238. 242. 246.
 247. 249. 253. 259. 260. 270.
 271. 275 — 276. 281 — 283. 288.
 289. 291. 293. 299. 301. 303
 — 306. 308. 310. 311. 317.
 324. 327. 328. 332. 333. 337.
 348 — 353. 355. 357. 358. 360.
 361. 363. 366 — 368. 373. 376.
 378 — 383. 386. 392. 394 — 396.
 398. 399. 401. 404. 408. 412.
 415 — 417. 420 — 423. 426. 428.
 429. 432. 434. 444.
 z Prachatic Křišťan, wiz Křišťan.
 Prachatice I, 249. 370 — 372. 477.
 489. 501. II, 28. 68. 203. 313.
 351.
 Prachensko I, 438. II, 17.
 de Prata Wilém I, 353.
 Prausnico II, 201.
 Pražák Matěj ze Hradce na Labi I,
 416.
 Pražané I, 12. 14. 111. 141. 142.
 214. 264. 275. 285 — 287. 291.
 308. 312 — 316. 321. 323 — 326.
 330. 335 — 341. 344 — 350. 354.
 355. 356. 359. 361 — 364. 366.
 367. 368. 375. 379. 381 — 386.
 394. 396. 397. 399 — 408. 410 —
 414. 416. 421. 427. 435. 436.
 438. 445. 447. 450. 452 — 457.
 473. 475. 476. 484. 491. 496.
 497. 500. 501. 505. 508 — 511.
 513. 514. 516. 519. 522 — 524.
 528 — 530. II, 12. 16. 20. 21.
 24 — 28. 37. 42. 49. 50. 54. 65.
 66. 71 — 73. 77. 78. 82. 85. 117.
 144. 161. 162. 169. 174. 177.
 178. 180. 181. 185. 193. 198.
 204. 211. 214. 215. 221. 260.
 277. 291. 315. 321. 322. 331.
 334. 354. 357. 385. 399. 417.
 422. 423. 432. 434. 437.

Pražka, puška I, 499.

Pražská univerzita, wysoké učení

Pražské I, 3. 11. 22. 23. 28. 32.
 33. 34. 37. 41 — 45. 52. 64. 71.
 75 — 79. 81. 82. 85 — 87. 104.
 105. 136. 141. 204. 206. 210.
 231. 234. 235. 242. 273. 274.
 377. 383. 387. II, 222. 282. 348.
 391.

Pražský hrad I, 48. 265. 282. 291.
 292. 314. 317. 324. 326. 330. 333.
 338. 346. 350 — 352. 361. 362.
 366. 368. 375. 411. 413. II, 7.
 25. 27. 49. 354. 372. 377. 380 — 381.
 384. 386. 422. 424. 425. 444.

Předlice II, 39. 40.

Přelaučí I, 395.

Přemek, kníže Opavský I, 451. 512.
 II, 80. 81. 90. 172.

Přerov I, 512. II, 149.

Přespurk I, 117. 442. 444. 450. 483.
 II, 51. 78. 88 — 92. 94. 107. 115.
 122. 123. 136. 142. 312. 314.
 319. 437. 438.

Přibenice, Přibenický hrad I, 329.
 373. 374. 397. 421. 438. II, 89.

Přibislav I, 531.

z Přibislavi Čeněk I, 395.

Přibram, město I, 412. II, 291.

z Přibrami Jan, wzbec mistr Při-
 bram I, 31. 72. 152. 295. 346.
 383. 391. 416. 421. 424. 425.
 446. 479. 511. II, 3. 8. 46 — 49.
 51. 77. 99 — 101. 133. 275. 283.
 321. 345. 353. 354. 372. 381.
 382. 384. 390. 391. 406. 411.
 434. 445.

z Přichowic Wilém II, 69.

Přimda, hrad I, 243. 398. II, 30.
 63. 69.

Prokop sw. I, 7. P., markrabě Mo-
 rawský I, 60. 61. P. Holý čili
 Weliký I, 274. 511. 512. 515. II,
 3. 11. 33 — 35. 37. 38. 42. 43.
 51. 54. 65. 69. 73. 80. 85. 89. 90.
 92. 94. 101. 103. 105. 110. 112.
 118. 120. 122. 124. 132. 133.
 144. 145. 153. 157. 163. 164.
 172. 174. 179. 192. 193. 195 — 197.
 200. 204. 209. 212 — 214. 220.
 221. 223. 228. 230. 235 — 238.
 241 — 248. 253. 256. 258. 259.
 266. 269. 270. 275 — 279. 286.
 289 — 291. 293. 296 — 298. 302.
 303. 315. P. Malý, Prokópek (Pro-

- kápek) I, 531. II, 11–12. 33. 78. 86. 101. 117. 153. 172. 221. 287. 291. 296. P. jednooký, kněz I, 421. 425. P. Plzenský, wiz Plzenský. Prostředek Martin, kněz II, 378. 394. Protiva Jan, farář u sv. Klementa na Polici I, 46. Protiva ze Svojšína II, 69. Prudník II, 79. Prusy I, 145. 307. Prusy staré I, 319. Průšáci, Průšané I, 79. 146. 503. Průští křižovníci, němečtí křižovníci, tād Pruský I, 145. 266. 303. 309. 443. 481. 503. II, 55. 61. 65. 113. 121. 130. 200. 201. 204. 241. 270. 300. 329. Psary I, 214. 264. 360. Pšenička, kněz I, 231. Ptáček z Pirksteina Hynce II, 289. 294. 305. 314. 321. 329. 332. 334. 336. 334. 356. 357. 363. 372. 385. 393–395. 404. 412. 414–417. 423. 427. 428. 430. 431. 434. 438. Pt. z Pirkšt. (na Ratajích) Jan I, 284. ze Ptěni Jan Lhotský, rytíř I, 458. Puchala Dobeslaw II, 81. 116. 121. 137. 447. z Puchheimu Jiří (Puchheimer) II, 55. 171. 208. Puchneř I, 331. Puchánk Mikuláš I, 43. 49. Puš z Cach (de Aquis) Jindřich II, 33. z Pušperka Sigmund Bolochowec I, 501. Pytel, saukeninsk w Austí I, 231. z Querfurtu Proce II, 40.
- Rabí, hrad w Prachensku I, 312. 313. 438. 533. Rabštejn I, 55. z Rabšteina Albrecht I, 155. z R. Jan II, 423. Račinský Wyšek I, 443. II, 394. de Radecz Wenceslaus, decanus S. Apollinaris I, 43. Radek nebo Radkow we Kladsku II, 13. z Radešina Předbor I, 501. Radíč I, 284. z Radkovic Lidef I, 416. Radoňov I, 154. Radyně II, 63. 69. 145. Rakausy, země Rakauská, knížectví Rakauské I, 8. 11. 55. 62. 328. 514. II, 22. 24. 51. 54. 70. 82. 89. 93. 116. 117. 171. 174. 207. 247. 362. 409. 419. 424. Rakownický Jan, hejtman II, 98. Rakúšané, Rakúšaci I, 176. 331. 407. 408. 452. II, 25. 43. 55. 174. Rankonis z (de) Ericino Albert, mistr, bývalý rektor university Pařížské I, 16. 24. 28. Rasové I, 331. 378. Rataje II, 415. Ratibor I, 446. 447. 460. II, 433. Ratiborsko II, 433. Raudnice I, 235. 412. 426. 427. II, 16. 85. z Raudnice Zdislaw Mnich, rytíř II, 364. 378. Raudnický zámek I, 112. Raupow, hrad II, 68. z Raupowa Jan II, 68. z Rausinowa Jan Hertwik, wiz Hertwik. Reč (Rec) II, 3. 24. 25. Reček z Ledec Jan II, 21. 355. Řečice Čerwená I, 414. R. (Kardašova) I, 430. z Řečice Jíra (Jíří) II, 98. 107. 211. 214. Řehoř XI., papež I, 21. 38. Ř. XII., papež I, 52. 63–65. 69–71. 75. 76. 77. 82. 89. 91–93. 106. 107. 112. 119. 121. 167. 176. 236. Ř. z Králové Dworu II, 192. 211. 214. Reichenbach II, 120. Reims, město II, 95. z Reinsteina Jan Kardinál, wiz Kardinál. Rejn wiz Rýn. Rejn-Kolín I, 106. 434. II, 75. 139. 210. Řekowé II, 93. 135. 188. 388. z Řepan Sigmund I, 420. Rezek Petrík I, 466. 467. Řezné II, 147. Řezno I, 8. 62. 226. 319. 432. 492. 493. II, 63. 305–309. 311. z Říčan Diwiš I, 386. z Ř. Chwal II, 396. Říčany I, 385. 386. M, 428. Richby II, 79.

- Richenberk II, 13.
 Richenburk (Richemburk) II, 13.
 z Richenburka Flaška, wiz Flaška.
 Rim I, 17. 18. 22. 23. 69. 94. 123.
 128. 136. 147. 182. 348. II, 9.
 49. 58. 76. 90. 113. 125. 127.
 132. 169. 181. 189. 190. 251.
 252. 361. 402.
 Římané I, 17.
 Risenberk, hrad I, 289. II, 150.
 z Risenberka a zo Šwihowa, wiz Šwihowský. z R. i z Dolan Pertolt I, 292.
 z Risenburka Rubin I, 156. z R. neb
 z Oseka Borč II, 36. 294. z R.
 neb z Oseka Borišové I, 243. z R.
 Aleš, wiz Wřeštovský.
 Robert, strážník Husův I, 178.
 Roháč z Dubé Jan I, 274. 370. 392.
 463. 522. 524. II, 11. 16. 21. 33.
 35. 293. 313. 352. 360. 375. 385.
 393. 394. 397.
 Rohle Wacław, farář u sv. Martina na Starém městě Pražském I, 31.
 z Rokycan Jan, wábec mistr Rokycana I, 30. 383. 471. 529. II,
 3. 47—49. 72. 77. 98—100. 133.
 177. 178. 192. 209. 211. 214.
 218. 219. 222—224. 226. 228—233.
 236—238. 240. 244. 245. 253.
 254. 256. 273. 275. 276. 281.
 301. 303. 305. 306. 311. 317.
 321—324. 326. 332—334. 336.
 338—342. 344. 346. 352. 354.
 356—361. 363. 367. 372. 377.
 379—384. 396. 406.
 Rokycany, město I, 397. 417. 452.
 II, 48. 206.
 Ronow II, 377.
 z Ronowa Hlawč I, 153. z R. Materna II, 20. 21. 23. z R. i z Žernosek Wilém I, 286.
 z Rosenberka pánowé I, 11. z R.
 Jindřich I, 47. 54. 207. z R. Oldřich I, 235. 282. 286. 304. 308.
 327—329. 367—371. 373. 374.
 399. 411. 415. 416. 450. 457.
 485. 486. 491. 517—519. 522.
 530. 534. II, 3. 5—7. 17. 18. 22.
 23. 25. 26. 30. 31. 44. 45. 64.
 86. 90. 97. 146. 177. 179. 276.
 280. 286. 292. 294. 303. 304.
 309. 312. 314. 315. 320. 321.
 329. 357. 361—363. 368. 372.
 392. 411. 415—417. 420. 425.
 431. 438.
 z Rosentála Franc I, 416.
 von Rotenhau Veit II, 107.
 Roth Bernart II, 138.
 Rothenburg I, 62.
 z Rowného Lwík II, 69. 272.
 z Roztok Jíra I, 147.
 Rozwoda ze Stakor Jan, přijmím
 Rameš I, 463. II, 49.
 Rožemberk I, 329.
 Rožmitál I, 412.
 z Rožmitála Jan I, 208. 286. 530.
 z R. Zdeněk I, 208. 286. II, 22.
 68—69. 372.
 Rudolf, kníže Rakouský I, 13. R.,
 kníže (kurfürst) Saský I, 62. 114.
 Ruprecht Falcký I, 61—64. 69. 76.
 89. 90. 106. 230. R., kníže řádu
 Malteského II, 80.
 Rusini I, 331. 481. 507. 508. II,
 112. 121. 248.
 Rusowé (Rusi) II, 201. 329.
 Rusy I, 144. II, 81.
 Rwačka Mauricius (Mařík) mistr I,
 75. 94. 236. 237.
 Rybníky, město II, 249.
 Rychlice, puška I, 499.
 Rychnow I, 412.
 Rýn (Rejn), řeka I, 158. 203. 307.
 420. 432. 433. 439. II, 41. 109. 147.
 Rýnané II, 63.
 Rytíř Jan I, 471.
 Sádlo Jan, wiz ze Smilkowa.
 Sadská I, 385.
 Salawa z Lípy Matěj II, 57.
 Salcburk (Salcpurk) I, 319. II, 75.
 Sandec I, 504.
 Saracenii II, 140—141.
 Sasoci, Sasowé I, 331. II, 41. 61.
 147.
 Saský dům (v Praze) I, 282. 285.
 287. 315. 338. 340. 362. 366. 506.
 Sazy, Saské wévodství I, 106. II,
 19. 38. 41. 282.
 ze Saunshelmu Erkinger II, 59.
 ze Sautic Jan Cabelický II, 374.
 438.
 Savojsko (Savoyisko) II, 130. 388.
 Savona I, 69.
 Sázava, řeka I, 58. 285. 459.
 Sázawský klášter I, 404.
 della Scala Brunorius I, 353. II,
 353. 399. 402. 403.

- sw. Sebalda kostel (w Normberce)**
I, 495.
ze Sedlice Jindřich II, 69.
Sedlčany II, 20. 291.
Sedlec, twrz I, 297. 298. 302.
Sedlecký klášter I, 266. 404. 406.
Sedmihradsko I, 67. 432. 450. II,
58. 441.
Segedin II, 441.
ze Seidenherka Jeronym, doktor I, 89.
Sekendorf, wyslanec I, 287.
ze Sekendorfu Arnolt II, 59.
Senec II, 78.
Senice II, 78.
ze Sepekowa Petr II, 283.
Sezenický klášter I, 407.
Schenk z Libenberka Kunrat II, 59.
Schesslitz II, 107.
Siena I, 240. 520. II, 243. 250.
Sienský sbor I, 472. 520. 521. II,
124. 125. 159. 169. 183. 194.
Sigmund král (cisař) I, 43. 47. 52—
57. 80. 88. 92. 106—108. 112—
114. 110. 143. 146—150. 153—
155. 159. 160. 167—169. 176.
179. 188. 190—194. 198—204.
206. 208. 209. 213. 227. 229. 230.
236—239. 241. 244. 245. 256. 258.
266—268. 270. 272. 273. 282.
288. 290. 291. 293. 302—306. 313.—
322. 324—331. 333. 335—337.
339. 340. 345. 349—354. 356—361.
364. 365. 367. 374. 375. 377. 379.
381. 395. 397—399. 402. 405. 408.
411. 412. 414. 415. 417. 431—435.
440. 442—444. 447. 450. 451. 453.
454. 456—462. 471. 474. 483. 492—
495. 498. 501—505. 512. 517—
519. 521. 522. 525. 526. 528. 530.
534. 535. 537. II, 5. 6. 7. 9. 17—
26. 30—34. 43—45. 48. 51. 58. 73.
83. 84. 88—92. 94. 98. 107. 113.
115. 117. 119. 120. 124. 125. 127.
129. 132. 134. 135. 137. 139. 140.
142. 145. 146. 155. 157. 166. 167.
169. 177—179. 181. 189. 190.
196. 197. 199. 200. 205. 207. 210.
212. 219. 226. 240. 243. 250. 251.
276. 284—287. 292. 301. 303. 304.
306. 307. 309. 312. 313. 314. 317.
319. 321. 326. 328—330. 333. 335—
337. 340. 341. 345. 346. 350—
353. 355—358. 360. 362. 364—
366. 368. 370. 372. 373. 377. 379.
381. 382. 385—388. 393. 395. 399.
- 403. 405. 411. 413. 414. 423.
426.
Sigmund Starodubský II, 121. 202.
330. S., hejtman Pražský II, 103.
107.
Sikulové I, 331.
Sion, hrad II, 352. 360. 379. 385.
382. 393.
Siroci I, 475—477. 531. 540. II, 3.
9. 11—13. 16. 17. 20. 21. 23. 24.
27. 42. 45. 50. 54. 57. 65. 77. 78.
80—82. 86. 87. 96. 116. 117. 132.
135. 144. 149. 157. 162. 172—174.
178—180. 198. 200—202. 206. 214.
215. 253. 254. 260. 275. 282. 289.
291. 293. 296. 298. 302. 303. 304. 311.
312. 416.
Skalice (Česká) I, 522. S. klášter
I, 404. S. Uherská I, 245. 290.
483. 492. II, 25. 78. 309.
ze Skály wiz Šwirowský.
Skandinavci I, 237.
Skandinavie, Skandinavsko I, 85.
331. II, 62.
Skwirnany wes II, 266.
Slané I, 275. 294. 317. 326. 327.
402. 437. II, 16. 293. 313. 351.
412.
Slankamen II, 442.
ze Slatiny (na Krakowci) Ondřej
II, 22.
Slawatowé hrabata I, 155.
ze Slavic Lwík Wserubec II, 68. **ze**
S. Oldřich II, 69.
ze Slawikowic Paweł II, 341.
Slezáci, Slezané I, 79. 213. 331. 333.
375. 414. 435. 441. 495. II, 20.
56. 70. 79. 81. 87. 88. 101. 138—
139. 149. 153. 201. 204. 261.
313. 314. 434.
Slezsko, země Slezská, Slezы I, 57.
77. 114. 320. 329. 409. 446. 527.
II, 51. 55. 57. 78. 80. 81. 87. 93.
101. 110. 116. 120. 130. 137. 138.
153. 172. 200. 201. 249. 257. 270.
302. 312—314. 329. 404. 433—436.
ze Siwna Baltazar II, 80.
u Slona dům II, 72.
Slowáci I, 331.
Slowany, Slowanský klášter (w Praze)
I, 315. II, 357.
Slowenská země II, 172.
Smederewo II, 404. 441. 442.
ze Smidár Jan Ohniště II, 27.
Smidář I, 522.

- Smichow I, 265.
 ze Smilkowa i z Kostelce (na Ko-
 stelci) Jan Sádlo I, 43. 129. 228.
 245. 291. 304. 416. 446. 448. 449.
 464.
 ze Smiřic Jan Smiřický I, 403. 463.
 516. 517. 523. II, 21. 37. 51. 70.
 —72. 85. 144. 289. 321. 334. 372.
 ze S. Jindřich II, 85. ze S. Petr
 Kapaun II, 22. 438.
 Smolař Matěj II, 48. 416.
 ze Smolenska kníže Jiří I, 365.
 ze Smolotyl Bušek II, 68.
 Smrdany, twrz I, 154.
 ze Smržowa i z Kostelce Jan, obe-
 cně Jan (Janek) Sekretář z Ko-
 stelce I, 292. 365. ze S. a z K.
 Jan (syn) I, 292. ze S. a z K.
 Paweł I, 292. ze S. a z K. Su-
 dek I, 292.
 Soběslav, město I, 373. 374. II, 314.
 ze Soběšina Aleš Krk I, 365.
 Sobotka II, 79. 80.
 Sofie, královna (manželka Wacława
 IV.) I, 67. 103. 104. 154. 207.
 229. 256. 263. 267. 277. 278. 282.
 286. 290. 296. 326. 353. 402. 444.
 461. 462 S., kněžna Kyjewská,
 potomní královna Polská I, 461.
 526.
 Sokol z Lamberka Jan I, 55. 146.
 II, 10. S. z L. Mikuláš II, 10. 171.
 305. 321. Sokol, správce II, 421.
 Soldin II, 200.
 Solnice II, 13.
 Soltow I, 78.
 Sowinsky Paweł II, 248.
 Sparur Alexander, arcijahen z An-
 glie II, 239.
 Spezzia I, 70.
 de Spinolis Jakub I, 353.
 Spiš, Spišská země II, 249.
 Srbové I, 331.
 Srbsko, země Srbská I, 450. II, 58.
 84. 377. 441.
 Sremsko II, 377.
 Srsa Jan, jednooký II, 16.
 Stará ves I, 505.
 Staré město Pražské I, 15. 24. 29.
 32. 40. 65. 247. 248. 253. 265.
 273. 277. 285. 286. 306. 315.
 316. 338. 355. 380. 387. 414. 463.
 485. 497. II, 51. 98. 204. 266.
 289. 290. 305. 354. 380. 445.
 Staňek chasnfk I, 123.
- Stíbor hrabě ze Stibotic, wówoda
 Sedmihradský I, 113. II, 117. 403.
 Stojkovic (Stojit) z Dubrownika
 Jan I, 520. 521. II, 125. 128. 131.
 132. 137. 140. 209. 210. 214. 216.
 228—230. 232. 233. 236. 237.
 388.
 Stokach II, 212.
 Stoš, hejtman Świdnický II, 58. S.
 Jindřich I, 365.
 Stradaň (Radauň) I, 431.
 Strahov, Strahowský klášter I, 282.
 311. 315. 326.
 Strachow Dwár I, 513.
 Straka I, 391.
 Strakačow I, 297.
 Straussberg II, 200.
 Straž, městecko I, 430.
 ze Straž Jan II, 372. ze S. Jin-
 drich II, 412. 423. 427.
 Strážnice (w Morawě) I, 408.
 ze Strážnice Bedřich I, 407. II, 34.
 122. 249. 266. 313—315. 321.
 338. 351. 360. 361. 363. 364. 366.
 396. 397. 415—417. 420. 431.
 434. 437. 438.
 Strážnický z Krawat Petr a Wá-
 claw wiz z Krawat.
 Stělec (Střelce) město II, 79. 433.
 Strelin II, 79. 201.
 ze Střiba Jakaubek wiz Jakaubek.
 Střibro I, 349. 397. 400. 516. II, 44.
 51. 63. 64. 66. 67. 73. 90. 158.
 296. 283. 351.
 Stříhom II, 120.
 Strnad Purkart I, 116.
 Sudoměř I, 300. 301. 312.
 Sulek ze Hrádku, probošt Chotěšow-
 ský I, 61. 114.
 ze Sulewic Jan Kaplét I, 286. ze
 S. Kunat I, 501. ze S. a z Ře-
 hlowic Petr I, 286.
 Sulgau II, 212.
 Sulzbach I, 179.
 Supšhora (Kyšperk) I, 412.
 Susice I, 275. 477. 489. II, 17. 28.
 68. 293. 351.
 Swanšin (ze Zbanšina) Abraham II,
 134. 447.
 Swaté pole, klášter na Opočensku
 I, 394.
 Světlá (w Rakausích) II, 54. 55.
 Świdnica I, 307. 315. II, 313.
 Swidrigal knižo Polský (Litewský)
 II, 121. 202. 241. 248. 270. 329.
 434.

- Swienta řeka II, 330.
 Swiny I, 371.
 Swojanow II, 377.
 Swojše ze Zahradky wiz ze Zahradky.
 ze Swojsína Protiva II, 60. ze Swojsína Zmrzlík wiz Zmrzlík.
 ze Sydowa Čeněk I, 353.
 Sylvius Aeneas II, 277. 297. 393. 401. 402. 439.
 Šafšusa I, 176. 177. II, 212. 213. 245.
 ze Sárova Čeněk II, 68.
 Sejnow (Maria-Schein) II, 40.
 Šestiměstsko II, 120. 138.
 Šilink František II, 48.
 Šimon z Dubrownika, biskup Trogirský I, 346. 353. Š. od blížho Lwa I, 358. 510. II, 21. 71. Š. z Rokycan, mistr I, 232. Š. mistr I, 402.
 Šindel Jan Ondřejowec, doktor I, 35. 97.
 Šintawa městečko II, 78. 117.
 Škopkowé z Dubé I, 271.
 Škopek z Dubé Jindřich (†1395) I, 54. Š. z Dubé Jindřich I, 208. 212. Š. z Dubé Aleš I, 54. 211. 212. 282. 324. 415. 516. II, 272.
 Škotsko I, 92.
 Šlik Kašpar I, 202. II, 251. 331. 333. 336. 349. 350. 356. 363. 397. 400—402. 409. 410. 427. 428.
 Šmikauský ze Žďáru Jan II, 97. 118. 172. 309. 437.
 Šoproň II, 377.
 Španielé, Španielové I, 236. 331.
 Spaniely I, 92. II, 111. 150.
 Špicka Petr, mistr I, 323.
 Špilberk I, 447.
 Špír I, 158.
 Špitálské pole I, 338. 472. 530. II, 5. 7. 12. 21.
 Šramowice I, 472. 505.
 Šrank otec i syn I, 180.
 Šrol Jeronym I, 465. 466. 485. 486. II, 48.
 Štáhlawce II, 206.
 Štědrá, hrad I, 243.
 Štěkň I, 300.
 ze Štěkna Jan, cisterciák I, 11. 31. 32. 46. 64.
 Štěchowice, twrz I, 452.
 Štěpan Lazarovič, kníže Srbský II, 58. Š. probošt Jaroměrský I, 410.
 sw. Štěpana na Rybníčku kostel I, 100. 254. 447. sw. Š. kostel we Wídni I, 226.
 Štěpanow I, 412.
 Štěpanowec z Wrby Jan II, 30. 69. 196. 197.
 Šternberk (w Morawě) II, 118.
 ze Sternberka a z Weselé Jarosław I, 208. 365. ze Š. i z Lukowa Jiří I, 512. ze Š. Petr Konopištíský (na Konopiště) I, 155. 211. 271. 283. 284. 288. 300. 322. 365. II, 118. ze Š. (na Konopiště) Perchtě II, 118. 294. wiz z Krawarě.
 ze Štítného (Štítný) Tóma I, 3. 36. 37. 39. 533.
 Štěvnice (Schwedeldorf) II, 87.
 Štorch Petr ze Cwikawy I, 171.
 Šraboch Wacław II, 48.
 Šrubina II, 119.
 Štyráci I, 331.
 z Šumberka (na Piršensteině) Aleš I, 271. z Š. (na Štědrém Hrádku) Bohuněk II, 22. z Š. i Glauchowa Wít I, 243.
 Šwáb z Jikwe Jan I, 501. Š. ze Šwabenic Oldřich I, 152.
 ze Šwabenic Sobin I, 365.
 Šwábowé I, 331. 365. II, 60. 63. 147.
 Šwamberk, hrad I, 397. II, 148. wiz Krasikow.
 ze Šwamberka Bohuslav I, 271. 274. 289. 296. 300. 353. 371. 397. 438. 491. 496. 497. 530. II, 11. 16. 20. 21. 23. 25. 33. ze Š. Jan Hanowec I, 525. II, 22. 294. ze Š. Hynek Krušina I, 353. 516. 525. II, 30. 64. 68. 145. 288. ze Š. Jindřich II, 69.
 ze Swarchburka pán II. 63.
 Šwédsko I, 506.
 Šwejcati I, 331. II, 60.
 Šwejcarško I, 319.
 Šwhow II, 17.
 Šwhowský z Risenberka a ze Skály (na Skále, z Dolan) Břeněk I, 47. 54. 274. 283. 296. 300. 301. 312. Š. z Risenberka i z Rabí Jan I, 312. 516. 518. 525. 530. II, 18. 64. 66. 68. 90. 294. 412. 425. Š. z Risenberka i ze Skály Vilém (Wilém z Mědiny) I, 516. 525. II, 17. 30. 64. 67. 90. 196. 197. 292.

- Tábor, město I, 140. 141. 252. 263.**
 295. 301. 302. 316. 317. 321.
 322. 327 — 329. 368. 373. 375.
 388. 403. 404. 419 — 422. 427.
 429. 478. 535. II, 101. 257. 291.
 301. 302. 304. 313. 315. 351.
 360. 362. 363. 381. 404. 412.
 428 — 435. T. nowy (na Morawie) I, 407. II, 34. T. starý I, 297.
 T. hora I, 204. 251 — 253. 275.
 T., šachta w Horách Kutných I,
 289.
- Táboři (Taborité) I, 204. 232. 263.**
 273. 280. 289. 293. 295. 300.
 301. 312. 317. 321 — 328. 330.
 340. 341. 348. 355. 356. 358.
 368. 370. 372 — 375. 382 — 386.
 388. 392. 395 — 397. 400. 405.
 407. 408. 410. 416. 425. 438.
 456. 462. 473 — 479. 490. 491.
 496. 497. 510. 511. 513. 535.
 540. 542. II, 3. 5. 8. 9. 11 — 13.
 16. 17. 20. 21. 23 — 25. 27. 29.
 31. 33. 35. 37. 42. 44. 45. 50.
 54. 55. 57. 65. 68. 77. 78. 80.
 81. 85. 89. 94. 97. 101. 116.
 117. 132. 133. 134. 144. 162.
 171. 175. 178 — 180. 193. 198.
 200. 207. 208. 214. 215. 249.
 254. 260. 275. 282. 291. 293.
 296. 298. 302. 311 — 313. 315.
 320. 330. 352. 360. 361. 363.
 364. 372. 406. 411. 427.
- Tábersko I, 58.**
 z Tachlowic Jan Študent I, 492.
 501.
- Tachow I, 398. 400. 498. 516. II,**
 30. 51. 63. 64. 66 — 68. 70. 82.
 90. 147. 148.
- Talayer Martin, doktor theologie I,**
 353.
- Tannenberk I, 146.**
 z Tarnowa Jan I, 444.
- Tata II, 6. 38.**
Tatař II, 329.
Tatry, hory II, 249.
Taucha, město II, 105. 200.
Tauček (na Labi nad Brandýsem) I,
 403.
- Telč (w Morawie) I, 483. II, 399.**
Telečtí páni (na Morawie) I, 530.
Temešvár II, 338. 441.
Temík Wacław ze Žatce II, 21.
 z Tenčina Jan II, 427. 435.
- Teplice II, 35.**
- Těšinská I, 483.**
 z Těšnice Jan Blech wiz Bleh.
Tiem Wacław, děkan Pasowský I,
 119. 161.
- Tirschenreut, město I, 495.**
- Tisa, řeka II, 338.**
- Tista z Oseka čili z Risenburka I,**
 243.
- z Tišnowa (z Tišowic) Šimon I,**
 83. 102. 152. 232. II, 77.
- Titelréw II, 442.**
- Tkanička, konšel I, 358.**
- Tlukas z Buřenic Kureš I, 501. T.**
 z Buř. Zdeslaw I, 291. 492. 501.
 II, 22. 69. 134. 196. 197. 212. T.
 z Volkova Mareš I, 501.
- Tmaň, statek I, 15.**
 ze Tmaně Bužek I, 501.
- Točenice Matěj kněz (Hájkem smyšlená osoba) I, 276.**
- Točník I, 326. II, 16. 22.**
- Toke Jindřich, kanovník Magdeburšký II, 192. 230. 239. 265.**
 sw. Tomáše (Swatotomášský, Swatotomský) klášter I, 282. 311.
 315.
- Topołčany (w Uhřích) II, 309.**
- Torgawa II, 104.**
- Toruň I, 503.**
- Towačowský z Cimburka Jan I,**
 235. 365. II, 37. 65. 68. 78. 272.
- Traversari Ambrož II, 334.**
 na Trávníku kostelík I, 359.
- Trčka pan II, 97. 434. T. z Kralowic na Květnici Prokop II, 27.**
- Trébechowice I, 275. 313.**
- Trébenice II, 35.**
- Trébič II, 3. 10. 23. 302. 313. 360.**
 z Třebiwlík Janek I, 286.
- Třebnický klášter II, 201.**
- z Třebolowic Sigmund II, 68.**
- Třeboň I, 370. II, 17. 315. 361.**
- Třebušín I, 414.**
 ze Třemšína Beneš I, 365. ze T. Jan Zajíc I, 286.
- Trenčín I, 437. 450.**
- Trewery I, 106.**
- Tridentský sbor I, 7.**
- Triumf Augustin I, 50.**
- Trnawa I, 444. 515. II, 78. 117.**
 201. 302. 309. 314.
- Trocnow I, 249. 371.**
 z Trocnowa Jan Žižka wiz Žižka.
 z T. Jarosław I, 535. II, 68. z T. Anna I, 535.

- Troky, město I, 481. II, 114.
 Trosky II, 12.
 Truchses z Waldburka Jakub II,
 212.
 Trutnow I, 410. 434. II, 20. 57.
 293. 351. 377.
 Trutnowsko I, 272.
 Těčow (Dirschau) II, 270.
 z Tuliskowa Hanuš I, 180.
 Turci I, 290. 432. 433. 443. II, 58.
 115. 140. 337. 366. 377. 439
 — 443.
 Turec (v Uhřich) II, 249.
 Turkowec Petr, rytíř I, 524.
 Turky II, 441.
 Turnowsko I, 457.
 Turnowský klášter I, 522.
 Turowec, wes I, 297.
 Twaroh, dráb II, 269.
 Týn Horšuv (Horšovský) I, 15.
 352. 412. 491. 516. II, 30. 63.
 69. 145. 150. T. nad Vltavou I,
 228. 412.
 w Týně (u Týna) kostel matky
 boží, Týnský kostel I, 19. 120.
 II, 48. 177. 354. 356. 381.
 Týnec nad Labem I, 514.
 Týrow I, 516. II, 22.
 Uhři I, 237. 267. 324. 331. 333.
 360. 363. 365. 376. 378. 432.
 458 — 460. 506. 515. II, 78.
 172. 313. 377. 400. 403. 408.
 438 — 441.
 Uhry, Uherská země, Uherské království I, 67. 117. 244. 266.
 288. 290. 319. 320. 352. 376.
 408. 433. 440. 443. 450. 472.
 483. 502. 504. 514. 515. 518.
 522. 528. II, 36. 37. 51. 59. 93.
 110. 115 — 117. 119. 127. 145.
 157. 169. 171 — 173. 201. 247.
 249. 266. 302. 309. 310. 312.
 318. 325. 333. 334. 337. 338.
 349. 366. 377. 393. 397. 401.
 403. 404. 409. 414. 415. 418.
 427. 428. 434. 438 — 442.
 z Újezda Mareš I, 80.
 Úlibice II, 211.
 z Ulic Jan mladší a starší II, 69.
 Ulm II, 212. 306.
 Uničov I, 483. 484. 489.
 Unruh, velitel II, 56.
 Upa, řeka II, 57.
 Urban V., papež I, 11. 17. 18.
 U. VI., papež I, 24. 48. 63. U.
 VIII., papež I, 7.
 Valentin, kněz I, 395.
 sw. Valentina kostel (v Praze) I,
 334.
 de Valperga Jiří I, 353.
 de Vergeris Petr Paweł I, 346.
 353.
 Verona I, 353.
 Vicencie, město I, 91.
 Viglud, wes I, 148.
 Vincenc, arcibiskup Hnězdenský II,
 435.
 Viskonti Jan Galeazzo I, 91. Vi-
 skontowé I, 75.
 Wacek ze Žatce I, 416.
 Wáclaw I., král český I, 9. W. IV.,
 král český I, 43. 52 — 64.
 67 — 69. 71. 75 — 81. 83.
 88 — 93. 96. 98. 101. 104.
 106 — 109. 111 — 114. 116.
 118. 122. 123. 125. 128. 130.
 132. 134. 138. 139. 145. 146.
 151. 154. 193. 194. 204. 206.
 212. 213. 216. 228 — 230.
 241 — 250. 253. 255 — 258. 263.
 266 — 269. 276. 291. 292. 324.
 326. 365. 369. 386. 397. 404.
 406. 448. 480. 539. II, 36. 40.
 67. 97. 282. 318. 354. 369. 413.
 444. W., wówoda Lucemburský
 I, 76. W., kníže Opavský II, 79.
 433. W. Králik z Buřenic, pa-
 triarcha Antiochenký a biskup
 Olomucký I, 89. 114. 133. 144.
 214. 226. 227. W., arcijahen Be-
 chyňský I, 44. W., farář Arno-
 štovský I, 335. W., bývalý ka-
 plan na radnici staroměstské I,
 324. W., šeneké nowoměstský I,
 382.
 sw. Wáclava kostel na hradě Praž-
 ském I, 382.
 Wacow II, 19.
 Wáh, řeka II, 117. 172.
 Wal, wes I, 430.
 Walasi I, 331. II, 201.
 Walasško II, 58.
 Waldek, hrab I, 492. 501. II, 22.
 z Waldeka Hynek I, 501. z W. Jan
 (na Litai) I, 492. 501. II, 77.
 z W. Jiřík II, 68. z W. Zajíc, wiz
 Zajíc.

- Waldenberk z Wolkenšteina II, 40.
 z Waldenselu Kašpar II, 106. 107.
 Walderbach, klášter II, 82.
 Waldhausen, klášter II, 207.
 Waldhauser Kunrat I, 3. 11 — 15.
 19. 20. 22. 24. 32. 38. 51. 65.
 Waldštejn, hrad II, 50. 72.
 z Waldšteina Jindřich I, 208. z W. Mikuláš I, 208. z W. Wok, příjním Woksa I, 93. 122. 123. 129. 208. z W. (z Walšteina) Hašek Ostrowský I, 286. 365. 408. 451. 452. 454. 463. 465. 466. 468. 470. 501. 508. 512. 513. 516. 517. 522. 529. II, 58. 71. 73. 363. 412. 425. 431. z W. (z Walšteina) Hynek Koldšteinský I, 243. 304. 313. 358. 360. 377. 384. 414. 443. 463. 512. 513. 530-531. II, 16. 25. 37. 42. 50. 51. 70. 71. 72. 237.
 z Wałečowa Bartoš I, 509. 522.
 z W. Bernari I, 463. 509. 522.
 Walkau z Adlar Jan, wiz z Adlar.
 z Walssee Reinprecht II, 55. 431.
 Waltice II, 32.
 z Wangenheim Jiří II, 105.
 Waníček kněz I, 298.
 Waradín Weliký (w Uhřích) II, 397.
 401.
 z Wařin Důc II, 69.
 Warintrop Albertus I, 227.
 z Wartenberka páni II, 328. z W. Beneš I, 286. z W. Čeněk I, 207. 210. 235. 263. 267. 273. 278. 282. 283. 286. 290. 304. 307 — 309. 312 — 315. 374. 375. 405. 410. 411. 415. 416. 435. 450. 509. 516. 517. II, 17. 20. z W. i z Déwina Jan II, 49. z W. a z Ralska Jan Chudoba wiz Chudoba. z W. na Waldštejně Jindřich I, 208. 212. 282. 286. z W. Jindřich (syn Geňkůw) II, 289. 294. 305. z W. Petr I, 153. z W. Sigmund Děčinský (na Děčíně) I, 243. 271. 286. 307. 324. 437. 441. II, 41. 144. 300. 430. z W. Štěpan I, 208. z W. a ze Zvířetic, wiz ze Zvířetic.
 Weiden na Nabě II, 142.
 Weischenfeld II, 107.
 Weissmein II, 107.
 Wejdna II, 79.
 Welehrad, klášter I, 407.
 Welek Kaudelník z Březnice wiz Kaudelník.
 z Welenowic Mikuláš, příjním Abraham, kazatel u sv. Ducha w Praze I, 73.
 Welhartice I, 491. II, 89.
 Welký Petr, kněz I, 231.
 Welwar Jan, měšťan ze Starého města II, 192. 211. 214. 259. 305. 321. 332. 334. 336. 338. 340. 341. 349. 351. 355. 416.
 Wenceslaus praepositus Misnensis , 43.
 Wendler Mikuláš děkan Wratislavský I, 28.
 Wěněk, kněz I, 231.
 Wenzelstein I, 250. 397. wiz Kunratický hrad.
 Wesalie, město I, 433. 434.
 Weseli (w Čechách) I, 430.
 Weselá (Weseli na Moravě) I, 483.
 II, 78.
 Westfalowé I, 331.
 Wěžecký Petr I, 465.
 z Wicemilic Jan Hwězda, wiz Hwězda.
 Widom (Udine) w Italii II, 389.
 Wídeň I, 52. 55. 56. 59. 143. 226.
 II, 5. 7. 9. 18. 26. 27. 31. 36. 119. 171. 174. 319. 334. 388.
 404. 414. 419. 420. 438. 442.
 Wídeňská universita II, 77. 320.
 Wiklef (wlastně Wycliffe) Jan I, 3.
 38. 39. 41. 42. 44 — 46. 94.
 183. 186. 216. 217. 319. 383.
 476. II, 46. 99 — 101. 225. 227.
 311.
 z Wildungen Berchtold I, 199.
 Wilém, kníže Baworský I, 353. II,
 90. 178. 209. 210. 212. 217. 221.
 226. 233. 234. 240. 243. 244.
 264. W., kníže Brunšvický II,
 104. W., markrabě Mienský I,
 317. 498. W., wówoda Rakau-
 ský I, 56. W. kněz I, 419. 464.
 Wilmowský klášter I, 404.
 Wilkomíř II, 330.
 Wilsnak I, 67.
 Wilštejn, hrad I, 399. II, 206.
 Wincik, město II, 201.
 Winterberk, hrad I, 40.
 Wircburk I, 434. II, 131.
 Wirtembersko I, 62.
 z Wirtheimu hrabě Jan II. 59.
 Wisla, řeka II, 271.

- sw. Wita kostel na hradě Pražském I, 24. 48. 100. 111. 214. 241. 247. 258. 350 — 352. 413. II, 357. 377. 401. 422.
- Witek od čerwených zvonów I, 468.
- Witkowa hora I, 338 — 340.
- Witkowci I, 297.
- Witold Alexander, veliký kníže Litewský I, 144. 145. 303. 359. 365. 443. 446. 447. 461 — 463. 472. 480 — 482. 484. 491. 497. 503 — 505. 527. II, 47. 89. 114. 121. 202. 330.
- z Witzleben Dětích II, 105. z W. Jiří II, 105.
- z Wizowic Tomáš I, 407.
- Wladislav, král Polský (+ 1434) I, 56. 57. 144 — 146. 303. 309. 358. 375. 443. 444. 446. 461. 462. 482. 484. 485. 503 — 505. 526 — 528. II, 47. 81. 89. 114. 121 — 124. 135. 201. 202. 204. 241. 248. 249. 326. W. králewic, potomní králi Polský II, 248. 326. 329. 398. 420. 423. 427. 434. 435.
- Wladoř hora I, 453.
- Wlašim II, 20. 399.
- ze Wlašimě Arnošt II, 304. 342. 363. ze W. Tomáš II, 171.
- z Wlčího Bohuslav II, 68.
- Wlk doktor (Blasius Lupus) I, 121. W. Jakub, kněz II, 98. 253. 272. 378. 445.
- Włtawa, řeka I, 205. 283. 284. 325. 333. 359. II, 11. 72. 203. 314. 333.
- Wodňany, město I, 61. 368 — 370. 477. 478. II, 293. 313.
- z Wojkowic Jeronym, mistr I, 41.
- u sw. Wojciecha na Nowém městě I, 173.
- Wolboř I, 358.
- Wolfram ze Škворce, arcibiskup Pražský I, 43. 49.
- z Wolfsteina Ctibor II, 372.
- z Wolfkova Mareš Tiuksa I, 501.
- Wolyně, země II, 89. W. (w Čechách) 351.
- Woźice I, 275. 302. 509. II, 20. 21. 23.
- Wratisław, město I, 76. 78. 283. 290. 293. 302. 304. 306. 307. 309. 315. II, 75. 79. 80. 81. 313. 404. 431. 435. 438.
- z Wrbcan Wáclaw Libák II, 120.
- Wrbno, město II, 314.
- ze Wresowic Jakub čili Jaksabek II, 3. 34. 35. 37. 40. 63. 108. 192. 246. 259. 281. 293. 299. 300. 319. 321. 364. 432 — 434.
- Wřeslowský z Risenburka Aleš I, 329. 358. 394. II, 247. 278 — 280. 289. 294. 303. 304. 313. 314. 321. 337. 341. 349. 350. 356.
- Wróśowice II, 20.
- z Wrthy Jan Štěpanowec, wiz Štěpanowec.
- Wünschelburg II, 13. wiz Radek.
- Wykleky I, 368.
- Wýrov, wes II, 365.
- z Wýrova Ondřej I, 372.
- Wysoká wes II, 365.
- Wýšehrad (u Prahy) I, 120. 214. 250. 257. 264. 265. 277. 283. 287. 305. 313. 315 — 317. 327. 330. 340. 352. 359 — 361. 365 — 368. 376. 377. 393. II, 26. 85. W. Uherský nad Dunajem I, 352. II, 442.
- Zabarella František, kardinál Florentinský I, 110. 187. 191. 196. 199. 215. 216. 225.
- Záběhlíce II, 294.
- Záblatí, městečko I, 40.
- Zahař II, 102.
- z Zahrádky Swojše II, 49. 206. 287. 432. 433. ze Z. Wilém Chrt II, 372.
- Zachrašťany I, 275.
- Zajíc z Hasenburka Mikuláš, wiz z Hasenburka. Z. z Has. Zbyněk, arcibiskup Pražský (+ 1411) wiz Zbyněk. Z. z Has. Zbyněk II, 354. 372. Z. z Waldeka Mikuláš I, 286. Z. z Waldeka Vilém na Židlochovicích (+ 1420) I, 365. Z. ze Tremšina Jan I, 286.
- Záprai II, 65.
- Zárowský mlýn I, 324.
- ze Zásmuk Mikuláš II, 68.
- Zásmuky I, 36.
- ze Zbanšina (Swanšin) Abraham II, 134. 447.
- Zbiroh II, 22.
- Zbraslav I, 330. II, 97.
- Zbraslavský klášter I, 258. 355.
- Zbyněk Zajíc z Hasenburka, probošt Mělnický, později arcibiskup Pražský I, 43. 58. 61. 64. 67.

68. 74. 75. 77. 93 — 96. 99. 100.
113. 117. 118. 136. 143.
- Zderaz I, 355. II, 444.
- Zdice II, 3. 5 — 7.
- Zdislaw, mistr I, 9.
- Zelandští II, 147.
- Zelená hora I, 296.
- Zelený, puškař II, 394.
- Zeno Antonín I, 480.
- Zhořelec I, 78. 434. II, 15. 55. 56.
102. 120. 435.
- Zlatokorunský klášter I, 311.
- Zlíchov I, 361.
- Zmrzlík ze Swojšína na Orliku
Petr (+ 1421) I, 114. 152. 207.
275. 386. 387. 397. 406. Z. ze
Sw. Petr II, 28. 64. 68. 294. 321.
372. 412. Z. ze Sw. Jan II, 28. 68.
103. 105. 117. 206. 412.
- Znojemský Oldřich II, 209. 212.
214. 219. 224. 225. 236. 237.
256.
- ze Znojma Petr I, 72. 125. 138. ze
Zn. Stanisław I, 39. 44. 46. 65.
72. 75. 125. 128. 134. 135. 137.
138. 140. 141. 184. 189.
- Znojmo, město I, 55 — 57. 399.
444. II, 153. 208. 352. 399. 400.
- Zůl Jan I, 58. Z. z Ostředka Mi-
keš I, 57 — 59.
- Zwernitz, hrad II, 108.
- Zwíkow, hrad I, 530. II, 97.
- ze Zwifetic Beneš I, 286. ze Zw.
Jan II, 272. ze Zw. Petr I, 208.
286. II, 272. 354. 372. 382. 412.
432. ze Zw. Wacław I, 208. 286.
ze Zw. a z Wartenberka Wilém
I, 153. 208. ze Zw. a z Warten-
berka Zdislaw I, 100. 102. 208.
232.
- ze Zwole Kunce (Kunczo de Zwola)
I, 227. II, 128. 134.
- Žač, wes I, 483.
- Žampach, hrad I, 450. Ž. z Poten-
šteina Jan II, 68. z Žampachu
Jan Kolda wiz Kolda.
- Žatec I, 206. 275. 294. 349. 360.
375. 401. 437. 440. 441. 442.
450. 452. 453. 477. 495. 525.
II, 17. 149. 153. 266. 293. 304.
305. 313. 351. 381. 412. 432.
434.
- Žatecko I, 395. 401. 420.
- Žatecký Jan wiz Němc.
- Ždanice (Steinitz) w Morawě I,
483.
- ze Žeberka Aleš (na Plané) I, 274.
II, 21. 28. 68. 272. 294.
- Žehrák I, 123. 126. 127. 326. 328.
399. 502. II, 5. 16. 22. 51. 69.
77. 416.
- Želenice II, 404. 433. 434.
- Železné hory I, 406.
- z Želiwa (Zeliwský) Jan I, 274.
283. 305. 355. 375. 382. 383.
403. 406. 411. 413. 416. 422 — 424.
436. 445 — 449. 453. 462 — 473.
480. 485. 487. 491. 496. II, 4. 98.
162. 445.
- Žinkowy I, 283.
- z Žirownice Kamaret II, 98. 171.
- Žitawa I, 413. II, 55. 65. 101. 102.
434. 435.
- Žitawané II, 55.
- Žitawsko I, 352. II, 86.
- Žiwokoš I, 284. II, 11.
- ze Žitenic Michal Kaudel I, 532.
- Žižka z Trocnowa (z Kalichu) Jan
I, 146. 204. 249 — 251. 255.
275. 278. 279. 281 — 283. 285 —
287. 296 — 302. 312. 317. 322.
323. 325. 327. 339. 341. 355.
356. 358. 368 — 373. 375.
384 — 387. 394. 396 — 399.
402 — 404. 406 — 408. 414 —
416. 421. 422. 427. 429. 430.
431. 438. 439. 442. 452 — 454.
456 — 458. 460. 461. 463. 472.
473. 475 — 479. 485. 489. 501.
502. 508. 509. 511 — 515. 519.
521 — 525. 528 — 542. II, 3. 4.
10. 12. 25. 33. 34. 42. 44. 54. 68.
89. 98. 112. 135. 162. 164. 295.
313. 315. 364. 376.
- Žižkov, hora I, 317. 340. 344.
- Žleby I, 406. 480. II, 51. 58.
- Zlutice I, 453. II, 63. 246. 259.

Rejstřík sestavil Jos. Rank.

Tisk Kat. Jeřábkové.

